Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Organon ktl.

https://hdl.handle.net/1874/316422

Aevum vetus.
Scriptores graeci.
No. 42.

Kasti
Pl. B
N: 4

Hs.
1 B 4

Vol V
1498

τὰ δὲ ἐνεστὶν ἐν τῇδε τῇ βίβλῳ.

Ἀριστοτέλους ἠθικῶν νικομαχείων	βιβλία	δέκα.
Τοῦ αὐ τοῦ πολιτικῶν	βιβλία	ὀκτώ.
Τοῦ αὐ τοῦ οἰκονομικῶν	βιβλία	δύο.
Τοῦ αὐ τοῦ μεγάλων ἠθικῶν	βιβλία	δύο.
Τοῦ αὐτοῦ ἠθικῶν εὐδημίων	βιβλία	ὀκτώ.

Hæc Aristotelis uolumina in hoc libro impressa continentur.

Ethicorum ad Nicomachum	libri.	x.
Politicorum	libri	viii.
Oeconomicorum	libri	ii
Magnorum moralium	libri	ii.
Moralium ad Eudemum	libri	viii.

ACADEMIA RHENO TRAIECTINA

Aldus Manutius Romanus Alberto pio Carpo-
rum Principi. S. D. P.

Iure qdem Alberte Priceps inclyte, logicos, phyſicoſq; Ariſtotelis libros cura nra formis excuſos ſub tuo noie publicauimus qm tu illis aſſidue ſic das operã, ut iã excellas iudicio doctorũ hominũ. Sed lõge cõueniẽtius morales hos, œconomicosq;, ac politicos Ariſtotelis libros tibi dicamus, cũ ſis et princeps, et ad regẽdum natus priceps atq; optimis morib⁹ et doctrĩa p̃ditus. Accipe igr et hos qua fronte cæteros phĩ libros ſub tuo editos noie accepiſti. His.n. libris quo nã modo ſe qsq; optime regat triplici editione Ariſtoteles docet. Item quẽadmodum res priuata, et familia. Res pu. et ciuitas gubernanda ſit, docte et prudẽter oſtendit. Hæc oĩa nos ſumma cura, et diligẽtia cõpreſſa tradimus. Quãq; ad Eudemũ moralia, qa unũ dũnta xat exẽplar hẽre potuimus, offendẽt nõnunq; & tuas, et aliorũ doctiſſimas aures. Item æconomica potius fragmẽta quædã, q; liber ĩteger et abſolutus uidebuntur. Atq; utinã id omne, qd eſt à Leonardo Aretino in latinũ traductũ dare potuiſſem. qd ut haberemus, Romã. Florẽtiã. Mediolanũ. ĩ Græciã. adipſos quoq; diuiſos toto orbe Britãnos, et quo non? miſimus. nec niſi, quod etiam Venetiis habebatur, accepimus. Atq; hic ẽ ſextus mẽſis, ex quo penè abſolutos hos libros, dũ id, qd deerat, expectaremus, nõ ſine magno incõmodo ĩtermiſimus. hoc ẽ ſecũdum a Leonardo tralatum librũ. q latine ĩcipit, Probã mulierẽ. Qui cũ a nobis nuſq; ĩuenire tur, ĩ eius locũ, aliud qddã, etſi ad politica magis, q; ad œconomica ſpectare uidetur, ſtudioſis damus, daturi et id parũ, qd deeſt, cũ p̃mum hẽri poterit. Videãt igitur q dã uel ingrati, uel inuidi, uel maleuoli, q; ſit difficile qualeſcũq;, nedũ emẽdatos im primẽdos curare Ariſtotelis libros, cæterorũq; illuſtrium p̃raros inuẽtu. Sed ſemp mundus fuit malus. ſemp ingratus benefactoribus. Non miror itaq;, ſi in mundi odium euectus Sotades in hæc carmina erupit.

Αυτὸς ταῖς ὧν τοιγὰρ ὁ πάρτα γλυκῶν.
Ου μὴ νέῃ δικαίως τὴν κατάπυθρωπον ἔπασον.
Καὶ γὴρ κατὰ σῶαν τὴν καλὰ πέφυκεν ἀεί.
Καὶ γῆσι μεγάλοισ ἀεὶ κακοῖσ γίπθ̃ κόσμοσ.
Οπ πάντες ὅσοι περιστὴν θέλησαν δύρειν,
Η μηχανικὸν πόνημα, ἢ σοφὸν μάθημα,
Ουχι κακὸν εἰς γὸν θάνατον τέλοσ ἐπόιησαν
Υπὸ τῶ γυννήτοροσ κόσμῳ καλῶς παθόντες.

Σωκράτην ὁ κόσμο πεπίηκε σοφὸν εἶναι.
Καὶ καλῶσ ἀνεῖλε γὸν σωκράτην ὁ κόσμοσ
Εν τῇ Φυλακῇ. ἰώμειον ὅτι πὶων πέθνηκεν.
Πουλύποδα Φαγὼν ὁ δυσγένησ ὠμὸν πέθνηκεν.
Αισχύλῳ γράφοντι ἐπιπέπ[illegible]ωκε χελώνη.
Σοφοκλῆσ ῥᾶγα Φαγὼν σα Φυλῆσ πνιγεὶσ πέθνη
Κυῖεσ οἰκ[illegible]θράκην δυσπίδην ἔχοσαν. (lis.
Τὸν θεῖον ὅμηρον λιμὸσ κατέδακε πόνοισιν.

¶ Quanq; mihi ĩ tãto odio et iuidia ĩprobor hominum, id ualde gaudẽdum ẽ. q ĩduſtria nra potiſſimum, maximisq; laboribus effectum ẽ, qd maxie cupiebamus. ut. ſ. reiiciendas ineptias, et barbariẽ, græcisq; auctoribus, et bonis artibus dandã operã, iã oẽs, q recto ſunt iudicio cẽſeãt. cœperintq; plurimi exẽplaria græca. nocturna uerſare manu, uerſare diurna. Gaudẽdumq; uel id plurimum mihi ẽ, cũ tu præclarus ac doctus Princeps de hac prouincia nos multum ames fortiter tuearis. pie foueas. Vale decus et præſidium noſtrum.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΗΘΙΚΩΝ ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΩΝ, ΤΟ Α.

Πᾶσα τέχνη καὶ πᾶσα μέθοδος, ὁμοίως δὲ πρᾶξίς τε καὶ προαίρεσις, ἀγαθοῦ τινος ἐφίεσθαι δοκεῖ· διὸ καλῶς ἀπεφήναντο τἀγαθόν, οὗ πάντα ἐφίεται· διαφορὰ δέ τις φαίνεται τῶν τελῶν· τὰ μὲν γὰρ ἐνέργειαι εἰσιν, τὰ δὲ παρ' αὐτὰς ἔργα τινά· ὧν δ' εἰσὶ τέλη τινὰ παρὰ τὰς πράξεις, φύσει τούτοις βελτίω πέφυκε τῶν ἐνεργειῶν τὰ ἔργα· πολλῶν δὲ πράξεων οὐσῶν καὶ τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, πολλὰ γίνεται καὶ τὰ τέλη· ἰατρικῆς μὲν γὰρ ὑγίεια, ναυπηγικῆς δὲ, πλοῖον· στρατηγικῇ δὲ, νίκη· οἰκονομικῆς δὲ, πλοῦτος· ὅσαι δ' εἰσὶ τοιαῦται, ὑπὸ μίαν τινὰ ἀρετὴν, καθάπερ ὑπὸ τὴν ἱππικὴν, χαλινοποιητικὴ· καὶ ὅσαι ἄλλαι τοιαῦται ὑπὸ τὴν ὁπλιτικὴν εἰσίν· αὕτη δὲ καὶ πᾶσα πολεμικὴ πρᾶξις ὑπὸ τὴν στρατηγικήν· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἄλλαι ὑφ' ἑτέρας ἐν ἀρχιτεκτονικῇ, τέλη πάντα εἰσὶν αἱρετώτερα τῶν ὑφ' αὑτά· τούτων γὰρ χάριν καὶκεῖνα διώκεται· διαφέρει δ' οὐδὲν τὰς ἐνεργείας αὐτὰς εἶναι τὰ τέλη τῶν πράξεων, ἢ παρὰ ταῦτά τι καθάπερ τῶν λεχθεισῶν ἐπιστημῶν. Εἰ δή τι τέλος ἐστὶ τῶν πρακτῶν ὃ δι' αὐτὸ βουλόμεθα, τἄλλα δὲ διὰ τοῦτο, καὶ μὴ πάντα δι' ἕτερον αἱρούμεθα, πρόεισι γὰρ οὕτως εἰς ἄπειρον, ὥστε κενὴν καὶ ματαίαν τὴν ὄρεξιν, δῆλον ὡς τοῦτ' ἂν εἴη τἀγαθὸν, καὶ τὸ ἄριστον· ἆρ' οὖν καὶ πρὸς τὸν βίον γνῶσις αὐτοῦ μεγάλ' ἔχει ῥοπήν·

ὅτι ἀνθρώπινον ἀγαθὸν τέλος ἐστὶ τῆς πολιτικῆς.

καὶ καθάπερ τοξόταις σκοπὸν ἐχουσι, μᾶλλον ἂν τυγχάνοιμεν τοῦ δέοντος· εἰ δ' οὕτω, πειρατέον τύπῳ γε λαβεῖν αὐτὸ τί-
ποτ' ἐστὶ καὶ τίνος τῶν ὠϊστικῶν ἢ δυνάμεων· δόξειε δ' ἂν ἐφ' ἑκά-
στου τούτων ἡ μάλιστα ἀρχιτεκτονικὸς· τοιαύτη δ' ἡ πο-
λιτικὴ φαίνεται· τίνας γὰρ εἶναι χρὴ ἐν ταῖς πόλεσι, καὶ ποίας ἑκάστους μανθάνειν, καὶ μέχρι τίνος, αὕτη διατάττει· ὁρῶμεν δὲ τὰς ἐντιμοτάτας τῶν δυνάμεων ὑποτατ-
τούσας, οἷον στρατηγικὴν οἰκονομικὴν ῥητορικήν· χρῶνται δὲ ταύτῃ τοῖς λοιποῖς πρακτικὰς τῶν ἐπιστημῶν, ἔτι δὲ νομο-
θετοῦσαν τί δεῖ πράττειν, καὶ τίνων ἀπέχεσθαι, τοῦτον τὸν τέλ-
ος ἔχειν αὐτὴν τῶν ἄλλων· ὥστε τοῦτ' ἂν εἴη τἀνθρώπινον ἀγα-
θόν· εἰ γὰρ καὶ ταὐτόν ἐστιν ἑνὶ καὶ πόλει, μεῖζόν γε καὶ τελεώτερον τὸ
μὲν πόλεως φαίνεται λαβεῖν καὶ σῴζειν· ἀγαπητὸν μὲν γὰρ καὶ
ἑνὶ ἄνδρι μόνῳ· κάλλιον δὲ καὶ θειότερον ἔθνεσι καὶ πόλεσιν· ἡμῖν δὲ τοῦ
δοῦ, τούτων ἐφίεται τις πολιτικὴ πραγματεία· λέγωμεν δ' ἀνειμένως.

ὅτι οὐχ ὁμοίως ἐν ἅπασι ζητητέον τὸ ἀκριβὲς τοῖς λόγοις ἐπιζητητέον γε ἀκριβῶς.

εἰκὸς δὲ τὴν ἀρετὴν μέν γε ἁπλῶς ἀφορίζειν καὶ τὴν ἀγαθὴν πολιτείαν, ὡς τε δικαίους νόμους εἶναι· φύσει δὲ, μή τοι αὐτήν γε τὴν ἀπλῶς ἔχειν τὰ ἄριστα, διὰ τὸ πολλοῖς συμβαίνειν βλάβας ἀπ' αὐτῆς· ἤδη γάρ τινος ἀπώλοντο διὰ πλοῦτον· ἕτεροι δὲ διὰ ἀνδρίαν· ἀκριβῶν οὖν περὶ τοιούτων καὶ ἐκ τοιούτων λέγοντας, παχυλῶς γε τύπῳ τἀληθὲς ἐνδεικνύσθαι· καὶ περὶ τῶν ἐπιτηδείων, ἐκ τοιούτων λέγοντας, τοιαῦτα συμπεραίνεσθαι· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἀποδέχεσθαι χρεὼν ἕκαστον τὰ λεγόμενα· πεπαιδευμένου γὰρ ἔστιν ἐπὶ τοσοῦτον ἐπακριβοῦσθαι ἐφ' ὅσον ἡ τοῦ πράγματος φύ-
σις ἐπιδέχεται· ὡς ἀπολήψιον φαίνεται, μαθηματικοῦ τινα πιθανολογοῦντος, ἀποδέχεσθαι, ἢ ῥητορικὸν ἀπαιτεῖν ἀπόδειξιν· ἕκαστος δὲ κρίνει ταῦτα καλῶς, ἀγνώσκει· ἢ τούτων ἔστι μάλιστα κριτὴς καθ' ἕ-

καστον

καστον αὐτὸ ὥστε πολιτικός τις ἂν δόξειεν εἶναι ὁ νέος ὁ μὴ
μύος. διὸ φρόνησις ἂν εἴη καὶ πολιτικῆς ἀκόλουθος ἕξις.
ρὸν βίον πράξεων. οἱ λόγοι δὲ ἐκ τούτων καὶ περὶ τούτων.
ἔτι δὲ τοῖς πείθεσι νέοις ἀκόλουθοι καὶ οἰκεῖοι οἱ λόγοι.
φεῖς. ἐπεὶ δὲ τέλος ἐστὶν οὐ νόησις, ἀλλὰ πρᾶξις. διαφέρει δ'
σθῇ νέος τὴν ἡλικίαν, ἢ τὸ ἦθος νεαρός· ἀλλὰ τὸν χρόνον ἢ τὴν
ψις, ἀλλὰ διὰ τὸ κατὰ πάθος ζῆν καὶ διώκειν ἕκαστα. τοῖς γὰρ τοιούτοις
ἀνόνητος ἡ γνῶσις γίνεται, καθάπερ τοῖς ἀκρατέσι. τοῖς δὲ κατὰ λόγον
τὰς ὀρέξεις ποιοῦσι περὶ πράξεις πολὺ ὠφελὲς ἂν εἴη τὸ εἰδέναι περὶ
τούτων εἰδέναι. καὶ ὅτι μὲν ἀκροατοῦ, ἢ ὡς ἀποδεκτέον
καὶ τί προτιθέμεθα ὑφ' ἡμιάθωμεν τοσαῦτα. Λέγομεν δὲ
ἀναλαβόντες, ἐπεὶ δὴ πᾶσα γνῶσις καὶ προαίρεσις ἀγαθοῦ τινος
ὀρέγεται, τί ἐστι δ' λέγομεν τὸν πολιτικὸν εἰρῆσθαι. ἢ τί τὸ κάλλιστον
ἀκρότατον τῶν πρακτῶν ἀγαθόν. ὀνόματι μὲν ὅτι σχεδὸν ὑπὸ τῶν
πολλῶν ὁμολογεῖται. τὴν γὰρ εὐδαιμονίαν, καὶ οἱ πολλοὶ καὶ οἱ χα-
ρίεντες λέγουσι. τὸ εὖ ζῆν καὶ τὸ εὖ πράττειν, τοῦτον ὑπολαμβάνου-
σι τῷ εὐδαιμονεῖν. περὶ δὲ εὐδαιμονίας τί ἐστιν ἀμφισβητοῦ-
σι. καὶ οὐχ ὁμοίως οἱ πολλοὶ τοῖς σοφοῖς ἀπαγγέλλουσιν. οἱ μὲν γὰρ
τῶν ἐναργῶν τινα καὶ φανερῶν. οἷον ἡδονὴν ἢ πλοῦτον ἢ τιμήν. ἄλ-
λοι δ' ἄλλο. πολλάκις δὲ καὶ ὁ αὐτὸς τοῦτο ἕτερον. νοσήσας μὲν γὰρ ὑγίειαν
πένης μὲν πλοῦτον. ζῶντες δὲ ἑαυτοῖς ἄγνοιαν. φύσει μέλα
τι καὶ ὑπὲρ αὐτοὺς λέγοντας θαυμάζουσιν. ὧν οἱ δὲ ὄν τι παρὰ
ταῦτα ἀγαθὸν, ἀπό τινος καθ' αὐτὸ εἶναι, ὃ καὶ τοῖς
πᾶσιν αὐτοῖς τούτοις εἶναι ἀγαθόν. ἀπάσας μὲν οὖν ἐξετάζειν
τὰς δόξας μὲν ἴσως ἐστὶν ἱκανὸν ἢ τὰς μάλιστα λεγομένας
πραγματείας, ἢ δοκούσας ἔχειν τινὰ λόγον. μὴ λανθανέτω δ' ἡμᾶς
ὅτι διαφέρουσιν οἱ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν λόγοι τῶν εἰς τὰς ἀρχάς. ὡς καὶ
Πλάτων ἠπόρει τοῦτο καὶ ἐζήτει. πότερον ἀπὸ τῶν ἀρχῶν ἢ ἐπὶ τὰς ἀρ-
χάς ἐστιν ἡ ὁδός. ὥσπερ ἐν τῷ σταδίῳ ἀπὸ τῶν ἆθλοθετῶν, ἐπὶ τὸ πέρας,
ἢ ἀνάπαλιν. ἀρκτέον μὲν γὰρ ἀπὸ τῶν γνωρίμων. ταῦτα δὲ διττῶς.

ὅτι ὁ νέος οὐκέτι οἰκεῖος ἀκροατὴς τῆς πολιτικῆς.

τέλειον σύνολον μονοειδὲς τέλος εἶναι τῆς πολιτικῆς. καὶ τί ὄντιν ἡ εὐδαιμονία

τὸ μὲν γὰρ ἡμῖν, τὸ δὲ, ἁπλῶς. ἴσως οὖν ἡμῖν γε ἀρκτέον, ἀπὸ τῶν ἡμῖν γνωρίμων. διὸ δεῖ τοῖς ἤθεσιν ἠχθαι καλῶς τὸν περὶ καλῶν καὶ δικαίων, καὶ ὅλως τῶν πολιτικῶν ἀκροατὴν ἱκανῶς. ἀρχὴ γὰρ τὸ ὅτι. καὶ εἰ τοῦτο φαίνοιτο ἀρκούντως, οὐδὲν προσδεήσει τοῦ διότι. ὁ δὲ ῥᾳδίως ἔχει ἢ λάβοι ἂν ἀρχὰς ἔχει
ἕξει
δίκαιος. ᾧ δὲ μηδέτερον ὑπάρχει τούτων, ἀκουσάτω τῶν Ἡσιόδου. Οὗτος μὲν πανάριστος, ὃς αὐτὸς πάντα νοήσει Φραστὰ μὲ
ὐ. τὰκ' ἐπιτραπέντα τέλλησιν ἀμείνων· ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖν' ὃς εὖ εἰπόντι
πίθηται
πείθηται. ὃς δέκε μήτ' αὐτὸς νοέῃ, μήτ' ἄλλου ἀκούων ἐν θυμῷ
βάλητα. ὁ δ' αὖτ' ἀχρήϊος ἀνήρ· ἡμεῖς δὲ λέγωμεν ὅθεν παρεξέβημεν. τὸ γὰρ ἀγαθὸν καὶ τιμὴ καὶ εὐδαιμονία διὰ λόγως ἔοικασιν ἕκαστον τὸ βίων ὑπολαμβάνειν· οἱ μὲν πολλοὶ φορτικώτατοι, τῷ ἡδονὴν μὴ ἀγαθὸν εὐδαιμονίαν.
ἡδονὴν μὴ ἀγαθὸν εὐδαιμονίαν.
μὲν· διὸ καὶ τὸν βίον ἀγαπῶσι τὸν ἀπολαυστικόν· τρεῖς γάρ εἰσι μάλιστα οἱ προέχοντες· ὁ τε νῦν εἰρημένος, καὶ ὁ πολιτικὸς, νῦν τρίτος ὁ θεωρητικός. οἱ μὲν οὖν πολλοὶ, παντελῶς ἀνδραποδώδεις φαίνονται βοσκημάτων βίον προαιρούμενοι· τυγχάνουσι δὲ λόγου, διὰ τὸ πολλοὺς τῶν ἐν τοῖς ἀξιουσίαις ὁμοιοπαθεῖν σαρδανάπαλῳ. οἱ δὲ χαρίεντες καὶ πρακτικοὶ, τιμῇ· τοῦ γὰρ πολιτικοῦ βίου σχεδὸν τοῦτο τὸ τέλος. φαίνεται δὲ καὶ τοῦ πολλοῦ ἐλαττότερον εἶναι τὸ ζητούμενον· δοκεῖ γὰρ τοῖς τιμῶσι μᾶλλον εἶναι ἢ τοῦ τιμωμένου. τὰ γαθὸν δ', οἰκεῖόν τι καὶ δυσαφαίρετον εἶναι μανθάνομεν. ἔτι δὲ οἱ καστὴν τιμῶν διώκειν, ἵνα πιστεύωσιν ἑαυτοὺς ἀγαθοὺς εἶναι. ζητοῦσιγοῦν ὑπὸ τῶν φρονίμων τιμᾶσθαι, καὶ ἐν οἷς πιστώσκουσιν, ἐπαρετῇ· δῆλον οὖν ὅτι κατά γε τούτους ἡ ἀρετὴ κρεῖττον. τάχα δ' ἂν μᾶλλον αὐτὸς τέλος τοῦ πολιτικοῦ βίου ταύτην ὑπολάβοι. φαίνεται δὲ ἀτελεστέρα καὶ αὐτὴ· δοκεῖ γὰρ ἐνδέχεσθαι καθεύδοντά γε ἔχοντα τὴν ἀρετήν, ἢ μὴ πρακτεῖν διὰ βίου. καὶ πρὸς τούτοις κακοπαθοῦσι καὶ ἀτυχεῖν τὰ μέγιστα. τὸν δ' οὕτω ζῶντα, δεὶς ἂν εὐδαιμονίσειεν ἢ μὴ θέσιν διαφυλάττων. καὶ περὶ μὲν τούτων ἅλις· ἱκανῶς δὲ καὶ νῦν τοῖς ἐγκυκλίοις εἴρηται περὶ αὐτῶν. Τρίτος δ' ὅλως θεωρητικὸς.

κὸς. ὑπὲρ δὲ τὴν ὠφέλειαν ἐνίοις ἐπομένοις ἐροῦμεν ἀναγκαῖον. ὃ ἔχει μαθησιν, εἰ ἀγαθόν ἐστιν ἡδονή, ἢ οὔ. πρῶτον δὲ τοῖς δηλον ὅτι, ἀγαθὸν τὸ ζητοῦμενον ἀγαθὸν μᾶλλον ἢ χρήσιμον. μᾶλλον γὰρ ἢ μᾶλλον χαίρειν. διὸ μᾶλλον τὸ πρότερον λεχθὲν τέλειον ἐζητεῖτο ὑπὸ λάβοι. διὰ τὸ γράφεσθαι φαίνεσθαι δ' ἐκεῖνα. καίτοι πολλοῖς πρὸς αὐτὰ καταβέβληται. ταῦτα μὲν οὖν ἀφείσθω. τὸ δὲ καθόλου βέλτιον ἴσως ἐπισκέψασθαι καὶ διὰ τοῦ λόγου λέγειν. καὶ ὥσπερ προσάντης φορὰ ἡ πρὸς αὑτὸ πονηρὰ ζητήσεις διὰ τὸ φίλους ἀνδρας εἰσάγειν τὰς ἰδέας. δόξειε δ' ἂν ἴσως βέλτιον εἶναι καὶ δεῖν ἐπὶ σῴζειν τὰ ἴδια καὶ μάλιστα τὸ οἰκεῖα ἀναιρεῖν, ἅμωστε καὶ φιλοσόφους ὄντας. ἀμφοῖν γὰρ ὄντοιν φίλοιν, ὅσιον προτιμᾶν τὴν ἀλήθειαν. οἱ δὲ κομίσαντες τὸν λόγον τοῦτον, οὐκ ἐποίουν ἰδέας ἐν οἷς τὸ πρότερον καὶ ὕστερον ἔλεγον. διὸ οὐδὲ τὰς ἀριθμῶν ἰδέαν καλεσκεύαζον. τὸ δὲ ἀγαθὸν λέγεται καὶ ἐν τῷ τί ἐστι, καὶ ἐν τῷ ποιῷ καὶ ἐν τῷ πρός τι, τὸ δὲ καθ' αὑτὸ τῇ οὐσίᾳ πρότερον τῇ φύσει, τὸ πρός τι. σχέσει γὰρ φυάδι γὰρ τοῦτ' ἔοικε συμβεβηκότι τῷ ὄντι. ὥστε οὐκ ἂν εἴη κοινή τις, ἐπὶ τούτων ἰδέα. ἔτι ἐπεὶ τὰγαθὸν ἰσαχῶς λέγεται τῷ ὄντι, καὶ ἐν τῷ τί, λέγεται. οἷον ὁ θεὸς καὶ ὁ νοῦς. ἢ ἐν τῷ ποιῷ ἀρετή. καὶ ἢ ἐν τῷ ποσῷ, τὸ μέτριον. ἢ ἐν τῷ πρός τι, τὸ χρήσιμον. ἢ ἐν χρόνῳ καιρὸς. ἢ ἐν τόπῳ οἰκητήριον. ἕτερα τοιαῦτα. δῆλον ὡς οὐκ ἂν εἴη κοινόν τι καθόλου ἐπ' αὐτοῖς. ὅλως δ' ἂν ἐλέγετο ἐν πάσαις ταῖς κατηγορίαις. ἀλλ' ἐν μιᾷ μόνῃ. ἔτι δὲ, ἐπεὶ τῶν κατὰ μίαν ἰδέαν, μία τις ἐπιστήμη, καθ' ἃ γὰρ ἓν πάντα, ἓν μία τις ἐστὶν ἐπιστήμη. νῦν δ' εἰσὶν αἱ καὶ κατὰ τὴν ὑπὸ μίαν κατηγορίαν, οἷον καιρῷ. ὁ μὲν γὰρ πολέμῳ καιρὸς στρατηγικῇ. ἐν νόσῳ ἰατρικῇ. καὶ τὸ μέτριον. ὁ τροφῇ μὲν ἰατρική. ἐν πόνοις γυμναστική. ἁρμόσει δ' ἄν τις, τί ποτε βούλονται λέγειν αὐτὸ ἕκαστον. εἰ ὥσπερ ἔνι τὰ αὐτὰ ἀνθρώπῳ, καὶ ἵππῳ, εἶτα ὁ αὐτὸς λόγος ἐστὶν ὁ τοῦ ἀνθρώπου. ἢ γὰρ αὐτὸς οὐδὲν διοίσουσιν. εἰ δ' ἕτερος, οὐδ' ἡ ἀγαθῷ. ἀλλὰ μὴν ὅ γε τοῦ ἀϊδίου εἶναι μᾶλλον ἀγαθὸν ἔσται, εἴπερ μὴ ἡ λευκότης ἐν τῷ πλυχόντι τοῦ ἐφημέρου. ὥθ' ἁπλῶς μὲν ἔοικασιν οἱ Πυθαγόρειοι λέγειν περὶ αὐτῶν τιθέντες ἐν τῇ τῶν ἀγαθῶν συστοιχίᾳ τὸ τοῦ

οἷς δὴ μαρτυροῦσι τοσοῦτον ἀκολουθοῦσαι δοκεῖ, ἀλλὰ περὶ μικρὸν τυγχάνει, ἀλλ' ἔστω λόγος· τοῖς γὰρ ἔθεσιν ἀμφισβήτησίς τις ὑπεφαίνετο. διὰ τὸ μὴ πειθομένους τοὺς ἀπαθοῦντας λόγους εἰρῆσθαι· λέγεσθαι γὰρ δεῖ καθ' ἕξιν εἰδότας τὰ καθαῦτα τὰ δικαιώματα καὶ ἀπαθῶμεν. τοῖς ποιητικοῖς τῶν νόμων, ἢ φυλακτικά πως ἢ τῶν ἐναντίων κωλυτικά, διὰ ταῦτα λέγεται ζ. ἐπὶ πρᾶξιν ἄγοντα· δῆλον ὅτι δεῖ πῶς λέγειν τὰ αὖ τὰ γαθά· ἢ τὰ μὲν καθαῦτα· θάτερα δὲ διὰ ταῦτα· χωρίσαντες δὲ ἀρετῶν φελί μὲν τὰ καθ' αὑτά, σκεψώμεθα εἰ λέγεται μία νὶ δέαν· καθαῦτα δὲ ἢ πῖα θείη τις ἄν, ὅσαι μονόμβροι δικαιώκεσι· οἷον τὸ φρονεῖν ἢ ὁρᾶν· ἢ δυναί τινων τιμαί· ταῦτα γὰρ εἰ ἢ δίκαιόν τι δικαίωμα, ὅμως τὰ καθαῦτα τὰ ἀγαθῶν θείη ἄν τις· ἢ οὐδὲν ἄλλο ἢ δόξειεν· ὥστε μάταιον ἔσται τὸ εἶδος· εἰ γὰρ καὶ ταῦτά ἐστι τὰ καθαῦτά, τὸν τὰ ἀγαθὸν λόγον ἐν ἅπασιν αὐτοῖς τὸν αὐτὸν ἐμφαίνεσθαι δεήσει, καθάπερ ἐν χιόνι καὶ ψιμυθίῳ τὸ λευκόν· τιμῆς γὰρ καὶ φρονήσεως ἡδονῆς, ἑκάστοις διαφέρεται οἱ λόγοι ταύτῃ ἀγαθά· ὁ μὲν ἔστιν ἄρα τὸ ἀγαθὸν κοινόν τι κατὰ μίαν ἰδέαν· ἀλλὰ ἆρα λεχθὲν ἢ ἐφ' ἑνὸς εἶναι, ἢ πρὸς ἓν ἄγον πᾶσιν αὐτοῖς· ἢ μᾶλλον κατὰ ἀναλογίαν· ὡς δὲ ψυχὴ σώματι ὄψις, ψυχῇ νοῦς· καὶ ἄλλο δὴ ἐν ἄλλῳ· ἀλλ' ἴσως ταῦτα μὲν ἀφετέον τανῦν· σαφέστερον δὲ ἂν εἴη περὶ αὐτῶν, ἄλλης ἂν εἴη φιλοσοφίας οἰκειότερον· ὁμοίως δὲ καὶ περὶ φρονήσεως· εἰ γὰρ ἔστιν ἓν τι τὸ κοινὴ κατηγορούμενον ἀγαθόν, ἢ χωρὶς ὂν αὐτὸ καθαῦτό, δῆλον ὡς οὐκ ἂν εἴη πρακτὸν· οὐδὲ κτητὸν ἀνθ' ὧν· μᾶλλον δὲ τοιοῦτόν τι ζητεῖται· τάχα δ' ἐπιδόξειεν ἂν βέλτιον εἶναι πως εἰδέναι αὐτὸ πρὸς τὰ κτητὰ καὶ πρακτὰ τῶν ἀγαθῶν· οἷον ὡς ἀπόδειγμα τοῦτ' ἔχοντες μᾶλλον εἰσόμεθα καὶ τὰ ἡμῖν ἀγαθά· καὶ εἰδότες μᾶλλον, ἐκείνοις πειθόμεθα αὐτῶν· ἔστι δὲ ἀνάπαλιν ὁ λόγος· εἰοικέναι γὰρ τοῖς ἐπιστήμαις διαφωνεῖν· πᾶσαι γὰρ ἀγαθοῦ τινος ἐφίενται, καὶ τὸ ἐνδεὲς ἐπιζητοῦσαι, ἀφ' ἧς λείπουσι τὴν γνῶσιν αὐτοῦ· καίτοι βοήθημα τηλικοῦτον ἅπαντας φαῦλον τυχεῖν ἀνοητέον, καὶ μὴ δὲ

καθαὐτὸ ἀγαθόν

α΄ ἁπλῶς δὴ λεγόμενα

ἢ ἐωζητεῖν, οὐκ ἄλογον. ἆρα ὅρον ἢ ὁτιοῦν ὠφελη θήσεται ὑφαιρού-
β' μενος ἢ τίκτων πρὸς τὸν αὐτοῦ τόκον; εἰ δὲ ὧδε αὐτὸ τὰγαθὸν, ἢ ὧδε ἁπλῶς
Τὸ ἀνθρώπινον ἀγαθὸν πρακτικώτερος ἢ στρατηγικώτερος ἔσται, ὁ τὸν ἰδέαν αὐτὸν τιθεα-
μένος. φαίνεται μὲν γὰρ ἢ τὸν ὑπάρχοντα τρόπον ἐπισκοπεῖν οἷα τ' ἂν
εἴη· ἀλλὰ τὴν αὐτὸ μᾶλλον ἴσως τὴν τοῦδε καθ' ἕκαστον διαβλέ-
πειν· καὶ ὥσπερ μηδὲ τούτων, ἐφ' ὅσον εἰρήσθω. πάλιν δ' ἐπανέλ-
θωμεν ἐπὶ τὸ ζητούμενον ἀγαθόν, τί ποτ' ἂν εἴη. φαίνεται μὲν
γὰρ ἄλλο ἄλλῃ πράξει καὶ τέχνῃ· ἄλλο γὰρ ἰατρικῇ καὶ στρατη-
γικῇ, καὶ τοῖς λοιποῖς ὁμοίως· τί οὖν ἑκάστῃ τἀγαθόν; ἢ οὗ χά-
ριν τἆλλα πράττει; τοῦτο δ' ἰατρικῇ μὲν ὑγίεια, στρατηγικῇ δὲ νίκη, οἰκοδομικῇ δὲ οἰκία, ἄλλῳ δ' ἄλλο, ἐν ἅπα-
σῃ δὲ πράξει καὶ προαιρέσει, τὸ τέλος· τούτου γὰρ ἕνεκα, τἆλλα πράττουσι πάντες. ὥστ' εἴπερ τῶν πρακτῶν ἁπάντων ἐστὶ τέλος
τοῦτ' ἂν εἴη τὸ πρακτὸν ἀγαθόν. εἰ δὲ πλείω, τοῦτο· μεταβαίνομεν
δ' ὁ λόγος εἰς τὸ αὐτὸ ἀφῖκται. τοῦτο δ' ἔτι μᾶλλον διασαφη-
τέον πειρατέον. ἐπεὶ δὲ πλείω φαίνεται τὰ τέλη, τούτων δ' αἱ-
ρούμεθά τινα δι' ἕτερα, οἷον πλοῦτον, αὐλοὺς, ὅλως τὰ ὄργα-
να, δῆλον ὡς οὐκ ὄντα πάντα τέλεια· τὸ δ' ἄριστον, τέλειόν τι
φαίνεται· ὥστ' εἰ μόνον ἔστι τι μόνον τέλειον, τοῦτ' ἂν εἴη τὸ ζη-
τούμενον· εἰ δὲ πλείω, τὸ τελειότατον τῶν τούτων· τελειότερον δὲ
λέγομεν τὸ καθ' αὑτὸ διωκτὸν τοῦ δι' ἕτερον· καὶ τὸ μηδέποτε δι' ἄλλο
αἱρετὸν τῶν καθ' αὑτὰ καὶ τὸ διὰ τοῦτ' αἱρετόν· ὅλως δὴ τέλειον τὸ τέλειον.
καθ' αὑτὸ αἱρετὸν ἀεὶ, καὶ μηδέποτε δι' ἄλλο· τοιοῦτον δὴ εὐδαιμο-
νία μάλιστ' εἶναι δοκεῖ· ταύτην γὰρ αἱρούμεθα ἀεὶ δι' αὐτὴν, οὐ
δέποτε δι' ἄλλο· τιμὴν δ' ἡδονὴν νοῦν πᾶσαν ἀρετὴν αἱρού-
μεθα μὲν καὶ δι' αὐτάς· μηδενὸς γὰρ ἀπορραίνοντος ἕλοιμεθ' ἂν ἑκάστην αὐτῶν·
αἱρούμεθα δὴ καὶ εὐδαιμονίας χάριν, διὰ ταύτας ὑπολαμβάνοντες
εὐδαιμονήσειν· τὴν δ' εὐδαιμονίαν, ὃ δοκεῖ αἱρεῖν τῶν χάριν· τὸ
δ' ὅλως δι' ἄλλο· φαίνεται δὴ καὶ ἐκ τῆς αὐταρκείας τὸ αὐτὸ συμβαί-
νειν· τὸ γὰρ τέλειον ἀγαθὸν, αὐτάρκες εἶναι δοκεῖ· τὸ δ' αὐτάρ-

κες λέγομεν, οὐκ αὐτῷ μόνῳ τῷ ζῶν τὸν βίον μονώτην· ἀλλὰ καὶ γονεῦσι καὶ τέκνοις καὶ γυναικὶ καὶ ὅλως τοῖς φίλοις καὶ πολίταις· ἐπειδὴ φύσει πολιτικὸν ἄνθρωπος· τούτων δὴ λητέος ὅρος τις· ἐὰν γὰρ ἐπὶ τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς φίλους καὶ τοὺς φίλους φίλους εἰς ἄπειρον προέλθωμεν· ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἰσαῦθις ἐπισκεπτέον· τὸ δ' αὐτάρκες τίθεμεν, ὃ μόνον οὐμεῖον αἱρετὸν ποιεῖ τὸν βίον καὶ μηδενὸς ἐνδεᾶ· τοιοῦτο δὲ τὴν εὐδαιμονίαν οἰόμεθα εἶναι· ἔτι δὲ τῶν αἱρετωτάτων μὴ συναριθμουμένων· συναριθμουμένων δῆλον ὡς αἱρετωτέραν μετὰ τοῦ προσλαχόντος ἀγαθῶν ὑπερέχει γὰρ ἀγαθῶν πάντων τὸ προστιθέμενον· ἀγαθῶν δὲ τὸ μεῖζον, αἱρετώτερον ἀεί· τέλος δή τι φαίνεται καὶ αὐτάρκες ἡ εὐδαιμονία πάντων τῶν πρακτῶν οὖσα τέλος· ἀλλὰ ἴσως τὴν μὲν εὐδαιμονίαν τὸ ἄριστον λέγειν, ὁμολογούμενόν τι φαίνεται· πρὸ τούτου δὲ ἐναργέστερον τί ἐστι λεχθῆναι· τάχα δὴ γένοιτ' ἂν οὕτω, εἰ ληφθείη τὸ ἔργον τοῦ ἀνθρώπου· ὥσπερ γὰρ αὐλητῇ καὶ ἀγαλματοποιῷ καὶ παντὶ τεχνίτῃ, ἑνὶ ὅλως ὧν ὅστι ἔργον τι καὶ πρᾶξις, ἐν τῷ ἔργῳ δοκεῖ τὸ ἀγαθὸν εἶναι καὶ τὸ εὖ, οὕτω δόξειεν ἂν καὶ ἀνθρώπῳ, εἴπερ ὅστι τις ἔργον αὐτοῦ· πότερον δέ, τέκτονος μὲν καὶ σκυτέως ὄντων ἔργα τινὰ καὶ πρᾶξεις· ἀνθρώπου δὲ οὐδέν ἐστιν, ἀλλὰ ἀργὸν πέφυκεν· ἢ καθάπερ ὀφθαλμοῦ καὶ χειρὸς καὶ ποδὸς, ἕκαστον τῶν μορίων φαίνεται τι ἔργον, οὕτω καὶ ἀνθρώπου τι παρὰ ταῦτα θείη τις ἔργον τί ἂν δὴ τοῦτ' εἴη ποτέ· τὸ μὲν γὰρ ζῆν, κοινὸν εἶναι φαίνεται καὶ τοῖς φυτοῖς· ζητεῖται δὲ τὸ ἴδιον· ἀφοριστέον ἄρα τὴν θρεπτικὴν καὶ αὐξητικὴν ζωήν· ἔπειτα ἂν εἴη τις αἰσθητική· φαίνεται δὲ καὶ αὕτη κοινὴ ἵππῳ καὶ βοὶ καὶ παντὶ ζῴῳ· λείπεται δὴ πρακτική τις τοῦ λόγον ἐχοντος· τούτου δὲ τὸ μὲν ὡς ἐπιπειθὲς λόγῳ· τὸ δ' ὡς ἔχον καὶ διανοούμενον· διττὸν δὴ πῶς ἂν καὶ τούτης λεγομένης· τὸ κατ' ἐνέργειαν θετέον· κυριώτερον γὰρ αὕτη δοκεῖ λέγεσθαι· εἰ δ' ἔστιν ἔργον αὐτοῦ, ψυχῆς ἐνέργειαν κατὰ λόγον ἢ μὴ ἄνευ λόγου, τὸ δ' αὖ τοῦ φαμὲν ἔργον εἶναι τοῦ γένους ἢ ὅδε τινὸς ἢ ὅδε τινός, ὡς περὶ κιθαρῖσοῦ.

ἄνθρωπος

τί τὸ ἔργον τοῦ ἀνθρώπου

β' ἐπομένη

σοῦ ἡ μὴ σπουδαία κιθαρισοῦ. ⸫ ἀλλ᾽ ὅλῃ τοῦτ᾽ ἐστὶ πάντ᾽, προσθεμιᾶς φλικατ᾽ ἀρετὴν ὑπεροχὴν πρὸς τὸ ἔργον· κιθαρισοῦ μ᾽ ἢ κιθαρίζειν· σπουδαία δέ, τὸ εὖ· εἰ δ᾽ ὅτως, ἀνθρώπου πᾶσι μ᾽ ἐργαζωήν τινα. Ταύτην ψυχῆς ἐνέργειαν ἢ πράξεις μετὰ λόγου· σπουδαίου δ᾽ ἀνδρὸς εὖ ταῦτα ⸫ καλῶς· ἕκαστον δ᾽ ὧν τῇ οἰκείᾳ ἀρετὴν ἀπεργάζεται· εἰ δ᾽ ὅτω, τὸ ἀνθρώπων ἀγαθόν, ψυχῆς ἐνέργεια εὐδαιμονία ἂν εἴη κατ᾽ ἀρετήν· εἰ δὲ πλείους αἱ ἀρεταί, κατὰ τὴν ἀρίστην καὶ τελεωτάτην· ἔτι δὲ ἐν βίῳ τελείῳ· μία γὰρ χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ· οὐδὲ μία ἡμέρα· οὕτω δὲ οὐδὲ μακάριον καὶ εὐδαίμονα, μία ἡμέρα· ἢ ὀλίγος χρόνος· περιγραφθὼ δὴ τὸ ἀγαθὸν ταύτην δεῖ γὰρ ἴσως ὑπερτυθῶσαι πρῶτον· εἶθ᾽ ὕστερον ἁρμόττει γραφῆναι· δόξειε δ᾽ ἂν παντὸς εἶναι προαγαγεῖν ⸫ διαρθρώσαντα τὰ καλῶς ἔχοντα τῇ περιγραφῇ· ⸫ ὁ χρόνος τῶν τοιούτων ὑπερτιθεὶς δοκεῖ σοφὸν ἀγαθὸς εἶναι· ὅθεν καὶ τέχνῃ μεμίγασιν ἐπιδόσεις· πάντως γὰρ προσθεῖναι τὸ ἐλλεῖπον· μεμνῆσθαι δὲ τῶν προφημένων χρή, ⸫ τὰ ἀκόλουθα μὴ ὁμοίως ζητεῖν ἅπασιν· ἀλλ᾽ ἐν ἑκάστοις τὰ ὑπαρμένα ὕλης, ἢ ἐστὶ τοσοῦτον, ἐφ᾽ ὅσον οἰκεῖον τῇ μεθόδῳ· ⸫ γὰρ τέκτων ἡμιωβελίου μέξης διαφερόντως ἐζήτησε τὴν ὀρθήν· ὁμοίως γὰρ ἐφ᾽ ὅσον χρησίμην πρὸς τὸ ἔργον· ὁ δὲ, τί ὄφελος· ἢ ποιόν τι· θεατὴς γὰρ τἀληθοῦς· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον, καὶ ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ποιητέον, ὅπως μὴ τοῦ παρέργου τὸ ἔργον πολὺ γίγνηται· οὐκ ἀπαιτητέον δ᾽ ἴσην αἰτίαν πάντων ὁμοίως· ἀλλ᾽ ἱκανὸν ἐνίοτε τὸ ὅτι δεῖ χωλῶν καλῶς· οἷον ἡμῖν πρώτων μὲν ἀρχὴ τὰ ἀρχῶν ἢ αἰτίων, ἐστὶν ὧν θεωρῶν ἡ αἴσθησις· αἱ δὲ ἐθισμῷ τινι· ἢ ἄλλαι δ᾽ ἄλλως· μετιέναι δὲ πειρατέον ἑκάστας ἢ πεφύκασι· καὶ σπουδαστέον ὅπως ὁρισθῶσι καλῶς· μεγάλην γὰρ ἔχουσι ῥοπὴν πρὸς τὸ ἑπόμενα· δοκεῖ οὖν τέλειον ἢ τὸ ἥμισυ τοῦ παντὸς εἶναι ἢ ἀρχή· ⸫ πολλὰ ἐμφανῆ γίνεσθαι διὰ τῆς προκειμένης ζητήσεως· σκεπτέον δὴ περὶ αὐτῆς, ὃ μόνον ἐκτὸς ὑμῶν πράσματος, καὶ ὃ ἕνεκα ὁ λόγος· ἀλλὰ ⸫ ἐκ τῆς λεχθείσης περὶ αὐτῆς· τῷ μὲν γὰρ ἀληθεῖ πάντ᾽ σημάδιον

ὅτι οὐ χρὴ οἱ ἐν ἅπασιν ἀπαιτητέον τὴν αἰτίαν.

τοὺς πάσχοντας· τῷ ἢ ψευδεῖ, τὰ χὺ διαφωνεῖ τὰ ἀληθές· νεμε-
μηνιῶν δὴ τῶν ἀγαθῶν ξηχῶ, καὶ τῶν μὴ ἐκτὸς λεγομένων· τὸ δὲ
περὶ ψυχὴν καὶ σῶμα, τὰ περὶ ψυχὴν κυριώτατα τοῦ λέγομεν· ἢ
μᾶλλον ἀγαθά· τὰς δὲ πράξεις τὰς ἐνεργείας τὰς ψυχικὰς, πε-
ρὶ ψυχὴν τίθεμεν, ὥστε καὶ λῶς ἂν λέγοι τὸν καὶ τάδε ταύτῃ τῇ
δόξαν παλαιὰν οὖσαν καὶ ὁμολογουμένην τῶν φιλοσοφούν-
των· ὀρθῶς ἢ μὴ ὅτι πρᾶξις τις ἐστὶν ἡ καὶ ἐνέργεια, τὸ τέλος· ὅτῳ δὲ
περὶ ψυχὴν ἀγαθῶν γίνεται, μὴ οὐ τῶν ἐκτός· ὡς ἀδύνατον ἢ τῷ λόγῳ,
μὴ τὸν εὖ ζῶντα· καὶ εὖ πράττειν καὶ μακαρίως· ἀδύνατον δὲ εὐζωΐαν τινὰ εἶναι
καὶ εὐπραξίαν· φαίνεται δὲ καὶ τὰ ἐπιζητούμενα περὶ τὴν εὐδαιμο-
νίαν ἄπαντα ὑπάρχειν τῷ λεχθέντι· τῆς μὲν ἀρετῆς τὸ δὲ φρό-
νησις· ἄλλοις δὲ σοφία τις εἶναι δοκεῖ· τῆς δὲ ταύτας, ἢ τούτων
τι μεθ' ἡδονῆς, ἢ οὐκ ἄνευ ἡδονῆς, ἕτεροι δὲ τὴν ἐκτὸς εὐπορίαν συμ- εὐετηρίαν
περιλαμβάνουσι· τούτων δὲ τὰ μὲν πολλοὶ καὶ παλαιοὶ λέγουσι· τὰ
δὲ ὀλίγοι καὶ ἔνδοξοι ἄνδρες· οὐδετέρους δὲ τούτων οὐ λογικὸν διαμαρ-
τάνειν τοῖς ὅλοις· ἀλλ' ἐπί τι, ἢ τὸ πλεῖστα καὶ τὰ κυριώτατα· τῆς μὲν
οὖν λέγουσι τὴν πᾶσαν ἀρετῶν, ἢ ἀρετήν τινα, ὡς ὁ δὲ ὀλό-
γως· ταύτης γὰρ ὄντων καὶ πάντων ἐστὶν ἡ χρῆσις διαφέρει δ' ἴσως ὁπωσοῦν
κτήσεως ἢ χρήσεως τὰ ἀεὶ ὑπολαμβάνειν· ἐνέργειά τις γὰρ ἕξις, ὡδὶ δ' ἔχειν μηδὲν ἀγαθὸν ἀποτελεῖν ὑπάρχουσαν· οἷον
τῷ καθεύδοντι ἢ ἡμῖν ἄλλως πως ὀργανικόν τι· τῶν δὲ ἐνεργειῶν αἱ οἷον-
τε· πράξεις δόξαι ἀνάγκης, ἢ δὲ πράξεις· ὥστε εἴ τις ὀλυμπιάσιν, οὐχ οἱ
κάλλιστοι ἰσχυρότατοι στεφανοῦνται, ἀλλ' οἱ ἀγωνιζόμενοι·
τούτων γάρ τινες νικῶσιν, ὅτῳ καὶ τῶν ἐν τῷ βίῳ καλῶν καὶ ἀγαθῶν,
οἱ πράττοντες ὀρθῶς· ἐστὶ δὲ καὶ ὁ βίος αὐτῶν καθαυτὸν ἡδύς· τὸ μὲν γὰρ ἥδεσθαι, τῶν ψυχικῶν· ἑκάστῳ δ' ὅτῳ ἐστὶν ἡ- Τὴν εὐδαιμονίαν καὶ ἄριστον καὶ κάλλιστον ἓν.
δὺ τοῦτο ὃ λέγεται φίλοτοι οὗτος, οἷον ἵππος μὲν τῷ φιλίππῳ· θέαμα δὲ τῷ φιλοθεώρῳ· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον· καὶ τὰ δὲ
καὶ αὖ τῷ φιλοδικαίῳ, καὶ ὅλως τὰ κατ' ἀρετὴν τῷ φιλαρέ-
τῳ· τοῖς μὲν οὖν πολλοῖς τὰ ἡδέα μάχεται, διὰ τὸ μὴ φύσει ταῦτ' εἶναι·

τοῖς δὲ

τοῖς φιλοχάλοις ὄντ' ἡδέα, τὰ φύσει ἡδέα. τοιαῦτα δὲ αἱ κατὰ ἀρετὴν πράξεις· ὥστε καὶ τούτοις εἰσὶν ἡδεῖαι, ἢ καθαυτάς· ἀδύνατον δὴ τὴν εὐδαιμονίαν ἡδονῆς ὀφίσις αὐτῶν, ὥσπερ περιάπτου τινός· ἀλλ' ἐχέτω τὴν ἡδονὴν ὡς ἐπιγιγνόμενον τῷ εὐδαίμονι. τοῖς μὲν οὖν εἰρημένοις ὅ τε ὄχλος καὶ οἱ φορτικώτατοι τῶν ἀνθρώπων ὁμολογοῦσιν· ὅτι γὰρ δοκοῦσιν οὐδὲν εἶναι πρὸ τοῦ μὴ χαίρειν τὰ τῷ δικαίῳ πραττεῖν· ὅτι τε ἐλευθέριον, τὸ μὴ χαίρειν τὰ ταῖς ἐλευθερίοις πράξεσιν· ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων· εἰσὶ γὰρ οὕτω, καθ' αὐτὰς αἱ εἶναι κατ' ἀρετὴν πράξεις ἡδεῖαι· ἀλλὰ μὴν, καὶ ἀγαθαί γε καὶ καλαί· καὶ μάλιστα τούτων ἕκαστον εἴπερ καλῶς κρίνει περὶ αὐτῶν ὁ σπουδαῖος· κρίνει δ' ὡς εἴρηται· ἄριστον ἄρα καὶ κάλλιστον καὶ ἡδίστον ἡ εὐδαιμονία· καὶ οὐδὲ διώρισται ταῦτα κατὰ τὸ δηλιακὸν ἐπίγραμμα· καὶ κάλλιστον τὸ δικαιότατον· καὶ ὑγιαίνειν ἥδιστον τοῦτο δ' ἕκαστος ἐρᾷ· ἅπαντα γὰρ ὑπάρχει ταῦτα ταῖς ἀρίστοις ἐνεργείαις· ταύτας δὲ ἢ μίαν τινὰ τούτων τὴν ἀρίστην εἶναί φαμεν τὴν εὐδαιμονίαν. φαίνεται δ' ὅμως καὶ τῶν ἐκτὸς ἀγαθῶν προσδεομένη καθάπερ εἴρηται· ἀδύνατα γὰρ, ἢ οὐ ῥᾴδιον τὰ καλὰ πράττειν, ἀχορήγητον ὄντα· πολλὰ μὲν γὰρ πράττεται καθάπερ διὰ ὀργάνων διὰ φίλων, καὶ πλούτου καὶ πολιτικῆς δυνάμεως· ἔνια δ' ὑπὸ τινῶν ἐξυπακούονται τὸ μακάριον· οἷον εὐγενείας· εὐτεκνίας· κάλλους· οὐ πάνυ γὰρ εὐδαιμονικὸς ὁ τὴν ἰδέαν παναίσχης· ἢ δυσγενὴς· ἢ μονώτης καὶ ἄτεκνος· ἔτι δ' ἴσως ἧττον, εἴτ' οὖν καὶ οἱ παῖδες εἶεν, ἢ φίλοι ἀγαθοὶ ὄντες τυγχάνοιεν, καθάπερ ἴσως εἰ πρότερον μὴ φαύλοις ἐκτήσαντο προσδεῖσθαι δοκεῖ τῆς εὐφορίας αὐτῆς εὐημερίας· ὅθεν εἰς ταὐτὸ τέτταρσιν ἔνιοι τὴν εὐτυχίαν τὴν εὐδαιμονίαν ἔνιοι δὲ τὴν ἀρετήν· ὅθεν καὶ ἀπορεῖται· πότερον ὄφελ' μαθητὸν, ἢ ἐθιστὸν, ἢ ἄλλην τινὰ ἄσκησιν ἡμῖν ἐπιγίγνεται· ἢ κατά τινα θείαν μοῖραν· ἢ καὶ ἀπὸ τύχης ἄν τις ἀπίοι· εἰ μὲν οὖν καὶ ἄλλο τι θεῶν ἐστὶ δῶρον ἀνθρώποις, εὔλογον καὶ τὴν εὐδαιμονίαν θεόδοτον εἶναι· μάλιστα δ' ἂν εἴη τῶν ἀνθρωπίνων ὅσῳ βέλτιστον· ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἴσως ἄλλης ἂν εἴη σκέψεως οἰκειότερον· φαίνεται δὲ καὶ ἐὰν μὴ θεόπεμπτος ὑπάρχῃ.

ἥδιστον ἀρ' οὐ τῆς ἐρᾶ τυχεῖν

ὅτι ἡ εὐδαιμονία ἐν τῷ ἐκτὸς προσδεῖται ἀγαθῶν.

πότερον μαθητὸν ἢ ἐθιστὸν ἢ ἄσκητὸν ἢ διὰ θεῶν ἢ καὶ διὰ τύχην παραγίνεται.

ἀλλὰ διὰ ρετὴν καί τινα μάθησιν ἢ ἄσκησιν παραγίνεται, τ
θεο τούτων εἶναι· τὸ γὰρ φ ἀρετῆς ἆθλον ⁊ τέλος ἄριστον φαί
μεταιμθεῖόν τι μᾶλλον καὶ θεῖον· εἶη δ' ἂν καὶ πολύκοινον· δυνατ" γὰρ
ὑπάρξαι πᾶσι τοῖς μὴ πεπηρωμένοις πρὸς ἀρετὴν, διά τι-
νος μαθήσεως ⁊ ἐπιμελείας· εἰδ" ὅτι οὕτω βέλτιον, ἢ διὰ τύ-
χην δίδοσθαι μόνον, δῆλον ἔχει οὕτως· εἰ περ τὰ κ̄ φύσιν ὡς οἰ-
όντε καλλίστας ἔχειν, ἄτοπ πέφυκεν· ὁμοίως δ' ⁊ τὰ κ̄ τέχνην ⁊ πᾶ
σαν αἰτίαν ⁊ μάλιστα τὰ κ̄ τὴν ἀρίστην· τὸ δὲ μέγιστον ⁊ καλλιστον ἐ-
πιτρέπειν τύχῃ, λίαν πλημμελὲς ἂν εἴη· συμφανὲς δ' ὅτι ⁊ ἐκ
τοῦ λόγου τὸ ζητούμ" εἴρηται· ψυχῆς γὰρ ἐνέργειά τις κατ' ἀρετὴν ἡμῖ
ν ἐστὶ· τ' δὲ λοιπῶν ἀγαθῶν, τὰ μὲν ὑπάρχειν ἀναγκαῖον· τὰ δὲ συνεργὰ
⁊ χρήσιμα πέφυκεν ὀργανικὰ· ὁμολογούμενα δὲ ταῦτ' ἂν εἴη
τοῖς ἐν ἀρχῇ· τὸ γὰρ φ πολιτικῆς τέλος, ἄριστον ἐτίθεμεν, αὕτη
δὲ πλείστην ἐπιμέλειαν ποιεῖται, τοιούς τινας ⁊ ἀγαθοὺς τοὺς
πολίτας ποιῆσαι, καὶ πρακτικοὺς τῶν καλῶν· εἰκότως δ' οὐδὲ
βοῦν δ' τις ἂν, δ' τι ἄλλο τῶν ζώων μακάριον δόξειεν λέγεσθαι· δ
δὲ μὴ αὐτοῖόν τε κοινωνῆσαι τοιαύτης ἐνεργείας· διὰ ταύτην
δὴ τὴν αἰτίαν, δ' ἵππος οὐδαίμων δ' οὐκ ἔστι· οὐ πάντως γὰρ πρακτικὸς τῶν
τοιούτων διὰ τ' ἡλικίαν· οἱ δὲ λεγόμενοι, διὰ τ' ἐλπίδα μακαρί
ζουσι· δεόντως δ' ἐπιφέρομεν καὶ βίον τε-
λείον· μία γὰρ χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ ⁊ μία τοίαυτη ἡμέρα·
ὁμοίως δὲ ⁊ μακαρίζουσιν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ εὐπραγοῦντα μετρίως·
ἐν δὲ χρόνῳ μᾶλλον εὐθηνοῦντα, μεταλαμβάνουσι συμφορὰς πολλὰς καὶ
μεγάλας· καθάπερ ἐν τοῖς ἡρωϊκοῖς περὶ πριάμου μυθεύεται· τὸν δὲ
τοιαύτας χρησάμενον τύχας, καὶ τελευτήσαντα ἀθλίως, δεῖ εὐδαι
μονίζειν· πότερον δ' οὐδεὶς ἀλλ' οὐδένα αὐτῶν εὐδαιμονιστέον ἐως ἂν ζῇ· κ̄
δόλωνα δὲ χρεὼν τὸν ὁρᾶν· εἰ δὴ δεῖ, ἀθετητέον ὅτῳ· ἆρα γε καὶ
ὅταν εὐδαίμονα τότε πεισθέντα ἀποθάνῃ, ἢ τοῦτο μὲν ἀναγκαῖον τελῶς, ἄλλο πρά-
γμα τὴν τελευτὴν λέγουσιν ἢ μίαν ἐνέργειάν τινα εὐδαιμονίαν· εἰ μὴ
λέγομεν τὸν τεθνεῶτα εὐδαίμονα, μηδὲ ὅλως τοῦτο βάλλειν, αὖ ὅτι τὴ
νικαῦτα ἀπόντα ἀσφαλῶς μακαρίσειεν ἄνθρωπον ὡς ἐκεῖνος ἤδη τ
καλῶς

κακῶν οὖν ἄδυστυχημάτων, ἔχειμὲν ἴσως τοῦτο ἀμφισβήτησίν τινα·
κακὸν δοκεῖ δεῖναι τῷ τεθνεῶτι καλὸν καὶ ἀγαθὸν εἶ πεῖ τῷ ζῶν
τι· μὴ καὶ ἀθαρρομβρώ ὦ, οἷον τιμαὶ ἢ ἀτιμία, ἢ τέκνων ἢ ὅλως ἀπρ
σόν ὧν πραξίαι τι ἀδυστυχία. Ἀπεί αν ᾖ καὶ ταῦτα ὧδ ἐχά· τῷ δὲ μα
καρίῳ βεβιωκότι μέχρι τέλους καὶ τελευτήσαντι τοιοῦτον λόγον,
οἷόν χ᾽ ὅλως μεταβολὰς συμβαίνειν περὶ τοὺς ἐκγόνους· ἢ
τοὺς μὲν αὐτ᾽ ἀγαθοὺς εἶναι, ἔτυχεν δὲ βίου καὶ τῆς ἀξίαν· τοὺς δ᾽
ἐξεναντίας· δῆλον δ᾽ ὅτι καὶ τοῖς ἀποσκήμασι πρὸς τοὺς γονεῖς
παντοδαπὰς ἔχειν αὐτοὺς οἷόν χ᾽ ἄτοπον δὴ ἴσως τοῦτ᾽, εἰ συμ
μεταβάλοι ἢ ὁτιοῦν, ἢ ὅτιοῦν μὲν οὖν δαίμων· πάλιν δ᾽ ἄθλι
ος ἄρα ὢν ὁ, ἢ τὸ μηδέν, μηδὲ πὶ τῷ ναχρόνῳ σωϊκνεῖσθαι τὰ ἐκόντ᾽
γομένοις· ἀλλ᾽ ἔοικεν τέλον ἐπὶ τὸ πρότερ᾽ ἀπορηθέν· τάχα γὰρ ἂν
θεωρηθείη τὸ νῦν ὑπὸ ζητούμενον ἐκ τούτου· εἰδὴ τέλος ὁρᾶν δεῖ μηδὲ τό-
τε μακαρίζειν ἕκαστον· ὡς ὄντ᾽ μακάριον ἀλλ᾽ ὅτι πρότερον
λέγω, ὧδε οὐκ ἄτοπον· εἰ ὅτε ὄντα δαίμονα μὴ ἀληθεύσεται κα-
τὰ ταῦτα τοῦτο ὑπάρχον, διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι τοὺς ζῶντας εἶδαι
μονίζειν διὰ τὰς μεταβολάς, καὶ διὰ τὸ μόνιμόν τι τὴν εὐδαιμο
νίαν ὑπολαμβάνειν καὶ μηδαμῶς εὐμετάβολον· τὰς δὲ τύχας
πολλάκις ἀνακυκλεῖσθαι περὶ φανερὸν ἦν· ὡς εἰσὶν α
κολουθοῦντα μὴ τύχαις· τὸν αὐτὸν εὐδαίμονα ἂν πολλάκις ἐ
ρῶμεν πολλάκις· καὶ λέγοντα τὸν μακάριον εὐδαίμονα ἀπαφαίνον
τες, καὶ σαθρῶς ἴδρυμένον· ἢ τὸ μὲν τοῖς τύχαις ἐπακολουθεῖν ὀρθῶ
ς ὁρθόν· οὐ γὰρ ἐν τούτοις τὸ εὖ ἢ κακῶς, ἀλλὰ προσδεῖται
τούτων ὁ ἀνθρώπινος βίος καθάπερ εἴπομεν· κύριαι δ᾽ εἰσὶν αἱ κατ᾽
ρετὴν ἐνεργείαι εὐδαιμονίας· αἱδ᾽ ἐναντίαι, τοῦ ἐναντίου· μὲ
τυρεῖ δὲ τῷ λόγῳ, καὶ τὸ μὴ ἀπορηθέν· περὶ οὐδὲν γὰρ οὕτως
ὑπάρχει τῶν ἀνθρώπων βεβαιότης, ὡς περὶ τὰς ἐνεργείας
τὰς κατ᾽ ρετήν· μονιμώτεραι γὰρ ἢ τὰ ἐπιστήμων αὐτὰς δοκοῦ-
σιν εἶναι· τούτων δ᾽ αὐτῶν αἱ τιμιώταιὰ, ἢ μονιμώτατοι· διὰ
τὸ μάλιστα ἐν ταύταις καταζῆν ἐν αὐταῖς τοὺς μακαρίους·

πότερον τὰ τῶν ἀπογόνων ἢ φίλων οἷόν τε τοῖς τεθνεῶσι ἢ οὔ·

τοῦτο γὰρ ἔοικεν αἰτίῳ τοῦ μὴ γίνεσθαι τὰ εἰκὸς αὐτὰ λήθειν· ὑπάρξῃ δὴ τὸ ζητούμενον τῷ εὐδαίμονι καὶ ἔσται διὰ βίου τοιοῦτος· αἰεὶ γὰρ ἢ μάλιστα ταῦτα τῷ πράξει καὶ θεωρήσει τὰ κατ' ἀρετὴν· καὶ τὰς τύχας οἴσει κάλλιστα καὶ πάντη πάντως ἐμμελῶς, ὀρθὸς ἀληθῶς καὶ τετράγωνος ἄνευ ψόγου· πολλὰν δὲ γινομένων κατὰ τύχην, καὶ διαφόρων μεγέθει μικρότητι, τὰ μὲν μικρὰ τῶν τυχημάτων ὁμοίως ἢ οὐ τὰν αὐτὰν ῥοπὰν, δῆλον ὡς ὅπου εἰς εὐημερίαν· τὰ δὲ μεγάλα καὶ πολλὰ, τὸν μὲν εὐδαίμονα μᾶλλον μακαριώτερον τὸν βίον ποιήσει· καὶ γὰρ αὐτὰ συνεπικοσμεῖν πέφυκεν· καὶ ἡ χρῆσις αὐτῶν καλὴ καὶ σπουδαία γίνεται· αὖ πάλιν δὲ συμβαίνοντα θλίβει καὶ λυμαίνεται τὸ μακάριον· λύπας τε γὰρ ἐπιφέρει καὶ ἐμποδίζει πολλὰς ἐνεργείας· ὅμως δὲ καὶ ἐν τούτοις διαλάμπει τὸ καλόν· ὡς ἐπειδὰν φέρηται εὐκόλως πολλὰ σὺν μεγάλῃ ἀτυχίας· μηδ' ἀναλγησίαν· αἰσθανόμενον δὲ καὶ ὠδῖνας ὧν ἂν μεγαλόψυχος· εἰδ' εἰσὶν αἰσχυνόμενοι κύριοι φλιζῶν καθάπερ εἴπομεν, οὐδ' εἰσὶν οὗτοι τῶν μακαρίων ἄθλιος· οὐδέποτε γὰρ πράξει τὰ μισητὰ καὶ φαῦλα· τὸν γὰρ ὡς ἀληθῶς ἀγαθὸν καὶ ἔμφρονα, πάσας οἰόμεθα τὰς τύχας εὐχερῶς φέρειν· καὶ ἐκ τῶν ὑπαρχόντων καὶ αἰεὶ τὰ κάλλιστα πράττειν· καθάπερ ἐστρατηγὸς ἀγαθὸς τῷ ἐξόντι στρατοπέδῳ χρῆσθαι πολεμικώτατα· καὶ σκυτοτόμος ἐκ τοῦ δοθέντος σκυτὶ κάλλιστον ὑπόδημα· τὸν αὐτὸν δὲ πρόπον καὶ τοὺς ἄλλους τεχνίτας ἅπαντας· εἰ δ' οὕτως, ἄθλιος μὲν οὐδέποτε γένοιτ' ἂν εὐδαίμων· οὐ μὴν μακάριός γε ὅστις, ἂν πριαμικαῖς τύχαις περιπέσῃ· ὁ δὲ δὴ ποικίλος καὶ πολύτροπος βίος· ὅστις ἐκφλαυδαμονεῖ κινηθήσεται ῥᾳδίως· οὐθ' ὑπὸ τῶν τυχόντων ἀτυχημάτων· ἀλλ' ὑπὸ μεγάλων καὶ πολλῶν· ἐκ τοιούτου δ' οὐκ ἂν γένοιτο πάλιν εὐδαίμων ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ· ἀλλ' εἰ περ, ἐν πολλοῖς τισὶ καὶ τελείοις μεγάλοις καὶ καλοῖς ἐν αὐτῷ γένοιτ' ἂν βολὴ· τὸν οὖν κωλύοντα λέγειν εὐδαίμονα τὸν κατ' ἀρετὴν τελείαν ζῶντα καὶ ἐκτὸς ἀγαθοῖς ἱκανῶς κεχορηγημένον, μὴ τὸν τυχόντα χρόνον.

εὐδαίμων

χρόνον· ἀλλὰ τέλειον βίον· ἢ προσθετέον ἢ βιωσόμενον οὕτω, καὶ τετελευτηκότα τὸν κατὰ λόγον· ἐπειδὴ τὸ μέλλον ἀφανὲς ἡμῖν· τὴν δὲ εὐδαιμονίαν δὲ τέλος καὶ τέλειον τιθέμεν πάντη καὶ πάντως· εἰ δ' οὕτω μακαρίους ἐροῦμεν τῶν ζώντων, οἷς ὑπάρχει καὶ ὑπάρξει τὸ λεχθέν τα· μακαρίους δὲ ἀνοῦς· καὶ περὶ μὲν τούτων ἐστὶ τοσοῦτον διωρίσθω· τοὺς δὲ τὰ πρόσω τύχας τῶν φίλων πάντων, τὸ μὲν μηδὲν τοῦν συμβάλλεσθαι, λίαν ἀφιλόν φαίνεται, καὶ ταῖς δόξαις ἐναντίον· πολλῶν δὲ καὶ παντοίας ἐχόντων διαφορὰς τῶν συμβαινόντων, καὶ τῶν μὲν μᾶλλον σωτικὴν μοῖραν τῶν δ' ἧττον, καθ' ἕκαστον μὲν διαιρεῖν, μακρὸν καὶ ἀπέραντον φαίνεται· καθόλου δὲ λεχθὲν καὶ τύπῳ, τάχ' ἂν ἱκανῶς ἔχοι· εἰ δὴ καθάπερ καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἀτυχημάτων, τὰ μὲν ἐφ' ἑαυτῷ βέβιοτος ἦν ἐξ ὠθήν πρὸς τὸν βίον· τὰδ' ἐλαφρότερα ἔοικεν, οὕτω καὶ τὰ περὶ τοὺς φίλους ὁμοίως ἄσαμεν ταῦτα· διαφέρει δὲ τῶν παθῶν ἕκαστον ὡς εἰ ζῶντας ἢ τελευτήσαντας συμβαίνειν, πολὺ μᾶλλον ἢ τὰ παρανομήματα καὶ δεινὰ προϋπάρχειν ἢ τοῖς πράγμασι, ἢ πράττεσθαι, συλλογιστέον δὴ καὶ ταύτην τὴν διαφοράν, μᾶλλον δ' ἴσως τὸ διαπορεῖσθαι περὶ τοὺς νεκρούς, εἴτινος ἀγαθοῦ κοινωνοῦσιν ἢ τἀντικείμενων· ἔοικε γὰρ ἐκ τούτων εἰς δύναμιν εἶναι πρὸς αὐτοὺς ὅ τι οὖν εἴτε ἀγαθόν, εἴτε τοὐναντίον, ἀφαυρόν τι καὶ μικρὸν, ἢ ἀνόλως, ἢ ἐκείνοις εἶναι· εἰ δὲ μή, τοσοῦτόν γε μὴ ῥᾴστον· ὥστε μὴ ποιεῖν εὐδαίμονας τοὺς μὴ ὄντας, μὴ δὲ ῥᾳδίους ὄντας μακαρίους ἀφαιρεῖσθαι τὸ μακάριον· συμβάλλεσθαι μὲν δή τι φαίνονται τοῖς νεκροῖς καὶ εὐπραξίαι τῶν φίλων· ὁμοίως δὲ καὶ ἀδυσπραξίαι· τοιαῦτα δὲ καὶ τηλικαῦτα, ὥστε μήτε εὐδαίμονας μὴ εὐδαίμονας ποιεῖν, μήτ' ἄλλο τῶν τοιούτων μηδέν· διωρισμένων δὲ τούτων, ἐπισκεπτώμεθα περὶ φιλοδαιμονίας· πότερα τῶν ἐπαινετῶν ἕξις, ἢ μᾶλλον τῶν τιμίων· δῆλον γὰρ ὅτι τῶν γε δυνάμεων ἁπάντων ἐστίν· φαίνεται δὴ καὶ πᾶσιν τὸ ἐπαινετὸν τῷ ποιόν, τι εἶναι, καὶ πρός τι πως ἔχειν ἐπαινεῖσθαι· τὸν γὰρ

πότερον τίμιον ἢ ἐπαινετὸν ἡ εὐδαιμονία

δίκαιον ἢ τὸν ἀνδρεῖον ἢ ὅλως τὸν ἀγαθὸν ἢ τὴν ἀρετήν, ἐπειδὴ
νόμῳ διὰ τὰ ἔργα καὶ τὰς πράξεις· καὶ τὸν ἰσχυρὸν ἢ τὸν δρομικὸν,
ἢ τῶν ἄλλων ἕκαστον, τῷ ποιόν τινα αὐτὸν φύσει εἶναι πως πρὸς
ἕκαστόν τι πεφυκέναι· δῆλον οὖν ὅτι τοῦτο ἐκ τῶν περὶ τοὺς θεοὺς ἐπαίνων·
ἄγελοῖοι γὰρ φαίνονται πρὸς ἡμᾶς ἀναφερόμενοι. τοῦτο δὲ συμ-
βαίνει καὶ τὸ πίνειν τοὺς ἐπαίνους διὰ ἀναφορᾶς ὥσπερ εἴπο-
μεν. εἰδ' ἔστιν ὁ ἔπαινος τῶν τοιούτων, δῆλον ὅτι τῶν ἀρίστων οὐκ ἔ-
στιν ἔπαινος, ἀλλὰ μεῖζόν τι καὶ βέλτιον καθάπερ καὶ φαίνεται.
τοὺς τε γὰρ θεοὺς μακαρίζομεν καὶ εὐδαιμονίζομεν· καὶ τῶν ἀν-
δρῶν τοὺς θειοτάτους μακαρίζομεν· ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ἀγαθὰ
οὐδεὶς γὰρ τὴν εὐδαιμονίαν ἐπαινεῖ καθάπερ τὸ δίκαιον, ἀλλ'
ὡς θειότερόν τι καὶ βέλτιον μακαρίζει. δοκεῖ δὲ καὶ Εὔδοξος καλ-
λῶς διωκῆσθαι περὶ τῆς ἡδονῆς· τὸ γὰρ μὴ ἐπαινεῖσθαι τὰ ἀγαθῶν ὄντα, μηνύειν ἔοικε τὸ ἕτερον εἶναι τὸν θεὸν καὶ τἀγαθόν· πρὸς ταῦτα γὰρ καὶ τὰ λοιπὰ ἀναφέρεται· καὶ ὁμοίως ἔπαινος, φαίνεται· πρακτικοὶ γὰρ τῶν
καλῶν ἀπὸ ταύτης· τὰ δὲ ἐγκώμια τῶν ἔργων, ὁμοίως καὶ τῶν
σωματικῶν καὶ τῶν ψυχικῶν· ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἴσως οἰ-
κειότερον ἐξακριβοῦν τοῖς περὶ τὰ ἐγκώμια σοφιστικὸν ἡμῖν δὲ δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι ὄντι μὲν εὐδαιμονίᾳ τι μέ-
γιστον καὶ τέλειον· ἔοικε δ' ὅτων ἔχειν. καὶ διὰ τὸ εἶναι ἀρχήν· ταύτης
γὰρ χάριν, τὰ λοιπὰ πάντες πάντα πράττομεν· τὴν ἀρχὴν δὲ καὶ
τὸ αἴτιον τῶν ἀγαθῶν, τίμιόν τι καὶ θεῖον τίθεμεν· ἐπεὶ δ' ὄντι καὶ εὐ-
δαιμονίᾳ ψυχῆς ἐνέργειά τις κατ' ἀρετὴν τελείαν, περὶ ἀρε-
τῆς ἐστὶ σκεπτέον· τάχα δὲ οὕτως αὖ βέλτιον καὶ περὶ φι-
λοσοφίας θεωρήσαιμεν· δοκεῖ δὲ καὶ ὁ κατὰ ἀλήθειαν πολιτι-
κὸς, περὶ ταύτην μάλιστα πεπονῆσθαι· βούλεται γὰρ τοὺς πολί-
τας ἀγαθοὺς ποιεῖν, καὶ τῶν νόμων ὑπηκόους· παράδειγμα δὲ τού-
των ἔχομεν, τοὺς κρητῶν ἢ λακεδαιμονίων νομοθέτας, καὶ
εἴ τινες ἕτεροι τοιοῦτοι γεγόνασιν· εἰ δὲ φιλοσοφικῆς ὄντι καὶ
σκέψις

σκέψις αὐτη, δῆλον ὅτι τίνοιτ' ἂν ἡ ζήτησις κατὰ τὴν ἐξ ἀρ-
χῆς προαίρεσιν· περὶ ἀρετῆς ἢ ἐπισκεπτέον ἀνθρωπίνης δῆλο- περὶ ἀρετῆς.
νότι· καὶ ἡ τὸ ἀναθὸν ἀνθρώπινον ἐζητοῦμεν· καὶ τὴν εὐδαιμονίαν
ἀνθρωπίνην· ἀρετὴν ἢ ἐλέσθαι μὴν ἀνθρωπίνην, οὐτὴν τοῦ σώματος
ἀλλὰ τὴν τῆς ψυχῆς· καὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἢ, ψυχῆς ἐνέργειαν
λέγομεν· εἰ δὴ ταῦθ' ὕτως ἔχει, δῆλον ὅτι δεῖ τὸν πολιτικὸν εἰδέναι
πως τὰ περὶ ψυχήν· ὥσπερ καὶ τὸν ὀφθαλμὸν θεραπεύσοντα,
καὶ πᾶν σῶμα, καὶ μᾶλλον ὁσῳ τιμιωτέραν καὶ βελτίονα ἡ πολιτικὴ
τῆς ἰατρικῆς· καὶ τ' ἰατρῶν δ' οἱ χαρίεντες, πολλὰ πραγματεύονται
περὶ τὸ τοῦ σώματος γνῶσιν· θεωρητέον δὴ καὶ τὸν πολιτικὸν
περὶ ψυχῆς· θεωρητέον δ' ταῦτα χάριν, καὶ ἐφ' ὅσον ἱκανῶς ἔχει
πρὸς τὰ ζητούμενα· τὸ δὲ περιττὸν ἐξακριβοῦν, ἐργωδέστερον ἴσως
ὄντι τῶν προκειμένων· λέγομεν δὴ περὶ αὐτῆς ἤδη ἐν ἐξωτερικοῖς
λόγοις ἀρκούντως ἔνια· καὶ χρηστέον αὐτοῖς· οἷον τὸ μὲν ἄλογον διαίρεσις τῆς ψυχῆς
αὐτῆς εἶναι· τὸ δὲ λόγον ἔχον· ταῦτα δὲ πότερον διῳρισμένα καθάπερ
τὰ τοῦ σώματος μόρια, καὶ πᾶν τὸ μεριστὸν, ἢ τῷ λόγῳ διῳρισται,
ἀχωρίστα πεφυκότα, καθάπερ ἐν τῇ περιφερείᾳ τὸ κυρτὸν καὶ τὸ
κοῖλον, οὐδὲν διαφέρει πρὸς τὸ παρόν· τοῦ ἀλόγου δὲ τὸ μὲν, ἔοικε
κοινῶς καὶ φυτικῷ· λέγω δὲ τὸ αἴτιον τροφῆς καὶ τοῦ αὐξάνε-
σθαι· τὴν τοιαύτην γὰρ δύναμιν τῆς ψυχῆς, ἐν ἅπασι τοῖς
τρεφομένοις θετέον καὶ ἐν τοῖς ἐμβρύοις· τὴν αὐτὴν δὲ ταύτην
καὶ ἐν τοῖς τελείοις· ἀλογωτάτην δὲ ἢ ἄλλην τινά· ταύτης μὲν
οὖν κοινότης ἀρετὴ καὶ οὐκ ἀνθρωπικὴ φαίνεται· δοκεῖ γὰρ ἐν-
τοῖς ὕπνοις ἐνεργεῖν μάλιστα τὸ μόριον τοῦτο καὶ ἡ δύναμις
αὕτη· ὁ δ' ἀγαθὸς καὶ κακὸς, οὐκ ἔστι διάδηλος κατὰ ὕπνον· ὅθεν
φασὶν ἥδεσθαι διαφέρειν τὰς ἡμίσεις τῶν βίων τὰς εὐδαιμονίας τῶν ἀθλίων·
συμβαίνει δὲ τοῦτο εἰκότως· ἀρχὴ γὰρ ἔστιν οὗ ὕπνος τῆς ψυχῆς ἡ
λεγομένη σπουδαία καὶ φαύλη· φαίνεται δ' ὥσπερ καὶ μικρὸν διακινεῖν τοῖς
ἔστιν ἐνίοις τῶν κινήσεων, καὶ ταύτην βελτίω τινὲς τὰ φαντάσματα τῶν
ἐπιεικῶν· ἢ τῶν τυχόντων· ἄλλα περὶ μὲν τούτων, ἄλις· νῦν δὲ πρε-
πικὸν ἐστίν· ἐπεὶ δὴ τῆς ἀνθρωπικῆς ἀρετῆς ἁμοιρεῖ πεφυκὼς

ἔοικε δὴ καὶ ἡ μνήμης φύσις τῆς ψυχῆς ἄλογος εἶναι, μετέ- φαίνεται δὲ
χουσα μόνον τοιαύτης λόγου· τοῦ γὰρ ἐγκρατοῦς καὶ ἀκρατοῦς, τὸν
λόγον, ἢ τῆς ψυχῆς, τὸ λόγον ἔχον, ἐπαινοῦμεν· ὀρθῶς γὰρ καὶ
ἐπὶ τὰ βέλτιστα παρακαλεῖ· φαίνεται δ' ἔνα αὐτῶν ἔχειν
τὸν λόγον ὡς φυσικόν· ὁ μάχεται τοῦτο ἀντιτείνει τῷ λόγῳ· ἀ-
τυχῶς γὰρ καθάπερ τὰ παραλελυμένα τοῦ σώματος μό-
λις εἰς τὰ δεξιὰ προαιρούμενα κινῆσαι, τοὐναντίον εἰς τὰ
ἀριστερὰ παραφέρεται, ἢ ἐστὶ τῆς ψυχῆς ὅτων· ἐπιτείνει γὰρ
καὶ ὀρμᾷ τὰ ἀκρατῶν· ἀλλ' ἐνίοις σώμασι μὲν ὁρῶμεν τὸ παρ-
αφερόμενον· ἐστὶ δὲ τῆς ψυχῆς, ὃ χαλᾶν μὲν ἴσως ἢ ὅλως ἧττον ἢ
ἔνεστιν ἐν τῇ ψυχῇ, νομιστέον εἶναί τι παρὰ τὸν λόγον ἐναντιούμενον
καὶ ἀντιβαῖνον· πῶς δ' ἕτερον, ὅλην διαφέρει· λόγου δὲ [τὸ]
τὸ φαίνεται μετέχειν ὥσπερ εἴπομεν· πειθαρχεῖ γοῦν τῷ λόγῳ
τὸ τοῦ ἐγκρατοῦς· ἔτι δ' ἴσως εὐηκοώτερόν ἐστι τὸ τοῦ σώφρονος
ἢ ἀνδρείου· πάντα ὁμοφωνεῖ τῷ λόγῳ· φαίνεται δὴ ἡ τὸ
ἄλογον διπλοῦν· τὸ μὲν φυτικόν, οὐδαμῶς κοινωνεῖ λόγου· τὸ δὲ
ἐπιθυμητικὸν ἢ ὅλως ὀρεκτικόν, μετέχει πως, ἢ κατήκοόν ἐστιν
αὐτοῦ καὶ πειθαρχικόν· οὕτω δὴ καὶ τοῦ πατρὸς ἢ τῶν φίλων φα-
μὲν ἔχειν λόγον, καὶ οὐχ ὥσπερ τῶν μαθηματικῶν· ὅτι δὲ πείθε-
ται πάσως ὑπὸ λόγου τὸ ἄλογον, μηνύει ἡ νουθέτησις καὶ πᾶσα ἐ-
πιτίμησίς τε καὶ παράκλησις· εἰ δὴ χρὴ καὶ τοῦτο φάναι λόγον ἔ-
χειν, διπλοῦν ἔσται καὶ τὸ λόγον ἔχον· τὸ μὲν κυρίως ἢ ἐνδέχεσθαι· τὸ δὲ
ὡς πατρὸς ἀκοστικόν· διορίζεται δὴ ἡ ἀρετὴ
τὴν διαφορὰν ταύτην· λέγομεν γὰρ αὐτῶν τὰς μὲν διανοη-
τικάς· τὰς δὲ ἠθικάς· σοφίαν μὲν καὶ συνέσιν καὶ φρόνησιν
διανοητικάς· ἐλευθεριότητα δὲ καὶ σωφροσύνην, ἠθικάς· λέ-
γοντες γὰρ περὶ τοῦ ἤθους, οὐ λέγομεν ὅτι σοφὸς ἢ συνετός· ἀλ
λ' ὅτι πρᾶος ἢ σώφρων· ἐπαινοῦμεν δὲ καὶ τὸν σοφὸν κατὰ
τὴν ἕξιν· τῶν ἕξεων δὲ τὰς ἐπαινετὰς ἀρετὰς λέγομεν·

ὀρεκτ. διανοητικὴν. ἠθικὴν.

ΑΡΙ

διαφέρει τὸ ἔθος τοῦ ἤθους, ὅτι τὸ μὲν ἔθος ἐστὶν ἡ ἐνέργεια· τὸ δὲ ἦθος ἡ ποιότης ἡ διὰ τῆς ἐνεργείας γιγνομένη· τῇ γὰρ ἀνθρωπίνῃ ψυχῇ τοιοῦτόν τι τέλος ἡγοῦμαι· τελειότητος γάρ τι ἔργον τοῦ ἔθους· ψυχῆς δὲ σύνολον τοιοῦτόν τι τῇ ἀλόγῳ μέν, οὐ ποιότητα δὲ λόγῳ δ' ὡσαύτως μέν.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΗΘΙΚΩΝ ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΩΝ,

ΤΟ Β'.

ΔΙΠΛΗΣ οὖσης τῆς ἀρετῆς, τῆς μὲν διανοητικῆς· φησὶ δὲ, ἠθικῆς· ἡ μὲν διανοητικὴ, τὸ πλεῖστον ἐκδιδασκαλίας ἔχει· τὴν γένεσιν· τε καὶ αὔξησιν· διόπερ ἐμπειρίας δεῖται καὶ χρόνου· ἡ δ' ἠθικὴ ἐξ ἔθους περιγίνεται· ὅθεν καὶ μικρὸν παρεκκλίνομεν ἀπὸ τοῦ ἔθους· ὅ ξ οὖν καὶ δῆλον ὅτι οὐδεμία τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν, φύσει ἡμῖν ἐγγίνεται· οὐδὲν γὰρ τῶν φύσει ὄντων, ἄλλως ἐθίζεται· οἷον ὁ λίθος φύσει κάτω φερόμενος, οὐκ ἂν ἐθισθείη ἄνω φέρεσθαι· οὐδ' ἂν μυριάκις ἄνω τὸν ἐθίζητις ἄνω ῥίπτων, οὐδὲ πῦρ κάτω· οὐδ' ἄλλο οὐδὲν τῶν ἄλλως πεφυκότων, ἄλλως ἂν ἐθισθείη· οὔτε παρὰ φύσιν, οὔτε παρὰ φύσιν ἐγγίνονται αἱ ἀρεταί· ἀλλὰ πεφυκόσι μὲν ἡμῖν δέξασθαι αὐτὰς· τελειουμένοις δὲ διὰ τοῦ ἔθους· ἔτι ὅσα μὲν φύσει ἡμῖν παραγίνεται, τοῦτο δυνάμεις τούτων πρότερον κομιζόμεθα· ὕστερον δὲ, τὰς ἐνεργείας ἀποδίδομεν· ὅπερ ἐπὶ τῶν αἰσθήσεων δῆλον· οὐ γὰρ ἐκ τοῦ πολλάκις ἰδεῖν, ἢ πολλάκις ἀκοῦσαι τὰς αἰσθήσεις ἐλάβομεν· ἀλλ' ἀνάπαλιν· ἔχοντες ἐχρησάμεθα, οὐ χρησάμενοι ἔσχομεν· τὰς δ' ἀρετὰς λαμβάνομεν, ἐνεργήσαντες πρότερον, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν· ἃ γὰρ δεῖ μαθόντας ποιεῖν, ταῦτα ποιοῦντες

ὅτι οὔτε φύσει οὔτε παρὰ φύσιν ἡμῖν ἐγγίνονται αἱ ἀρεταί.

ὄντες μανθάνομεν. οἷον οἰκοδομοῦντες οἰκοδόμοι γίνονται. καὶ κιθαρίζοντες κιθαρισταί. ὅτω δὲ τὰ μὲν δίκαια πράττομεν δίκαιοι γινόμεθα. τὰ δὲ σώφρονα σώφρονες. τὰ δ' ἀνδρεῖα ἀνδρεῖοι. μαρτυρεῖ δὲ τὸ γινόμενον ἐν ταῖς πόλεσιν. οἱ γὰρ νομοθέται τοὺς πολίτας ἐθίζοντες πρᾶττειν ἀγαθὰς ποιοῦσιν. καὶ τὸ μὲν βούλημα πᾶσι τοῖς νομοθέτοις τοῦτ' ἔστιν. ὅσοι δὲ μὴ ὧδε ποιοῦσιν ἁμάρτανουσι. διαφέρει φρόνησις πολιτείας ἀγαθῆς. ἕξις μὲν οὖν ἐκείνης ἢ διὰ τούτων γινομένη πᾶσα ἀρετὴ καὶ φθείρεται. ὁμοίως δὲ καὶ τέχνη. ἐκ μὲν γὰρ τοῦ κιθαρίζειν καὶ οἱ ἀγαθοὶ καὶ οἱ κακοὶ γίνονται κιθαρισταί. ἀνάλογον δὲ καὶ οἱ οἰκοδόμοι καὶ οἱ λοιποὶ πάντες. ἐκ μὲν γὰρ τοῦ καλῶς οἰκοδομεῖν, ἀγαθοὶ οἰκοδόμοι ἔσονται. ἐκ δὲ τοῦ κακῶς, κακοί. εἰ δὲ μὴ ὅτως εἶχεν, οὐδὲν ἂν ἐδεῖτο διδασκάλου τοῦτο. ἀλλὰ πάντες ἂν ἐγίνοντο ἀγαθοὶ, ἢ κακοί. ὅτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἀρετῶν ἔχει. πράττοντες γὰρ τὰ ἐν ταῖς συναλλάγμασι τοῖς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, γινόμεθα οἱ μὲν δίκαιοι, οἱ δὲ ἄδικοι. πράττοντες δὲ τὰ ἐν τοῖς δεινοῖς, καὶ ἐθιζόμενοι φοβεῖσθαι ἢ θαρρεῖν. οἱ μὲν, ἀνδρεῖοι. οἱ δὲ, δειλοί. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τὰς ἐπιθυμίας ἔχει καὶ τὰ περὶ τὰς ὀργάς. οἱ μὲν γὰρ σώφρονες γίνονται. οἱ δὲ, ἀκόλαστοι καὶ ὀργίλοι. οἱ μὲν ἐκ τοῦ οὕτως ἐν αὐταῖς διακεῖσθαι. οἱ δὲ, ἐκ τοῦ ὅτως. καὶ ἐνὶ δὴ λόγῳ ἐκ τῶν ὁμοίων ἐνεργειῶν, αἱ ἕξεις γίνονται. διὸ δεῖ τὰς ἐνεργείας ποιὰς ἀποδιδόναι. κατὰ γὰρ τὰς τούτων διαφορὰς, ἀκολουθοῦσιν αἱ ἕξεις. οὐ μικρὸν οὖν διαφέρει τὸ ὅτως ἢ ὅτως εὐθὺς ἐκ νέων ἐθίζεσθαι, ἀλλὰ πάμπολυ. μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν. ἐπεὶ οὖν αἱ μὲν πραγματεῖαι, καὶ θεωρίας ἕνεκά ἐστιν ὡς περὶ ἄλλαι. οὐ γὰρ ἵν' εἰδῶμεν τί ἐστιν ἡ ἀρετὴ σκεπτόμεθα. ἀλλ' ἵν' ἀγαθοὶ γενώμεθα, ἐπεὶ οὐδὲν ἂν ἦν ὄφελος αὐτῆς, ἀναγκαῖον ἐπισκέψασθαι περὶ τὰς πράξεις πῶς πρακτέον αὐτάς. αὗται γάρ εἰσι κύριαι καὶ τῆς ποιὰς γενέσθαι τὰς ἕξεις, καθάπερ εἰρήκαμεν. τὸ μὲν οὖν κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον πράττειν, κοινὸν καὶ ὑπάρχειν δεῖ θέσεται δ' ὕστερον περὶ αὐτοῦ τί ἐστιν ὁ ὀρθὸς λόγος, καὶ πῶς

ως ἔχει πρὸς τὰς ἄλλας ἀρετάς· ἐκεῖνο οὖ προδιωμολογείσθω, ὅτι
πᾶσα πρεπτὴν λόγος, τύπτωται οὐκ ἀκριβῶς ὁ φείλη
λέγεσθαι, ὡς ὥσπερ καὶ πρότερον εἴπομεν, ὅτι καὶ τὸ τῶν ὑλικῶν λό-
γων ἀπαιτητέον· τὰ δ' ἐν ταῖς πράξεσι, καὶ τὰ συμφέροντα, οὐ-
δὲν ἑξακὸς ἔχει, ὥσπερ οὐδ' ἡ τῶν ὑγιεινῶν· τοιοῦτος δ' ὅλος τοῦ
θόλου λόγου, ἐτιμᾶλλον ὁ ὥσπερ εἶπεν καθ' ἕκαστα λόγος ὃν ἔχει τὰ
κριβές· οὐ γὰρ ὑπὸ τέχνην οὐθ' ὑπὸ παράγγελίαν οὐδεμίαν ὑποπί-
πτει· δεῖ δ' αὐτοὺς ἀεὶ τοὺς πράττοντας, τὰ πρὸς τὸν καιρὸν σκο
πεῖν, ὡς ὥσπερ ἐπὶ φλοιατρικῆς ἔχει καὶ φλ κυβερνητικῆς· ἀλλὰ
καίτοι γε τοιούτου τοῦ περὶ τοὺς λόγου, πειρατέον βοη-
θεῖν· πρῶτον οὖν τοῦτο θεωρητέον, ὅτι τὰ τοιαῦτα φέφυκεν ὑ
πὸ τῆς ἐνδείας καὶ ὑπερβολῆς φθείρεσθαι· δεῖ γὰρ ὑπὲρ τῶν φα-
νερῶν τοῖς φανεροῖς μαρτυρίοις χρῆσθαι, ὥσπερ ἐπὶ φλ ἰσχύος βλέ
πομεν τὴν ὑπερβολὴν καὶ τὴν ἔνδειαν φθείρουσαν τὴν ἰσχύν· ὁμοίως δὲ
καὶ ἐπὶ τῆς ὑγιείας· τοῖς γὰρ ἐσθίουσι καὶ πίνουσι πολὺ καὶ πολλὴν
ἐπὶ τὴν ἐναντίαν ἐκβαίνει φθορὰν ἡ ὑπερβολὴ καὶ ἡ ἔνδεια· καὶ ἐπὶ
τῆς ἰσχύος καὶ τῆς εὐεξίας· τοῖς γὰρ ἀσκοῦσι μὴ γυμνασίαν ἢ τὴν ἐλ-
λείπουσαν, φθείρει τὴν ἰσχύν· ὁμοίως δὲ καὶ τὰ τε καὶ τὰ σιτία,
πλείω καὶ ἐλάττονα τοῦ μέτρου, φθείρει τὴν ὑγίειαν· τὰ δὲ σύμμετρα
καὶ ποιεῖ καὶ αὔξει καὶ σώζει· οὕτως οὖν καὶ ὧν ἡ σωφροσύνης καὶ ἀν
δρείας ἔχει καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν· ὁ μὲν γὰρ πάντα φεύγων καὶ φο-
βούμενος, ἐὰν μηδὲν ὑπομένῃ ἀλλ' ἐκλύων, δειλὸς γίνεται· ὁ δὲ μηδὲν ὅλως
φοβούμενος, ἀλλὰ πρὸς πάντα βαδίζων, θρασύς· ὁμοίως δὲ
καὶ ὁ μὲν ἐπὶ πᾶσιν ἡδονῆς ἀπολαύων, καὶ μηδεμιᾶς ἀπεχόμενος,
ἀκόλαστος· ὁ δὲ πάσας φεύγων ὥσπερ οἱ ἄγροικοι, ἀναίσθητός
τις· φθείρεται γὰρ ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ ἀνδρία ὑπὸ ἑκατέρας ὑπερβολῆς καὶ
ἐλλείψεως· ὑπὸ δὲ τὴν μεσότητα τοῦτο σώζεται, ἀλλ' ἐν μόνον αἱ γε
νέσεις ἐκ τοιαύτης ἕξεως καὶ φθοραὶ, ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν
εἰσὶν ὄντα· ἀλλὰ καὶ αἱ ἐνέργειαι, ἐν τοῖς αὐτοῖς ἔσονται· καὶ γὰρ
ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν φανερωτέρων οὕτως ἔχει· οἷον ἐπὶ ἰσχύ
ος· γίνεται γὰρ καὶ ἐκ τοῦ πολλὴν τροφὴν λαμβάνειν, καὶ πολ-
λοὺς πόνους ὑπομένειν· καὶ μάλιστα δύναται τοῦτο ποιεῖν ὁ ἰ-
σχυρός· οὕτω δ' ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν ἀρετῶν· ἐκ τε γὰρ τοῦ ἀπέχεσθαι τῶν

ὅτι πᾶσα ἀρετὴ ὑπὸ ἔνδειαν καὶ ὑπερβολὴν φθείρεται· καὶ ὅτι ἐξ ὧν γίνεται καὶ αὔξεται καὶ φθείρεται.

ὅτι ἐξ ὧν γίνεται ἀρετὴ, περὶ τούτων καὶ ἐνεργεῖ.

ἢ δουῶν μᾶλλον μεθα σώφρονες· ἢ χαλεπώτερον, μᾶλλον γὰρ
ἐπὶ χαλεπὰ αὐτῶν ὁμοίως ἢ ἐπὶ φιλανδρεία σεθι γάρ οἱ ἄκρ
φρονεῖν τῶν φοβερῶν ὑπομένειν αὐτὰ, γινόμεθα ἀνδρεῖοι· ἢ τε
νόμενοι, μᾶλλον ἀπωσόμεθα ὑπομένειν τὰ φοβερά· σημεῖον δὲ ποι
οἷς ἕξεσιν, τὸ ἐπιτηδεύμενον μᾶλλον ἢ δουλῶ· ἢ λύπην τοῖς ἔρ
γοις· ὁ μὲν γὰρ ἀπεχόμενος τῶν σωματικῶν ἡδονῶν, καὶ αὐτῷ
τούτῳ χαίρων, σώφρων· ὁ δὲ ἀχθόμενος, ἀκόλαστος· καὶ ὁ μὲν
ὑπομένων τὰ δεινὰ χαίρων ἢ μὴ λυπούμενος γε, ἀνδρεῖος· ὁ δὲ λυ
πούμενος, δειλός· περὶ ἡδονὰς δὲ λύπας ἐστὶν ἡ ἠθικὴ ἀρετή· διὰ μὲν
τὸν ἡδονῶν
τὸν δὲ λύπας· τὸ φεύγειν ἡδονὰς ἢ λύπας ὑπομένειν· διὰ δὲ τὴν λύπην, τῶν καθῶν
ἀπεχόμεθα· διὸ δεῖ ἤθη τινὰ εἶναι αὐτοὺς ἐκ νέων ὡς ὁ Πλάτων φη-
σίν, ὥστε χαίρειν τε καὶ λυπεῖσθαι οἷς δεῖ· ἡ γὰρ ὀρθὴ παιδεία αὐ-
τὴ ἐστίν· ἔτι δὲ εἰ ἀρεταί εἰσι περὶ πράξεις καὶ πάθη, πᾶν τὸ ἡδὺ
θὲν ποιοῦσι πρᾶξαί τε πονηρὰ καὶ λύπην, μὴ διὰ τοῦτ' ἂν εἴη ἡ ἀ
ρετὴ περὶ ἡδονὰς καὶ λύπας· μᾶλλον οἷς δεῖ καὶ κολάσεις γίνονται
διὰ τούτων· ἰατρεῖαι γάρ τινές εἰσιν· αἱ δὲ ἰατρεῖαι, διὰ τὸ ἐναντίῳ
πεφύκασι ἰᾶσθαι· ἔτι ὡς ἡ πρότερον εἴρηται, πᾶσα ψυχῆς ἕ-
ξις, ὑφ' οἵων πέφυκε γίνεσθαι χείρων ἢ βελτίων, πρὸς ταῦτα καὶ
περὶ ταῦτα τὴν φύσιν ἔχει· δὴ ἡδονὰς ἢ λύπας φεύγειν ἢ διώκειν ταύτας καὶ φύσει· ἢ ὡς μηδεῖ· ἢ ὅτι οὐ δεῖ· ἢ ὡς οὐ-
δεῖ, ἢ ὅσα χῶς ἄλλως ὑπὸ τὸν λόγον δι οἴζονται ταῦτα τοιαῦτα, διό
ἢ οἴζονται τὰς ἀρετὰς ἀπαθείας τινὰς ἢ ἠρεμίας· ὀκ οὖ δὲ, ὅ-
τι ἀπλῶς λέγουσιν, ἀλλ' οὐχ ὡς δεῖ, ὡς δεῖ· ἢ ὅτι· ὅσα ἄλλα
προστίθεται· ὑπάρχειται ἄρα ἡ ἀρετὴ ἐμαι ἢ ριαύτη περὶ ἡδο-
νὰς ἢ λύπας, τῶν βελτίζων πρακτική· ἢ ἡ κακία, τοὐναντίον.
φανεροὶ τοδ' ἂν ἡμῖν ἐκ τούτων φανερὸν, ἔτι περὶ τῶν αὐτῶν. ζι
ῶν γὰρ ὁρτωντ εἰς τὰς αἱρέσεις, μὴ ζιῶν ὁντωντ εἰσ τὰς φυτὰς
καλῶ· συμφέροντος· ἡδέος, μὴ ζιῶντ ὧν αντίων, αἰσχοῦ· ἀσυμφό
ρου· λυπηροῦ, περὶ ταὐτα μὲν ταῦτα, ὁ ἀγαθὸς καὶ ρθωτικός ὅστιν·
ὁ δὲ κακός, ἁμαρτητικός· μάλιστα δὲ περὶ τὴν ἡδονὴν· κοινὴ τε δὲ αὕ
τη ῥίσ ζώοις, καὶ πᾶσι τοῖς ὑπὸ τὴν αἵρεσιν παρακολουθεῖ· καὶ

γὰρ τὸ καλὸν, ἢ τὸ συμφέρον, ἢ δὺ φαίνεται· ἔτι δ' ἐκνηῶϊ ῶᾶσιν ἡμῖν σωτῆρα πᾶι· δὸὴ χαλεπὴν ἀπ ξίψαῶᾳ τοῦ τὸ πάθος ἐγκεχωμένον τῷ βίῳ· καὶ νομίζομεν ἢ τὰς πράξεις· οἱ μὴ μᾶλλ· οἱ δ' ἢ πολλοὶ, ἡδονῆι καὶ λύπῃ· διὰ τοῦτ' ἄρ' ἀναίτιον εἶναι ῶεὶ ταῦτα τὴν ῶαρῶσαν πραγματείαν· οὐ γὰρ μικρὸν εἰς τὰς πράξεις οὖ ἢ κακῶς χαίρειν ἢ λυπεῖᾶζ· ἔτι ὃ χαλεῶώτερον ἢ δονῆμάχεᾶᾳ ἢ θυμῷ, καθάπερ φησὶν ἡράκλειτος· ῶεὶ ὃ τὸ χαλεῶώτερον αἰεὶ ἠναὶτέχνηπίνεται ἀρετὴ· ἢ δὲ τῷ, βέλτιον ἐν τούτῳ, ὥστε καὶ διὰ ταῦτο ῶεὶ ἡμᾶς δεῖ λύᾶας ῶᾶσαὴ ῶραγματείᾳ ἢ τῇ ἠθικῇ ἢ τῇ ῶολιτικῇ· ὁ μὲν γὰρ οὗ τούτοις χρώμενος, ἀᾶαθὸς ἔσται· ὁ δὲ κακῶς, κακός· ὅτι μὲν δὴ δύσιν ἡ ἀρετὴ ῶεὶ ἡδονὰς καὶ λύᾶας, καὶ ὅτι ἐξ ὧν γίνεται ὑῶὸ τούτων καὶ αὐξεται δὲ φθείρεται, μὴ ὡσαύτως γινομένων, ἢ ὅτι ἐξ ὧν ἐγίνετο ῶεὶ ταῦτα καὶ ἐνεργεῖ, εἰρήᾶθω· ἀῶορήσειεδ' ἄν τις, ὡῶς λέγομεν· ὅτι δεῖ τὰ μὲν δίκαια ῶράττοντας δικαίους γίνεᾶᾳ· τὰ δὲ σώφρονα, σώφρονας· εἰ γὰρ ῶράττουσι τὰ δίκαια δὲ τὰ σώφρονα, ἤδη εἰσὶ δίκαιοι ἢ σώφρονες, ὥσῶερ εἰ τὰ γραμματικὰ καὶ μουσικά· ἢ οὐδὲ ῶὶ τῶν τυχόντων ἔστως ἔχει· ἐνδέχεται γὰρ γραμματικόν τι ῶοιῆσαι καὶ ἀῶὸ τύχης, ἢ ἄλλου ὑῶοθεμένου· τότε οὖν ἔσται γραμματικὸς, ἐὰν καὶ γραμματικόν τι ῶοιήσῃ, ἢ γραμματικῶς· τοῦτο δ' ἔστὶ τὸ κατὰ τὴν ἐν αὐτῷ γραμματικήν· ἔτι δὲ ὅμοιον ἔστιν ἐῶὶ τῶν τυχόντων, ἢ τῶν ἀρετῶν· τὰ μὲν γὰρ ὑῶὸ τῶν τυχόντων γινόμενα, τὸ οὗ ἕνεκα ἐν ἑαυτοῖς· ἀλλ' οὐ τοῦτό ῶως ἔχοντα γίνεᾶᾳ· τὰ δὲ κατὰ τὰς ἀρετὰς γινόμενα, οὐκ ἐὰν αὐτά ῶως ἔχῃ, δικαίως ἢ σωφρόνως ῶράττεται, ἀλλὰ καὶ ἐὰν ὁ ῶράττων ῶως ἔχων ῶράττῃ, ῶρῶτον μὲν, ἐὰν εἰδώς· ἔῶειτ' ἐὰν ῶροαιρούμενος· καὶ ῶροαιρούμενος διὰ ταῦτα· τὸ δὲ ῶρῶτον, ἐὰν βεβαίως καὶ ἀμεταχειρίᾶτως ἔχων ῶράττῃ· τῶν τε δὲ ῶρὸς μὲν τὸ τὰς ἄλλας τέχνας ἔχειν, ἃ συναριθμεῖται, ῶλὴν αὐτὸ τὸ εἰδέναι· τὸ δὲ ῶρὸς τὰς ἀρετὰς, τὸ μὲν εἰδέναι μικρὸ ἢ ἀ

ὅτι τοὺς δικαια πράττειν δίκαιοι γινόμεθα· ἢ τῶν σωφρονα, σώφρονες.

δίκη ἰχύϊ· τὰδ' ἄλλα σ μικρὸν, ἀλλὰ τὸ πᾶν δύνασται· ὥστε
καὶ ἐκ τοῦ πολλάκις πράττειν τὸ δίκαια καὶ τὸ σώφρονα
γενήσεται· τὰ μὲν οὖν πράγματα, δίκαια ἢ σώφρονα λέγεται,
ὅταν ᾖ τοιαῦτα, οἷα ἂν ὁ δίκαιος ἢ ὁ σώφρων πράξειε· δίκαι-
ος δὲ καὶ σώφρων ὅστις μ, οὐχ ὁ ταῦτα πράττων, ἀλλὰ ἢ ὁ οὕτω πρά-
ττων, ὡς οἱ δίκαιοι καὶ οἱ σώφρονες πράττουσιν. ὧν οὖν λέγεται, ὅ-
τι ἐκ τοῦ τὰ δίκαια πράττειν ὁ δίκαιος γίνεται· καὶ ἐκ τοῦ τὰ σώφρο-
να, ὁ σώφρων· ἐκεῖ δὲ μὴ πράττειν ταῦτα, τὸν εἰδότα αὐτὰ δὲ μελλήσειν
ἔσεσθαι ἀγαθόν· ἀλλοῖ πολλοί, ταῦτα μὲν πράττουσιν· ἐπὶ δὲ τὸν λό-
γον καταφεύγουσι, οἴονται φιλοσοφεῖν, καὶ οὕτως ἐσεσθαι σπου-
δαῖοι· ὅμοιόν τι πάσχοντες τοῖς κάμνουσιν· οἱ μὲν ἰατρῶν ἀκού-
ουσι μὲν ἐπιμελῶς, πράττουσι δ' οὐθὲν τῶν προσταττομένων· ὥσ-
περ οὖν οὐδ' ἐκείνοις εὖ ἕξει τὸ σῶμα, οὕτω θεραπευόμενοι, οὐδ' οὗ-
τοι τὴν ψυχὴν, οὕτω φιλοσοφοῦντες· μετὰ δὲ ταῦτα τίθησιν ἡ ἀρε-
τὴ σκεπτέον· ἐπεὶ δὲ ταύτην τὴν ψυχῆς λέγομεν εἶναι πάθη· δυ-
νάμεις· ἕξεις· τοῦτ' ἂν εἴη ἡ ἀρετή· λέγω δὲ πάθη μὲν, ἐπιθυμίαν
ὀργὴν· θυμὸν· φόβον· θράσος· φθόνον· χαρὰν· φιλίαν· μῖσος· πόθον· ζῆ-
λον· ἔλεον· ὅλως οἷς ἕπεται ἡδονὴ ἢ λύπη· δυνάμεις δὲ καθ' ἃς παθητικοί
τέ λεγόμεθα· οἷον καθ' ἃς δυνατοὶ ὀργισθῆναι, ἢ λυπηθῆναι ἢ ἐλεῆ-
σαι· ἕξεις δὲ, καθ' ἃς πρός τι τὰ πάθη ἐχόμεν, οὐ ἢ κακῶς· οἷον πρὸς τὸ ὀργι-
σθῆναι· εἰ μὲν σφοδρῶς ἢ ἀνειμένως, κακῶς ἐχομεν· εἰ δὲ μέσως, εὖ· ὁ
μοίως δὲ καὶ πρὸς τὰ ἄλλα· πάθη μὲν οὖν εἰσὶν αἱ ἀρεταὶ, οὐδ' αἱ κα-
κίαι, ὅτι δὲ λεγόμεθα κατὰ τὰ πάθη αὐτοὺς εἶναι οἱ φαῦλοι καὶ τοὺς
ἀρετοὺς ἢ τοὺς κακίας λεγόμεθα· ἔτι κατὰ μὲν τὰ πάθη, ὅτ' ἐσμὲν
μόμεθα ὅτε λεγόμεθα· ὀργὴ ἐσμὲν εἰς ὁ φοβούμενοι, ὁ δὲ ὀρ
γιζόμενος· ὁ δὲ φείδωλος ὁ ἀπωλῶς ὀργιζόμενος, ἀλλ' ὁ πως· κατὰ δὲ
τὰς ἀρετοὺς ἢ τὰς κακίας, ἐσμὲν οὐμεθα ἢ φεγόμεθα· ἐπὶ ὀρ
γιζόμεθα μὴ φοιεύμεθα, ἀπροαιρέτως· αἱ δὲ ἀρεταί, προαιρέσεις
τινὲς ἢ οὐκ ἄνευ προαιρέσεως· πρὸς δὲ τούτοις, κατὰ μὲν τὰ πά-
θη, κινεῖται λεγόμεθα· κατὰ δὲ τὰς ἀρετὰς ἢ τὰς κακίας, οὐ κινεῖ
ται, ἀλλὰ διακεῖται πως· διὰ ταῦτα δὲ, δὴ δυνάμεις εἰσίν· ἔτι

περὶ ἀρετῆς.

πάθη

τὰς ἀρετὰς μὴ τὰ πάθη μηδὲ δυνάμεις, οὐδὲ ἕξεις τινὰς εἶναι.

μὴ οὖσας τούτων λέγεται δὲ τῶν ἀρετῶν ἕνεκα

ἀπαθοὶ λεγόμεθα τῷ δύνασθαι πράττειν ἁπλῶς, ὅτι κακοὶ· ὅτι δὲ ἐπαινούμεθα· ὅτι φεγόμεθα· καὶ ἔτι δυνατοὶ μὲν ἐσμὲν φύσει· ἀγαθοὶ δ' οὐ γινόμεθα φύσει· εἴπερ μὲν δὴ περὶ τούτου πρότερον· εἰ δ' ἔστι μήτε παθητικοὺς εἶναι αἱ ἀρεταί, μήτε δυνάμεις, λείπεται ἕξεις αὐτὰς εἶναι· ὅτι μὲν δὴ τῷ γένει ἀρετή, εἴρηται· δεῖ δὲ μὴ μόνον οὕτως εἰπεῖν ὅτι ἕξεις, ἀλλὰ ποιάς τις· ἔστιν ὅτι μὲν οὖν πᾶσα ἀρετὴ ἕξις ἂν εἴη ἀρετή, αὐτὸ τί ἔχον ἀποτελεῖ, ἔστι δ' ἔργον αὐτοῦ ᾧ ἀποδίδωσιν· οἷον ἡ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἀρετή, τὸν τοῦ ὀφθαλμὸν σπουδαῖον ποιεῖ, καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ· τῇ γὰρ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἀρετῇ ὀρῶμεν· ὁμοίως καὶ ἵππου ἀρετὴ ἵππον τε σπουδαῖον ποιεῖ καὶ ἀγαθὸν δραμεῖν καὶ ἐνεγκεῖν τὸν ἐπιβάτην καὶ μένειν τοὺς πολεμίους· εἰ δὴ τοῦτ' ἐπὶ πάντων ὅτως ἔχει, καὶ ἡ τοῦ ἀνθρώπου ἀρετὴ εἴη ἂν ἕξις, ἀφ' ἧς ἀγαθὸς ἄνθρωπος γίνεται· καὶ ἀφ' ἧς εὖ τὸ ἑαυτοῦ ἔργον ἀποδώσει· ὡσαύτως δ' ἔχει, ἤδη μὲν εἰρήκαμεν· ἔτι δὲ καὶ ὧδε ἔσται φανερόν· ἐὰν θεωρήσωμεν ποίαν τινὰ ὁρίζομεν εἶναι τὴν φύσιν αὐτῆς· ἐν παντὶ δὴ συνεχεῖ καὶ διαιρετῷ ἔστι λαβεῖν· τὸ μὲν πλεῖον· τὸ δ' ἔλαττον· τὸ δ' ἴσον· καὶ ταῦτα, ἢ κατ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, ἢ πρὸς ἡμᾶς· τὸ δ' ἴσον μέσον τι ὑπερβολῆς καὶ ἐλλείψεως· λέγω δ' ὅτι μὲν πράγματος μέσον, τὸ ἴσον ἀπέχον ἀφ' ἑκατέρου τῶν ἄκρων ὃ ἔστιν ἓν καὶ ταὐτὸ πᾶσι· πρὸς ἡμᾶς δ' ὃ μήτε πλεονάζει μήτε λείπει τοιοῦτον δέ ἐστι τὸ μὴ πολὺ μηδ' ὀλίγον· καὶ τοῦτο οὐχ ἕν οὐδὲ ταὐτὸ πᾶσιν· οἷον εἰ τὰ δέκα πολλά, τὰ δὲ δύο ὀλίγα, τὰ ἓξ μέσα λαμβάνουσι κατὰ τὸ πρᾶγμα· ἴσῳ γὰρ ὑπερέχει καὶ ὑπερέχεται· τοῦτο δὴ μέσον ἐστὶ κατὰ τὸ ἀριθμητικὸν ἀνάλογον· τὸ δὲ πρὸς ἡμᾶς, οὐχ οὕτω λητέον· οὐ γὰρ εἴτω δέκα μνᾶς φαγεῖν πολύ· δύο δὲ ὀλίγον, ὁ ἀλείπων οὐ διὰ τοῦτο ἓξ μνᾶς προστάξει· ὅτι γὰρ ἴσως καὶ τοῦτο πολὺ τῷ λαμβάνοντι ἢ ὀλίγον· Μίλωνι μὲν οὖν ὀλίγον· τῷ δὲ ἀρχομένῳ τῶν γυμνασίων πολὺ· ὁμοίως ἐπὶ δρόμου καὶ πάλης· ὅτῳ δὴ πᾶς ἐφίσταται τὴν ὑπερβολὴν καὶ τὴν ἔλλειψιν φύσει· τὸ δὲ μέσον ζητεῖται καὶ εὑρίσκεται· μέσον δὴ τὸ τοῦ πράγματος, ἀλλὰ τὸ πρὸς ἡμᾶς· εἰ δὴ πᾶσα ἐπιστήμη,

ὅτι ἡ ἠθικὴ ἀρετὴ μεσότης τίς ἐστι δύο κακιῶν ἐστί.

οὕτω τὸ ἔργον οὗ ἐπιτελεῖ πρὸς τὸ μέσον βλέπουσα καὶ εἰς τοῦ-
τ' ἀπεργαζομένη τὰ ἔργα. ὅθεν εἰώθασιν οὐ λέγειν τοῖς οὖν ἔχουσιν ἔρ-
γοις, ὅτι ὄντ' ἀφελεῖν ὄντ', ὄντι προσθεῖναι. ὡς φησὶ μὴ ὑπερβολῆς
καὶ τῆς ἐλλείψεως φθειρούσης τὸ οὖν. φησὶ δὲ μεσότητα σωζούσης. οἱ δ' β' ἑξῆς
ἀγαθοὶ τεχνῖται τούτῳ σκοπεῖν λέγουσι πρὸς τοῦτο βλέποντες τὸ ἔργα ζοντες,
ἡ δὲ ἀρετὴ, πᾶσης τέχνης ἀκριβεστέρα καὶ ἀμείνων ὄντων, ὥσπερ ἡ
ἡ φύσις, τοῦ μέσου αὖ εἶναι στοχαστική. λέγω δὲ τὴν ἠθικήν. αὕτη γὰρ ὄντι
περὶ πάθη καὶ πράξεις. ἐν οἷς τούτοις ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις
καὶ τὸ μέσον, οἷον καὶ φοβηθῆναι, καὶ θαρρῆσαι. καὶ ἐπιθυμῆσαι. καὶ
ὀργισθῆναι. καὶ ἐλεῆσαι. καὶ ὅλως ἡδέως μὲν λυπηθῆναι ὄντι καὶ μᾶλ
λον ἢ ἧττον. ἐφ' ἀμφότερα δεῖ. τὸ δ' ὅτι δεῖ, καὶ ἐφ' οἷς, καὶ πρὸς
οὓς, ἐφ' οὗ ἕνεκα καὶ ὡς δεῖ, μέσον τι καὶ ἄριστον, ὅπερ ἐστὶ φησὶ ἀρετή. ὄντι
ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τὰς πράξεις ὄντι ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις, καὶ
τὸ μέσον. καὶ ἡ μὲν ἀρετὴ, περὶ πράξεις καὶ πάθη ὄντι. ἐν οἷς μὲν ὑπερ
βολὴ ἁμαρτάνεται, καὶ ἡ ἔλλειψις ψέγεται. τὸ δὲ μέσον, ἐπαινεῖται καὶ κα
τορθοῦται. ταῦτα δ' ἀμφω φησὶ ἀρετῆς. μεσότης τις ἄρα ὄντι
ἡ ἀρετὴ στοχαστικὴ γε ἔσται τοῦ μέσου. ἔστι μὲν ἁμαρτάνειν, πολ
λαχῶς ὄντι. τὸ γὰρ κακὸν, τοῦ ἀπείρου ὡς οἱ Πυθαγόρειοι ἐκαζον.
τὸ δ' ἀγαθὸν, τοῦ πεπερασμένου. τὸ δὲ κατορθοῦν μοναχῶς. διὸ
καὶ τὸ μὲν εὐάλωτον. τὸ δὲ χαλεπόν. εὐάλωτον μὲν τὸ ἀποτυχεῖν τοῦ σκο
ποῦ. χαλεπὸν δὲ, τὸ εὐστοχεῖν. καὶ διὰ ταῦτ' ὄν, φησὶ μὲν κακίας,
ἡ ὑπερβολὴ καὶ ἡ ἔλλειψις. φησὶ δὲ ἀρετῆς, ἡ μεσότης. ἐν οἷς μὲν γὰρ
ἀπλῶς. πανταχοῦ δὲ κακοί. ἔστιν ἄρα ἡ ἀρετὴ ἕξις προαι
ρετικὴ ἐν μεσότητι οὖσα τῇ πρὸς ἡμᾶς ὡρισμένῃ λόγῳ. καὶ ὡς
ἂν ὁ φρόνιμος ὁρίσειε. μεσότης δὲ δύο κακιῶν. φησὶ μὲν, κατὰ
ὑπερβολήν. φησὶ δὲ, κατ' ἔλλειψιν. καὶ ἔτι πως τοὺς μὲν, ἐλλεί-
πειν, τοὺς δ' ὑπερβάλλειν τοῦ δέοντος, ἔν τε τοῖς πάθεσι καὶ ἐν
ταῖς πράξεσι. τὴν δ' ἀρετὴν, τὸ μέσον καὶ αὐτὴν φησὶ καὶ αἱρεῖσθαι.
διὸ κατὰ μὲν τὴν οὐσίαν καὶ τὸν λόγον τὸν τί ἦν εἶναι λέγοντα, μεσότης ἐστὶν ἡ ἀ-
ρετὴ, κατὰ δὲ τὸ ἄριστον καὶ τὸ εὖ, ἀκρότης. ἐπαινεῖται δὲ καὶ κατὰ τὴν πρᾶξιν
οὐ δ'

ἀρετὴ

ὅτι οὐ πᾶσα πρᾶξις οὐδὲ
πᾶν πάθος ἐπιδέχεται μεσό-
τητα.

οὐ ἢ πᾶν πάθος τὴν μεσότητα· ἔνια γὰρ εὐθὺς ὠνόμασται οἷον ἐπι
λυπὴ μὴ ἀκολασία μετὰ φθόνος· ἢ ἐπὶ τῶν πράξεων, μοιχεία· κλοπή· ἀνδροφονία·
πάντα γὰρ ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα λέγεται, τῷ αὐτὰ φαῦλα εἶναι
ἀλλ' οὐχ αἱ ὑπερβολαὶ αὐτῶν, οὐδὲ αἱ ἐλλείψεις· οὐκ ἔστιν ὅπ ὅ-
τε τις πρὸς αὐτὰ καταρθῶν, ἀλλ' ἀεὶ ἁμαρτάνειν· ὁ δ' ἔστι τὸ ὡ ἢ
μὴ ὡ πρὸς τὰ τοιαῦτα· οἷον τῷ, ἢ δεῖ ἢ ὅτε, καὶ ὡς μοιχεύειν· ἀλ-
λὰ πάντως τὸ ποιεῖν ὅτῳ γυνῇ τοῦτ' ἁμαρτάνειν ἔστιν· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ
τῆς ἀδικεῖν, ἢ δειλαίνειν ἢ ἀκολασταίνειν εἶναι μεσότητα ἢ
ὑπερβολὴν καὶ ἔλλειψιν· ἔσται γὰρ οὕτως ὑπερβολῆς καὶ ἐλλείψε
ως μεσότης, καὶ ὑπερβολῆς ὑπερβολή· καὶ ἐλλείψις, ἐλλείψεως·
ὥσπερ ἢ σωφροσύνης καὶ ἀνδρείας οὐκ ἔστιν ὑπερβολὴ ἢ ἔλλει-
ψις, διὰ τὸ, τὸ μέσον εἶναί πως ἄκρον, οὕτως οὐδὲ ἐκείνων με-
σότης· οὐδὲ ὑπερβολὴ ἢ ἔλλειψις, ἀλλ' ὡς αὖ πρακτέον ἁμαρ-
τάνεται· ὅλως γὰρ οὔθ' ὑπερβολῆς καὶ ἐλλείψεως μεσότης ἐ
στὶν· ὁ δὲ μεσότητος ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις· δεῖ δὲ τοῦτο καὶ μό-
νον καθόλου λέγεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἐφ' ἑκάστων φαρμόττειν·
ἐπὶ γὰρ τῶν περὶ τὰς πράξεις λόγων, οἱ μὲν καθόλου κοινότεροί εἰ-
σιν· οἱ δὲ ἐπὶ μέρους, ἀληθινώτεροι· περὶ ἃ γὰρ τὰ καθ' ἕκαστα αἱ πρά-
ξεις· δεῖ οὖν ἐπὶ τούτων συμφωνεῖν· λοιπέον δὲ τῶν τοιούτων
γραφῆς· περὶ μὲν οὖν φόβους καὶ θάρρη, ἀνδρεία μεσότης· τῶν δ'
ὑπερβαλλόντων, ὁ μὲν τὴν ἀφοβίαν, ἀνώνυμος· πολλὰ δ' ἔστιν ἀ-
νώνυμα· ὁ δὲ ἐν τῷ θαρρεῖν ὑπερβάλλων, θρασύς· ὁ δὲ τῷ μὲν φο
βεῖσθαι ὑπερβάλλων, τῷ δὲ θαρρεῖν ἐλλείπων, δειλός· περὶ ἡδο-
νὰς δὲ καὶ λύπας δὲ πάσας· περὶ δὲ τὰς σωματικὰς καὶ ἧττον τὰς περὶ
ἀφὴν μᾶλλον δὲ πάσας· περὶ δὲ τὰς λύπας, μεσότης μὲν, σωφρο
σύνη· ὑπερβολὴ δὲ, ἀκολασία· ἐλλείποντες δὲ περὶ τὰς ἡδονὰς,
οὐ πάνυ γίνονται· διὸ ὥσπερ οὐδ' οὗτοι ὀνόματος τετυχήκασιν· ε
σώσαν δὲ ἀναίσθητοι· περὶ δὲ δόσιν χρημάτων καὶ λῆψιν μεσότης
μὲν ἐλευθεριότης· ὑπερβολὴ δὲ καὶ ἔλλειψις, ἀσωτία καὶ ἀνελευθε-

θρασύτης. ἀνδρία. δειλία. ἀπληξία. σωφροσύνη. ἀναισθησία. ἀσωτία. ἐλευθεριότης. ἀνελευθερία.

εἶα· ἢ ἀντίως δὲ αὐτὰς ὑπερβάλλουσι καὶ ἐλλείπουσιν· ὁ μὲν γὰρ ἄσωτος ἐν μὲν προέσει, ὑπερβάλλει· ἐν δὲ λείψει, ἐλλείπει· ὁ δ' ἀνελεύθερος, ἐν μὲν λείψει, ὑπερβάλλει· ἐν δὲ προέσει, ἐλλείπει· μᾶλλον δὲ τῇ τυπώσει ὧν κεφαλαίῳ λέγομεν, ἀρκούμενοι ἐπὶ τούτῳ· ὕστερον δὲ ἀκριβέστερον περὶ αὐτῶν διορισθήσεται· περὶ δὲ τὰς πράξεις, αἱ μὲν διαθέσεις· μεσότης μὲν μεγαλοπρέπεια· ὁ γὰρ μεγαλοπρεπὴς, διαφέρει ἐλευθερίου, ὁ μὲν γὰρ περὶ, μεγάλα· ὁ δὲ περὶ μικρά· ὑπερβολὴ δὲ ἀπειροκαλία καὶ βαναυσία· ἔλλειψις δὲ, μικροπρέπεια· διαφέρουσι δὲ αὖ τούτων περὶ τὸ ἐλευθερίου τητα· ὁ δὲ διαφέρουσιν, ὕστερον ῥηθήσεται· περὶ δὲ τιμὴν καὶ ἀτιμίαν, μεσότης μὲν, μεγαλοψυχία· ὑπερβολὴ δὲ, χαυνότης τις λεγόμενη· ἔλλειψις δὲ μικροψυχία· ὧν δὲ λέγομεν ἔχειν πρὸς τὴν μεγαλοπρέπειαν τὴν ἐλευθερίου τητα περὶ μικρά διαφέρουσαν, ὅτως ἔχει τις καὶ πρὸς τὴν μεγαλοψυχίαν περὶ τιμὴν ὅσαν μεγάλην αὐτὴ περὶ μικρὰ ὅσα· ἔστι γὰρ ὡς δεῖ ὀρέγεσθαι τιμῆς καὶ μᾶλλον ἢ δεῖ καὶ ἧττον· λέγεται δ' ὁ μὲν ὑπερβάλλων ταῖς ὀρέξεσι φιλότιμος· ὁ δ' ἐλλείπων, ἀφιλότιμος· ὁ δὲ μέσος, ἀνώνυμος· ἀνώνυμοι δὲ καὶ αἱ διαθέσεις· πλὴν ἡ τοῦ φιλοτίμου, φιλοτιμία· ὅθεν ἐπιδικάζονται οἱ ἄκροι τῆς μέσης χώρας· ἡμεῖς δὲ, ὅταν μὲν ὅτι, τὸν μέσον φιλότιμον καλῶμεν· ἔστι δ' ὅτε, ἀφιλότιμον· καὶ ἔστιν, ὅτε μὲν, ἐπαινοῦμεν τὸν φιλότιμον, ὅταν δ' ὅτε, τὸν ἀφιλότιμον, διὰ τίνα δ' αἰτίαν τοῦτο ποιοῦμεν, τοῖς ἑξῆς ῥηθήσεται· νῦν δὲ περὶ τῶν λοιπῶν λέγομεν κατὰ τὸν ὑφηγημένον τρόπον· ὅταν δὲ περὶ ὀργὴν, ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις καὶ μεσότης, σχεδὸν δὲ ἀνώνυμα ὄντων αὐτῶν, τὸν μέσον, πρᾶον λέγομεν καὶ τὴν μεσότητα πραότητα καὶ λέσομεν· τῶν δ' ἄκρων, ὁ μὲν ὑπερβάλλων, ὀργίλος ἔσω· ἡ δὲ κακία, ὀργιλότης· ὁ δ' ἐλλείπων, ἀόργητός τις· ἡ δ' ἔλλειψις, ἀοργησία· εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλαι τρεῖς μεσότητες ἔχουσαι μέν τινα ὁμοιότητα πρὸς ἀλλήλας· διαφέρουσι δὲ ἀλλήλων· περὶ μὲν γὰρ λόγων καὶ πράξεων κοινω-

νί-

ἑαυτὰς

ἀπροσωσία. μεγαλοπρέπεια. μικροπρέπεια.

χαυνότης. μεγαλοψυχία. μικροψυχία.

φιλότιμος.

ἀφιλότιμος.

ὀργίλότης. πραότης. ἀοργησία.

νίδη. δι᾽ ἃ φέρουσι δὲ ὅτι ἡ μὲν ὄντι περὶ τὸ ἀληθὲς· τὸ ἐν αὐτοῖς·
αἱ δὲ περὶ τὰ ἡδέα· φύρυ δὲ, τὸ μὲν, ἐν παιδιᾷ· τὸ δ᾽, ἐν πᾶσι τοῖς κα
τὰ τ᾽ βίον· ἐκτέον δὲ καὶ περὶ φύτων, ἵνα μᾶλλον κατίδωμεν ὅτι
ἐν πᾶσιν ἡ μεσότης ἐπαινετόν· τὰ δ᾽ ἄκρα οὔτε ὀρθὰ, οὔτε ἐπαι
νετά· ἀλλὰ ψεκτά· ὅτι μὲν οὖν ἐν φύτων τὰ μὲν ἀνώνυμα μα
πέρα τίθεμεν δ᾽ ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων αὐτοὺς ὀνομάρτοι
εῖν, σαφηνείας ἕνεκεν ἐν τοῖς παρακολουθήτου· περὶ μὲν οὖν τὸ
ἀληθὲς, ὁ μὲν μέσος, ἀληθής τις, καὶ ἡ μεσότης ἀλήθεια καλείσθω.
καὶ ἡ πρόσποίησις, ἡ μὲν ἐπὶ τὸ μεῖζον, ἀλαζονεία· καὶ ὁ ἔχων αὐ
τὴν ἀλαζών· ἡ δὲ ἐπὶ τὸ ἔλαττον, εἰρωνεία, καὶ εἴρων· περὶ δὲ τὸ
ἡδὺ, τὸ μὲν ἐν παιδιᾷ· ὁ μὲν μέσος, εὐτράπελος, καὶ ἡ δι᾽ αὐθε
σις εὐτραπελία· ἡ δ᾽ ὑπερβολὴ βωμολοχία· ὁ ἔχων αὐτὴν βω
μολόχος· ὁ δ᾽ ἐλλείπων, ἀγροικότης· καὶ ἡ ἕξις, ἀγροικία· περὶ δὲ
τὸ λοιπὸν ἡδὺ τὸ ἐν τῷ βίῳ, ὁ μὲν ὡς δεῖ ἡδὺς ὤν, φίλος· καὶ
ἡ μεσότης φιλία· ὁ δ᾽ ὑπερβάλλων, ὁ μὲν οὐδενὸς ἕνεκα ἀρε
σκος· ὁ δ᾽ ὠφελείας φίλαυτος, κόλαξ· ὁ δ᾽ ἐλλείπων ἐν πᾶσιν
ἀηδὴς δύσερίς τις ἐν δύσκολος· εἰσὶ δὲ ἐν ταῖς παθεσιν ἐν τοῖς περὶ
τὰ πάθη μεσότητες· καὶ ἡ αἰδὼς, ἀρετὴ μὲν οὐκ ὄντι ἐπαινεῖται δὲ καὶ
ὁ αἰδήμων· καὶ γὰρ ἐν τούτοις, ὁ μὲν, λέγεται μέσος· ὁ δ᾽ ὑπερβάλ
λων, ὡς καὶ τὸ πλήξ, ὁ πάντα αἰδούμενος· ὁ δ᾽ ἐλλείπων, ἢ ὁμοίως
δὲ ὅλως, ἀναίσχυντος· ὁ δὲ μέσος αἰδήμων· νέμεσις δὲ με
σότης φθόνου καὶ ἐπιχαιρεκακίας· εἰσὶ δὲ περὶ λύπην ἢ δο
νὴν τὰς ἐπὶ τοῖς συμβαίνουσι τοῖς πέλας ἐπομένας· ὁ μὲν γὰρ νε
μεσητικὸς, λυπεῖται ἐπὶ τοῖς ἀναξίως εὖ πράττουσιν· ὁ δὲ φθο
νερὸς ὑπερβάλλων τοῦτον, ἐπὶ πᾶσι λυπεῖται· ὁ δ᾽ ἐπιχαι
ρέκακος τοσοῦτον ἐλλείπει τοῦ λυπεῖσθαι, ὥστε καὶ χαίρειν·
ἀλλὰ περὶ μὲν δικαίων, καὶ ἄλλοθι καιρὸς ἔσται· περὶ δὲ δικαιοσύ
νης, ἐπεὶ οὐχ ἁπλῶς λέγεται, μετὰ ταῦτα διελόμενοι περὶ
ἑκατέρας ἐροῦμεν πῶς μεσότητές εἰσιν· ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τ

ἀλαζονεία.
ἀλήθεια.
εἰρωνεία.

βωμολοχία.
εὐτραπελία.
ἀγροικία.

πόλαξ.
ἄρεσκος.
φίλος.
δύσερις.
δύσκολος.

καταπλὴξ.
αἰδήμων.
ἀναίσχυντος.

φθόνος. φθονερία.
νέμεσις.
ἐπιχαιρεκακία.

λογικῆς ἀρετῶν. τριῶν ὄντων διαθέσεων οὐσῶν, δύο μὲν κακιῶν, ἥ μὲν καθ' ὑπερβολήν, ἥ δὲ κατ' ἔλλειψιν, μία δὲ ἀρετῆς ἥ μεσότης, πᾶσαι πάσαις ἀντικεῖνται πως. αἱ μὲν γὰρ ἄκραι, ἡ μὲν μέση, καὶ ἀλλήλαις ἐναντίαι εἰσίν· ἡ δὲ μέση ταῖς ἄκραις· ὡς περ γὰρ τὸ ἴσον, πρὸς μὲν τὸ ἔλαττον, μεῖζον· πρὸς δὲ τὸ μεῖζον, ἔλαττον, ὅτως αἱ μέσαι ἕξεις πρὸς μὲν τὰς ἐλλείψεις, ὑπερβάλλουσι· πρὸς δὲ τὰς ὑπερβολὰς, ἐλλείπουσιν ἐν τε τοῖς πάθεσι καὶ ταῖς πράξεσιν· ὁ μὲν ἀνδρεῖος, πρὸς μὲν τὸν δειλόν, θρασὺς φαίνεται· πρὸς δὲ τὸν θρασύν, δειλός· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ σώφρων· πρὸς μὲν τὸν ἀναίσθητον, ἀκόλαστος· πρὸς δὲ τὸν ἀκόλαστον, ἀναίσθητος· ὁ δ' ἐλευθέριος, πρὸς μὲν τὸν ἀνελεύθερον, ἄσωτος· πρὸς δὲ τὸν ἄσωτον, ἀνελεύθερος· διὸ καὶ ἀπωθοῦνται τὸ μέσον οἱ ἄκροι, ἐκάτερος πρὸς ἑκάτερον, καὶ καλοῦσι τὸν ἀνδρεῖον· ὁ μὲν δειλὸς, θρασύν· ὁ δὲ θρασύς, δειλόν· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ἀνάλογον· οὕτω δ' ἀντικειμένων ἀλλήλοις τούτων, πλείστη ἐναντιότης ἐστὶ τοῖς ἄκροις πρὸς ἄλληλα, ἢ πρὸς τὸ μέσον· μᾶλλον γὰρ τοῦτο ἀφέστηκεν ἀπ' ἀλλήλων· ἢ τὸ μέσον τοῦ μικροῦ· καὶ τὸ μικρὸν τοῦ μεγάλου, ἢ ἄμφω τοῦ ἴσου· ἔτι πρὸς μὲν τὸ μέσον ἐνίοις ἄκροις, ὁμοιότης τις φαίνεται, ὡς τῇ θρασύτητι πρὸς τὴν ἀνδρείαν καὶ τῇ ἀσωτίᾳ πρὸς τὴν ἐλευθεριότητα· τοῖς δὲ ἄκροις πρὸς ἄλληλα, πλείστη ἀνομοιότης· τὰ δὲ πλεῖστον ἀπέχοντα ἀλλήλων, ἐναντία ὁρίζονται· ὥστε τὰ μᾶλλον ἐναντία, τὰ πλεῖστον ἀπέχοντα· πρὸς δὲ τὸ μέσον ἀντίκεινται ἐνίοτε μὲν, μᾶλλον ἡ ἔλλειψις· ἐνίοτε δὲ ἡ ὑπερβολή· οἷον ἀνδρείᾳ μὲν, οὐχὶ θρασύτης ὑπερβολὴ οὖσα· ἀλλ' ἡ δειλία ἔλλειψις οὖσα· τῇ δὲ σωφροσύνῃ, οὐχ ἡ ἀναισθησία ἔνδεια οὖσα· ἀλλ' ἡ ἀκολασία ὑπερβολὴ οὖσα· διὰ δύο δ' αἰτίας τοῦτο συμβαίνει· μίαν μὲν τὴν ἐξ αὐτοῦ τοῦ πράγματος· τῷ γὰρ ἐγγύτερον εἶναι καὶ ὁμοιότερον τὸ ἕτερον ἄκρον τῷ μέσῳ, οὐ τοῦτο ἄλλα

τὰς ἄκρας διαφορὰς ἢ τὴν μέσην καὶ ἀλλήλαις ἐναντίας εἶναι· ἢ τὴν μέσην ταῖς ἄκραις·

τὰ ἄκρα μᾶλλον ἐναντία·

ἀλλὰ τοὐναντίον αὐτὴ τίθεμεν μᾶλλον· οἷον ἐπεὶ ὁμοιότερον
εἶναι δοκεῖ τὴν ἀνδρείαν θρασύτητος ἢ δειλίας τὸ μέσον, ἀνομοιότερον
δὲ δειλίᾳ, ταύτην μᾶλλον ἀντιτίθεμεν· τὰ γὰρ ἀπέχοντα πλεῖον τοῦ
μέσου, φαίνεται δοκεῖ εἶναι· μία μὲν δὴ αἰτία αὕτη ἐξ αὐτοῦ τοῦ πράγματος· ἑτέρα δὲ ἐξ ἡμῶν αὐτῶν· πρὸς ἃ γὰρ αὐτοὶ μᾶλλον
πεφύκαμεν, ταῦτα μᾶλλον ἐναντία τῷ μέσῳ φαίνεται· οἷον, αὐτοὶ μᾶλλον πεφύκαμεν πρὸς τὰς ἡδονὰς· διὸ δυκαταφορωτέρους μὲν πρὸς ἀκολασίαν, ἢ πρὸς κοσμιότητα. ταῦτ' οὖν μᾶλλον ἐναντία λέγομεν, πρὸς ἃ ἡ ἐπίδοσις μᾶλλον γίνεται· καὶ δι' ἃ γοῦν ἡ ἀκολασία αὔξησις μᾶλλον ἔσται, ἐναντία τῇ σωφροσύνῃ· ὅτι μὲν οὖν ἐστὶν ἡ ἀρετὴ ἠθικὴ μεσότης καὶ πῇ καὶ πῶς, καὶ ὅτι μεσότης δύο κακιῶν, τῇ μὲν καθ' ὑπερβολήν, τῇ δὲ κατ' ἔλλειψιν, καὶ ὅτι τοιαύτη ἐστὶ διὰ τὸ στοχαστικὴ τοῦ μέσου εἶναι τοῖς πεπραγμένοις ταῖς πράξεσιν, ἱκανῶς εἴρηται· διὸ καὶ ἔργον ἐστὶν ἀνδρείου περὶ ἡδονὰς καὶ λύπας εἶναι, καὶ μᾶλλον περὶ λύπας, ἐφ' οἷς· οἷον κύκλου τὸ μέσον ὁ κέντρον, ἀλλὰ τοῦ εἴδους· οὕτω δή, καὶ τὸ μὲν ὀργισθῆναι παντὸς, καὶ ῥᾴδιον· καὶ δῶσαι ἀργύριον καὶ δαπανῆσαι· τὸ δὲ ᾧ δεῖ καὶ ὅσον καὶ ὅτε καὶ οὗ ἕνεκα καὶ ὡς, οὐκ ἔστι παντὸς, οὐδὲ ῥᾴδιον· διὸ καὶ σπάνιον καὶ ἐπαινετὸν καὶ καλόν· καὶ δεῖ τὸν στοχαζόμενον τοῦ μέσου, πρῶτον μὲν ἀποχωρεῖν τοῦ μᾶλλον ἐναντίου, καθάπερ καὶ ἡ κάλυψω δῆλόν φησι, τοῦ μὴ καπνοῦ καὶ κύματος ἐκτὸς ἐρρτενῆσαι· τῶν δὲ ἄκρων, τὸ μὲν δὴ ἁμαρτωλότερον, τὸ ἧττον· ἐπεὶ οὖν τοῦ μέσου τυχεῖν ἄκρως χαλεπὸν, καὶ τὸν δεύτερον φασὶ πλοῦν, καὶ ἐλάχιστα λητέον τῶν κακῶν· τοῦτο δ' ἔσται μάλιστα τοῦτον τὸν τρόπον ὃν ἐλέχθη μοι· σκοπεῖν δὲ δεῖ πρὸς ἃ καὶ αὐτοὶ ἡμεῖς ἐπιτηδείως φερόμεθα· ἄλλοι γὰρ πρὸς ἄλλα πεφύκαμεν· τοῦτο δ' ἔσται γνώριμον, ἐκ τοῦ ἡδονῆς καὶ λύπης γινομένης περὶ ἡμᾶς· εἰς τοὐναντίον δ' ἑαυτοὺς ἀφελκύσαι δεῖ· πολὺ γὰρ ἀποσπασθέντες τοῦ ἁμαρτάνειν, εἰς τὸ μέσον

καὶ κίρκη

παροι

τοῦτ' τὸ ἔπος ἡ κίρκη δοκεῖ λέγειν πάντα δὲ τῆς ποιητῆς· οὐχ ὑγιῶς

ἥξομεν. ὅπερ οἱ τὰ διεσταλμένα ἀπὸ ξύλων ὀρθοῦντες ποιοῦσιν·
ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γὰρ ἀμείνονα φυλακτέον τὸν ὑπερβάλλοντα τῶν
ἐλλειπόντων. ὁ γὰρ ἀφικνούμενος αὐτῶν, ὅπερ δεῖ ποιοῦντες ἐπαινοῦμεν πρὸς τὸν
ἔλεγχον, τοῦτο δεῖ παθεῖν καὶ ἡμᾶς πρὸς τοὺς ἁμαρτάνοντας. ἐν πᾶσι
δὲ τοῖς ἐκείνων ἐπιλείπειν φαμέν. ὅταν γὰρ αὐτῶν ἀπροσεμπτόμεθα,
ἔνιοτε ἁμαρτησόμεθα. ταῦτ' οὖν ποιοῦντες ὡς ἐνὶ κεφαλαίῳ εἰπεῖν
μᾶλλον ἁμαρτησόμεθα τοῦ μέσου τυγχάνειν. χαλεπὸν δ' ἴσως τὸ
καὶ μᾶλλον ἐν τοῖς καθ' ἕκαστον· οὐ ῥᾴδιον διορίσαι, πῶς καὶ
τίσι καὶ ἐπὶ πρίοις, καὶ πόσον χρόνον ὀργιστέον· καὶ γὰρ ἡμεῖς ὁτὲ
μὲν τοὺς ἐλλείποντας ἐπαινοῦμεν, καὶ πραέους φαμέν· ὁτὲ δ' τοὺς
χαλεπαίνοντας, ἀνδρώδεις ἀποκαλοῦμεν· ἀλλ' ὁ μὲν μι-
κρὸν τοῦ δέοντος ἐκβαίνων, οὐ ψέγεται· ὅτ' ἐπὶ τὸ μᾶλλον, καὶ ὅτ' ἐπὶ τὸ
ἧττον· ὁ δ' ὀλίγον· ὅστις γὰρ ἁπλῶς ὁ μέχρι τινός, καὶ ἐφ' ὁπόσον
ψεκτός, οὐ ῥᾴδιον τῷ λόγῳ ἀφορίσαι· οὐδὲ γὰρ ἄλλο οὐδὲν τῶν αἰ-
σθητῶν· τὰ δὲ τοιαῦτα, ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα καὶ ἐν τῇ αἰσθήσει ἡ
κρίσις· τὸ μὲν ἄρα τοσοῦτον δηλοῖ, ὅτι ἡ μέση ἕξις ἐν πᾶσιν ἐ-
παινετή· ἀποκλίνειν δὲ δεῖ, ποτὲ μὲν, ἐπὶ τὸν ὑπερ-
βολῆν· ποτὲ δ', ἐπὶ τὸν ἔλλειψιν· οὕτω
γὰρ ἂν ὀρθότατα μέσου καὶ τοῦ
καλοῦ τυγχάνοιμεν.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Β'

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΗΘΙΚΩΝ ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΩΝ.

ΤΟΜΟΣ Γ'.

Ὅσα ἀρετῆς δὲ περὶ ἑκάστην πρᾶξις ἐστίν, ἡμῖν μὲν τοῖς ἑκουσίοις ἐπαινεῖται καὶ ψέγεται νομίζων, ἢ δὲ τοῖς ἀκουσίοις συγγνώμη, ἔνιοτε δὲ καὶ ἔλεος, τὸ ἑκούσιον ἴσως ἀναγκαῖον διορίσαι τοῖς περὶ ἀρετὴν ἐπισκοποῦσι χρήσιμον ἢ μὴ τοῖς νομοθετοῦσι πρός τε τὰς τιμὰς καὶ τοὺς κολάσεις. δοκεῖ ἢ ἀκούσια εἶναι τὰ βίᾳ ἢ δι' ἄγνοιαν γινόμενα. βίαιον ἢ, οὗ ἡ ἀρχὴ ἔξωθεν τοιαύτη οὖσα, ἐν ᾗ μηδὲν συμβάλλεται ὁ πράττων, ἢ ὁ πάσχων. οἷον εἰ πνεῦμα κομίσαι ποι ἢ ἄνθρωποι κύριοι ὢν λαβόντες. ὅσα δὲ δι' ἀφροσύνην μέν ἐστιν ἢ κακίαν οὐ καθ' ἑαυτὸν πράττειν, ἢ διὰ καλόν τι· οἷον εἰ τύραννος προστάττοι αἰσχρόν τι πρᾶξαι, κύριος ὢν γονέων καὶ τέκνων, ἃ πραξάντων μὲν σώζοιντο, μὴ πραξάντων δ' ἀπόλοιντο· ἀμφισβήτησιν ἔχει πότερα ἀκούσια εἶναι ἢ ἑκούσια. ὁμοίως δέ τι συμβαίνει καὶ περὶ τοὺς χειμῶσιν ἐκβολάς. ἁπλῶς μὲν γὰρ οὐδεὶς ἀποβάλλεται ἑκὼν· ἐπὶ σωτηρίᾳ δ' αὐτοῦ καὶ τῶν λοιπῶν ἅπαντες οἱ νοῦν ἔχοντες. μικταὶ μὲν οὖν εἰσὶν αἱ τοιαῦται πράξεις· ἐοίκασι δὲ μᾶλλον ἑκουσίοις· αἱρεταὶ γὰρ εἰσὶ τότε πράττοντες· τὸ δὲ τέλος ἐστὶ πράξεως κατὰ τὸν καιρόν. ἑκούσιον δὲ καὶ τὸ ἑκόν· ὅτι πράττει λεκτέον· πράττει δὲ ἑκών, οὗ ἡ ἀρχὴ τοιαύτη ἐν αὐτῷ εἰδότι τὰ καθ' ἕκαστα ἐν οἷς ἡ πρᾶξις· ἀκούσιον δὲ τὸ μετὰ λύπης καὶ μεταμελείας· ὁ γὰρ ἄκων ἐστὶν ὁ μὴ ἐκόντος ὅτι μὴ ἐκόντος δὲ καὶ τὸ μὴ μεταμελείας.

ἑκούσιον καὶ ἀκούσιον.

βίαιον

ἐστὶν

ὁπόταν

ἀπολλῦσι δικαιοσύνα. οὐδεὶς δ' αἱρεῖται καθ' αὑτὸ τῶν τοιούτων οὐδέν·
ἐν δὲ ταῖς πράξεσι ταῖς τοιαύταις ἡ ἔπαινος γίνεται, ὅταν αἱ-
ρετόν τι ἢ λυσιτελὲς ὑπομένωσιν, ἀντὶ μειζόνων ἢ καλῶν· αὐτὸ δ'
αὐτὸ παλιν, φεύγονται· τὸ γὰρ αἰσχρὸν ὑπομεῖναι ἐπὶ μηδενὶ καὶ
ὀλίγῳ, ἢ μετρίῳ, φαῦλον· ἐν δὲ ἔνιοις ἔπαινος μὲν, οὐ μὴν συγ- φ' φαύλου
γνώμη, ὅταν δὲ τοιαῦτα πράξῃ τις ἃ μὴ δεῖ, ἀντὶ τῶν αἴθρω πρᾶξις
πων φύσιν ὑπερτείνῃ· ἐπὶ μηδενὶ αὖ ὑπομεῖναι· ἔνια δ' ἴσως οὐκ
ὄντιν ἀναλγησαθῆναι, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπθαρτίον παθόντα δει-
νότατα· μὴ δ' ὑπὲρ τοῦ καλοῦ ἀλκμαίωνα γελοῖα φαίνεται τὰ ἀ-
ναγκάσαντα μητροκτονῆσαι· ὅτι δ' χαλεπὸν ἔνιοτε τὸ κρῖναι
πρῖον αὐτὶ πρίου αἱρετίον, καὶ τίνα τίνος ὑπομνητίον· ἔτι δὲ
χαλεπώτερον τὸ ἐμμεῖναι τοῖς γνωσθεῖσιν· ὡς γὰρ ἐπὶ τοπολὺ ἀναγκάζοντα,
ὄντι τὸ μὲν προσδοκώμενα, λυπηρά· τὸ δὲ μὴ αγκάζοντος, αἰ-
σχρά· ὅθεν ἔπαινοι ἔνεστι γίνονται περὶ τοὺς ἀναγκασθέν-
τας ἢ μή· τὰ δὴ πρῖα, φατίον βίαια· ἢ ἁπλῶς μὲν, ὁπότ' αὖ αἰ
τία ἐν τοῖς ἐκτὸς ᾖ, ἡ ὁ πράττων μηδὲν συμβάλλεται· ἃ δὲ κα
θαυτὰ μὲν, ἀκούσια ὄντι, νῦν δὲ αὐτὶ τῶνδε αἱρετά· ἡ ἀρχὴ
ἐν ᾧ πράττοντι καθ' αὐτὰ μὲν ἀκούσια ὄντι νῦν δὲ αὐτὶ τῶνδε ἑκούσια·
μᾶλλον ἔοικεν ἑκουσίοις· αἱ γὰρ πράξεις, ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα· ταῦτα
δ' ἑκούσια· πρῖα δ' αὐτὶ πρίων αἱρετίον, ὄξιον ἀποδοῦναι· πρὸ
λαὶ δὲ διαφοραὶ ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα· εἰδέτι τὰ ἡδέα τὰ καλὰ φαίη
βίαια εἶναι, ἀναγκάζηδ' ἔξωθεν ὄντα, ὥστε αὐ εἴη ἄν τῷ βίαια· πρό ἀναγκάζειν·
των γὰρ χάριν, πάντα τοιαῦτα πράττουσι· οἷς μὲν βιαίως ἄκοντες, λυ λύπηρός·
πηρ'· οἷς δὲ διὰ τὸ ἡδύ, τὸ καλ' μεθ' ἡδονῆς· γελοῖον δὲ τὸ αἰτιᾶσθαι τοῦ ἢ τὸ καλόν, μεθ'
ἐκτὸς· αὐτὸ μὲν αὐτὸν, ἀθήρατον ὄντα· αὐτοῦ πότ' τοιούτων, μὴ τὰ μὲν κα
λῶν, ἑαυτὸν· τῶν δ' αἰσχρῶν, τὰ ἡδέα· ἔοικε δὲ τὸ βίαιον εἶναι, οὗ ἔξω-
θεν ἡ ἀρχὴ μηθὲν συμβαλλομένου τοῦ βιαζομένου· τὸ δ' ἀΐδιον· ἀΐδιον
ἀν· οὐχ ἑκούσιον μὲν ἅπαν ὄντι· ἀκούσιον δὲ τὸ ἐπίλυπον, καὶ
ἐν μεταμελείᾳ ὄντι· ὁ γὰρ ἀΐδιον πράξας ὁτιοῦν, μηδὲν
δὲ δυσχεραίνων ἐπὶ τῇ πράξει, ἑκὼν μὲν οὐ πέπραχεν· ὅγε
μὴ

μὴ εἴδει. οὐδ' ἀῶ ἄκων μὴ λυπούμενός γε· τοιοῦτος δὴ ὁ ἀκόλαστος. ὁ μὲν οὖν
μεταμελείας ἄκων δοκεῖ· ὁ δὲ μὴ μεταμελούμενος, ἐπεὶ ἕτερος, ἑ-
σῶ οὐχ ἑκών· ἐπεὶ γὰρ διαφέρει, βέλτιον ὀνομάζειν ἴδιον. ἔτι-
ρον δ' ἔοικε τὸ δι' ἄγνοιαν πρᾶξαι τοῦ ἀγνοοῦντος. ὁ μὲν οὖν μεθύων ἢ
ὀργιζόμενος, οὐ δοκεῖ δι' ἄγνοιαν πρᾶξαι, ἀλλὰ διά τινων εἰρημέ-
νων· δοκεῖ δὲ ὡς οὔ, ἀλλ' ἀγνοῶν. ἀγνοεῖ μὲν οὖν πᾶς ὁμοχθηρὸς ἃ δεῖ
πρᾶξαι καὶ ὧν δεῖ ἀφεκτέον· καὶ διὰ τὴν τοιαύτην ἁμαρτίαν,
καὶ ὅλως καὶ οἱ ἁπλῶς ἀκόλαστοι. τὸ δὲ ἀκούσιον βούλεται λέγεσθαι
ὅταν εἴτις ἀγνοεῖ τὸ συμφέρον· οὐ γὰρ ἡ ἐν τῇ προαιρέσει ἄγνοια αἰ-
τία τοῦ ἀκουσίου, ἀλλὰ φθορᾶς· οὐδ' ἡ καθόλου· ψέγονται γὰρ
διὰ μοχθηρίαν· οὐδ' ἡ καθ' ἕκαστα· ἐν οἷς γὰρ ἡ πρᾶξις· ἐν τού-
τοις δὲ ἔλεος καὶ συγγνώμη· ὁ γὰρ τούτων τι ἀγνοῶν, ἀκουσίως
πράττει· ἴσως οὖν βέλτιον διορίσασθαι τὰ τίνα καὶ πόσα ἐστί· τίς τε
δύναται καὶ περὶ τί ἢ ἐν τίνι πράττει· ἐνίοτε δὲ τίνι· οἷον ὀργάνῳ
ἢ ἕνεκά τινος· οἷον σεῖας· ἢ πῶς· οἷον ἠρέμα ἢ σφόδρα· ἅπτα μὲ-
οὖν τούτων οὐδεὶς ἀγνοήσειε μὴ μαινόμενος· δῆλον δὲ ὡς οὐδὲ τὸν
πράττοντα· πῶς γὰρ ἂν τόν γε ὁ πράττει ἀγνοήσειεν αὐτός· οἷ-
ον λέγουσιν οἱ φάσκοντες ἐκπεσεῖν αὐτοὺς, ἢ οὐκ εἰδέναι ὅτι ἀπόρρη-
τα λῦε, ὥσπερ Αἰσχύλος τὰ μυστικά, ἢ δεῖξαι βολόμενος, ἀφεῖναι
ὡς ὀργὴν κατασκεύασμα· οἰηθείς δ' αὐτὸς μὲν τὸν ἢ οὐ πολέμιον εἶναι,
ὥσπερ ἡμερόφωνος ἐλέγετο ἁρπαγὼν τὸ λελογχωμένον δόρυ· ἢ τὸ λί-
θον κίονα εἶναι· ἢ ἐπὶ σεῖσαι παίσας ἀποκτεῖναι αὐτόν· ἢ δεῖξαι βολό-
μενος ὥσπερ οἱ ἀκροχειριζόμενοι παίττειν αὐτόν· περὶ πάντα δὴ ταῦ-
τα ἡ ἄγνοιας ὄσης ἐν οἷς ἡ πρᾶξις, ὁ φὺς τὶ ἀγνοῶν, ἀκούσιος δοκεῖ
ὡς πρακτέον εἶναι· μάλιστα δ' ἐν τῷ κυριωτάτῳ· κυριώτατα δ' εἶναι δοκεῖ,
ἐν οἷς ἡ πρᾶξις ἐστὶν οὗ ἕνεκα· τοιοῦτος δὲ τῶν τοιούτων, ἡ γνῶσις ἀκά-
τοι λεγομένου, ἔτι δεῖ τῶν πρᾶξιν λυτῆρα εἶναι καὶ ἡ μετάμελεια.
οὗτος δ' ἀκουσίου τοῦ βιαίου, ἡ δι' ἄγνοιαν, τὸ ἑκούσιον δόξειεν ἂν
εἶναι· ἔστι γὰρ ἐν αὐτῷ εἰδότι τὰ καθ' ἕκαστα, ἐν οἷς ἡ πρᾶξις· ἴσως
δὲ καλῶς λέγεται τὸ ἀκούσιον εἶναι τὸ διὰ θυμὸν ἢ διὰ ἐπιθυμίαν· πρῶτον μὲν

ἀγνοοῦντος πῶς ποιῇ

ἀκούσιον·
ἑκούσιον·

γὰρ ὀδὲν ἔτι τῶν ἄλλων ζώων ἑκουσίως πράξῃ· οὐδ' οἱ παῖδες. ἆρ' οὐδὲν εἰ τοῦ πότερον ὀρθῶς ἢ οὐχ ἑκουσίως πράττομεν τὸ δὲ ἐπιθυμίαν ἢ θυμὸν ἢ τὸ καλὸν ἑκουσίως· τὸ δ' αἰσχρὸν ἀκουσίως, ἢ τὸ λοιδορεῖν ἑκουσίως ἐπαινετὸν δ' ἴσως τὸ ἀκούσιον φαίνεται· δεῖ ὁρᾶσθαι· δεῖ δὲ ὁρᾶσθαι ἐπί τισι, καὶ ἐπιθυμεῖν τινων· οἷον ὑγιείας καὶ μαθήσεως· δοκεῖ δὲ, τὸ μὲν ἀκούσιον λυπηρὸν εἶναι· τὸ δὲ κατ' ἐπιθυμίαν, ἡδύ. ἔτι δὲ, τί διαφέρει τὸ ἀκούσιον εἶναι τὸ κατὰ λογισμὸν ἢ θυμὸν ἁμαρτηθέν· φυκτὰ μὲν γὰρ ἄμφω· δοκεῖ δὲ οὐχ ἥττων εἶναι τῶν ἐκουσίων ἄνθρωπος καὶ εἶναι τὰ ἀλόγως θυμοῦ καὶ ἐπιθυμίας· ἆρ' οὐ πράξεις ταὐτὰ, ἀπὸ θυμοῦ καὶ ἐπιθυμίας· ἄτοπον δὲ τὸ τιθέναι ἀκούσια ταῦτα· διωρισμένων δὲ τί ἑκούσιον ἢ ἀκούσιον, πρῶτον ἐπὶ δίγε ἐλθεῖν· οἰκότατον γὰρ εἶναι δοκεῖ τὴν ἀρετὴν, καὶ μᾶλλον τὸ ἦθος εἶναι τῶν πράξεων· ἡ προαίρεσις δ' ἑκούσιον μὲν φαίνεται· οὐ ταυτὸν δὲ, ἀλλ' ἐπιπολέον τὸ ἑκούσιον· τό τε γὰρ νήπιον, καὶ τὰ ἄλογα ζῶα κοινωνεῖ τοῦ ἑκουσίου· προαιρέσεως δ' οὔ· οἱ δὲ λέγοντες αὐτὴν, ἐπιθυμίαν· ἢ θυμὸν· ἢ βούλησιν· ἢ τινὰ δόξαν, ὀρθῶς ἂν δόξειαν λέγειν· ἀκολουθεῖ γὰρ κοινὸν ἡ προαίρεσις καὶ τῶν ἀλόγων· ἐπιθυμίᾳ τε καὶ θυμός· καὶ ὁ ἀκρατὴς, ἐπιθυμῶν μὲν πράττει, προαιρούμενος δ'· καὶ ὁ ἐγκρατὴς ἀνάπαλιν, προαιρούμενος μὲν, ἐπιθυμῶν δ'· καὶ προαιρέσεως μὲν, ἐπιθυμίαν ἀντιτάττει· ἐπιθυμίᾳ δ' ἐπιθυμία οὐ· καὶ ἡ μὲν ἐπιθυμία, ἡδέος καὶ ἐπιλύπου· ἡ προαίρεσις δ' οὔτε λυπηροῦ οὐθ' ἡδέος· θυμὸς δ' ἔτι ἧττον· ἥκιστα γὰρ τὸ διὰ θυμὸν, κατὰ προαίρεσιν εἶναι δοκεῖ· ἀλλὰ μᾶλλον βούλησις· καίτοι συνεγγύς φαίνοιτ' ἂν· προαίρεσις μὲν οὖν οὐκ ἔστι τῶν ἀδυνάτων· κἂν εἴ τις φαίη προαιρεῖσθαι, δοκοίη ἂν ἠλίθιος εἶναι· βούλησις δ' ἐστὶ, τῶν ἀδυνάτων· οἷον ἀθανασίας· καὶ μὴν βούλοιτό γ' ἂν περὶ τὰ μάλιστα δι' αὐτοῦ πραχθέντα ἂν· οἷον ὑποκριτὴν τινα νικᾶν ἢ ἀθλητὴν· προαιρεῖται δ' ἢ τὰ τοιαῦτα ὅσα δοκεῖ, ἀλλ' ὅσα οἴεται ἂν γένοιτο διὰ αὐτοῦ· ἔτι δὲ ἡ μὲν βούλησις, τοῦ τέλους ἐστὶ μᾶλλον· ἡ δὲ προαίρεσις, τῶν πρὸς τὸ τέλος· οἷον ὑγιαίνειν βουλόμεθα· προαιρούμεθα δὲ, δι' ὧν ὑγιανοῦμεν, καὶ εὐδαι-

πρὶ προαιρέσεως

μὴ καὶ τὰ ἐξαίφνης ἐνδύσα μὲ λέγομεν, μὴ προαιρετὰ δόξ.

μονεῖν βουλόμεθα μὲν καὶ φαμὲν· προαιρούμεθα δὲ λέγειν
οὐχ ἁρμόζει· ὅλως γὰρ ἔοικεν ἡ προαίρεσις· περὶ τὰ ἐφ' ἡμῖν
εἶναι· ὃ δὴ δόξαι ἂν εἶη· ἡ μὲν γὰρ δόξα, δοκεῖ περὶ πάντα εἶναι
ἢ δὲ δεῖν ἥπιον, περὶ τοὐάδικα καὶ τὰ ἀδύνατα, ἢ τὰ ἐφ' ἡμῖν· καὶ
τῷ ψευδεῖ καὶ ἀληθεῖ διαιρεῖται, οὐ τῷ κακῷ ἀγαθῷ· ἡ δὲ
προαίρεσις τούτοις μάλλον· ὅλως μὲν οὖν δόξη ταν τὸν, ἴσως
δὲ λέγειν δεῖς· ἀλλ' ὅ δὲ τιμὶ· τῷ γὰρ προαιρεῖσθαι τἀγαθὰ ἢ τὰ
κακὰ, ποιοί τινες ἐς μὲν τῷδε, δοξάζομεν, ὅ· μὴ προαιρούμεθα μὲν
λαβεῖν ἢ φυγεῖν, ἤ τι τοιοῦτον· δοξάζομεν δὲ τί ὅσον, ἢ τίμιον
συμφέρον· ἢ ποῖον· λαβεῖν δεῖ ἢ φυγεῖν, οὐ ποιοῦμεν δοξάζομεν· καὶ ἡ
μὴ προαίρεσις ἐπαινεῖται τῷ εἶναι, ὃ δεῖ μᾶλλον, ἢ ᾧ ὀρθῶς·
ἢ ᾗ δόξαι τῷ ἀληθῶς· ἃ προαιρούμεθα μὲν, ἃ μάλιστα ἐσμὲν ἀγα-
θοῦ τοῦ· δοξάζομεν δὲ, ἃ οὐ ποιοῦμεν· δοκοῦσι τε οὐχοἱ αὐτοὶ
προαιρεῖσθαι τἀγαθὰ καὶ δοξάζειν· ἀλλ' ἐνιοι δοξάζειν μὲν, ἃ μή
ποιοῦσι· δι' ἀκρασίαν δ' αἱρεῖσθαι ὃ χρὴ δεῖ· εἰ δὴ προγίνεται δόξα ἡ
προαιρέσεως, ἢ παρακολουθεῖ, ὃ δεῖν διαφέρει· ὃ χοῦτο γὰρ σκο-
ποῦμεν· ἀλλ' εἰ ταὐτὸν ἡ δόξη τινί· τί ὃν ἢ ποῖόν τι δόξη, ἐπεὶ
δὴ τῶν εἰρημένων ὄθεν δόξη ἐκούσιον μὲν δὴ φαίνεται· τὸ δ' ἑκού-
σιον, ὃ πᾶν προαιρετόν· ἀλλ' ἆρα γε τὸ προβεβουλευμένον· ἡ γὰρ
προαίρεσις, μετὰ λόγου καὶ διανοίας· ὑπονοεῖν δ' ἔοικε τὸ
νομα, ὡς οὗ πρὸ ἑτέρων αἱρετὸν· βουλεύου ταὶ δὴ πότερα περὶ πάν
των ἢ οὐ πᾶν βουλευτόν δοξη, ἢ περὶ ἐνίων ὃ δοξη βουλή· λεκτέον δ' ἢ βουλευτόν
σως βουλευτὸν, ὃ χὺ περὶ οὐδὲν τις βουλεύσαιτο ἂν ἠλίθιος ἢ μαινόμε-
νος· ἀλλ' ὑπὲρ ὧν ὁ μὴ ἔχων· περὶ ἃ δ' ἔστ' ἀϊδίων ὃ δεῖς βουλεύει· οἷον
περὶ κόσμον· ἢ τ' διαμέτρου, μὴ τ' σωλυρᾶς· ὅτι ἀσύμμετροι· ἀλλ'
ἃ δὴ περὶ τ' συνεχοῦς κινήσεις, ἀεὶ ὁκτὼ τὰ αὐτὰ τὸ νομῆ· εἴτ' ἐξ ἀνάγκης, εἴτε
φύσει, ἢ διά τινα ἄλλην αἰτίαν, οἷον περὶ ξοπ', ἀνάκρλ', δὴ περὶ
τ' αἰγοτραγῶς· οἷον αὐχμ' ἡ ὄμβρ· δὴ περὶ τ' ἀπὸ τύχ· οἷον θησαυ
ρὸς εὑρέσθ· αἰγὸς δὴ περὶ τ' ἀνθρ' πάντ· οἷον πλὰν σκυθ' ἀφίσεται πρὸς
τοὺς τὸ δεῖς λακεδαιμονί βουλεύει· ἃ μὲν οὖν τοιαῦτ' τότ' δὴ μ' ἀθρὸν·

βουλευόμεθα περὶ τῶν ἐφ' ἡμῖν πρακτῶν. ταῦτα δὲ καὶ ὅσα λοιπά· αἴτια γὰρ δοκοῦσιν εἶναι, φύσις καὶ ἀνάγκη καὶ τύχη· ἔτι δὲ νοῦς, καὶ πᾶν τὸ διὰ ἀνθρώπου. τῶν δ' ἀνθρώπων ἕκαστοι βουλεύονται περὶ τῶν διὰ τῶν πρακτῶν. καὶ περὶ μὲν τὰς ἀκριβεῖς καὶ αὐτάρκεις τῶν ἐπιστημῶν οὐκ ἔστι βουλή· οἷον περὶ γραμμάτων· οὐ γὰρ διστάζομεν πῶς γραπτέον· ἀλλ' ὅσα γίνεται διʼ ἡμῶν, μὴ ὡσαύτως δὲ ἀεί, περὶ τούτων βουλευόμεθα· οἷον περὶ τῶν κατὰ ἰατρικὴν ἢ χρηματιστικὴν ἢ περὶ κυβερνητικὴν μᾶλλον ἢ γυμναστικήν, ὅσων ἧττον διηκρίβωται· καὶ ἔτι περὶ τῶν λοιπῶν ὁμοίως· μᾶλλον δὲ καὶ περὶ τὰς τέχνας ἢ τὰς ἐπιστήμας· μᾶλλον γὰρ περὶ αὐτὰς διστάζομεν· τὸ βουλεύεσθαι δὲ, ἐν τοῖς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀδήλοις δὲ πῶς ἀποβήσεται ἐν οἷς ἀδιόριστον· συμβάλλεσθαι δὲ καλοῦμεν εἰς τὰ μεγάλα, ἀπιστοῦντες ἡμῖν αὐτοῖς ὡς οὐχ ἱκανοῖς διανύσαι· βουλόμεθα δὲ, περὶ τῶν τελῶν ἀλλὰ περὶ τῶν πρὸς τὰ τέλη· οὔτε γὰρ ἰατρὸς βουλεύεται, εἰ ὑγιάσει, οὔτε ῥήτωρ εἰ πείσει, οὔτε πολιτικὸς, εἰ εὐνομίαν ποιήσει, οὐδὲ τῶν λοιπῶν οὐδεὶς περὶ τοῦ τέλους· ἀλλὰ θέμενοι τὸ τέλος, πῶς καὶ διὰ τίνων ἔσται σκοποῦσι· καὶ ἐὰν διὰ πλειόνων μὲν φαινομένου γίνεσθαι, διὰ τῶν ῥᾷστα καὶ κάλλιστα ἐπισκοποῦσι· δι' ἑνὸς δὲ ἐπιτελουμένου, πῶς διὰ τούτου ἔσται· κἀκεῖνο διὰ τίνος, ἕως ἂν ἔλθωσιν, ἐπὶ τὸ πρῶτον αἴτιον· ὃ ἐν τῇ εὑρέσει ἔσχατόν ἐστιν· ὁ γὰρ βουλευόμενος ἔοικε ζητεῖν καὶ ἀναλύειν τὸ εἰρημένον σχῆμα· ὡς περὶ διάγραμμα· φαίνεται δὴ ἡ μὲν ζήτησις, ἡ τοιαύτη εἶναι βούλησις· οἷον αἱ μαθηματικαὶ· ἡ δὲ βούλησις πᾶσα ζήτησις· καὶ τὸ ἔσχατον ἐν τῇ ἀναλύσει, πρῶτον εἶναι ἐν τῇ γενέσει· καὶ μὲν ἀδυνάτῳ γε τυχοῦσιν ἀφίστανται· οἷον εἰ χρημάτων δεῖ ταῦτα ἢ μὴ οἷόντε πορίσθηναι· ἐὰν δὲ δυνατὸν φαίνηται, ἐγχειροῦσι πράττειν. δυνατὰ δὲ, ἃ δι' ἡμῶν, γένοιτο ἄν· τὰ δὲ διὰ τῶν φίλων, δι' ἡμῶν πως ἐστιν· ἡ γὰρ ἀρχὴ ἐν ἡμῖν· ζητεῖται δὲ, ὁτὲ μὲν τὸ ἔργαστον· ὁτὲ δὲ ἡ χρεία αὐτῶν· ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς· ὁτὲ μὲν, διὰ τί· ὁτὲ δὲ πῶς· ἢ διὰ τίνος· ἕως

κε δὲ

κεῖ καθάπερ εἴρηται αὐτὸς εἶναι ἀρχὴ τῶν πράξεων· ἡ δὲ βούλησις περὶ τοῦ αὐτοῦ πράκτων· αἱ δὲ πράξεις ἄλλων ἕνεκα· οὐκ ἄν οὖν εἴη βούλησις τοῦ τέλους, ἀλλὰ τὰ πρὸς τὰ τέλη· οὐδὲ δὴ τὰ καθ' ἕκαστα οἷον, εἰ αὐτὸ τοῦτο, ἢ ὡς πεῖ ἢ πιεῖν ὠφελεῖ· οὐ γὰρ διαθήσεται ταῦτα· εἰ δὲ ἀεὶ καλοῦ εἶναι, εἰς ἄπειρον ἥξει· βουλητὸν δὲ καὶ προαιρετὸν τὸ αὐτό· ὡλιὼ ἀφωρισμένου ἤδη τοῦ προαιρετοῦ· τοῦτο γὰρ ἐκ τῶν βουλητῶν προκειθήσεται· προαιρετὸν δὲ ἐστι· παύεται γὰρ ἕκαστος ζητῶν ὧς πράξει, ὅταν εἰς αὐτὸν ἀναγάγῃ τὴν ἀρχήν, καὶ τοῦ εἰσ τὸ ἡγεμονικὸν· τοῦτο γὰρ τὸ προαιρούμενον δῆλον· ἔστι τοῦτο καὶ ἐκ τῶν ἀρχαίων πολιτειῶν, ἃς Ὅμηρος ἐμιμεῖτο· οἱ γὰρ βασιλεῖς, ἅπερ οἱ λοιποὶ τοὺς ἀνθρώπους ἐφ' ἡμῖν ποιοῦσι· τοῦ προαιρετοῦ βουλητοῦ ὀρεκτοῦ τὲ ἐφ' ἡμῖν, ἡ προαίρεσις ἂν εἴη βουλητικὴ ὄρεξις τῶν ἐφ' ἡμῖν· ἐκ τοῦ βουλεύσασθαι δὲ κρίναντες, ὀρεχθῶμεθα κατὰ βούλησιν· ἡ μὲν οὖν προαίρεσις τύπῳ εἰρήσθω, καὶ περὶ τοῦ, καὶ ὅτι τῶν πρὸς τὰ τέλη· ἡ δὲ βούλησις, ὅτι μὲν τοῦ τέλους ἐστίν, εἴρηται· δοκεῖ δὲ τισὶ μὲν τἀγαθὸν εἶναι· τοῖς δὲ τὸ φαινόμενον ἀγαθόν· συμβαίνει δὲ τοῖς μὲν βουλητὸν τἀγαθὸν λέγουσι, μὴ εἶναι βουλητὸν ὃ βούλεται ὁ μὴ ὀρθῶς αἱρούμενος· εἰ γὰρ ἔσται βουλητόν, ἀγαθὸν ἔσται· τοῖς δὲ αὖ τὸ φαινόμενον ἀγαθόν, τὸ βουλητὸν λέπουσι, μὴ εἶναι φύσει βουλητόν, ἀλλ' ἑκάστῳ τὸ δοκοῦν· ἄλλῳ δ' ἄλλως φαίνεται· καὶ εἰ ὅτως ἔτυχε, τὰναντία· εἰ δὴ ταῦτα μὴ ἀρέσκει, ἆρα φατέον ἁπλῶς μὲν τὴν κατ' ἀλήθειαν, βουλητὸν εἶναι τἀγαθόν· ἑκάστῳ δὲ τὸ φαινόμενον· τῷ μὲν οὖν σπουδαίῳ τὸ κατ' ἀλήθειαν εἶναι· τῷ δὲ φαύλῳ, τὸ τυχόν· ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν σωμάτων· τοῖς μὲν οὖν διακειμένοις, ὑγιεινὰ ἐστὶ τὰ κατ' ἀλήθειαν πρὸς τοὺμὰ τα· τοῖς δ' ἐπιπόνοις, ἕτερα· ὁμοίως δὲ καὶ πικρὰ, καὶ γλυκέα, καὶ θερμὰ, καὶ βαρέα, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον· ὁ σπουδαῖος γὰρ ἕκαστα κρίνει ὀρθῶς, καὶ ἐν ἑκάστοις τἀληθὲς αὐτῷ φαίνεται· καθ' ἑκάστην γὰρ ἕξιν, ἴδιά ἐστι καλὰ καὶ ἡδέα· καὶ διαφέρει πολὺ σπουδαῖος τῷ τἀληθὲς ἐν ἑκάστοις ὁρᾶν· ὥσπερ κανὼν καὶ μέ-

προαίρεσις

τῆς βουλήσεως.

ξον αὐτ̃ ὦν· τοῖς πολλοῖσ ἢ κὰ πάτη δι᾽ αὐτὴν ἢ δουλωϊ̃κοικε γί-
μεσθαι· ὸ γὰρ ὅσα, ἀγαθὸν φαίνεται· αἱροῦνται δ᾽ μᾶλλον τὸ ἡδύ, ὡς ἀγα-
θόν· πλὴν ἢ λύπην ὡς κακὸν φεύγουσιν· ὁμοίως δ᾽ βδελυκτοῦ μᾶλλ οὐ
τέλος, βδελυκτ̃ ἢ κὰ προαιρετ̃ τ̃ πρὸς τὸ τέλος, αἱ περὶ
ταῦτα πράξεις καὶ τὰ προαίρεσιν εἶναι αὐ κὰ ἑκούσιοι· αἱ δὲ τ̃ ἀ-
ρετ̃ ἐνέργειαι περὶ ταῦτα· ἐφ᾽ ἡμῖν δὲ κὰ ἡ ἀρετὴ, ὁμοίως δ᾽
ἡ κακία· ἐν οἷς γὰρ ἐφ᾽ ἡμῖν τὸ πράττειν, κὰ τὸ μὴ πράττειν· κὰ ἐν
οἷς τὸ μὴ, κὰ τὸ ναί· ὥστ᾽ εἰ τὸ πράττειν καλὸν ὂν, ἐφ᾽ ἡμῖν ὄντος, κὰ
τὸ μὴ πράττειν ἐφ᾽ ἡμῖν ἔσται αἰσχρὸν ὄν· κ᾽ εἰ τὸ μὴ πράττειν καλὸν
ὂν ἐφ᾽ ἡμῖν, κ᾽ τὸ πράττειν αἰσχρὸν ὂν ἐφ᾽ ἡμῖν· εἰδ᾽ ἐφ᾽ ἡμῖν τὰ
καλὰ πράττειν, κὰ τὰ αἰσχρὰ, ὁμοίως ἢ κ᾽ τὸ μὴ πράττειν· τοῦτο
ἢ λῶ, τὸ ἀγαθοῖσ δ᾽ κακοῖς εἶναι, ἐφ᾽ ἡμῖν ἔσται· τὸ ἐπιθυμεῖν δὲ φαύ
λοις εἶναι· τὸ ἢ λέγειν ὡς ὀφείλει εἰκῇ πρὸς ὀργὴν, ὀφείλει μανθάνει-
ν ἔοικε τὸ μὲν ψευδεῖ· τὸ δ᾽ ἀληθεῖ· μανθάνειν μὲν γὰρ οὐδεὶς
ἄκων· ἡ ἢ μοχθηρία, ἑκούσιον· ἢ τοῖς γε νῦν εἰρημένοις ἀμφισβη
τεῖν· δ᾽ λὸν αὖ τὸ φαυλεῖν ἀρχὴν εἶναι· τὸ ἢ γιγνώσκειν τ̃ πράξε
ων, ὡς περ ἢ τέκνων· εἰ ἢ ταῦτα φαίνεται, κ᾽ μὴ ἐχομένη εἰς ἄλ-
λας ἀρχὰς αἰτίας εἶναι ἃς ἃ ταῖς ἐφ᾽ ἡμῖν, ὧν δ᾽ αἱ ἀρχαὶ ἐφ᾽ ἡ
μῖν, κ᾽ αὐτὰ ἐφ᾽ ἡμῖν ἢ ἑκούσια· τοῦτο δ᾽ ἔοικε μαρτυρεῖσθαι
δ᾽ ἰδίᾳ ὑφ᾽ ἑκάστων, κ᾽ ὑπ᾽ αὐτ̃ τ̃ νομοθετ̃ν· κολάζουσι γὰρ κ᾽
τιμωροῦνται τοὺς δρῶντας τὰ μοχθηρά, ὅσοι μὴ βίᾳ, ἢ δι᾽ ἄγνοι
ν ἧς μὴ αὐτοὶ αἴτιοι· ρὺς ἢ τὰ καλὰ πράττοντ᾽, τιμῶσιν· ὡς ρὸς μ̃
προτρέποντες· τοὺς ἢ κωλύοντες καὶ τοι πρὸς ὅσα, μὴ τ᾽ ἐφ᾽ ἡ
μῖν ὄντ᾽ μὴθ᾽ ἑκούσια, φεύγει προτρέπεται πράξιν· ὡς δεῖν προεί̃ρ
γασθαί τοσ πειθῆνα μὴ αὐθ᾽ μαίνεσθαι, ἢ ἀλγεῖν ἢ πεινῶ· ἢ αὖ ὅτι οὐν
τ̃ ῥιόντων· δῆλον γὰρ ὅτι ποιήσομεν αὐτὰ· κὰ ἐπ᾽ αὐτοῖς τῷ ἀ-
γνοεῖν κολάζουσιν, ἐὰν αἴτιος εἶναι δοκῇ τῆς ἀγνοίας· οἷον τοῖς με
θύουσι, δι᾽ πλᾶται ἐπιτίμια· ἡ γὰρ ἀρχὴ ἐν αὐτῷ· κύριος γὰρ τοῦ μὴ
μεθυσθῆναι· τοῦτο δ᾽ αἰτίᾳ τῆς ἀγνοίας· ἢ γὰρ ἀγνοοῦντάς τι τ̃ν ἐν
τοῖς νόμοις, ἃ δεῖ ἐπίστασθαι καὶ μὴ χαλεπὰ ὄντα, κολάζουσι· ὁμοί

ἢ καὶ

ὅτι ἐφ᾽ ἡμῖν ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ κακία.

ἢ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις, ὅσα δοκεῖ ἀμέλειαν ἀνοεῖν δοκοῦσιν, ὡς ἐπ' αὐτοῖς ὂν τὸ μὴ ἀγνοεῖν· τοιγὰρ ἐπιμεληθῶσι, κύριοι· ἀλλ' ἴσως τοιοῦτός τίς ἐστιν, ὥστε μὴ ἐπιμεληθῶσι· ἀλλὰ τοὺς τοιούτους ψεύδεσθαι, αὐτοὶ αἴτιοι ζῶντες ἀνέμπλεως· καὶ τοιαῦτοι ἄδικοι ἢ ἀκόλαστοι εἶναι· οἱ μὲν κακουργοῦντες· οἱ δ', ἐν πότοις καὶ τοῖς τοιούτοις διάγοντες· ἀφ' ὧν πρὸς ἕκαστα ἐνεργεῖται, τοιοῦτοι ποιοῦσι· τοῦτο δὴ ἐν τῷ μελετᾶν τῶν πρὸς ἕνα τινὰ οὖν ἀγωνίαν ἢ πρᾶξιν· διατελοῦσι γὰρ ἐνεργοῦντες· τὸ μὲν οὖν ἀγνοεῖν ὅτι ἕξις τοῦ ἐνεργεῖν ποιὰ ἐκάστη αἱ πράξεις γίνονται, κοινὸν καὶ ἀναισθήτου· ἐπὶ δὲ ἄλογον τὴν ἀδικοῦντα μὴ βούλεσθαι ἄδικον εἶναι, ἢ τὸν ἀκολαστοῦντα τὸν ἀκόλαστον· εἰ δὲ μὴ ἀγνοοῦντες πράττοι, ἑκὼν ἔσται ἄδικος, ἑκὼν ἄδικος αὖ εἴη· ἀμαθὼ ἑαυτὸν δὲ ἀδίκους οὐ ποιοῦσι, λέσται δίκαιοι· ἀλλ' ἀδύνατον ὑγιάσει· εἰ δ' ὅτως ἔτυχεν, ἑκὼν νοσεῖ ἀκρατῶς βιοτεύων· καὶ ἀπειθοῦντι τοῖς ἰατροῖς· ἦν τι μὴ ὂν ἐξὸν αὐτῷ μὴ νοσεῖν· προαμαρτάνει· ἐκεῖ τι· ὡς περ δὲ ἀφέντι λίθον, ἔτι αὖ τὸν μὴ δυνατὸν μὴ ἀναλαβεῖν· αὐτόματος ἐπ' αὐτῷ, τὸ βαλεῖν· καὶ ἐν ἀρχῇ ἐπαυτῷ· ἔστω· ἀλλ' ἀκολάστῳ μὲν ἐξὸν ἀρχὴ ἐπαυτῷ· ἔστω· ἀλλ' ἀκολάστῳ οὐκ ἐξὸν ἦν τοιούτοις μὴ γενέσθαι· διὸ ἑκόντες εἰσί· γενομένοις δ' οὐκ ἐξεστι μὴ εἶναι· ἀλλὰ μόνον ἀφ' ἑκάστης ἡμέρας χῆσι κακίαι ἐκ τοσαίδε, οἷς ἐστι τιμῶμεν· τοῖς μὲν δὴ ἀφ' ἑκάστης φύσεως ἀρχοῦσι, δῆλον ὡς ἐπιτιμᾶν· τοῖς δὲ δὴ ἀδυναμίαν ἐπ' ἀμελείᾳ· ὁμοίως δὲ καὶ περὶ ἀθένειαν ἐπ' αἰσχύνῃ τῶν ἀρωστιῶν· δῆλον δὲ καὶ οὐδὲ φύσει ἐστὶν ἢ ἐκ πληγῆς, ἀλλὰ μᾶλλον ἐλεεῖσθαι· τῷ δ' ἐξ οἰνοφλυγίας καὶ μέθης ἀκολασίᾳ, πᾶσιν ἂν ἐπιτιμήσαι· τὸ δὴ περὶ τὸ σῶμα κακιῶν, αἱ ἐφ' ἡμῖν, ἐπιτιμῶνται· αἱ δὲ μὴ ἐφ' ἡμῖν ἄκ· εἰ δ' οὕτω, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων αἱ ἐπιτιμώμεναι τῶν κακιῶν, ἐφ' ἡμῖν ἂν εἶεν· εἰ δέ τις λέγοι πάντες ἐφίενται τοῦ φαινομένου ἀγαθοῦ, φύσις δ' οὐκ ἔστιν οὐδὲ τέχνη τοῦ φαινομένου ἀγαθοῦ τέλος φαίνεται αὐτῷ· εἰ μὲν οὖν ἑκάστοις ἐφ' ἑαυτῷ ἦν ἔξεως οἵα τις αὐτὸς, καὶ φαντασίας ἔσεσθαι τοιαύτης οἵα τις αὐτὸς ἕκαστος· εἰ δὲ μηδὲν ἐφ' αὐτῷ ἦν τοῦ κακὸν εἶναι, ἀλλὰ δι' ἄγνοιαν τοῦ

τέλ[ς] ταῦτα πράξ[ε]ι, καὶ τοῦτ' οἰόμεθ' αὐτῷ τὸ ἀεὶς εὖ εἰ σθαι. ἡ δὲ τοῦ τέλους ἕξις, ὅταν θαίρετος ἀλλὰ φῦναι δεῖ ὥσπερ ὀφθῆναι ἐχόντων ἢ κενεῖ καλῶς, ἀρχὰ τ' ἀληθὴς ἀπὸ θεὸν αἱρήσει). καὶ ἔστιν ὡ φυ κὸς, ᾧ τοῦτο καλῶς πέφυκε. τὸ γὰρ μέσον καὶ κάλλιστον, καὶ ὁ παρ' ἑτέρου μὴ οἷόν τε λαβεῖν μὴ δ' μαθεῖν ἀλλ' οἷον ἔφυ, τοιοῦτον ἕξει. ἀγαθοῦ καὶ τὸ καλῶς τοῦτο πεφυκέναι, ἡ τελείας ἀλη θινὴ αὐ ἐπὶ θυμία. εἰ δὴ ταῦτ' ἔστιν ἀληθῆ, τὰ μὲν ἠθικὰ ἀρετὴ φύ σει κακίας ἔσται ἑκούσιον. ἀμφοῖν γὰρ ὁμοίως τῷ ἀπαθῶν καὶ τῷ κακῷ τὸ τέλος φύσει, ἢ ὁπωσοῦν δή ποτε φαίνεται καὶ κεῖται· τοὺς δ' ἄλλους πρὸς τοῦτο ἀναφέροντες πράττουσιν ὁπωσοῦν δή ποτε. εἰ δὲ τὸ τέλος μὴ φύσει ἑκάστῳ φαίνεται οἷον δή ποτε, ἀλλὰ τιν' ἢ παρ' αὐτὸ ὄντα· εἴτε τὸ μὲν τέλος φυσικὸν, ὡς δὲ τοῦτ' οὐ πράττειν ἑκάστῳ τὸ πάντων ἐκάστῳ τὸ πάντων ἐκάστῳ ἀρετὴ ἑκάστου ἐστίν, ἔθεν ἢ πονηρία ἡ κακία ἑκάστου ἂν εἴη. ὁμοίως γὰρ καὶ τῷ κακῷ ὑπάρχει τὸ δι' αὐτὸ ἃ πράττειν, καὶ ὡς τῷ τέλει· εἰ οὖν ὥσπερ λέγεται, ἑκούσιοι εἰσὶν αἱ ἀρεταὶ, καὶ αἱ κακίαι ἑκούσιοι ἂν εἶεν, ὁμοίως γάρ. κοινῇ μὲν οὖν περὶ τῶν ἀρετῶν, εἴρηται ἡμῖν· τὸ τύπῳ τοῦτο, ὅτι μεσότητές εἰσιν· καὶ ὅτι ἕξεις· ὑφ' ὧν τε γίνονται, καὶ ὅτι τούτων πρακτικαὶ, καὶ καθ' αὐτὰς, καὶ ὅτι ἐφ' ἡμῖν καὶ ὅτι ἑκουσίοις ἅπασιν ὡς ἂν ὀρθὸς λόγος προστάξῃ· οὐχ ὁμοίως δὲ αἱ πράξεις ἑκάσταις εἰσὶν αἱ ἕξεις· ἀλλὰ μᾶλλον τὰς μὲν πράξεων ἀπαρχῆς μέχρι τέλους κυρίους μᾶλλον εἶναι τὰς καθ' ἕκαστα πράξεις ἢ φιλάρχησ· τῶν καθ' ἕκαστα δὲ ἡ πρόθεσις ἀγνώριμος, ὥσπερ τοῖς ἰατροῖς τῶν ἀρρωστημάτων, ἀλλ' ὅτι ἐφ' ἡμῖν ἴσως ἅπασιν, ἢ μή ἅπασιν ἴσως, ἀλλ' ὅτι ἐφ' ἡμῖν ἴσως, ἢ μή ἅπασιν ἴσως, διὰ τοῦτο ἑκάστοις ἀφορίσαι τὸν δὴ περὶ ἑκάστης ἐστὶν ὡμῶν τίνες εἰσὶ, καὶ ποῖαι καὶ ὡς· ἀμαυρὸν ἔσται δῆλον ἡμῖν πόσαι εἰσί· καὶ πρῶτον περὶ ἀνδρείας· ὅτι μὲν οὖν μεσότης ἐστὶ περὶ φόβους καὶ θάρρη, ἡδὴ πρότερον εἴρηται· φανερὸν δὲ γίνεται· φοβόμεθα δ' ἃ δηλονότι τὰ φοβερά· ταῦτα δ' ἐστὶν ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν κακά· διὸ καὶ τὸν φόβον ὁρίζονται

πορὶ ἀνδρείας

φόβος

ὀρείζον) πρὸς δὴ κἀνκακοῦ· φοβόμεθα δ' ἂν πάντα τὰ κακά· οἷον
ἀδοξίαν· πενίαν· νόσον· ἀφιλίαν· θάνατον· αἷς πεὶ πάντ' ἔστι
ὁ ἀνδρεῖος εἶναι· ἔμιας δ' εἶ φοβεῖαθ', καὶ καλ' ἂν· τὸ δὲ μὴ, αἰσχ'· οἷ-
ον ἀδοξίαν· ὁ μὲν δ' φοβάμ', ὡς ἥκιστα δαίδημ'· ὁ δ' ἐμὴ φοβάμενος,
ἀνὰ ἀίχμυρος· λέγ' ἴσ' ὑ πότ' ἦν ἀνδρεῖος, κ' μεταφορᾶν· ἔχει γὰρ
ὅμοιόν τι τῷ ἀνδρείῳ· ἄφοβος γάρ τις καὶ ὁ ἀνδρεῖος· πενίαν δ' ἴ-
σως δ' εἶ φοβεῖαθαι, ἢ ἴ νόσον, ἢ δ' ὅλως ὅσα μὴ ἀπὸ κακίας μηδὲ
δι' αὐτὸν· αἷς δ' ὁ πεὶ ταῦτα ἄφοβος ἀνδρεῖος· λέγ' μᾶλ' ἴ τοῦτ' ἐ-
λαθ' ὁμοιότητα· ἐμὶ οἱ γὰρ ἐν πρὶς πολεμικοῖς κινδύνοις δ' ἥλοι
ὄντες, ἐλεύθεροί εἰσι λ' πρὸς χρήματ' ἀπροβολῶ· ὠθαρσῶς ἐ χρῶσιν·
ἐλεύθεροι
δὲ δὴ εἴτις ὑβριν πεὶ ποιεῖται ἢ γυναῖκα φοβεῖται· ἢ φθόν' ἢ
τὶ, τῶν τοιούτ' δ' ἥλος ὅστις· ὁ δ' εἶθαρρεῖ μέλλ' μαστιοῦσθαι ἀνδρεῖ
ος· πεὶ πρίαν δ' ἔστ' φοβερ' ὁ ἀνδρεῖος; ἢ πεὶ τὰ μέτρια· θεὶς δ' ὑ πο
μενετικὸς πρ' τ' δεινῶν· φοβρώτατον δ' ὁ θάνατος· πέρας γὰρ οὐ
δὲν ἔτι τῷ τεθνεῶτι δοκεῖ, ὅτι ἀγαθ' ὅτι καὶ εἶν· δόξειε δ' ἂν ὁ
πεὶ θάνατον τὸν καλὸν καὶ ἀδεὴς· ἀλ' ὅσα θάνατον ὠφέ
ρει ὑπάγεται ὄντα· τοιαῦτα δ' μάλιστα τὰ κ' πολεμ·· ὁ μὲν γὰρ ἐ
ν θαλάττ ἢ ἐν νόσοις ἀδεὴς ἀνδρεῖος· ἀλ' οὐ τῷ δ' ὡσοὶ θαλάτ
τιοι· οἱ μὲν γὰρ ἀπεγνώκασι τὴν σῳρίαν· ἐ τὸν θάνατ' τ' ριπτ' δυσχε
ραίνουσιν· οἱ δ' ἐλπίδες εἰσὶ σῳρίας ἀ μᾶλ' ἐ ἀνδρί
ου) ἐν οἷς ὄστ' ἡ ἀλκή· ἢ καλ' τὸ ἀποθαν· ἐν τ' τοιαύταις δ' φθορ'
τουτέστι νόσοις ἢ μάχαις.
ὀθέ πρ' ὑ σχ' ἔχει· τὸ δ' φοβερ' ὀ πᾶσι μ' τὸ αὐτὸ· λέγ' μᾶλ' δ' τι ὑ πὲρ
αὐ ὁμ· ῥῦθμ' οὖν πᾶν τὶ φοβερὸν τῷ νῦν ἔχοντι· τὰ δ' ἧκατ' αὖ ὀλί
γῳ μετέθ' ἐ τῷ μᾶλλ' ἢ τῷ ἧττον· ὁμοίως δ' ἐ τὰ θαρραλέα· ὁ
δ' ἀνδρεῖος, ἀνέκπληκτος ὡς αὐτὸς· φοβήσε' μ' δ' ἐ τὰ τοιαῦτα·
ὡς δεῖ δ' καὶ ὡς· ὁ λόγ', ὑ πομενεῖ τοι καλοῦ ἕνεκα· τοῦτο δ' τέλ'

φλάρετ. ὅτι ἢ μᾶλλον ἢ ἧττον ταῦτα φοβεῖσθαι, λέγει τὰ μὴ μᾶλλον φοβερὰ, ὡς ῥᾴω ταῦτα φοβεῖσθαι. εἰμὶ γὰρ ἧττον ἁμαρτιῶν ἢ μᾶλλον, ὁ τοιοῦτος ἢ ἧττον, ὅτι σχεδὸν ἢ ἧττον, ὅτι σχεδὸν οὐδὲν ἢ τῶν φίλων. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τὸ θαρραλέον. ὁ μὲν γὰρ ἀνδρεῖος ἕνεκα καλοῦ πράξει καὶ μᾶλλον καὶ ἧττον, καὶ ὡς δεῖ, ὁμοίως δὲ καὶ θρασύς· ἀνδρεῖος κατ' ἀξίαν καὶ οὗ ἕνεκα καὶ ὡς· ἡ δὲ ἕξις μεταξὺ τῶν παθημάτων ἐστὶν ὁ ἀνδρεῖος· τὰ γὰρ ὑπερβάλλοντα ἐστὶν ἀπερισκεψίας ὁ μὲν γὰρ ἐπιθυμεῖ κινδυνεύειν ἐξ ἀρχῆς ὁ δὲ ἀνδρεῖος ἐπὶ τῷ καλῷ· τοιοῦτον δὲ δεῖ εἶναι τὸν ἄνδρα τὸ τέλος· ὀρέγεται γὰρ ἑκάστου τοῦ κατὰ τὴν ἀρετὴν καλοῦ ἕνεκα· ὁ δὲ ἀνδρεῖος ὑπομενεῖ καὶ πράττει τὰ κατὰ τὴν ἀνδρείαν καλόν· τὸ δὲ ὑπερβάλλοντα τῷ ἀφοβίᾳ ἀνώνυμόν ἐστιν· εἰρήσθω δὲ ἡμῖν ἐν τοῖς πρότερον ὅτι πολλάκις ἀνώνυμα εἶναι· αὐτίκα μανόμενον ἢ ἀναίσθητον, εἰ μηθὲν φοβοῖτο, μήτε σεισμὸν μήτε κύματα καθάπερ φασὶ τοὺς Κελτούς· ὁ δὲ τῷ θαρρεῖν ὑπερβάλλων περὶ τὰ φοβερὰ θρασύς· δοκεῖ δὲ καὶ ἀλαζὼν εἶναι ὁ θρασὺς καὶ προσποιητικὸς ἀνδρείας· ὡς ἂν ἐκεῖνος περὶ τὰ φοβερὰ ἔχει, οὕτω βούλεται φαίνεσθαι· ἐν οἷς δὲ δυνάμεις μιμεῖται· διὸ καὶ εἰσὶν οἱ πολλοὶ αὐτῶν θρασύδειλοι· ἐν μὲν τοῖς θρασυνομένοις γὰρ θρασυνόμενοι, τὰ φοβερὰ, οὐχ ὑπομένουσιν· ὁ δὲ τῷ φοβεῖσθαι ὑπερβάλλων, δειλός· ἡδέως γὰρ μηδὲν καὶ ὡς ὀδεῖ ἢ πάσχειν τὰ τοιαῦτα ἀκολουθεῖ αὐτῷ· ἐλλείπει δὲ τῷ θαρρεῖν· ἀλλ' ἐν ταῖς λύπαις ὑπερβάλλει μᾶλλον καταφανής· λύει γὰρ ὡς δεῖ· ἢ τοιοῦτος δειλός· πέπονθε γὰρ φοβεῖται· ὁδ' ἀνδρεῖος ἐναντίος· ὁ γὰρ θαρρῶν λύεται ὡς δεῖ· περὶ ταῦτα μὲν οὖν ἐστιν, ὅτε δειλὸς καὶ ὁ θρασύς· ἢ δὲ ἀνδρεῖος· διαφόρως δ' ἔχουσι πρὸς αὐτά· οἱ μὲν γὰρ ὑπερβάλλουσι καὶ ἐλλείπουσιν· ὁ δὲ μέσως ἔχει καὶ ὡς δεῖ· οἱ μὲν θρασεῖς, προπετεῖς· καὶ βάλλονται πρὸ τῶν κινδύνων καὶ ἐν τοῖς κινδύνοις δυσυδύμενοι· οἱ δὲ ἀνδρεῖοι, ἐν τῇ ἐργασίᾳ ὀξεῖς· πρότερον δὲ ἠρεμοῦσιν· καθάπερ ἐν εἴρηται, ἡ ἀνδρεία μεσότης ἐστὶ περὶ θαρραλέα καὶ φοβερὰ, ἐν οἷς εἴρηται· καὶ ὅτι καλοῦ αἱρετέα ἡ ὑπομονὴ ἢ ὅτι αἰσχροῦ τὸ μή· τὸ δὲ ἀποθνήσκειν φεύγοντα πενίαν, ἢ ἔρωτα, ἢ τι λυπηρὸν, οὐκ ἀνδρείου, ἀλλὰ μᾶλλον δειλοῦ· μαλακίας γὰρ τὸ φεύγειν τοὺς πόνους· καὶ ὁ θάνατος δὲ καλοῦ ὑπομονή· ἀλλὰ φεύγει κακόν· ὅστις μὲν οὖν

ἀνδρεῖος

θρασὺς

δειλὸς

Ἕκτωρ γάρ ποτε φήσει ἐνὶ Τρώεσσ' ἀγορεύων,
Τυδείδης ὑπ' ἐμεῖο φοβεύμενος ἵκετο νῆας.
ὥς ποτ' ἀπειλήσει· τότε μοι χάνοι εὐρεῖα χθών.

οὖν ἡ ἀνδρεία τοιοῦτόν τι. λέγονται δὲ καὶ ἕτεραι κατὰ πέντε τρόπους. πρῶ-
τον μὲν ἡ πολιτική. μάλιστα γὰρ ἔοικε. δοκοῦσι γὰρ ὑπομένειν τοὺς κινδύνους οἱ πο-
λῖται, διὰ τὰ ἐκ τῶν νόμων ἐπιτίμια. καὶ τὰ ὀνείδη. καὶ διὰ τὰς τιμάς.
καὶ διὰ τοῦτο ἀνδρειότατοι δοκοῦσιν εἶναι, παρ' οἷς οἱ δειλοὶ ἄτιμοι. οἱ δ'
ἀνδρεῖοι, ἔντιμοι. τοιούτους δὲ καὶ ὅμηρος ποιεῖ, οἷον τὸν διομήδην καὶ
„ τὸν ἕκτορα. Πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην ἀναθήσει.
„ καὶ Διομήδης. Ἕκτωρ γάρ ποτε φήσει ἐνὶ τρώεσσ' ἀγορεύων.
τυδείδης ὑπ' ἐμεῖο. ὁμοίωται δ' αὕτη μάλιστα τῇ πρότερον εἰρη-
μένῃ. ὅτι δι' ἀρετὴν γίνεται. δι' αἰδῶ γὰρ. καὶ διὰ καλοῦ ὄρεξιν. τιμῆς γάρ.
φυγὴν ὀνείδους, αἰσχροῦ ὄντος. τάξαι δ' ἄν τις καὶ τοὺς ὑπὸ τῶν ἀρχόντων ἀνα-
γκαζομένους εἰς ταὐτό. χείρους δ' ὅσῳ, οὐ δι' αἰδῶ, ἀλλὰ διὰ φόβον αὐτὸ δρῶ-
σι. καὶ φεύγοντες οὐ τὸ αἰσχρὸν, ἀλλὰ τὸ λυπηρόν. ἀναγκάζουσι γὰρ οἱ
„ κύριοι ὥσπερ ἕκτωρ. Ὃν δέ κ' ἐγὼν ἀπάνευθε μάχης πτώσ-
„ σοντα νοήσω. Οὔ οἱ ἄρκιον ἐσσεῖται φυγέειν κύνας.
καὶ οἱ προστάττοντες, κἂν ἀναχωρῶσι, τύπτοντες. τὸ αὐτὸ δρῶσι καὶ οἱ
πρὸ τῶν τάφρων καὶ τῶν τοιούτων παρατάττοντες. πάντες γὰρ ἀναγκάζουσι. δεῖ
δ' οὐ δι' ἀνάγκην ἀνδρεῖον εἶναι, ἀλλ' ὅτι καλόν. δοκεῖ δὲ καὶ ἡ ἐμπειρία ἡ περὶ
ἕκαστα ἀνδρεία τις εἶναι. ὅθεν καὶ ὁ σωκράτης ᾠήθη ἐπιστήμην εἶ-
ναι τὴν ἀνδρείαν. τοιοῦτοι δὲ ἄλλοι μὲν ἐν ἄλλοις. ἐν τοῖς πολεμικοῖς δ' οἱ στρα-
π' κενά τιῶται. δοκεῖ γὰρ εἶναι πολλὰ κενὰ τοῦ πολέμου, ἃ μάλιστα συνεωρά-
κασιν οὗτοι. φαίνονται δὴ ἀνδρεῖοι, ὅτι οὐκ ἴσασιν οἱ ἄλλοι οἷά ἐστιν.
εἶτα ποιῆσαι καὶ μὴ παθεῖν μάλιστα δύνανται, ἐκ τῆς ἐμπειρίας. καὶ
φυλάξασθαι καὶ πατάξαι, δυνάμενοι χρῆσθαι τοῖς ὅπλοις, καὶ τοιαῦτα ἔ-
χοντες, ὁποῖα ἂν εἴη καὶ πρὸς τὸ ποιῆσαι καὶ πρὸς τὸ μὴ παθεῖν κράτι-
στα. ὥσπερ οὖν ἀνόπλοις ὡπλισμένοι μάχονται. καὶ ἀθληταὶ ἰδιώ-
ταις. καὶ γὰρ ἐν τοῖς τοιούτοις ἀγῶσιν, οὐχ οἱ ἀνδρειότατοι μαχιμώτα-
τοί εἰσιν, ἀλλ' οἱ μάλιστα ἰσχύοντες, καὶ τὰ σώματα ἄριστα ἔχοντες. οἱ
στρατιῶται δὲ δειλοὶ γίνονται, ὅταν ὑπερτείνῃ ὁ κίνδυνος, καὶ λείπωνται τοῖς
πλήθεσι καὶ ταῖς παρασκευαῖς. πρῶτοι γὰρ φεύγουσι. τὰ δὲ πολιτικὰ μένοντα
ἀποθνήσκει. ὅπερ καὶ ἐπὶ τῷ ἑρμαίῳ τῷ ἐν κορωνείᾳ τοῖς βοιωτοῖς συνέβη.

τοῖς μὲν γὰρ αἰσχρὸν τὸ φεύγειν· καὶ ὁ θάνατος τῆς τοιαύτης σωτηρίας αἱρετώ-
τερος. οἱ δὲ καὶ ἐξ ἀρχῆς ἐκινδύνευον ὡς κρείττους ὄντες. γνόντες δὲ φεύ-
γουσι. τὸν θάνατον μᾶλλον τοῦ αἰσχροῦ φοβούμενοι. ὁ δ' ἀνδρεῖος οὐ τοι-
οῦτος. καὶ τὸν θυμὸν δ' ἐπὶ τὴν ἀνδρείαν ἐπιφέρουσιν· ἀνδρεῖοι γὰρ εἶναι δοκοῦ-
σι καὶ οἱ διὰ θυμόν, ὥσπερ τὰ θηρία ἐπὶ τοὺς τρώσαντας φερόμενοι.
ὅτι καὶ οἱ ἀνδρεῖοι θυμοειδεῖς. ὁρμητικώτατον ἰτητικώτατον ὁ θυμὸς
πρὸς τοὺς κινδύνους. ὅθεν καὶ Ὅμηρος. σθένος ἔμβαλε θυμῷ. καὶ μένος καὶ
θυμὸν ἔγειρε. Καὶ δριμὺ δ' ἀνὰ ῥῖνας μένος. καὶ ἔζεσεν αἷμα. πάν-
τα γὰρ τὰ τοιαῦτα ἔοικε σημαίνειν τὴν τοῦ θυμοῦ ἔγερσιν καὶ ὁρ-
μήν. οἱ μὲν οὖν ἀνδρεῖοι, διὰ τὸ καλὸν πράττουσιν. ὁ δὲ θυμὸς συνερ-
γεῖ αὐτοῖς. τὰ θηρία δὲ διὰ λύπην. διὰ γὰρ τὸ πληγῆναι ἢ φοβεῖσθαι.
ἐπεὶ ἄν γε ἐν ὕλῃ ἢ ἐν ἕλει ᾖ, οὐ προσέρχονται. οὐ δή ἐστιν ἀνδρεία διὰ τὸ
ἀλγηδόνος καὶ θυμοῦ ἐξελαυνόμενα πρὸς τὸν κίνδυνον ὁρμᾶν, οὐθὲν τῶν
δεινῶν προορῶντα. ἐπεὶ οὕτω γε, κἂν οἱ ὄνοι ἀνδρεῖοι ἂν εἶεν πεινῶν-
τες. τυπτόμενοι γὰρ οὐκ ἀφίστανται τῆς νομῆς. καὶ οἱ μοιχοὶ δὲ διὰ τὴν ἐπι-
θυμίαν, τολμηρὰ πολλὰ δρῶσιν. οὐ δὴ ἔστιν ἀνδρεῖα τὰ δι' ἀλ-
γηδόνος ἢ θυμοῦ ἐξελαυνόμενα πρὸς τὸν κίνδυνον. φυσικωτάτη δ' ἔοι-
κεν ἡ διὰ τὸν θυμὸν εἶναι, καὶ προσλαβοῦσα προαίρεσιν καὶ τὸ οὗ ἕνεκα ἀνδρεία
εἶναι. καὶ οἱ ἄνθρωποι δὲ ὀργιζόμενοι μὲν ἀλγοῦσι. τιμωρούμενοι δ' ἥδονται.
οἱ δὲ διὰ ταῦτα, μάχιμοι μέν, οὐκ ἀνδρεῖοι δέ. οὐ γὰρ διὰ τὸ καλόν, οὐδ' ὡς ὁ
λόγος, ἀλλὰ διὰ τὸ πάθος. παραπλήσιον δ' ἔχουσί τι οἱ κατ' εὐελπιστί-
αν. οὐ δὴ οἱ εὐέλπιδες ὄντες ἀνδρεῖοι. διὰ γὰρ τὸ πολλάκις καὶ πολ-
λοὺς νενικηκέναι, θαρροῦσιν ἐν τοῖς κινδύνοις. παρόμοιοι δ', ὅτι ἄμ-
φω θαρραλέοι. ἀλλ' οἱ μὲν ἀνδρεῖοι, διὰ τὰ προειρημένα θαρρα-
λέοι. οἱ δέ, διὰ τὸ οἴεσθαι κράτιστοι εἶναι καὶ μηδὲν ἀντιπαθεῖν. τοιοῦ-
τον δὲ ποιοῦσι καὶ οἱ μεθυσκόμενοι. εὐέλπιδες γὰρ γίνονται. ὅταν δὲ αὐ-
τοῖς μὴ συμβῇ τὰ τοιαῦτα, φεύγουσιν. ἀνδρείου δ' ἦν τὰ φοβερὰ ἀνθρώ-
ποις ὄντα καὶ φαινόμενα ὑπομένειν, ὅτι καλόν, καὶ αἰσχρὸν τὸ μή. διὸ καὶ ἀν-
δρειότερον δοκεῖ εἶναι, τὸ ἐν τοῖς αἰφνιδίοις φόβοις, ἄφοβον καὶ
ἀτάραχον εἶναι, ἢ ἐν τοῖς προδήλοις. ἀπὸ ἕξεως γὰρ μᾶλλον ἦν καὶ

ὅτι ἧττον

ὁ τιὴ πονέλεφ βασκωὴς· τὸ προφανῆ μ̓ γὰρ, λεαὐ ἐκλοπομὸ ἂ
λόγου τὶς προέλοιτο, τὸ δ' ἐξαίφνης, κ̓ τ̓ δέξιν· αὐδρεῖοιὴ φαίμου
ται ⸂οἱ ἀγνοοῦντες·⸃ εἰσὶν γὰρ ῥᾳθυμίαι τὶς ἐλπίδων· χείρους δ' ὅσῳ ἀ-
ξίωμα δὲν ἔχουσιν· ἐκεῖνοιὴ· δι' ὃ καὶ μωμόσ ἴτινα ἀχθόμ\ενοι· οἱ δ' ὑπο
τὴ μωμόιεαὐ νῶσιν ὅτι ἔτιρ\, ἢ ὑποπ\ώσωσι, φυλάξυσιν· ὅπερ οἱ
ἀργεῖοιἐ παθον πρὸς πεσόντες ῥῖς λάκωσιν ὥσσικυωνίοις· οἵτε
δὴ αὐδρεῖοιεἴρ(ωὴ) ποῖοίτινες· ⸂οἱ δοκοῦντες αὐδρεῖοι· πρὸς θάρ
ρη ἢ⸃ φόβους ἢ αὐδρείαὖσα, ὀχ ὁμοῖ πρὸς ἀμφω δύν· ἀλλὰ μᾶλ
λ̓ πρὸς τὸ φοβερά· ὁ δ' ἐν τούτοις ἀτάραχος, ⸂πρὸς τ̓ αὖθ' ὡς δεῖ
ἔχων, αὐδρεῖος μᾶλλον, ἢ ὁ πρὸς τὸ θαρραλέα· τῷ δὴ τὰ λυπη-
ρὰ ὑπομωμόμ̓ ὡς εἴρη, αὐδρεῖοι λέγομ̓· διὸ μὴ ἐπίλυπα ἡ αὐδρεία
μὴ δικαί ἐπαινεῖται· χαλεπώτεῤ ὂν γὰρ τὰ λυπηρὰ ὑπομωμόμ, ἢ τὰ
ἡδέως ἀπέχεσθαι· ὁ μὲν, ἀλλὰ δόξειν αὖ εἶναι τὸ κ̓ τ̓ αὐδρεῖα ντέ-
λος ἡδύ· ὑπὸ τ̓ κύκλῳ ἀφανίζεσθαι· οἷον τοῖς γυμνικοῖσ ἀγῶ
σι πύξ· τοῖς γὰρ πύκταις, τὸ μ̓ τέλ, ἡδύ· οὗ ἕνεκα ὁ στέφαν ἁδὺ
αἴτημαί· τὸ δ' τύπτεσθαι ἀλγεινόν, εἰ πρὸς ἀρκινοῦσιν αἰλυπηῤ, μὴ
πᾶς ὁ πόν· διὰ δὲ τὸ πολλὰ ταῦτ̓ εἶναι μικῤ ὃν τὸ δ' ἕνεκα, οὐ
δὲν ἡδὺ φαίνετ̓ ἔχειν· εἰ δὴ τοιοῦτόν ἐστι τὸ περὶ τὴν αὐδρείαν·
ὁ μὴ θανάτος ⸂τὰ ξαύματα, λυπηρὰ τῷ αὐδρείῳ, μὴ ἀκόν-
τιστα· ὑ πομωμόσθαι δὲ αὐτὰ ὅτι καλ̓, ἢ ὅτι αἰσχ̓· τὸ μὴ· ⸂ὅσῳ αὖ
μᾶλλον τιὼ ἀρετιὼ ἔχῃ πᾶσαν· μὴ βούλεσθαι μονέστερος εἶ μᾶλλ̓ ὢν
ζῆσθαι ἀπάτῳ, λυπήσεται· τῷ γοιᾶτω γὰρ μᾶλιστα ζῆν ἄξιον· μὴ
ἔστος· μειζόνων ἀγαθῶν ἀποστερεῖται εἰ δώς· λυπηῤ ἢ τοῦτο· ἀλ
λ̓ ἄδην ἦπον αὐδρεῖος· ἴσως ἢ μᾶλλ̓, ὅτι ἐν τῷ πολέμω καλὸν
αὐτ̓ ἐκείνων αἱρεῖ⸃· ἀ ἢ δὴ ἐν ἅπασαις ταῖς ἀρεταῖσ τὸ ἡδέως
ἐνδρᾶ ὑ πάρχει, πλ̓ ἐφ' ὅσ⸃ τοιτίλος ἐφάπ⸃ ἑ· σπουδαιώτας δ' ἄδην ἴ-
σως κωλύῃ μὴ ⸂στρίφυς, κρατίστοις εἶναι· ἀλλὰ φυσῆπον μ̓
αὐδρέσι, ἀλλοδ̓ ἅπασθὸν μηδὲν ἐχόντας· ἔτοι μοι γὰρ οὗτοι πρὸς
τοὺς κινδύνους· ἡ γὰρ εὐβίον πρὸς μικρὰ κέρδη καταλάπου σαι·
περὶ μὴ δ' ἂν αὐδρείας, ἐπιτοσοῦτον εἰρήσθω· τίδ' ἐστι, οὐ χαλεπ̓

περὶ σωφροσύνης.

τύπῳ μεταλαβεῖν ἐκ τῶν εἰρημένων. μετὰ δὲ ταῦτα περὶ σω-
φροσύνης λέγωμεν. δοκοῦσι γὰρ τὰ λόγου μέρη αὐταὶ εἶναι ἀρε-
ταί. ὅτι μὲν οὖν μεσότης ἐστὶ περὶ ἡδονὰς ἡ σωφροσύνη, εἴρηται μὲν καὶ
πρότερον ἡμῖν· ἐστὶ γὰρ ἡ ἄκο-
λασία φαίνεται περὶ τὰς αὐτὰς ἡδονάς, ἀλλ' οὐ περὶ τὰς αὐτὰς ἔτι δὲ καὶ
μᾶλλον· διωρίσθω δὴ ἡμῖν ταῦτα πρότερον. ἐπεὶ δὲ τῶν ἡδονῶν, αἱ μὲν ἀφορίσωμεν διωρί-
σθωσαν ψυχικαὶ εἶναι σωματικαί· οἷον φιλοτιμία φιλομά-
θεια· ἑκάτερος γὰρ τούτων χαίρει, οὗ φιλητικός ἐστιν, ἀθὲν πάσχουσι
τοσούτου σώματος· ἀλλὰ μᾶλλον φρονήσεως· οἱ δὲ περὶ τὰς τοιαύ-
τας ἡδονάς, ὅτι σώφρονες, οὐ τὰ ἀκόλαστοι λέγονται· ὁμοίως δὲ δὴ
οἱ περὶ τὰς ἄλλας ὅσαι μὴ σωματικαί εἰσιν· λέγω δὲ φιλομύθους, καὶ
δυσημάτικους καὶ περὶ τὰ τυχόντων κατατρίβοντας τὰς ἡμέρας,
ἀδολέσχας· ἀκολάστους δὲ ὅ λέγομεν, ὃ οἱ φύσει λυπούμενοι ἐπὶ
χρήμασιν ἢ φίλοις· περὶ δὲ τὰς σωματικάς, εἶναι ἡ σωφροσύνη·
ὅ ταῦτας δὲ οἱ ταύτας· οἱ γὰρ χαίροντες φύσει διαφθόφεως, οἷον
χρώματι ἢ χήματι ἢ γραφῇ, οὐ τι σώφρονες, οὐ τι ἀκόλαστοι λέ-
γουσι· καίτοι δόξειεν ἂν εἶναι καὶ ὡς δεῖ χαίρειν τούτοις, καὶ καθ' ὑ
περβολὴν καὶ ἔλλειψιν· ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τὰ ἀκολού· τοὺς γὰρ
ὑπερβεβλημένως χαίροντας μέλεσιν ἢ ὑπηκέλοσι, οὐ δεῖς ἀκο-
λάστους λέγομεν· οὐδὲ γὰρ ὡς δεῖ, σώφρονας· οὐδὲ γοῦν περὶ τὰ ὁμοίως·
τῶν δὲ συμβεβηκότων· τοὺς γὰρ χαίροντας μίμων ἢ ῥᾳδίων ἢ θυμιά-
μάτων ὀσμαῖς, οὐ λέγομεν ἀκολάστους· ἀλλὰ μᾶλλον γοῦν μύρῳ
καὶ ὄψῳ· χαίρουσι γὰρ τούτοις οἱ ἀκόλαστοι· ὅτι διὰ τούτων αὐτὰ
μνησθήσεται ἐπὶ αὐτοῖς τῶν ὠθυμιῶν· ἴδοι δ' ἄν τις καὶ τοὺς ἄλλους
ὅταν πεινῶσι χαίροντας ταῖς τῶν βρωμάτων ὀσμαῖς· τὸ δὲ τοι οὐ
τοῖς χαίρειν, ἀκολάστου· τύπτων γὰρ ἐπιθυμήματα ταῦτα· οὐκ ὄζει
δὲ, οὐ δὲ τοῖς ἄλλοις ζώοις κατὰ ταὐτὰ τοῖς ἀνθρώποις ἡ ὀσμή, πλὴν
κατὰ συμβεβηκός· οὐ δὲ τῶν ὀσμῶν τῶν λαγῶων, αἱ κύνες χαίρουσιν,
ἀλλὰ τῇ βρώσει· τῶν δ' ἀνθρώπων οὐδὲν ἡ ὀσμὴ ἐπιτήδειον· οὐδὲ τῶν λεόντων τῇ φω
νῇ τοιοῦτος, ἀλλὰ τῇ ἐδωδῇ· ὅτι δὲ ἐγγύς ἐστι, διὰ φθορᾶς ἢ ὄψεως.

ἡ χαίρειν

τούτου

ⓒ χαίρειν δὴ ταὐτὸ φαίνεται. ὁμοίως δ', ὃ δ' ἰδὼν ἢ οὐρῶν ἔλαφον
ἢ ἄγριον αἶγα. ἀλλ' ὁ τιβόραν ἔξει· περὶ τὰς τοιαύτας δὴ ἡδονὰς
ἡ σωφροσύνη ἡ ἀκολασία ἐστίν· ὧν καὶ τὰ λοιπὰ ζῶα κοινωνεῖ·
ὅθεν αὐθράποδώδεις καὶ θηριώδεις φαίνονται· αὗται δ' εἰσὶν ἁφὴ
καὶ γεῦσις· φαίνονται δὴ καὶ τῆς γεύσεως ὀλίγον, ἢ οὐδὲν χρῆσθαι· φι γὰρ
γεύσεως ἐστὶν ἡ κρίσις τῶν χυλῶν· ὅπερ τοιοῦσιν οἱ τοὺς οἴνους δο-
κιμάζοντες ἢ τὰ ὀψάρτυσις ἀρτύοντες· οὐ πάνυ δὲ χαίρουσι τούτοις· ἢ
οὐχ ὁρῶσι ἀκολάστους, ἀλλὰ τῇ ἀπολαύσει, ἢ γίνεται ταῦτα διὰ φω-
νὴν ἐστὶ τοῖς καὶ ἐν τοῖς ἀκροάμασι τοῖς ἐν τῇ κρίσει ἀφροδισίοις λεγομένοις· διὸ
καὶ ὑπύξαρτος φιλόξενος ἐρύξιος, ὁ τοφάγος ὢν, τὸν φάρυγγα αὐ-
τῷ μακρότερον ἐργάσηται ὡς ἡδόμενος τῇ ἁφῇ· ἡ δὲ ἁφὴ
κοινοτάτη τῶν αἰσθήσεων, καθ' ἣν ἡ ἀκολασία· καὶ δόξειεν ἂν
δικαίως ἐπονείδιστος εἶναι· ὅτι τὸ χρῆσθαι οὐ τοῖς μὴ ὑπάρχει, ἀλλ' ἢ
ζῴοις· τὸ δὴ τοιοῦτον χαίρειν μᾶλλον ἄτοπον θηριῶδες· καὶ γὰρ
αἱ ἐλευθεριότητες καὶ τῆς ἁφῆς ἡδονῶν ἀφίενται· οἷον αἱ ἐν τοῖς
γυμνασίοις διὰ τρίψεως καὶ τῆς θερμασίας γινόμεναι· ἀλλ' οὐ γὰρ
εἰπεῖν τὸ σῶμα πᾶν ἀκολάστου ἁφή, ἀλλὰ περί τινα μέρη· τοῦτο δ'
ἐστὶν ὑπερβολαί, αἱ μὴ κοιναὶ δοκοῦσιν εἶναι· αἱ δ' ἴδιαι οἷαι ἐπίθετοι· οἷ-
ον, ἡ μὲν φιλοσοφία φυσική· πᾶσι γὰρ ἐπιθυμεῖ, ὅταν ἐνδεὴς ἐξ
ἧς ἢ ὑγρὰς ξοφῆς· ὁ τὲ δ' ἀμφοῖν, ⓒ ὠνὴς φησὶν ὅμηρος ὁ νέος ⓒ
ἀκμάζων· τὸ δὲ τοιᾶσδε ἢ τριᾶσδε, οὐκ ἔτι πᾶς· ὁ δὲ τῶν αὐτῶν.
διὸ φαίνεται ἡμέτερον εἶναι· ὁ μὲν ἀλλ' ἔχει τὴν φυσικόν· ἕτε-
ραι γὰρ ἑτέροις ὄντι ἡδεῖαι· ἡ ἐνίαις πᾶσιν ἡδέως τῶν χόντων· ἐν μὲν
οὖν τοῖς φυσικαῖς ἐπιθυμίαις ὀλίγοι ἁμαρτάνουσι· καὶ ἐφ' ἑνὶ,
ἐπὶ τὸ πλεῖον· τὸ γὰρ ἐσθίειν τὰ τυχόντα ἢ πίνειν, ἕως ἂν ὑπερπλη
σθῇ, ὑπερβάλλον ὅτι τὸ ⓒ φύσιν τῷ πλήθει· αὐτὰ γὰρ πλήρωσις ἦν
ἐνδείας, ἡ φυσικὴ ἐπιθυμία· διὸ λέγονται ὅτοι γαστρίμαργοι, γαστρίμαργοι
ὡς παρὰ τὸ δέον πληροῦντες αὐτήν· τοιοῦτοι δὲ γίνονται οἱ
λίαν αὐθράποδώδεις· περὶ ἁπτὰς δ' οὐ τὰς ἡδυπαθείας, καὶ καὶ τὰς

ἁμαρτάνουσι. τῷ φιλοχρήματος λεχθήσεται, ἢ ᾧ χαίρειν οἷς μὴ δεῖ· ἢ ᾧ μᾶλλον, ἢ ὡς οἱ πολλοί, ἢ μὴ ὡς δεῖ, ἢ μὴ ᾗ δεῖ· καὶ πολλὰ δ' οἰακόλαστοι ὑπερβάλλουσι· τῷ χαίρουσιν οἷς οὐ δεῖ· μισητὰ γάρ· καὶ ᾧ πρὸς ἃ δεῖ χαίρειν τρόπῳ, μᾶλλον ἢ δεῖ, ἢ ὡς οἱ πολλοὶ χαίρουσιν. ἢ μὲν οὖν περὶ τὰς ἡδονὰς ὑπερβολή, ὅτι ἀκόλαστος ἕξις τὸν, δῆλον· περὶ δὲ τὰς λύπας, ὃ χ ὡς περὶ ταῦτα ἀνδρεία ὑπερβολῇ πρᾳότης· ὁ δ' ἀκόλαστος ὁ μὴ λυπεῖσθαι μᾶλλον, ἢ δεῖ, ὅτι ἡδέων ὑστερεῖται τούτων· ὀλίγα γὰρ καὶ ἐπὶ μετρίοις λυπεῖται· ὁ δὲ σώφρων, ὁ μὴ λυπεῖσθαι ἢ ἀπρυσίακτος ἐπὶ ἀπέχεσθαι ἡδέος· ὁ μὲν οὖν ἀκόλαστος, ἐπιθυμεῖ τῶν ἡδέων τούτων, ἢ τὰ μάλιστα· καὶ ἀγαθοῦ πρᾶγμα ἐπιθυμητὸν· ὥστε καὶ τὰ τούτων ἄμετρα τοῦ αἱρεῖσθαι· διὸ λυπεῖται καὶ ἀποτυγχάνων ἐπιθυμιῶν· μετὰ λύπης γὰρ ἡ ἐπιθυμία· ἀτόπως ἔοικε δὴ δουλωλυπίᾳ· ἐλλείπουσι δὲ περὶ τὰς ἡδονὰς καὶ ἧττον ἢ δεῖ χαίρουσι τῷ παρ' ὑπερβολήν· ἡ δὲ ἀνθρωπικὴ ὕστερον ἢ τοιαύτη ἀναισθησία· ἧττον γὰρ τὰ λοιπὰ ζῷα, διακείνεται πρὸς βρώματα· ἐφ' οἷς μὲν χαίρει τοῖς δ' ἐπιεικέστερον δή· δουλώλυπίᾳ· μὴ ἧττον ἢ διαφέρει ἕτερος ἑτέρου, πρᾳότης αὖ εἶναι· οὐτίτυχεν ὂν τοιοῦτος ὄνομα διὰ τὸ μὴ πάνυ γίνεσθαι· ὁ δὲ σώφρων, μέσως μὲν περὶ ταῦτ' ἔχει· οὔτε γὰρ ἥδεται, οἷς μάλιστα ὁ ἀκόλαστος, ἀλλὰ μᾶλλον δυσχεραίνει· καὶ τὸ ὅλως οἷς μὴ δεῖ· οὔτε φόρτα τοιοῦτῳ δενὶ· οὔτε ἀπόντων λυπεῖται· οὐδ' ἐπιθυμεῖ, ἢ μετρίως· οὐ μᾶλλον ἢ δεῖ οὐδενὶ· οὐδ' ὅτι μὴ δεῖ· οὐδ' ὅλως τῶν τοιούτων οὐδενός· ὅσαι δὲ πρὸς ὑγίειαν ὕστερον, ἢ πρὸς εὐεξίαν ἢ δέα ὄντα, τούτων ὀρέγεται μετρίως καὶ ὡς δεῖ· καὶ τῶν ἄλλων ἡδέων μὴ ἐμποδίων τούτοις ὄντων· ἢ παρὰ τὸ καλόν, ἢ ὑπὲρ τὴν οὐσίαν· ὁ γὰρ οὕτως ἔχων, μᾶλλον ἀπαιτεῖ τὰς τοιαύτας ἡδονὰς τῷ ἀξίας· ὁ δὲ σώφρων οὐ τοιοῦτος, ἀλλ' ὡς ὀρθὸς λόγος· ἐκστήσῃ μᾶλλον ἔοικεν ἡ ἀκολασίᾳ τῷ δῆλος· ἡ μὲν γὰρ δι' ἡδονὴν δουλώδης· ἡ δὲ, διὰ λύπην· ὧν τὸ μὲν αἱρετὸν· τὸ δὲ φευκτόν· καὶ ἡ μὲν λύπη ἐξίστησι καὶ φθείρει τὴν τοῦ ἔχοντος φύσιν· ἡ δὲ ἡδονὴ, οὐδὲν τοιοῦτον

σύγκρισις δειλίας καὶ ἀκολασίας.

ὅτου ποιεῖ. μᾶλλον ἢ ἐκάστοτε. διὸ καὶ ἐπαινεῖται ὁ τύραννος. καὶ γὰρ ἐθισθῆναι ῥᾴων πρὸς αὐτά. πολλὰ γὰρ ἐν τῷ βίῳ τὰ τοιαῦτα. καὶ οἱ ἐθισμοὶ ἀκίνδυνοι. ἐν οἷς τῶν φοβερῶν δ' αὖ ἀπαλλαγή. διόπερ εὐδαίμονα αὐτὸν ἂν ὁμοίως ἑκάστοτε ἡδέα εἶναι τοῖς καθ' ἕκαστον. αὐτὰ μὲν γὰρ ἀλυπα. ἴσως δὲ καὶ λύπην ἐξίστησιν. ὅστις τὸ ὀφλισκάνειν καὶ τὸ ἀλγεῖν. διὸ καὶ δοκεῖ βίαια εἶναι. τῷ δ' ἀκολάστῳ αὐτὰ ποιεῖν. τὰ μὲν καθ' ἕκαστα ἑκάστοτε. ὧν θυμοῦν τι γὰρ καὶ ὀργίζεσθαι μᾶλλον. τὸ δ' ὅλον ἧττον. οὐδεὶς γὰρ ἐπιθυμεῖ ἀκόλαστος εἶναι. τὸ δ' ὄνομα ἀφ' ἁμαρτίας. ὧν τοὺς ποιητὰς ἁμαρτίας φέρομεν. ἔχουσι γάρ τιν' ὁμοιότητα. πότερον ἢ ἀπὸ πατέρου καλεῖται. δῆλον πρὸς τὰ νῦν ἀφέρειν. δῆλον δ' ὅτι τὸ ὕστερον ἀπὸ τοῦ πρότερον. ἅπαν γὰρ ἔοικε μεταπίπτειν. κεκολάσθαι γὰρ δεῖ τὸ τῶν ἀλόγων ὄρεκτικόν. καὶ πολλὴν αὔξησιν ἔχον. τοιοῦτον δὲ μάλιστα ἡ ἐπιθυμία καὶ ὁ θυμός. καὶ ἐπιθυμίαν γὰρ ζωστέον τὸ παιδίον. καὶ μάλιστα τούτοις ἡ τοῦ παιδὸς ὄρεξις. εἰ οὖν μὴ ἕψονται τῷ πειθεῖ καὶ ὑπὸ τὸν ἄρχοντα, ἐπιθολοῦ ἔξει. ἅπαντος γὰρ ἡ τοῦ παιδὸς ὄρεξις. καὶ παντὶ χρὴ τῷ αὐτῷ χρῆσθαι ἐπιθυμίᾳ καὶ ἐνεργείᾳ, αὔξει τὸ συγγενὲς. καὶ μεγάλα καὶ σφοδρὰ ὥσπερ καὶ τὸν λοιμὸν ἐκκρίσει. διὸ δεῖ μετρίας αὐτὰς εἶναι καὶ ὀλίγας. καὶ τῷ λόγῳ μὴ ἐναντιοῦσθαι. ὃ δὴ τοιοῦτόν φαμεν εὐπειθὲς λέγομεν καὶ κεκολασμένον. ὥσπερ δὴ τὸν παῖδα δεῖ κατὰ τὸ πρόσταγμα τοῦ παιδαγωγοῦ ζῆν. οὕτω καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν κατὰ τὸν λόγον. διὸ δεῖ τὸ σώφρονος τὸ ἐπιθυμητικὸν συμφωνεῖν τῷ λόγῳ. σκοπὸς γὰρ ἀμφοῖν τὸ καλόν. ὁ ἐπιθυμεῖ ὁ σώφρων ὧν δεῖ. καὶ ὡς δεῖ. καὶ ὅτι. οὕτω δὲ πᾶσα ὁλόκληρος. ταῦτ' οὖν ἡμῖν εἰρήσθω περὶ σωφροσύνης.

Τέλος

τοῦ

Γ'.

ΑΡΙΤΟΤΕΛΟΥΣ ΗΘΙΚΩΝ ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΩΝ

ΤΟ Δ΄.

περὶ ἐλευθεριότητος.

ἐλευθερίου

χρήματα

ἄσωτος

ἐλευθερίου δ' ἐξῆς περὶ ἐλευθεριότητος· δοκεῖ δὲ εἶναι περὶ χρήματα μεσότης· ἐπαινεῖται γὰρ ὁ ἐλεύθερος, οὐκ ἐν τοῖς πολεμικοῖς· οὐδ' ἐν οἷς ὁ σώφρων· οὐδ' ἐν οἷς ὁ δίκαιος κρίνων, ἀλλὰ περὶ δόσιν χρημάτων καὶ λῆψιν· μᾶλλον δ' ἐν τῇ δόσει· χρήματα δ' ἐλεύθερον φαίνουσιν ὅσων ἡ ἀξία νομίσματι μετρεῖται· ὁ δὲ ἕξις ἡ ἀσωτία καὶ ἡ ἀνελευθερία περὶ χρήματα· ὑπερβάλλει καὶ ἐλλείπει· τὴν μὲν ἀνελευθερίαν προσάπτομεν αἰεὶ τοῖς μᾶλλον ἢ δεῖ περὶ χρήματα ἀσχολοῦσι· τὴν δ' ἀσωτίαν ὠνείδικεν ἔνιοτε συμπολίκοντες· τοὺς γὰρ ἀκρατεῖς ἢ εἰς ἀκολασίαν δαπανηροὺς ἀσώτους καλοῦμεν· διὰ καὶ φαυλότατοι δοκοῦσιν εἶναι· πολλὰς γὰρ ἁμαρτίας ἔχουσιν· οὐ διοικείως προσφέρονται· βούλεται γὰρ ἄσωτος εἶναι ὁ ἔνι κακὸν ἔχων, τὸ φθείρειν τὴν οὐσίαν· ἄσωτος γάρ ὁ διὰ τοῦτο ἀπολλύμενος· δοκεῖ δ' ἡ ἀσωλία αὐτῷ εἶναι, καὶ ἡ φθορὰ οὐσίας φθορά, ὡς τοιοῦτος ὢν διὰ τούτων ὅντος· οὕτω δὴ τὴν ἀσωτίαν ἐκδεχόμεθα· ὧν δέ ἐστι χρεία πρός, ὅτι τὸ χρῆσθαι μὴ δοκεῖ κακῶς· ὁ δὲ τοῦτο δύναται χρήσιμον· ἑκάστῳ δ' ἄριστα χρῆται, ὁ ἔχων τὴν περὶ ἕκαστον ἀρετήν· καὶ οὕτω δὴ χρήσεται ἄριστα, ὁ ἔχων τὴν περὶ τὰ χρήματα ἀρετήν· οὗτος δ' ἐστὶν ὁ ἐλεύθερος· χρῆσις δ' εἶναι δοκεῖ χρημάτων.

μάτων δὲ πάνη καὶ δόσις· ἡδὲ λῆψις καὶ ἡ φυλακὴ κτῆσις
μᾶλλ'. διὸ μᾶλλόν ἐστι τοῦ ἐλευθερίου τὸ διδόναι οἷς δεῖ ἢ λαμβάνειν
ὅθεν δεῖ. ⟨ἢ⟩ μὴ λαμβάνειν ὅθεν οὐ δεῖ· φλαύρου γὰρ μᾶλλον τὸ μὴ
ἢ τοῦ πάσχειν· οὐ τοῦ καλὰ πράττειν μᾶλλον, ἢ τοῦ αἰσχρὰ μὴ πράτ-
τειν· ὅτι οὐδενὶ δῆλον ὅτι τῷ μὲν δόσει ἕπεται τὸ εὖ ποιεῖν, ⟨ἢ⟩ τὸ κα-
λὰ πράττειν· τῇ δὲ λήψει, τὸ εὖ πάσχειν· ἢ μὴ αἰσχρῶς ποιεῖν· ἢ ἧττον
τῶν δόντος τὸ ⟨δεῖ⟩ μὴ λαμβάνοντι· ἢ οὐ ἔπαινος ἢ μᾶλλον· οὐ μὴν
ἢ τὸ μὴ λαμβάνειν τοῦ δόναι· τὸ γὰρ οἰκεῖον ἧττον προαιρεῖται μᾶλ-
λον, ἢ λαμβάνοντι τὸ ἀλλότριον· οὐ ἐλευθέριοι δὲ λέγονται καὶ οἱ δι-
δόντες· οἱ δὲ μὴ λαμβάνοντες, οὐκ εἰς ἐλευθεριότητα παραβάλλ-
ουσιν· ἀλλ' ἧττον εἰς δικαιοσύνην· οἱ δὲ λαμβάνοντες οὐδ' ἐπαινοῦνται πάνυ·
φιλοῦνται δὲ χρήσιμοι μάλιστα οἱ ἐλευθέριοι τῶν ἀρετῶν· ὠφέλιμοι
γάρ· τοῦτο δ' ἐν τῇ δόσει· αἱ δὲ κατ' ἀρετὴν πράξεις, καλαὶ ἢ καὶ τὸ
καλῶς ἕνεκα· ἢ ὀρθὸς ἔσται ἐλευθέριος ἂν δῷσει τὸ καλῶς ἕνεκα καὶ ἢ ὀρθῶς· οἷς
γὰρ δεῖ ⟨ἃ⟩ ὅσα καὶ ὅτε· καὶ τῶν ἄλλων ὅσα ἕπεται τῇ ὀρθῇ δόσει· ἢ ταῦτα
ἢ μέσως· ἢ ἀλύπως· τὸ γὰρ κατ' ἀρετὴν ἡδὺ ἢ ἄλυπον· ἢ κισσαλυπώ-
τερος· ὁ δὲ διδοὺς οἷς μὴ δεῖ, ἢ μὴ ὅθεν καλὸν ἕνεκα, ἀλλὰ διά τιν' αἰσχίω
αἰτίαν, οὐκ ἐλευθέριος· ἀλλὰ ἄλλοις τισὶ προσήκουσι· δὲ ὀλυπήρως· μᾶλ
λον γὰρ ἕλοιτ' ἂν τὸ χρήματα τοῦ καλῆς πράξεως· τοῦτο δ' οὐκ
ἐλευθερίου· ὁ δὲ λήψει ⟨δ'⟩, ὅθεν μὴ δεῖ· ὁ δὲ μηδαμόθεν τῶν μὴ τιμωμένων
τὰ χρήματα ταπεινὴ λῆψις· οὐκ ἂν εἴη δὲ ὅτι αὐτὴ τηκεδὼς· ὀλιγο-
δεῖς τοῦ τῶν πονηρῶν ὡς χρῶς ἀφροδισιάζεσθαι· ὅθεν δὲ δεῖ λήψεται· οἷον
ἀπὸ τῶν ἰδίων κτημάτων, οὐχ ὡς καλὸν ἀλλ' ὡς ἀναγκαῖον· ὅπως μὴ χρῄ-
σωμαι· οὐ δὲ ἀμελήσει τῶν ἰδίων ⟨ἵνα⟩ βουλόμενος διὰ τούτων τοῖς ἐ-
πιδεομένοις· οὐδὲ τοῖς τυχοῦσι δώσει ἵνα ἔχῃ διδόναι οἷς δεῖ· καὶ ὅ-
τε καὶ ἃ καλὸν· ἐλευθερίου δόσις ὅρος καὶ τοῦ ὑπερβάλλειν ἐν
τῇ δόσει, ὥστε καταλείπειν ἐλάττω τῷ ἐλάττονι· τὸ γὰρ μὴ ἐπιβλέ-
πειν ἐφ' ἑαυτὸν, ἐλευθερίου· κατὰ τὴν οὐσίαν δὲ ἡ ἐλευθεριότης
λέγεται· οὐ γὰρ ἐν τῷ ποσῷ τῶν διδομένων τὸ ἐλευθέρι-
ον, ἀλλ' ἐν τῇ τοῦ διδόντος ἕξει· αὕτη δὲ κατὰ τὴν οὐσίαν ἐ-

δόσιν· ὅθεν καὶ κωλύει ἐλευθεριώτερον εἶναι τὸν τὰ ἐλάττω δόντα, ἐὰν ἀπὸ ἐλαττόνων δίδῳ· ἐλευθεριώτεροι γὰρ εἶναι δοκοῦσιν οἱ μὴ κτησάμενοι, ἀλλὰ παραλαβόντες τὴν οὐσίαν· ἄπειροι γὰρ φιλοχρηματίας· καὶ πάντες ἀποδιδόασι μᾶλλον τὰ αὑτῶν ἔργα, ὥσπερ οἱ ποιηταὶ καὶ οἱ ποιηταί· πλούσιον δ' ὀνομάζειν τὸν ἐλευθέριον· μὴ τελεπτικὸν ὄντα, μὴ τιφυλακτικόν· προϊεμενικὸν δέ, καὶ μὴ τιμῶντα δι' αὐτὸν τὰ χρήματα, ἀλλ' ἕνεκα τῆς δόσεως· διὸ εὐκαλεῖται τὴ τύχῃ, ὅτι οἱ μάλιστα ἀξιοῦντες, ἧκιστα πλουτοῦσι· συμβαίνει δὲ καὶ λόγως τοῦτο· οὐ γὰρ οἰόντι χρήματ' ἔχειν μὴ ὧν μελούμεθα ὅπως ἔχει· ὥστε περὶ δι' ὧν τἄλλων· οὐ μὴν δώσει γε οἷς δεῖ, οὐδ' ὅτι μὴ δεῖ· οὐδ' ὅσα ἄλλα τοιαῦτα· ἐὰν δέ τι πράττῃ παρὰ τὴν ἐλευθεριότητα· καὶ εἰς ταῦτα ἀναλώσας, ἐκ ἂν ἔχοι εἰς ἃ δεῖ ἀναλίσκειν· ὥσπερ εἴρηται ἐλεύθερος ἔστιν, ὃ κατὰ τὴν οὐσίαν δαπανῶν, καὶ εἰς ἃ δεῖ· ὁ δ' ὑπερβάλλων, ἄσωτος· διὸ τοὺς τυράννους οὐ λέγομεν ἀσώτους· τὸ γὰρ πλῆθος φιλοκτήσεως, ὃ δοκεῖ ῥᾴδιον εἶναι τοῖς δαπανήσεις ἀεὶ δεῖ, καὶ ὅσα δεῖ· ὁμοίως δὲ μικροῖς καὶ μεγάλοις· μὴ ταὐτὰ δ' ὡς ἐλήφθη ὅθεν δεῖ καὶ ὅσα δεῖ· φιλοκαρεῖ δὲ καὶ περὶ ἀμφισβήσιμα μεσότητος, περὶ ἡσεις ἀμφότερα ὡς δεῖ· ἔστι γὰρ τῇ ἐπιφανεῖ δόσει, ἥτοι αὐτὴ λῆψις· ἢ μὴ ἡ αὐτή, ἐναντία δ' ἐστίν· αἱρεῖσθαι, τίνων) ἅμα ἐν τῷ αὐτῷ· αἱ ἐνδεχόμεναι, δῆλον ὡς· ἐὰν ᾖ ἄξια τοῦ δέοντος, καὶ τὰ καλῶς ἔχοντα, συμβαίνει αὐτῷ ἀναλίσκειν, λυπήσεται· μεῖον ὡς ἢ οὐδὲν δεῖ· φιλοκαρεῖ γὰρ οὐδὲ καὶ λυπεῖσθαι ἐφ' οἷς δεῖ καὶ ὡς δεῖ· καὶ ἀνοικονόμητος δ' ἐστὶν ὁ ἐλευθέριος εἰς χρήματα· δύναται γὰρ οὐδὲ κεῖσθαι μὴ τιμῶ χρήματα· καὶ μᾶλλον ἀχθόμενος, εἴ τι δέον μὴ ἀναλώσειν, ἢ λυπούμενος, εἰ μὴ δέον τι ἀναλώσειν· καὶ τῷ σιμωνίδῃ ἀρεσκόμενος· ὁ δ' ἄσωτος καὶ ἐν τούτοις διαμαρτάνει· ὅτι μὲν οὐδὲ ἐφ' οἷς δεῖ, ἅμα τοιοῦτος καὶ ἐν τούτοις ἐστὶ δῆλος· οὐ προϊέμενος ἃ σφόδρα ἐστὶν ἐλευθερώτερον·

εἴρηται

εἰρῆ δ' ἡμῖν ὁ τὴν ὑπερβολὴ καὶ ἐλλείψεις εἰσίν, ἡ ἀσωτία καὶ ἀ
νελευθερία καὶ ἐν δυσὶν, ἐν λήψει καὶ ἐν δόσει· καὶ τὴν δαπάνην
εἰς τὴν δόσιν τίθεμεν· ἡ μὲν γὰρ ἀσωτία τῷ δι δόναι μὴ λαμβά ἀσωτία
νειν ὑπερβάλλει· τῷ δ' ἁμαρτάνειν ἐλλείπει· ἡ δ' ἀνελευθερία τῷ
δι δόναι μὲν ἐλλείπειν· τῷ λαμβάνειν δ' ὑπερβάλλειν, πλὴν ἐπὶ μι
κροῖς· τὰ μὲν οὖν φλαύρως ἀσωτικὰ οὐ λέγομεν (οὐ γὰρ ἁρμόττει μη
δαμόθεν λαμβάνοντα τοιοῦτοι δι δόναι· ταχέως γὰρ ἐπιλείπει ἡ δό-
σις αὐτοὺς διδόντας ἰδιώτους, οἱ περὶ ταῦτα δοκοῦσιν ἄσωτοι εἶναι· ἐ-
πεὶ δόξειε τοιοῦτος δόξαι ἂν οὐ μικρῷ βελτίων εἶναι τοῦ ἀνελευ-
θέρου· δυσίατός τε γὰρ ὄζει καὶ ὑπὸ φλ ἡλικίας καὶ ὑπὸ φλ
ἀπορίας, καὶ πρὸς τὸ μέσον διώκειν ἐλθεῖν· ἔχει γὰρ τὰ τοῦ
ἐλευθέρου καὶ γὰρ δίδωσι καὶ οὐ λαμβάνει· οὐ δέ τερον δ' ὡς
δεῖ, οὐδ' οὕ· εἰ δή τοῦτο ἐθισθείη, ἢ πρὸς ἄλλως μεταβάλ-
λοι, εἴη ἂν ἐλευθέριος· δώσει γὰρ οἷς δεῖ, καὶ μὴ λήψεται ὅθεν οὐ δεῖ·
διὸ καὶ δοκεῖ οὐκ εἶναι φαῦλος τὸ ἦθος· οὐ γὰρ μοχθηρὸν τὸ δι δόναι
νοῦς, τὸ ὑπερβάλλειν δι δόντα καὶ μὴ λαμβάνοντα· ἠλιθίου δ' οὗ
τοῦτον μὲν πρόπαν ἄσωτος, πολὺ δοκεῖ βελτίων τοῦ ἀνελευθέρου
εἶναι· διά τε τὰ εἰρημένα, καὶ ὅτι ὀνήσει πολλούς· ὁ δ' οὐθένα·
ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸν· ἀλλ' οἱ πολλοὶ τῶν ἀσώτων καθάπερ εἴρηται τοιοῦ
λαμβάνουσιν ὅθεν μὴ δεῖ· καὶ εἰσὶ κατὰ τοῦτο ἀνελεύθεροι· λη-
πτικοὶ δὲ γίνονται, διὰ τὸ βούλεσθαι μὴ ἀναλίσκειν· οὐ χερῶς
δὲ τοῦτο ποιοῦσιν μὴ δύνασθαι· ταχὺ γὰρ ἐπιλείπει αὐτοὺς τὰ
ὑπάρχοντα· ἀναγκάζονται οὖν ἐπίρροθεν ποιεῖσθαι· ἅμα δὲ διὰ,
τὸ μηθὲν τοιοῦτο φροντίζειν, ὁ λιγόρως (πάντοθεν λαμβά-
νουσι· διδόναι γὰρ ἐπιθυμοῦσι· τὸ δ' ὡς οὐ πρέπον, ὅθεν αὐτοῖς διαφέρει·
διόπερ ὄντες ἐλευθέριοι δόσεις αὐτῶν εἰσιν· ὀρθαὶ γὰρ καὶ οὐ δὲ
τούτων αὐτῶν ἕνεκα· οὐδὲ ὡς δεῖ· ἀλλ' ἐνίοτε οὐδὲ δεῖ πέπεισθαι
τούτους πλουσίους τοιοῦσι· καὶ τοῖς μὲν μετρίοις τὰ ἤθη, οὐ-
δὲν ἂν δοῖεν· τοῖς δὲ κόλαξιν, ἢ τισὶ ἄλλοις δορὶ πρὸς πρέπουσι.

τῶν ἀπολαύστων, ὅμ πορὶ τὰ ἀφροδίσια ἀπέχεσθαι τῆς γυναικὸς ἢ ὀλίγοις χαίρειν·
ὀλίγοι πορὶ οἶνον, οἰνόφλυξ· ὀλίγοι πορὶ ἡδέως ῥᾳθυμίας ποιήσεις, ὅμ οὐ πορίμενον τὸ
προσήκοντος πρὸς τὴν ζοφῆς, ὀξυπόνους τὶς λεξόμης· ἀτοφάτος δὲ ὁ πάλαι τῆς
ἀνθρώπινος· λιμβὸς δὲ ὁ πρίεργος ἢ πολιτικὸς ἐν τῇ σαρκικῇ τῆς ζοφῆς· τὴν-
δης δὲ ὁ λίχνος· ἢ τὸ ἀπὸ ταυτὸς ἥδιον θαρῴμενος· ἢ μεταφέρων αὐτὸ ἀγοτέπαγα·
γάστρις δὲ, ὁ πολλὰ καὶ πολυτελῆ ζητῶν· λιμάργος δ' ἐν τῇ ἐδίειν ἐπιφαίνομ
μαρτύτηται τινὰ· ἢ ἀσωτολῶ· καὶ ζαχυτῆτα· — : — : — : —

Φειδωλοὶ λέγονται οἱ ἐπὶ τῷ φυλάττειν ὑπερβάλλοντες. κίμβικες δὲ καὶ κυμινοπρίσται καὶ ξυνιφῶνες καὶ σκιντοί, οἱ μηκρὰ προιέμενοι καὶ διδόντες. οἱ δὲ μέσοι, πλίσχροι· οἱ δὲ μὴ μᾶλλον διαλαθοῦσιν ἢ ὀργῆς δι δόντες, μικρολόγοι:—

Ἀριστοτέλους ἠθικῶν

πολλάκις δὲ καὶ ἀκόλαστοι αὐτοὶ εἶναι δοκοῦσιν οἱ πολλοὶ διὰ χρῶτα γὰρ ἀναλίσκοντες καὶ εἰς τὰς ἀκολασίας δαπανηροί εἰσι. διὰ τὸ μὴ προσκαλεῖσθαι τὸ καλὸν ζῆν, πρὸς τὰς ἡδονὰς ἀποκλίνουσιν· ὁ μὲν γὰρ ἄσωτος ἀναιδαγώγητος γεγονὼς εἰς ταῦτα μεταβαίνει τυχὼν δ' ἐπιμελείας, εἰς τὸ μέσον καὶ τὸ δέον ἀφίκοιτ' ἄν· ἡδὺ δὲ ἀνελευθερία, ἀμίαστός ἐστι· δοκεῖ γὰρ τοῖς πᾶσι καὶ πᾶσα ἀδυναμία ἀνελεύθερος πρὸς καὶ σύμφυτος τοῖς ἀνοῖς φλαῦσις τίας· οἱ γὰρ πολλοὶ φιλοχρήματοι μᾶλλον, ἡδυπικοὶ δὲ διατείνει ἢ ἐπὶ πλὺ, καὶ πλύει δεῖ ἢ πολλοὶ δὲ ὄρει δοκοῦσι φλανελευθερίας εἶναι· χάδεσι γὰρ ὅσα, τῇ τε ἐλλείψει τῆς δόσεως, καὶ τῇ ὑπερβολῇ τῆς λήψεως, ὃ πᾶσιν ὁλόκληρος οὐ βαίνει, ἀλλ' ἐνίοτε χωλεύει· καὶ οἱ μὲν τῇ λήψει ὑπερβάλλουσιν· οἱ δὲ τῇ δόσει ἐλλείπουσιν· οἱ μὲν γὰρ ἐν τοῖς τοιούτοις προσηγορίαις, οἷον φειδωλοὶ· πλίσχροι· κίμβικες, πάντες τῇ δόσει ἐλλείπουσι· τῶν δὲ ἀλλοτρίων ὀρεγόμενοι, ὅ γε βούλονται λαμβάνειν· οἱ μὲν διά τινας ἐπιεικείας καὶ οὐλάβειαν τοιαύτην αἰσχρῶν· δοκοῦσι δέ τινες, ἢ φασί γε διὰ τοῦτο φυλάττειν, ἵνα μὴ προῖκα ἀναγκασθῶσι καὶ αἰσχρόν τι πρᾶξαι· τούτων δὲ ἡ ὑπερμισοπρίστης καὶ πᾶς ὁ τοιοῦτος, ὠμόμασται δὲ τὸ τῆς ὑπερβολῆς τὸ μηθενὶ αὐδοῦναι· οἶδ' ἄν, ὅτι ἀφόβου δεῖται τέχνη τοῦ αὐτοτρίων, ὡς οὐξάδηλον τὸ, αὐτὸν μὲν τὰ ἑτέρων λαμβάνειν, τὰ δ' αὐτοῦ ἑτέρους μὴ ἀρέσκειν οὐναὐτοῖς, τὸ μὴ τὰ λαμβάνειν μὴ τε δόναι· οἱ δ' αὖ κατὰ τὴν λῆψιν ὑπερβάλλουσι τῷ πάντοθεν λαμβάνειν καὶ πᾶν· οἷον τὰς ἀνελευθέρους ὀργασίας ἐργαζόμενοι, ἅπερ νοσκοῖα πάντες οἱ τοιοῦτοι· ἡ γκισεί· ἢ τὰ μικρὰ ἐπὶ πολλῶ· πάντες γὰρ οὗτοι ὅθεν οὐ δεῖ λαμβάνουσι, καὶ ὁπόσον οὐ δεῖ· κοινὸν δ' ἐπὶ αὐτοῖς ἡ αἰσχροκέρδεια φαίνεται· πάντες γὰρ ἕνεκα κέρδους, καὶ τούτου μικροῦ, ὀνείδη ὑποφέρουσι· τὰς δὲ τὰ μεγάλα μὴ ὅθεν δεῖ λαμβάνοντας, μὴ ὅσα δεῖ, ἢ λέγομεν ἀνελευθέρους· οἷον τὰς τυράννους, πόλεις διορθοῦντ' ἢ τοὺς συλῶντ', ἀλλὰ πονηροὺς μᾶλλον, ἢ ἀσεβεῖς, ἢ ἀδίκους· ὁ μὲν γὰρ τοιοῦτος καὶ ὁλωποδύτης

ἀνελευθερία

ἀισχροκέρδεια

ὅλως πολύτης καὶ ὀλιγότης, τῶν αὐτελευθέρων εἰσίν· αὐθαδοκερδεῖς
δ· κέρδος δ' ἕνεκα ἀμφότεροι πράγματά νομ. ὁμοίως δὲ καὶ ὑπερ-
βάλλουσι καὶ οἱ μὲν, κινδύνους τοὺς μετίσους, ἕνεκα τοῦ λήμματος·
οἱ δὲ ἀπὸ τῶν φίλων κερδαίνουσιν, οἷς δεῖ διδόναι· ἀμφότεροι
δὴ ὅθεν ὐ δεῖ κερδαίνειν βούλονται, αὐθαδοκερδεῖς· καὶ πᾶσαι δὴ αἱ
τοιαῦται λήψεις, αὐτελεύθεροι· εἰκότως γὰρ τῇ ἐλευθερίᾳ αὐτε-
λευθερίᾳ γε ἀντίκειται μεῖζον τι κακὸν φιλοσωτίας·
ἢ μᾶλλον ἐπὶ ταύτην ἁμαρτάνουσιν, ἢ κτῆσιν λεχθεῖσαν σωτίαν·
περὶ μὲν οὖν ἐλευθερίου τῆς κατὰ μὲν κτῆσιν καὶ χρῆσιν χρημάτων, τοσαῦτα
εἰρήσθω· δοκεῖ δὲ καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν ἀρετὴ εἶναι· ἀλλ' οὐχ ὥσπερ ἐλευθερίου δὲ τὴν περὶ μεγαλοπρεπείας διατείνει περὶ ποσὰ τὰς ἐν χρήμασι πράξεις, ἀλλὰ περὶ τὰς ὁποσασοῦν μόνον· ἐν πλούτοις δ' ὑπερέχει μὲν ἐλευθερίου τὸ μέγεθος· καθάπερ δὲ τοὔνομα αὐτὸ ὑποσημαίνει, ἐν μεγέθει πρέπουσα δαπάνη ἐστί· τὸ δὲ μέγεθος πρός τι· οὐ γὰρ τὸν αὐτὸν τὸ δαπάνημα ξυνάρχει καὶ ἀρχιθεωρῷ· τὸ πρέπον δὴ πρὸς αὐτὸν καὶ ἐν τοῖς περὶ ἃ· ὃ γὰρ ἐν μικροῖς ἢ μέτριοις κατ' ἀξίαν δαπανῶν, ἁλλ' οὐ μεγαλοπρεπής· οἷον τὸ πολλάκις δόσει ἀλήτῃ· ἀλλ' ὃ ἐν μεγάλοις, οὗτος· ὁ μὲν δὴ μεγαλοπρεπής, ἐλευθέριος· ὁ δὲ ἐλευθέριος, οὐθὲν μᾶλλον μεγαλοπρεπής· φύσει τοιαύτης δ' ἕξεως, ἡ μὲν ἐλλιψις, μικρο πρέπειαν καλεῖται· ἡ δ' ὑπερβολὴ, βαναυσία· ἀπειροκαλία· ὅσαι τοιαῦται οὐχ ὑπερβάλλουσαι τῷ μεγέθει περὶ ἃ δεῖ· ἀλλ' ἐν οἷς οὐ δεῖ· ἢ ὅτι οὐδεῖλαι μπρωσθαι· ὕστερον δὲ περὶ αὐτῶν ἐροῦμεν· ὁ δὲ μεγαλοπρεπής, ἐπιστήμονι ἔοικε· τὸ πρέπον γὰρ δύνασθαι θεωρῆσαι, καὶ δαπανῆσαι μεγάλα ἐμμελῶς· ὥσπερ γὰρ ἐν ἀρχῇ εἴπομεν, ἡ ἕξις ταῖς ἐνεργείαις ὁρίζεται καὶ ταῖς δαπάναις· αἱ δὲ τοῦ μεγαλοπρεποῦς, δαπάναι μεγάλαι ἢ πρέπουσαι· τοιαῦτα δὴ καὶ τὰ ἔργα· ὅτῳ δ' ἔσται μέγα δαπάνημα ἢ πρέπον τῷ ἔργῳ, ὥστε τὸ μὲν ἔργον, ἄξιον δαπάνης ἄξιον δεῖν εἶναι· τὴν δὲ δαπάνην, τοῦ ἔργου· ἢ καὶ ὑπερβάλλην·

πορὶ μεγαλοπρεπείας

δαπανήσει ἢ περὶ ἃ τὰ μεγαλοπρεπὴς τοῦ καλοῦ ἕνεκα· κοινὸν γὰρ τοῦτο πάσης ἀρετῆς· καὶ ἔστιν δέως καὶ προστικῶς· ἡ γὰρ ἀκριβολογία μικροπρεπές· καὶ πῶς κάλλιστον καὶ πρεπωδέστατον σκέψαιτ' ἄν μᾶλλον, ἢ πόσον· καὶ πῶς ἐλαχίστου· ἀναγκαῖον ἢ ἐλευθέριον τὸν μεγαλοπρεπῆ εἶναι· μὴ γὰρ ὁ ἐλευθέριος, δαπανήσει ἃ δεῖ καὶ ὡς δεῖ· ἐν τούτοις ἢ τὸ μέγεθος μεγαλοπρεποῦς, οἷον μέγεθος· περὶ ταῦτα φὴ ἐλευθεριότητος οὔσης, καὶ ἀπὸ φὴ ἴσης δαπάνης, τὸ ἔργον ποιήσει τὸ μεγαλοπρεπέστερον· οὐ γὰρ καὶ τὴν ἀρετὴν κτήματος ἢ ἔργου κτῆμα, μὴ γὰρ τὸ πολείσου ἄξιον, μὴ τιμιώτατον, οἷον χρυσοῦ ἔργον ἢ, τὸ μέγα καὶ καλόν· τοῦ γὰρ τοιούτου ἡ θεωρία θαυμαστή· τὸ ἢ μεγαλοπρεπὲς, θαυμαστόν· καὶ ἔστιν ἔργου μεγαλοπρέπεια ἀλλὰ μεγέθει· ἔστι ἢ τῶν δαπανημάτων, οἷα λέγομεν τὰ τίμια· οἷον τὰ περὶ τοὺς θεοὺς ἀναθήματα, καὶ κατασκευαὶ, ἢ θυσίαι· ὁμοίως δὲ καὶ ὅσα περὶ θεῶν τὸ δαιμόνιον· μὴ ὅσα πρὸς τὸ κοινὸν ἀξίωμα τιμητικόν· οἷον εἴπερ χορηγεῖν οἷόν τε δεῖν λαμπρῶς, ἢ ξενηραρχεῖν, ἢ ἑστιᾶν τὴν πόλιν· ἐν οἷς μὲν οὖν εἴρηται ἢ πρὸς τὸν πράττοντα ἀναφέρεται, τὸ τίσιν καὶ τίνων ὑπάρχουσιν ἀξίαι γὰρ δεῖ τούτων εἶναι· καὶ μὴ μόνον τῷ ἔργῳ, ἀλλὰ καὶ τῷ ποιοῦντι πρέπειν· διὸ πένης μὴ οὐκ ἂν εἴη μεγαλοπρεπής· οὐ γὰρ ἔστιν ἀφ' ὧν δαπανήσει πρέποντως· ὁ δ' ἐσχειρωκὼς, ἢ λίθινος· παρὰ τὴν ἀξίαν γὰρ καὶ τὸ δέον· κατ' ἀρετὴν ἢ τὸ ὀρθῶς· πρέπει ἢ καὶ οἷς τὸ τοιαῦτα πρὸ ὑπάρχει δι' αὐτῶν, ἢ δι' ἃ τῶν προόντων, ἢ ὧν αὐτοῖς μέτεστι, ἢ τοῖς μέλλουσι καὶ τοῖς ἐν δόξοις, καὶ ὅσα τοιαῦτα· πάντα γὰρ ταῦτα μέγεθος ἔχει καὶ ἀξίωμα· μᾶλλον δ' ἂν τοιοῦτο ὁ μεγαλοπρεπὴς, καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις δαπανήμασιν ἡ μεγαλοπρέπεια ὡς εἴρηται· μέγιστα γὰρ καὶ ἐφ' ἑκάστου τοῦτα· τῶν ἢ ἰδίων, ὅσα εἰς ἄπαξ γίνεται· οἷον γάμος, ἢ εἴ τι τοιοῦτον· ἢ ὅσα εἴ τι πᾶσαν πόλιν ἀφορᾷ, ἢ εἰσὶν ἀξιώματι· καὶ περὶ ξένων δὲ ὑποδοχὰς ἢ ἀπόλυσιν ἢ δω-

ρεὰς

ρεᾶς. ⸂ἢ αὐτὴ δωρεὰς· ὁ δ' εἰς ἑαυτὸν δαπανηρὸς ὁ μεγαλοπρεπὴς· ἀλλ' εἰς τὰ κοινὰ τὰ τῇ δωρεᾷ ἀναθήμασιν ἔχει τι ὅμοιον· μεγαλοπρεποῦς γὰρ ἢ οἰκου κατασκευάσασθαι πρέποντος τῷ τοιούτῳ κόσμος γάρ τις καὶ ὄγκος· καὶ περὶ τοῦτα μᾶλλον δαπανᾶν, ὅσα πολυχρόνια τῶν ἔργων· καὶ λίσσα γὰρ τοῦ ⸂ἐν ἑκάστοις τὸ πρέπον· ὁ γὰρ τὰ αὐτὰ ἁρμόζει θεοῖς ⸂ ἀνθρώποις· ὁ δ' ἐν ἱεροῖς καὶ τὰ φανερὰ ἐστὶ τῶν δαπανημάτων ἕκαστον μέγα ἐν τῇ ὑλῇ· μεγαλοπρεπέστερον μὲν οὖν τὸ ἐν μεγάλῳ μέγα· ἐν ταῦθα δὲ τὸ ἐν τούτοις μέγα καὶ διαφέρει τὸ ἐν τῷ ἔργῳ μέγα τοῦ ἐν τῷ δαπανήματι· σφαῖρα μὲν γὰρ ἢ λέκυθος ἢ καλλίστη, ἔχει μεγαλοπρέπειαν παιδικὸν ὄρους· ἡ δὲ τούτου τιμὴ, μικρὸν καὶ ἀνελεύθερον· διὰ τοῦτο δεῖ τὸ μεγαλοπρεπὲς ἐν ᾧ ἂν ᾖ ὑλῇ, μεγαλοπρεπῶς εἶναι· τὸ γὰρ ἔργον ὅμοιον ἀνάθημα· οὗ ὑπερβολὴν ἡ βάναυσος, τῷ δεῖ τὸ πρέπον ἀναλίσκειν, οὗ ὑπερβάλλει ὥσπερ εἴρηται· ἐν γὰρ τοῖς μικροῖς τῶν δαπανημάτων, μὴ λαμπρύνεται δεῖ τὸ μέλος· οἷον ἐρανίζειν τε μικῶς ἐστὸν· καὶ κωμῳδοῖς χορηγῶν· ἐν δὲ τῇ δεῖ φορᾷ φύρας εἰσφέρων, ὡς ὥσπερ οἱ μεγάροις· ἢ πάντα τὰ ἱερὰ ταῦτα ποιήσει, ὃ οὗ καλοῦ ἕνεκα, ἀλλὰ τὸν πλοῦτον ἐπιδείκνυσθαι· καὶ διὰ ταῦτα οἱ μῦθος θαυμάζεσθαι· ⸂ οὗ μὲν δεῖ πολλὰ ἀναλῶσαι, ὁ λίτε δαπανῶν· ὃ δ' ὀλίγα πολλά· ὁ δὲ μικροπρεπὴς, ὅτι δὲ πάντα ἐλλείπει· ἢ τὰ μέγιστα ἀναλώσας, ἐν μικρῷ γὰρ καλὸν ἀπολεῖ· καὶ ὅ, τι ἂν πρίηται, μέλλων ἢ σκοπῶν πῶς ἂν ἐλάχιστον ἀναλώσαι, καὶ ταῦτ' ὀλυρόμοι ⸂ ὅτι δ' οἱ μῦθος μείζω πρίεσθαι, ἢ δεῖ· εἰσὶ μὲν οὖν αἱ ἕξεις αὗται, κακίαι· οὐ μὴν ὀνείδη γε φέρουσι· διὰ γὰρ μήτε βλαβεραὶ τῶν πέλας εἶναι, μήτε λίαν ἀχθομενεσ· ἡ δὲ μεγαλοψυχία, περὶ μεγέθει μὲν ἢ ἐκ τοιούτου ἔοικεν εἶναι· περὶ ποῖα δ' ὅστι, πρῶτον λάβωμεν· διαφέρει δ' ὅθεν τὴν ἕξιν, ἢ τὸν ἔχοντα τὴν ἕξιν σκοπεῖν· δοκεῖ δὲ μεγαλόψυχος εἶναι· ὁ μεγάλων

βάναυσος: ἀπρόσοδος

μικροπρεπὴς

περὶ μεγαλοψυχίας

σώφρων.

χαῦνος.

μικρόψυχος.

ἑαυτὸν ἀξιῶν, ἄξιος ὤν· ὁ δὲ μὴ κατ' ἀξίαν αὐτὸ ποιῶν, ἠλίθιος. ἢ ὃ κατ' ἀρετήν, ὃ δὲ εἰς ἠλίθιος ὁ δ' ἀνόητος· μεγαλόψυχος μὲν οὖν εἰρημένος· ὁ γὰρ μικρῶν ἄξιος ὢν ἑαυτὸν, σώφρων· μεγαλόψυχος δ' ὁ μεγίστων ἢ μεγαλοψυχίᾳ, ὥσπερ καὶ τὸ κάλλος ἐν μεγάλῳ σώματι· οἱ μικροὶ δὲ εὐσχήμονες καὶ σύμμετροι· καὶ οἱ δ' ὁ μεγάλων αὐτὸν ἀξιῶν ἀνάξιος ὤν, χαῦνος· ὁ γὰρ μείζονων ἢ ἄξιος, ὁ τῶν χαῦνος· ὁ δ' ἐλαττόνων ἢ ἄξιος, μικρόψυχος· ἐαυτὸν μεγάλων, ἑαυτὸν μείζων, ἑαυτὸν μικρῶν ἄξιος ὤν, ἐπ' ἐλαττόνων ἑαυτὸν ἀξιοῖ· καὶ μάλιστα αὐτὸ δ' ὀξύνοι μεγάλων ἄξιος· τὸ γὰρ αὐτὸ περὶ ἃ μὴ πρόσεστιν ὢν ἄξιος· ὅτι δὲ ὁ μεγαλόψυχος, τῷ μὲν μεγίστῳ ἄκρος· τῷ δὲ ὡς δεῖ, μέσος· τὸν κατ' ἀξίαν ἑαυτὸν ἀξιοῖ· οἱ δ' ὑπερβάλλουσι ἐλλείπουσιν· εἰ δὴ μεγάλων ἑαυτὸν ἀξιοῖ ἄξιος ὤν, καὶ μάλιστα τῶν μεγίστων, περὶ ἕν μάλιστα ἂν εἴη τι τοῦτο ὅσον ἐκφορὰ ἀξίας λεγόμενον· ἡ δ' ἀξία λέγεται πρὸς τὰ ἐκτὸς ἀγαθά· μέγιστον δὴ τοῦτ' ἂν θείημεν, ὃ τοῖς θεοῖς ἀπονέμομεν· καὶ ὃ μάλιστ' ἐφίενται οἱ ἐν δόξῃ ἀξιώματι· τὸ δὲ τοῖς καλλίστοις ἆθλον· τοιοῦτον δὴ τιμή· μέγιστον γὰρ δὴ τοῦτο τῶν ἐκτὸς ἀγαθῶν· περὶ τιμὰς δὴ καὶ ἀτιμίας, ὁ μεγαλόψυχός ἐστιν, ὡς δεῖ· καὶ αὐτῷ λόγου φαίνονται οἱ μεγαλόψυχοι περὶ τιμὴν εἶναι· τιμῶσι γὰρ μάλιστ' οἱ μεγάλοι ἀξίᾳ ὄντες ἑαυτούς· κατ' ἀξίαν δὲ· ὁ δὲ μικρόψυχος, ἐλλείπει καὶ πρὸς αὐτόν, ἢ πρὸς τὸ τοῦ μεγαλοψύχου ἀξίωμα· ὁ δὲ χαῦνος, πρὸς ἑαυτὸν ὑπερβάλλει· οὐ μὴν τόν γε μεγαλόψυχον· ὁ δὲ μεγαλόψυχος εἰ περὶ τῶν μεγίστων ἀξίους, ἄριστος ἂν εἴη· μείζονος γὰρ εἰ ὁ βελτίων ἀξίους ἢ μείζω· ὁ ἄριστος· τὸν ὡς ἀληθῶς ἄρα μεγαλόψυχον, δεῖ ἀγαθὸν εἶναι· καὶ δόξειε δ' εἶναι μεγαλοψύχου, τὸ ἓν ἑκάστῃ ἀρετῇ μέγα· οὐδαμῶς τ' ἂν ἁρμόζοι μεγαλοψύχῳ φεύγειν παραπεῖσαί τι· ἢ ἀδικεῖν· τίνος γὰρ ἕνεκα πράξει αἰσχρά, ᾧ ὄθεν μέγα· καθ' ἕκαστον δ' ἐπισκοποῦντι πάμπαν γελοῖος φαίνοιτ' ἂν ὁ μεγαλόψυχος μὴ ἀγαθὸς ὤν· οὐκ εἴη δ' ἄν· οὐδὲ τιμῆς ἄξιος· φαῦλος γὰρ ὢν· φλ ἀρετῆσ

καὶ οἰκειοῦσι τὴν συμπαίσαν ἀρετήν.

τῆς γὰρ ἄθλον, ἡ τιμή· καὶ ἀγαθοῖς τοῖς ἀγαθοῖς· ἔοικεν δὲ καὶ ἡ μεγαλοψυχία οἷον κόσμος τις εἶναι τῶν ἀρετῶν· μείζους γὰρ αὐτὰς ποιεῖ, καὶ δ' γίνεται αὐθις ἀδύνατα εἶναι· διὰ τοῦτο χαλεπὸν τὴν ἀληθείᾳ μεγαλόψυχον εἶναι· δ' γὰρ οἷόν τε ἄνευ καλοκαγαθίας· μάλιστα μὲν οὖν περὶ τιμὰς καὶ ἀτιμίας, ὁ μεγαλόψυχός ἐστι· καὶ ἐπὶ μὲ τοῖς μεγάλαις ἢ ταῖς ὑπὸ τῶν τυχόντων, μετρίως ἕξει αὐτῷ· ὡς τῶν οἰκείων τυγχάνων, ἢ καὶ ἐλαττόνων· ἀρετῆς γὰρ παντελοῦς ὄντι καὶ ἀνδρὶ τοῦ ἀξίᾳ τιμὴ δ' μεγίστη ἀποδίδοται, τῷ μὲν ἐχοντι τοὺς μεί ζω τῷ δ' ἀπομέμοι· ταῖς δ' ἀτελέστοις τυχόντων ἐπὶ μικροῖς, καὶ μ ἄν ὀλιγωρήσει· οὐδὲ τούτων ἄξιος· ὁμοίως δ' καὶ ἀτιμίας· δ' ἔσται δικαίως περὶ αὐτόν· μάλιστα μὲν δ' ἐστὶν ὡς καὶ εἴρηται ὁ μεγαλόψυχος περὶ τιμὰς· δ' μεγάλα ἐπὶ μὲ τοῖς ἐπὶ πλοῦτον ἐπὶ δυνασείᾳ ἐπὶ παντὶ τυχὸν ἀγαθῷ καὶ τύχῃ μετρίως ἐξει, ὁπωσοῦν ἔχει· δ' τυχὸν περὶ τιμῆς· δ' γὰρ τοῖς τυχοῦσι περὶ τιμῆς ἐστιν· ὑπάρχει δ' τοῖς μεγάλοις ἀγαθοῖς ἡ τιμὴ μᾶλλον· αἱρετὸν δὲ δυνασείᾳ εἶναι ἢ πλοῦτον· καὶ ὅλως τὴν ἀρετὴν τιμῶσιν· ἐπὶ τοῖς μεγάλοις δὲ καὶ τὸ ἐπιφανῆ εἶναι δοκεῖ· ἐπὶ τοῖς δὲ τυχήμασι συμβάλλεσθαι πρὸς μεγαλοψυχίαν· οἱ γὰρ ἀγενεῖς ἀξιοῦσι τιμᾶς· καὶ οἱ δυνασεύοντες, ἢ οἱ πλουτοῦντες· ἐν ὑπεροχῇ γάρ· δ' ἀγαθῷ ὑπάρχον πᾶν, ἐντιμότερον· διὸ καὶ τὰ τοιαῦτα μεγαλοψυχότερα ποιεῖ· τιμῶσι γὰρ ὑπὸ τινων· κατ' ἀλήθειαν δ' ὁ ἀγαθὸς μόνος τιμητέος· ὡς δ' ἄμφω ἔχει, μᾶλ λον ἀξιοῦται τιμῆς· οἱ δ' ἄνευ ἀρετῆς τὰ τοιαῦτα ἀγαθὰ ἔχοντες, οὔτε δικαίως ἑαυτοὺς μεγάλων ἀξιοῦσιν, οὔτε ὀρθῶς μεγαλόψυχοι λέγονται· ἄνευ γὰρ ἀρετῆς παντελοῦς οὐκ ἔστι ταῦτα ὑποφέρεσθαι ἢ καὶ ὑβρισταὶ καὶ τοῦτοι αὖται ἔχοντες κακὰ τύπον ταῖς· ἄνευ γὰρ ἀρετῆς, οὐρ' ἄδιον φέρειν ἐμμελῶς τὰ τῆς τύχης ταῖς· οὐ δικαίως δὲ φέρειν ἠγοῦνται τὰ ἄμεινον ὑπερέχειν, ἐκείνων καταφρονοῦσιν· αὐτοὶ δὲ, ὅτι αὐτύχωσι, πράττουσι· μιμοῦνται γὰρ τὸν μεγαλόψυχον οὐχ ὅμοιοι ὄντες· τοῦτο δ' ποιοῦσιν ἐν οἷς

δύναντται· τὰ μὲν οὖν κατ' ἀρετὴν ὑπ' ἀμφοτέρων πράττουσιν· καταφρονοῦσι
γὰρ τῶν ἄλλων· ὁ δὲ μεγαλόψυχος, δικαίως καταφρονεῖ· δοξάζει
γὰρ ἀληθῶς· οἱ δ' ἄλλοι, τυχόντως· οὐκ ὄζει δὴ πυκνοκίνδυνος· οὐδὲ φιλοκίν-
δυνος, διὰ τὸ ὀλίγα τιμᾶν· μεγαλοκίνδυνος δ' ἴσως ἐστὶν ἐπὶ φαύλοις
ὑπὲρ βίου ὡς οὐκ ἄξιον ὂν τοῦ κινδύνου τοιούτοις οὖσι· καὶ οἷος οὐ ποιεῖν· ὀργίλος δ' ἐστὶν
μᾶλλον ὁ μεγαλόψυχος· τὸ μὲν γὰρ ὑπερέχοντος· τὸ δὲ ὑπερεχομένου· καὶ
αὐτὸν ὑπερβατικὸς τοῦ φόβου· ὅταν δὲ προσφλήσει ὁ οὐ ποιητέα, καὶ ἐ-
στὶν οὐ μετρίως· διὰ τοῦτο δ' ἐστὶν ἡ μνησικακία· ὅς ἂν οὐ ποιήσωσιν οὓς ὤν δ'
ἂν πάθωσιν ἢ ἐλαττόωνται ὑπὸ τοῦ παθόντος οὐ τοῦ ποιήσαντος· βάλλει
ὑπερέχειν· ἡ γὰρ μεγαλοψυχία ἐκεῖ· τὰ δ' ἀνδρῶς· διὸ καὶ τὴν θέτιν οὐ
λέγει τὸν ὀργισθέντα τῷ διΐ· ἀλλ' οἷα κωμῳδοῦσι πρὸς τοὺς ἀθυμαί-
νοντας, ἀλλ' ὡς τοῦ θεοῦ ὄντος μεγαλοψύχου· καὶ τὸ μνησικακοῦν δεῖσθαι,
ἢ μόρις· ὑπηρετεῖν δὲ προθύμως· καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἐν ἀξιώ-
ματι καὶ οὐ τυχόντας μέτριον εἶναι· πρὸς δὲ τοὺς μέσους, μέτριον· τῶν
μὲν γὰρ ὑπερέχειν, χαλεπὸν καὶ σεμνόν· τῶν δὲ ἐξάδουν· καὶ ἐν ἐκεί-
νοις μὲν σεμνύεσθαι, ὀκ ἀγχινές· ἐν δὲ τοῖς ταπεινοῖς, φορτικόν·
ὥσπερ εἰς τοὺς ἀθηναίους ἰσχυίζεσθαι καὶ εἰς τὴν τιμὴν μὴ ἰέναι,
ἢ οὗ πρωτεύουσιν ἄλλοι· καὶ ἀρχὴν εἶναι καὶ μεληδόν, ἀλλ' ἢ ὅπου
τιμὴ μεγάλη ἢ ἔργον· καὶ ὀλίγων μὲν πρακτικὸν, μεταλλῶν δὲ καὶ
ὀνομαστῶν· ἀναγκαῖον δὲ καὶ φανερόμισον εἶναι καὶ φανερόφιλον·
τὸ γὰρ λανθάνειν φοβεῖσθαι μᾶλλον ἢ τῆς ἀληθείας, μᾶλλον ἢ
τῆς δόξης· καὶ λέγειν καὶ πράττειν φανερῶς· καὶ τὸ φρονητικὸν δὲ·
διὸ παρρησιαστικός· παρρησιαστικὸν δὲ διὸ καταφρονητικὸς καὶ
ἀληθητικός· πλὴν ὅσα μὴ εἰρωνείαν· εἰρωνεία δὲ πρὸς τοὺς πολ-
λοὺς· καὶ πρὸς ἄλλον μὴ διώκεσθαι ζημίαν· ἀλλ' ἢ πρὸς φίλον· δηλικὸν δὲ·
διὸ καὶ πάντες οἱ κόλακες, θητικοὶ ἢ οἱ ταπεινοὶ, κόλακες· ἢ δὲ
θαυμαστικὸς· ὅθεν γὰρ μέσα αὐτῷ ἐστιν· ὁ δὲ μνησίκακος· οὐδὲ
μεγαλοψύχου τὸ ἀπομνημονεύειν ἄλλως τε καὶ κακά· ἀλλὰ μᾶλ-
λον παρορᾶν· οὐδὲ αὐθρωπολόγος· ὅτι μὲλ αὐτοῦ ἕνεκεν, οὔτε
περὶ ἑτέρου· ὅτι μὲν γὰρ ἵνα ἐπαινῆται, μέλει αὐτῷ· ὅθ' ὅσως οἱ ἄλ-
λοι φείγονται

πρῆσις γὰρ διὰ ταῦτα φρο-
νητικὸς ἦν· καὶ ἀφρονητικὸς
δὲ· διὰ παῤῥησιαστικὸς· καὶ
ἀληθευτικὸς· πλὴν ὅσα μὴ

λοι ψέγωμεν· ἀλλ' οὐ ἐπαινετικόν ἐστι. διόπερ ἡ δὲ κακολογίας· ἡ δὲ
τῶν ἐχθρῶν, εἰ μὴ ἀξίως εἶναι· καὶ περὶ αὐταῖς καὶ αἰσχρῶν ἢ μικρῶν ἢ κατὰ
ὁλοφυρτικὸς καὶ δεητικός· ἀπονοσάζοντος γάρ, ὅτῳ ἐστὶν ἔχειν περὶ
τούτων καὶ οἷος κεκτῆσθαι, μᾶλλον τὰ καλὰ καὶ ἀγαθὰ τῶν
καρτῶν καὶ ὠφελίμων· οὐ γὰρ ἔχοντες μᾶλλον· καὶ κίνησις βραδεῖα
τῶν μεγαλοψύχων δοκεῖ εἶναι· καὶ φωνὴ βαρεῖα· καὶ λέξις στάσι-
μος· ὁ γὰρ αὐτουργικὸς, ὁ περὶ ὀλίγα σπουδάζων· οὐ δὲ σώφρων, ὁ
μηθὲν μέτριος οἷον μῶν· ἡ δὲ ὀξυφωνία ἢ ταχυτής, ἀπὸ τούτων·
οἱ οὖν μὴ ὁ μεγαλόψυχος· ὁ δ' ἐλλείπων, μικρόψυχος· ὁ δ' ὑπερβάλλων, χαῦνος· οὐ κακοὶ μὴν οὖν δοκοῦσιν εἶναι οὐ δ' ὅτι· ἀλλὰ
κακοποιοί εἰσιν· ἁμαρτημάτων δέ· ὁ μὴν μικρόψυχος ἀξίων μικρόψυχος
ὢν ἀγαθῶν, ἑαυτὸν ἀποστερεῖ ὧν ἄξιός ἐστι· μὴ ἔοικε κακόν τι ἔχειν
τὸ, ἐκ τοῦ μὴ ἀξιοῦν ἑαυτὸν τῶν ἀγαθῶν μηδὲ ἀγνοεῖν δ' ἑαυτόν· ὡρέγετο
γὰρ ἂν τῶν ἀξίως ὢν ἀγαθῶν τινῶν· ὁ μὲν οὖν λίθιοι τε δὴ δοκοῦ-
σιν εἶναι, ἀλλὰ μᾶλλον ὀκνηροί· ἡ τοιαύτη δόξα, δοκεῖ καὶ χεί-
ρους ποιεῖν· ἕκαστοι γὰρ ἐαυτῶν τοῦ καὶ τάξίαν· ἀφίστανται δὴ καὶ
τῶν πράξεων τῶν καλῶν καὶ τῶν ὡς τηδυμάτων, ὡς ἀνάξιοι ὄν-
τες· ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἐκτὸς ἀγαθῶν· οἱ δὲ χαῦνοι, λίθιοι ἑαυτοὺς χαῦνος·
ἀγνοοῦντες, καὶ ταῦτ' ὠφανῶς· ὡς γὰρ ἄξιοί ὄντες τῶν τιμίων ὠὶ
χρῆσθαι· εἶτα ἀβέλτερον καὶ ἀθεώρητον καὶ χήματα τοῖς
τρίφρις· ἁβάλλον πᾶν τι χήμα τε φανερὰ εἶναι αὐτῶν· καὶ λέγου
σι περὶ αὐτῶν· ὡς διὰ τούτων τιμηθησόμενοι· ἀντιτίθεται δὲ τῇ με
γαλοψυχίᾳ μικροψυχία, μᾶλλον δὲ χαυνότητος· καὶ ἧττον πί-
στευσις μᾶλλον, ἢ χειρόνδυσις· ἡ μὲν οὖν μεγαλοψυχία, περὶ τι-
μὴν ἐστὶ μεγάλων ὡς περ εἴρηται· ἔοικε δὲ καὶ περὶ παύτων εἶναι ἀ- περὶ φιλοτίμου ἢ ἀφιλοτίμ.
ρετῆς καθάπερ ἐν τοῖς πρώτοις ἐλέχθη· εἰ δόξειεν ἂν ἄτοπον εἶναι ἀρε-
τὴν ἑκάστου ἔχειν πρὸς τὴν μεγαλοψυχίαν, ὡς περ ἡ ἐλευθεριότης
πρὸς τὴν μεγαλοπρέπειαν· ἀμφω γὰρ οὖν ταῦτα, τοῦ μὲν μεγάλα
ἀφεστάναι· περὶ δὲ τὰ μέτρια καὶ τὰ μικρὰ διατιθέασιν ἡμᾶς ὡς
δεῖ· ὡς περ δ' ἐν λήψει καὶ δόσει χρημάτων, μεσότης ἐστὶν, ἡ αὐτὴ-

βολήν τινα ἔλλειψις, ὅταν μὴ ἐν τιμῆς ἀρέσῃ, τὸ μᾶλλον ἢ δεῖ καὶ ἧττον· ὑπερβολὴ δὲ τὸ θᾶττον δεῖ, καὶ ὡς δεῖ· φύσει τι φιλότιμον λέγομεν, ὡς μᾶλλον ἢ δεῖ, καὶ θᾶττον δεῖ, τῆς τιμῆς ἐφιέμενον· φύσει τι ἀφιλότιμον, ὡς οὐδὲ ἐπὶ τοῖς καλοῖς προαιρούμενον τιμᾶσθαι· ὅταν δ' ὅτε τὸν φιλότιμον ἐπαινῶμεν, ὡς καὶ δεῖ φιλόκαλον· τὸν δὲ ἀφιλότιμον, ὡς μέτριον καὶ σώφρονα· ὡς ἐν τοῖς πρώτοις εἴπομεν· δῆλον δ' ὅτι πλείονα χῶς τὸ φιλοτίμου λεγόμενόν ἐστιν, οὐκ ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἀεὶ φερόμενον τὸν φιλότιμον· ἀλλ' ἐπαινοῦντες μὲν ἐπὶ τὸ μᾶλλον, ἢ δεῖ· οἱ δὲ ψέγοντες δὲ ἐπὶ τὸ μᾶλλον, ἢ δεῖ· ἀνώνυμον δ' ὄντος τῆς μεσότητος ὡς ἐρήμης, ἔοικε μάχεσθαι τὰ ἄκρα· ἐν οἷς δ' ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις, καὶ τὸ μέσον· ὀργίζονται δὲ τιμῆς καὶ μᾶλλον ἢ δεῖ καὶ ἧττον· ἔστι δὲ καὶ ὡς δεῖ· ἐπαινεῖται δὲ ἡ μεσότης οὖσα περὶ τιμὴν ἀνώνυμος· φαίνεται δὲ πρὸς μὲν τὸ φιλοτιμίαν, ἀφιλοτιμία· πρὸς δὲ τὴν ἀφιλοτιμίαν, φιλοτιμία· πρὸς ἀμφότερα δέ, ἀμφότερά πως· ἔοικε δὲ τοῦτ' εἶναι περὶ τὰς ἕξεις ἀρετώδεις· ἀνωνύμως δὲ ὄντων τῶν ἄκρων, ἐπὶ τὸ μέσον τῇ πράότητι φέρομεν πρὸς τὸν ἔλλειψιν ἀποκλίνοντα, ἀνώνυμον ὄντα· ἡ δ' ὑπερβολή, ὀργιλότης τις λέγεται· τὸ μὲν γὰρ πάθος ἐστὶν ὀργή· τὰ δ' ἐμποιοῦντα, πολλὰ καὶ διαφέροντα· ὁμοίως δ' ἐν οἷς δεῖ, καὶ οἷς δεῖ ὀργίζομενοι, ἔτι δὲ ὡς δεῖ καὶ ὅτι, καὶ ὅσον χρόνον, ἐπαινεῖται· πρᾶος δὴ οὗτος ἂν εἴη· εἰ περὶ πράότητα ἐπαινετὸν βάλλει ὁ πρᾶος, ἀπάθειαν εἶναι καὶ μὴ ἀγάθαι ὑπὸ τοῦ πάθους· ἀλλ' ὡς ἂν ὁ λόγος τάξῃ, ὅτῳ καὶ ἐπὶ τούτοις, καὶ ἐπὶ ποσοῦτον χρόνον, ψεκτὸς ὁ πρᾶος· ἀμαρτάνειν δὲ δοκεῖ μᾶλλον ἐπὶ τὴν ἔλλειψιν· ὁ γὰρ μὴ τιμωρητικὸς ὁ πρᾶος· ἀλλὰ μᾶλλον συγγνωμονικός· ἡ δ' ἔλλειψις, εἴτ' ἀοργησία τίς ἐστιν, εἴθ' ὅτι δήποτε, ψέγεται· οἱ γὰρ μὴ ὀργιζόμενοι ἐφ' οἷς δεῖ, ἢ λίθιοι δοκοῦσιν εἶναι· καὶ οἱ μὴ ὡς δεῖ, μὴ δ' ὅτι, μὴ δὲ οἷς δεῖ· δοκεῖ γὰρ οὐκ ἀναίσθητος, οὐδὲ λυπεῖσθαι, μὴ ὀργιζόμενός τις,

πρᾳότης

ὀργιλότης

ἀοργησία

τιμωρία ἡ ἄμυνα ἀνθ' ὧν δοκεῖ πεπονθέναι· ὥσπερ τὸν κολάζειν οἱ ἀντιτιθόασιν·
κόλασις δὲ χαλεπότης τις προσθήκη τῆς βλάβης τῇ κακώσει τῆς τοῦ ἀμύνω. A. Gelius de his mel.

πρόμηθες εἶναι αὐτῶν τινός· τὸ δὲ προπηλακίζόμενον ἀνέχεσθαι μὴ
τοὺς οἰκείους περιορᾶν, ἀνδραποδώδες· ἡδὺ δὲ πέρβολὴ κατὰ
τὸν πόνον μὴ γίνεται· καὶ γὰρ οἷς οὐδεῖ, καὶ ἐφ' οἷς δεῖ καὶ μᾶλ
λον ἢ δεῖ, ἁθάπτον. ἐπὶ πλεῖον χρόνον· τὸ μὲν ἀπαυτόματον ἐπὶ πολὺ αὐτῷ ὑ-
πομένει· τὸ γὰρ αὐδύνασθαι τὸ εἶναι τὸ κακὸν ἢ μὴ ἐφ' ἑαυτῷ ἀπόλυσιν
καὶ ὁλόκληρον ἦ, ἀφόρητον τίνει· οἱ μὲν ὀργίλοι ταχέως μὲν ὀργίλος
γίζονται· ἐπὶ οἷς δεῖ καὶ ἐφ' οἷς δεῖ, μὴ μᾶλλον ἢ δεῖ· παύονται δὲ
ταχέως· ὃ μὴ βέλτιστόν ἐστι συμβαίνει δ' αὐτοῖς τοῦτο, ὅτι οὐκα-
τέχουσι τὴν ὀργήν, ἀλλὰ αὐτὰ ποδηδόασιν, ἢ φανεροί εἰσι διὰ τὴν ἀκρόχολος
ὀξύτητα· εἶτα ἀπαύονται· ὑπερβολὴ δ' εἰσὶν οἱ ἀκρόχολοι ὀξεῖς,
ἢ πρὸς πάντα ὀργίλοι καὶ ὧν τυγχάνουσι· ὅθεν καὶ τοὔνομα· οἱ δὲ πικροὶ, πικρός
δυσδιάλυτοι ἐπὶ πολὺ χρόνον ὀργίζονται· κατέχουσι γὰρ τὸν θυμόν·
παύει δὲ τίνει, ὅταν αὐτὰ ποδήδωσιν· ἡ γάρ τις μωρία παύει φίλος
ἅπας, ἢ δυνατὸν μὲν αὐτὸ φιλλύπησε μᾶλλον ποιοῦσα· τούτου δὲ μὴ ἐπὶ πολὺ
τὸ βάρος ἔχουσι· δοκεῖ δὲ τὸ μὴ ὠμὸν φανὲς εἶναι, τὸ δὲ συμπείθειν αὐ-
τοὺς οὐδεὶς· ἐν αὐτῷ δὲ πέψαι τὴν ὀργήν, χρόνος δεῖ· εἰσὶ δέ οἱ τοι
αὐτοὶ ἑαυτοῖς ὀλιγόπαυστοι μὲν τοῖς μάλιστα φίλοις· χαλεποὺς δὲ χαλεπός
λέγω μὲν, τοὺς ἐφ' οἷς τε μὴ δεῖ χαλεπαίνοντας, καὶ μᾶλλον ἢ
δεῖ· ἐπὶ πολὺ χρόνον· μὴ μὲν διαλλακτὸν πολλοῖς αὐτοῦτι μωρίας ἢ ἐπι-
κολάστεως· τῇ πρὸς τὴν τιμὴν δὲ μᾶλλον τὸν πέρβολὴν αὐτὴν τίθε-
μαι· ἐπὶ γὰρ μᾶλλον τίνεται· ἀνδρωδέστερον γὰρ τὸ μᾶλλον τι-
μωρεῖσθαι· καὶ πρὸς τὸ συμβιοῦν, οἱ χαλεποὶ χείρους· ὃ μὴ ἐν τοῖς
πρότερον εἴρηται, μὴ ἐκ τῶν λεγομένων δῆλον· τὸ δὲ ῥᾴδιον διο-
ρίσασθαι τὸ πῶς, καὶ τίσι μὴ ἐπὶ ποίοις, μὴ πόσον χρόνον ὀργιστέον, καὶ
μέχρι τίνος ὀρθῶς ποιεῖ τις ἢ ἁμαρτάνει· ὁ μὲν γὰρ μικρὸν πα-
ρεκβαίνων, οὐ ψέγεται, ὁτὲ μὲν τὸ μᾶλλον, οὐδ' ὁτὲ μὴ τὸ ἧττον· ἐνίοτε
γὰρ τοὺς ἐλλείποντας ἐπαινοῦμεν, καὶ πρᾴους φαμὲν· καὶ τοὺς
χαλεπαίνοντας ἀνδρώδεις, ὡς δυναμένους ἄρχειν· ὁ δὴ πόσον καὶ
πῶς ὀρεκβαίνων, ψεκτός, οὐρᾴδιον τῷ λόγῳ ἀποδοῦναι· ἐν γὰρ
τοῖς καθ' ἕκαστα ἡ αἴσθησις ἐν ἕξει· ἀλλὰ τόγε τοιοῦτον, δῆλον.

ὁ τὴν μὲν μέσην ἕξιν, ἐπαινετὴν· καθ' ἣν οἷς δεῖ ὀρεγόμεθα· καὶ ἐφ' οἷς δεῖ· καὶ ὡς δεῖ· καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα· αἱ δ' ὑπερβολαὶ ἢ ἔλλειψις, ψεκταὶ· καὶ ἐστὶ μικρὸν μὲν πρόμωμα ἡ ῥέμα· ἐπὶ πολὺν δὲ, μᾶλλον· ἐπὶ πολὺ δὲ, σφόδρα· δῆλον δ' ἐν ὅτι φύσει μέσης ἕξεως αἱ ἀρεταί· αἱ μὲν γὰρ ἐν τοῖς πρώτοις εἴρηνται ἕξεις· ἐν δὲ τοῖς ὁμιλίαις καὶ τῷ συζῆν, ἢ λόγῳ ἢ πράγμασιν κοινωνεῖν, οἱ μὲν ἀρεσκοι δοκοῦσιν εἶναι, οἱ πάντα πρὸς ἡδονὴν ἐπαινοῦντες· καὶ οὐθὲν ἀντιτείνοντες· ἀλλὰ δηοῖ μὴ ποιεῖν ἀλυπεῖ τοῖς ἐντυγχάνουσιν εἶναι· οἱ δ' ἐξ ἐναντίας τούτοις πρὸς πάντα ἀντιτείνοντες, καὶ τὸ λυπεῖν οὐδ' ὁτιοῦν φροντίζοντες, δύσκολοι καὶ δυσέριδες καλοῦνται· ὅτι μὲν οὖν αἱ εἰρημέναι ἕξεις ψεκταί εἰσιν, δῆλον· ἔτι δὲ ὅτι ἡ μέση τούτων ἐπαινετή, καθ' ἣν ἀποδέξεται ἃ δεῖ, καὶ ὡς δεῖ· ὁμοίως δὲ καὶ δυσχεραντεῖ· ὄνομα δὲ οὐκ ἀποδίδοται αὐτῇ πλὴν ἔοικε μάλιστα φιλία· τοιοῦτος γάρ ἐστιν ὁ κεκτημένος τὴν μέσην ἕξιν, οἷον βουλόμεθα λέγειν τὸν ἐπιεικῆ καὶ φίλον, τὸ ἔργῳ προσλαβόντα· διαφέρει δὲ φιλίας, ὅτι ἀνυπαθοῦς ὄντος καὶ τοῦ ἔργου, οἷς ὁμιλεῖ· οὐ γὰρ τῷ φιλεῖν, ἢ ἐχθραίνειν ἀποδέχεται ἕκαστα ἀεὶ· ἀλλὰ τῷ τοιοῦτος εἶναι· ὁμοίως δὲ πρὸς ἀγνῶτας καὶ γνωρίμους καὶ συνήθεις καὶ ἀσυνήθεις καὶ τἆλλα· πλὴν ἐν ἑκάστοις ὡς ἁρμόζει· τὸ γὰρ ὁμοίως προσήκει συνήθων ὄντα μὴ ποιεῖν φροντίζειν· τὸ δ' ἀλυπεῖν· καθόλου μὲν οὖν εἴρηται, ὅτι ὡς δεῖ ὁμιλήσει· ἀνωφελὲς δὲ πρὸς τὸ καλὸν καὶ τὸ συμφέρον, τοιάδε τις τὸ μὴ λυπεῖν ἢ συνηδύνειν· ἔοικε μὲν γὰρ περὶ ἡδονὰς καὶ λύπας εἶναι τὰς ἐν ταῖς ὁμιλίαις γινομένας· φύτων δ' ὅσας μὲν αὐτῷ ὄντι μὴ καλόν, ἢ βλαβερὸν συνηδύνειν, δυσχεραντεῖ· καὶ προαιρήσεται λυπεῖν· καὶ τῷ ποιοῦντι δὲ ἀδημοσύνην φέρειν· ἐὰν τὴν μὴ μικρὰν ἢ βλάβην· ἢ δ' ἐναντίως μικρὰν λύπην ὄντα μὴ ἀποδέξεται, ἀλλὰ δυσχεραντεῖ· διαφερόντως δ' ὁμιλήσει τοῖς ἐν ἀξιώμασι, καὶ τοῖς τυχοῦσι· καὶ μᾶλλον ἢ ἧττον γνωρίμοις· ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὰς ἄλλας διαφοράς, ἑκάστοις ἀπονέμων τὸ πρέπον·

καθαῦτο

ἢ καθ' αὑτὸ μὲν αἱρέσιμον τὸ συμπονῆσαι· λυπεῖν δὲ οὐ λαβέσθαι·
τοῖς δὲ ἀποβαίνουσιν, ἐὰν ἧι μείζω συμπεράσμασι· λέγω δὲ τῶι καλῶι
καὶ τῶι συμφέροντι· ἀνδρεῖος γὰρ ἕνεκα φίλου εἰς αὐθις μετέλοιτο μι
κρὰ λυπήσειν· ὁ μὲν γὰρ μέσος, οἷός ἐστιν· ἀκωλόμασται γὰρ
συμπονῶν τοις, ὁ μὲν ποιήσει εἶναι σοχαλός· μηδὲν ἀπολλύ, ἄ- ἄρεσκος
ρεσκος· ὁ δ' ὅσων ὠφέλιμός ἐστιν αὐτῶι πονήσει εἰς χρήματα, καὶ ὅσα κόλαξ
διὰ χρημάτων, κόλαξ· ὁ δὲ πάσιν χαίρειν· εἰρηι ὅτι δύσκολος
καὶ δύσερις· οὐδὲν γὰρ οἴεται δεῖν φαίνεσθαι τὰ ἀκραίαν τοῖς, διὰ τὸ αὐτὸν
μονεῖναι τὸ μέσον· περὶ τὰ αὐτὰ δὲ χρεὼν ὄντα ἢ φεύγειν ἀλαζονείας περὶ ἀγαλζονείας ἢ ἴρωνά. 11
μεσότης· ἀνώνυμος δὲ ἡ αὐτή· ὀχλήρη δὲ ἡ τοιαύτας ἐστὶ λε-
θῶ· μᾶλλον δὲ αὐτὸν εἰδέναι μῦθα περὶ τοῦ ἕξ, καθ' ἕκαστον δ' ἐλθόντες.
ἡ μεσότης ἐστὶν τοῦ ἀρετοῦ πίστευσαι μῦθα αὐ, ἐστὶ πάντων
ὅτων ἔχον συνιόντες· ἐν δὴ τῶι συζῶ, οἱ μὲν πρὸς ἡδονὴν καὶ λύ-
πην ὁμιλοῦντες εἰρηνικοί· περὶ δὲ τῶν ἀληθευόντων τὰ ψευδόμενοι
εἰσὶ πῶς μῦθα, ὁμοίως δὲ λόγοις καὶ πράξεσι καὶ τῶι πρὸς τὰ ἤματα· δι-
κεῖν δὲ ὁ μὲν ἀλαζών, προσποιητικὸς τῶν ἐνδόξων εἶναι καὶ μὴ ὑπ-
άρχόντων, ἢ μείζω ὑπάρχει· ὁ δὲ εἴρων, ἀνάπαλιν, ἀρνητικὸς τῶν
ὑπαρχόντων ἢ ἐλάττω ποιεῖν· ὁ δὲ μέσος αὐθέκαστος τις ὤν, ἀληθευ
τικὸς καὶ τῶι βίωι καὶ τῶι λόγωι, τὰ ὑπάρχοντ' ὁμολογῶν εἶναι πε
ρὶ αὑτὸν, οὔτε μείζω οὔτε ἐλάττω· ὅτι δὲ τούτων ἕκαστα, καὶ ἔμε
κάτην πρεῖμν ὁ μηθενός· ἕκαστος δὲ οἷός ἐστι, τοιαῦτα πράττει· καὶ
λέγει· καὶ ὅτω ζῆι, ἐὰν μήτι μὲν ἕνεκα πράττηι· καθ' αὑτὸ δὲ τὸ μὲν
ψεῦδος, φαῦλόν καὶ ψεκτόν· τὸ δ' ἀληθὲς, καλὸν καὶ ἐπαινετόν· οὕτω δὴ
καὶ ὁ μὲν ἀληθευτικὸς μέσος ὢν, ἐπαινετός· οἱ δὲ ψευδόμενοι, ἀμφό-
τεροι μὲν ψεκτοί· μᾶλλον δὲ ὁ ἀλαζών· περὶ ἕκαστα δ' εἰρώσω μῦθα·
πρότερον δὴ περὶ τοῦ ἀληθευτικοῦ· τὸ δὲ περὶ τοὺς ἐν ταῖς ὁμολογίαις ἀ-
ληθεύοντας λέγομεν· τὸ δ' ὅσα εἰς ἀδικίαν ἢ δικαιοσύνην συντείνει·
ἄλλης γὰρ ἂν εἴη παῦτ' ἀρετῆς· ἀλλ' ὧν οἷς μηθὲν ὄντων τοιούτων δια-
φέρουσι, καὶ ὧν λόγωι καὶ βίωι ἀληθεύει, τῶι τὸν ἕξιν τοιοῦτος εἶναι·
δόξειε δ' ἂν ὅρισμός ὧν ἕξις εἶναι· ὁ γὰρ ἀλήθης, καὶ ἐν οἷς μηδὲν

βωμοπανοῦργοι: οἱ σημοπανούργοι. βαῦνον δὲ ἔλεγον οἱ παλαιοὶ τὸν τρύφερον. ἢ βάυνα: μαλακὰ ῥάπτα. τρυφερά. Κλέταρχος μέντοι ὁ
Ἡλιοδώρου τὸ σημεῖον ἀποδίδωσιν:-

Ἀ εἰσοτέλως ἠθική

φέρῃ ἀληθεύων, ἀληθεύσει καὶ σὺ οἷς μὴ διαφέρῃ ἔτι μᾶλλον. ὡς γὰρ
αἰσχρὸν τὸ ψεύδεσθαι οὕτω λαβέσθαι, ὅμοιον καθαυτὸ τὸ ἁμαρτεῖν. ὁ δ' ἔτοι
οὗτος ἐπαινεῖται. ὧν τὸ ἔλαττον δέ μᾶλλον τὸ ἀληθοῦς ἀποκλίνοι. ἐμμελέστερον δὲ φαίνεται διὰ τὸ ἐπαχθεῖς τὰς ὑπερβο-
λὰς εἶναι. ὁ δὲ μείζω τ' ὑπαρχόντων πρὸς τὸ ἰούμορος μηδενὸς ἕνεκα, φαύλῳ μοι ἔοικεν. ὁ γὰρ ἂν ἥκιστα τῷ ψεύδει. μάταιος δὲ
φαίνεται μᾶλλον ἢ κακός. εἰδ' ἕνεκά τινος, ὅμως δόξης ἢ τιμῆς
οὐλίαν ψεκτὸς, ὡς ὁ ἀλαζών. ὁ δὲ ἀργυρίου ἢ ὅσα εἰς ἀργύριον, ἀ
γαθώνεστερος. ὅκειται δὲ τῇ δυνάμει δ' ὅτι μὲν ὁ ἀλαζὼν, ἀλλ' οὐ τῇ προ
αιρέσει. καὶ τοιοῦτον ἕξιν ἢ τοιοῦτοι εἶναι, ἀλαζών ἐστιν. ὥσπερ
καὶ ψεύστης. ὁ μὲν τῷ ψεύδει αὐτῷ χαίρων. ὁ δὲ δόξης ὀρεγόμενος, ἢ
κέρδους. οἱ μὲν οὖν δόξης χάριν ἀλαζονεύονται, τοιοῦτοι
πρὸς ποιοῦνται, ἐφ' οἷς ἔπαινος ἢ εὐδαιμονισμός. οἱ δὲ κέρδους,
ὧν ἢ ἀποτελοῦσιν ὅτι τοῖς τέλεσι, ἢ διαλαθεῖν ὅτι μὴ ὄντα.
οἷον ἰατρὸν ἢ μάντιν σοφὸν, διὰ τοῦτο οἱ πλεῖστοι πρὸς ποιοῦν-
ται τοιοῦτος ἀλαζονεύονται. ἔστι γὰρ ἐν αὐτοῖς τὰ εἰρημένα. οἱ
δ' εἴρωνες ὧν τὸ ἔλαττον λέγοντες, χαριέστεροι μὲν τὰ ἦθη φαί-
νονται. οὐ γὰρ κέρδους ἕνεκα δοκοῦσι λέγειν, ἀλλὰ φεύγοντες
τὸ ὀγκηρόν. μᾶλλον δὲ ὅτι τοιοῦτον δοξάζεται. οἷον Σω
κράτης ἐποίει. οἱ δὲ τὰ μικρὰ καὶ τὰ φανερὰ προσποιούμε
νοι, βωμοπανοῦργοί λέγονται, καὶ δύκαιοι φρόνιμοί εἰσι. καὶ ἐνίο
τε ἀλαζονεία φαίνεται, οἷον ἡ τῶν λακώνων ἐσθής. καὶ γὰρ ἡ ὑπερβολὴ τῆς λιανέλλειψις, ἀλαζονικόν. οἱ δὲ μετρίως χρώμε
νοι τῇ εἰρωνείᾳ καὶ περὶ τὰ μὴ λίαν ἐμπροσθὲν ἀφανῆ εἰρωνευό
μενοι, χαρίεντες φαίνονται. αὐτὴ κεῖται δ' ὁ ἀλαζὼν φαίνεται ὢν
ἀληθινῷ. χεῖρον δ. ὅσῳ ἢ τῷ δοκεῖν ἕνεκα τοιούτου ἐν τῷ βίῳ ἢ τῶν τοιού-
των διαγωγῆς μετὰ πολλοῦ, δοκεῖ τῇ ἐν ταύτῃ εἶναι ὁμιλίας τις
ἐμμελὴς καὶ οἷα δεῖ λέγειν. ἢ ὡς. ὁμοίως ἢ καὶ ἀκούειν. ποίοισι ἢ
τῷ ἐν τοῖς ῥητορικοῖς λέγειν ἢ τοιούτων ἀκούειν. δῆλον δ' ὡς ἢ πε-
ρὶ ταῦτα ὑπερβολὴ τις ἐλλειψις τοῦ μέσου. οἱ μὲν οὖν τῷ
μιλοίῳ

περὶ εὐτραπελίας

γελοίῳ ὑπερβάλλοντες, βωμολόχοι δοκοῦσιν εἶναι καὶ φορτικοί, γλιχόμενοι πάντως τοῦ γελοίου καὶ μᾶλλον στοχαζόμενοι τοῦ γέλωτα ποιῆσαι, ἢ τοῦ λέγειν εὐσχήμονα καὶ μὴ λυπεῖν τὸν σκωπτόμενον· οἱ δὲ μήτ' αὐτοὶ ἂν εἰπόντες μηθὲν γελοῖον, τοῖς τε λέγουσι δυσχεραίνοντες, ἄγριοι καὶ σκληροὶ δοκοῦσιν εἶναι· οἱ δ' ἐμμελῶς παίζοντες, εὐτράπελοι προσαγορεύονται· οἷον εὔτροποι· τοῦ γὰρ ἤθους αἱ τοιαῦται δοκοῦσι κινήσεις εἶναι· ὥσπερ δὲ τὰ σώματα ἐκ τῶν κινήσεων κρίνεται, οὕτω καὶ τὰ ἤθη· ἐπιπολάζοντος δὲ τοῦ γελοίου, καὶ τῶν πλείστων χαιρόντων τῇ παιδιᾷ, καὶ τῷ σκώπτειν μᾶλλον ἢ δεῖ, καὶ οἱ βωμολόχοι εὐτράπελοι προσαγορεύονται, ὡς χαρίεντες· ὅτι δὲ διαφέρουσι καὶ οὐ μικρόν, ἐκ τῶν εἰρημένων δῆλον. τῇ μέσῃ δ' ἕξει οἰκεῖον καὶ ἡ ἐπιδεξιότης ἐστί· τοῦ δ' ἐπιδεξίου ἐστὶ τοιαῦτα λέγειν καὶ ἀκούειν, οἷα τῷ ἐπιεικεῖ καὶ ἐλευθέρῳ ἁρμόττει· ἔστι γάρ τινα πρέποντα τῷ τοιούτῳ λέγειν ἐν παιδιᾶς μέρει καὶ ἀκούειν· καὶ ἡ τοῦ ἐλευθέρου παιδιὰ διαφέρει τῆς τοῦ ἀνδραποδώδους, καὶ αὖ τοῦ πεπαιδευμένου καὶ ἀπαιδεύτου· ἴδοι δ' ἄν τις καὶ ἐκ τῶν κωμῳδιῶν τῶν παλαιῶν καὶ τῶν καινῶν· τοῖς μὲν γὰρ ἦν γελοῖον, ἡ αἰσχρολογία· τοῖς δὲ μᾶλλον ἡ ὑπόνοια· διαφέρει δ' οὐ μικρὸν ταῦτα πρὸς εὐσχημοσύνην· πότερον οὖν τὸν εὖ σκώπτοντα ὁριστέον τῷ λέγειν ἃ πρέπει ἐλευθέρῳ, ἢ τῷ μὴ λυπεῖν τὸν ἀκούοντα ἢ καὶ ξέπειν· ἢ καὶ τό γε τοιοῦτον ἀόριστον· ἄλλο γὰρ ἄλλῳ μισητόν τε καὶ ἡδύ· τοιαῦτα δὲ καὶ ἀκούσεται ἥδιον· ἃ γὰρ ὑπομένει ἀκούων, ταῦτα καὶ ποιεῖν δοκεῖ· οὐ δὴ πᾶν ποιήσει· τὸ γὰρ σκῶμμα, λοιδόρημά τι ἐστίν· οἱ δὲ νομοθέται, ἔνια λοιδορεῖν κωλύουσιν· ἔδει δ' ἴσως καὶ σκώπτειν· ὁ δὴ χαρίεις καὶ ἐλεύθερος, οὕτως ἕξει, οἷον νόμος ὢν ἑαυτῷ· τοιοῦτος μὲν οὖν ὁ μέσος ἐστίν· εἴτ' ἐπιδέξιος, εἴτ' εὐτράπελος λέγεται· ὁ δὲ βωμολόχος, ἥττων ἐστὶ τοῦ γελοίου· καὶ οὔτε ἑαυτοῦ, οὔτε τῶν ἄλλων ἀπεχόμενος, εἰ γέλωτα ποιήσει· καὶ τοιαῦτα λέγων ὧν οὐθὲν ἂν ὁ χαρίεις εἴποι· ἔνια δὲ οὐδ' ἂν ἀκούσαι· ὁ δ' ἄγριος εἰς τὰς τοιαύτας ὁμιλίας ἀχρεῖος· οὐθὲν γὰρ συμβαλλόμενος πᾶσι δυσχ-

βωμολόχος

ἄγριος.

εὐτράπελος.

τέρπειν

ἐπιδέξιος

περὶ αἰδοῦς

ραίνῃ. δοκεῖ δὲ ἡ αἰδὼς ἀπουσία τις ἢ παιδεία εἶναι τοῦ βίου αἰσχρῶν. πρᾶξις δ' οὐκ αἰρημάτων τῶν βίου μεσότητος εἰσὶ δὲ πᾶσαι περὶ λόγων τινῶν καὶ πράξεων κοινωνίαι. διαφέρουσι δ' ὅτι ἡ μὲν περὶ ἀλήθειαν ὅδε ἐστίν. αἱ δὲ περὶ τὸ ἡδύ. τῶν δὲ περὶ τὴν ἡδονὴν, ἡ μὲν ἐν παιδιαῖς ἡ δ' ἐν τοῖς κατὰ τὸν ἄλλον βίον ὁμιλίαις. περὶ δὲ αἰδοῦς ὡς τινὸς ἀρετῆς, ὃ προσήκει λέγειν. παθήματι γὰρ μᾶλλον ἔοικεν ἢ ἕξει. ὁρίζονται δὲ τῷ πεῖ τὰ δὲ φόβῳ τις ἀδοξίας. ἀπροαιρέτου δὲ τῷ πεῖ τὰ δὲ φόβῳ τοῦ πλησίον. ἐρυθριάνουσι γὰρ οἱ αἰσχυνόμενοι. οἱ δὲ τὸ θανάτου φοβούμενοι, ὠχριῶσι. σωματικαὶ δὴ φαίνεταί πως εἶναι ἀμφότεραι. ὅπερ δοκεῖ παθήσεις μᾶλλον ἢ ἕξεως εἶναι. ἡ πᾶσα δὴ ἡλικία τὸ πάθος ἁρμόζει. ἀλλὰ τὴν νέαν. οἰόμεθα γὰρ δεῖν τοὺς τηλικούτους αἰδημονας εἶναι. διὰ τὸ παθητοὺς ζῶντας, πολλὰ ἁμαρτάνειν. ὑπὸ τῆς αἰδοῦς δὲ κεκωλύσθαι. καὶ ἐπαινοῦμεν τῶν μὲν νέων, τοὺς αἰδημονας. πρεσβύτερον δ' οὐδεὶς ἂν ἐπαινέσειεν, ὅτι αἰσχυντηλός. δοκεῖ γὰρ οἰόμεθα δεῖν αὐτὸν πράττειν, ἐφ' οἷς ἐστὶν αἰσχύνη. οὐ γὰρ καλῶς ἔχει ἐστὶν ἡ αἰσχύνη, εἰ πρός τινες ἐπιτρέπει τῆς φαύλοις. οὐ γὰρ πρακτέον τὰ τοιαῦτα. εἰ δ' ἐστὶ τὰ μὲν κατ' ἀλήθειαν αἰσχρὰ, τὰ δὲ κατὰ δόξαν, δῆλον διαφέρει. οὐ δὲ πρακτέα. ὥστ' οὐκ αἰσχυντέον. φαύλου γὰρ τὸ εἶναι αἱρετὸν, οἷον πράττειν τι τῶν αἰσχρῶν. τὸ δ' ὅτως ἔχειν ὥστε εἰ πράξει τι τῶν τοιούτων αἰσχύνεσθαι, καὶ διὰ ταῦτ' οἴεσθαι ἐπιεικὴς εἶναι, ἄτοπον. ὧν τοῖς ἑκουσίοις γὰρ ἡ αἰδὼς ἐπεικὼν ἦν ὁ ἐπιεικὴς, οὐδέποτε πράξει τὰ φαῦλα. εἰ δ' ἐστὶν αἰδὼς ὀξυνθέσεως ὑπόκρισις. φησὶ γὰρ πράξαι, αἰσχύνοιτ' ἂν. οὐκ ὄντι ἢ τοῦτο περὶ τοὺς ἀρετάς. εἰ δὲ ἡ ἀναισχυντία φαῦλον καὶ καὶ τὸ μὴ αἰδεῖσθαι τὰ αἰσχρὰ πράττειν, οὐθὲν μᾶλλον τὸν ταῦτα πράττοντα αἰσχύνεσθαι, ἐπιεικὲς. οὐκ ὄντι δὲ ἡ ἐγκράτεια ἀρετὴ, ἀλλὰ τις μικτή. διαληπτέον δὲ περὶ αὐτῆς ἐν ὑστέρῳ.

νῦν δὲ περὶ δικαιοσύνης

εἰπωμεν.

τέλος τοῦ δ'.

ΑΡΙΤΟΤΕΛΟΥΣ ΗΘΙΚΩΝ ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΩΝ

ΤΟ Ε.

Ε ει δικαιοσύνης καὶ δικίας σκεπτέον, περὶ ποίας τε τυγχάνουσιν οὖσαι πράξεις, καὶ ποία μεσότης ἐστὶν ἡ δικαιοσύνη· καὶ τὸ δίκαιον τίνων μέσον· ἡ δὲ σκέψις ἡμῖν ἔσται τῷ αὐτῷ μεθόδῳ χρῆσθαι πρὸ ειρημένοις· ὁρῶμεν δὴ πάντας τὴν τοιαύτην ἕξιν βουλομένους λέγειν δικαιοσύνην· ἀφ' ἧς πρακτικοὶ τῶν δικαίων εἰσὶ· καὶ ἀφ' ἧς δικαιοπραγοῦσι καὶ βούλονται τὰ δίκαια· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ περὶ ἀδικίας· ἀφ' ἧς ἀδικοῦσι καὶ βούλονται τὰ ἄδικα· διὸ καὶ ἡμῖν πρῶτον ὡς ἐν τύπῳ ὑποκείσθω ταῦτα περὶ αὐτῶν· ὁ γὰρ αὐτὸς ἔοικε λόγος ἔχειν περὶ τῶν ἕξεων καὶ τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν δυνάμεων, καὶ ἐπὶ τῶν ἕξεων· δυνάμεις μὲν γὰρ καὶ ἐπιστήμη, δοκεῖ τῶν ἐναντίων ἡ αὐτὴ εἶναι· ἕξις δὲ οὐκ ἐναντίας τῶν ἐναντίων ἐστὶν· οἷον ἀπὸ ὑγιείας, τὸ πράττειν τὰ ἐναντία· αὐτὰ τὰ ὑγιεινὰ μόνον· λέγομεν γὰρ ὑγιῶς βαδίζειν, ὅταν βαδίζῃ ὡς αὐτὸς ὑγιαίνων· πολλάκις μὲν οὖν γνωρίζεται ἡ ἐναντία ἕξις ἀπὸ τῆς ἐναντίας· πολλάκις δὲ αἱ ἕξεις ἀπὸ τῶν ὑποκειμένων· ἅπαντα γὰρ ἡ εὐεξία φανερὰ καὶ ἡ κακεξία φανερὰ γίνεται καὶ ἐκ τῶν εὐεκτικῶν, ἡ εὐεξία· καὶ ἐκ ταύτης, τὰ εὐεκτικά· εἰ γὰρ ἔστιν ἡ εὐεξία τὸ πυκνότητα σαρκός· καὶ τὴν κακεξίαν εἶναι μανότητα τοῦ σαρκός· καὶ εὐεξίας

τὸ δίκαιον τὸ ποιητικὸν τοῦ κατὰ μέρος λέγω· ἀκολουθεῖ δ'
ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἐὰν θάτερα τῶν ἐναντίων λέγηται, καὶ θάτερα τῶν ἐναντίων
λέγεται· οἷον ἐὰν τὸ δίκαιον, ἢ τὸ ἄδικον· ἔοικε δὲ τῶν ἐναντίων λέγε-
σθαι ἡ δικαιοσύνη ἡ ἀδικία· ἀμφοῖν δὲ τοῖν ὄντοιν ἑνὸς εἶναι τὴν
ὁμωνυμίαν αὐτῶν λανθάνειν διὰ τὸ μὴ πόρρω δῆλα εἶναι
ἀλλήλων ἡ διαφορά, ἐν ταῖς ἄλλαις ἐν τῇ ψυχῇ τὴν ἰδέαν· οἷον ὅτι καλεῖται κλεὶς ὁ
μωμυμένος ἢ τὸ τοῦ ποταμοῦ χάραγμα τῶν ζώων· ἢ ταῦτα μὲν κλείσιν· εἰλή-
φθω δὴ ὁ ἄδικος πρὸς ἃ λέγεται. δοκεῖ δή, ὅτε μὲν ὁ παράνομος ἄδικος εἶ-
ναι, καὶ ὁ πλεονέκτης καὶ ὁ ἄνισος, ὥστε δῆλον, ὅτι καὶ ὁ δίκαιος ἔσται, τά τε
μέσα καὶ τὸ ἴσον· τὸ μὲν δίκαιον ἀνάγκη εἶναι μέσον· τὸ δ' ἄδικον τὸ
παράνομον καὶ τὸ ἄνισον· ἐπεὶ δὲ πλεονέκτης ὁ ἄδικος, περὶ πάντα μὲν ἀγα-
θὰ ἔσται οὐ πάντα, ἀλλὰ περὶ ὅσα καὶ τὰ τύχα καὶ τὰ ἀτύχα· ἃ ὅλως μὲν ἁπλῶς
αἰεὶ ἀγαθὰ ἐστὶ καὶ ἀεί· οἱ δ' ἄνθρωποι ταῦτα αὐτοῖς ἀγαθὰ εἶναι δεῖ
δ' ἃ λαβεῖν μὲν καὶ ἐπὶ πολὺ καὶ ἁπλῶς ἀγαθά, ἢ αὐτοῖς ἀγαθὰ εἶναι· αἱ-
ρεῖσθαι δὲ ταῦτα οὐ τοῖς ἀγαθοῖς· ὁ δ' ἄδικος ἀεὶ τὸ πλέον αἱρεῖται τοῦ
ἁπλῶς κακοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸ ἔλαττον ἐστὶ τῶν κακῶν, ἀγνοεῖται δὲ τοῦτο
ἄγνοια· ἔστι γὰρ ἄνισον ἔχειν τὸ πλέον τοῦ ἐλάττονος· ἔστι δὲ καὶ τὸ ἄνισον
παρανομία· ἢ τοι ἀνισότης, περιέχει δὲ οὐδεμία ἀδικία ἄνευ κοινοῦ
ὅτου οὐδεμία ἀδικίας· ἐπεὶ δ' ὁ παράνομος ἄδικος ἦν, ὃ δὲ νόμιμον δί-
καιος, δῆλον ὅτι πάντα τὰ νόμιμα ἔστι πως δίκαια· τὰ τυγχάνοντα ὡρι-
σμένα ὑπὸ τῆς νομοθετικῆς, νόμιμα ἔστιν· ἕκαστον δὲ τούτων δίκαιον εἶναι
φαμέν· οἱ δὲ νόμοι ἀγορεύουσι περὶ πάντα σχεδόν, ἢ τὸ κοινῇ
συμφέρον τοῖς πᾶσιν, ἢ τοῖς ἀρίστοις, ἢ τοῖς κυρίοις οἷσιν ἢ κατὰ ἀρετὴν
ἢ κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον τοιοῦτον· ὥστε ἕνα μὲν τρόπον, δίκαια
λέγομεν τὰ ποιητικὰ καὶ φυλακτικὰ τῆς εὐδαιμονίας καὶ τῶν
μορίων αὐτῆς τῇ πολιτικῇ κοινωνίᾳ· προστάττει δὲ ὁ νόμος
καὶ τὰ τοῦ ἀνδρείου ἔργα ποιεῖν· οἷον μὴ λιπεῖν τὴν τά-
ξιν μηδὲ φεύγειν, μηδὲ ῥίπτειν τὰ ὅπλα· καὶ τὰ τοῦ σώ-
φρονος, οἷον

ὅτι πολλαχῶς λέγεται ἡ δι καιοσύνη

νόμος

ἁπλῶς

ಕಾಲಮಾನ ಪ್ರಕಾರ ಸಂಜೆ ೬ ಗಂಟೆಯಿಂದ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ೬ ಗಂಟೆಯವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅಗತ್ಯ ಸೇವೆಗಳಾದ ಆಸ್ಪತ್ರೆ, ಔಷಧಾಲಯ, ಪತ್ರಿಕಾ ವಿತರಣೆ ಮತ್ತು ಅಧಿಕೃತ ಪ್ರಯಾಣಗಳಿಗೆ ವಿನಾಯಿತಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಆದೇಶವನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದವರಿಗೆ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ₹೨೦೦ ದಂಡ ವಿಧಿಸಲಾಗುವುದು. ಪುನರಾವರ್ತನೆಯಾದರೆ ಕಠಿಣ ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗುವುದು ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಾರ್ವಜನಿಕರು ಸಹಕರಿಸಬೇಕೆಂದು ಮನವಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಕಾಲಮಾನ

ಕಾಲಮಾನ

ಕಾಲಮಾನ

ρος τῆς ὅλης· καὶ ἀδικοῦντι ἐν μέρει τοῦ ὅλου ἀδικήματος τοιαῦτα ἐστὶν
οἷα ὁ νόμος· ἔτι εἰ ὁ μὲν τὰ κερδαίνειν ἕνεκα μοιχεύων ἢ πρόσοδον λαμβάνων ὁ δὲ προστιθεὶς ζημιοῦται μᾶλλον ἢ ὠλιγωρημένος ἐκεῖνος δ' ἀδικεῖ ἀκόλαστος δόξειεν ἂν εἶναι μᾶλλον ἢ πλεονέκτης· ἐκεῖνος δ' ἀδικεῖ ἀκόλαστος δ' ὅ· δῆλον ἄρα ὅτι διὰ τὸ κερδαίνειν· ἔτι πρὸς ἐμὲ τὰ πλατόντα ἀδικήματα γίνεται ἢ ἐπαναφορὰ ἐπὶ τὴν μοχθηρίαν αἰεί· οἷον εἰ ἐμοίχευσεν ἐπὶ τὴν ἀκολασίαν· εἰ ἐξ ἑκατὸν λιπὼν παρασάτην ἔβαλε φιλίαν· εἰ δ' ἐπὶ ταξιν, ἐπὶ ὀργήν· εἰ δ' ἐκέρδανεν, ἐπὶ οὐδεμίαν μοχθηρίαν ἀλλ' ἢ ἐπ' ἀδικίαν· ὥστε φανερὸν ὅτι ὅστις ἀδικίας ἐστὶν ὅλως ἄλλης μέρος συνώνυμος ὅτι ὁ ὁρισμὸς ἐν τῷ αὐτῷ γένει· ἀμφω γὰρ ἐν τῷ πρὸς ἕτερον ἔχουσι τὸ δύνασθαι· ἀλλ' ἡ μὲν τιμωρίαν ἢ χρήματα ταύτην ἢ τιμὴν ἔχουσα ἐν ὀνόματι τοιαῦτα λαβεῖν ταῦτα πάντα, καὶ δι' ἃ δοκοῦσι τὰ ἀπὸ κέρδους· ἡ δὲ πᾶσαν τὰ τοιαῦτα ὅσα ἀπουδαῖος· ὅτι μὲν οὖν εἰσὶ δίκαιοι σύναιπλείους· ἢ ὅτι ὅστις ἑτέρας ἐστὶν ἀρετῆς, δῆλον· τίς δὲ ἡ πρὸς ἑτέραν, λοιπὸν διορίσασθαι τὸ ἀδίκημα· ὅτι ἐστὶν ὁμοίως καὶ τὸ ἄνισον καὶ τὸ παρὰ νόμον καὶ τὸ ἴσον καὶ τὸ δίκαιον πρᾶγμά τι· ἀλλ' ἔστιν ὡς μέρος πρὸς ὅλον, τὸ μὲν γὰρ ἄνισον ἅπαν παράνομον· τὸ δὲ παράνομον, οὐ πᾶν ἄνισον· τὸ μὲν γὰρ πλέον ἅπαν ἄνισον, τὸ δ' ἄνισον οὐ πᾶν πλέον, ἢ τὸ ἄδικον ἢ ἀδικία οὐ ταὐτὸ, ἀλλ' ἕτερα ἐκείνων· τὰ μὲν ὡς μέρη τὸ δ' ὡς ὅλα· μέρος γὰρ αὕτη ἀδικία φιλοῦσης ἀδικίας· ὁμοίως δὲ καὶ ἡ δικαιοσύνη φιλοδικαιοσύνης, ὥστε καὶ περὶ φιλίαν ἐν μέρει δικαιοσύνης καὶ περὶ φιλίαν ἐν μορίῳ ἀδικίας σκεπτέον· ἔστι δὲ καὶ οὐ τὰ αὐτὰ τὰ ἀδικοῦντα ὡς αὐτῷ· ἡ μὲν οὖν κατὰ τὴν ὅλην ἀρετὴν τὴν παρὰ μέρος ἡ μὲν φιλία ὅλης ἀρετῆς οὖσα χρῆσις, πρὸς ἄλλον· ἡ δὲ φιλακία, ἀφέλιμον ἢ τὸ δίκαιον δὲ τὸ ἀδικοῦν τοιαύτας φανερὸν ὡς δουλευτέον· χαλεπὸν γὰρ τοῦτο· ἀλλὰ τῶν νομίμων τὰ ἀπὸ φιλίας ὅλης ἀρετῆς προστάττομεν ἃ

ο ἀμείνων τοῖς ἀγαθοῖς ἢ πρὸς ἃ χρήσιμος πολιτικὸς, ὁ αὐτός ἐστιν ἀνὴρ ἀγαθὸς, καὶ πολίτης ἀγαθός.

μ προαιρετὸς δὲ καὶ μάλιστα ὁ τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν μηχανᾶσθαι προαιρούμενος· καὶ δὲ προαιρετὸν οὐ ταύτην ὁ ἀριστοτέλης φησὶ· ἀλλὰ τὴν ἀγαθοῖαν τοῦ δικαίου ἀνδρὸς μοιχᾶσθαι τῆς μοιχευομένης.

ἐστὶ· καθ' ἑκάστην δὲ ἀρετὴν πρόσταξις ἦν· ⟨ καθ' ἑκάστην μοχθηρίαν κωλύει ὁ νόμος· τὴν δὲ πρώτην καὶ κατὰ πᾶσαν ἀρετῆς, ὅτι τῶν νομίμων ὅσα νενομοθέτηται πρὸς παιδείαν κατὰ τὸ κοινόν, πρὸς δὲ κατὰ ἕκαστον παιδείαν καθ' ἣν ἁπλῶς ἀνὴρ ἀγαθός ἐστι, πότερον δὲ πολιτικῆς ἐστὶν ἢ ἑτέρας, ὕστερον διορίστεον· ὀρθῶς γὰρ ἴσως ποιεῖν ἀνάγκη τὸν ἀγαθὸν πολίτην ἀγαθῶ εἶναι ⟨ πολίτῃ πάντῃ· κατὰ μέρος δὲ καὶ δικαιοσύνης ⟨ τὴν κατ' αὐτὴν δικαίαν, ᾗ μὲν ὅταν εἶδος τοῦ ὄντος ἀγαθοῦ, ἢ τιμῆς· ἢ χρημάτων· ἢ τῶν ἄλλων ὅσα μερίζεται τοῖς κοινωνοῦσι πολιτείας· ᾗ δὲ τοὐναντίον ὅταν ἀνίσων ἔχειν ἢ ἴσων ἑτέρῳ ἑτέρᾳ· ᾗ δὲ τὸ ἐν τοῖς συναλλάγμασι διορθωτικὸν· τούτου δὲ μέρη δύο· τῶν γὰρ συναλλαγμάτων, τὰ μὲν ἑκούσιά ἐστι· τὰ δὲ ἀκούσια· ἑκούσια μὲν τὰ οἷον πράσεις, ὠνὴ· δανεισμός· ἐνγύη· χῆσις· παρακαταθήκη· μίσθωσις· ἑκούσια δὲ λέγεται, ὅτι ἡ ἀρχὴ τῶν συναλλαγμάτων τούτων ἑκούσιος· τῶν δ' ἀκουσίων, τὰ μὲν λάθραια· οἷον κλοπή· μοιχεία· φαρμακεία· προαγωγεία· δουλαποστασία, δολοφονία· ψευδομαρτυρία· τὰ δὲ βίαια, οἷον αἰκία· δεσμὸς· θάνατος· ἁρπαγή· πήρωσις· κακηγορία· προσωπολαμψία·

ἐπεὶ δ' ὅτι ἄδικος ἄνισος, καὶ τὸ ἄδικον ἄνισον, δῆλον· ὅτι ⟨ μέσον τι ὂν τοῦ ἀνίσου· τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ ἴσον· ἐν ὁπαιᾳοῦν πράξει ἧς τὸ πλέον, καὶ τὸ ἐλαττοῦν, ἧς ⟨ τὸ ἴσον· εἴη τὸ ἄδικ ἄνισον τὸ δίκαιον ἄνισον· ὅπερ ⟨ ἀνωμολόγηται δοκεῖ πᾶσιν· ἐπεὶ δὲ τὸ ἴσον μέσον, τὸ δίκαιον μέσον τι ἂν εἴη· ἔστι δὲ τὸ ἴσον ἐν ἐλαχίστοις δυσίν· ἀνάγκη ἄρα τὸ δίκαιον, μέσον τι καὶ ἴσον εἶναι, ⟨ πρός τινα καὶ τισὶ ⟨ ᾗ μὲν μέσον τι ὄν· ταῦτα δ' ἦν, πλεῖον καὶ ἔλαττον· ᾗ δὲ ἴσον ὅτι δύο· ᾗ δὲ δίκαιον, τισὶν· ἀνάγκη ἄρα τὸ δίκαιον ἐν ἐλαχίστοις εἶναι τέτταρσιν· οἷς τε δίκαιον τυγχάνει ὂν δύο ὅτι, καὶ ἐν οἷς τὰ πράγματα δύο· καὶ ἡ αὐτὴ ἐσότης οἷς καὶ ἐν οἷς· ὡς γὰρ ἐκεῖνα ἔχει τὰ ἐν οἷς, οὕτω κἀκεῖνα ἔχει· εἰ γὰρ μὴ ἴσοι, οὐκ ἴσα ἕξουσιν· ἀλλ' ἐνταῦθεν αἱ μάχαι καὶ τὰ ἐγκλήματα· ὅταν ἴσοι μὴ ἴσα, ἢ μὴ ἴσοι, ἴσα ἔχωσι ⟨ νέμουται· ἔτι ἐκ τῆς ἀξίας ἀνάγεται δῆλον· τὸ γὰρ δίκαιον ἐν τῷ νομίμῳ ὁμολογοῦσι πάντες

τ̃ κατ᾽ ἀξίαν τινὰ δ᾽ εἶναι· τὸ μὲ τοι ἀξίαν, ὁτ̃ δ᾽ αὐτ̃ λέγουσι πάν
τ̃ ὑπ᾽ ἀξ᾽ χειν· ἀλλ᾽ οἱ μ̃ δημοκρατικοὶ ἐλευθερίαν, οἱ δ᾽ ὀλιγαρχικοὶ
πλοῦτον· οἱ δ᾽ εὖ γενίαν· οἱ δ᾽ ἀριστοκρατικοί, ἀρετήν· ὅθεν ἄ
ρα τὸ δίκαιον ἀνάλογόν τι· τὸ γ̃ ἀνάλογον μόνου ὄντος ἐστὶ μονάδικὸν
ἀριθμοῦ ἴδιον, ἀλλ᾽ ὅλως ἀριθμ̃· ἡ γ̃ ἀναλογία, ἰσότης ὄντὶ λό
γων ἐστὶν τ̃ πάρσιν ἐλαχίστοις· ἡ μὲν οὖν διηρημένη ὅτι ἐν τ̃ πάρ
σι, δῆλον· ἀλλὰ καὶ ἡ συνεχής· ὧδε γ̃ φανερὸν ὡς δυσὶ χρῆσθαι καὶ δὶς
λέγειν· οἷον ὡς ἡ τοῦ α πρὸς τὸν τοῦ β, ἡ τοῦ β πρὸς τὸν τοῦ γ· δὶς οὖν
ἡ τοῦ β εἴρηται· ὥστε καὶ ἡ τοῦ β τιθεῖ δὶς, τὰ μ̃ ἄκρα τὰ ἀνάλογα·
ὅτι δ᾽ ἡ τὸ δίκαιον ἐν τ̃ πάρσιν ἐλαχίστοις, ἡ ὁ λόγος δείκνυσι· διή
ρηται γ̃ ὁμοίως οἷς τε καὶ ἔστω ἀριθμὸς ὁ Α ὅρος πρὸς τὸν Β, οὕ
τως ὁ γ̃ πρὸς τὸν Δ· ἐναλλὰξ ἄρα, ὡς ὁ Α πρὸς τὸν γ̃, ὁ Β πρὸς
τ̃ Δ· ὥστε καὶ ὁ ὅλος πρὸς ὅλον, ὅπερ ἡ νομὴ συνδυάζει· καὶ ὡ οὕτως
συντεθεὶς δίκαιος συνδυάζει· ἡ ἄρα τοῦ Α ὅρου πρὸς γ̃, ἡ τοῦ Β πρὸς
Δ σύζευξις, τὸ ἐν διανομῇ δίκαιόν ἐστι· καὶ μέσον τὸ δίκαιον· τοῦ
τ̃ι, τὸ ὡς ἄρα τὸ ἀνάλογον· τὸ δὲ ἀνάλογον, μέσον· τὸ δὲ δίκαιον,
μέσον ἀνάλογον· καλοῦσι δ᾽ τὴν τοιαύτην ἀναλογίαν γεωμετρικὴν οἱ μα
θηματικοί· ἐν γὰρ τ̃ γεωμετρικ̃, συμβαίνει τὸ ὅλον πρὸς τὸ ὅλον·
ὡς ἑκάτερον πρὸς ἑκάτερον· ἔστι δ᾽ ὁ συνεχὴς καὶ αὐτὴ ἀνάλο
γον· οὐ γὰρ ἔστιν εἷς ἀριθμῷ ὅρος ᾧ ἡ ὁ· τὸ μὲν οὖν δίκαιον τοῦτο,
ἀνάλογον· τὸ δ᾽ ἄδικον τὸ παρὰ τὸ ἀνάλογον· γίνεται ἄρα, τὸ μὲν πλέ
ον, τὸ δ᾽, ἔλαττον, ὅπερ καὶ τ̃ ἔργῳ συμβαίνει· ὁ μὲν γὰρ ἀδικῶν πλεῖ
ον ἔχει· ὁ δὲ ἀδικούμενος, ἔλαττον πάσχει· ὧν δ᾽ τὸ κακόν, αὐξάνει πάλιν·
ὡς ἀγαθὸν λόγῳ τινὶ τὸ ἔλαττον κακ̃, πρὸς τὸ μεῖζον κακ̃· ἔστι δὲ
τὸ ἔλαττον κακ̃ μᾶλλον αἱρετ̃ τοῦ μείζονος· τὸ δ᾽ αἱρετὸν, ἀγαθ̃·
ἡ γὰρ μᾶλλον μεῖζον φθορὰν ἐποίησε τοῦ δικαίου· τοῦτο δ᾽ ἐστὶ τὸ ἦλθον
τὸν ἐν τ̃ Διορθωτικ̃, ὃ τίνει ἐν τοῖς συναλλάγμασι γίνεσθαι ἑκου
σίοις καὶ τοῖς ἀκουσίοις· ἦν γὰρ τὸ δίκαιον, ἄλλο εἶδος ἔχειν τοῦ προ
τέρου· τὸ μὲν γὰρ διανεμητικὸν δίκαιον τῶν κοινῶν αἰεὶ κατὰ
τὴν ἀναλογίαν ἐστὶ τὴν εἰρημένην· τὸ γὰρ ἀπὸ χρημάτων κοινῶν, ἐὰν

γίνηται

εἶναι δὲ δικαιομένη ἔστιν ἡ τὸν λόγον τὸν αὐτὸν. οὗπερ ἔχουσι πρὸς ἄλ
ληλα τὰ εἰσενεχθέντα. καὶ τὸ ἄδικον τὸ αὐτικείμενον τῷ δικαίῳ τέ
τῳ, ὥς γε τὸ αὐτόθεν δοκεῖ. τὸ δ' ἐν τοῖς συναλλάγμασι δίκαιον,
ὅτε μὲν ἴσόν τι. καὶ τὸ ἄδικον αὖ ἴσον, ἀλλοὐκ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν ἐκείνῃ.
ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀριθμητικήν. ὅθεν καὶ διαφέρει εἰ ἐπὶ ἴσῃ καὶ φαῦλ' ἀ-
πέστερησεν. ἢ φαῦλος ἐπὶ φαύλῃ. ὁ δ' εἰ ἐμοίχευσεν ἐπὶ ἴσῃ, ἢ φαῦ
λ', ἀλλὰ πρὸς τοῦβλάβους τὴν διαφορὰν μόνον βλέπει ὁ νόμος, καὶ
χρῆται ὡς ἴσοις. εἰ ὁ μὲν ἀδικεῖ. ὁ δ' ἀδικεῖται. καὶ εἰ ὁ μὲν ἔβλαψεν
ὁ δὲ βλάπτεται. ὥστε τὸ ἄδικον τοῦτο ἄνισον ὂν ἰσάζειν πειρᾶται ὁ δι
καστής. καὶ γὰρ ὅταν ὁ μὲν πληγῇ. ὁ δὲ παίσῃ. ἢ κτείνῃ. ὁ δὲ ἀπο
θάνῃ, διήρηται τὸ πάθος, καὶ ἡ πρᾶξις εἰς ἄνισα. ἀλλὰ πειρᾶται τῇ
ζημίᾳ ἰσάζειν, ἀφαιρῶν τοῦ κέρδους. λέγεται γὰρ ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν
ἐπὶ τῆς τοιαύτης, κἂν εἰ μή τισιν οἰκεῖον ὄνομα εἴη τοῦ κέρδους,
οἷον τῷ παίσαντι καὶ ἡ ζημία τῷ πεπονθότι. ἀλλ' ὅταν τε
μεχθῇ τὸ πάθος, καλεῖται τὸ μὲν, ζημία, τὸ δὲ κέρδος. ὥστε τὸ
μὲν πλείονος καὶ ἐλάττονος τὸ ἴσον, μέσον. τοῦτο κέρδος καὶ ἡ ζη
μία. τὸ μὲν πλέον, τὸ δ' ἔλαττον ἐναντίως. τὸ μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ πεπονθότος πλέ
ον. τὸ δὲ τοῦ κακοῦ ἔλαττον, κέρδος. τὸ δ' ἐναντίον, ζημία. ὧν δὴ μέσον
τὸ ἴσον ὃ λέγομεν εἶναι δίκαιον. ὥστε τὸ μὲν ἐπανορθωτικὸν, δίκαι
ον ἂν εἴη, τὸ μέσον ζημίας καὶ κέρδους. διὸ ὅταν ἀμφισβητῶ
σιν ἐπὶ τὸν δικαστὴν καταφεύγουσι. τὸ δ' ἐπὶ τὸν δικαστὴν ἰέ
ναι ἐστὶν ἐπὶ τὸ δίκαιον. ὁ γὰρ δικαστὴς βούλεται εἶναι οἷον ἔμψυχον δίκαιον. δικαστὴς
ζητοῦσι δικαστὴν μέσον. καλοῦσιν ἔνιοι μεσιδίκους. ὡς ἐὰν τοῦ
μέσου τύχωσιν, τοῦ δικαίου τοῦ μέσου ἀρα τὸ δίκαιον, εἴπερ
καὶ δικαστὴς. ὁ δὲ δικαστὴς ἐπανισοῖ. καὶ ὥσπερ γραμμῆς εἰς ἄνισα
τμηθείσης, ᾧ τὸ μεῖζον τμῆμα ὑπερέχει, τοῦτ' ἀ-
φῄρηται τῷ ἐλάττονι τμήματι προσέθηκε. ὅτε δὲ διχαδιαιρεθῇ τὸ
ὅλον, τότε φασὶν ἔχειν τὸν αὐτὸν, ὅταν λάβωσι τὰ ἴσα. τὸ δὲ ἴσον μέσον
ὄντος μείζονος καὶ ἐλάττονος τοῦ πράγματος κατὰ τὴν ἀριθμητικὴν ἀναλογίαν. διὰ δίκαιον
ταῦτα καὶ ὀνομάζεται δίκαιον ὅτι δίχα ἐστίν. ὥσπερ ἂν εἴ τις εἴποι δίχαιον.

ἢ ὁ δίκαιος, ὅτι χεῖρον ἐποίουν ἢ ἐβούλοντο ἀμφοτέροις, ἀπὸ θατέρου πρὸς θάτερον ἢ προσετίθη, ὅτι τοῦτο ὑπερέχει τὸ ἕτερον· εἰ γὰρ ἀφῃρέθη μὲν, προσετέθη δὲ, ἐνίοτ' ἂν μόνον ὑπερεῖχε τὸ μέσου ἀρχαίνι· ἢ τὸ μέσον ἀφ' οὗ ἀφῃρέθη ἐνί· τοῦτῳ ἄρα συμβαίνει μὴ τι πλέον ἔχοντος, ἢ τί προσθεῖναι τῷ ἔλαττον ἔχοντι· ᾧ μὲν γὰρ τὸ μέσον ὑπερέχει, τοῦτο προσθεῖναι δεῖ, τῷ ἔλαττον ἔχοντι· ᾧ δ' ὑπερέχεται ἀφελεῖν ἀπὸ τοῦ μεσότου ἴσαι, ἐφ' ὧν, ᾱᾱ· β̄β̄· γ̄γ̄· ἀλλήλαις ἀπὸ φ ᾱᾱ ἀφῃρέθω τὸ ᾱε̄, ε προσκείσθω τῇ γ̄γ̄· τὸ ἐφ' ὧν γ̄δ̄· ὥστε ὅλη ἡ δ̄γ̄γ̄, φλ ε̄ᾱ, ὑπερέχει τῷ γ̄δ̄· ἢ τῷ γ̄ζ̄· φλ ἄρα β̄β̄, τῷ γ̄δ̄.

α ε α
ϛ ϛ
γ ζ γ δ

ἔστι δὲ ἡ ἐπὶ τοῖς ἄλλοις τέχνῃ τοῦτο· ἀνῃρῆσθαι γὰρ δεῖ, εἰ μὴ ἐπὶ τὸ πλεῖον ἢ ὅσον ἢ οἷον· ε τὸ πολύ ἐστιν ἢ τοσοῦτον ἢ τοιοῦτον· ἐλήλυθε γε ταῦτα ἢ τοιάδε μαθήματα ζημία ε κέρδος, ἐπὶ ἐκατέρου ἀλλαττόν· τὸ μὲν γὰρ πλέον ἔχειν ἢ τὸ ἑαυτοῦ κέρδος λέγεται· τὸ δ' ἔλαττον τοῦ ἐξ ἀρχῆς ζημιοῦσθαι· οἷον ἐν τῷ ωωλ ἢ ὠνεῖσθαι, ἢ ἐνδοῦναι ἄλλοις ἀδικεῖν ἔδωκεν ὁ νόμος· ὅταν δὲ μήτε πλέον μήτ' ἔλαττον, ἀλλὰ αὐτὰ δι' αὐτῶν γίνηται, τὰ αὐτῶν φασὶν ἔχειν· ἢ ὅτι ζημιοῦσθαι οὐτε κερδαίνειν· ὥστε τὸ κέρδος τὸ ἐστὶν ἢ ζημίας μέσον τὸ δίκαιόν ἐστι· τὸ δὲ ζημιοῦσθαι τὸ ἐκεῖνον τὸ ἴσον ἔχειν ε πρότερον ἢ ὕστερον· δοκεῖ δέ τισι, ἢ τὸ ἀντιπεπονθέναι ἁπλῶς δίκαιον, ὡς φασιν οἱ Πυθαγόρειοι ἔφασαν· ὡρίζοντο γὰρ ἁπλῶς τὸ δίκαιον, τὸ ἀντιπεπονθὸς ἄλλῳ· τὸ δ' ἀντιπεπονθὸς οὐκ ἐφαρμόττει οὔτε τὸ ἀντιπεπονθὸς τῷ μέρει μου, οὔτε τὸ πολιτικὸν· πολιτικὸν δὲ λέγω τὸ κοινωνικόν· τὸ δ' ἀντιπεπονθὸς, οἷον ἐφαρμόττει· οὔτε τὸ διαμεμικτὸν δίκαιόν ἐστι· οὔτε τὸ διορθωτικὸν· καίτοι βούλονται τοῦτο λέγειν, ε τὸ ῥαδαμάνθυος δίκαιον, εἰκῇ πάθοι τοῦτ'

ῥαδαμάνθυς

ἔρεξε

ἔρεξε δίκην· ἴσθι ἄρα γὰρ οἱ ῥήτορες πολλαχοῦ διαφωνεῖ· οἷον εἰ ἀρχὴν
ἔχων ἐπιτάξειν, οὐ δεῖ αὐτὸν πολυπραγμονεῖν· εἰ δὲ ἄρχοντα ἐπιτάξειν,
ὃ πλημμελῆσαι μόνον δεῖ, ἀλλὰ καὶ κολασθῆναι· ἔτι τὸ ἑκούσιον, εἰ τὸ ἀ-
κούσιον διαφέρει πολύ· ἀλλ' ἐν μὲν ταῖς κοινωνίαις ταῖς ἀλλακτικαῖς
σώζει τὸ τοιοῦτον δίκαιον τὸ αὐτὸ πεπονθὸς κατ' ἀναλογίαν,
ἢ μὴ κατ' ἰσότητα· ζῇ γὰρ αὐτὸ ποιεῖν ἀνάλογον συμμένει ἡ
πόλις· ἢ γὰρ τὸ κακῶς ζητοῦσιν, εἰ ἢ μὴ, δοκεῖ εἶναι, εἰ μὴ
αὐτὸ ποιήσει· ἢ τὸ οὗ, εἰ δὲ μὴ, μετάδοσις ὁ πέπεται, τῇ μεταδόσει
ἢ συμμένουσι· διὸ καὶ χαλκέων ἱερῶν ἐμπορῶν ποιοῦσι, ἵνα αὐτὸ
πόδοσις ᾖ· τοῦτο γὰρ χάλκος ἴδιον· αὐτὸν πρατῆσαι γὰρ δεῖ
τῷ χαλκῷ μῶν, καὶ πάλιν αὐτὸν ἄρξαι χαλκοῦ μῶν· ποιεῖ ἢ
τὴν ἀντίδοσιν τὴν κατὰ τὸν ἀναλογίαν, ἢ κατὰ διάμετρον σύζυ
ξις· οἷον οἰκοδόμος ἐφ' ᾧ α· σκυτοτόμος, ἐφ' ᾧ β· οἰκία ἐφ' ᾧ γ·
ὑπόδημα ἐφ' ᾧ δ· δεῖ οὖν λαμβάνειν τὸν οἰκοδόμον πρὸς τὸν
σκυτοτόμον τὸ ἐκείνου ἔργου, καὶ αὐτὸν ἐκείνῳ μεταδιδόναι τὸ αὑτοῦ.
ἐὰν δὴ πρῶτον ᾖ τὸ κατὰ τὴν ἀναλογίαν ἴσον, εἶτα τὸ αὐτὸ πε-
πονθὸς γένηται, ἔσται τὸ λεχθέν· εἰ δὲ μὴ, οὐκ ἴσον, οὐδὲ συμμέ
νει· οὐθὲν γὰρ κωλύει πρεῖττον εἶναι τὸ θατέρου ἔργον, ἢ τὸ θατέρου·
δεῖ δὴ ταῦτα ἰσασθῆναι· ὅτι δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν·
οὐ μὴ γὰρ εἰ μὴ ἐποίει τὸ ποιοῦν, ὅσον οἷον, καὶ τὸ πάσχον οὐκ
ἂν ἔπασχε τοσοῦτον ὅσον ἔπασχεν· οὐ γὰρ ἐκ δύο ἰατρῶν γίνε-
ται κοινωνία, ἀλλ' ὀξέος ἢ πικροῦ, ἢ ὅλως ἑτέρων ἢ οὐκ ἴσων· ἀλλὰ τούτῳ δεῖ ἰσασθῆναι· διὸ πάντα συμβλητὰ δεῖ πως
εἶναι, ὧν ἐστὶν ἀλλαγή, ἐφ' ὃ νόμισμι ἐλήλυθε· καὶ γίνεταί πως μέ
σον· πάντα γὰρ μετρεῖ· ὥστε καὶ τὸν ὑπερέχοντα καὶ τὴν ἔλλειψιν
πόσα ἄττα δεῖ ὑποδήματα τοῖσδε οἰκίαν, ἢ ξοφῆ· δεῖ γὰρ ἴνωσ ὥσπερ
ὁ οἰκοδόμος πρὸς σκυτοτόμον, τοσαδὶ ὑποδήματα πρὸς οἰκίαν
ἢ ξοφῆ· εἰ γὰρ μὴ τοῦτο, οὐκ ἔσται ἀλλαγὴ, ὃ δὲ κοινωνία· τοῦ
τοδ' εἰ μὴ ἴσα εἴη πως, οὐκ ἔσται· δεῖ ἄρα ἑνί τινι πάντα μετρεῖσθαι,
ὥσπερ ἐλέχθη πρότερον· τοῦτο δ' ἐστὶ τῇ μῶν ἀληθείᾳ, ἡ χρεία.

νόμισμα

νόμισμα

ἢ πάντα συνέχει· εἰ γὰρ μηθὲν δέοιντο ἢ μὴ ὁμοίως, ἢ οὐκ ἔσται ἀλλαγή, ἢ οὐχ αὕτη· οἷον δι' ὑπάλλαγμα φησὶ χρείας τὸ νόμισμα γεγενῆσθαι κατὰ συνθήκην· καὶ διὰ τοῦτο γοῦν ὄνομα ἔχει νόμισμα· ὅτι οὐ φύσει, ἀλλὰ νόμῳ ἐστί, καὶ ἐφ' ἡμῖν μεταβάλλειν καὶ ποιῆσαι ἄχρηστον· ἔσται δὴ καὶ ὧδε συμβῆσαι ὅταν μὴ ἴσα ᾖ· ὥστε τὸ ὅπως ἀεὶ τὸ πρὸς συμμετρίαν ἔργον ἐστὶ συμμετρία· εἰ γὰρ μὴ ἔσται ἀλλαγή, οὐκ ἔσται κοινωνία· ἔστι δὲ κοινωνία ἐὰν ἴσα ᾖ· πρῶτον οὖν ἰσασθῆναι δεῖ κατὰ τὸν λόγον· ἔστω δὴ ἃ· τροφή γ· σκυτοτόμος ε· τὸ ἔργον αὐτοῦ τοῦ ἰσασμένου α· εἰ δ' ὅτῳ μὴ ἔστιν ἀντιπεπονθέναι, οὐκ αὐτῶν κοινωνία, ὅτι δὲ χρεία συνέχει ὥσπερ ἐν τῷ ὅλῳ, δηλοῖ· ὅταν μὴ ἔνι χρεία ὥσι ἀλλήλων· ἢ ἀμφότεροι ἢ θάτερος οὐκ ἀλλάττονται, ὥσπερ ὅταν τις ἔχῃ αὐτὸς δεηθείη τις, οἷον οἶνον διδόντες σῖτον ἐξάγωσιν, δεῖ ἄρα τοῦτο ἰσασθῆναι· ὑπὲρ δὲ τοῦ μέλλοντος ἀλλαγῆσεσθαι, εἰ ὧν μηδὲν δεῖται, ὅτι ἔσται ἐὰν δεηθῇ, τὸ νόμισμα οἷον ἐγγυητής ἐστιν ἡμῖν· δεῖ γὰρ τοῦτο φέρον τι εἶναι λαβεῖν· πάσχει μὲν οὖν καὶ τοῦτο τὸ αὐτό· οὐ γὰρ ἀεὶ ἴσον δύναται· ὁμως δὲ βούλεται μᾶλλον μένειν· διὸ δεῖ πάντα τιμᾶσθαι· ἀεὶ γὰρ ἔσται ἀλλαγή· εἰ δὲ τοῦτο κοινωνία· τὸ δὴ νόμισμα ὥσπερ μέσον σύμμετρα ποιῆσαν ἰσάζει· οὐ γὰρ ἂν μὴ ἦσαν ἀλλαγῆς κοινωνίαν ἦν οὐδ' ἀλλαγή, ἰσότητος μὴ οὔσης· οὐδὲ ἰσότης μὴ ὄντος συμμετρίας· τῇ μὲν οὖν ἀληθείᾳ, ἀδύνατον τὸ τοσοῦτον διαφέρον τα, σύμμετρα γενέσθαι, πρὸς δὲ τὴν χρείαν ἐνδέχεται ἱκανῶς, ἓν δή τι δεῖ εἶναι, τοῦτο δὲ ἐξ ὑποθέσεως· διὸ νόμισμα καλεῖται· τοῦτο γὰρ πάντα ποιεῖ σύμμετρα, μετρεῖται γὰρ πάντα νομίσματι οἰκία, ἐφ' ἧς α· μναῖ δέκα β· κλίνη γ, τὸ δὴ α τοῦ β ἥμισυ, ἢ πόσα μνῶν ἀξία ἡ οἰκία ἢ ἴσων· ἡ δὲ κλίνη ἡ δέκατον μέρος τοῦ γ τοῦ β νομίσματι δηλονότι πρίν ποτε κλίναι ἴσον οἰκία ὅτι ποτέ· ὅτι δ' ὅτῳ ἡ ἀλλαγὴ ἐστὶ πρὶν τὸ νόμισμα εἶναι, δῆλον· διαφέρει γὰρ

διαφέρῃ γὰρ οὐδὲν ἢ εἰ κλῖμαι ε. αὐτὶ οἰκίας ἢ ὅσομαί ε κλῖναι. τί μὲν οὖν τὸ ἄδικον, καὶ τί τὸ δίκαιόν ἐστιν, εἴρηται. διωρισμένων δ' ἀρύτων, δῆλον ὅτι καὶ δικαιοπραγία μέσον ἐστὶ τοῦ ἀδικεῖν, καὶ ἀδικεῖσθαι. τὸ μὲν γὰρ πλέον ἔχειν, τὸ δ' ἔλαττόν ἐστιν. ἡ δὲ δικαιοσύνη, μεσότης ἐστίν, οὐχὶ ὡσαύτως τὸν πρότερον ἀρετῶν, ἀλλ' ὅτι μέσου ἐστί. τὸ δὲ ἴσον ἐν ἀνάγκῃ ἐστὶν εἶναι τοῦ μέσου καὶ τοῦ ἀνίσου. ἡ δικαιοσύνη ἄρα ἐστὶν ἡ καθ' ἣν ὁ δίκαιος λέγεται πρακτικὸς καὶ τῆς προαιρέσεως τοῦ δικαίου, καὶ διανεμητικὸς καὶ αὐτῷ πρὸς ἄλλον, καὶ ἑτέρῳ πρὸς ἕτερον· οὐχ οὕτως, ὥστε τὸ μὲν αἱρετοῦ πλέον αὐτῷ, ἔλαττον δὲ τῷ πλησίον· τὸ δὲ λυπηρὸν ἀνάπαλιν, ἀλλὰ τὸ ἴσον κατὰ τὴν ἀναλογίαν· ὁμοίως δὲ καὶ ἄλλῳ πρὸς ἄλλον. ἡ δ' ἀδικία ἀρύ ἐναντίον, τὸ ἀδίκημα· τοῦτο δ' ἐστὶν ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις τοῦ ὠφελίμου ἢ βλαβεροῦ ἀρύ ἐστὶ τὸ ἀνάλογον· διὸ ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις ἡ ἀδικία αὖ τὴν ὑπερβολῆς καὶ ἐλλείψεως ἐστίν· ἐφ' αὑτοῦ μὲν ὑπερβολῆς τοῦ ἀπλῶς ὠφελίμου· ἐλλείψεως δὲ τοῦ βλαβεροῦ. ὧν δὲ πρὸς ἄλλον, τὸ μὲν ὅλον ὁμοίως· τὸ δὲ παρὰ τὸ ἀνάλογον, ὁ πρέπει ἑαυτῷ· τοῦ δὲ ἀδικήματος, τὸ μὲν ἔλαττον, τὸ ἀδικεῖσθαι· τὸ δὲ μεῖζον, τὸ ἀδικεῖν. περὶ μὲν οὖν δικαιοσύνης καὶ ἀδικίας, τίς ἑκατέρας ἐστὶν ἡ φύσις, εἰρήσθω τοῦτον τὸν τρόπον· ὁμοίως δὲ περὶ δικαίου καὶ ἀδικήματος καθόλου· ἐπεὶ δ' ἐστὶν ἀδικοῦντα μὴ πάντως ἄδικον εἶναι, οἷα ἀδικήματα ἄδικα ἢ δικαίου ἐστὶν ἑκάστῳ μορίων ἀδικίαν. οἷον κλέπτης ἢ μοιχὸς ἢ λῃστὴς ἢ οὕτω μὲν οὐδὲν διοίσει. εἰ γὰρ αὖ συγγνώσεται γυναικὶ εἰδὼς τὸ ἢ· ἀλλ' οὐδὲ προαιρέσεως ἀρχή, ἀλλὰ διὰ πάθος· ἀδικεῖ μὲν οὖν, ἄδικος δ' οὐκ ἔστιν, οἷον ὁ δὲ κλέπτης, ἐκλεπτεῖ· ὁ δὲ μοιχὸς, ἐμοίχευσε· ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων. ὡς μὲν οὖν ἔχει τὸ αὐτὸ πεπονθὸς πρὸς τὸ δίκαιον, εἴρηται πρότερον· δεῖ δὲ μὴ λανθάνειν ὅτι τὸ χειρὶ μὲν οὐ ἔστι τὸ ἁπλῶς δίκαιον, τὸ πολιτικὸν δίκαιον· ἔστι δὲ ὅπου ἂν ὦσι κοινωνοῦντες βίου πρὸς τὸ εἶναι αὐτάρκειαν ἐλευθέρων ἴσων, ἢ κατὰ ἀναλογίαν, ἢ κατ' ἀριθμόν· ὥστε ὅσοις μὴ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστι πρὸς ἀλλήλους τὸ πολιτικὸν δίκαιον

δικαιοπραξία.

δικαιοσύνη.

δίκαιον

δίκαιόν ἀλλὰ τί δίκαιον. καθ' ὁμοιότητα. ἔστι δίκαιον, οἷς ἡ νόμος πρόσ-
τρόπος. νόμος δ' ἐνοῖς ἀδικία. ἦ δίκη, καίτοις τὸ δίκαιόν τὸ ἀδίκη-
ξυνοῖς δ' ἀδικία, καὶ τὸ ἀδικεῖν ἐν τούτοις. ξυνοῖς δὲ τὸ ἀδικεῖν,
οὐ πᾶσιν ἀδικία. τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ πλέον αὐτῷ νέμειν, τῶν ἀγαθῶν
ἀπλῶς. ἔλαττον δὲ, τῶν ἀπλῶς κακῶν. ἀδικεῖ μὲν οὖν ἀρχὴ ἀδίκου.
ἀλλὰ τὸν λόγον. ὅτι ἔστιν ἓν τοῦτο πρᾶγμα, καὶ ἡ μετὰ τύραννος.
ὅστε δεῖ ὁ ἄρχων φύλαξ τοῦ δικαίου, εἰδὲ τοῦ δικαίου, καὶ τοῖσου.
ἐπεὶ δ' οὐθὲν αὐτῷ, πλέον εἶναι δοκεῖ εἶναι ὅσπερ δίκαιος, οὐ γὰρ μέ
μᾶ πλέον τοῦ ἀπλῶς ἀγαθοῦ αὐτῷ, εἰ μὴ πρὸς αὐτὸν ἀλλὰ τὸν
ὅστε. δι' ὃ ἕτερόν τι ἔσται καὶ διὰ τοῦτο ἀλλότριον εἶναι φασιν ἀρχὴ
τὸν δικαιοσύνην. καθάπερ ἐλέχθη πρότερον. μισθός τις ἄρα
δικαιοσύνη. τοῦτο δὲ τιμὴ καὶ ὄργας, ὅτῳ δὲ μὴ ἱκανὰ ταῦτα, οὗτοι
δίκαιον: ἀντοξικὸν: πρακτικὸν γίνονται τύραννοι. τὸ δὲ ἀντοπικὸν δίκαιον καὶ τὸ πρᾶκτικὸν, οὐ ταὐ-
τὸ τούτοις, ἀλλ' ὅμοιον. οὐ γάρ ἐστιν ἀδικία πρὸς τὸ αὐτοῦ ἀ-
πλῶς. τὸ δίκτημα καὶ τὸ τέκνον ἕως ἂν ᾖ πατρὸς καὶ μὴ χωρι-
σθῇ, ὥσπερ μέρος αὐτοῦ. αὐτὸν δ' οὐθεὶς προαιρεῖται βλάπτειν.
διὸ οὐκ ἔστιν ἀδικία πρὸς αὐτὸν. οὐδ' ἄρα ἄδικον οὐδὲ δίκαιον τὸ
πολιτικὸν. κατὰ νόμον γὰρ ἦν, καὶ ἐν οἷς ἐπιφύκει εἶναι νόμος. οὗ-
τοι δ' ἦσαν, οἷς ἔξεστι μετέχειν τοῦ ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι. διὸ μᾶλ-
λον πρὸς γυναῖκα ἔστι δίκαιον, ἢ πρὸς τέκνα καὶ κτήματα. πρῶτον γάρ
ἔστι τὸ οἰκονομικὸν δίκαιον ἕτερον ἢ τὸ πολιτικόν. Τῶν δὲ πολιτικῶν
δίκαιον πολιτικὸν δικαίων τὸ μὲν φυσικόν ἐστι. τὸ δὲ, νομικόν. φυσικὸν μὲν, τὸ πανταχοῦ τὴν αὐτὴν ἔχον δύναμιν, καὶ οὐ τῷ δοκεῖν ἢ μὴ. νομικὸν δὲ, ὃ ἐξ
ἀρχῆς μὲν οὐθὲν διαφέρει ὅτῳσοῦν ἢ ἄλλως. ὅταν δὲ θῶνται, διαφέ-
ρει, οἷον τὸ, μνᾶς λυτροῦσθαι, ἢ τὸ αἶγα θύειν, ἀλλὰ μὴ δύο πρόβα
τα. ἔτι ὅσα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καθ' ἕκαστα νομοθετοῦσιν. οἷον τὸ θύειν βρασί
δα καὶ τὰ ψηφίσματα τῶν ἰδίων. δοκεῖ δὲ ἔνιοις πάντα εἶναι τοιαῦτα, ὅ
τι τὸ μὲν φύσει, ἀκίνητον, καὶ πανταχοῦ τὴν αὐτὴν ἔχειν δύνα-
μιν. ὥσπερ τὸ πῦρ καὶ ἐνθάδε καὶ ἐν Πέρσαις καίει. τὰ δὲ δίκαια
κινούμενα ὁρῶσι, τοῦτο δ' οὐκ ἔστιν οὕτως ἔχειν, ἀλλ' ὅτι μὲν ὡς. καίτοι
παρ' ἡμῖν

ϖῶς ἀστεροῖς θεοῖς ἴσως ὄδαιμῶς ἔχον· ϖῶς ἡμῖν δ' ὅτι μὲν τι καὶ φύ-
σικὸν κινητόν· οὐ μὲν τοι πᾶν· ἀλλ' ὅμως ἔστι, τὸ μὲν φύσει· τὸ δὲ
οὐ φύσει· ϖοῖον δὲ φύσει τῶν ὄντων δεῖ λέγειν καὶ ἄλλως ἔχειν καὶ πρᾶ-
ον ᾖ, ἀλλὰ νομικὸν καὶ θητὸν ἐστιν, εἰ περ ἄμφω κινητὰ ὁμοίως, δῆ-
λον· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δὲ οὕτω τὸ σὰρ μόσει δίκαιον ὁμοίως. φύσει μὲν γὰρ ἡ δεξιὰ
κρείττων· καίτοι ἐνδέχεται πάντας ἀμφιδεξίους γενέσθαι· τὰ δὲ
κατὰ σύνθηκον καὶ τὸ συμφέρον τῶν δικαίων, ὁμοίως δὲ τοῖς μέ
τροις· οὐ γὰρ πανταχοῦ ἴσα τὰ οἰνηρὰ καὶ σιτηρὰ μέτρα, ἀλλ' οὖ
μὲν ὠνοῦνται μείζω· οὗ δὲ ϖωλοῦσιν ἐλάττω· ὁμοίως δὲ καὶ τὰ μὴ
φύσικὰ ἀλλὰ θέσει πανταχοῦ δίκαια, οὐ ταυτὰ πανταχῆ· ἐπεὶ οὐδὲ
ϖολιτείαι· ἀλλὰ μία μόνη ϖανταχοῦ κατὰ φύσιν ἡ ἀρίστη· τῶν δὲ
δικαίων καὶ νομίμων ἕκαστον, ὡς τὰ καθόλου ϖρὸς τὰ καθ' ἕκαστα ἔ-
χει· τὰ μὲν γὰρ ϖραττόμενα ϖολλά· ἑνὶ δὲ ἑκάστου ἔστι· καθό
λου δέ· διαφέρει τὸ ἀδίκημα τοῦ ἀδίκου, καὶ τὸ δίκαιον μὴ δίκαιον·
ἄδικον μὲν γὰρ τῇ φύσει ἢ τῷ θέσει· τὸ αὐτὸ δ' ὅταν ϖραχθῇ, ἀδίκημα
μέν ἐστι· πρὶν δὲ ϖραχθῆναι οὔπω, ἀλλ' ἄδικον· ὅτι ὅταν ϖραχθῇ, ἀ- ἄδικον· ἀδίκημα·
δίκημα ἐστίν· ὁμοίως δὲ καὶ δίκαιον μᾶλλον δικαίωμα· καλεῖται δὲ μὴ τὸ κοινῷ μᾶλλον δικαιοϖράγημα· δικαίωμα·
δικαιοϖράγημα· δικαίωμα δὲ ἐϖανόρθωμα τοῦ ἀδικήματος·
καθ' ἕκαστον δὲ αὐτῶν· ποῖά τε εἴδη καὶ ϖόσα καὶ ϖερὶ τίνα τυγχά
νει ὄντα, ὑστερον ϖοιητέον· ὄντων δὲ τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων τῶν
εἰρημένων· ἀδικεῖ μὲν καὶ δικαιοϖραγεῖ, ὅταν ἑκόντες αὐτὰ
ϖράττῃ· ὅταν δὲ ἄκοντες, οὐτ' ἀδικεῖ, οὐτε δίκαια ϖραγεῖ, ἀλλ' ἢ κα
τὰ συμβεβηκός· οἷς δὲ συμβέβηκε δίκαια εἶναι ἢ ἄδικοις ϖράττουσιν·
ἀδίκημα δὲ καὶ δικαιοϖράγημα ὡρίσαντο τῷ ἑκουσίῳ· ἢ ἀκουσίῳ· ὅταν
γὰρ ἑκούσιον ᾖ ψέγεται· ἅμα δὲ ἀδίκημά τι ἐστίν· ὥστε τὰ ἄδικόν τι ἄδικον·
ἔσται μέν, ἀδίκημα δὲ οὐδέπω· ἐὰν μὴ τὸ ἑκούσιον ϖροσῇ· λέγω δὲ ἀδίκημα·
ἑκούσιον μέν, ὡς ϖερ ϖρότερον εἴρηται· ὁ αὐτὸς δὲ τῶν ἐφ' αὑτῷ ὄν ἑκούσιον
των εἰδὼς καὶ μὴ ἀγνοῶν ϖράττῃ· μήτε ὃν· μήτε ᾧ· μήτε ὅ· οἷον τίνα
τύϖτῃ, καὶ τίνι ἢ τίν' ὄργανον· καὶ ἕνεκα· καὶ ϖῶς ἕκαστον, μὴ κατὰ συμβεβη
κὸς, μὴ δὲ βίᾳ· ὡς ϖερ εἴ τις λαβὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ τύϖτοι ἕτε

ῤ. ἀχ ἑκὼν ὢν· ὁ γὰρ ἐπ' αὐτῷ. ἐν δέ χεται ἢ τὸν τυπτόμενον πρᾶ-
ξαι· τὸν δ' ὅτι μὴ ἀνδρα, ἢ τῶν παρόντων τινὰ σκῆψιν, ὅτι δὲ
πᾶς ἀγνοεῖ· ὁμοίως δὲ ἡ τοιοῦτον διωρίσθω καὶ ὧν τῶν ἕνεκα, καὶ
περὶ τὸ πρᾶξιν πόλλω· τὸ δ' ἀγνοούμενον ἢ μὴ ἀγνοούμενον μόνον,
μηδ' ἐπ' αὐτῷ ἡδονὴ ἢ βία, ἀκόσιον· πολλὰ γὰρ καὶ τῶν φύσει ὑπάρ-
χόντων εἰδότες καὶ πράττομεν καὶ πάσχομεν· ὧν οὐθὲν οὔτε ἑκόσιόν
οὔτε ἀκούσιόν ἐστιν· οἷον τὸ γηράναι· ἢ ἀπθυήσκειν· ὁσίως δ' ὁμοί-
ως καὶ ἐπὶ τῶν ἀδίκων καὶ τῶν δικαίων, καὶ τὸ κατὰ συμβε-
βηκός· καὶ γὰρ αὐτὸν παρακαταθήκην ἀπροαίρετος ἄκων ἠδικηκὼς
φόβον, ὅτι δίκαια πράττων, ὅτι δίκαιον πράγειν φατέον· ἀλλ' ἢ
κατὰ συμβεβηκός· ὁμοίως δὲ καὶ τὸν αὖ ἀναγκαζόμενον μὴ ἀκού-
σιον τῷ παρακαταθήκην, μὴ ἀποδόντα, κατὰ συμβεβηκὸς φα-
τέον ἀδικεῖν· καὶ τὰ ἀδίκα πράττων· τῶν διεκδοσίων, τὰ μὲν προ-
λόμενοι πράττομεν· τὰ δ' οὐ προελόμενοι· προελόμενοι μὲν, ὅσα
προβουλευσάμενοι· ἀπροαίρετα δὲ, ὅσα ἀπροβούλευτα· τρισὶν δ' οὖ
σῶν βλαβῶν τῶν ἐν τοῖς κοινωνίαις, τὰ μὲν μετ' ἀγνοίας ἁμαρ-
τήματα τοῦ ὅταν, ὅταν μήτιον, μήτι, μήτιῳ, μήτε ἕνεκα οὗ πέλα
βε, τοῦτο πράξῃ· ἢ γὰρ βαλεῖν ἢ δι' οὗτῳ· ἢ ὅτῳ· ἢ δι' οὗ γ' ἕνεκα
ὡήθη· ἀλλ' οὐκ εἰωθότι, ὡς ἔνεκα ὡήθη· οἷον οὐ χὶ πρᾶξαι ἔσῃ, ἀλλ' ἵνα κεν
τήσῃ· ἢ ὡς χόν, ἢ ὡς χῶς· ὅταν μὲν οὖν παρὰ λόγως ἢ βλάβη γένηται, ἀτύχημα·
ὅταν δὲ μὴ παρὰ λόγως, ἀνευ μὲν κακίας, ἁμάρτημα· ἁμαρτά-
νεται μὲν γὰρ, ὅταν ἡ ἀρχὴ ἐν αὐτῷ ᾖ τῆς αἰτίας· ἀτυχεῖ δὲ, ὅταν ἔξω
θεν· ὅταν δὲ εἰδὼς μὲν, μὴ προβουλεύσας δὲ, ἀδίκημα· οἷον ὅσα τε
θυμοῦ καὶ ἄλλα πάθη ὅσα ἀναγκαῖα ἢ φυσικὰ συμβαίνει
τοῖς ἀνθρώποις πράττοντας καὶ ἁμαρτάνοντες, ἀδικοῦσι μὲν
καὶ ἀδικήματα ἐστιν· οὐ μέντοι πω ἄδικοι διὰ ταῦτα οὐδὲ πονη
ροί· οὐδὲ γὰρ διὰ μοχθηρίαν βλάβη· ὅταν δ' ἐκ προαιρέσεως, ἄδικος
ἤδη μοχθηρός· διὸ καλῶς τὸ ἐκθυμοῦσθαι ἐκ προνοίας εἶναι· οὐ
γὰρ ἄρχει ὁ θυμὸς πρᾶξαι, ἀλλ' ὁ ὀρέξας· ἔτι δὲ οὐ περὶ τὸ γενέ-
σθαι ἢ μὴ, ἀμφισβητεῖται, ἀλλὰ περὶ τὸ δίκαια· ἐπιφαινομένη
γὰρ ἀδικία

ἀτύχημα

ἁμάρτημα

ἀδίκημα

ἄδικος

γὰρ ἀδικία ἡ ὁρισθεῖσα· ἡ γὰρ ὥσπερ ζώνης συναλλάγμασι περὶ τοιαῦτα ἀμφισβητοῦσιν, ὧν ἀναγκαῖον ἕτερον εἶναι μοχθηρόν, ἂν μηδὲ κλήθωσιν ὑπὸ τῶν ὁρωσιν· ἀλλ' ὁμολογοῦντες περὶ τοῦ πράγματος περὶ τοῦ πότερος δίκαιον ἀμφισβητοῦσιν· οἱ δὲ πρὸ βουλὴν σασ οὐκ ἀγνοεῖ· ὥστε τὸ μὲν, οἱ ἐπὶ ἀδικεῖν. οἱ δὲ ἀδικεῖν· οἱ δ' ἐκ προαιρέσεως βλάπτει, ἀδικεῖ· ἐξ οὗ καὶ αἱ μοχθηρίαι τοῖς ἀδικήμασιν ἀδικίαι, ἀδικοι. ὅταν μὲν οὖν ἀπὸ ἀναλόγου ἢ κατὰ τὸ ἴσον ὁμοίως ἡ ἀδικία, ὅταν προαιρούμενος δίκαιος πράττῃ· δίκαιος πράττει· ὅταν δὲ ἀκούσιον, τὰ μὲν ἀτύχημα ἐστὶ συγγνωμονικά· τὰ δ' οὐσυγγνωμονικά· ὅσα μὲν γὰρ μὴ μόνον ἀγνοοῦντες, ἀλλὰ καὶ δι' ἄγνοιαν ἁμαρτάνουσι, συγγνωμονικά· ὅσα δὲ εἰ μὴ δι' ἄγνοιαν· ἀλλ' ἀγνοοῦντες μὲν, δι' ἀπάθος ἢ, μήτε φύσικ', μήτ' ἀνθρωπικ' οὐσυγγνωμονικά. Ἀπορήσειε δ' ἄν τις εἰ καλῶς διωρίσαι περὶ τοῦ ἀδικεῖσθαι καὶ τοῦ ἀδικ'. πρῶτ' μὲν εἰ δοκεῖ νῦν ὡς πέφυκε τὸ δίκαιον εἶναι καὶ τὸ ὡς· ὡς μὲν ἁπλῶς τὰ τοιαῦτα ἐμοὶ δοκεῖ ἑκόντα ἀκόντων ἐκόντας εἶναι τοὺς πράττοντας καὶ πάσχοντας τὰ δίκαια· ἑκούσιον γὰρ ὡς ἀληθῶς ὁρίσασθαι, ἐκόμενον τοῦ ἀδικεῖσθαι ἢ οὔ· ἀλλ' ἑκούσιά φασιν, ὡς περιπεσὸν τὸ ἀδικ' ὧδ' ἑκούσιον· καὶ ἔρωτά φασι τοῦ ἢ ἐκεῖνον ὡς περιπεσὸν τὸ ἀδικ' πᾶν ἑκούσιον ἢ τὸ μὲν ἑκούσιον, τὸ δ' ἀκούσιον· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ δικαιοῦσθαι· τὸ γὰρ δίκαιον πράττειν ἑκούσιον εἶναι· ἆρα τοῦ ἑκουσίου ὄντος, ὥστε καὶ τὸ ἀντικεῖσθαι ὁμοίως κατὰ ἕκαστον τὸ ἀδικεῖσθαι· καὶ τὸ δικαιοῦσθαι, ἢ ἑκούσιον ἢ ἀκούσιον εἶναι. Ἀπορήσειε δ' ἂν δόξειεν ἐπὶ τοῦ δικαίως πάσχειν ἑκούσιον εἶναι· ἐπὶ οἷς δικαιοῦμεν οὐχ ἑλόντας· ἐπεὶ καὶ τὸ γε δίκαιον πορίσεται ἄν τις, πότερ' ὁ τὸ ἀδικ' ὡς περιπεσὼν ἀδικεῖται πᾶς· ἢ ὥσπερ ἐπὶ τοῦ πράττειν καὶ τοῦ πάσχειν ὀρθ· κεῖται συμβεβηκὸς γὰρ ἐνδέχεται ἑκατέρῳ μεταλαμβάνειν τῶν δικαίων· ὁμοίως δὲ καὶ ὁτιοῦν τῶν ἀδικ· οὐ γὰρ ταυτ' τὸ τὰ ἀδικα πράττειν τῷ ἀδικ· ὃ δὲ τὸ ἄδικα πάσχ' τῷ ἀδικεῖσθαι· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ περὶ τοῦ δικαιοπραγ' καὶ δικαιοῦσθαι· ἀδύνατ' γὰρ ἀδικεῖσθαι μὴ ἀδικοῦντος· ἢ δικαιοῦσθαι μὴ δικαιοπραγοῦντος· εἰ δ' ἔστιν ἁπλῶς τὸ ἀδικ'. τὸ βλάπτειν ἑκόντα τινά· τὸ δὲ ἑκόντα, εἰδότα καὶ οὗ καὶ

ἀκοισια

ἀδικεῖν
ἀδικα πράττειν

ἀδικῶν

ῳ ἢ ὧδ· ὁδ' ἀκρατὴς εἰκῇ βλάπτει αὐτὸ καὶ τοιοῦτ' εἰκὼ μὲν βλάπτει αὐτὸ καὶ ἀδικεῖ· ὅστε δῆλον τοῦ ἑνὸς τί ἐστιν ἕν ἀπορουμένων εἰ μὲν δὲ χρὴ αὐτὸ καὶ ἀδικεῖ· ἐπεὶ κἂν αὐτὸς δι' ἀκρασίαν τι πάσχῃ βλάπτει ὁ ἑκών· ὥστ' εἰ καὶ ἑκὼν αὐτὸς ἀδικεῖσθαι· ἢ οὐδὲ ὀρθῶς ὁ ὁρισμὸς, ἀλλὰ προστετίσθω τῷ βλάπτει ἃ μὴ οὐ καὶ ᾧ καὶ ὡς, τὸ δὲ κατὰ τὸν ἑκόντα βάλλοντι· βλάπτει μὲν οὖν τις ἑκὼν καὶ τὰ ἀδικα πάσχει· ἀδικεῖται δ' οὐθεὶς ἑκών· οὐθεὶς γὰρ βούλεται ἀλλὰ οὐδ' ὁ ἀκρατὴς· αὐτὰ δὲ κατὰ βούλησιν πράττει· οὔτε δὴ βούλεται οὐθεὶς, ὃ μὴ οἴεται εἶναι συμφέρον· ὁ δὲ ἀκρατὴς ὃ οὐκ οἴεται δεῖν πράττειν, πράττει· ὁ δὲ τὰ αὐτοῦ διδοὺς ὡς φησιν ὁ μῦθος ὁ Ὁμήρου Φησὶ δοῦναι τὸν Γλαῦκον τῷ Διομήδει χρύσεα χαλκείων ἐκατόμβοια γνόντα βοῶν, οὐκ ἀδικεῖται· ἐφ' αὐτῷ γὰρ ἦν τοῦτο· τὸ δὲ δόμαι· τὸ δ' ἀδικεῖσθαι, οὐκ ἐπ' αὐτῷ, ἀλλὰ τὸν ἀδικοῦντα δεῖ· ὥστε περὶ μὲν τοῦ ἀδικεῖσθαι ὅτι οὐχ ἑκούσιον, δῆλον· ἔτι δ' ὧν πρότερον ἐλέγομεν διορισμόν, ὅστιν εἰπεῖν· πότερόν τις ἀδικεῖ, ὁ νέμας παρὰ τὸ ἄξιον τὸ πλεῖον, ἢ ὃ ἔχων· καὶ εἰ ὅστις αὐτὸν αὐτὸν ἀδικεῖν· εἰ δὲ χρὴ τὸ πρότερον λεχθὲν, οὐδὲν ἀνέμων ἀδικεῖ, ἀλλ' οὐχὶ ἔχων τὸ πλεῖον· εἴτις πλέον δίετέρῳ αὐτῷ νέμῃ, εἰδὼς καὶ ἑκών, οὗτος αὐτὸς αὑτὸν ἀδικεῖ· ὃ πέπονθε μὲν οἱ πολλοὶ εἰπεῖν· ὁ δὲ ὠφελιμικὸς ἐλαττωτικόν ἐστιν· ἢ οὐ δὲ τοῦ τὸ ἀπλῶς· ἑτέρου γὰρ ἀγαθοῦ εἰ ἐτύχεν, ἐπλεονέκτει· οἷον δόξης· ἢ τοῦ ἁπλῶς καλοῦ· ἔτι λύεται ἡ διορισμὸν τοῦ ἀδικεῖν· τὸ εἰδὼς γὰρ τῷ αὐτοῦ πάσχει βάλλοντι· ὡς τι καὶ ἀδικεῖται οὐδὲν ἄγετον τὸν ἀλλ' εἰ περ βλάπτει μόνον· φανερὸν δὲ ὅτι οὐδὲν ἀνέμων ἀδικεῖ, ἀλλ' ἔχων τὸ πλέον ἐχων αἰεί· τὸ γὰρ ὡ τὸ ἀδικοῦν ᾧ χρῆται, ἀδικεῖ, αὐτῷ δὲ τὸ ἐκόν· τὸ δὲ ἑκὸν τὸ μὴ ἐλαττοῦσθαι· ἀγνοοῦσι δ' ὅσοι καὶ ἀρχὴν ἔχουσι τῆς ἀξίας ἡ ἐστὶν ἐν τῷ ἀνέμοντι, ἀλλ' ἀεὶ ἐν τῷ λαμβάνοντι· ἔτι εἰ πολλαχῶς τὸ πρότερον λέγεται καὶ ὅστινῶς τὸ ἀφυχακτέον, ἢ χεὶρ καὶ οἰκέτης ὢν τοῦ ἄξαντος, ἢ κἀδικεῖ μὲν· πρότερον δὲ τὰ ἀδικα· ἔτι εἰ μὲν ἀγνοῶν ἐκείνῳ, κἀδικεῖ κατὰ τὸν νομικὸν δίκαιον, ὃ δ' ἄδικος ἢ κελεύσας ὅστιν· ἔστι δ' ὧν ἀδικος ἔστιν ὃ νομικὸν δίκαιον τὸ πρῶτον· εἰ δὲ πρώσκων

ἐπιφανὴς·

Ὁμηρικὸν δίκαιον

δεγμνώσκων ἑκεινῳ ἀδίκως, πλεονεκτεῖν αὐτὸς, ἢ χάειτος ἢ τιμωρέας· ὥσπερ δὴ καὶ εἴτις μρίσαι το τοιἀδικήματος· καὶ ὁ δὲ τοῦτο κείνας, ἀδίκως τολέομ ἔχει· οὐ γὰρ ἐπ' ἐκείνων ὁ τὸν αὐ-γ' κείνας, οὐκ αὐγ' ἀλλὰ ἀργύριον ἔλαβεν· οἱ δ' ἄνθρωποι ἐφ' ἑαυτοῖσ οἷον δεῖναι τὸ ἀδικεῖν· δι ὃ καὶ τὸ δίκαιον εἶναι ἐφάδον· τὸ δ' οὐκ ὄζτ· συγγνέαδαι μὲν γὰρ τῇ τοιγείτομος ⟨ε⟩ παταξαι τ' πλησίον, ἁδῆναι τῇ χειρὶ τὸ ἀργύριον, ῥᾴδιον καὶ ἐπ' αὐτοῖσ· ἀλλ' ὁ τὸ ὠδὲ χοντος ταῦτα ποιεῖν, οὔτε ῥᾴδιον, ὅτ' ἐπ' αὐτοῖς· ὁμοίως δὲ ⟨τὸ⟩ γνῶναι τὰ δίκαια, ἢ τὰ ἄδικα· ὃ δὲν οἴονται σοφὸν εἶναι· ὅτι τοιεἰῶν οἱ νόμοι λέγουσιν, ὃ χαλεπὸν ξυνιέναι· ἀλλ' ὁ ταῦτ' ὄζτὶ τὰ δίκαια, ἀλλ' ἢ κατὰ συμβεβηκός· ἀλλὰ πῶς πρακτὸ μνημονεύ-τῶς με μὸ μνημονεύκασι· ῥᾷον δὲ τοῦτο ἔργον· ἢ τὰ ὑπάρχοντα εἰδέναι. ἐπεὶ καὶ κεῖμνὴ μέλι ⟨ε⟩ οἶνον καὶ ἐλέβορον, ⟨ε⟩ καῦσιν ⟨ε⟩ τομὶ ὠεἰ-δέναι ῥᾴδιον ἀλλὰ πῶς δεῖ νεῖμαι πρὸς ὑγίειαν τίνι καὶ πότε, τοσοῦτον μέρεσον, ὅσον ἰατρὸν εἶναι· δι' ὃ καὶ τὸ δὲ τοῦτο, ⟨ε⟩ τὸ δικαιοῦν οἷον τε εἶναι οὐθενὶ ἥκιστον τὸ ἀδικεῖν· ὅτι οὐθενὶ ἥκιστον ὁ δίκαιος, ἀλλὰ μᾶλλον δι' ὅλων τ' ἀεὶ ἕκαστον πρᾶξαι τῶν· καὶ γὰρ ζοῦ γγνέαδαι γυναικὶ ⟨ε⟩ παταξαι, ἢ ὁ ἀνδρεῖος τὸν ἀποδαλεῖν ⟨ε⟩ γραφεὶς ἐ φ' ὅπτερ οὖν πρέχειν, ἀλλὰ τὸ δι' ὅλων τὸ ἀδικεῖν, ὅ τὸ ταῦτα ποιεῖν ὄζτι, τὸν καὶ τοῖσ μεθυσκομένοις ἁμαρτάνειν· ὥσπερ τὸ ἰατρῷ ἁμαρτάνειν τὸ ὑγιάζειν, οὐ τὸ τὰ μυᾶν ἢ μὴ τὰ-μυᾶν, ἢ φαρμακῶν ἢ μὴ φαρμακῶν ὄζτιν, ἀλλὰ τὸ ὠδὲ· ἔστι δὲ τὰ δίκαια ἐν τοῖς οἷς μέτεστι τῶν ἀ τὸν ὡς ἀπεθῶν· ἔχουσι δὲ καὶ ὑ-περβολὴν ἐν τούτοισ καὶ ἔλλειψιν· τοῖς μὲν γὰρ οὐκ ἔστιν ὑπερ-βολὴ αὐτῶν, οἷον ἴσως θεοῖς· τοῖς δ' ὅθεν μόριον ὠφέλιμον τοῖς αὐτάρκεσι καὶ κακοῖσ, ἀλλὰ πάντα βλάπτ· τοῖς δὲ, μέχρι τοῦ δὲ ἀρῦτ' αὐτί νόν ὄζτ· ὥστε ὁ ὠδίκειας ⟨ε⟩ τὸν ἐπιδίκους ὡῶς ἔχει. ἢ μὲν ἐπιείκεια πρὸς δικαιοσύνην· τὸ δ' ἐπιδίκεις πρὸς τὸ δίκαιον, ἐπιείκεια ἢ μὲν ὁμόν ὄζτιν εἰπεῖν· οὔτε γὰρ πρὸς ταὐτὸν ἀπλῶς, οὔθ' ὡς ἕ-τερον τῷ γένει φαίνεται σκοπὸν μέρος· τοῦτο ὅτι μὲν τὸ ἐπιδίκειας

πρὶ ἐπιδίκειας

κὲσ ἐπαινοῦμὴ καὶ ἀνδραποδῶτοιοῦτον· ὡς τινὲς καὶ ὠὶ τὰ ἄλλα
ἐπαινοῦντες μεταφέρομεν αὐτὶ τοῦ ἀγαθοῦ τὸ ὠὶ φκὲ ἕτερον· ὅτι
βέλτιον δηλοῦντες· ὅτι δὲ τῷ λόγῳ ἀκολουθοῦσι φαίνεται ἄρτιον,
εἰ τὸ ἐπιφκὲς παρὰ τὸ δίκαιον, ψόγου ἐστὶν· ἢ γὰρ τὸ δίκαιον
οὐ σπουδαῖον, ἢ τὸ ἐπιφκὲς οὐ δίκαιον εἰ ἄλλο, ἢ ἀμφω σπου-
δαῖα ταυτόν ὅστιν· ἢ μὴ οὖν ἀποδεικτέα χρὴ συμβαίνῃ διὰ ταῦτα
περὶ τὸ ὠὶ φκὲς· ἔχει δ' ἁπλῶς τὰ πρόπρμτινα ὀρθῶς, καὶ οὐθὲν ὑπ
ναντίον ἑαυτοῖσ· τό, τι γὰρ ὠὶ φκὲς δίκαιόν τινὸς ὄν, βέλτιόν ἐ-
στιν δίκαιον· καὶ οὐχ ὡς ἄλλο τι γένος βέλτιόν ὄν τοῦ δικαίου· τὸ
αὐτὸ ἄρα δίκαιόν ἐστὶ τὸ ὠὶ φκὲς· καὶ ἔστιν ἀμφοῖν σπουδαίοιν ὄντοιν, χρεῖττ
ον τὸ ὠὶ φκὲς· ποιεῖ δ' ἡ τὴν ἀποδεικτὸν, ὅτι τὸ ὠὶ φκὲς δίκαιόν μὲν ἔ-
στιν ὂ τὸ κατὰ τὸν νόμον δὲ, ἀλλ' ἐπανόρθωμα νομίμου δικαίου.
αἴτιον δ' ὅτι ὁμοίως νόμος πᾶς πρὸς ἅπαντας· περὶ ὧν οὖν ἐνδέχεται ὀρ-
θῶς εἰπεῖν καθόλου· ὧν οὖν ἀνάγκη μὲν εἰπεῖν καθόλου, μὴ οἷ
όν τε δὲ ὀρθῶς, τοῦτο ὠὶ τὸ πλέον λαμβάνῃ ὁ νόμος, οὐκ ἀγνοῶν τὸ
ἁμάρτημα· καὶ ὅστιν οὐδὲν ἧττον ὀρθῶς· τὸ γὰρ ἁμάρτημα
οὐκ ἐν τῷ νόμῳ· οὐδ' ἐν τῷ νομοθέτῃ· ἀλλ' ἐν τῇ φύσει τοῦ πρά-
γματός ἐστιν· εὐθὺς γὰρ ἡ τῶν πρακτῶν ὕλη τοιαύτη ἐστίν· ὅταν οὖν
λέγῃ μὲν ὁ νόμος καθόλου, συμβῇ δ' ὠὶ τοῦτο παρὰ τὸ καθόλου,
τότε ὀρθῶς ἔχει, ἢ παραλείπει ὁ νομοθέτης· καὶ ἥμαρτεν ἁπλῶς
εἰ ὠὶ, ἐπανορθοῦν τὸ ἐλλιφθέν, ὃ καὶ ὁ νομοθέτης οὕτως ἂν εἰ-
πεν ἐκεῖ παρὼν, καὶ εἰ ἤδη ἐνομοθέτησεν ἄν· διὸ δίκαιόν μὲν ἐστι, καὶ
βέλτιον τι τοῦ δικαίου· οὐ τοι ἁπλῶς δὲ, ἀλλὰ τοῦ διὰ τὸ ἁπλῶς
ἁμαρτάνεσθαι· καὶ ἔστιν αὕτη ἡ φύσις ἡ τοῦ ὠὶ φκοῦς· ἐπανόρ-
θωμα νόμου ᾗ ἐλλείπει διὰ τὸ καθόλου· τοιοῦτον γὰρ αἴτιον καὶ τοῦ
μὴ πάντα κατὰ νόμον εἶναι· ὅτι περὶ ἐνίων, ἀδύνατον θεῖναι
νόμον· ὥστε ψηφίσματος δεῖ· τοῦ γὰρ ἀορίστου, ἀόριστος καὶ ὁ κα-
νών ἐστιν· ὥσπερ καὶ ἡ λεσβία οἰκοδομή· ὁμολύβδινος κα-
νών· πρὸς γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ λίθου μετακινεῖται· καὶ ὁ μὴ ἐφ' ὁρι-
σμῷ· καὶ τὸ ψήφισμα πρὸς τὰ πράγματα· τίμιον δέ ἐστι τὸ ὠὶ ε-
πικὲς, καὶ τὸ

ἐπιφκὲς

κδω', καὶ τί τὸ δίκαιον· καὶ τίνος ἐλλιπόν ἐστι δίκαιά, δῆλον· φανερὸν δ' ἐκ τούτου καὶ ὁ ἄδικός τίς ἐστιν· ὁ γὰρ τῶν τοιούτων προαιρετικὸς καὶ πρακτικὸς καὶ ὁ μὴ ἀκεραιοδίκαιος, ἄδικος τὸ χεῖρον· ἀλλ' ἐλαττωτικός· καὶ ὥσπερ ἔχων τὸν νόμον ἔνθον, ἄδικός ἐστιν· καὶ ἡ ἔξις αὕτη, ἄδικία· καὶ εἰκῇ δικαιοσύνη τίς οὖσα καὶ οὐχ ἑτέρα τις ἕξις· πότερον δ' ἐστὶν ἢ οὔ, φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων· τὰ μὲν γὰρ ὄντα τῶν δικαίων τὰ κατὰ τὰ ὅσα ἀρετῇ ὑπὸ τοῦ νόμου τεταγμένα, οἷον οὐκ ἐλαύῳ ἑαυτὸν ἀποστερεῖν ὁ νόμος· ἃ δὲ μὴ κελεύῳ, ἀποστερῶ· ἔστι δ' ὅταν παρὰ τὸν νόμον βλάπτῃ μὴ ἀντιβλάπτων, ἑκὼν ἀδικεῖ· ἑκὼν δ', ὃ εἰδὼς μὴ ὀφείλων, μηδ' ὡς· ὁ δὲ δι' ὀργὴν ἑαυτὸν σφάττων, ἑκὼν τοῦτο δρᾷ· παρὰ τὸν ὀρθὸν νόμον· ὁ δὲ κατὰ τὸν νόμον· ἀδικεῖ ἄρα· ἀλλὰ τίνα; ἢ τὸν πόλιν, αὐτὸ δοῦ· ἑκὼν γὰρ πάσχει· ἀδικεῖται δ' οὐθεὶς ἑκών· διὸ καὶ ἡ πόλις ζημιοῖ· καὶ τις ἀτιμίᾳ πρόσεστιν ἑαυτὸν διαφθείρας· τιμῶσι γὰρ τὴν πόλιν ἀδικοῦντι· ἔστι καθ' ὃ ἄδικος ὁμοίου ἀδικήματος καὶ μὴ ὅλως φαῦλος, οὐκ ὄντι ἀδικῆσαι αὐτόν· τοῦ γοῦν ἀδικεῖν· ὅτι γάρ πως ὁ ἄδικος ἄτοπος μέρος, ὥσπερ ὁ δειλός· οὐχ ὡς ὅλως ἔχων τὴν πονηρίαν· ὥστε οὐ κατὰ ταύτην ἀδικεῖ· ἅμα γὰρ τῷ αὐτῷ αὐεῖν· ἀφῃρῆσθαι καὶ προσκεῖσθαι τὸ αὐτό· τοῦτο δὲ ἀδύνατον· ἀλλ' αἰεὶ ἐλαττοῦσιν ἀναγκαῖον τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον· ἔστι δὲ ἑκάστου τούτων ἐκ προαιρέσεως καὶ πρότερον· ὁ γὰρ διότι ἔπαθεν τὸ αὐτὸ ἀντιποιῶν, οὐ δοκεῖ ἀδικεῖν· αὐτὸς δ' αὐτόν, τὰ αὐτὰ ἅμα καὶ πάσχει· ἔτι εἴη ἂν ἀδικεῖσθαι· πρὸς ὃν γὰρ ὑπάρχει αὐτῷ κρίνειν μέρος ἀδικημάτων, οὐθεὶς ἀδικεῖ· μοιχεύει δὲ εἰς τὸν ἑαυτοῦ· οὐδὲ κλέπτει τὰ ἑαυτοῦ· οὐδὲ χωρυχεῖ ἑαυτοῦ τοῖχον· ὃ δὲ κλέπτει τὰ ἑαυτοῦ· ὅλως δὲ λύεται τὸ ἑαυτὸν ἀδικεῖν, κρίνει δὲ μοιχὸν τὸν ταῦτα ἑκάστῳ ἀδικεῖσθαι· φανερὸν δὲ καὶ ὅτι ἄμφω μὲν φαῦλα ἢ τὸ ἀδικεῖσθαι ἢ τὸ ἀδικεῖν· τὸ μὲν γὰρ ἔλαττον, τὸ δὲ πλεῖον ἔχειν ὅ ἐστι τὸ μέσον· ὥσπερ ὑγιεινοῦ μὲν ἐν ἰατρικῇ· δύεκτικὸ δὲ ἐν γυμναστικῇ· ἀλλ' ὅμως χείρω τὸ ἀδικεῖν· τὸ μὲν γὰρ ἀδικεῖν, μετὰ κακίας, καὶ ψέκτον ἁπλῶς· καὶ κακίαι· ἢ ἁπλῶς τι

ἐπιφάνεια

λείας ⟨καὶ⟩ ἁπλῶς, ἢ ἐπὶ μέρους. οὐ γὰρ ἅπαν τὸ ἑκούσιον μετὰ ἀδικίας. τὸ δ' ἀδικεῖσθαι, οὐκ ἄνευ κακίας ἢ ἀδικίας. καθαυτὸ μὲν οὖν τὸ ἀδικεῖσθαι, ἧττον φαῦλόν ἐστι. κατὰ συμβεβηκὸς δ' ἐνίοτε καὶ αἱρετὸν μᾶλλον κακῷ. ἀλλ' ὅδε μὲν ἐλάττῃ τῇ τύχῃ. ἀλλὰ πλουσίῳ τῷ λέγῃ μείζω νόσου προσπταίσματος. καὶ ῥιψάσπιδι μᾶλλον ἢ θαρραλέῳ καὶ κατὰ συμβεβηκός, εἰ προσπταίσαι τις διὰ τὸ φεύγειν συμβαίνει τῶν πολεμίων λαφθῆναι ἢ ἀπολέσθαι. καὶ κατὰ μεταφορὰν δὲ λέγεται ὁμοίως τὸ δίκαιον καὶ αὐτὸ τὸ πρὸς αὐτὸν δίκαιον, ἀλλὰ τῶν αὐτοῦ τισίν. ὁ πατὴρ δίκαιός, ἀλλὰ τὸ δεσποτικόν, ἢ τὸ οἰκονομικόν. ἐν τούτοις γὰρ τοῖς λόγοις διέστηκε τὸ λόγον ἔχον μέρος ψυχῆς πρὸς τὸ ἄλογον. εἰσὶ δὲ οἳ δοκοῦσι δοκεῖν εἶναι ἀδικία πρὸς αὐτόν, ὅτι ἔστιν ἐν τοῖς πολίταις τὸ πρὸς αὐτὸν εἶναι τῶν ὀρεκτῶν. ὡς πρὸς οὖν ἄρχοντα ⟨καὶ⟩ ἄρχομένῳ εἶναι πρὸς ἄλληλα δίκαιόν τι καὶ τοῖς. Περὶ μὲν οὖν δικαιοσύνης καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν, διωρίσθω τὸν τρόπον τοῦτον.

Τέλος τοῦ Ε'.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΗΘΙΚΩΝ ΝΙΚΟ-ΜΑΧΕΙΩΝ ΤΟ Ζ'.

Περὶ δὲ τυγχάνομεν πρότερον εἰρηκότες, ὅτι δεῖ τὸ μέσον αἱρεῖσθαι μήτε τὴν ὑπερβολὴν μήτε τὴν ἔλλειψιν, τὸ δὲ μέσον ἐστὶν ὡς ὁ λόγος ὁ ὀρθὸς λέγει, τοῦτο διέλωμεν. ἐν πάσαις γὰρ ταῖς εἰρημέναις ἕξεσι, καθάπερ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ὅρος τις σκοπός· πρὸς ὃν ἀποβλέπων ὁ τὸν λόγον ἔχων, ἐπιτείνει καὶ ἀνίησι, καὶ τίς ὅρος τῶν μεσοτήτων· ἃς μεταξὺ φαμὲν εἶναι φυλὴν ὑπερβολῆς καὶ φυλὴν ἐλλείψεως οὔσας κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον. ἔστι δὲ τὸ μὲν εἰπεῖν ἅπαξ ἁπλῶς ἀληθὲς μόνον· τὸ θεν δὲ σαφές· καὶ γὰρ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπιμελείαις πειρώμενοι ἐστὶν ἐπίστασθαι, τοῦτο ἀληθὲς μόνον εἰπεῖν, ὅτι ἅπτεσθαι, οὗτε ἐλαύνειν δεῖ πολὺ οὔτε μικρόν, ἀλλὰ τὸ μέσον καὶ ὡς ὁ ὀρθὸς λόγος· τοῦτο μόνον ἔχων ἄν τις, οὐθὲν ἂν εἰδείη πολύ· οἷον περὶ ἁλείψεως προσφέρεσθαι πρὸς τὸ σῶμα, εἴ τις εἴποιεν, ὅτι ὁσαι ἀρμοὶ τρίχα κελεύει, καὶ ὡς ὁ ταύτην ἔχων· δεῖ δὲ εἰδέναι περὶ τὰς ψυχῆς ἕξεις, μὴ μόνον ἀληθῶς εἶναι τοῦτ' εἰρημένον, ἀλλὰ διωρισμένον, τίς τίς ἐστιν ὁ ὀρθὸς λόγος, καὶ τούτου τίς ὁ ὅρος· τὰς δὴ φυχῆς ἀρετὰς διείλομεν, αἱ τὰς μὲν ἦθος ἔφαμεν· τὰς δὲ διανοίας· περὶ μὲν οὖν τῶν

ἠθικῶν διειλήφθαμεν· περὶ δὲ τῶν λοιπῶν, περὶ ψυχῆς πρῶτον ἐπισκεπτέον, λέγομεν οὕτως· πρότερον μὲν οὖν ἐλέχθη δύο εἶναι μέρη τῆς ψυχῆς· τὸ, τι λόγον ἔχον καὶ τὸ ἄλογον· νῦν δὲ περὶ τοῦ λόγου ἔχοντος, τὸν αὐτὸν ξόπον διαιρετέον καὶ ὑποκείσθω δύο τὰ λόγον ἔχοντα· ἓν μὲν ᾧ θεωροῦμεν τὰ τοιαῦτα τῶν ὄντων, ὧν αἱ ἀρχαὶ μὴ ἐνδέχονται ἄλλως ἔχειν· ἓν δὲ ᾧ τὰ ἐνδεχόμενα· πρὸς γὰρ τὰ τοῦ γένους ἕτερα, καὶ τῶν τῆς ψυχῆς μορίων, ἕτερον τῷ γένει, τὸ πρὸς ἑκάτερον ὑπάρχειν· εἴπερ καθ' ὁμοιότητά τινα καὶ οἰκειότητα ἡ γνῶσις ὑπάρχει αὐτοῖς· λεγέσθω δὲ τούτων, τὸ μὲν ἐπιστημονικόν· τὸ δὲ λογιστικόν· τὸ γὰρ βουλεύεσθαι καὶ λογίζεσθαι ταὐτόν· οὐθεὶς δὲ βουλεύεται, περὶ τῶν μὴ ἐνδεχομένων ἄλλως ἔχειν· ὥστε τὸ λογιστικὸν ὄντι τι μέρος τοῦ λόγου ἔχοντος· λητέον ἂν εἴη καὶ τίνου τούτων, τίς ἡ βελτίστη ἕξις· αὕτη γὰρ ἀρετὴ ἑκατέρου· ἡ δὲ ἀρετὴ πρὸς τὸ ἔργον τὸ οἰκεῖον· τρία δ' ἐστὶν ἐν τῇ ψυχῇ τὰ κύρια πράξεως καὶ ἀληθείας· αἴσθησις· νοῦς ὄρεξις· τούτων δ' ἡ μὲν αἴσθησις, οὐδεμιᾶς ἀρχὴ πράξεως· δῆλον δὲ τῷ τὰ θηρία αἰσθήσεως μὲν ἔχειν, πράξεως δὲ μὴ κοινωνεῖν· ὅσπερ δ' ὡς περ ἐν διανοίᾳ κατάφασίς ἐστι καὶ ἀπόφασις, τοῦτ' ἐν ὀρέξει, δίωξις καὶ φυγή· ὥστ' ἐπειδὴ ἡ ἠθικὴ ἀρετὴ, ἕξις προαιρετική, ἡ δὲ προαίρεσις, ὄρεξις βουλευτική, δεῖ δὰ ταῦτα τόν τε λόγον ἀληθῆ εἶναι, καὶ τὴν ὄρεξιν ὀρθήν· εἴπερ ἡ προαίρεσις σπουδαία, καὶ ταὐτ' τὰ μὲν φάναι, τὴν δ' διώκειν· αὕτη μὲν οὖν ἡ διάνοια καὶ ἡ ἀλήθεια πρακτική· τῆς δὲ θεωρητικῆς διανοίας καὶ μὴ πρακτικῆς μηδὲ ποιητικῆς, τὸ εὖ καὶ κακῶς· τἀληθὲς δ' ὅτι καὶ ψεῦδος· τοῦτο γὰρ ὅτι παντὸς διανοητικοῦ ἔργον· τοῦ δὲ πρακτικοῦ καὶ διανοητικοῦ ἡ ἀλήθεια ὁμολόγως ἐχουσα τῇ ὀρέξει τῇ ὀρθῇ· πράξεως μὲν οὖν ἀρχὴ, προαίρεσις· ὅθεν ἡ κίνησις· ἀλλ' οὐχ οὗ ἕνεκα· προαιρέσεως δὲ, ὄρεξις καὶ λόγος οὗ ἕνεκά τινος· διὸ οὔτ' ἄνευ νοῦ καὶ διανοίας, οὔτ' ἄνευ ἠθικῆς ἔστιν ὀρέξεως ἡ προαίρεσις· εὐπραξία γὰρ ἀνευ τούτου ἢ πράξις ἄνευ διανοίας

νοῦς διανοίας καὶ ἦθος ὅτε δοξάσει διανοίας δ' αὐτὴ οὐθὲν κινεῖ, ἀλλ' ἡ ἕνεκά του καὶ πρακτικὴ· αὕτη γὰρ καὶ φρονήσεως ποιητικῆς ἄρχει· ἕνεκα γὰρ τούτου πᾶς ὁ νοῦς ἢ νοῦς καὶ τέλος ἁπλῶς, ἀλλὰ πρόσ τι, καὶ τινὸς τὸ νοητὸν, ἀλλ' ὁ τὸ πρακτὸν· ἢ γὰρ τοῦ πραξίας τέλος· ἢ δ' ὄρεξις τούτου· διό, ἡ ὀρεκτικὸς νοῦς ἡ προαίρεσις, ἢ ὄρεξις διανοητικὴ· ἧ ἡ προαίρεσις ἀρχή, ἀνθρωπος· οὐκ ἔστι δὲ προαιρετὸν οὐθὲν γεγονός· οἷον ὀθεὶς προαιρεῖται Ἴλιον πεπορθηκέναι· ὁ γὰρ βουλεύεται περὶ τοῦ γεγονότος, ἀλλὰ περὶ τοῦ ἐσομένου καὶ ἐνδεχομένου· τὸ δὲ γεγονός, ὅτι καὶ ἐνδέχεται μὴ γενέσθαι, διὸ ὀρθῶς Ἀγάθων· Μόνου γὰρ αὐτοῦ καὶ θεὸς στερίσκεται Ἀγνοεῖν τοῦτο ἃ πέπραγμεν· ἀμφοτέρων δὴ τῶν νοητικῶν μορίων, ἀληθεία τὸ ἔργον· καθ' ἃ οὖν ἕξις μᾶλλον ἀληθεύῃ ἑκάτερον, οὗτοι αἱ ἀρεταὶ ἀμφοῖν· ἀρξάμενοι οὖν ἄνωθεν περὶ αὐτῶν, πάλιν λέγωμεν· ἔστω δὴ οἷς ἀληθεύῃ ψυχὴ τῷ καταφᾶναι ἢ ἀποφᾶναι· πέντε γὰρ ἀριθμοὶ· ταῦτα δ' ἔστι τέχνη· ἐπιστήμη· φρόνησις· σοφία· νοῦς· ὑπόληψις γὰρ καὶ δόξη ἐνδέχεται ἀψεύδεσθαι· ἐπιστάμενοι μὲν οὖν τίσιν, ἐν τοῖς θεωρήμασιν ἐξ ἀνάγκης· ἐξ ἀνάγκης δὲ ἃ ἐνδέχεται καὶ ἄλλως ἔχειν· τὰ δὲ ἐνδεχόμενα, ἄλλως ὅταν ἔξω τῶν θεωρεῖν γένηται, λανθάνει εἴτε ἔστιν ἢ μή· ἐξ ἀνάγκης ἄρα ἐστὶ τὸ ἐπιστητὸν· ἀΐδιον ἄρα· τὰ γὰρ ἐξ ἀνάγκης ὄντα, ἁπλῶς ἀΐδια· τὰ δ' ἀΐδια, ἀγένητα· ἄφθαρτα· ἔτι διδακτὴ πᾶσα ἐπιστήμη δοκεῖ εἶναι καὶ τὸ ἐπιστητὸν, μαθητὸν· ἐκ προγινώσκομένων δὲ πᾶσα διδασκαλία· ὡς μὲν ἐπαγωγῇ τὰ δὲ συλλογισμῷ· ἡ μὲν δὴ ἐπαγωγὴ ἀρχῆς ὅρων τοῖς καθόλου· ὁ δὲ συλλογισμὸς ἐκ τῶν καθόλου· εἰσὶν ἄρα ἀρχαὶ ἐξ ὧν ὁ συλλογισμός· ὧν ἄνευ ἔστι συλλογισμὸς· ἐπαγωγὴ ἄρα· ἡ μὲν ἄρα ἐπιστήμη ἐστὶν ἕξις ἀποδεικτική· καὶ ὅσα ἄλλα προσδιορίζόμεθα τοῖς ἀναλυτικοῖς· ὅταν γάρ πως

φρὶ ἐπιστήμης·

πιστεύηται οἰκεῖοι αὐτῷ ὧσιν αἱ ἀρχαὶ, ἐπίστασθαι· εἰ γὰρ μὴ μᾶλλον τοῖσυμπεράσμασι καὶ κατὰ συμβεβηκὸς ἕξει τὶς ἐπιστήμη· περὶ μὲν οὖν ἐπιστήμης, διωρίσθω τὸν τρόπον τοῦτον· τὰ δ' ἐνδεχόμενα ἄλλως ἔχειν, ὅσα τε ποιητὸν καὶ πρακτὸν ἕτερον δ' ὅσα ποίησις πρᾶξις· περὶ αὐτῶν καὶ τοῖς ἐξωτερικοῖς λόγοις· ὥστε καὶ ἡ μετὰ λόγου ἕξις πρακτική, ἕτερον δὲ φρόνησις μετὰ λόγου ποιητικῆς ἕξεως· οὐδὲ περιέχεται ὑπ' ἀλλήλων· οὔτε γὰρ ἡ πρᾶξις ποίησις, οὔτε ἡ ποίησις πρᾶξίς ἐστιν· ἐπεὶδὴ ἡ οἰκοδομικὴ, τέχνη τίς ἐστι, καὶ ἕξις τις μετὰ λόγου ποιητικὴ· οὐδεμία οὔτε τέχνη ἐστὶν, οὔτις, οὐ μετὰ λόγου ποιητικὴ ἕξις ἐστίν· ἔστι τοιαύτη ἡ οὐ τέχνη, ταὐτὸν αὖ εἶναι τέχνῃ ἕξις μετὰ λόγου ἀληθοῦς ποιητική· ἔστι δὲ τέχνη πᾶσα περὶ γένεσιν καὶ τὸ τεχνάζειν καὶ θεωρεῖν, ὅπως ἄν γένηται τῶν ἐνδεχομένων εἶναι καὶ μὴ εἶναι καὶ ὧν ἡ ἀρχὴ ἐν τῷ ποιοῦντι, ἀλλὰ μὴ ἐν τῷ ποιουμένῳ· ἔστι γὰρ τῶν ὄντων ἀνάγκης ὅσα τῶν γινομένων ἡ τέχνη ἐστὶν, οὔτε τῶν κατὰ φύσιν· ἐν αὐτοῖς γὰρ ἔχουσι ταὐτὸν ἀρχήν· ἐπεὶ δὲ ποίησις καὶ πρᾶξις ἕτερον, ἀνάγκη τὴν τέχνην τῷ ποιήσεως, ἀλλ' οὐ πράξεως εἶναι· τρόπον τινὰ περὶ τὰ αὐτὰ ἐστὶν ἡ τύχη καὶ τέχνη καθάπερ καὶ Ἀγάθων φησὶ τέχνην τύχην ἐστέρξε, καὶ τύχην τέχνην· ἡ μὲν οὖν τέχνη ὡς εἴρηται, ἕξις τίς ἐστι μετὰ λόγου ἀληθοῦς ποιητική· ἡ δ' ἀτεχνία, τοὐναντίον· μετὰ λόγου ψευδοῦς ποιητικὴ ἕξις· περὶ τὸ ἐνδεχόμενον ἄλλως ἔχειν· περὶ δὲ φρονήσεως, ὅτῳ σὰν λάβοι μὴ θεωρήσαντες, τίνας δὴ λέγομεν τοὺς φρονίμους· δοκεῖ δὴ φρονίμου εἶναι, τὸ δύνασθαι καλῶς βουλεύσασθαι περὶ τὰ αὐτῷ πρακτὰ καὶ συμφέροντα καθ' ὅλον τι μέρος· οἷον ὑπὲρ ὑγιάνσεως ἢ ἰσχύος· ἀλλὰ πρὸς τὸ εὖ ζῆν ὅλως σημεῖόν δ' ὅτι καλῶς περὶ φρονίμους λέγομεν, ὅτ' περὶ τέλος τι συμβάλλεται ὧν μὴ ἔστι τέχνη· ὥστε καὶ ὅλως ἂν εἴη φρόνιμος ὁ βουλευτικός· οὐδεὶς δ' οὐθεὶς περὶ τῶν ἀδυνάτων ἄλλως ἔχειν· οὐδὲ τῶν μὴ ἐνδεχομένων

αὐτῷ

τοῦ τέχνης.

τέχνη.

περὶ φρονήσεως.

αὐτῷ πράξαι. ὥστ' εἰ ὥσπερ ἐπιστήμη μὲν μετὰ ἀποδείξεως, ὧν δ' αἱ ἀρχαὶ φύσει μὴ ἐνδέχονται ἄλλως ἔχειν, τούτων μὴ ἔστιν ἀποδῆξις, πάντα γὰρ φύσει ἢ ἀνάγκης ὄντων, οὐκ ἂν εἴη βουλεύσασθαι περὶ τῶν ἐξ ἀνάγκης ὄντων, οὐκ ἂν εἴη φρόνησις ὡς ἐπιστήμη, οὐδὲ τέχνη· ὡς ἐπιστήμη μὲν, ὅτι ἐνδέχεται τὸ πρακτὸν ἄλλως ἔχειν· τέχνη δ', ὅτι ἄλλο τὸ τέλος πράξεως καὶ ποιήσεως· λείπεται ἄρα αὐτὴν εἶναι ἕξιν ἀληθῆ μετὰ λόγου πρακτικὴν περὶ τὰ ἀνθρώπινα ἀγαθὰ καὶ κακά. φρονήσεως μὲν γὰρ ποιήσεως ἕτερον τὸ τέλος· φρονήσεως δὲ πράξεως οὐκ ἂν εἴη· ἔστι γὰρ αὐτὴ ἡ εὐπραξία τέλος· διὰ τοῦτο περικλέα καὶ τοὺς τοιούτους, φρονίμους οἰόμεθα εἶναι, ὅτι τὰ αὐτοῖς ἀγαθὰ καὶ τὰ τοῖς ἀνθρώποις δυνάμενοι θεωρεῖν· εἶναι δὲ τοιούτους ἡγούμεθα τοὺς οἰκονομικοὺς καὶ πολιτικούς. ἔνθεν καὶ τὴν σωφροσύνην οὕτω προσαγορεύομεν τῷ ὀνόματι, ὡς σῴζουσαν τὴν φρόνησιν· σῴζει δὲ τὴν τοιαύτην ὑπόληψιν, οὐ πᾶσαν ὑπόληψιν διαφθείρει δ' ἡδονὴ καὶ λύπη οἷον ὅτι τὸ ξίφος τὸν δυσὶν ὀρθὰς ἴσας ἔχει ἢ δὲ ἔχει· ἀλλὰ τοῖς τε πρακτὸν, αἱ μὲν γὰρ ἀρχαὶ τῶν πρακτῶν, τὸ οὗ ἕνεκα τὰ πρακτά· τῷ δὲ διεφθαρμένῳ φαίνεται λύπη καὶ ἡδονὴ εὐθὺς οὐφαμεῖ ταύτην ἀρχὴν, δι' ἣν δεῖ ταῦτα καὶ ἐκ τούτου αἱρεῖσθαι πρὸς ταύτην πρᾶξιν· ἔστι γὰρ ἡ κακία φθαρτικὴ ἀρχῆς· ὥστ' ἀνάγκη τὸν φρόνησιν ἕξιν εἶναι μετὰ λόγου ἀληθῆ περὶ τὰ ἀνθρώπινα ἀγαθὰ πρακτικήν· ἀλλὰ μὴν τέχνης μέν ἐστιν ἀρετή· φρονήσεως δ' οὐκέτι. καὶ ἐν μὲν τέχνῃ ἑκὼν ἁμαρτάνων, αἱρετώτερος· περὶ δὲ φρόνησιν ἧττον· ὡς καὶ περὶ τὰς ἀρετάς· δῆλον οὖν ὅτι ἀρετή τις ἐστὶ, καὶ οὐ τέχνη· δυοῖν δ' ὄντοιν μεροῖν τῆς ψυχῆς τῶν λόγον ἐχόντων, θάτερον ἂν εἴη ἀρετὴ τοῦ δοξαστικοῦ· καὶ γὰρ δόξα περὶ τὸ ἐνδεχόμενον ἄλλως ἔχειν ἐστὶ, καὶ ἡ φρόνησις· ἀλλὰ μὴν οὐ δ' ἕξις μετὰ λόγου μόνον· σημεῖον δ' ὅτι λήθη· τῷ μὲν τοιαύτης ἕξεως ἐστὶ· φρονήσεως δ' οὐκ ἔστιν· ἐπεὶ δὲ ἡ ἐπιστή-

φρόνησις.

φρόνησις

μη περὶ τῶν καθόλου ὄντων ὑπολαμβάνουσι καὶ τῶν ἐξ ἀνάγκης ὄντων. εἰσὶ δ' ἀρχαὶ τῶν ἀποδείξεων (οὐ γὰρ ἔστιν ἐπιστήμης. μετὰ λόγου γὰρ ἡ ἐπιστήμη. ὧν ἀρχῆς τοῦ ἐπιστητοῦ, οὐκ ἂν εἴη ἐπιστήμη ἐκείνων, ὅτι τέχνη, ὅτι φρόνησις. τὸ μὲν γὰρ ἐπιστητὸν, ἀποδεικτόν. αἱ δὲ τυγχάνουσιν οὖσαι περὶ τὰ ἐνδεχόμενα ἄλλως ἔχειν. ἡ δὲ δὴ σοφία τούτων ὅτι, τῶν γὰρ σοφῶν περὶ ἐνίων ἔχειν ἀποδείξιν ὅτι. εἰ δὴ οἷς ἀληθεύομεν (καὶ μηδὲν προαπολαμβάνομεν περὶ τὰ μὴ ἐνδεχόμενα ἄλλως ἔχ', ἐπιστήμη (καὶ φρόνησις ὅτι (καὶ σοφία καὶ νοῦς. τούτων τριῶν μηθὲν ἐνδέχεται εἶναι. λέγω δὲ τρία. φρόνησιν. σοφίαν, ἐπιστήμην. λείπεται μηδὲν εἶναι τῶν ἀρχῶν. τὴν δὲ σοφίαν ἐν ταῖς τέχναις τοῖς ἀκριβεστάτοις τὰς τέχνας ἀποδίδομεν. οἷον Φειδίαν λιθουργὸν σοφὸν, (καὶ Πολύκλειτον ἀνδριαντοποιόν. ἐνταῦθα μὲν οὖν οὐθὲν ἄλλο σημαίνουσι τὸ σοφίαν, ἢ ὅτι ἀρετὴ τέχνης ἐστὶν. εἶναι δέ τινας σοφοὺς οἰόμεθα, ὅλως οὐκ ἀπὸ μέρους, ἀλλὰ τοὺς σοφοὺς, ὥσπερ ὁ μυθοποιὸς φησιν
„ ἐν τῷ μαργείτῃ. τὸν δ' οὔτε σκαπτῆρα θεοὶ θέσαν, οὔτ' ἀροτῆρα, οὔτ' ἄλλως τι σοφόν. ὥστε δῆλον ὅτι ἡ ἀκριβεστάτη αὐτῶν ἐπιστημῶν εἴη ἡ σοφία. δεῖ ἄρα τὸν σοφὸν μὴ μόνον τὰ ἐκ τῶν ἀρχῶν εἰδέναι, ἀλλὰ καὶ περὶ τὰς ἀρχὰς ἀληθεύειν. ὥστε δεῖ καὶ νοῦν καὶ ἐπιστήμην, καὶ ὥσπερ κεφαλὴν ἔχουσαν ἐπιστήμην τῶν τιμιωτάτων. ἄτοπον γὰρ εἴ τις τὴν ἐπιστήμην πολιτικὴν ἢ τὴν φρόνησιν ὑποθήσεται τὴν ὑψίστην εἶναι, εἰ μηδὲ ἄνθρωπος τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ἐστίν. εἰ δὴ ὑγιὲς μὲν καὶ ἀγαθὸν ἕτερον ἀνθρώποις καὶ ἰχθύσι, τὸ δὲ λευκὸν καὶ εὐθὺ ταὐτὸ ἀεί, καὶ τὸ σοφὸν ταὐτὸ, πάντως ἂν εἴη τι. φρόνιμον δ' ἕτερον. τὸν γὰρ περὶ αὐτὸ τοῦτο θεωρῶν, φαῖμεν εἶναι φρόνιμον, καὶ τούτῳ ἐπιτρέψομεν αὐτά. διὸ καὶ τῶν θηρίων ἃ φρονιμάφασιν εἶναι ὅσα περὶ τὸν αὑτῶν βίον ἔχοντα φαίνεται δύναμιν προνοητικήν. φανερὸν δ' ὅτι οὐκ ἂν εἴη ἡ πολιτικὴ καὶ ἡ σοφία ἡ αὐτή. εἰ γὰρ τῷ τὰ

εἰ τὰ

εἰ τὰ ὠφέλιμα τοῖς αὐτοῖς ἐροῦσι σοφίαν, πολλαὶ ἔσονται σοφίαι· οὐ γὰρ μία περὶ ἅπαντων ἀγαθὸν τῶν ζώων. ἀλλ' εἴπερ περὶ ἕκαστον ἐστὶν ἡ ἰατρικὴ μία περὶ ἅπαντα τῶν ὁμοίων· εἰ δ' ὅτι βέλτιστον ἀνθρώπου τῶν ἄλλων ζώων οὐδὲν διαφέρει· ἡμῶν γάρ ἐστιν, ἀλλ' ἐπὶ πολὺ δή τι καὶ τὴν φύσιν οἷον φαυλότατα τοῦ μεθ' ἡμᾶς κόσμος συνέστηκεν, ἐκ δὴ τῶν εἰρημένων δῆλον ὅτι ἡ σοφία ἔστι καὶ ὠφελίμη μάλιστα τῶν τιμιωτάτων τῇ φύσει. διὸ καὶ ἀναξαγόραν καὶ θαλῆν καὶ τοιούτους σοφοὺς μέν, φρονίμους δ' οὐ φασιν εἶναι ὅταν ἴδωσιν ἀγνοοῦντας τὰ συμφέροντα αὐτοῖς· καὶ περιττὰ καὶ θαυμαστὰ καὶ χαλεπὰ καὶ δαιμόνια εἰδέναι αὐτοὺς φασιν· ἄχρηστα δ' ὅτι οὐ τὰ ἀνθρώπινα ἀγαθὰ ζητοῦσιν· ἡ δὲ φρόνησις περὶ τὰ ἀνθρώπινα, καὶ περὶ ὧν ἔστι βουλεύσασθαι. τοῦ γὰρ φρονίμου μάλιστα ἔργον εἶναι φαμέν, τὸ καλῶς βουλεύεσθαι. βουλεύεται δ' οὐθεὶς περὶ τῶν ἀδυνάτων ἄλλως ἔχειν, οὐδ' ὅσων μὴ τέλος τι ὄντων πρακτῶν ἀγαθόν. ὅλως δὲ βουλὴ οὐ βουλὴ ὁ περὶ ἀϊδίων ἀνθρώπου τῶν πρακτῶν τοιοῦτος ἀκριβολογισμός. ἔστι δ' ὅλως ἡ φρόνησις τῶν καθόλου μόνον, ἀλλὰ δεῖ καὶ τὰ καθ' ἕκαστα γνωρίζειν· πρακτικὴ γάρ· ἡ δὲ πρᾶξις περὶ τὰ καθ' ἕκαστα· διὸ καὶ ἐνίοις οὐκ εἰδόσι συνιᾶσιν εἰδότων πρακτικώτεροι, καὶ ἐν ῥᾳδίοις ἄλλοις οἱ ἔμπειροι· εἰ δ' εἰδείη ὅτι τὰ κοῦφα εὔπεπτα ποιεῖ καὶ ὑγιεινά· ποῖα δὲ κοῦφα οὐκ οἶδεν· ὑγίειαν οὐ ποιήσει μᾶλλον· ἡ δὲ φρόνησις πρακτική· ὥστε δεῖ ἀμφω ἔχειν, ἢ τοῦτο μᾶλλον· εἴη δ' ἂν καὶ τις ἡγεμονικὴ περὶ τούτων ἀρχιτεκτονική· ἔστι δὲ καὶ ἡ πολιτικὴ καὶ ἡ φρόνησις· ἡ αὐτὴ μὲν ἕξις· τὸ μέντοι εἶναι οὐ τὸ αὐτὸ τὸ αὐτοῖς· ἥ τε γὰρ περὶ πόλιν, ἡ μὲν ὡς ἀρχιτεκτονικὴ φρόνησις, νομοθετική· ἡ δὲ, ὡς τὰ καθ' ἕκαστα τὸ κοινὸν ἔχει ὄνομα πολιτική· αὕτη δὲ, πρακτικὴ βουλευτική· τὸ γὰρ ψήφισμα πρακτόν, ὡς τὸ ἔσχατον· διὸ πολιτεύεσθαι τούτους μόνον λέγουσι· μόνοι γὰρ πράττουσιν ἅτε χειροτέχναι· δοκεῖ δὲ καὶ φρόνησις μάλιστ' εἶναι ἡ περὶ αὑτὸν καὶ ἕνα· καὶ ἔστιν αὕτη τῆς κοινὸν ὄνομα, φρόνησις· ἐκείνων

δὲ, ἡ μὲν οἰκονομία, ἡ δὲ νομοθεσία· ἡ δὲ πολιτικὴ· καὶ ταύτης
ἡ μὲν βουλευτικὴ· ἡ δὲ δικαστική· εἶδος μὲν οὖν τὸ αὐτὸ εἶναι συμβαί-
νει τῆς φρονήσεως τὸ αὐτὸ εἶναι· ἀλλ' ἔστιν διαφορὰ πολλή· ἴσως δοκεῖ ὁτὰς τὸ
ἑαυτῷ εἰδέναι τὸν εἶδος ἀνδρὶ βίῳ φρόνιμος εἶναι· οἱ δὲ πολιτικοὶ,
πολυπράγμονες, διὸ καὶ ὕβρεως τοῖδης· πῶς δ' ἂν φρονοίη ὡς πα-
ρ' ἕν ἀπραγμόνως, ἐν τοῖσι πολλοῖς ἑαυτῷ μὴ ὥσπερ τοῦ, ἴσως
μεταδοκεῖν· τοὺς γὰρ εὖ πράττοντας πλέον· ζητοῦσι γὰρ
τὸ αὑτοῖς ἀγαθὸν, καὶ οἴονται τοῦτο δεῖν πράττειν, ἐκ ταύτης δὴ
τῆς δόξης ἐλήλυθε τὸ πειρᾶν φρονίμως, καίτοι ἴσως οὐκ ἔστι τὸ αὐ-
τοῦ αὐτῇ οἰκονομίας, οὐδ' αὐτῇ πολιτείας· ἔτι δὲ τὸ αὐτοῦ πῶς
δεῖ δ' οἰκεῖν, ἄδηλον ἦσκεπτέον· σημεῖον δ' ὅτι τὸ εἰρημένον ἢ
διότι νέος μετρικοὶ μὲν νέοι γε μαθηματικοὶ γίγνονται· γε σοφοὶ
τὸ τοιοῦτο· φρόνιμος δ' οὐδοκεῖ γίνεσθαι· αἴτιον δ' ὅτι περὶ τῶν
καθ' ἕκαστά ἐστιν ἡ φρόνησις, ἃ γίνεται γνώριμα ἐξ ἐμπειρίας·
νέος δ' ἔμπειρος οὐκ ἔστι· χρόνος γὰρ χρόνου ποιήσει τὴν ἐμπειρί-
αν· ἐπεὶ γε τοῦτ' αὐτὸς σκέψαιτο, διὰτί μαθηματικὸς μὲν ἔσται
μὲν οἰτ' αὖ· σοφὸς δὲ, ἢ φυσικὸς ὅ· ἢ ὅτι τὰ μὲν δι' ἀφαιρέσεως ἔχ· τ'
δ' αἱ ἀρχαὶ ἐξ ἐμπειρίας· καὶ τὰ μὲν· ὃ πιστεύουσιν οἱ νέοι ἀλλὰ
λέγουσι, τῶν δὲ, τὸ πόθεν οὐκ ἄδηλον· ἔτι ἡ ἁμαρτία ἢ περὶ τὸ
καθόλου ἐστὶ τῶν βουλευσάντων, ἢ περὶ τὸ καθ' ἕκαστον, ἢ γὰρ ὅτι πάντ'
τὸ βαρύσταθμα ὕδατα φαῦλα, ἢ ὅτι τὰ δὲ βαρύσταθμον· ὅτι δ'
ἡ φρόνησις οὐκ ἐπιστήμη, φανερόν· ἐστὶ γὰρ ἐκάτου ἐστὶν, ὡς εἴρηται·
τὸ γὰρ πρακτὸν τοιοῦτον· ἀπτικοὶ μὲν δὴ τῷ νῷ· ὁ μὲν νοῦς τῶν ὅρων,
ὧν οὐκ ἔστι λόγος· ἡ δὲ τοῦ ἐσχάτου οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη ἀλλ' αἴσθησις·
οὐχ ἡ τῶν ἰδίων, ἀλλ' οἵα αἰσθανόμεθα· ὅτι τὸ ἐν τοῖς μαθηματικοῖς
ἔσχατον ζίγωμον· στήσεται γὰρ κἀκεῖ· ἀλλ' αὕτη μᾶλλον αἴσθη-
σις ἢ φρόνησις· ἑτέρας δὲ ἄλλο εἶδος· ζητεῖν δὲ εὐβουλίαν φέρει· τὸ γὰρ εὐβουλεῦσθαι ζητεῖν ἐστι· δεῖ δὲ λαβεῖν τὴν περὶ τὸ-
βουλίας τίς ἐστι· πότερον ἐπιστήμη τις ἢ δόξα ἢ εὐστοχία ἢ ἄλλό τι τέ-
νος· ἐπιστήμη μὲν δὴ οὐκ ἔστιν· οὐ γὰρ ζητοῦσι περὶ ὧν ἴσασιν· ἡ δ' εὐ

βουλία

βουλία, βουλήτις ὄστιν· οὐ βουλευόμ μὴ ζητεῖν λογίζεσθαι· ἀπλῶς μὲν οὖν εὐ
βουλία· αὕτη γὰρ ὀρθότης τις ἐστὶ τῆς βουλῆς· βουλεύονται δὲ οἱ κακοὶ
καὶ φασὶ πρακτέον μὲν δεῖν τὰ τοῦ βουλευθέντα· βουλεύεσθαι
δὲ βραδέως· ἔστιν ἀκρίβειαν εὐστοχία τις
ἡ ἀκρίβεια· ἡ δὲ δόξα ἡ εὐβουλία ἁπλῶς μία, ἀλλ' ἐπεὶ ὁμὴ κακῶς
βουλευόμενος ἁμαρτάνει· ὁ δὲ εὖ ὀρθῶς βουλεύεται, δῆλον ὅτι
ὀρθότης τις ἡ εὐβουλία ἐστίν· οὔτε ἐπιστήμης ἐστὶν οὔτε δόξης· ἐπιστήμης
μὲν γὰρ οὐκέτι ἐστὶν ὀρθότης, οὐδὲ γὰρ ἁμαρτία· δόξης δ' ὀρθότης ἐστὶν ἀ-
ληθοῦς· ἅμα δὲ πᾶν τὸ δοξαστὸν ὡρισμένον ἤδη ἐστίν· ὁ δὲ λογισμὸς οὐδὲ
πω λόγου ἕνεκα εὐβουλία· διανοίας ἄρα ἐστίν· οὐ γὰρ ἔτι ἐστὶ τὸ νοῦ φά-
σις· καὶ γὰρ ἡ δόξα, οὐ ζήτησις, ἀλλὰ φάσις τις ἤδη· ὁ δὲ βουλόμε
νος, ἐὰν τάχυ, ἐὰν τάχα κακῶς βουλεύηται, ζητεῖ τινα καὶ λογίζεται· ἀλ-
λὰ ὀρθότης τίς ἐστιν ἡ εὐβουλία βεβλῆσθαι· δεῖ δὴ βεβλῆσθαι τὴν ζήτησιν πρῶ
τον τί ἐστι καὶ ὅτι· ἐπεὶ ἔστιν ὀρθότης πολλαχῶς, δῆλον ὅτι οὐ πᾶσα ὁ
γὰρ ἀκρατὴς καὶ ὁ φαῦλος ὁ προτεθεὶς ἰδεῖν ἐκ τοῦ λογισμοῦ τὸ τέλος
τοιοῦτος ἔσται βεβλαμμένος κακίᾳ δὲ μὲ ἡ ὑπόληψις ψευδὴς
κεῖται ἀποτεθέντος τοῦ εὖ βεβουλεῦσθαι· ἡ μὲν τοιαύτη ὀρθότης βουλῆς
εὐβουλία ἐστὶ λογιστική· ἀλλ' ἔστι καὶ οὗ τοῦ ψευδεῖ συλλογισμῷ
τυχεῖν· καὶ ὁ μὲν δεῖ ποιῆσαι τυχεῖν τούτου ἐστὶν ὃ ἂν ἀλήθευσῃ
τὸν μέσον ὁρίσαι, ὡς τοῦ δ' αὐτὴν εἶναι εὐβουλίαν, καθ' ἣν οὐ δεῖ μὲ
τυχάνειν· ἀλλ' ἔστι καὶ οὗ ἐδεῖ· ἔτι ἔστι πολλαχῶς βουλεύσασθαι
τυχεῖν· ἢ γὰρ τὸν τυχόντα, οὐκοῦν οὐδ' ἐκείνη ἁπλῶς εὐβουλία· ἀλλ' ὀρθότης ἧι
τὸ ὠφέλιμον καὶ οὗ δεῖ καὶ ὡς καὶ ὅτε ἔστι καὶ ἁπλῶς εὖ βεβου
λεῦσθαι· καὶ πρός τι τέλος· ἧι δὲ καὶ ἁπλῶς ἡ πρὸς τὸ τέλος τὸ ἁ-
πλῶς κατορθῶσαι· ἡ δ' ἔτις ἡ πρός τι τέλος εἰ δὴ τὴν φρόνιμον τὸ
εὖ βεβουλεῦσθαι, ἡ εὐβουλία εἴη ἂν ὀρθότης ἡ κατὰ τὸ συμφέρον πρὸς
τι τέλος οὗ ἡ φρόνησις ἀληθὴς ὑπόληψίς ἐστι· ἔστι δὲ καὶ ἡ σωφρο σύνεσις
νή ἡ ἀσωφροσύνη καθ' ἃς λέγομεν συνετοὺς ἢ ἀσυνέτους ἁπλῶς
τοῦ τὸ ὠφέλιμον, ἡ δόξη· πολύ τις ἂν εἴη ἀσυνεσία περὶ ὅλον τις μία εὖ
μέρος ὠφελίμων· οἷον καὶ τοῦ μέρος· οὔτε ἰατρικὴ πᾶν ἐστὶν

ἀνλῶ, ἢ γεωμετρίαπερὶμεγέθη· οὔτε γὰρ περὶτῶναἰεὶ ὄντωνκαὶ
ἀκινήτωνἡ σύνεσίς ἐστιν· ἔστιπερὶτῶν γινομένωνμὲντοῦν· ἀλ-
λὰπερὶὧν ἀπορήσειεν ἄντισκαὶβουλεύσαιτο· διὸπερὶαὐτὰ μὲ
τῆφρονήσειἐστίν· οὐδὲἔστι δὲ ταυτὸν, σύνεσις τῆφρόνησις· ἡμὲν
γὰρ φρόνησις, ἕξιτακτικήἐστιν· τίγὰρδεῖπράττειν ἢμὴ, τὸτέλος
αὐτῆἐστιν· ἡδὲξύνεσις κριτικήμόνον· ταυτὸγὰρξύνεσιςκαὶεὐξυνεσία·
καὶγὰρ οἱ συνετοί, καὶεὐσύνετοι· ἔστιδ' οὔτετὸἔχειν τὴν φρόνη-
σιν οὔτε τὸ λαμβάνειν ἡ ξύνεσις· ἀλλ' ὥσπερτὸμανθάνειν λέγε
ται συνιέναι· ὅταν χρῆται τῆἐπιστήμῃ, οὕτως ἐνταῦθα χρῆσθαι τῆδό
ξῃτῶνκρίνειν περὶ τούτων, περὶὧν ἡ φρόνησίς ἐστιν· ἄλλοὐ λέ-
γομεν τοῖςκαὶ κρίνειν καλῶς· τὸγὰρ ὡ, τῷ καλῶς, ταυτὸ· καὶἐντοῦ
θεῶν ἐλήλυθε τοὔνομα ἡ σύνεσις, καθ' ὃνὑσύνετοιἐκφέρονται
μανθάνειν· λέγομεν γὰρ τὸμανθάνειν συνιέναι πολλάκις· ἢ δὲκα
λουμένηνώμη, καθ' ὃνὑγνώμονας καὶἔχειν φαμὲνγνώμην, ἢ οὐ
ὠῇάκουόν ἐστι κρίσις ὀρθή· σημεῖον δέ, τὸνγὰρ ὠῇάκῃ φαμὲνεἶναι
συγγνωμονικὸν ἀὠῇάκειν δὲτὸἔχειν περὶεἰκὼ ἱα συγγνώμων· ἢ δὲσυγ-
γνώμη, γνώμη ἐστὶνκριτικὴτοῦὠῇάκοῦς ὀρθή· ὀρθὴ δὲ ἡτῶναληθοῦς·
εἰσὶδὲ πᾶσαιαἱ ἕξεις λόγῳ εἰς ταυτὸ τείνουσαι· λέγομεν γὰρ
γνώμηνκαὶσύνεσινκαὶφρόνησινἀμφὶ τὰὠῇάκῃ φέρον
τες γνώμην ἔχεινκαὶνοῦνἐπὶδὴτὸφρονίμῳ καὶσυνετούς· πᾶσαι γὰρ
αἱ δυνάμεις αὗτοιτῶνἐσχάτωνεἰσὶνκαὶτῶνκαθ' ἕκαστα· καὶἐν μὲν
τῷ κριτικοὺς εἶναιπερὶὧνὁ φρόνιμος, συνετὸς καὶεὐγνώμων
ἢσυγγνώμων· τὸ γὰρὠῇάκῃ, κοινὸτῶν ἐσχάτωνἐστὶν ἐν
τῷ πρὸς ἄλλ'· ὅτιδὲτῶνκαθ' ἕκαστατῶνἐσχάτων ἐστὶν ἡ πρᾶ-
ξις· ἕτερονφρονίμου δεῖνομίσαι· ἡ γὰρσύνεσιςἐστὶνγνώμη περὶ
τὸπρακτόν· ἔστιδὲτῶνκαθ' ἕκαστατῶνἐσχάτων· καὶὁμὸς τῶνἐσχάτωνἐστὶν
ἡ μὲνκατὰτοὺς ὅρουςτῶνἀκριβῶνὅρωνκαὶπρώτων· ὁ δὲ ἐν τοῖς
πρακτικοῖς, τοιἐσχάτουκαὶοὐκἐνδεχομένουκαὶ ἕνεκάτερος προτά
σεως· ἀρχαὶγὰρ ἕνεκαοὗτοιἐκτοῦκαθ' ἕκαστα γὰρ τὸκαθόλ-

λγ. τούτων οὖν δεῖ ἔχειν αἴσθησιν. αὕτη δ' ὅστις ἂν ᾖ νοῦς. δοκεῖ δὲ καὶ ἕκαστος εἶναι τούτων τις. καὶ φύσει σοφὸς μὲν οὐδεὶς γνώμων δ' ἔχειν καὶ συνετὸν καὶ νοῦν. σημεῖον δ' ὅτι καὶ τοῖς ἡλικίας οἰόμεθα ἀκολουθεῖν. καὶ ἔστιν ἡ ἡλικία, νοῦν ἔχει καὶ γνώμων, ὡσπερ φύσεως αἰτίας οὔσης. δι' ὃ καὶ ἀρχὴ καὶ τέλος νοῦς. ἐκ τούτων γὰρ αἱ ἀποδείξεις, καὶ περὶ τούτων. ὥστε δεῖ προσέχειν τὸν ἔμπειρον καὶ πρεσβυτέρου ἢ φρονίμου τοῖς ἀνεπαποδείκτοις. φάσεσι καὶ δόξαις ἢ ἀποδείξεως. δι' ἀληθῆ τὸ ἔχειν ἐκ φιλεμπειρίας ὁμμα, ὁρᾷ σι τὰς ἀρχάς. τίμιον οὖν ἐστὶν ἡ σοφία καὶ ἡ φρόνησις, καὶ περὶ τίνα τυγχάνει ἑκατέρα οὖσα, καὶ ὅτι ἄμουσος ἴσως μοιρίου ἀρετὴν ἑκατέρα εἴρηται. Διαπορήσειε δ' ἄν τις περὶ αὐτῆς τί χρήσιμοί εἰσιν. ἡ μὲν γὰρ σοφία οὐδὲν θεωρεῖ ἐξ ὧν ἔσται εὐδαίμων ἄνθρωπος. οὐδεμία γὰρ ὅστις γένεσις ἡ δὲ φρόνησις τοῦ ποι μὲν ἕνεκα. αὐτὰ τίμιος ψέγεται δεῖ αὐτῇ. εἴπερ ἡ μὲν φρόνησις ὅστιν, ἡ περὶ τὰ δίκαια καὶ καλὰ καὶ ἀγαθὰ αὐτῷ. τοῦτο δ' ὅστιν ἃ τοῖς ἀνδρὸς ὅστι πρακτέον. οὐθὲν δὲ πρακτικώτεροι τῶν εἰδέναι αὐτὰ ἐσμεν, εἰ μὴ ἐξ ἕξεως αἱ ἀρεταί εἰσιν. ὥσπερ ὑγιεινὰ μὲν ἃ ποιεῖ ὑγίειαν, οὐχὶ τὰ σωματικά, ὅσα μὴ τῷ ποιεῖ, αὐτὰ δὲ τῷ ἀπὸ ἕξεως εἶναι λέγεται. οὕτω γὰρ πρακτικώτεροι τῷ ἔχειν τὰ ἰατρικὰ ἢ γυμναστικὰ ἐσμεν. εἰ δὲ μὴ τούτων χάριν, φρόνιμα θετέον. ἀλλὰ τοῦτο ἔοικε τοῖς ἔσω ποιοῦσι δικαίοις, ὃ θεὶς ἂν εἴη χρήσιμος. ἐπεὶ δ' οὐ ῥᾴδιον μὴ ἔχουσιν. οὐθὲν γὰρ ποιοῦσιν αὐτοὺς ἔχειν. ἢ ἄλλοις ἔχουσι πίθεσθαι. ἱκανῶς τ' ἔχει αὐτὴ μὴν ὅσον περὶ τὴν ὑγίειαν. βουλόμεθα μὲν οὖν ὑγιαίνειν. ὅμως, δ' ἂν θανάσιμα ἰατρικά. πρὸς δὲ τούτοις, ἄτοπον αὐτὴν εἶναι δόξειεν εἰ χείρ φιλοσοφίας οὖσα κυριωτέρα αὐτῆς ἔσται. ἡ γὰρ τεχνικὴ ἑκάστου περὶ ἕκαστον. περὶ οὖν τούτων, λεκτέον. νῦν μὲν δὴ πόρρω περὶ αὐτῶν μόνον. πρῶτον μὲν οὖν λέγομεν ὅτι καθ' αὑτὰς αἱρετὰς αὐτὰς εἶναι. αἱρεταὶ δ' οὖσαι ἑκατέρα ἑκατέρου μορίου, καὶ εἰ μὴ ποιοῦσι μηδὲν μηδ' ἑκατέρα αὐτῶν. ἔτι τοίνυν ποιοῦσιν. ὑγίειαν γὰρ καὶ εὐεξίαν ἡμῖν ὁδοποιοῦσιν. ἑκατέρα δὲ τῶν ἐνεργειῶν ἐν μέρει ἐστίν. ἡ μὲν γὰρ

σοφίαν εὐδαιμονίαν· μέρος γὰρ ὅσα φύλησ ἀρετῆς τῷ ἔχειν.
πρὸς ἣν καὶ τῷ ἐνεργεῖν εὐδαίμονα· ἔστι δὲ ἔργον ἀποτελεῖται κατὰ τὴν τῷ φρόνησιν καὶ τὴν ἠθικὴν ἀρετήν· ἡ μὲν γὰρ ἀρετὴ τὸν σκοπὸν ποιεῖ ὀρθόν· ἡ δὲ φρόνησις τὰ πρὸς τοῦτον· τὸ δὲ τρίτον μόριόν φησι ψυχῆς· οὐκ ὄντα ἀρετὴν τοιαύτην τὸ θρεπτικόν· οὐθὲν γὰρ ἐπ' αὐτῷ πράττειν ἢ μὴ πράττειν· περὶ δὲ τὸ μηδὲν εἶναι πρακτικωτέρας διὰ τὴν φρόνησιν τῶν καλῶν καὶ δικαίων· μικρὸν ἄνωθεν ἀρκτέον· λαβόντα τὰς ἀρχὰς τούτων· ὥσπερ γὰρ καὶ τὰ δίκαια λέγομεν πράττοντάς τινας ἔστιν ὡς δικαίους εἶναι· οἷον τοὺς τὰ ὑπὸ τῶν νόμων τεταγμένα ποιοῦντας ἢ ἄκοντας ἢ διὰ ἄγνοιαν, ἢ δι' ἕτερόν τι καὶ μὴ δι' αὐτὰ καίτοι πράττουσί γε ἃ δεῖ, καὶ ὅσα χρὴ τὸν σπουδαῖον· οὕτως ὡς ἔοικεν ἔστι τὸ ὡς ἔχειν πράττειν ἕκαστα, ὥστ' εἶναι ἀγαθόν· λέγω δ' οἷον διὰ προαίρεσιν, καὶ αὐτῶν ἕνεκα τῶν πραττομένων· τὸν μὲν οὖν προαίρεσιν, ὀρθὸν ποιεῖ ἡ ἀρετή· τὸ δ' ὅσα εἰκεῖνης ἕνεκα πέφυκε πράττεσθαι, οὐκ ἔστι φύσει ἀρετῆς, ἀλλ' ἑτέρας δυνάμεως· λεκτέον δ' ὡς ἔπεσθαι σοφέσεσ περὶ αὐτῶν· ἔστι δή τις δύναμις, ἣν καλοῦσι δεινότητα· αὐτὴ δ' ἔστι τοιαύτη· ὥστε τὰ πρὸς τὸν ὑποτεθέντα σκοπὸν συντείνοντα· δυνάμενα ταῦτα πράττειν καὶ τυγχάνειν αὐτῶν· ἂν μὲν ὁ σκοπὸς ᾖ καλός, ἐπαινετὴ ἔστιν· ἂν δὲ φαῦλος, πανουργία· διὸ καὶ τοὺς φρονίμους δεινοὺς ἢ πανούργους φαμὲν εἶναι· ἔστι δὲ φρόνησις, οὐχ ἡ δύναμις, ἀλλ' οὐκ ἄνευ ταύτης· ἡ δ' ἕξις τῷ ὁμόματι τούτῳ πίνεται φύσει ψυχῆς, οὐκ ἄνευ ἀρετῆς, ὡς εἰρηται πρότερον· δῆλον· οἱ γὰρ συλλογισμοὶ τῶν πρακτῶν ἀρχὴν ἔχουσι τοιάνδε· ἐπειδὴ τέλος καὶ τὸ ἄριστον ὅτι δή ποτε ὄν· ἔστω γὰρ λόγου χάριν τὸ εὖ ζῆν· τοῦτο δὲ εἰ μὴ τῷ ἀληθῆ ὑφαίνεται· διαστρέφει γὰρ ἡ μοχθηρία καὶ διαψεύδεσθαι ποιεῖ περὶ τὰς πρακτικὰς ἀρχάς· ὥστε φανερόν, ὅτι ἀδύνατον φρόνιμον εἶναι μὴ ὄντα ἀγαθόν· σκεπτέον δὴ πάλιν, καὶ περὶ ἀρετῆς· καὶ γὰρ ἡ ἀρετὴ ἔχει πλησίως· ὡς ἡ φρόνησις πρὸς τὴν δεινότητα· οὐ

ταὐτὸν μὲν

ταυτὸν μὴν, ὁμοίως δὲ. οὕτως ἡ φυσικὴ ἀρετὴ πρὸς τὴν κυρίαν· ὡς
οι γὰρ δικεῖ ἕκαστα ἔνεθα μὴ ὑπάρχειν φύσει ὡσὶ. καὶ γὰρ δίκαιοι
καὶ σωφρονικοὶ καὶ ἀνδρεῖοι καὶ τἆλλα ἐκ γινεται ἐκ τῆς. ἀλλ' ὁ
μως ζητοῦμεν ἕτερόν τι τὸ κυρίως ἀγαθὸν εἶναι καὶ τὰ τοιαῦτα
ἄλλως ὑπάρχειν. καὶ γὰρ παισὶ καὶ θηρίοις, αἱ φύσει καὶ ὑπάρχου-
σιν ἕξεις. ἀλλ' ἀνευ νοῦ δῆλα βλαβερὰ φαίνονται οὖσαι. ὡς μὴ τοσοῦ-
τον ἔοικεν ὁρᾶσθαι, ὅτι ὥσπερ σῶμα τὶ ἰσχυρὸν ἀνευ ὄψεως κινη
θὲν σφαλεῖται διὰ τὸ μὴ ἔχειν ὄψιν, ὅταν
ἐν ταύτῃ ἁμάρτῃ ἀλλὰ βὴ νοῦν, ἐν τῷ πράττειν διαφορὰν καὶ ἕξις ὁμοία
οὖσα, τὸ τέλος ἐκυρίως ἀρετὴ. ὡς τὴν καθόλου πρὸς τὸν δόξαν καὶ δύο
ὄντων εἰδῶν, ἀμφοῖν τὴν εὐφρόνησιν. ὅταν ὡς τὸν ἠθικὸν δύο ὄντε μὲν
ἀρετὴν φυσικὴν. τὸ δὲ κυρίως καὶ τούτων τὴν κυρίαν ἀνάγκη δὲ ἀνευ φρονή
σεως. διὸ πρός φασι πάσας τὰς ἀρετὰς. φρονήσεις εἶναι. Σωκρά
της. τῇ μὲν ὀρθῶς ζητεῖ. τῇ δὲ ἡμαρτάνεν. ὅτι μὲν γὰρ φρονήσεις
ὡς ἔτυχε εἶναι πάσας τὰς ἀρετὰς, ἡμαρτάνεν. ὅτι δὲ οὐκ ἄνευ φρο-
νήσεως, καλῶς ἔλεγε. σημεῖον δὲ. καὶ γὰρ νῦν πάντες ὅταν μὲν ὁρί-
ζωνται τὴν ἀρετὴν, προστιθέασι τὴν ἕξιν. εἰπόντες καὶ πρὸς ἃ ἔστι
τὴν κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον. ὀρθὸς δὲ ὁ κατὰ τὴν φρόνησιν. ἔοικασι δὴ πᾶν
τες οἴεσθαί γε ἅπαντες, ὅτι ἡ τοιαύτη ἕξις ἀρετή ἐστιν ἡ κατὰ τὴν φρό
νησιν. δεῖ δὲ μικρὰ μεταβῶσι. οὐ γὰρ μόνον ἡ κατὰ τὸν ὀρθὸν λό-
γον. ἀλλ' ἡ μετὰ τοῦ ὀρθοῦ λόγου ἕξις, ἀρετή ἐστιν. ὁ μὲν δὴ λόγος ὡσ
εὶ τῶν τοιούτων ἡ φρόνησίς ἐστιν. Σωκράτης μὲν οὖν λόγους τὰς ἀ-
ρετὰς ᾠέτο εἶναι. πάσας γὰρ εἶναι πράξεις. ἡμεῖς δὲ μετὰ λό-
γου. δῆλον τοίνυν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι οὐχοἷόν τε ἄνευ εἶναι κυρίως
φρονήσεως. οὐδὲ φρόνιμον, ἄνευ ἠθικῆς ἀρετῆς. ἀλλὰ καὶ ὁ λόγος
αὐτὸς λύοιτ' ἂν ὧδε. διαλεχθείη τις ἂν ὅτι χωρίζονται ἀλλήλων αἱ
ἀρεταί. οὐχ ὁ αὐτὸς δὲ φύσεως πρὸς ἅπασας. ὥστε τῷ μὲ' ἤ-
δη. τῷ δ' οὕτως εἰληφὼς ἔσται. τοῦ τῷ μὲν γὰρ κατὰς φυσικὰς ἀ
ρεταὶ σὺν δέχεται. καθ' ἃς δ' ἁπλῶς λέγεται ἀγαθὸς, οὐκέτι δέχεται. ἀ-
μα δὲ τῇ φρονήσει μιᾷ οὔσῃ, πᾶσαι ὑπάρξουσι δῆλον δὲ, καὶ εἰ μὴ

πρακτικὴ ὡς ὅτι ἐδεῖτο αὐτοῦ διὰ τὸ τοῦ μορίου αἱρετὸν εἶναι. εἰ ὅπου οὐκ ἔστιν ἡ προαίρεσις ὀρθὴ οὐδὲ φρονήσεως. οὐδ' αὖ ἄνευ ἀρετῆς, ἢ μὲν γὰρ τὸ τέλος. ἡ δὲ πρὸς τὸ τέλος ποιεῖ πρᾶξιν. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τεχνικὴ ἐστὶ φρονήσεως. οὐδὲ τοῦ βελτίονος μορίου, ὥσπερ οὐδὲ φυσικὴ ἕξις ἀξιακή. ἐν ἅπασι γὰρ κεῖται αὐτῇ. ἀλλ' ὁρᾷ ὅπως γένηται. ἐκείνης δὲ ἕνεκα ἐστὶ τούτων. ἀλλ' οὐκ ἐκείνη. ἔστι δ' ὅμοιον καὶ εἴ τις τῶν πολιτικῶν φαίη ὁρχηστῶν θεῶν, ὅτι ἐστὶ τὰ τοιαῦτα τεχνικὴ πάντα τὰ ἐν τῇ πόλει.

Τέλος τοῦ Ζ'.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΗΘΙΚΩΝ ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΩΝ, ΤΟ Η.

ΕΤΑ δ' ταῦτα λεκτέον ἄλλως πρι ἡσαμένοις ἀρχὴν, ὅτι περὶ τὰ ἤθη φυκτὰ, ξία ὅδε ἐστὶν εἴδη, κακία, ἀκρασία, θηριότης· τοὐναντία δὲ τοῖς μὲν δυσὶ δῆλα· τὸ μὲν γὰρ ἀρετὴν, τὸ δ' ἐγκράτειαν καλοῦμεν· πρὸς δὲ τὴν θηριότητα μάλιστ' ἄν τις ἁρμόττοι λέγοι τὴν ὑπὲρ ἡμᾶς ἀρετὴν ἡρωικήν τινα καὶ θείαν, ὥσπερ Ὅμηρος περὶ Ἕκτορος πεποίηκε λέγοντας πρὸς Πρίαμον, ὅτι σφόδρα ἦν ἀγαθὸς· οὐδὲ γὰρ ἐοικεν ἀνδρὸς θνητοῦ παῖς ἔμμεναι, ἀλλὰ θεοῖο· ὥστε εἰ καθάπερ φασὶν οἱ ἀνθρωποι γίνονται θεοὶ διὰ ἀρετὴν ὑπερβολήν τινα τοιαύτην τὴν θηριώδη ἂν εἴη δῆλον ὅτι καὶ ὡς περ οὐδὲ θηρίον ἐστὶ κακία οὐδ' ἀρετὴ, οὕτως οὐδὲ θεῖον· ἀλλ' ἄμεινον, τιμιώτερον ἀρετῆς· ἢ δὲ, ἑτέρου τινὸς γένους κακίας· ἐπεὶ δὲ ἀσύνετον καὶ τὸ θεῖον ἄνδρα εἶναι, καθάπερ οἱ λάκωνες εἰώθασι προσαγορεύειν ὅταν ἀγασθῶσι σφόδρα τινά, θεῖος ἀνὴρ φασὶν, οὕτω καὶ ὁ θηριώδης φησὶν ἐν τοῖς ἀνοήτοις ἄμεινον· μάλιστα δὲ ἐν τοῖς βαρβάροις ἐστὶ· γίνεται δ' ἔνια καὶ διὰ νόσους καὶ πηρώσεις. ἠ τοὺς διὰ κακίαν δὲ τῶν ἀνθρώπων ὑπερβάλλοντας, οὕτως ἐπι-

δυς φημοῦ μὴν ἀλλὰ περὶ μὲν φησὶ τοιαύτης διαθέσεως, ὕστερον ποιητέον τινὰ μνείαν. περὶ δὲ κακίας εἴρηται πρότερον. περὶ δὲ ἀκρασίας καὶ μαλακίας καὶ τρυφῆς λεκτέον, καὶ περὶ ἐγκρατείας καὶ καρτερίας. οὐτε γὰρ τῶν περὶ ὡς αὐτῶν ἕξεων τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν μοχθηρίαν ἑκατέραν αὐτῶν ὑπολητέον, οὐθ' ὡς ἕτερον γένος. δεῖ δὲ ὥσπερ ὠὴ τῶν ἄλλων τιθέντας τὰ φαινόμενα, καὶ πρῶτον διαπορήσαντας, οὕτω δυκνιῶσι μάλιστα μὲν πάντα τὰ ἔνδοξα περὶ ταῦτα τὰ πάθη εἰδέναι, τὰ πλεῖστα καὶ κυριώτατα· ἐὰν γὰρ λύηται τὰ δυσχερῆ, καὶ καταλείπηται τὰ ἔνδοξα, δεδειγμένον ἂν εἴη ἱκανῶς. δοκεῖ δὴ ἥ τε ἐγκράτεια καὶ καρτερία τῶν σπουδαίων εἶναι καὶ τῶν ἐπαινετῶν εἶναι καὶ ἡ ἀκρασία τε καὶ μαλακία, τῶν φαύλων τε καὶ ψεκτῶν. καὶ ὁ αὐτὸς ἐγκρατὴς καὶ ἐμμενετικὸς τῷ λογισμῷ, καὶ ἀκρατὴς καὶ ἐκστατικὸς τοῦ λογισμοῦ· καὶ ὁ μὲν ἀκρατὴς εἰδὼς ὅτι φαῦλαι αἱ ὠθούμεναι, οὐκ ἀκολουθεῖ διὰ τὸν λόγον· καὶ τὸν σώφρονα μὲν, ἐγκρατῆ καὶ καρτερικόν· τὸν δὲ τοιοῦτον, οἱ μὲν, πάντα σώφρονα, οἱ δ' οὐ· καὶ τὸν ἀκόλαστον ἀκρατῆ καὶ τὸν ἀκρατῆ ἀκόλαστον συγχέουσι μάλιστα· οἱ δὲ ἕτερους εἶναί φασι· τὸν δὲ φρόνιμον, ὅτι μὲν οὐ φασιν ἐνδέχεσθαι εἶναι ἀκρατῆ· ὅτι δὲ ἐνίους φρονίμους ὄντας καὶ δεινοὺς, ἀκρατεῖς εἶναι· ἔτι ἀκρατεῖς λέγονται καὶ θυμοῦ καὶ τιμῆς καὶ κέρδους· τὰ μὲν οὖν λεγόμενα ταῦτ' ἐστίν· ἀπορήσειε δ' ἄν τις πῶς ὑπολαμβάνων ὀρθῶς ἀκρατεύεται τις· ὡς ἄμεινον μὲν οὖν οὐ φασί τινες εἶναι· δεινὸν γὰρ ὡς ἡμῖν φανούσης ὡς ὤετο σωκράτης, ἄλλο τι κρατεῖν καὶ περιέλκειν αὐτὸν ὥσπερ ἀνδράποδον. σωκράτης μὲν γὰρ ὅλως ἐμάχετο πρὸς τὸν λόγον ὡς οὐκ οὔσης ἀκρασίας· οὐθὲν γὰρ ὑπολαμβάνοντα πράττειν παρὰ τὸ βέλτιστον, ἀλλὰ διὰ ἄνοιαν. οὗτος μὲν οὖν ὁ λόγος ἀμφισβητεῖται τοῖς φαινομένοις ἐναργῶς, καὶ δέον ζητεῖν περὶ τὸ πάθος εἰ διὰ ἄνοιαν, τίς ὁ τρόπος ἡμέτερα φρονήσεως· ὅτι μὲν γὰρ οὐκ οἴεται δεῖν

πράττειν

πρᾴπειν ἃ πρᾴπει ὁ ἀκρατὴς ὑόμωος πρὶν ἐν τῷ παθητικῷ ἔθαι.
φαυλότερον. εἰσὶ δέ τινες, οἱ τὰ μὲν συγχωροῦσι· τὰ δ' οὔ· τὸ μὲν ἧ
ἰσχύειν μηθὲν εἶναι κρεῖττον, ὁμολογοῦσι· τὸ δὲ μηθένα πρᾶτ
τειν, παρὰ τὸ δόξαν βέλτιον, οὐχ ὁμολογοῦσι· καὶ διὰ τοῦτον τὸν
ἀκρατῆ φασὶν οὐκ ἰσχύοντα κρατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἡ
δονῶν, ἀλλὰ δόξαν· ἀλλὰ μὲν εἶναι δόξαν καὶ ἰσχύειν, μὴ διὰ χρὰ
ὑπόληψιν αὐτιτείνουσαν· ἀλλ' ἥπερ καθάπερ ἐν τοῖς δισά
ζουσι, συγγνώμη, τῷ μὲν μὴ ἐμμένειν τοῖς ταύτης πρὸς ἐπιθυμίας ἰσχυ
ρᾶς· τῇ δὲ μοχθηρίᾳ οὐ συγγνώμη, οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδενὶ τῶν
ψεκτῶν· φρονήσεως ἄρα αὐτιτεινούσης· αὕτη γὰρ ἰσχυρότατον·
ἀλλ' ἄτοπον· ἔσται γὰρ ὁ αὐτὸς ἅμα φρόνιμος καὶ ἀκρατής·
φήσειε δ' ἄν οὐδεὶς φρονίμου εἶναι τὸ πρᾴττειν εἰδόντα τὸ φαυ
λότατον· πρὸς δὲ τούτοις, δέδεικται πρότερον ὅτι πρακτι
κός ἐστιν ὁ φρόνιμος· τῶν ἐσχάτων γὰρ καὶ τοὺς ἄλλους ἔχων ἀ
ρετάς· ἔτι εἰ μὴ ἐν τῷ ἐπιθυμίας ἔχειν ἰσχυρὰς καὶ φαύλας ὁ
ἐγκρατής, οὐκ ἔσται ὁ σώφρων ἐγκρατής· οὐδ' ὁ ἐγκρατὴς σώ
φρων, οὔτε γὰρ τὸ ἄγαν, σώφρονος· οὔτε τὸ φαύλας ἔχειν· ἀλλὰ
μὴν λεκτέον· εἰ μὴ γὰρ χρησταὶ αἱ ἐπιθυμίαι, φαύλη ἡ κωλύουσα,
ἔξις μὴ ἀκολουθεῖν· οὕτω ἡ ἐγκράτεια οὐ πᾶσα ἀπονδεία· εἰδ' ἀ
θηνεῖς καὶ μὴ φαῦλαι, οὕτως σεμνόν· οὐδ' εἰ φαῦλαι καὶ ἀθη
νεῖς, οὐθὲν μέσον· ἔτι εἰ πᾶσι δόξῃ ἐμμενετικὸν ποιεῖ, ἡ ἐγκρά
τεια φαύλη· οἷον δ' καὶ τῇ ψευδεῖ, καὶ εἰ πᾶσης δόξης ἡ ἀκρασία
ἐκστατικόν, ἔσται τις ἀπονδεία ἀκρασία· οἷον ὁ Σοφοκλέους νεο-
πτόλεμος ἐν τῷ Φιλοκτήτῃ· ἐπαινετὸς γὰρ οὐκ ἐμμένων οἷος
ἐπείσθη ὑπὸ τοῦ ὀδυσσέως, διὰ τὸ λυπεῖσθαι ψευδόμενος· ἔτι ὁ
σοφιστικὸς λόγος ψευδόμενος, ἀπορία· διὰ γὰρ τὸ παραδόξως
βούλεσθαι ἐλέγχειν ἵνα δῆλοι ὦσιν ὅταν ἐπιτύχωσιν, ὁ γινόμε-
νος συλλογισμὸς ἀπορία γίνεται· δέδεκται γὰρ ἡ διάνοια ὅταν μ
μὲν μὴ βούληται διὰ τὸ μὴ ἀρέσκειν τὸ συμπερασθέν·

προϊέμαι δὲ μὴ δύνηται, διὰ τὸ λύσαι μὴ ἔχειν τὸν λόγον· συμβαίνει δ' ἔκτινα λόγου ἡ ἀφροσύνη μετὰ ἀκρασίας ἀρετή· τἀναντία γὰρ πράττει ὧν ὑπολαμβάνει διὰ τὴν ἀκρασίαν· ὑπολαμβάνει δὲ τἀγαθὰ κακὰ εἶναι· καὶ οὐδὲν πράττειν· ὥστε τἀγαθὰ καὶ οὐ τὰ κακὰ πράξει· ἔτι ὁ τῷ πείθεσθαι πράττων καὶ διώκων τὰ ἡδέα καὶ προαιρούμενος βέλτιον αὐ δόξειεν εἶναι τοῦ μὴ διὰ λογισμὸν, ἀλλὰ διὰ ἀκρασίαν· δύσιατος γὰρ διὰ τὸ μεταπεισθῆναι αὖ· ὁ δ' ἀκρατὴς ἔμοιγε τῇ παρανομίᾳ· ἐν ᾗ φαμὲν ὅταν γὰρ ὕδωρ τὸν φαρμακα πίῃ, τὸ δεῖ ἐπιπίνειν· εἰ μὲν γὰρ μὴ ἐπείσετο αὐτὸ πράττειν, μετεπεισθεὶς ἂν ἐπαύσατο· νῦν δὲ ὡς πεισμένος οὐδὲν ἧττον ἄλλα πράττει· ἔτι εἰ περὶ πάντα ἀκρασία ὄνειδος καὶ ἐγκράτεια, τίς ὁ ἁπλῶς ἀκρατής· οὐθεὶς γὰρ ἁπάσας ἔχει τὰς ἀκρασίας· φαμὲν δ' εἶναί τινας ἁπλῶς· αἱ μὲν οὖν ἀπειλαὶ τοιαῦτά τινα συμβαίνουσι· τοῦτων δὲ τὰ μὲν, ἀνελεῖν δεῖ· τὰ δὲ καταλιπεῖν· ἡ γὰρ λύσις φιλοπορίας, εὕρεσίς ἐστι· πρῶτον μὲν οὖν σκεπτέον· πότερον εἰδότες, ἢ οὔ· καὶ πῶς εἰδότες· εἰ τὰ περὶ ποῖα τὸν ἀκρατῆ καὶ τὸν ἐγκρατῆ θετέον· λέγω δὲ πότερον περὶ πᾶσαν ἢ δυνὼ καὶ λύπην, ἢ περὶ τίνας ἀφωρισμένας, οἷον ἐγκρατῆ καὶ τὸν καρτερικόν· πότερον ὁ αὐτὸς, ἢ ἕτερός ἐστιν· ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ὅσα συγγενῆ τῆς θεωρίας ἐστὶ ταύτης· ἔστι δὲ ἀρχὴ φησὶ σκέψεως, πότερον ὁ ἐγκρατὴς καὶ ἀκρατὴς ἐσται, πρὸς πάντα ἢ πρὸς πῶς ἔχοντα τὸν διαφοράν· λέγω δὲ πότερον πρὸς ταῦτα, εἶναι μόνον ἀκρατὴς ὁ ἀκρατὴς, ἢ οὔ· ἀλλὰ τῷ ὀξὰ μφοῖν· ἔτι τὰ εἰ περὶ ἅπαντ' ἔστιν ἡ ἀκρασία καὶ ἐγκράτεια, ἢ οὔ· οὔτι γὰρ περὶ ἅπαντα ἐστὶν ὁ ἁπλῶς ἀκρατὴς, ἀλλὰ περὶ ἅπερ ὁ ἀκόλαστος, οὐδὲ τῷ πρὸς ταῦτα ἁπλῶς ἔχειν· ταυτὸν γὰρ ἐστὶ τῇ ἀκρασίᾳ.

πρακτόν, ἀλλὰ τῷ ὡδὶ ἔχειν. ὁ μὲν γὰρ ἀγαθὸς προαιρούμενος νομίζων ἀεὶ δεῖν τὸ πονηρὸν ἢ λυπηρὸν διώκειν· ὁδὶ οὐκ οἰόμενος μὲν διώκει δέ. περὶ μὲν οὖν τοὺς δόξαν ἀληθῆ, ἀλλὰ μὴ ἐπιστήμην εἶναι, παρὰ λόγον ἀκρατεύονται, οὐθὲν διαφέρει πρὸς τὸν λόγον. ἔνιοι γὰρ τῶν δοξαζόντων, οὐ διστάζουσιν, ἀλλ' οἴονται ἀκριβῶς εἰδέναι· εἰ οὖν διὰ τὸ ἠρέμα πιστεύειν δοξάζοντας μᾶλλον τῶν ἐπισταμένων παρὰ τὸν ὑπόληψιν πράξουσιν, οὐθὲν διοίσει ἐπιστήμη δόξης· ἔνιοι γὰρ πιστεύουσιν οὐδὲν ἧττον οἷς δοξάζουσιν, ἢ ἕτεροι οἷς ἐπίστανται· δηλοῖ δὲ Ἡράκλειτος. ἀλλ' ἐπεὶ διχῶς λέγομεν τὸ ἐπίστασθαι, καὶ γὰρ ἔχων μὲν οὐ χρώμενος δὲ τῇ ἐπιστήμῃ· καὶ ὁ χρώμενος λέγεται ἐπίστασθαι, διοίσει τὸ ἔχοντα μὲν, μὴ θεωροῦντα δὲ· καὶ τὸ θεωροῦντα πράττειν ἃ μὴ δεῖ, τοὺς ἔχοντας καὶ θεωροῦντας. τοῦτο μὲν γὰρ δεινὸν δόξειεν ἂν, ἀλλ' οὐκ εἰ μὴ θεωροῦντας. ἔτι ἐπεὶ δύο πρότασιν τῶν προτάσεων ἔχοντες μὲν ἀμφοτέρας, οὐθὲν κωλύει πράττειν κατὰ τὸν ἐπιστήμην· χρώμενον μέντοι τῇ καθόλου, ἀλλὰ μὴ τῇ κατὰ μέρος, πρακτὰ γὰρ τὰ κατὰ τὸ ἕκαστον· διαφέρει δὲ καὶ τὸ καθόλου· τὸ μὲν γὰρ ἐφ' ἑαυτοῦ τὸ δ' ἐπὶ τῶν πραγμάτων ἐστίν· οἷον ὅτι πᾶν τὸ ἀνθρώπῳ συμφέρον τὸ ξηρά· καὶ ὅτι οὗτος ἄνθρωπος, ἢ ὅτι ξηρὸν τὸ τοιόνδε, ἀλλ' εἰ τόδε τοιόνδε, ἢ οὐκ ἔχει, ἢ οὐκ ἐνεργεῖ· καθ' ἕκαστα δὴ τούτους ποιήσει τοὺς τρόπους ἀμήχανον ὅσον· ὥστε δοκεῖν μὲν οὕτως εἰδέναι μηθὲν ἄτοπον, ἄλλως δὲ θαυμαστόν. ἔτι τὸ ἔχειν τὴν ἐπιστήμην ἄλλον τρόπον τινὰ ἐξιθέντων ὑπάρχει πρὸς αὐτούς· ἐνδέχεται γὰρ μὴ χρῆσθαι ἢ διαφέρεσθαι ὀργῇ μὲν τῇ ἕξιν· ὥστε εἰ ἔχειν πάντως ἐστὶν μὴ ἔχειν· οἷον τὸν καθεύδοντα ἢ μαινόμενον ἢ οἰνωμένον· ἀλλὰ μὴν ὅτι γε διάκεινται οἱ ἐγκρατεῖς πάθεσιν ὄντες· θυμοῦ δὲ καὶ ἐπιθυμίαι ἀφροδισίων καὶ ἔνιαι σωφρόνων, ἐπιδήλως καὶ τὸ σῶμα μεθίστασιν· ἐνίοις δὲ καὶ μανίας ποιοῦσι δῆ-

λον οὖν ὅτι ὁμοίως ἔχει μλεκτέον τοὺς ἀκρατεῖς τούτοις· τὸ δὲ λέγειν τοὺς λόγους τοὺς ἀποφαινομένους, οὐδὲν σημεῖον τοῦ μὴ ὀργὴν κατὰ τῶν ἐπιστημῶν· καὶ γὰρ οἱ ἐν τοῖς πάθεσι τοιοῦτοι ὄντες, ἀποδείξεις καὶ ἔπη λέγουσιν ἐμπεδοκλέους· καὶ οἱ πρῶτον μαθόντες, συνείρουσι μὲν τοὺς λόγους· ἴσασι δ' οὔπω· δεῖ γὰρ συμφυῆ εἶναι· φύεται δὲ χρόνου δεῖ· ὥστε καθάπερ τοὺς ἐν πάθει λεγομένους, οὕτως ὑπολητέον λέγειν καὶ τοὺς ἀκρατεῖς λόγους· ἔτι καὶ ὧδε φυσικῶς ἂν τις ἐπιβλέψειε τῶν αἰτίων· ἡ μὲν γὰρ καθόλου δόξα· ἡδ' ἑτέρα περὶ τῶν καθ' ἕκαστά ἐστιν, ὧν αἴσθησις ἤδη κυρία· ὅταν δὲ μία γένηται ἐξ αὐτῶν, ἀνάγκη τὸ συμπεραίνειν ἔνθα μὲν φάναι τῇ ψυχῇ· ἐν δὲ ταῖς ποιητικαῖς, πρᾶξιν εὐθύς· οἷον εἰ παντὸς γλυκέος γεύεσθαι δεῖ, τοῦτο δὲ γλυκὺ ὡς ἕν τι τῶν καθ' ἕκαστον, ἀνάγκη τὸν δυνάμενον καὶ μὴ κωλυόμενον, ἅμα τοῦτο καὶ πράττειν· ὅταν οὖν ἡ μὲν καθόλου ἐνῇ κωλύουσα γεύεσθαι· ἡ δὲ, ὅτι πᾶν τὸ γλυκὺ ἡδύ· καὶ τοῦτο γλυκύ· αὕτη δὲ ἐνεργεῖ· τύχῃ δ' ἐπιθυμία ἔσται· ἡ μὲν οὖν λέγει φεύγειν τοῦτο· ἡ δὲ ὀρεκτικὴ γὰρ ἕκαστον δύναται τῶν μορίων· ὥστε συμβαίνει ὑπὸ λόγου πως καὶ δόξης ἀκρατεῖσθαι· οὐκ ἐναντίας δὲ καθ' αὑτήν, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός· ἡ γὰρ ὀρθὴ δόξα ἐναντία· ἀλλ' οὐχὴ δόξα τῷ ὀρθῷ λόγῳ· ὥστε καὶ διὰ τοῦτο ταῖς θηρίοις οὐκ ἀκρατεῖς, ὅτι οὐκ ἔχει τὸ καθόλου ὑπολῆψιν, ἀλλὰ τῶν καθ' ἕκαστα φαντασίαν καὶ μνήμην· πῶς δὲ λύεται ἡ ἄγνοια καὶ πάλιν γίνεται τῶν ἀκρατῶν, ὁ αὐτὸς λόγος καὶ περὶ οἰνωμένων καὶ καθ' ὕπνον· καὶ οὐκ ἴδιον τοῦ παθους· οὐ δεῖ παρὰ τῶν φυσιολόγων ἀκούειν· ἐπεὶ δ' ἡ τελευταία πρότασις δόξα τις αἰσθητοῦ καὶ κυρία τῶν πράξεων, τοῦτο, ἢ οὐκ ἔχει ὁ νῦν τῷ πάθει ὤν, ἢ οὕτως ἔχειν οὐκ ἴσως ὁ ἔχειν ἐστὶν ἀλλὰ τὸ λέγειν ὥσπερ ὁ οἰνωμένος, τὰ ἐμπεδοκλέους· καὶ διὰ τὸ μὴ καθόλου μὴ δ' ἐπιστημονικὸς

ὁμοίως

ὁμοίως εἶναι δοκεῖν τῷ καθόλου τὸν ἔλαττον ὅρον. ἔοικεν ὁ ἐγκρατὴς σωκράτης συμβαίνειν. οὐ γὰρ φιλονεί-
κως εἶναι δοκούσης ἐπιστήμης παρούσης γίνεται τὸ πάθος, οὐδ' αὐτὴ ὑπερέλκε-
ται διὰ τὸ πάθος· ἀλλὰ φιλαίθητικῆς. περὶ μὲν οὖν τοιούτου ἢ μή. καὶ πῶς εἰδότας ἐνδέχεται ἀκρατεύεσθαι, τοσαῦτα
εἰρήσθω· πότερον δέ τις ἁπλῶς ἀκρατὴς, ἢ πάντες κατὰ
μέρος· καὶ εἰ ἔστι, περὶ ποῖά ἐστι, λεκτέον ἐφεξῆς. ὅτι μὲν δή πε
ρὶ ἡδονὰς καὶ λύπας εἰσὶν οἵτ' ἐγκρατεῖς καὶ καρτερικοὶ, καὶ
ἀκρατεῖς καὶ μαλακοὶ, φανερόν· ἐπεὶ δ' ὅσα τὰ μὲν, ἀναγκαῖα
τῶν ποιούντων ἢ δοκεῖ, τὰδ' αἱρετὰ μὲν καθ' αὑτά, ἔχοντα δ'
ὑπερβολὴν, ἀναγκαῖα δὲ τὰ σωματικὰ, λέγω δὲ τὰ τοιαῦτα
τά, τε περὶ ξοφλὴν καὶ τὴν τῶν ἀφροδισίων χρείαν, ἢ τὰ τοιαῦ
τα τῶν σωματικῶν, περὶ ἃ τὴν ἀκολασίαν ἔθεμεν καὶ τὴν σω
φροσύνην· τὰ δ' ἀναγκαῖα μὲν οὔ. αἱρετὰ δὲ καθ' αὑτά. λέγω
δὲ οἷον νίκην. τιμὴν. πλοῦτον. καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἀγαθῶν
καὶ ἡδέων. τοὺς μὲν οὖν πρὸς ταῦτα παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον
ὑπερβάλλοντας τὸν ἐν αὑτοῖς, ἁπλῶς μὲν οὐ λέγομεν ἀκρα-
τεῖς· προστιθέντες δὲ τὸ, χρημάτων ἀκρατεῖς καὶ κέρδους, ἢ
τιμῆς καὶ θυμοῦ, ἁπλῶς δ' οὔ· ὡς ἕτερους, καὶ καθ' ὁμοιότη-
τα λεγομένους· ὥσπερ αὔξος ὁ τὰ ὀλυμπιακὰ νενικηκώς· ἐκεί-
νῳ γὰρ ὁ κοινὸς λόγος τῷ ἰδίου μικρῷ διέφερεν, ἀλλ' ὅμως
ἕτερος ἦν· σημεῖον δὲ, ἡ μὲν γὰρ ἀκρασία ψέγεται, οὐχ ἁμαρ
τία μόνον, ἀλλὰ καὶ ὡς κακία τις ἢ ἁπλῶς οὖσα, ἢ κατά τι μέρος· τούτων δ' οὐθείς. τῶν δὲ περὶ τὰς σωματικὰς ἀπο
λαύσεις περὶ ἃς λέγομεν τὸν σώφρονα καὶ ἀκόλαστον, ὁ μὲν τὰς
προαιρετὰς τῶν ἡδέων διώκων τὰς ὑπερβολὰς, ἢ τῶν λυπηρῶν
φεύγων, πεῖνα. καὶ δίψαν. καὶ ἀλέαν. καὶ ψύχος. καὶ πάντων τῶν περὶ ἁφὴν καὶ γεῦσιν, ἀλλὰ παρὰ τὴν προαίρεσιν καὶ τὴν διά-
νοιαν, ἀκρατὴς λέγεται, οὐ κατὰ πρόσθεσιν· ὅτι περὶ τάδε

καθάπερ ὀργῆς, ἀλλ' ἀπλῶς μόνον· σημεῖον δὲ, καὶ γὰρ ἀκόλαστοι λέγονται, περὶ ταῦτας· περὶ ἐκείνων δὲ οὐδεμίαν· ὥστε τοῦτ' εἰς ταὐτὸν τὸν ἀκρατῆ καὶ ἀκόλαστον τίθεμεν, καὶ ἐγκρατῆ καὶ σώφρονα· ἀλλ' οὐκ ἐκείνων οὐδένα, διὰ τὸ περὶ τὰς αὐτὰς πως ἡδονὰς καὶ λύπας εἶναι· οἱ δ' εἰσὶ μὲν περὶ ταῦτα, ἀλλ' οὐχ ὡσαύτως εἰσίν· ἀλλ' οἱ μὲν, προαιροῦνται, οἱ δ' οὐ προαιροῦνται· ὁ μὲν γὰρ ἀκόλαστον αὐτὸν εἶναι μὲν ὅστις μὴ ἐπιθυμεῖ, ἢ ἠρέμα διώκει τὰς ὑπερβολὰς, καὶ φύσει μετρίας λύπας, ἢ τοιοῦτον, ὅστις διὰ τὸ ἐπιθυμεῖν σφόδρα· τί γὰρ αὐτὸν ποιήσειν, εἰ προσγένοιτο ἐπιθυμία νεανική, καὶ περὶ τὰς τῶν ἀναγκαίων ὠφελείας λύπη ἰσχυρά· ἐπεὶ δὲ τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ τῶν ἡδονῶν, αἱ μὲν εἰσὶ τῶν γένει καλῶν καὶ σπουδαίων· τῶν γὰρ ἡδέων ἔνια φύσει αἱρετὰ, τὰ δ' ἐναντία τούτων· τὰ δὲ, μεταξύ, καθάπερ διείλομεν πρότερον· οἷον χρήματα καὶ κέρδος καὶ νίκη καὶ τιμή· πρὸς ἅπαντα δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα καὶ τὰ μεταξὺ, οὐ τῷ πάσχειν καὶ ἐπιθυμεῖν καὶ φιλεῖν ψέγονται, ἀλλὰ τῷ πῶς, καὶ ὑπερβάλλειν· διὸ ὅσοι μὲν παρὰ τὸν λόγον ἥττανται τούτων ἢ διώκουσι τῶν φύσει τι καλῶν καὶ σπουδαίων, οἷον οἱ περὶ τιμὴν καὶ μᾶλλον ἢ δεῖ σπουδάζοντες· ἢ περὶ τέκνα καὶ γονεῖς· καὶ γὰρ ταῦτα τῶν ἀγαθῶν· καὶ ἐπαινοῦνται οἱ περὶ ταῦτα σπουδάζοντες· ἀλλ' ὅμως, ὅτι ἔστι καὶ ἐν τούτοις ὑπερβολὴ καὶ ἐν τούτοις· εἴ τις ὥσπερ Νιόβη μάχοιτο πρὸς τοὺς θεοὺς, ἢ ὡς πατὴρ σάτυρος ὁ φιλοπάτωρ δοκεῖ καὶ λοίμωδες εἶναι περὶ τὸν πρᾶον· λίαν γὰρ ἐστὶν ἀνόητος μωραίνων· μοχθηρία μὲν οὖν οὐδεμία περὶ ταῦτ' ἐστὶ διὰ τὸ εἰρημένον· ὅτι φύσει τῶν αἱρετῶν ἕκαστόν ἐστι διὰ τό· φαῦλαι δὲ καὶ φευκταὶ αὐτῶν εἰσιν αἱ ὑπερβολαί· ὁμοίως δὲ, οὐδὲ ἀκρασία· ἡ γὰρ ἀκρασία, οὐ μόνον φευκτόν, ἀλλὰ καὶ τῶν ψεκτῶν ἐστι· διὸ μοιότητα δὲ τοῦ πάθους προσεπιτίθεμεν τῇ ἀκρασίᾳ, περὶ ἑκάστου λέγουσιν· οἷον, κακὸν ἰατρόν· καὶ

κακὸν

ζόν. καὶ κακὸν ὑποκριτὴν, ὃν ἁπλῶς οὐκ ἂν εἴποις κακόν.
ὡς περ οὖν οὐδ' ἐνταῦθα διὰ τὸ μὴ κακίαν εἶναι ἑκάστην αὐτῶν
ἀλλὰ τὴν ἀνάλογον, ὁμοίαν. οὕτω δὴ λοιπὸν καὶ κακῶν ὑπολη-πέ-
ον μόνον ἀκρασίαν καὶ ἐγκράτειαν εἶναι, ἥτις ὅλη περὶ τὰ
αὐτὰ τὴν σωφροσύνην καὶ τὴν ἀκολασίαν. περὶ δὲ θυμὸν καθ' ὁμοι-
ότητα λέγομεν. διὸ καὶ προστιθέντες ἀκρατῆ θυμὸν ὥσπερ
τιμῆς καὶ κέρδους φαμέν. ἐπεὶ δ' ἔστιν ἔμφυτα μὲν ἡδέα φύσει,
καὶ τούτων τὰ μὲν ἁπλῶς, τὰ δὲ κατὰ γένη καὶ ζώων καὶ
ἀνθρώπων, τὰ δ' οὐκ ἔστιν· ἀλλὰ τὰ μὲν, διὰ θηρώδεις, τὰ δὲ, διὰ πε-
θηρίμονα τὰ δὲ, διὰ μοχθηρὰς φύσεις, ἔστι καὶ περὶ τούτων
ἑκάστου ταῦτα λαβεῖν ἰδεῖν ἱκανῶς. λέγω δὲ τὰς θηριώδεις, οἷ-
ον, τὴν αἴτιον ἐν λέγουσι τὰς κυούσας ἀναλίσκουσαν τὸ ταῦ-
δία κατεσθίειν, ἢ οἷοις φασὶ χαίρειν ἔνιους τῶν ἀπηγριω-
μένων περὶ τὸν Πόντον· τοὺς μὲν ὠμοῖς· τοὺς δὲ κρέα
σιν ἀνθρωπείοις· τοὺς δὲ, τὰ παιδία δανείζειν ἀλλήλοις
εἰς ἀναίσχυντον· ἢ τὸ περὶ Φάλαριν λεγόμενον· οἷον τὰ μὲν θη-
ριώδεις· αἱ δὲ, διάτι μόσους ἔνιον καὶ μανίαν ἔνιοις· ὥσ
περ ὁ τὴν μητέρα καθιερεύσας καὶ φαγὼν· καὶ ὁ τοῦ συνδού-
λου τὸ ἧπαρ· αἱ δὲ, νοσηματώδεις, ἢ ἐξ ἔθους· οἷον αἱ τῶν τρι
χῶν τίλσεις, καὶ ὀνύχων τρώξις· ἔτι δ' ἀνθρακῶν καὶ γῆς·
πρὸς δὲ τούτοις, ἡ τῶν ἀφροδισίων τοῖς ἄρρεσι· τοῖς μὲν γὰρ
φύσει· τοῖς δ' ἐξ ἔθους συμβαίνουσιν· οἷον τοῖς ἐθιζομένοις
ἐκ παίδων· ὅσοις μὲν οὖν φύσις αἰτία, τούτους μὲν, οὐδ' ἂν
εἷς εἴη ποιῶ ἀκρατεῖς· ὥσπερ οὐδὲ τὰς γυναῖκας, ὅτι οὐχὸ-
βούσι, ἀλλ' ὀβύουσι· ὡσαύτως δὲ καὶ τοῖς νοσηματώδεσι ἐ-
χουσι δ' ἔθους· τὸ μὲν οὖν ἔχειν ἑκάστου τούτων, ἐξω τοῦ ὅρου ἐστὶ φύ-
κακίας, καθάπερ καὶ θηριότητος· τὸ δ' ἔχοντα κρατεῖν ἢ κρατεῖ-
σθαι, οὐχ ἁπλῶς ἀκρασίαν, ἀλλὰ κατὰ μοιότητα καθάπερ καὶ τὸν πε
ρὶ τοὺς θυμοὺς ἔχοντα τοῦτον τὸν τρόπον τοῦ πάθους, ἀκρα
τῆ δ' οὐ λεκτέον· πᾶσα γὰρ ὑπερβάλλουσα κακία καὶ ἀφρο

σωφροσύνη μὲν δὴ λέγεται ἐγκράτεια καὶ ἀνδρεία δὲ ἀνθεκτικὸν εἶναι τῆς ἀνθέσεως· αἱρετώτερον δὲ τὸ κρατεῖν καὶ ἀνθέξαι ἢ τὸ μὴ κρατεῖν μηδὲ ἀνθέξαι· καὶ τὰ ὅμοια δὲ περὶ τὰ ἄλλα τῶν ἕξεων· ἔστι γὰρ τὰ μὲν ἀνθρώπινα τὰ δὲ θηριώδη τὰ δὲ νοσηματώδη. ἀνθρώπινα μὲν οὖν ἐστιν ὅσα ἐκ φύσεως ἔχει τὸ ἀνθρώπινον· ἐπὶ τὰ ἄκρα γὰρ καὶ τὰ ἔσχατα ἐστὶν ἐλάττω καὶ ἀσθενέστερα τῆς φύσεως· ὥστε καὶ ἐν τούτοις ἐστὶν ἕξις ἀνθρώπινον· θηριώδη δὲ ὧν ἕνεκα ἡ ἕξις ἐστὶν ἐκ φύσεως ἐπὶ τὸ ἄκρον ἐλθοῦσα· καὶ γὰρ ἐπὶ τὰ ἄλλα ἐστὶν ἄλλο εἶδος ἀκρασίας λεγόμενον κατὰ μεταφοράν· οὐχ ἁπλῶς δὲ ἄλλο· ὅταν δὲ καὶ ἡ τοῦ θυμοῦ ἢ τῶν ἐπιθυμιῶν θεωρήσω μόνον· ἔοικε γὰρ ὁ θυμὸς ἀκούειν μέν τι τοῦ λόγου· παρακούειν δὲ καθάπερ οἱ ταχεῖς τῶν διακόνων, οἱ πρὶν ἀκοῦσαι πᾶν τὸ λεγόμενον ἐκθέουσιν· εἶτα ἁμαρτάνουσι τῆς πράξεως· καὶ οἱ κύνες πρὶν σκέψασθαι εἰ φίλος ἀλλὰ μόνον φωνήσῃ, ὑλακτοῦσι· οὕτως ὁ θυμὸς διὰ θερμότητα καὶ ταχύτητα τῆς φύσεως ἀκούσας μέν· οὐκ ἐπιτάξας δὲ ἀκούσας ὁρμᾷ πρὸς τὴν τιμωρίαν· ὁ μὲν γὰρ λόγος ἢ ἡ φαντασία ὅτι ὕβρις ἢ ὀλιγωρία ἐδήλωσεν· ὁ δ' ὥσπερ συλλογισάμενος ὅτι δεῖ τῷ τοιούτῳ πολεμεῖν, χαλεπαίνει θύσας· ἡ δ' ἐπιθυμία, ἐὰν μόνον εἴπῃ ὅτι ἡδὺ ὁ λόγος ἢ ἡ αἴσθησις, ὁρμᾷ πρὸς τὴν ἀπόλαυσιν· ὥστε ὁ μὲν θυμὸς ἀκολουθεῖ τῷ λόγῳ πως, ἡ δ' ἐπιθυμία οὔ· αἰσχίων οὖν· ὁ μὲν θυμοῦ ἀκρατὴς τοῦ λόγου πως ἧττόν ἐστιν·

ὁ δὲ φι

ὁ δὲ φιλοθυμίας, καὶ οὐ τοῦ λόγου· ἐπὶ ταῖς φυκαῖς συγ-
γνώμη μᾶλλον ἀκολουθεῖν ὀρέξεσιν, ἐπεὶ καὶ ἐν θυμίαις ταῖς
τοιαύταις ὅσαι κοιναὶ πᾶσιν καὶ ἐφ' ὅσον κοιναί· ὁ δὲ θυμὸς φυ-
σικώτερον, καὶ ἡ χαλεπότης τῶν ἐν θυμίαν τῶν φιλυπερβολῆς
καὶ τῶν μὴ ἀναγκαίων, ὥσπερ ὁ ἀπολογούμενος ὅτι τὸν πατέ-
τύπτοι· καὶ γὰρ οὗτος ἔφησεν ἑαυτοῦ, κἀκεῖνος τὸν αὐτὸν πατέρα.
τὸ φαυλότερον δείξας, καὶ οὗτος ἐμὲ ἔφη ὅταν αὐτὸν γηράσκοντα συγ-
γνῶναι γὰρ ἡμῖν· καὶ ὁ ἑλκόμενος ὑπὸ τοῦ ἡδοῦ παύεσθαι ἐκέλευε πρὸς ταῖς θύραις· καὶ γὰρ αὐτὸς ἑλκύσθαι τὸν πρᾶ μέλλεις ἀπιέναι. ἔτι ἀδικώτεροι οἱ ἐπιβουλότεροι· ὁ μὲν οὖν θυμώδης, οὐκ ἐπιβουλος, οὐδ' ὁ θυμός, ἀλλὰ φανερός· ἡ δ' ἐπιθυμία καθάπερ τὴν ἀφροδίτην φασίν· δολοπλόκος γὰρ κυπροβουλοῦς, καὶ τὸν κεστὸν ἱμάντα ὅμηρος· Πάρφασις ἥτ' ἔκλεψε νόον πύκα περ φρονέοντος· ὥστ' εἰ περ ἀδικωτέρα καὶ αἰσχίων ἡ ἀκρασία αὕτη, φιλοπερὶ τὸν θυμόν ἐστι· καὶ ἀπλῶς ἀκρασία καὶ κακία πῶς· ἔτι οὐδεὶς ὑβρίζει λυπούμενος· ὁ δὲ ὀργῆ, ποιῶν, πᾶς ποιεῖ λυπούμενος· ὁ δ' ὑβρίζων μεθῆδονῆς· εἰοὖν οἷς ὀργίζεσθαι μάλιστα δίκαιον, ταῦτα ἀδικώτερα· καὶ ἡ ἀκρασία δὴ ἐπιθυμίαν· οὐ γὰρ ἔστιν ἐν θυμῷ ὕβρις· ὥσ μὲν οὖν ἐρῶ ἡ περὶ ἐπιθυμίας ἀκρασία φιλοπερὶ τὸν θυμόν· καὶ ὅτι ἔστιν ἡ ἐγκρά
τεια καὶ ἀκρασία περὶ ἐπιθυμίας καὶ ἡδονὰς σωματικὰς, δῆλον
αὐτῶν δὲ τούτων τὰς διαφορὰς λεκτέον· ὥσπερ γὰρ εἴρηται
κατ' ἀρχάς, αἱ μὲν ἀνθρωπικαί εἰσι καὶ φυσικαὶ, ἃ τῷ γένει ἃ
τῷ μεγέθει· αἱ δὲ θηριώδεις· αἱ δὲ, καὶ διὰ πηρώσεις ἢ νοσήματα·
τούτων δὲ περὶ τὰς πρώτας, σωφροσύνη καὶ ἡ ἀκρασία μόνον
ἐστί· διὸ καὶ τὰ θηρία, ὅτι σώφρονα ὅτι ἀκόλαστα λέγομεν· ἀλ
λ' ἢ κατὰ μεταφοράν· καὶ εἰ τινι ὅλως ἄλλο πρὸς ἄλλο διαφέρει γένος ζώων ὕβρει καὶ σωφροσύνῃ ἃ τῷ αὐτὰ ἐστιν· ἀλλ' ἔχει προαίρεσιν, οὐ δὲ λογισμόν· ἀλλ' ἔξέστηκε φιλοφύσεως ὡς-

περ οἱ μαινόμενοι τῶν ἀνῶν· ἐλαττον δὲ θηριότης κακίας· φοβερώτερον δὲ· τὸ γὰρ διέφθαρται τὸ βέλτιστον, ὥσπερ ἐν τῷ ἀνῷ, ἀλλ' ἡμάρτηται καὶ οὐκ ἔχει· ὅμοιον δή, ὡς περ ἄψυχον συμβαλεῖν πρὸς ἔμψυχον· πότερον κάκιον· ἀθηρεστέραν γὰρ ἡ φαυλότης αἰεὶ τὸ μὴ ἔχον τὸ σε ἀρχὴν· ὁ δὲ νοῦς, ἀρχή· ὥστε τοιοῦτόν ἐστιν οὗ τὸ συμβάλλειν ἀδικία πρὸς ἄνδρα ἄδικον· ὅτι γὰρ ὡς ἐλάττονος κακίαν· μυρία πλάσια γὰρ ἂν κακὰ ποιήσειεν ἄνθρωπος κακὸς θηρίου· περὶ δὲ τὰς διαφορὰς καὶ γνώσεως ἡδονὰς καὶ λύπας ἐστὶν ἡ θυμίας καὶ φυσέος· περὶ ἃς ἔστιν ἀκολασία καὶ ἡ σωφροσύνη· δι' ὧν εἴωθη πρότερον· ὅτι μὲν οὖν τοιοῦτόν ἐστιν, ὥστε τινὰ πάσχειν καὶ ὧν ἡ πολλοὶ κρείττους· ὅτι δὲ κρατεῖν, καὶ ὧν οἱ πολλοὶ ἥττους· τούτων δ' ὁ μὲν περὶ ἡδονάς, ἀκρατής· ὁ δ' ἐγκρατής· ὁ δή, περὶ λύπας μαλακός· ὁ δή, καρτερικός· μεταξὺ δὲ τῶν εἰρημένων ἕξις, καὶ εἰ ἔστιν ἐπὶ μᾶλλον πρὸς τοὺς χείρους· ἐπεὶ δ' ὧν αἱ τῶν ἡδονῶν αἱρεταὶ εἰσιν· αἱ δ' οὐ· ἐστὶ μέχρι τινός· αἱ δ' ὑπερβολαί, οὔ· οὐδὲ μέχρι τινὸς· ἐλλείψεις· ὁμοίως δὲ καὶ περὶ ὧν θυμίας ἐστὶ καὶ λύπας· ὁ μὲν, τὰς ὑπερβολὰς διώκων τῶν ἡδέων, ἢ καθ' ὑπερβολάς· ἢ ἃ προαίρεσιν, ἢ δι' αὐτούς, καὶ μηδὲν διὰ τέρον ἀποβαῖνον, ἀκόλαστος· ἀνάγκη γὰρ τοῦτον μὴ εἶναι μεταμελητικόν· ὥστ' ἀνίατος· ὁ γὰρ μὴ μεταμελητικὸς ἀνίατος· ὁ δὲ ἐλλείπων, ὁ ἀντικείμενος· ὁ δὲ μέσος, σώφρων· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ φεύγων τὰς σωματικὰς λύπας, μὴ δι' ἧτταν, ἀλλὰ διὰ προαίρεσιν· τῶν δὲ μὴ προαιρουμένων, ὁ μὲν ἀπὸ διά τινων ἡδονῶν· ὁ δὲ, διὰ τὸ φεύγειν τὴν λύπην τὴν ἀπὸ τοῦ ἐπιθυμίας· ὥστε διαφέρουσιν ἀλλήλων· ὥσπερ τὸ δ' αὖ δέξασθαι χείρω εἶναι, ἔστι μὴ ὠθυμῶν μᾶλλον ἢ ἐρέμα πράττοι τὰ αἰσχρόν· ἢ εἰ σφόδρα ὠθυμῶν ἢ εἰ μὴ ὀρεγόμενος τύπτοι· ἢ εἰ ὀρεγόμενος· τί γὰρ ἂν ἐποίει ἐν παθῶν· δὸς ἀκόλαστος χεῖρ τοιαύτης· τῶν δὲ λεχθέντων, τὸ μὲν, μαλακίας εἶδος μᾶλλον, ὁ δ' ἀκόλαστος· ἀντικεῖται δὲ τῷ μὲν ἀκρατεῖ, ὁ ἐγκρατής· τῷ δὲ μαλακῷ, ὁ καρτερικός· τὸ μὲν δὴ κρατεῖ-

ρεῖν

ρεῖν ἔστιν, ἐν τῷ αὐτέχειν· ἡ δὲ ἐγκράτεια, ἐν τῷ κρατεῖν· ἕτερον δὲ τὸ αὐτέχειν, τοῦ κρατεῖν, ὡς περιαιρετὸν μὴ ὑπάρχον τῶν ἀνάγκαις· διὸ καὶ αἱρετώτερον ἐγκράτεια καρτερίας ἐστίν· ὁ δὲ ἐλλείπων πρὸς ἃ οἱ πολλοὶ καὶ αὐτιτείνουσι καὶ δύνανται, οὗτος μαλακὸς καὶ ζυφῶν· ἁπλῶς γὰρ ἡ ζυφή, μαλακία τίς ἐστιν, οἷς ἔλκει τὸ ἱμάτιον ἵνα μὴ πονήσῃ τιν ἀπὸ τοιαύτην λύπην καὶ μιμούμενος τὸν κάμνοντα, οὐκ οἴεται ἆθλιος εἶναι ἀθλίῳ ὁμοιωνόμοιος δὲ ἔχει καὶ ἡ τοῦ ἐγκράτειαν καὶ ἀκρασίαν· οὐδ' εἴ τις ἰσχυρῶς καὶ ὑπερβαλλόντως πάσας ἡδονὰς ἢ λυπῶν, ἀθαυμαστόν, ἀλλὰ συγγνωμονικὸν εἰ αὐτιτείνων, ὥσπερ ὁ Θεοδέκτου Φιλοκτήτης ὑπὸ τοῦ ἕλκους πεπληγμένος, ἢ ὁ Κερκίμου ἐν τῷ Ἀλόπῃ κορκύων, καὶ ὥσπερ οἱ κατέχειν πειρώμενοι τὸ σίλφιον καὶ τὰ ἄλλα ἐδώδιμα ἐκκαγχάζουσιν, οἷον σπεύδουσι ξυμφαύτω· ἀλλ' εἴτις πρὸς ἃς οἱ πολλοὶ δύνανται αὐτέχειν, τούτων ἡττᾶται, οὐ μὴ δύνηται αὐτιτείνειν μὴ δι' ἀφύσιν τοιαύτην ἢ δι' ἀνόσον, ὥσπερ ἐν τοῖς σκυθῶν βασιλεῦσιν ἢ μαλακίαν διὰ τὸ γένος, καὶ ὡς θῆλυ πρὸς τὸ ἄρρεν διέκει· διοικεῖ δὲ καὶ ὁ παιδιώδης ἀκόλαστος εἶναι· ἔστι δὲ μαλακία. ἡ γὰρ παιδιά, ἄνεσίς ἐστιν εἰ τις οὖν ἀνάπαυσις· τῶν δὲ πρὸς ταύτην ὑπερβαλλόντων ὁ παιδιώδης ἐστίν· ἀκρασίας δὲ, τὸ μὲν προπέτεια· ὁ δὲ, ἀσθένεια· οἱ μὲν γὰρ βουλευσάμενοι, οὐκ ἐμμένουσιν οἷς ἐβουλεύσαντο διὰ τὸ πάθος· οἱ δὲ, διὰ τὸ μὴ βουλεύσασθαι, ἄγονται ὑπὸ τοῦ πάθους· ἔνιοι δὲ ὥσπερ προεξεπλήσαντες, ἐὰν ἤδη ἐξεπλήσωσι καὶ προαισθάνωνται καὶ προϊδόντες προεγείραντες ἐάσωσι καὶ τὸν λογισμὸν, οὐχ ἡττῶνται ὑπὸ τοῦ πάθους· οὔτ' αὖ ἡδὺ ἦν, οὔτ' αὖ λυπηρόν· μάλιστα δὲ οἱ ὀξεῖς καὶ μελαγχολικοὶ τῶν προπετῶν ἀκρασίαν εἰσὶν ἀκρατεῖς· οἱ μὲν γὰρ διὰ τὸ ταχὺ, οἱ δὲ, διὰ τὸ σφοδρότητα οὐκ ἀναμένουσι τὸν λόγον διὰ τὸ ἀκολουθητικοὶ εἶναι τῇ φαντασίᾳ· ὅτι δὲ ὁ ἀκόλαστος ὡσπερ ἐλέχθη, οὐ μεταμελητικός· ἐμμένει γὰρ τῇ προαιρέσει· ὁ δ' ἀκρατὴς, μεταμελητικός πως· διὸ οὐχ ὥσ-

περ ἡ πορήσαμεν οὕτω καὶ ἔχει, ἀλλ' ὁ μὲν, ὡς ἔοικε, βίαιος· ὁ δὲ ἀ-
μίαιος· ἔοικε γὰρ ἡ μὲν μοχθηρία τῶν νοσημάτων, οἷον ὑδέ-
ρωψ καὶ φθίσις· ἡ δ' ἀκρασία τοῖς ἰατρικοῖς· ἡ μὲν γὰρ συνεχής
ἡ δὲ οὐ συνεχής, πονηρία· καὶ ὅλως δὲ ἕτερον τὸ γένος ἀκρασίας καὶ
κακίας· καὶ μὲν γὰρ κακία λανθάνει· ἡ δὲ ἀκρασία, οὐ λανθάνει·
οὐ τῶν δὲ ῥητῶν βελτίους οἱ ἀκρατικοί· καὶ οἱ μὲν λόγου ἔχοντος
μὲν, μὴ ἐμμένοντες δὲ· ὑπὸ λαπόμος γὰρ πάθος ἡπιῶν ταχὺ καὶ
οὐκ ἀπροαβάλλητοι ὥσπερ ἄτιροι· ὅμοιος ὁ ἀκρατὴς ὅστις τοῖς
ταχὺ μεθυσκομένοις καὶ ὑπὸ ὀλίγου οἴνου καὶ ἐλάττονος ἢ ὡς οἱ
πολλοί· ὅτι μὲν οὖν κακία ἡ ἀκρασία οὐκ ἔστι, φανερόν· ἀλλ'
ἴσως· τὸ μὲν γὰρ παρὰ προαίρεσιν, τὸ δὲ κατὰ προαίρεσιν
ὄντι· ὁμοίω δ' ἀλλ' ὅμοιον μηκάτι τὰς πράξεις, ὥσπερ τὸ δημοδό
κου εἰς μιλησίους· μιλήσιοι γὰρ, ἀξιόπιστοι μὲν οὐκ εἰσί· δρῶσι δὲ,
οἷα περ οἱ ἀξιώπιστοι· καὶ οἱ ἀκρατεῖς, ἀδικοι μὲν οὐκ εἰσὶν ἀδι-
κοῦσι δ'· ἐπεὶ δὲ ὁ μὲν τοιοῦτός ὅστιν, οἷος διὰ τὸ μὴ πεπεῖσθαι δι-
κῆν τὰς καθ' ὑπερβολὴν καὶ παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον σωματικὰς
ἡδονάς· ὁ δὲ, πεπεισμένος διὰ τὸ τοιοῦτος εἶναι, οἷος διώκειν αὐτάς·
ἐκεῖνος μὲν οὖν μεταπίστος· ὅστος δὲ, ὅπερ ἡ γὰρ ἀρετὴ καὶ μοχθηρία
τὴν ἀρχὴν, ἡ μὲν φθείρει· ἡ δὲ σώζει· ἐν δὲ ταῖς πράξεσι τὸ οὗ ἕνε-
κα ἀρχή· ὥσπερ ἐν τοῖς μαθηματικοῖς αἱ ὑποθέσεις· οὐδὲ τούτων
ὁ λόγος διδασκαλικὸς τῶν ἀρχῶν· οὐδὲ ἐν ταύταις ἀλλ' ἀρετὴ,
ἢ φυσικὴ ἢ ἠθικὴ τὸ ὀρθοδοξεῖν περὶ τὰς ἀρχάς· σώφρων μὲν οὖν
ὁ τοιοῦτος· ἀκόλαστος δὲ οὐ πάντως ἐστὶ δὲ τις διὰ πάθος ἐκστα-
τικὸς διὰ τὸν ὀρθὸν λόγον· ὧν τὸ μὲν μὴ πρᾴπειν κατὰ τὸν
ὀρθὸν λόγον, κρατεῖ τὸ πάθος· ὥστε δ' εἶναι τοιοῦτον οἷον πείθει
ὧν διώκειν ἀναίδην δεῖν τοὺς τοιούτους ἡδονὰς, ὑπὸ τούτου κρατεῖ· οὗτος
ὅστιν ὁ ἀκρατὴς, βελτίων οὖν τοῦ ἀκολάστου· οὐδὲ φαῦλος ἁπλῶς
σώζεται γὰρ τὸ βέλτιστον ἡ ἀρχή· ἄλλος δ' ἐναντίος ὁ ἐμμενε-
μετικὸς καὶ οὐκ ἐκστατικὸς διά τι τὸ πάθος· φανερὸν δὲ ἐκ τού-
του, ὅτι ἡ μὲν παροιδεία ἕξις· ἡ δὲ, φαύλη· πότερον οὖν ἐγκρα-

τὴς

τὴς ὄντινο ὁ πριῶν μᾶλλόγω. ἢ ὁ πριάν προαιρέσει, ἐμμένων, ἢ ὁ τῇ ὀρθῇ. καὶ ἀκρατὴς δὲ ὁ ὁ πριάν μὴ ἐμμένων προαιρέσει. ἢ ὁ πριῶν λόγῳ, ἢ ὁ τῷ ψευδεῖ λόγῳ καὶ τῇ προαιρέσει τῇ μὴ ὀρθῇ, ὡς ὡρισθη ρήθη πρότερον ἢ κατὰ συμβεβηκὸς ὁ πριάν. καθαὼ τὸ ὁ ὁ τῷ ἀληθεῖ λόγῳ καὶ τῇ ὀρθῇ προαιρέσει. ὁ μὲν ἐμμένων. ὁ δὲ οὐκ ἐμμένων. εἰ γάρ τις τὰ δὶ ἀρετὴν αἱρεῖται ἢ διώκει, καθαὼ τὸ μὲν τοῦτο διώκει καὶ αἱρεῖται, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ τὸ πρότερον. ἁπλῶς δὲ λέγεται μὲν τὸ καθαὼ τό. ὥστε, ὅστις μὲν ὡς ὁ πριάν οὐν δόξῃ. ὁ μὲν, ἐμμένων. ὁ δὲ, ἐξίστασθαι. ἁπλῶς δὲ ὁ τῇ ἀληθεῖ. εἰσὶ δέ τινες οἱ ἐμμένοντες τῇ δόξῃ. εἰσὶ δ' οὓς καλοῦσιν ἰσχυρογνώμονας, οἷον δυσπειστοι καὶ ὑμετάπειστοι. οἱ ὅμοιον μέν πέχουσι τῷ ἐγκρατεῖ. οἷον ὁ ἄσωτος ἐλευθερίῳ, ἢ ὁ θρασὺς τῷ θαρραλέῳ, εἰσὶ δ' ἕτεροι κατὰ πολλά. ὁ μὲν γὰρ διὰ πάθος οὐ μεταβάλλει ὁ ἐγκρατὴς. ἐπεὶ δύσπειστός γε ὅταν τύχῃ, ἔσται ὁ ἐγκρατής. ὁ δὲ, οὐχ ὑπὸ λόγου. ἐπεὶ ἰσχυρογνώμονας γε λαμβάνουσι, καὶ ἀλγοῦσι πολὺ τοὺς ἀπὸ γνώμης. εἰσὶ δὲ ἰσχυρογνώμονες οἱ ἰδιογνώμονες ἢ οἱ ἀμαθεῖς καὶ οἱ ἄγροικοι. οἱ μὲν ἰδιογνώμονες, διὰ συνήθειαν. λύεται γὰρ ἡ συνήθεια ῥᾳδίως. χαίρουσι γὰρ νικῶντες ἐὰν μὴ μεταπεισθῶσι. καὶ λυπῶνται, ἂν ἄκυρα τὰ αὐτῶν ᾖ, ὥσπερ ψηφίσματα. ὥστε μᾶλλον τῷ ἀκρατεῖ ἐοίκασιν ἢ τῷ ἐγκρατεῖ. εἰσὶ δέ τινες, οἳ τοῖς δόξασιν οὐκ ἐμμένουσιν, ὑπὸ δὲ ἀκρασίαν. οἷον ἐν τῷ φιλοκτήτῃ τῷ τοῦ Σοφοκλέους ὀνειοπόλεμος. καίτοι δοκῶ γε ἐνέμφυσιν, ἀλλὰ καλῶ. τὸ γὰρ ἀληθὲς ψυχαὶ τῷ καλὸν ὦ. ἐπείσθη δ' ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως ψεύδεσθαι. ὁ γὰρ πᾶσι δοκῶν ἡδονήν τι προσπεφυκέναι ἀκόλαστος, ὅτι φαῦλος, ὅτι ἀκρατής. ἀλλὰ δοκῶν αἰσχρὰν ἐστὶ καὶ ὁ μὴ τὸν ἐγκρατῆ οἷος ἵππον ἢ δεῖ τοῖς σωματικοῖς χαίρων, καὶ οὐκ ἐμμένων τῷ λόγῳ ὁ τοιοῦτος, φύρυται τοῦ ἀκρατοῦς μέσος ὁ ἐγκρατής. ὁ μὲν γὰρ ἀκρατὴς, οὐκ ἐμμένει τῷ λόγῳ διὰ τὸ μᾶλλον. ὁ δὲ διὰ τὸ ἧττον. ὁ δ' ἐγκρατὴς ἐμμενῶ, καὶ ὁ δὲ δεύτερον μεταβάλλει. δεῖ δὲ εἶπερ ἡ ἐγκράτεια σπουδαῖον, ἀμφοτέρας τὰς ἐναντίας ἕξεις φαύλας εἶναι ὡσ-

πρηνεῖς φαίνονται, ἀλλὰ διὰ τὸ τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὴν ὀλιγω-
ρίαν εἶναι φανεράν, ὥσπερ ἡ σωφροσύνη τῆς ἀκολασίας δοκεῖ
ἐναντίον εἶναι μόνον, οὕτω καὶ ἡ ἐγκράτεια τῆς ἀκρασίας· ἐπεὶ
δὲ καθ' ὁμοιότητα πολλὰ λέγεται, καὶ ἡ ἐγκράτεια καὶ τὸ σώ-
φρονος, καθ' ὁμοιότητα ἀκολουθήκασιν· ὅτι γὰρ ἐγκρατὴς οἷον μη-
δὲν πρὸς τὸν λόγον, διὰ τοῦτο σωματικὰς ἡδονὰς ποιεῖν καὶ ὁ
σώφρων· ἀλλ' ὁ μὲν ἔχων ὀρεκτὰ ἔχων φαύλας οὐθυμίας· ὁ δὲ
τοιοῦτος, οἵους μὴ ἥδεσθαι πρὸς τὸν λόγον· ὁ δ' οἷος ἥδεσθαι· ἀλλὰ
μὴ ἀπεῖναι. ὅμοιοι δὲ καὶ ὁ ἐγκρατὴς καὶ ὁ ἀκόλαστος· ἐστὶ μὲν
ὁποῖοι, ἀμφότεροι δὲ τοῦ σωματικὰ καὶ ἡδέα διώκουσιν· ἀλλ' ὁ
μὲν, καὶ οἷόν μέν ἐστιν, ὀρεκτὰ δεῖν, ὁ δ' οὐκ οἷόν μέν ἐστιν· οὐ δ' ἄν φρόνιμον καὶ
ἀκρατῆ φήσειν εἶναι τὸν αὐτὸν ἄν τις· οὐδὲ δεινὸν τὸ ἦθος δείξειεν ἂν τις αὐτόν· ἐπὶ τοῦτο εἰδέναι μόνον φρόνιμος, ἀλ-
λὰ καὶ τῷ πρακτικὸς· ὁ δ' ἀκρατὴς, οὐ πρακτικός· τὸν δὲ δι' ὀργὴν
οὐδεὶς κωλύει ἀκρατῆ εἶναι· δοκοῦσι γὰρ οἱ τοιοῦτοι εἰ τι φρόνιμοι εἶ
ναι πρὸς ὀργήν· ἀκρατεῖς δέ, διὰ τὸ τὴν ὀξύτητα διαφέρειν τῆς φρο-
νήσεως τὴν εἰρημένην πρότερον, ἢ τοῖς πρώτοις λόγοις· καὶ καὶ τὸν
μὴ τὸν λόγον ἐμμενετικὸν εἶναι· διαφέρειν δὲ καὶ τὸν προαιρετὸν· ὁ δ' οὖν
ὡς ὁ εἰδὼς καὶ θεωρῶν, ἀλλ' ὡς ὁ καθεύδων ἢ οἰνωμένος καὶ ἐκὼν μὲν·
πρότερον γάρ τινα εἰδὼς καὶ ὁ ποιῶν καὶ οὐχ ἕνεκα· ὧν ἡρξὸ δ' οὖν· ἡ γὰρ
προαίρεσις, ὡς φαμέν· ὥστε ἄμουσος καὶ οὐκ ἀδικος· οὐ γὰρ ὡς βά-
λος· ὁ μὲν γὰρ αὐτῶν, οὐκ ἐμμενετικὸς, οἷος ἀνὴρ βουλεύσηται· ὁ δὲ
μελαγχολικὸς, οὐδὲ βουλευτικὸς ὅλως· καὶ ἔοικε δὴ ὁ ἀκρατὴς πρὸ
πολλοῦ ψηφίζεσθαι μὲν ἅττα ποιητέον τὰ δέοντα, καὶ μόνον ἔχειν ποιου-
δεῖος, χεῖσθαι δ' οὐδενὶ ὡς περαίνοντι ἀνδρὶ δόξειεν ἂν ὁρᾶν· ἡ πόλις
ἐβούλευθη μὲν οὖν οὐδὲν μᾶλλον· ὁ δὲ πονηρὸς, χρῶμαι μὲν τοῖς νό-
μοις, πονηροῖς δὲ χρῶμαι· ὅτι δὲ ἀκρασία καὶ ἐγκράτεια περὶ τὸ
ὑπερβάλλον ἐστὶ τῶν πολλῶν ἕξεως· ὁ μὲν γὰρ ἐμμενετικὸς μᾶλλον· ὁ
δ' ἥττων τῶν πλείστων λιπαρεῖς· δύο δὲ τοὺς ἀκρατεῖς τῶν ἀκρασι-
ῶν λεγόμενοι μελαγχολικοὶ ἀκρατεῖς τοῦ τὸν τῶν βουλευσαμένων μὴ
ἐμμενόντων

μὴ ἐμ μιμήσεως δὲ, καὶ οἱ διὰ θεσμοῦ ἀκρατεῖς τῶν φυσικῶν. ἔοικε γὰρ ἕθει μετακινῆσαι φύσεως, διὰ τοῦτο καὶ τὸ ἔθος χαλεπὸν, ὅτι τῇ φύσει ἔοικεν· ὡς περὶ Εὔδοξος λέγει· φημὶ πολυχρόνιον μελέτην εἶναι φίλε· καὶ δὴ ταύτην οἱ σοὶ πλουτῶσαν φύσιν εἶναι. τὰ μὲν δὴ διὰ ἐγκράτειαν τὴν ἀκρασίαν καὶ καρτερίαν τὴν μαλακίαν, καὶ ὡς ἔχουσιν αἱ ἕξεις αὐτοῖς πρὸς ἀλλήλας, εἰρήσθω· περὶ δὲ ἡδονῆς καὶ λύπης θεωρῆσαι τὸν τὴν πολιτικὴν φιλοσοφοῦντος· οὗτος γὰρ τοῦ τέλους ἀρχιτέκτων πρὸς ὃ βλέποντες ἕκαστον, τὸ μὲν, κακὸν· τὸ δ' ἀγαθὸν ἁπλῶς λέγομεν· ἔτι δὲ ἢ τῶν ἀναγκαίων ὧν οὐκ ἔστιν ἄνευ· περὶ αὐτῶν, τούτων γὰρ ἀρετὴν καὶ τὴν κακίαν τὴν ἠθικὴν, περὶ λύπας καὶ ἡδονὰς, ἔθος μὲν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν οἱ πλεῖστοι μεθ' ἡδονῆς εἶναί φασι· διὸ καὶ τὸν μακαρίον ὠνομάκασιν ἀπὸ τοῦ χαίρειν· τοῖς μὲν οὖν δοκεῖ, οὐδεμία ἡδονὴ εἶναι ἀγαθὸν· οὔτε καθ' αὑτὴν, οὔτε κατὰ συμβεβηκός· οὐδὲ εἶναι τὸ αὐτὸ ἀγαθὸν καὶ ἡδονὴν· τοῖς δ' ἔνιαι μὲν εἶναι· αἱ δὲ πολλαὶ, φαῦλαι· ἔτι δ' τούτων τρίτον, εἶναι φασὶ πᾶσαν ἀγαθὸν, ὅμως μὴ ἐνδέχεσθαι εἶναι τὸ ἄριστον ἡδονήν· ὅλως μὲν οὖν οὐκ ἀγαθόν· ὅτι πᾶσα ἡδονὴ γένεσίς ἐστιν εἰς φύσιν αἰσθητήν· οὐδεμία γὰρ γένεσις συμφυὴς τοῖς τέλεσιν· οἷον οὐδεμία οἰκοδόμησις οἰκία· ἔτι ὁ σώφρων φεύγει τὰς ἡδονάς· ἔτι ὁ φρόνιμος· τὸ ἄλυπον διώκει, οὐ τὴν ἡδονήν· ἔτι ἐμπόδιον τῷ φρονεῖν, αἱ ἡδοναί· καὶ ὅσῳ μᾶλλον χαίρει, μᾶλλον· οἷον τῶν ἀφροδισίων· οὐδέν μα γὰρ δύναται θεωρῆσαι τὶ αὐτῶν· ἔτι τέχνη οὐδεμία ἡδονῆς· καίτοι πᾶν ἀγαθὸν, τέχνης ἔργον· ἔτι τὰ παιδία διὰ τὴν θηρείαν διώκει τὰς ἡδονάς· τοῦ μὴ πάσας ἀπουδαίας· ὅτι εἰσὶ καὶ αἰσχραὶ καὶ ὀνείδιζόμεναι, λόγοι βλάπτουσι· νοσώδη γὰρ ἔνιαι τῶν ἡδέων· ὅτι δ' οὐκ ἀγαθὸν ἡδονὴ, ὅπου τέλος· ἀλλὰ γένεσις· τὰ μὲν ἄνω λεγόμενα χεδὸν ταῦτ' ἔστιν· ὅτι δ' οὐ συμβαίνει διὰ ταῦτα μὴ εἶναι ἀγαθὸν μηδὲ ἄριστον, ἐκ τῶνδε δῆλον· πρῶτον μὲν, ἐπεὶ τὸ ἀγαθὸν διχῶς· τὸ μὲν γὰρ ἁπλῶς, τὸ δὲ τινί· καὶ αἱ φύσεις αἱ ἕξεις ἀκολουθήσουσιν· ὡς τὰ δὲ κινήσεις αἱ γενέ-

σεις ἀκολουθήσουσι· ἢ αἱ φαῦλαι οὖσαι, ἁπλῶς φαῦλαι· τί
νι δ' οὐ· ἀλλ' αἱρεταὶ τῷδε ἐνίαις, οὐ τῷδε, ἀλλὰ ποτὲ καὶ ὀλίγ|
χου· αἱρεταὶ δ' οὔ· αἱ δὲ, οὐδὲ ἡδοναί, ἀλλὰ φαίνονται ὅσαι με-
τὰ λύπης καὶ ἰατρείας γίνεσθαι· οἷον αἱ τῶν καμνόντων· ἐπεὶ δὲ
ἀγαθοῦ τὸ μὲν, ἐνέργεια, τὸ δ' ἕξις κατὰ συμβεβηκός, αἱ καθι-
στᾶσαι, εἰς τὴν φύσιν ἕξιν ἡδεῖαι εἰσιν· ὅτι δ' οὐ γίνονται τοῖς ἐ-
πιθυμίας φλύπου ἕξεως καὶ φύσεως· ἐπεὶ καὶ ἀνώδυνα
πόνα καὶ ἐπιθυμίας εἰσὶν ἡδοναί· οἷον αἱ τοῦ θεωρεῖν μὲν φύσεως
οὐκ οὔσης· σημεῖον δ' ὅτι οὐ τῷ αὐτῷ ἡδεῖ χαίρου-
σιν, ἀναπληρουμένης τῆς φύσεως καὶ καθεστηκυίας μᾶλλον εἰς
ἁπλῶς ἡδέσιν· αἱ δ' ἁπλῶς καὶ τοῖς ἐναντίοις· καὶ γὰρ
ὀξέσι καὶ πικροῖς χαίρουσιν· ὧν οὐδὲν οὔτε φύσει ἡδύ, οὔθ' ἁπλῶς
ἡδύ· ὥστε οὐδ' αἱ ἡδοναὶ· ὡς γὰρ τὰ ἡδέα πρὸς ἄλληλα σωέστη-
κεν, οὕτω καὶ αἱ ἡδοναὶ αἱ ἀπὸ τούτων· ἔτι οὐκ ἀνάγκη ἕτερόν τι
εἶναι βέλτιον φλήδονῆς, ὡς τινές φασι τὸ τέλος φλῆς γενέσεως·
οὐ γὰρ γενέσεις εἰσὶν αἱ ἡδοναί· οὐδὲ μετὰ γενέσεως πᾶσαι· ἀλλ' ἐ
νέργειαι καὶ τέλος, οὐδὲ ποιοῦ ὧν συμβαίνουσιν, ἀλλὰ χωρισ-
καὶ τέλος οὐ παντῶν ἑτέρου τι, ἀλλὰ τῶν τελειουσῶν ἀγαθοῦ
φ φύσεως· διὸ καὶ οὐκ ἀλῶς ἔχει τὸ οἰηθῆναι τὴν γένεσιν φαύλην εἶ-
ναι τὴν ἡδονήν, ὡς μὲν ἀναγκαῖον ἐνέργειαν φ κατὰ φύ
σιν ἕξεως· αὐτὴ δὲ τῶν αἰσθητῶν, αἱρετὴ μὲν οὐδὲν· δοκεῖ δὲ γένεσίς
τις εἶναι, ὅτι κινεῖσθαι οἰόμεθα· τῷ γὰρ ἐνέργειαν, γένεσιν οἰόμε-
θα εἶναι· ὅτι δ' ἕτερον· τὸ δὲ εἶναι φαύλας, ὅτι νοσώδη ἐνίας ἡδέας, τὰ αὐ
τὰ ἢ ὅτι ἔνιαι φαῦλα πρὸς χρηματισμ\· ταύτην οὖν φαῦ
λαι ἀμφω, ἀλλ' ὄφελος οὐ τούτου· ἐπεὶ ἢ τὸ θεωρεῖν ποτὲ
τὸ βλάπτ φ πρὸς ὑγίειαν· ἐμπόδιόν φ δὲ ὅτι φρονήσει, οὐθ' ἕξ φ ὄν· ἡμῖφ
ἢ καφ' ἑκάστην ἡδονὴν, ἀλλ' αἱ ἀπὸ ὁρισμένων· ἐπεὶ αἱ ἀπὸ τοῦ θεωρεῖν
ἀμανθανόφν, μᾶλλον ποιήσουσι θεωρεῖν ἢ μανθάνόφν· τὸ δὲ τέχν
μὴ εἶναι ἔργον μηδεμίαν ἡδονὴν, διὰ λόγων συμβέβηκεν· ὅτι φ ἀλ
λης ἐνεργείας οὐδεμία ἐστὶ τέχνη ὅλη· ἀλλὰ φ λῶν ἀμεως· καὶ γὰρ

καὶ

καὶ ἡ μυρεψική, τέχνη· καὶ ὁ φρονιμώτερον ἡδονὴν εἶναι· τὸ δὲ
τῷ φρονίμῳ, καὶ τῷ φρονίμῳ μὴ δῶκεν τὸν ἀλυπότερον βίον, καὶ τὸ
τὰς ἡδείας καὶ τὰς θηρείας δῶκεν, τῷ αὐτῷ λύειν τὰ πάντα. Ἐπεὶ
εἴρηται ὡς ἀγαθαὶ ἁπλῶς, καὶ ὡς οὐκ ἀγαθαὶ πᾶσαι αἱ ἡδο
ναί, τὰς τοιαύτας τὰς ἡδείας, καὶ τὰς θηρείας δῶκε, καὶ τῶν τού-
των ἀλυπότερον φρονίμῳ, τὰς μετ' ὠφελίμου καὶ λύπης τὰς
σωματικάς· τοιαῦται γὰρ αὗται, καὶ τοὺς τούτων ὑπερβολὰς
καθ' αὑτὸ ἀκόλαστος, ἀκόλαστος· δὸ ὁ σώφρων φυγταύτας· ἐπεὶ
εἰσὶν ἡδοναὶ καὶ σώφρονος, οἷαι μᾶλλον τι καὶ ἡλύπηκαν, ὁμολο
γεῖται καὶ φυκτάι· ἡ μὲν γὰρ ἁπλῶς κακαί· ἡδέ, τῷ ὧν, ἐμποδι-
στικὴ· τῷ δὲ φυκτὸν τὸ ἐναντίον, ἢ φυκτόν τι καὶ κακαί, ἀγαθαί· ἀ-
ναγκη οὖν τὴν ἡδονὴν ἀγαθόν τι εἶναι· ὁποῖος γὰρ ἂν εὑρίσκῃ
ἕκαστος, οὕτως ἔχει καὶ ἡ λύσις· ὡς περ τὸ μεῖζον τῷ ἐλάττονι, καὶ τῷ ἴσῳ
τὸ ἴσον· οὐ γὰρ ἂν φαίη ὅπερ κακόν τι εἶναι τὴν ἡδονήν· αὖρι
σον δ' οὐδὲν κωλύει εἶναί τινα ἡδονὴν ἡδονήν, εἰς ἣν ἀφῶ λαι ἡδοναί, ὥσ
περ καὶ ἰατρεύματι τινά, ἐνίων φαύλων ὄντων· ἴσως δὲ καὶ ἀνάγκη
ὄντων ἐπιρρεόντων ἕξεως εἶναι ἡδονὴν ἐνεργείᾳ ἀνεμπόδιστον, εἰ δ' ἡ ἀνεμπόδι
στος ἐνέργεια ἀγαθόν, εὐδαιμονία, εἴτις ἡ τιμιωτάτη, αὕτη ἂν εἴη ἀνεμπόδιστος,
αἱρετῷ τούτῳ εἶναι· τοῦτο δ' ἔστιν ἡδονή· ὥστε εἰ καὶ τῶν ἡδονῶν τὸ
αὖρισον, πολλῶν ἡδονῶν φαύλων οὐσῶν εἰ ἔτυχε μὴ ἁπλῶς· καὶ διὰ
τοῦτο φαίνεται μοναδικὸν δοκεῖν εἶναι καὶ ἐμβλέ-
κουσι τὴν ἡδονὴν εἰς τὴν εὐδαιμονίαν εὐλόγως· οὐδεμία γὰρ φθο
γεια τέλος ἐμποδίζομένη· ἡδὺ δὲ εὐδαιμονία τῶν τελείων· διὸ προσ
δεῖται τοιούτῳ τῷ σώματι ἀγαθῷ εἶναι τέλειον, καὶ φίλ τύχης,
ὅπως μὴ ἐμποδίζηται ταῦτα· οἱ δὲ, τὸν προχείρου, καὶ τὸν εὐ
τυχίαις μεγάλαις ὡς ἐπὶ πολύ ὄντα, εὐδαίμονα φάσκοντες εἶ-
ναι, ἐὰν ᾖ ἀγαθὸς, ἢ ἐκόντες ἢ ἄκοντες, οὐδὲν λέγουσι· διὰ τὸ προσ
δεῖσθαι φίλ τύχης, δοκεῖ τισι τὸν εἶναι ἡδὺ τυχίᾳ τὴν εὐδαιμονίαν·
οὐκ οὖσα· ἐπεὶ καὶ αὐτὴν ὑπερβάλλουσα, ἐμποδίζει ἴσως καὶ
ἔτι εὐτυχίαν καλεῖν δίκαιον· πρὸς γὰρ τὴν εὐδαιμονίαν ὅρος

αὐτῆς· ἡ γὰρ ὠφελία καὶ θηρεία καὶ αὐτὰς τὰς ἡδονὰς, σημεῖόν τι τοιοῦναι φασιν ἀεὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ τέλος· φήμη δ' οὐδεμία πάμφωνα πρὸς πολλοὺς τοιοῦτον ἀλλοίοις φημίζωσιν, ἀλλ' ἐπεὶ οὐχ ἁπλοῦν τὸ τοιοῦτον φύσιν δ' ἔξις ἢ ἀεὶ ἐστὶν, οὐτ' ὄντως, ὅτι δοκεῖ, δεῖ ἡδονὰς διώκειν τὰς αὐτὰς πάντας· ἡ δὲ τὰς μηδ' ὁτιοῦν· ἴσως δὲ καὶ διώκουσιν, οὐχ ὡς οἴονται, οὐδ' ὡς αὐφαίνει, ἀλλὰ τὰς αὐτὰς πάντως γὰρ φύσει ἔχει τι θεῖον, ἀλλ' εἰ μή φασι τὰς τοῦ ὀνόματος κληρονομίαν, αἱ σωματικαὶ ἡδοναὶ διὰ τοῦτο τοσαύτης μεταλαγχάνουσι τῆς παραβάλλειν εἰς αὐτὰς, καὶ πάντας μετέχειν αὐτῶν· διὰ τὸ μόνας οἰκείας εἶναι ταύτας μόνας, οἴονται εἶναι· φανερὸν δὲ καὶ ὅτι εἰ μὴ δοκοῦσι καθ' ὑπερβολὴν εἶναι ἐνέργειαι, οὐκ ἔστιν ἄνευ λύπης ἡδέως τὸν βίον ζῆν· τοῦ γὰρ ἐνεργεῖν ἕνεκα δεῖ οἱ αὐτῆς, εἰ μὴ καθ' ἕξιν, ἀλλὰ καὶ λυπηρῶς ἐνδέχεται ζῆν· ὅτι καὶ κακὸν γὰρ, ὅτι καθεστὼς λύπη, εἰ μὴ δ' ἡδονή· ὥστε δι' αὐτὰ φύσει· οὐ δεδηλωμένων οἷος ὁ σπουδαῖος, εἰ μὴ καὶ ἐνέργειαν αὐτοῦ· περὶ δὲ δὴ τῶν σωματικῶν ἡδονῶν ἐπισκεπτέον ἐστὶν ἃς λέγουσιν ὅτι ἐνίαις τὰς ἡδονὰς, αἱρεταὶ δὲ φόβοι· οἷον αἱ καλαὶ ἀλλ' ὀχαὶ σωματικαὶ, καὶ περὶ ἃς ὁ ἀκόλαστος· διὰ τί δὴ ἀναίτιον τὰ λυπηρὰ μοχθηρά· καὶ κακῶς δὲ καθεστὼς ἐνάντιον, ἢ ὅτως ἀγαθαὶ αἱ ἀναλγησίαι, ὅτι καὶ τὸ μὴ κακὸν, ἀγαθόν ἐστιν, ἢ μέχρί του ἀγαθαί· τῶν μὲν γὰρ ἐξεως καὶ κινήσεων ὅσων μὴ ἔστι τὸ βέλτιον οὐ περιβολή· οὐ δὲ φιλοῦσιν ἡδονῆς· ὅσων δ' ἔστι, καὶ φιλοῦσιν ἡδονῆς ἔστι· τῶν δὲ σωματικῶν ἀγαθῶν ἔστιν ὑπερβολὴ· καὶ ὁ φαῦλος τοῦ διώκειν τὸν ὑπερβολὴν ἔστιν· ἀλλ' οὐ τὰς ἀναγκαίας· πάντα γὰρ χαίρουσί πως· καὶ ὄψοις καὶ οἴνοις καὶ ἀφροδισίοις, ἀλλ' οὐχ ὡς δεῖ· ἐναντίως δὲ τῇ φυλλυπῆς· ὃ γὰρ τὸν ὑπερβολὴν φεύγει, ἀλλ' ὅλως· οὐ γὰρ ἔστι τῇ ὑπερβολῇ λύπη ἐναντία· ἀλλ' ἢ τῷ διώκοντι τὴν ὑπερβολήν· ἐπεὶ δ' ὁμόνου δεῖ τὰληθὲς εἰπεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ αἴτιον τοῦ ψεύδους· τὸ γὰρ συμβάλλεται πρὸς τὴν πίστιν· ὅταν γὰρ οὗ λόγον φανῇ, τὸ διὰ τὶ φαίνεται ἀληθὲς, οὐκ ὂν ἀληθὲς· ὥστε ψεύδη ποιεῖ τῷ ἀληθεῖ μᾶλλον· ὥστε λεκτέον διὰ τὶ φαίνονται αἱ σωματικαὶ ἡδοναὶ αἱρεταὶ τῷ μὲν

αἱρετώτεραι· πρῶτον μὲν ὅτι ἐκκρούει τὴν λύπην· καὶ δεύτερον αἱ ὑπερβολὰς φιλύπους, ὡς δέησις ἀπρείας, τῶν ἡδονῶν δεομένους τῶν ὑπερβαλλουσῶν, ἢ ὅλως τῶν σωματικῶν· σφοδραὶ δὲ πίνονται αἱ ἀπρεῖαι· διὸ καὶ δεῖ κοντας διὰ τὸ παρὰ τὸ ζῆν φαίνεσθαι· καὶ οὐσία ἀγαθὸν δὴ δοκεῖ ἡ ἡδονή, διὰ δύο ταῦτα ὡς τῶν εἰρημένων· ὅτι αἱ μὲν, φαύλης φύσεως εἰσὶ πράξεις, ἢ εἰ καὶ τὴς ὡς τὸ πρῶτον θηρίου· ἢ δὲ ἕξις, οἷον αἱ τῶν φαύλων ἀνθρώπων· αἱδ' ἀπρεῖαι ὅτι ζητοῦνται, καὶ ἔχειν βέλτιον ἢ γίνεσθαι· αἱ δὲ, συμβαίνουσι τελεσθέντων· κατὰ συμβεβηκὸς δ' ἂν φανεῖεν ἡδεῖαι· ἔτι δοκοῦσι διὰ τὸ σφοδραὶ εἶναι· τοῖς δὲ φασὶ ναὶς παρασκευάζουσιν· ὅταν μὲν οὖν ἀβλαβεῖς, ἀνεκτὸν τὸ μηνύον· ὅταν δὲ βλαβερὰς, φαῦλον· οὐ τε γὰρ ἔχουσιν ἑτέραν, ἐφ' οἷς χαίρουσι· πρότερον δὲ, πολλοῖς λυπηρὰ διὰ τὴν φύσιν· ἀεὶ γὰρ πονεῖ τὸ ζῷον, ὡς φασὶ καὶ οἱ φυσικοὶ λόγοι μαρτυροῦσι· τό τε ὁρᾶν· τὸ ἀκούειν, φάσκοντες εἶναι λυπηρὰ, ἀλλ' ἤδη συνήθεσι μᾶλλον ὡς φασιν· ὁμοίως δ' ἐν μὲν τῇ νεότητι διὰ τὴν αὔξησιν, ὡς περ οἱ οἶνοι μὲν οἱ δάκνοντες, καὶ ἡδεῖς ἡμέρας· οἱ μὲν λαγνοὶ τὴν φύσιν, αἱ εἰδέναι ταῖς ἀπρείαις· καὶ ἀεὶ τὸ σῶμα δεόμενον διὰ τὴν κρᾶσιν· καὶ ἀεὶ ὁ ἐξεσφοδρεύει· ὀξὺ γὰρ καὶ δεῖ δὴ μηλύπητον, ἢ τὸ ἐν τούτοις καὶ ἡ τοῦ χοῦσα ἐν ᾗ ἡ ἰσχυρά· καὶ διατελοῦσι καὶ φαῦλοι γίνονται· αἱδ' ἀνευ λύπης, οὐκ ἔχουσιν ὑπερβολὴ· αὗται δ' αἱ τῶν φύσει ἡδέων ἢ μὴ κατὰ συμβεβηκός· λέγω δὲ κατὰ συμβεβηκὸς μὲν ἃ δέ ἀπεῖα ποιοῦντα· ὅτι γὰρ συμβαίνει ἀπολαύειν τοῦ ποιοῦντος ὑγιοῦς πράττοντός τι· διὰ τοῦτο ἡδὺ δοκεῖ εἶναι· φύσει δ' ἡδέα, ἃ ποιεῖ πρᾶξιν φίλτοις ἀπὸ φύσεως· ἅμα δὲ εἰδ' οὐθενὶ δὲ ἀνθρώπῳ διὰ τὸ μὴ ἀπολλύειν ἢ μῶν τὴν φύσιν, ἀλλ' ἐνεῖναί τινα καὶ ἕτερον καθθαρτά· ὥστιν ἀπαθὲς πρᾶξις, ῥᾴστη τὲ τέρας φύσει παρὰ φύσιν· ὅταν δ' ἰσάζῃ, οὔτε λυπηρὰ δοκεῖ, οὔθ' ἡδὺ πρακτόμενον· ἐπεὶ εἴρηται φύσις ἀπλῆ εἶη, αἰεὶ καὶ μία τὴν πρᾶξιν ἡδεῖαν ἔσται· διὸ θεὸς αἰεὶ μίαν

ἡ δὲ ἀλλοίωσις χαίρει ἡδονῇ· ὁ γὰρ μόνον κινήσεως ὄντος ἐνέργεια· ἡ μὲν
οὖν κίνησις ἄτελος· ἡ δὲ ἡδονὴ μᾶλλον ἐνέργειά ἐστιν, ἣν κίνησις μετα-
βολὴ δὲ πάντων γλυκύτατον ἔρωτα ποιητὴν διὰ πονηρίαν τινά· ὥσπερ γὰρ
ἄνθρωπος ὢν μεταβολὴ ὁ πονηρὸς, ἢ φύσις ἡδομένη μεταβολῆς· οὐ γὰρ
ἀΐδιος, οὐδ' ὑγιής. Περὶ μὲν οὖν ἐγκρατείας καὶ ἀκρασίας καὶ περὶ ἡδονῆς καὶ λύπης, εἴρηται· καὶ
τί ἕκαστον· καὶ πῶς τὰ μὲν ἀγαθὰ αὐτῶν ἐστὶ, τὰ δὲ
κακά· λοιπὸν δὲ καὶ περὶ φι-
λίας ἐροῦ-
μεν·

Τέλος
τοῦ
Η'.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΗΘΙΚΩΝ ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΩΝ.

ΤΟ ΘΠ.

ΕΤΙ δὲ τῶν τε πρὸς φιλίας ἔποιτ' ἂν ἐλθεῖν. ὅδε γὰρ ἀρετήτις, ἢ μετ' ἀρετῆς. ἔτι δ' ἀναγκαιότατον εἶναι τὸν ἐπιεικῆ φίλον. ἀνάγκη γὰρ φίλων, οὐδενὸς ἂν ἕλοιτο ζῆν ἔχων τἆλλα πάντα ἀγαθά. καὶ γὰρ πλουτοῦσι. καὶ ἀρχὰς καὶ δυναστείας κεκτημένοις δοκεῖ μάλιστα φίλων εἶναι χρεία. τί γὰρ ὄφελος τῆς τοιαύτης εὐετηρίας, ἀφαιρεθείσης εὐεργεσίας, ἣ μάλιστα καὶ ἐπαινεῖται μάλιστα καὶ ἐν φίλους, ἢ ὡς σώσαντι τηρηθεῖναι μάλιστα καὶ ἐν φίλων. ὅσῳ δὲ πλείων, τοσούτῳ κάλλιστα καὶ ἀναγκαιότατα καὶ τοῖς λοιποῖς δυστυχίαις μόνῳ οἷόν τε καὶ τὰ φυγὴν εἶναι τοὺς φίλους. καὶ μέσοις ὄντας πρὸς τὸ ἀναμάρτητον, καὶ πρεσβυτέροις θεραπείαν. καὶ νέοις πρὸς τὸ λειτουργῆσαι πράξεως διαθέσεως βοηθείας. τοῖς τ' ἐν ἀκμῇ πρὸς τὰς καλὰς πράξεις. συνιόντε δύο μᾶλλον. καὶ γὰρ νοῆσαι καὶ πρᾶξαι δυνατώτεροι φύσει τ' ἐγγὺς ὁ πάρεστιν οἰκειότερος πρὸς τὸ γεγονὸς μεμνημένον τῷ μνήσαντι, καὶ τὸ μνῆσαι, τῷ μνησθέντι. καὶ οὐ μόνον ἐν ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ ἐν ὄρνεσι, καὶ τοῖς πλείστοις τῶν ζώων καὶ

τοῖς ὁμοεθνέσι πρὸς ἀλληλα· καὶ μάλιστα τοῖς αὐτοῖς· ὅθεν τοὺς
φιλανθρώπους ἐπαινοῦμεν· ἱδοι δ' ἂν τις καὶ ἐν ταῖς πλάναις
ὡς οἰκεῖον ἅπασα ἀνὴρ ἀνδρὸς φίλον· ἔοικε δὲ καὶ τοὺς πόλεις συνέ
χειν ἡ φιλία· καὶ οἱ νομοθέται μᾶλλον περὶ αὐτὴν σπουδάζειν, ἢ τὴν
δικαιοσύνην· ἡ γὰρ ὁμόνοια ὁμοιόν τι τῇ φιλίᾳ εἶναι δοκεῖ· ταύ-
της δὲ μάλιστα ἐφίενται· καὶ τοὺς στάσιν ἐχθραν οὔσαν, μάλιστα βλα-
λοῦνοῦσι· καὶ φίλων μὲν ὄντων, οὐδὲν δεῖ δικαιοσύνης· δίκαιοι
δ' ὄντες, προσδέονται φιλίας· καὶ τῶν δικαίων τὸ μάλιστα φιλικὸν εἶ-
ναι δοκεῖ· οὐ μόνον δὲ ἀναγκαῖόν ἐστιν, ἀλλὰ καὶ καλόν· τοὺς γὰρ φιλο-
φίλους ἐπαινοῦμεν· καὶ τιμὴ μὲν φιλίας δοκεῖ τῶν καλῶν εἶναι τὸ
ἔτι καὶ ἴσοι τοὺς αὐτοὺς ἀνδρας οἷον τοὺς ἀγαθοὺς εἶναι καὶ φίλους·
ἀμφισβητεῖται δὲ περὶ αὐτῆς οὐκ ὀλίγα· οἱ μὲν γὰρ ὁμοιότη
τά τινα τιθέασιν αὐτήν, καὶ τοὺς ὁμοίους φίλους· ὅθεν τὸν ὅμοιον
φασὶν ὡς ἠνὸν ὅμοιον, καὶ κολοιὸν πρὸς κολοιόν, καὶ ὅσα τοιαῦτα·
οἱ δ' ἐξ ἐναντίας, κεραμεῖς πάντας τοὺς τοιούτους ἀλλήλοις
φασὶν εἶναι· καὶ περὶ αὐτῶν τούτων, ἀνώτερον ἰωλήκασι καὶ φυ
σικώτερον· εὐριπίδης μὲν φάσκων· Ἔρᾶν μὲν ὄμβρος γαῖαν ἐρασθεῖσαν·
„ ρανθεῖσαν· ἔρᾶν δὲ σεμνὸν οὐρανὸν πλῆσαι γῆν ὄμβρου, πεσεῖν
„ εἰς γαῖαν· καὶ ἡράκλειτος ὃ τὸ ἐναντίζουν συμφέρον φησὶ καὶ ἐκ τῶν δια-
„ φερόντων καλλίστην ἁρμονίαν, καὶ πάντα κατ' ἔριν γίνεσθαι· ὄβε
ναντίας δὲ τούτοις, ἄλλοι τε ἐμπεδοκλῆς, τὸ γὰρ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ
ἐφίεσθαι· Τὰ μὲν οὖν φυσικὰ τῶν ἀπορημάτων, ἐᾶσαφείσθω· ἀγαθὴ
οἰκεία φιλία ἐστὶν ὅσα σπουδαίων· ὅσοι δ' ἐστὶν ἀνθρωποι καὶ αἱ φιλίαι
εἰς τὰ ἤθη καὶ τὰ πάθη, ταῦτ' ἐπισκεπτώμεθα· οἷον πότερον ἐν πᾶ
σι τούτοις ἡ φιλία, ἢ οὐχ οἷόν τε μοχθηροὺς ὄντας φίλους εἶναι·
καὶ πότερον ἓν εἶδος φιλίας ἐστὶν ἢ πλείω· οἱ μὲν γὰρ ἓν, οἰόμε
νοι ὅτι ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον, ἱκανῶς πιστεύκασι
σημείῳ· δέχεται γὰρ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, καὶ τὰ ἕτερα τῷ εἴδει·
εἴρηται δ' ὑπὲρ αὐτῶν ἔμπροσθεν· τάχα δ' ἂν γένοιτο φανερὸν πρὸ
ἐπὶ τῶν ἐπωνυμιῶν τοῖς φιλητοῖς· ἐνίοις γὰρ οὐ πᾶν φιλεῖσθαι,

ἀλλὰ

ἀλλὰ τὸ φιλητόν. τοῦτο δ' εἶναι ἀγαθὸν ἢ ἡδὺ ἢ χρήσιμον. δόξειε
δ' ἂν χρήσιμον εἶναι δι' οὗ γίνεται ἀγαθόν τι ἢ ἡδονή. ὥστε φιλητὰ
ἂν εἴη τἀγαθὸν καὶ τὸ ἡδὺ ὡς τέλη. πότερον οὖν τἀγαθὸν φιλοῦ-
σιν, ἢ τὸ αὑτοῖς ἀγαθόν; διαφωνεῖ γὰρ ἐνίοτε τοῦτο. ὁμοίως δὲ
καὶ περὶ τὸ ἡδύ. αὐτὸ μὲν οὖν εἶδος καὶ τὸ αὐτῷ ἀγαθὸν, φιλεῖν ἕκαστον.
εἶναι μὲν ὡς ἁπλῶς μὲν τἀγαθὸν, φιλητόν. ἑκάστῳ δὲ τὸ ἑκάστῳ. φιλεῖ
δὲ ἕκαστος, οὐ τὸ ὂν αὐτῷ ἀγαθόν, ἀλλὰ τὸ φαινόμενον. δ' ποιήσει
δ' οὐθέν. ἔσται γὰρ τὸ φιλητὸν φαινόμενον. τριῶν δ' ὄντων διὰ φι-
λήσει, ἐν μὲν τῇ πρὸς ἄψυχον φιλήσει, οὐ λέγεται φιλία. οὐ γὰρ
ἔστιν ἀντιφίλησις οὐδὲ βούλησις ἐκείνου ἀγαθοῦ. γελοῖον γάρ, ἴσως
τῷ οἴνῳ βούλεσθαι τἀγαθά. ἀλλ' εἴπερ σώζεσθαι βούλεται αὐτὸν,
ἵνα αὐτὸς ἔχῃ. ᾧ δὲ φίλῳ φασὶ δεῖν βούλεσθαι τἀγαθὰ, ἐκεί-
νου ἕνεκα. τοὺς δὲ βουλομένους οὕτω τἀγαθὰ βύνους λέγουσιν
ἂν μὴ τὸ αὐτὸ καὶ παρ' ἐκείνου γίνηται. βύνοιαν γὰρ φαίνεται πο-
τωθόσι φιλίαν εἶναι, ἢ προσθετέον τὸ μὴ λανθάνοντας. πολλοὶ γὰρ
εἰσὶν βύνοι οἷς οὐχ ἑωράκασιν· ὑπολαμβάουσι δὲ ὠφελεῖσθαι εἶναι
ἢ χρησίμους. τοῦτο δ' ἴσως τὸ, καὶ ἐκείνῳ τὰ πάθοι πρὸς τοῦτον.
βύνοι μὲν δὴ ὅτοι φαίνονται ἀλλήλοις. φίλους δὲ πῶς ἂν τις εἰ
πῶσι λανθάνοντας ὡς ἔχουσιν ἑαυτοῖς. δεῖ ἄρα βύνοεῖν ἀλλήλοις
καὶ βούλεσθαι τἀγαθὰ μὴ λανθάνοντας δι' ἕνα τι τῶν εἰρημένων. δι'
φέρει δὲ ταῦτα ἀλλήλων εἰδέναι. ἆρα φιλήσεις ἄρα καὶ αἱ φιλίαι.
πρίαι γάρ ἐστιν εἴδη φιλίας ἰσάριθμαι τοῖς φιλητοῖς. καθ' ἕ-
καστον γὰρ ἔστιν ἀντίφίλησις οὐ λανθάνουσα. οἱ δὲ φιλοῦντες ἀλ-
λήλους, βούλονται τἀγαθὰ ἀλλήλοις ταύτῃ, ἢ φιλοῦσιν. οἱ μὲν δι' ἡδὺ τὸ
χρήσιμον φιλοῦντες ἀλλήλους, ὅτι ἀφέλιμος ἑτέρῳ ἐστὶν, ἀλλ' ἐκ τύχης
τι αὐτοῖς ἐστιν ἀπ' ἀλλήλων ἀγαθόν. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ δι' ἡδονήν. οὐ
γὰρ, ποιούς τινας εἶναι, ἀγαπῶσι τοὺς ὑπερπόλους, ἀλλ' ὅτι
ἡδεῖς αὐτοῖς. οἱ μὲν δὴ διὰ τὸ χρήσιμον φιλοῦντες, διὰ τἀγαθὸν
ἀγαθὸν τέρπουσι. καὶ οἱ δὴ δουλικοὶ διὰ τἀγαθὸν τοῖς ἡδέσι. καὶ ὅ χρήσ φι-
λοῦσι μὲν ὅς ἐστιν, ἀλλ' ἧ χρήσιμος, ἢ ἡδύς. κατὰ συμβεβη-

κός τε δὴ αἱ φιλίαι αὖ ταύτῃσιν, οὐ γὰρ ἔστιν ὅτι τοῦτον ὁ φιλούμενος, ταύτην φιλεῖται, ἀλλ' ᾗ ποιεῖζουσιν, οἱ μὲν ἀγαθόν τι, οἱ δ' ἡδύ μοι. ᾗδε ἄλυτοι δὴ αἱ τοιαῦται εἰσί, μένοντων αὐτῶν ὁμοίων. ἐὰν γὰρ μηκέτι ἡδεῖς ἢ χρήσιμοι ὦσι, παύονται φιλοῦντες. τὸ δὲ χρήσιμον οὐδαμοῦ, ἀλλὰ ἄλλοτε ἐπ' ἄλλο. ἀπολυθέντος οὖν τοῦ φίλοι ἦσαν, διαλύεται καὶ ἡ φιλία οἵα ἦν φιλία πρὸς ἐκεῖνα. μάλιστα δὲ ἐν τοῖς πρεσβύταις ἡ τοιαύτη φιλία δοκεῖ εἶναι. οὐ γὰρ τὸ ἡδὺ οἱ τηλικοῦτοι διώκουσιν, οὐδὲ τὸ ὠφέλιμον, καὶ τῶν νέων ἢ μὴ μετέχουσιν, ὅσοι τὸ συμφέρον διώκουσιν. ἅμα τε δ' οἱ τοιοῦτοι οὐδὲ συζῶσι μετ' ἀλλήλων. ἐνίοτε γὰρ οὐδ' εἰσὶν ἡδεῖς. οὐ δὲδὴ προσδέονται φιλοτιμίας τοιαύτης ὁμιλίας, ἐὰν μὴ ὠφέλιμοι ὦσιν. ἐπὶ τοσοῦτον γὰρ εἰσὶν ἡδεῖς, ἐφ' ὅσον ἐλπίδας ἔχουσιν ἀγαθάς. εἰς ταύτας δὲ καὶ τὴν ξενικὴν τιθέασιν. ἡ δὲ τῶν νέων φιλία, δι' ἡδονήν ἐστιν· διὰ γὰρ τὰ πάθη ζῶσι καὶ μάλιστα διώκουσι τὸ ἡδὺ αὑτοῖς καὶ τὸ παρόν· φιλίας δὲ μεταπίπτουσιν, καὶ ταύτην δὲ ἅμα τάχος μεταπίπτουσιν. ἅμα γὰρ τῷ ἡδεῖ ἡ φιλία μεταπίπτει· φιλέρωτι αὐτῆς ἡδονῆς, ταχεῖα καὶ μεταβολή· ἐρωτικοὶ δὲ οἱ μὲν περὶ τὸ σῶμα ἐστὶ καὶ τοῦ φιλεῖν ἀνύπαρκτος· τελεία δ' ἐστὶν ἡ τῶν ἀγαθῶν φιλία καὶ κατ' ἀρετήν. ἑκάτεροι γὰρ ἀγαθοὶ ὁμοίως ἀλλήλοις βούλονται ἀγαθοί. ἦσαν δὲ ἀγαθοὶ καθ' αὑτούς· οἱ βουλόμενοι τὰ ἀγαθὰ τοῖς φίλοις, ἐκείνων ἕνεκα μάλιστα φίλοι· διὰ αὑτοὺς δ', ὅτως ἔχουσι, καὶ ὁ κατὰ συμβεβηκός· διαμένει δὴ μάλιστα ἡ τούτων φιλία· ἕως ἂν ἀγαθοὶ ὦσιν· ἡ δ' ἀρετὴ μόνιμον· καὶ ἔστιν ἑκάτερος ἁπλῶς ἀγαθὸς καὶ τῷ φίλῳ· οἱ γὰρ ἀγαθοὶ καὶ ἁπλῶς ἀγαθοὶ καὶ ἀλλήλοις ὠφέλιμοι· ὁμοίως δὲ καὶ ἡδεῖς· οἱ ἀγαθοὶ γὰρ ἁπλῶς καὶ ἡδεῖς καὶ ἀλλήλοις· ἑκάστῳ γὰρ καθ' ἃ δουλεύουσιν αἱ οἰκεῖαι πράξεις καὶ αἱ τοιαῦται· τῶν ἀγαθῶν δὲ τοιοῦτος καὶ ὁμοία·

ἡ τοιαύτη δὲ

ἡ τοιαύτη δὲ φιλία, μόνιμος ὡς λόγῳ ἐστὶ· συνάπτουσι γὰρ ἑαυτὰς
τὰς βελτίστας ὅσα δεῖ τοῖς φίλοις ὑπάρχειν· πᾶσα γὰρ φιλία διὰ ἀγαθόν ἐστιν ἢ δι' ἡδὺ ἁπλῶς ἢ ἀπλῶς ἢ τῷ φιλοῦντι, καὶ καθ' ὁμοιότητά τινα· καὶ ταύτῃ δὲ πάντων ὑπάρχει τὰ εἰρημένα καθ' αὑτούς· ταύτη γὰρ ὅμοιοι καὶ τὰ λοιπά· τὸ, τι ἁπλῶς ἀγαθὸν, καὶ ἡδὺ ἁπλῶς ἐστι· μάλιστα δὲ τῶν τοιούτων καὶ τὸ φιλεῖν δὲ καὶ ἡ φιλία ἐν τούτοις μάλιστα καὶ ἀρίστη· ὥστε μίας δ' εἰκὸς τοὺς τοιούτους εἶναι· ὀλίγοι γὰρ οἱ τοιοῦτοι· ἔτι δὲ προσδεῖται χρόνου καὶ συνηθείας· καὶ τὴν παροιμίαν γὰρ οὐκ ἔστιν εἰδῆσαι ἀλλήλους, πρὶν τοὺς λεγομένους ἅλας συνφαγεῖν ἅμα· οὐδ' ἀποδέξασθαι δὴ πρότερον, οὐδ' εἶναι φίλους πρὶν ἑκάτερος ἑκατέρῳ φανῇ φιλητὸς καὶ πιστευθῇ· οἱ δὲ ταχέως τὰ φιλικὰ πρὸς ἀλλήλους ποιοῦντες, βούλονται μὲν φίλοι εἶναι, οὐκ εἰσὶ δέ, εἰ μὴ καὶ φιλητοί· καὶ τοῦτ' ἴσασι· βούλησις μὲν οὖν ταχεῖα γίνεται φιλίας· φιλία δ' οὔ· οὐ τὴν μὲν οὖν κατὰ τὸν χρόνον καὶ κατὰ τὰ λοιπά, τελεία ἐστί· καὶ πάντα ταῦτα πέπονθε, καὶ ὁμοίας ἑκατέρῳ πρὸς ἑκατέρου ὑπάρχειν δεῖ τοῖς φίλοις ὑπάρχειν· ἡ δὲ, διὰ τὸ ἡδύ, ὁμοίως μετ' ἀλλήλων ἔχει· καὶ γὰρ οἱ ἀγαθοί, ἡδεῖς ἀλλήλοις· ὁμοίως δὲ καὶ οἱ διὰ τὸ χρήσιμον· καὶ γὰρ τοι ὅταν τοῖς ἀλλήλοις οἱ ἀγαθοί· μάλιστα ἔνεισι ἐν τούτοις αἱ φιλίαι δι' ἃ μὴ μόνον οὕτως, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ταὐτομάτου· οἷον τοῖς ὑπερβαλλόντως καὶ μὴ ὡσ ἐρασταῖς καὶ ἐρωμένῳ· οὐ γὰρ ἐν τοῖς αὐτοῖς ἥδονται οὐδ' ὁμοίως, ἀλλ' ὁ μὲν, ὁρῶν ἐκεῖνον· ὁ δ', θεραπευόμενος ὑπὸ τοῦ ἐρασθέντος· ἀλλὰ γήρασκε ἡ ὥρα, συνίστησι καὶ ἡ φιλία ἐλάττω· τῷ μὲν γὰρ οὐκ ἔστιν ἡ ὄψις ἡδεῖα· τῷ δὲ, οὐ πάντες ἡ θεραπεία· πολλοὶ δ' ἂν διὰ μὴ ὧδε ἐθέλοιεν, ἐὰν συμβῇ· τὰ δὲ πολλὰ τῶν ἀηδῶν ἐν ὁμοήθεσι, τὰ δὲ ἐρασταῖς καὶ ἐρωμένοις· ἐν τούτοις γὰρ ἡ ὄψις καὶ ἡ συνουσία ἡδεῖα· διὰ τὸ χρήσιμον οὐ φίλοι, ἂν μὴ ὦσι καὶ ἡδεῖς· οἱ δὲ, διὰ τὸ χρήσιμον οὐ φίλοι, ἂν μὴ ὦσι συμφέροντες· ἡδεῖς δὲ ἀλλήλοις ἦσαν φίλοι, ἂν ἀλλήλοις ὦσι τελεῖς· ἡ μὲν οὖν

μὴ οὖν καὶ διὰ τὸ χρήσιμον, ἢ φαύλους ἐνδέχεται φίλους ἀλλήλοις εἶναι, καὶ ὡς ἀφελεῖς φαύλοις, ἢ μηδέτερον ὅτι οὖν· δι' αὐτοὺς δὲ δῆλον ὅτι μόνας τοὺς ἀγαθούς· οἱ γὰρ κακοὶ, οὐ χαίρουσιν ἑαυτοῖς, εἰ μήτις ὠφέλειά τί γίνοιτο· καὶ μόνη δὲ ἡ τῶν ἀγαθῶν φιλία ἀδιάβλητός ἐστιν· οὐ γὰρ ῥᾴδιον οὐδενὶ πιστεῦσαι περὶ τοῦ πολλῷ χρόνῳ ὑπ' αὐτῶν δεδοκιμασμένου, ἢ τὸ πιστὸν καὶ ἀληθῆ φιλίᾳ ἀξιοῦται· ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις ἑταιρείαις, ὀδὲν κωλύει γίνεσθαι τὸ τοιοῦτον· ἐπεὶ γοῦν οἱ ἄνθρωποι λέγουσι φίλους καὶ τοὺς διὰ τὸ χρήσιμον ὥσπερ αἱ πόλεις, δοκοῦσι γοῦν αἱ συμμαχίαι τοῖς πόλεσι γίνεσθαι ἕνεκα τοῦ συμφέροντος· καὶ τοὺς δὴ δι' ἡδονὴν ἀλλήλοις συνόντας ὥσπερ οἱ παῖδες φιλοῦσι, ἴσως μᾶλλον δεῖ λέγειν ἡμᾶς φίλους τοιούτους· εἴδη δὲ φιλίας πλείω· καὶ πρώτως μὲν καὶ κυρίως τὴν τῶν ἀγαθῶν καὶ ἀγαθοί· τοὺς δὲ λοιποὺς, καθ' ὁμοιότητα· ἢ γὰρ ἀγαθόντι καὶ ὁμοιόντι, τοῦτο φίλοι· καὶ γὰρ τὸ ἡδὺ, ἀγαθόντι τοῖς φιλικοῖς ἐστιν· ἀγαθοὶ γὰρ τὸ ἡδὺ, ἀγαθόντι τοῖς φιλικοῖς ἐστιν· ἀγαθοὶ γὰρ τὸ ἡδὺ· οὐ γὰρ πάνυ συνδοιάζεται τὰ καὶ τὰ συμβεβηκός· εἰς ταῦτα δὲ τὰ εἴδη ἡ φιλία μεμέμψεις, οἱ μὲν, φαῦλοι ἔσονται φίλοι, διὰ δουλείαν ἢ τὸ χρήσιμον τούτων ὁμοιοῦντες· οἱ δ' ἀγαθοὶ, διὰ τοὺς φίλους· ἢ γὰρ ἀγαθοὶ, οὗτοι μὲν ἁπλῶς φίλοι· ἐκεῖνοι δὲ κατὰ συμβεβηκός, ἢ γὰρ ὡμοιῶθαι τούτοις· ὥσπερ δὲ ἐπὶ τῶν ἀρετῶν, οἱ μὲν, καθ' ἕξιν· οἱ δὲ, καὶ τὴν ἐνέργειαν ἀγαθοὶ λέγονται, οὕτω δῆλον ὡς καὶ ἡ φιλία· οἱ μὲν γὰρ συζῶντες χαίρουσιν ἀλλήλοις καὶ ὠφελοῦσι τὰγαθά· οἱ δὲ καθεύδοντες, ἢ κεχωρισμένοι τοῖς τόποις, οὐκ ἐνεργοῦσι μὲν, οὕτω δὲ ἔχουσιν, ὡς τὸ ἐνεργεῖν φιλικῶς· οἱ γὰρ τόποι, οὐ διαλύουσι τὴν φιλίαν ἁπλῶς, ἀλλὰ τὴν ἐνέργειαν· ἐὰν δὲ χρόνιος ἡ ἀπουσία γίνηται, καὶ ἡ φιλίας δοκεῖ ἡ ἀπουσία λήθην ποιεῖν, ὅθεν εἴρηται· πολλὰς δὴ φιλίας ἀπροσηγορία διέλυσεν· οὐ φαίνονται δ' οὐθ' οἱ πρεσβῦται· οὐθ' οἱ σκυφνοί, φιλικοὶ εἶναι.

βραχὺ γὰρ

ερα χὴ γὰρ ἐν αὐτοῖς τὸ φθεῖρ ἡ σανίς. ἄδηλοι δὲ δύνανται σωνημερεύειν τῷ λυπηρῷ, οὐ δὲ τῷ μὴ ἡδεῖ. μᾶλλον γὰρ ἡ φύσις φαίνεται τὸ μὴ λυπηρὸν φεύγειν, ἐφίεσθαι δὲ τοῦ ἡδέος. οἱ δ' ἀποδεχόμενοι ἀλλήλους μὴ συζῶντες δέ, μᾶλλον ἐοίκασι φίλοις ἢ φίλοις. οὐδὲν γὰρ ἴσως ἐστὶ φίλων, ὡς τὸ συζῆν. ὠφελείας μὲν γὰρ οἱ ἐνδεεῖς ὀρέγονται. συνημερεύειν δὲ καὶ οἱ μακάριοι. μονώτατοι μὲν γὰρ εἶναι τούτοις ἥκιστα προσήκει. συνδιάγειν δὲ μετ' ἀλλήλων ὅτι ἥδιστ', μὴ ἡδεῖς ὄντας, μὴ δὲ χαίροντας, τοῖς αὐτοῖς ὅπερ ἡ ἑταιρικὴ δοκεῖ ἔχειν. μᾶλλον μὲν ἂν δὴ φιλία ἡ τῶν ἀγαθῶν, καθάπερ πολλάκις εἴρηται. δοκεῖ γὰρ φίλητὸν μὲν καὶ αἱρετὸν τὸ ἁπλῶς ἀγαθὸν ἢ ἡδύ. ἑκάστῳ δὲ τὸ αὐτῷ τοιοῦτον. ὁ δ' ἀγαθὸς τῷ ἀγαθῷ δὲ ἄμφω ταῦτα. ἔοικε δ' ἡ μὲν φίλησις πάθει. ἡ δὲ φιλία, ἕξει. ἡ γὰρ φίλησις, ἐλάττων πρὸς τὰ ἄψυχα ἂν εἴη. αὐτιφιλῶσι δὲ μετὰ προαιρέσεως. ἡ δὲ προαίρεσις ἀφ' ἕξεως. καὶ τοὺς ἀγαθοὺς βούλονται φίλους μὲν οἷς ἐκείνων ἕνεκα ὅ καὶ τοῦ πάθος, ἀλλὰ καθ' ἕξιν, καὶ φιλοῦντες τὸν φίλον, τὸ αὐτοῖς ἀγαθὸν φιλοῦσιν. ὁ γὰρ ἀγαθὸς φίλος γενόμενος, ἀγαθὸν γίνεται, ᾧ φίλος. ἑκάτερος ἂν φιλεῖ τὸ τὸ αὐτῷ ἀγαθὸν, καὶ τὸ ἴσον αὐτοὺς ποιοῦσι τῇ βουλήσει καὶ τῷ ἡδεῖ. λέγεται γὰρ φιλότης ἰσότης. μάλιστα δὴ τῶν ἀγαθῶν ταῦτα ὑπάρχει. ἐν δὲ τοῖς συμφοῖς καὶ πρεσβυτικοῖς ἥκιστ' γίνεται φιλία, ὅσῳ δυσκολώτεροί εἰσι καὶ ἥκιστα τοῖς ὁμιλίαις χαίρουσι. τούτου γὰρ δοκεῖ μάλιστ' εἶναι φιλικὰ, καὶ ποιητικὰ φιλίας. διὸ νέοι μὲν γίνονται φίλοι ταχύ. πρεσβύται δ' οὐ. οὐ γὰρ γίνονται φίλοι οἷς ἂν μὴ χαίρωσιν. ὁμοίως δ' οὐδ' οἱ συμφοί. ἀλλοῖοι οὗτοι, δύνοι μᾶλλον εἰσὶν ἀλλήλοις. βούλονται γὰρ τοιαῦτα καὶ ἀπολαύειν τῶν εἰς τὰς χρείας. φίλοι δ' οὐ πάνυ εἰσί, διὰ τὸ μὴ συνημερεύειν μὴ δὲ χαίρειν ἀλλήλοις. ἃ δὴ μάλιστα εἶναι φιλικά. πρὸς δὲ τοὺς ἀγαθοὺς φίλον κατὰ τὴν τελείαν φιλίαν, οὐκ ἐνδέχεται. ὥσπερ οὐδ' ἐραστὴν πολλῶν ἅμα. ἔοικε γὰρ ὑπερβολῇ. τὸ

τοιοῦτο δὲ πρὸς ἕνα τε φέρεσθαι, πολλοὺς δ' ἅμα τῷ αὐτῷ
ἀρέσκειν ἀνυφορόδρατον ἔργον, ἴσως δ' οὐδ' ἀγαθὸν εἶναι· διὸ δεῖ δὲ καὶ ἐμ
πειρίαν λαβεῖν καὶ ἐνίοτε ἀηθείᾳ χρήσασθαι, ὁ ἐστι χαλεπὸν διὰ τὸ
χρήσιμον δὲ καὶ τὸ ἡδὺ τοῖς ἀρέσκοντι ἐνδέχεται· πολλοὶ γὰρ οἱ
τοιοῦτοι καὶ ἐνόλίγῳ χρόνῳ αὐτῶν ἐρασταί· τούτων δὲ μᾶλλον ἔοι
κε φιλία ἢ διὰ τὸ ἡδύ, ὅταν ταὐτὰ ὑπομφοῖν ᾖ ἢ ταῦτα καὶ χαί
ρωσιν ἀλλήλοις ἢ τοῖς αὐτοῖς, οἷα τῶν νέων εἰσὶν αἱ φιλίαι·
μᾶλλον γὰρ ἐν τούτοις τὸ ἐλευθέριον· ἡ δὲ διὰ τὸ χρήσιμον, ἀγο
ραίων· καὶ οἱ μακάριοι χρησίμων μὴ οὐδενδέονται, ἡδέων δέ· συ
ζῶσι μὴ γὰρ βούλονται τούτοις· τὸ δὲ λυπηρόν, ὀλίγον μὴ χρόνον φέ
ρουσι· σπουδὴν δ' οὐθεὶς αὑτὸν ποιεῖται, οὐδ' αὐτὸ ἀποδέχονται, εἰ λυ
πηρὸν αὐτῷ εἴη· διὸ τοὺς φίλους ἡδεῖς ζητοῦσι· δεῖ δ' ἴσως καὶ
τοὺς ἀγαθοὺς τοιούτους ὄντας καὶ ἔτι αὐτοῖς· οὕτω γὰρ αὐτοῖς
ὑπάρξει ὅσα δεῖ τοῖς φίλοις· οἱ δ' ἐν ταῖς ὑπεροχαῖς διηρημέ
νοις φαίνονται χρῆσθαι τοῖς φίλοις· ἄλλοι γὰρ αὐτοῖς εἰσὶ χρήσι
μοι καὶ ἕτεροι ἡδεῖς· ἄμφω δ' οἷς αὐτοῖς οὐ πάνυ· οὔτε γὰρ ἡδεῖς
μετ' ἀρετῆς ζῶσιν, οὔτε χρήσιμους εἰς τὰ καλά· ἀμφὶ τοὺς
μὲν δὴ τελείους τοιοῦτόν τινα τρόπον ἐστὶ μόνους· τοὺς δ' ἄλλους τοιῷδε ἕκαστος
τῷ ὁμοιωθήσεται· τούτου δ' οὐ πάνυ ὑπάρχοντος ἐν τῷ αὐτῷ ἡδὺς καὶ
χρήσιμος ἅμα εἴρηται ὅτι σπουδαῖος· ἀλλ' ὑπερέχοντι οὐ πά
νυ τοιοῦτος φίλος, ἂν μὴ καὶ τῇ ἀρετῇ ὑπερέχηται· εἰ
δὲ μὴ οὐκ ἰσάζει ἀνάλογον ὑπερεχόμενος· οὐ πάνυ δ' εἰώθα
σι τοιοῦτοι εἶναι· εἰσὶ δ' οὖν αἱ εἰρημέναι φιλίαι ἐν ἰσότη
τι· τὰ γὰρ αὐτὰ γίνεται ἐπ' ἀμφοῖν καὶ βούλονται ἀλ
λήλοις, ἢ ἕτερον ἀνθ' ἑτέρου ἀντικαταλλάττονται· οἷον ἡδο
νὴν ἀντ' ὠφελείας· ὅτι δὲ καὶ ἥπου εἰσὶν αὗται αἱ φιλίαι καὶ
μένουσιν, εἴρηται· δοκοῦσι δὲ καὶ διὰ ὁμοιότητα καὶ ἀνομοι
ότητα ταὐτοῦ εἶναί τι καὶ οὐκ εἶναι φιλίαι· καθ' ὁμοιότητα
μὲν γὰρ φίλοι κατ' ἀρετὴν φαίνονται φιλίαι· ἡ μὲν γὰρ τὸ ἡδὺ ἔχει·
ἡ δὲ, τὸ χρήσιμον· ταῦτα δὲ ὑπάρχει κἀκείνῃ· τῷ δὲ τὴν
μὲν

μὴν ἀδιάβλητον εἶναι καὶ μόνιμον· ταύτας δὲ τὰς χρείας μὴ ταὐτὸ πλὴν, ἄλλοις τὰ δίκαια φέρειν πολλοῖς ὄφαίνουται φιλίαι διὰ μοιότητα τὰ ἐκείνης. ἕτερον δ' ἐστὶ φιλίας εἶδος, τὸ καθ' ὑπεροχήν· οἷον πρὸς πρεσβύτερον καὶ πρὸς νεώτερον· ἀνδρὶ πρὸς γυναῖκα καὶ παντὶ ἄρχοντι πρὸς ἀρχόμενον· διαφέρουσι δ' αὗται καὶ ἀλλήλων· οὐ γὰρ ἡ αὐτὴ γονεῦσι πρὸς τέκνα· οὐδ' ἡ ἄρχουσι πρὸς ἀρχομένους, οὐδὲ πρὸς ἴσον, οὐδὲ πρὸς πρᾶον· οὐδ' ἀνδρὶ πρὸς γυναῖκα, καὶ γυναικὶ πρὸς ἄνδρα· ἑκάστῃ γὰρ ἐκάστων ἀρετὴ καὶ ἔργον· ἕτερα δὲ, καὶ διὰ ἃ φιλοῦσιν· ἑτέρα οὖν καὶ ἡ φιλήσεις καὶ φιλίαι· τὸ αὐτὸ δὴ οὐ τὴν αὐτὴν ἀποδώσουσι τιμὴν ἑκατέρῳ ὡς ἀθάτερον, οὐδὲ ζητεῖν· ὅταν δὲ γονεῖς μὲν τέκνα ἀποδῶσι μὲν τοῖς γεννήσασι· τὴν εἰς δὲ τὴν ἐοικυῖαν ἀποδιδῶσι τοῖς τέκνοις· μόνιμος ἡ τῶν τοιούτων καὶ ὠφελίμη ἔσται φιλία· ἀνάλογον δ' ἐν ταῖς ἄλλαις ταῖς καθ' ὑπεροχὴν οὔσαις φιλίαις καὶ τὴν φίλησιν δεῖ γίνεσθαι· οἷον τὸν ἀμείνω μᾶλλον φιλεῖσθαι ἢ φιλεῖν· καὶ τὸν ὠφελιμώτερον καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον ὁμοίως· ὅταν γὰρ κατ' ἀξίαν ἡ φίλησις γίνηται, τότε γίνεται πως ἰσότης· ὃ δὴ φαίνεται φιλίας εἶναι δοκεῖ· οὐχ ὁμοίως δὲ τὸ ἴσον ἔν τε τοῖς δικαίοις καὶ ἐν τῇ φιλίᾳ φαίνεται ἔχειν· ὅτι γὰρ ἐν μὲν τοῖς δικαίοις, ἴσον πρώτως, τὸ κατ' ἀξίαν· τὸ δὲ κατὰ ποσὸν δεύτερον· ἐν δὲ τῇ φιλίᾳ τὸ μὲν κατὰ ποσὸν, πρώτως· τὸ δὲ κατ' ἀξίαν, δεύτερον· δῆλον δὲ ἐὰν πολὺ διάστημα γένηται ἀρετῆς ἢ κακίας ἢ ὠφελείας ἢ τινος ἄλλου· οὐ γὰρ ἔτι φίλοι εἰσὶν οὐδ' ἀξιοῦσιν· ἐμφανέστατον δὲ τοῦτ' ἐπὶ τῶν θεῶν· πλεῖστον γὰρ ὑπερέχουσι τοῦτο, πάσι τοῖς ἀγαθοῖς· δῆλον δὲ καὶ ἐπὶ τῶν βασιλέων· οὐδὲ γὰρ τούτοις ἀξιοῦσιν εἶναι φίλοι οἱ πολὺ καταδεέστεροι· οὐδὲ τοῖς ἀρίστοις ἢ σοφωτάτοις, οἱ μηδενὸς ἄξιοι· ἀκριβὲς μὲν οὖν ἐν τούτοις οὐκ ἔστιν ὁρισμὸς ἕως τίνος οἱ φίλοι· πολλῶν γὰρ ἀφαιρουμένων, ἔτι μένει· πολὺ δὲ χωρισθέντος, οἷον τοῦ θεοῦ, οὐκ ἔτι· ὥθεν καὶ ἀπορεῖται· μή ποτ' οὐ

βούλονται οἱ φίλοι τοῖς φίλοις τὰ μέγιστα τῶν ἀγαθῶν· οἷον θεοὺς εἶναι· οὐ δὲ γὰρ ἔτι φίλοι ἔσονται αὐτοῖς· οὐ δὲ δὴ ἀγαθά· οἱ γὰρ φίλοι τἀγαθά· εἰ δὴ καλῶς εἴρηται, ὅτι ὁ φίλος τῷ φίλῳ βούλεται τἀγαθὰ, ἐκεῖνα ἕνεκα μὲν ἂν δέοι, οἵός περ τέ ἐστιν ἐκεῖνος· ἀνθρώπῳ δὲ ὄντι, βούλοιτο τὰ μέγιστα εἶναι ἀγαθά· ἴσως δ' ὅσα παίνεται· αὐτῷ γὰρ μάλιστα ἕκαστος βούλεται τἀγαθά· οἱ πολλοὶ δὲ δοκοῦσι διὰ φιλοτιμίαν βούλεσθαι φιλεῖσθαι μᾶλλον ἢ φιλεῖν· διὸ φιλοκόλακες οἱ πολλοί· ὑποκρινόμενος γὰρ φίλος ὁ κόλαξ ἢ πρὸς τοιοῦτός ἐστιν οἷος καὶ μᾶλλον φιλεῖν ἢ φιλεῖσθαι· τὸ δὲ φιλεῖσθαι, ἐγγὺς εἶναι δοκεῖ τοῦ τιμᾶσθαι· οὗ δὴ οἱ πολλοὶ ἐφίενται· οὐ δ' αὐτὸ δὲ ἕνεκα αἱροῦνται τῶν τιμῶν, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός· χαίρουσι γὰρ οἱ μὲν πολλοὶ ὑπὸ τῶν ἐν ταῖς ἐξουσίαις τιμώμενοι διὰ τὴν ἐλπίδα· οἷον ταῦτα γὰρ τεύξεσθαι παρ' αὐτῶν αὐτοῦ δέονται· ὡς δὲ σημείῳ φίλων ἀγαθῶν εὐφραίνονται τῇ τιμῇ· οἱ δ' ὑπὸ τῶν ὠφελημένων καὶ εἰδότων ὀρεγόμενοι τιμῆς, βεβαιοῦσθαι τὴν οἰκείαν δόξαν περὶ αὐτῶν ἐφίενται· χαίρουσι δὲ ὅτι εἰσὶν ἀγαθοὶ πιστεύοντες τῇ τῶν λεγόντων κρίσει· τῷ φιλεῖσθαι δὲ καθ' αὑτὸ χαίρουσι· διὸ δόξειν ἂν κρεῖττον εἶναι τοῦ τιμᾶσθαι καὶ ἡ φιλία καθ' αὑτὴν αἱρετὴν εἶναι· δοκεῖ δ' ἐν τῷ φιλεῖν, μᾶλλον ἢ ἐν τῷ φιλεῖσθαι εἶναι· σημεῖον δὲ καὶ μέγιστον τῷ φιλεῖν χαίρουσαι· ἔνιαι γὰρ δίδόασι τὰς ἑαυτῶν ὠφεῖσθαι, καὶ φιλοῦσι μὲν εἰ δύνανται· ἀντιφιλεῖσθαι δ' οὐ ζητοῦσιν, ἐὰν ἀμφότερα μὴ ἐνδέχηται· ἀλλ' ἱκανὸν αὐταῖς ἔοικεν εἶναι, ἐὰν ὁρῶσιν ὃν προαιροῦνται· καὶ αὐταὶ φιλοῦσιν αὐτούς· καὶ ἐκεῖνοι μὴ δύνωνται τῇ μὲν δὲ προσήκει ἀπομένειν διὰ τὸ ἄτοπον· μᾶλλον δὲ φιλίαι σοῦσης τῷ φιλεῖν καὶ τῶν φιλοφίλων ἐστὶν ἡ φιλία· φίλων ἀρετὴ τὸ φιλεῖν ἔοικεν· ὥστε ἐν οἷς τοῦτο ὑπάρχει καὶ τἄξιον, οὗτοι μόνιμοι φίλοι· καὶ ἡ τῶν τοιούτων φιλία· ὅτω δ' ἂν καὶ οἱ ἄνισοι μᾶλλον εἶεν φίλοι· ἰσάζοιντο γὰρ ἀμ-

ἢ δὲ

ἢ δὲ ἰσότης καὶ ὁμοιότης, φιλότης· καὶ μᾶλλον αὐτῇ κατάρχει
ὁμοιότης· μόνοι μοι γὰρ ὄντες καθ' αὑτοὺς καὶ πρὸς ἀλλήλους
μένουσι, καὶ οὔτε δέονται φαύλων, οὔθ' ὑπηρετοῦσι τοιαῦτα·
ἀλλ' ὡς εἰπεῖν καὶ διακωλύσουσι τὸ γὰρ μὴ ἀταθεῖν, μήτ' αὐτοὺς ἁμ-
αρτάνειν· μήτε τοῖς φίλοις ὠφελεῖν ὑπηρετεῖν· οἷς ἡμοχθηροὶ, τὸ μὲ βέ
βαιον, οὐκ ἔχουσιν· οὐδὲ γὰρ αὐτοῖς διαμένουσιν ὅμοιοι ὄντες· ἐπὶ
λίγον δὲ χρόνον ἐστὶν ὅτε φίλοι, χαίρουσι τῇ ἀλλήλων μοχθηρίᾳ
οἰχήσει μοι καὶ ἡδεῖα, ὥστε πλεῖον διαμένουσιν· ἕως ἂν αὐτοὶ ποιέ ζω-
σιν ἡδονὰς καὶ ὠφελείας ἀλλήλοις· ὅσοι δὲ μάλιστα μένουσι δι
κεῖ δι' ἡδονὴν μᾶλλον ἢ τὸ χρήσιμον πρὸς φιλίαν· οἷον πένης πλουσίῳ· ἀμα
θὴς εἰδότι· οὐ γὰρ τυγχάνει τοιοῦτος ὤν, τούτου ἐφιέμενος, ἀν
τιδωρεῖται ἄλλο, ἀντὶ ταῦθ' αὐτὸς ἐλκοι καὶ ἡδρασθαι καὶ ἐρασθῆναι καὶ ἐρῶ με
μονη καὶ καλὸν καὶ αἰσχρόν· δὲ φαίνονται καὶ οἱ ἐρασταὶ γελοῖοι ἐνίο-
τε· οὐδὲν γὰρ τοὺς φιλοῦντας φιλοῦσιν· ὁμοίως δὴ φιλητοὺς ὄντας
ἴσως ἀξιοῦσι τὸν· μηδὲν δ' ἔστιν ἃ οὐκ ἔχοντας, γελοῖον· ἴσως δ' οὐδ' ἐφίε
ται τοῦ ἀντιφιλεῖσθαι· οὐκ ἀθῶον τοῦ ἀντιφιλοῦντος· ἀλλὰ καὶ τὸ συμβεβηκὸς ἡδὺ
ῥᾳδίως τοιοῦτόν ἐστι· τοῦτο γὰρ ἀταθές· οἷον τῷ ξηρῷ, οὐχὶ γρῷ γλυκέ
σθαι, ἀλλ' ἐοικὸς μέσον ἐλθεῖν· καὶ τῷ θερμῷ ἢ ψυχρῷ ἄλλοις, ὁμοίως·
τοῦτο μὲν οὖν ἀφείσθω· καὶ γὰρ οὐδὲ ἐπιτήδεια ἀλλοτριώτερα· ἔοικε δὲ καὶ
θάπερ ἀρχὴ εἴρηται περὶ τῶν τοιούτων καὶ ἐν ἑαυτοῖς εἶναι ἢ τὴν φι-
λίαν καὶ τὸ δίκαιον· ἐν ἅπασι μὲν γὰρ κοινωνίᾳ δοκεῖ τὸ δίκαιον εἶναι·
καὶ φιλίαν δὲ προσαγορεύουσιν οὐν ὡς φίλους τοὺς σύμπλους, καὶ
τοὺς συστρατιώτας· ὁμοίως δὲ καὶ τοὺς ἐν τοῖς ἄλλαις κοινωνίαις· καθόσον δὲ κοινωνοῦσιν, ὡς τοσοῦτόν ἐστι φιλία· καὶ γὰρ τὸ
δίκαιον καὶ ἡ παροιμία κοινὰ τὰ φίλων ὀρθῶς· ἡ κοινωνίᾳ γὰρ
ἡ φιλία· ἔστι δὲ ἀδελφοῖς μὲν καὶ ἑταίροις πάντα κοινά· τοῖς δὲ
ἄλλοις ἀφωρισμένα· καὶ τοῖς μὲν, πλείω· τοῖς δὲ, ἐλάττω· καὶ αἱ
φιλίαι, αἱ μὲν, μᾶλλον· αἱ δὲ, ἧττον· διαφέρει δὲ τὸ δίκαιον·
οὐ γὰρ τὰ τοιαῦτα τοῖς πρὸς τέκνα, καὶ ἀδελφοῖς πρὸς ἀλ-
λήλους, οὐδ' ἑταίροις καὶ πολίταις· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν

ἄλλων φίλων, ἔτι ἀρα δὴ καὶ τὰ δίκαια καὶ ἄδικα πρὸς ἐκεί-
νους τούτων, ἢ οὐχ ὁσιν λαμβάνῃ τῷ μᾶλλον πρὸς φίλους εἶ-
ναι. οἷον χήματος ἀπερεῖσαι ταῦρον, ἀδελφὸν ἢ πολίτην·
καὶ μὴ βοηθῆσαι ἀδελφῷ, ἢ ὀθνείῳ· καὶ πατάξαι πρῶτον ὁντινα-
οὖν ἄλλον. αὔξεσθαι δὲ τὰ φυσικὰ ταῖς φιλίαις καὶ τὸ δίκαιον ὡσ
ἐν τοῖς αὐτοῖς ὄντα καὶ ἐπ' ἴσον δήκοντα. αἱ δὲ κοινωνίαι πᾶσαι
μορίοις ἔοικασι τῇ πολιτικῇ. συμπορεύονται γὰρ ἐπί τινι συμ
φέροντι, καὶ πορίζονται τῶν εἰς τὸν βίον. καὶ ἡ πολιτικὴ δοκοι
μωνία, τὸ συμφέροντος χάριν δοκεῖ, καὶ ὁ ναυμαχήσασιν ἑλθ'
καὶ ὁ μαχόμενος. τούτου γὰρ καὶ οἱ νομοθέται σκοπὸν καὶ δί-
καιον εἶναι φασὶ, τὸ κοινῇ συμφέρον. αἱ μὲν οὖν ἄλλαι κοινωνίαι κατὰ
τὸ μέρος τοῦ συμφέροντος ἐοίκασι· οἷον ναυτικὴ μὲν, τοῦ
κατὰ τὸν πλοῦν πρὸς ἐργασίαν ἢ χρημάτων· ἢ τοιοῦτόν τι· συστρα
τιῶται δὲ, τοῦ κατὰ τὸν πόλεμον, εἴτε χρημάτων· εἴτε νίκης εἴτε πό-
λεως ὀρεστόμωνοι· ὁμοίως δὲ καὶ φυλέται καὶ δημόται· ἑορταί τε
κοινωνιῶν, δοκοῦσι γίνεσθαι θιασωτῶν καὶ ἐρανιστῶν· οὗ
τοι γὰρ θυσίας ἕνεκα καὶ σὺν ουσίας· ταῦτα δ' αὐτοῦ πόλιν πο-
λιτικὴν εἶναι· οὐ γὰρ τὸ συμφέρον τοῦ νῦν
λιτικὴ φίεται· ἀλλ' εἰς ἅπαντα τὸν βίον, θυσίας τε καὶ τιμὰς τοῦ θεοῦ. ἐπὶ
πεὶ ταύτας σῳόδρα τιμᾶσι τὰ πάτρια τοῖς θεοῖς, καὶ ἑαυ-
τοῖς ἀναπαύσεις παρέχοντες μεθ' ἡδονῆς· αἱ γὰρ ἀρχαῖαι θυσίαι
καὶ ξυνόδοι, φαίνονται γίνεσθαι, μετὰ τὰς τῶν καρπῶν συγκο-
μιδάς· οἷον ἀπαρχαί· μάλιστα γὰρ ἐν τούτοις ἐσχόλαζον τοῖς καιρ-
οῖς· πᾶσαι δὴ φαίνονται αἱ κοινωνίαι μόρια φιλικῆς εἶ-
ναι· ἀκολουθήσουσι δὲ αἱ τοιαῦται φιλίαι, ταῖς τοιαύταις κοινω
νίαις· πολιτείας δ' εἴδη τρία· ἴσαι δὲ καὶ παρεκβάσεις, οἱ-
ονφθοραὶ τούτων· εἰσὶ δ' αἱ μὲν πολιτεῖαι· βασιλεία τε καὶ ἀρι
στοκρατία· ξίτηδ' ἀπὸ τιμημάτων, ἢ τιμοκρατικὴν λέγουσι-
κεῖον φαίνεται· πολιτείαν δ' αὐτὴν εἰώθασιν οἱ πλεῖστοι καλεῖν·
τούτων δὲ βελτίστη μὲν βασιλεία· χείρη δὲ τιμοκρατία·

πολιτείας εἴδη τρία·

παρέκβασις

παρέκβασις δὲ βασιλείας μὲν τυραννίς· ἀμφοῖν μὲν γὰρ χέρ-
δια φέρουσι δὲ πλεῖον· ὁ μὲν γὰρ τύραννος τὸ ἑαυτῷ συμφέρον
σκοπεῖ· ὁ δὲ βασιλεὺς, τὸ τῶν ἀρχομένων· οὐδὲ βασιλεύς, ὁ μὴ αὐ-
τάρκης καὶ πᾶσι τοῖς ἀγαθοῖς ὑπερέχων· ὁ δὲ τοιοῦτος, οὐδενὸς
προσδεῖται· τὸ ὠφέλιμον οὖν αὐτῷ μὲν οὐκ ἂν σκοπεῖ· τοῖς δ' ἀρ-
χομένοις· ὁ γὰρ μὴ τοιοῦτος, κληρωτὸς ἂν εἴη, ἢ βασιλεύς· ἡ δὲ
τυραννὶς ὑπεναντία τούτῳ· τὸ γὰρ ἑαυτῷ ἀγαθὸ διώκει· φα-
νερὸν δὲ ἐπὶ τούτων, ὅτι χείρων· κακίσουν γὰρ ἐναντίον τῷ βε-
λτίονι μεταβαίνει ἡ δὲ ἐκ βασιλείας εἰς τυραννίδα φαυλότης δ' ὑπ'
μοναρχίας ἡ τυραννίς· ὁ γὰρ μοχθηρὸς βασιλεὺς τύραννος γίνε-
ται· ἐξ ἀριστοκρατίας δὲ εἰς ὀλιγαρχίαν, κακίᾳ τῶν ἀρχόντων· οἱ νέμου
σι τὰ κοινὰ παρὰ τὴν ἀξίαν· ἢ πάντων ἢ τὰ πλεῖστα τῶν ἀγα-
θῶν ἑαυτοῖς, ἢ τὰς ἀρχὰς ἀεὶ τοῖς αὐτοῖς ποιούμε
νοι τὸ πλουτεῖν· ὀλίγοι δὴ ἄρχουσι καὶ μοχθηροὶ ἀντὶ τῶν βελτίο
νων· εἰς δημοκρατίαν δὲ ἐκ πολιτείας· συνορεῖ γὰρ ἡ μὲν
δημοκρατία εἰς δημοκρατίαν· σύνοροι γάρ εἰσιν
αὗται· πλήθους γὰρ βούλεται καὶ ἡ τιμοκρατία εἶναι· καὶ ἔστι τὰ
ὁμοίως τῇ τιμοκρατίᾳ πᾶσιν ὑπάρχειν ἡ δημοκρατία· ὀλιγαρ-
χία δὲ μάλιστα· ἐκ δὲ ἐκβαίνει τὸ φαῦλον πολιτείας εἴδος· μεταβάλλουσι μὲν οὖν
μάλιστ' οὗτοι πολιτεῖαι· ἐλάχιστον γὰρ δεῖται μεταβολῆς
νόσιν· ὁμοίως μὲν δὴ αὐτῶν ἕνδειγμα τὰ λάβοι τις ἂν καὶ
ἐν τοῖς οἰκίαις· ἡ μὲν γὰρ πρὸς ἡδονὴν κοινωνία, βασιλείας
ἐστὶν ἔθνημα· τῶν γὰρ τῷ πρὶ μέλει· συμβαίνει δὲ καὶ ὁ μηρος, τὸ
δία πρὸ προσαρμόζει· πατρικὴ γὰρ ἀρχὴ βούλεται βασιλεία εἶναι·
ἐν πέρσαις δ' ἡ τοῦ πρὶ τυραννικὴ· χωρὶς γὰρ ὡς δούλοις τοῖς υἱέσι· τυ
ραννικὴ δὲ καὶ ἡ δεσποτεία ἐστὶν ἀπὸ τοῦ πρὸς δούλους· τὸ γὰρ τοῦ δεσπότου συμ
φέρον, ἐν αὐτῇ πράττεται· αὕτη μὲν ὀρθὴ φαίνεται· ἡ περσικὴ δ' ἁμαρ
τητική· τῶν διαφερόντων γάρ, διαφορὰν ἀρχαὶ διάφοροι· αἱ μὲν ὡς ἐλευθέρου δεσπό
του, ἀριστοκρατικὴ φαίνεται· κατ' ἀξίαν γὰρ ἡ αἰνὴ ἄρχει
περὶ ταῦτα τὰ δεῖται τοῦ ἀνδρός· ὅσα δὲ γυναικὶ ἁρμόζει· ἐκείνη ἀπο
δίδωσιν· ἃ πᾶν τῶν ἔνδον· ὁ ἀνὴρ, εἰς ὀλιγαρχίαν μεθίστησι· ὡς ἐν

πλὴν ἀξίαν γὰρ αὐτῷ ποιεῖ, ἢ οὐχ ἧττον ἀμείνων· ἐνίοτε δὲ ἄρχου-
σιν αἱ γυναῖκες ὧν κληροῦσαι· ὅθεν οὐ ταύτην κατάρετην λέγω αἱ
ἀρχαὶ, ἀλλὰ δι' ἃ πλεῖστον μεθέξουσιν, καθάπερ ἐν ταῖς ὀλιγαρ-
χίαις· τιμοκρατικὴ δ' ἔοικεν εἶναι τῶν ἀδελφῶν· ἴσοι γάρ· πλὴν ἐφ'
ὅσον ταῖς ἡλικίαις διαλλάττουσι· διόπερ οὐ πολὺ ταῖς ἡλικίαις
διαφέρουσιν· ὅπου δὲ ἀδελφικὴν ἐστὶν ἡ φιλία· δημοκρατίᾳ ὁμά-
λιστα μὲν ἐν ταῖς ἀδεσπότοις τῶν οἰκήσεων· ἐν ταύταις γὰρ πάντες ἐξ
ἴσου καὶ ἐν αἷς ἀθενὴς ἄρχων ἐκάστῳ ἐξουσία· καθ' ἑκάστην δὲ
τῶν πολιτειῶν, φιλία φαίνεται, ἐφ' ὅσον καὶ τὸ δίκαιον· βασιλεῖ
μὲν πρὸς τοὺς βασιλευομένους ἐν ὑπεροχῇ εὐεργεσίας· εὖ γὰρ
ποιεῖ τοὺς βασιλευομένους, εἴπερ ἀγαθὸς ὢν ἐπιμελεῖται αὐτῶν
ἵν' εὖ πράττωσιν, ὥσπερ νομεὺς προβάτων· ὅθεν καὶ Ὅμηρος τὸν
ἀγαμέμνονα ποιμένα λαῶν εἶπε· τοιαύτη δὴ καὶ πατρικὴ· διαφέ-
ρει δὲ τῷ μεγέθει τῶν εὐεργετημάτων· αὐτὸς γὰρ τῷ δικοῦντος με
γίστου εἶναι, καὶ τροφῆς καὶ παιδείας· καὶ τοῖς προγόνοις δὲ τοῦ τα
ὐτὸ νέμεται· φύσει τῷ ἀρχικὸν, πατὴρ ἦν· καὶ πρόγονοι ἐκγόνων
καὶ βασιλεὺς βασιλευομένων· ὑπερέχει δὲ καὶ αἱ φιλίαι αὐτοῖς·
δίκαιον καὶ τιμᾶν τοὺς γονεῖς· καὶ τὸ δίκαιον δὴ ἐν τούτοις, οὐ τὸ αὐτὸ,
ἀλλὰ τὸ κατ' ἀξίαν· οὕτω γὰρ ἂν καὶ ἡ φιλία· ἔστι δὲ πρὸς γυ
ναῖκα καὶ αὐτὴ φιλία· καὶ ἐν ἀριστοκρατίᾳ· κατ' ἀρετὴν γὰρ καὶ τῷ
ἀμείνονι πλέον ἀγαθὸν· καὶ τὸ ἁρμόζον ἑκάστῳ· οὕτω δὲ καὶ τὸ δί-
καιον· ἡ δὲ τῶν ἀδελφῶν, τῇ ἑταιρικῇ ἔοικεν· ἴσοι γὰρ καὶ ἡλικιῶται·
οἱ τοιοῦτοι δ' ὁμοήθεις καὶ ὁμοιοπαθεῖς ὡς ὠὴ τοπολύ· ἔοικε
δ' αὐτὸ τὴν καὶ κατὰ τὴν τιμοκρατικὴν· ἴσοι γὰρ οἱ πολῖται καὶ βόλον
ται καὶ ἀπὸ φίλειν εἶναι· ἐν μέρει δὲ τὸ ἀρχειν καὶ ἐξ ἴσου· ὅτω δὴ καὶ ἡ φι
λία· ἐν δὲ ταῖς παρεκβάσεσιν ὥσπερ καὶ τὸ δίκαιον ἢ μικρόν
ἐστιν, οὕτω καὶ ἡ φιλία ὅσῃ ἡ ἧκιστα ἐν τῇ χειρίστῃ· ἐν τυραννίδι
δὲν ἢ μικρὸν φιλίας· ἐν οἷς γὰρ μηδὲν κοινόν ἐστι τῷ ἄρχοντι
ἢ ἀρχομένῳ· οὐδὲ φιλία· οὐδὲ γὰρ δίκαιον, ἀλλὰ οἷον τεχνίτῃ
πρὸς ὄργανον· ἢ ψυχῇ πρὸς σῶμα· ἢ δεσπότῃ πρὸς δοῦλον· ὠφε-
λεῖται μὲν

λεῖται μὲν γὰρ ταῦτα ὑπὸ τ̃ χρωμένων, φιλία δοῦκέστι πρὸς
ταῦ ἄψυχα· ὁ δὲ δίκαιον ἀλλ' οὐδὲ πρὸς ἴππον ἢ βοῦν· ἀλλ' οὐδὲ πρὸς
δοῦλον, ᾗ δοῦλον· οὐδὲν γ̃ κοινόμεστιν· ὁ γ̃ δοῦλος, ἔμψυχον ὄργα-
νον· τὸ δ' ὄργανον, ἄψυχος δοῦλος· ᾗ μὲν οὖν δοῦλος, οὐκ ἔστιν φι
λία πρὸς αὐτόν· ἢ δ' ἄνθρωπον· δοκεῖ γ̃ εἶναί τι δίκαιον, πᾶσι τ̃ ἀν
θρώπῳ πρὸς πάντα τὸν δυνάμενον κοινωνῆσαι νόμου καὶ συμ
βάσεως· καὶ φιλίας δὴ καθ' ὅσον καὶ ὧι μικρ̃ δὲ τὸ ἐν ταῖς τυραν
νίσι καὶ φιλία ἢ τὸ δίκαιον· καὶ δ' ἐν ταῖς δημοκρατίαις ὧι πλεῖ
στον· πολλὰ γ̃ τὰ κοινὰ ἴσοις οὖσιν· ἐν κοινωνίᾳ μὲν γ̃ πᾶσα φι
λία ὥσπερ εἴρηται· διορίσειε δ' ἄν τις τάχιστα συμφυικ̃
καὶ τῶν ἑταιρικῶν· καὶ δὲ πολιτικαὶ καὶ φυλετικαὶ ἔτι συμπολι
καὶ καὶ ὅσαι τοιαῦται κοινωνικαῖς ἐοίκασι μᾶλλον· οἷον γ̃ τὰ
καθ' ὁμολογίαν τινὰ φαίνοιτ' ἂν εἶναι· εἰς ταύτας δ' ἂπάξειφ' αὐτῶν
τ̃ ξενικ̃, καὶ συγγενικὴ φαίνοιτ' ἂν λυσῳδὴς εἶναι ἡ γ̃ τῶν θρε
πτικ̃ς· οἷον εἰς μὲν γ̃ τοὺς γονεῖς τὰ τέκνα ὡς ἑαυτῶν τὸν τε
τὰ δὲ τέκνα τοὺς γονεῖς, ὡς ἀπ' ἐκείνων τὸ ὄνπερ μᾶλλον δ' ἴσασιν
οἱ γονεῖς τὰ ἑαυτῶν, ἢ τὰ γεννηθέντα ὅτι ἐκ τούτων· ἢ μᾶλλον
συνῳκείωται τὸ ἀφ' οὗ τῷ γεννηθέντι, ἢ τὸ γεννώμενον τῷ τρέφοντι·
τὸ γ̃ ἐξ αὑτοῦ οἰκεῖον τῷ ἀφ' οὗ οἷον ὀδοὺς ἢ θρίξ· ὁ τοῦν τῷ ἔχον
τι ἐκείνων δ' οὐθέν· ἀφ' οὗ ἢ ἧττον· ἢ τῷ πλήθει τὸ χρόνον· οἱ μὲν
γ̃ ὠθοῦσι γεννώμενα στέργουσι· τὰ δὲ προελθόντα τοῖς χρόνοις
φυγγονεῖς ἐνίοις ἢ αἰσθησιν λαβόντα· ἐκ τούτων δὲ δῆλον ἢ
διὰ φιλοῦσιν μᾶλλον αἱ μ̄ες· γονεῖς μὲν τέκνα φιλοῦσιν ὡς ἑ
αυτοῦ· τὰ δὲ ἐξ αὐτῶν, οἷον ἕτεροι αὐτοὶ τῷ κεχωρίσθαι· τέκνα
γ̃ γονεῖς ὡς ἀπ' ἐκείνων πεφυκότα· ἀδελφοὶ δ' ἀλλήλους, τῷ
ἐκ τῶν αὐτῶν πεφυκέναι· ἢ γ̃ πρὸς ἐκεῖνα ταυτότης, ἀλλή
λοις ταυτὸ ποιεῖ· διόφασι ταυτὸν αἷμα καὶ ῥίζαν καὶ τὰ τοιαῦτα·
εἰσὶ δὴ τὸ αὐτό πως ἐν διαφορὰ μόνοις· μεγάλη δὲ πρὸς φιλίαν τὸ σύν
ζοφον τὸ καθ' ἡλικίαν· ἡ γὰρ ἡλικία ἢ ἡλικα ἦθος ἐ ταῦτα ποι·
εῖ· διὸ καὶ ἑταιρικὴ τῇ ἑταιρικῇ ὁμοία τάχιστα· ἀνεψιοὶ δὲ καὶ οἱ λοιποὶ τοὶ

συγγενεῖς, ἐκ τούτων σωζομένου τοῦ τὸ αὐτῶν εἶναι· τοῦτο δ' ἐστὶν οἱ μὲν οἰκότεροι· οἱ δ' ἀλλοτριώτεροι· τῶν συγγενῶν ἄρχειν γὰρ εἶναι· ὅσῳ δ' ἡ μὲν πρὸς γονεῖς φιλία τέκνοις καὶ ἀνθρώποις πρόσθιους, ὡς πρὸς ἀπαθὲς μὲν ὑπερέχον· ὃ γὰρ ποιήσας τὸ μέρος τοῦ εἶναι ἀγαθὸν αἴτιον, μᾶλλον δὲ τοῦτο· τοῦ δὲ εἶναι ἀγαπητὸν· ἔχει δὲ καὶ ὅσῳ μᾶλλον ἡ τοιαύτη φιλία μᾶλλον τὸ ὀθνεῖον, ὅσῳ κοινότερος ὁ βίος αὐτοῖς ὅσῳ δὲ καὶ ἐν τῇ ἀδελφικῇ, ἅ περ ἐν πεῖρα τοιαύτη· καὶ μᾶλλον ἐν τοῖς ἠθικοῖς, ἢ ὅλως τοῖς ὁμοίοις· ὅσῳ οἰκότεροι καὶ ἐκ μείνεσι τῆς ὑπάρχοντες στέργουσιν ἀλλήλους· καὶ ὅσῳ μοναδίστεροι οἱ ἐκ τῶν αὐτῶν ἢ συνήθεις καὶ ὡσαύτως ὁμοίως· καὶ ἡ κατὰ τὸν χρόνον δοκιμασία, πλείστη καὶ βεβαιοτάτη· ἀνάλογον δὲ καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς τοῖς τῶν συγγενῶν τὸ φιλικόν· ἀνδρί τε καὶ γυναικὶ φιλία δοκεῖ κατὰ φύσιν ὑπάρχειν· ἄνθρωπος γὰρ τῇ φύσει συνδυαστικὸν μᾶλλον ἢ πολιτικόν· ἢ ὅσῳ προτέρου καὶ ἀναγκαιοτέρου οἰκεία πόλεως ἡ τεκνοποιία καὶ κοινότερον ζῴοις· τοῖς μὲν οὖν ἄλλοις ζῴοις τοσοῦτον ἡ κοινωνία ἐστίν· οἱ δ' ἄνθρωποι μόνον φιλοτεκνοποιίας χάριν συνοικοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ εἰς τὸν βίον· εὐθὺς γὰρ διήρηται τὰ ἔργα καὶ ἄλλα ἀνδρὸς καὶ γυναικός· ἐπαρκοῦσιν οὖν ἀλλήλοις εἰς τὸ κοινὸν τιθέντες τὸ ἴδια· διὰ ταῦτα δοκεῖ καὶ ἡ χρήσιμον εἶναι καὶ ἡδὺ ἐν τῇ φιλίᾳ εἶναι· ἂν δὲ καὶ ἀρετὴ ᾖ ἐπιεικῶν καὶ ἀρετῇ ὁμοίων ἦ· ὅτι γὰρ ἑκατέρου ἀρετή· καὶ χαίρουσιν αὐτῷ τοιούτῳ· σύνδεσμος δὲ τοῦ τέκνα δοκεῖ εἶναι· διὸ θᾶττον οἱ ἄτεκνοι διαλύουσι· τὸ γὰρ τέκνα, κοινὸν ἀμφοῖν συνέχει· ὁ δὲ πῶς συμβιωτέον αὐτὸν ἀνδρὶ πρὸς γυναῖκα καὶ ὅλως φίλῳ πρὸς φίλον· ἔοικε τὸ αὐτὸ φαίνεται ζητεῖσθαι· ἢ πῶς δίκαιον· ὑπάρχει γὰρ φαίνεται τῷ φίλῳ πρὸς τὸν φίλον· οὐδὲ πρὸς τὸν ὀθνεῖον ἀλλὰ μὲν τοῦτον καὶ τὸν συμφοιτητήν· ἔτι πῶν δὴ ὅσων φιλιῶν, καθάπερ εἰρηται καθ' ἑκάστην, τὴν μὲν, ἐν ἴσῃ τὴν φίλων ὄντων· τὴν δὲ, καθ' ὑπερβολὴν· ἡδὸ μίσα ἀγαθοὶ μᾶλλον τὰ φίλοι, καὶ μείνων χείρω

νι. ὁμοίως δ' ἡ καὶ ἡδεῖς. καὶ δὴ καὶ τὸ χρήσιμον ἰσάζομεν τοῖς ὠφε
λείαις καὶ διαφέρομεν, τοὺς δ' ἴσους μᾶλλον κατ' ἰσότητα δεῖ τῷ
φιλεῖν καὶ τοῖς λοιποῖς ἰσάζειν. τοὺς δ' ἀνίσους, τὸ ἀνάλογον με
τεῖς ὑπερέχαις ἀποδοῦναι. φαίνεται δὲ τὰ ἐγκλήματα καὶ αἱ
μέμψεις ἐν τῇ κατὰ τὸ χρήσιμον φιλίᾳ, ἢ μόνῃ μάλιστα εὐλό-
γως. οἱ μὲν γὰρ διὰ ἀρετὴν φίλοι ὄντες, ἐσπουδάκασιν ἀλλήλους προθυ
μοῦνται. τοῦτο γὰρ ἀρετῆς καὶ φιλίας. πρὸς τοῦτο δ' ἀμιλ
λωμένων, οὐκ ἔστιν ἐγκλήματα οὐδὲ μάχαι. τὸν γὰρ φιλοῦντα
καὶ ποιοῦντα τἀγαθὰ δίδοντα χαίρειν. ἀμείβεσθαι δ' ὁρῶν ὁμοίως
ἐν ἡδονῇ τυγχάνων οὐ ἐφίεται, οὐκ ἂν ἐγκα-
λοίη τῷ φίλῳ. ἑκάτερος δὲ τοῦ ἀγαθοῦ ἐφίεται. οὐ πάνυ δ' ἔστιν
ταῦτα δι' ἡδονῶν. ἅμα γὰρ ἀμφοῖν γίνεται οὗ ὀρέγονται, εἰ τῷ σω
ζεσθαι χαίρουσι. μέλοιτο δ' ἂν φαίνοιτο δι' ἐγκαλῶν τῷ μὴ τύ
χειν τινός, ἀφ' οὗ μὴ σωθήσεται. ἡ δὲ διὰ τὸ χρήσιμον, ἐγκλητική. ἐ-
πὶ τῷ φελεῖσθαι γὰρ χρώμενοι, ἀλλήλοις, ἀεὶ τοῦ πλείονος δέονται, τῷ
ἐλάττονι ἔχειν οἴονται τοῦ προσήκοντος, καὶ μέμφονται τοῦτο τοῦ
ὅσων δέονται, τοσούτων τυγχάνουσιν ἄξιοι ὄντες. οἱ δ' οὐ ποιοῦν-
τες, οὐδὲν ἀνταποδιδόασιν ἐπὶ πᾶσι γὰρ ἐκείνοις τοιοῦτοι, ὅσων οἱ παρ' ἑτέρου δέονται.
ἔοικε δὲ καθάπερ τὸ δίκαιον ὅτι διττόν ἐστιν· τὸ μὲν γὰρ ἄγραφον· τὸ
δὲ κατὰ νόμον· καὶ φιλικὸν τοῦτο τὸ χρήσιμον ὠφελείας, ἡ μὲν ἠθικὴ
οὐδενὶ ὁμοίως ἔοικεν εἶναι· φιλία οὖν τὰ ἐγκλήματα μάλιστα μὴ
κατὰ τὴν αὐτὴν σωθεῖσα καὶ διαλύονται· ὅσα δὲ ἡ νομικὴ
μέν ἐστιν ἐξ ἀρχῆς. ἡ μὲν, πᾶσαν ἀγοραίαν εἶναι χρεώσεις ἔχει. ἡ
δὲ ἐλευθεριωτέρας εἰς χρόνον· καθ' ὁμολογίαν δέ, τὴν αὐτὴν τινος· δῆλον
δὲ ἐν ταύτῃ τὸ ὀφείλημα οὐκ ἀμφίλογον· φιλικὸν δὲ τὸ μὴ αὐτὸ
ἔχειν ὁμοίως ἐν τούτοις, ἀλλ' οἰόν περ ἐν τοῖς
ξένοις τοῖς κατὰ πίστιν σωθεῖσαν ἀπολύειν. ἡ δὲ ἠθικὴ οὐκ ἐπὶ ἴσῃ
μένει, ἀλλ' ὡς φίλῳ δωρεῖται, ἢ ὁτιδήποτε ἄλλο. νομίζεται δὲ ἄξιοι
τὸ ἴσον ἢ πλέον, ὡς οὐ δεδωκὼς ἀλλὰ χρήσας, οὐχ ὁμοίως δὲ καὶ
σωθεὶς ἄξας· καὶ διαλυόμενοι ἐγκαλέσει· τοῦτο δὲ συμβαίνει.

δι᾽ τὸ βούλεσθαι μὲν πάντας ἡγοῦς πλείστους τὰ καλά· προαι-
ρεῖσθαι δὲ τὰ ὠφέλιμα· καὶ λέγεται τὸ ποιεῖν, μὴ ἵνα αὐτὶ πάθῃ,
ὠφέλιμον δὲ τὸ δύρτιτεῖσθαι· ὅμοια μὲν οὖν ἐστὶ τὰ ποδοτέον τῶν
ἀξιάνων ἑκάστοτι· ἄκομ τοῦ γὲ φίλου ποιητέον, ὡς δὴ
δικαιοτόμτα ἐν τῇ ἀρχῇ εἴρου πάθομτα· ὑφ᾽ ὧν ἕλαβε δύ πολ-
λοί, οὐ δὲ διὰ τὸ τοῦτο δρῶντος· καθάπερ οὖν ἐπὶ ξένοις ἐργε-
τηθέντας λυτέον· ὁμολογῆσαι δ᾽ ἂν δυμαίμῳ ἀποδώσειν· ἀ
δ᾽ ὅμοια πρῶτα δὲ, ὃ ἦν δὲ δύσκξίωσιν αὖ· ὥστ᾽ εἰ δυνατὸς, ἀποδοτέον·
ἐν ἀρχῇ δ᾽ ἐπισκεπτέον τὸ ὑφ᾽ οὗ δύρτιτεῖται εἰ ἐπὶ τίνι· ὅπως ὧν
τούτοις ὑπρμῷ ἢ μὴ· ἀμφισβήτησιν δὲ ἔχει, πότερα δεῖ τῇ
πάθοντος ὠφελείᾳ μεῖξεν, ἢ πρὸς ταύτην ποιεῖσθαι τὴν ἀπο-
δόσιν, ἢ τῇ τοῦ δράσαντος δύρτισία· οἱ μὲν γὰρ πάθοντες, ρίαν
τὸ φασὶ λαβεῖν τὸ ἔργον, ἀμικρὰ ἴσως ἐκείνοις, μὴ ἄξιον πάρ᾽ ἑτέ
ρων λαβεῖν καταμικείμενοις· οἷόν ἀνάπαλιν, τὰ μέγιστα τῶν
ἄλλων αὐτοῖς, καὶ ἀπαρ᾽ ἄλλων ἴσως, μὴ ἐγκινδύνοις ἢ ρίαν ταις
χρείαις· ἆρ᾽ ὅμοια μὲν τὸ χρήσιμον φιλίας ὅσης, ἢ τοῦ πάθοντος
ὠφέλεια μέτρον δοτέον· ὅτος γὰρ δοκεῖ μᾶλλος εἶναι τῷ ὠσκο-
μιούμενος τὴν ἴσην· τοσαύτην ὀφειλὴν τιθέναι δεῖ χαριεστέραν, ὅσον δέ-
τοι ὠφελεῖται· καὶ ἀποδοτέον δὴ αὐτῷ ὅσου ἐφύρατο· ἢ τὸ ὠφελέ-
ον· καὶ μᾶλλον δῶ τῆς κατ᾽ αἵρεσιν, ἐγκλήματα μὲν οὐκ ὄντα μέ-
χρι δὴ ἐκείνη τοῦ δράσαντος προαίρεσις· φιλαρετῆς δὴ τοιούτους
εἶναι τὴν προαίρεσιν τὸ κύριον· διαφέρουσι δὲ καὶ ἐν ταῖς καθ᾽ ὑπερο
χὴν φιλίαις· ἄξιοῦν γὲ ἕκάτερος πλέον ἔχειν· ὅταν γὰρ γίγνηται,
διαλύεται ἡ φιλία· οἷς ἐστι γὰρ ὅτι βελτίων προσήκειν αὐτῷ πλέον
ἔχειν, τῷ γὰρ ἀπαθῶν ἐμεῖναι πλέον· ὁμοίως γὰρ καὶ ὠφελιμώτερος·
ἀξιοῦν γὰρ ὄντα· ὅ φασι δεῖν ἴσον ἔχειν· λέγουσι γὰρ τὴν μεθαι
δοὺ φιλίαν· εἰ μὴ κατ᾽ ἄξιαν τῶν ἔργων ἔσται τὴν φιλίας· οἱ
μὲν γὰρ καθάπερ ἐν χρημάτων κοινωνίᾳ πλέον λαμβάνουσιν οἱ
συμβαλλόμενοι πλείω, ὅτω δεῖν καὶ τὴν φιλίαν· ὁδ᾽ ἐνδεὴς καὶ ὁ
χέρων, ἀνάπαλιν· φίλος γὰρ ἀγαθεῖναι, καὶ παρκεῖν τοῖς ἐνδεέ
σιν·

σιν. τὴν γὰρ φασὶν ὄφελος ἀπουδαίῳ εἶναι φίλῳ ἢ οὐ φίλῳ, καὶ μισθὸν μέλλοντα ἀπολαύειν. ἔοικε δ' ἑκάτερος ὀρθῶς ἀξιοῦν· τὸν μὲν γὰρ ἑκατέρῳ πλέον νέμειν ἐκφιλίας, ὅτι ἀπουδαίου φίλου, ἀλλὰ τῷ μᾶλλον ὡφελοῦντι, τιμᾶς· τῷ δ' ἐνδεεῖ, κέρδους· φίλῳ μὲν γὰρ ἀρετῆς καὶ διανοίας ἐπιμέλειαν, τῷ δὲ ἀπορεῖν τροφῆς· οὕτω γὰρ ἂν καὶ φίλον εἶναι δοκεῖν. ἴσως δ' ἐνδέχεται καὶ τὸν κέρδος ἔχοντα τὴν τιμὴν ἀποδιδόναι· ἐὰν γὰρ ἀποδιδῷ τὴν τιμὴν ἣν ὁ φίλος ἀξιοῖ, ἢ ὑπερβάλλῃ, χάριν ἀποδέδωκεν· ὥστ' ἀεὶ ὀφείλει, οἷς δ' ὀφείλει τοιοῦτος οὐ φίλος· οὐδὲ τῷ ἀξιοῦντι ἀποδιδόναι δοκεῖ μὴ ὑπερβάλλοντος μοχθηρίᾳ· χωρὶς γὰρ φιλίας τῷ ὠφελείᾳ, αὐθρωπικὴ μὴ δίκαιος. ὅταν δ' ἐπὶ φαυλότητι οὐσιῶν ἀποδιδῷ τὸν ἐφ' ἑκάτερα μοχθηρὸν ὅσον πέχειν γὰρ οἱ πολλοὶ βούλονται. τὸ δὲ ποιεῖν φύσιν ὡς ἀληθῶς ἐστὶ τιμᾶν.

Περὶ μὲν οὖν τούτων ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω.

Τέλος τοῦ Θ'.

ἈΡΙΣΤΟΤΈΛΟΥΣ ἨΘΙΚΩ͂Ν ΝΙΚΟΜΑΧΕΊΩΝ.

ΤῸ Ι.

Ἐν ἁπάσαις δὲ ταῖς ἀνομοιοειδέσι φιλίαις τὸ ἀνάλογον ἰσάζει καὶ σώζει τὴν φιλίαν καθάπερ εἴρηται, οἷον καὶ ἐν τῇ πολιτικῇ· τῷ σκυτοτόμῳ ἀντὶ τῶν ὑποδημάτων, ἀμοιβὴ γίνεται κατ᾽ ἀξίαν· καὶ τῷ ὑφάντῃ καὶ τοῖς λοιποῖς· ἐνταῦθα μὲν οὖν πεπόρισται κοινὸν μέτρον τὸ νόμισμα· πρὸς τοῦτο δὴ πάντα ἀναφέρεται καὶ τούτῳ μετρεῖται. ἐν δὲ τῇ ἐρωτικῇ, ἐνίοτε μὲν ὁ ἐραστὴς ἐγκαλεῖ ὅτι ὑπερφιλῶν, οὐκ ἀντιφιλεῖται, οὐθὲν ἔχων φιλητὸν εἰ οὕτως ἔτυχε· πολλάκις δὲ ὁ ἐρώμενος ὅτι πρότερον ἐπαγγελλόμενος πάντα, νῦν οὐθὲν ἐπιτελεῖ. συμβαίνει δὲ τὰ τοιαῦτα, ἐπειδὰν ὁ μὲν δι᾽ ἡδονὴν φιλῇ τὸν ἐρώμενον· ὁ δὲ διὰ τὸ χρήσιμον τὸν ἐραστήν· ταῦτα δὲ μὴ ἀμφοῖν ὑπάρχῃ. διὰ ταῦτα γὰρ τῆς φιλίας οὔσης, διάλυσις γίνεται. ἐπειδὰν μὴ γίνηται, ὧν ἕνεκα ἐφίλουν. οὐ γὰρ αὐτοὺς ἔστεργον, ἀλλὰ τὰ ὑπάρχοντα οὐ μόνιμα ὄντα. διὸ τοιαῦται καὶ αἱ φιλίαι. ἡ δὲ τῶν ἠθῶν καθ᾽ αὑτὴν οὖσα μόνιμος καθάπερ εἴρηται. διαφέρονται δὲ, καὶ ὅταν ἕτερα γίνηται αὐτοῖς, καὶ μὴ ὧν ὀρέγονται. ὅμοιον γὰρ τῷ μηθὲν γίνεσθαι, ὅταν οὗ ἐφίεται μὴ τυγχάνῃ.

οἷον

οἷον εἰ τῷ κιθαρῳδῷ ὁ ἐπαγγελμόμενος καὶ ὅσῳ ἂμᾶλλον ἀκρι-
βεῖς ᾖ, τοσούτῳ μᾶλλον εἰσίοι δ' ἂν αὐτοῦ τοὺς ὑπερβολὰς, ἀν-
θ' ἁπλῶς ἡ μᾶλλον ἀπροσδεῶς καὶ ἐφ' οἷς μὲν οὖν ἕκαστος ῥᾴστο
ἐβούλετο, ἱκανῶς αὐτὰ ἔχειν· εἰ δ' ὁ μὲν, πέρας ἦν· ὁ δὲ, κέρδος· καὶ
ὁ μὲν, ἔχει· ὁ δὲ μὴ, οὐκ ἂν εἴη τὸ κατὰ κοινωνίαν καλῶς· ὧν δὲ
δεόμενος τυγχάνει, τούτοις καὶ προσέχει· κἀκείνου γε χάριν, ταῦ-
τα δώσει· τῷ ἀξίαν δὲ τοῦ πέρους τάξαι δεῖ, τοῦ προϊεμένου, ἢ τοῦ
προλαβόντος· ὀρθῶς προϊέμενος, ἔοικεν ὠνεῖσθαι ἐκείνῳ, ὅπερ
φασὶ καὶ πρῶτα ἔθραν πρίειν· ὅτι γὰρ δίδαξεν ἄξιόν τι, τιμῆ-
σαι τὸν μαθόντα ἐκέλευεν ὅσου δοκεῖ ἄξια ἐπίστασθαι, εἶ ἐλάμ-
βανε τοσοῦτον· ἐν ᾧ τοίνυν ἔστι δ' ἐνίοις ἀρκεῖ τὸ μισθὸς δ' ἀνδρὶ·
οἱ δὲ, προλαβόντες τὸ ἀργύριον, εἶτα μηθὲν πρᾶττον, ὧν ἔφα-
σαν δὲ τὰς ὑπερβολὰς τῶν ἐπαγγελιῶν, εἰκότως ἐνέκλημα
σι γίνονται· ἃ γὰρ ὠνήσαντο λαβόντες ὡμολόγησαν· τοῦτο δ' ἴσως ποι-
εῖν οἱ σοφισταὶ ἀναγκάζονται, διὰ τὸ μηθένα ἂν δοῦναι ἀργύριον
ὧν ὠνήσαντο· οὗτοι μὲν οὖν ὧν ἔλαβον τὸν μισθ' μὴ πρᾶττον,
εἰκότως ἐγκλήμασιν εἰσίν· ἐν οἷς δὲ μὴ ἔστιν τὰ ὁμολογούμενα
φιλοτιμούμενος, οἱ μὲν, διὰ τοὺς προϊεμένους, εἰρηται ὅτι ἀνέγκλη
τοί εἰσι· τοιαύτη γὰρ ἡ καταλλακτικὴ φιλία· τῷ ἀποβλέποντι ποιη-
τέον κατὰ τὴν προαίρεσιν· αὕτη γὰρ τοῦ φίλου ἐστὶ φιλαρετῆς·
οὕτω δ' ἔοικε καὶ τοῖς φιλοσοφίας κοινωνήσασιν· ἀγνῶ πρὸς χρήμα
θ' ἡ ἀξία μετρεῖται· τιμήτ' ἴσως οὐκ ἂν γένοιτο· ἀλλ' ἴσως ἱ
κανὴ καθάπερ καὶ πρὸς θεοὺς καὶ πρὸς γονεῖς τὴν δὲ χάριν οὐ·
τοιαύτης δ' οὔσης φιλοδόσεως ἀλλ' ὥσπερ, μάλιστα μὲν ἴσως δεῖ
τὴν αὐτοπάθειαν εἶναι ἀμφοῖν δοκοῦσαν κατ' ἀξίαν εἶναι·
εἰ δὲ ῥᾴδιον μὴ συμβαίνοι, ἀλλ' οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι δόξῃ αὐτὴν πα
ρέχοντα τοῦτ' εἶναι, ἀλλὰ τὴν δίκαιον· ὅσον γὰρ αὐτοῖς ὠφελήθη, ἢ αὐ
τὸ ὅσου τινὸς ἦν δυνατὸν ἐλεῖν αὐτό, τοσοῦτον αὐτὶ λαβὼν ἔξει τὴν παρὰ
τοῦτο ἀξίαν· ἔνιοις γοῦν οὕτω φαίνεται γνώμη· ἐνίοις δ' οὐ

εἰ τὰ μόμοιτῶν ἐκ στίων συμβολαίων, δίκαιος μὴ εἶναι ὡς δίον, ᾧ ὥῆσθαι δικαίως πρὸς τοῦ γρ καθάπερ ἐκοινωόνησεν· ᾧ γὴ ἐστερήθη, ῥοῦ γρ οἴεται δίκαιόν εἶναι τάξαι τῷ ἐπιζημίῳ· τὰ πολλὰ γὴρ, ἐ τοῖσι τιμῶσιν οἱ ἔχοντες καὶ οἱ βουλόμενοι λαβεῖν· τὰ γὴ οἰκεῖα καὶ ἀδιδόασιν ἑκάστοις φαίνεται πολλοῦ ἄξια· ἀλλ' ὅμως ἡ ἀμοιβὴ γίνεται πρὸς τοσοῦτον, ὅσον αὐτάπωσιν οἱ λαβόντες. Δεῖ δ' ἴσως οὐ τοσούτου τιμᾶν, ὅσου ἔχοντι φαίνεται ἄξιον, ἀλλ' ὅσου πρὶν ἔχειν ἐτίμα· ἀ ποεῖ αν δ' ἔχει καὶ τὸ τοιάδε· οἷον πότερα δεῖ πάντα τῷ πλουσίῳ ἀποδιδόμενον καὶ πείθεσθαι, ἢ καὶ μνοντα μὴ ἰατρῷ πειστέον· σφατηγὸν δ' ἔχοντος νικτίου τὸν πολεμικόν· ὁμοίως δὲ φίλῳ μᾶλλον ἢ πονδαίῳ ὑπάρξαντι, ἀποδοτέον ἢ αὐτὰ πρόσφορον χάριν μᾶλλον ἢ ἑταίρῳ δοτέον ἐὰν ἀμφοῖν μὴ ἔν δέχηται· ἀ ὅλως πάντα τὰ τοιαῦτα οὐκ ῥᾴδιον ἐξαρίθμησιν λαβεῖν· πολλὰ γὴρ ἂν τοίας ἔχει διαφορὰς· καὶ μεγέθη καὶ μικρότητι, καὶ τῷ καλῷ καὶ ἀναγκαίῳ· ὅτι δ' οὐ πάντα ᾧ αὐτῷ ἀποδοτέον, δῆλον· ᾧ τοὺς μὴ ὑπάρχοντας, αὐτὰ ποδοτέον ὡς ὧὴ τὸ πολὺ μᾶλλον ἢ χάριν στέον ἑταίροις· καὶ ὡς στερδάνειν ᾧ ὀφείλῃ ἀποδοτέον, μᾶλλον ἢ ἑταίρῳ δοτέον· ἴσως δ' οὐ τοῦτο ἀεί· οἷον τῷ λυθέντι ᾧ ἁλισκόμενον, πότερον τὸν λυσάμενον αὐτὸν λυτρωτέον καὶ ὁστισοῦν ἢ, ἢ μὴ ἐὰν λωποδύτας ἀπαιρῶν τις δὲ ἀποδοτέον, ἢ τὸν πατέρα λυτρωτέον· δόξειε δ' ἂν ἧττον τοῦ μᾶλλον τὸν πρᾶ· ὅπερ ἔν εἴρηται, καθόλου μὲν τὸ ὀφείλημα ἀποδοτέον· ἐὰν δὲ ὑπερτείνῃ ἢ δόσις τῷ καλῷ· ἢ τῷ ἀναγκαίῳ, πρὸς τοῦτ' ἀποκλιτέον· οἷόν τι καὶ δὴ ὅταν ἴσον ᾖ τὸ τιμᾶν ἑταίρῳ πρὸ οὗ παρχὼν μέν φασθ· ἐπειδὰν δὲ μὲν ἀπονδαῖον εἰδῶς ὑπιέσῃ, τῷ δὲ, ἢ αὐτὰ ποδοσιστέον, οὐ οἴεσθαι μοχθηρὸν εἶναι· ὁ δὲ γὴ τῷ δανείσαντι οἷόν τε αὐτὸ δανειστέον· ὁ μὲν γὴρ οἰόμενος κομιεῖσθαι, εἰ δανίσειν ὧὴ κεῖ ὄντι· ὁ δ' ἄκυρα ὧὴ κομιεῖσθαι ᾧ ἂν πρίαιτο· εἴ τι οἴνων τῇ ἀληθείᾳ ἄτως ἔχει, ἀκίσον τὸ ἀξίωμα· εἰ δὲ τὸ χεῖμὲν μὴ ἄτως, οἷον ταῦ·

οὐκ

ἀκαὶ δόξῃ ἀρπαι ρεῖν· ὅπερ ἔνιοι μάκιστ εἴρηται, οἱ περὶ τὰ
πάθη τὰς πράξεις λόγοι, ὁμοίως ἔχουσι τοῖς ὠφελιμοῦσιν· ῥῖστ περὶ
ἀεί σιν· ὅτι μὲν οὖν ἀναγκαῖον ἀρετὴν εἶναι, καθάπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν,
ἀκάδηλον· ἐπεὶ δ' ἕτερα ἕτερα ἡμῶν ἐστὶ καὶ ἀδελ
φοῖς καὶ ἑταίροις καὶ πόλει, ἑκάστοις τὰ οἰκεῖα καὶ ἁρμόττ-
ουσα ἀποδοτέον· οὕτω δὲ καὶ περὶ φίλων ἐστίν· εἰς τέλος μὲν γὰρ καὶ
λῶς συμβαίνειν· ῥύσιν ἔχοιεν· τὸ γὰρ ὠφελοῦντα καὶ περὶ τοῦ ἡδέος καὶ
πράξεως· καὶ εἰς τὰ κήδη δὲ μᾶλλον ὁ ἔοικε τοῖς δεινοῖς συμβαίνειν ἀ-
παντᾶν διὰ ταῦτα· δεῖ δὲ οὐ ξοφοῦς μᾶλλον ἀνιῶσι δεῖν μᾶλλον ἐπ-
αυρεῖν ὡς ὀφείλοντας ἐν τοῖς αἰτίοις τοῦ εἶναι καὶ μᾶλλον ἢ ἐπαυ-
ρεῖς εἶναι αὐτὸν ἔχειν· ἢ τιμῶν δὲ ἀνιῶσι καθάπερ θεοῖς καὶ πατράσιν
ἐν ἀνιῶσιν· οὐ γὰρ ἐν τιμῶν αὐτῶν τὸν περὶ ἡμᾶς· ὃ δ' αὐτῶν τοσοῦτο φαί
νεται τοῦ, ἀμᾶ καὶ τῶν πρώτων· ὁμοίως δὲ καὶ μητρὶ καὶ
τῷ πρεσβυτέρῳ τιμῶν τῶν καθ' ἡλικίαν ὑπαντᾶν καὶ κατα-
κλίσεις καὶ τοῖς τοιούτοις· πρὸς ἑταίρους δ' αὖ καὶ ἀδελφοὺς, παῤῥη
σίαν καὶ πάντων κοινότητα· καὶ συγγενέσι δὲ καὶ φυλέταις καὶ πο
λίταις καὶ τοῖς λοιποῖς ἀεὶ πειρατέον τὰ οἰκεῖα ἀπονέμ-
ειν συγκρίνουσι τὰς καθ' ἕκαστα ὑπάρχοντα καὶ τὴν οἰκειότητα καὶ ἀρετὴν
ἢ χρῆσιν· τῶν μὲν οὖν ὁμογνωμόνων ἐφ' ἑαυτῶν κρίσεις· τὰ δὲ διαφερόντων ἧτ-
τον ἁπλᾶ· ἀμείνω γὰρ τὰ τοιαῦτα ἀποκρίνεσθαι· ἀλλ' ὡς ἂν ἔνι δέχηται
τὰ πρόσφορα εἰδέναι· ἐχεδαπρεία δὲ περὶ τοιαῦτα λύεσθαι τὰς φιλίας ἢ
μὴ, πρὸς μὲν μηδὲν μᾶλλον τας· ἢ πρὸς μὲν ῥύσιν διὰ τὸ χρῆσιν μὴ ἢ τὸ ἡδὺ φί
λους ὄντας· ὅταν μηκέτι ταῦτ' ἔχωσιν, ἀδικεῖν ἄρα τὸν διαλύεσθαι, ἐκεῖν
ους ὄντας φίλους, ὡς ἀπολιπόντων, οὗ λογ τὸ μὴ φιλεῖν· ἐγκαλέσειε δ'
ἂν τις εἰ διὰ τὸ χρήσιμον ἢ διὰ τὸ ἡδὺ ἀγαπῶν, προσεποιεῖτο δὲ διὰ τὸ
ἦθος, ὥσπερ ἐν ἀρχῇ εἴπομεν, πλεῖσται διαφοραὶ γίνονται ῥῖς φίλοις, ὅ
ταν μὴ ὁμοίως ὦσι φίλοι· ὅταν μὲν γὰρ ἐν διαλυθῇ τις ἃ ὑπολάβῃ
φιλεῖσθαι διὰ τὸ ἦθος, μισθὸν τοιοῦτον ἐκείνου πράττοντος, ἑαυτ
αὐτῷ τῶν· ὅταν δ' ὑπὸ φῇ προσποιήσεως ἐκείνου ἀπατηθῇ.

δίκαιον ἐγκαλεῖν τῷ ἀφαιρουμένῳ τι· ἢ μᾶλλον ἡ ἴσον νόμισμα
κινδυνεύει· ὃ γὰρ λυσιτελοῦν ἑκατέρῳ τοσοῦτον ἐστὶν ἀγαθόν.
ἐὰν δὲ ἀπὸ προαιρέσεως ἀφαιρῆται, ἀδικεῖν δοκεῖ· ὃ γὰρ
μάλιστα τοῦ φιλικοῦ ἐστὶν ἔργον, τοῦτο ἀφαιρεῖται τὸν
ἀδικούμενον· ἢ οὐδὲν διοίσει πρὸς τὸν φίλον, ἐὰν μὴ πρὸς
φίλον, ἀλλὰ πρὸς ἀγαθὸν ἀδικῇ· οὔτε δὲ φιλητέον πονηρὸν
οὔτε δεῖ φίλον πονηρὸν εἶναι· οὐδὲ ὁμοίως ἔχει φαύλῳ καὶ
σπουδαίῳ φίλον· ἆρ' οὖν οὐδὲ λυτέον, ἢ πᾶσιν, ἀλλὰ τοῖς
ἀνιάτοις κατὰ τὴν ὠφελίαν· ἐπανορθώσασι δὲ ἔχουσι, μᾶλλον
βοηθητέον εἰς τὸ ἦθος, ἢ τὴν οὐσίαν, ὅσῳ κρεῖττον καὶ τῆς
φιλίας οἰκειότερον· δόξειε δ' ἂν οὐδὲ λυτέον μὴ
οὐθὲν ἄρτιον ποιεῖν· ὁ γὰρ τοιοῦτος ἢ τοιοῦτος φίλος ὢν
ταχὺ ἀδυνατήσει οὐκ ὀλίγα, ἀφίσασι· εἰ δὲ μὴ διαμένοι·
ὅδ' ὢν ἑκάτερος γένοιτο, καὶ πολὺ διαλλάττοι τῇ ἀρετῇ, ἆρα χρη-
στέον φίλῳ, ἢ οὐκ ἐνδέχεται· ἐν μεγάλῃ δὲ διαστάσει μᾶλλον δῆ λύ-
εται· οἷον ἐν ταῖς εἰκαιοτέραις φιλίαις· εἰ γὰρ ὁ μὲν διαμένοι
τῷ δ' ἀνόμοιον εἴη, ὅδ' οὐκ ἐθέλοι κρατεῖσθαι, πῶς οὐκ εἰκὸς φί-
λοι, μὴ τὰ ἀρεσκόμενοι τοῖς αὐτοῖς, μήτε χαίρουσι δὲ καὶ λυπου-
μένοι· οὐδὲ γὰρ περὶ ἄλλήλους ταὐτὸ πάσχει αὐτοῖς· ἀνύδυνατον
δὲ τοιούτους φίλους εἶναι· συμβιῶναι γὰρ οὐκ οἷόν τε· εἴρηται δὲ περὶ
τούτων· ἆρ' ὃν ὀφθὲν ἀλλοιότερον πρὸς αὐτὸν ἐκτέον, ἢ εἰ μὴ ἐγ-
γένηται φίλος μηδέποτε, ἢ δεῖ μὲν εἰ οὐκ ἔχει φιλοῦντος σωθεί
σης· καὶ καθάπερ φίλοις μᾶλλον ἢ ὀθνείοις οἰόμεθα δεῖν χαρίζε-
σθαι, οὕτω καὶ τοῖς γνωμένοις ἀποτεμητέον τι, διὰ τὴν προσγε-
νομένην φιλίαν· ὅτι μηδὲ συμβολὴν μοχθηρίας ἡδὺ λῦσις γέ-
νηται· τὰ φιλικὰ δὲ πρὸς τοὺς φίλους, καὶ οἷς αἱ φιλίαι ὁρί-
ζονται, ἔοικεν ἐκ τῶν προσεταιρισμῶν ἐληλυθέναι· τιθέασι γὰρ φί-
λον τὸν βουλόμενον καὶ πράττοντα τἀγαθὰ, ἢ τὰ φαινόμενα
ἐκείνου ἕνεκα, ἢ τὸν βουλόμενον εἶναι καὶ ζῆν τὸν φίλον αὐτῷ
χάριν· ὅπερ αἱ μητέρες πρὸς τὰ τέκνα πεπόνθασι, καὶ τῶν φί-
λων οἱ προσκεκρουκότες· οἱ δὲ, τὸν συνδιάζηνται καὶ τὰ

αὐτὰ

αὐτὰ αἱρούμενον. ἡ γὰρ σωφροσύνη τὰς κατὰ σῶμα λύπας τὰς δὲ συγχαίρομεν τὰ τῷ φίλῳ μᾶλλον ἢ αὐτοῦ τὸ φιλεῖν τὰς μὲν τίρασ συμβαίνει. τούτων δὲ τινὰ καὶ τὸν φιλίαν ἀναιρεῖ μάλιστα. πρὸς ἑαυτὸν δὲ τούτων ἕκαστον τῷ ἐπιεικεῖ ὑπάρχει. τοῖς δὲ λοιποῖς ἢ τοιοῦτοι ὑπολαμβάνουσιν εἶναι. ἔοικε γὰρ καθάπερ εἴρηται μέχρι ἐκάστῳ ἀρετὴ καὶ σπουδαῖος εἶναι. οὗτος γὰρ ὁμονοωμονεῖν ἑαυτῷ, καὶ τῶν αὐτῶν ὀρέγεται κατὰ τὰ πάσαν τὴν ψυχήν· καὶ βούλεται δὴ ἑαυτῷ τἀγαθὰ καὶ τὰ φαινόμενα καὶ πράττειν. τὸν γὰρ ἀγαθοῦ τὰ ταῦτα θέλειν ὅτι πανταχοῦ καὶ ἑαυτοῦ ἕνεκα. τὸν γὰρ διανοητικοῦ χαίρειν, ὅπερ ἕκαστος εἶναι δοκεῖ· καὶ ζῆν δὲ βούλεται ἑαυτὸν καὶ σώζεσθαι, καὶ μάλιστα τὸ φρονεῖν. ἀγαθὸν γὰρ τῷ σπουδαίῳ τὸ εἶναι. ἕκαστος δ' ἑαυτῷ βούλεται τἀγαθά· μηδὲν μὲν ὅλος ἄλλος, οὐδεὶς αἱρεῖται πάντας ἔχειν ἐκεῖνο τὸ μηδέν. ἔχει γὰρ καὶ πως ὁ θεὸς τἀγαθόν, ἄλλος ὢν ὅτιπερ ἐστί. δόξειε δ' ἂν τὸ μοιοῦν ἕκαστος εἶναι ἢ μάλιστα συμβάλλεται τὸ ῥιζῶσαι ἑαυτῷ βούλεται· ἡδέως δὴ αὐτὸ πράττει. τῶν τε γὰρ πεπραγμένων ὡς τερπεῖς αἱ μνῆμαι καὶ τῶν μελλόντων ἐλπίδες ἀγαθαί· αἱ ῥιζαῦται δὲ ἡδεῖαι· καὶ θεωρημάτων δ' οὗ πρεῖ τῆς διανοίας· συναλγεῖ τε δὴ συμπάσχεται μάλιστα ἑαυτῷ. ταὐτὸ γὰρ ἐστὶ τὸ αὐτὸ λυπηρόν τινι καὶ ἡδύ· καὶ ὅκαλλοτ' ἄλλῳ. ἀμεταμέλητος γὰρ ὡς εἰπεῖν· τῷ δὴ πρὸς αὐτὸν ἕκαστα τούτων ὑπάρχειν τῷ ἐπιεικεῖ· πρὸς δὲ τὸν φίλον ἔχειν, ὡσπερ πρὸς ἑαυτόν· ἔστι γὰρ ὁ φίλος ἄλλος αὐτὸς· καὶ ἡ φιλία τούτων, εἶναί τι δοκεῖ· καὶ φίλοι οἷς ταῦθ' ὑπάρχει· πρὸς αὐτὸν δ' οὐ τιθέμενοι οὐκ ἔστι φιλία, ἀφείσθω τῶν παρόντος. δόξειε δ' αὐτὰ ταῦτα εἶναι ἡ φιλία ἢ ἔστι· δύο δὲ πλείω ἐκ τῶν εἰρημένων, ἢ ὅτι ἡ ὑπερβολὴ φιλίας τῇ πρὸς ἑαυτὸν ὁμοιοῦται· φαίνεται δὲ τὰ εἰρημένα ἢ τοῖς πολλοῖς ὑπάρχειν, καίπερ οὖσι φαύλοις. ἆρ' οὖν ἢ ἀρέσκουσιν ἑαυτοῖς καὶ ὑπολαμβάνουσιν ἐπιεικεῖς εἶναι, ταύτῃ μετέχουσιν αὐτῆς· ἐπεὶ τῶν γε κομιδῇ φαύλων καὶ ἀνοσιουργῶν, οὐδὲν ταῦτ' ὑπάρχει, ἀλλ' οὐδὲ φαίνεται· σχεδὸν δὲ οὐδ'

τοῖς φαύλοις· διαφέρουσι γὰρ ἑαυτῶν καὶ τῶν ἑτέρων μᾶλλον ἢ ὑγιείᾳ καὶ τοῖς ἀψύχοις· ἀλλὰ τοῖς λογικοῖς· οἷον οἱ ἀκρατεῖς αἱροῦνται ἑαυτοῖς πολλὰ καὶ βλαβερὰ ὄντα· οἱ δὲ διὰ φιλίαν καὶ αἱρήσονται ἀφίσαμεν τὸ πρότερον, ἃ οἴονται ἑαυτοῖς βέλτιστα εἶναι· οἷς ὑπολαμβάνουσι πρᾶξαι τὰ καλὰ καὶ διὰ τοῦτο μοχθηρίαν μισοῦσι τὴν ἑαυτῶν καὶ φεύγουσιν τὸ ζῆν, καὶ αἱροῦνται ἑαυτοὺς, ἔχουσί τινα οἱ μοχθηροὶ μεθ' ὧν πονηρεύσονται· ἑαυτοὺς φεύγουσιν· ἀναμιμνήσκουσι γὰρ πολλῶν καὶ δυσχερῶν, καὶ τοιαῦθ' ἕτερα, ἐλπίζουσι καθ' ἑαυτοὺς ὄντες· μεθ' ἑτέρων δ' ὄντες ἐπιλανθάνονται· ἔθ' ὡς φιλητὸν ἔχοντες, ἔθ' ὡς φιλικῶς πάσχοντες πρὸς ἑαυτούς· οὐ δὴ συγχαίρουσιν οὐδὲ συναλγοῦσιν οἱ τοιοῦτοι ἑαυτοῖς· πάσχουσι γὰρ αὐτῶν ἡ ψυχὴ στάσιν. ἔστι μὲν δὴ ἀπὸ μοχθηρίαν ἀλγεῖν ἅπτεσθαι μόνον· ἔστι δ' ἥδεσθαι· καὶ τὸ μὲν λυπεῖσθαι καὶ ἥδεσθαι, ἀλλὰ μικρόν γε λυπεῖσθαι ὅτι ἥδεται. ἐθέλοι δ' ἂν ἐθέλειν τοιόνδε τι ταῦτα γενέσθαι αὐτῷ· μεταμελείας γὰρ οἱ φαῦλοι γέμουσιν· οὐδὲ φαίνεται ὁ φαῦλος, οὐδὲ πρὸς ἑαυτὸν φιλικῶς διακεῖσθαι, διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν φιλητόν· εἰ δή τὸ ὅπως ἔχει φιλίας ἐστὶν ἄθλιον, φευκτέον τὴν μοχθηρίαν διατεταμένως, καὶ πειρατέον ἐπιεικῆ εἶναι· οὕτω γὰρ ἂν πρὸς αὐτὸν φιλικῶς ἂν ἔχοι, καὶ ἑτέρων φίλος γένοιτο· ἡ δὲ εὔνοια, φιλίᾳ μὲν ἔοικεν, ἀλλ' οὐ μέντοι ἐστὶ φιλία· εὔνοια

εὔνοια.

γὰρ εὔνοιαι καὶ πρὸς ἀγνῶτας καὶ λανθάνουσαι φιλίαι δ' οὔ· ἔτι πρότερον δὲ ταῦτ' εἰρηκέναι, ἀλλ' οὐδὲ φιλήσεις ἐστίν· ἀλλὰ γὰρ ἔχει διάτασιν ἀλλ' ὄρεξιν· τῇ φιλήσει δὲ ταῦτ' ἀκολουθεῖ· μὴ ἡμᾶς φιλήσῃ, μετὰ συνηθείας· ἡ δ' εὔνοια καὶ ἐξαίφνης, οἷον ἐπὶ τοὺς παλαίοντας εὔνοι ἐσμὲν καὶ συμπαραστάται γιγνόμεθα, καὶ συμβαίνει φιλία· εὔνοι δὲ καὶ τοῖς σπουδαίοις ἐσμὲν καὶ συνθέλουσι· συμπράξειαν δ' ἂν οὐθέν· ὅπερ δεῖ περὶ μὲν τοὺς εὔνοι σπουδαίους ἡγεῖσθαι· ἔοικε δὴ ἀρχὴ φιλίας εἶναι ὡς περὶ τὴν ἐραστήν, ἡ διὰ θέας ἡδονή· μὴ γὰρ προαθεὶς τῇ ἰδέᾳ οὐθεὶς ἐρᾷ· ὁ δὲ χαίρων τῷ εἶδει, οὐθὲν μᾶλλον ἐρᾷ· ἀλλ' ὅταν καὶ ἀπόντας ποθῇ, καὶ φίλους παρουσίας ἐπιθυμεῖ· οὕτω δεῖ καὶ φίλους οὐκ οἴόν τε εἶναι, μὴ

φίλους

ὕμνας χορομιμήμους· οἱ δ' ὕννοι· σθένει μᾶλλον φιλῶσι, βούλονται μὲν οὖν τἀγαθὰ οἷς εἰσιν εὔνοι· συμπράξαιεν δ' ἂν σθένει αὖ, οὐδ' ὀλιγάκις ἐπὶ τοῦτο ἐραστοί· διὸ μεταφέρων φαίη τὶς ἂν αὐτὰ τὰ ἀργὰ εἶναι φιλίαν· χορὸν ζομιμήμενοι δὲ ἡδεῖς σωκήθεσιν ἀφικνούμενοι, ἢ μεθ' ἡδέος φιλοῦσι· διὰ χρήσιμοι· ἢ ἡδὺ διὰ χρήσιμον· ἢ ἡδὺ καὶ χρήσιμον· ὁ δὲ ὑπὸ τοῦ κρίνεται· ὁμοίως δὲ ὑπερβαλλόντων ἀνθ' ὧν ὑπέρβαλλον, ἀπαιτεῖ μὴ τὴν ὕννοιαν, τὰ δὲ καὶ ἄρχων· ὁ δὲ βουλόμενός τινα ὧν πράττειν, ἐλπίδα ἔχων ὑπορίας δι' ἐκεῖνα, οὐκ ἔοικεν ὕννους ἐκείνῳ εἶναι, ἀλλὰ μᾶλλον ἑαυτῷ· καθάπερ δὲ φίλος, εἰθρεπτεῖ αὐτὸν διά τινα χρῆσιν· ὅλως δ' ἡ ὕννοια δι' ἀρετὴν ἢ ἐπιείκειάν τινα γίνεται, ὅταν τῳ φανῇ καλός τις ἢ ἀνδρεῖος, ἢ τι τοιοῦτον, καθάπερ ἡμῖν ὁ Ἀγαμέμνων ἐῶν ἐπὶ πολὺ φιλικὸν δὲ ἡ ὁμόνοια φαίνεται· διὸ περ οὐκ ὄψιν ὁμόνοιαν· τοῦτο μὲν γὰρ ἡ ἀνοσίαν ἀλλήλους· ὑπάρξειν ἂν οὐ δὲ περὶ τὸ αὐτὸ ὁμονῶ μονοῦντας ὁμονοεῖν φασιν οἷον τοὺς περὶ τὰ οὐράνιον· τὸ δὲ φιλικὸν τὸ περὶ τούτων ὁμονοεῖν· ἀλλὰ τὰς πόλεις ὁμονοεῖν φασιν, ὅταν περὶ τὸ συμφέρον τῶν ὁμονῶ μονῶσι· ἢ τὰ αὐτὰ προαιρῶνται, ἢ πράττωσι τὰ κοινῇ δόξαντα· περὶ τὰ πρακτὰ δὴ ὁμονοοῦσι, καὶ τούτων περὶ τὰ ἐν μεγέθει καὶ ἐνδεχόμενα ἀμφοῖν ὑπάρχειν, ἢ πᾶσιν· οἷον αἱ πόλεις ὅταν πᾶσι δοκῇ τὰς ἀρχὰς αἱρετὰς εἶναι, ἢ συμμαχεῖν λακεδαιμονίοις, ἢ ἀρχὴν παῦσαι, ὅταν καὶ αὐτὸς ἐθέλῃ· ὅταν δ' ἑκάτερος ἑαυτὸν βούληται ὡς περ οἱ ἐν ταῖς φοινίσσαις στασιάζουσιν· οὐ γὰρ ἔθ' ὁμονοεῖν τὸ αὐτό, ἑκάτερον ἐννοεῖν· οὐδέποτε, ἀλλὰ τὸ ἐν τῷ αὐτῷ· οἷον ὅταν καὶ ὁδὶ μὲν οἰῶνται δεῖν τοὺς ἀεὶ ἄρχειν· οὕτω γὰρ πᾶσι γίνεται οὗ ἐφίενται· πολιτικὴ δὲ φιλία φαίνεται ἡ ὁμόνοια καθάπερ καὶ λέγεται· περὶ τὰ συμφέροντα γὰρ ἔστι, καὶ τὰ πρὸς τὸν βίον ἀνήκοντα· ἔστι δ' ἡ τοιαύτη ὁμόνοια ἐν τοῖς ἐπιεικέσιν· οὗτοι γὰρ καὶ ἑαυτοῖς ὁμονοοῦσι, καὶ ἀλλήλοις· ταὐτὰ γὰρ βούλονται· εἰπεῖν· τὰ τοιαῦτα μέντοι τὰ βουλήματα τε

λὰ μεταρρεῖ ὥσπερ εὔριπος· βούλονταί τε τὰ δίκαια καὶ τὰ συμφέροντα· τούτων δὲ καὶ κοινῇ ἐφίενται· τοὺς δὲ φαύλους οὐχ οἷόν τε ὁμονοεῖν πλὴν ἐπὶ μικρόν, καθάπερ καὶ φίλους εἶναι πλεονεξίας ἐφιεμένους ἐν τοῖς ὠφελίμοις· ἐν δὲ τοῖς πόνοις καὶ ταῖς λειτουργίαις ἐλλείποντας· ἑαυτῷ δ' ἕκαστος βουλόμενος ταῦτα τὸν πέλας ἐξετάζει καὶ κωλύει· μὴ γὰρ τηρούντων τὸ κοινὸν ἀπόλλυται· συμβαίνει οὖν αὐτοῖς στασιάζειν, ἀλλήλους μὲν ἐπαναγκάζοντας· αὐτοὺς δὲ μὴ βουλομένους τὰ δίκαια ποιεῖν· οἱ δ' εὐεργέται τοὺς εὐεργετηθέντας δοκοῦσι μᾶλλον φιλεῖν, ἢ οἱ εὖ παθόντες τοὺς δράσαντας· καὶ ὡς παρὰ λόγον γινόμενον ἐπιζητεῖται· τοῖς μὲν οὖν πλείστοις φαίνεται, ὅτι οἱ μὲν ὀφείλουσι τοῖς δὲ ὀφείλεται· καθάπερ οὖν ἐπὶ τῶν δανείων· οἱ μὲν ὀφείλοντες, βούλονται μὴ εἶναι οἷς ὀφείλουσιν· οἱ δὲ δανείσαντες καὶ ἐπιμέλονται τῆς τῶν ὀφειλόντων σωτηρίας, οὕτω καὶ τοὺς εὐεργετήσαντας βούλεσθαι εἶναι τοὺς παθόντας· ὡς κομιουμένους τὰς χάριτας· τοῖς δ' οὐκ εἶναι ἐπιμελὲς τὸ ἀνταποδοῦναι· ἐπίχαρμος μὲν οὖν τάχ' ἂν φαίη ταῦτα λέγειν αὐτοὺς ἐκ πονηροῦ θεωμένους· ἔοικε δ' ἀνθρωπικῷ· ἀμνήμονες γὰρ οἱ πολλοί, καὶ μᾶλλον εὖ πάσχειν, ἢ ποιεῖν ἐφίενται· δόξειε δ' ἂν φυσικώτερον εἶναι τὸ αἴτιον· καὶ οὐδ' ὅμοιον τῷ περὶ τοὺς δανείσαντας· οὐ γάρ ἐστι φίλησις περὶ ἐκείνους, ἀλλὰ τοῦ σώζεσθαι βούλησις, τῆς κομιδῆς ἕνεκα· οἱ δ' εὖ πεποιηκότες, φιλοῦσι καὶ ἀγαπῶσι τοὺς εὖ πεπονθότας κἂν μηδὲν ὦσι χρήσιμοι, μηδ' εἰς ὕστερον γένοιντ' ἄν· ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν τεχνιτῶν συμβέβηκε· πᾶς γὰρ τὸ οἰκεῖον ἔργον ἀγαπᾷ μᾶλλον ἢ ἀγαπηθείη ἂν ὑπὸ τοῦ ἔργου ἐμψύχου γενομένου· μάλιστα δ' ἴσως τοῦτο περὶ τοὺς ποιητὰς συμβαίνει· ὑπεραγαπῶσι γὰρ οὗτοι τὰ οἰκεῖα ποιήματα στέργοντες ὥσπερ τέκνα· τοιούτῳ δὴ ἔοικε καὶ τὸ τῶν εὐεργετῶν· τὸ γὰρ εὖ πεπονθὸς, ἔργον ἐστὶν αὐτῶν· τοῦτο δὴ ἀγαπῶσι μᾶλλον, ἢ τὸ ἔργον τὸν ποιήσαντα· τούτου δ' αἴτιον, ὅτι τὸ εἶναι πᾶσιν αἱρετὸν καὶ φιλητόν· ἐσμὲν δ' ἐνεργείᾳ· τῷ ζῆν γὰρ καὶ πράττειν· ἐνεργείᾳ δὴ ὁ ποιήσας τὸ ἔργον, ἔστι πως· στέργει δὴ τὸ ἔργον δι-

διότι

διότι μὴ τὸ εἶναι τοῦτο ἕφιστιν· ὁ δὲ διδάσκων τοῦτο ἐνεργεία
τὸ ἔργον ἐμποιοῦσι· ἅμα δὲ καὶ τῷ μὲν φιλοῦντι ἡδὺ καὶ τῷ
πράξαντι· ὥστε καὶ χαίρειν ἐνίοις τοῦτο· τῷ μὲν γὰρ θεωροῦντι ὁρᾶν
ὁρᾶσαντι δὲ ἀλλ' εἰς παρουσίαν φέρει. τοῦτο δ' ἐν μὲν τοῖς φίλοις ἡδύ·
ἡδεῖα δ' ὅτι, τὸ μὲν παρόντος, καὶ ἐνέργεια· τοῦ δὲ μέλλοντος, καὶ ἐλ
πίς· τὸ δὲ γεγονὸς μεθ' ἡδονῆς ἢ μνήμη· ἡδίστη δὲ καὶ τοῦ ἐνεργεῖν
φίλη τοῖς ὁμοίως· τῷ μὲν οὖν περὶ τὸ ποιητικόν, μᾶλλον τὸ ἔργον· τὸ καὶ
λὸν δὲ τὸ πολυχρόνιον· τῷ δὲ πεπονθότι, τὸ χρήσιμον παρ' οἱ(ε)χ(ε)ίνου, ἢ τὸ μνή
μη, τὸ μὲν καλῶν ἡδεῖα· τὸ δὲ χρήσιμον· ὁ πάνυ ἢ ἥττον· καὶ ἡ προσδο
κία δ' αὖ ἀπὸ παλιν ἔοικεν ἔχειν· μὴ μόνον φίλησις, ποιήσεως ἔοικε·
τὸ δ' φιλεῖσθαι τῷ πάσχειν· τοῖς ὑπάρχουσι δὴ περὶ τὴν πρᾶξιν
ἕως τὸ φιλεῖν (ε) τὸ φιλικά· ἔτι δὲ τὰ εἰς πόνους ζῶντα μᾶλλον
τοῖς μᾶλλον ἐργάζονται, οἷον ἡ τὰ χρήματα τοῖς κτησαμένοις τῶν
ῥαλαβόντων· δοκεῖ δὴ τὸ ὧν μὲν πάσχειν ἀπρονοήτους εἶναι· τὸ δ' ὑπηρετεῖν,
ἐργώδες· διὰ ταῦτα δὲ καὶ αἱ μητέρες φιλοτεκνότεραι· ὠδῖνες γὰρ
πλεῖστα δὴ πόνησις, καὶ μᾶλλον ἴσασιν ὅτι αὐτῶν· δόξειε δ' ἂν τοῦ
τὸ καὶ τοῖς ἐργάταις οἰκεῖον εἶναι· ἀπρεῖται δὲ, πότερον δεῖ
φιλεῖν ἑαυτὸν μάλιστα ἢ μάλιστα τινα· ὠθοῦσι γοῦν τοῖς ἑαυτοὺς
μάλιστα ἀποκτείνουσι, καὶ ὡς χρὴ αἰσχρῶ φιλαύτους ἀποκαλοῦσι δο-
κεῖ τε ὁμοίως φαῦλος, ἑαυτοῦ χάριν πάντα πράττειν· καὶ ὅσῳ αὖ
μοχθηρότερος ᾖ, τοσούτῳ μᾶλλον· ἐγκαλοῦσι δὴ αὐτῷ οἷον, ὅ-
τι οὐθὲν ἀπ' αὐτοῦ πράττει· ὁ δὲ ἐπιεικὴς, διὰ τὸ καλὸν, καὶ
ὅσῳ αὖ βελτίων ᾖ μᾶλλον διὰ τὸ καλὸν, καὶ φίλου ἕνεκα·
τὸ δ' αὐτοῦ παρίησι· τοῖς λόγοις δὲ τούτοις τὰ ἐργώδη
φωνεῖ οὐκ ἀλόγως· φασὶ γὰρ δεῖν φιλεῖν μάλιστα τὸν μά-
λιστα φίλον· φίλος δὲ μάλιστα ὁ βουλόμενος, ᾧ μάλιστα βού
λεται τἀγαθὰ ἐκείνου ἕνεκα καὶ εἰ μηθεὶς εἴσεται· τοῦτο δ'
ὑπάρχει μάλιστα αὐτῷ πρὸς αὐτὸν· καὶ τἆλλα δὴ πάντα
οἷς ὁ φίλος ὁρίζεται· εἴρηται γὰρ ὅτι ἀπ' αὐτοῦ πάντα
τὰ φιλικὰ καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνήκει· καὶ αἱ παροιμίαι δὲ

πᾶσαι ὁμοιοπαθοῦσιν· οἷον τὸ, μιᾶ ψυχῇ κοινὰ τὰ τῶν φίλων
καὶ ἰσότης φιλότης, καὶ ὁμοιότης. μάλιστα δὲ τὸν ὅμοιον φίλον
πρὸς αὑτὸν μᾶλλον ἔχει· μᾶλλον δὲ φίλος ἑαυτῷ· ἢ φιλητέον
δὴ μάλιστα ἑαυτὸν· ἀφ' οὗ καὶ τὴν εἰκότως· πρὸς ἕτερον γὰρ
ἀμφοῖν ἐχόντοιν τὸ αὐτὸ· ἴσως δ' ὅντος τοῦ σπουδαίου εἴτε λόγων δια-
ρεῖν ἢ πράξεων ἀφ' ὅσον ἑκάστοις ἢ τοῖς ἀληθεύουσιν· εἰ δὴ λάβοι
μέν τὸ φίλαυτον πᾶς ἑκάστοις λέγεται, τάχ' ἂν γένοιτο δῆλον·
οἱ μὲν γὰρ εἰς ὄνειδος ἀφορῶντες αὑτὸ, φίλαυτους καλοῦσι τοὺς ἑαυτῆς
ἀπονέμοντας τὸ πλεῖον μὲν χρήμασι καὶ τιμαῖς καὶ ἡδοναῖς τοῖς σω
ματικοῖς· τούτων γὰρ οἱ πολλοὶ ὀρέγονται, καὶ ἐσπουδάκασι περὶ αὐ
τὰ ὡς ἄριστα ὄντα· διὸ καὶ περὶ μάχη ταῦτ' ἐστὶν· οἱ δὴ ἅπερ τοῦ τοῦ πολε
ονέκται, χαίρουσι τοῖς τοιούτοις ὠθοῦμενοι· ὅλως τοῖς πάθεσιν ἕπεται ἀλό
γῳ δὲ ψυχῇς· φιλοῦσι δ' ἐπιθυμητικοὶ ὄντες· καὶ ὅλως τῆς προσηγορίας ἀπὸ
τοῦ μάλιστα φαύλου ὄντος· δικαίως δὴ τῆς οὕτω φιλαυτίας
ὀνειδίζεται· ὅτι ἕπεται τοῖς κακοῖς αὐτὸν ἀπονέμοντες ἐπιθυμοῦσι
λέγουσι οἱ πολλοὶ φιλαύτους, οὐκ ἄδηλον· ἐπεὶ γέ τις ἀεὶ σπουδάζῃ
τὰ δίκαια πράττειν, αὐτὸς μάλιστα πάντων, ἢ τὰ σώφρονα, ἢ ὁ
ποιαοῦν ἄλλα τῶν κατὰ τὰς ἀρετὰς, ὅλως ἀεὶ τὸ καλὸν ἑαυ
τῷ περιποιῶν, ὃ θὴ ἐστὶν ἀγαθὸν, ἅπαντα ἐξέχει· καὶ ὅλως δ' αὐτὸν
τοιοῦτος εἶναι μᾶλλον φίλαυτος· ἀπονέμων ἑαυτῷ τὰ καλὰ
λιστα καὶ μάλιστα ἀγαθά· ᾧ χαίρειν ἕκαστον ἑαυτοῦ τῷ κυριωτάτῳ
πάντα τούτῳ πείθεται· ὥστε νοῦς ἕκαστον μάλιστ' ἂν εἴη καὶ
μάλιστα δοκεῖ, καὶ πᾶν ἄλλο σύστημα ἄνθρωπος· καὶ φίλαυτος
δὴ μάλιστα ὁ τοῦτο ἀπονέμων, καὶ τούτῳ χαίρων ὁ μάλιστα ἐγκρατὴς ὢν
ἁπλῶς λέγεται, τὸ κρατεῖν τοῦ νοῦ ἢ μή· ὡς τοῦτο ἑκάστου ὄντος
καὶ ὡς πραττόμενα δοκοῦσιν αὐτοὶ, καὶ ἑκάστοις τὸ μετὰ τοῦτο μάλι
στα· ὅτι μὲν οὖν τοῦθ' ἕκαστός ἐστι μάλιστα καὶ ἄδηλον· καὶ ὅπως ἢ μὴ
μάλιστα τοῦτο ἀπέπαε· διὸ φίλαυτος μάλιστ' ἂν εἴη, καθ' ἕτερον
εἶδος τοῦ ὀνειδιζομένου· διαφέρων τοσοῦτον, ὅσον καὶ τὸ λο-
γίζεσθαι τὸ κατὰ πάθος, καὶ ὀρέγεσθαι ἢ τοῦ καλοῦ, ἢ τοῦ δο-

κοῦντος

κοῦντος συμφέρη. τοὺς μὲν οὖν περὶ τὰς καλὰς πράξεις διαφερόντως σπουδάζοντας, πάντες ἀποδέχονται καὶ ἐπαινοῦσι· σπουδόντων δ' ἂν μὴ λυπουμένων πρὸς τὸ καλὸν ἀλλ' ἀνατεινομένων τὰς κάλλιστας πράξεις. καὶ ἱκανὸν ἂν εἴη τὸ δέον τοιαῦτα καὶ διὰ ἐπαίνου. τὸ μέτριον τῶν ἀγαθῶν, εἴτε φύσει ἀρετὴ τοιοῦτόν ἐστιν· ὥστε τὸν μὴ ἀγαθὸν, δεῖ φίλαυτον εἶναι. ἢ δαὐτὸς ὀνήσεται τὰ καλὰ πράττων, καὶ τοὺς ἄλλους ὠφελήσει, τὸν δὲ μοχθηρὸν, βλάψει δεῖ· βλάπτει γὰρ ἧι ἑαυτὸν μᾶλλον τοῖς πέλας, φαύλοις πεφυκὼς ἕπεσθαι· τῷ μοχθηρῷ μὲν οὖν διαφωνεῖ ἃ δεῖ πράττειν. καὶ πράττει· ὁ δὲ ἀγαθὸς, ἃ δεῖ ταῦτα πράττει· πᾶς γὰρ νοῦς αἱρεῖται τὸ βέλτιστον ἑαυτῷ· ὁ δὲ ἀγαθὸς, πείθεται τῷ νῷ. ἀληθὲς δὲ τὸ περὶ τὸν σπουδαῖον. καὶ τὸ τῶν φίλων ἕνεκα πολλὰ πράττειν καὶ ὑπὲρ πατρίδος, καὶ δεῖν ὑπεραποθνήσκειν· προήσεται γὰρ ἢ χρήματα καὶ τιμὰς καὶ ὅλως τὰ περὶ μάχας ἀγαθὰ, περὶ ἃ τοῖς μὲν πολλοῖς ἐστὶ τὸ καλόν· ὀλίγον γὰρ χρόνον ἡδὺ καὶ σφόδρα μάλιστ' ἂν, ἢ πρὸ λιῶν ἕνεκα· ἢ βιῶσαι καλῶς φίλον τὸν, ἢ πολλὰ ἔτη τυχόντως· καὶ μίαν πρᾶξιν καλὴν καὶ μεγάλην, ἢ πολλὰς καὶ μικράς· τοῖς ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθνήσκουσι, τοῦτ' ἴσως συμβαίνει· αἱροῦνται δὴ μέγα καλὸν ἑαυτοῖς, καὶ χρήματα προΐενται ἂν, ἐφ' ᾧ τοὺς φίλους λυπήσομεν οἱ φίλοι· δίδοται γὰρ τῷ μὲν φίλῳ χρήματα· αὐτῷ δὲ τὸ καλὸν. τὸ δὲ μεῖζον ἀγαθὸν ἑαυτῷ ἀπονέμει· καὶ περὶ τὰς τιμὰς δὲ καὶ ἀρχάς, ὁ αὐτὸς τρόπος· πάντα γὰρ τῷ φίλῳ ταῦτα προΐσται· καλὸν γὰρ αὐτῷ τοῦτο καὶ ἐπαινετόν· εἰκότως δὴ δοκεῖ σπουδαῖος εἶναι, αὑτὸ πάντων αἱρούμενος τὸ καλόν· ἐνδέχεται δὲ μὴ πρᾶξαι τῷ φίλῳ προϊέμενον εἶναι κάλλιον τοῦτον αὐτὸν πρᾶξαι, τὸ αἴτιον τῷ φίλῳ γενέσθαι· ἐν ἅπασι δὴ τοῖς ἐπαινετοῖς, ὁ σπουδαῖος φαίνεται ἑαυτῷ τοῦ καλοῦ πλεονεκτῶν· οὕτω μὲν οὖν δεῖ φίλαυτον εἶναι καθάπερ εἴρηται· ὡς δ' οἱ πολλοὶ, οὐ χρή· ἀμφισβητεῖται δὲ καὶ περὶ τὸν εὐδαίμονα, εἰ δεήσεται φίλων, ἢ μή· οὐθὲν γὰρ φασὶ φίλων

δεῖν τοῖς μάλιστα ἀρέσκουσιν αὐτάρκεσιν· οὐ τοίνυν δεῖ αὐτάρκεις τοὺς φίλους
θέλειν αὐτάρκεις σφόδρα ὄντας, οὐδενὸς προσδεεῖς· τὸν δὲ φίλον ἔστιν
" αὐτὸν ὄντα ποιεῖσθαι, εἰ δὲ αὐτοῦ ἀδυνατεῖ· ὅθεν ὅταν ὁ δαίμων
" ὦσιν, τίνος εἰσὶ φίλοι, ἐοικεν ἀποδοθήσεσθαι τὸ πάντα ἀποτίμοντας τὰ
μεγάλα τῷ δαίμονι, φίλους μὴ ἀποδιδόναι· ὁ δὲ κακὸς ἔτοιμος ἀπο-
λαθὼν μέτεσον εἶναι, εἴτι φίλου δεῖ μᾶλλον τοῦ ποιεῖν ἢ πάσχειν· ἡ
δοκεῖ τοιαύτη τις καὶ ἡ ἀρετὴ τοῦ σπουδαίου εἶναι· καὶ μᾶλλον ἂν εἶναι φί-
λος ὁ μὲν ἐπιεικὴς τῶν ἀγαθῶν, ἢ δὲ πείσομαι μὴ ὢν δεῖος· διὸ καὶ ὧν
ζητεῖται πότερον ἐν αὐτάρκειᾳ μᾶλλον δεῖ φίλων, ἢ οὐ δεῖ φίλους
αἰς· ὡς καὶ τοῖς αὐτάρκεσι, δεομένου τῶν ἀρετητοῦντων· ἢ τοῖς
αὐτάρκεσιν, οὐδὲν ποιήσουσιν· αὐτοῦ δέ ἐστι καὶ τὸ μετὰ τίνων δεῖ
τὸν μακάριον· οὐθεὶς γὰρ ἔλοιτ' ἂν καθ' αὑτὸν τὰ πάντ' ἔχειν ἀγα-
θά· πολιτικὴ γὰρ ἀνθρώπου συζῆν πεφυκός· καὶ τῷ δαίμονι δὴ
τοῦθ' ὑπάρχει τὰ δὲ τῇ φύσει ἀγαθὰ ἔχει δῆλον δ' ἐστὶ μετὰ φίλων
καὶ τῶν φίλων μᾶλλον ἢ μετὰ ὁθνείων καὶ τῶν τυχόντων σωμπε-
ρανῶν· δεῖ ἄρα τῷ δαίμονι φίλων· τί οὖν λέγουσιν οἱ πρῶτοι
τῶν ἀληθούντων· ἢ ὅτι οἱ πολλοὶ φίλους οἴονται τοὺς χρησίμους εἶ-
ναι· τούτων μὲν οὖν οὐθενὶ δέοι ἂν μακαρίου· ἐπεὶ δὴ τοιαῦ-
τα ἀγαθὰ ἔχειν τῷ· ὁ γὰρ θεὸς αὐτὸς ἱκανός· ἡδὺς γὰρ ὁ βίος αὐτοῦ,
οὐθὲν δεῖται ἐπεισάκτου ἡδονῆς· οὐ δεόμενον δὲ τούτων φί-
λων, οὐδοκεῖ δεῖσθαι φίλων· τὸ δ' οὐκ ὄντι ἴσως ἀληθές· ἐν ἀρχῇ γὰρ
εἴρηται, ὅτι ἡ εὐδαιμονία ἐνέργειά τίς ἐστιν· ἡδὴ ἐνέργεια, δῆλον ὅτι
ἐστί· καὶ ὁ μὲν οὐκ ἔστιν ὡς κτῆμά τι· εἰ δὲ τὸ εὐδαιμονεῖν ἐν τῷ ζῆν
καὶ ἐν ὁρᾶν· τοιαύτη οὖν ἡ ἐνέργεια· καθ' αὑτὸν οὖν τῶν
καθ' αὑτὸ ἐστὶν ἀγαθῶν εἶναι· ὅτι δὲ καὶ τὸ οἰκεῖον τῶν ἡδέων θεωρεῖν
ἢ τοὺς πέλας μᾶλλον ἢ ἑαυτούς, καὶ τὰς ἐκείνων πρά-
ξεις ἢ τὰς οἰκείας· αἱ τῶν σπουδαίων ἡδεῖαι πρὸς
ταῦτα· ἅμα γὰρ ἔχουσι τὰ τῇ φύσει ἡδέα· ὁμοίως γὰρ φίλων
τοιούτων δέοιτο ἄν, εἴ τις θεωρεῖν προαιρεῖται πράξεις αὐτοῦ καὶ
καὶ οἰκείας· τοιαῦται δ' αἱ τοῦ ἀγαθοῦ φίλου· οἷον ᾗ ἡδεῖ
ζῆν τὸν

ζῆν τὸν θνδαίμονα. μονωτήμὴ οὐχαλεπὸν ὁ βίος οὐξάδιον γὰρ
καθαὼ τὸν ἐνεργεῖν σωεχῶς. μεθ' ἑτέρων δὲ καὶ πρὸς ἄλλους, ἡδύ-
τον. ἔσται οὖν ἡ ἐνέργεια συνεχεστέρα καὶ δὲ οὖσα καθαὼ τλὸ ὀδεῖ ωτεὶ
τ' μακαρίειν εἶναι. ὀδ' απουδαῖος, ἢ απουδαίοις ταῖς καπρετῆ πράξεσι
χαίρῃ. ταῖς δ' ἀπὸ κακίας, δυσχεραίνῃ. καθάπερ ὁ μουσικὸς ἥ τις
καλοῖς μέλεσιν ἥδεται, ὠῆ γρῖς φαύλοις λυπεῖ). γλόοιτο δ' ἂν
ἡδέσκησις τις φλάρετῆς, ἐκ τοσούτων ζῶν ἡ ἀγαθοῖς, καθάπερ ἡ
θεόπνις φησίν. οἷον ὡσ λέγῃ ἐὰ τλῶν μὴ δὲ ἄωὲαθ λὰ δίδάξεται. ἰὼ
δὲ καὶ κοῖσι συμμίξαισ ἀ πολεῖς καὶ τὸ μὲν ὀντα νόον. φυσικώτε-
ρον ἢ ὠῆ σκοῶσιν, ἔοικεν ὁ απουδαῖος. φίλος τῷ απουδαίῳ τῇ φύ
σει αἱρετὸς εἶναι. τὸ γὰρ τῇ φύσει ἀγαθὸν, εἴρηὸται τῷ απουδαίῳ
ἀγαθὸν καὶ ἡδύ ὄντι καθαὼ τό. τὸ δὲ ζῶ ὀείζον ται τοῖσ ζώοις δυ
νάμῃ αἰαθήσεως. αὐοῖς ἢ, αἰαθήσεως ἢ νοήσεως. ἡ ἢ δύ αμισ, εἰς τ'
ἐνέργειαν αὐάγεται. τὸ δὲ κύριον ἐν τῇ ἐνεργείᾳ. ἔοικε δὲ τὸ ζῶ, εἶμ'
κυρίως, τὸ αἰαθάνεσθαι ἢ νοεῖν. τὸ δὲ ζῶ τῶν καθαὼ τὸ ἀγαθῶν ἐ ἡδέ
ων. ὠρισμένον γὰρ. τὸ δ' ὠρισμένον φλ τὰγαθῦ φύσεως. τὸ δὲ τῇ φύ
σει ἀγαθὸν, καὶ τῷ ὠῆ ἡκεῖ. διόπερ ἔοικε πᾶσιν ἡδὺ εἶναι. ὁ δεῖ δὲ
λαμβάνῃν μοχθηραὶ ζωλὼ καὶ διεφθαρμένων οὐδ' ἐνλύπωσις.
ἀόρισσος γὰρ ἡ τοιαύτη καθάπερ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῇ. ἐν τοῖς ἐ-
χθροῖς δὲ περὶ φλλύπησις ἔσαι φανερώτερον. εἰδ' αὐτὸ τὸ ζῶ
ἀγαθόν, καὶ ἡδύ. ἔοικε δὲ καὶ ἐκ τῶν αὐτοὺς ὁρίσεται αὐτοῦ, ὃ
μάλισα τοὺς ὠῆ ἡκεῖσι καὶ μακαρίους. τούτοις γὰρ ὁ βίος αἱρετὸ
τατος καὶ ἡ τούτων μακαριωτάτη ζωή. ὁδ' ὁρῶν ὁ τι ὁρᾷ, αἰαθά
νεται. καὶ ὁ ἀκούων, ὅτι ἀκούῳ. καὶ ὁ βαδίζων, ὅτι βαδίζῳ. ὡῆ τῶν
ἄλλων ὁμοίως. ὅστι τὸ αἰαθανόμενον, ὅτι ἐνεργοῦμεν. αἰαθανόι
μεθα δ' ἂν, ὅτι αἰαθανόμεθα. νοοῖμεν, ὅτι νοῦμεν. τὸ δ' ὅτι αἰ-
αθανόμεθα ἢ νοῦμεν, ὅτι ἐσμὲν. τὸ γὰρ εἶναι ἢ αἰαθάνεσθαι ἢ νοεῖν. τὸ
δ' αἰαθάνεσθαι ὅτι ζῇ τῶν ἡδέων καθαὼ τό. φύσει γὰρ ἀγαθὸν ἡ ζωή. τὸ
δ' ἀγαθὸν ὑπάρχον ἐαυτῷ αἰαθάνεσθαι, ἡδύ. αἱρετὸν δὲ τὸ ζῶ, μὴ
μάλισα μὲν ὅτι ἀγαθοῖς, ὅτι τὸ εἶναι ἀγαθόν ὅστιν αὐτοῖς μὴ ἡδύ. σωμαι-

θόμβοι γὰρ τοι καθαῦτὸ ἀταθῆ ἤδονται· ὡς δὲ πρὸς ἑαυτὸν ἔχει ὁ ἀσυδαίος, ἢ πρὸς τὸν φίλον· ἕτερος γάρ τις αὐτὸς ὁ φίλος ἐστί· καθάπερ οὖν τὸ αὐτὸν εἶναι αἱρετόν ἐστιν ἑκάστῳ· οὕτω καὶ τὸν φίλον ἢ ὡς παραπλησίως· τὸ δ' εἶναι ἦν αἱρετὸν διὰ τὸ αἰσθάνεσθαι αὐτοῦ ἀταθῆ ὄντος· ἡ δὲ περὶ αὐτὴν αἴσθησις, ἡδεῖα καθαῦτὴν συναισθάνεσθαι ἄρα δεῖ καὶ τῶν φίλου ὅτι ἐστί· τοῦτο δὲ γίνοιτ' ἂν ἐν τῷ συζῆν, καὶ κοινωνεῖν λόγων καὶ διανοίας· οὕτω γὰρ ἂν δόξειε τὸ συζῆν ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων λέγεσθαι· καὶ οὐχ ὡς περὶ τῶν βοσκημάτων τὸ ἐν τῷ αὐτῷ νέμεσθαι· εἰδὴ τῷ μακρίῳ τὸ εἶναι αἱρετὸν καθαῦτὸ ἀγαθὸν τῇ φύσει ὂν καὶ ἡδύ· παραπλήσιον δὲ καὶ τὸ τοῦ φίλου ὅτι καὶ ὁ φίλος τῶν αἱρετῶν ἂν εἴη· ὅσ' ὄντα αὐτῷ αἱρετὸν, τοῦτο δεῖ ὑπάρχειν αὐτῷ ἢ τοῦτο τῆς ὠδαιμονήσεσθαι ἔσται· δεήσει ἄρα τῷ ὠδαιμονήσοντι φίλων ἀσυδαίων· ἢ ὅσων ὡς πλείστους φίλους τιμιωτάτων, ἢ καθάπερ ἐν τῇ ξενίας ἐμμελῶς εἰρῆσθαι δοκεῖ, τὸ μήτε πολὺ ξένῳ μήτε ἄξενον εἶναι· οὕτω καὶ φιλίας ἁρμόσει, μήτε πολὺ φίλον εἶναι, μήτ' ἂν πολὺ φίλον καθ' ὑπερβολήν· τοῖς μὲν δὴ πρὸς χρῆσιν, ἢ πρὸς ἡδονὴν δόξειεν ἁρμόζειν τὸ λεχθέν· πολλοῖς γὰρ ἂν θυ παρεῖναι ἐπὶ πολύν, καὶ οὐχ ἱκανὸς ὁ βίος αὐτοῖς τοῦτο πράττειν· οἱ πλείους δὴ τῶν πρὸς τὸν οἰκεῖον βίον, ἱκανῶς πεφορτίσθαι ἐμποδίοις πρὸς τὸ καλῶς ζῆν· οὐθὲν δεῖ αὐτῶν· καὶ οἱ πρὸς ἡδονὴν δὲ, ἀρκοῦσιν ὀλίγοι· καθάπερ τὴν τρυφῆ τὸ ἥδυσμα· τοὺς δὲ πολυδαίδαλος πότερον πλείους καὶ ἀριθμὸν, ἢ ὅστις μέγιστον καὶ φιλικοῦ πλήθος, ὥστε περ λέγεται· οὔτε γὰρ ἐκ δέκα ἀνθρώπων γένοιτ' ἂν πόλις, οὔτε ἐκ δέκα μυριάδων ἔτι πόλις ὅδε· τὸ δὲ πρόσω οὐκ ὅδε ἴσως ἴσως, ἀλλὰ τῶν τοιούτων ὠρισμένων· καὶ φίλων δὴ ὅστις τὸ πλῆθος ὡρισμένος· καὶ ἴσως οἱ πλεῖστοι· μεθ' ὧν ἂν δύναιτό τις συζῆν· τοῦτο γὰρ ἐδόκει φιλικώτατον εἶναι· ὅτι δ' οὐχ οἷόν τε πολλοῖς συζῆν καὶ διανέμειν ἑαυτὸν, δῆλον· ἔτι δὲ καὶ ἐκείνους δεῖ ἀλλήλοις φίλους εἶναι εἰ μέλλουσι πάντες μετ' ἀλλήλων συνημερεύειν· τοῦτο δὲ ἐργῶδες ἐν πολλοῖς ὑπάρχειν· χαλεπὸν δὲ ἐνδέχεται καὶ τὸ συνηδέσθαι

τὸ συμπολιτεῦσθαι οἰκείως πρὸς πολίτας· εἰκὸς γὰρ συμπίπτειν ἔμπροσθεν τῷ πολιτικῷ συμπόσιον εἶναι, τὸ δὲ, συμπόσιον ἔχειν, μᾶλλον τείνει πρὸς τὸ φιλικὸν εἶναι· ἀλλὰ τοσοῦτοι, ὅσοι εἰς τὸ ἀναγκαῖον ἱκανοί· πολλὰ γὰρ δέχεται δόξειεν ἂν οὐδεὶς εἶναι φίλον σφόδρα· διὸ πρὸς οὐδὲν ἐρᾶν δοκοῦσιν οἱ πολλοὶ ὑπερβολὴν φιλίας εἶναι βούλεται φιλίας. τὸ δὲ τοιοῦτον πρὸς ψόγον· καὶ τὸ σφόδρα δὴ πρὸς ὀλίγους· οὕτω δ' ἔοικεν ἐχθρὰ καὶ ἀγαθὰ πράγματα· οὐδὲ τὸν μὲν φίλοι πολλοὶ κατὰ τὸν ἐπιεικῆ φιλίαν· αἱ δ' ὑμνοῦμεν, ἐνδοκοῦσι λέγονται· οἱ δὲ πρὸς λύφιλοι, καὶ πᾶσιν οἰκείως ἐν τυγχάνοντος, οὐδενὶ δοκοῦσιν εἶναι φίλοι· πλὴν πολιτικῶς οὕτως καλοῦσιν ἀρέσκοντας· πολιτικῶς μὲν οὖν δοκεῖ πολλοῖς εἶναι φίλον καὶ μὴ ἀρέσκον ὄντας, ἀλλ' ὡς ἀληθῶς ἐπιεικῆ· δι' ἀρετὴν δὲ καὶ δι' αὐτοὺς, οὐκ ὄντας πρὸς πολλούς· ἀτοπον γὰρ καὶ ὀλίγους εὑρεῖν τοιούτους· πότερον δὲ ἐν τοῖς τυχοῦσιν φίλον μᾶλλον δεῖ ἢ ἐν ἀτυχίαις· ἐν ἀμφοῖν γὰρ ὠφελητοῦνται· οἵτε γὰρ ἀτυχοῦντες δέονται ὠφελείας, οἵτε εὐτυχοῦντες συμβίων, ᾧ οὐσιῶνται· βούλονται γὰρ εὖ δρᾶν· ἀναγκαιότερον μὲν γὰρ ἐν ταῖς ἀτυχίαις· διὸ χρήσιμον ἐν ταῦθα δεῖ· κάλλιον δ' ἐν ταῖς εὐτυχίαις· διὸ καὶ τοὺς ὠφελητοὺς ζητοῦσι· τούτους γὰρ αἱρετώτερον εὖ ποιεῖν· καὶ μετὰ τούτων δόξειεν· ὅτι γὰρ ἡ παρουσία αὐτὴ τῶν φίλων ἡδεῖα καὶ ἐν τοῖς ἀτυχίαις καὶ ἐν τοῖς εὐτυχίαις· καὶ ἀτυχίαις· κουφίζονται γὰρ οἱ λυπούμενοι, συναλγούντων τῶν φίλων· διὸ ἴσως ἀπορήσειεν ἄν τις, πότερον ὥσπερ βάρους μεταλαμβάνουσιν, ἢ τοῦτο μὲν οὔ· ἡ παρουσία δ' αὐτὴ ἡδεῖα οὖσα ἢ οὐκ ἔνιοι τοῦ συναλγεῖν, ἐλάττω τὴν λύπην ποιεῖ· εἰ μὴ τοῦτο καὶ τοῦτο ἡδὺ ἀλλότριοι φέρονται, ἀφεθήσεται συμβαίνειν δ' οὖν φαίνεται τὸ λεχθέν· ἔοικε δὴ ἡ παρουσία μικτήν τινα αὐτῶν εἶναι· αὐτὸ μὲν γὰρ τὸ ὁρᾶν τοὺς φίλους, ἡδύ· ἄλλως τε καὶ ἀτυχοῦντι· ἴσως τοῦτο τοῖς οἰκείοις πρὸς τὸ μὴ λυπεῖσθαι· ἴδιον μυθικὸν γὰρ ὁ φίλος καὶ τῷ φίλῳ λόγῳ· ἐὰν ᾖ οἰκεῖος· οἰδὲ γὰρ τοῖς ἐφ' οἷς ἥδεται καὶ λυπεῖται· τὸ δὲ λυπούμενον αἰσθάνεσθαι τοῖς τοιούτοις ἀτυχίας, λυπηρόν· πᾶσι γὰρ φύγει

λύσιν αὐτοῖς εἶναι αἱρῆς φίλοις· διὸ προῖμεν ἂν δρῶδες τὸ φύσιν, οὐ λαβοῦμεν συλλυπεῖσθαι γὰρ φίλοις αὐτοῖς· καὶ μὴν ὑστερεῖν γε τῇ ἀλυπίᾳ δεκείνοις γε μὴν λύσιν οὐχ ὑπομένουσιν, ὅλως τε συνθρηνοῦς οὐ προσίεται, διὰ τὸ μὴ δ' αὐτὸς εἶναι θρηνητικός· γύναια δὲ καὶ οἱ τοιοῦτοι ἄνδρα δεῖς συστενάζουσι χαίρουσι· καὶ φιλοῦσιν ὡς φίλους ἂν συμπαλαιωθῶσιν· μιμεῖσθαι δ' ἐν ἅπασι δεῖ, δῆλον δέ τι τὸν βελτίω· ἡδὲ ἐν ταῖς ἀτυχίαις τῶν φίλων παρρησία, τοῦτο δι' ἀγωγὴν ἡδεῖαν ἔχει καὶ τοῦ ἀγνοιαν· ὅτι μὲν δοκεῖ τοῖς αὐτοῖς ἀγαθοῖς· διὸ δόξαν αὐδεῖν, εἰς μὲν τὰς ὠτυχίας καλεῖν τοὺς φίλους προθύμως· ὠφελητικὸν γὰρ εἶναι καλόν· εἰς δὲ τὰς ἀτυχίας ὀκνοῦντα· μεταδίδομαι γὰρ ὡς ἥκιστα δεῖ τῶν κακῶν· ὅθεν καὶ ἄλις ἐγὼ δυστυχῶν, μᾶλλον δὲ καὶ παρακλητέον ὅταν μέλλωσιν ὀλίγου ἀληθέντες, μεταλαμβάνειν· ὠφελήσειν· ἴσμαι δ' αὖ πάλιν ἴσως ἁρμόζον· πρὸς μὲν τοὺς ἀτυχοῦντας, ἄκλητον καὶ προθύμως· φίλου γὰρ ἴδιον εἶναι καλόν, καὶ μᾶλλον εὐεργεῖν, καὶ μᾶλλον εὐεργεσίαν, καὶ μὴ ἀξιοῦσθαι τοῦτο· ἀμφοῖν δὲ καλλίον δῆλον· εἰς δὲ τοὺς εὐτυχοῦντας, σπουδαῖον μὲν προθύμως· καὶ δεῖ ταῦτα εἶναι φίλων· πρὸς δὲ πάθος ἀνδρὶ χολαίως· ὃ γὰρ καλὸν τὸ προθυμεῖσθαι ὠφελεῖσθαι· δόξαν δ' ἀνδρὸς ἐν τῷ δίδοσθαι ἴσως δὲ λαβητέον· ἐνίοτε γὰρ συμβαίνει· ἢ ὠφελησίας δὲ τῶν φίλων ἐν ἅπασι μὲν αἱρετὴ φαίνεται· ἆρ' ὄντως πρὸς τοῖς ἐρωσι τὸ ὁρᾶν ἀγαπητὸν πάθος· ἢ μᾶλλον αἱρεῖται ταύτην τὴν αἴσθησιν, ἢ τὰς ἄλλας ὡσαύτως καὶ ταύτην μᾶλλον τοῦ ἐρωτος ὄντος· ἢ σημεῖόν γε, ὅτι ὡς φίλοις, αἱρετὸν τὸ παρεῖναι· δῆλον τὸ συζῆν κοινωνία γὰρ ἡ φιλία· καὶ ὥσπερ πρὸς ἑαυτὸν ἔχει, οὕτως καὶ πρὸς τὸν φίλον· περὶ αὐτὸν δὲ ἡ αἴσθησις, ὅτι ἐστὶν αἱρετή· καὶ περὶ τὸν φίλον δή· ἦν δ' ἐνέργεια γίνεται αὐτῆς ἐν τῷ συζῆν· ὥστ' εἰκότως ζητοῦσι φίλον, ὅ τί ποτ' ἐστὶν ἑκάστοις τοῦτο εἶναι ἢ ὅ χάριν αἱροῦνται τὸ ζῆν· ἐν τούτῳ μετὰ τῶν φίλων βούλονται διάγειν· διόπερ οἱ μὲν συμπίνουσιν· οἱ δὲ συγκυβεύουσιν· ἄλλοι δὲ συγγυμνάζονται καὶ συγκυνηγοῦσιν, ἢ συμφιλοσοφοῦσιν· ἕκαστοι ἐν τούτοις συνημερεύουσι· ὅ τι περ

μάλιστα

μάλιστα μὲν οὖν τῶν τοιούτων ἐστὶν ἡ τῶν βίων συζωὴ δοκοῦσι γὰρ οἱ φίλοι τοῦτο παρέχεσθαι καὶ τούτων κοινωνοῦσιν οἷς οἴονται συζῆν· ἐν οὖν ἡμῖν τῇ φαύλων φιλία μοχθηρά· κοινωνοῦσι γὰρ φαύλων ἀβέβαιοί ὄντες· ἡμοχθηροὶ ὄντες ὁμοιοῦνται ὁμοιώμενοι ἀλλήλοις· ἡ δὲ τῶν ἀγαθῶν ἀγαθὴ καὶ σπουδαία ἂν εἴη φιλία· διὰ δὲ καὶ βελτίους ἐνεργοῦντες· ἐπανορθοῦντες ἀλλήλους, ἀπομάττονται γὰρ ἐξ ἀλλήλων, οἷς ἀρέσκονται· ὅθεν ἐθῶν ἀγαθῶν ἐστὶ καὶ παρ' ἐθῶν. Περὶ μὲν οὖν φιλίας, ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω· ἐπόμενον δ' ἂν εἴη διελθεῖν περὶ ἡδονῆς.

Τέλος
τοῦ
Ι.
.ΐ.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΗΘΙΚΩΝ ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΩΝ,

ΤΟ Κ'.

Ετὰ δὲ ταῦτα περὶ ἡδονῆς ἴσως ἐστὶν εἰπεῖν διελθεῖν· μάλιστα γὰρ δοκεῖσιν ἁπτόμενοι τῆς γενέσεως ἡμῶν· διὸ παιδεύουσι τοὺς νέους οἰακίζοντες τοῖς ἡδονῇ καὶ λύπῃ, δι' ἃ καὶ δεῖ καὶ πρὸς τὴν τοῦ βίου ἀρετὴν τὸν σπουδαῖον ἔχειν τὸ μὴ λυπεῖσθαι τὰ χαίροντα δεῖ, καὶ μισεῖν ἃ δεῖ· διατείνουσι γὰρ ταῦτα διὰ παντὸς τοῦ βίου ἐσόμενα καὶ δύναμιν πρὸς ἀρετὴν τὴν τοῦ σπουδαίου βίου· τοῖς μὲν γὰρ ἡδέα προαιροῦνται· τὰ δὲ λυπηρὰ φεύγουσιν· ὑπὲρ δὲ τῶν τοιούτων, ἧκιστα ἂν δόξειε περὶ τίον εἶναι· ἀλλως τε καὶ πολλὴν ἐχόντων ἀμφισβήτησιν τῶν περὶ τὸν ἔνδοξον· οἱ μὲν γὰρ τὰ πάθη τὸν ἡδονῶν λέγουσιν· οἱ δ' ὄχλοι ἀνδράσι κομιδῇ φαύλοις· οἱ μὲν οὖν ἴσως πεπεισμένοι οὕτω καὶ ἔχειν· οἱ δὲ, οἱόμενοι βέλτιον εἶναι πρὸς τὸν βίον ἡμῶν, ἀποφαίνειν τὴν ἡδονὴν τῶν φαύλων καὶ εἰ μὴ ὄντι· εἰκὸς γὰρ τοὺς πολλοὺς πρὸς αὐτὴν καὶ δουλεύειν τῇ ἡδονῇ· διὸ δεῖν εἰς τοῦναντίον αὐτὰς ἄγειν· ἐλθεῖν γὰρ αὖ οὕτως εἰς τὸ μέσον· μήποτε δὲ οὐ καλῶς τοῦτο λέγεται· οἱ γὰρ περὶ τὰς ἡδονικὰς πάθεσι τοῖς πράξεσι λόγοι, ἥπτον εἰσὶ πιστοὶ τῶν ἔργων· ὅταν οὖν διαφωνῶσι τοῖς καθ' αἴσθησιν, καταφρονοῦνται, καὶ τὸ ἀληθὲς προσαπόλλυσιν· ὁ γὰρ ψέγων τὴν ἡδονὴν ὀφθεὶς ποτὲ αὐτὴν

μῶν ος, ἀ ποκλίνῃ σκεῖ πρὸς αὐτὼ, ὡς οὐ τοι αὐτῶν οὖσαν ἀ-
ποφασιν· τὸ δι οἴζυν γὰρ οὐκ ὄζτι τῶν πρακτῶν· ἐοίκασι μοῦν οἱ ἀληθεῖς
τῶν λόγων, οὐ μόνον πρὸς τὸ εἰδέναι χρήσιμοι ποιεῖν, ἀλλὰ
καὶ πρὸς τὸν βίον· σωζοῦσι γὰρ ὄντες τοῖς ἔργοις πιστεύον-
τες· δι ὃ προτρέπουσι τοὺς ξωιζόντας ζῶν κατ' αὐτούς· τῶν μὲν οὖν
τοιούτων, ἅλις· τὰ δὲ εἰρημένα πάσας εἰς φιλονδονίαν ἀναφέρει·
Εὔδοξος μὲν οὖν τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν ὤετο εἶναι· διὰ τὸ πάντα ὁρᾶν
ἐφιέμενα καὶ φρονήσεως καὶ ἑκατέρου ὡσαύτως εἶναι δὲ τὸ αἱρετὸν
ἐφιέμενα· καὶ τὸ μᾶλλον καὶ κράτιστον τὸ ὑπάρχον ἐν τούτοις φέρε-
σθαι, ὡς ταὐτὸν ὂν ἑκάστου μᾶλλον δὲ τὸ αὐτῷ τῷ ἀγαθῷ εἶναι·
ὥσπερ καὶ τροφῇ· τὸ δὴ πᾶσιν ἀγαθὸν καὶ ὃ πάντ' ἐφίεται, τοῦτο
ἀγαθὸν εἶναι· πιστεύοντος δ' οἰόμενος καὶ τοῖς ἤθεσιν ἀρετῇ μᾶλλον, ἢ
δι' αὐτό· διαφερόντως γὰρ ἐδόκει σώφρων εἶναι· οὐ δὴ ὡς φί-
λος φιλήδονος ἐδόκει τοῦτο λέγειν, ἀλλ' ὅτως ἔχειν κατ' ἀλήθειαν·
ἀχθηδόνα δ' ὥσπερ εἶναι φανερόν, ἐκ τοῦ ἐναντίου· τὸ γὰρ λυπηρὸν καθ' αὑτὸ
πᾶσι φυκτὸν εἶναι· ὁμοίως δὴ τὸ ἐναντίον, αἱρετόν· μάλιστα δ' εἶναι αἱ-
ρετόν, ὃ μηδὲ ἑτέρου χάριν αἱρούμεθα· ἐν οὗτος δ' ὁμολογοῦμεν ἡδονὴν εἶ-
ναι τὴν ἡδονήν· οὐδὲν γὰρ ἐπερωτῶν, τίνος ἕνεκα ἥδεται, ὡς κα
θ' αὑτὸ τὴν οὖσαν αἱρετὴν τὴν ἡδονήν, προστίθεμεν οὐδὲν τῶν
ἀγαθῶν, αἱρετώτερον ποιοῦν· οἷον τὸ δικαιοπραγεῖν καὶ σωφρο
νεῖν, καὶ αὐξεσθαι δὴ τὸ ἀγαθὸν αὐτὸ ἑαυτῷ· εἰοικε δὴ οὐρόσμε ὁ λό-
γος τῶν ἀγαθῶν αὐτὴν ἀποφαίνειν, ἢ οὐδὲν μᾶλλον ἕτερον· πᾶν
γὰρ μεθ' ἑτέρου ἀγαθοῦ αἱρετώτερον ἢ μόνου μόνον· τοιούτῳ δὴ λό
γῳ πλεόνων ἀναιρεῖ, ὅτι οὐκ ὄζτιν ἡδονὴ τἀγαθόν· αἱρετώτερον
γὰρ εἶναι μετὰ φρονήσεως τὸν ἡδονὴν βίον, ἢ χωρίς· εἰ δὲ τὸ μικτὸν
κρεῖττον, οὐκ εἶναι τὴν ἡδονὴν τἀγαθόν· οὐδενὸς γὰρ προστιθέντος
αὐτῷ τὸ ἀγαθὸν αἱρετώτερον γίνεσθαι· δῆλον δ' ὡς οὐδ' ἄλλο οὐδὲν
τἀγαθὸν αὖ εἶναι, ὃ μετά τινος τὸ καθ' αὑτὸ ἀγαθὸν αἱρετώτερον πο-
ιεῖ· τί ἂν ὄζτι τοιοῦτον ὃ μὴ ἡμεῖς κοινωνοῦμεν· τοιοῦτον γὰρ

ἐπιζητεῖται. οἱ δ' ἐνίοτε μὲν οἰῶς ὄντα ἀγαθὸν τὸ πάντι φίλον εἶναι· μηδενὶ λέγουσιν· ὃ γὰρ πᾶσι δοκεῖ, τοῦτο εἶναι φάναι μὲν ὅλως ἀνάρωμα ταὐτόματον τῶν ὄντων· οὐ πάνυ πιστὸν ἀρεῖ· ἡ μὲν γὰρ τὰ αὐτὰ ἀεὶ ὁρέγεται αὐτῶν, ἃ ἂν τι λέγωμεν· εἰ δὲ καὶ τὸ φρόνιμα, πᾶσ λέγειν ἀνάγκη· ἴσως δὲ καὶ ἐν τοῖς φαύλοις ἐστί τι φυσικὸν ἀγαθὸν κρεῖττον ἢ καθ' ὃ τὸ οἰκεῖον ἀγαθοῦ· οὐκ οἰκεῖον δὲ οὐδὲ περὶ τοῖς ἀντίοις καλῶς λέγεσθαι· οὐ γὰρ φασὶ μᾶλλον εἶναι κακὸν κακῷ καὶ ἄμφω, τῷ μηδέτερα λέγονται, ταῦτα δ' οὐκ ἀκόλουθος· οὐ μὴν ὡς γε εἴρηται μόνον ἀληθεύονται· ἄμφω μὲν γὰρ ὄντοιν κακοῖν καὶ φυκτὰ δεῖ εἶναι ἄμφω, τῶν μηδέτερον δὲ, ἢ ἕτερον οὐχ ὁμοίως· μᾶλλον δὲ φαίνονται, τὸ μὲν φυγόν, ὡς κακόν· τὸ δ' αἱρούμενον ὡς ἀγαθόν· οὕτω δὴ καὶ αὐτὰ φίλα· οὐ μὴν οὐδ' εἰ μὴ τοιοῦτον ἡ τῶν ὄντων φύσις, ἀλλὰ τοῦτ' οὐδὲ τῶν ἀγαθῶν· οὐ δὲ γ' αἱρεταὶ φίλα ἀρετῆς ἐνέργεια, ποιότης τις εἶσιν· ἀλλ' οὐδαιμονία· λέγεται δὲ τὸ μὲν ἀγαθὸν ὡς εἶδος· τὸ δ' ἡδὺ οὐ λέγεται, ὅτι δέχεται τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον· εἰ μὲν οὖν ἐκ τοῦ ἥδεσθαι τοῦτο ὁρίζονται· καὶ περὶ τὸ δ καλοῦσιν ὡς τὰς ἄλλας ἀρετὰς καθ' ἃς ἐσμεν ἀρτῶς φασι μᾶλλον ἢ ἧττον τοὺς τοιοὺς ὑπάρχειν, ἢ κατὰ τὰς ἀρετὰς ἴσαι τὸ αὐτὸ· δίκαιοι γὰρ εἶσι μᾶλλον καὶ ἀνδρεῖοι· ὅτι δὲ ἡ δικαιοπραγεῖν καὶ σωφρονεῖν μᾶλλον καὶ ἧττον· εἰδ' ἐν ταῖς ἡδοναῖς· μὴ τοῦτο λέγουσι τὸ αἴτιον εἶναι ὧσιν· αἱ μὲν ἀμιγεῖς· αἱ δὲ, μικταί· τὸ κωλύσῃ καθάπερ ὑγίειαν ὠφελημένην οὖσα, δέχεται τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον, οὕτω καὶ τὴν εὐημερίαν· οὐ γὰρ ἐν τῇ συμμετρίᾳ ἐν πᾶσιν ἐστίν· οὐδ' ἐν τῷ αὐτῷ μία τις αἰεί· ἀλλὰ αἱ μὲν ἡδοναὶ μιγνύμεναι ἕως τινός· ἐν διαφέρει τῷ μᾶλλον καὶ ἧττον· τοιοῦτον δὴ καὶ περὶ τὸ ἡδὺ ἐνδέχεται εἶναι, τὸ λυποῦντα ἢ βλάπτοντα ἡδέως· τὰς δὲ κεκιμένας ἢ τὰς γενέσεις ἀτελεῖς, τὸ ἡδὺ μὴ κίνησιν ἢ γένεσιν ἀποφαίνεσθαι πειρῶνται· ἀλλ' οὐ καλῶς δ' ἴσως λέγουσιν· οὐδ' εἶναι κίνησιν·

πάσῃ γὰρ

πόσῃ γὰρ οἰκεῖον εἶναι δοκεῖ τάχος καὶ βραδυτής· καὶ εἰ μὴ κα
θ' αὑτὴν οἷον τῇ τοῦ κόσμου πρὸς ἄλλο· τῇ δ' ἡδονῇ φύτων οὐδέ-
τερον ὑπάρχει· ἡ σθῆναι μὲν γὰρ ὅτι ταχέως ὥσπερ ὀρεχθῆ-
ναι· ἡδέως δ' ὅ· ὅδε πρὸς ἕτερον· βαδίζειν δὲ καὶ αὔξεσθαι, καὶ
πάντα τὰ τοιαῦτα· μεταβάλλειν μὲν οὐκ εἰς τὴν ἡδονὴν τα-
χέως καὶ βραδέως ὅ δύναται· ἐνεργεῖν δὲ κατ' αὐτὴν ταχέως ὃ κ ὅτι·
λέγω δὲ ἡδέως· γένεσίς τις πῶς ἂν εἴη· δοκεῖ γὰρ ὃ κ ἐκ τοιού-
του τοῦτο χένγ ἕνεσθαι· εἰς ἃ δ' οὖν μεταβάλλει, εἰς τοῦτο λύε
σθαι· καὶ ὃ γένεσις ἡ ἡδονή, τούτου ἡ λύσις φθορά· καὶ λέγου-
σι δὲ τὴν μὲν λύπην, ἔνδειαν εἶναι τοῦ κατὰ φύσιν· τὴν δ' ἡ
δονὴν ἀνάπλήρωσιν· ταῦτα δὲ σωματικά ὅτι πάθη· εἰ δή ὅτι
τὸ κατὰ φύσιν ἀνάπλήρωσις ἡ ἡδονή, ἐν ᾧ ἀνάπλήρωσις, φρο
ὰν καὶ ἥδοιτο τὸ σῶμα ἄρα· ὃ δοκεῖ δὲ, οὐκ ἔστιν ἄρα ἀνάπλη-
ρωσις ἡ ἡδονή· ἀλλὰ πινομένης μὲν ἀνάπληρώσεως ἥδοιτο ἄν
τις, μὴ πεινῶν μέντοι, λυποῖτο· ἡ δόξα δ' αὕτη δοκεῖ πεπλάσθαι ἐκ
τῶν περὶ τὴν ξοφλὴν λυπῶν καὶ ἡδονῶν· ἐνδεεῖς γὰρ πονοῦ-
ντους καὶ προλυπηθέντας, ἥδεσθαι τῇ ἀναπλήρώσει· τοῦτο δ' ὃ
περὶ πάντας συμβαίνει τοὺς ἡδονάς· ἀλυποι γάρ εἰσιν, ἀν τε μα
θήματι καὶ καὶ τῶν κατὰ τὰς αἰσθήσεις καὶ διὰ φλ ὀσφρήσε-
ως, καὶ ἀκροάματα δὲ καὶ ὁράματα· πολλαὶ δὲ καὶ μνῆμαι
καὶ ἐλπίδες· τίνος δ' ἂν αὖ τας γένέσεις ἔσονται· ὀδενὸς γὰρ ἔνδεια
γένέσθαι ἃ δ' γένοιντ' ἂν ἀναπλήρώσεις· πρὸς ἃ τοὺς προφέρον-
τας τὰς ἐπονειδίστους τῶν ἡδονῶν· λέγοιτις ἄν, ὅτι ὀκέστι ταῦ
θ' ἡδέα· ὃ γὰρ εἰ τοῖς κακῶς διακειμένοις ἡδέα ταῦτ' ἔστιν, οἰκτί
ον αὐτὰ μὴ ἡδέ εἶναι ἁπλῶς, πλὴν τούτοις, καθάπερ οὐδὲ τοῖς
κάμνουσιν ὑγιῆ ἁπλῶς πικρά, οὐδ' αὖ λυπηρὰ τὰ φαρμά-
κα τοῖς ὀφθαλμιῶσιν· ἢ οὕτω δὴ λέγοιτ' ἄν, ὅτι αἱ μὲν ἡδο
ναί, αἱρεταί εἰσιν· οὐ μὴν ἀπό γε τούτων, ὡς περ καὶ τὸ πλουτεῖν
προλόγου δ'· καὶ τὸ ὑγιαίνειν· οὐ μὴν ὁτῳοῦν γε, ἢ τῷ εἰδό

διαφέρουσιμαὶ ἡδοναί· ἕτεραι γὰρ αἱ ἀπὸ τῶν καλῶν· τῶν ἀπὸ
τῶν αἰσχρῶν· καὶ οὐκ ὄντιν ἡθῆναι τὸν τοῦδικαίου, μὴ ὄντα δὲ
καλὸν· μὴ δὲ τὸν τοῦμουσικοῦ, μὴ ὄντα μουσικόν· ὁμοίως δὲκαὶ
ἐπὶ τῶν ἄλλων· ἐμφανίζειν δὲ δοκεῖκαὶ ὁφίλων ἕτερος ὢν τοῦ
κόλακος, οὐκ οὖσαν ἀγαθὸν τὴνἡδονὴν· ἢ διαφόρους εἶδει· ὁ μὲν
γὰρ πρὸς τὸ ἀγαθὸν ὁμιλεῖνδοκεῖ· ὁ δὲ, πρὸς ἡδονήν· καὶ τὸ μὲν,
ὀνειδίζεται· τὸ δ' ἐπαινοῦσιν, ὡς πρὸς ἕτεραὁμιλοῦντα· οὐδεὶς
τ' ἂν ἕλοιτο ζῆν παιδίου διανοίαν ἔχων διὰβίου· ἡδόμενος ἐφοῖς
τὸ παιδίον ἐπὶ ἀκαῶς οἷον τοῦμάλιστα· οὐ δὲ χαίρειν ποιῶν τῶν αἰ-
σχρῶν· μηδέποτε μέλλων λυπηθῆναι, ὥσπερ πολλάκιπαυδήλης
ποιησάμενος ἂν· καὶ εἰ μηδεμίαν ὠφέρειἡδονὴν· οἷον ὁρᾶν·
μνημονεύειν· εἰδέναι· τὰς ἀρετὰς ἔχειν· εἰδ' ἐξαναγκασθείημεν
τοῦτο ῥᾴστοις αἱρεταῖς, οὐδὲνδιαφέρει· ἕλοίμεθα γὰρ ἂν ταῦτα, μὴ
εἰ μὴ γένοιτ' ἂν ἀπὸ τῶν ἡδονῶν· ὅτι μὲν οὖν οὔτε ἀγαθὸν ἡ ἡδο-
νή, οὔτε πᾶσα αἵρετὴ, δῆλον ἔοικεν εἶναι· καὶ ὅτι εἰσὶναίρεταί τι
μὴ καθαὐτὸ τὰς διαφέρουσαι τῷ εἴδει ἢ ἀφ' ὧν· τὸ μὲν οὖν λε-
γόμενα περὶ φρονήσεως καὶ λύπης, ἱκανῶς εἰρήσθω· τί δ' ἔστιν, ἢ
πῶς ὁρίζεται, καταφανέστερον γένοιτ' ἂν ἀπαρχῆς ἀναλαβοῦσι· δο
κεῖ γὰρ ἡ μὲν ὅρασις καθ' ὁντινοῦν χρόνον, τελεία εἶναι· οὐ γάρ ἐ-
στιν ἐνδεὴς οὐδενός, ὃ εἰς ὕστερον γένοιτο μὴν τελειώσεως τῆς τοῦ
εἴδους· τοιοῦτο δ' ἔοικε καὶ ἡδονή· ὅλον γάρ τι ὄφει· καὶ κατ' οὐδένα
χρόνον λάβοι τις ἂν ἡδονήν, ἥτις ἐστὶ τελείου χρόνου γενομένης τε-
λειωθήσεται τὸ εἶδος· διόπερ οὐδὲ κίνησίς ὄφειν· ἐν χρόνῳ γὰρ πᾶ-
σα κίνησις καὶ τέλους τινὸς, οἷον ἡ οἰκοδομικὴ τελεία ὅταν γένη
σηοὗ ἕνεκά ἐστιν, ἢ ἐν ὅσῳ τινὶ δὴ τῷ χρόνῳ τοῦτο· ἐν δὲ τοῖς μέρεσι
τοῦ χρόνου πᾶσαι αἱ τέλειοι· καὶ ἕτεραι τῷ εἴδει φύσει ὅλης καὶ ἀλλή-
λων ἡ γὰρ τῶν λίθων συνθεσις, ἑτέρα φύσει τοῦ κίονος ἐμβολώσε-
ως· καὶ αὕτη φύσει τοῦ ναοῦ ποιήσεως· καὶ ἡ μὲν τοῦναοῦ τε-
λέα· οὐδενὸς γὰρ ἐνδεὴς πρὸς τὸ προκείμενον· ἡ δὲ φύσει κερ-

σοῦσα

ᾠδὴ καὶ τοῦ ξιθαρῳδοῦ, ἀτελής· μέρους γὰρ ἑκατέρα τῷ εἴδει οὖν διαφέρουσιν, καὶ ὅτι ἔστιν ἐν ὁτῳοῦν χρόνῳ λαβεῖν κίνησιν τελείαν τῷ εἴδει· ἀλλ' εἴπερ ἐν ᾧ τοῦ παντί· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ βαδίσεως καὶ τῶν λοιπῶν· εἰ γὰρ ὁδὸν ἡ φορὰ κίνησις ποθεν ποῖ, καὶ τούτης διαφοραὶ κατ' εἴδος· πλῆσις, βάδισις, ἄλσις, καὶ τὰ τοιαῦτα· οὐ μόνον δὲ οὕτως, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ βαδίσει· τὸ γὰρ ποθεν ποῖ, οὐ ταυτὸν ἐν τῷ ἡμίσει καὶ τῷ μέρει καὶ ἐν ἑτέρῳ καὶ ἑτέρῳ μέρει· οὐ δὲ τὸ διεξιέναι τὴν γραμμὴν τὴν δὲ κἀκείνην· οὐ μόνον γὰρ γραμμὴν διαπορεύεται, ἀλλὰ καὶ ἐν τόπῳ ὄντων· ἐν ἑτέρῳ δ' οὐ τὴν ἐκείνης, διακριβείας μὴν ὄν περὶ κινήσεως ἐν ἄλλοις εἴρηται· ἔοικε δ' οὐκ ἐν ἅπασι τοῖς χρόνῳ τελεία εἶναι, ἀλλ' αἱ πολλαὶ ἀτελεῖς καὶ διαφέρουσαι τῷ εἴδει, εἴπερ τὸ πόθεν ποῖ εἰδοποιόν· ᾗ ἡδονῆς δ' ἐνδέχεται χρόνῳ τέλειον τὸ εἶδος· δῆλον γὰρ ὡς ἑτεραί τε αὖ εἶεν ἀλλήλων, καὶ τῶν ὅλων τὰ καὶ τελείων ἡ ἡδονή· διὸ ξενίζει δ' αὖ τοῦτο καὶ ἐκ τοῦ μὴ ἐνδέχεσθαι κινεῖσθαι μὴ ἐν χρόνῳ, ἡδεσθαι δέ· τὸ γὰρ ἐν τῷ νῦν ὅλον τι· ἐκ τούτων δὲ δῆλον, καὶ ὅτι ὀρθῶς λέγουσι κίνησιν ἢ γένεσιν εἶναι τὴν ἡδονήν· ὃ γὰρ πάντων τοῦτο λέγεται, ἀλλὰ τῶν μεριστῶν καὶ μὴ ὅλων· ὃ δὲ ὁρᾶσθαι ὥσθ' ὅλη γένεσις, οὐ δὲ στιγμῆς· οὐ δὲ μονάδος, οὐ δὲ τούτων οὐδὲν κίνησις· οὐ δὲ γένεσις· οὐ δὲ δὴ ἡδονῆς· ὅλον γάρ τι· αἱ αἰσθήσεως δὲ πᾶσης πρὸς τὸ αἰσθητὸν ἐνεργοῦσης, τελείως δὲ ᾗ ἂν διακειμένης πρὸς τὸ κάλλιστον τῶν ὑπὸ τὴν αἴσθησιν κειμένων· τοιοῦτον γὰρ μάλιστ' εἶναι δοκεῖ ἡ τελεία ἐνέργεια· αὐτὴν δὲ λέγειν ἐνεργεῖν· ἢ ἐν ᾧ ὄντι, μηδὲν διαφερέτω· καθ' ἕκαστον δὲ βελτίστη ὑπάρχει ἡ ἐνέργεια, τοῦ ἄρτια διακειμένου πρὸς τὸ κράτιστον τῶν ὑφ' αὐτήν· αὕτη δ' ἂν τελειοτάτη εἴη καὶ ἡδίστη· καὶ τοῦ μὲν ἐν ᾧ ὄντι ἡ ἡδονή· ὁμοίως δὲ καὶ διάνοιαν καὶ θεωρίαν· ἥδιστη δὲ ἡ τελειοτάτη· τελφο-

τάτη δὲ ἡ τοῦ ἐχοντος πρὸς τὸ ἀπουδαιότατον τῶν ὑφ' αὑτὸν τέλειοι δὲ τὴν ἐνέργειαν ἡ ἡδονή· οὐ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἡ τε ἡδονὴ τελεοῖ καὶ ἡ αἴσθησις, ἀπουδαίαν οὖσα· ὡς περὶ οὗ δὲ ἡ ἐπιεικὴς ἀξιοῖ ὁμοίως αἱ πάσῃ τοῦ γαθοῦ μεν· καθ' ἑκάστην δ' αἴσθησιν ὅτι μέτεστιν ἡ ἡδονὴ δῆλον· φαμὲν γὰρ ὁράματα καὶ ἀκούσματα εἶναι ἡδέα· δῆλον γὰρ δὴ καὶ ὅτι μάλιστα, ἐπειδὰν ἡ, τ' αἴσθησις εὖ ἔχῃ καὶ πρὸς τοιοῦτον ἐνεργῇ· τοιούτων δ' ὄντων τοῦ τ' αἰσθητοῦ καὶ τοῦ αἰσθανομένου, ἀεὶ ἔσται ἡδονή· ὑπαρχόντος τοῦ ποιοῦντος καὶ τοῦ πεισομένου· τελεοῖ δὲ τὴν ἐνέργειαν ἡ ἡδονή, οὐχ ὡσεὶ ἕξις ἐνοῦσα, ἀλλ' ὡς ἐπιγινόμενόν τι τέλος· οἷον τοῖς ἀκμαίοις ἡ ὥρα· ἕως ἂν οὖν ἀμφότερα τὸ αἰσθητὸν ἢ νοητὸν ἢ οἷον δεῖ, καὶ τὸ κρῖνον καὶ θεωροῦν, ἔσται ἐν τῇ ἐνεργείᾳ ἡ ἡδονή· ὁμοίων γὰρ ὄντων, καὶ πρὸς ἄλληλα ἐν αὐτὸν ἔχόντων, τοῦ τε παθητικοῦ καὶ τοῦ ποιητικοῦ, τὸ αὐτὸ πέφυκε γίνεσθαι· ὥστ' οὖν οὐδεὶς συνεχῶς ἥδεται· κάμνει· ἅπαντα γὰρ τὰ ἀνθρώπεια ἀδυνατεῖ συνεχῶς ἐνεργεῖν· οὐ γίνεται οὖν οὐδ' ἡ ἡδονή· ἕπεται γὰρ τῇ ἐνεργείᾳ· ἔνια δὲ τέρπει καινὰ ὄντα· ὕστερον δὲ οὐχ ὁμοίως διὰ ταῦτα· τὸ μὲν γὰρ πρῶτον φαντασίαν τινὰ ἡ διάνοια καὶ διάθεσιν ποιεῖ αὐτὰ ἐνεργεῖν, ὥσπερ καὶ τὰ τῶν ὀφθαλμιώντων· μετέπειτα δὲ οὐ γίνεται τοιαύτη ἡ ἐνέργεια, ἀλλὰ παρημελημένη· ὅθεν καὶ ἡ ἡδονὴ ἀμαυροῦται· ὁρίσαιτο δ' ἄν τις ἡδονὴν οἰηθείη τὴν αὐτὰ ἀποφαίνουσαν ὅτι καὶ τὸ ζῆν ἀγαθόν ἐστιν· ἡ δὲ ζωή, ἐνέργειά τίς ἐστι· καὶ ἕκαστος περὶ ταῦτα καὶ τούτοις ἐνεργεῖ, ἃ μάλιστα ἀγαπᾷ· οἷον ὁ μὲν μουσικὸς, τῇ ἀκοῇ, περὶ τὰ μέλη· ὁ δὲ φιλομαθὴς, τῇ διανοίᾳ περὶ τὰ θεωρήματα· οὕτω δὲ καὶ τῶν λοιπῶν ἕκαστος· ἡ δὲ ἡδονή, τελειοῖ τὰς ἐνεργείας· καὶ τὸ ζῆν δὲ οὗ ὀρέγονται· εὐλόγως οὖν καὶ ἡ ἡδονὴ

ἐφίενται

ἐφίενται· τελοῦσι γὰρ ἑκάστῳ τὸ ζῆν αἱρετὸν ὄν· πότερον δὲ διὰ τὴν
ἡδονὴν τὸ ζῆν αἱροῦμεθα, ἢ διὰ τὸ ζῆν τὴν ἡδονήν, ἀφείσθω νῦν τῶν
παρόντι· συνεζεῦχθαι μὲν γὰρ ταῦτα φαίνεται, καὶ χωρισμὸν οὐ
δέχεσθαι· ἄνευ τε γὰρ ἐνεργείας, οὐ γίνεται ἡδονή· πᾶσαν τε γὰρ
ἐνέργειαν τελοῖ ἡ ἡδονή· ὅθεν δοκοῦσι καὶ τῷ εἴδει διαφέρειν· τὰ
γὰρ ἕτερα τῷ εἴδει, ὑφ' ἑτέρων οἰόμεθα τελοῦσθαι· διαφέρουσι δὲ
αἱ φαινόμεναι τῶν κατὰ τὰς αἰσθήσεις· τῶν γὰρ φαινομένων καὶ
τὰ φύσει καὶ τὰ ὑπὸ τέχνης· οἷον, ζῶα καὶ δένδρα καὶ γρα-
φὴ καὶ ἀγάλματα· καὶ οἰκία καὶ σκεῦος· ὁμοίως δὲ καὶ τὰς
ἐνεργείας τὰς διαφερούσας τῷ εἴδει ὑπὸ φερόντων τῷ εἴδει τε-
λοῦσθαι· διαφέρουσι δὲ αἱ φαινόμεναι τῶν κατὰ τὰς αἰ-
σθήσεις· καὶ αὗται ἀλλήλων κατ' εἶδος· καὶ αἱ τελοῦσαι δὲ
δοκοῦσι· φανερὸν δ' ἀπ' αὐτοῦ τοῦτο καὶ ἐκ τοῦ σπουδὴν ποιεῖσθαι τῶν μὴ δο-
κούντων ἑκάστην τῇ ἐνεργείᾳ ἣν τελοῖ· σπουδάζει γὰρ τὴν ἐνέρ-
γειαν ἡ οἰκεία ἡδονή· μᾶλλον γὰρ ἕκαστα κρίνουσι καὶ ἐξακρι-
βοῦσιν οἱ μετὰ ἡδονῆς ἐνεργοῦντες· οἷον γεωμετρικοὶ γίνονται καὶ
συνίασι τῷ γεωμετρεῖν, καὶ καταθεωροῦσιν ἕκαστα μᾶλλον· ὁμοί-
ως δὲ καὶ φιλόμουσοι καὶ φιλοικοδόμοι καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστοι
σπουδάζουσιν εἰς τὸ οἰκεῖον ἔργον χαίροντες αὐτῷ· σπουδάζουσι δὲ
αἱ ἡδοναὶ τὰ δὲ σπουδάζοντα οἰκεῖα· τοῖς ἑτέροις δὲ τῷ εἴδει,
καὶ τὰ οἰκεῖα ἑτέρα τῷ εἴδει· ἔτι δὲ μᾶλλον τοῦτ' ἂν φανείη ἐκ
τοῦ τὰς ἀφ' ἑτέρων ἡδονὰς ἐμποδίους τοῖς ἐνεργείαις εἶναι· οἷον
φιλαύλοις ἀδυναρυστοῦσι τοῖς λόγοις προσέχειν, ἐὰν καταλούσωσιν
αὐλοῦντες μᾶλλον· χαίροντες γὰρ τῇ τοιαύτῃ ἐνεργείᾳ· ὥστε φθείρεσθαι
μᾶλλον τὴν αὐλητικὴν ἡδονὴν, τὴν περὶ τὸν λόγον ἐνέργειαν φθείρει.
ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις συμβαίνει, ὅταν ἅμα περὶ δύο ἐνερ-
γῇ· ἡ γὰρ ἡδονὴ τὴν ἑτέραν ἐκκρούει· καὶ ἐὰν πολὺ διαφέρῃ κα-
τὰ τὴν ἡδονήν, μᾶλλον ὥστε μηδὲν ἐνεργεῖν κατὰ τὴν ἑτέ-
ραν· διὸ χαίρομεν ὅταν σφόδρα οὐ πάνυ δρῶμέν τι, ἐπι-

ρον· ἢ ἄλλα τοιοῦτον ἄλλοις ἡρέμα αἱρεσκόμενοι, οἷον ἡδαὶ ἐν
ῥῖσθεάτροις οἱ ξαγμα τίζοντες· ὅταν φαῦλοι ἀγωνιζόμενοι
ὦσι τότε μᾶλλον ἀλλ' ἡδονὴ ὁ ἄρωσιν· ἐπεὶ δ' ἡ μὲν οἰκεία ἡδονὴ ὁ ἄκεια
βοῖ τοὺς ἐνεργείας καὶ χρονιωτέρας μᾶλλον βελτίους ποιεῖ· αἱ δ' ἀλλό-
τριαι λυμαίνονται, δῆλον ὡς πολὺ διεστᾶσι· χεδὸν γὰρ αἱ ἀλλό-
τριαι ἡδοναὶ τοιοῦσιν· ὅσπερ αἱ οἰκεῖαι λύπαι· φέρουσι δὲ τὰς ἐνεργεί
ας αἱ οἰκεῖαι λύπαι· οἷον εἴπῳ τὸ γράφειν ἡδὲ ὡ λυπηρὸν, ἢ τὸ λο-
γίζεσθαι, ὁ μὲν, οὐ γράφει· ὁ δὲ, οὐ λογίζεται· λυπηρὰς οὔσης τῆ
ἐνεργείας· συμβαίνει δὴ περὶ τὰς ἐνεργείας τοὐναντίον ἀπὸ
τῶν οἰκείων ἡδονῶν τῷ λυπῶν· οἰκεῖαι δ' εἰσὶν, αἱ ὡ τῇ ἐνεργείᾳ
καθ' αὑτὴν ὑπάρχουσαι· αἱ δ' ἀλλότριαι ἡδοναὶ εἴρηνται, ὅτι πα
ραπλήσιόν τι τῇ λύπῃ πριοῦσι· φθείρουσι δ', πλὴν ὑ χ ὁμοίως διὰ
φροντῶν δὲ τῶν ἐνεργειῶν ὡ τῇ οἰκείᾳ καὶ φαυλότητι, καὶ τῶν μὴ
αἱρετῶν οὐσῶν· τῶν δὲ φυκτῶν, τῶν δὲ, οὐδετέρων, ὁμοίως ἔχου
σι δ' αἱ ἡδοναὶ· καθ' ἑκάστην γὰρ ἐνέργειαν οἰκεία ἡδονή ἐστιν· ἡ μὲν δὴ
τῇ σπουδαίᾳ οἰκεία ὡ τῇ κής· ἡ δὲ τῇ φαύλῃ μοχθηρά· καὶ γὰρ αἱ
ὡ τῇ θυμίαι τῶν μὴ καλῶν, ἐπαινεταί· τῶν δ' αἰρετῶν, ψεκταί· οἰ
κεότεραι δὲ τοῖς ἐνεργείαις, αἱ ἡδοναὶ, τῆ ὁρίξεως· αἱ μὲ
γὰρ δοκοῦσιμῶναι εἰσὶ καὶ τοῖς χρόνοις καὶ τῇ φύσει· αἱ δ', σωύεγγυ
τοῖς ἐνεργείαις, καὶ ἀδιόριστοι οὕτως, ὥστε ἔχειν ἀμφισβήτησιν
εἰ τὸν γλυκὺν ἡ ἐνέργεια τῇ ἡδονῇ· ὁμοίως δ' ἔοικε γε ἡ ἡδονὴ διανοίας εἶν
αἴθησις· ἀ τοπον γὰρ· ἀμὰ διὰ τὸ μὴ χωρίζεσθαι, φαίνεται
ταυτόν τισιν, ὡς ὅσπερ αἰσθησίς ἐστιν ἕτερα, καὶ αἱ ἡδοναί· διαφέρει δὲ
ἡ ὄψις ἁφῆς, καθαρότητι, καὶ ἀκοὴ ὀσφρήσεως, φύσεως· ὁμοί-
ως δὲ διαφέρουσι, καὶ αἱ ἡδοναὶ, καὶ τούτων αἱ περὶ τὴν διάνοιαν
καὶ ἑκάτεραι ἀλλήλων· δοκεῖ δ' εἶναι ἑκάστῳ ζῴῳ καὶ ἡδονὴ οἰκεία
ὡς περ ἔργον· ἢ γὰρ περὶ τὴν ἐνέργειαν ἢ ἐφ' ἑκάστῳ θεωρῶν τις, τοῦ-
τ' αὖ φανείη· ἑτέρα γὰρ ἵππου ἡδονὴ καὶ κυνὸς καὶ ἀνθρώπου καθά
περ καὶ πρᾶκλητός φησιν ὀνους σύρματα ἂν ἑλέσθαι μᾶλλ' ἢ χρυσὸν

ποσὶν

ἥδιον γὰρ χρυσοῦ ξοφήνοις· αἱ μὲν οὖν τῶν ἑτέρων τῷ εἴδει διαφέρουσιν εἴδει· τὰς δὲ τῶν αὐτῶν, ἀδιαφόρους δύλογον εἶναι· διαλλάττουσι δὲ οὐ μικρὸν ὡς γε τῶν ἀνθρώπων· τὰ γὰρ αὐτοῦ, τοὺς μὲν λυπεῖ· ῥυσὶ δὲ, τέρπει· καὶ γρῖς μὲν, λυμαίνεται· σηπία δέ· τοῖς δὲ, ἡδέα καὶ φίλητά· καὶ ὡς ἐλυκέων δὲ γε τὸ συμβαίνει· οὐ γὰρ τὰ αὐτὰ τῷ σωρίπον τι δοκεῖ καὶ τῷ ὑγιαίνοντι· οὐ θερμὸν εἶναι τῷ ἀσθενεῖ καὶ τῷ δεκτικῷ· ὁμοίως δὲ καὶ ἐφ' ἑτέρου τοῦτο συμβαίνει· δοκεῖ δ' ἐν ἅπασι γρῖς γρὶ στοιεῖναι τὸ φαινόμενον τῷ σπουδαίῳ· εἰ δ' ἔστ' ὃ καλῶς λέγεται, καθάπερ δοκεῖ· καὶ ἑκάστου μέτρον ἡ ἀρετὴ καὶ ὁ σπουδαῖος ἦ τοιοῦτος· καὶ ἡδονὰς δὲ μᾶλλον εἶναι ταύτας ἃς οὗτος φαίνεται ἡδονάς, οἷς οὗτος χαίρει· τὰς δὲ τούτῳ δυσχεραίνει φαίνεται ἡδέα, οὐδὲν θαυμαστόν· πολλαὶ γὰρ καὶ φθοραὶ καὶ λύμαι αὐτῶν γίνονται ἡδέα δ' οὐκ ὄντα, ἀλλὰ τοῦτοις καὶ οὕτω διακεῖσθαι μόνοις· τὰς μὲν οὖν ὁμολογουμένως αἰσχρὰς δῆλον ὡς οὐ φατέον ἡδονὰς εἶναι· πλὴν τοῖς διεφθαρμένοις· τῶν δ' ἐπιεικῶν δοκοῦσιν εἶναι· ποίαν ἢ τίνα φατέον τραγικὴν οὖσαν εἶναι, ἢ ἐκ τῶν ἐνεργειῶν δῆλον· ταύτας γὰρ ἔφαμεν ταύτας ἡδονάς· εἰ τοίνυν μία ἐστὶν εἴτε πλείους αἱ τοῦ μακαρίου ἀνδρὸς αἱ ταύτας τελοῦσαι ἡδοναί, κυρίως λέγοιντ' ἂν αὐτοῦ ἡδονὰς εἶναι· αἱ δὲ λοιπαὶ, δευτέρως καὶ πόρρωθεν, ὡς περ αἱ τῶν ἔργων.

περὶ εὐδαιμονίας

εἰρημένων δὲ τῶν περὶ τὰς ἀρετὰς τε καὶ φιλίας καὶ ἡδονὰς, λοιπὸν περὶ εὐδαιμονίας τύπῳ διελθεῖν· ἐπεὶ δὴ τέλος αὐτὴν τίθεμεν τῶν ἀνθρωπίνων· ἀναλαβοῦσι δὴ τὰ προφρημένα, σὺν τοσούτοις ἂν εἴη λόγοις· εἴποι μὲν δ' ὅτι οὐκ ὀλίγη ἕξις· καὶ γὰρ τῷ καθεύδοντι διάβιον ὑποφερόχοι ἂν φυτοζωΐαν τινὰ βίον· καὶ τῷ δυστυχοῦντι τὸ μέσον. εἰ δὴ ταῦτα μὴ ἀρέσκει, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς ἐνέργειάν τινα θετέον· καθάπερ καὶ πρότερον εἴρηται· τῶν δ' ἐνεργειῶν αἱ μὲν εἰσὶν ἀναγκαῖαι, καὶ δι' ἕτερα αἱρεταί· αἱ δὲ, καθ' αὐτὰς· δῆλον ὅτι τὰς εὐδαιμονίαν τῶν καθ' αὐτὰς αἱρετῶν τινα θετέον καὶ οὐ

τῶν δὲ ἄλλο. οὐδενὸς γὰρ ἐνδεὴς ἡ εὐδαιμονία. ἀλλ' αὐτάρκης.
καθ' αὐτοὺς δ' εἰσὶν αἱρεταὶ, ἀφ' ὧν μηδὲν ἐπιζητεῖται παρὰ
τὴν ἐνέργειαν· τοιαῦται δ' εἶναι δοκοῦσιν, αἱ κατὰ ἀρετὴν πρά-
ξεις· τὸ γὰρ καλὰ καὶ σπουδαῖα πρᾶξαι, τῶν δι' αὐτὰ αἱρετῶν,
καὶ τῶν παιδιῶν δὲ αἱ ἡδεῖαι· οὐ γὰρ δι' ἕτερα αὐτὰς αἱροῦμεθα·
βλαπτόμενοι γὰρ ἐπὶ πλεῖον μᾶλλον ἢ ὠφελοῦνται ἀμελοῦν-
τες τῶν σωμάτων καὶ φυλακτικῆς· καταφεύγουσι δὲ ἐπὶ τὰς
τοιαύτας διαγωγὰς τῶν εὐδαιμονιζομένων οἱ πολλοί· διὸ πα-
ρὰ τοῖς τυράννοις εὐδοκιμοῦσιν, οἱ ἐν ταῖς τοιαύταις διαγωγαῖς
ὑπερπέπτωκεν· ὧν γὰρ ἐφίενται, ἐν τούτοις παρέχουσι σφᾶς αὐ-
τοὺς ἡδεῖς· δέονται δὲ τούτων· δοκεῖ μὴ εὐδαίμονι καὶ τοῦ τα
εἶναι, διὰ τοὺς ἐν ταῖς δυναστείαις ἐν τούτοις ἀπροσκόπτως· ὅδεν
δὲ ἴσως σημεῖον οἱ τοιοῦτοί εἰσιν· ὁ γὰρ ἐν τῷ δυνασθῆναι ἡ ἀρετὴ
οὐδ' ὁμῶς· ἀφ' ὧν αἱ σπουδαῖαι ἐνέργειαι· οὐδ' εἰ ἀπλῶς οὗτοι
ὁμοῦ ἡδονῆς εἰλικρινοῦς καὶ ἐλευθερίου, ἐπὶ τὰ σωματι-
κὰς καταφεύγουσι· διὰ τοῦτο ταύτας οἰκειοτέρας
εἶναι· καὶ γὰρ οἱ παῖδες, τὰ παρ' αὐτοῖς τιμώμενα, πρά-
τειν
οίονται εἶναι· οὗ λόγον δὴ ὥσπερ παισὶ καὶ ἀνδράσιν ἕτερα φαί-
νεται τίμια, ὅταν ὦσι φαύλοις καὶ ἀηδέσι· καθάπερ οὖν πολ-
λάκις εἴρηται καὶ τίμια καὶ ἡδέα ὅσα τοῦ σπουδαίου τοι-
αῦτα ὄντα· ἑκάστῳ δὴ κατὰ τὸν οἰκείαν ἕξιν, αἱρετώτατη ἐ-
νέργεια· καὶ τῷ σπουδαίῳ δὲ κατὰ τὴν ἀρετήν· οὐκ ἐν παι-
διᾷ ἄρα ἡ εὐδαιμονία· καὶ γὰρ ἄτοπον τὸ τέλος εἶναι παιδιάν, καὶ
πρᾶγμα τὸ σπουδᾶσθαι καὶ κακοπαθεῖν τὸν βίον ἅπαντα παιδιὰν χά-
ριν· ἁπλῶς τε δὴ ὡς εἰπεῖν ἕτερα χάριν αἱρόμεθα, πλὴν τῆς εὐδαι-
μονίας· τέλος γὰρ αὕτη· σπουδάζειν δὲ καὶ πονεῖν παιδιᾶς χάριν, ἢ
» λίθιον φαίνεται καὶ λίαν παιδικόν· παίζειν δ' ὅπως σπου-
» δάζῃ κατ' ἀνάχαρσιν, ὀρθῶς ἔχειν δοκεῖ· ἀναπαύσει γὰρ
ἐοικὲς ἡ παιδιά· ἀναπαύσεως δὲ σύνεχῶς πονεῖν, ἀνα-
παύσεως

πολύσχολος δέονται· οὐδὲ τέλος ἡ ἀνάπαυσις· γίνεται γὰρ ἕνεκα ζῆν ἐνεργείας· δοκεῖ δ' ὁ εὐδαίμων βίος κατ' ἀρετὴν εἶναι· οὗτος δὲ σπουδαῖος· ἀλλ' οὐκ ἐν παιδιᾷ· βέλτιον δὲλέγομεν τὰ σπουδαῖα τῶν γελοίων· καὶ μετὰ παιδιᾶς, καὶ τὸ βέλτιόνος ἀεὶ μορίου καὶ ἀνθρώπου σπουδαιοτέραν τὴν ἐνέργειαν· ἡ δὲ τοῦ βελτίονος κρείττων καὶ εὐδαιμονικωτέρα ἡδή, ἀπολαύσει τὸν τῶν σωματικῶν ἡδονῶν ὁ τυχὼν καὶ ἀνδράποδον οὐχ ἧττον τοῦ ἀρίστου· εὐδαιμονίας δ' οὐδεὶς ἀνδραποδώδη μεταδίδωσιν, εἰ μὴ βίους· οὐ γὰρ ἐν τοῖς τοιούτοις διαγωγαῖς ἡ εὐδαιμονία ἀλλ' ἐν ταῖς κατ' ἀρετὴν ἐνεργείαις, καθάπερ πρότερον εἴρηται· εἰ δ' ἐστὶν ἡ εὐδαιμονία κατ' ἀρετὴν ἐνέργεια, εὔλογον κατὰ τὴν κρατίστην· αὕτη δ' ἂν εἴη τοῦ ἀρίστου, εἴτε δὴ νοῦς τοῦτο, εἴτε ἄλλο τι, ὃ δὴ κατὰ φύσιν δοκεῖ ἄρχειν καὶ ἡγεῖσθαι, καὶ ἔννοιαν ἔχειν περὶ καλῶν ἢ θείων, εἴτε θεῖον ὂν εἴτε καὶ τὸ ἐν ἡμῖν τῶν ἐν ἡμῖν τὸ θειότατον· ἡ τούτου ἐνέργεια κατὰ τὴν οἰκείαν ἀρετὴ εἴη ἂν ἡ τελεία εὐδαιμονία· ὅτι δ' ὄντι θεωρητική, εἴρηται· ὁμολογούμενον δὲ φαίνοιτ' ἂν εἶναι καὶ τοῖς πρότερον καὶ τῇ ἀληθεῖ· κρατίστη γὰρ αὕτη ἡ ἐνέργεια· καὶ γὰρ ὁ νοῦς τῶν ἐν ἡμῖν καὶ τῶν γνωστῶν περὶ ἃ ὁ νοῦς· ἔτι δὲ συνεχεστάτη· θεωρεῖν τε γὰρ δυνάμεθα συνεχῶς μᾶλλον ἢ πράττειν οὐδὲν ἄλλο· ὑπάρχουσα δ' ἡδονὴ ταύτῃ μεθ' ἡδονῆς ἂν εἴη προαιρετωτάτη· ἡδίστη δὲ τῶν κατ' ἀρετὴν ἐνεργειῶν ἡ κατὰ τὴν σοφίαν ὁμολογουμένως· δοκεῖ γὰρ ἡ σοφία θαυμασίαις ἡδοναῖς ὑπερέχειν καθαριότητι καὶ τῷ βεβαίῳ· εὔλογον δὲ τοῖς εἰδόσι τὰ ζητούμενα ἥδιον τὴν ἀγωγὴν εἶναι· ἥ τε λεγομένη αὐτάρκεια περὶ τὴν θεωρητικὴν μάλιστ' ἂν εἴη· οὔτε γὰρ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων, μὴ σοφὸς καὶ δίκαιος καὶ οἱ λοιποὶ οἱ τοιοῦτοι δέονται· τοῖς δὲ τοιούτοις ἱκανῶς μετέχουσιν ἱκανῶν· ὁ μὲν δίκαιος δεῖται τῶν πρὸς οὓς δικαιοπραγήσει καὶ μεθ' ὧν· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ σώφρων καὶ ὁ ἀνδρεῖος καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστος· ὁ δὲ

εὐδαιμονίᾳ

σοφὸς καὶ καθ' αὑτὸν ὢν δύναται θεωρεῖν· καὶ ὅσῳ ἂν σοφὸς ᾖ μᾶλλον· βέλτιον δ' ἴσως συνεργὸς ἔχων· ἀλλ' ὅμως αὐταρκέστατος· δόξειε δ' ἂν αὐτὴ μόνη δι' αὑτὴν ἀγαπᾶσθαι· οὐδὲν γὰρ ἀπ' αὐτῆς γίνεται παρὰ τὸ θεωρῆσαι· ἀπὸ δὲ τῶν πρακτῶν, ἢ πλείονος ἢ ἐλάττονος περιουσίμεθα πρὸς τὴν πρᾶξιν· δοκεῖ τε ἡ εὐδαιμονία σχολὴ εἶναι· ἀσχολούμεθα γὰρ ἵνα σχολάζωμεν, καὶ πολεμοῦμεν· ἵνα εἰρήνην ἄγωμεν· τὰς μὲν οὖν πρακτικὰς ἀρετὰς, ἐν τοῖς πολιτικοῖς ἢ τοῖς πολεμικοῖς, αἱ ἐν ἔργοις αἱ δὲ περὶ ταῦτα πράξεις, δοκοῦσιν ἀσχολοι εἶναι· αἱ μὲν οὖν πολεμικαὶ, μηδεμιᾶς τέλος ὄντος αἱρεταὶ τὸ πολεμεῖν, τὸ πολεμεῖν ἕνεκα· οὐδεὶς γὰρ ἂν ἀναιρεῖται τὸ πολεμεῖν, τὸ φίλους πολεμίους ποιεῖσθαι· ἵνα μάχαι καὶ φόνοι γίνωνται· ἔστι δὲ καὶ ἡ τοῦ πολιτικοῦ ἀσχολος καὶ περὶ αὐτὸ τὸ πολιτεύεσθαι περιουσία δυνάμεως καὶ τιμῆς· ἢ τούτῳ γε εὐδαιμονίᾳ αἱ τῷ ἐν τοῖς πολίταις ἑτέραν οὖσαν φρόνησιν πολιτικὴν, ἰδίᾳ ζητοῦμεν· δῆλον ὡς ἑτέραν οὖσαν· εἰ δὴ τῶν μὲν κατὰ τὰς ἀρετὰς πράξεων αἱ πολεμικαὶ καὶ πολιτικαὶ κάλλει καὶ μεγέθει προέχουσιν· αὗται δὲ ἀσχολοῖ τέλος τι πρὸς ἐφίενται, καὶ δι' αὐτάς ἐστιν αἱρεταί· ἡ δὲ τοῦ νοῦ ἐνέργεια σπουδῇ τε διαφέρουσα θεωρητικὴ οὖσα, οὐ παρ' αὐτὴν οὐδενὸς ἐφίεσθαι τέλους ἔχουσα τὴν δὲ νῷ οἰκείαν· αὕτη δὲ συναύξει τὴν ἐνέργειαν· καὶ τὸ αὐτάρκες δὴ καὶ σχολαστικὸν καὶ ἀπραγμον ὡς ἀνθρώπινον, ἢ ὅσα ἄλλα τῷ μακαρίῳ ἀπονέμεται, κατὰ ταύτην τὴν ἐνέργειαν φαίνεται ὁμοια· ἡ τελεία δὴ εὐδαιμονία αὕτη ἂν εἴη ἀνθρώπου ἂν ἅπαντα βίου τέλειον· οὐδὲν γὰρ ἀτελές ἐστι τῶν τῆς εὐδαιμονίας· ὁ δὲ τοιοῦτος ἂν εἴη κρείττων βίος, ἢ κατὰ ἄνθρωπον· οὐ γὰρ ᾗ ἄνθρωπός ἐστιν, οὕτω βιώσεται, ἀλλ' ᾗ θεῖόν τι ἐν αὐτῷ ὑπάρχει· ὅσῳ δὲ διαφέρει τοῦτο τοῦ συνθέτου, τοσούτῳ καὶ ἡ ἐνέργεια τῆς κατὰ τὴν ἄλλην ἀρετὴν·

εἰ δὴ

θέμις. καὶ τῷ δικαίῳ δὴ εἰς ταὐτὸν αἱ τοιαῦται δόσεις. αἱ γὰρ βουλήσεις, ἄδηλοι. προστιθοῦσι τοιγὰρ δὴ καὶ οἱ μὴ δίκαιοι βούλεσθαι δίκαια πράττειν. τῷ ἀνδρείῳ δὲ ἁμαρτάνειν, εἰ περὶ τὸ τελεῖται τῶν κατὰ ῥετὸν ἡττᾶσθαι σώφρονι ὄντι ἀσθενοῦς. ἢ τοιοῦτος ἢ τῶν ἀλλωντίς. ζητεῖται δὲ, πότερον κυριώτερον φθαρτῆς ἢ προαιρέσις, καὶ πράξις. ὡς ἐν ἀμφοῖν δόσις. τὸ δὴ τέλος δῆλον ὡς ἐν ἀμφοῖν ἂν εἴη. πρὸς δὲ ταῖς πράξεσι, πολλῶν δεῖται. ἐὰν ὅσῳ ἂν μείζους ὦσι καὶ καλλίους τῶν ἐπιεικόνων. τῷ δὲ θεωροῦντι, ὅδενὸς τῶν τοιούτων πρόσεστιν ἐνέργεια οὐδὲν χρεία ἀλλ' ὡς εἰπεῖν καὶ εἰς τὸ πρόσθεν ἔστι, πρόσεστι τῷ θεωρεῖν. ἢ δὲ αὐτάρκεια δοκεῖ μὴ ἐλαττοῦσθαι συζῶντι καὶ ῥᾳστα ἂν εἴη. τῶν ἀνθρωπίνων δὲ καὶ ταύτην συγχωρεῖσθαι, μὴ δαιμονικωτάτην. σημεῖον δὲ καὶ τὸ μὴ μετέχειν τὰ λοιπὰ ζῷα εὐδαιμονίας οὐδὲ τοιαύτης ἐνεργείας ἐστερῆσθαι τελείως. τοῖς μὲν θεοῖς, πᾶς ὁ βίος μακάριος. τοῖς δὲ ἀνθρώποις, ἐφ' ὅσον ὁμοιώματι τοιαύτης ἐνεργείας ὑπάρχει. τῶν δ' ἄλλων ζώων οὐδὲν εὐδαιμονεῖ

νεῖ· ἐπεὶ δὴ οὐδὲ μόνον κοινωνεῖ θεωρίας, ἐφ' ὅσον δὲ καὶ δοκεῖ ἡ θεωρία
εἶναι εὐδαιμονία, ἢ οἷς μάλλον ὑπάρχει τὸ θεωρεῖν, καὶ εὐδαιμονεῖεν
ἂν οὐ κατὰ συμβεβηκὸς, ἀλλὰ κατὰ τὴν θεωρίαν· αὕτη γὰρ καθ'
αὑτὴν τιμία· ὥστ' εἴη ἂν ἡ εὐδαιμονία, θεωρία τις· δεήσει δὲ καὶ
φιλεκτὸς εὐημερίας ἀνθρώπῳ ὄντι· οὐ γὰρ αὐτάρκης ἡ φύσις
πρὸς τὸ θεωρεῖν· ἀλλὰ δεῖ καὶ τὸ σῶμα ὑγιαίνειν καὶ ζοφὴν καὶ
τὴν λοιπὴν θεραπείαν ὑπάρχειν· ἂν μὴν οἰητέον γε πολλῶν ἢ μει-
ζόνων δεήσεσθαι τὸν εὐδαίμονα, εἰ μὴ ἐνδέχεται αὐτὸν τῶν ἐκτὸς
ἀγαθῶν, μακάριον εἶναι· ἐν γὰρ τῇ ὑπερβολῇ τοῦ αὐτάρκους, οὐ
δ' ἡ πρᾶξις· δυνατὸν γὰρ ἄνευ τούτων τῶν καὶ θαλάττης πρά-
τειν, τὰ καλά· καὶ γὰρ ἀπὸ μετρίων δύναιτο ἄν τις πράττειν τὰ
κατὰ τὴν ἀρετήν· τοῦτο δ' ἔστιν ἰδεῖν ἐναργῶς· οἱ γὰρ ἰδιῶται
τῶν δυνατῶν, οὐχ ἧττον δοκοῦσι τὰ ἰδιωτικὴ πράττειν, ἀλλὰ μᾶλ-
λον· ἱκανὸν δὲ τοσαῦθ' ὑπάρχειν· ἔσται γὰρ ὁ βίος εὐδαίμων, τοῦ
κατὰ τὴν ἀρετὴν σπουδαίου· ἀσόλων δὲ τοὺς εὐδαίμονας ἴσ-
ως ἀποφαίνεται καλῶς εἰπὼν μετρίως τοῖς ἐκτὸς κεχορηγη-
μένους· ὡς τὰ πράττειν δὲ τὰ κάλλιστα οὐ φάσκει βεβιωκότα σω
φρόνως· οὐδὲ χρειὰ μέτρια κεκτημένους, πρᾶξιν ἀδεῖ· ἔοι-
κε γὰρ καὶ ἀναξαγόρας οὐ πολύσιον ἢ δωσάμενον ὑπολαβεῖν, τὸν εὐ-
δαίμονα εἰπὼν ὅτι δὲ καὶ θαυμάσειεν εἴ τις ἀγορᾷ φανείη τοῖς
πολλοῖς· ὅτι γὰρ κεῖνος τῆς ἐκτὸς τούτων αἰδήμων ὁμοιοῦ· συμ
φωνεῖν ἢ τοῖς λόγοις ἔοικασιν αἱ τῶν σοφῶν δόξαι· ὥστιν μὲν γὰρ
ἐν τοιαῦτα ἔχειν τινά· τὸ ἀληθὲς δ' ἐν ῥᾳδίοις πρακτοῖς ἐκ τῶν
ἔργων τοῦ βίου κεῖται· ἐν τούτοις γὰρ τὸ κύριον· σκοπεῖν ἢ
τὸν προφερομένων ἀεὶ τὰ ἔργα καὶ τὸν βίον ἐναρμόττοντας συμ-
ᾠδὸν τῶν μὲν τοῖς ἔργοις ἅπτεσθαι· διαφωνοῦντα δὲ λόγους ὑπο-
πτέον· ὃ δὴ καὶ νῦν ἐνεργῶν ἢ τοῦ τὸν θεραπευόμενον καὶ δι-
κείμενος ἄριστα, θεοφιλέστατος ἔοικεν εἶναι· εἰ δ' τις ἐν μέλλο
τῶν ἀνθρωπίνων ὑπὸ θεῶν γίνεται, ὡς περ δοκεῖ, καὶ εἰκὸς ἐν αὐτῶν ὁ
μενον χαίρειν τε αὐτοὺς τῷ ἀρίστῳ τῷ συμφυεστάτῳ τῷ τοῦ δ' ἀνεικ ὁ

μᾶλ. ἢ γὰρ ὑπὲρ αὐτῶν ταῖς μάλιστα φιλητικοῦσιν, αὐτὸν τοῦτο
ὡς τῷ φίλῳ αὐτοῖς ὢν μέλλομεν ὁρθῶς τι ἢ καλῶς πράτ
τοντες. ὅτι δ' ἂν τοῦτο τὸ αὐτὸ τῷ σοφῷ μάλιστα ὑπάρχει, οὐκ ἄδηλ'
θεοφιλέστατος ἄρα. τὸ μὲν γὰρ δοκεῖ κοινὸν ἦν δοῦναι μονέστατον. ὥστε καὶ
δῆτα εἴη ὁ σοφὸς μάλιστ' ἂν δαίμων. ἆρ' οὖν εἰ περὶ τὰ τρία τὰ
τ' ἀρετὴ ἢ ἡ φιλία ἢ ἡδονή, ἱκανῶς εἴρηται τρισὶ τύρις τέ
λος ἐκείνοιν τὸν προαίρεσιν, ἢ καθάπερ λέγεται δ' ὅδ' ἐν
τοῖς πρακτοῖς τέλος τὸ θεωρῆσαι ἕκαστα καὶ γνῶναι, ἀλλὰ μᾶλλον
τὸ πρὸς τὸ μαθεῖν. δ' ἡδὴ περὶ ἀρετῆς ἱκανὸν τὸ εἰρῆσθαι. ἀλλ' ἔχ'
καὶ χρῆσθαι πειρατέον. ἢ εἴ πως ἄλλως ἀγαθοὶ γινόμεθα. εἰ μὲν οὖν
ἦσαν οἱ λόγοι αὐτάρκεις πρὸς τὸ ποιῆσαι ἐπιεικεῖς, πολλὰς ἂν μισθὸς
καὶ μεγάλας δικαίως ἔφερον καὶ τὸ μθέοντιν, καὶ δεῖ δὴ αὐτοὺς πορί
σασθαι καὶ ἀσκῆσαι τὸν μὲν φαύλον τὸν προθέψαι μὲν καὶ παρορμῆσαι τὸν νέον
τὸν δ' ἐλευθέριόν τε ἦθος τὸν ἡμερίαν. ἢ ὡς ἀληθῶς φιλόκαλον
ποιῆσαι ἂν κατασκώχιμεν ἐπιθυμίᾳ ἀρετῆς. τοὺς δὲ πολλὰς ἀδύνατ'
πρὸς καλοκαγαθίαν προθέψασθαι. δ' ἀπειθοῦσι καὶ δοῦλοι πεφυκέναι
χειν, ἀλλὰ φόβῳ. δ' ἀπέχεσθαι τῶν φαύλων διὰ τὸ δεῖ, ἀλλὰ δι'
τὰς τιμωρίας. ζῶντες γὰρ τοῖς οἰκείοις ἡδοναῖς διώκουσι
καὶ δι' ὧν αὐτοῖς ἔσονται φεύγουσι δὲ τὰς ἀντικρούσας λύπας. τοῦ
καλοῦ καὶ ὡς ἀληθῶς ἡδέος, δ' ἐννοίας ἔχουσιν ἄγευστοι ὄντες. τοὺς
δὴ τοιούτους τίς ἂν λόγος μεταρρυθμίσειε. δ' γὰρ οἷόν τε ἢ ῥᾴδιον τὰ
ἐκ παλαιοῦ ῥιζωθέντα κατεπανορθῶσαι λόγῳ μεταστῆσαι. ἀγαπητὸν
τ' δ' ἴσως ὅσον, εἰ πάντων τ' ὑπαρχόντων δεῖ ὧν οἰκεῖος δοκεῖ μὲν
εἶναι, μεταλάβοι μὲν φιλαρετῆς. γίνεσθαι δὲ πειθοῦς οἷόν τε, οἱ
μὲν, φύσει. οἱ δ', ἔθει. οἱ δ', διδαχῇ. τὸ μὲν οὖν φιλοφύσεως, δῆλον ὡς
ἐφ' ἡμῖν οὐ πάρεστι, ἀλλὰ διά τινος θείας αἰτίας τοῖς ἀληθῶς
εὐτυχέσιν ὑπάρχει. ὁ δὲ λόγος καὶ διδαχὴ μήποτε οὐκ ἐν ἅπασιν ἰ-
σχύει, ἀλλὰ δεῖ προδιαρρᾳθυμῆσθαι τῇ ἤθεσι τὴν τοῦ ἀκροατοῦ ψυχὴν
πρὸς τὸ καλῶς χαίρειν καὶ μισεῖν, ὥσπερ γῆν τὴν θρέψασαν τὸ σπέρ
μα. δ' γὰρ οὐκ ἀκούσεται λόγου ἀποδέχεται. δ' δ' οὐ συνίησι κακῶς
πάσχοντος

ζῶν

ζῶν· τὸν δ' οὕτως ἐχόντα σῶσοῖός τε μεταπεῖσαι ὅλως δ' οὐδὲ δοκεῖ λόγῳ ὑπείκειν τὸ πάθος, ἀλλὰ βίᾳ· δεῖ δὴ τὸ ἦθος πρού πάρχειν πῶς οἰκεῖόν φ' ἀρετῆς, στέργον τὸ καλὸν καὶ δυσχεραίνον τὸ αἰσχρόν· ἐκ νέου δ' ἀγωγῆς ὀρθῆς τυχεῖν πρὸς ἀρετὴν, ἀλεπτόν, μὴ ὦ τοι οὕτοις ἁφέντα νόμοις· τὸ δ' σωφρόνως ζῆν καὶ τενικῶς, μὴ οὐχ ἡδὺ τοῖς πολλοῖς· ἀλλ' ὡς τοιαῦτα μὲν οὐ νόμοις δεῖ τιτὰ χαίροντα ζῆν καὶ τὰ ὠὶ τὴν δύναται· οὐκ ἔσται γὰρ λυπηρὰ σωθῆναι ὁ μὴ ἀκούσιος, οὐχὶ κἂν ὁ δεῖσων μὲν οὐ τὸν τροφῆς καὶ ὠὶ μελέτας τυχεῖν ὀρθῆς, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἀνδρωθέντας δεῖ ὠὶ τὴν δύναμιν αὐτὰ καὶ ἐθίζεσθαι, καὶ περὶ τοῦτο δεόμεθ' ἀνόμων· καὶ ὅλως δὴ περὶ πάντα τὸν βίον· οἱ γὰρ πολλοὶ ἀνάγκῃ μᾶλλον ἢ λόγῳ πειθαρχοῦσι καὶ ζημίαις ἢ τῷ καλῷ· διόπερ οἴονται τινὲς τοὺς νομοθετοῦντας δεῖν μὲν ὠὰ παρακαλεῖν ὠὶ τὸ ἀρετὴ καὶ προτρέπεσθαι τοῦ καλοῦ χάριν ὡς ὑπακουσομένων τῶν ὠὶ φρονίμως τοῖς ἔθεσι προηγουμένως· ἀπειθοῦσι δὲ καὶ ἀφυεστέροις οὖσι, κολάσεις καὶ τιμωρίας ὠὶ τιθέναι· τοὺς δ' ἀνιάτους ὅλως ὀξοβελίζειν· τὸν μὲν γὰρ ὠὶ φαῦλον καὶ πρὸς τὸ καλὸν ζῶντα τῷ λόγῳ πειθαρχήσειν, τὸν δὲ φαῦλον, ἀδυνήσορεγόμενον, λύπῃ κολάζεσθαι ὡς πληγῇ θηρίον· διὸ φασὶ δεῖν τοὺς τοιούτους ἀνιᾶν λύπας· αἱ μάλιστα ἂν τιθοῦν τοὺς ἀγωγίμους ἀνδραποδώδεις· εἰ δ' οὖν καθάπερ εἴρηται τὸν μέσον μὲν ἀγαθὸν ἁφῶσι καλῶς δεῖν καὶ ἐθισθῆναι· εἶθ' ὅτων ὠὶ τὴν ὕλην ὦσι ζῶν, καὶ μήτε κόρτα μήτε κόν τῳ πρέπῃ τὸ φαῦλα· ταῦτα δὲ τίνοιτ' ἂν εἴη μόνοις καὶ τάττειν οὖν καὶ τάξιν ὀρθὴν ἔχουσαν ἰσχύν· ἢ μὲν τάξις ἀνάγκη πρόσταττε ἰσχύειν, ὁ δὲ τὰ ἀναγκαῖον οὐ δηλόλως ἡδέος ἂν δρᾶν μὲν ἀσχολέως ὄντος, ἢ τινὸς τοιούτου· ὁ μὲν γὰρ ἀναλγησίαν ἔχει δώσει μὲν, λόγου δ' ὠὰ τοῦτινος φρονήσεως καὶ νοῦ· ἡ δὲ μὲν ἂν ὧν ἐχρῆσαν τοῖς ἐναντίοις μὲν τοῖς ὀφελίμοις, καὶ ὀρθῶς ἂν τὸ δρῶσιν ὁ δὲ νόμος, ἀνάγκην τινὰ πρὸς τὸ πονηρὸν οὐκ ἔχει· τίς δ' οὐ λύπη τὴν λακεδαιμονίων πόλιν μόνη δὲ τὴν λακεδαιμονίων νομοθέτησιν ὠὶ μέλλουσαν εἰσπριῆ-

σθαι τροφῆς τε καὶ ἐπιτηδευμάτων. ἐν δὲ ταῖς πλείσταις τῶν πόλεων, ἐξημέληται περὶ τῶν τοιούτων. καὶ ζῇ ἕκαστος ὡς βούλεται. κυκλωπικῶς θεμιστεύων παίδων ἠδ' ἀλόχου. κράτιστον μὲν οὖν τὸ γίνεσθαι κοινὴν ἐπιμέλειαν καὶ ὀρθὴν καὶ δρᾶν αὐτὸ δύνασθαι. κοινῇ δ' ἐξαμελουμένων, ἑκάστῳ δόξειεν ἂν προσήκειν τοῖς σφετέροις τέκνοις καὶ φίλοις εἰς ἀρετὴν συμβάλλεσθαι ἢ προαιρεῖσθαί γε. μάλιστα δ' ἂν τοῦτο δύνασθαι δόξειεν ἂν ἐκ τῶν εἰρημένων νομοθετικὸς γενόμενος. αἱ μὲν γὰρ κοιναὶ ἐπιμέλειαι δῆλον ὅτι διὰ νόμων γίνονται. ἐπιεικεῖς δ' αἱ διὰ τῶν σπουδαίων γεγραμμένων καὶ ἢ ἀγράφων. οὐδὲν ἂν δόξειε διαφέρειν, οὐδὲ δι' ὧν εἷς ἢ πολλοὶ παιδευθήσονται, ὥσπερ οὐδ' ἐπὶ μουσικῆς καὶ γυμναστικῆς καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων. ὥσπερ γὰρ ἐν ταῖς πόλεσιν ἐνισχύει τὰ νόμιμα καὶ τὰ ἤθη, οὕτω καὶ ἐν οἰκίαις, οἱ πατρικοὶ λόγοι καὶ τὰ ἔθη καὶ ἔτι μᾶλλον διὰ τὴν συγγένειαν καὶ τὰς εὐεργεσίας. προϋπάρχουσι γὰρ στέργοντες καὶ εὐπειθεῖς τῇ φύσει. ἔτι δὲ καὶ διαφέρουσιν αἱ καθ' ἕκαστον παιδεῖαι τῶν κοινῶν, ὥσπερ ἐπ' ἰατρικῆς. καθόλου μὲν γὰρ τῷ πυρέττοντι συμφέρει ἀσιτία καὶ ἡσυχία. τινὶ δ' ἴσως οὔ. ὅ τε πυκτικὸς ἴσως οὐ πᾶσι τὴν αὐτὴν μάχην περιτίθησιν. ἐξακριβοῦσθαι δὴ δόξειεν ἂν μᾶλλον τὸ καθ' ἕκαστον ἰδίας τῆς ἐπιμελείας γινομένης. μᾶλλον γὰρ τοῦ προσφόρου τυγχάνει ἕκαστος. ἀλλ' ἐπιμεληθείη μὲν ἄριστα καθ' ἓν, καὶ ἰατρὸς καὶ γυμναστὴς καὶ πᾶς ἄλλος ὁ τὸ καθόλου εἰδὼς ὅτι πᾶσιν ἢ τοῖς τοιοισδί. τοῦ κοινοῦ γὰρ αἱ ἐπιστῆμαι λέγονταί τε καὶ εἰσίν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἑνός τινος οὐδὲν ἴσως κωλύει καλῶς ἐπιμεληθῆναι καὶ ἀνεπιστήμονα ὄντα, τεθεαμένον δ' ἀκριβῶς τὰ συμβαίνοντα ἐφ' ἑκάστῳ δι' ἐμπειρίαν, καθάπερ καὶ ἰατροὶ ἔνιοι δοκοῦσιν ἑαυτῶν ἄριστοι εἶναι, ἑτέρῳ οὐδὲν ἂν δυνάμενοι ἐπαρκέσαι. οὐδὲν δ' ἧττον ἴσως τῷ γε βουλομένῳ τεχνικῷ γενέσθαι καὶ θεωρητικῷ ἐπὶ τὸ καθόλου βαδιστέον εἶναι δόξειεν ἄν, κἀκεῖνο γνωριστέον ὡς ἐνδέχεται. εἴρηται γὰρ ὅτι περὶ τοῦθ' αἱ ἐπιστῆμαι. τάχα δὲ καὶ τῷ βουλομένῳ δι' ἐπιμελείας βελτίους ποιεῖν, εἴτε πολλοὺς εἴτ' ὀλίγους, νομοθετικῷ πει-

ρατέον μηδέποτε. εἰ δὲ μὴ ὁμοίως ἀγαθοὶ γενοίμεθα ἄν· ὅτι μὲν γὰρ οὖν
ἡ τὸν προστιθέντα δεῖ ἀγαθὸν εἶναι καλῶς, δῆλόν ἐστι· τοῦ τυχόντος· ἀλλ' ἐπὶ
τίνος, τοιοῦτόν τινος, ὥσπερ ἐπὶ τῆς τῶν ὅπλων ὠφελείας, ὧν ὁ δοὺς ὠφε-
λεῖ τι ἢ φρονήσεως· ἆρ' οὖν μετὰ τοῦ τοιούτου ποιητέον πόθεν
ἢ πῶς; ὁ νομοθετικὸς μέντοι αὐτὸς, ἢ καθάπερ ὠφελεῖ τῶν ἄλλων τὰς
τῶν πολιτῶν· μόριον γὰρ ἐδόκει φρονήσεως εἶναι, ἢ οὐχ ὅμοιος
φαίνεται δὲ καὶ ἡ πολιτικὴ καὶ τῶν ὅπλων ἐπιστημῶν τὴν δύναμιν
ὢν· ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἄλλοις, οἱ αὐτοὶ φαίνονται τὰς δυνάμεις ἔχειν
δοῦλοι δὴ ἐνεργοῦντες ἀπ' αὐτῶν· οἷον ἰατροί γραφεῖς· ταὐτὸν δὲ
πολιτικὰ ἔοικεν εἶναι δοκοῦντα μὴ δὲ δόξειν οἱ σοφισταί· πρᾶγμα γὰρ
ἄλλο οὐ πολιτεύονται μὴ δοκοῦσι, οἰόμενοι δεῖν ἀνδρὶ τὸ τοιοῦτο πρᾶγ
τεῖν, ἢ μωρίᾳ μᾶλλον ἢ ἀνοίᾳ· οὔτε γὰρ γράφουσι, οὔτε λέ
γουσι περὶ τοιούτων φαίνομαι· καίριά μᾶλλον ἴσως, ἢ λόγους
δικανικούς τε δημηγορικούς· ἀλλ' αὖ πολιτικούς τε καὶ ῥητορικό-
τους, ῥυσσφετέρους εἶεν, ἢ τίνας ἄλλους τῶν φίλων· ὑπολαμβάνειν ἢν
εἰκὸς ῥᾴδιόν γε· ὅτι γὰρ τὰς πόλεσιν ἄμεινον ἄνευ καὶ τὴν πολιτείαν
αὖ· οὐθ' αὐτοῖς ὑπάρξαι προέλοιντ' ἂν μᾶλλον ἢ τοιαύτης δυ-
νάμεως· δῆλον δὴ ἐκ τῶν ἔργων· ὀλίγα μὲν μικρόν γε ἔοικεν ἡ ἐμπειρία
συμβάλλεσθαι· οὐδὲ τίνων τοῦ αὐτοῦ ἀφ' ἑκάστου πολιτικὴ σωφροσύνης μᾶλ-
λον πολιτικοί· διὸ τῶν ἐμπείρων μὲν οἱ πολιτικὴν εἰδέναι, προσδεῖν
ἔοικε μὲν ἐμπειρίας· τῶν δὲ σοφιστῶν οἱ ἐπαγγελλόμενοι, λίαν φαίνον-
ται ῥᾳθυμεῖν τοῦ διδάξαι· ὅλως δὲ δῆλον ὅτι ὁποῖόν τινά τινα ποιεῖ πολί
τιν· δῆλον δὲ καὶ τὸν αὐτὸν τοῦτον τρόπον· ἃ δὲ ἡ χείρω τίθεται μόνον
ἐφ' ὅσον ἐστὶν ὁ νομοθετῶν σωφρονιστὴν τοὺς ἀνθρώπους τῶν
νόμων· ἐκλέξασθαι γὰρ εἶναι τοὺς ἐπιεικεῖς ὡς περὶ δὲ τῶν ἐκ λογὴν
δεῖν ἐστὶν ἐπιστήμης· καὶ τὸ κεῖνται ὀρθῶς μέτριον ὡς περὶ ἐν τοῖς κατὰ μέ
σον λόγον· οἱ γὰρ ἔμπειροι περὶ ἕκαστα εἰδέναι οὗτοί εἰσιν ὀρθῶς τὰ ἔργα·
καὶ δι' ὧν ἢ πῶς ἐστὶ τελεῖται ἃ δεῖ, συνίασι· καὶ πρὸς ἃ πρὸς
σωφρονεῖ· τοῖς δ' ἀπείροις, ἀπαγορευτέον τὸ μὴ δυσλανθάνειν ἐν
ᾧ ἢ κακῶς πεπόηται τὸ ἔργον· ὥσπερ ἐν τῇ γραφικῇ·

οἷ̓ μόμοι ρῖς πρλι τικοῖσ ἔργοις, ἐοίκασι. ὥσ̓ ὃν ἐκ τούτων μομο
θετικὸς γ̓ ἡόιτ̓ ἂν τις, ἢ τοὺς ἀείσους κείμαι. ὃ γὰρ φάινο ται. οὐ
δ̓ ἱκανοῖ ἐκτῶν συγγραμμάτων λέγειν. καίτοι πειρῶν̓ λέ
γειν, οὐ μόνον τὰ θραπεύματα, ἀ λὰ καὶ ὡσ̓ ἱαθεῖς ναὶ. καὶ ὡσ δεῖ
θραπεύειν, ἑκάσου διελόμενοι τὰς ἕξεις. ταῦτα δὲ τοῖς μὲν ἐμ
πείροις, ὠφέλ̓ ιμα εἶναι δοκεῖ. τοῖσ δ̓ ἀνεπιστήμοσιν ἀχρεῖα. ἴσως
δ̓ ἂν τὸ μωνὴ τῶν πολιτειῶν αἰσυναγωγὴ τοῖς μὲν δυναμέ
νοις θεωρῆσαι καὶ κρῖναι ταῦτα, καλῶς ἡ̓ρῶ ἀντίον, ἢ πρίαπρίοις ἂῤ
μόττ̓ ἐφ̓ ηὕρησε ἂν εἶη. τοῖσ δ̓ ἀνευ ἕξεως τοῦτοι οὐ ταδιεξιοῦσι, τὸ
μὲν κείνων καλῶς, ὃ κἂν τύχοι. εἰ μὴ ἄρα καὶ τόμαγον. δὐσυνε
τώτεροι εἰσ ταῦτα τάχα ἂν γένοιντ̓. παῤ ἁλιπόντων οὖν τ̓ προ
τέρων, ἀνερεύνητον τὸ ὡσ̓ εἰκὸς νομοθεσίας αὖ τὰς ἰδίσασθ̓ αι
μᾶλλον, βέλτιον̓ ἴσως. ἁ̓λ̓ ὡσ δὴ περὶ πολιτείας, ὅ̓ ὡσ εἰσδιώσα
μεν ἢ περὶ τὰ ἀνθρώπινα φιλοσοφίας τιλφωθῇ. πρῶτον μὲν οὖν
εἴ τι κατὰ μέρος εἰρηται καλῶς τὰ τῶν προγενεστέρων, πειραθῶ
μὲν ἐπιθεῖν. εἶτα τὰς κτῶν συνηγμένων πολιτειῶν θεωρῆσαι τὰ πρία
φθείρουσι τὰς πόλεις, καὶ τὰ σῴζοντα ἑκάστοις τῶν πολιτειῶν, καὶ διὰ τίνας
αἰτίας, αἱ μὲν, καλῶς· αἱ δ̓, τοὐναντίον πολιτεύονται. θεωρηθέν
των γὰρ τούτων τάχα ἂν μᾶλλον συνίδοι μεν, ἡ ποία
πολιτεία ἀρίστη. καὶ πῶς ἑκάστη τις χθεῖσα ἂν
τίσι νόμοις καὶ ἔθεσι χρῶτ̓ ἂν.
λέγωμεν οὖν ἀρξάμε
νοι.

Τέλος τῶν ἠθικῶν νικομαχείων ἀριστοτέλους.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ, ΤΟ Α

Πᾶσαν πόλιν ὁρῶμεν κοινωνίαν τινὰ οὖσαν, καὶ πᾶσαν κοινωνίαν ἀγαθοῦ τινος ἕνεκεν συνεστηκυῖαν, τοῦ γὰρ εἶναι δοκοῦντος ἀγαθοῦ χάριν, πάντα πράττουσι πάντες, δῆλον, ὡς πᾶσαι μὲν ἀγαθοῦ τινος στοχάζονται, μάλιστα δὲ τῶν κυριωτάτου πάντων, ἡ πασῶν κυριωτάτη τε καὶ πάσας περιέχουσα τὰς ἄλλας· αὕτη δ' ἐστὶν ἡ καλουμένη πόλις καὶ ἡ κοινωνία ἡ πολιτική. Ὅσοι μὲν οὖν οἴονται τε πολιτικὸν καὶ βασιλικὸν καὶ οἰκονομικὸν καὶ δεσποτικὸν εἶναι τὸν αὐτὸν οὐκ ἀληθῶς λέγουσι· πλήθει δὲ καὶ ὀλιγότητι νομίζοντες διαφέρειν, ἀλλ' οὐκ εἴδει τοῦτ' ἕκαστον· οἷον ἂν μὲν ὀλίγων, δεσπότην· ἂν δὲ πλειόνων, οἰκονόμον· ἔτι δὲ πλειόνων πολιτικὸν ἢ βασιλικόν· ὡς δὲν διαφέρουσαν μεγάλῃ οἰκίᾳ μικρὰν πόλιν· καὶ πολιτικὸν δὲ καὶ βασιλικὸν ὅταν μὲν αὐτὸς ἐφεστήκῃ, βασιλικόν· ὅταν δὲ κατὰ λόγους ἃ εἰώθασί μνησθῆναι τοιαύτης, καὶ μέρος ἄρχων ἀρχόμενος πολιτικόν· ταῦτα δ' ἀκόλουθα ἀληθῆ. δῆλον δὲ ἐκ τοῦ λεγομένου εὐθὺς ἐπισκοποῦσι κατὰ τὴν ὑφηγημένην μέθοδον· ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς ἄλλοις τὸ σύνθετον μέχρι τῶν ἀσυνθέτων ἀνάγκη διαιρεῖν (ταῦτα γὰρ ἐλάχιστα μόρια τοῦ παντός), οὕτω καὶ πόλιν ἐξ ὧν σύγκειται σκοποῦντες, ὀψόμεθα· καὶ περὶ τούτων μᾶλλον, τί τι διαφέρουσιν ἀλ-

λήλων, καὶ ἔστι τεχνικὸν ἐνδέχεται λαβεῖν περὶ ἕκαστον τῶν ἐν θεμένων· εἰδήτισ ἐξ ἀρχῆς τὰ πράγματα φυόμενα βλέψαντι, ὥσπερ καὶ τοῖς ἄλλοις, καὶ τούτοις κάλλιστ' ἂν οὕτω θεωρήσειεν· αὐτὰ γὰρ δὴ πρῶτον συνδυάζεσθαι τοὺς ἄνευ ἀλλήλων μὴ δυναμένους εἶναι· οἷον θῆλυ μὲν καὶ ἄρρεν διὰ γενέσεως ἕνεκεν· καὶ τοῦτο, οὐκ ἐκ προαιρέσεως· ἀλλ' ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ζώοις καὶ φυτοῖς φυσικόν, τὸ ἐφίεσθαι, οἷον αὐτὸ τοιοῦτον καταλιπεῖν ἕτερον· ἄρχον δὲ φύσει τὸ ἄρχόμενον διὰ τὴν σωτηρίαν· τὸ μὲν γὰρ διανοίᾳ δυνάμενον τῇ διανοίᾳ προορᾶν, ἄρχον φύσει καὶ δεσπόζον φύσει· τὸ δὲ δυνάμενον τῷ σώματι ταῦτα πρᾶξαι, ἀρχόμενον καὶ φύσει δοῦλον· διὸ δεσπότῃ καὶ δούλῳ τὸ συμφέρον· φύσει μὲν οὖν διώρισται τὸ θῆλυ καὶ τὸ δοῦλον· θὲν ἡ φύσις ποιεῖ τοιοῦτον, οἷον χαλκοτύπον τὴν μάχαιραν πρὸς ἕν· οὕτω γὰρ ἂν ἀποτελοῖτο κάλλιστα τῶν ὀργάνων ἕκαστον μὴ πολλοῖς ἔργοις ἀλλ' ἑνὶ δουλεῦον· ἐνδὲ τοῖς βαρβάροις τὸ θῆλυ καὶ δοῦλον τὴν αὐτὴν ἔχει τάξιν· αἴτιον δ' ὅτι τὸ φύσει ἄρχον οὐκ ἔχουσιν· ἀλλὰ γίνεται κοινωνία αὐτῶν, δούλου καὶ δούλου· διὸ φασὶν οἱ ποιηταὶ βαρβάρῳ δ' Ἕλληνας ἄρχειν εἰκός· ὡς τὸ φύσει βάρβαρον καὶ δοῦλον ὄν· ἐκ μὲν οὖν τούτων τῶν δύο κοινωνιῶν, οἰκία πρώτη· καὶ ὀρθῶς Ἡσίοδος εἶπε ποιήσας· οἶκον μὲν πρώτιστα γυναῖκά τε βοῦν τ' ἀροτῆρα· ὁ γὰρ βοῦς ἀντ' οἰκέτου τοῖς πένησιν ἐστίν· ἡ μὲν οὖν εἰς πᾶσαν ἡμέραν συνεστηκυῖα κοινωνία κατὰ φύσιν, οἵ εἰσιν· οὓς Χαρώνδας μὲν καλεῖ ὁμοσιπύους· ὠὴ μὲν Ζάλευκος δὲ ὁκρῆσ· ὁμοκάπους· ἡ δ' ἐκ πλειόνων οἰκιῶν κοινωνία πρώτη χρήσεως ἕνεκεν μὴ ἐφημέρου, κώμη· μάλιστα δὲ κατὰ φύσιν ἔοικεν ἡ κώμη ἀποικία οἰκίας εἶναι· οὓς καλοῦσί τινες ὁμογάλακτας παῖδάς τε καὶ παίδων παῖδας· διὸ καὶ τὰ πρῶτον ἐβασιλεύοντο αἱ πόλεις· ἦν γὰρ ἔτι τὸ ἔθνη, ἐκ βασιλευομένων συνῆλθον· πᾶσα γὰρ οἰκία βασιλεύεται ὑπὸ τοῦ πρεσβυτάτου· ὥστε

μάχαιρα gladius delphicus, doc. At Syracusis mitrâ multis usibus accommodatum, qualia nunc sunt, quæ simul gladij simul stylj sunt & acus, & ité lima.

βάρβαρος

οἰκία

οἰκία ἢ ἀρχοδίκη Κάπη ἢ Φάλαγξ

ὁμοσίπλους ὁμοκάπους Κώμη ὁμογάλακτας

ὥστε καὶ ἀριστείαν δὲ ἀπὸ τοῦ συμφέροντος, ἢ τὸ ὅτι μόνος λέγεται ὁμοίως θεμιστοτεῖ ἕκαστος ὡς εἶπε, καὶ ἀλόχων· ὡς οὐδὲ ἡμεῖς οὕτω τὰ ἄρχαια ᾠκουν. ἔφυς θεὸς ἢ δι' ἀρετὴν πάντα φασὶ βασιλεύεσθαι ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ μὲν ἔτι νῦν, οἱ δὲ τὰ ἄρχαια ἐβασιλεύοντο· ὥσπερ ἢ καὶ τὰ εἴδη ἑαυτοῖς ἀφομοιοῦσιν οἱ ἀνθρωποι, οὕτω καὶ τοὺς θεούς· καὶ ἐκ πλείονων κωμῶν κοινωνία τελεία, πόλις· καὶ ἤδη πάσης ἔχουσα τέρας τῆς αὐταρκείας ὡς ἔπος εἰπεῖν· γινομένη μὲν οὖν τοῦ ζῆν ἕνεκεν, οὖσα δὲ τοῦ εὖ ζῆν· διὸ πᾶσα πόλις φύσει, εἴπερ καὶ αἱ πρῶται κοινωνίαι· τέλος γὰρ αὐτῆ ἐκείνων· ἡ γὰρ φύσις τέλος ἐστίν· οἷον γὰρ ἕκαστόν ἐστι τῆς γενέσεως τελεσθείσης, ταύτην φαμὲν τὴν φύσιν εἶναι ἑκάστου, ὥσπερ ἀνθρώπου, ἵππου, οἰκίας· ἔτι τὸ οὗ ἕνεκα καὶ τὸ τέλος, βέλτιστον· καὶ αὐτάρκεια καὶ τέλος, βέλτιστον· ἐκ τούτων οὖν φανερὸν ὅτι τῶν φύσει ἡ πόλις ἐστίν· καὶ ὅτι ἄνθρωπος φύσει πολιτικὸν ζῷον· καὶ ὁ ἀπόλις διὰ φύσιν, καὶ οὐ διὰ τύχην, ἢ μὲν φαῦλός ἐστιν, ἢ κρείττων, ἢ ἄνθρωπος· ὥσπερ καὶ οὗ φησὶν Ὅμηρος λοιδορηθεὶς ἀφρήτωρ· ἀθέμιστος· ἀνέστιος· ἁμὰ δὲ φύσει τοιοῦτος καὶ πολέμου ἐπιθυμητής· ἀστιπλὴξ ὡς πρὸς ἄνομον· διότι δὲ πολιτικὸν ὁ ἄνθρωπος ζῷον, παντὸς μᾶλλον ἢ μελίττης καὶ παντὸς ἀγελαίου ζώου μᾶλλον, δῆλον· ἀθὲν γὰρ ὡς φαμὲν μάτην ἡ φύσις ποιεῖ· λόγον δὲ μόνον ἄνθρωπος ἔχει τῶν ζώων· ἡ μὲν οὖν φωνὴ τοῦ λυπηροῦ καὶ ἡδέος ἐστὶ σημεῖον· διὸ καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπάρχει ζώοις· μέχρι γὰρ τούτου ἡ φύσις αὐτῶν ἐλήλυθεν ὥστε αἰσθάνεσθαι τοῦ λυπηροῦ καὶ ἡδέος καὶ ταῦτα σημαίνειν ἀλλήλοις· ὁ δὲ λόγος ἐπὶ τοῦ δηλοῦν ἐστὶ τὸ συμφέρον καὶ τὸ βλαβερόν· ὥστε καὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον· τοῦτο γὰρ πρὸς τἆλλα ζῶα ἴδιον, τὸ μόνον ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ καὶ δικαίου καὶ ἀδίκου καὶ τῶν ἄλλων αἰσθήσεως ἔχειν· ἡ δὲ τούτων κοινωνία ποιεῖ οἰκίαν καὶ πόλιν· καὶ πρότερον δὴ τῇ φύσει πόλις ἢ οἰκία καὶ ἕκαστος ἡμῶν ἐστιν· τὸ γὰρ ὅλον πρότερον ἀναγκαῖον εἶναι τοῦ μέρους· ἀναιρουμένης γὰρ τοῦ ὅλου, οὐκέτι ποὺς οὐδὲ χείρ, εἰ μὴ ὁμωνύμως ὥσπερ εἴ τις λέγοι τὸν λίθινον· διαφθαρεῖσα γὰρ ἔσται τοιοῦτον· πάντα δὲ ὁρίζεται τῷ ἔργῳ καὶ τῇ δυνάμει· ὥστε μηκέτι τοιοῦτον ὄντα, ὀλίγου τοῦ

τὰ αὐτὰ εἶναι· ἀλλ' ὁμώνυμα. ὅτι μὲν οὖν ἡ πόλις, καὶ φύσει καὶ πρότερον ἢ ἕκαστος, δῆλον· εἰ γὰρ μὴ αὐτάρκης ἕκαστος χωρισθεὶς ὁμοίως τοῖς ἄλλοις μέρεσιν, ἔξει πρὸς τὸ ὅλον· ὁ δὲ μὴ δυνάμενος κοινωνεῖν ἢ μηθὲν δεόμενος δι' αὐτάρκειαν, οὐθὲν μέρος πόλεως· ὥστε ἢ θηρίον ἢ θεός. φύσει μὲν οὖν ἡ ὁρμὴ ἐν πᾶσιν ἐπὶ τὴν τοιαύτην κοινωνίαν· ὁ δὲ πρῶτος συστήσας, μείζων ἀγαθῶν αἴτιος· ὥσπερ γὰρ καὶ τελεωθὲν βέλτιστον τῶν ζώων ἄνθρωπός ἐστιν, οὕτω καὶ χωρισθὲν νόμου καὶ δίκης, χεῖριστον πάντων· χαλεπωτάτη γὰρ ἀδικία ἔχουσα ὅπλα· ὁ δ' ἄνθρωπος ὅπλα ἔχων φύεται φρονήσει καὶ ἀρετῇ· οἷς ἐπὶ τἀναντία ἔστι χρῆσθαι μάλιστα· διὸ ἀνοσιώτατον καὶ ἀγριώτατον ἄνευ ἀρετῆς καὶ πρὸς ἀφροδίσια καὶ ἐδωδὴν χεῖριστον· ἡ δὲ δικαιοσύνη πολιτικόν· ἡ γὰρ δίκη πολιτικῆς κοινωνίας τάξις ἐστίν· ἡ δὲ δίκη τοῦ δικαίου κρίσις. Ἐπεὶ δὲ φανερὸν ἐξ ὧν μορίων ἡ πόλις συνέστηκεν, ἀνάγκη περὶ οἰκονομίας εἰπεῖν πρότερον· πᾶσα γὰρ πόλις ἐξ οἰκιῶν σύγκειται· οἰκονομία μὲν ἡμέρα, ὧν αὖθις οἰκία συνίστανται· οἰκία δὲ τέλειος, ἐκ δούλων καὶ ἐλευθέρων· ἐπεὶ δ' ἐν τοῖς ἐλαχίστοις πρῶτον ἕκαστον ζητητέον· πρῶτα δὲ καὶ ἐλάχιστα μόρια οἰκίας, δεσπότης καὶ δοῦλος· καὶ πόσις καὶ ἄλοχος· καὶ τέκνα καὶ τέκνα· περὶ τριῶν οὖν τούτων σκεπτέον εἶη τέ-καστον καὶ ποῖον δεῖ εἶναι· ταῦτα δ' ἐστὶ δεσποτική· καὶ γαμική· καὶ γὰρ αὐτὴν ἀνόμασαν ἰδίῳ ὀνόματι· ἔστωσαν δ' αὗται ἃς εἴπομεν· ἔστι δέ τι μέρος ὃ δοκεῖ τοῖς μὲν εἶναι οἰκονομία· τοῖς δέ, μέγιστον μέρος αὐτῆς· ὅπως δ' ἔχει θεωρητέον· λέγω δὴ περὶ ἧς καλοῦμεν χρηματικῆς· πρῶτον δὲ περὶ δεσπότου καὶ δούλου εἴπωμεν· ἵνα τά, τε πρὸς τὴν ἀναγκαίαν χρείαν ἴδωμεν· καὶ εἴ τι πρὸς τὸ εἰδέναι περὶ αὐτῶν δυνάμεθα λαβεῖν βέλτιον, τὸ νῦν ὑπολαμβανόμενον· τοῖς μὲν γὰρ δοκεῖ ὡσαύτως μὴ τίς εἶναι ἡ δεσποτεία· μὴ ἡ αὐτὴ οἰκονομία μὴ δεσποτεία· καὶ πολιτικὴ καὶ βασιλική· καθάπερ εἴπομεν ἀρχόμενοι· τοῖς δὲ

παρὰ

πρὸς τὴν φύσιν τὸ δεσπόζειν· ἐν μόνῳ γὰρ, τὸν μὲν δοῦλον εἶναι· τὸ δ' ἐλεύθερον. φύσει δ' οὐδὲν διαφέρειν· διόπερ οὐδὲ δίκαιον· βίᾳ γὰρ· ἐπεὶ οὖν ἡ κτῆσις μέρος ἐστὶ τῆς οἰκίας ἔστι· καὶ ἡ κτητικὴ μέρος τῆς οἰκονομίας· ἀνάγκη γὰρ τὴν ἀναγκαίων, ἀδύνατον εἶναι ζῆν, καὶ εὖ ζῆν· ὥσπερ ταῖς ὡρισμέναις τέχναις ἀναγκαῖον ἂν εἴη ὑπάρχειν τὰ οἰκεῖα ὄργανα εἰμέλλει ἀπαρτιεῖσθαι τὸ ἔργον, οὕτω καὶ τῶν οἰκονομικῶν· τῶν δ' ὀργάνων, τὰ μὲν ἄψυχα· τὰ δὲ, ἔμψυχα· οἷον, τῷ κυβερνήτῃ, ὁμοίως οἴαξ ἄψυχον· ὁ δὲ πρωρεὺς ἔμψυχον· ὁ γὰρ ὑπηρέτης ἐν ὀργάνου εἴδει ταῖς τέχναις ἔστιν, ἔστω καὶ τὸ κτῆμα ὄργανον πρὸς ζωήν ἐστι· καὶ ἡ κτῆσις, πλῆθος ὀργάνων ἐστί· καὶ ὁ δοῦλος κτῆμά τι ἔμψυχον· καὶ ὡς περ ὄργανον πρὸ ὀργάνου πᾶς ὁ ὑπηρέτης· εἰ γὰρ ἠδύνατο ἕκαστον τῶν ὀργάνων κελευσθὲν, ἢ προαισθόμενον ἀπτιεῖ τὸ αὑτοῦ ἔργον, ὥσπερ τὰ δαιδάλα φασὶν, ἢ τοὺς τοῦ Φαίστου ξίφη δας, ὅς φησιν ὁ ποιητὴς, αὐτομάτους θεῖον δύεσθαι ἀγῶνα, οὕτως αἱ μερκίδες ἐκέρκιζον αὐτόκαι· καὶ τὰ πλῆκτρα ἐκιθάριζεν, ἀδὲν ἂν ἔδει οὔτε τοῖς ἀρχιτέκτοσιν ὑπηρετῶν, οὔτε τοῖς δεσπόταις δούλων· τὰ μὲν οὖν λεχθέντα ὄργανα, πρακτικὰ ὄργανά ἐστι· τὸ δὲ κτῆμα, πρακτικόν· ἀπὸ μὲν δὴ τῆς μερκίδος, ἕτερόν τι γίνεται παρὰ τὴν χρῆσιν αὐτῆς· ἀπὸ δὲ τῆς ἐσθῆτος καὶ τῆς κλίνης ἡ χρῆσις μόνον· ἔτι δὲ ἐπεὶ διαφέρει ἡ τῆς κτήσεως εἶδει καὶ ἡ πρᾶξις· ἡ δεόμεθα ἀμφότεραι ὀργάνων, ἀνάγκη καὶ ταύτας τὴν αὐτὴν ἔχειν διαφοράν· ὁ δὲ βίος, πρᾶξίς ἐστι· διὸ καὶ ὁ δοῦλος ὑπηρέτης τῶν πρὸς τὴν πρᾶξιν· τὸ δὲ κτῆμα λέγεται, ὡς περ καὶ τὸ μόριον· τὸ, τοῦ μορίου, οὐ μόνον ἄλλο ἐστὶ μόριον, ἀλλὰ καὶ ὅλως ἄλλο· ὁμοίως δὴ καὶ τὸ κτῆμα· διὸ ὁ μὲν δεσπότης τοῦ δούλου δεσπότης μόνον· ἐκείνου δ' οὐκ ἔστιν· ὁ δὲ δοῦλος, οὐ μόνον δεσπότου δοῦλός ἐστιν, ἀλλὰ καὶ ὅλως ἐκείνου· τίς μὲν οὖν ἡ φύσις τοῦ δούλου καὶ τίς ἡ δύναμις, ἐκ τούτων δῆλον· ὁ γὰρ μὴ αὐτοῦ φύσει· ἀλλ' ἄλλου· οὗτος δέ, ὅτος φύσει δοῦλός ἐστιν· ἀλλ' οὐδ' ἔστιν ἄνθρωπος, ὃς ἂν κτῆμα ᾖ, ἄνθρωπος ὢν· κτῆμα δὲ, ὄργανον πρακτικὸν

πρὶ δούλου· καὶ δεσπότου.

πότερον ἐστὶ τις δοῦλος φύσει ἢ οὔ.

κτικὸν καὶ χωριστόν· πότερον δ' ὅτι τισὶ φύσει τοιοῦτος, ἢ οὔ, καὶ πότερον βέλτιον καὶ δίκαιον τινὶ δουλεύειν, ἢ οὔ, ἀλλὰ πᾶσα δουλεία παρὰ φύσιν ἐστί, μετὰ ταῦτα σκεπτέον· ἔχαλεπὸν δὲ καὶ πῶς λόγῳ θεωρῆσαι, καὶ ἐκ τῶν νομίμων καταμαθεῖν· τὸ γὰρ ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι, οὐ μόνον τῶν ἀναγκαίων, ἀλλὰ καὶ τῶν συμφερόντων ἐστί· καὶ εὐθὺς ἐκ γενετῆς ἐνίοις διέστηκε· τὰ μὲν, εἰς τὸ ἄρχεσθαι· τὰ δ' εἰς τὸ ἄρχειν καὶ εἴδη πολλὰ ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων ἐστί· καὶ ἀεὶ βελτίων ἡ ἀρχὴ, ἢ τῶν βελτιόνων καὶ ἀρχομένων· οἷον, ἀνδρὸς, ἢ θηρίου· τὸ γὰρ ἀποτελούμενον ἀπὸ τῶν βελτιόνων, βέλτιον ἔργον· ὅπου δὲ τὸ μὲν, ἄρχει· τὸ δ' ἄρχεται, ὅτι τι τούτων ἔργον· ὅσα γὰρ ἐκ πλειόνων ἐνέστηκε καὶ γίνεται ἓν τι κοινὸν, εἴτε ἐκ συνεχῶν, εἴτε ἐκ διῃρημένων, ἐν ἅπασιν ἐμφαίνεται τὸ ἄρχον, καὶ τὸ ἀρχόμενον· καὶ τοῦτο ἐκ ψυχῆς πάσης φύσεως ἐνυπάρχει τοῖς ἐμψύχοις· καὶ γὰρ ἐν τοῖς μὴ μετέχουσι ζωῆς, ὅτι τις ἀρχή· οἷον, ἁρμονίᾳ· ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ἴσως ἐξωτερικωτέρας ἢ σκέψεως· τὸ δὲ ζῷον, πρῶτον συνέστηκεν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος· ὧν τὸ μὲν, ἄρχον ὅτι φύσει· τὸ δ' ἀρχόμενον. Δεῖ δὲ σκοπεῖν ἐν τοῖς κατὰ φύσιν ἔχουσι μάλιστα τὸ φύσει· οὐ γὰρ ἐν τοῖς διεφθαρμένοις· διὸ οὐδὲν βέλτιστον δοκεῖ μὴ ἐν τοῖς τοῦ σώματος καὶ ψυχὴν ἄνδρα θεωρητέον· ἐν ᾧ φανερὸν δοῦλον· τὸν δεσπότην ἢ μοχθηρῶς ἔχοντα, δόξειεν ἂν ἄρχειν πολλάκις τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς, διὰ τὸ φαύλως καὶ παρὰ φύσιν ἔχειν· ὅτε δ' οὐδαμῶς παρὰ λέγομεν· πρῶτον ἐν ζῴῳ θεωρῆσαι· ἔστι δεσποτικὸν ἀρχὴν καὶ πολιτικὴν· ὁ δὲ νοῦς τῆς ὀρέξεως, πολιτικὸν καὶ βασιλικὸν· ἐν οἷς φανερόν ὅτι, οὐ τὸ φύσει συμφέρον, τὸ ἄρχεσθαι τῷ σώματι ὑπὸ τῆς ψυχῆς, καὶ τῷ παθητικῷ μορίῳ ὑπὸ τοῦ νοῦ καὶ τοῦ μορίου τοῦ λόγου ἔχοντος· τὸ δ' ἐξ ἴσου, ἢ ἀνάπαλιν, βλαβερὸν πᾶσι· πάλιν ἐν ἀνθρώπῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις οὕτως· τὰ μὲν ἥμερα τῶν ἀγρίων βελτίω τὴν φύσιν· τούτοις δὲ πᾶσι βέλτιον ἄρχεσθαι καὶ σῴζεται· τυγχάνει γὰρ σῳζόμενα οὕτως· ἔτι δὲ τὸ ἄρρεν

πρὸς

πρὸς τὸ θῆλυ φύσει· τὸ μὲν κρεῖττον· τὸ δὲ, χεῖρον· τὸ μὲν, ἄρχον, τὸ δὲ, ἀρχόμενον· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἀναγκαῖον εἶναι, καὶ ἐπὶ πάντων ἀνθρώπων· ὅσοι μὲν οὖν τοσοῦτον διεστᾶσιν, ὅσον ψυχὴ σώματος· καὶ ἄνθρωπος, θηρίου, διάκεινται τοῦτον τὸν τρόπον· ὅσων ἔστιν ἔργον ἡ τοῦ σώματος χρῆσις, καὶ τοῦτ' ἐς' ἀπ' αὐτῶν βέλτιστον, οὗτοι μέν εἰσι φύσει δοῦλοι· οἷς βέλτιον ἐστὶν ἀρχεσθαι ταύτην τὴν ἀρχὴν ἥπερ καὶ τοῖς εἰρημένοις· ὅστις γὰρ φύσει δοῦλος, ὃ δὴ καὶ ἄλλου εἶναι· διὸ καὶ ἄλλου ἐστί· καὶ κοινωνῶν λόγου τοσοῦτον, ὅσον αἰσθάνεσθαι· ἀλλὰ μὴ ἔχειν· τὰ γὰρ ἄλογα οὐ λόγου αἰσθανόμενα ἀλλὰ παθήμασιν ὑπηρετεῖ· καὶ ἡ χρεία δὲ τοῦτο μικρὸν· ἡ γὰρ πρὸς τὰναγκαῖα τῷ σώματι βοήθεια σχεδόν τι παρ' ἀμφοῖν· καὶ παρά τι τῶν δούλων καὶ παρὰ τῶν ἡμέρων ζώων· βέλτιον μὲν γὰρ ἡ φύσις· καὶ τὸ σώματα διαφέροντα ποιεῖ τὰ τῶν ἐλευθέρων· καὶ τῶν δούλων· τὰ μὲν ἰσχυρὰ, πρὸς τὴν ἀναγκαίαν χρῆσιν· τὰ δ' ὀρθὰ οὐχρῆσται πρὸς τὰ τοιαῦτα ἐργασίας, ἀλλὰ χρήσιμα πρὸς πολιτικὸν βίον· οὕτως δὲ καὶ γίνεται διῃρημένος εἴς τε τὴν πολεμικὴν χρείαν, καὶ τὴν εἰρηνικήν· συμβαίνει δὲ πολλάκις καὶ τοὐναντίον· τοὺς μὲν, τὰ σώματ' ἔχειν ἐλευθέρων· ψυχὰς δὲ, τὰς ψυχὰς· ἐπεὶ τοῦτό γε φανερὸν, ὡς εἰ τοσοῦτον γένοιντο διάφοροι τὸ σῶμα μόνον, ὅσον αἱ τῶν θεῶν εἰκόνες, τοὺς ὑπολειπομένους πάντες φαῖεν ἂν ἀξίους εἶναι τούτοις δουλεύειν· εἰ δ' ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦτ' ἀληθὲς, πολὺ δικαιότερον ἔτι φὴ ψυχῆς τοῦ τοιαύτης διωρίσθαι· ἀλλ' οὐχ ὁμοίως ῥᾴδιον ἰδεῖν τὸ, τῆς ψυχῆς κάλλος καὶ τὸ τοῦ σώματος· ὅτι μὲν τοίνυν εἰσὶ φύσει τινὲς, οἱ μὲν ἐλεύθεροι οἱ δὲ δοῦλοι, φανερὸν, οἷς καὶ συμφέρει τὸ δουλεύειν καὶ δίκαιόν ἐστιν· ὅτι δὲ καὶ οἱ τοὐναντία φάσκοντες τῇ πόλει τινὰ λέγουσιν ὀρθῶς, οὐχ ἁπλῶς ἰδεῖν· διχῶς γὰρ λέγεται τὸ δουλεύειν καὶ ὁ δοῦλος· ἔστι γάρτις κατὰ νόμον δοῦλος, καὶ δουλεύων· ὁ γὰρ νόμος ὁμολογία τίς ἐστιν ἐν ᾧ τὰ κατὰ πόλεμον κρατού-

μᾶλλον τῶν κρατούντων εἶναι φασί· τοῦτο δὲ τὸ δίκαιον πολλοὶ τῶν ἐν τοῖς νόμοις, ὥσπερ ἐξ ὑποτραγῳδούντων παρανόμων ὡς δεινὸν εἰ τὸ βιάσασθαι δίκαιον μή· οὐ καὶ δίκαιον μὲν κρεῖττον, ἔστι δοῦλον καὶ ἄρχόμενον τὸ βιασθέν· οὐ τοῖς μὲν οὕτω δοκεῖ· τοῖς δ' ἐκείνως· οὐ τὸν σοφὸν· αἴτιον δὲ ταύτης τῆς ἀμφισβητήσεως, καὶ ὅτι εἰσὶ τοὺς λόγους ἐπαλλάττειν, ὅτι τρόπον τινὰ ἀρετὴ τυγχάνουσα χορηγίας· καὶ βιάζεσθαι δύναται μάλιστα· καὶ ὅτων ἀεὶ τὸ κράτος, ἐν ὑπεροχῇ ἀπαθούσ τινος· ὥστε δοκεῖ μὴ ἄνευ ἀρετῆς εἶναι τὴν βίαν· ἀλλὰ περὶ τὸ δικαίου μόνον εἶναι τὴν ἀμφισβήτησιν· διὰ γὰρ τοῦτο, τοῖς μὲν, εὔνοια δοκεῖ τὸ δίκαιον εἶναι· οἷς δ' αὐτὸ τοῦτο δίκαιον, τὸ τὸν κρείττονα ἄρχειν· ἐπεὶ διαφέρονται γε χωρὶς τούτων τῶν λόγων, οὔτ' ἰσχυρὸν οὐθὲν ἔχουσιν, οὔτε πιθανὸν ἄτοποι λόγοι· ὡς ὀφείλει τὸ βέλτιον κατ' ἀρετὴν ἄρχειν καὶ δεσπόζειν· ὅλως δ' αὐτάρκεσθαί τινα δὲ, ὡς οἴονται δικαίου τινός· ὁ γὰρ νόμος, δίκαιόν τι, τὴν κατὰ πόλεμον δουλείαν τιθέασι δικαίαν· ἅμα δ' οὐφασί· τὴν τι γὰρ ἀρχὴν ἐνδέχεται μὴ δικαίαν εἶναι τῶν πολέμων· καὶ τὸν ἀνάξιον δουλεύειν οὐδαμῶς ἂν φαίη τις δοῦλον εἶναι· εἰ δὲ μή, συμβήσεται τοὺς εὐγενεστάτους εἶναι δοκοῦντας, δούλους εἶναι καὶ ἐκ δούλων, ἐὰν συμβῇ πραθῶσι λημφθέντας· διόπερ οὐκ βούλονται λέγειν δούλους· ἀλλὰ τοὺς βαρβάρους, καίτοι ὅταν τοῦτο λέγωσιν, οὐθὲν ἄλλο ζητοῦσιν, ἢ τὸ φύσει δοῦλον· ὅπερ ἐξ ἀρχῆς εἰπομεν· ἀνάγκη γὰρ εἶναι τινὰς φάναι, τοιοῦτον μὲν, ὧν καὶ πανταχοῦ δοῦλον· τοιοῦτον δ' οὐδαμοῦ· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ περὶ εὐγενείας· αὐτοὺς μὲν γὰρ, οὐ μόνον παρ' αὑτοῖς εὐγενεῖς, ἀλλὰ πανταχοῦ νομίζουσι· τοὺς δὲ βαρβάρους οἰκοι μόνον· ὡς ὄν, τι τὸ μὲν ἁπλῶς εὐγενὲς ἐλεύθερον· τὸ δ' οὐχ ἁπλῶς· ὡς περ καὶ Θεοδέκτου Ἑλένη φησί· θείων δ' ἁπάντων ἐκγόνοιν εἰζωμάτ',
τίς ἂν προσειπεῖν ἀξιώσειε λάτριν· ὅταν δὲ τοῦτο λέγωσιν, οὐθενὶ, ἀλλ' ἢ ἀρετῇ καὶ κακίᾳ διορίζουσι τὸ δοῦλον καὶ ἐλεύθε-

ρον

σον. ⸋ γοῦν δύσχυρις ⸋ τὸ δυσχυρὲς. ἐξ ἴσου δὲ τὸ ἐξ αὐτοῦ ἄνω,
ἢ ἐκθηλέων γίνεσθαι θηλέον, οὕτω καὶ ἐξ ἀπαιδῶν ἀπαιδόν. ἡ δὲ φύ-
σις βούλεται μὲν τοῦτο ποιεῖν πολλάκις· οὐ μέντοι δύναται.
ὅτι μὲν οὖν ἔχει τινὰ λόγον ἡ ἀμφισβήτησις καὶ εἰσὶν οἱ μὲν
φύσει δοῦλοι, οἱ δ' ἐλεύθεροι, δῆλον· καὶ ὅτι γίνεσι διώρισται τὸ
τοιοῦτον ὧν συμφορά ἐστι μὲν, τὸ δουλεύειν· τῷ δὲ, δεσπόζειν· καὶ
δίκαιον· καὶ δεῖ τὸ μὲν, ἄρχεσθαι, τὸδ' ἄρχειν· ᾧ πεφύκασι
ἄρχειν ἄρχειν· ὥστε καὶ δεσπόζειν· τὸ δὲ κακῶς, ἀσυμφόρως
ἔστιν ἀμφοῖν· τὸ γὰρ αὐτὸ συμφέρει τῷ μέρει ⸋ τῷ ὅλῳ, σώ-
ματι καὶ ψυχῇ· ὁδὲ δοῦλος, μέρος τί τοῦ δεσπότου· οἷον ἔμψυ-
χόν τι τοῦ σώματος· κεχωρισμένον δὲ μέρος· διὸ καὶ συμφέ-
ρον ἔστί τι καὶ φιλία, δούλῳ καὶ δεσπότῃ πρὸς ἀλλήλους τοῖς
φύσει τούτων ἠξιωμένοις· τοῖς δὲ μὴ φύσει τοῦτον τὸν τρόπον, ἀλ-
λὰ κατὰ νόμον καὶ βιασθεῖσι, τὸ ἀνάπαλιν. φανερὸν δὲ καὶ ἐκ
τούτων, ὅτι οὐ ταὐτόν ἐστι δεσποτεία καὶ πολιτική· οὐδὲ πᾶσαι
ἀλλήλαις αἱ ἀρχαὶ ὥσπερ τινές φασιν· ἡ μὲν γὰρ ἐλευθέρων
φύσει· ἡ δὲ δούλων ἐστί· καὶ ἡ μὲν οἰκονομικὴ μοναρχία· μοναρ
χεῖται γὰρ πᾶς οἶκος· ἡ δὲ πολιτικὴ, ἐλευθέρων καὶ ἴσων ἀρχή.
ὁ μὲν οὖν δεσπότης, οὐ λέγεται κατ' ἐπιστήμην, ἀλλὰ τῷ ποιός
δ' εἶναι· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ δοῦλος καὶ ὁ ἐλεύθερος. ὡσαύτως δ' ἂν
εἴη καὶ δεσποτικὴ καὶ δουλική· δουλικὴ μὲν, οἵαν περ ὁ ἐνσυρα
κούσαις ἐπαίδευεν· ἐκεῖ γὰρ λαμβάνων τὶς μισθὸν, ἐδίδασκε
τὰ ἐγκύκλια διακονήματα τοῖς παισίν· εἰσὶ δ' ἴσως καὶ βελτίον
τῶν τοιούτων μάθησις· οἷον ὀψοποιική, καὶ τἆλλα τὰ τοιαῦτα
διακονίας ἕτερα ἑτέρῳ· τὰ μὲν, ἐντιμότερα ἕτε-
ρα· τὰ δ' ἀναγκαιότερα. ⸋ καὶ κατὰ τὸν παροιμίαν, δοῦλος πρὸ
δούλου δεσπότης, πρὸ δεσπότου· αἱ μὲν δὴ τοιαῦται πᾶσαι δου-
λικαί εἰσι· δεσποτικὴ δ' ἐπιστήμη ἐστὶν, ἡ χρηστικὴ δού-
λων· ὁ γὰρ δεσπότης οὐκ ἐν τῷ κτᾶσθαι τοὺς δούλους, ἀλλ' ἐν τῷ
χρῆσθαι δούλοις ἐστί· καὶ αὕτη ἐπιστήμη, οὐδὲν μέτα ἔχουσα οὐδὲ σεμνόν·

περὶ κτητικῆς καὶ χρηματιστικῆς.

ἀνάγκη τὸν δοῦλον ἐπίστασθαι δεῖ ποιεῖν, ἐκεῖνον δεῖ ταῦτα ἐπίστασθαι ἐπιτάττειν. διὸ ὅσοις ἐξουσία μὴ αὐτοὺς κακοπαθεῖν, ἐπίτροπος λαμβάνει ταύτην τὴν τιμήν· αὐτοὶ δὲ πολιτεύονται ἢ φιλοσοφοῦσιν. ἡ δὲ κτητικὴ ἑτέρα ἀμφοτέρων τούτων· οἷον, ἡ δικαία πολεμική τις οὖσα ἢ θηρευτική. περὶ μὲν οὖν δούλου καὶ δεσπότου τοῦτον διωρίσθω τὸν τρόπον. ὅλως δὲ περὶ πάσης κτήσεως καὶ χρηματιστικῆς θεωρήσωμεν κατὰ τὸν ὑφηγημένον τρόπον. ἐπεὶ περ καὶ ὁ δοῦλος ἦν κτήσεως μέρος τι, καὶ ὅλως περὶ κτήσεως ἀναγκαῖον θεωρῆσαι. πρῶτον μὲν οὖν ἀπορήσειεν ἄν τις· πότερον ἡ χρηματιστικὴ ἡ αὐτὴ τῇ οἰκονομικῇ ἐστιν, ἢ μέρός τι ἢ ὑπηρετικὴ καὶ εἰ ὑπηρετική, πότερον ὡς ἡ κερκιδοποιϊκὴ τῇ ὑφαντικῇ ἢ ὡς ἡ χαλκουργικὴ τῇ ἀνδριαντοποιΐᾳ· οὐ γὰρ ὡσαύτως ὑπηρετοῦσιν, ἀλλ' ἡ μὲν ὄργανα παρέχεται τῇ τὴν ὕλην ἐργαζομένῃ, τὸ ὑπόκειμαι δ' ἐστὶ τὰ ἀπὸ τῆς ἐργασίας· οἷον, ἡ μὲν ὑφαντικὴ τῇ ἐρίῳ, ἡ δὲ χαλκουργικὴ τῇ ἀνδριαντοποιῷ δὲ χαλκόν· ὅτι μὲν οὖν οὐχὶ αὐτὴ οἰκονομικὴ τῇ χρηματιστικῇ, δῆλον· τῇ μὲν γὰρ χρῆσθαι τὸ παρεῖσθαι δεῖ, τῇ δὲ τὸ χρήσασθαι· τίς γὰρ ἐσται ἡ χρησομένη, τοῖς κατὰ τὴν οἰκίαν παρὰ τὴν οἰκονομικήν· πότερον δὲ μέρος αὐτῆς ἐστί τι, ἢ ἕτερον εἶδος, ἔχει διαμφισβήτησιν· εἰ γάρ ἐστι τὸ χρηματιστικοῦ θεωρῆσαι πόθεν χρήματα καὶ κτῆσις ἔσται, ἡ δὲ κτῆσις πολλὰ περιέλη, φαμέρη, καὶ ὁ πλοῦτος, ὥστε πρῶτον ἡ γεωργικὴ πότερον μέρος τί ἐστι χρηματιστικῆς· ἢ ἕτερόν τι γένος· καὶ καθόλου ἡ περὶ τὴν τροφὴν ἐπιμέλεια καὶ κτῆσις· ἀλλὰ μὴν εἴδη γε πολλὰ τροφῆς· διὸ καὶ βίοι πολλοὶ καὶ τῶν ζώων καὶ τῶν ἀνθρώπων εἰσίν· οὐ γὰρ οἷόν τε ζῆν ἄνευ τροφῆς· ὥστε καὶ διαφοραὶ τῆς τροφῆς, τοὺς βίους ποιήσασι διαφέροντας τῶν ζώων· τῶν τε γὰρ θηρίων, τὰ μὲν, ἀγελαῖα· τὰ δὲ, σποραδικά ἐστιν ὁποτέρως συμφέρει πρὸς τὴν τροφὴν αὐτοῖς· διὰ τὸ τὰ μὲν, ζωοφάγα τὰ δὲ καρποφάγα· τὰ δὲ, πανσαρκοφάγα αὐτῶν εἶναι· ὥστε πρὸς τὰς ἀγωγὰς τὰς τούτων ἡ φύσις τοὺς βίους αὐτοῖς διώ-

εισεν, ἐπεὶ δ' οὐταυτὸ ἑκάστῳ ἡδὺ κατὰ φύσιν, ἀλλὰ ἕτερα ἑτέροις, καὶ αὐτῶν τὰ ζωοφάγων καὶ τὰ καρποφάγα οἱ βίοι πρὸς ἄλληλα διεσᾶσιν. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἀνθρώπων· πολλοὶ γὰρ διαφέρουσιν οἱ ῥύτων βίοι· οἱ μὲν γὰρ ἀργότατοί, νομάδες εἰσίν· ἡ γὰρ ἀπὸ τῶν ἡμέρων τροφὴ ζώων, ἄνευ πόνου γίνεται σχολάζουσιν· ἀναγκαίως δ' ὀντος μεταβάλλειν τοῖς κτήνεσι διὰ τὰς νομάς, καὶ αὐτοὶ ἀναγκάζονται συνακολουθεῖν ὡς τὴν γεωργίαν ζῶσαι γεωργοῦντες· οἱ δ' ἀπὸ θήρας ζῶσιν· καὶ θήρας ἕτεροι ἕτερας· οἷον, οἱ μὲν ἀπὸ λῃστείας· οἱ δ' ἀφ' ἁλιείας, ὅσοι λίμνας, καὶ ἕλη καὶ ποταμοὺς ἢ θάλατταν τοιαύτην προσοικοῦσιν· οἱ δ' ἀπὸ ἀνθρώπων ἢ θηρίων ἀγρίων· τὸ πλεῖστον γένος τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τῆς γῆς ζῇ· καὶ τῶν ἡμέρων καρπῶν· οἱ μὲν οὖν βίοι τοσοῦτοί γε δόξειν εἰσίν· ὅσοι γε αὐτόφυτον ἔχουσι τὴν ἐργασίαν· τὴν μὲν διὰ λαιτῆς καὶ πλείας πρόσκεινται τῷ ζῆν, νομαδικός· γεωργικός· ληστρικός· ἁλιευτικός· θηρευτικός· οἱ δὲ, καὶ μιγνῦντες ἐκ τούτων ἡδέως ζῶσι προσαναπληροῦντες τὸν ἐνδέοντα τοῦ βίου ἢ τυγχάνει ἐλλείπων πρὸς τὸ αὐτάρκης εἶναι· οἷον· οἱ μὲν νομαδικὸν ἅμα καὶ ληστρικόν· οἱ δὲ γεωργικὸν καὶ θηρευτικόν, ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τοὺς ἄλλους ὡς ἂν ἡ χρεία συναναγκάζῃ, τοῦτον τὸν τρόπον διάγουσιν· οἱ μὲν δὴ τοιαύτην κτῆσις, ὑπάρχει τῆς φαινομένης φύσεως δοῦναι τὴν αἰτίαν, ὡς περ καὶ τῷ πρώτῳ γένεσιν, οὕτω καὶ τελειωθεῖσι καὶ γὰρ καὶ τῷ ἐξ ἀρχῆς γένεσιν τὰ μὲν, συνεκτίκτει τῶν ζώων, τοσαύτην τροφὴν, ὡς ἱκανὸν εἶναι, μέχρις οὗ ἂν δύνηται αὐτὸ αὑτῷ πορίζειν τὸ γεννηθέν· οἷον, ὅσα σκωληκοφαγεῖ, ἢ ᾠοτοκεῖ ὅσα δὲ ζωοτοκεῖ, τοῖς γεννωμένοις ἔχει τροφὴν ἐναὶ τοῖς μέχρι τινὸς, τῷ τοῦ καλουμένου γάλακτος φύσιν· ὥστε ὁμοίως δῆλον ὅτι καὶ γεννωμένοις, οἰητέον, τὰ τῶν φυτὰ τῶν ζώων ἕνεκεν εἶναι· καὶ τὰ ἄλλα ζῶα τῶν ἀνθρώπων χάριν· τὰ μὲν ἥμερα, καὶ διὰ τὴν χρῆσιν καὶ διὰ τὴν τροφήν· τῶν δ' ἀ-

τόσα· καὶ τοὺς διαφέροντας οἱ ὧν ἀνθρώπων βίοι·

γρίων εἰμὴ πάντα, ἀλλὰ ταῦτα πλεῖσα φλησφῆς καὶ ἄλλης βοηθείας ἕνεκεν· ἵνα καὶ ἐσθῆσι καὶ ἄλλα ὄργανα γίνηται ἐξ αὐτῶν· εἰδὲ ἡ φύσις μηθὲν, μήτε ἀτελὲς ποιεῖ μήτε μάτην, ἀναγκαῖον τ' ἄνθρωπων ἕνεκεν αὐτὰ πάντα πεποιηκέναι τὴν φύσιν· δοκεῖ δὴ ἡ πολεμικὴ, φύσει κτητική πως ἔσται· ἡ γὰρ θηρευτικὴ μέρος αὐτῆς· ἡ δεῖ χρῆσθαι πρός τε τὰ θηρία καὶ τῶν ἀνθρώπων ὅσοι πεφυκότες ἄρχεσθαι μὴ θέλουσιν, ὡς φύσει δίκαιον τοῦτον ὄντα τὸν πόλεμον· ἡ μὲν οὖν εἰδος κτητικὸς κατὰ φύσιν, τ' οἰκονομικὸν μέρος ὄντιν· ὁ δεῖ ἢ πρυπάρχειν ἢ πρείζειν αὐτὸν ὅπως ὑπάρχῃ ὧν ἐστι θησαυρισμὸς χρημάτων, πρὸς ζωὴν ἀναγκαίων καὶ χρησίμων εἰς κοινωνίαν πόλεως ἢ οἰκίας· καὶ ἔοικεν ὄν γ' ἀληθινὸς πλοῦτος, ἐκ τούτων εἶναι· ἡ γὰρ φλιαύτη κτήσεως αὐτάρκεια, πρὸς ἀγαθὸν ζωὴν, οὐκ ἄπειρος ὄντιν, ὡς περ σόλων φησὶ ποιήσας· πλούτου δ' οὐθὲν τέρμα πεφασμένον ἀνθρώποισι κεῖται· κεῖται γὰρ, ὥσπερ καὶ ταῖς ἄλλαις τέχναις· οὐδὲν γὰρ ὄργανον ἄπειρον ἁδρμιᾶς ὄντι τέχνης· ὅτε πλήθει· ὅτε μεγέθει· ὁδὲ πλοῦτος, ὀργάνων πλῆθος ὄντιν οἰκονομικῶν ἢ πολιτικῶν· ὅτι μὲν ὄντις κτητικὴ κατὰ φύσιν τοῖς οἰκονόμοις καὶ τοῖς πολιτικοῖς καὶ δι' ἣν αἰτίαν, δῆλον· ὅτι δὲ ἄλλος τις κτητικῆς· μᾶλλον καλοῦσι· καὶ δίκαιον αὐτὸ καλεῖν χρηματιστικὴν· διὰ οὐδὲν δοκεῖ ἄτερας εἶναι πλούτου καὶ κτήσεως· διὰ ὡς μίαν ἢ τὴν αὐτὴν τὴν λεχθεῖσαν πολλοὶ νομίζουσι διὰ τὴν γειτνίασιν· ὅτι δ' ὅτι ἡ αὐτὴ τὴν εἰρημένην· οὔτε πόρρω ἐκείνης· ὅτι δ' ἡ μὲν φύσει ἡ δὲ οὐ φύσει αὐτῶν· ἀλλὰ δι' ἐμπειρίας τινὸς καὶ τέχνης γίνεται μᾶλλον· λάβωμεν δὲ περὶ αὐτῆς τὴν ἀρχὴν ἐντεῦθεν· ἑκάστου δὲ κτήματος δίπλη ἡ χρῆσις ὄντιν· ἀμφότεραι δὲ, καθ' αὐτὸ μὲν, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως καθ' αὐτό· ἀλλ' ἡ μὲν, οἰκεία· ἡ δ' οὐκ οἰκεία τοῦ πράγματος· οἷον ὑποδήματος· ἥ τε ὑπόδεσις καὶ ἡ μεταβλητική· ἀμφότεραι γὰρ ὑποδήματος χρήσεις· καὶ γὰρ ὁ ἀλλαττόμενος δεῖται ὑποδήμα-

πρὸς χρηματιστικήν·

τος

μαχρι, αὐτὸ νομίσμαχρι ἡ ξοφῆς χῆται τῷ ὑρδήματι, ἢ ὑπόδημα, ἀλλ' ὅτι ὠὶκείαν χῆσιν· ὁ δ' ἀλλαγῆς ἕνεκεν γέγονε· τὸ αὐτὸ δὲ ξόπον ἔχει καὶ περὶ τὰ ἄλλων κτημάτων· ὅτι γὰρ ἡ μεταβλητικὴ πάντων ἀρξαμένη μὲν τὸ μὲν πρῶτον ἐκ τοῦ κατὰ φύσιν· ζῷ τὰ μὲν, πλείω· τὰ δὲ ἐλάττω τῶν ἱκανῶν ἔχειν τοὺς ἀνθρώπους· ἦν καὶ δῆλον ὅτι τὸ κατὰ φύσει φ χρηματιστικῆς ἦν καπηλικὴ· ὁ-σον γὰρ ἱκανὸν αὐτοῖς ἀναγκαῖον ἦν πρεῖσθαι τὴν ἀλλαγὴν· ἐμ μὲν οὖν τῇ πρώτῃ κοινωνίᾳ, τῇ δ' οἰκίᾳ, φανερὸν ὅτι οὐδὲν ὄφελος ἦν αὐτῆς· ἀλλ' ἤδη πλείονος φ κοινωνίας οὔσης· οἱ μὲν γὰρ τὰ αὐτὰ ἐκοινώνουν πάντων· οἱδὲ, κεχωρισμένοι πολλῶν πάλιν καὶ ἑτέρων, ὧν κατὰ τὰς δεήσεις ἀναγκαῖον ποιεῖσθαι τὰς μεταδόσεις· καθάπερ ἔτι πολλὰ πρεῖ ἡ τῶν βαρβαρικῶν ἐθνῶν κατὰ τοῦτο αἰγαγή· αὐτὰ γὰρ τὰ χρήσιμα πρὸς αὐτὰ καταλάττονται· ἐπὶ πλέον δ' οὐθέν· οἷον οἴνου πρὸς σῖτον διδόντες, ἢ λαμβάνοντες· ἡ τῶν ἄλλων τῶν ὑπάρχων ἕκαστον· ἡ μὲν οὖν ἀρχαία τούτων μεταβλητικὴ, ὅτε παρὰ φύσιν· ὅτι χρηματιστικῆς· ἦν εἶδος οὐδέν· εἰς ἀναπλήρωσιν γὰρ τῆς κατὰ φύσιν αὐταρκείας ἦν· ἐκ μὲν τοιαύτης, ἐβλάστανε τὴν ἐκείνης κατὰ λόγον· ξεμπορικωτέρας γὰρ γινομένης τῆς βοηθείας τῷ εἰσάγεσθαι ὧν ἐνδεεῖς ἦν καὶ ἐκπέμπειν ὧν ἐπλεόναζον, ἐξ ἀνάγκης ἡ τοῦ νομίσματος ἐπορίσθη χῆσις· οὐ γὰρ ῥᾴδιον ἐβάστακτον ἕκαστον τῶν κατὰ φύσιν ἀναγκαίων· διὸ πρὸς τὰς ἀλλαγὰς τοιοῦτόν τι συνέθεντο πρὸς σφᾶς αὐτοὺς διδόναι καὶ λαμβάνειν· ὅ τῶν χρησίμων αὐτὸ ὂν, εἶχε τὴν χρείαν εὐμετάχειστον πρὸς τὸ ζῆν· οἷον, σίδηρος· καὶ ἄργυρος, καὶ εἴ τι τοιοῦτον ἕτερον· τὸ μὲν πρῶτον ἁπλῶς ὁρισθὲν μετρήσει· τὸ δὲ τελευταῖον καὶ χαρακτῆρα ἐπιβαλλόντων, ἵνα ἀπολύσῃ φ μετρήσεως αὐτούς· ὁ γὰρ χαρακτὴρ ἐτέθη τοῦ ποσοῦ σημεῖον. τοιαύθεν τοὺς οὖν ἐκ τοῦ νομίσματος ἐκ τῆς ἀναγκαίας ἀλλαγῆς ἄλλο τρόπον εἶδος φ χρηματιστικῆς ἐγένετο τὸ καπηλικόν· τὸ μὲν πρῶτον ἁπλῶς ἴσως μηχάνημον· εἶτα δὲ ἐμπειρίας, ἤδη

Νόμισμα πρῶτον καπηλική.

Καπηλική.

τεχνικώτερον, πόθεν ἢ ὡς μεταβαλλόμενον· πλεῖσον πρίνσει κέρδος· διὸ δοκεῖ ἡ χρηματιστικὴ μάλιστα περὶ τὸ νόμισμα εἶναι καὶ ἔργον αὐτῆς τὸ δυνάσθαι θεωρῆσαι πόθεν ἔσται πλῆθος χρημάτων· ποιητικὴ γὰρ εἶναι τοῦ πλούτου καὶ χρημάτων· καὶ γὰρ τὸν πλοῦτον πολλάκις τιθέασι νομίσματος πλῆθος, διὰ τὸ περὶ τοῦτ' εἶναι τὴν χρηματιστικὴν καὶ τὴν καπηλικήν· ὁτὲ δὲ πάλιν, λῆρος εἶναι δοκεῖ τὸ νόμισμα καὶ εἷς νόμος παντάπασι· φύσει δ' οὐθέν· ὅτι μεταθεμένων τις τῶν χρωμένων, οὐθενὸς ἄξιον· οὐ τι χρήσιμον πρὸς οὐδὲν τῶν ἀναγκαίων ὄν· καίτοι ὁμοίως νομίσματος πλουτῶν πολλάκις, ἀπορήσει τροφῆς καὶ ἀναγκαίας τροφῆς· καίτοι ἄτοπον τοιοῦτον εἶναι πλοῦτον· οὗ πλουτῶν, λιμῷ ἀπολεῖται· καθάπερ καὶ τὸν Μίδαν ἐκεῖνον μυθολογοῦσι διὰ τὴν ἀπληστίαν φλ εὐχῆς, πάντων προτεθέντων χρυσῶν· διὸ ζητοῦσιν ἑτέρουτὸν πλοῦτον καὶ τὴν χρηματιστικήν, ὀρθῶς ζητοῦντες· ἔστι γὰρ ἑτέρα χρηματιστικὴ, καὶ ὁ πλοῦτος ὁ κατὰ φύσιν· καὶ αὕτη μὲν, οἰκονομικὴ· ἡ δὲ καπηλικὴ, περὶ τὸ νόμισμα, ὑπάρχουσα· ἀλλ' ἡ διὰ χρημάτων μεταβολῆς· καὶ δοκεῖ περὶ τὸ νόμισμα αὕτη εἶναι· τὸ γὰρ νόμισμα, τοῦ χρηματιστικοῦ καὶ πέρας φλ ἁπάσης ἔστι· καὶ ἄπειρος δὴ οὗτος ὁ αὐτὸς τοῦ πλούτου καὶ φλ χρηματιστικῆς· ὥσπερ γὰρ ἡ ἰατρικὴ τοῦ ὑγιαίνειν εἰς ἄπειρόν ἐστι· καὶ ἑκάστη τῶν τεχνῶν τοῦ τέλους εἰς ἄπειρον, ὅτι μάλιστα γὰρ ἐκεῖνο βούλονται ποιεῖν· τὰ δὲ πρὸς τὸ τέλος οὐκ εἰς ἄπειρον· πέρας γὰρ τὸ τέλος πᾶσι· διὸ καὶ ταύτης φλ χρηματιστικῆς ἁπάσης ἔστι τοῦ τέλους πέρας· τέλος δὲ, ὁ χρηστὸς πλοῦτος καὶ χρημάτων κτῆσις· φλ δ' οἰκονομικῆς, οὐχ ἁπλῶς ἔστι πέρας· οὐ γὰρ τοῦτο τῆς οἰκονομικῆς ἔργον· διὸ τὰμὲν φαίνεται ἀναγκαῖον εἶναι πάντως πλούτου πέρας· ἐπὶ δὲ τῆς γινομένων ὁρῶ συμβαῖνον τοὐναντίον· πάντες γὰρ εἰς ἄπειρον αὔξουσιν οἱ χρηματιστὴν τὸ νόμισμα· αἴτιον δὲ τὸ σχεδὸν ταὐτὸν

ἐπαλ-

μίδας

ἐπαλλάττει ἡ κτῆσις τοῦ αὐτοῦ οὖσα ἑκατέρα τῇ χρηματι
στικῆς· τῇ γὰρ αὐτῆς ὕλης χόρτου κτῆσις· ἀλλ' οὐκατὰ τὸν
τὸν ἀλλὰ τῇ μὴ ἕτερον τέλος· τῇ δὲ αὔξησις· ὥστε δοκεῖ τισι
τοῦτ' εἶναι τοῖς οἰκονομικῆς ἔργον· καὶ διατελοῦσιν ἢ σώζειν
οἰόμενοι δεῖν· ἢ αὔξειν τὸ τοῦ νομίσματος οὐσίαν εἰς ἄπει-
ρον· αἴτιον δὲ τούτου τῆς διαθέσεως, τὸ σπουδάζειν περὶ τὸ ζῆν·
ἀλλὰ μὴ τὸ εὖ ζῆν· εἰς ἄπειρον οὖν ἐκείνης τῆς ἐπιθυμίας
οὔσης, καὶ τῶν ποιητικῶν ἄπειρον ἐπιθυμοῦσιν· ὅσοι δὲ καὶ
τοῦ εὖ ζῆν ὦνται ἄλλον τινά, τὸ πρὸς τὰς ἀπολαύσεις τὰς σωμα
τικὰς ζητοῦσιν· ὥστε ἐπεὶ καὶ τοῦτ' ἐν τῇ κτήσει φαίνεται ὑ-
πάρχειν, πᾶσα ἡ διατριβὴ περὶ τὸν χρηματισμόν ἐστι· καὶ τὸ
ἕτερον εἶδος τῆς χρηματιστικῆς διὰ τοῦτ' ἐλήλυθεν· ἐν ὑπερ
βολῇ γὰρ οὔσης τῆς ἀπολαύσεως, τῶν τῆς ἀπολαυστικῆς ὑ-
περβολῆς ποιητικῶν ζητοῦσι· καὶ ἂν μὴ διὰ τῆς χρη ματιστικῆς
δύνωνταί ποιεῖν, διά τινος αἰτίας τοῦτο πειρῶνται· ἑ-
κάστη γὰρ δυνάμεων οὐ κατὰ φύσιν· ἀνδρίας γὰρ
οὐ χρήματα ποιεῖν ἐστιν, ἀλλὰ θάρσος· οὐδὲ στρατηγικῆς· ἢ ἰα-
τρικῆς, ἀλλὰ τῇ μὲν, νίκην· τῇ δὲ ὑγίειαν· οἱδὲ, πάσας ποιοῦσι
χρηματιστικὰς, ὡς τοῦτο τέλος ὄν· πρὸς ὃ τὸ τέλος ἅπαντα δεῖ
ἁπάντων· περὶ μὲν οὖν τῇ τι μὴ ἀναγκαίας χρηματιστικῆς, καὶ
τίς, καὶ διὰ τίαν τίνα ἐν χρείᾳ ἐστὶ μὲν αὐτῆς, εἴρηται· καὶ περὶ
τῇ ἀναγκαίας ὅτι ἑτέρα μὲν αὐτῆς· οἰκονομικὴ δὲ καὶ τὰ
φύσιν· ἢ περὶ τὴν τροφήν· οὐχ ὡς τοιαύτη ἄπειρος, ἀλλὰ
ἔχουσαν ὅρον· δῆλον δὲ καὶ τὸ ἀπορούμενον ἐξ ἀρχῆς· πότε-
ρον τῆς οἰκονομικῆς ἢ πολιτικῆς ἐστὶν ἢ χρηματιστικὴ, ἢ οὔ· ἀλλὰ δεῖ
τοῦτο μὲν ὑπάρχειν, ὡς περ γὰρ καὶ ἄνθρωπον ὑποδεῖ ἡ πολιτική·
ἀλλὰ λαβοῦσα παρὰ τῆς φύσεως χρῆται αὐτοῖς, ἄλλη καὶ τρο-
φὴν τὴν φύσιν δεῖ παρασκευάζειν γῆν ἢ θάλατταν, ἢ ἄλλο τι· ἐκ
δὲ τούτων ὡς δεῖ ταῦτα διαθεῖναι προσήκει τὸν οἰκονόμον· οὐ γὰρ
τῆς ὑφαντικῆς ἔργα ποιῆσαι· ἀλλὰ χρήσασθαι αὐτοῖς· ἔστι δὲ

τὸ δὲ οἰκονομικὸν

σαν τε χρημάτων ὀλίγων· ἀρραβῶνας διαδοῦναι τῷ ἐλαιουργῶν· τῶν τ' ὑγρῶν λίτρῳ καὶ χίῳ πάντων· ὀλίγου μισθωσάμενον· αὖτ' οὐθενὸς ὑπερβάλλοντος· ἐπειδὴ δ' ὁ καιρὸς ἦκε· πολλῶν ζητουμένων ἅμα καὶ ἐξαίφνης ἐκμισθοῦνται ὃν τρόπον ἠβούλετο πολλὰ χρήματα συλλέξαντος, ὑπὸ δεῖξαι ὅτι ῥᾴδιόν ἐστι πλουτεῖν τοῖς φιλοσόφοις ἂν βούλωνται· ἀλλ' οὐ τοῦτ' ἐστί, περὶ ὃ σπουδάζουσι· Θαλῆς μὲν οὖν λέγεται, τοῦτον μὲν τρόπον ἐπίδειξιν ποιήσασθαι φρονήσεως· ἔστι δ' ὡς περ εἰ πολλαχοῦ καθόλου τὸ χρηματιστικόν· ἐάντις δύνηται μονοπωλίαν αὐτῷ κατασκευάζειν· διὸ καὶ τῶν πόλεων ἔνιαι μονοπωλίαν τοῦτον ποιοῦνται τὸν πόρον, ὅταν ἀπορῶσι χρημάτων· μονοπωλίαν γὰρ τῶν ὠνίων τρίβουσιν· ἐν Σικελίᾳ δέ τις τεθρεμμένος παρ' αὐτῷ μόσιμα ρς, ὡς περί ἅρμα τέτταρσι δρῆναι· ἐκ τοσούτου μετὰ τῶν τα ὠδε ἀφικόμενος ἐκ τῶν ἐμπορίων οἱ ἔμποροι, ἐπὶ ἡμόλῃ, ὅτι πολλῶν τριήρεις ὑπερβολὴν ἔφερε τιμῆς· ἀλλ' ὅμως ἐπὶ τοῖς πεντήκοντα τάλαντοις, ἐπέλαβεν ἑκατόν· τοῦτον μὲν ὃν ὁ Διονύσιος ἀθόμενος, τὰ μὲν χρήματα ἐκέλευσεν, ἐκκομίσασθαι· μὴ μέντοι γέ μένειν ἐν συρακούσαις, ὡς πόρους εὑρίσκοντα, τοῖς αὐτοῦ πράγμασιν ἀσυμφόρους· τὸ μὲν τοι ὅραμα θαλῆος, καὶ τοῦτο τοιοῦτόν ἐστιν· ἀμφότεροι γὰρ ἐπὶ τοῖς ἐτύγχασαν γνώσθαι μονοπωλίαν· χρήσιμον δὲ γνωρίζειν ταῦτα καὶ τοῖς πολιτικοῖς· πολλαῖς γὰρ πόλεσι δεῖ χρηματισμοῦ· καὶ τοιούτων πόρων, ὡς περ οἰκίας μᾶλλον δέ, ὅσων περ τινὲς καὶ πολιτεύονται τῶν πολιτευομένων ταῦτα μόνον· ἐπεὶ δὲ τρία φροίκονομικῆς ἐστιν· ἢ μὲν δεσποτικὴ περὶ ἧς εἴρηται πρότερος· ἡ δὲ πατρική· τρίτον δὲ γαμική· καὶ γὰρ γυναικὸς ἄρχειν ἢ τέκνων· ὡς ἐλευθέρων μὲν ἀμφοῖν· οὐχὶ αὐτὸν ἢ τρόπον τιν' ἀρχῆς· ἀλλὰ γυναικὸς μὲν πολιτικῆς· τέκνων δὲ βασιλικῆς· τὸ, τε γὰρ ἄρρεν, φύσει τοῦ θήλεος ἡγεμονικώτερον, εἰ μήπου συνέστηκεν παρὰ φύσιν, καὶ τὸ πρεσβύτερον καὶ τέλεον τοῦ

πόλεται ἡ ἀρχικὴ γαμικῆς.

τὸ μεσοτέρησ ἡ ἀτελὲς, ὡμοῖον ἂν ταῖς πολιτικαῖς ἀρχαῖς τοῖς πλέις
μεταβαίνει τὸ ἄρχον καὶ ἀρχόμενον· ἐξίσου δ' εἶναι βέλτιον τῇ φύ-
σει καὶ διαφορὰν μηδεμίαν, ὅμως ὅτε τὸ μὲν ἄρχειν τὸ δ' ἄρχεσθαι ζητεῖ διά-
φορ' εἶναι εἴδεσι καὶ λόγοις καὶ τιμαῖς· ὡς περὶ τὸν πατέρα καὶ μητέρα εἶπε
τὸ πρεσβύτερον τὸ πρεσβύτερον λόγον· τὸ δ' ἄρρεν ἀεὶ πρὸς τὸ θῆλυ τάξιν ἔχει
τοιαύτην· ἡδὲ τοιαύτη ἀρχὴ βασιλικὴ· τὸ δὲ γυναῖκα καὶ πολίτιδα
ἄρχειν καὶ τὸν πρεσβύτερον ὄντα καὶ τὸν ἄνδρα ὡς τὸν ἐπὶ τὸ βέλτιον
ἄρχοντα· ὁ δὲ τοῦ τέκνου ἄρχων ὡς ἐν βασιλικῇ ἐστὶν εἴδει ἀρχῆς·
διὸ καλῶς ὁ μῦθος τὸν Δία προσηγόρευσεν εἰπών· πατὴρ ἀνδρῶν
τε θεῶν τε· βασιλέα τοίνυν αὐτὸν· φύσει δὲ τὴν βασιλείαν διαφορὰν
μὲν δεῖ· τῷ γένει δ' εἶναι τὸν αὐτὸν, ὥσπερ καὶ τὸν πρεσβύτερον πρὸς τὸ
νεώτερον· καὶ ὁ γεννήσας πρὸς τὸ τέκνον· φανερὸν δὴ ὅτι βελτίω μὲν
ἡ τοιαύτη τοῦ οἰκονομικοῦ τοιοῦτος, ἢ τοιαύτη τῆς ἀφύκτου κτῆσις·
καὶ τοιοῦτος ἀρετὴ τῶν ἐλευθέρων ἢ τοιοῦτος κτήσεως, οὐ καλῶ μὲν πλοῦτον
καὶ τῶν ἐλευθέρων μᾶλλον, ἢ δούλων· πρῶτον μὲν οὖν περὶ δού-
λων ἀπορήσειεν ἄν τις· πότερον ἔστιν ἀρετή τις δούλου παρὰ
τὰς ὀργανικὰς καὶ διακονικὰς καὶ ἄλλη τιμιωτέρα τούτων· οἷον,
σωφροσύνη· καὶ ἀνδρία· καὶ δικαιοσύνη· καὶ τὰ ἄλλα τῶν τοι-
ούτων ἕξεων· ἢ οὐκ ἔστιν ἀλλὰ μία παρὰ τὰς σωματικὰς ὑπη-
ρεσίας· ἔχει γὰρ ἀπορίαν ἀμφοτέρως· εἴ τε γὰρ ἔστι τοιούτοις τοῖς
ἐλευθέροις· εἴ τε μή, ἔστιν οὖν τῶν ἀνῶν καὶ λόγου κοινωνούντων ἄρ-
πον· χρὴ δὴ σκοπεῖν τὸν τρόπον ἔστι τὸ ζητούμενον· ὡς περὶ γυναικὸς καὶ παιδὸς
πότερα καὶ τούτων εἰσὶν ἀρεταί, καὶ δεῖ τὴν γυναῖκα εἶ-
ναι σώφρονα καὶ ἀνδρείαν καὶ δικαίαν· καὶ παῖς ἔστι καὶ ἀκόλαστος
καὶ σώφρων, ἢ οὔ· καὶ καθόλου δή, τοῦτ' ἔστιν ἐπισκεπτέον, περὶ
ἄρχοντος καὶ ἀρχομένου φύσεως· πότερον ἡ αὐτὴ ἀρετὴ ἢ ἑτέρα·
εἰμὲν γὰρ δεῖ ἀμφοτέρους μετέχειν καλοκἀγαθίας, διὰ τί τὸν
μὲν ἄρχειν δέοι ἄν· τὸν δὲ ἄρχεσθαι καθάπαξ· οὐδὲ γὰρ τῷ
μᾶλλον καὶ ἧττον, οἷόν τε διαφέρειν· τὸ μὲν γὰρ ἄρχεσθαι οὐκ ἄρ-
χειν, εἴδει διαφέρει· τὸ δὲ μᾶλλον καὶ ἧττον, οὐδέν· εἰδὲ τὸν μὲν δεῖ·
τὸν δὲ μή, θαυμαστόν· εἴ τε γὰρ ὁ ἄρχων μὴ ἔσται σώφρων οὐδὲ δίκαιος,

πότερον ἔστιν ἀρετὴ τις δού-
λου παρὰ τὰς ὀργανικὰς καὶ
διακονικάς·

ποία ἐστὶν ἀρετὴ γυναικὸς·
καὶ ποία παιδός·

ποτέρα ἐστὶν ἡ αὐτὴ ἀρετὴ
ἢ ἀρχοντος καὶ ὁ ἀρχομέ-
νου·

πῶς ἀρξῃ καλῶς. εἴθ' ὁ ἀρχόμενος. πῶς ἀρχθήσεται καλῶς. ἀ-
κόλουθος γὰρ ὢν ἀνάγκη φαῦλος, ὁ δὲν ποιήσειν τῶν προσηκόντων. φα-
νερὸν τοίνυν ὅτι ἀνάγκη μὲν μετέχειν ἀμφοτέρους ἀρετῆς. τοιού-
τους δεῖναι διαφοράς. ὥσπερ καὶ τῶν φύσει ἀρχομένων. καὶ
τοῦτο δὲ θύτως ὑπῆρξε τοῖς περὶ τὴν ψυχήν. ἐν τοιούτῳ δ' ὄντι φύσει.
τὸ μὲν ἄρχον, τὸ δὲ ἀρχόμενον. ὧν ἑτέραν φαμὲν εἶναι ἀρε-
τήν. οἷον, τοῦ λόγου ἔχοντος καὶ τοῦ ἀλόγου. δῆλον τοίνυν, ὅτι
τ' αὐτὸν τρόπον ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ὥστε φύσει τὰ πλείω
ἄρχον τοιαῦτα ἀρχόμενα. ἄλλου δ' ἄλλο τρόπον τὸ ἐλεύθερον τοῦ δού-
λου ἄρχει. ἢ τὸ ἄρρεν τοῦ θήλεος, καὶ ὁ ἀνὴρ παντὸς ἢ τοῦτο μὲν
ἔχει μᾶλλον, τὰ μόρια ψυχῆς. ἀλλ' οὐ πάρχει διαφέροντως. οὐ-
μὲν γὰρ δοῦλος ὅλως οὐκ ἔχει τὸ βουλευτικόν. τὸ δὲ θῆλυ, ἔχει
μέν, ἀλλ' ἄκυρον. ὁ δὲ παῖς, ἔχει μὲν ἀλλ' ἀτελές. ὁμοίως τοί-
νυν ἀναγκαῖον ἔχειν καὶ περὶ τοὺς ἠθικὰς ἀρετάς. ὑπολαμβάνειν
δεῖν μέν, μετέχειν πάντας. ἀλλ' ὄχι τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀλλ' ὅσον
ἑκάστῳ, πρὸς τὸ αὐτοῦ ἔργον. διὸ τὸν μὲν ἄρχοντα τελέαν ἔχειν
δεῖ τὴν ἠθικὴν ἀρετήν. τὸ γὰρ ἔργον ὅλον ἀρχιτέκτονος. ὁ δὲ λόγος ἀρχιτέκτων. τὰ δ' ἄλλα ἕκαστον ὅσον ἐπιβάλ-
λει αὐτοῖς. ὥστε φανερὸν ὅτι πᾶσιν ἠθικὴ ἀρετὴ τῶν εἰρημένων
πάντων. καὶ οὐχ ἡ αὐτὴ σωφροσύνη γυναικὸς καὶ ἀνδρός. οὐδ' ἀν-
δρία καὶ δικαιοσύνη καθάπερ ᾤετο Σωκράτης. ἀλλ' ἡ μὲν, ἀρ-
χικὴ ἀνδρία. ἡ δὲ ὑπηρετική. ὁμοίως δ' ἔχει καὶ περὶ τὰς ἄλλας.
δῆλον δὲ τοῦτο κατὰ μέρος μᾶλλον ἐπισκοποῦσι. καθόλου
γὰρ οἱ λέγοντες ἐξαπατῶσιν ἑαυτούς. ὅτι τὸ εὖ ἔχειν τὴν ψυχὴν
ἀρετή, ἢ τὸ ὀρθοπραγεῖν. ἢ τι τῶν τοιούτων. πολὺ γὰρ ἄμεινον
λέγουσιν οἱ ὥσπερ Γοργίας, τοὺς ἀριθμοῦντες τὰς ἀρετὰς ὥσπερ Σοφοκλῆ.
οἴεται γὰρ Σοφοκλῆς. καὶ ὁ Λεὼς ὥσπερ ὁ ῥητὴς εἴρηκε περὶ γυναικὸς ὅτι τὸν νομι-
ζόμενον ἔχειν περὶ αὐτήν. γυναικὶ κόσμον ἡσυχὴ φέρειν. ἀλλ' ἀνδρὶ δεινὸν
πρᾶγμ'. ἐπεὶ δ' ὁ παῖς ἀτελής, δῆλον ὅτι χρῆσθαι μὲν οὐ πρὸς αὐτὸν ἐστὶν ἀρετῇ, ἀλλὰ πρὸς τὸν τέλειον καὶ ἡγεμόνα. ὁμοίως

ὁμοίως

ὁμοίως δὲ καὶ δοῦλος πρὸς δεσπότην· ἐθεμεν γὰρ πρὸς τὰν ἀναγκαῖα χρήσιμον εἶναι τὸν δοῦλον· ὥστε δῆλον ὅτι καὶ ἀρετῆς δεῖται μικρᾶς καὶ τοσαύτης, ὅπως μήτε διὰ ἀκολασίαν, μήτε διὰ ἀφελίαν ἐλλείψῃ τῶν ἔργων. Ἀπορήσειε δ' ἄν τις ἰδὼν εἰ μὴ οὕτω ἔχει μᾶλλον· εἰ ἀληθὲς, ἆρα καὶ τοὺς τεχνίτας δεήσει ἔχειν ἀρετὴν· πολλάκις γὰρ διὰ ἀκολασίαν εἰλείπουσι τῶν ἔργων· ἢ διαφέρει τοῦτο βουλεύεσθαι· ὁμοῖος γὰρ δοῦλος κοινωνὸς ζωῆς· ὅθεν, ἀπορώτερον καὶ τοσοῦτον ἐπιβάλλει ἀρετῆς, ὅσον περ δουλείας· ὁ γὰρ βάναυσος τεχνίτης, ἀφορισμόν τινα ἔχει δουλείαν· ἔστι δὲ δοῦλος τῶν φύσει· σκυτοτόμος δ' ἆρ' ἔστιν, οὐδὲ τῶν ἄλλων τεχνιτῶν. Φανερὸν τοίνυν ὅτι τῆς τοιαύτης ἀρετῆς αὐτὸν εἶναι δεῖ τῷ δούλῳ τὸν δεσπότην· ἀλλ' οὐ τοιοῦτον δεδασκαλικὸν ἔχοντα τούτων ἔργων δεσποτικόν· διὸ λέγουσιν οὐκ ἀλῶς, οἱ λόγους δούλους ἀποστεροῦντες, ἀλλὰ φάσκοντες ἐπιτάξειν χρῆσθαι μόνον· νουθετητέον δὲ μᾶλλον τοὺς δούλους ἢ τοὺς παῖδας· ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων, διωρίσθω τὸν τρόπον τοῦτον· περὶ δ' ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς καὶ τέκνων καὶ πατρός, τίς περὶ ἑκάστου αὐτῶν ἀρετὴς, καὶ τῆς πρὸς σφᾶς αὐτοὺς ὁμιλίας, τί τε καλῶς καὶ μὴ καλῶς ἔχει, καὶ πῶς δεῖ, τὸ μὲν διωκτέον, τὸ δὲ φευκτέον· τοῦ δὲ κακῶς φαύλου ὄντος, δῆλον περὶ τοὺς πολίτας εἶναι σπουδαίους ἀναγκαῖον ἐπιμελεῖσθαι· ἐπεὶ δὲ οἰκίας μὲν πᾶσα, μέρος πόλεως, ταῦτα δ' οἰκίας· τὸ δὲ μέρους πρὸς τὸν τοῦ ὅλου δεῖ βλέπειν ἀρετὴν, ἀναγκαῖον πρὸς τὴν πολιτείαν βλέποντα τὸν παῖδα καὶ τὸν γυναῖκα· εἰ μέλλει τὸν πολίτην διαφέρειν πρὸς τὴν πόλιν εἶναι σπουδαῖον· καὶ τοὺς παῖδας εἶναι σπουδαίους· ἡ γὰρ γυναικὸς σπουδαίους· ἀναγκαῖον δὲ διαφέρειν· αἱ μὲν γὰρ γυναῖκες, ἥμισυ μέρος τῶν ἐλευθέρων· ἐκ δὲ τῶν παίδων, οἱ κοινωνοὶ εἰσὶν τοῦ τῆς πολιτείας. Ὧν δὲ περὶ μὲν τούτων διωρίσθω· περὶ δὲ τῶν λοιπῶν ἐν ἄλλοις λεκτέον ἀφέντες ὡς τέλος ἔχομεν τὸν νῦν λόγους· ἄλλως ἀρχὴν ποιησάμενοι, λέγωμεν· ἡ πρῶτον ὧδε σκεπτόμεθα, περὶ τῶν ἀποφηναμένων περὶ τῆς πολιτείας τῆς ἀρίστης·

πότερον δεήσει τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ ἀγαθὸν εἶναι πολίτην ἢ οὔ.

Τέλος τοῦ α'. μμμμ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΤΟΒ΄.

Η

πεὶ δὲ προαιρούμεθα θεωρῆσαι περὶ τῆς κοινωνίας τῆς πολιτικῆς, ἣν κρατίστην πασῶν φῶμεν δεῖν ζῆν τοῖς δυναμένοις καὶ βουλομένοις μάλιστα κατ᾽ εὐχὴν, δεῖ μὴ τοὺς ἄλλους ἐπισκέψασθαι πολιτείας· ἆρ᾽ ἔστι χρὴ τὰς τίνες τῶν πόλεων τῶν μὴ νομιζομένων λεγομένων· κἂν εἴ τινες ἔτυχαν γράψαντες ὑπό τινων εἰρημένα· μὴ δοκοῦσι καλῶς ἔχειν· ἴσως ὀρθῶς ἔχει ὀφθῆναι καὶ τὸ χρήσιμον· ἔτι δὲ τὸ ζητεῖν τι παρ᾽ αὐτὰς ἕτερον, μηδοκῇ πάντων εἶναι σοφίζεσθαι βουλομένων· ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ καλῶς ἔχειν ταύτας τὰς νῦν ὑπαρχούσας, διὰ ταῦτα δοκῶμεν ἐπὶ τὴν μέθοδον ἀρχὴν ἢ πρῶτον ποιητέον, ἥπερ πέφυκεν ἀρχὴ ταύτης τῆς σκέψεως· ἀνάγκη δὴ πάντας πάντων κοινωνεῖν ἢ πολίτας, ἢ μηδενὸς ἢ τινῶν μὲν τινῶν δὲ μή· τὸ δὲ μηδενὸς κοινωνεῖν, φανερὸν ὡς ἀδύνατον· ἡ γὰρ πολιτεία, κοινωνία τίς ἐστι· καὶ πρῶτον ἀνάγκη τοῦτο τὸ τοῦ κοινωνεῖν· ὁμοῦ γὰρ τόπος, ἰσότης μιᾶς πόλεως· οἱ δὲ πολῖται, κοινωνοὶ τῆς μιᾶς πόλεως· ἀλλὰ πότερον ὅσων ἐνδέχεται κοινωνῆσαι, ταύτων βέλτιον κοινωνεῖν τὴν μέλλουσαν οἰκήσεσθαι πόλιν καλῶς ἢ τινῶν μέν, τινῶν δ᾽ οὔ· βέλτιον· ἐνδέχεται γὰρ καὶ τέκνων γυναικῶν· καὶ κτημάτων

κοινωνεῖν

κοινωνεῖν τοὺς πολίτας ἀλλήλοις· ὥσπερ ἐν τῇ πολιτείᾳ τῇ Πλάτωνος· ἐκεῖ γὰρ ὁ σωκράτης φησὶ δεῖν κοινὰ τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας εἶναι καὶ τὰς κτήσεις· τοῦτο δὴ πότερον ὡς νῦν οὕτω βέλτιον ἔχειν, ἢ κατὰ τὸν ἐν τῇ πολιτείᾳ γεγραμμένον νόμον· ἔχει δὴ δυσχερείας ἄλλας τε πολλὰς τὸ πάντων εἶναι τὰς γυναῖκας κοινάς· καὶ δι' ἣν αἰτίαν φησὶ δεῖν νενομοθετῆσθαι τὸν τρόπον τοῦτον ὁ σωκράτης, οὐ φαίνεται συμβαῖνον ἐκ τῶν λόγων· ἔτι δὲ πρὸς τὸ τέλος ὅ φησι τῇ πόλει δεῖν ὑπάρχειν, ὡς μὲν εἴρηται νῦν, ἀδύνατον· πῶς δὲ δεῖ διελεῖν, οὐδὲν διώρισται· λέγω δὲ τὸ μίαν εἶναι τὴν πόλιν πᾶσαν, ὡς ἄριστον ὅτι μάλιστα· λαμβάνει γὰρ ταύτην ὑπόθεσιν ὁ σωκράτης· καίτοι φανερόν ἐστιν ὡς προϊοῦσα καὶ γινομένη μία μᾶλλον, οὐδὲ πόλις ἔσται· πλῆθος γάρ τι τὴν φύσιν ἐστὶν ἡ πόλις· γινομένη τε μία μᾶλλον οἰκία μὲν ἐκ πόλεως, ἄνθρωπος δ' ἐξ οἰκίας ἔσται, μᾶλλον γὰρ μίαν τὴν οἰκίαν τῆς πόλεως φαίημεν ἄν· καὶ τὸν ἕνα τῆς οἰκίας· ὥστε εἰ καὶ δυνατός τις εἴη τοῦτο δρᾶν, οὐ ποιητέον· ἀναιρήσει γὰρ τὴν πόλιν· οὐ μόνον δ' ἐκ πλειόνων ἀνθρώπων ἐστὶν ἡ πόλις, ἀλλὰ καὶ ἐξ εἴδει διαφερόντων· οὐ γὰρ γίνεται πόλις ἐξ ὁμοίων· ἕτερον γὰρ συμμαχία καὶ πόλις· τὸ μὲν γὰρ τῷ ποσῷ χρήσιμον· κἂν ᾖ τὸ αὐτὸ τῷ εἴδει βοηθείας γὰρ χάριν ἡ συμμαχία πέφυκεν· ὥσπερ ἂν εἰ σταθμὸς πλεῖον ἑλκύσῃ· διοίσει δὲ τῷ τοιούτῳ καὶ πόλις ἔθνους· ὅταν μὴ κατὰ κώμας ὦσι κεχωρισμένοι τὸ πλῆθος· ἀλλ' οἷον ἀρκάδες· ἐξ ὧν δὲ δεῖ ἓν γενέσθαι, εἴδει διαφέρει· διόπερ τὸ ἴσον τὸ ἀντιπεπονθὸς σῴζει τὰς πόλεις· ὥσπερ ἐν τοῖς ἠθικοῖς εἴρηται πρότερον· ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς ἐλευθέροις καὶ ἴσοις, ἀνάγκη τοῦτ' εἶναι· ἅμα γὰρ οὐχ οἷόν τε πάντας ἄρχειν· ἀλλ' ἢ κατ' ἐνιαυτὸν, ἢ κατά τινα ἄλλην τάξιν ἢ χρόνον· καὶ συμβαίνει δὴ τὸν τρόπον τοῦτον, ὥστε πάντας ἄρχειν· ὥσπερ ἂν εἰ μετέβαλλον οἱ σκυτεῖς καὶ οἱ τέκτονες, καὶ μὴ οἱ αὐτοὶ ἀεὶ σκυτοτόμοι καὶ τέκτονες ἦσαν· ἐπεὶ δὲ βέλτιον οὕτως ἔχειν καὶ τὰ περὶ τὴν κοινωνίαν τὴν πολιτικήν.

δῆλον ὡς τοὺς αὐτοὺς ἀεὶ βέλτιον ἄρχειν εἰδυνατόν· ᾧ οἷς δὲ μὴ δυνατὸν διὰ τὸ τὴν φύσιν ἴσους εἶναι πάντας· ἅμα δίκαιόν, εἴτε ἄπαθὸν εἴτε φαῦλον τὸ ἄρχειν, πάντας αὐτὸ μετέχειν· ᾧ πρότοις δὲ μιμεῖσθαι τὸ ἐν μέρει τοὺς ἴσους εἶκειν ὁμοίως τοῖς ἐξαρχῆς· οἱ μὲν γὰρ, ἄρχουσιν· οἱ δ' ἄρχονται κατὰ μέρος· ὥς περ ἂν ἄλλοι γεγονότες· τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον ἀρχόντων ἕτεροι ἕτερας ἄρχουσιν ἀρχάς· Φανερὸν τοίνυν ἐκ τούτων, ὡς οὐ τὸ φύκεμίαν οὕτως εἶναι τὴν πόλιν ὥσπερ λέγουσί τινες· καὶ τὸ λέγειν ὡς μέγιστον ἀγαθὸν εἶναι τὴν πόλεσιν, ὅτι τὰς πόλεις ἀναιρεῖ· καίτοι γε ἑκάστου ἀγαθὸν σώζειν ἕκαστον· δῆλον δὲ καὶ κατὰ λόγον ζόπερ φανερὸν, ὅτι τὸ λίαν ἑνοῦν ζητεῖν τὴν πόλιν, οὐκ ὄντιν ἄμφον· οἰκία μὲν γὰρ αὐταρκέστερον ζῷον· πόλις δ' οἰκίας· καὶ βούλεται γ' ἤδη πρότιεῖναι πόλις, ὅταν αὐτάρκησυμβαίνῃ τὴν κοινωνίαν εἶναι τῷ πλήθους· εἰ πέρ δ' αἱρετώτερον καὶ κρείττον ἐστὶν ἡ ἧττον ἐν τῷ μᾶλλον, αἱρετώτερον· ἀλλὰ μὴν ὅδ' εὐρήσει τὸν ὅτι τὸ μίαν ὅτι μάλιστ' εἶναι τὴν κοινωνίαν· οὐδὲ τοῦτ' ἂν ποιεῖν φαίνεται κατὰ τὸν λόγον, ἐὰν πάντας ἅμα λέγωσι τὸ ἐμὸν καὶ τὸ μὴ ἐμόν· τοῦτο γὰρ οἶδ' ὅσωκράτης σημεῖον εἶναι, τοῦ τὴν πόλιν τελέως εἶναι μίαν· τὸ γὰρ πάντες, διπλοῦν· εἰ μὲν οὖν ὡς ἕκαστος τάχ' ἂν εἴη μᾶλλον, ὃ βούλεται ποιεῖν ὅσωκράτης· ἕκαστος γὰρ ἡ ὂν ἑαυτοῦ φήσει τὸν αὐτὸν· καὶ γυναῖκα δὴ τὴν αὐτὴν· καὶ περὶ τῆς οὐσίας· καὶ ὡς ἑκάστου δὴ τῶν συμβαινόντων ὡσαύτως· νῦν δ' οὐχ οὕτω φήσουσιν οἱ κοινωνοῦσι χρώμενοι παῖς γυναικὶ καὶ τοῖς τέκνοις· ἀλλὰ πάντες μὲν· οὐχὼς ἕκαστος δ' αὐτῶν· ὁμοίως δὲ καὶ τὴν οὐσίαν πάντες μὲν· οὐχὼς ἕκαστος δ' αὐτῇ· ὅτι μὲν οὖν πάραλογισμός τίς ἐστι τὸ λέγειν πάντας, φανερόν· τὸ δὲ πάντες ἢ ἀμφότερα, καὶ περιττὰ καὶ ἄρτια διὰ τὸ διπλοῦν, οὐ χρῆσιν λόγισιν εἰσκοῦσι ποιεῖσυλογισμούς· διὸ ὅτι μὲν τὸ πάντας, τὸ αὐτὸ

τὸ αὐτὸ λέγειν· ὡδὶ μὲν, καλὸν· ἀλλ' οὐδαμῶς ἀγαθὸν· ὡδὶ δ' οὐδὲν ὁμονοητικὸν· πρὸς δὲ τούτοις, ἕτερον ἔχει βλάβην τὸ λεγόμενον, ἴσης γὰρ ἐπιμελείας τυγχάνει τὸ πλείστων κοινόν· τῶν γὰρ ἰδίων μάλιστα φροντίζουσι, τῶν δὲ κοινῶν ἧττον· ἢ ὅσον ἑκάστῳ αὐτῶν μάλιστα· πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις ὡς ἑτέρου φροντίζοντος, ὀλιγωροῦσι μᾶλλον, ὥσπερ ἐν ταῖς διακονίαις, οἱ πολλοὶ θεραπεύοντες ἐνίοτε χεῖρον ὑπηρετοῦσι τῶν ἐλαττόνων. εἶναι δ' ἕκαστον χίλιοι τῶν πολιτῶν φησί· καὶ οὗτοι, οὐχ ὡς ἑκάστου, ἀλλὰ τοῦτο χάντος ὁμοίως ὄντες φησί· ὡς τι καὶ τοὺς ὁμοίως ὀλιγωρήσουσιν· ἔτι οὕτως ἕκαστος ἐμὸς λέγει τὸν δὴ πρόπον τινὰ τῶν πολιτῶν· ἢ κακῶς· ὁπόσος τυγχάνει τὸν ἀριθμόν· οἷον, ἐμὸς τοῦδ' ἔστω· τοῦτον μὲν τρόπον λέγων καθ' ἕκαστον τῶν χιλίων· ἢ ὅσων ἡ πόλις ἐστί· καὶ τοῦτο διαιρῶν· ἄδηλον γὰρ ᾧ συνέβη χθὲς ἀγαθὸς γενέσθαι τέκνον, καὶ σωθῆναι χθὲς μόνον· καὶ τοι πότερον οὕτω κρεῖττον τὸ ἐμὸν λέγειν ἕκαστον τὸ αὐτὸ μὲν προσαγορεύοντας δι' χιλίων καὶ μυρίων, ἢ μᾶλλον ὡς νῦν ἐν ταῖς πόλεσι τὸ ἐμὸν λέγουσιν· ὃν μὲν γὰρ αὐτῷ· ὃν δὲ ἀδελφὸν αὐτῷ προσαγορεύειν τὸν αὐτὸν· ὃν δ' ἀνεψιὸν· ἢ κατ' ἄλλην τινὰ συγγένειαν· ἢ πρὸς αἷμα τοσ· ἢ κατὰ τὴν οἰκειότητα καὶ κηδείαν αὐτοῦ πρῶτον ἢ τῶν αὐτοῦ· πρὸς δὲ τούτοις, ἕτερον φράτορα φυλέτην· κρεῖττον γὰρ ἴδιον ἀνεψιὸν εἶναι· ἢ τὸν πρόπον τοῦτον υἱόν· οὐ μὴν ἀλλ' οὐδὲ ἀφυγεῖν δυνατὸν τὸ μὴ τινὰς ὑπολαμβάνειν ἑαυτῶν ἀδελφούς τε καὶ παῖδας καὶ πατέρας καὶ μητέρας· κατὰ γὰρ τὰς ὁμοιότητας αἰσθάνονται τοῖς τέκνοις πρὸς τὰς γυναῖκας συνόντες, ἀναγκαῖον λαμβάνειν τινὲς καὶ ἀλλήλων τὰς αἰσθήσεις· ὅπερ φασὶ καὶ συμβαίνειν τινὲς τὰς τῆς γῆς περιόδους πραγματευομένους· εἶναι γάρ τισιν ἀνωλιβύων κοινὰς τὰς γυναῖκας· τὰ μὲν γιγνόμενα τέκνα διαιρεῖσθαι κατὰ τὰς ὁμοιότητας· εἰσὶ δέ τινες ἐγγενεῖς καὶ τῶν ἄλλων ζώων οἷον, ἵππων καὶ βοῶν· αἰσθάνεται γὰρ ἐφ' ὅσον φύσιν ἔχουσιν ὅμοιαι τοῦ γένους

κοινὰς εἶναι τὰς γυναῖκας τοῖς ἀνωλιβύοις.

τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσιν· ὥσπερ ἡ ψῶφα ρσά λῳ κληθεῖσα δηλοῖ καὶ αἴ ἄσσος· ἔτι δὲ καὶ τὰς τοιαύτας δυσχερείας οὐξάδηλον ὑ λαβηθῶ αι τοῖς τοιούτοις καταδικάζουσι τῶ κοινωνίαν· οἷον, αἰκίας, καὶ φόνους ἀκουσίους· τοὺς δὲ, ἑκουσίους· καὶ μά χας καὶ λοιδορίας· ὧν οὐδὲν ὅσιόν ἐστι γίνεσθαι πρὸς πατέρα, καὶ μητέρας· καὶ τοὺς μὴ πόρρω τῆς συγγενείας ὄντας· ὥσπερ πρὸς τοὺς ἀπόθεν· ἀλλὰ καὶ πολεῖον συμβαίνῃ αὐτὰ γκαῖον ἀγνοούμενα, ἢ γνωριζόμενα· καὶ γνωμιζόμε νων· τῶν μὲν γνωριζόμενων ἐνδέχεται τοιούτους νομιζομένους γίνεσθαι λύσεις· τῶν δὲ, μηδεμίαν· ἄτοπον δὲ καὶ τὸ κοινοὺς ποιήσαντα τοὺς νόμους, τὸ σωθῆναι μόνον ἀφελεῖν τῶν ἐρώντων, τοῦ δ' ἔρωτος μὴ κωλῦ σαι· μὴ δὲ τοσοῦτος χρήσεις τοὺς ἄλλους ὡς πατρὶ πρὸς υἱὸν εἶναι ποιόν τινα ὄντ' ἀπρεπέστατον· καὶ ἀδελφῷ πρὸς ἀδελφόν· ἐπεὶ καὶ τὸ ἐρᾶν μόνον· ἄτοπον δὲ καὶ τὸ τὼ σωθῆναι φιλεῖν· ἀλλ' ὅλως μὲν αἰτίαν μηδεμίαν ἀνῳλίαν δεῖ χωρὰς τῆς ἡδονῆς γενομέ νης· ὅτι δ' ὁμῶς πατήρ, ἢ υἱός· οἱ δὲ ἀδελφοὶ ἀλλήλων, μηθὲν οἴε σθαι διαφέρειν· ἔοικε δὲ μᾶλλον τοῖς πολιτικοῖς εἶναι χρήσιμον τὸ κοινὰς εἶναι τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς παῖδας, ἢ τοῖς φύλα ξιν· ἢ πῶς γὰρ ἔσται φιλία, κοινῶν ὄντων τῶν τέκνων καὶ τῶν γυναικῶν· δεῖ δὲ μᾶλλον ἐριούρους εἶναι τοὺς ἀρχομένους πρὸς τὸ πείθαρχεῖν· καὶ μὴ νεωτερίζειν· ὅλως δὲ συμβαίνει μανιώδη κατασκευάζειν τὸν διάλογον τοιοῦτον νόμον· ὧν προσήκοντος ὀρθῶς κεῖσθαι μόνῳ αὐτὸς γίνε σθαι· καὶ δὴ καὶ τὸν ἀποσωκράτης ὅτως οἴεσθαι δεῖν τοῦτον τὸν περὶ τὸ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας· φιλίαν τὴν οἰόμεθα μέγιστον εἶναι τῶν ἀγαθῶν τοῖς πόλεσιν· ὅτω γὰρ οὕτω κατασκευάζοιμεν, καὶ τὸ μίαν εἶναι τὴν πόλιν ἐπαινεῖ μάλιστ' ὁσωκράτης· οὗ δοκεῖ καὶ κεῖν' εἶναι φήσει τῆς φιλίας ἔργον· καθάπερ φῶμεν ἐρωτικοῖς λόγοις χρῆσθαι τὸν ἀριστοφάνη, ὡς τῶν ἐρώντων διὰ τὸ σφόδρα φιλεῖν ἐθέλειν ταὐτὸν μόνον συμφῦναι, καὶ γενέσθαι ἐκ δύο ὄντων ἀμφοτέρους ἕνα· ἐπεὶ τοῦτό γε μὴ δὴν ἀνάγκη, ἀμφοτέρους ἐφθάρθαι, ἢ τὸν

ἀριστοφάνης

ἢ χὼν εἶναι. ἐνδεχέται πόλεως τὴν φιλίαν ἀναγκαῖον ὑδαρῆ γίνεσθαι διὰ τὴν κοινωνίαν τὴν τοιαύτην. καὶ ἴσως λέγειν τὸν ἐμὸν ἢ χὼν πρᾶ. ἢ πρᾶϊὸν. ὥσπερ γὰρ μικρὸν γλυκὺ εἰς πολὺ ὕδωρ μιχθὲν ἀναίσθητον ποιεῖ τὴν χρᾶσιν, οὕτω συμβαίνει καὶ τὴν οἰκειότητα τὴν πρὸς ἀλλήλους τὴν ἀπὸ τῶν ὀνομάτων τούτων διαφορὰν ἴσχειν. ἴσως ἀναγκαῖον ὂν, ἐν τῇ πολιτείᾳ τῇ φιλούσῃ. ἢ πότερα ὡς γῆν. ἢ χὼν ὡς πρὸς ξένους. ἢ ὡς ἀδελφοὺς ἀλλήλων. δύο γάρ ἐστιν ἃ μάλιστα ποιεῖ κήδεσθαι τοὺς ἀνθρώπους καὶ φιλεῖν. τὸ τὶ ἴδιον καὶ τὸ ἀγαπητόν. ὧν οὐδέτερον οἷόν τε ὑπάρχειν τοῖς οὕτω πολιτευομένοις. ἀλλὰ μὴν καὶ περὶ τοῦ μεταφέρειν τὰ γινόμενα τέκνα. τὰ μὲν ἐκ τῶν γεωργῶν καὶ τεχνιτῶν, εἰς τοὺς φύλακας. τὰ ἐκ τούτων εἰς ἐκείνους, πολλὴν ἔχει ταραχὴν τίνα ἕξει τρόπον. καὶ γινώσκειν ἀναγκαῖον τοὺς διδόντας καὶ μεταφέροντας τίσι τίνας διδόασιν. ἔτι δὲ καὶ τὰ πολλὰ λεχθέντα μᾶλλον ἐοικὸς τούτων ἀναιρεῖν καὶ συμβαίνειν οἷον, αἰκίας. ἔρωτας. φόνους. οὐδὲν γὰρ ἔτι προσαγορεύσουσιν ἀδελφοὺς, οὐδὲ τέκνα. οὐδὲ πατέρας. καὶ μητέρας τοὺς φύλακας. οὐδὲ τοὺς ἄλλους πολίτας διαφθείροντες. καὶ πάλιν οἱ παρὰ τοῖς φύλαξιν εἰς τοὺς ἄλλους πολίτας. ὥστε τῶν λαβεῖν τὰ τριάκοντα τὴν πρόφασιν διὰ τὸν συμφέροντα. Περὶ μὲν οὖν τῆς περὶ τοὺς τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας κοινωνίας, διωρίσθω τὸν τρόπον τοῦτον. ἐχόμενον δὲ τούτων ἐστὶν ὧν σκέψασθαι περὶ τῆς κτήσεως, τίνα ἕξουσιν οἱ κατασκευάζεσθαι τοῖς μέλλουσι πολιτεύεσθαι τὸν ἀρίστην πολιτείαν. πότερον κοινὰ, ἢ μὴ κοινὰ εἶναι τὸν κτῆσιν. τοῦτο δ' ἄν τις καὶ χωρὶς σκέψαιτο περὶ τε τῶν τέκνων καὶ τὰς γυναῖκας νενομοθετημένων. λέγω δὲ τὸ περὶ τὸν κτῆσιν. πότερον καθ' ὃν νῦν τρόπον ἔχει τοῖσι τὰς κτήσεις κοινὰς εἶναι βέλτιον ἢ τὰς χώρας. οἷον, τὸ μὲν γῆν ἰδίαν, χωρὶς. τὸς δὲ καρποὺς εἰς τὸ κοινὸν φέροντας ἀναλίσκειν, ὅπερ ἔνια πρὸς ἔθνη ποιεῖ τὸ ἑαυτῶν. ἢ τἀναντίον. τὸν μὲν γῆν, κοινὴν εἶναι δεῖ γεωργεῖν κοινῇ.

δύο μοίρας ἀν, ἃ καὶ φίλαν καὶ κήδεσθαι ποιεῖ.

πότερον καθ' ὃν τρόπον τὰς κτήσεις νῦν ἔχουσιν ἢ οὔ.

τοὺς δὲ καρποὺς διαιρεῖσθαι πρὸς τὰς ἰδίας χρήσεις· λέγον-
τας δέ τινες, καὶ τοῦτον τὸν ζόφον κοινωνεῖν τῶν βαρβάρων,
ἢ καὶ τὰ ἡμίπεδα καὶ τοὺς καρποὺς κοινούς· ἕτερον μὲν οὖν
ὄντων τῶν γεωργούντων, ἄλλος ἂν εἴη τρόπος καὶ ζόφων· οὐ
τῶν δ' αὐτοῖς διαπορούντων, τὰ περὶ τὰς κτήσεις πλείστας
αὐτῶν ἔχοι δυσκολίας· καὶ γὰρ ἐν ταῖς ἀπολαύσεσι καὶ ἐν
τοῖς ἔργοις μὴ γινομένων ἴσων, ἀναγκαῖον ἐγκλήματα ποιεῖ-
σθαι πρὸς τοὺς ἀπολαύοντας πολλά, ὀλίγα δὲ πονοῦντας·
τοῖς ἐλάττω μὲν λαμβάνουσι, πλείω δὲ πονοῦσιν. ὅλως δὲ τὸ
συζῆν καὶ κοινωνεῖν, τῶν ἀνθρωπικῶν πάντων χαλεπόν· καὶ
μάλιστα τῶν τοιούτων· δηλοῦσι δ' αἱ τῶν συμποδημόνων κοι-
νωνίαι· χαίρουσι γὰρ οἱ πλεῖστοι διαφερόμενοι, ἐκ τῶν συνεχῶς
ἐκ μικρῶν προσκρούοντες ἀλλήλοις· ἔτι δὲ τῶν θεραπόντων τοῖς
μάλιστα προσκρούομεν, οἷς πλείστοις χρώμεθα πρὸς
τὰς διακονίας παρεγκλίνους· τὸ μὲν οὖν κοινὰς εἶναι τὰς κτή-
σεις, ταύτας τὰς ἁμαρτίας ἔχει δηλονότι χρείας· οὐδὲν νῦν πρό-
πρεπέχει, καὶ ἐνίοις μὴ ἤθεσι καὶ τάξει μόνον ὀρθῶν, οὐ μι-
κρὸν ἂν διενέγκαι· ἐξ ἀμφοτέρων γὰρ τὸ ἐξ ἀμφοτέρων ἀγαθόν· λέγω
δὲ τὸ ἐξ ἀμφοτέρων, τὸ ἐκ τοῦ κοινὰς εἶναι τὰς κτήσεις· καὶ
τὸ ἐκ τοῦ ἰδίας· δεῖ γὰρ πως μὲν εἶναι κοινάς· ὅλως δ' ἰδίας·
αἱ μὲν γὰρ ἐπιμέλειαι διῃρημέναι· τὰ ἐγκλήματα πρὸς ἀλ
λήλους οὐ ποιήσουσι· μᾶλλον δ' ἐπιδώσουσιν· ὡς πρὸς ἴδιον
ἕκαστον προσοίσοντος· δι' ἀρετὴν δ' ἔσται πρὸς τὸ χρῆσθαι κα-
τὰ τὴν παροιμίαν κοινὰ τὰ φίλων· ὅτι δὲ καὶ νῦν τὸν ζόφον
τοῦτον ἐνίοις πόλεσιν οὕτως ὑπογεγραμμένον, ὡς οὐκ ἂν ἀ
δύνατον· καὶ μάλιστα ἐν τοῖς καλῶς οἰκουμένοις· τὸ μὲν ὅτι
τοιοῦτος, φανεροῖτ' ἂν· ἴδιον γάρ ἕκαστος τὴν κτῆσιν ἔχων, τὰ μὲν, χρήσι-
μα παρίησι τοῖς φίλοις· τοῖς δὲ, χρῆται κοινοῖς· οἷον ὁ γὰρ Λακεδαιμό-
νιος τοῖς τοῦ ἄλλου χρῶνται τοῖς ἀλλήλων ὡς ἰδίοις· ἔτι δ' ἵππους
καὶ κυσί· καὶ δαπανῶσιν ἐφ' ὁδοῦ ἐν τῆς ἀγροῖς κατὰ τὴν χώραν.

Φανερὸν

φανερὸν τοίνυν ὅτι βέλτιον εἶναι μᾶλλον ἰδίας τὰς κτήσεις· τῇ δὲ χρήσει κοινὰς, ὅπως δὲ ἔσονται τοιοῦτοι, τοῦτο μοθέτου τοῦ τέχνης ἴδιόν ἐστιν. ἔτι δὲ καὶ πρὸς ἡδονὴν ἀμύθητον ὅσον διαφέρει τὸ νομίζειν ἴδιόν τι· μὴ γὰρ οὐμάτην τὴν πρὸς αὑτὸν αὐτὸς ἔχει φιλίαν ἕκαστος· ἀλλ' ἔστι τοῦτο φύσικόν· τὸ δὲ φίλαυτον εἶναι, ψέγεται δικαίως· οὐκ ἔστι δὲ τοῦτο τὸ φιλεῖν ἑαυτὸν· ἀλλὰ τὸ μᾶλλον, ἢ δεῖ φιλεῖν, καθάπερ ὁ μισάνθρωπος. ἐπεὶ φιλοῦσί γε πάντες ὡς εἰπεῖν ἕκαστον τῶν τοιούτων· ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ χαρίσασθαι καὶ τὸ βοηθῆσαι φίλοις ἢ ξένοις ἢ ἑταίροις ἥδιστον ὅταν τῆς κτήσεως ἰδίας οὔσης· ταῦτα δὴ οὐ συμβαίνει τοῖς λίαν ἑνὶ ποιοῦσι τὴν πόλιν· καὶ πρὸς τούτοις ἀναιροῦσιν ἐργάδυο ἀρετὰν φανερῶς· σωφροσύνης μὲν, τὸ περὶ τὰς γυναῖκας· ἔργον γὰρ καλὸν ἀπολαῦσαι οὐσης ἀπεχθείας διὰ σωφροσύνην· ἐλευθεριότητος δὲ, τὸ περὶ τὰς κτήσεις· οὔτε γὰρ ἔσται φανερὸς ἐλευθέριος ὤν, οὔτε πράξει πρᾶξιν ἐλευθέριον οὐδεμίαν· ἐν γὰρ τῇ χρήσει τῶν κτημάτων τὸ τῆς ἐλευθεριότητος ἔργον ἐστίν· ὧν πρόσωπος μὲν οὖν ἢ τοιαύτην νομοθεσία· καὶ φιλανθρώπου ἂν εἴη δόξειεν· ὁ γὰρ ἀκροώμενος ἂς μισὸς ἂν δόξειεν ἂν δέχεσθαι φιλίαν τὴν ἀθανασίαν τῇ τοῦ παντὸς· ἄλλως τε καὶ ὁ τὰ νῦν ὑπάρχοντα ταῖς πολιτείαις κακῶς νομοθετῶν· διὰ τὸ μὴ κοινὰ εἶναι τὴν οὐσίαν. λέγω δὲ δίκας τὰς πρὸς ἀλλήλους περὶ συμβολαίων καὶ ψευδομαρτυριῶν κρίσεις· καὶ πλουσίων κολακείας ὧν οὐδὲν ἔστιν ὅταν ᾖ κοινωνία· ἀλλὰ διὰ τὴν μοχθηρίαν· ἐπεὶ καὶ τοὺς κοινὰ κεκτημένους καὶ κοινωνοῦντας, πολλῷ διαφερομένους μᾶλλον ὁρῶμεν· ἢ τοὺς χωρὶς τὰς οὐσίας ἔχοντας· ἀλλὰ θεωροῦμεν ὀλίγους τῶν κεκτημένων κοινωνίων διαφερομένους πρὸς πολλοὺς συμβάλλοντας τοὺς κεκτημένους ἰδίας τὰς κτήσεις· ἔτι δὲ δίκαιον

μὴ μόνον λέγειν ὅσων στερήσονται κακῶν κοινωνήσαντες, ἀλλὰ καὶ ὅσων ἀγαθῶν. φαίνεται δ' εἶναι πάμπαν ἀδιάφορος ὁ βίος. αἴτιον δὲ, τῶν σωκράτει τῆς παρακρούσεως χρὴ νομίζειν τὴν ὑπόθεσιν οὐκ οὖσαν ὀρθήν. δεῖ μὲν γὰρ εἶναί πως μίαν καὶ τὴν οἰκίαν καὶ τὴν πόλιν. ἀλλ' οὐ πάντως. ὅταν μὲν γὰρ ὡς οὐκ ἔσαι προϊοῦσα πόλις. ὅταν δ' ὡς ἔσαι μὲν, εἰς ἧσσον δ' οὖσα τοῦ μὴ πόλις εἶναι, χείρων πόλις. ὡσπερκαὶ εἴ τις τὴν συμφωνίαν ποιήσειεν ὁμοφωνίαν. ἢ τὸν ῥυθμὸν βάσιν μίαν. ἀλλὰ δεῖ πολλῶν ὄντων ὥσπερ εἴρηται πρότερον διὰ τὴν παιδείαν κοινωνὸν καὶ μίαν ποιεῖν. καὶ τὸν τι μέλλοντα παιδείαν εἰσάγειν οἴονομίζουσι διὰ ταύτης ἔσεσθαι τὴν πόλιν σπουδαίαν, ἄφρονα τοῖς τοιούτοις οἴεσθαι δεῖ ὀρθοῦν. ἀλλὰ μὴ τοῖς ἔθεσι. καὶ τῇ φιλοσοφίᾳ. καὶ τοῖς νόμοις. ὥσπερ τὰ περὶ τὰς κτήσεις ἐν λακεδαίμονι καὶ κρήτῃ τοῖς συσσιτίοις ὀνομοθέτης ἐκοίνωσε. δεῖ δὲ μὴ δὲ τοῦτο αὐτὸ ἀγνοεῖν, ὅτι χρὴ προσέχειν τῷ πολλῷ χρόνῳ καὶ τοῖς πολλοῖς ἔτεσιν, οἷς οὐκ ἂν ἐλάθημεν ἐπαύτα καλῶς εἰχε. πάντα γὰρ δὲν εὕρηται μὲν. ἀλλὰ τὰ μὲν, οὐ σεσῶπται. τοῖς δ' οὐχ ὁρῶν ταπιμώσκοντι. μᾶλλον δ' αὐγλίοι τοφανερόν, εἴπερ τοῖς ἔργοις ἱδρυτὸν τοιαύτην πολιτείαν καταστῆσαι δομηθῆναι δὲ δυνήσεται μὴ μείζων αὐτῆς χωρίζων πρῶτον τὴν πόλιν. τὰμὲ, εἰς συσσίτια. τὰδὲ, εἰς φατρίας καὶ φυλάς. ὥστε οὐδὲν ἄλλο συμβήσεται νεμομοθετημόνον, πλὴν μηχωρεῖν τοὺς φύλακας. ὅπερ καὶ νῦν λακεδαιμόνιοι ποιεῖν ὠιχεροῦσιν. οὐμὴν ἀλλ' οὐδὲ τρόπος τῆς ὅλης πολιτείας τίς ἔσαι τοῖς κοινωνοῦσιν, οὔτε εἴρηκεν ὅσωκράτης, οὔτε ῥᾴδιον εἰπεῖν. καίτοι χρὴν γέ πλῆθος τῆς πόλεως, τὸ τῶν ἄλλων πολιτῶν εἶναι τὸ πλῆθος. πρὸς ὧν οὐδὲν διώρισαι, πότερον καὶ τοῖς γεωργοῖς κοινὰς εἶναι δεῖ τὰς κτήσεις. ἢ καὶ καθ' ἕκαστον ἰδίας. ἔτι δὲ καὶ γυναῖκας καὶ παῖδας ἰδίους ἢ κοινούς. εἰμὲν γὰρ τὸν αὐτὸν τρόπον κοινὰ πάντα τῶν πάντων, τί

διοίσουσιν

δοίσουσιν οὖν ἐκείνων τῶν φυλάκων. ἢ τιμωλεῖον τοῖς ὑπομωύουσι τῶν ἀρχόντων. ἢ τιμαθόντες ὑπομωύουσι τῶν ἀρχόντων, ἐὰν μὴ τισοφίζωνται τοιοῦτον. οἷον κρῆτες. ἐκεῖνοι γὰρ τὰ μάταν τὰ τοῖς δούλοις ἐφέντες, μόνον ἀπειρήκασι τὰ γυμνάσια. καὶ τῶν ὅπλων κτῆσιν. εἰδὲ καθάπερ ἐν τοῖς ἄλλοις πόλεσι καὶ παρ' ἐκείνοις ἔσται τὰ τοιαῦτα, τίς ὁ τρόπος ἔσται τῆς κοινωνίας. ἐν μιᾷ δὲ πόλει δύο πόλεις ἀναγκαῖον εἶναι. ἢ τοὐναντίον ἀλλήλαις. ποιεῖ γὰρ τοὺς μὲν φύλακας, οἷον φρουρούς. τοὺς δὲ γεωργοὺς. καὶ τοὺς τεχνίτας. καὶ τοὺς ἄλλους πολίτας. ἐγκλήματα δὲ καὶ δίκαι. καὶ ὅσα ἄλλα τοῖς πόλεσιν ὑπάρχει καὶ, τούτων ὑπάρξει μηδέν. καίτοι λέγει ὁ σωκράτης. ὡς δεῖ παρεῖναι δεῖσαν νομίμως δικάζειν. οἷον ἀσυνομίαν καὶ ζημίαν νομίμως, μὴ τἄλλων τριττῶν, ἀπροσδεοῦς μόνον τὴν παιδείαν τοῖς φύλαξιν. ἔτι δὲ κυρίους ποιεῖ τῶν κτημάτων τοὺς γεωργοὺς ἀποφορὰν φέροντας. ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον εἰκὸς εἶναι χαλεποὺς καὶ φρονήματος πλήρεις, ἢ τοὺς ἐν τοῖς εἵλωσι καὶ πενεστικοῖς καὶ δουλικοῖς. ἀλλὰ γὰρ εἰ τὰ αὐτὰ ταῦτ' ὁμοίως εἴη καὶ μή, νῦν γ' οὐδὲν διώρισται. καὶ περὶ τῶν ἐχομένων τίς ἡ πρέπουσα τοῖς πολιτείαις παιδεία, καὶ νόμοι τίνες. ὅτι δ' οὐ ῥᾴδιον εὑρεῖν ῥᾴδιον, οὐδὲ τὸ διαφέρον μικρόν, τὸ ποίους τινὰς εἶναι τοὺς δεῖ πρὸς τὸ σώζεσθαι τὴν τῶν φυλάκων κοινωνίαν. ἀλλὰ μὴν εἰ γε τὰς μὲν γυναῖκας ποιήσει κοινάς, τοὺς δὲ κτήσεις ἰδίας, τίς οἰκονομήσει. ὥσπερ τὴν τῶν ἀγρῶν οἰκονομίαν τῶν ἀνδρῶν. καὶ εἰ κοιναὶ αἱ κτήσεις, καὶ αἱ τῶν γεωργῶν γυναῖκες. ἀρ' οὖν δὲ καὶ τὸ ἐκ τῶν θηρίων ποιεῖσθαι τὴν παραβολήν. ὅτι δεῖ τὰς αὐτὰς ἐπιτηδεύειν τὰς γυναῖκας τοῖς ἀνδράσιν. οἷς οἰκονομίας ὅλην μέτεστιν. ἢ τοῦτο μὲν ἀφελὲς δὲ καὶ τοὺς ἄρχοντας ὡς καθίστησιν ὁ σωκράτης. ἀεὶ γὰρ ποιεῖ τοὺς αὐτοὺς ἄρχοντας. τοῦτο δὲ τοῖς ἀνδράσιν αἴτιον γίνεται. καὶ παρὰ τοῖς μηδὲν ἀξίωμα κεκτημένοις. ἢ πρυτανεύσῃ παρὰ τὰ θηλυμοιρίσεις πολεμικοῖς ἀνδράσιν.

ὅτι δ' ἀναγκαῖον αὐτῷ ποιεῖν τὰς αὐτὰς ἀρχοντας φανερὸν· ἀλλ' ὁτὲ μὲν, ἄλλοις· ὁτὲ δὲ, ἄλλοις μέμικται ταῖς τυχαίαις ὁ-μαρτοῦσι, ἀλλ' ἀεὶ τοῖς αὐτοῖς· φησὶ δὲ, τοῖς μὲν, εὐθὺ γεννωμένοις μίξαι χρυσὸν· τοῖς δ' ἀργυρον· χαλκὸν δὲ καὶ σίδηρον τοῖς τεχνίταις μέλλουσιν ἔσεσθαι καὶ γεωργοῖς· ἔτι δὲ καὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἀφαιρούμενος τῶν φυλάκων, ὅλως φησὶ δεῖν εὐδαίμονα ποιεῖν τὴν πόλιν τὸν νομοθέτην· ἀδύνατον δὲ εὐδαιμονεῖν ὅλῳ μὴ τῶν πλείστων ἢ μηδενὸς μερῶν· ἧπερ ὀλίγων ἐχόντων τὴν εὐδαιμονίαν· ἀνάγκη γὰρ ταὐτὸ εὐδαιμονεῖν, ὥσπερ τὸ ἄρτιον· τοῦτο μὲν γὰρ ἐνδέχεται τῷ ὅλῳ ὑπάρχειν· τῶν δὲ μερῶν, μηδετέρῳ· τὸ δὲ εὐδαιμονεῖν ἀδύνατον· ἀλλὰ μὴν εἰ οἱ φύλακες μὴ εὐδαίμονες, τίνες ἕτεροι· οὐ γὰρ δὴ οἵ γε τεχνῖται καὶ τὸ πλῆθος, τὸ τῶν βαναύσων· ἡ μὲν οὖν πολιτεία περὶ ἧς ὁ Σωκράτης εἴρηκε, ταύτας τὰς ἀπορίας ἔχει· καὶ τούτων οὐκ ἐλάττους ἕτεραι· ἔχει δὲ καὶ περὶ τοὺς νόμους ἔχει τοὺς ὕστερον γραφέντας· διὸ καὶ περὶ τῆς ἐν ταύτῃ πολιτείας, ἐπισκέψασθαι μικρὰ βέλτιον· καὶ γὰρ ἐν τῇ πολιτείᾳ περὶ ὀλίγων πάμπαν διώρικεν ὁ Σωκράτης· περὶ τε γυναικῶν καὶ τέκνων καὶ κοινωνίας ὧν ἔχειν δεῖ καὶ περὶ κτήσεως· καὶ τῆς πολιτείας τὴν τάξιν· διαιρεῖται γὰρ εἰς δύο μέρη τὸ πλῆθος τῶν οἰκούντων· τὸ μὲν εἰς τοὺς γεωργούς· τὸ δὲ, εἰς τὸ προπολεμοῦν μέρος· ἔτι δὲ τρίτον τὸ βουλευόμενον καὶ κύριον τῆς πόλεως· περὶ οὗ τε γεωργῶν ἢ τεχνιτῶν πότερον οὐδεμίαν ἢ μετέχουσι τινὸς ἀρχῆς· ἀπότερον ὁπλοφορεῖ καὶ τῆς φρουρᾶς ἢ σύμπολεμεῖν, ἢ μὴ, περὶ τούτων οὐδὲν διώρικεν ὁ Σωκράτης, ἀλλὰ τὰς μὲν γυναῖκας οἴεται δεῖν συμπολεμεῖν, καὶ παιδείας μετέχειν τῆς αὐτῆς τοῖς φύλαξι· τὰ δ' ἄλλα τοῖς ἔξωθεν λόγοις πεπλήρωκε τὸν λόγον· καὶ περὶ τῶν παιδικῶν ἀφορισμῶν τῶν φυλάκων· τὸν μὲν

οἱ ἔξωθεν λόγοι

τὸ μὲν ἴσον μέρος, νόμοι τυγχάνουσιν ὄντες· ὀλίγα δὲ, περὶ
τῆς πολιτείας εἴρηκε· καὶ ταύτην βούλόμενος κοινοτέραν ποι
εἶναι πᾶσι πόλεσι, κατὰ μικρὸν περιάγει πάλιν πρὸς τὴν ἑτέραν
πολιτείαν· ἐξ ὧν γὰρ τῆς τῶν γυναικῶν κοινωνίας καὶ τῆς
κτήσεως· τὰ ἄλλα πάντα δίδωσιν ἀμφοτέραις ταῖς πο-
λιτείαις· καὶ γὰρ παιδείαν τὴν αὐτὴν καὶ τὸ τῶν ἔργων τῶν
ἀναγκαίων ἀπέχεσθαι· καὶ περὶ συσσιτίων ὡσαύτως·
πλὴν φησὶν αὐτὸν δεῖν εἶναι συσσίτια καὶ γυναικῶν· καὶ τὴν
μὲν, χιλίων τῶν ὁπλακικὴν μοῖραν· ταύτην δὲ πεντακισχι-
λίων· τὸ μὲν οὖν περὶ τὸν ἔχουσι πάντες οἱ τοῦ σώματος λό-
γοι· ἢ γὰρ κομψὸν, ἢ τὸ καινοτόμον· ἢ τὸ ζητητικὸν· καλῶς ἴσως
τοῦ ἴσως χαλεπὸν· ἐπεὶ καὶ τὸν νῦν εἰρημένον πλῆθος, δεῖ μὴ λαν-
θάνειν· ὅτι χώρας δεήσει τοῖς τοσούτοις βαβυλωνίας, ἢ τινος
ἄλλης ἀπεράντου· τὸ πλῆθος, ἐξ οὗ ἀργοὶ πέντε καὶ χίλιοι θρέ-
ψονται· ἢ περὶ τούτου γυναικῶν, ἢ θεραπόντων ἕτερος ὅλος πολ-
λαπλάσιος· δεῖ μὲν οὖν ὑπάρχειν καὶ τοῦτον μηδὲν μέντοι ἀδύνα-
τον· λέγεται δὲ ὡς δεῖ τὸν νομοθέτην πρὸς δύο βλέποντα τι-
θέναι τοὺς νόμους· πρός τε τὴν χώραν ἣν τοὺς ἀνθρώπους· ἔτι δὲ καλῶς
ἔχει προτιθεῖναι καὶ πρὸς τὰς γειτνιώσας χώρας· εἰ δεῖ τὴν πόλιν ζῆν
βίον πολιτικόν· ὃ δὴ μόνον ἀναγκαῖόν ἐστιν αὐτὴν φίλον εἶναι τοῖς χρῆσθαι
πρὸς τὸν πόλεμον ὅπλοις, ἀλλ' ἡσυχάζειν μᾶλλον καὶ τὴν οἰκείαν χώραν ἐστίν.
ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς ἐξωφόρους· εἰ δέ τις μὴ τοιοῦτον ἀποδέχεται βί-
ον, μήτε τὸν ἴδιον, μήτε τὸν κοινὸν τῆς πόλεως, ὅμως οὐδὲν ἧττον
δεῖ φοβερὸν εἶναι τοῖς πολεμίοις· μὴ μόνον ἐλθοῦσιν εἰς τὴν χώραν,
ἀλλὰ καὶ παρελθοῦσι· καὶ τὸ πλῆθος δὲ τῆς κτήσεως ὁρᾶν δεῖ· μήπο-
τε βέλτιον ἑτέρως διοικεῖσθαι· τῷ σαφῶς μᾶλλον· τοιαύτην δεῖναι φύ-
σιν δεῖν, ὥστε ζῆν σωφρόνως· ὥσπερ ἂν εἴ τις εἴποι ὥστε ζῶον εὐ-
τρεφὲς εἶναι καθόλου μᾶλλον· ἔτι δ' ἐστὶ σωφρόνως μὲν, τολμη-
τὸν ὡς δὲ ζῆν· ἀλλὰ βέλτιον ὅρος τὸ σωφρόνως καὶ ἐλευθε-
ρίως· χωρὶς γὰρ ἑκάτερον· τὸ μὲν, τῶν τυφαττόντων ἀκολουθήσει·

τὸ δὲ τῷ ὠὴ πόνως· ἐπεὶ μόναις εἰσὶν ἕξεις ἀρεταὶ περὶ τὴν τῆς
οὐσίας χῆσιν αὗται· οἷον, οὐσία πραότης ἢ ἀνδρεία χῆ αὐτῆ· οὐ
κέστι· σωφρόνως δὲ καὶ ἐλευθερίως ἐστίν· ὥστε καὶ τὰς χήσεις
ἀναγκαῖον περὶ αὐτὴν εἶναι ταύτας· ἄρτιον ἢ [ὃ] τὸ τὰς κτή-
σεις αὐξόμενα, τὸ περὶ τὸ πλῆθος τῆ πολιτῶν μὴ κατασκευά-
ζειν, ἀλλ' ἀφεῖναι τὴν τεκνοποιΐαν ἀόριστον· ὡς ἱκανὸς ἂν
ὁμαλισθησομένων εἰς τὸ αὐτὸ πλῆθος διὰ τὰς ἀτεκνίας· ὁ
σων οὖν γεννωμένων· ὅτι δοκεῖ τοῦτο καὶ νῦν συμβαίνειν περὶ
τὰς πόλεις· δεῖ δὲ τοῦτο ὁμοίως ἀκριβῶς ἔχειν περὶ τὰς
πόλεις τότε καὶ νῦν· νῦν μὲν γὰρ οὐδεὶς ἀπορεῖ διὰ τὸ με-
ρίζεσθαι τὰς οὐσίας εἰς ὀλιγοστούς· τότε δὲ ἀδιαιρέτων
οὐσῶν, ἀνάγκη τοὺς παραζύγας μηδὲν ἔχειν· ἐὰν τὶ λάβῃς
ὥστε τὸ πλῆθος· ἐὰν τε πλείους· μᾶλλον δὲ δῆλον ὑπολαβοιτὶς
ἂν ὠφελεῖσθαι τῆς οὐσίας τὴν τεκνοποιΐαν· ὥστε ἀριθμοῦ τινος
μὴ πλείονα γίγνεσθαι· τοῦτο δὲ τεθέντος τὸ πλῆθος ἀπροσδόκητα
πρὸς τὰς τύχας ἂν συμβαίνῃ τελευτᾶν τινας τῶν γεγονότων·
καὶ πρὸς τὴν τῶν ἄλλων ἀτιμίαν· τὸ δὲ ἀφεῖσθαι καθάπερ ἐν-
ταῖς πολίσμασι πόλεσι· πρίασθαι ἀναγκαῖον αἴτιον εἶναι τοῖς
πολίταις· ἢ πενίαν, φάσιν ἐμποιεῖν καὶ στάσιν· Φείδων μὲν Φείδων ὁ κορίνθιος.
γὰρ ὁ κορίνθιος νομοθέτης τῶν ἀρχαιοτάτων φὺς οἴκους ἴσους
ὑπέθετο δεῖν διαμένειν· καὶ τὸ πλῆθος τῆ πολιτῶν· καίτοι πρῶτον τοὺς
κλήρους ἀνίσους εἶχον πάντες καὶ τὰ μέγεθος· ἐνδέχεται νόμοις
τύρις, τοὐναντίον ὄντι· ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ὕστερον σκοπῶμεν
βέλτιον ἂν ἔχειν, λεκτέον ὕστερον· ἐλλείπει δὲ τῆς νόμοις τύρις.
[ἢ τὸ περὶ τοὺς ἄρχοντας· πῶς ἔσονται] διαφέροντες τῆ ἀρχο-
μένων· φησὶ δεῖν ὥσπερ ἐξ ἑτέρου τὸ ζυγόμενον ἐρίου εἶναι
τῆς κρόκης· οὕτω καὶ τοὺς ἄρχοντας ἑτέρους εἶναι πρὸς τοὺς ἀρχομένους.
ἐπεὶ δὲ τὴν πᾶσαν οὐσίαν ἐφίεσθαι μείζονα μέχρι πεντα-
πλασίας, διὰ τοῦτο καὶ εἰς ἐπὶ τοσοῦτο μέχρι τινὸς.

καὶ τὴν

πολιτ. α'

τὴν τῶν οἰκοπεδῶν δὲ διαίρεσιν δεῖ σκοπεῖν, μὴ πρὸς τὸ συμφέρῃ πρὸς οἰκονομίαν. δύο γὰρ οἰκόπεδα ἑκάστῳ ἔνεστι μεδιελὼν χωρίς· χαλεπὸν δὲ οἰκίας δύο οἰκεῖν· ἡδὲ σύνταξις ὅλη βάλλεται μὴν εἶναι μήτε δημοκρατίαν, μήτε ὀλιγαρχίαν· μέση δὲ τούτων, ἣν καλοῦσι πολιτείαν· ἐκ γὰρ τῶν ὁπλιτευόντων ἐστί. εἰ μὴ οὖν ὡς κοινοτάτην ταύτην κατασκευάζει τὰς πόλεσι τὴν ἄλλην πολιτείαν, καλῶς εἴρηκεν ἴσως· εἰ δ' ὡς ἀείς λιν μετὰ τὴν πρώτην πολιτείαν, οὐκ καλῶς· τάχα γὰρ τὴν τῶν λακώνων ἄν τις ἐπαινέσειε μᾶλλον· ἢ καὶ ἄλλην τινὰ ἀριστοκρατικωτέραν. ἔνιοι μὲν οὖν λέγουσιν, ὡς δεῖ τὴν ἀείς λιν πολιτείαν, ἐξ ἁπασῶν εἶναι τῶν πολιτειῶν μεμιγμένην· διὸ καὶ τὴν τῶν λακεδαιμονίων ἐπαινοῦσιν· εἶναι γὰρ αὐτὴν· οἱ μὲν ἐξ ὀλιγαρχίας καὶ μοναρχίας· καὶ δημοκρατίας φασί· λέγοντες τὴν μὲν βασιλείαν μοναρχίαν· τὴν δὲ τῶν γερόντων ἀρχήν, ὀλιγαρχίαν· δημοκρατεῖσθαι δ' ἡ κατὰ τὴν τῶν ἐφόρων ἀρχήν· διὰ τὸ ἐκ τοῦ δήμου εἶναι τοὺς ἐφόρους· οἱ δὲ τὴν μὲν ἐφορείαν εἶναι τυραννίδα· δημοκρατεῖσθαι δὲ, κατά τε τὰς συσσιτίας· καὶ τὸν ἄλλον βίον τὸν καθ' ἡμέραν· φασὶ δὲ τοῖς νόμοις εἰρῆσθαι τούτοις· ὡς δέον συγκεῖσθαι τὴν ἀείς λιν πολιτείαν ἐκ δημοκρατίας καὶ τυραννίδος· ἃς ἢ τὸ παράπαν οὐκ ἄν τις θείη πολιτείας· ἢ χειρίστας πασῶν· βέλτιον οὖν λέγουσιν οἱ πλείους μιγνύντες· ἢ γὰρ ἐκ πλειόνων συγκειμένη πολιτεία, βελτίων· ἐπεὶ τοὐδ' ἔχουσα φαίνεται μοναρχικὸν οὐδέν· ἀλλ' ὀλιγαρχικὰ καὶ δημοκρατικά· μᾶλλον δ' ἐγκλίνειν βούλεται πρὸς τὴν ὀλιγαρχίαν· δῆλον δὲ ἐκ τῆς τῶν ἀρχόντων καταστάσεως· τὸ μὲν γὰρ ἐξ αἱρετῶν κληροῦσθαι, κοινὸν ἀμφοῖν· τὸ δὲ τοῖς μὴ πρωτίροις ἐπάναγκες ἐκκλησιάζειν εἶναι μὴ φέρειν ἄρχοντας· ἢ τιμᾶσθαι ἄλλοτι τῶν πολιτικῶν· τὰς δ' ἀφεῖσθαι, τὰ δ' ὀλιγαρχικόν. τὸ δὲ πειρᾶσθαι πλείους ἐκτὸς ὑπέρων εἶναι τὰς ἀρχοντάς· μὴ τοὺς μετέχοντας ἐκ τῶν μεγίστων τιμημάτων·

ὀλιγαρχικῶν δὲ ποιεῖ ἡ τῶν βουλῆς αἵρεσιν· αἱρεῖν μὲν γὰρ ἐπάναγκες, ἀλλ' ἐκ τοῦ πρώτου τιμήματος· εἶτα πάλιν ἴσους ἐκ τοῦ δευτέρου· εἶτ' ἐκ τῶν ζ' τῶν· πάλιν οὐ πάντας ἐπάναγκες ἀλλὰ τοὺς ἐκ τῶν γ' τῶν, ἢ τῶν τεττάρων· ἐκ δὲ τούτου τετάρτου, τῶν τεττάρων μόνοις ἐπάναγκες τοῖς πρώτοις καὶ τοῖς δευτέροις· εἶτ' ἐκ τούτων ἴσον ἀφ' ἑκάστου τιμήματος ἀποδεῖξαι φησὶ δεῖν ἀριθμόν· ἔσονται δὴ πλείους οἱ ἐκ τῶν μείζων τιμημάτων καὶ βελτίους, διὰ τὸ μὴ ἐπάναγκες· ὡς μὲν οὖν οὐκ ἐκ δημοκρατίας ἡ μοναρχίας δεῖ σώζειν αἱ τὴν πολιτείαν, ἐκ τούτων φανερὸν ῥηθησομένων, ὅταν περὶ βελτίστης τοιαύτης πολιτείας ποιήσηται λόγον· ἔχει δὲ καὶ περὶ τὴν αἵρεσιν τῶν ἀρχόντων τὸν δεῖ αἱρεῖσθαι, ὡσαύτως· εἰ γάρ τινες συνελθοῦσι μὴ μείζους τὸ πλῆθος, αἱρεθήσονται οὓς βούλησιν· τὰ μὲν οὖν περὶ τὴν πολιτείαν τὴν ἐν τοῖς νόμοις, τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον· εἰσὶ δέ τινες πολιτεῖαι καὶ ἄλλαι· αἱ μὲν, ἰδιωτῶν· αἱ δὲ, φιλοσόφων καὶ πολιτικῶν· πᾶσαι δὲ τὰ καθεστηκυῖαν ἢ καθ' ὃ πολιτεύονται νῦν, ἐμφυτέρον εἰσὶ τούτων ἀμφοτέρων· οὐδεὶς γὰρ οὕτω περὶ τὰ τέκνα κοινὸν τὴν τὰς γυναῖκας ἄλλος κεκαινοτόμηκεν· οὔτε περὶ τὰ συσσίτια τῶν γυναικῶν· ἀλλ' ἀπὸ τῶν αὐταιῶν ἀρχόντων μᾶλλον· δοκεῖ γάρ τισι τὸ περὶ τὰς οὐσίας εἶναι μέγιστον τι πρόβλημα καλῶς· περὶ γὰρ τούτων ποιεῖ θαι φασὶ τὰς στάσεις πάντας· διὸ φαλέας ὁ χαλκηδόνιος· τοῦτ' εἰσήνεγκε πρῶτος· φησὶ δεῖν ἴσας εἶναι τὰς κτήσεις τῶν πολιτῶν· τοῦτο δὲ καὶ τοῖς κτιζομένοις μὲν εὐθὺς, οὐ χαλεπὸν ὠήθη ποιεῖν· τὰς δὲ καὶ τοῖς οὖσι μᾶλλον, ἔργον δέ τερον μὲν, ὅμως δὲ τάχ' ἂν ὁμαλισθῆναι, τῷ τὰς προῖκας τοὺς μὲν πλουσίους δίδόναι μὲν, λαμβάνειν δὲ μή· τοὺς δὲ πένητας, μὴ δίδόναι μὲν, λαμβάνειν· τῶν δὲ τρίτων γνώμης χάριν, μέχρι μέν τινος ἐᾶν δεῖν ἐᾶν.

ἐκ τῶν Φαλέου τοῦ χαλκηδονίου πολιτειῶν.

πλεῖον

πλεῖον δὲ τοῦ σεντακοσίαν εἶναι τῆς ἐλαχίστης, μηδεμὶ τῶν πολιτῶν ἐξ ουσίαν εἶναι κτήσασθαι καθάπερ εἴρηται καὶ πρότερον· δεῖ δὲ μὴ δὲ τοῦτο λανθάνειν τοὺς οὕτω νομοθετοῦντας, ὁ λανθάνει νῦν· ὅτι τὸ τῆς οὐσίας τοῦτον τὸν πλῆθος, προσήκει καὶ τῶν τέκνων τὸ πλῆθος τοῦτο ἔχειν· ἐὰν γὰρ ὑπεραίρῃ τῆς οὐσίας τὸ μέγεθος ὁ τῶν τέκνων ἀριθμὸς, ἀναγκαῖον γίνεται νόμον λύεσθαι, καὶ χωρὶς τῆς λύσεως· φαῦλον τὸ πολλοὺς ἐκπλησίων γίνεσθαι πένητας· ἔργον γὰρ μὴ νεωτεροποιοὺς εἶναι τοὺς τοιούτους· διότι μὲν οὖν ἔχει τινὰ δυσχέρειαν εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν ἡ τῆς οὐσίας ὁμαλότης, καὶ τῶν παλαιτινὲς φαίνονται διαλεγόμενοι· οἷον καὶ Σόλων ἐνομοθέτησε· καὶ παρ' ἄλλοις ὑπάρχει νόμος· ὃς κωλύει κτᾶσθαι γῆν, ὁπόσην ἂν βούληται τις· ὁμοίως δὲ καὶ τὴν οὐσίαν πωλεῖν οἱ νόμοι κωλύουσιν· ὥσπερ ἐν Λοκροῖς νόμος ὑπάρχει μὴ πωλεῖν, ἐὰν μὴ φανερὰ ἀτυχία δείξῃ συμβεβηκυῖαν· ἔτι δὲ τοὺς παλαιοὺς κλήρους διασώζειν· τοῦτο δὲ λυθὲν καὶ περὶ λυκάδας, δημοτικὴν ἐποίησε λίαν τὴν πολιτείαν αὐτῶν· οὐ γὰρ ἐπισωρεύεται ἡ τῶν ὠνίων τιμημάτων εἰς τὰς ἀρχὰς βαρύνειν· ἀλλ' εἰς τὴν τῶν ἰσοτήτων μὴ ὑπάρχειν τὴν οὐσίαν· ταύτην δὲ λίαν εἶναι πρὸς ὀλίγον· ὥστε τοὺς ἔχοντας λίαν ὀλίγον ὥστε ζῆν πολλάκις· ὅπερ ἔδει γίνεσθαι, ὡς δ' ἱκανῶς ἔχει καὶ οὕτω πρὸς τὴν οὐσίαν ἰσότητα νομοθετεῖν· ἀλλὰ δὲ μεσοῦσοχαστέον· ἔτι δ' εἴ τις καὶ τὴν μεσαίαν τάξιν οὐσίαν ὠφέλιμον, οὐδὲν ὄφελος· μᾶλλον γὰρ δεῖ τὰς ὑπερβολὰς ὁμαλίζειν, ἢ τὰς οὐσίας· τοῦτο δ' οὐκ ἔστι, μὴ ὅσοι δυνατοὶ σώμασι καὶ χρήμασιν ὑπερτῶν νόμων· ἀλλ' ἴσως εἰπεῖν ἂν ὄφελος, ὅτι ταῦτα τυγχάνει λέγων αὐτὸς· οἴεται γὰρ δυοῖν τούτοιν ἰσότητα δεῖν ὑπάρχειν τοῖς πολίταις· καὶ τῆς οὐσίας καὶ τῶν ἀρετῶν· ἀλλὰ τίνων ἀρετῶν, τίνων δὲ οὐσιῶν ἔσται δεῖ λέγειν· καὶ τὸ μίαν εἶναι καὶ τὴν αὐτὴν, οὐδὲν ὄφελος· ὅστε γὰρ τὴν αὐτὴν μὴ εἶναι καὶ μίαν· ἀλλὰ ταύτην εἶναι τοιαύτην, ἐξ ἧς ἔσονται προαιρετικοὶ τοῦ πλεονεκτεῖν, ἢ χρήματα ἢ τιμῆς.

ὁ δὲ νόμος ἀνωκρεῖς ὄστρια πωλεῖν τὴν οὐσίαν.

ἢ σωμάτων φορτίων· ἐπισωρεύσασιν οὐμόνον διὰ τὸ ἀνισότητα τῆς κτήσεως, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ τῶν τιμῶν. τοὐναντίον δὲ περὶ ἑκάτερον οἱ μὲν γὰρ πλοῖ διὰ τὸ περὶ τὰς κτήσεις αἴτιον· οἱδὲ χαίρεντες, περὶ τὴν τιμὴν ἐπαίσαν· ὅθεν καὶ ἐνδεῖ ἢ τιμῆ ἢ μὴ κακὸς· ἡδὲ καὶ ἔπαθλος· οὐμόνον δ' οἱ αἰσχροκερδεῖς διὰ τοῦτ' ἀδικοῦσιν ὧν ἄκος εἶναι νομίζῃ τὴν ἰσότητα τῆς οὐσίας· ὥστε μὴ λωποδυτεῖν· διὰ τὸ εἰ γὰρ ἢ πειρῶ· ἀλλὰ καὶ ὅπως χαίρωσι· ἐὰν μὴ ὠθυμῶσιν· ἐὰν γὰρ μείζω ἔχωσιν ἐπιθυμίαν τοῦ ἀναγκαίων, διὰ τὴν ταύτης ἀπειρίαν ἀδικήσουσιν· οὐτοίνυν διὰ ταύτην μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν θυμοῦσιν· ἵνα χαίρωσι ταῖς αὐτῶν ἡδοναῖς· τί οὖν ἄκος τῶν τριῶν τούτων· τρίς μὲν, οὐσία βραχεῖα καὶ ἐργασία· τοῖς δὲ, σωφροσύνη· ξίστον δ' εἰ τινες βούλοιν τοῦτ' αὐτῶν χαίρειν· οὐκ ἂν ὠφελήσειεν, εἰ μὴ παρὰ φιλοσοφίας ἄκος· αἱ γὰρ ἄλλαι, αὐτῶν δέονται· ἐπεὶ ἀδικοῦσι τὰ μέγιστα διὰ τὰς ὑπερβολάς· ἀλλ' οὐδὲ τὰ ἀναγκαῖα· οἷον τύραννοι οὐκ ἵνα μὴ ῥιγῶσι· διὸ καὶ αἱ τιμαὶ μεγάλαι αἱ ἀποκτείνοντες οὐ κλέπτων, ἀλλὰ τύραννον· ὥστε πρὸς τὰς μικρὰς ἀδικίας βοηθητικὸς μόνον ὁ τρόπος τῆς φαλεοῦ πολιτείας· ἔτι τὰ μεγάλα βούλεται κατασκευάζειν, ἐξ ὧν τὰ πρὸς αὐτὸς πολιτεύσονται καλῶς· δεῖ δὴ μὴ πρὸς τὸ γείτνιῶν τας μὴ τοὺς ἔξωθεν πάντας· ἀναγκαῖον ἄρα τὴν πολιτείαν σωτικτόχθαι πρὸς τὴν πολεμικὴν ἰσχύν· περὶ ἧς ἐκεῖνος οὐδὲν εἴρηκεν· ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῆς κτήσεως· δεῖ δ' οὐμόνον πρὸς τὰς πολιτικὰς χρήσεις ἱκανὴν ὑπάρχειν· ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς ἔξωθεν κινδύνους· διὸ περ οὐ τοὺς δεῖ ὠλιγαρχοῦντας ὑπερφέρειν τῶν πλησίον· ἢ κρείττονας εἶναι θυμοῦσθαι· οἷς ἔχοντας ἀμύνεσθαι· δῆλον ἡσυχίαν ἄγειν· οὐθ' οὕτως ὀλίγους ὡς τὴν δύναμθαι πολεμεῖν· μὴ δὲ τῶν ἴσων καὶ τῶν ὁμοίων· ἐκεῖνος μὲν οὖν οὐδὲν διώρικε· δεῖ δὲ τοῦτο μὴ λανθάνειν· ὅτι συμφέρει πλήθος οὐσίας· ἴσως οὖν ἀριστος ὅρος τὸ μὴ λυσιτελεῖν

τοῖς

ρίσκρεάττοσι διὰ τὴν ὑπερβολὴν πολεμεῖν· ἀλλ' οὕτως, ὡς
αὐτοὺς μὴ ἐχόντων τοσαύτην οὐσίαν· οἷον βύβλος, αὐτοφρα-
δέστερον μέλλοντος ἀταρνέα πολιορκεῖν, ἐκέλευσεν αὐτὸν σκε-
ψάμενον ἐν πόσῳ χρόνῳ λήψεται τὸ χωρίον, λογίσασθαι τὸν χρόνον
τοῦτον τὸν δεηθέντα· ἐθέλειν δ' ἔλαττον τούτου λαβὼν ἑκλιπεῖν ἤδη
τὸν ἀταρνέα· ταῦτα δ' εἰπὼν, ἐποίησε τὸν αὐτοφραδέστερον σώ-
φρονα μεμόμενον, παύσασθαι τῆς πολιορκίας· ὅτι μὲν οὖν τῶν
συμφερόντων, τὰς οὐσίας εἶναι ἴσας τοῖς πολίταις, πρὸ τοῦ μὴ
στασιάζειν πρὸς ἀλλήλους· οὐμικρὸν μέντοι οὐδὲν ὡς εἰπεῖν· καὶ γὰρ
αὐτοὶ χαλεπαίνουσιν ἂν τοῖς μὴ ἴσων ὄντες ἄξιοι· διὸ καὶ
φαίνονται πολλάκις ὠφελήσαντες καὶ στασιάζοντες· ἔτι δ' ἡ
πρωτεία τῶν ἀνδρῶν, ἀπλῆσον· καὶ τὸ πρῶτον μὲν ἱκανὸν διωβό-
λιον μόνον· ὅταν δ' ὑπερβῇ τὸ ἱκανὸν, ἀεὶ δέονται τοῦ πλείονος
ἕως εἰς ἄπειρον ἐλθοῦσιν· ἄπειρος γὰρ ἡ τῆς ὕβρεως μία φύσις·
ἧς πρὸς τὰ ἀεὶ πληρῶσιν οἱ πολλοὶ ζῶσιν· τῶν δ' ἡγουμένων ἀρχὴ
μάλλον τοῦτο τὰς οὐσίας ὁμαλίζειν, τὸ τοὺς μὲν ὠφελεῖς τῇ
φύσει, τοιούτους παρασκευάζειν ὡς τιμὴν βούλεσθαι πλεονε-
κτεῖν· τοὺς δὲ φαύλους, ὡς τιμὴν διώκεσθαι· τοῦτο δ' ἐστὶν, αὐτὴ
πους τὴν ὠφελίαν, καὶ μὴ ἀδικῶν ταῦτ· οὐκ ἀλλως δ' οὐδὲ τὴν ἰσότητα
τῆς οὐσίας εἴρηκε· περὶ γὰρ τὴν τῆς γῆς κτῆσιν ἰσάζει
μόνον· ὅτι δὲ δῆλον ἐκ βοσκημάτων πλοῦτος ὁμοίσμαρος·
καὶ κατασκευὴ πολλὴ τῶν καλουμένων ὠφελίμων πλοῦτος· ἡ μὲν
τῶν οὖν τούτων ἰσότης αἱρετώτερον· ἢ τάξιν τινὰ μετρίαν·
ἢ πόσον τὸ ἀστεῖον· φαίνεται δ' ἐκ τῆς νομοθεσίας καταστασιά-
ζων τὴν πόλιν μικράν· εἰ γοῦν τοῖς γεωργοῦσι δημόσιοι
ἔσονται, καὶ μὴ πλήρωμά τι παρέξονται τῆς πόλεως· ἀλ-
λ' εἴπερ δημόσιος εἶναι τοὺς τὰ κοινὰ αἱρεταζομένους, δεῖκα
θάπερ ἐν ταῖς μυστηρίοις δῆλόν που καὶ τοῦτο καταστασιάζειν ἀθήνη
σι· τὸ γὰρ ἔχειν τὸν ζόφον· περὶ μὲν οὖν τῆς φαύλης πολιτείας, ἐκ δὲ

περὶ τῆς τ' ἱπποδάμου πολιτείας.

ἐκρύτων αὖ τις θεωρήσειεν, εἴ τις τυγχάνοι καλῶς εἰρηκὼς ἢ μὴ καλῶς· ἱππόδαμος ὁ Θηλύφανος μιλήσιος, ὃς ἐπὶ τῶν πόλεων διαίρεσιν εὗρε καὶ τὸν Πειραιᾶ κατέτεμε μεγαλόμηχος καὶ περὶ τὸν ἄλλον βίον περιπότερος διὰ φιλοτιμίαν οὕτως ὥστε δοκεῖν ἔνιοις ζῆν περιεργότερον περὶ χῶν τι πλῆθος καὶ κόσμῳ πρὸς τὸ ἐπιεικὲς· ἔτι δὲ ἐθήρα σύτελοῦς μὲν, ἀλεξμῆς δὲ, οὐκ ἐν τῷ χειμῶνι μόνον· ἀλλὰ καὶ περὶ τοὺς θερινοὺς χρόνους· ὁ σουδαῖος δὲ καὶ περὶ τὸ ὅλον φύσιν εἶναι βουλόμενος, πρῶτος τῶν μὴ πολιτευομένων, ἔν τε ῥητόρων περὶ τὸ λιτείας εἰπεῖν τῆς ἀρίστης· κατεσκεύαζε δὲ, τὸν Πύλιν, τῷ πλήθει μὲν, μυρίανδρον· εἰς τρία δὲ μέρη διῃρημένῳ λιμένι· ἐποίει γὰρ ἓν μὲν μέρος τεχνίτας· ἓν δὲ, γεωργούς· τρίτον δὲ τὸ πρόπολεμοῦν· καὶ τὸ ὅπλα ἔχον· διῄρει δὲ εἰς τρία μέρη τὸν χώραν· τὸν μὲν, ἱεράν, τὸν δὲ, δημοσίαν· τὸν δ' ἰδίαν· ὅθεν μὲν τὰ νομιζόμενα ποιήσουσι πρὸς τοὺς θεοὺς, ἱερὰν ἀφ' ὧν δ' οἱ προπολεμοῦντες βιώσονται κοινήν· τὸν δὲ τῶν γεωργῶν, ἰδίαν· ᾤετο δ' εἶναι καὶ τῶν νόμων εἶναι τρία μόνον· περὶ ὧν γὰρ ἀδικήματα γίνονται, τρία ταῦτ' εἶναι τὸν ἀριθμὸν· ὕβριν· βλάβην· θάνατον· ἐνομοθέτει δὲ δικαστήριον ἓν τὸ κύριον· εἰς ὃ πάσας ἀνάγεσθαι δεῖν τὰς μὴ καλῶς κεκρίσθαι δοκούσας δίκας· τοῦτο δὲ κατεσκεύαζεν ἐκ τῶν γερόντων αἱρετῶν· τὰς δὲ κρίσεις ἐν τοῖς δικαστηρίοις, οὐδὲ ψηφοφορίας ποιεῖσθαι δεῖν· ἀλλὰ φέρειν ἕκαστον τὴν ἀκίαν, ἐν ᾗ γράφει εἶναι τὴν δίκην καζοιᾶ τὴν βλάβην τὴν δίκην, εἰδ' ἀπλοῦν οἷα τὴν βλάβην, κενόν· εἰ δὲ τὸ μὲν, τὸ δὲ μή, τοῦτο διωρίζειν· μᾶλλον δὲ οὐκ ἐᾶν τὸν νομοθετεῖν καλῶς· ἀνάγκη καζειν δὴ τὸν ὁρκεῖν, ἢ τὰν τὰ δίκαια καζοντας· ἐπὶ θεῖναι νόμον περὶ τῶν δυρισκόντων τι τῇ πόλει συμφέρον, ὅπως τυγχάνωσι τιμῆς ἐν τοῖς πολεμίοις τῶν μὲν ἐν τῷ πολέμῳ τελευτώντων ἐν δημοσίᾳ μεθεῖναι τὴν ζοφὴν, ὡς οὕτω τοῦτο ἂν ζ' ἄλλοις νομοθετήσειν· ἔστι δὲ καὶ ἐν Ἀθήναις, οὕτως ὁ νόμος νῦν· καὶ ἐν ἑτέροις τῶν πόλεων· τοὺς δ' ἄρχοντας αἱρετοὺς ὑπὸ τοῦ δήμου εἶναι πάντας.

πάντων. δῆμον δὲ ποιῇ τὰ πρῶτα μέρη τῆς πόλεως. τοὺς δ' αἱρεθήσεται μὴ μετέχειν ἀρχῆς κοινωνίαν ξενικῶν, μηδ' ὀρφανικῶν. τὰ μὲν οὖν πλεῖστα καὶ τὰ μάλιστα ἀξιόλογα τῆς ἰσοδαίμονος τάξεως ταῦτ' ἐστίν. ἀπορήσειε δ' ἄν τις πρῶτον μὲν τὴν διαίρεσιν τοῦ πλήθους τῶν πολιτῶν. οἵτε γὰρ τιχῖται καὶ οἱ γεωργοὶ καὶ οἱ τὰ ὅπλα ἔχοντες, κοινωνοῦσι τῆς πολιτείας πάντες. οἱ μὲν γεωργοὶ οὐκ ἔχοντες ὅπλα. οἱ δὲ τιχῖται, οὔτε γῆν, οὔτε ὅπλα, ὥστε τὸν τῶν χειρόβιον δοῦλοι τῶν τὰ ὅπλα κεκτημένων. μετέχειν μὲν οὖν πᾶσιν τῶν τιμῶν ἀδύνατον, ἀνάγκη γὰρ ἐκ τῶν τὰ ὅπλα ἐχόντων, καθίστασθαι καὶ στρατηγοὺς καὶ πολιτοφύλακας, καὶ τοὺς κυριωτάτους ἀρχὰς ὡς εἰπεῖν. μὴ μετέχοντας δὲ τῆς πολιτείας, πῶς οἰόν τε φιλικῶς ἔχειν πρὸς τὴν πολιτείαν; ἀλλὰ δεῖ κρείττους εἶναι τοὺς τὰ ὅπλα κεκτημένους ἀμφοτέρων τῶν μερῶν. τοῦτο δ' οὐχ ἁπλοῦν μὴ πολλοὺς ὄντας. εἰ δὲ ῥᾴδιον, τί δεῖ τοὺς ἄλλους μετέχειν τῆς πολιτείας, μὴ κυρίους εἶναι τῆς ἀρχόντων καταστάσεως; ἐπεὶ οἱ γεωργοὶ τῆς χρήσιμοι τῇ πόλει. τιχῖται μὲν γὰρ ἀναγκαῖον εἶναι. πᾶσα γὰρ δεῖται πόλις τεχνιτῶν. καὶ δυνάμεως διασῴζεσθαι καθάπερ ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσιν ἀπὸ τῆς τέχνης. οἱδὲ γεωργοὶ πλέζοντες μὲν τὴν χώραν τοῖς ὅπλα κεκτημένοις μόνοις τῶν ξυμφύλων ἐστὶ τοῖς μαχίμοις. ὥστε

ξασι· τῶν τε δὴ πόλεων πολλῶν ἔχει τοραχήν· οὐκαλῶς δ' ὁ δόσωσι τῆς κείσεως ἔχει νόμος· τὸ κινεῖν ἀξιοῦντας τῆς κείσεως ἁπλῶς μεγάλης μὴ γίνεσθαι τὰς δικαστὰς διαιτητάς· τὸ τοῦ μὲν τῇ διαίτῃ, ἢ πολλάκις συνέχει· κοινολογοῦνται γὰρ ἀλλήλοις περὶ τῆς κείσεως· ὃ οὐ τοῖς δικασταῖς ἔνεστιν· αἱ δὲ μὴ γράμμασιν τοῦτον τὸν νόμον τιθέασιν οἱ πολλοὶ παρασκευάζουσιν· ὅπως οἱ δικασταὶ μὴ κοινολογῶνται πρὸς ἀλλήλους· ἔπειτα πῶς ἐκέσθαι τοραχώδης κρίσις ὅταν ὀφείλῃ, ὁμοίως δικαστὴς οὐκ μὴ τροῦρον ὅσον ὁ δικαζόμενος· ὁ μὲν εἰκοσιμνᾶ· ὁ δὲ δικαστὴς κείμενα δέκα μνᾶν· ἢ μὲν πλέον· ὁ δ' ἔλασσον· ἄλλος οὐθὲν τι· ὁ δὲ τὸ παρ' ἓν τροῦρον δηλονότι μείζοσιν· οἱ δὲ πάντα κατὰ δικάσουσιν· οὐδ' ὅδεν· τίς ἂν ὁ ξόρος ἔσοιτο τῆς διαλογῆς τῷ ψήφῳ· ἔτι δ' ὅλως ἐστὶν ἀδύνατον κεῖν αὐτὰ δικαίζειν τὰ ἁπλῶς ἀπὸ δικάσαντα καὶ κατὰ δικάσαντα· εἰ γὰρ ἁπλῶς τὸ ἐγκλημα μεγάλα πᾶσι δικαί· ὅ δὲ μηδὲν ὀφείλῃ ὁ ἀποδικάσας κείμενα ἀλλὰ τὰς εἰκοσιμνᾶς· ἀλλ' ἐκεῖνος ἡδικηκὼς ὁρικεῖ ὁ καταδικάσας μὴν ὁμολογῶν ὀφείλειν τὰς εἰκοσιμνᾶς· περὶ ὧν ὁ ὅρος δύσεισόσι τι τῇ πόλει συμφόρου ὡς δεῖ τιμᾶσθαί τινα τιμὴν· οὐκ ὄστιν ἀσφαλὲς τὸ νομοθετεῖν· ἀλλ' ὀφθαλμὸν ἀκούσαι μόνον· ἐὰν δὲ συκοφαντίας· ἢ κινήσεις ἀν τύχῃ πολιτείας· ἐμπέσῃ δ' εἰς ἄλλο πρόβλημα ἢ σκέψις ἑτέραν· ἀπορροῦσι γάρ τινες· πότερον βλαβερὸν, ἢ συμφόρου τὴν πόλεσι τὸ μὴ κινεῖν τοὺς παραδεδομένους νόμους· ἂν εἴτις ἄλλος βελτίων· δῆλον οὖν ἐφάνη τῷ λεχθέντι πρόχειρον· εἴπερ μὴ συμφορά κινῆ· ἐνδέχεσθαι δοκεῖ θαι τινὰς νόμων λύσιν· ἢ πολιτείας· ὡς κοινὸν ἀγαθόν· ἐπεὶ δὴ περιήμεθα μνείαν, ἔτι μικρὰ περὶ αὐτοῦ διαστέλλεσθαι βέλτιον· ἔχει γὰρ ὡς περ εἴπομεν ἀπορίαν· καὶ δόξειεν ἂν βέλτιον εἶναι τὸ κινεῖν· ἐπεὶ καὶ τῶν τ' ἄλλων ὡρισμένων, τοῦτο συμβαίνει τὸ λόγον· οἷον, ἰατρικὴ κινηθεῖσα παρὰ τὰ πάτρια· καὶ γυμναστικὴ· καὶ ὅλως αἱ τέχναι πᾶσαι καὶ αἱ δυνάμεις· ὥστε ἐπεὶ μίαν τούτων θετέον· καὶ τὴν πολιτικὴν δῆλον ὅτι, καὶ περὶ ταύτην ἀνάγκαῖος·

ὁμοίως

ὁμοίως ἔχειν· σημεῖον δὲ τὴν ἐπανόρθωσιν τῶν ἔργων· τάχα γὰρ ἂν πάντες ἀρχαίαν νομοθεσίαν ἀπολαβεῖν ἡδέως βαρβαρικόν· ἐσιδηροφορεῖτο, καὶ οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τίνων παίκας ἐωνοῦντο ἀλλήλους· ὅσα τε λοιπὰ τῶν ἀρχαίων ἤθη πρυνομίμως ἦν ἂν πάμπαν γελοῖον· οἷον ἐν τῇ κύμῃ περὶ τὰ φονικὰ νόμος ἐστίν, ἂν πλήθος τι παράσχηται μαρτύρων ὁ διώκων τὸν φόνον τῶν αὐτῶν συγγενῶν, ἔνοχον εἶναι τῷ φόνῳ τὸν φεύγοντα· ζητοῦσι δ' ὅλως τὸ πάγιον· αἰεὶ τὰ χαθὼν πάντα. εἰκός τε τοὺς πρώτους εἴτε γηγενεῖς ἦσαν, εἴτε τῶν φθορέων τινὸς ἐσώθησαν, ὁμοίους εἶναι τοῖς τυχόντας ἠρυσανόητους· ὡς περὶ καὶ λέγεσθαι τῶν γηγενῶν· ὥστε ἀνάγκη μηδὲν τοῖς νῦν δόγμασι πρὸς ἐκείνους, ἀλλὰ τοὺς γε γραμμένους ἐὰν ἀκινήτους βέλτιον· ὥσπερ καὶ περὶ τὰς ἄλλας τέχνας συμβαίνει τῶν πολιτικῶν τὰ ἔθιμα ἀκριβῶς πάντα γραφῆναι· καθόλου γὰρ ἀναγκαῖον γραφῆναι· αἱ δὲ πράξεις περὶ τῶν καθ' ἕκαστόν εἰσιν· ἐκ μὲν οὖν τούτων φανερὸν ὅτι κινητοί· καὶ τινες καὶ ποτὲ τῶν νόμων εἰσίν· ἄλλον δὲ τρόπον ἴσως σκοποῦσιν, ἂν λαβεῖας ἀνάγκην εἶναι πολλῆς· ὅταν γὰρ ᾖ τὸ μὲν βέλτιον, μικρὸν τὸ δ' ἐθίζειν ἐν ἐκείνοις λύειν τοὺς νόμους φαῦλον, φανερὸν ὡς ἔστιν ἐνίοις ἁμαρτίας ἐν τοῖς νομοθετῶν καὶ τῶν ἀρχόντων· οὐχ ὁσοῦτον ὠφελήσει κινήσας, ὅσον βλαβήσεται τοῖς ἄρχουσιν ἀπειθεῖν ἐθισθείς· ψεύδεται δὲ καὶ τὸ παράδειγμα τὸ περὶ τῶν τεχνῶν· οὐ γὰρ ὅμοιον τὸ κινεῖν τέχνην καὶ νόμον· ὁ γὰρ νόμος ἰσχὺν οὐδεμίαν ἔχει πρὸς τὸ πείθεσθαι· πολλῷ παρὰ τὸ ἔθος· τοῦτο δ' ἀναίρεῖ εἰ μὴ διὰ χρόνου πολλοῦ· ὥστε τὸ ῥᾳδίως μεταβάλλειν ἐκ τῶν παρόντων νόμων εἰς ἑτέρους νόμους καινοὺς, ἀσθενῆ ποιεῖν ἐστὶ τὴν τοῦ νόμου δύναμιν· ἔτι δὲ εἰ καὶ κινητέον, πότερον πάντας καὶ ἐν πάσῃ πολιτείᾳ, ἢ οὔ· καὶ πότερον τῷ τυχόντι, ἢ τισί· ταῦτα γὰρ ἔχει μεγάλην διαφοράν· ἀνὼ νῦν μὲν, ἀφῶ μὲν ταύτην τὴν σκέψιν· ἄλλου γὰρ ἔργου καιρόν· περὶ δὲ Λακεδαιμονίων πολιτείας· ἐφ' ἱκανὸν δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων πολιτειῶν.

δύο εἰσὶν αἱ σκέψεις· μία μὲν εἰ τι καλῶς ἢ μὴ καλῶς πρὸς τὴν
ἀρίστην νενομοθέτηται τάξιν· ἑτέρα δ' εἰ τι πρὸς τὴν ὑπάρχουσαν
ξύμφορον ἢ τοῖς πολίταις. ὅτι μὲν οὖν
δεῖ τὴν μελλούσην καλῶς πολιτεύσεσθαι τῶν αἰεὶ καιρῶν ὑπάρχειν
σχολήν, ὁμολογούμενόν ἐστιν· τίνα δ' ἔχουσαν ὑπάρχειν, ἔξεστιν λαβεῖν.
ἔστι δὲ θετταλῶν περιοικίς, πολλάκις ἐπιθορυβησάντων θετταλῶν ὁμοίως
ἢ καὶ τοῖς λάκωσιν οἰείλωται· ὥστε περὶ ἐφεδρεύοντες τοῖς αὐτυχήμασι διατελέσαι· περὶ ἣν τὸ κρῖναι, οὐδὲν ἄν τοιοῦτον συμβεβήκει. αὐτὸν δ' ἴσως, τοὺς γειτνιώσας πόλεις καὶ ἄν περ πολεμούσας ἀλλήλαις· μὴ δεμίαν εἶναι σύμμαχον τῆς ἀφεστηκυίας· διὰ τὸ μὴ συμφέρειν, ἀλλ' αὐτῆς κεκτημένας περιοίκους· τοῖς δὲ λάκωσιν, οἱ γειτνιῶντες ἐχθροὶ πάντες ἦσαν· ἀργεῖοι μὲν γὰρ καὶ ἀρκάδες· ἔπειτα τοῖς θετταλοῖς καταρχὰς ἀφέστασαν· διὰ τὸ πολεμεῖν ἐπὶ τοῖς πρόσχωρα, ἀχαιοῖς· καὶ περραιβοῖς· καὶ μάγνησιν· ἔοικε δὲ καὶ εἰ μηδὲν ἕτερον· ἀλλὰ τό γε φιλοπολεμεῖν ἐργῶδες εἶναι· τίνα δεῖ πρὸς αὐτοὺς ὁμιλῆσαι τρόπον· αἰεί γὰρ ὑβρίζουσι· καὶ τῷ ἴσων ἀξιοῦσιν ἑαυτοὺς τοῖς κυρίοις· καὶ κακοπαθῶς ζῶντες, ἐπιβουλεύουσι· καὶ μισοῦσι· δῆλον ὃν ὡς ἀκριξωσεισκουσι τὸν βέλτιστον τρόπον· οἷς τοῦτο συμβαίνει πρὸς τὴν εὐνομοτέραν· ἔτι δὲ πρὸς τὰς γυναῖκας αἴσεσις, ἢ πρὸς τὴν προαίρεσιν τῆς πολιτείας βλαβερά· καὶ πρὸς εὐνομίαν πόλεως· ὥσπερ γὰρ οἰκίας μέρος, αἱ γυναῖκες· δῆλον ὅτι καὶ πόλιν ἐξ ἴσου δεῖ διῃρῆσθαι δεῖ νομίζειν εἶναί τι τὸ τῶν ἀνδρῶν πλῆθος καὶ τὸ τῶν γυναικῶν· ὥστε ἐν ὅσαις πολιτείαις φαύλως ἔχει τὸ περὶ τὰς γυναῖκας, τὸ ἡμισυ τῆς πόλεως εἰκῆ δεῖ νομίζειν ἀνομοθέτητον· ὅπερ ἐκεῖ συμβέβηκεν· ὅλως δὲ τὴν πόλιν εὐνομοθέτητος εἶναι βούλομαι κατὰ τὸ ἦθος καὶ τοὺς ἄνδρας φανερός ἐστι τὰ περὶ τῶν γυναικῶν διημάρτηκε· ζῶσι δὲ ἀκολάστως πρὸς ἅπασαν ἀκολασίαν καὶ ἀφυόρως· ὥστε ἀναγκαῖον ἐν τῇ τοιαύτῃ πολιτείᾳ τιμᾶσθαι τὸ πλῆθος· αἰσχρὸν καὶ συγχώρησι γυναικοκρατούμενοι.

τὴν μὴ. καθάπερ τὴν πολεμικὴν στρατιωτικὴν ἢ πολεμικὴν χρυσῶν ἐξωκελ
τῶν. ἢ καὶ εἴπερ ἕτεροι φανερῶς τετιμήκασι τὴν πρὸς τοὺς ἄρ-
ρενας σωφροσύνην. ἔοικε γὰρ ὁ μυθολογήσας πρῶτος, ὅτι ἀδύνατος
συζεῦξαι τὴν ἀρετὴν πρὸς τὴν εὐφυολίτιλον. ἢ καὶ πρὸς τὴν τῶν ἀρρένων
ὁμιλίαν. ἢ πρὸς τὴν τῶν γυναικῶν, φαίνονται κατακόχμοι πάντες
οἱ τοιοῦτοι. διὸ παρὰ τοῖς λάκωσι τὸ ὑπηρχε. καὶ πολλὰ διώ-
κειτο ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἐπὶ φιλαρχίᾳ αὐτῶν. καίτοι τί διαφέρει
γυναῖκας ἄρχειν, ἢ τοὺς ἄρχοντας ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἄρχεσθαι. παντὸ
γὰρ συμβαίνει. χρησίμου δ' οὔσης φιλοθρασύτητος πρὸς οὐδὲν τῶν
ἐγκυκλίων. ἀλλ' εἴπερ πρὸς τὸν πόλεμον βλαβερώτατον, τῇ
πρὸς ταῦθ' αἱ τῶν λακωνίων ἦσαν. ἐδήλωσαν δ' ἐπὶ φιλοθηβαίων
ἐμβολῆς. χρήσιμοι μὲν γὰρ οὐδὲν ἦσαν, ὡς περὶ ἑτέραις πό-
λεσι. θόρυβον δὲ παρεῖχον πολὺν τοῖς πολεμίοις. ἐξ ἀρχῆς μὲν
οὖν ἔοικε συμβεβηκέναι τοῖς λάκωσιν οὐ λόγῳ ἡ τῶν γυναικῶν
ἀνεσις. ἔξω γὰρ φιλοικείας διὰ τὰς στρατείας ἀνῳκεῖτο
πολὺν χρόνον, πολεμοῦντες γάρ, τὰ πρὸς ἀργείους πόλεμον. καὶ
πρὸς τὸν πρὸς ἀρκάδας καὶ μεσηνίους. σχολάσαντες δέ, αὐ-
τοὺς μὲν παρεῖχον τῷ νομοθέτῃ προσδοκᾶν ποιήσειν. διὰ
τὸν στρατιωτικὸν βίον. πολλὰ γὰρ ἔχει μέρη φιλαρετῆς. τὰς δὲ
γυναῖκας φασὶ μὲν ἄγειν ἐπιχειρῆσαι τὸν λυκοῦργον ἐπὶ τοὺς
νόμους. ὡς δ' ἀντέκρουον, ἀπρᾶξαι πάλιν. αἰτίαι μὲν οὖν εἰσιν
αὗται τῶν γεγονότων. ὥστε δῆλον ὅτι καὶ ταύτης φαμὲν ἁμαρ-
τίας. ἀλλ' ἡμεῖς ἀτοῦτο σκοπῶμεν. τίνι δεῖ συγχωρεῖν
ἢ μὴ ἐᾶν. ἀλλὰ περὶ τοῦ ὀρθῶς. τὰ δὲ περὶ τὰς γυναῖκας ἔ-
χοντα μὴ καλῶς, ἔοικεν ὥσπερ ἐλέχθη καὶ πρότερον, οὐ μόνον
ἀπρέπειαν τινὰ τοῖς εἶναι φιλοτεκνίᾳ αὐτῶν, ἀλ-
λὰ συμβαίνειν τι πρὸς τὴν φιλοχρηματίαν. μετὰ δὲ ταῦτα
ῥηθέντα, τοῖς περὶ τὴν ἀνωμαλίαν φιλοκτήσεως, ἐπιτιμή-
σειεν ἄν τις. ὅτι μὲν γὰρ αὐτῶν συμβέβηκε κεκτῆσθαι πολλὴν οὐσίαν
ἀσίαν. τοῖς δὲ, πάμπαν μικράν. διόπερ εἰς ὀλίγους ἦκεν ἡ χώ-

ρχε. τοῦτο δὲ καὶ διὰ τῶν νόμων τίθεται φαύλως. ὠνείδιζον μὲν γὰρ ἂν τῷ τὴν πάτριον τροφὴν μεταποιήσαντι, ἐποίησεν οὐ καλὸν, ὀρθῶς ποιήσας· δ' ἔδοσαν δὲ καὶ καταλείπειν οὐσίαν ἔδωκε τοῖς βουλομένοις· καίτοι ῥᾴδιον συμβαίνειν ἀναγκαῖον ἐκείνους τὴν οὐσίαν. ὅτι δὲ καὶ τῶν γυναικῶν οὐκ ἐν φαύλῃ χώρᾳ τίθεται μέρων τὰ δύο· τῶν τ' ἐπικλήρων πολλῶν γιγνομένων· καὶ διὰ τὸ προῖκας διδόναι μετρίας· καὶ οὐ βέλτιον ἴσως, μηδεμίαν· ἢ ὀλίγην· ἢ καὶ μετρίαν τιθέναι· μηδ' ἐξεῖναι δοῦναί τινι τὸν ἐπίκληρον, ὅτῳ ἂν βούληται· καὶ ἂν ἀποθάνῃ μὴ διαθέμενος ὃν ἂν καταλίπῃ κληρονόμον· οὕτως ᾧ ἂν θέλῃ δίδωσι· τοὺς γοῦν διὰ μιᾶς φυλῆς χιλίους ἱππεῖς τρέφειν καὶ πεντακοσίους καὶ ὁπλίτας τριακοντέρους, τοὺς δὲ χιλίους τοὺς πεντήκοντα ἦσαν· τίθησι δὲ διὰ τῶν ἔργων αὐτῶν δῆλον· ὅτι φαύλως αὐτοῖς εἶχε τὰ περὶ τὰς τάξεις ταύτας· μίαν γὰρ πεντηκοντέρων οὐχὑπῆρχεν ἡ πόλις· ἀλλ' ἀπὸ τριῶν διὰ τὸ ὀλιγανθρωπίαν· λέγουσι δ' ὡς ἐπὶ μὲν τῶν προτέρων βασιλέων, μετεδίδοσαν τῆς πολιτείας· ὡς τὸ γίνεσθαι τότε ὀλιγανθρωπίαν πολεμούντων πολὺν χρόνον· καὶ φασὶν εἶναί ποτε τοῖς ἀπορτιάταις, καὶ μυρίους· οὐμὲν ἀλλ' εἴτ' ὄντων ἀληθῆ ταῦτα εἴτε μή, βέλτιον τὸ διὰ τῆς κτήσεως ὠφελεῖσθαι πλήθους ἀνδρῶν τὴν πόλιν· ὑπεναντίως δὲ καὶ ὁ περὶ τὴν τεκνοποιΐαν νόμος, πρὸς ταύτην τὴν διόρθωσιν· ὁ γὰρ νόμος ὁμοθέτησ ὡς πλείστους εἶναι τοὺς ἀπορτιάτας, προάγεται γὰρ τοὺς πολίτας ὅτι πλείστους παιδοποιεῖσθαι· ὅτι δ' αὐτοῖς νόμος, τὸν μὴ γυμνήσαντα τοὺς υἱεῖς, ἀφροντορον εἶναι· τὸν δὲ τὰς θυγατέρας, ἀτιμῆ πάντων· καίτοι φανερὸν, ὅτι πολλῶν ἐπομένων· τῇ δὲ χώρᾳ οὕτω διῃρημένης, ἀναγκαῖος πολὺς γίνεσθαι πένητας· ἀλλὰ μὴν καὶ τὰ περὶ τὴν ἐφορείαν ἔχει φαύλως· ἡ γὰρ ἀρχὴ κυρία μὲν αὐτὴ τῶν μεγίστων αὐτοῖς ἐστι· τούτου δ' ἐκ τοῦ δήμου πάντες· ὥστε πολλάκις ἐμπίπτουσιν ἄνθρωποι σφόδρα πένητες εἰς τὴν ἀρχήν· οἱ διὰ τὴν ἀπορίαν

ὠνῆσ

ὧμοι ἦσαν· ἐδήλωσαν δὲ πολλάκις μὴ ἂν πρότερον ἂν μῶν ἐν τῇ ἐν τοῖς
ἀνδρείοις· διαφθαρέντ' γὰρ ἀργυρίῳ πλείω, ὅσον ἐφ' ἑαυτοῖς, ὅλην
τὴν πόλιν ἀπώλεσαν· ἢ διὰ τὸ τὴν ἀρχὴν εἶναι λίαν μεγάλην
καὶ ἰσοτύραννον, δημαγωγεῖν αὐτοὺς ἠναγκάζοντο ἢ οἰβασιλεῖς·
ὥς τινες καὶ ταύτην σφίσιν ἐπιβλάπτειαν τὴν πολιτείαν· δημοκρα-
τία γὰρ ὀλιγοκρατίας σωίβαινε· σωέχει μὲν οὖν τὴν πολιτείαν
τὸ ἀρχεῖον τοῦτο· ἠσυχάζει γὰρ ὁ δῆμος διὰ τὸ μετέχειν μετρίως ἀρ
χῆς· ὥστ' εἴτε διὰ τὴν νομοθέτην, εἴτε διὰ τύχην τοῦτο συμπέπωκε,
συμφόρως ἔχει τοῖς πράγμασι· δεῖ γὰρ τὴν πολιτείαν τὴν μέλ-
λουσαν σώζεσθαι, τοιοῦτον βούλεσθαι τὰ μέρη φῦλα τῆς πόλεως εἶναι, καὶ
δυνάμεν τοιαύτην· οἷον δὲ βασιλεῖς διὰ τὴν αὐτὴν τιμὴν, ὅτους ἔ-
χουσιν· οἷον καὶ οἱ καλοὶ κἀγαθοὶ, διὰ τὴν μεγαλοψυχίαν· ἄθλον γὰρ ἡ ἀρχὴ
αὐτὴ τῆς ἀρετῆς· ἢ ὁ δῆμος διὰ τὴν ἐφορείαν· καθίστασι γὰρ ἐξ ἁπάν-
των· ἀλλ' αἱρετὴν εἶναι τὴν ἀρχὴν εἶναι ταύτην ἐξ ἁπάντων μὲν, μὴ
τὴν τρόπον τοῦτον, ὃν νῦν· ὥσπερ δὲ καὶ ὠλιγαρχικὸν λίαν· ἔτι δὲ κε-
κτῆσθαι μεγάλων κύριοι ὄντες οἱ τυχόντες· διὸ περ ἂν αὐτοὶ πω-
μοῦσι βέλτιον κεῖνοι· αἰεὶ γὰρ τὰ χρήματα ἂν φυλάττοιμεν· ὥστε
δὲ μὴ ἡδέως τὴν ἐφόρων οὐχ ὁμολογοῦμεν ἡμῖν βουλήματι φυ-
λάττειν· αὐτὴ μὲν γὰρ ἀνάμεσον ἐστὶν· ἐνδὲ τοῖς ἄλλοις μᾶλ-
λον ἁμαρτάνει ἐπὶ τὸ σκληρόν· ὥστε μὴ δύνασθαι καρτερεῖν·
αἰεὶ γὰρ λάθρα τὸν νόμον ἀπροσδράσκοντας ἀπολαύειν τῶν σω-
ματικῶν ἡδονῶν· ἔχει δὲ μὴ καὶ περὶ τὴν τῶν γερόντων ἀρχὴν, οὐκα-
λῶς αὐτοῖς· ἐπιστήμων μὲν γὰρ ὄντων ἂν πεπαιδευμένων ἱκανῶς
πρὸς ἀνδραγαθίαν, τάχ' ἂν εἴη τις συμφορὰ τῇ πόλει· καίτοι
τόγε διαβεβαιοῦσθαι εἶναι κείσεων μεγάλων, ἀμφισβητήσιμον·
ὅτι δὲ ὥσπερ ἐν σώματος, οὕτω καὶ διανοίας ἥβας· τρόπον δὲ τοῦτον
πεπαιδευμένων, ὥστε καὶ τὸν νομοθέτην αὐτὸν ἀπιστεῖν, οὐκ
ἀγαθοῖς ἀνδράσιν, οὐκ ἀσφαλές· φαίνονται δὲ καὶ ἐν ἄλλοις
πολίταις οἱ κατεγνωσμένοι πολλὰ τῶν κοινῶν οἰκειοπραγμονικό-
τατοι φιλάρχης ταύτης· διόπερ βέλτιον αὐτοὺς μὴ ἀπολωβᾶσθαι εἶναι·

νῦν δ' εἰσί· δόξειε δ' ἂν ἡ τῶν ἐφόρων ἀρχὴ, πάσας ὑθύμφ τὰς ἀρ
χάς· τοῦτο γ', τὴν ἐφορείαν μέγιστον· ἡ γὰρ ξόπερ ἐστὶ τὸ
τον λέγομεν δύνασθαι δεῖν τὰς ὑθύνας· ἔστι δ' ἡ τῶν αἱρεσιν ὧν
ποιοῦνται τῶν γερόντων κατάστασιν δεῖ σαιδαιμονίας· ἔ
γε αὐτὸν αἰτεῖσθαι τὸν ἀξιωθησόμενον τῆς ἀρχῆς, ὀρθῶς ἔχει·
δεῖ γὰρ ἔ βουλόμενον καὶ μὴ βουλόμενον ἄρχειν τὸν ἄξιον τῆς
ἀρχῆς· νῦν δ' ὥσπερ καὶ περὶ τὴν ἄλλην πολιτείαν ὀλιγαρχικῆς
φαίνεται πρᾶγμα· φιλοτίμους γὰρ κατασκευάζουσι τοὺς πολίτας
μάλιστ' εἰς ἣν ἡ πρὸς τὴν αἵρεσιν τῶν γερόντων· δεῖ γὰρ αὐτὸν ἄρχειν
αἰτήσασθαι, μὴ φιλότιμος ὤν· καίτοι τῶν ἀδικημάτων ἐκείνων
τὰ πλεῖστα συμβαίνει γε δι' φιλοτιμίαν καὶ διὰ φιλοχρη-
ματίαν τοῖς ἀνθρώποις· περὶ δὲ βασιλείας, εἰ μὲν μὴ βέλτιον
ἔστιν, ὑπάρχειν ταῖς πόλεσιν, ἢ βέλτιον, ἄλλος ἔστω λόγος· ἀλ
λὰ μὴν βέλτιόν γε μὴ καθάπερ νῦν· ἀλλὰ κατὰ τὸν αὐτοῦ βίον
ἕκαστον κεῖνεσθαι τῶν βασιλέων· ὅτι δ' ὀνομοθέτης οὐδ' αὐτὸς
οἴεται δύνασθαι πρὶν ἂν καλῶς καθεσταῦσι, δῆλον· ἀπιστεῖ γοῦν ὡς
οὐκοῦσιν ἱκανῶς ἀπαθοῖς ἀνδράσι· διόπερ ὀξέπιμπον συμ
πρεσβυτὰς τοὺς ἐχθρούς, ἢ σωτηρίαν ἐνόμιζον τῇ πόλει εἶναι
τὸ σαισάχθην τοὺς βασιλέας· ὀκαλῶς δ' οὐδὲ περὶ τὰ συσσίτια
τὰ καλούμενα φιλίτια νενομοθέτηται, τῷ καταχώσαντι πρῶτον·
ἔδει γὰρ ἀπὸ κοινοῦ μᾶλλον εἶναι τὴν σιτώσιν, καθάπερ ἐν κρήτῃ
παρὰ δὲ τοῖς λάκωσιν, ἕκαστον δεῖ φορὰν, ἔ σφόδρα πενήτ
ἐρίων ὄντων, καὶ τοῦτο τὸ ἀνάλωμα δυσφορῶν δαπανᾶν·
ὥστε συμβαίνει τὸν ἀντίον τῷ νομοθέτῃ τ προαίρεσιν· βούλεται μὲ
ν, δημοκρατικὸν εἶναι τὸ κατασκεύασμα τ συσσιτίων· γίνε
δὴ κἂν ἰσαδημοκρατικὸν ὅτω νενομοθετημένον· μετέχειν μὲν
οὐξάδιον τοῖς πένησιν· ὅρος δ' φ πολιτείας ὅτ' ἔστιν αὐτοῖς
ὁ τάξιος, τὸν μὴ δυνάμ τοῦτο τὸ τέλ φορᾶν, μὴ μετέχειν αὐ
τοῖς· ἔχει δ' περὶ τὸν σπαρτιατῶν νόμον, καὶ ἐπιτρέπειν ὥστε τι
μᾶσιν ὀρθῶς ὠστιμῶν τις· σάσεως γὰρ γίνεται αἴτιος· ἐπεὶ

γὰρ τοῖς

γὰρ τοῖς βασιλεῦσιν ὅσοις στρατηγίσαι δίδωσιν ἀεὶ ἀρχὰς, ἱκανὸν ἕνα καιρὸν ἐπὶ πολὺν βασιλείαν καθίστησι· καὶ ὧδε δὲ τὴν ὑποθέσεις τοῦ νομοθέτου ἔστιν μὴ σῴζειν αὐτὸ, ὅπερ καὶ πολλάκις ἐν τοῖς νόμοις ἐστὶ τετίμηκε· πρὸς γὰρ μέρος ἀρετῆς ἡ πᾶσα σύνταξις νόμων ἐστὶ τῶν πολεμικῶν· αὕτη γὰρ χρήσιμος πρὸς τὸ κρατεῖν. ἐπεὶ γοῦν ἐσώζομεν μὲν πολεμοῦντες, ἀπώλλυμεν δὲ ἄρξαντες διὰ τὸ μὴ ἐπίστασθαι σχολάζειν, μὴ δὲ ἠσκηκέναι μηδεμίαν ἀσκησιν ἑτέραν κυριωτέραν φιλοπολεμικῆς· φύσει δὲ ἁμάρτημα οὐκ ἔλαττον· νομίζουσι μὲν γὰρ ἀγωνίζεσθαι τὰγαθὰ τὸν πολεμοῦντα, δι' ἀρετῆς μᾶλλον ἢ κακίας· καὶ τοῦτο μὲν καλῶς· ὅτι μέντοι ταύτην κρείττω τῆς ἀρετῆς ὑπολαμβάνουσιν, οὐ καλῶς· φαύλως δ' ἔχει καὶ περὶ τὰ κοινὰ χρήματα τὸν ἀστρατίαν· οὔτε γὰρ ἐν τῷ κοινῷ φιλοπόλεως ὄντα οὐδὲν πολέμους μεγάλους ἀναδεχομένους πολεμεῖν εἰσφέρουσί τι καλῶς· διὸ γὰρ τὸ τῶν ἀστρατίων εἶναι τὸν πλείστην χώραν, οὐκ ἐξετάζουσιν ἀλλήλων τὰς εἰς φοράς· ἀποβέβηκε τὸ τοῦναντίον τῷ νομοθέτῃ τὸ συμφέρον τοῦτο· τὸν μὲν γὰρ πόλιν πεποίηκεν ἀχρήματον· τοὺς δ' ἰδιώτας φιλοχρημάτους· περὶ μὲν οὖν τῆς λακεδαιμονίων πολιτείας, ὡς τοιοῦτον εἰρήσθω· ταύτας γὰρ ὄντως ἂν μάλιστ' αὐτὰς ὡς τιμήσειεν· ἡ δὲ κρητικὴ πολιτεία, πάρεργος μὲν ὄντως ταύτης ἔχει δὲ μικρὰ μέν, οὐχεῖρον· τὸ δὲ τελεῖος εἶναι σφόδρα· καὶ γὰρ ἔοικε καὶ λέγεται δὲ τὸ τελεῖσθαι μεμιμῆσθαι τὴν κρητικὴν πολιτείαν ὑπὸ τῶν λακώνων· τοὺς δὲ πλείστους τῶν ἀρχαίων εἶναι νομοθετῶν μείρακα τῶν νεωτέρων· φασὶ γὰρ τὸν λυκοῦργον, ὅτε τὴν ἐπὶ ξοπείαν τὴν Χαρίλλου τοῦ βασιλέως κατέλιπεν ἀπεδήμησε, τότε τὸν τελεῖσθαι διατρίψαι χρόνον περὶ τὴν κρήτην διὰ τὴν συγγένειαν· ἄποικοι γὰρ οἱ λύκτιοι τῶν λακώνων εἰσίν· κατέλαβον δ' οἱ πρὸς τῇ ἀρκαδίᾳ ἐλθόντες, τὴν τάξιν ἣν νόμων ὑπῆρχον ἐν τοῖς τότε κατοικοῦσι· διὸ μένουσι οἱ περίοικοι τὸν αὐτὸν ξόπλον χρῶνται αὐτοῖς, ὡς καὶ σοφοκλῆ

σαντος μίνω πρώτου τῶν τὰξιν τῶν νόμων. δοκεῖ δ' ἡ νῆσος ἡ πρὸς τῇ ἀρχὴν τῷ ἑλληνικῷ πεφυκέναι καὶ κεῖσθαι καλῶς. ὥστε ἡ μὲν ἐοικεναι τῇ θαλάσσῃ. ἀφ' ὗ ἐλήνων, ἰσχυμόν τε εἶναι τῷ θαλάσσαν πάντων. ἀπέχει γὰρ τῆς μὲν ὀλίγον φιλοποντήσου. τῆς δὲ φιλασίας τὸ περὶ τριόπιον τόπου καὶ ἔοδον. διὸ τῶν φιθαλάσσης ἀρχὴν κατέχειν ὁ μίνως. ἦ τὰς νήσους, τὰς μὲν ἐχειρώσατο. τὰς δ' ᾤκισε. τέλος δὲ ἐπιθέμενος στῆ σικελίᾳ τὸν βίον ἐτελεύτησεν ἐκεῖ περὶ κάμινον. ἔχει δ' ἀμάλογον ἡ κρητικὴ τάξις πρὸς τὴν λακωνικήν. γεωργοῦσι γὰρ τοῖς μὲν εἵλωτες. τοῖς δὲ κρησίν, οἱ περίοικοι. καὶ συσσίτια παρ' ἀμφοτέροις ὄντι. καὶ τὸ μὲν ἀρχαῖον ἐκάλουν οἱ λάκωνες οὐφιδίτια. ἀλλὰ ἀνδρεῖα, καθάπερ οἱ κρῆτες. ἦ καὶ δῆλον ὅτι ἐκεῖθεν ἐλήλυθεν. ἔτι δὲ φι πολιτείας ἡ τάξις. οἱ μὲν ἔφοροι τὴν αὐτὴν ἔχουσι δύναμιν. τοῖς ἐν τῇ κρήτῃ καλουμένοις κόσμοις. πλὴν οἱ μὲν ἔφοροι πέντε τὸν ἀριθμόν. οἱ δὲ κόσμοι, δέκα εἰσί. οἱ δὲ γέροντες τοῖς γέρουσιν οὐδὲν διαφέρουσιν οἱ κρῆτες βουλὴν ἴσην. βασιλεία δὲ πρότερον μὲν ἦν. εἶτα κατέλυσαν οἱ κρῆτες. καὶ τὴν ἡγεμονίαν οἱ κόσμοι τὴν κατὰ πόλεμον ἔχουσιν. ἐκκλησίας δὲ μετέχουσι πάντες. κυρία δ' ἐστὶν οὐδενός. ἀλλ' ἢ συνεπιψηφίσαι τὰ δόξαντα τοῖς γέρουσι καὶ τοῖς κόσμοις. τὰ μὲν οὖν τῶν συσσιτίων ἔχει βέλτιον φι κρησίν. ἢ τοῖς λάκωσιν. ἐν μὲν γὰρ λακεδαίμονι κατὰ κεφαλὴν ἕκαστος εἰσφέρει τὸ τεταγμένον. εἰ δὲ μή, μετέχειν νόμος κωλύει φι πολιτείας καθάπερ εἴρηται καὶ πρότερον. ἐν δὲ κρήτῃ κοινοτέρως. ὑπὸ πάντων γὰρ τῶν γινομένων καρπῶν τε καὶ βοσκημάτων ἐκ τῶν δημοσίων καὶ φόρων οὓς φέρουσιν οἱ περίοικοι τέτακται μέρος. τὸ μὲν πρὸς τοὺς θεοὺς καὶ τὰς κοινὰς λειτουργίας. τὸ δὲ τοῖς συσσιτίοις ὥστε ἐκκοινοῦ τρέφεσθαι πάντας καὶ γυναῖκας. καὶ παῖδας. τοὺς δὲ πρὸς τὸν ὀλιγαρχικὸν ὡφέλιμον μὲν καὶ φιλοσόφικον ὀνο-

μοθέτης· ἢ πρὸς τὴν διάζευξιν τῶν γυναικῶν, ἵνα μὴ πολιτεύωνται πρὸς τοὺς ἄρξαντας ποιήσασθαι ὁμιλίαν· περὶ ἧς εἰφαύλως ἢ μὴ φαύλως, ἕτερος ἔσται τοῦ διασκέψασθαι καιρός, ὅτι δὲ τὰ περὶ τὰς συσσίτια βέλτιον τίθεται ῥῖς κρησὶν ἢ τοῖς λάκωσι, φανερόν· τὰ δὲ περὶ τοὺς κόμψ ἔτι χεῖρον τῶν ἐφόρων· ὁμοῦ γὰρ ἔχει καιρὸν τὸ τῶν ἐφόρων ἄρχειν, ὑπάρχειν πρύτων· γίνονται γοῦν οἱ τυχόντες ὅδ' ἐκεῖ συμφέρει πρὸς τὴν πολιτείαν ἐν τοῦθ' ὅπερ ἐστίν· ἐκεῖ μὲν διὰ τὸ τὴν αἵρεσιν ἐκ πάντων εἶναι μετέχων, ὁ δῆμος οὐ μετίσης ἀρχῆς βούλεται μένειν τὴν πολιτείαν· ἐν τούτοις δ' οὐκ ἐξ ἁπάντων αἱροῦνται τοὺς κόσμους· ἀλλ' ἐκ τῶν γνωρίμων· καὶ τοὺς γέροντας ἐκ τῶν κεκοσμηκότων· περὶ ὧν τοὺς αὐτοὺς αὖτις εἴποιεν λόγους· καὶ περὶ ὧν φιλαμεδάμαντι μυθολογῶν· τὸ γὰρ αὐτεύθυνον καὶ τὸ διὰ βίου, μεῖζον ὅτι τέρας φέρει ἀξίας αὐτοῖς· καὶ τὸ μὴ κατὰ γράμματα ἄρχειν· ἀλλ' αὐτοὺς νόμους ἐστὶ σφαλερόν· τὸ δὲ ἡσυχάζειν μὴ μετέχοντα τὸν δῆμον, οὐδὲν σημεῖον τοῦ τετάχθαι καλῶς· οὐδὲν γὰρ λήμματος τοῖς κόσμοις ὥσπερ τοῖς ἐφόροις πάρεστι ποιοῦσιν ἀνήκεστα τῶν διαφθερούντων· ὧν δὲ ποιοῦνται φιλαμαρτίας τοιαύτης ἰατρείαν, οὐ τοιοῦτος· καὶ οὐ πολιτική, ἀλλὰ δυναστευτική· πολλάκις γὰρ ἐκβάλλουσι συσσίτους τινὲς, τοὺς κόσμους· ἢ τῶν συναρχόντων αὐτῶν· ἢ τῶν ἰδιωτῶν· ἔξεστι δὲ καὶ μεταξὺ τοῖς κόσμοις ἀπειπεῖν τὴν ἀρχήν· τοῦτο δὴ πάντα βέλτιον γίνεσθαι κατὰ νόμον, ἢ κατὰ ἀνθρώπων βούλησιν· οὐ γὰρ ἀσφαλὴς ὁ κανών· τοιοῦτον δὲ φαῦλόν τοιοῦτον, τὸ φιλάκοσμίας τῶν δυνατῶν· ὥστε συβαίνει πολλάκις, ὅταν μὴ δίκας, βούλωνται δοῦναι· ἢ καὶ δῆλον ὡς ἔχει τι πολιτείας, ἡ τάξις· ἀλλ' οὐ πολιτεία ὅδ' ἀλλὰ δυναστεία μᾶλλον· εἰώθασι δὲ δυσκολαίνοντες τὸν δῆμον καὶ τοὺς φίλους, μοναρχίαν ποιεῖν ζητοῦσι· κἂν μάχεσθαι πρὸς ἀλλήλους· καίτοι διαφέρει τοιοῦτον·

ἢ διά τινος χρόνου μηκέτι πόλιν εἶναι τὴν τοιαύτην. ἀλλὰ
λύεσθαι τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν. ὅτι δ' ἐπικίνδυνος οὕτως ἔ-
χουσα ἡ πόλις τῶν βουλομένων ἐπιτίθεσθαι καὶ δυναμένων. ἀλ
λὰ καθάπερ εἴρηται σώζεται διὰ τὸν τόπον. ξενηλασίας γὰρ
τὸ πόλεμον πεποίηκε. διὸ καὶ τὸ τῶν περιοίκων μῶν φρίς κρησιν.
οἱ δ' ἔλωτες ἀφίσαν ταὶ πλάκις. οὔτι γὰρ ἐξωτερικὸς ἀρχὴς
κοινωνοῦσιν οἱ χρῆται. νεωστὶ τὸ πόλεμος ξερικὸς διαβέβηκεν εἰς
τὴν νῆσον. ὃς περίνικε φανερὰν τὴν ἀθηναίαν τῶν ἐκείνων.
περὶ μὲν οὖν ταύτης εἰρήσθω φανερὸν ἡμῖν ἡ πολιτεία. πολι-
τεύεσθαι δὲ δοκοῦσι καὶ καρχηδόνιοι καλῶς. καὶ πολλὰ περιτ-
τῶς πρὸς τοὺς ἄλλους. μάλιστα δ' ἐνία παραπλησίως τοῖς
λάκωσιν. οὗ ταὶ γὰρ αἱ πολιτεῖαι τρεῖς. ἀλλήλαις τε σωτῆρές
εἰσι, καὶ τὰ ἄλλων πολὺ διαφέρουσιν. ἥ τε κρητικὴ μὴ λα-
κωνικὴ. καὶ τρίτη τούτων ἡ τῶν καρχηδονίων. καὶ πολλὰ τὰ τάγ
μῶν ἔχει παρ' αὐτοῖς καλῶς. σημεῖον δὲ πολιτείας σωτη-
ταγμῶνης τὸ τὸν δῆμον ἔχουσαν διαμένειν ἐν τῇ τάξει τῆς πολι
τείας. μὴ μήτε σάσιν, ὅτι ἄξιον εἰπεῖν γενέσθαι, μήτε τύραννον.
ἔχει δὲ παραπλησία τῇ λακωνικῇ πολιτείᾳ. τὰ μὲν συσσίτια
τῶν ἑταιρειῶν, τοῖς φιδιτίοις. τὴν δὲ τῶν ἑκατὸν καὶ τιμαόρων
ἀρχὴν, τοῖς ἐφόροις. πλὴν οὐχ ἕξον. οἱ μὲν, ἐκ τῶν τυχόντων
εἰσί. ταύτην δ' αἱροῦνται τὴν ἀρχὴν ἀεὶ εὐσύνδημον. τοὺς δὲ βα-
σιλεῖς καὶ τὴν γερουσίαν ἀνάλογον τοῖς ἐκεῖ βασιλεῦσι καὶ γέ-
ρουσι. καὶ βέλτιον δὲ τοὺς βασιλεῖς μήτε κατὰ τὸ αὐτὸ εἶναι
γένος. μηδὲ τοῦτο τὸ τυχόν. εἰ τι διαφέρουσιν ἐκ τούτων αἱρε-
τοὺς ἢ καθ' ἡλικίαν. μεγάλων γὰρ κύριοι καθεζῶσι, αὐτοὶ τὸ
λεῖς ὄντες, μεγάλα βλάπτουσι καὶ ἔβλαψαν ἤδη τὴν πόλιν τὴν τῶν
λακεδαιμονίων. τὰ μὲν οὖν πολεῖσα τ' ἐστὶ μεθέντων αὐτοῖς διὰ
τὰς παρεκβάσεις κοινὰ τυγχάνοντα ταῦτ' ὄντα τ' εἰρημένοις πολι
τείαις. τῇ πρὸς τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἀριστοκρατικῆς καὶ πολιτείας, τὰ μ
εἰς δῆμον ἐκκλίνοντα μᾶλλον. τὰ δ' εἰς ὀλιγαρχίαν. τὸ μὲν δὴ, τὰ μ
προσάγειν

προσάιδη τὸ δὲ, μὴ προσάιδειν πρὸς τὸν δῆμον· οἱ βασιλεῖς κύριοι
μετὰ τῶν ἱερέων ταῦτα ὁμοίνω μονῶσι πάντ̃· εἰ δὲ μὴ, ἡγοῦντων ὁ
δῆμος· αὐδ' αὖ εἰς φέρουσιν ὅτι, δίκαια κρίναι μόνον ἀπολιδόασι τῷ
δήμῳ τὰ δόξαντα τοῖς ἄρχουσιν· αἰλλὰ κύριοι κείνων εἰσί· μὴ πᾶσ
βουλομένῳ τοῖς εἰσφερομένοις αὐτεῖ πεῖν ἔξεστι· ὥσπερ ἐν ταῖς ἑ-
τέραις πολιτείαις οὐκ ἔστι· τὸ δ' ἐν ταῖς ὠνυπερχάσκυείας οὔσαις
πολλῶν ἀμεμφέλων ὑφ' αὑτ̃ αἱρεῖ τοὺς εἶναι ἡγ τ̃ τ̃ ἕκατ̃ ταύτας
αἱρεῖσθαι τ̃ μεγίστην ἀρχήν· ἐπεὶ ταύτας πολείονα ἄρχειν χρόν
τ̃ αἰῶνα· ἢ δ' ἐξελήλυθότος ἄρχουσι μὴ μέλλοντ̃, ὀλιγαρχικόν·
τὸ δ' ἀμίσθους καὶ μὴ κληρωτοὺς, ἀριστοκρατικὸν θετίον· καὶ εἴ τι
τοιοῦτον ἕτερον· καὶ τὸ τοὺς δίκας ὑπὸ τ̃ ἀρχείων δικάζεσθαι
πάσας· καὶ μὴ ἄλλας ὑπ' ἄλλων, καθάπερ ἐν λακεδαίμονι·
παρεκβαίνει δὲ φιλαριστοκρατίας ἡ τάξις τῶν καρχιδουίων
μάλιστα πρὸς τὸ ὀλιγαρχικὸν καὶ τὴν ἀδαίμοιαν, ἣ σωδοκεῖ
τοῖς πολλοῖς· οὐ γὰρ μόνον ἀριστίνδην· ἀλλὰ καὶ πλουτίνδην
οἷον τε εἶναι αἱρεῖσθαι τοὺς ἄρχοντας· ἀδύνατον γὰρ τὸν ἀπο-
ροῦντα καλῶς ἄρχειν καὶ σχολάζειν· εἰ περ οὖν τὸ μὲν αἱρεῖσθαι
πλουτίνδην ὀλιγαρχικὸν, τὸ δὲ κατάρετιν, ἀριστοκρατικὸν,
ἔστι τις ἂν εἴη τάξις τρίτη, καθ' ἣν ὥσπερ σωνίστανται καὶ τοῖς
καρχιδουίοις, τὰ περὶ τὴν πολιτείαν· αἱροῦνται γὰρ εἰς δύο
ταῦτα βλέποντες· ἢ μάλιστα τοὺς μεγίστας· τούς τε βασιλεῖς
καὶ τοὺς στρατηγούς· δεῖ δὲ νομίζειν ἁμάρτημα νομοθέτου,
τὴν παρέκβασιν εἶναι φιλαριστοκρατείας ταύτην· ἐξ ἀρχῆς
γὰρ τοῦ θ' ὁρᾶν ὅτι τῶν ἀναγκαίοτάτων· ὅπως οἱ βέλτιστοι
δυνῶνται σχολάζειν, εἰ μηδὲν ἀρχικὸν εἶν, μὴ μόνον ἄρχοντες, ἀλ
λὰ καὶ μὴ δι' ἰδιωτεύοντες· εἰδὲ δεῖ βλέπειν καὶ πρὸς εὐπρείαν χά-
ειν σχολῆς, φαῦλον τὸ τοὺς μεγίστας ὠφελητὰς εἶναι τῶν ἀρχῶν
τὴν τε βασιλείαν καὶ τὴν στρατηγίαν· ἄριστον γὰρ ὁμόμος οὗτος
ποιεῖ τὸν πλοῦτον μᾶλλον φιλαρετῆς, καὶ τὴν πόλιν ὅλην
φιλοχήματον· ὅτι δ' ἂν ὑπολάβῃ τίμιον εἶναι τὸ κύριον, αὐτὰ-

γκη καὶ τὴν τῶν ἄλλων πολιτῶν δόξαν ἀκολουθεῖν τούτοις ὅπου δὲ μὴ μάλιστα ἀρετὴ τιμᾶται, ταύτην οὐχοῖόν τε εἶναι βεβαίως ἀριστοκρατικὴν πολιτείαν. ἐθίζεσθαι δ' ὀλίγον κερδαίνειν χρυσὸν ἢ χώραν οὐμφότερα, ὅταν δι' αἱ παινέσαντες ἄρχωσιν· ἀτοπον γὰρ, εἰ πένησι μὴ ὦσιν· ἐπιθυμοῦσι γὰρ βιωτικῆς· ὥστε καὶ κερδαίνειν. φαυλότερος δ' ὢν, ἐβιωτικῆς δι' αἱ παινέσας· διὸ δεῖ χρυσὸν μὴ ὁρίζειν ἄρχειν, τούτῳ ἄρχειν· βέλτιον δ' εἶναι προεῖσθαι τὴν εὐπορίαν τῷ ἐπιθυμοῦντι νομοθέτης· ἀλλὰ ἀρχόντων γε ἐπιμελεῖσθαι φιλοχρήματος· φαῦλος δ' ἂν δόξειεν εἶναι καὶ τὸ πλείους ἀρχὰς, τὸν αὐτὸν ἄρχειν, ὅπερ ἔδοκι μεῖ παρὰ τοῖς καρχηδονίοις· εἷς γὰρ ὑφ' ἑνὸς ἕτερον, ἀεὶ σὰ ποτιλεῖται· δεῖ δ' ὅσως γίνηται τὸν θεραπεύειν, τὸν νομοθέτην καὶ μὴ προστάττειν τὸν αὐτὸν αὐλεῖν· ἡσκυτοτομεῖν· ὥστε ὅπου μὴ μικρὰ πόλις, πολιτικώτερον πλείονας μετέχειν τῶν ἀρχῶν, ἢ δημοτικώτερον· κοινότερόν τι καθάπερ εἴπομεν ἢ κάλλιον ἕκαστον ἀποτελεῖται τῶν αὐτῶν καὶ θᾶττον· δῆλον δὲ τοῦτο ἐπὶ τῶν πολεμικῶν· καὶ τῶν ναυτικῶν· ἐν τούτοις γὰρ ἀμφοτέροις διὰ πάντων ὡς εἰπεῖν διελήλυθε τὸ ἄρχειν καὶ τὸ ἄρχεσθαι· ὀλιγαρχικῆς δ' οὔσης τῆς πολιτείας, ἄρειστε ἐκφώγουσι, τῷ πλουτεῖν αἰεί τι τοῦ δήμου μέρος ἐκπίμπτοντος ἐπὶ τὰς πόλεις· τούτῳ γὰρ ἰῶνται· καὶ ποιοῦσι μόνιμον τὴν πολιτείαν· ἀλλὰ τοῦτ' ὀρθὸν τύχης ἔργον· δεῖ δὲ ἀσφαλίσασθαι εἶναι διὰ τὸν νομοθέτην· νῦν δὲ αὖ ἀτυχία γίνηταί τις καὶ τὸ πλῆθος ἀποστῇ τῶν ἀρχομένων, οὐδὲν ὄφελος φάρμακον διὰ τῶν νόμων ἢ ἡσυχίας· ὥστε μὴ οὖν ἢ τῶν λακεδαιμονίων πολιτείας· καὶ κρητικῆς· καὶ ἢ καρχηδονίων, αἵπερ δικαίως δοκιμοῦσι, τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον· τῶν δὲ ἀποφαινομένων τί ὥστε πολιτείας, οἱ μὲν ἂν ἐκοινώνησαν τῆς ἀξίας πολιτικῶν, οὐδὲν τινωνοῦν· ἀλλὰ διετέλεσαν ἰδιωτεύοντες τὸν βίον· ὥστε ὧν εἴ τι ἀξιόλογον εἴρηται χρὸν ὥστε πάντων· οἱ δὲ νομοθέται μεγάλοις· οἱ μὲν, τῆς οἰκείας πόλεσιν· οἱ δὲ

οἱ δὲ μὴ τῶν ἀθενείων τισὶ πολιτευθέντες αὐτοί. ⸋ τούτων οἱ μὲν νόμῳ ἐγγύονται δημιουργοὶ μόνον· οἱδὲ μὴ πολιτεῖ· οἷον, ὁ λυκῶργος· ὁ σόλ· ὅτοι ⸋ νόμῳ ὁ πολιτεῖ κατίσησαν· ὡσεὶ μὲν ἔνοφθολακε δαιμονῖ εἰρῆ· σόλων δ' ἐνίοις μὲν οἷον) νομοθέτων γενέαθζ ασουδεῖον· ὁλιγαρχίαν τὴ καταλῦσαι λίαν ἀκρατ ὄσαν· μὴ δουλεύοντας τὸν δῆμον παῦσαι· μὴ δημοκρατίαν καταζῆσαι τ πάτριον, μίξαντας καλῶς τὴν πολιτείαν· εἶναι γὰρ τὴν μὲν ἐν ἀρείῳ πάγῳ βουλὴν, ὀλιγαρχικόν· τὸ δὲ τὰς ἀρχὰς αἱρετὰς, ἀριστοκρατικόν· τὰ δὲ δικαστήρια, δημοτικόν· ἔοικε δὲ σόλων ἐκεῖνα μὲν ὑπάρχοντα πρότερον, οὐκ καταλῦσαι τὴν τε βουλὴν καὶ τὴν τῶν ἀρχῶν αἵρεσιν· τὸν δὲ δῆμον καταζῆσαι τὰ δικαστήρια, ποιήσας ἐκ πάντων· διὸ καὶ μέμφονται τινὲς αὐτῷ· λῦσαι γὰρ θάτερον· κύριον ποιήσαντα τὸ δικαστήριον πάντων κληρωτὸν ὄν· ἐπεὶ γὰρ τοῦτ' ἰσχυεν· ὥς περ τυραννίδι τῷ δήμῳ χαριζόμενοι τὴν πολιτείαν εἰς τὴν νῦν δημοκρατίαν κατέστησαν· καὶ τὴν μὲν ἐν ἀρείῳ πάγῳ βουλὴν, ἐφιάλτης ἐκόλουσε καὶ μεμιλτιάδης· τὰ δὲ δικαστήρια μισθοφόρα κατέστησε περικλῆς· καὶ τοῦτον δὴ τὸν τρόπον ἕκαστος τῶν δημαγωγῶν προήγαγεν αὔξων εἰς τὴν νῦν δημοκρατίαν· φαίνεται δ' οὐκ ἀπὸ τῆς σόλωνος γενέαθζ τοῦτο προαίρεσιν· ἀλλὰ μᾶλλον ἀπὸ συμπτώματος· φλυαυχρίας γὰρ ἐν τοῖς μηδικοῖς ὁ δῆμος αὐτὸς ὑφ' ὑμοσθενοῦς, ἐφρονημάτισθη· καὶ δημαγωγοὺς ἔλαβε φαύλους· ἀπὸ τῆς πολιτομαχίας τ ἐπιφανῶν· ἐπεὶ σόλων γέ οἱ κε τὴν αὐταρκαιοτάτην ἀποδόμαι τῷ δήμῳ δώσαμιν, τὸ τὰς ἀρχὰς αἱρεῖσθαι ἢ ὠθύνειν· μὴ δὲ γὰρ φύσει κύριος ὢν ὁ δῆμος, αὐ εἴη καὶ πολέμιος· τὰς δ' ἀρχὰς ἐκ τ ἐνδεήμων ⸋ τῶν δ' ὑπόρων κατέστησε πάσας ἐκ τ πεντακοσιομεδίμνων ⸋ ζευγιτῶν· ⸋ τρίφυλους τῆς καλλιθηίδος ἱππάδος· τὸ δὲ τέταρτον θητικόν· οἷς δὲ μιᾶς ἀρχῆς μετῆν· νομοθέτησε δ' ἐφιάλτης ὁ λυκοῦργος τοῖς ἡλιασταῖς· καὶ χαρώνδας ὁ κατανεαῖος τοῖς αὐτοῦ πολίταις·

καὶ ταῖς ἄλλαις ταῖς χαλκιδικαῖς πόλεσι· ταῖς περὶ Ταλίαν δ'
σικελίαν· πειρῶνται δὲ καὶ τινὲς καὶ σωφρονεῖν ὡς ὁμοίως πρέ
του μὴ γυμνοῦ μὴ οὐ πρώτου δ' εἰρῆσθαι περὶ νομοθεσίας, γυμναθῆ
ναι δ' αὐτὸν ἐν κρήτῃ λοκρὸν ὄντα· ἢ ἐπιδημοῦντα κατὰ τύχην
μαντικλεῖ· φύρυ δὲ γενέσθαι θάλητα ἐπαῖρον· θέλητος δ' ἀκροα
τὴν λυκοῦργον, καὶ ζάλευκον· ζαλεύκου δὲ, χαρώνδαν· ἀλλὰ
ταῦτα μὲν λέγουσιν ἁπάντων περὶ οὐ χρόνου λέγοντες· ἐγένετο
δὲ καὶ φιλόλαος ὁκορίνθιος νομοθέτης, θηβαίοις· ἦν δ' ὁ φιλό
λαος τῶν μὲν γενῶν, τῶν βακχιάδων· ἐρασὴς δὲ γενόμενος διο
κλέους τοῦ νικήσαντος τοῖς ὀλυμπιάσιν, ὡς ἐκεῖνος τὴν πάλιν ἐλθὼν
διαμισήσας τὸν ἔρωτα τὸν φιλ μητρὸς ἀλκυόνης ἀπῆλθεν εἰς
θήβας· κἀκεῖ τὸν βίον ἐτελεύτησαν ἀμφότεροι· μέχρι νῦν ἔτι δει
κνύουσι τοὺς τάφους αὐτῶν· ἀλλήλοις μὲν, ἀφορῶντας ὀρ
θοὺς· πρὸς δὲ τὴν τῶν κορινθίων χώραν, τὸ μὲν, ἀφορᾷ· τὸ δ'
οὐκ ἀφορᾷ· μυθολογοῦσι γὰρ αὐτοὺς οὕτω τάξασθαι τὴν ταφήν·
τὸν μὲν διοκλέα, διὰ τὴν ἀποστροφὴν τοῦ πάθους ὅπως μὴ ἄ
πτωτος ἔσται ἡ κορινθία ἀπὸ τοῦ χώματος· τὸν δὲ φιλόλαον ὅ
πως ἄπτωτος· ᾤκησαν μὲν οὖν διὰ τὴν τοιαύτην αἰτίαν ἀφ' ἃ
τοῖς θηβαίοις· νομοθέτης δ' αὐτοῖς ἐγένετο φιλόλαος· ἐστὶ δ'
ἄλλων τινῶν, ἃ περὶ φιλοποιΐας· οὓς καλοῦσιν ἐκεῖ
νοι νόμους θετικούς· καὶ τοῦτ' ἴδιον ὑπάρχειν νενομοθε
τημένον ὅπως ὁ ἀριθμὸς σώζηται τῶν κλήρων· χαρώνδου δ' ἴ
διον μὲν οὐδέν ἐστι· πλὴν αἱ δίκαι τῶν ψευδομαρτύρων· πρῶτος
γὰρ ἐποίησε τὴν ἐπίσκηψιν· τῇ δὲ ἀκριβείᾳ τῶν νόμων ἐστὶ πολὺ
φυρώτερος καὶ τῶν νῦν νομοθετῶν· φιλολάου δ' ἴδιον ἡ τῶν
οὐσιῶν ἀνωμαλώσις· πλάτωνος δ' ἥττι τῶν γυναικῶν καὶ παί
δων καὶ τῆς οὐσίας κοινότης· καὶ τὰ συσσίτια τῶν γυναικῶν· ἔτι
δ' ὁ περὶ τὴν μέθην νόμος· τὸ τοὺς νήφοντας συμποσιαρχεῖν· ὃ
τὴν ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἀσκησιν· ὅπως ἀμφιδέξιοι γίνωνται
κατὰ τὴν μελέτην· ὡς δεῖ μὴ τὴν μὲν χρῆσιμον εἶναι τὴν χεῖρα
τὴν

πλὴν δὲ, ἄχρηστον. δρακόντος δὲ νόμοι μὲν εἰσὶ. πολιτεία δὲ οὐ-
παρχούσῃ τοὺς νόμους ἔθηκεν. ἴδιον δ' ἐν τοῖς νόμοις οὐδέν ὅστιν
ὅτι καὶ μνείας ἄξιον. πλὴν ἡ χαλεπότης διὰ τὸ φθῖζημίας
μέγεθος. ἐχούσης δὲ καὶ ὑπάκοος νόμων δημιουργὸς, ἀλλ' οὐ-
πολιτείας. νόμος δ' ἴδιος αὐτοῦ τὸ τοὺς μεθύοντας αὐ τυπ[τ]ή
σωσι, πλείω ζημίαν ἀποτείμῃ τῶν νηφόντων. διὰ γὰρ τὸ πολεί-
ους ὑβρίζειν μεθύοντας ἢ νήφοντας, οὐ πρὸς τὴν συγγνώμην
ἀπέβλεψεν. ὅτι δεῖ μεθύσιν ἔχειν μᾶλλον. ἀλλὰ πρὸς τὸ συμ-
φέρον. ἐχούσης δὲ καὶ ἀνδροδάμας ἑκατὸς νομοθέτης χαλκιδεῦσι
τοῖς ἐν θρᾴκης. οὗτος εἴτε τὸ φονικὸν καὶ τοὺς ἐπιλήρους
ὅστιν. οὐμὴν, ἀλλ' ἴδιόν γε οὐδὲν αὐτοῦ λέγειν ἔχο
πισαν. τὰ μὲν οὖν περὶ τὰς πολιτείας τὰς
πεκυλίας καὶ τὰς ὑποτιμωμ εἰρη
μένας, ἔστω τεθεωρημένα
τὸν ξόπον τοῦ
τολ.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ̂ Β'.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ, ΤΟ Γ'.

Ω περὶ πολιτείας ἐπισκοποῦμεν τί, καὶ τίς ἑκάστη, καὶ ποία τις, σχεδὸν πρώτη σκέψις περὶ πόλεως ἰδεῖν, τί ποτέ ἐστιν ἡ πόλις. νῦν μὲν γὰρ ἀμφισβητοῦσιν· οἱ μὲν φάσκοντες τὴν πόλιν πεπρᾶχέναι τὴν πρᾶξιν· οἰδόντες τὴν πόλιν, ἀλλὰ τὴν ὀλιγαρχίαν ἢ τὸν τύραννον· τοῦ δὲ πολιτικοῦ καὶ νομοθέτου, πᾶσαν ὁρῶμεν τὴν πραγματείαν ὅσαν περὶ πόλιν· καὶ δὴ πολιτεία τίς ἐστιν τῶν τὴν πόλιν οἰκούντων ἐστὶ τάξις τις· ἐπεὶ δ' ἡ πόλις τῶν συγκειμένων καθάπερ ἄλλο τι τῶν ὅλων ἐστὶ μέρος· σκεπτέον τοίνυν ἐκ πολλῶν μορίων, δῆλον ὅτι πρότερον ὁ περὶ πολίτης ζητητέος· ἡ γὰρ πόλις πολιτῶν τι πλῆθός ἐστιν· ὥστε τίνα χὴ καλεῖν πολίτην· καὶ τίς ὁ πολίτης ἐστὶ, σκεπτέον. ἀμφισβητεῖται γὰρ ὁ πολίτης πολλάκις· οὐ γὰρ τὸν αὐτὸν ὁμολογοῦσι πάντες εἶναι πολίτην. ὅστις γὰρ τῆς δημοκρατίας πολίτης ὢν, ἐν ὀλιγαρχίᾳ πολλάκις οὐκ ἔστι πολίτης· τοὺς μὲν οὖν ἄλλως πως τυγχάνοντας ταύτης τῆς προσηγορίας, οἷον τοὺς πρόσπηλυτους πολίτας, ἀφετέον· ὁδὲ πολίτης, οὕτως οἰκεῖον τοῦ πολίτου ἐστί· τῷ γὰρ μέτοικον καὶ δοῦλον κοινωνοῦσι φυλοικήσεως· ὁδ' οἵτ' ἀκαίων μετέχοντ' οὕτως· ὥστε τὸν δίκαιον ὑπέχειν καὶ δικάζεσθαι· τοῦτο γὰρ ὑπάρχει καὶ τοῖς ἀπὸ συμβόλων κοινωνοῦσι· καὶ ᾗ ταῦτα τούτοις ὑπάρχει· πολλαχοῦ μὲν ὃν· ὁδὲ τῶν τελεῖ οἱ μέτοικοι μετέχουσι τριαύτης κοινωνίας, ἀλλ' ἀ

ἀλλὰ καθάπ ἡ τοῦ δαιρυσμὸ πωδικαίαν ἐπεγραμμέ-
νος τ ἱερὸν τ ἀφιμῶς φατέον εἶναι μὴ πολίτας,
οὐχ ἁπλῶς δικαίαν, ἀλλὰ προστιθέντας τοὺς μὴ, ἀτελεῖς. τ
δὲ, παρηκμακότας, ἢ τι τοιοῦτον ἕτερον. οὐδὲν γὰρ διαφέ-
ρει. δῆλον γὰρ τὸ λεγόμενον. ζητοῦμεν γὰρ τὸν ἁπλῶς πολί-
την, καὶ μηδὲν ἔχοντα τοιοῦτον ἔγκλημα διορθώσεως δεόμενον
ἐπεὶ καὶ περὶ τ ἀτίμων καὶ φυγάδων ὅστις τὸ τοιοῦτον. μὴ δια-
πορεῖν καὶ λύειν. πολίτης δ' ἁπλῶς οὐδενὶ τῶν ἄλλων ὁρίζεται
μᾶλλον, ἢ τοῦ μετέχειν κρίσεως καὶ ἀρχῆς. τ δ' ἀρχῶν, αἱ μὲν
εἰσὶ διῃρημέναι κατὰ χρόνον. ὥστ' ἐνίαις μὲν ὅλως δὶς τὸν αὐτὸν,
οὐκ ἔξεστιν ἄρχειν. ἢ διὰ τινῶν ὡρισμένων χρόνων. ὁδὶ ὁρισός. οἷον
ὁ δικαστὴς καὶ ἐκκλησιαστής. τάχα μὲν οὖν αὐτὶ φαίνεται. ἀρ'
ἀρχοντας εἶναι τοὺς τοιούτους. οὐδὲ μετέχειν διὰ ταῦτα ἀρ-
χῆς. καίτοι γε λοίδορον τοὺς κυρίους τούτους ἀποστερεῖν ἀρχῆς. ἀλλὰ
διαφερέτω μηδέν. ὡς ἐπὶ ὀνόματος γὰρ ὁ λόγος. ἀνώνυμον γὰρ
τὸ κοινόν, ἐπεὶ δικαστοῦ καὶ ἐκκλησιαστοῦ. τί δεῖ ταῦτ' ἀμφω
καλεῖν. ἔστω δὴ διορισμὸς χάριν, ἀόριστος ἀρχή. τίθεμεν δὴ πο λί-
τας τοὺς ἄντα μετέχοντας. ὁ μὲν ἂν μάλιστ' αὖ ἐφαρμόσας πο-
λίτης ἐπὶ πάντας τοὺς λεγομένους πολίτας, σχεδὸν φιλόρ ἂν.
δεῖ δ' μὴ λανθάνειν ὅτι τ πραγμάτ ων οἷς τὸ ὑπάρχειν μὴ διαφέρει τῷ
εἶδει. ἓν τὸ μὲν αὐτ ὃ ὅτι πρῶτον. τὸ δὲ, δεύτερον τὸ δ' ἐχόμενον. ἢ τὸ
παραπαν ὅλην ὅτιν. ἢ τοιαῦτα τὸ κοινὸν. ἢ ὁμοίως. τὰς δὲ πο-
λιτείας ὁρῶμεν, εἴδει διαφορὰς ἀλλήλων καὶ τὰς μὲν, ὑ-
στέρας. τὰς δ', προτέρας ἅσας. τὰς δ' ἡμαρτημένας μὴ παρεκ-
βεβηκυίας ἀναγκαῖον ὑστέρ εἶναι τ αὐταμ ῆ τήτ. τὰς δ' παρεκ-
βεβηκυίας πῶς λέγομεν, ὕστερ ἔσαι φανερ ὦ. ὥστε καὶ τὸν πολίτ
ἕτερον αὐταναγκαῖον εἶν τὸν καθ' ἑκάστην πολιτείαν. διόπερ ὀλε-
θεὶς, ἐν μὲν δημοκρατίᾳ μάλιστ' ἂν ὅτι πολίτης. ἐνδὲτ ἄλλαις,
ἐνδέχ ει μὲν, ἀμελῶ αὐταναγκαῖον. ἐνίαις γὰρ, οὐκ ἔστι δῆμος. ὅδ' ἐκ
κλησίαν νομίζουσιν αἰεὶ συγκλήτ ου. ἢ τὰς δὶς δικάζουσι κλ μόριοι.

οἷον φιλακεδαίμονι τὰς τῶν συμβολαίων δικαζειν τῶν ἐφόρων
ἄλλος ἄλλας· οἱ δὲ πίροντες τὰς φονικάς· ἐτέρα δ' ἴσως ἀρ-
χή τις ἑτέρας· τὸ ναὶ τὸν δὲ τρόπον, ἢ περὶ καρχηδόνα· πάσας
γὰρ ἀρχαίτινες κρίνουσι τὰς δίκας· ἀλλ' ἔχει γὴ διόρθωσιν ὁ-
τοῦ πολίτου διορισμός· ἐν γὰρ ταῖς ἄλλαις πολιτείαις, ἀχρεῖ-
ος ἄρχων ἐκκλησιαστὴς ὅτι καὶ δικαστής· ἀλλὰ οἱ κατὰ τινὰ
ἀρχὴν ὡρισμένος· τοῦτον δὲ ἢ πᾶσιν ἢ τισὶν ἀποδιδοται τὸ βού-
λεσθαι καὶ δικάζειν ἢ περὶ πάντων, ἢ περί τινων· τίς μὲν οὖν ἐστὶν
ὁ πολίτης, ἐκ τούτων φανερόν· ᾧ γὰρ ἐξουσία κοινωνεῖν ἀρχῆς βου-
λευτικῆς ἢ κριτικῆς, πολίτην ἤδη λέγομεν εἶναι τούτης δὲ πό-
λεως· πόλις δ' ἐστὶ τὸ τοιοῦτον πλῆθος ἱκανὸν πρὸς αὐτάρκειαν ζωῆς
ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν· διορίζουσι δὴ πρός τινα χρόνον πολίτην τὸν ἐξ
ἀμφοτέρων πολιτῶν καὶ μὴ θατέρου μόνον, οἷον πατρὸς ἢ μη-
τρός· οἱ δὲ καὶ τοῦτ' ἐπὶ πολὺ ζητοῦσιν· οἷον, ὠὶ πάππους δύο·
ἢ ἕξ· ἢ πλείους· ὅτι μὲν δὴ ὁρίζομέν τινα πολιτικῶς καὶ παχέως·
ἀπορροῦσί τινες, τὸν ἕκτον ἐκεῖνον ἢ τέταρτον πῶς ἔσται πολίτης·
ἐξηρνήσατο μὲν οὖν ὀλέου τινὸς· τὰ μὲν, ἴσως ἀπορῶν· τὰ δ' εἰρω-
νικῶς ὁμήρος, ἐφη· καθάπερ ὄλμους εἶναι τοὺς ὑπὸ τῶν ὀλμοποιῶν
πεποιημένους· οὕτω καὶ λαελαπεῖς τοὺς ὑπὸ τῶν δημιουργῶν
πεποιημένους· εἶναι γάρ τινας λαελαποιούς· ὅτι δὲ πλέον· εἰ δὲ
μετεῖχον κατὰ τὸν ἐνθένδε τὸν διορισμὸν φυλῆς πολιτείας· ἦσαν πολῖ-
ται· καὶ γὰρ οὐδὲ δυνατὸν ἐφαρμόττειν τὸ ἐκ πολίτου· ἢ ἐκ πο-
λίτιδος ἐπὶ τῶν πρώτων οἰκησάντων ἢ κτισάντων· ἀλλ' ἴσως ἐκεί-
νῳ μᾶλλον ἔχει ἀπορίαν· ὅσοι μετέσχον, μεταβολῆς γενομένης
πολιτείας, οἷον, ἀθήνησιν ἐπειδὴ κλεισθένης μετὰ τὴν τῶν
τυράννων ἐκβολὴν· πολλοὺς γὰρ ἐφυλέτευσε ξένους καὶ δούλους
μετοίκους· τὸ δ' αὐτὸ συμβαίνει πρὸς τούτους ὅτις πολίτης·
ἀλλὰ πότερον ἀδίκως ἢ δικαίως, καίτοι καὶ τοῦτ' ἔστι προσα
πορῆσαι· ἆρ' εἰ μὴ δικαίως πολίτης, ἀπολίτευτον τὸ δυναμένου
τοῦ τὰ δίκαια ἢ τοῦ ἧττον δυνατοῦ· ἐπεὶ δ' ὁρῶμεν καὶ ἄρχοντάς τινας
ἀδίκως

ἀδίκως, ὅσ ἀρχειν μὴ φήσομεν, ἀλλ' ὁ δικαίως. οὐ πολίτης
ἀρχῇ τινι διωρισμένος ἐστίν· ὁ δ κοινωνῶν τῆς ἀρχῆς ἁπλῶς
πολίτης ἐστὶν ὡσ ἔφαμεν. δῆλον ὁ τι πολίτασ μὲν εἶναι φατέ-
ον καὶ τούτους· πῶσ δὲ ῥᾴδιον δικαίως ἢ μὴ δικαίως, σκοπεῖ-
σθαι μᾶλλον πρότερον ἀμφισβήτησιν. ἃ πρὸσ ἔοικεν ἀμφισβη-
τοῦσι γρῆται τινες, τοῦθ' ἡ πόλις ἐστὶ πρᾶξε· καὶ πόλις ἐστὶν ὅταν
τυραννίδοσ μὲν ἢ τὸ δημοκρατία· ἔστι γὰρ οὗτοσὶ τὰ συμβόλαια
ἔνιοι βούλονται διαλύειν ὡσ ὄντοσ πόλεως ἀλλὰ τοῦ τυράννου
λαβόντοσ· ἔστι δ' ἅπαντα τὰ πρότερον, ὡσ ἔνιαι τῶν πολιτειῶν τῷ κρα-
τεῖν ὄντασ· ἀλλὰ οὐδὲ τὸ κοινῇ συμφέρον· εἰσὶ μὲν οὖν καὶ δημο-
κρατοῦνται τινες, καὶ τὸν τρόπον τοῦτον ὁμοίωσ τῆσ πό-
λεωσ φατέον εἶναι ταύτησ τὰσ τῆσ πολιτείασ ταύτησ πρά-
ξεισ· καὶ τὰσ ἐκ τῆσ ὀλιγαρχίασ· καὶ τῆσ τυραννίδοσ· ἔοικε
δ' οἰκεῖοσ ὁ λόγοσ εἶναι τῆσ ἀποριασ ταύτησ ὡσ ποτὲ χὴ λέ-
γειν τὴν πόλιν εἶναι τὴν αὐτὴν ἢ μὴ τὴν αὐτὴν ἀλλ' ἑτέραν· ἡμῖν δὲ ἐν τοῖσ
πρὸσ ταύτησ τῆσ ἀποριασ ζήτησισ, πῶσ τὸν τόπον καὶ τοὺσ
ἀνθρώπουσ ὑπάρχειν· συνδέχεται γὰρ διαζωχθῶσι τὸν τόπον καὶ τοὺσ ἀν-
θρώπουσ· καὶ τοὺσ μὲν ἕτερον· τοὺσ δ' ἕτερον οἰκεῖσθαι τὸν τόπον· τοῦ
τοιγαροῦν πρὸσ τὴν ἀπορίαν πολλαχῶσ τῆσ πό-
λεωσ λεγομένησ, ὅτι πῶσ ὑπάρχειν τοιαύτησ ζητήσεωσ·
ὁμοίωσ δὲ καὶ τὸν τόπον καὶ τοὺσ οἰκοῦντασ αὐτῶν· πότε δεῖ νομί
ζειν μίαν εἶναι τὴν πόλιν· οὐ γὰρ δὴ τοῖσ τείχεσιν· εἴη γὰρ
ἂν πελοποννήσῳ περιβαλεῖν ἓν τεῖχοσ· τοιαύτην δ' ἴσωσ ὄντα
καὶ βαβυλῶνα καὶ πᾶσάν τισ ἔχει περιγραφὴν, μᾶλλον ἔθνουσ
ἢ πόλεωσ· ἧσ φασὶν ἁλωκυίασ τρίτην ἡμέραν, οὐκ αἰσθέ-
σθαί τινασ τῆσ πόλεωσ· ἀλλὰ περὶ μὲν ταύτησ τῆσ ἀπορίασ, εἰσ
ἄλλον καιρὸν χρήσιμοσ ἡ σκέψισ· περὶ γὰρ μεγέθουσ τῆσ
πόλεωσ, τὸ πρῶτον, καὶ πότερον ἐν ἢ πλείωσυμφέρει, δεῖ μὴ
λανθάνειν τὸν πολιτικόν· ἀλλὰ τὴν αὐτὴν καὶ τοὺσ οἰκοῦντασ τὸν
αὐτὸν τόπον· πρῶτον ἐῶσ ἂν ἢ τὸ ἔθνοσ τῶν τὸ τῶν καρ οἰκούντων.

τὴν αὐτὴν εἶναι φατέον πόλιν, καίπερ ἀεὶ τῶν μὲν φθειρομένων, τῶν δὲ, γινομένων, ὥσπερ καὶ τοὺς ποταμοὺς εἰώθαμεν λέγειν τοὺς αὐτοὺς, καὶ κρήνας τὰς αὐτάς· καίπερ ἀεὶ τοῦ μὲν ἐπιγινομένου νάματος· τοῦ δ᾽ ὑπεξιόντος· ἢ τοὺς μὲν ἀνθρώπους φατέον εἶναι τοὺς αὐτοὺς διὰ τὴν τοιαύτην αἰτίαν· τὴν δὲ πόλιν ἑτέραν· εἴπερ γάρ ἐστι κοινωνία τις ἡ πόλις· ἔστι δὲ κοινωνία πολιτῶν, πολιτείας γινομένης ἑτέρας τῷ εἴδει, καὶ διαφερούσης τῆς πολιτείας· ἀναγκαῖον εἶναι δόξειεν ἂν καὶ τὴν πόλιν εἶναι μὴ τὴν αὐτήν, ὥσπερ γε καὶ χορόν· ὁτὲ μὲν, κωμικόν· ὁτὲ δὲ, τραγικὸν, ἕτερον εἶναί φαμεν, τῶν αὐτῶν πολλάκις ἀνθρώπων ὄντων· ὁμοίως δὲ καὶ πᾶσαν ἄλλην κοινωνίαν καὶ σύνθεσιν ἑτέραν, ἂν εἶδος ἕτερον ᾖ τῆς συνθέσεως· οἷον, ἁρμονίαν· τῶν αὐτῶν φθόγγων ἑτέραν εἶναι λέγοιμεν ἄν· ὁτὲ μὲν ᾖ δώριος· ὁτὲ δὲ, φρύγιος· εἰ δὴ τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, φανερὸν ὅτι μάλιστα λεκτέον τὴν αὐτὴν πόλιν εἰς τὴν πολιτείαν βλέποντας· ὄνομα δὲ καλεῖν ἕτερον, ἢ ταυτὸν, ἔξεστι καὶ τῶν αὐτῶν κατοικούντων αὐτὴν, καὶ πάμπαν ἑτέρων ἀνθρώπων· εἰ δὲ δίκαιον διαλύειν, ἢ μὴ διαλύειν, ὅταν εἰς ἑτέραν μεταβάλλῃ πολιτείαν ἡ πόλις, λόγος ἕτερος· τοῦ δὲ νῦν εἰρημένου ἐχόμενόν ἐστιν ἐπισκέψασθαι· πότερον τὴν αὐτὴν ἀρετὴν ἀνδρὸς ἀγαθοῦ καὶ πολίτου σπουδαίου θετέον, ἢ μὴ τὴν αὐτήν· ἀλλὰ μὴν εἴ γε τοῦτο τυχεῖν δεῖ ζητήσεως, τὴν τοῦ πολίτου τύπῳ τινὶ πρῶτον σκεπτέον· ὥσπερ οὖν ὁ πλωτὴρ, εἷς τις τῶν κοινωνῶν ἐστιν, οὕτω καὶ τὸν πολίτην φαμέν· τῶν δὲ πλωτήρων, καίπερ ἀνομοίων ὄντων τὴν δύναμιν· ὁ μὲν γάρ ἐστιν ἐρέτης· ὁ δὲ κυβερνήτης· ὁ δὲ πρωρεύς· ὁ δ᾽ ἄλλην τιν᾽ ἔχων τοιαύτην ἐπωνυμίαν, δῆλον ὡς ὁ μὲν ἀκριβέστατος ἑκάστου λόγος, ἴδιος ἔσται τῆς ἀρετῆς· ὁμοίως δὲ καὶ κοινός τις ἐφαρμόσει πᾶσιν· ἡ γὰρ σωτηρία τῆς ναυτιλίας, ἔργον ἐστὶν αὐτῶν πάντων· τούτου γὰρ ἕκαστος ὀρέγεται τῶν πλωτήρων· ὁμοίως τοίνυν καὶ τῶν πολιτῶν καίπερ ἀνομοίων ὄντων, ἡ σωτηρία τῆς κοινωνίας ἔργον ἐστί· κοινωνία δ᾽ ἐστὶν ἡ πολιτεία· διὸ τὴν ἀρετὴν ἀναγκαῖον εἶναι τοῦ πολίτου, πρὸς τὴν

πολιτείαν

πολιτείαν· ἐπεὶ οὖν ἔστι πλείω πολιτείας εἴδη· δῆλον, ὡς οὐκ ἐνδέχεται τοῦ σπουδαίου πολίτου μίαν ἀρετὴν εἶναι τὴν τελείαν· ὅτι μὲν οὖν ἐνδέχεται πολίτην ὄντα σπουδαῖον, μὴ κεκτῆσθαι τὴν ἀρετὴν, καθ' ἣν σπουδαῖος ἀνὴρ, φανερόν· οὐ μὴν, ἀλλὰ καὶ κατ' ἄλλον τρόπον ἔστι διαποροῦντας ἐπελθεῖν τὸν αὐτὸν λόγον περὶ τῆς ἀρίστης πολιτείας· εἰ γὰρ ἀδύνατον ἐξ ἁπάντων σπουδαίων ὄντων εἶναι πόλιν· δεῖ δ' ἕκαστον τὸ καθ' αὑτὸν ἔργον εὖ ποιεῖν· τοῦτο δ' ἀπ' ἀρετῆς· ἐπεὶ δ' ἀδύνατον ὁμοίους εἶναι πάντας τοὺς πολίτας, οὐκ ἂν εἴη μία ἀρετὴ πολίτου καὶ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ· τὴν μὲν γὰρ τοῦ σπουδαίου πολίτου, δεῖ πᾶσιν ὑπάρχειν· οὕτω γὰρ ἀρίστην ἀναγκαῖον εἶναι τὴν πόλιν· τὴν δὲ τοῦ ἀνδρὸς τοῦ ἀγαθοῦ ἀδύνατον, εἰ μὴ πάντας ἀναγκαῖον ἀγαθοὺς εἶναι τοὺς ἐν τῇ σπουδαίᾳ πόλει πολίτας· ἔτι ἐπεὶ ἐξ ἀνομοίων ἡ πόλις, ὥσπερ ζῷον εὐθὺς ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος· καὶ ψυχὴ ἐκ λόγου καὶ ὀρέξεως· καὶ οἰκία ἐξ ἀνδρὸς καὶ γυναικός· καὶ κτῆσις ἐκ δεσπότου καὶ δούλου· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ πόλις ἐξ ἁπάντων τε τούτων, καὶ πρὸς τούτοις ἐξ ἄλλων ἀνομοίων συνέστηκεν εἰδῶν· ἀνάγκη μὴ μίαν εἶναι τὴν τῶν πολιτῶν πάντων ἀρετήν· ὥσπερ οὐδὲ τῶν χορευτῶν κορυφαίου καὶ παραστάτου· διότι μὲν τοίνυν ἁπλῶς οὐχ ἡ αὐτὴ, φανερὸν ἐκ τούτων· ἀλλ' ἆρα ἔσται τινὸς ἡ αὐτὴ ἀρετὴ πολίτου τε σπουδαίου καὶ ἀνδρὸς σπουδαίου· φαμὲν δὴ τὸν ἄρχοντα τὸν σπουδαῖον ἀγαθὸν εἶναι καὶ φρόνιμον· τὸν δὲ πολιτικὸν, ἀναγκαῖον εἶναι φρόνιμον· καὶ τὴν παιδείαν δ' εὐθὺς ἑτέραν εἶναι λέγουσί τινες ἄρχοντος· ὥσπερ καὶ φαίνονται οἱ τῶν βασιλέων υἱεῖς ἱππικὴν καὶ πολιτικὴν παιδευόμενοι· καὶ Εὐριπίδης φησὶ, μή μοι τὰ κόμψ' ἀλλ' ὧν πόλει δεῖ, ὡς οὖσάν τινα ἄρχοντος παιδείαν· εἰ δὴ ἡ αὐτὴ ἀρετὴ ἄρχοντός τε ἀγαθοῦ, καὶ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ· πολίτης δ' ἐστὶ καὶ ὁ ἀρχόμενος, οὐχ ἡ αὐτὴ ἁπλῶς ἂν εἴη πολίτου καὶ ἀνδρός· τινὸς μέντοι πολίτου· οὐ γὰρ ἡ αὐτὴ ἄρχοντος καὶ πολίτου· καὶ διὰ τοῦτ' ἴσως Ἰάσων ἔφη πεινῆν ὅτε μὴ τυραννοῖ· ὡς οὐκ ἐπιστάμενος ἰδιώτης εἶναι· ἀλλὰ μὴν

ἐπαινεῖται γε τὸ δύνασθαι ἄρχειν. καὶ ἄρχεσθαι, καὶ πολίτου δοκίμου ἡ ἀρετὴ εἶναι τὸ δύνασθαι καὶ ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι καλῶς. εἰ οὖν τὴν μὲν τοῦ ἀγαθοῦ ἀνδρὸς τίθεμεν ἀρχικήν· τὴν δὲ τοῦ πολίτου ἄμφω, οὐκ ἂν εἴη ἄμφω ἐπαινετὰ ὁμοίως. ἐπεὶ οὖν ποτε δοκεῖ ἀμφότερα καὶ οὐ ταὐτὰ δεῖν τὸν ἄρχοντα μανθάνειν καὶ τὸν ἀρχόμενον, τὸν δὲ πολίτην ἀμφότερ' ἐπίστασθαι καὶ μετέχειν ἀμφοῖν, τοὐντεῦθεν ἂν κατίδοι τις. ἔστι γὰρ ἀρχὴ δεσποτική. ταύτην δὲ τὴν περὶ τἀναγκαῖα λέγομεν, ποιεῖν ἐπίστασθαι τὸν ἄρχοντ' οὐκ ἀναγκαῖον. ἀλλὰ χρῆσθαι μᾶλλον. θάτερον δὲ καὶ ἀνδραποδῶδες. λέγω δὲ θάτερον, τὸ δύνασθαι καὶ ὑπηρετεῖν τὰς διακονικὰς πράξεις. δούλου δ' εἴδη πλείω λέγομεν. αἱ γὰρ ἐργασίαι πλείους. ὧν ἓν μέρος κατέχουσιν οἱ χερνῆτες. οὗτοι δ' εἰσὶν ὥσπερ σημαίνει καὶ τοὔνομ' αὐτούς, οἱ ζῶντες ἀπὸ τῶν χειρῶν. ἐν οἷς ὁ βάναυσος τεχνίτης ἐστί. διὸ παρ' ἐνίοις οὐ μετεῖχον οἱ δημιουργοὶ τὸ παλαιὸν ἀρχῶν, πρὶν δῆμον γενέσθαι τὸν ἔσχατον. τὰ μὲν οὖν ἔργα τῶν ἀρχομένων, οὕτως οὐ δεῖ τὸν ἀγαθόν, οὐδὲ τὸν πολιτικόν. οὐδὲ τὸν πολίτην τὸν ἀγαθὸν μανθάνειν. εἰ μή ποτε χρείας χάριν αὐτῷ πρὸς αὑτόν. οὐ γὰρ ἔτι συμβαίνει γίνεσθαι τὸν μὲν, δεσπότην. τὸν δὲ, δοῦλον. ἀλλ' ἔστι τις ἀρχὴ καθ' ἣν ἄρχει τῶν ὁμοίων τῷ γένει, καὶ τῶν ἐλευθέρων. ταύτην γὰρ λέγομεν εἶναι τὴν πολιτικὴν ἀρχήν, ἣν δεῖ τὸν ἄρχοντα ἀρχόμενον μαθεῖν. οἷον, ἱππαρχεῖν ἱππαρχηθέντα. στρατηγεῖν στρατηγηθέντα καὶ ταξιαρχήσαντα καὶ λοχαγήσαντα. διὸ λέγεται καὶ τοῦτο καλῶς. ὡς οὐκ ἔστιν εὖ ἄρξαι, μὴ ἀρχθέντα. τούτων δὲ, ἀρετὴ μὲν ἑτέρα. δεῖ δὲ τὸν πολίτην τὸν ἀγαθόν, ἐπίστασθαι καὶ δύνασθαι, καὶ ἄρχεσθαι, καὶ ἄρχειν. καὶ αὕτη ἀρετὴ πολίτου, τὸ τὴν τῶν ἐλευθέρων ἀρχὴν ἐπίστασθαι ἐπ' ἀμφότερα. καὶ ἀνδρὸς δὴ ἀγαθοῦ ἄμφω. καὶ εἰ ἕτερον εἶδος σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης ἀρχικῆς. καὶ γὰρ ἀρχομένου μὲν. ἐλευθέρου δὲ, δῆλον ὅτι οὐ μία ἂν εἴη τοῦ ἀγαθοῦ ἀρετή. οἷον δικαιοσύνη, ἀλλ' εἴδη ἔχουσα

καθ' ἃ

καθ' ἃ ἄρξει καὶ ἄρξεται. ὥς ποτε ἀνδρὸς ἔστι καὶ γυναικὸς ἑτέρα σωφροσύνη καὶ ἀνδρία καὶ δόξαι δ' ἂν εἶναι δειλὸν ἀνήρ, εἰ ὅτι δ' ἀνδρεῖος εἴη, ὁσοῦτος ποτε γυνὴ ἀνδρεία. καὶ γυνὴ ἄμουσος εἰ ὅτω κοσμία εἴη, ὥσπερ ὁ ἀνὴρ ὁ ἀπαίδευτος. ἐπεὶ καὶ οἰκονομία ἑτέρα ἀνδρὸς καὶ γυναικός. τὸ μὲν γὰρ κτᾶσθαι τῆς ὑφηγεῖσθαι μόριον ἐστίν. ἥδε φρόνησις ἄρχοντος ἴδιος ἀρετὴ μόνη. τὰς δ' ἄλλας ἔοικεν ἀναγκαῖον εἶναι καὶ τοῖς ἀρχομένοις καὶ τοῖς ἄρχουσι. ἄρχομένου δέ γε ὄντος ἀρχὴ φρόνησις· ἀλλὰ δόξα ἀληθὴς ὡσπερ αὐλοποιὸς δὲ ἀρχόμενος· οὐδ' ἄρχων αὐλητής· ὑπηρετικὸς γάρ. πότερον μὲν οὖν καὶ τὴν ἀρετὴν ἀνδρὸς ἀπαιθοῦ, καὶ πολίτου ἀναγκαίου, ἢ ἑτέρα. καὶ ὡς καὶ τὴν ἀνδρὸς καὶ ὡς ἑτέρα, φανερὸν ἐκ τούτων· περὶ ἣν γὰρ τὸν πολίτην ἔστι λέγειν ταύτης τῶν ἀρετῶν· ὡς ἀληθῶς γὰρ, πότερον πολίτης ὄντος ἐστὶν, ὡ κοινωνεῖν ἔξεστιν ἀρχῆς, ἢ οὐχ οὕτως ἀναγκαίους πολίτας θετέον· εἰ μὲν οὖν καὶ τούτους θετέον οἷς μὴ μέτεστιν ἀρχῶν, ὁ τοιοῦτος πανὸς εἶναι πολίτου, τὴν τοιαύτην ἀρετὴν· ὅτις γὰρ πολίτης· εἰδὲ μηδεὶς τῶν τοιούτων πολιτῶν τινι μέρει θετέος ἕκαστος, οὐδὲ χρὴ μέτοικος· οὐδὲ ξένος· ἢ διὰ μέτρου τὸν λόγον, οὐδὲν φήσομεν συμβαίνειν ἄτοπον· οὐδὲ χρὴ οἰδοῦλοι τε εἶναι μὴ ὡσαύτως οὐδὲ ἁπλῶς θετέον πολίτας, ὧν ἄνευ καὶ εἶη πόλις· ἐπεὶ οὐδ' οἱ παῖδες ὡσαύτως πολῖται καὶ οἱ ἄνδρες· ἀλλ' οἱ μὲν ἁπλῶς· οἱδ' ὑπάρχουσιν πολῖται μὲν γὰρ εἰσὶν· ἀλλ' ἀτελεῖς· ἢ μὲν οὖν τισὶ ἀρχαίοις χρόνοις· ἢ ἐνίοις καὶ δοῦλος, καὶ βάναυσον ἢ ξενικόν· διόπερ οἱ πολλοὶ τῶν οὕτω νεῶν· οὐδὲ βέλτιστ' ἂν πόλις, ἀρετὴν ἔσει βάναυσον πολίτην· εἰδὲ ἔστος πολίτης, ἀλλὰ πολίτου ἀρετὴν ἢ εἴπερ μὴ, λεκτέον οὐ πάντως, ἀλ' ἐλευθέρου μόνον· ἀλλ' ὅσοι τῶν ἔργων εἰσὶν ἀφειμένοι τῶν ἀναγκαίων· τοῦτ' ἀναγκαίων οἱ μὲν ὑπηρετοῦντες τοιαῦτα, δοῦλοι· οἱδὲ κοινοὶ βάναυσοι καὶ θῆτες· φανερὸν δὲ ἐντεῦθεν μικρὸν ὑπόσκεψαμένοις, ὡς ἔχει περὶ αὐτῶν· αὐτὸ γὰρ φανὲν τὸ λεχθὲν πρὶ ἐδηλον· ἐπεὶ δ' πλείους εἰσὶν αἱ πολιτεῖαι, καὶ εἰδὴ πολίτου καὶ ἀναγκαίου

εἶναι τὸν πολίτην· ὥστε τὸν μὲν τοιοῦτον πολίτην ἀναγκαῖον εἶναι καὶ τὸν θῆτα πολίτας· ἐν τισὶ δ' ἀδύνατον· οἷον, εἴ τις ὄχλον, ἢ καλοῦσιν ἀριστοκρατικὸν καὶ ἐν ᾗ κατ' ἀρετὴν αἱ τιμαὶ δίδονται καὶ κατ' ἀξίαν· ὁ δ' οἷόν τε ἐστὶ τὸν θῆτα δηλῶσαι τὸν τῆς ἀρετῆς ζῶντα βίον βάναυσον ἤθητικὸν· ἐν ἔνιαις ὀλιγαρχίαις, θῆτα μὲν οὐδὲ γίνεται εἶναι πολίτην· ἀπὸ τιμημάτων δὲ μακρῶν, αἱ μετέξουσι τῆς ἀρχῶν· βάναυσον δ' ἐνδέχεται· πολλοὶ γὰρ τῶν χειροτέχνων πλούσιοι γίνονται· ἢ ὅσοις ἐνόμου ἦν τοὺς δεκαέτεις μὴ ἀπιέναι μόνον τῆς ἀρχῆς, μὴ μετέχειν δὲ ἀρχῆς· ἐν πολλαῖς δὲ πολιτείαις προσοφέλκεται τῶν ξένων νόμος· οὐδὲν πολίτευμα, ἐν τισὶ δημοκρατίαις πολίτης ἔστι· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἔχει καὶ τὰ περὶ τὸ γένος περὶ τὸν πολίτην· διὸ καὶ ἐπεὶ δύ' εἴδη δεῖ εἶναι τὸν πολίτην· πρῶτον δὴ πολίτας τὸ χρήσιμον· διὰ δὲ ὀλιγανθρωπίαν οὕτω χρῶνται τοῖς νόμοις· ὑπερβάντες δ' ὅλου, κατὰ μικρὸν παραιροῦνται τὸς ἐκ δούλου πρῶτον ἢ δούλης· εἶτα τὸς ἀπ' αὐτῶν· τέλος δὲ μόνον τὸς ἐξ ἀμφοῖν αὐτὸν πολίτας ποιοῦσιν· ὅτι μὲν οὖν εἰσὶν πολίτου, φανερὸν ἐκ τούτων· ἢ ὅτι λέγεται μάλιστα πολίτης ὁ μετέχων τιμῶν ὡς τραγικὸς ἐποίησεν· ἢ ὅπου τοιοῦτόν ἐστιν ἐπικεκρυμμένον ὄχλον, ἀπὸ τῆς χάριν τοῦτο νόμων ὄντων· ὡσεί τις ἂν τίμημα μεταβάλλειν· ὡς τῷ μέτοικος δ' ὅστις, ὁ τιμῶν μὴ μετέχων· πότερον μὲν οὖν ἕτερον, ἢ τὼ αὐτὼ τοῦτο ποιεῖν καθ' ἣν αὐτὴν ἀναθός ὅστις πολίτης ὡσαύτως, δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι τισὶ μὲν πόλεως ὁ αὐτὸς, τισὶ δ' ἕτερος· καὶ οὗτος, ὁ ὡς ἁπλῶς· ἀλλ' ὁ πολιτικὸς κύριος· ἢ καθ' αὐτὸν· ἢ μετ' ἄλλων, τῆς τε κοινῶν ἐπιμελείας· ἐπεὶ δὲ ταῦτα διώρισται, τὸ μετὰ ταῦτα σκεπτέον· πότερον μίαν θετέον πολιτείαν, ἢ πλείους· καὶ εἰ πλείους, τίνες, καὶ πόσαι· καὶ τίς διαφορὰ τίνες αὖ εἰσιν· ἔστι δὲ πολιτεία πόλεως τάξις· τῶν τε ἄλλων ἀρχῶν, καὶ μάλιστα τῆς κυρίας πάντων· κύριον μὲν γὰρ πανταχοῦ τὸ πολίτευμα τῆς πόλεως· πολίτευμα δ' ἐστὶν, ἡ πολιτεία·

λέγω δ' οἷον

λέγω δ' οἷον ἐν μὲν ταῖς δημοκρατικαῖς, κύριος ὁ δῆμος· οἱ δ' ὀλίγοι τοὐναντίον ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις· φαμὲν δὲ καὶ πολιτείαν ἑτέραν εἶναι τούτων· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἐροῦμεν λόγον καὶ περὶ τῶν ἄλλων· ὑποθετέον δὴ πρῶτον· τίνος χάριν συνέστηκε πόλις· καὶ τῆς ἀρχῆς εἴδη πόσα τῆς περὶ ἀνθρώπων καὶ πολιτικὴν ἀρχήν ἐστι τῆς ζωῆς, εἴρηται δὴ καὶ τοὺς πρώτους λόγους, ἐν οἷς περὶ οἰκονομίας διωρίσθη καὶ δεσποτείας· ἃ ὅτι φύσει μὲν ἔστιν ἄνθρωπος ζῷον πολιτικόν· διὸ καὶ μηδὲν δεόμενοι τῆς περὶ ἀλλήλων βοηθείας οὐκ ἔλαττον ὀρέγονται τοῦ συζῆν, οὐμὴν ἀλλὰ καὶ τὸ κοινῇ συμφέρον συναγει καθ' ὅσον ἐπιβάλλει μέρος ἑκάστῳ τοῦ ζῆν καλῶς· μάλιστα μὲν οὖν τοῦτ' ἔστι τέλος ἐκ κοινὸν πᾶσι καὶ χωρὶς· συνέρχονται δὲ καὶ τοῦ ζῆν ἕνεκεν αὐτοῦ· ἴσως γὰρ ἔστι τι τοῦ καλοῦ μόριον· καὶ συνέχουσι τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν· μὴ κατὰ τὸ ζῆν αὐτὸ μόνον, ἀλλὰ μὴ τοῖς χαλεποῖς κατὰ τὸν βίον ὑπερβάλλοντι λίαν· δῆλον δ' ὡς καρτεροῦσι πολλοὶ καὶ κακοπαθοῦντες οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων τὸ μόριον τοῦ ζῆν· ὡς ἐρούσης τινὸς φύσεως μεμειγμένα σμικρὰ τοῦ καλοῦ καὶ τὴν τοῦ φυσικοῦ· ἀλλὰ μὴν ἐκ τῆς ἀρχῆς γε λεγομένης ποτὲ διελεῖν· καὶ γὰρ ἐν τοῖς ἐξωτερικοῖς λόγοις διαιρούμεθα περὶ αὐτῶν πολλάκις· ἡμᾶς γὰρ δεσποτείας, καίπερ ὄντος κατὰ φύσιν θατέρου τῷ τε φύσει δούλῳ· καὶ τῷ φύσει δεσπότῃ· οὐ τοῦ συμφέροντος, ὁμοίως ἄρχειν πρὸς τὸ τοῦ δεσπότου συμφέρον οὐδὲν ἧττον· πρὸς δὲ τοῦ δούλου, κατὰ συμβεβηκός· οὐ γὰρ ἐνδέχεται φθειρομένου τοῦ δούλου σώζεσθαι τὴν δεσποτείαν· οὐδὲ τέκνων ἀρχὴ καὶ γυναικὸς καὶ τῆς οἰκίας πάσης, ἣν δὴ καλοῦμεν οἰκονομικήν, ἤτοι τῶν ἀρχομένων χάριν ἐστίν, ἢ κοινόν τινος ἀμφοῖν· καθ' αὑτὸ μὲν τῶν ἀρχομένων· ὡς περ ὁρῶμεν καὶ τὰς ἄλλας τέχνας· οἷον, ἰατρικὴν καὶ γυμναστικήν, κατὰ συμβεβηκὸς δ' ἐνδέχεται καὶ τῶν εἶναι· οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸν παιδοτρίβην ἔστ' ἔνιοτε καὶ γυμναζομένων εἶναι καὶ αὐτόν· ὡς περ κυβερνήτας εἷς

ὄντων ἀεὶ τῶν πλωτήρων. ὁ μὲν οὖν πρῶτος βίαιος, ἡ κυβερνήτης σκοπεῖ τὸ τῶν ἀρχομένων ἀσφαλές· ὅταν δὲ φύτων εἷς γένηται καὶ αὐτός, κατὰ συμβεβηκὸς μετέχει τῆς ἀσφαλείας· ὁ μὲν γὰρ, πλωτήρ· ὁδὲ, τῶν γυμναζομένων εἷς γίνεται πρῶτος ὢν· διὸ καὶ τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς ὅταν ἧκα τὴν αὐτὴν τῶν πολιτῶν συνεσκευάσθαι καθ' ὁμοιότητα, κατὰ μέρος ἄξιόν ἐστιν ἄρχειν· πρότερον μὲν ἦν ἀφῃρημένον ἄξιόν τινος, ἢ μέρος τῆς σκοπεῖν τινα πάλιν τὸ αὐτοῦ ἀσφαλές· ὥστε πρότερον αὐτὸς ἄρχων ἐσκόπει τὸ ἐκείνου συμφέρον· νῦν δὲ διὰ τὰς ὠφελίας τὰς ἀπὸ τῶν κοινῶν, καὶ τὰς ἐκ τῆς ἀρχῆς βάλλον τὰ σώματα ἄρχειν· οἷον, εἰ στρέβλωσις ὑγιαίνοντα μὲν ἀεὶ τοῖς ἄρχουσι, νοσοῦσι δὲ οὐδαμῶς ἴσως ἐνδέχεται τὰς ἀρχάς· φανερὸν γὰρ ὅτι ὠφέλιμον μὲν πολιτείᾳ, τὸ κοινῇ συμφέρον σκοπεῖν, αὐτὸν μὲν ὀρθὰ τυγχάνοντα ὅσα καὶ τὸ ἁπλῶς δίκαιον· ὅσα δὲ τὸ σφέτερον μόνον τῶν ἀρχόντων, ἁμαρτάνοντα πάντα· ἃ παρεκβάσεις τῶν ὀρθῶν πολιτειῶν· δεσποτικαὶ δ' ἡ πόλις κοινωνία τῶν ἐλευθέρων ἐστί· διὸ σκεπτέον μὲν ἢ τούτων, ἐχόμενον ὄντα τὰς πολιτείας ἐπισκέψασθαι πόσαι τὸν ἀριθμὸν, καὶ τίνες εἰσὶ· καὶ πρῶτον τὰς ὀρθὰς αὐτῶν· καὶ γὰρ αἱ παρεκβάσεις ἔσονται φανεραὶ τούτων διωρισθεισῶν· ἐπεὶ δὲ πολιτεία μὲν καὶ πολίτων μία ἐστὶν πολίτων μὲν ὄντων ἐν τῷ κυρίῳ τῆς πολιτείας· ἀναγκαῖον δ' εἶναι κύριον ἢ ἕνα· ἢ ὀλίγους ἢ τοὺς πολλούς, ὅταν μὲν οὖν εἷς ἢ οἱ ὀλίγοι, ἢ οἱ πλείους πρὸς τὸ κοινὸν συμφέρον ἄρχωσι, ταύτας μὲν ὀρθὰς ἀναγκαῖον εἶναι τὰς πολιτείας· ταύτῃ δὲ πρὸς τὸ ἴδιον, ἢ τοῦ ἑνὸς ἢ τῶν ὀλίγων· ἢ τοῦ πλήθους, παρεκβάσεις· οὔτε γὰρ πολίτας φατέον εἶναι τῶν μετεχόντας, οὐδὲ κοινωνεῖν τοῦ συμφέροντος· καλεῖσθαι δ' εἰώθαμεν, τὴν μὲν μοναρχίαν τὴν πρὸς τὸ κοινὸν ἀποβλέπουσαν συμφέρον, βασιλείαν· τὴν δὲ τῶν ὀλίγων μέν, πλείονας δ' ἑνός, ἀριστοκρατίαν ἢ διὰ τὸ τοὺς ἀρίστους ἄρχειν, ἢ διὰ τὸ πρὸς τὸ ἄριστον τῇ πόλει καὶ τοῖς κοινωνοῦσιν αὐτῆς· ὅταν δὲ τὸ πλῆθος πρὸς τὸ

κοινὸν

κοινὸν πολιτῶν συμφέρον. καλεῖται δὲ κοινὸν ὄνομα πασῶν τῶν πολιτειῶν, πολιτεία. συμβαίνει δὲ οὐ λόγως. σχεδὸν μὲν γὰρ διαφορὰν κατ' ἀρετὴν οὐ πολλὴν ἐνδέχεται. πλείους δ' ἤδη χαλεπὸν ἐκλιβῶθαι πρὸς πᾶσαν ἀρετὴν· ἀλλὰ μάλιστα τὴν πολεμικήν· αὕτη γὰρ σχεδὸν πλήθει γίνεται. διὸ περὶ κατὰ ταύτην τὴν πολιτείαν, κυριώτατον τὸ προπολεμοῦν· μὴ μετέχουσιν αὐτῆς οἱ κεκτημένοι μὴ ὀλίγοι τὰ ὅπλα. παρεκβάσεις δὲ τῶν εἰρημένων, τυραννὶς μὲν βασιλείας· ὀλιγαρχία δὲ, ἀριστοκρατείας· δημοκρατία δὲ, πολιτείας· ἡ μὲν γὰρ τυραννὶς, ἔστι μοναρχία, πρὸς τὸ συμφέρον τὸ τοῦ μοναρχοῦντος· ἡ δ' ὀλιγαρχία, πρὸς τὸ τῶν δυνατῶν· ἡ δὲ δημοκρατία, πρὸς τὸ συμφέρον τὸ τῶν ἀπόρων· πρὸς δὲ τὸ τῶν κοινῶν οὐδεμία οὐδεμιᾶ· δεῖ δὲ μικρὸν διὰ μακροτέρων εἰπεῖν, πόσα ἑκάστη φύεται τῶν πολιτειῶν ἔστι· καὶ δι' ἐχεῖνα ἀπορεῖ ἀς ἀπορεῖ· ἔπειτα περὶ ἑκάστην μέθοδον φιλοσοφοῦντι, καὶ μὴ μόνον ἀποβλέποντι πρὸς τὸ πρακτὸν εἶναι, οἰκεῖόν ἔστι, τὸ μὴ παρορᾶν μηδὲ τι καταλείπειν· ἀλλὰ δηλοῦν τὸν περὶ ἕκαστον ἀλήθειαν· ἔστι δὲ τυραννὶς μὲν, μοναρχία καθάπερ εἴρηται δεσποτικὴ, τῆς πολιτικῆς κοινωνίας· ὀλιγαρχία δ' ὅταν μὴ ὦσι κύριοι τῆς πολιτείας, οἱ τὰς οὐσίας ἔχοντες· δημοκρατία δὲ, τοὐναντίον, ὅταν οἱ μὴ κεκτημένοι μὴ οἱ πολλοὶ τῆς οὐσίας, ἀλλ' ἄποροι· πρῶτον δ' ἀπορίας πρὸς τὸν διορισμόν ἔστιν· εἰ γὰρ εἶεν οἱ πλείους ὄντες ἄποροι, κύριοι τῆς πόλεως· δημοκρατία δ' ἐστὶν, ὅταν ἦ κύριον τὸ πλῆθος· ὁμοίως δὲ καὶ ὀλιγαρχία ἂν εἴπου συμβαίνη, τοὺς ἀπόρους ἐλάττους μὲν εἶναι τῶν εὐπόρων· κρείττους δ' ὄντας, κυρίους εἶναι τῆς πολιτείας· ὅπου δ' ὀλίγον κύριον πλῆθος ὀλιγαρχίαν εἶναι φασὶν, ὡς καὶ καλῶς δόξειεν ἂν διωρίσθαι περὶ τῶν πολιτειῶν· ἀλλ' ἆρα μὴν, καὶ τὸ συμβεβηκὸς τῇ μὲν δημοκρατίᾳ τὸ ὀλιγάνθρωπον· τῇ δ' ὀλιγαρχίᾳ τὸ πλῆθος, ὅτῳ προσχρῶνται τὰς πολιτείας· ὀλιγαρχίαν μὲν, ᾗ τοὺς ἀρχὰς ἔχουσιν οἱ πλούσιοι ὀλίγοι τὸ πλῆθος ὄντες· δημοκρατίαν δὲ, ἐν οἷς οἱ ἄποροι πολλοὶ τὸ πλῆθος ὄντες, ἄλλην ἀπορίαν ἔχει·

τίμας γὰρ ἐρᾶμεν τὰς ἀρτιλεχθείσας πολιτείας· τὴν μὲν γὰρ πλείους δεῖ πόροι· τὴν δὲ μιᾶς ἐλάττους οἷς πόροι· κύριοι δ' ἑκάτεροι τῶν πολιτειῶν· εἰ γὰρ μὴ δὲ μία ἁπλῶς πολιτεία, παρὰ τὰς εἰρημένας ἐστὶν· ἐοικε γὰρ ἴσως πολλὰς ποιεῖν δημοτικὸν μὲν τὸ μὴ ὀλίγους ἢ πλουτεῖν εἶναι κύριους, συμβεβηκὸς δέ ἐστι τὸ μὴ, ταῖς ὀλιγαρχίαις· τὸ δὲ, ταῖς δημοκρατίαις· διὰ τὸ γὺρ μὴ πλουσίους, ὀλίγους· πλούσιους δ' εἶναι τοὺς ἀπόρους παντα χοῦ· διὸ καὶ συμβαίνει τὰς ἐκθεσεις αἰτίας γίνεσθαι διαφορὰς, ὡς διὰ φέρουσιν ἥτε δημοκρατία καὶ ὀλιγαρχία ἀλλήλων, οἷον καὶ πλοῦτός ἐστι· καὶ ἀνάγκαιον μὲν, ὅπου ἂν ἄρχωσι διὰ πλοῦτον, εἶναι τοὺς πολλούς, εἶναι ταύτην ὀλιγαρχίαν· ὅπου δ' οἱ ἄποροι, δημοκρατίαν· ἀλλὰ συμβαίνει καθάπερ εἴπομεν τὸ μὲν, ὀλίγους εἶναι· τοὺς δὲ πολλοὺς· ἐν πόροις μὲν γὰρ ὀλίγοι τῆσδ' ἐλευθερίας μετέχουσι πάντες· διὰ ταύτας αἰτίας ἀμφισβητοῦσιν ἀμφότεροι τῆς πολιτείας· λεκτέον δὲ πρῶτον τίνας ὅρους λέγουσι τῆς ὀλιγαρχίας· καὶ δημοκρατίας· καὶ τί τὸ δίκαιον τοῦτο, τὸ ὀλιγαρχικὸν· καὶ δημοκρατικόν· φάντες γὰρ ἅπαντα δικαίου τινὸς· ἀλλὰ μέχρι τινὸς προέρχονται· καὶ λέγουσι οὐ πᾶν τὸ κυρίως δίκαιον· οἷον, δοκεῖ ἴσον τὸ δίκαιον εἶναι καὶ ἔστιν, ἀλλ' οὐ πᾶσιν· ἀλλὰ τοῖς ἴσοις· καὶ τὸ ἄνισον δοκεῖ δίκαιον εἶναι· καὶ ἔστιν, ἀλλ' οὐ πᾶσιν· ἀλλὰ τοῖς ἀνίσοις· οἱ δὲ, τοῦτ' ἀφαιροῦσι τὸ οἷς, καὶ κρίνουσι κακῶς· τὸ δ' αἴτιον ὅτι περὶ αὐτῶν ἡ κρίσις· σχεδὸν δ' οἱ πλεῖστοι, φαῦλοι κριταὶ περὶ τῶν οἰκείων, ὥστ' ὧν τὸ δίκαιον πρός τι ἐστὶ διώρισται τοῖς μὲν αὐτοῖς καὶ οἷς· καθάπερ εἴρηται πρότερον ἐν τοῖς ἠθικοῖς· τὸ μὲν γὰρ πράγματος ἰσότητα ὁμολογοῦσι· τὸ δὲ οἷς, ἀμφισβητοῦσι μάλιστα μὲν, διὰ τὸ λεχθὲν ἄρτι· διότι κρίνουσι περὶ αὐτοὺς κακῶς· ἔπειτα δὲ, καὶ διὰ τὸ λέγειν μέχρι τινὸς ἑκατέρους δίκαιόν τι νομίζουσι δίκαιον λέγειν ἁπλῶς· οἱ μὲν γὰρ ἂν κατά τι ἀνίσοι ὦσιν, οἷον χήμασιν· ὅλως οἱ ὄντες

ἄνισοι

αὐτοῖς εἶναι. οἷόν τ' αὖ καὶ πάντ' ἴσοι. οἷον, ἐλευθέροις, ὅλως τ' ἴσοι· τὸ δὲ κυριώτατον οὐλέγουσιν. εἰ μὲν γὰρ τῶν κτημάτων χάριν ἐκοινώνησαν καὶ συνῆλθον, τοσοῦτον μετέχουσι τῆς πόλεως, ὅσον περ τὸ τῆς κτήσεως· ὥστ' ὀφείλειν ὀλιγαρχικῶν λόγος δύξειν αὐτοῖς εἶναι. οὐ γὰρ εἶναι δίκαιον ἴσον μετέχειν τῶν ἑκατὸν μνῶν, τὸν εἰσενέγκαντα μίαν μναῦν, τῷ δόντι τὸ λοιπὸν ἅπαν. οὔτε τὴν ἐξαρχὴν, οὔτε τῶν ὠνομασμένων· εἰδὲ μήτε τοῦ ζῆν μόνον ἕνεκεν, ἀλλὰ μᾶλλον τοῦ εὖ ζῆν· καὶ γὰρ ἂν δοῦλων καὶ τῶν ἄλλων ζώων ἦν πόλις· νῦν δ' οὐκ ἔστι διὰ τὸ μὴ μετέχειν εὐδαιμονίας μηδὲ τοῦ ζῆν κατὰ προαίρεσιν· μήτε συμμαχίας ἕνεκεν ὅπως μὴ τις ἀδικῆται· μήτε διὰ τὰς ἀλλαγὰς καὶ τὴν χρῆσιν τὴν πρὸς ἀλλήλους· καὶ γὰρ ἂν τυρρηνοὶ καὶ καρχηδόνιοι καὶ πάντες οἷς ἔστι σύμβολα πρὸς ἀλλήλους, ὡς μιᾶς ἂν τοῦτο πόλεως ἦσαν· εἰσὶ γοῦν αὐτοῖς συνθῆκαι περὶ τῶν εἰσαγωγίμων σύμβολα περὶ τοῦ μὴ ἀδικεῖν, καὶ γραφαὶ περὶ συμμαχίας· ἀλλ' οὐ τάρχαὶ πᾶσιν εἰσὶ τούτοις κοιναὶ καθεστᾶσιν· ἀλλ' ἕτεραι παρ' ἕκαστοι, οὔτε τοῦ ποιούς τινας εἶναι δεῖ φροντίζουσιν ἄστυροι τοὺς ἐστύρους· οὐδ' ὅπως μηδεὶς ἀδικος ἔσται τῶν ὑποτὰς συνθήκας, μὴ δὲ μοχθηρίαν ἕξειν μηδεμίαν, ἀλλὰ μόνον ὅπως μηδὲν ἀδικήσωσιν ἀλλήλους· περὶ δ' ἀρετῆς καὶ κακίας πολιτικῆς διατοῦσιν ὅσοι φροντίζουσιν εὐνομίας· ἧ καὶ φανερὸν, ὅτι δεῖ περὶ ἀρετῆς ὠιμελὲς εἶναι τῇ γῶς ἀληθῶς ὀνομαζομένῃ πόλει, μὴ λόγου χάριν· ἢ ἔσται γὰρ ἡ κοινωνία συμμαχία τῶν ἄλλων, τόπῳ διαφέρουσα μόνον, τῶν ἄποθεν συμμάχων· καὶ ὁ νόμος συνθήκη· καθάπερ ἔφη λυκόφρων ὁ σοφιστὴς, ἐγγυητὴς ἀλλήλοις τοῦ δικαίου, ἀλλ' οὐχοῖος ποιεῖν ἀγαθοὺς καὶ δικαίους τοὺς πολίτας· ὅτι δῆ τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, φανερόν· εἰγὰρ τις λάβοι συνάγοι τοὺς τόπους εἰς ἕν, ὥστε καθάπερ τὸ μεγαρέων πόλιν ἢ κορινθίων τοῖς τείχεσιν, ὅμως ἡ μία πόλις ἐστὶ πρὸς ἀλλήλους τῇ μίας πρόσοδον.

καίτοι τοῦτό γε τῶν ἰδίων ταῖς πόλεσι κοινωνημάτων ἐστίν. ὁμοίως δ' οὐδ' εἴ τινες οἰκοῖεν χωρὶς μέν, μὴ μέντοι τοσοῦτον ἀποθεν ἦσαν, ὥστε μὴ κοινωνεῖν. ἀλλ' εἶησαν αὐτοῖς νόμοι τοῦ μὴ σφᾶς αὐτοὺς ἀδικεῖν περὶ τὰς μεταδόσεις. οἷον, ὁ μὲν εἴη τέκτων. ὁ δὲ γεωργός. ὁ δὲ σκυτοτόμος. ὁ δ' ἄλλο τι τοιοῦτον. καὶ τὸ πλῆθος εἶεν μυρίοι. μὴ μέντοι κοινωνοῖεν ἄλλου μηδενὸς ἢ τῶν τοιούτων. οἷον, ἀλλαγῆς καὶ συμμαχίας. οὐδ' οὕτω πω πόλις, διὰ τίνα δή ποτ' αἰτίαν. οὐ γὰρ δὴ διὰ τὸ μὴ σύνεγγυς τῆς κοινωνίας. εἰ γὰρ καὶ συνέλθοιεν οὕτω κοινωνοῦντες, ἕκαστος μέντοι χρῷτο τῇ ἰδίᾳ οἰκίᾳ, ὥσπερ πόλει καὶ σφίσιν αὐτοῖς ὡς ἐπιμαχίας οὔσης βοηθοῦντες ἐπὶ τοὺς ἀδικοῦντας μόνον, οὐδ' οὕτως ἂν εἶναι δόξειε πόλις τοῖς ἀκριβῶς θεωροῦσιν, εἴπερ ὁμοίως ὁμιλοῖεν συνελθόντες καὶ χωρίς. φανερὸν τοίνυν ὅτι ἡ πόλις οὐκ ἔστι κοινωνία τόπου καὶ τοῦ μὴ ἀδικεῖν σφᾶς αὐτούς, καὶ τῆς μεταδόσεως χάριν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀναγκαῖον ὑπάρχειν εἴπερ ἔσται πόλις. οὐ μὴν οὐδ' ὑπαρχόντων τούτων ἁπάντων, ἤδη πόλις. ἀλλ' ἡ τοῦ εὖ ζῆν κοινωνία, καὶ ταῖς οἰκίαις καὶ τοῖς γένεσι ζωῆς τελείας χάριν καὶ αὐτάρκους. οὐκ ἔσται μέντοι τοῦτο μὴ τὸν αὐτὸν καὶ ἕνα κατοικούντων τόπον καὶ χρωμένων ἐπιγαμίαις. διὸ κηδεῖαί τ' ἐγένοντο, κατὰ τὰς πόλεις καὶ φατρίαι, καὶ θυσίαι, καὶ διαγωγαὶ τοῦ συζῆν. τὸ δὲ τοιοῦτον φιλίας ἔργον. ἡ γὰρ τοῦ συζῆν προαίρεσις, φιλία. τέλος μὲν οὖν πόλεως τὸ εὖ ζῆν. ταῦτα δὲ τοῦ τέλους χάριν. πόλις δέ, ἡ γενῶν καὶ κωμῶν κοινωνία, ζωῆς τελείας καὶ αὐτάρκους. τοῦτο δ' ἐστὶν ὡς φαμὲν, τὸ ζῆν εὐδαιμόνως καὶ καλῶς. τῶν καλῶν ἄρα πράξεων χάριν θετέον εἶναι τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν, ἀλλ' οὐ τοῦ συζῆν. διόπερ ὅσοι συμβάλλονται πλεῖστον εἰς τὴν τοιαύτην κοινωνίαν, τούτοις τῆς πόλεως μέτεστι πλεῖον ἢ τοῖς κατὰ μὲν ἐλευθερίαν καὶ γένος ἴσοις ἢ μείζοσι, κατὰ δὲ τὴν πολιτικὴν ἀρετὴν ἀνίσοις, ἢ τοῖς κατὰ πλοῦτον ὑπερέχουσι, κατ' ἀρετὴν δ' ὑπερεχομένοις. ὅτι μὲν οὖν πάντες οἱ περὶ τῶν πολιτειῶν ἀμφισβητοῦντες

μέρος

μέρος τὸ τοὺς δικαίους λέγουσι, φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων. ἐχέδ' ἀπορίαν τὸ δεῖ τὸ κύριον εἶναι τῆς πόλεως· ἢ γὰρ τὸ πλῆθος ἢ τοὺς πλουσίους· ἢ τοὺς ὀλιγίστους· ἢ τὸν βέλτιστον ἕνα πάντων· ἢ τύραννον, ἀλλὰ τῶν τα πάντα ἔχειν φαίνεται δυσκολίαν· τίς γὰρ οἰήσεται δικαίως εἶναι διαμένειν τοὺς τῶν πλουσίων, τοῦτ' ἂν ἄδικον ὄντων ἔδοξε γὰρ ἁρπάζειν τῷ κυρίῳ δικαίως· τὸν δὲ ἀδικίαν τί χρὴ λέγειν τὸν ἑκάστων· πάλιν τὸ πάντων λημφθέντων οἱ πλείους τῶν ἐλαττόνων οὐσιῶν διαμένωσι, φανερὸν ὅτι φθείρουσι τὴν πόλιν, ἀλλὰ μὴν, ἀρετὴ φθείρει τὸ ἔχον αὐτήν· ἀδὲ τὸ δίκαιον πόλεως φθαρτικόν· ὥστε δῆλον ὅτι οὐδ' ὁ νόμος τάξις, ἀδύνατον εἶναι δίκαιον· ἔστι τοὺς πράξεις ὅσας ὁ τύραννος ἔπραξεν· ἀναγκαῖον εἶναι πάσας δικαίας· βιάζεται γὰρ ὡς περ καὶ τὸ πλῆθος τοὺς πλουσίους· ἀλλ' ἆρα τοὺς ἐλάττους δίκαιον ἄρχειν ἢ τοὺς πλουσίους· ἀν ἅπασι κεῖνοι τοῦτο ποιῶσι καὶ διαρπάζωσι καὶ τὰ πλείω τῶν ἀφαιρῶνται τοῦ πλήθους, τοῦτ' ὄντι δίκαιον, καὶ θάτερον ἄρα· τοῦτο μὲν τοίνυν ὅτι πάντα φαῦλα καὶ οὐδίκαια, φανερόν· ἀλλὰ τοὺς πλείους ἄρχειν δεῖ καὶ κυρίους εἶναι πάντων· οὐκ οὖν ἀνάγκη τοὺς ἄλλους ἀτίμους εἶναι πάντας μὴ τιμωμένους ταῖς πολιτικαῖς ἀρχαῖς· τιμὰς γὰρ λέγομεν εἶναι τὰς ἀρχὰς· ἀρχόντων δ' αἰεὶ τῶν αὐτῶν, ἀναγκαῖον εἶναι τοὺς ἄλλους ἀτίμους· ἀλλ' ἴσως τὸν πονηρὸν τὸν ἄρχειν βέλτιον, ἀλλ' ἔστι δ' ὅλως χαρίεντέστερον· οἱ γὰρ ἄτιμοι πλείους· ἀλλ' ἴσως φαίνηται δὲ τὸ κύριον, ὅλως ἀνθρώπων εἶναι· ἀλλὰ μὴ νόμον φαῦλον ἔχον τοιοῦτο συμβαίνοντα πάθη περὶ τὴν ψυχήν· ἀν οὖν ἡ νόμος μὲν, ὀλιγαρχικὸς δὲ ἢ δημοκρατικὸς, τί ποιοῦσι περὶ τῆς ἀπορίας· συμβήσεται γὰρ ὁμοίως τὰ λεχθέντα πρότερον· περὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων, ἐσκοπείσθω ἕτερος λόγος· ὅτι δὲ δεῖ κύριον εἶναι μᾶλλον τὸ πλῆθος, ἢ τοὺς ἀρίστους μὲν, ὀλίγους δέ, δόξειε μὲν ἂν λύεσθαι καί τινα ἔχειν ἀπορίαν, τάχα δὲ καὶ ἀληθείαν·

τοὺς γὰρ πλουσίους ἕκαστός ἐστιν ἀσπουδαῖος ἀνήρ, ὁμοίως δὲ
χεται συνελθόντας εἶναι βελτίους ἐκείνων, οὐχ ὡς ἕκαστον, ἀλ
λ' ὡς σύμπαντας· οἷον τὰ συμφορητὰ δεῖπνα, τῶν ἐκ μιᾶς δα
πάνης χορηγηθέντων· πολλῶν γὰρ ὄντων, ἕκαστον μόριον ἔ
χειν ἀρετῆς καὶ φρονήσεως, καὶ σύνεσθαι συνελθόντας, ὥσπερ ἕνα αὐτὸν
τὸν πλοῦτον, πολύποδα πολύχειρα, πολλὰς ἔχοντα αἰσθήσεις, ἅ
τ' ἂν καὶ περὶ τὰ ἤθη καὶ τὴν διάνοιαν· διὸ καὶ κρίνουσιν ἄμει
νον οἱ πολλοὶ καὶ τὰ τῆς μουσικῆς ἔργα καὶ τὰ τῶν ποιητῶν·
ἄλλοι γάρ, ἄλλο τι μόριον· πάντα δὲ πάντες· ἀλλὰ τοῦτο
διαφέρουσιν οἱ ἀσπουδαῖοι τῶν ἀνδρῶν ἑκάστου τῶν πολλῶν· ὥσ-
περ καὶ τῷ μὴ καλῶν, πρὸς καλοὺς φασὶ καὶ τὰ γράμματα διὰ
τέχνης τῶν ἀληθινῶν, τῷ συνῆχθαι τὰ διεσπαρμένα χρῆς,
εἰς ἕν· ἐπεὶ κεχωρισμένων γε καλλίον ἔχειν τοῦ γεγραμμένου
τοῦ δὲ μὲν τὸν ὀφθαλμὸν, ἑτέρου δέ τινος ἕτερον μόριον· εἰ μὲν
οὖν περὶ πάντα δῆμον καὶ περὶ πᾶν πλῆθος, οὐδέχεται τοῦ-
τον εἶναι τὸν διαφοράν τῶν πολλῶν πρὸς τοὺς ὀλίγους ἀσπου-
δαίους ἄδηλον· ἴσως δὲ μὴ λίαν δῆλον ὅτι περὶ ἁπάντων, ἀ-
δύνατον· ὁ γὰρ αὐτὸς καὶ ἐστὶ τῶν θηρίων ἁρμόσειε λόγος· καί
τοι τί διαφέρουσιν ἔνιοι τῶν θηρίων ὡς ἔπος εἰπεῖν· ἀλλὰ πε-
ρί τι πλῆθος οὐδὲν εἶναι κωλύει τὸ λεχθὲν ἀληθές· διὸ καὶ τῷ
πρότερον εἰρημένῳ ἀπορίαν, λύσειεν ἄν τις διὰ τούτων, καὶ
τῷ ἐχομένῳ αὐτῆς· πρῶτον δεῖκνυσιν ὅτι οὐ δοῦλος ἐλευθέρου
καὶ τὸ πλῆθος τῶν πολιτῶν· τοιοῦτοι δ' εἰσὶν, ὅσοι μήτε σπου-
δαῖοι· μήτε ἀξίωμα ἔχουσιν ἀρετῆς μηδεμίαν· τὸ μὲν γὰρ μετέχειν
αὐτοὺς τῶν ἀρχῶν τῶν μεγίστων, οὐκ ἀσφαλές· διά τε γὰρ
ἀδικίαν καὶ διὰ ἀφροσύνην, τὸ μὲν ἀδικεῖν αὐ, τὰς δ' ἁμαρ
τάνειν αὐτούς· τὸ δὲ μὴ μετὰ δίδόναι, μηδὲ μετέχειν, φοβερόν·
ὅταν γὰρ ἄπορόι πολλοὶ καὶ πένητες ὑπάρχωσι, πολεμίων
ἀναγκαῖον εἶναι πλήρη τὴν πόλιν ταύτην· λείπεται δὴ τοῦ
βουλεύεσθαι καὶ κρίνειν μετέχειν αὐτούς· διό φησιν ὁ Σόλων·

Ἐ τῶν

ἢ τῶν ἄλλων τινὲς νομοθετῶν, τάττουσιν ἐν ταῖς τῶν ἀρχαιρεσίας
ἢ τοὺς ἐθνάρχας τῶν ἀρχόντων. ἄρχειν δὲ κατὰ μόνας οὐκ ἐῶσι. πάν
τες μὲν γὰρ ἐλθόντες, ἱκανῶς αἰσθήσιν. ἔτι νῦν μᾶλλον οἱ
τοῖς βελτίοσι, τὰς πόλεις ὠφελοῦσι καθάπερ ἡ μὴ καθαρὰ
προφήμετὰ τῆς καθαρᾶς τὸν τὸν ποιεῖ χρησιμωτέραν τῆς
ὀλίγης. χωρὶς δ' ἕκαστος ἀτελὴς τοῦ τὸ κρίνειν ἔσται δ'
ταύτης οὖν τῆς πολιτείας ἀπορίαν. πρώτην μὲν, ὅτι δόξειεν
αὐτοῖς αὐτοῖς εἶναι τὸ κρίναι τὸ ὀρθῶς ἀπῄρωκεν, οὗπερ καὶ τὸ
ἀξιῶσαι ἢ ποιῆσαι ὑγιᾶ τὸν κάμνοντα, τῆς νόσου τῆς παρού
σης. οὗτος δ' ἐστὶν ἀξιοῦν. ὁμοίως δὲ τοῦτο καὶ περὶ τοὺς ἄλ-
λους ἐμπειρίας καὶ τέχνας. ὥσπερ οὖν ἀξιοῦν δεῖ δίδοσθαι τοὺς
ὀρθῶς ἐν ἀξίοις, οὕτω καὶ τοὺς ἄλλους, ἐν τοῖς ὁμοίοις. ἀπο-
ρήσειε δ' ἄν τις διὰ τί μᾶλλον ἡ ἀρχιτεκτονικὴ. ἔτι πρότερον, ὅτι ὥσπερ
δικαίως περὶ τῶν τέχνων. εἰσὶ γάρ τινες τοιοῦτοι καὶ περὶ
πάσας ὡς εἰπεῖν τὰς τέχνας. ἀποδίδομεν δὲ τὸ κρίνειν, ὅλιν
ἢ πον τοῖς πεπαιδευμένοις, ἢ τοῖς εἰδόσιν. ἔστι τοῦ καὶ περὶ
τῶν αἱρέσιν, τὸν αὐτὸν αὐδόξειεν ἔχειν τρόπον. καὶ γὰρ τὸ ἐλέ-
σθαι ὀρθῶς, τῶν εἰδότων ἔργον ἐστίν. οἷον, γεωμετρίαν τὸν τῶν
γεωμετρικῶν. καὶ κυβερνήτην, τῶν κυβερνητικῶν. εἰ γὰρ ἢ
περὶ ἕνιων ἔργων ἢ τεχνῶν μετέχουσι καὶ τῶν ἰδιωτῶν τινες,
ἀλλ' οὐδὲ τῶν εἰδότων μᾶλλον. ὥστε καὶ κατὰ μὲν τοῦτον τὸν λό
γον, οὐκ ἂν εἴη τὸ πλῆθος ποιητέον κύριον. οὔτε τῶν ἀρχαι-
ρεσιῶν, οὔτε τῶν εὐθυνῶν. ἀλλ' ἴσως οὐ πάντα ταῦτα λέγεται
καλῶς, διά τε τὸν πάλαι λόγον ἂν ἡ τὸ πλῆθος μηλίαν ἀνδρα
ποδώδης. ἔστιν γὰρ ἕκαστος μὲν χείρων κρίνειν τῶν εἰδότων.
ἅπαντες δὲ συνελθόντες, ἢ βελτίους ἢ οὐχ ἧττον. καὶ ὅτι περὶ
ἑνίων, οὐ τὸν μόνον ὁ ποιήσας, οὐτ' ἄρις ἀνακρίνειεν ὅσων τὰ ἔργα
γινώσκουσι ἢ οἱ μὴ ἔχοντες τὴν τέχνην. οἷον οἰκίαν, ὃ μόνον
οὐδὲ γνῶναι τοῦ ποιήσαντος, ἀλλὰ καὶ βέλτιον ὀχλούμενος ἀν-
τοῦ κρινεῖ. χρῆται δ' ὁ οἰκονόμος τῷ δείλιον κυβερνήτης τῷ πρῦ

καὶ θοίνην, ὁ Δαιτυμών, ἀλλ' ὀχλαγωγός· ταύτην μὲν οὖν τὴν
ἀπραξίαν· τάχα δ' ὀξέως τις αὐ οὕτω λύειν ἱκανῶς· ἄλλην δ' ὅστις ἐ-
χομένην ταύτης· δοκεῖ γὰρ ἄρτιον εἶναι, τὸ μείζονων εἶναι κυρί-
ους τοὺς φαύλους τῶν ἐπιεικῶν· αἱ δ' ὠθήσαι αἱ τ' ἀρχῶν αἱ
ρέσεις εἰσὶ μέγιστον· ἃς ἐν ἐνίαις πολιτείαις ὥσπερ εἴρηται ταῖς
δήμοις ἀποδιδόασιν· ἡ γὰρ ἐκκλησιαστικὴ πάντων τῶν τοιού-
των ἐστί· καὶ τοιτῆς μὲν ἐκκλησίας μετέχουσι καὶ βουλεύσι καὶ
δικάζουσιν ἀπὸ μικρῶν τιμημάτων ἢ τῆς τυχούσης ἡλικί-
ας· τὰ μὲν οὖν σι δὲ, καὶ στρατηγοῦσι· καὶ τὰς μεγίστας ἀρχὰς ἔχου
σιν ἀπὸ μεγάλου· ὁμοίως δὲ τὴν τις αὖ λύσειε καὶ ταύτην τὴν ἀπο-
ρίαν· ἴσως δέχεται ταῦτ' ὀρθῶς· ἡ δὲ δικαστὴς, ἡ δ' οὐ βουλευτὴς, ἡ δ' οὐκ
κλησιαστὴς ἀρχων ἐστίν· ἀλλὰ τὸ δικαστήριον καὶ ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος τῶν
ἑκάστου μόριόν ἐστι τῶν πολιτῶν· λέγω δὲ μόριον τὸ βουλευτικὸν καὶ τὸ ἐκ
κλησιαστικὸν, καὶ τὸν δικαστικὸν, ὥστε τὸ δικαίως κυρίους μείζονων τὸ
πλῆθος· ἐκ γὰρ πολλῶν ὁ δῆμος καὶ ἡ βουλὴ καὶ τὸ δικαστή-
ριον· καὶ τὸ τίμημα δὲ πλεῖον τὸ πάντων τούτων ἢ τὸ τῶν καθ'
ἕνα· καὶ κατ' ὀλίγους μεταλλαττούσας ἀρχὰς ἐχόντων· ταῦτα μὲν
οὖν διωρίσθω τοῦτον τὸν τρόπον· ἡ δὲ πρώτη λεχθεῖσα ἀπο-
ρία, τοι ἐμφανερόν, οὐδὲν οὕτως ἐστὶν ὅρον· ὡς ὅτι δεῖ τοὺς νό-
μους εἶναι κυρίους καὶ μὴ τοὺς ἐπὶ τοῖς νόμοις ὀρθῶς· τὸν ἄρχοντα δὲ αὐτὸ
εἶς, αὐτὸ πλείους ὥσι· περὶ τούτων εἶναι κυρίους, περὶ ὅσων
ἐξ ἀδυνατοῦσιν οἱ νόμοι λέγειν ἀκριβῶς, διὰ τὸ μὴ ῥᾴδιον εἶ-
ναι καθόλου διωρίσθαι περὶ πάντων· ὁποίους μὲν τοι τινὰς
εἶναι δεῖ τοὺς ὀρθῶς κειμένους νόμους· οὐδὲν πω δῆλον· ἀλλ'
ἔτι μένει τὸ, πάλαι διαπορηθέν· ἀλλὰ δὴ ὁμοίως τοῖς πολιτεί-
αις, ἀνάγκη τοὺς νόμους φαύλους, ἢ σπουδαίους εἶναι· καὶ δικαίους,
ἢ ἀδίκους· τοῦτο μὲν οὖν φανερὸν, ὅτι δεῖ πρὸς τὴν πολιτείαν κεῖσθαι
τοὺς νόμους· ἀλλὰ μὴν εἰ φῦν, δῆλον ὅτι φύσει μὲν κατὰ τὰς ὀρθὰς
πολιτείας, ἀναγκαῖον εἶναι δικαίους· τοὺς δὲ κατὰ τὰς ἐκβεβηκυίας
οὐδὲ καίους.

οὐδικαίους. ἐπεὶδ' ἐμπάσαις μὲν ταῖς ὠφελίμαις καὶ τέχναις ἀσκητὸν τὸ τέλος, μέγιστον δὲ, καὶ μάλιστα ἐν τῇ κυριωτάτῃ πασῶν. αὕτη δ' ἐστὶν ἡ πολιτικὴ δύναμις, ὅτι δὲ πολιτικὸν ἀσκητὸν τὸ δίκαιον· τοῦτο δ' ὅτι τὸ κοινῇ συμφέρον, δοκεῖ δὲ πᾶσιν ἴσόν τι τὸ δίκαιον εἶναι· καὶ μέχρι γέ τινος ὁμολογοῦσι τοῖς κατὰ φιλοσοφίαν λόγοις, ἐν οἷς διώρισται περὶ τῶν ἠθικῶν· τίνι γὰρ τὸ δίκαιον. ἔοικε τὸ ἴσοις ἴσον εἶναι φαίνεται δ' ἰσότης ὅτι φύσεως, οὐκ ἐν τοῖς πράγμασιν ἀνισότης, οὐκ ἐν τοῖς ἀρετῆς ἀπειρίαν φιλοσοφίαν πολιτικήν· ἴσως γὰρ οὐφαίνεται κατὰ παντὸς ὑπερογὴν ἀσκητόν, οὐκ ἐν ἴσοις νενεμῆσθαι τὰς ἀρχάς· εἰ πάντα τὰ λοιπὰ πράγματα διαφέρουσιν, ἀλλ' ὅμοιοι τυγχάνουσιν ὄντες· τοῖς γὰρ διαφέρουσιν ἕτερον εἶναι τὸ δίκαιον καὶ τὸ κατ' ἀξίαν· ἀ λλὰ μὴν εἰ τοῦτ' ἀληθὲς, ἔστω καὶ κατὰ χρῶμα καὶ κατὰ μέγεθος· εἰ κατὰ θ' ὅτιοῦν τῶν ἀσκητῶν, πλεονεξία τις τῶν πολιτικῶν δικαίων τοῖς ὑπερέχουσιν· ἡ γοῦν καλὸν τὸ ἄδοσο· φανερὸν δ' ἐστὶ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν καὶ δυνάμεων· τῶν γὰρ ὁμοίων αὐλητῶν τὸν τέχνῃ, οὐδὲν τέον πλεονεξίαν τῶν αὐλῶν τοῖς εὐγενεστέροις· οὐδὲν γὰρ αὐλήσουσι βέλτιον· δεῖ δὲ τῷ κατὰ τὸ ἔργον ὑπερέχοντι, δύναμιν τὰ ὀργάνων τὸν ὑπερογὴν· εἰ δὲ μή, ὡσαύτως ἄλογον τὸ λεχθέν· ἔτι μᾶλλον αὐτὸ προαγορεύουσιν ἑαυτοῖς φανερόν· εἰ γὰρ εἴη τὶς ὑπερέχων αὐλητικὴν, πολὺ δ' ἐλλείπων κατ' εὐγένειαν ἢ κάλλος, εἰ καὶ μεῖζον ἕκαστον ἐκείνων ἀγαθόν ἐστι τῆς αὐλητικῆς, λέγω δὲ τὸν τ' εὐγένειαν καὶ τὸ κάλλος, καὶ κατὰ τὸν ἀναλογίαν ὑπερέχουσι πλέον τῆς αὐλητικῆς, ἢ ἐκεῖνος κατὰ τὸν αὐλητικὴν, ὅμως τούτῳ δοτέον μᾶλλον διαφέρον τοῖς τῶν αὐλῶν· δεῖ γὰρ εἰς τὸ ἔργον συμβάλλεσθαι τὸν ὑπερογὴν, εἰ τοῦ πλούτου, καὶ τῆς εὐγενείας, συμβάλλονται δ' ὁδονί· ἔτι κατὰ περὶ ῥητὸν λόγον πᾶν ἀσκητὸν πρὸς πᾶν ἀνείη συμβλητ'· εἰ δὲ μᾶλλον τὸ τιμιώτερον, ἢ ὅλως ἀν τὸ μέγεθος ἀμείνον εἴη· ἢ οὐ πρὸς πλοῦτ'. εἰ πρὸς ἐλευθερίαν, ὡς τ' εἰ πλεῖον οὐδὲν διαφέρει

κατ' ἀρετὴν μὴ πλεῖον ὑπερέχειν ὅλως ἀρετῆς μέτρον, εἰ
δ' ὑπερβλητὰ πάντα· ὁπόσον δὲ μέγεθος, εἰκὸς εἶναι πόσον δὲ καὶ
δῆλον, ὡς ἴσον· ἐπεὶ ὑγροῦ τ' ἄθλητον, δῆλον ὡς ἔστι τοῦ πο-
λίτου, οὐ λόγῳ· οὐκ ἀπὸ πάσαν ἀνισότητα ἀμφισβητοῦσι τῶν
ἀρχῶν· εἰ γὰρ οἱ μὲν, βραδεῖς· οἱδὲ ταχεῖς· οὐδὲν διὰ τοῦτο δεῖ·
τοὺς μὲν, πλεῖον· τοὺς δ' ἔλαττον ἔχειν· ἀλλ' ἐν τοῖς γυμνικοῖς
ἀγῶσιν, ἐντούτων διαφορὰ λαμβάνει τὴν τιμὴν· ἀλλ' ἐξ ὧν πό-
λις συνέστηκεν, ἐν τούτοις ἀναγκαῖον ποιεῖσθαι τὴν ἀμφισβή-
τησιν· διὸ πρὸς οὐ λόγῳ ἀντιποιοῦνται τῆς τιμῆς, οἱ μὲν ἐλεύθεροι
καὶ ἐλεύθεροι καὶ πλούσιοι· δεῖ γὰρ ἐλευθέρους τ' εἶναι καὶ τίμη-
μα φέρον τινός· οὐ γὰρ ἂν εἴη πόλις ἐξ ἀπόρων πάντων, ὥσπερ
οὐδ' ἐξ δούλων· ἀλλὰ μὴν εἰδεῖ τούτων δῆλον ὅτι καὶ δικαιο-
σύνης, καὶ τῆς πολεμικῆς ἀρετῆς· οὐδὲ γὰρ ἄνευ τούτων οἰ-
κεῖσθαι πόλιν δυνατόν· πλὴν ἀνάγκη μὲν τῶν προτέρων, ἀδύνατον
εἶναι πόλιν· ἄνευ δὲ τῶν οἰκεῖσθαι καλῶς· πρὸς μὲν δὴ τὸ πόλιν
εἶναι δόξειεν ἂν, ἱκανοὺς τοὺς ἐνιαχοῦ τούτων ὀρθῶς ἀμφισβητεῖν·
πρὸς μὲν τοίνυν τὸ ζῆν μᾶλλον ἡ ἀνευ δικαιοσύνης ἢ ἀρετῆς, μᾶλλον δι-
καίως ἂν ἀμφισβητοῖεν, καθάπερ εἴρηται καὶ πρότερον·
ἐπεὶ δ' οὐ τῶν ἴσων ἔχειν δεῖ φύσει ἴσους ἢ μὴ μόνον ὄν-
τας· οὐ τὰ ἄνισον φύσει ἀνίσους καθ' ἁπάντα, ἀναγκαῖον εἶναι
τὰς τοιαύτας πολιτείας παρεκβάσεις· εἴρηται μὲν οὖν καὶ
πρότερον, ὅτι δικαίως μὲν τοῦσι πρόσωπον τιν' ἀδικαίως πάν-
τες, ἀπλῶς δ' οὐ πάντες δικαίως· οἱ μὲν δὴ ὀλιγοστοὶ μὴ, ὅτι πλεῖον μέτε-
στι χώρας αὐτοῖς ἢ τοῖς χώρας κοινούσι· ἔτι πρὸς τὸ συμβολαιοπωλεῖν·
μᾶλλον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖον· οἱ δ' ἐλεύθεροι μὴ δίκαιοι εἰσι, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ· καὶ
πολίτας μᾶλλον οἱ γυμναστικοὶ τοὺς ἀγενεῖς· ἢ δὲ μουσικὴ, ὡς ἔνιοι
οἰκοτρίβοι· ἔστι δ' ὅτι βελτίους, εἰκὸς τοὺς ἐκ βελτιόνων· διὸ καὶ φασὶ δεῖν
ἀρετὴν εἶναι· ὁμοίως δὴ φήσομεν δικαίως τὰ ἀρετὰ ἀμφισβητεῖν·
κοινωνικὸν δὲ ἀρετὴ εἶναί φαμεν τὸ δικαιοσύνην· ἢ πᾶσ· ἀναγκαῖ-
ον ἀκολουθεῖν τὰς ἄλλας· ἀλλὰ μὴν οἱ πολίται πρὸς τὸ ζῆν ἐλάττους·
καὶ γὰρ

καὶ γὰρ κρείττους καὶ πλουσιώτεροι καὶ βελτίους εἰσὶν, ὡς λαμβανο
μένων τῶν πλούτων πρὸς τοὺς ἐλάττους· ἆρ' οὖν εἰπεῖν τι
χρὴ μᾶλλον πόλει· λέγων, οἷον, οἱ πεπαιδευμένοι ἢ οἱ πλούσιοι· καὶ διὰ ταῦτα
ἔτι δὲ πλῆθος ἄλλο τι πολιτικόν· πότερον ἀμφισβήτησις ἐ-
στιν, τίνας ἀρχὴν δεῖ ἢ οὐκ εἶναι· καθ' ἑκάστην μὲν οὖν πολιτείαν
τὸ εἰρημένον, ἀναμφισβήτητος ἡ κρίσις τίνας ἀρχὴν δεῖ· τὸ
γὰρ κυρίοις διαφέρουσιν ἀλλήλων· οἷον ἡ μὲν, τῷ διὰ πλούτων·
ἡ δὲ τῷ διὰ τῶν ἀπορωτάτων ἀνδρῶν εἶναι τῇ ἀλλωνικάζειν τὸν
αὐτὸν τρόπον· ἀλλ' ὅμως σκοπεῖν μὲν ὅταν περὶ τὸν αὐτὸν τρό-
πον θυμοειδέστερον, πῶς διοριστέον· εἰδῆτ' ἀεὶ θεμὸ λίγοι πάμ-
παν οἱ τὴν ἀρετὴν ἔχοντες, τίνα δεῖ διαιρεῖν τρόπον· ἢ τὸ ὀλίγοι
πρὸς τὸ ἔργον δεῖ σκοπεῖν, εἰδὼς ἀεὶ διοικεῖν τὴν πόλιν· ἢ το-
σοῦτοι τὸ πλῆθος, ὥστ' εἶναι πόλιν ἐξαὐτῆ· Ἔστι δ' ἀπορία τὶς πρὸ
ἄπαντας τοὺς διαμφισβητοῦντας περὶ τῆς πολιτικῆς τιμῶν·
δόξαις γὰρ οὐδὲν λέγομεν δίκαιον οἱ διὰ τὸν πλοῦτον ἀξιοῦντες ἄρ-
χειν· ὁμοίως δ' ἂν οἰκαταλέγεσθαι δῆλον δῶς εἴ τις πάλιν εἰς πλο
σιώτερος ἁπάντων ὄχλος, δῆλον ὅτι κἂν τὸ αὐτὸ δίκαιον ἄρχειν
τὸν ἕνα ἁπάντων δεήσει· ὁμοίως δ' ἂν τ' ὠλιγαρχίας διαφέρονται, τῷ
διαμφισβητοῦντων δ' ἐλευθερίαν· ταὐτὸν γὰρ ἔστ' ἴσως συμβήσεσθαι· μὴ πε-
ντάκις ἀνίσους ἐπὶ τῇ ἀρετῇ εἰ ἀρετὴς εἰσὶν ἀμείνω ἀνὴρ εἷς
τῶν ἄλλων, τῷ ἐν τῷ πολιτεύματι πάντων ὁμοίων. Τὸν αὐτὸν εἶναι δεῖ
κύριον καὶ ταὐτὸ δίκαιον· δῆλον εἰ καὶ τὸ πλῆθος εἶναι τοιοῦτ κύριον,
δῆλον ὅτι κρείττους εἰσὶ τῶν ὀλίγων· καὶ εἴη ἡ πόλις μὴ τοσοῦτος ὀλίγ-
ους ἢ τῶν πολλῶν κρείττοσιν τῶν ἄλλων, τούτους αὖ δεῖ οἰκυεί-
ους εἶναι μᾶλλον, ἢ τὸ πλῆθος· πάντα δὴ ταῦτ' ἔοικε φανερὸν
ποιεῖν, ὅτι τούτων τῶν ὁρῶν, οὐδεὶς ὀρθῶς ἔστι καθ' ὃν ἀξιοῦ-
σιν αὐτοὶ μόνοι ἄρχειν· τοὺς δ' ἄλλους ὑπὸ σφῶν ἄρχεσθαι
πάντας, καὶ γὰρ δὴ καὶ πρὸς τοὺς κατ' ἀρετὴν ἀξιοῦν-
τας, κυρίους εἶναι τοῦ πολιτεύματος· ὁμοίως δὲ καὶ τοὺς
κατὰ πλοῦτον ἔχειν αὖ λέγειν τὰ πλήθη λόγον τινὰ δίκαιον

οὐδὲν γὰρ κωλύει πρὸς τὸ πλῆθος εἶναι βέλτιον τῶν ὀλίγων καὶ
πλουσιώτερον· οὐχ ὡς καθ' ἕκαστον, ἀλλ' ὡς ἀθρόους· διὸ δὴ πρὸς
ταῦτ' ἀπορεῖ καὶ ζητοῦσι καὶ προβάλλουσί τινες, ἐν δὲ χειρουργῆ-
σον ζόπον ἀφανῆ. Ἀπροῦσι γὰρ τίμιον τῷ νομοθέτῃ
νομοθετητέον βέλομαι τοίνυν τὰ θεωρούμενα ὀρθὰ πάντα νόμος πρὸς
τὸ τῶν βελτιόνων συμφέρον, ἢ πρὸς τὸ τῶν πολιτόνων. ὅταν συμ
βαίνῃ τὰ λεχθέντα· τὸ δ' ὀρθὸν λῆπτέον ἴσως· τὸ δ' ἴσως ὀρθὸν πρὸς
τὸ τῆς πόλεως ὅλης συμφέρον καὶ πρὸς τὸ κοινὸν τὸ τῶν πολι-
τῶν· πολίτης δὲ κοινῇ μὲν ὁμοτίχως τοῦ ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι
ἔστι· καθ' ἑκάστους δὲ πολιτεία ἕτερος· πρὸς δὲ τὸ ἀείστου ὁδὸν
νάμους καὶ προαιρούμενος ἄρχεσθαι καὶ ἄρχειν πρὸς τὸν βί-
ον τὸν κατ' ἀρετὴν· εἰδέτις ἔστιν ἐξουσία τοῦ διαφέρων κατ'
ρετῆς ὑπερβολὴν, ἢ πλείους μὲν ὡς μὴ μὲν τοιοῦτοι τοὶ
πλήρωμα παραχέσθαι πόλεως· ὡς τιμὴ συμβλητὸν εἶναι τὸ
τῶν ἄλλων ἀρετὸν τῶν· μηδὲ τὸ δύναμιν αὐτῶν τῆς
πολιτικὸν πρὸς τὸν ἐκείνων εἰ πλείους· εἰδ' εἷς τὴν ἐκείνου μόνον,
οὐκέτι θετέον τούτους μέρος πόλεως· ἀδικήσομεν ἀξιούμενοι
τῶν ἴσων· ἄνισοι τοσοῦτον κατ' ἀρετὴν ὁντες, καὶ τὴν πολι-
τικὸν δύναμιν· ὡς ὅταν γὰρ θεὸν ἄνθρώπων εἰκὸς εἶναι τὸ
τοιοῦτον· ὅθεν δῆλον ὅτι καὶ τὴν νομοθεσίαν ἀναγκαῖον εἶναι
περὶ τοὺς ἴσους καὶ τῷ γένει καὶ τῇ δυνάμει· κατὰ δὲ τῶν
τοιούτων οὐκ ἔστι νόμος· αὐτοὶ γάρ εἰσι νόμος· καὶ γὰρ γελοῖ-
ον ἂν εἴη νομοθετεῖν τις πειρώμενος κατ' αὐτῶν· λέγοιεν
γὰρ ἂν ἴσως ἅπερ ἀντιφάνης ἔφη τοὺς λέοντας δημηγορεῖν
των τῶν δασυπόδων· καὶ τὸ ἴσον ἀξιοῦντων πάντας ἔχειν·
διὸ καὶ τίθενται τὸν ὀστρακισμὸν αἰδημοκρατούμεναι
πόλεις, διὰ τὴν τοιαύτην αἰτίαν· αὐταὶ γὰρ δοκοῦσι δι-
ώκειν τὴν ἰσότητα μάλιστα πάντων· ὥστε τοὺς δοκοῦν-
τας ὑπερέχειν δυνάμει διὰ πλοῦτον ἢ πολυφιλίαν· ἢ τινα ἄλ
λην πολιτικὴν ἰσχύν, ὀστρακίζουσι μεθίστασαν ἐκ τῆς πόλεως χρόνους

ὥρισμένους

ὠφελημένος. μυθολογεῖται γὰρ ἢ καὶ τοὺς ἀργοναύτας τὸν Ἡρακλέα
καταλιπεῖν διὰ τοιαύτην αἰτίαν· ἀφῖκτο γὰρ εἰθέλων αὐτὸν ἄξειν
τὴν ἀργὼ μετὰ τῶν αἰγῶν, ὡς ὑπερβάλλοντα πολὺ τῷ πλωτικῷ.
διὸ καὶ ῥᾳδίως φείσονται τῶν τυραννίδων καὶ τῶν μεγάλων ἀνδρῶν συμβουλίαν οὐχ ἁπλῶς οἱ καιρὸν ὀρθῶς ἐπιτιμῶν. φασὶ γάρ τὸν
μεγάλων ἀνδρῶν εἰπεῖν μὴ ὀδὴν πρὸς τὸν πεμφθέντα κήρυκα περὶ τῶν
συμβολῶν· ἀφαιρεῖται γὰρ καὶ τοὺς ὑπερέχοντας τῶν ἰσχύων ὁμαλύ-
νων τῷ ἀφαιρεῖν· ὅθεν ἀγνοοῦντος μὲν τοῦ κήρυκος τὸ πιθανὸν μὴ οὐ
τῷ αἰτίαν, ἀποβαλεῖλαντος δὲ τὸ συμφέρον, συνιδόντα γε θρα-
σύβουλον· ὅτι δεῖ τοὺς ὑπερέχοντας ἀνδρας ἀναιρεῖν. Τάχα γὰρ
ἂν μόνον συμφέροι τοῖς τυράννοις· ἀδὲ μόνοι οἱ τύραννοι πράττουσιν,
ἀλλ' ὁμοίως ἔχει καὶ περὶ τὰς ὀλιγαρχίας καὶ τὰς δημοκρατίας·
ὁ γὰρ ὀστρακισμὸς τῷ αὐτῷ ἔοικε δυνάμει ζόπερ τινὰ πῶκω-
λύειν γὰρ ὑπερέχοντας καὶ φυγαδεύει. τὸ δ' αὐτὸ καὶ περὶ τὰς πό-
λεις καὶ τὰς ἐθνικὰς ἔθνεσιν οἷς καὶ δυναστείαν ζόπερ, ἀθηναίοις μὲν
περὶ σαμίους καὶ χίους καὶ λεσβίους· ἐπεὶ γὰρ θαττον ἐκράτησαν ἔχον
τῶν ἀρχὴν, ἐταπείνωσαν αὐτοὺς περὶ τὰς συνθήκας· ὁδὲ
περσῶν βασιλεὺς μήδους καὶ βαβυλωνίους καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς πε-
φρονηματισμένους διὰ τὸ γενέσθαι ποτὲ παρχὴν ἐποίησε πολ
λάκις· τὸ δὲ πρόβλημα καθόλου περὶ πάσας ὁσὶ τὰς πολιτείας
καὶ τὰς ὀρθὰς αἱμὲν γὰρ παρεκβεβήκασι πρὸς τὸ ἴδιον ἀποσκο
πεῦσαι τοῦτο δρῶσιν· οὐμὴν ἀλλὰ περὶ τὰς τὸ κοινὸν ἀγαθὸν
σκοποῦσας, τὴν αὐτὴν ἔχει τρόπον· δῆλον δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ
τῶν ἄλλων τεχνῶν, καὶ ἐπιστημῶν· οὔτε γὰρ γραφὴς ἐάσειεν ἂν
τὸν ὑπερβάλλοντα πρόδατῆς συμμετρίας ἔχειν τὸ ζῶον· οὐδ' εἰ
διαφέροι τὸ κάλλος, ὅτι ναυπηγὸς πρύμναν, ἢ τῶν ἄλλων τιμω-
ρεῖων τῷ φίλ νεώς· οὐδὲ δὴ χοροδιδάσκαλος τὸν μεῖζον ἢ κάλ-
λιον τοῦ φαύλου χορὸν φθεγξόμενον ἐάσει συγχορεύειν· ὥστε διὰ
τοῦτο μὲν, οὐδὲν κωλύει τοὺς μοναρχοῦς συμφωνεῖν τοῖς
πόλεσιν, εἰ φίλοι οἰκείας ἀρχῆς ὠφελίμου τοῖς πόλεσιν οὔσης.

τοῦτο δρῶσι· διὸ καὶ ταύτας ὁμολογουμένας ὑπερχάσ, ἔχει τὸ δίκαιον πολιτικὸν ὁ λόγος, ὅσπερ καὶ τὸν ὀστρακισμόν. βέλτιον μὲν οὖν τὸν νομοθέτην ὀρθὰς ἀρχὰς οὕτω συστῆσαι τὴν πολιτείαν ὥστε μὴ δεῖσθαι τοιούτῳ τινὶ διορθώματι διορθοῦν· ὅπερ ἐκείνοις τοῖς περὶ τὰς πόλεις· οὐ γὰρ ἔβλεπον πρὸς τὸ φρόνημα τῆς πολιτείας φρονοῦσι συμφόρως, ἀλλὰ στασιαστικῶς ἐχοῦσι τοῖς ὀστρακισμοῖς· ἐν μὲν οὖν ταῖς παρεκβεβηκυίαις πολιτείαις, ὅτι μὲν ἰδίᾳ συμφορά καὶ δίκαιόν ἐστι φανερόν· ἴσως δὲ καὶ ὅτι οὐχ ἁπλῶς δίκαιον· καὶ τοῦτο φανερόν· ἀλλ' ἐν ταῖς φρονούσης πολιτείας ἔχει πολλὴν ἀπορίαν· ὁ κατὰ τὰ ἄλλα ἀπαθῶν τὴν ὑπερχήν· οἷον, ἰσχύος καὶ πλούτου καὶ πολυφιλίας· ἀλλὰ αὐτὸς γοῦν διαφέρων κατὰ ἀρετήν· τί χρὴ ποιεῖν· ὁ γὰρ δὴ φαίεν ἂν δεῖν ἐκβάλλειν καὶ μεθίστασθαι τὸν τοιοῦτον· ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἄρχειν γε τοῦ τοιούτου· παρὰ πολὺ γάρ, καὶ εἰ τοῦ δεσπόζειν ἀξιοῦσιν μείζοντες τὰς ἀρχάς· λείπεται γὰρ ἴσως ἢ τοῦτο ἐστὶν ἐπιεικῶς πεφυκέναι πείθεσθαι τῷ τοιούτῳ παντελῶς· ὥστε βασιλέας εἶναι τοὺς τοιούτους ἐν ταῖς πόλεσιν· ἴσως δὲ καλῶς ἔχει μετὰ τοὺς εἰρημένους λόγους μεταβῆναι καὶ σκέψασθαι περὶ βασιλείας· φαμὲν γὰρ τὴν ὀρθῶν πολιτειῶν μίαν εἶναι ταύτην· σκεπτέον δὲ πότερον συμφέρει τῇ μελλούσῃ καλῶς οἰκήσεσθαι καὶ πόλει καὶ χώρᾳ βασιλεύεσθαι, ἢ οὔ· ἀλλ' ἄλλην τὴν πολιτείαν μᾶλλον· ἢ τισὶ μὲν συμφέρει· τισὶ δ' οὐ συμφέρει· δῆλον δὲ πρῶτον διελέσθαι πότερον ἓν τὸ γένος ἐστὶν αὐτῶν· ἢ πλείους ἔχει διαφοράς· ἔοικε δὴ τοῦτό γε καταμαθεῖν, ὅτι πλείω τὰ γένη περιέχει· καθάπερ ὁ τρόπος ἐστίν, ἐφ' οἷς παροῦσιν· ἡ γὰρ ἐν τῇ λακωνικῇ πολιτείᾳ, δοκεῖ εἶναι βασιλεία μάλιστα τῶν κατὰ νόμον· οὐκ ἔστι δὲ κυρία πάντων· ἀλλ' ὅταν ἐξέλθῃ τὸν χόρον, ἡγεμών ἐστι τῶν πρὸς τὸν πόλεμος· ἔτι δὲ τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς ἀποδίδοται τοῖς βασιλεῦσιν· αὐτὴ μὲν οὖν ἡ βασιλεία οἷον στρατηγία τις αὐτοκρατόρων·

καὶ

καὶ αἰδιοδότι· κτεῖναι γὰρ οὐκύριος, εἰμὴ ἔν τινι βασιλείᾳ,
καθάπερ ἐπὶ τῶν ἀρχαίων ἐν ταῖς πολεμικαῖς ἐξόδοις ἔν χειρὸς
νόμῳ· δηλοῖ δ' ὅμηρος· ὁ γὰρ ἀχιλλεὺς μεμνων κακῶς μὲν ἀκούων
ἐν εἶχε τὸ σκῆπτρον ἐκκλησίας· ἐξελθόντων δὲ, ἔκτεῖναι κύριος
ἦν· λέγει δὴ ὧδε· Ὃν δ' ἂν ἐγὼν ἀπάνευθε μάχης· ὀΐοἄρκιον ἐσεῖται
φυγέμεν κῶας, ἠδ' οἰωνούς· πολὺ γάρ ἐμοὶ θᾶσσον· ἐν μὲν οὖν
τοῦτ' εἶδος βασιλείας σχεδὸν ἀρχαϊκὸν διὰ βίου· τούτων δ' αἱ μὲν
κατὰ γένος εἰσὶν· αἱ δ' αἱρεταί· παρὰ ταύτην δ' ἄλλο μοναρχίας
εἶδος· οἷαι παρ' ἐνίοις εἰσὶ βασιλεῖαι τῶν βαρβάρων· ἔχουσι δ'
αἱ τοιαῦται τὴν δύναμιν πᾶσαν παραπλησίαν τυραννικῇ· εἰσὶ
δ' ὅμως κατὰ νόμον καὶ πατρικαί· διὰ γὰρ τὸ δουλικώτερα
εἶναι τὰ ἔθνη φύσει, οἱ μὲν βαρβάροι τῶν ἑλλήνων· οἱ δὲ περὶ
τὴν ἀσίαν τῶν περὶ τὴν εὐρώπην, ὑπομένουσι τὴν δεσποτι-
κὴν ἀρχήν, οὐδὲν δυσχεραίνοντες· τυραννικαὶ μὲν οὖν, διὰ τὸ
τοιοῦτον εἶναι· ἀσφαλεῖς δὲ, διὰ τὸ πατρίαι καὶ κατὰ νόμον
εἶναι· καὶ ἡ φυλακὴ δὲ βασιλικὴ καὶ οὐ τυραννικὴ διὰ τὴν αὐ-
τὴν αἰτίαν· οἱ γὰρ πολῖται φυλάττουσι ὅπλοις τοὺς βασι-
λεῖς· τοὺς δὲ τυράννους ξενικόν· οἱ μὲν γὰρ κατὰ νόμον, καὶ
ἑκόντων· οἱ δ' ἀκόντων ἄρχουσιν· ὥθ' οἱ μὲν, παρὰ τῶν πολι-
τῶν· οἱ δὲ πρὸς τοὺς πολίτας, ἔχουσι τὴν φυλακὴν· δύο μὲν οὖν
εἴδη ταύτης μοναρχίας· ἕτερον δ' ὅ περ ἐν τοῖς ἀρχαίοις ἕλλη-
σιν· οὓς καλοῦσιν αἰσυμνήτας· ἔστι δὲ τοιοῦτον ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν
αἱρετὴ τυραννίς· διαφέρουσα δὲ τῆς βαρβαρικῆς· οὐ τῷ μὴ
κατὰ νόμον· ἀλλὰ τῷ μὴ πάτριος εἶναι μόνον· ἦρχον δὲ οἱ μὲν
διὰ βίου τὴν ἀρχὴν ταύτην· οἱ δὲ μέχρι τινῶν ὡρισμένων χρό-
νων ἢ πράξεων· οἷον, εἰλουρῆται μὲν τυλλαιοὶ πιττακὸν πρὸς
τοὺς φυγάδας· ὧν προεστήκεσαν αὐτοὶ μυτιλήνης καὶ ἀλκαῖος
ὁ ποιητής· δηλοῖ δ' ἀλκαῖος ὅτι τύραννον εἰλουρὸν πιττα-
κὸν, ᾧ τινι τῶν συμπολιτῶν· ἐπιτιμᾷ γὰρ ὅτι τὸν κακοπάτριδα
πιττακὸν πόλεως τῆσδ' ἀχάλῳ καὶ βαρυδαίμονος ἐστάσαν το

τύραννον μέχρι πανέοντες ἀολλέες· αὖται μὲν οὖν εἰσί τε καὶ
ἦσαν· λέγω δὲ τὸ τυραννικὸν εἶναι, δεσποτικὸν καὶ διὰ δὲ τὸ αἱρε-
τοὶ ἢ ἑκόντων, βασιλικὸν· τίπερ τὸν δ' ἐθῶν μοναρχίαν βα-
σιλικῆς, αἱ κατὰ φύσιν ἡρωϊκοὶ χρόνοις ἐκόσιοί τε ἢ πατρίαν γι-
νόμεναι καὶ τὸν νόμον· διὰ γὰρ τὸ τοὺς πρώτους χρήσθαι τοῖς
πολίταις εὐεργέτας κατὰ τέχνας ἢ πόλεμον· ἢ διὰ τὸ συνα-
γαγεῖν, ἢ πορίσαι χώραν, ἐγίγνοντο βασιλεῖς ἑκόντων, οἷς
παρελαμβάνουσι πάτριοι· κύριοι δὲ ἦσαν φυλακὴν πό-
λεμον ἡγεμονίας καὶ θυσιῶν, ὅσαι μὴ ἱερατικαὶ καὶ πρὸς
φύσις τοῖς δικασταῖς εἶναι· φύσει δ' ἐπίσης, οἱ μὲν, ὅτι ὁμογνώ-
μονες· οἱ δ' ὁμογνώμονες· ὁ δ' ὅρκος ἰσχὺν ποιεῖ τὸ ἐπανάστασις· οἱ μὲν
δυνάμει τὰ ἀρχαίων χρόνων, ἢ τὰ κατὰ πόλιν, ἢ τὰ χώρημα· ἢ τὰ
ὑστερόμενα, σωσεχῶς ἦρχον· ὕστερον δὲ, τὰ μὲν, αὐτῶν παυομένων
τῶν βασιλέων, τὰ δὲ τῶν ὅλων παραιρουμένων· ἐν μὲν ταῖς
ἄλλαις πόλεσι θυσίαι κατελείφθησαν τοῖς βασιλεῦσι μόνον·
ὅπου δ' ἄξιον εἰπεῖν εἶναι βασιλείαν ἐν τοῖς ὑστερόμενοις τῶν
πολεμικῶν τὴν ἡγεμονίαν μόνον εἶχον· βασιλείας μὲν οὖν
εἴδη ταῦτα, τέτταρα τὸν ἀριθμόν· μία μὲν, ἡ περὶ τοὺς ἡρωϊ-
κοὺς χρόνους· αὕτη δ' ἦν ἑκόντων μὲν, ἐπὶ τισὶ δ' ὡρισμένοις·
στρατηγὸς γὰρ ἦν καὶ δικαστὴς ὁ βασιλεύς· καὶ τῶν πρὸς τοὺς
θεοὺς κύριος· δευτέρα δὲ ἡ βαρβαρική· αὕτη δ' ἦν ἐκ γένους
ἀρχὴ δεσποτικὴ κατὰ νόμον· τρίτη δὲ ἦν αἰσυμνητεία· προσα-
γορεύουσιν· αὕτη δ' ἐστὶν αἱρετὴ τυραννίς· τετάρτη δ' ἡλε-
κωνική· τούτων· αὕτη δ' ἐστὶν ἁπλῶς στρατηγία κλη-
ρόσιος αἰώνιος· αὖται μὲν οὖν τοσοῦτον τὸν τρόπον διαφέρουσιν
ἀλλήλων· ἓν μόνον δ' εἶδος βασιλείας, ὅταν ἓνὸς πάντων κύριος
ᾖ ὧν· ὥσπερ ἕκαστον ἔθνος· καὶ πόλις ἑκάστη τῶν κοινῶν· τιμᾶ
μὴ κατὰ τὴν οἰκονομικήν· ὥσπερ γὰρ ἡ οἰκονομικὴ βα-
σιλεία τῆς οἰκίας ἐστὶν, οὕτως ἡ βασιλεία πόλεως ἢ ἐθνῶν
ἢ πλείονος οἰκονομία· ἔστω δὴ δύο ταῦτα ὡς εἰπεῖν εἴδη βασι-
λείας

λείας περὶ ὧν σκεπτέον· αὕτη τε καὶ ἡ λακωνική· τῶν γὰρ ἄλλων αἱρεταὶ μεταξὺ τούτων εἰσίν· ἐλαττόνων μὲν γὰρ κύριοι τῆς μεμβασιλείας πλεόνων δ' εἰσὶ τῆς λακωνικῆς· ὥστε τὸ σκέμμα χρόνον περὶ δυοῖν ὄντοιν· ἢ μὴ πότερον συμφέρῃ ταῖς πόλεσι στρατηγὸν αἰδιον εἶναι καὶ τοῦτον ἢ κατὰ γένος ἢ κατὰ μέρος· ἢ ὄ συμφέρῃ· ἢ δὲ πότερον ἢ ἁπασι συμφέρῃ κύριον εἶναι πάντων, ἢ οὐ συμφέρει· τὸ μὲν οὖν περὶ φυλακὴν στρατηγίας ἐπισκοπεῖν, νόμων ἔχει μᾶλλον εἶδος, ἢ πολιτείας· ἐν αἷς καὶ σαι γὰρ ἂν δέχεται γίνεσθαι τοῦτον ταῖς πολιτείαις· ὥστε φανερὸν τὸν πρῶτον· ὁ δὲ λοιπὸς τρόπος περὶ βασιλείας, πολιτείας εἶδός ἐστιν· ὥστε περὶ τούτου δεῖ θεωρῆσαι τὴν τοιαύτην ἀπορίαν ἐπιβλαμβάνειν τοῖς ἐν ὑσι· ἀρχὴ δ' ἐστὶ φυλακῆς αὕτη· πότερον συμφέρῃ μᾶλλον ὑπὸ τοῦ ἀρίστου ἀνδρὸς ἄρχεσθαι, ἢ ὑπὸ τῶν ἀρίστων νόμων· δοκεῖ δὴ τοῖς νομίζουσι συμφέρειν βασιλεύεσθαι, τὸ καθόλου μόνον οἱ νόμοι λέγειν· ἀλλ' οὐ πρὸς τὸ προστάττειν· ὥστ' ἐν οἷς ποιᾷ οὐ τέχνη, τὸ κατὰ γράμματα ἄρχειν, ἢ λίθον· καὶ ἐναίσιμον μετὰ τοῦ τὴν τῆς ἡμέρου κινεῖν ἐξεστι τοῖς ἰατροῖς· ἐὰν δὲ πρότερον ἐπὶ τῷ αὐτοῦ κινδύνῳ· φανερὸν τοίνυν ὡς οὐκ ὄστιν ἡ κατὰ γράμματα νόμος, ἀρίστη πολιτεία διὰ τοῦτο τὴν αὐτὴν αἰτίαν· ἀλλὰ μὴν κἀκεῖνον δεῖ φέρειν τὸν λόγον τὸν καθόλου τοῖς ἄρχουσι· κρεῖττον δ' ᾧ μὴ πρόσεστι τὸ παθητικὸν ὅλως· ἢ ᾧ συμφυές· τῷ μὲν οὖν νόμῳ τούτῳ οὐχ ὑπάρχει· ψυχὴν δ' ἀνθρώπου πᾶν, ἀνάγκη τοῦτ' ἔχειν πᾶσαν· ἀλλ' ἴσως αὖ φαίη τις, ὡς αὐτὸ τοῦτο βουλεύσεται περὶ τῶν καθ' ἕκαστα κάλλιον· ὅτι μὲν τοίνυν ἀναγκαῖον νομοθέτην αὐτὸν εἶναι, δῆλον· ἐκ τῶν ὀρθῶν νόμων, ἀλλὰ μὴ κυρίους· ἢ περὶ τῶν ἐκβαίνουσιν· ἐπεὶ περὶ τῶν γ' ἄλλων εἶναι δεῖ κυρίους· ὅσα δὲ μὴ δύναται τὸν νόμον κρίνειν ἢ ὅλως, ἢ οὐ, πότερον ἕνα τὸν ἄριστον δεῖ ἄρχειν ἢ πάντας· καὶ γὰρ νῦν συνιόντες δικάζουσι· καὶ βουλεύονται, καὶ κρίνουσιν· αὗται δ' αἱ

κρίσεις εἰσὶ πᾶσι περὶ τῶν καθ' ἕκαστον· καθ' ἓν μὲν γὰρ, ὃν συμβαλόμενοι σοφοὶ τοῦν ἴσως χείρονες· ἀλλ' ὅταν ἡ πόλις ἐκ πολλῶν, ὥσπερ ἑστίασις συμφορητὸς, καλλίονι μίας καὶ ἁπλῆς· διὰ τοῦτο καὶ κρίνειν ἅμεινον ὄχλος πολλὰ, ἢ εἷς ὁστισοῦν· ἔτι μᾶλλον ἀδιάφθορον τὸ πολὺ καθάπερ ὕδωρ τὸ πλεῖον, ὅτῳ δὲ τὸ πλῆθος τῶν ὀλίγων ἀδιαφθορώτερον· τῷ δὲ θυμὸς ὑπὸ ὀργῆς κρατηθέντος, ἢ τινὸς ἑτέρου πάθους τοιούτου, ἀναίσιον διεφθάρθαι τὴν κρίσιν, ἐκεῖ δ' ἔργον ἅμα πάντας ὀργισθῆναι καὶ ἁμαρτεῖν· ἔτι δὲ τὸ πλῆθος σοὶ ἐλεύθεροι μηδὲν παρὰ τὸν νόμον πράττοντες· ἀλλ' ἢ περὶ ὧν ἐκλείπειν ἀναγκαῖον αὐτόν· εἰ δὲ δὴ τοῦτο, μὴ ἔφαδλον ἐν πολλοῖς, ἀλλ' εἰ πλείουσιν εἶεν ἀγαθοὶ καὶ ἄνδρες καὶ πολῖται· πότερον ὁ εἷς ἀδιαφθορώτερος ἄρχῃ, ἢ μᾶλλον οἱ πλείους μὲν τὸν ἀριθμόν· ἀγαθοὶ δὲ πάντες, ἢ δῆλον ὡς οἱ πλείους· ἀλλ' οἱ μὲν, στασιάσουσιν· ὁ δὲ εἷς ἀστασίαστος· ἀλλὰ πρὸς τοῦτ' ἀντιθετέον ἴσως· ὅτι πονηροῖσι τὴν ψυχὴν ὥσπερ καὶ κἀκεῖνος ὁ εἷς· εἰδὴ τὰ μὲν τῶν πολλόνων ἀρχὴν· ἀγαθῶν δ' ἀνδρῶν πάντων ἀριστοκρατίαν θετέον· τὰ δὲ τοῦ ὁ βασιλείαν, αἱρετώτερον ἂν εἴη ταῖς πόλεσιν ἀριστοκρατία βασιλείας ἢ μεταδολῆς ἀμείνων ἄχω εἰς δυοάμεως ὅσης φιλαρχῆσαι ἢ λαβεῖν πολίτους ὁμοίως· καὶ διὰ τοῦτ' ἴσως ἐβασιλεύοντο πρότερον· ὅτι σπάνιον ἦν εὑρεῖν ἄνδρας πολὺ διαφέροντας κατ' ἀρετήν· ἄλλως τε καὶ τότε μικρὰς οἰκοῦντας πόλεις· ἔτι δ' ἀπ' εὐεργεσίας καθίσασαν τοὺς βασιλεῖς· ὅτε ὄντων ἀγαθῶν ἀνδρῶν· ἐπεὶ δὲ συνέβαινε πιπτειν πολὺς ὁμοίους πρὸς ἀρετὴν, οὐκέτι ὑπέμενον· ἀλλ' ἐζήτουν κοινόν τι, καὶ πολιτείαν καθίσασαν· ἐπεὶ δὲ χείρους γινόμενοι ἐχρημάτιζον ἀπὸ τῶν κοινῶν, ἐνταῦθέν πρεν τύραννον γενέσθαι τοὺς ὀλιγαρχίας· χρήματα μὲν γὰρ ἐπρίαντο τὸν πλοῦτον· ἐκ δὲ τούτων, πρῶτον εἰς τυραννίδας μετέβαλλον· ἐκ δὲ τῶν τυραννίδων εἰς δημοκρατίαν· αἰεὶ γὰρ εἰς ἐλάττους ἄγοντες διὰ πλεονεξίαν, ἰσχυρότερον

τερον

πειρον τὸ πλῆθος κατέστησαν· ὡς τοῦ σθένους καὶ χρείας δημοκρατίας· ἐπεὶ δὲ μεῖζον εἶναι συμβέβηκε τὸ σῶμα, ἴσως οὐδὲν ἔσται μᾶλλον ἔτι χρήσεται πολιτείαν ἐπίφαυλον παρὰ δημοκρατίαν· εἰ δὲ δῆπου ἄρειον θεῖη τὸ βασιλεύεσθαι ταῖς πόλεσι, πῶς ἔξει τὰ περὶ τὴν τέκνων· πότερον καὶ τὸν υἱὸν δεῖ βασιλεύειν ἀλλὰ τοῦτο μᾶλλον οἷόν τ' ἂν γένοιτο βλαβερόν· ἀλλ' οὐ παραδώσει κύριον ὢν τοῖς τέκνοις· ἀλλ' ὅμως τοῦτ' ἔσται πιστεῦσαι· χαλεπὸν γὰρ καὶ μεῖζον ἀρετῆς ἢ κατ' ἄνθρωπον ᾧ φύσιν ἔχει δοῦναι περὶ παντὸς ἀνδρός· πότερον ἔχειν δεῖ τὸν μέλλοντα βασιλεύειν ἰσχὺν τινὰ περὶ αὐτόν, ἢ δυνήσεται διάξεσθαι τοὺς μὴ βουλομένους πειθαρχεῖν· ἢ πῶς ἐνδέχεται τὰ περὶ τὴν ἀρχὴν διοικεῖν· εἰ γὰρ κατὰ νόμον ἔσται κύριος μηδὲν πράττων κατὰ τὸ αὐτοῦ βούλησιν παρὰ τὸν νόμον, ὅμως ἀναγκαῖον ὑπάρχειν αὐτῷ δύναμιν, ἣ φυλάξει τοὺς νόμους· τάχα μὲν οὖν τὸ περὶ τὸν βασιλέα τὸν τοιοῦτον, οὐ χαλεπὸν διορίσαι· δεῖ γὰρ αὐτὸν μὲν ἔχειν ἰσχύν· εἶναι δὲ τοσαύτῳ τῷ ἰσχύι ὥστε ἑκάστου μὲν καὶ ἑνὸς καὶ συμφόνων, κρείττω· τοῦ δὲ πλήθους ἥττω· καθάπερ οἱ τὰς φυλακὰς ἐνιδρυσάμενοι, ὅτι καθιστᾶσιν τινὰ φρουρὸν ἢ τύραννον· ἐπεὶ διονυσίῳ τις, ὃ τ' ἤτει τοὺς φύλακας συμβούλευε τοῖς συρρακουσίοις διδόναι τοῦτους τοὺς φύλακας· περὶ δὲ τοῦ βασιλέως τοῦ κατὰ τὸν αὐτῷ βάλησιν ποίαν τινὰ πρᾶξιν τοιοῦτος, ὁποῖός τις λόγος ἐφέστηκεν ἡμῖν, καὶ ποιητέον τὸν σκέψιν· ὁμὴ γὰρ κατὰ νόμον λεγόμενος βασιλεὺς, οὐκ ἔστιν εἶδος καθάπερ εἴπομεν βασιλείας· ἐν πάσαις γὰρ ὑπάρχειν ἐνδέχεται στρατηγίαν ἀίδιον· οἷον ἐν δημοκρατίᾳ· καὶ ἀριστοκρατίᾳ· καὶ πολλοὶ πριοῦσιν ἕνα κύριον εἶναι διοικήσεως· τοιαύτη γὰρ ἀρχὴ τίς ἐστιν ἡ περὶ ἐπῳδαμνον· ἔστι περὶ ὀποῦντα δὲ, καὶ τούτῳ μέρος ἐλάττου· περὶ δὲ τὴν μὲν βασιλείας καὶ λεγομένης, αὐτὴν δ' ἐστὶ καθ' ἣν ἄρχει παντὸς τῷ ἐαυτῷ βουλήσεσθαι ὁ βασιλεύς· δοκεῖ δέ τισιν οὐδὲ κατὰ φύσιν εἶναι τὸ κύριον ἕνα παντὸς

των εἶναι τῶν πολιτῶν ὅσους συώζησεν ἐξ ὁμοίων ἡ πόλις. Τοῖς γὰρ ὁμοίοις φύσει τὸ αὐτὸ δίκαιον, ἀναγκαῖον καὶ τὴν αὐτὴν ἀξίαν κατὰ φύσιν εἶναι. ὥστ' εἰ ὥσπερ ἡ τὸ ἴσον ἔχειν τοὺς ἀνίσους ζοφὴν ἠθήτα, βλαβερὸν τοῖς σώμασιν, οὕτως ἔχει καὶ τὰ περὶ τὰς τιμάς· ὁμοίως τοίνυν, καὶ τὸ ἄνισον τοὺς ἴσους. διόπερ ὀδὲν μᾶλλον ἄρχειν ἢ ἄρχεσθαι δίκαιον· ἡ γὰρ αὐτὰ μέρος τοίμων ὡσαύτως. τοῦτο δ' ἤδη νόμος· ἡ γὰρ τάξις νόμος· τὸν ἄρα νόμον ἄρχειν αἱρετώτερον, μᾶλλον ἢ τῶν πολιτῶν ἕνα τινά· καὶ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον τοῦτον καὶ εἴτινας ἄρχειν βέλτιον, τούτους καθιστατέον, νομοφύλακας καὶ ὑπηρέτας τοῖς νόμοις· ἀναγκαῖον γὰρ εἶναι τινὰς ἀρχάς, ἀλλ' οὐχ ἕνα τοῦτον εἶναί φασι δίκαιον, ὁμοίως μὲν ὄντων πάντων· ἀμὰ μὴν ὅσα γε μὴ δοκεῖ δίκαια ἄνισα εἶναι ὁ νόμος, οὐδ' ἂν εἷς ἂν δύναιτο ποιεῖν· ἀλλ' ἐστὶ τῆδε πως ἀναγκαῖος ὁ νόμος, ἐφίεσθαι τὰ λοιπὰ τῇ δικαιοτάτῃ πρόμηκρίμεν, ἃ δοικεῖν τοὺς ἄρχοντας· ἔτι δ' ἐπανορθοῦν ἃ δίδωσιν, ὅταν δόξῃ, πειρωμένοις ἄμεινον εἶναι τῶν κειμένων· ὁμὴ οὖν τὸν νόμον κελεύων ἄρχειν δοκεῖ κελεύειν ἄρχειν τὸν θεὸν καὶ τοὺς νόμους· ὁ δ' ἄνθρωπον κελεύων, προστίθησι καὶ θηρίον· ἡ τε γὰρ ἐπιθυμία τοιοῦτον· καὶ ὁ θυμὸς ἄρχοντας διαστρέφει καὶ τοὺς ἀρίστους ἄνδρας· διόπερ αὐτὸν ὀρέξεως νοῦς ὁ νόμος ἐστί· τὸ δὲ τῶν τιχῶν εἶναι δοκεῖ παράδειγμα ψεῦδος, ὅτι τὸ κρίνεσθαι ἀμφισβητοῦσιν ἀπατᾶσθαι φαῦλον· ἀλλὰ καὶ αἱρετώτερον χρῆσθαι τοῖς ἔχουσι τὰς τέχνας· οἱ μὲν γὰρ, οὐδὲν διὰ φιλίαν παρὰ τὸν λόγον ποιοῦσιν, ἀλλ' ἄρνυνται τὸν μισθὸν τοὺς κάμνοντας ὑγιάσαντες· οἱ δ' ἐν ταῖς πολιτικαῖς ἀρχαῖς, πολλὰ πρὸς ἐπιτέρφειαν καὶ χάριν εἰώθασι πράττειν· ἐπεὶ καὶ τοὺς ἰατροὺς ὅταν ὑποπτεύωσι πιστευθέντας τοῖς ἐχθροῖς διαφθείρειν διὰ κέρδος, τότε τὴν ἐκ τῶν γραμμάτων θεραπείαν ζητήσαιμεν ἂν μᾶλλον· ἀλλὰ μὴν εἰσάπαντες μὲν ἐφ' ἑαυτοὺς οἱ ἰατροὶ κάμνοντες, ἄλλους ἰατροὺς, καὶ οἱ

παιδοτρίβαι

πως δὲ τρίβαι γυμναζόμενοι πως δὲ ξίβας· ὡς ὁδῶ ἀθλοῦντι
νῦν τὸ ἀληθὲς διὰ τὸ κρίνειν περί τι οἰκεῖον πάθος ὄντ̄· ὥστε δῆλον
ὅτι τὸ δίκαιον ζητοῦντες, τὸ μέσον ζητοῦσιν· ὁ γὰρ νόμος τὸ μέσον· ἔστι
κυνικώτεροι δὲ περὶ κυνικωτέρων τ̄ γ̄ γραμμάτων νόμων· οἱ
κατὰ τὰ ἔθη εἰσίν· ὥστε τῶν κατὰ γράμματα αἱρεθέντων πρὸς ἄρ-
χοντα ἀσφαλέστερος, ἀλλ' οὐ τῶν κατὰ τὸ ἔθος· ἀλλὰ μὴ ῥᾴδιον ἔσται
δῆλον ἐφορᾶν τὸν ἕνα· δεήσει ἄρα πλείονας εἶναι τοὺς ὑπὸ τοῦτο
καθιστᾶντας ἄρχοντας· ὥστε τί διαφέρει τοῦτο ἐξ ἀρχῆς
ὧθυς ὑπάρχειν ἢ τὸν ἕνα καταστῆσαι τοῦτον τὸν τρόπον· ἔτι δὲ
ἃ πρότερον εἰρήμεθα δῆλα, εἰ ὥσπερ ὁ αὐτὸς ὅσπου δεῖ ὅσα δ' ὅτι βελ
τίων ἄρχειν δίκαιος· τοῦδε ἑνὸς οἱ δύο ἀγαθοὶ εἰσὶ τίνες, τοῦτο
γὰρ ἔστι τὸ τινὰ τὸν ὑπερέχοντα ὠφελεῖν· ἢ μὴ χεῖρον τὸ ἀγαθὸν μέμνου· τί οὖν οἱ
δέκα μοι συμφράδμονες· εἰσὶ δὲ ἡμῖν ὧν περὶ ἐνίων αἱ ἀρχαὶ κύ
ειν κρίμα, ὥσπερ ὁ δικαστὴς, περὶ ὧν ὁ νόμος ἀδυνατεῖ διο-
ρίζειν, ὡς ὅταν ἀεὶ ᾖ ὁ νόμος ἄρξειν καὶ κρίμα· ἐπεὶ περὶ ὧν
δυνατὸς, οὐδεὶς ἀμφισβητεῖ περὶ τούτων· ἀλλ' ἐπεὶ δὴ τὸ μὲν
ἐνδέχεται περιληφθῆναι τοῖς νόμοις· τὰ δὲ ἀδύνατα, τοῦτ' ἔστιν
ἃ τοιοῦδε διαπορεῖν καὶ ζητεῖν, πότερον τὸν ἄριστον νόμον ἄρχειν
αἱρετώτερον, ἢ τὸν ἄνδρα τὸν ἄριστον· περὶ ὧν δὲ βουλεύονται νομοθε-
τῆσαι, τούτων ἀδύνατόν ἐστιν· οὐ τοίνυν τοῦτο γ' ἂν τις λέγοιεν,
ὡς οὐκ ἀναγκαῖον ἄνθρωπον εἶναι τὸν κελεύοντα περὶ τῶν κρι-
τῶν· ἀλλ' ὅτι οὐχ ἕνα μόνον, ἀλλὰ πολλούς· κρίνει γὰρ ἕκαστος ἄρ
χων τι ὡς ἁπλῶς νόμος ὑπὸ τοῦ νόμου καλῶς· ἄτοπον δ' ἴσως ἂν
εἶναι δόξειεν, εἰ βέλτιον ἴδοι τὰς δυνάμεις ὁμμάσι καὶ δυσὶν ἀκο-
αῖς κρίνων καὶ πράττων δυσὶ ποσὶ καὶ χερσὶν, ἢ πολλοὶ πολ-
λοῖς· ἐπεὶ καὶ νῦν ὀφθαλμοὺς πολλοὺς οἱ μόναρχοι ποιοῦσιν αὐτῷ
καὶ ὦτα καὶ χεῖρας καὶ πόδας· τοὺς γὰρ τῆς ἀρχῆς καὶ αὐτοῦ φί-
λους ποιοῦνται συνάρχους· εἰ μὴ φίλοι μὲν οὖν ὄντες ποιήσουσι
κατὰ τὴν τοῦ μοναρχοῦντος προαίρεσιν· εἰ δὲ φίλοι κἀκείνου φιλ
αρχικοί, ὅτι φίλος ἴσος καὶ ὅμοιος· ὥστ' εἰ τοὺς τοιούτους οἴεται δεῖν ἄρ-

χειν, τοὺς ἴσους καὶ ὁμοίους ἄρχειν, οἴεται δεῖν ὁμοίως· ἀμφισβητοῦντες οὖν οἱ μὲν ὀλιγαρχικοὶ πρὸς τὴν βασιλείαν λέγουσι, μὴ δεῖ ταῦτ' ἔστιν· ἀλλ' ἴσως ταῦτ' ἐπὶ μέν τινων ἔχει τὸν τρόπον τοῦτον· ἐπὶ δέ τινων, οὐχοῦτως· ἔστι γάρ τι φύσει δίκαιον τὸν, καὶ ἄλλο βασιλικὸν καὶ ἄλλο πολιτικόν, καὶ δίκαιον· καὶ συμφέρ· τυραννικὸν δ' οὐκ ἔστι κατὰ φύσιν· οὐδὲν τῶν ἄλλων πολιτειῶν ὅσαι παρεκβάσεις εἰσί· ταῦτα γὰρ γίνεται παρὰ φύσιν· ἀλλ' ἐκ τῶν εἰρημένων φανερὸν, ὡς ἐν μὲν τοῖς ὁμοίοις καὶ ἴσοις, οὔτε συμφέρον ἔστιν, ὅτι δίκαιον εἶναι τοῦ πάντων· οὔτε μὴ νόμων ὄντων, οὔτε ἀπαθῶν ἀγαθῶν· ὅτι μὴ ἀπαθῶν, μὴ ἀπαθὲς· ὅδε κατ' ἀρετὴν ἀμείνων ᾖ, εἰ μὴ τρόπον τινά· τίς δ' ὁ τρόπος, λεκτέον· εἴρηται δὲ πως ἤδη καὶ πρότερον· πρῶτον δὲ θεωρητέον τί τὸ βασιλευτὸν καὶ τί τὸ ἀριστοκρατικὸν· καὶ τί τὸ πολιτικὸν βασιλευτὸν μὲν οὖν τὸ τοιοῦτον ἔστι πλῆθος· ὃ πέφυκε φέρειν ἡγούμενον κατ' ἀρετὴν πρὸς ἡγεμονίαν πολιτικήν· ἀριστοκρατικὸν δὲ πλῆθος ὃ πέφυκε φέρειν πλῆθος, ἀρχαῖς δυναμένον τὴν τῶν ἐλευθέρων ἀρχὴν ὑπὸ τῶν κατ' ἀρετὴν ἡγεμονικῶν πρὸς πολιτικὴν ἀρχήν· πολιτικὸν δὲ πλῆθος, ἐν ᾧ πέφυκε καὶ ἐν ἐπίπεδα πλῆθος πολεμικόν, δυνάμενον ἀρχαῖς καὶ ἄρχειν κατὰ νόμον τὸν κατ' ἀξίαν διανέμοντα τοῖς ἀπόροις τὰς ἀρχάς· ὅταν δὲ ἡ μὲν ἡ γῆς ὅλον, ἢ μὴ πολλῶν ἀλλ' ἐνίων ἀπολειπομένων γῆν ἐστιν ἃ συμβαίνει διαφέρεσθαι κατ' ἀρετὴν τοσοῦτον, ὥστε ὑπερέχειν τὴν ἐκείνου φιλοτιμίαν πάντων, τότε δίκαιον τὸ γῆς εἶναι τοῦτο βασιλικὸν, καὶ κύριον πάντως καὶ βασιλέα τὸν ἕνα τοῦτον· καθάπερ γὰρ εἴρηται πρότερον· δῆμον οὕτως ἔχει κατὰ τὸ δίκαιον ὃ προφέρειν εἰώθασιν οἱ τὰς πολιτείας καθιστάντες, οἵτε τὰς ἀριστοκρατικὰς, οἵτε τὰς ὀλιγαρχικάς· ἢ πολλοὶ οἵτε δημοκρατικὰς, πάντες γὰρ καθ' ὑπεροχὴν ἀξιοῦσιν· αἰτοῦσι πλεονεξίαν, ἀλλ' ἐν τῷ πρότερον λεχθέν· ὅτι δικτεῖνον, ἢ φυγαδεύειν ἢ ὀστρακίζειν δῆπου τὸν τοιοῦτον πρέ-

πον ὄντ', οὐτ' ἀξιοῦν ἄρχεσθαι κατὰ μέρος, ὀργὴ πέφυκε μέ-
ρος ὑπερέχειν τοῦ παντός· τῷ δ' τὸ τηλικαύτην ὑπερβολὴν ἔ-
χοντι, τοῦτο συμβέβηκεν· ὥστε λείπεται μόνον τὴ πείθεσθαι
τῷ τοιούτῳ τὴ κύριον εἶναι μὴ κατὰ μέρος τοῦ γρ, ἀλλ' ἁπλῶς.
ὥστε μὴ δῆλον βασιλείας τίνας ἔχει διαφοράς, ἢ πότερον οὐσυμ
φέρῃ, ταῖς πόλεσιν, ἢ συμφέρῃ, καὶ τίσι, καὶ πῶς, διοριστέον τ'
πρότερον τοῦτον· ἐπεὶ δὲ ξεῖσ φαμὲν εἶναι, τὰς ὀρθὰς πολι
τείας, τούτων δ' ἀναγκαῖον ἀείστην εἶναι· τὴν ὑπὸ τῶν ἀείστων
οἰκονομουμένην, τοιαύτη δ' ἐστὶν, ἐν ᾗ συμβέβηκεν, ἢ ὅλα τὴν ἀ
συμπάντων, ἢ μέρος ὅλον, ἢ πλῆθος ὑπερέχειν εἶναι κατ' ἀρε-
τὴν· τῶν μὲν, ἄρχεσθαι δυνάμενον, τῶν δ' ἄρχειν, πρὸς τὴν αἱ
ρετωτάτην ζωὴν, ἐν δὲ τοῖς πρώτοις ἐδείχθη λόγοις, ὅτι τὴν
αὐτὴν ἀναγκαῖον ἀνδρὸς ἀρετὴν εἶναι καὶ πολίτου φῂ πό-
λεως φῂ ἀείστης. φανερὸν ὅτι τὸν αὐτὸν ζόπον, καὶ διὰ τ' αὐτ'
ἀνήρτε ἂν εἴη τὸν σπουδαῖος, καὶ πόλιν συσήσειεν ἂν αὐτὸς, ἀείστοκρα
τουμένην, ἢ βασιλευομένην· ὥστε τῆσαι ἡ ταυτὸν
ἀρετὴν τὸ ποιοῦντα σπουδαῖον ἄνδρα. καὶ τὸ ποιοῦντα πολιτικὸν·
ἢ βασιλικόν· διωρισμένων δὲ τούτων, ὅτι εἰφῂ πολιτεί-
ἤδη πειρατέον λέγειν φῂ ἀείστη· τίνα πέφυκε
πάντες ζόπον ἀναθῆσθαι δεῖ· ἀνάγκη
δὴ τ' μέλλοντ' περὶ αὐτ' πιήσασθαι
τὴν προσήκουσαν
σκέψιν.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ̂ Γ'

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ, ΤΟ Δ΄.

Η

ΝΑ πάσαις ταῖς τίχναις καὶ ταῖς ἐπιστήμαις ταῖς μὴ κατὰ μόριον πραγματείας, ἀλλὰ περιγράφουσι πάσας τελείας ὅσας ἐστὶ θεωρῆσαι τὸ πρὸς ἕκαστον γένος ἁρμόττον. οἷον, ἀσκητὸν σώματι πρέπον τε καὶ συμφέρει· καὶ τὸ ἀσκητὸν· τῷ γὰρ κάλλιστα πεφυκότι, καὶ κεχορηγημένῳ, τὸ ἀσκητὸν ἀναγκαῖον ἁρμόττειν· καὶ τοῦτο τοῖς τελείοις μία πᾶσι· καὶ γὰρ τοῦτο φύσει γυμναστικῆς ἐστιν· ἔτι δ' ἐάν τις μὴ φύσει ἐπιτηδείως ἔχῃ θυμῷ μήθ' ἕξεως, μήτ' ἐπιστήμης τῶν περὶ τὸν ἀγῶνα μηδὲν ἧττον φῦσαι δοξείβοντ' ἂν τὸ γυμναστικὸν παρασκευάσαντι, καὶ ταύτῳ δεῖ τῷ δυνάμει· ὁμοίως δὲ τοῦτο καὶ περὶ τὰ πολεμικὰ· καὶ περὶ ναυτικὰς, ἢ ἐθνικὰς· καὶ περὶ πᾶσαν ἄλλην τέχνην ὑποκρῶμεν συμβαίνειν· ὥστε δῆλον ὅτι καὶ πολιτείαν φύσει αὐτῆς ἐστὶν ἐπιστήμης τὸν ἀεὶ σχὴν θεωρῆσαι τίς ἐστι· ποία τις ἂν οὖσα μάλιστ' εἰκὸς εὐχὴν, μηδενὸς ἐμποδίζοντος τῶν ἐκτός· καὶ τίς τόπον ἁρμόττουσα· πολλοῖς δὲ φύσει ἀείσηστυχεῖν, ἴσως ἀδύνατον· ὥστε τὸν κράτιστον τὰ ἄνωθεν, καὶ τὸν ἐκ τῶν ὑποκειμένων ἀεὶσην, οὐ δεῖ λελῆθέναι τὸν νομοθέτην καὶ τὸν ὡς ἀληθῶς πολιτικόν. ἔτι δὲ πρὸ τούτων τὴν ἐξ ὑποθέσεως· δεῖ γὰρ καὶ τὴν δοθεῖσαν δύναμιν θεωρεῖν· ἐξ ἀρχῆς τε πῶς ἂν γένοιτο·

καὶ

εἰ χρὴ μὴ τίνα τρόπον αὖ σώζοιτο πλεῖσον χρόνον. λέγω δὲ,
οἷον εἴτινι πόλει συμβέβηκε. μήτε τὴν ἀρίστην πολιτεύεσθαι,
πολιτείαν. ἀχρήστου τοῦτ' εἶναι καὶ τῶν ἀναγκαίων. μήτε τὴν φ
δὲ χρὴ μόνον ἐκτῦπωσαι χρῆσθαι, ἀλλά τινα φαυλοτέραν. παρὰ
πάντα δὲ ταῦτα, τὴν μάλιστα πάσαις ταῖς πόλεσιν ἁρμόττ-
ουσαν δεῖ γνωρίζειν. ὡς οἱ πλεῖστοι τῶν ἀπορφανομένων περὶ
πολιτείας. μὴ εἰ τἄλλα λέγουσι καλῶς, τοῦ γε χρησίμων διαμ-
τάνουσιν. οὐ γὰρ μόνον τὴν ἀρίστην δεῖ θεωρεῖν, ἀλλὰ καὶ τὴν δυνα
τὴν. ὁμοίως δὲ καὶ τὴν ἔξω καὶ κοινοτέραν ἁπάσαις. νῦν δ' οἱ
μὲν τὴν ἀκροτάτην καὶ δυσμεθόδευτον πολλῆς χορηγίας ζητοῦσι
μόνον. οἱ δὲ, μᾶλλον κοινὴν τινα λέγοντες, τὰς ὑπαρχούσας
ἀναιροῦσι τῶν πολιτειῶν, τὴν λακωνικὴν, ἢ τινα ἄλλην ἐπαι
νοῦσι. χρὴ δὲ τοιαύτην εἰσηγεῖσθαι τάξιν, ἣν ἐξ ὑπαρχόν
των, εἰ πεισθήσονται καὶ δυνήσονται κοινωνεῖν. ὡς ἔστιν οὐκ
ἔλαττον ἔργον, τὸ ἐπανορθῶσαι πολιτείαν, ἢ καταστῆσαι
ἐξ ἀρχῆς. ὥσπερ καὶ τὸ μεταμανθάνειν, τοῦ μανθάνειν ἐξ ἀρχῆς. διὸ
καὶ τοῖς εἰρημένοις καὶ τὴν ὑπαρχοῦσαν πολιτείαν δεῖ δυνατὸν εἶναι βοη-
θεῖν τὸν πολιτικὸν, καθάπερ ἐλέχθη καὶ πρότερον. τοῦτο δ' ἀδύνατον
ἀγνοοῦντα πόσαι πολιτείας εἰσίν. νῦν δὲ μίαν δημοκρατίαν
οἴονται μόνην εἶναι καὶ μίαν ὀλιγαρχίαν, οὐκ ὀρθῶς. ἔστι γὰρ δὲ τὰς
ὥστε δεῖ τὰς διαφορὰς μὴ λανθάνειν τὰς τῶν πολιτειῶν πόσαι
καὶ ποῖαι τίθενται πρὸς χάριν. μετὰ δὲ ταύτης φρονήσεως ταύτην, εὐνόμους
γὰρ ἂν εἰς ταὐτὸν ἴδοι. καὶ τοὺς ἑκάστην τῶν πολιτειῶν ἁρμόττοντας. πρὸς
ἃς τὰς πολιτείας. τοὺς νόμους δεῖ τίθεσθαι, καὶ τίθενται πάντες, ἀλλ' οὐ
τὰς πολιτείας πρὸς τοὺς νόμους. πολιτεία μὲν γὰρ ὅστις τάξις τοῖς
πόλεσιν ἐστὶ περὶ τῶν ἀρχῶν. τίνα τρόπον νενέμηται καὶ τί τὸ κύριον τῆς
πολιτείας, καὶ τί τὸ τέλος ἑκάστης τῆς κοινωνίας ἐστί. νόμοι δὲ, κεχωρισ-
μένοι τῶν δηλοῦντες τὴν πολιτείαν. καθ' οὓς δεῖ τοὺς ἄρχοντας ἄρχειν.
καὶ φυλάττειν τοὺς παραβαίνοντας αὐτούς. ὥστε δῆλον ὅτι

διαφορὰς ἀναγκαῖον ἢ τὸν ἀριθμὸν ἔχειν τῶν πολιτειῶν ἑκάστης ἢ πρὸς ταῖς τῶν νόμων θέσεις· ὅτι γὰρ οἴονται τοὺς αὐτοὺς νόμους συμφέρειν ταῖς ὀλιγαρχίαις· ὅδε ταῖς δημοκρατίαις ταύταις, εἴπερ δὴ πλείω καὶ μὴ μία δημοκρατία· μὴ δὲ ὀλιγαρχία μόνον ἐστίν· ἐπεὶ δ' ἐν τῇ πρώτῃ μεθόδῳ περὶ τῶν πολιτειῶν διῃλόμεθα, ξεῖς μὲν τὰς ὀρθὰς πολιτείας βασιλείαν· ἀριστοκρατίαν· πολιτείαν· ξεῖς δ' ἐκ τούτων παρεκβάσεις· τυραννίδα μὲν βασιλείας· ὀλιγαρχίαν δ' ἀριστοκρατίας· δημοκρατίαν δὲ πολιτείας· καὶ περὶ μὲν ἀριστοκρατίας καὶ βασιλείας εἴρηται· τὸ γὰρ περὶ τῆς ἀρίστης πολιτείας θεωρῆσαι· ταυτὸν ἦν περὶ τούτων ὅτιν εἰπεῖν τῶν ὀνομάτων· βούλεται γὰρ ἑκατέρα κατ' ἀρετὴν οὖσαι κεχορηγημένην· ἔτι δ' ἔστι τί διαφέρουσιν ἀλλήλων ἀριστοκρατία, ἢ βασιλεία ἐὰν πρέπῃ βασιλείαν νομίζειν, δῆλον πρότερον· λοιπὸν περὶ πολιτείας διελθεῖν τῆς κοινῷ προσαγορευομένης ὀνόματι· καὶ περὶ τῶν ἄλλων πολιτειῶν, ὀλιγαρχίας τε καὶ δημοκρατίας, καὶ τυραννίδος· φανερὸν μὲν ὃν καὶ τούτων τῶν παρεκβάσεων τίς χείριστη καὶ δευτέρα τίς· ἀνάγκη γὰρ τὴν μὲν πρώτης καὶ θειοτάτης παρέκβασιν, εἶναι χείριστον· τὴν δὲ βασιλείαν ἀναγκαῖον, ἢ τὸ ὄνομα μόνον ἔχειν ὑπάρχουσαν· ἢ διὰ πολλὸν ὑπερέχειν εἶναι τὸν βασιλεύοντος· ὥστε τὴν τυραννίδα χείριστον εἶναι· πολὺ δὲ ἀπέχειν πολιτείας· δευτέραν δὲ, τὴν ὀλιγαρχίαν· ἡ γὰρ ἀριστοκρατία, διέστηκεν ἀπὸ ταύτης πολὺ τῆς πολιτείας· μεγαλειοτάτην δὲ τὴν δημοκρατίαν· ἥδη μὲν ὄντες ἀπροφύλακτοι ἧττον τοῦ πρότερον οὕτως· οὐμὲν εἰς ταυτὸ βλέψαι ἡμῖν· ἐκεῖνος μὲν ἤκρινε, πασῶν μὲν οὐσῶν ἐπιφανῶν, οἷον, ὀλιγαρχίας τε καὶ τῆς ἄλλων, χείριστον δημοκρατίαν, φαύλων δὲ ἀείστην· ἡμεῖς δὲ ὅλως ταύτας ἁμαρτημένας εἶναί φαμεν, ἢ βελτίω μὲν, ὀλιγαρχίαν αὐτὴν ἄλλης, δικαίως ἔχει λέγειν· ἧττον δὲ φαύλην· ἀλλὰ περὶ μὲν τοιαύτης κείσθω, ἀφείσθω ταμῖν· ἡμῖν δὲ, πρῶτον μὲν διαιρετέον, πόσαι διαφοραὶ τῶν πολιτειῶν

πολιτειῶν. εἰ ὥσπερ ὄντων εἰδῶν πολιτείας τε δημοκρατίας, καὶ
τῆς ὀλιγαρχίας. ἔπειτα τίς κοινοτάτη, καὶ τίς αἱρετωτάτη
μετὰ τὴν ἀρίστην πολιτείαν. καὶ εἴ τις ἄλλη τυγχάνει ἀρι
στοκρατικὴ, καὶ σωφρόνως καὶ καλῶς. ἅμα δὲ ταῖς πολέσιν ἁρ-
μόττουσα πόλεσι τίσὶ δεῖ. ἔπειτα καὶ τῶν ἄλλων τίς τίσιν
αἱρετή. τάχα γὰρ τοῖς μὲν, ἀναγκαία δημοκρατία μᾶλλον
ὀλιγαρχίας. τοῖς δ' αὐτὴ μᾶλλον ἐκείνης. μετὰ δὲ ταῦτα τίνα
πρόπον δεῖ καθιστάναι τὸν βουλόμενον τὰς πολιτείας
λέγειν δὲ δημοκρατίας τε καθ' ἕκαστον εἶδος. ἢ πάλιν ὀλιγαρ
χίας. τέλος δὲ πάντων ῥητέον, ὅταν περὶ ἃ προσῳκείωται τῇ
ἐμῇ προαιρέσει μνείαν, πειρατέον ἐπελθεῖν. τίνες φθοραὶ, καὶ
τίνες σωτηρίαι τῶν πολιτειῶν. ἢ κοινὴ ἢ χωρὶς ἑκάστου. ἢ διὰ τί-
νας αἰτίας τοὺς μάλιστα τίνεσθαι πέφυκε. τοῦ μὲν δὴ εἶναι
πλείστας πολιτείας αἴτιον, ὅτι πάσης δεῖ μέρη πλείω πόλεως
τὸν ἀριθμόν. πρῶτον μὲν γὰρ ὁρῶμεν συνισταμένας πάσας ὁ-
ρῶμεν τοὺς πόλεις. ἔπειτα πάλιν ῥητέον τοῦ πλήθους. τοὺς
μὲν, γεωργικὸν δῆμον ὁρῶμεν ὄντα. τὸν δ' ἀγο-
ραῖον. τὸν δὲ, βαναύσον. ἔτι τῶν γυμνικῶν εἰσὶ διαφοραὶ καὶ κατὰ
τὸν πλοῦτον. καὶ τὸ μεγέθη τῆς οὐσίας. οἷον, ἱππικὸν τροφίας.
τοῦτο γὰρ οὐκ ἄλλον μὴ πλουτοῦντας ποιεῖν. διόπερ ἐπὶ τῶν
ἀρχαίων χρόνων ὅσαις πόλεσιν, ἐν τοῖς ἱππικὴ δύναμις, ἦν
ὀλιγαρχία πᾶσα ἀπὸ τούτου ἦσαν. ἔχων δὲ πρὸς τοὺς πολεμί-
ους ἱππικὸν πρὸς τοὺς ἀσυνέτους. οἷον, ἀρχαῖοι. καὶ χαλκι-
δεῖς. ἔτι μάχιμον οἱ ἐπὶ μαραθῶνι καὶ τῶν ἄλλων πολλοὶ περὶ
τὴν ἀσίαν. ἔτι πρὸς ταῖς κατὰ πλοῦτον διαφοραῖς, ὅτι ἡ μὲν
κατὰ γένος ἡ δὲ κατ' ἀρετὴν καὶ εἴ τι δεῖ τοιοῦτον ἕτερον
ἐρρήθη πρόσθεν εἶναι μέρος ἐν τοῖς περὶ τὴν ἀριστοκρατίαν.

ἐκεῖ γὰρ δεῖ λόμιω ἐκ πόσων μερῶν ἀναγκαίων ὄντι πᾶσα πό-
λις· τούτων γὰρ τῶν μερῶν, ὁτὲ μὲν πάντα μετέχει φι πό-
λιτείας ὁτὲ δὲ, ἐλάττω, ὁτὲ δὲ, πλείω· φανερὸν γίνυ, ὅτι πολεί
ους ἀναγκαῖον εἶναι πολιτείας εἴδει διαφερούσας ἀλλήλων· ἡ
γὰρ ταὐτὰ εἴδει διαφέρει τὰ μέρη φῶν αὐτῶν· πολιτεία μὲν
γὰρ ἡ τῶν ἀρχῶν τάξις ὄστι· ταύτην δὲ διανέμονται πάντες, ἢ
κατὰ τὴν δύναμιν τῶν μετεχόντων· ἢ κατά τινα αὐτῶν ἰσότητα
κοινήν· λέγω, δ' οἷον τῶν ἀπόρων· ἢ τῶν εὐπόρων· ἢ κοινήν τιν'
ἀμφοῖν· ἀναγκαῖον ἄρα πολιτείας εἶναι τοσαύτας, ὅσαι πε-
ρὶ πόλεις κατὰ τὰς ὑπεροχάς εἰσι καὶ κατὰ τὰς διαφορὰς
τῶν μορίων· μάλιστα δὲ δοκοῦσιν εἶναι δύο· καθάπερ ἐπὶ τῶν
πνευμάτων λέγεται· τὰ μὲν, βόρεια· τὰ δὲ, νότια· τὰ δ' ἄλλα
τούτων παρεμβάσεις, οὕτω καὶ τῶν πολιτειῶν, δύο· δῆμος
καὶ ὀλιγαρχία· τὴν γὰρ ἀριστοκρατίαν φασὶ ὀλιγαρχίας εἶδος
τιθέασιν· ὡς οὖσαν ὀλιγαρχίαν τινὰ, καὶ τὴν καλουμένην πο-
λιτείαν, δημοκρατίαν ὥσπερ ἐν τοῖς πνεύμασι· τὸν μὲν ζέ-
φυρον τοῦ βορέου· τοῦ δὲ νότου τὸν εὖρον· ὁμοίως δ' ἔχει καὶ
περὶ τὰς ἁρμονίας ὥς φασί τινες· καὶ γὰρ ἐκεῖ τίθενται εἴδη
δύο· τὴν δώριστὶ· καὶ φρυγιστί· τὰ δ' ἄλλα σωτάγματα, τὰ
μὲν, δώρια· τὰ δὲ φρύγια καλοῦσι· μάλιστα μὲν οὖν εἰώθα-
σιν οὕτως ὑπολαμβάνειν περὶ τῶν πολιτειῶν, ἀληθέστερον
δὲ καὶ βέλτιον ὡς ἡμεῖς δεῖ λομεν, δυεῖν ἢ μιᾶς οὔσης φι κα
λῶς συνεστηκύας, τὰς ἄλλας εἶναι παρεκβάσεις· τὰς μὲν
φι λῶν κεκραμένης ἁρμονίας, τὰς δὲ, φι λαείστης πολιτείας· ὀ-
λιγαρχικὰς μὲν τὰς συντονωτέρας καὶ δωστικωτέρας· τὰς
δ' αὖ φιλυμένας ἢ μαλακὰς, δημοτικάς· δεῖ δὴ τιθέναι δημοκρα
τίαν καθάπερ εἰώθασί τινες μᾶλλον ὅτου κύριον
τὸ πλῆθος· καὶ γὰρ ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις καὶ παντα χοῦ τὸ πλέον
μέρος κύριον· εἰ γὰρ εἶησαν οἱ πάντες χίλιοι καὶ τριακόσιοι·

καὶ

καὶ γοῦν οἱ χίλιοι πλούσιοι, καὶ μὴ μετοῦσι δοῖεν ἂν ἀρχὰς τοῖς
τριακοσίοις καὶ πεντήκοντα ἐλευθέροις οὖσι καὶ τἄλλα ὁμοίοις, δι-
θεὶς αὖ φαίη δημοκρατεῖσθαι τούτους· οὐδ' ὀλιγαρχίαν ὅ γ' ἂν
κύριοι ὀλίγοι φῇ πολιτείας· ὁμοίως δὲ καὶ εἰ πάντες μὲν
ὀλίγοι εἶεν κρείττους δὲ τῶν ὑπόρων πλειόνων ὄντων, οὐδεὶς
ἂν ὀλιγαρχίαν προσαγορεύσειεν· οὐδὲ τὼ τοιαύτω εἰ τοῖς ἄλ-
λοις οὖσι πλουσίοις μὴ μετείη τῶν τιμῶν· μᾶλλον τοίνυν λε-
κτέον, ὅτι δῆμος μέν ἐστιν, ὅταν οἱ ἐλεύθεροι κύριοι ὦσιν· ὀλι-
γαρχία δ' ὅταν οἱ πλούσιοι· ἀλλὰ συμβαίνει τοὺς μὲν, πολ-
λοὺς εἶναι· τοὺς δ' ὀλίγους· ἐλεύθεροι μὲν γὰρ πολλοί· πλούσιοι
δ' ὀλίγοι· καὶ γὰρ οὐ εἰκὰ τὰ μέγεθος διενέμοντο τὰς ἀρχάς
ὥσπερ ἐν αἰθιοπίᾳ φασί τινες ἢ κατὰ κάλλος, ὀλιγαρχία
ἂν ἦν· ὀλίγων γὰρ τὸ πλῆθος καὶ τῶν καλῶν καὶ τῶν με-
γάλων· οὐμὴν ἀλλ' οὐδὲ τούτοις μόνον ἱκανῶς ἔχει διωρίσθαι
τὰς πολιτείας ταύτας· ἀλλ' ἐπεὶ πλείονα μέρια καὶ τοῦ
δήμου καὶ τῆς ὀλιγαρχίας εἰσίν, ἔτι διαληπτέον ὡς οὐ ταὐτὸ ἐ
ἐλεύθεροι ὀλίγοι ὀντες πλείονων καὶ μὴ ἐλευθέρων ἄρχωσι, δῆ-
μος· οἷον, ἐν ἀπολλωνίᾳ τῇ ἐν τῷ ἰονίῳ, καὶ ἐν θήρᾳ· ἐν τού-
των γὰρ ἑκατέρᾳ τῶν πόλεων, ἐν ταῖς τιμαῖς ἦσαν οἱ διαφέ-
ροντες καὶ τῇ ὑγιείᾳ· καὶ πρῶτοι καταλέγοντες τὰς ἀρχαιρεσίας
ὀλίγοι ὄντες πολλῶν· οὔτε δὲ εἰ πλούσιοι διὰ τὸ κατὰ πλῆθος
ὑπερέχειν, δῆμος· οἷον ἐν κολοφῶνι τὸ παλαιόν· ἐκεῖ γὰρ
ἐκέκτητο μακρὰν οὐσίαν οἱ πλείους πρὶν γενέσθαι τὸν πόλε-
μον τὸν πρὸς λυδούς· ἀλλ' ὅτε δημοκρατία μὲν, ὅταν οἱ ἐλεύ-
θεροι καὶ ἄποροι πλείους ὄντες, κύριοι ὦσι τῆς ἀρχῆς· ὀλι-
γαρχία δὲ ὅταν οἱ πλούσιοι καὶ εὐγενέστεροι ὀλίγοι ὄντες· ὅτι
μὲν οὖν πολιτεῖαι πλείους, καὶ διὰ τίν' αἰτίαν, εἴρηται· διό-
τι δὲ πλείους τῶν εἰρημένων· καὶ τίνες καὶ διὰ τί, λέγω-
μεν· ἀρχὴν λαβόντες τὴν εἰρημένην πρότερον· ὁμολογοῦμεν δὴ

οὐχ ἥμισυ. ἀλλὰ πλείω ταῦτα ἔχειν τὴν πόλιν· ὥστε φανερὸν
ἐξ ὧν προαιρούμεθα λαβεῖν εἴδη. πρῶτον μὲν ἀποδιωρίζομεν
ὅπερ ἀναγκαῖον πάντ' ἔχειν ζῷον· οἷον, χεῖρα τῶν ἀναθητικῶν
καὶ τὸ τῆς τροφῆς ἐργαστικὸν καὶ δεκτικόν· οἷον, στόμα καὶ
κοιλίαν· πρὸς δὲ τούτοις οἷς κινεῖται μορίοις ἕκαστον αὐτῶν.
εἰ δὴ τοσαῦτα εἴδη μόνον· τούτων δ' εἶεν διαφοραί· λέγω δ'
οἷον στόματος τὰ πλείω γένη καὶ κοιλίας· καὶ τῶν ἀναθητικῶν.
ἔτι δὲ καὶ τῶν κινητικῶν μορίων· ὅταν συζύξεως τούτων ἀριθμὸς
ἀναγκαῖος ποιήσει πλείω γένη ζώων ἄρα οἷόν τε ταυτὸν ζῷον ἔχειν πλείους στόματος διαφορὰς· ὁμοίως δὲ
οὐδ' ὧν· ὡς θ' ὅταν ληφθῶσι τούτων πάντες οἱ ἐνδεχόμενοι
συνδυασμοί, ποιήσουσιν εἴδη ζῴου· καὶ τοσαῦτ' εἴδη τοῦ ζῴου
ὅσαι περ αἱ συζύξεις τῶν ἀναγκαίων μορίων εἰσί· τὸν αὐτὸν
δὲ τρόπον καὶ τῶν εἰρημένων πολιτειῶν· καὶ γὰρ αἱ πόλεις
οὐκ ἐξ ἑνός, ἀλλ' ἐκ πολλῶν σύγκεινται μερῶν, ὡς ἔφημεν
πολλάκις· ἓν μὲν οὖν ἐστὶ τὸ περὶ τὴν τροφὴν πλῆθος· οἱ καλοῦμενοι γεωργοί· δεύτερον δέ, τὸ καλούμενον βάναυσον· ὅσα δεῖ τοῦ
περὶ τὰς τέχνας· ὧν ἄνευ πόλιν ἀδύνατον οἰκεῖσθαι· τούτων
δὲ τὰς τέχνας· τὰς μὲν, ἃς ἀναγκαίως ὑπάρχειν δεῖ· τὰς δὲ εἰς τρυφὴν ἢ τὸ καλῶς ζῆν· ἕτερον δ' ἀγοραῖον· λέγω δὲ ἀγοραῖον, τὸ
περὶ τὰς πράσεις καὶ τὰς ὠνάς· καὶ τὰς ἐμπορίας· ἔστι καπηλείας
διαφέρον· τέταρτον δὲ τὸ θητικόν· πέμπτον δὲ βίος, τὸ προπολεμοῦν· ὃ τούτων οὐθὲν ἧττόν ἐστιν ἀναγκαῖον ὑπάρχειν εἰ μέλλουσι μὴ δουλεύσειν τοῖς ἐπιοῦσι· μὴ γὰρ ἐν τῷ ἀδυνάτων ἢ πόλιν
ἄξιον εἶναι καλεῖν, τῷ φύσει δούλῳ· αὐτάρκης γὰρ ἡ πόλις,
τὸ δὲ δοῦλον, οὐκ αὐτάρκες· διόπερ ἐν τῇ πολιτείᾳ κομψῶς
τοῦτο· οὐχ ἱκανῶς δὲ εἴρηται· φησὶ γὰρ ὁ Σωκράτης ἐκτὸς ἀπείρων τῶν ἀναγκαίων τούτων πόλιν συγκεῖσθαι· λέγει δὲ τοὺς
ὑφάντας, καὶ γεωργόν· καὶ σκυτοτόμον· καὶ οἰκοδόμον· πάλιν

λιν δὲ προστίθησιν ὡς οὐκαὐτάρκων τούτων, καλὲα· καὶ γὰρ
ἐκ τοῖς ἀναγκαίοις δοσκήμασιν· ἔτι δὲ ἔμπορόν τι ἔκα-
στον λον· καὶ πάντα ταῦτα γίνεται πλήρωμα φλ πρώτης πό-
λεως· ὥστ' ἐν ἀναγκαίων τε χάειν πᾶσαν πόλιν σωεστηκυῖαν.
ἀλλ' οὐτος καλοῦμᾶλλον· ἴσον τὸ δεομένω σκυτέων καὶ γε-
ωργῶν· τὸ δὲ προπολεμοῦν οὐ πρότερον ἀποδώσει μέρος, πρὶς
ἢ φλ χώρας αὐξομένης καὶ φλ τῶν πλησίων ἀπλομένων, εἰς πό-
λεμοι καταζῶσιν· ἀλλὰ μὴν καὶ ἐν τοῖς τέτταροι καὶ τοῖς
ὁρισοῖσωκοινωνοῦς, ἀναγκαῖον εἶναί τινα τὸν ἀποδώσοντα.
καὶ κεινοῦν τὸ δίκαιον, εἴπερ οὖν καὶ ψυχὴν αὐτῆς θεὶηζώου
μόριον μᾶλλον ἢ σῶμα καὶ πόλεων τὰ τοιαῦτα μᾶλλον θετέον,
τῶν εἰς τὴν ἀναγκαίαν χρῆσιν σωστεινόντων· τὸ πολεμικὸν
καὶ τὸ μετέχον δικαιοσύνης δικαστικῆς· πρὸς δὲ τούτοις τὸ
βουλευόμενον, ὅπερ ὅλης σωέσεως πολιτικῆς ἔργον· καὶ πότ'
ἔστι κεχωρισμένως ὑπάρχειν, ἢ τοῖς αὐτοῖς, οὐθὲν
διαφέρει πρὸς τὸν λόγον· καὶ δὴ πολιτεύειν καὶ γεωργεῖ συμβαίνει
τοῖς αὐτοῖς πολλάκις· ὥστε εἴπερ ἡ ταῦτα καὶ ἐκεῖνα θετέα
μόρια φλ πόλεως, φανερὸν ὅτι τὸ πολιτικὸν ἀναγκαῖον
ὄντα μόριον φλ πόλεως· ἕβδομον δὲ, τὸ τοῖς οὐσίαις λειτουρ-
γοῦν· ὃ καλοῦμεν δὴ πόρους· ὄγδοον δὲ, τὸ δημιουργικὸν, καὶ τὸ
περὶ τὰς ἀρχὰς λειτουργοῦν· ἔστι γὰρ ἄνευ ἀρχόντων ἀδύνα-
τον εἶναι πόλιν· ἀναγκαῖον ἂν εἶναί τινας τοὺς δυναμένους
ἄρχειν καὶ λειτουργεῖν τοῖς, ἢ συνεχῶς, ἢ κατὰ μέρος τῇ πόλει
ταύτην τὴν λειτουργίαν· λοιπὸν δὲ περὶ ὧν τυγχάνομεν διωρικό-
τες ἀρτίως· τὸ μουλεύόμενον καὶ κρῖνον περὶ τῶν δικαίων τοῖς
ἀμφισβητοῦσιν· εἴπερ οὖν ταῦτα δεῖ ὑπάρχειν ταῖς πόλεσι καὶ
καλῶς ζῆν καὶ δικαίως, ἀναγκαῖον καὶ μετέχοντας εἶναί
τινας ἀρετῆς τῶν πολιτικῶν· τὰς μὲν οὖν ἄλλας δυνάμεις
τοῖς αὐτοῖς ὑπάρχειν ἐνδέχεται δοκεῖ πολλοῖς· οἷον τοὺς αὐ-
τοὺς εἶναι προπολεμοῦντας, καὶ γεωργοῦντας· καὶ τεχνίτας·

ἔτι δὲ τοὺς βουλομένους τὰς κρίνοντας· αὐτὰ πρὸ οὗ μᾶλλον δεῖ
φῆναι ἀρετῆς ἅπαντος· καὶ τὰς πολεῖσας ἄρχειν οἴονται δεῖν αὐτὰς·
ἀλλὰ πάντας καὶ πλουτεῖν φύσει αὐτούς, ἀδύνατον· διὸ τὰ τοιαῦτα
μέρη μάλιστα εἶναι δοκεῖ πόλεως οἱ ὑπηρέται· καὶ οἱ ἄπορος· ἔτι
δὲ διὰ τὸ ὡς ἐπὶ πολὺ, τοὺς μὲν, ὀλίγους εἶναι· τοὺς δὲ πολλούς,
ταῦτα ἐναντία μέρη φαίνεται τῶν τῆς πόλεως μορίων· ὥστε
τὰς πολιτείας κατὰ τὰς ὑπεροχὰς τούτων καθιστᾶσι· καὶ
δύο πολιτείας δοκοῦσιν εἶναι, δημοκρατίαν καὶ ὀλιγαρχίαν· ὅπου
μὲν γὰρ εἰσὶ πολιτεῖαι πλείους, καὶ διὰ τίνας αἰτίας, εἴρηται
πρότερον· ὅτι δ' ἔστι καὶ δημοκρατίας εἴδη πλείω καὶ ὀλιγαρ-
χίας, λέγω μὲν· φανερὸν δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τῶν εἰρημένων· εἴδη
γὰρ πλείω τοῦ τε δήμου καὶ τῶν λεγομένων γνωρίμων ἔστιν·
οἷον, δήμου μὲν εἴδη, τὸ μὲν οἰκειωργοί· ἕτερον δὲ, τὸ περὶ τὰς
τέχνας· ἄλλο δὲ, τὸ ἀγοραῖον· τὸ περὶ ὠνὴν καὶ πρᾶσιν διατρί-
βον· ἄλλο δὲ, τὸ περὶ τὴν θάλατταν· ἔστι τούτου, τὸ μὲν, πολεμι-
κόν· τὸ δὲ, χρηματιστικόν, τὸ ἢ πορθμευτικόν· τὸ δ' ἁλιευτικὸν· πλ-
λαχοῦ δὲ καὶ φύτων πολύοχλα· οἷον, ἁλιεῖς μὲν, καὶ τάριχοπω-
λαὶ καὶ βυζαντίῳ· ξυλεικὸν δὲ ἀθηναίοις· ἐμπορικὸν δὲ τὸ αἰγίνῃ·
χίῳ· πορθμικὸν, τενεδίῳ· πρὸς δὲ τούτοις, τὸ χρηματικὸν, καὶ
τὸ μικρὰν ἔχον οὐσίαν· ὥστε μηδὲ σχολάζειν· ἔτι τὸ μὴ ἐξ
ἀμφοτέρων πολιτῶν ἐλεύθερον· κἂν εἴ τι τοιοῦτον ἕτερον πλῆ-
θους εἶδος· τὸ δὲ γνωρίμων, πλοῦτος· εὐγένεια· ἀρετή· παιδεία·
καὶ τὰ τούτοις λεγόμενα κατὰ τὴν διαφοράν· δημοκρατία
μὲν οὖν ἐστι, πρώτη μὲν ἡ λεγομένη, μάλιστα κατὰ τὸ ἴσον· ἴσον γὰρ
φησιν ὁ νόμος ὁ τῆς τοιαύτης, δημοκρατίας τὸ μηδὲν μᾶλλον
ὑπάρχειν τοὺς ἀπόρους, ἢ τοὺς εὐπόρους· μὴ δὲ κυρίους εἶναι ὁπότε-
ρωσοῦν, ἀλλ' ὁμοίως ἀμφοτέρους· εἰ γὰρ ἐλευθερία μάλιστ' ἔστιν
ἐν δημοκρατίᾳ, καθάπερ ὑπολαμβάνουσί τινες, καὶ ἰσότης· οὕ-
τως ἂν εἴη μάλιστα, κοινωνοῦντων ἁπάντων μάλιστα τῆς πολι-
τείας ὁμοίως· ἐπεὶ δὲ πλείους ὁ δῆμος, κύριον δὲ τὸ δόξαν τοῖς
πλείοσιν·

πλείοσιν ἀνάγκη δημοκρατίαν εἶναι ταύτην· ὧν μὲν οὖν εἴδος δημοκρατίας τοῦτο· ἄλλο δέ, τὸ τὰς ἀρχὰς ἀπὸ τιμημάτων εἶναι. βραχέων δὲ τούτων ὄντων, δεῖ δὲ τῷ κτωμένῳ οὐσίαν εἶναι μετέχειν· ἢ τὸν ἀποβάλλοντα μὴ μετέχειν· ἕτερον εἶδος δημοκρατίας, τὸ μετέχειν ἅπαντας τοὺς πολίτας ὅσοι ἂν ὑπεύθυνοι· ἄρχειν δὲ τὸν νόμον· ἕτερον δὲ εἶδος δημοκρατίας τὸ μὴ εἶναι μετεῖναι τῶν ἀρχῶν, ἐὰν μόνον ᾖ πολίτης· ἄρχειν δὲ τὸν νόμον· ἕτερον δ' εἶδος δημοκρατίας, τὰ ἄλλα μὲν εἶναι ταὐτὰ κύριον δ' εἶναι τὸ πλῆθος καὶ μὴ τὸν νόμον· τοῦτο δὲ γίνεται ὅταν τὰ ψηφίσματα κύρια ᾖ ἀλλὰ μὴ ὁ νόμος· συμβαίνει δὲ τοῦτο, διὰ τοὺς δημαγωγούς· ἐν μὲν γὰρ ταῖς κατὰ νόμον δημοκρατουμέναις, οὐ γίνεται δημαγωγός· ἀλλ' οἱ βέλτιστοι τῶν πολιτειῶν εἰσιν ἐν προεδρίᾳ· ὅπου δ' οἱ νόμοι μὴ εἰσὶ κύριοι, ἐνταῦθα γίνονται δημαγωγοί· μοναρχος γὰρ ὁ δῆμος γίνεται συνήθετος εἷς ἐκ πολλῶν· οἱ γὰρ πολλοὶ κύριοί εἰσιν, οὐ χωρὶς ἕκαστος, ἀλλὰ πάντες· ὅμηρος δὲ πρίαν λέγει οὐκ ἀγαθὸν εἶναι πολυκοιρανίην· πότερον ταύτην, ἢ ὅταν πλείους ὦσιν οἱ ἄρχοντες ὡς ἕκαστος, ἄδηλον· ὁ δ' οὖν τοιοῦτος δῆμος ἀτιμόναρχος ὤν, ζητεῖ μοναρχεῖν, διὰ τὸ μὴ ἄρχεσθαι ὑπὸ νόμου· καὶ γίνεται δεσποτικός· ὥστε οἱ κόλακες, τιμιοι· καὶ ἔστιν ὁ τοιοῦτος δῆμος, ἀνάλογον τῶν μοναρχιῶν τῇ τυραννίδι· διὸ καὶ τὸ ἦθος τὸ αὐτό· καὶ ἀμφω δεσποτικὰ τῶν βελτίονων· καὶ τὰ ψηφίσματα ὡς ὅδε ἐκεῖ τὰ ἐπιτάγματα· καὶ ὁ δημαγωγὸς καὶ ὁ κόλαξ οἱ αὐτοί· καὶ ἀνάλογον· μάλιστα δ' ἑκάτεροι ἰσχύουσιν οἱ μὲν κόλακες παρὰ τυράννοις· οἱ δὲ δημαγωγοὶ, τοῖς δήμοις τοῖς τοιούτοις· αἴτιοι δὲ εἰσὶ τοῦ εἶναι τὰ ψηφίσματα κύρια ἀλλὰ μὴ τοὺς νόμους, οἵ τοι πάντα ἀνάγοντες εἰς τὸν δῆμον· συμβαίνει δ' αὐτοῖς γίνεσθαι μεγάλοις, διὰ τὸ τὸν μὲν δῆμον εἶναι κύριον· ᾧ δὲ τὸ δήμου δόξης τούτους· πίθεται γὰρ τὸ πλῆθος τούτοις· ἔτι δὲ οἱ πᾶσι ἀρχαῖς ἐγκαλοῦντες τὸν δῆμον

φασὶ δεῖν κρίνειν. ὁδὲ, ἀσμένως δέχεται τὴν πρόκλησιν· ὥστε καταλύονται πᾶσαι αἱ ἀρχαί. ὡλόγως δὲ αὐδόξειεν ἐπιτιμᾶν ὁ Φάσκων τὴν τοιαύτην εἶναι δημοκρατίαν οὐ πολιτείαν. ὅπου γὰρ μὴ νόμοι ἄρχουσιν, οὐκ ἔστι πολιτεία. δεῖ γὰρ τὸν μὲν νόμον ἄρχειν πάντων· τῶν δὲ καθέκαστα, τὰς ἀρχὰς καὶ τὴν πολιτείαν κρίνειν· ὥστ' εἰ περ ἐστὶ δημοκρατία μία τῶν πολιτειῶν, φανερὸν ὡς ἡ τοιαύτη κατάστασις, ἐν ᾗ ψηφίσμασι πάντα διοικεῖται, οὐδὲ δημοκρατία κυρίως· οὐδὲν γὰρ ἐνδέχεται ψήφισμα εἶναι καθόλου. τὰ μὲν οὖν δημοκρατίας εἴδη, δι' ωρίσθω τὸν πρότερον τρόπον· ὀλιγαρχίας δὲ εἴδη, ᾧ μὲν τὸ ἀπὸ τιμημάτων εἶναι τὰς ἀρχὰς πλείστων· ὥστε τοὺς ἀπόρους μὴ μετέχειν πολλοὺς ὄντας· ἐξεῖναι δὲ τῷ κτωμένῳ μετέχειν τῆς πολιτείας. ἄλλο δὲ ὅταν ἀπὸ τιμημάτων μικρῶν ὦσιν αἱ ἀρχαί· καὶ αἱρῶνται αὐτοὶ τοὺς ἐλομένους· αὖ μὲν οὖν ἐκ πάντων τούτων τρόπον ποιῶσι, δοκεῖ τρόπον τινὰ εἶναι μᾶλλον ἀριστοκρατικόν· ἐὰν δὲ ἐκτινῶν ἀφωρισμένων, ὀλιγαρχικόν· ἕτερον εἶδος ὀλιγαρχίας, ὅταν υἱὸς ἀντὶ πατρὸς εἰσίῃ· τέταρτον δ' ὅταν ὑπάρχῃ τρίτον λεχθέν· καὶ ἀρχὴ μὴ ὁ νόμος· ἀλλ' οἱ ἄρχοντες· καὶ ὅδε ἀνάπερ ὁ τυραννικὸς αὖτη ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις· ὥσπερ ἡ τυραννὶς ἐν ταῖς μοναρχίαις· καὶ περὶ ἣν τελευταίαν, εἶπερ μία δημοκρατίας εἰσὶν αἱ δημοκρατίαις· καὶ καλοῦσι δὴ τὴν τοιαύτην ὀλιγαρχίαν δυναστείαν· ὀλιγαρχίας μὲν οὖν εἴδη τοσαῦτα καὶ δημοκρατίας· οὐδεὶ δὲ λανθάνειν ὅτι πολλαχοῦ συμβέβηκεν, ὥστε τὴν μὲν πολιτείαν τὴν κατὰ τοὺς νόμους μὴ δημοτικὴν εἶναι· διὰ δὲ τὸ ἦθος καὶ τὴν ἀγωγὴν πολιτεύεσθαι δημοτικῶς· ὁμοίως δὲ πάλιν παρ' ἄλλοις, τὴν μὲν κεῖσθαι νόμους εἶναι πολιτείαν, δημοτικωτέραν· τῇ δ' ἀγωγῇ καὶ τοῖς ἔθεσιν ὀλιγαρχεῖσθαι μᾶλλον· συμβαίνει δὲ τοῦτο μάλιστα μετὰ τὰς μεταβολὰς τῶν πολιτειῶν· οὐ γὰρ εὐθὺς μεταβά-

νουσιν ἀλλὰ ἀεί γε πῶσι τὸ πρῶτον, μικρὰ ὠλιγουεκτοῦντες παρ' ἀλλήλων· ὥσθ' οἱ μὲν νόμοι διαμένουσιν οἱ πρὸ ὑπάρχοντες· κρατοῦσι δ' οἱ μεταβάλλοντες τὴν πολιτείαν. ὅτι δ' ὀλίγα τοσαῦτα εἴδη δημοκρατίας καὶ ὀλιγαρχίας, ἐξ αὐτῶν τ' εἰρημένων φανερόν ἐστιν· ἀνάγκη γὰρ ἢ πάντα τὰ εἰρημένα μέρη τοῦ δήμου κοινωνεῖν ἢ πολιτείας· ἢ τὰ μὲν, τὰ δὲ μή· ὅταμὲν οὖν τὸ γεωργικὸν καὶ τὸ κεκτημένον μετρίαν οὐσίαν κύριον ᾖ πολιτείας, πολιτεύονται κατὰ νόμους· ἔχουσι γὰρ ἐργαζόμενοι ζῶν· οὐδὲν ἂν ταῖς δὲ σχολάζειν· ὥστε τὸν νόμον ἐποιήσαντες, ἐκκλησιάζουσι τὰς ἀναγκαίας ἐκκλησίας· τοῖς δὲ ἄλλοις μετέχειν ἔξεστιν, ὅταν κτήσωνται τὸ τίμημα τὸ διωρισμένον ὑπὸ τῶν νόμων· ὅλως μὲν γὰρ τὸ μὴ μὴ εἶναι πᾶσιν, ὀλιγαρχικόν· τὸ δὲ δὴ εἶναι σχολάζειν, ἀδύνατον μὴ προσόδων οὐσῶν· τοῦτο μὲν οὖν εἶδος ἓν δημοκρατίας· διὰ ταῦτας τὰς αἰτίας· ἕτερον δὲ εἶδος διὰ τὸ ἐχόμενόν ἐστιν αἵρεσιν· ὅσοι γὰρ καὶ πᾶσιν εἶναι τοῖς αὐτοχθόσιν κατὰ τὸ γένος· μετέχειν μέντοι διὰ μὲν οἷς σχολάζειν· διόπερ ἐν τῇ τοιαύτῃ δημοκρατίᾳ οἱ νόμοι ἄρχουσι· διὰ τὸ μὴ εἶναι πρόσοδον· τρίτον δ' εἶδος τὸ πᾶσιν εἶναι ὅσοι ἂν ἐλεύθεροι ὦσι μετέχειν δὲ πολιτείας· μὴ μέντοι μετέχειν διὰ τὴν προειρημένην αἰτίαν· ὥστ' ἀναγκαῖον καὶ ἐνταύτῃ ἄρχειν τὸν νόμον· τίταρτον δὲ εἶδος δημοκρατίας ἡ τελευταία τῶν χρόνοις, ἣν τινες πόλεσι γεγενημένην· διὰ μὲν τὸ μείζους γεγονέναι πολὺ, τοὺς πόλεως ὄντας ἐξ ὑπαρχῆς ἢ προσόδων ὑπάρχειν εὐπορίας, μετέχουσι μὲν πάντες πολιτείας διὰ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ πλήθους· κοινωνοῦσι δὲ καὶ πολιτεύονται, διὰ τὸ δύνασθαι σχολάζειν· καὶ τοὺς ἀπόρους λαμβάνουσι μισθόν· ἡμάλιστα γὰρ σχολάζει τὸ τοιοῦτον πλῆθος· οὐδὲν γὰρ ἐμποδίζει αὐτοὺς οὐθὲν ἡ τῶν ἰδίων ὠφελεῖσθαι· τοὺς δὲ πολλοὺς ἐμποδίζει· ὥστε πολλάκις οὐ κοινωνοῦσι πολιτείας, οὔτε τοῦ δικάζειν· διὸ ἔστιν ὅτε τὸ τῶν ἀπόρων πλῆθος, κύριον

τ̃ πολιτείας· ἀλλ' ὀλιγαρχικοὶ μὲν τὰ μὴ ὄντα δημοκρατίας εἴδη τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα διὰ ταύτας τὰς αἰτίας ὄντα· τὰ δὲ ὀλιγαρχίας, ὅταν μὴ πλείους ἔχωσιν οὐσίαν· ἐλάττω δὲ μὴ πολλῷ λίαν, τὸ δημοτικὸν ὀλιγαρχίας εἶδος ὄντα· πριοῦσι γὰρ ὀλίγοι οὐσίαν μετέχειν πλείω μοίρᾳ· καὶ διὰ τὸ πολλοῦ εἶναι τ̃ μετεχόντων τοῦ πολιτεύματος, ἀνάγκη μὴ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ τὸν νόμον εἶναι κύριον· ὅσῳ γὰρ ἂν πλείω ἀπέχωσι δημοναρχίας, καὶ μήτε τοσαύτῃ ὦσιν οὐσίαν ὥστε σχολάζειν ἀμελοῦντες, μήθ' οὕτως ὀλίγην, ὥστε ζῆν ἀπὸ δημοτέλους, ἀνάγκη τὸν νόμον ἄρχειν· ἀλλὰ μὴ αὐτούς· ἐὰν δὲ δὴ ἐλάττους ὦσιν οἱ τὰς οὐσίας ἔχοντες, εἰ μὴ τὸ πρότερον πλείω δὲ τὸ δεύτερον ὀλιγαρχίαν γίνεται εἶδος· μᾶλλον γὰρ ἰσχύοντες πλεονεκτεῖν ἀξιοῦσι· διὸ αὐτοὶ μὲν αἱροῦνται ἐκ τῶν ἄλλων τοὺς εἰς τὸ πολίτευμα βαδίζοντας· διὰ τὸ μήπω σφόδρα ἰσχυροὶ εἶναι· ὥστε τὸν αὖθις νόμου ἄρχειν τὸν νόμον τιθέντας τοιοῦτον· ἐὰν δ' ἐπὶ τεῖνωσι τῷ ἐλάττονες ὄντες μείζονας οὐσίας ἔχειν, ἡ τρίτη ἐπίδοσις γίνεται δημοκρατίας· τὸ δι' αὐτῶν μὲν τὰς ἀρχὰς ἔχειν, κατὰ νόμον δὲ τὸν κελεύοντα τῶν τελευτώντων διαδέχεσθαι τοὺς ἡγεῖς· ὅταν δὲ ἤδη πολὺ ὑπερτείνωσι ταῖς οὐσίαις, καὶ ταῖς πλυφιλίαις, ἐγγὺς ἦ τοιαύτη δωματεία μοναρχίας ὅτι· καὶ κύριοι γίνονται οἱ ἄνθρωποι· ἀλλ' ὀ νόμος· μὴ τὸ τέταρτον εἶδος ὀλιγαρχίας, τοῦτ' ἔστιν ἀντίστροφον τῷ τελευταίᾳ δημοκρατίᾳ· ἔτι δ' εἰσὶ δύο πολιτεῖαι παρὰ δημοκρατίαν τε καὶ ὀλιγαρχίαν· ὧν τὸ μὲν ἑτέραν λέγουσί τε πάντες ἐν ἑπτὰ ῥηθεῖσαν, τῶν τε πέντε πολιτειῶν εἶδος φέρουσι δὲ τέτταρας· μοναρχίαν· ὀλιγαρχίαν· δημοκρατίαν· τέταρτον δὲ τὴν καλουμένην ἀριστοκρατίαν· τέμπτη δ' ἔστιν, ἣ προσαγορεύεται τὸ κοινὸν ὄνομα πασῶν· πολιτείαν γὰρ καλοῦσιν· ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ πολλαχοῦ γίνεσθαι, λανθάνει τοὺς πειρωμένους ἀριθμεῖν τὰς τῶν πολιτειῶν εἴδη· καὶ χρῶνται ταῖς τέτταρσι μόνον· ὥσπερ

πολάτῳ

πολλάκις ἐν ταῖς πολιτείαις· ἀριστοκρατία μὲν οὖν καλῶς ἔχει καλεῖν, ὡς εἰρήκαμεν ἐν τοῖς πρώτοις λόγοις· τῷ γὰρ ἐκ τῶν ἀρίστων ἢ πρὸς ἀρετὴν κατ' ἀρετὴν πολιτείαν, καὶ μὴ πρὸς ὑπόθεσιν τὸν ἐξ ἀγαθῶν ἀνδρῶν, μόνῳ δίκαιον προσαγορεύειν ἀριστοκρατίαν· ἐν μόνῃ γὰρ ἁπλῶς ὁ αὐτὸς ἀνὴρ καὶ πολίτης ἀγαθός ἐστιν· οἱ δ' ἐν τοῖς ἄλλαις ἀγαθοὶ, πρὸς τὴν πολιτείαν εἰσὶ τὴν αὐτῶν. οὐμὴν, ἀλλ' εἰσί τινες, αἱ πρός τι τοὺς ὀλιγαρχικοὺς μόνους ἔχουσι διαφοράς, καὶ καλοῦνται ἀριστοκρατίαι· καὶ πρὸς τοῦτο καλουμένῳ πολιτείαν· ὅπου γε μὴ μόνον πλουτίνδην, ἀλλὰ καὶ ἀριστίνδην αἱροῦνται τοὺς ἀρχάς· οὐ τὴ ἡ πολιτεία διαφέρει τὰ ἀμφοῖν, καὶ ἀριστοκρατικὴ, καλεῖται· καὶ γὰρ ἐν τοῖς μὴ τιμήσουσιν κοινῶν ἐπιμέλειαν ἀρετῆς, εἰσὶν ὅμως τινὲς οἱ δυνάμενοι· καὶ δοκοῦντες εἶναι ἐπιεικεῖς· ὅπου δὴ καὶ ἡ πολιτεία βλέπει εἴς τε πλοῦτον καὶ ἀρετὴν καὶ δῆμον, οἷον, ἐν Χαλκηδόνι, οὐ τὴ ἀριστοκρατικὴ ὄντι· καὶ ἐν οἷς εἰς τὰ δύο μόνον οἷον, ἡ Λακεδαιμονίων εἰς ἀρετήν τε καὶ δῆμον καὶ ὄντι μίξις ἀμφοῖν δυοῖν τούτων, δημοκρατίας τε καὶ ἀρετῆς· ἀριστοκρατίας μὲν οὖν παρὰ τὸν πρώτον τὴν ἀρίστην πολιτείαν, τοῦτο δυοεἴδη· καὶ ἓν τι τὸ ὄντα ἀμφοῖν καλοῦμενον πολιτείας ἐκφέρουσι πρὸς τὴν ὀλιγαρχίαν μᾶλλον· λοιπὸν δ' ἐστὶν ἡμῖν περί τε φυομιζομένης πολιτείας εἰπεῖν· ἢ περὶ τυραννίδος· ἃ τάξαμεν δ' οὕτως, ὅτι οὔσαν, οὔτε ταύτην παρέκβασιν, ὅτι τὰς ἄρτι ἐρηθείσας ἀριστοκρατίας· ὅτι τὸ μὲν ἀληθὲς, πᾶσαι διημαρτήκασι φλόρθοτάτης πολιτείας· ἔπειτα καταριθμοῦνται μετὰ τούτων· εἰσί τ' αὐτῶν αἱ παρεκβάσεις· ὥσπερ ἐν τοῖς καταρχὴν εἴπομεν. πλουτίνδην δὲ περὶ τυραννίδος λέγομεν ὅτι προσάπτουσι μιᾷ. διὰ τὸ πάσων ἴσως ταύτην εἶναι πολιτείαν· ἢ μὲν δὴ τὸν μέθοδον εἶναι περὶ πολιτείας· δῆλον μὲν οὖν αἰτίαν τίτακται, τὸν ζόπερ φύσει, εἴρηται· νῦν δ' ἐπιεικτέον ἤδη περὶ πολιτείας· φανερὸν δ' ἐστὶ καὶ δυνάμει αὐτῆς διωρισμένων τῶν περὶ ὀλιγαρχίας·

καὶ δημοκρατίας. ὅτι γὰρ ἡ πολιτεία ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, μίξις ὀλιγαρχίας καὶ δημοκρατίας· εἰώθασι δὲ καλεῖν τὰς μὲν, ἀποκλινούσας ὡς πρὸς τὴν δημοκρατίαν, πολιτείας· τὰς δὲ πρὸς τὴν ὀλιγαρχίαν μᾶλλον, ἀριστοκρατίας· διὰ τὸ μᾶλλον ἀκολουθεῖν τὴν εὐπορίαν τοῖς εὐπορωτέροις· ἔτι δὲ δοκοῦσιν οἱ εὔποροι, ὧν ἕνεκεν οἱ ἀδικοῦντες ἀδικοῦσιν· ὄθεν καὶ καλοὺς κἀγαθοὺς καὶ γνωρίμους τούτους προσαγορεύουσιν· ἐπεὶ οὖν ἡ ἀριστοκρατία βούλεται τὴν ὑπεροχὴν ἀπονέμειν, τοῖς ἀρίστοις τῶν πολιτῶν, καὶ τὰς ὀλιγαρχίας εἶναί φασιν ἐκ τῶν καλῶν κἀγαθῶν μᾶλλον, δοκεῖ δ' εἶναι τῶν ἀδυνάτων τὸ μὴ δύνασθαι τὴν ἀριστοκρατουμένην πόλιν· ἀλλὰ πονηροκρατουμένην· ὁμοίως δὲ καὶ ἀριστοκρατεῖσθαι τὸ μὴ εὐνόμως πεφυκέναι τὸ δὲ εὐνομεῖσθαι τοὺς νόμους· μὴ πείθεσθαι δέ· διὸ μία μὲν εὐνομία ὑπολειπτέον εἶναι τὸ πείθεσθαι τοῖς κειμένοις· ἑτέραν δὲ τὸ καλῶς κεῖσθαι τοὺς νόμους, οἷς ἐμμένουσιν· ὅτι γὰρ πείθεσθαι καὶ κακῶς κειμένοις τοῦτο δὲ ἐνδέχεται διχῶς· ἢ δὲ τοῖς ἀρίστοις τὸ ἐνδέχεσθαι μὴ αὐτοῖς· ἢ τοῖς ἁπλῶς ἀρίστοις· δοκεῖ δὲ ἀριστοκρατία μὴ εἶναι μάλιστα, τὸ τὰς τιμὰς νενεμῆσθαι κατ' ἀρετήν· ἀριστοκρατίας μὲν γὰρ ὅρος ἀρετή· ὀλιγαρχίας δὲ πλοῦτος· δήμου δ' ἐλευθερία· τὸ δ' ὅτι ἀνδόξῃ τοῖς πλείοσιν, ᾧ πάσαις ὑπάρχει· καὶ γὰρ ἐν ὀλιγαρχίᾳ καὶ, ἐν ἀριστοκρατίᾳ· ἢ ἐν δήμοις, ὅτι ἀνδόξῳ τῷ πλείονι μέρει τῶν μετεχόντων τῆς πολιτείας, τοῦτ' ἔστι κύριον· ἐν μὲν οὖν ταῖς πλείσταις πόλεσι, τὸ τῆς πολιτείας εἶδος καλεῖται· μόνον γὰρ ἡ μίξις ἐοικέναι δοκεῖ τῶν ὑπέρων καὶ τῶν ὑπέρων πλούτου καὶ ἐλευθερίας· σχεδὸν γὰρ παρὰ τοῖς πλείστοις οἱ ὕπεροι τῶν καλῶν κἀγαθῶν δοκοῦσι κατέχειν χώραν· ἐπεὶ δ' ἐστὶ τὸ ἀμφισβητοῦν περὶ ἰσότητος τῆς πολιτείας· ἐλευθερίας· πλοῦτος· ἀρετή· τὸ δὲ τέταρτον ὃ καλοῦσιν εὐγένειαν, ἀκολουθεῖ τρισὶν· ἢ δὲ εὐγένεια ὅτι ἐστὶν ἀρχαῖος πλοῦτος καὶ ἀρετή·

εὐνομία

εὐγένεια

φανερὸν

φανερὸν ὅτι τὼ μὲν τοῖν δυοῖν μίξιν, τῶν ὑπέρων καὶ τῶν ἀ-
πέρων, πολιτείαν λεκτέον· τὼ δὲ τῶν ξιῶν, ἀριστοκρατίαν μά-
λιστα τῶν ἄλλων παρὰ τὼ ἀληθινὼ καὶ πρώτην· ὅτι μὲν ἔν
ἐστι καὶ ἑτέρα πολιτείας εἴδη παρὰ μοναρχίαν τε, καὶ δημο-
κρατίαν, καὶ ὀλιγαρχίαν, εἴρηται· καὶ ποῖα ταῦτα· καὶ τί διαφέρουσιν ἀλλήλων· αἵτε ἀριστοκρατίαι· καὶ αἱ πολιτεῖαι, φανερὸν ἀριστοκρατίας· καὶ ὅτι οὐ πέρρω αὗται ἀλλήλων, φανερόν· τίνα δὲ τρόπον γίνεται παρὰ δημοκρατίαν καὶ ὀλιγαρχίαν, ἡ καλουμένη πολιτεία, καὶ πῶς αὐτὼ δεῖ καθιστάναι, λέγωμεν ἐφεξῆς τοῖς εἰρημένοις· ἅμα δὲ δῆλον ἔσται καὶ οἵ σφόδρα εἰσὶν ὁρίζοντες τὼ δημοκρατίαν· ἢ τὼ ὀλιγαρχίαν· ληπτέον γὰρ τὼ τούτων διαίρεσιν· εἶτα ἐκ τούτων ἀφ' ἑκατέρας ὡς περ σύμβολον λαμβάνοντας συνθετέον· εἰσὶ δὲ ὅροι ξεῖς ἢ συνθέσεως καὶ μίξεως· ἢ γὰρ ἀμφότερα ληπτέον· ὧν ἑκάτεραι νομοθετοῦσιν· οἷον, περὶ τοῦ δικάζειν· ἢ μὲν γὰρ τοῖς ὀλιγαρχίας τοῖς ὑπέροις ζημίαν τάττουσιν· ἂν μὴ δικάζωσι· τοῖς δ' ἀπέροις, οὐδέν· ἢ δὲ τοὺς δημοκρατίας, τοῖς μὲν ἀπέροις μισθόν· τοὺς δ' ὑπέροις, ἀδεμίαν ζημίαν· κοινὸν δὲ καὶ μέσον τούτων, ἀμφότερα τοῦτο· δὸ καὶ πολιτικόν· μέμικται γὰρ ἐξ ἀμφοῖν· εἷς μὲν οὖν τρόπος τοῦ συνθέσεως μοῦ ξόπερ· ἕτερος δὲ, τὸ μέσον λαμβάνειν· ὧν ἑκάτεροι τάττουσιν οἷον, ἐκκλησιάζειν· οἱ μὲν, ἀπὸ τιμήματος οὐθενὸς ἢ μικροῦ πέμπαν· οἱ δ' ἀπὸ μακρῶν τιμήματος· κοινὸν δέτε ἀ δέτερον, ἀλλὰ τὸ μέσον ἑκατέρου τιμήματος τούτων· ξίφη δ' ἐκδυσῖν ταγμάτοιν· τὸ μὲν ἐκ τοῦ ὀλιγαρχικοῦ νόμου τὰ δ' ἐκ τοῦ δημοκρατικοῦ· λέγω δ' οἷον δοκεῖ δημοκρατικὸν μὲν εἶναι τὸ κληρωτὰς εἶναι τὰς ἀρχάς· τὸ δ' αἱρετὰς ὀλιγαρχικόν· καὶ δημοκρατικὸν μὲν, τὸ μὴ ἀπὸ τιμήματος· ὀλιγαρχικὸν δὲ τὸ ἀπὸ τιμήματος· ἀριστοκρατικὸν τοίνυν καὶ πολιτικὸν, τὸ ἀφ' ἑκατέρας ἑκάτερ' λαβεῖν· ἐκ μὲν τῆς ὀλιγαρχίας, τὰς αἱρετὰς ποιεῖν τὰς ἀρχάς· ἐκ δὲ τῆς δημοκρατίας· τὸ μὴ ἀπὸ τιμήμα-

τος· ὁ μὲν οὖν τρόπος τῆς μίξεως, οὗτος· τοῦ δ' ὑμεῖσθαι δημοκρατίαν καὶ ὀλιγαρχίαν ὅρος, ὅταν ἐνδέχηται λέγειν τὴν αὐτὴν πολιτείαν, δημοκρατίαν καὶ ὀλιγαρχίαν· δῆλον γὰρ ὅτι τῷ τοὺς πάροντας οἱ λέγοντες διὰ τὸ μεμίχθαι καλῶς· ὥστε πεῖσθαι δὲ τοῦτο καὶ τὸ μέσον· ἑκάτερον γὰρ αὐτῶν ἄκρων· ὅπερ συμβαίνει καὶ τῇ λακεδαιμονίων πολιτείᾳ· πολλοὶ γὰρ ἐγχειροῦσι λέγειν ὡς δημοκρατίᾳ οὔσῃ· διὰ τὸ δημοκρατικὰ τὰ μάλιστα τάξιν ἔχ· οἷον, πρῶτον τὸ περὶ τὴν ἀγωγὴν τῶν παίδων· ὁμοίως γὰρ οἱ τῶν πλουσίων τρέφονται τοῖς τῶν πενήτων· καὶ παιδεύονται τὸν αὐτὸν τρόπον, ὃν ἂν δυνατὸν καὶ τῶν πενήτων οἱ παῖδες· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ ἑκατέρας ἡλικίας· καὶ ὅταν ἄνδρες γένωνται, τὸν αὐτὸν τρόπον, οὐθὲν γὰρ ἄδηλος ὁ πλούσιος καὶ ὁ πένης· οὕτω τὰ περὶ τὴν τροφὴν ταῦτα πάσῃ ἐν τοῖς συσσιτίοις· ἢ τὴν ἐσθῆτα οἱ πλούσιοι τοιαύτην, οἵαν ἄν τις παρασκευάσαι δύναιτο, ἢ τῶν πενήτων ὁσηνοῦν· ἔτι τῶν δύο τοὺς μετέχειν ἀρχὰς, τὴν μὲν αἱρεῖσθαι τὸν δῆμον· ἢ δὲ μετέχειν· τοὺς μὲν γὰρ γένοντας αἱροῦνται· ἢ δ' ἐφορείας μετέχουσιν· οἱ δ' ὀλιγαρχίαν, διὰ τὸ πολλὰ ἔχειν ὀλιγαρχικά· οἷον, τὸ πάσας αἱρετὰς εἶναι· καὶ μηδεμίαν κληρωτήν· καὶ ὀλίγους κυρίους θανάτου καὶ φυγῆς· καὶ ἄλλα τοιαῦτα πολλά· δεῖ δ' ἐν τῇ πολιτείᾳ τῇ μεμιγμένῃ, καλῶς ἀμφότερα δοκεῖν εἶναι· καὶ μηδέτερον· καὶ σώζεσθαι δι' αὐτῆς καὶ μὴ ἔξωθεν καὶ δι' αὐτῆς μὴ τῷ πλείους ἔξωθεν εἶναι τοὺς βουλομένους· εἰ γὰρ αὖ καὶ πονηρὰ πολιτεία τοῦθ' ὑπάρχον· ἀλλὰ τὸ μὴ δι' αὐτὴν βούλεσθαι πολιτείαν ἑτέραν μηθὲν τῶν φαύλων μορίων ὅλως· τίνα μὲν οὖν δεῖ καθιστάναι πολιτείαν· ὁμοίως δὲ καὶ τὰς ὀνομαζομένας ἀριστοκρατίας, πῶς ἔχηται· πρὸς δὲ τυραννίδος ἴσως ἡμῖν λοιπὸν εἰπεῖν· οὐχὼς ἐνούσης πολυλογίας περὶ αὐτῶν· ἀλλ' ὅπως λάβῃ μεθόδου τὸ μέρος ἐπεισὴ καὶ ταύτην τίθεμεν τῶν πολιτειῶν

τειῶν τι μόριος. περὶ μὲν οὖν βασιλείας διωρίσαμεθα ἐν τοῖς πρώτοις
λόγοις· ἐν οἷς περὶ φιλοσοφίας καὶ πολιτικῆς βασιλείας ἐποιούμεθα τὴν σκέψιν· πότερον ἀσύμφορον, ἢ συμφέρει ταῖς πό-
λεσι· καὶ τίνα· καὶ μὴ πόθεν δεῖ καθίστασθαι· καὶ πῶς· τυραννίδος δ'
εἴδη, δύο μὲν δεῖλομεν, ἐφ' οἷς περὶ βασιλείας ἐπεσκοποῦμεν·
διὰ τὸ τὴν διώνυμιν ἐπαλλάττειν ταῖς αὐτῆς, καὶ πρὸς τὴν βασι-
λείαν διὰ τὸ κατὰ νόμον εἶναι ἀμφοτέρας ταύτας ἀρχάς· ἔνι-
οι γὰρ τῶν βαρβάρων τοῖς αἱρετοῖς τῶν αὐτοκρατόρων μοναρ-
χοῦσι· καὶ τὸ παλαιὸν, ἐν τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν ἐγίνοντό τινες
μόναρχοι τὸν τρόπον τοῦτον· οὓς ἐκάλουν αἰσυμνήτας· ἔχουσι
δέ τινας πρὸς ἀλλήλας αὐτῶν διαφοράς· ἦσαν δὲ διὰ μὲν τὸ κατὰ
νόμον, βασιλικαί· καὶ διὰ τὸ μοναρχεῖν ἑκόντων· τυραννικαὶ
δὲ διὰ τὸ δεσποτικῶς ἄρχειν, κατὰ τὴν αὐτῶν γνώμην· περὶ τὸν
δὲ εἶδος τυραννίδος· ἥπερ μάλιστ' εἶναι δοκεῖ τυραννὶς, αὐτὸ-
τροφος οὖσα τῆς βασιλείας· τοιαύτη δ' ἀναγκαῖον εἶναι τυραν-
νὶς ἥπερ τὴν μοναρχίαν· ἥτις ἀνυπεύθυνος ἄρχει τῶν ὁμοίων· καὶ
βελτιόνων πάντων, πρὸς τὸ σφέτερον αὐτῆς συμφέρον· οὐκ ἐπὶ
μὴ πρὸς τὸ τῶν ἀρχομένων· διὸ καὶ ἑκούσιος· οὐθεὶς γὰρ ἑκὼν
ὑπομένει τὴν ἐλευθέρων, τὴν τοιαύτην ἀρχήν· τυραννίδος μὲν
οὖν εἴδη τοσαῦτα, διὰ τὰς εἰρημένας αἰτίας· τίς δ'
ἀρίστη πολιτεία, καὶ τίς ἄριστος βίος ταῖς πολλαῖς πόλεσι, μὴ
τοῖς πλείστοις τῶν ἀνθρώπων, μήτε πρὸς ἀρετὴν συγκείνουσι
τὴν ὑπερφυῆ ἰδιώτου· μήτε πρὸς παιδείαν, ἣ φύσεως δεῖται
καὶ χορηγίας τύχης, μήτε πρὸς πολιτείαν τὴν κατ' εὐχὴν
γινομένην, ἀλλὰ βίον τὸν τοῖς πλείστοις κοινωνῆσαι δυνα-
τὸν καὶ πολιτείαν, ἧς τὰς πολλὰς πόλεις ἐνδέχεται μετασχεῖν·
καὶ γὰρ, ἃς καλοῦσιν ἀριστοκρατίας περὶ ὧν νῦν εἰπομεν, τὰς μὲν
ἐγγύτερον πίπτουσι ταῖς πολλαῖς τῶν πόλεων· τὰς δὲ, γειτνιῶσι
τῇ καλουμένῃ πολιτείᾳ· διὸ περὶ ἀμφοῖν ὡς μιᾶς λεκτέον·
ἡ δὲ δὴ κρίσις περὶ ἁπάντων τούτων, ἐκ τῶν αὐτῶν ἔσται χώρ-

ὄστιν. εἰ γὰρ καὶ λῶσον τοῖς ἠθικοῖς εἴρηται, τὸν εὐδαίμονα βίον εἶναι τὸν κατ' ἀρετὴν ἀνεμπόδιστον, μεσότητα δὲ τὴν ἀρετὴν, τὸν μέσον ἄρα καὶ βίον βέλτιστον· φιλεκάστοις δ' ἐνδέχεται μεσότητος τυγχάνειν μεσότητος· τοὺς δὲ αὐτοὺς τούτοις ὅρους. ἀναγκαῖον εἶναι καὶ πόλεως ἀρετῆς καὶ κακίας καὶ πολιτείας· ἡ γὰρ πολιτεία, βίος τίς ὄστι πόλεως. ἐν ἅπασι δὴ ταῖς πόλεσιν ὄστι τρία μέρη τῆς πόλεως· οἱ μὲν εὔποροι σφόδρα· οἱ δὲ ἄποροι σφόδρα· οἱ δὲ τρίτοι, οἱ μέσοι τούτων· ἐπεὶ τοίνυν ὁμολογεῖται τὸ μέτριον ἄριστον, καὶ τὸ μέσον, φανερὸν ὅτι καὶ τῶν εὐτυχημάτων ἡ κτῆσις ἡ μέση βελτίστη πάντων· ἔφασκε γὰρ τῷ λόγῳ πειθαρχεῖν· ὑπέρκαλον ἢ ὑπερίσχυρον, ἢ ὑπερπλουτεῖν· ἢ ὑπερπλούσιον· ἢ τἀναντία τούτοις· ὑπέρπλωχον· ἢ ὑπεραθενῆ· καὶ σφόδρα ἄτιμον, χαλεπὸν τῷ λόγῳ ἀκολουθεῖν· γίνονται δὲ οἱ μὲν, ὑβρισταί, καὶ μεγαλοπόνηροι μᾶλλον· οἱ δὲ, κακοῦργοι, καὶ μικροπόνηροι λίαν· τῶν δ' ἀδικημάτων, τὰ μὲν πάντα, δι' ὕβριν· τὰ δὲ διὰ κακουργίαν· ἔτι δ' ἥκιστ' οὗτοι φυλάρχουσι καὶ βουλάρχουσι· ταῦτα δ' ἀμφότερα βλαβερὰ ταῖς πόλεσι· πρὸς δὲ τούτοις, οἱ μὲν ὑπερέχοντες εὐτυχημάτων ὄντες, ἰσχύος καὶ πλούτου· καὶ φίλων, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων, ἄρχεσθαι, οὔτε βούλονται, οὔτε ἐπίστανται· καὶ τοῦτ' εὐθὺς οἴκοθεν ὑπάρχει παισὶν οὖσι· διὰ δὴ τὴν τρυφὴν, οὐδ' ἐν τοῖς διδασκαλείοις ἄρχεσθαι σύνηθες αὐτοῖς· οἱ δὲ καθ' ὑπερβολὴν ἐνδεεῖς τούτων, τοιοῦτοι λίαν· ὥστε οἱ μὲν, ἄρχειν οὐκ ἐπίστανται· ἀλλ' ἄρχεσθαι δουλικὴν ἀρχήν· οἱδ' ἄρχεσθαι μὲν, οὐδεμίαν ἄρχήν· ἄρχειν δὲ δεσποτικὴν ἀρχήν· γίνεται δὴ καὶ δούλων καὶ δεσποτῶν πόλις, ἀλλ' οὐκ ἐλευθέρων· καὶ τῶν μὲν, φθονούντων, τῶν δὲ, καταφρονούντων· ἧττον πολὺ ἐστὶν ἐν τούτοις φιλίας καὶ κοινωνίας πολιτικῆς· ἡ γὰρ κοινωνία, φιλικόν· οὐδὲ γὰρ ὁδοῦ βούλονται κοινωνεῖν τοῖς ἐχθροῖς· βούλεται δὲ μὴ πόλις ὀλίγων εἶναι καὶ ὁμοίων ὅτι μάλιστα· τοῦτο δ' ὑπάρχει μάλιστα τοῖς μέσοις·

ὥστε ἀναγκαῖον ἄριστα πολιτεύεσθαι τοὺς τῷ τὴν πόλιν δεῖν
ὄντων φαμὲν φύσει τῷ σύστασιν εἶναι τῆς πόλεως. καὶ σώζονται
δι' ὧν τὰς πόλεις οὗτοι μάλιστα τῶν πολιτῶν. οὔτε γὰρ αὐτοὶ
τῶν ἀλλοτρίων, ὥσπερ οἱ πένητες ἐπιθυμοῦσιν, οὔτε τῆς τούτων
ἕτεροι, καθάπερ τῆς τῶν πλουσίων οἱ πένητες ἐπιθυμοῦσι· καὶ
διὰ τὸ μήτ' ἐπιβουλεύεσθαι μήτ' ἐπιβουλεύειν, ἀκινδύνως διά-
γουσι. διὸ τοῦτο καλῶς ηὔξατο Φωκυλίδης, πολλὰ μέσοισιν
ἄριστα· μέσος θέλω ἐν πόλει εἶναι. δῆλον ἄρα ὅτι καὶ ἡ κοινωνικὴ
ἡ πολιτικὴ ἀρίστη· ἡ διὰ τῶν μέσων. καὶ τοὺς τοιούτους ἐνδέ-
χεται μάλιστα πολιτεύεσθαι πράως. ἐν αἷς δὲ πολὺ τὸ μέσον μὴ χρεῖτ-
τον, μᾶλλον ἀμφοῖν· εἰδὲ μή, θατέρου μέρους. προστιθέ-
μενον γὰρ ποιεῖ ῥοπήν. ἐμ κωλύει γίνεσθαι τὰς ἐναντίας ὑπερ-
βολάς. διόπερ εὐτυχία μεγίστη τοὺς πολιτευομένους οὐσίαν
ἔχειν μέσην καὶ ἱκανήν. ὡς ὅπου οἱ μὲν πολλὰ σφόδρα κέκτην-
ται, οἱ δὲ μηθέν, ἢ δῆμος ἐξακριβοῦται· ἢ ὀλιγαρχία ἄκρατος·
ἢ τυραννὶς δι' ἀμφοτέρας τὰς ὑπερβολάς· καὶ γὰρ ἐκ δημο-
κρατίας ἡ νεανικωτάτης. ἐξ ὀλιγαρχίας, γίνεται τυραν-
νίς· ἐκ δὲ τῆς μέσου καὶ τῆς σύνεγγυς, πολὺ ἧττον. διὰ δ' αἰτίαν ὕ-
στερον, ἐν τοῖς περὶ τὰς μεταβολὰς τῶν πολιτειῶν ἐροῦμεν. ὅτι
δὲ ἡ μέση βελτίστη, φανερόν· μόνη γὰρ ἀστασίαστος ὅπου γὰρ πολὺ
τὸ διὰ μέσου, ἥκιστα στάσεις ἐμ διαστάσεις γίνονται τῶν πολι-
τειῶν· καὶ αἱ μεγάλαι πόλεις ἀστασιαστότεραι διὰ τὴν αὐ-
τὴν αἰτίαν, ὅτι πολὺ τὸ μέσον· ἐν δὲ ταῖς μικραῖς, ἑᾴδιόν τε
διαλαβεῖν εἰς δύο πάντας, ὥστε μηθὲν καταλιπεῖν μέσον·
καὶ πάντες σχεδὸν ἄποροι, ἢ ὑπόροι εἰσί· καὶ αἱ δημοκρατίαι δὲ
ἀσφαλέστεραι τῶν ὀλιγαρχιῶν εἰσί, καὶ πολυχρονιώτεραι
διὰ τοὺς μέσους· πλείους τε γὰρ εἰσί· καὶ μᾶλλον μετέχουσι
τῶν τιμῶν ἐν ταῖς δημοκρατίαις ἢ ταῖς ὀλιγαρχίαις· ἐπεὶ,
ὅταν αὐθαδοῦντων τῷ πλήθει ὑπερτείνωσιν οἱ ἄποροι, κακοπρα-
γίαι γίνε), μὴ ἀπόλλυσθαι παχέως· σημεῖον δὲ δεῖ νομίζειν, ἐπὶ τοὺς

βελτίους νομοθέτας εἶναι τῶν μέσων πολιτῶν· σύλλογιστικὴ
ἡ τούτων· δηλοῖ δ' ἐκ τῆς ποιήσεως καὶ λυκοῦργος· οὐ γὰρ ἦν
βασιλεύς· καὶ χαρώνδας, καὶ σχεδὸν οἱ πλεῖστοι τῶν ἄλλων· φα-
νερὸν δ' ἐκ τούτων· καὶ δύο ταῖς πόλεσι πολιτεῖαι· αἱ μὲν, δη-
μοκρατικαί εἰσιν· αἱ δ' ὀλιγαρχικαί· διὰ γὰρ τὸ ἐν ταύταις πλ
λάκις ὀλίγον εἶναι τὸ μέσον· αἰεὶ ὁπότεροι ἂν ὑπερέχωσιν, εἴ
θ' αὑτοὺς οὐσίας ἔχοντες, εἴθ' ὁ δῆμος οἱ τὸ μέσον ἐκβαίνοντες κα-
θ' αὑτοὺς ἄγουσι τὴν πολιτείαν· ὥστε ἢ δῆμος ἔσπεται, ἢ ὀλι-
γαρχία· πρὸς ἣν γὰρ ἂν τὰς στάσεις ποιῶνται μὴ μάχας, πρὸς ἀλ-
λήλους τῷ δήμῳ, ἢ τοῖς ὑπέροις· ὁπότεροι δ' ἂν μᾶλλον συμβῶ
κρατῆσαι τῶν ἐναντίων, ἃ καθιστᾶσι κοινὴν πολιτείαν· δὲ ἴσην·
ἀλλὰ φιλονίκησαν ἆθλον τὴν ὑπεροχὴν τῆς πολιτείας λαμβά-
νουσι· καὶ οἱ μὲν, δημοκρατίαν· οἱ δ' ὀλιγαρχίαν ποιοῦσιν· ἔστι δὲ
τῶν ἡγεμονιῶν πλειόνων τῆς ἑλλάδος, πρὸς τὴν τῶν αὐτοῖς
ἑκάτεροι πολιτείαν ἀποβλέποντες· οἱ μὲν, δημοκρατίας ἐν
ταῖς πόλεσι καθίσασαν· οἱ δ' ὀλιγαρχίας· οὐ πρὸς τὸ τῶν πόλεων
συμφέρον σκοποῦντες· ἀλλὰ πρὸς τὸ σφέτερον αὐτῶν· ὥστε διὰ
ταύτας τὰς αἰτίας, ἢ μηδέποτε τὴν μέσην γίνεσθαι πολιτείαν·
ἢ ὀλιγάκις καὶ παρολίγους· εἷς γὰρ ἀνὴρ σφετερίσθη μόνος
τῶν πρότερον ἐφ' ἡγεμονίας χρόνων πλείων, ταύτην ἀποδοῦναι τὴν
τάξιν· ἤδη δὲ καὶ τοῖς ἐν ταῖς πολεσιν ἔθος κατέστηκε, μὴ δὲ
βούλεσθαι τὸ ἴσον· ἀλλ' ἢ ἄρχειν ζητεῖν· ἢ κρατοῦντας χρόνους ὑπο-
μένειν· τίς μὲν οὖν ἀρίστη πολιτεία, καὶ διὰ τίν' αἰτίαν, ἐκ τού-
των φανερόν· τίνας δ' ἄριστον πολιτεύειν, ἐπειδὴ πλείους δημοκρα-
τίας καὶ πλείους ὀλιγαρχίας φαμὲν εἶναι, ποίαν πρώτην θε-
τέον, καὶ δευτέραν· ἐξ τούτων δὴ τὸν πρότερον ἐχόμενοι τῆς τὴν
μὲν, εἶναι βελτίω· τὴν δὲ, χείρω· δῆλον ἐσομένης ἐξ ἀρχῆς, ἀγαθὸν
ἰδεῖν· δεῖ γὰρ ἀναγκαῖον εἶναι βελτίω, τὴν εὐπορωτάτων τῶν τε-
χείρω δὲ, τὴν ἀφεστηκυῖαν τοῦ μέσου πλεῖον· ἂν μὴ πρὸς ὑ-
πόθεσιν κείμενα τίς· λέγω δὲ τὸ πρὸς ὑπόθεσιν, ὅτι πολλάκις

οὐσῆς

ἄσης ἄλλης πολιτείας αἱρετωτέρας, ἐν οἷς ἂν θέμ κωλύσει συμ
φέρειν ἑτέραν μᾶλλον εἶναι πολιτείαν· τίς δὲ πολιτεία τίσι νῦ
πρέπουσα μφέρει ποίοις, ἐχόμενον ἐστὶ τῶν εἰρημένων διελθεῖν· λη
πτέον δὴ πρῶτον περὶ τῶν περὶ τοὺς πολίτας καθόλου, τί μᾶλλον· δεῖ γὰρ αἱρετ
τὸν εἶναι τὸ βουλόμενον μέρος τῆς πόλεως τοῦ μὴ βουλομένου μεθέξειν τῆς
πολιτείας· ἔστω δὴ πᾶσα πόλις, ἐκ τῶν πρὸς ἥπερ σῦν· λέγω δὲ πρὸς
μὲν ἐλευθερίαν· πλοῦτον· παιδείαν· ἐνδόξαν· πρὸς δὲ τὸ πλῆθος·
ὑπερέχειν· ἐνδέχεται δὲ, τὸ μὲν πρὸς ὑπάρχειν ἑτέρῳ μέρει τῆς
πόλεως· ἐξ ὧν συνίσταται μερῶν ἡ πόλις· οἷον δὲ μέρος τὸ πρόσ
ὀῖον, πλείους τὸν ἀριθμὸν εἶναι τῶν γνωρίμων, τοὺς ἀγνῶς ἢ
τῶν πλουσίων τοὺς ἀπόρους· μὴ μέντοι τοσοῦτον ὑπερέ
χειν τῷ προσῷ, ὅσον λείπεσθαι τῷ πρὸς· διὸ καὶ τὰ προσάλληλα συ
στήματα· ὅπου μὲν οὖν ὑπερέχει τὸ τῶν ἀπόρων πλῆθος τοῦ
εἰρημένου ἀναλογίαν, ἐνταῦθα πέφυκεν εἶναι δημοκρατίαν·
καθ' ἕκαστον εἶδος δημοκρατίᾳ, κατὰ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ δήμου ἑκά
στου· οἷον, ἐὰν μὲν τὸ τῶν γεωργῶν ὑπερέχῃ πλῆθος, τοῦ πρώ
του δημοκρατίαν· ἐὰν δὲ τὸ τῶν βαναύσων καὶ μισθαρνούντων,
τοῦ τελευταίου· ὁμοίως δὲ, καὶ τἆλλα τὰς μεταξὺ τούτων· ὅπου δὲ τὸ τῶν
ἀπόρων καὶ πενήτων ὑπερέχει τῷ
ποσῷ, ἐνταῦθα δὲ, ὀλιγαρχίαν, καὶ φι
λιγαρχίας τὸν αὐτὸν τρόπον ἕκαστον εἶδος, κατὰ τὴν ὑπερο
χὴν τοῦ ὀλιγαρχικοῦ πλήθους· δεῖ δ' ἀεὶ τὸν νομοθέτην ἐν τῇ
πολιτείᾳ προσλαμβάνειν τοὺς μέσους· ἂν τε γὰρ ὀλιγαρχι
κοὺς τοὺς νόμους τιθῇ, σοφίζεσθαι χὴ τῶν μέσων· ἐάν τε δημο
κρατικοὺς, προσάγεσθαι τοῖς νόμοις τούτους· ὅπου δὲ τὸ τῶν
μέσων ὑπερέχει πλῆθος, ἢ σφῶν ἀμφοτέρων τὰ ἄκρα, ἢ θατέρου μόνον, ἐνταῦθ' ἐνδέχεται πολιτείαν εἶναι μόνιμον· οὐθὲν
γὰρ φοβερόν· μήτε συμφωνήσωσιν οἱ πλούσιοι τοῖς πένη
σιν ἐπὶ τούτους· οὐδέτερα γὰρ ἂν βουληθείη δουλεύειν

τοῖς ἑτέροις· κοινοτέραν δὲν ζητῶσιν οὐδὲ μίαν εὑρήσουσιν
ἄλλως ταύτης· ἐμέρει γὰρ ἀρχειν οὐκ ἀὐτωμείνειαν, διὰ τὴν
ἀπιστίαν τὴν πρὸς ἀλλήλους· ὥσπερ τάχος δὲ πιστότατος ὁ δια-
τητής· διαιτητὴς δ' ὁ μίσος· ὅσῳ δὴ ἄμεινον ἡ πολιτείαμι-
χθῆ τοσούτῳ μονιμωτέρα· διαμαρτάνουσι δὲ πολλοὶ καὶ τῶν
τὰς ἀριστοκρατικὰς βουλομένων ποιεῖν πολιτείας· οὐ μό-
νον ἐν τῷ πλέον νέμειν τοῖς εὐπόροις, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ πα-
ρακρούεσθαι τὸν δῆμον· ἀνάγκη γὰρ χρόνῳ τι ἐκ τῶν ψευδῶς
ἀγαθῶν, ἀληθὲς συμβῆναι κακόν· αἱ γὰρ πλεονεξίαι τῶν πολ-
λῶν, ἀπολύουσι μᾶλλον τὴν πολιτείαν, ἢ αἱ τοῦ δήμου· ὅθεν
δ' ὅσα προφάσεως χάριν ἐν ταῖς πολιτείαις σοφίζονται πρὸς
τὸν δῆμον, πάντα τὸν ἀριθμόν· περὶ ἐκκλησίαν· περὶ τὰς ἀρ-
χάς· περὶ δικαστήρια· περὶ ὅπλισιν· περὶ γυμνασίαν· περὶ ἐκ
κλησίαν μὲν, τὸ ὀφεῖναι ἐκκλησιάζειν πᾶσι· ζημίαν δὲ ἐπι-
κεῖσθαι τοῖς ἀπόροις, ἐὰν μὴ ἐκκλησιάζωσιν· ἢ μόνοις, ἢ μείζω
πολλῷ· περὶ δὲ τὰς ἀρχάς, τὸ τοῖς μὲν ἔχουσι τίμημα μὴ ὀφεῖ-
ναι ὀφλισκάνειν· τοῖς δ' ἀπόροις ὀφεῖναι· καὶ περὶ τὰ δικα-
στήρια, τοῖς μὲν ἀπόροις εἶναι ζημίαν, ἂν μὴ δικάζωσι· τοῖς
δ' ἀπόροις ἄδειαν· ἢ τοῖς μὲν, μεγάλην· τοῖς δὲ, μικράν· ὥσ-
περ ἐν τοῖς χαριέντως ἐνιαχοῦ δ' ἔξεστι μὲν πᾶσιν ἀ-
πογραφαμένοις ἐκκλησιάζειν καὶ δικάζειν· ἐὰν δὲ ἀπογρα
ψάμενοι, μήτε ἐκκλησιάζωσι, μήτε δικάζωσιν, ἐπίκειται
μεγάλαι ζημίαι τούτοις· ἵνα διὰ μὲν τὴν ζημίαν, φεύγωσι
τὸ ἀπογράφεσθαι· διὰ δὲ τὸ μὴ ἀπογράφεσθαι μὴ δικάζωσι·
μὴ δ' ἐκκλησιάζωσι· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ περὶ τοῦ ὁπλα-
κεκτῆσθαι καὶ τοῦ γυμνάζεσθαι νομοθετοῦσι· τοῖς μὲν γὰρ ἀ-
πόροις, ἔξεστι μὴ κεκτῆσθαι· τοῖς δ' εὐπόροις ἐπίζημιον μὴ κε-
κτημένοις· καὶ μὴ γυμνάζωνται· τοῖς μὲν, οὐδεμία ζημία·
τοῖς δ' εὐπόροις ἐπίζημιον· ὅπως οἱ μὲν, διὰ τὴν ζημίαν μετ-

χωσιν

χωσιν· οἱ δὲ, διὰ τὸ μὴ φοβεῖσθαι μὴ μετέχωσι ταῦτα μηδὲ οὗ-
ὀλιγαρχικὰ σοφίσματα φιλονομοθετοῦσιν· ἀλλὰ δεῖ τοῖς δημοκρα-
τικοῖς, πρὸς ταῦτ' ἀντισοφίζεσθαι· τοῖς μὲν γὰρ ἀπόροις μι-
σθὸν πορίζουσιν ἐκκλησιάζουσι καὶ δικάζουσιν· τοῖς δ' εὐπόροις
οὐδεμίαν ταύτην ζημίαν· ὥστε φανερὸν ὅτι εἴ τις βούλεται
μιγνύναι δικαίως, δεῖ τὰ ἀμφοτέροις σωτήρια ζητεῖν· ἃ μὲν τοῖς μὴ
μισθὸν πορίζειν· τοῖς δὲ ζημίαν· οὕτω γὰρ ἂν κοινωνοῖεν ἅπαν-
τες· ἐκεῖνο δ' ἡ πολιτεία σύγκειται τῷ ἑτέρων μόνον· δεῖ δὲ τὴν
πολιτείαν εἶναι μὴ ἐκ τῶν ὅπλα ἐχόντων μόνον· τοῦδὲ τι-
μήματος τὸ πλῆθος, ἀπὸ ὧν μὲν ὀλίγα μέρη ἐστὶν εἰπεῖν
τοσοῦτον ὑπάρχειν· ἀλλὰ σκεψαμένοις μέρη τὸ πρῶτον ἐμβάλλῃ
μακρότατον, ὥστε τοὺς μετέχοντας τῆς πολιτείας εἶναι
πλείους τῶν μὴ μετεχόντων τοῦτο ταύτῃ· ἐθέλουσι γὰρ οἱ
πένητες καὶ μὴ μετέχοντες τῶν τιμῶν ἡσυχίαν ἄγειν· ἐὰν μὴ
ὑβρίζῃ τισαὐτούς· μήτε ἀφαιρῆται μηθὲν τῆς οὐσίας, ἀλλὰ
τοῦτο εὐπάθειον· οὐ γὰρ ἀεὶ συμβαίνει χαίροντας εἶναι τοὺς
μετέχοντας τοῦ πολιτεύματος· καὶ εἰώθασι δὲ ὅταν πόλε-
μος ᾖ, ἀκμάζειν ἂν μὴ λαμβάνωσι τροφήν· ἄποροι δὲ ὦσιν· ἐὰν
δὲ πορίζῃ τις τροφήν, βούλονται πολεμεῖν· ὅτι δ' ἡ πολι-
τεία πάρεστι, οὐμόνον ἐκ τῶν ὁπλιτευόντων ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν
γυμναζομένων· συμμαλιοῦσι δὲ, ἡ μὲν πολιτεία ἰσοῦται ἐκ τούτων·
ἀρχὰς ἄρχειν ἐκ τῶν πατρίων μόνων· καὶ πρώτη ἡ πολιτεία ἐστὶ τοῖς
Ἕλλησιν ἐγένετο μετὰ τὰς βασιλείας, ἐκ τῶν πολεμούντων· ἡ μὲν γὰρ
ἀρχὴ, ἐκ τῶν ἱππέων· τὸ γὰρ ἰσχὺν καὶ τὸ ὑπερέχειν ἐν τοῖς ἱππεύ-
σιν, ὁ πόλεμος εἶχεν· ἄνευ μὲν γὰρ συντάξεως, ἄχρηστον· τὸ δ' ὁπλι
τικόν· αἱ δὲ περὶ τὸν τοιοῦτον ἐμπειρίαι καὶ τάξεις, ἐν τοῖς
ἀρχαίοις οὐχ ὑπῆρχον· ὥστ' ἐν τοῖς ἱππεῦσιν εἶναι τὸ ἰσχύ-
ειν· αὐξανομένων δὲ τῶν πόλεων, καὶ τῶν ἐν τοῖς ὁπλοις ἰσχυόντων
μᾶλλον, πλείους μετεῖχον τῆς πολιτείας· διόπερ ἀσύνηθες κα-
λοῦμεν πολιτείας, οἱ πρότερον ἐκάλουν δημοκρατίας, ἢ-

σαν δὲ αἱ ἀρχαὶ, πολιτεῖαι· αἱ δὲ λόγῳ ὀλιγαρχικαὶ, καὶ βασιλικαὶ· διὸ λιταμβρωσίαν γὰρ ἔκειχον πολὺ τὸ μέσον· ὥστ' ὀλίγοι τὸ ὄντες· τὸ πλῆθος καὶ τὸ τῶν σύνταξιν μᾶλλον ἦν μόνιμον τὸ ἀρχαῖς· διὰ τὸ ναμφὶ ὃν εἰσιν αἰτίαν αἱ πολιτεῖαι πλέους, μὴ διὰ τὸ παρὰ τὰς λεγομένας ἕτεραι, δημοκρατία τε γὰρ, οὐμία τὸν ἀριθμὸν ὅτι μὴ τ' ἄλλων ὁμοίως, ἔτι δὲ τίνες αἱ διαφοραὶ, καὶ διὰ τίν' αἰτίαν συμβαίνει, πρὸς δὲ τούτοις τίς ἀρίστη τ' πολιτειῶν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰπεῖν, καὶ τ' ἄλλων ποῖα ποίοις ἁρμόττει τ' πολιτειῶν, εἴρηται· πάλιν δὲ κοινῇ καὶ χωρὶς περὶ ἑκάστης λέγωμεν· πρῶτ' ἐφεξῆς λαβόντες ἀρχὴν τὴν προσήκουσαν αὐτοῖς· ὅτι δὴ τρία μόρια τ' πολιτειῶν πάντων· ὧν ἀναγκαῖον θεωρεῖν τὸν εὐνομοθέτην, ἑκάστῃ τὸ συμφέρον· ὧν ἐχόντων καλῶς, ἀνάγκη τὴν πολιτείαν ἔχειν καλῶς· αἱ δὲ πολιτείαι ἀλλήλων διαφέρουσιν ἑκάστου τούτων· ὅτι δὴ τ' ἓν ὧν τούτων, καὶ μόριόν τι τὸ βουλευόμενον περὶ τῶν κοινῶν· δεύτερον δὲ τὸ περὶ τὰς ἀρχάς· τοῦτ' ὅστις μὲν δεῖ· καὶ τίνων εἶναι κυρίας· καὶ ποίαν τινὰ δεῖ πίστιν εἶναι τὴν πρὸς ἀλλήλους· καὶ τίνα τρόπον ἀρχόντων· τρίτον δὲ τὸ δικάζον· κύριον δ' ὅστι τὸ βουλευόμενον περὶ πολέμου· καὶ εἰρήνης· καὶ συμμαχίας καὶ διαλύσεως· καὶ περὶ νόμων· καὶ περὶ θανάτου καὶ φυγῆς· καὶ δημεύσεως· καὶ τῶν εὐθυνῶν· ἀναγκαῖον δή τοι πᾶσι τοῖς πολίταις ἀρχὴν δεδόσθαι πάσας ταύτας τὰς κρίσεις· ἢ τισὶ πάσας· οἷον ἀρχὴν τινὶ μιᾷ, ἢ πλείοσιν ἑτέραις ἢ ἑτέρας· ἢ τὴν μὲν αὐτῶν πᾶσι· τινὰς δὲ, τισί· τὸ μὲν οὖν πάντας καὶ περὶ πάντων, δημοτικόν· τὸ γὰρ ἰσότητα ζητεῖ ὁ δῆμος· εἰσὶ δὲ οἱ τρόποι τοῦ πάντας εἶναι, εἷς μὲν, τὸ κατὰ μέρος· ἀλλὰ μὴ πάντας ἀθρόους, ὡς περ ἐν τῇ πολιτείᾳ τῇ τοῦτ' Ἡλεκλέους ὅστις τοῦ Μιλησίου· καὶ ἐν ἄλλαις δὲ πολιτείαις βουλὴν τὴν αἱρουμένην συναρχίαν οὖσαν· εἰσὶ δὲ τὰς ἀρχὰς βαδίζουσι πάντες κατὰ μέρος ἐκ τῆς φυλῆς καὶ τῆς μοίρας τῆς ἐλαχίστων παντελῶς·

ἕως

ἕως αὖθις ἐλθη διὰ πάντων. σωτηρίαν δὲ μόνον περὶ τὴν ὁμοίως θέσεως. καὶ τῶν περὶ φυλὴν πολιτείας. καὶ τὰ παραγγελλόμενα ἀκουσομένους ὑπὸ τῶν ἀρχόντων. ἄλλος δὲ τρόπος, τὸ πάντας ἀθρόους. σωτηρίαν δὲ μόνον πρός τε τὰς αἱρησομένους, καὶ πρὸς τὰς νομοθεσίας. καὶ περὶ πολέμου, καὶ εἰρήνης. καὶ πρὸς ὑθύνας. τὰ δ' ἄλλα τὰς ἀρχὰς βουλεύεσθαι τὰς ἐφ' ἑκάστοις τεταγμένας, αἱρετὰς οὔσας ἐξ ἁπάντων ἢ κληρωτάς. ἄλλος δὲ τρόπος, τὸ περὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ὑθύνας ἀπαντᾶν τοὺς πολίτας. καὶ περὶ πολέμου βουλεύεσθαι, καὶ συμμαχίας. τὰ δ' ἄλλα τοὺς ἀρχὰς διοικεῖν. αἱρετὰς οὔσας ὅσας ἐνδέχεται. ριαῦται δ' εἰσὶν ὅσας ἄρχειν ἀναγκαῖον τοὺς ἐπιτροπεύοντας. τέταρτος δὲ τρόπος, τὸ πάντας περὶ πάντων βουλεύεσθαι συνιόντας. τὰς δ' ἀρχὰς περὶ μηθενὸς κρίνειν. ἀλλὰ μόνον προαιρεῖσθαι, ὁμοίως ἡ τελευταία δημοκρατία νῦν διοικεῖσθαι τρόπον. ἐν ᾧ ἀναλογεῖ φαίνεσθαι ὀλιγαρχία τε δυναστευτικὴ. καὶ μοναρχία τυραννικὴ. οὗτοι μὲν οἱ τρόποι δημοκρατικοὶ πάντες. τὸ δὲ τιμὰς περὶ πάντων, ὀλιγαρχικόν. ἔχει δὲ καὶ τοῦτο διαφορὰς πλείους. ὅταν μὲν γὰρ ἀπὸ τιμημάτων μεξιωτέρων αἱρετί τινῶσιν πλείους διὰ τὴν μεξιότητα τοῦ τιμήματος, καὶ περὶ ὧν ὁ νόμος εἰσαγορεύῃ μὴ κινῶσιν, ἀλλ' ἀκολουθῶσι. καὶ ὀξῆ κτωμένῳ τὸ τίμημα μετέχειν, ὀλιγαρχικόν. πολιτικὸν δ' ἐστὶν ἥτοι αὐτὴ διὰ τὸ μετρίαν εἶναι. ὅταν δὲ μὴ πάντες τοῦ βουλεύεσθαι μετέχωσιν, ἀλλ' αἱρετοί, κατὰ νόμον δ' ἄρχωσιν ὥσπερ καὶ πρότερον, ὀλιγαρχικόν. ὅταν δὲ καὶ αἱρῶνται αὐτοὶ αὑτοὺς οἱ κύριοι τοῦ βουλεύεσθαι. καὶ ὅταν παῖς ἀντὶ πατρὸς εἰσίῃ. καὶ κύριοι τῶν νόμων ὦσιν, ὀλιγαρχικὸν ἀναγκαῖον εἶναι τὴν τάξιν τοῦτον. ὅταν δὲ τιμῶν τινες οἷον, πολέμου μὲν καὶ εἰρήνης καὶ ὑθυνῶν πάντες, τῶν δὲ ἄλλων ἄρχοντες, καὶ οὗτοι αἱρετοὶ, ἢ κληρωτοὶ ἀφ' ἑκάστης ἀπὸ, ἢ πολιτεία. ἐὰν

δ' ἐξ ἁπάντων μὲν αἱρετοὶ, ἐξ ἑκάστων δὲ κληρωτοὶ, ἢ κληρωτοὶ μὲν ἐξ ἁπάντων·
ἢ ἐκ προκρίτων· ἢ κοινῇ αἱρετοὶ καὶ κληρωτοὶ τὰ μὲν, πολι-
τείας, ἀριστοκρατικῆς ἐστὶ τούτων· τὰ δὲ, πολιτείας αὐτοῖς
δήπουθεν μὲν οὖν τὸ βουόμενον προστάς πολιτείας τοῦτον
τὸν τρόπον· καὶ δοικεῖ ἑκάστη πολιτεία κατὰ τὸν εἰρημένον
δορισμόν· συμφέρει δὲ δημοκρατίαν τε μᾶλις εἶναι δη-
κύσιν δημοκρατίαν μὲν· λέγω δὲ τοιαύτην, ἐν ᾗ κύριος ὁ δῆ-
μος· καὶ τῶν νόμων ὅσοις πρὸς τὸ βουλεύεσθαι, βέλτιον τὰν τὸ πι-
εῖν· ὅπερ ἐστὶ τῶν δικαστηρίων ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις· ταῦτα
γὰρ ζημίαν τούτοις, οὓς βούλονται δικάζειν, ἵνα δικάζω-
σιν· οἱ δὲ δημοτικοὶ, μισθὸν τοῖς ἀνθρώποις· τοῦτο δὲ καὶ περὶ
τὰς ἐκκλησίας ποιεῖν· βουλώσονται γὰρ βέλτιον κοινῇ βουλευ-
όμενοι μετὰ τοῦ τυχόντος· ὁ μὲν δῆμος μετὰ τῶν οἰκείων· ὅροι δὲ μετὰ
τοῦ πλήθους· συμφέρει δὲ καὶ τὸ αἱρετοὺς εἶναι τοὺς βουλευ-
ομένους, ἢ κληρωτούς· ἴσως ἐκ τοῦ μείζονος· συμφέρει ἢ καὶ ὑπερ-
βάλλουσι τοῦ καὶ τὸ πλῆθος οἱ δημοτικοὶ τῶν πολιτικῶν
ἢ μὴ πᾶσι διδόναι μισθόν· ἀλλ' ὅσοι σύμμετροι πρὸς τὸ τῶν
οἰκείων πλῆθος· ἢ ἀποκληροῦν τοὺς πλείους· ἐν δὲ ταῖς ὀλι-
γαρχίαις ἢ προαιρεῖσθαι τινὰς ἐκ τοῦ πλήθους· ἢ κατασκευά-
σαντας ἀρχεῖον οἷον, ἐν οἷς πολιτείαις ἐστὶν, οὓς καλοῦσι
προβούλους· καὶ νομοφύλακας· καὶ περὶ τούτων χρημα-
τίζειν· περὶ ὧν ἂν οὗτοι προβουλεύσωσιν, οὕτω γὰρ μεθέξει ὁ δῆ-
μος τοῦ βουλεύεσθαι· καὶ λύειν οὐθὲν δυνήσεται τῶν περὶ τὴν
πολιτείαν· ἔτι ἢ ταυτὰ ψηφίζεσθαι τὸν δῆμον, ἢ μηθὲν ἐναντίον
ῥῆσις εἰς φερομένοις, ἢ τοῖς συμβουλῆς μὲν μετὰ διδόναι πᾶσι·
βουλεύεσθαι δὲ τοὺς ἄρχοντας· καὶ τὸ αὐτὸ εἰ μὴ ἐναντίον δὲ τοῖς
πολιτείαις ἐπομένου δεῖ πρεῖν τὸ πλῆθος· καταψηφιζόμενον
δὲ μὴ κύριον· ἀλλ' ἐπανανεύθω πάλιν ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας·
ὧν γὰρ τὰς πολιτείας, ἀνεσταμένως πρᾶσιν· οἱ γὰρ ὀλίγοι ἀ-
ναψηφισάμενοι μὲν, κύριοι· καταψηφισάμενοι δὲ, οὐ κύριοι·

ἀλλ' ἐ-

ἀλλ' ἐπεμάχετο εἰς τοὺς πολίτους αἰεί. περὶ μὲν οὖν τοῦ βελτίστου πολιτεύματος καὶ τοῦ κυρίου δεῖ φῆσαι πολιτείας, τοῦτον διωρίσθω τὸν τρόπον. ἐχέτω δὲ τούτων ὧδε μὲν ἡ περὶ τὰς ἀρχὰς διαίρεσις. ἔστι γὰρ καὶ τοῦτο τὸ μόριον τῆς πολιτείας πολλὰς διαφορὰς. πόσαι τε ἀρχαὶ καὶ κύριαι τίνων. καὶ περὶ χρόνου πόσος ἑκάστης ἀρχῆς. οἱ μὲν γὰρ ἓξ μηνῶν. οἱ δὲ, δὶς ἐλάττονος. οἱ δ' ἐνιαυσίας. οἱ δὲ, πολυχρονιωτέρας. ποῖοι οὖν εἰσὶ τὰς ἀρχάς. καὶ πότερον ἔνια δεῖ τὰς ἀρχὰς ἀΐδιους. ἢ πολυχρονίους, ἢ μηδέτερον, ἀλλὰ πολλαχοῦ τοὺς αὐτούς, ἢ μὴ τὸν αὐτὸν δίς, ἀλλ' ἅπαξ μόνον. ἔτι δὲ περὶ τῶν καταστάσεων τῶν ἀρχῶν ἐκ τίνων δεῖ συνεστάναι καὶ ὑπὸ τίνων. καὶ πῶς. περὶ πάντων γὰρ τούτων δεῖ διωρίσθαι δυνατὸν εἶναι καὶ πόσους ἐνδέχεται γενέσθαι τρόπους. καθ' οὓς τε προσαρμόσασι. ποίαις πρὸς ποίας πολιτείαις συμφέρουσιν. ὅστις δὲ δὴ τὸ τελευταῖον μόριον ἐξέθετο, ποίας δεῖ καλεῖν ἀρχάς. πολλῶν δὲ περὶ πάσας τῶν πολιτικῶν κοινωνιῶν δεῖται. διότερ πάντας, οὔτε τοὺς αἱρετοὺς, οὔτε τοὺς κληρωτοὺς ἀρχοντας θετέον. οἷον τοὺς ἱερεῖς πρῶτον. τοῦτο γὰρ ἕτερόν τι παρὰ τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς θετέον. ἔτι δὲ χορηγοὺς κήρυκας. αἱρετὸν δὲ καὶ τὴν πρεσβευτικήν. εἰσὶ δὲ αἱ μὲν, πολιτικαὶ τῶν ἐπιμελειῶν. ἢ πάντων, τῶν πολιτῶν πρός τινα πρᾶξιν. οἷον, στρατηγὸς στρατιωτῶν, ἢ κατὰ μέρος. οἷον, ὁ γυμνασιάρχος. ἢ παιδονόμος. αἱ δ' οἰκονομικαί. πολλάκις γὰρ αἱρεταὶ καὶ τοῖς μέτροις. αἱ δ' ὑπηρετικαὶ καὶ πρὸς ἃς, αὐτὸς πρῶτος πέπλους ἢ δούλους μάλιστα δ' ὡς ἁπλῶς, εἰπεῖν ἀρχὰς λεκτέον ταύτας. ὅσαις ἀποδέδοται βουλεύσασθαί τι περί τινων. ἢ κρῖναι, καὶ ὡς τάξαι μὴ μάλιστα τοῦτο. τὸ γὰρ ὡς τάξαι μέγα ἀρχικώτερόν ἐστιν. ἀλλὰ ταῦτα διαφέρει πρὸς μὲν τὰς χρήσεις οὐθὲν ὡς εἰπεῖν. ὁ γάρ πως κρίσις τέτοιος ἀναγκαῖος ἔσται τῶν περὶ τοὺς ὁμόμαστος. ἔχει δέ τιν' ἄλλως διανοητικὴν πραγματείαν. πόσαι δ' αἱ ἀρχαὶ πόσαι ἀναγκαῖαι εἶεσαι πόλιν. ἢ πῶς αἱ ἀναγκαῖαι μὲν, οὐχ ἧττον δὲ πρὸς εὐταξίαν πολιτείαν

μᾶλλον αὐτὸς ἀπορήσειε, πρὸς ἅπασάν τε δὴ πολιτείαν καὶ δὴ καὶ τὰς μικρὰς πόλεις· ἐν μὲν γὰρ δὴ ταῖς μεγάλαις, ἐν δὲ χωρίοις καὶ δεῖ μίαν τινὰ τάξαι πρὸς ἑκάστην ἔργον· πολλοὺς τε γὰρ εἰς τὰς ἀρχεῖα ἐνδέχεται βαδίζειν, διὰ τὸ πολλοὺς εἶναι τοὺς πολίτας, ὥστε τὰς μὲν, διαλείπειν πολὺν χρόνον· τοὺς δ' ἅπαξ ἄρχειν· ὃ βέλτιον ἕκαστον ἔργον τυγχάνει φυλάττει μελέτας μονοπραγματούσης· ἡ πολυπραγμονούσης ἐνδέχεται μικρὰ, ἀνάγκη σώζειν εἰς ὀλίγους πολλὰς ἀρχάς· διὰ δὲ ὀλιγανθρωπίαν, ἔξεστι δὴ ὅτι πολλοὺς ἐν ταῖς ἀρχαῖς εἶναι· τίνεσι δὲ οἱ τούτοις ἔσονται δεξόμενοι πάλιν· δέονται δ' ἐνίοτε τῶν αὐτῶν ἀρχῶν καὶ νόμων αἱ μικραὶ ταῖς μεγάλαις· ὥλιον αἱμὲν, δέονται πολλαπλασίων αὐτῶν· ταῖς δ' ἐν πολλῷ χρόνῳ τοῦτο συμβαίνει· διόπερ ἄθεν κωλύει πολλὰς ἐπιμελείας ἅμα προστάττειν· οὐ γὰρ ἐμποδίσουσιν ἀλλήλαις· καὶ πρὸς τὴν ὀλιγανθρωπίαν ἀναγκαῖον τὰς ἀρχεῖα οἷον, ὀβελίσκολύχνια τριῶν· ἐὰν οὖν ἔχῃ μὲν λέγειν πόσας ἀναγκαῖον ὑπάρχειν πάσῃ πόλει, ἢ πόσας οὐκ ἀναγκαῖον, δεῖ δ' ὑπάρχειν, ἔσαν αὖτις εἰδὼς ταῦτα συνάγοι, πρίας ἁρμόττει συνάγειν ἀρχὰς, εἰς μίαν ἀρχήν· ἁρμόττει δὲ τοῦτ' μὴ λελῆθέναι· πρίας δεῖ κατὰ τόπον ἀρχεῖα, πολλὰ δ' ἐπιμελεῖσθαι· καὶ ποίων ταὐτὰ χρὴ μίαν ἀρχὴν εἶναι κυρίαν· οἷον, εὐκοσμίας· πότερον ἐν ἀγορᾷ μὲν ἀγορανόμον· ἄλλον δὲ κατ' ἄλλον τόπον ἢ ταὐτὰ χρὴ τὸν αὐτόν· ἢ πότερον κατὰ τὸ πρᾶγμα δεῖ διαιρεῖν, ἢ κατὰ φύλ' αὐτούς· λέγω δ' οἷον ἑνὰ φυλάττειν εὐκοσμίας, ἢ ταὐτὸν ἄλλον· ἢ γυναικῶν· ἢ κατὰ τὰς πολιτείας δὲ, πότερον διαφέρει καθ' ἑκάστην ἢ τὸ τῶν ἀρχῶν γένος ἢ οὐθέν· οἷον, ἐν δημοκρατίᾳ ἢ ὀλιγαρχίᾳ· ἢ ἀριστοκρατίᾳ· ἢ μοναρχίᾳ· πότερον αἱ αὐταὶ μὲν εἰσιν ἀρχαὶ κύριαι· οὐκ ὀρθῶς δ' ἂν ὄξ ὁμοίων, ἀλλ' ἕτεραι ἐξ ἑτέρων· οἷον ἐν μὲν ταῖς ἀριστοκρατίαις ἐκ πεπαιδευμένων· ἐν δὲ ταῖς ὀλιγαρχίαις, ἐκ τῶν πλουσίων· ἐν δὲ ταῖς δημοκρατίαις ἐκ τῶν ἐλευθέρων· ἢ τυγχάνουσιν μὲν πάντες ἅπασαι καὶ

καὶ κατὰ τὰς τῶν διαφορὰς τῶν ἀρχῶν. ἔστι δ' ὅπου συμφέρουσιν αἱ αὐταὶ, ἃ ὅπου διαφέρουσιν. ἔνθα μὲν γὰρ ἀρμόττει μεγάλας ἔνθα δ' εἶναι μικρὰς τὰς αὐτάς. οὐ μὴν ἀλλὰ ἃ ἴδιόν τινές εἰσιν οἷοι, ἡ τῶν προβούλων. αὕτη γὰρ οὐδημοκρατική. βουλὴ δὲ δημοτικόν. δεῖ μὲν γὰρ εἶναί τι ριοῦτον, ὧν σωτηρίαν μελὲς ἔχει, τὸ δήμου προβουλεύειν. ὅπως ἀσχολῶν ἔχει. τοῦτο δὲ αὐτὸ ὀλίγοις τε ἀριθμοῦσιν, ὀλιγαρχικόν. τοὺς δὲ προβούλους ὀλίγους ἀναγκαῖον εἶναι τὸ πλῆθος. ὥστε τὸ ὀλιγαρχικόν. ἀλλ' ὅπου ἄμφω αὐταὶ αἱ ἀρχαὶ, οἱ πρόβουλοι καθίστανται ἐπὶ τοῖς βουλευταῖς. ὁμοῦ γὰρ βουλὴ τῆς δημοτικόν. ὁδὲ πρόβουλος ὀλιγαρχικόν. καταλύεται δὲ ἡ τῆς βουλῆς ἡδονὴ ἐν ταῖς τοιαύταις δημοκρατίαις. ἐν αἷς αὐτὸς σωρεὺς ὁ δῆμος, χρηματίζει περὶ πάντων. τοῦτο δὲ συμβαίνει ἐνίοτε ὅταν εὐπορίαν τις ᾖ ἡμιθέοις τοῖς ἐκκλησιάζουσι. σχολάζοντες γὰρ συλλέγονται πολλάκις. καὶ δικάζουσι καὶ βουλεύονται. παιδονόμος δὲ καὶ γυναικονόμος, καὶ εἷς ἄλλος ἄρχων κύριος ὅτι τοιαύτης τιμελείας ἀριστοκρατικόν. δημοκρατικὸν δ' οὔ. πῶς γὰρ οἷόν τε κωλύειν ἐξ ἐναντίας τῶν ἀπόρων. οὐδ' ὀλιγαρχικόν. πλουσίων γὰρ αἱ τῶν ὀλιγαρχούντων. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων, ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω μῖν. Περὶ δὲ τὰς τῶν ἀρχῶν καταστάσεις, πειρατέον ἐξ ἀρχῆς διελθεῖν. εἰσὶ δ' αἱ διαφοραὶ τριῶν τρισὶν ὅροις. ὧν σωτηρίαν μὲν ἅπασιν ἀναγκαῖον ποιεῖν τοὺς τρόπους. ὅτι δὲ τῶν τριῶν τούτων, τῷ μὲν, τίνες οἱ καθιστάντες τὰς ἀρχάς. δ' ἄλλο τι τῶν δ' ἐκτὸς τῶν. λοιπὸν δὲ τίνα τρόπον. ἑκάστου δὲ τῶν ἓξ τούτων διαφοραὶ ἓξ εἰσίν. ἢ γὰρ πάντες οἱ πολῖται καθιστᾶσιν, ἢ τινές, καὶ ἢ ἐκ πάντων. ἢ ἐκ τινῶν ἀφωρισμένων. οἷον, ἢ τιμήματι. ἢ γένει. ἢ ἀρετῇ. ἢ τινὶ τοιούτῳ ἄλλῳ. ὥσπερ ἐν Μεγάροις ἐκ τῶν συγκατελθόντων. ἢ συμμαχησάντων πρὸς τὸν δῆμον. καὶ ταῦτα ἢ αἱρέσει. ἢ κλήρῳ, πάλιν ταῦτα συνδυαζόμενα. λέγω δὲ, τὸ μὲν, τινές. τὸ δὲ, πάντες, καὶ τὸ

μὴν, ἐκ πάντων· τοὺς δ' ἐκ τίνων· καὶ τὰς μὲν, αἱρέσει· τὰς δὲ, κλήρῳ· τούτων δ' ἑκάστης ἔσον ταυτῆς διαφορᾶς, ὁποίτις ἁμαρτὴς ἡ γὰρ πάντες ἐκ πάντων αἱρέσει· ἢ πάντες ἐκ πάντων κλήρῳ καὶ ἐξ ἁπάντων, ἕως ἂν ἃ μέρος· οἷον, κατὰ φυλὰς καὶ δήμους· καὶ φατρίας, ἕως ἂν διέλθωσι πάντας τῶν πολιτῶν· ἢ ἀεὶ ἐξ ἁπάντων· καὶ τὰς μὲν, οὕτω· τὰς δὲ, ἐκείνως· πάλιν εἰ τινὲς οἰκαθισάντες ἢ ἐκ πάντων αἱρέσει· ἢ ἐκ πάντων κλήρῳ· ἢ ἐκ τίνων αἱρέσει ἢ ἐκ τίνων κλήρῳ· ἢ τὰς μὲν οὕτω τὰς δ' ἐκείνως λέγω δὲ τὰς μὲν ἐκ πάντων αἱρέσει· τὰς δὲ, κλήρῳ· ὡς τισὶ δώδεκα οἱ τρὶς ποιήσαντες τοὺς χωρὶς τοὺς δύο συνδυασμῶν· τούτων δ' αἱ μὲν δύο καταστάσεις, δημοτικαὶ· τὸ πάντας ἐκ πάντων αἱρέσει· ἢ κλήρῳ γίνεσθαι, ἢ ἀμφοῖν· τὸ μὲν κλήρῳ· τὸ δ' αἱρέσει τῶν ἀρχῶν· τὸ δὲ, μὴ πάντας ἅμα μὲν καθίστάναι, ἐξ ἁπάντων δ' ἢ ἐκ τίνων, ἢ κλήρῳ· ἢ αἱρέσει, ἢ ἀμφοῖν ἢ τὰς μὲν ἐκ πάντων· τὰς δ' ἐκ τίνων ἀμφοῖν· τὸ δὲ ἀμφοῖν λέγω, τὰς μὲν, κλήρῳ· τὰς δ' αἱρέσει· πολιτικόν· καὶ τὸ τινὰς ἐκ πάντων· τὰς μὲν, αἱρέσει καθιστάναι· τὰς δὲ κλήρῳ ἢ ἀμφοῖν, τὰς μὲν, κλήρῳ· τὰς δ' αἱρέσει· ὀλιγαρχικόν· ὀλιγαρχικώτερον δὲ καὶ τὸ ἐξ ἀμφοῖν· τὸ δὲ τὰς μὲν, ἐκ πάντων, τὰς δ' ἐκ τίνων, πολιτικὸν ἀριστοκρατικῶς· ἢ τὰς μὲν, αἱρέσει· τὰς δὲ, κλήρῳ· τὸ δὲ, τινὰς ἐκ τίνων ὀλιγαρχικόν· καὶ τὸ, τινὰς ἐκ τίνων· μὴ γυμνὸν δ' ὁμοίως καὶ τὸ τινὰς ἐκ τίνων ἀμφοῖν· τὸ δὲ τινὰς ἐξ ἁπάντων, τὸ δὲ ἐκ τίνων αἱρέσει πάντας, ἀριστοκρατικόν· οἱ μὲν οὖν τρόποι τῶν περὶ τὰς ἀρχὰς, τοσοῦτοί τὸν ἀριθμόν εἰσι· καὶ διήρηται κατὰ τὰς πολιτείας οὕτω· τίνα δὲ τίσι συμφέρει, ἢ πῶς δεῖ γίνεσθαι τὰς καταστάσεις ἑκάστοις τῶν ἀρχῶν, καὶ τίνες εἰσὶν, ἔσται φανερόν· λέγω δὲ δύναμιν ἀρχῆς· οἷον τὴν κυρίαν τῶν προσόδων· καὶ τὴν κυρίαν τῆς φυλακῆς· ἄλλο γὰρ εἶδος δυνάμεως, οἷον, στρατηγίας, καὶ τῆς τῶν περὶ τὴν ἀγορὰν συμβολαίων κυρίας· τὸν δὲ

πολὺ ἢ τῶν ξιῶν τὸ δικαστικὸν εἰπεῖν. λειπόμενον δὲ καὶ τούτων τοὺς πρόσους. καὶ τὸ πῶς αὐτῶν ὑποθέσιν. ὅτι δὲ διαφορὰ τῶν δικαστηρίων ἐστὶ τρισὶν ὅροις. ἐξ ὧν τι, καὶ πηλίκων καὶ ποίων. λέγω δὲ ἐξ ὧν μὲν, πότερον ἐκ πάντων ἢ ἐκ τινῶν. πηλίκων δὲ πόσα εἰσὶ δικαστήρια. τὸ δὲ ποίων, πότερον κληρωτὰ ἢ αἱρετὰ πρῶτον οὖν διαιρείσθω πόσα εἰσὶ δικαστήρια. ὅτι δὲ τὸν ἀριθμὸν, οὐκ ἐν μόνῃ βάθωσι τικόν. ἄλλο δὲ, εἴτισι τῶν κοινῶν ἀδικεῖ. ἕτερόν ὅσα εἰσὶ τῷ πολιτείαν φέρει. τέταρτον καὶ ἄρχουσι καὶ ἰδιώταις, ὅσα πηλίκημι δόσεων ἀμφισβητοῦσι. πέμπτον τὸ πηλίκων ἰδίων συναλλαγμάτων, ἐλεύθερον μέγεθος. καὶ παρὰ ταῦτα, τὸ, τι φονικὸν, ἢ τὸ ξενικόν. φονικῶν μὲν εἴδη, αὐτὴν τοῖς αὐτοῖς δικασταῖς, αὐτ' ἐνάλλοις. πηλίκων ἐκ πηλικοίας καὶ πηλίκων ἀκουσίων. καὶ ὅσα μὲν, ὁμολογεῖται. ἀμφισβητεῖται δὲ πηλίκου δίκαιου. τέταρτον δὲ ὅσα τοῖς φεύγουσι φόνου, ὡὶ καθόλῳ ὡὶ φέρεται. οἷον, ἀθώοις λέγεται μὴ ἐνσφρεαπῖ δικαστήριον. συμβαίνει δὲ τὰ τοιαῦτα ἐν τῷ παντὶ χρόνῳ. ὀλίγοις μὴ ἐν ταῖς μεγάλαις πόλεσι. τοῦ δὲ ξενικοῦ ἐν μὲν ξένοις πρὸς ξένους. ἄλλο ξένοις πρὸς ἀστούς. ἔτι δὲ παρὰ πάντα ταῦτα πηλίκων μικρῶν συναλλαγμάτων. ὅσα δραχμιαῖα. μὴ ὧν τὰ δραχμὰ καὶ μικρῷ πλείονος. δεῖ μὲν γὰρ καὶ πηλίκων γίνεσθαι κρίσιν. οὐκέτι μὲν πηλίκη εἰσὶ δικαστῶν πλῆθος. ἀλλὰ πηλίκων μὲν τούτων ἀφείσθω καὶ τῶν φονικῶν καὶ τῶν ξενικῶν. πηλίκη δὲ τῶν πολιτικῶν. λέγω μὲν. πηλίκων μὲν οὖν μὴ πηλίκων καλῶς, διαιρέσεις γίνονται καὶ τῶν πολιτειῶν αἱ κινήσεις. ἀνάγκη δ' ἢ πρὸ πάντας πηλίκων πάντων κρίνειν τὰ διῃρημένων. αἱρέσει ἢ κλήρῳ ἢ πάντας πηλίκων πάντων. τὰ μὲν κλήρῳ. τὰ δ' αἱρέσει. ἢ πηλίκων ἐνίων τὰ μὲν τῶν. τοὺς μὲν, κλήρῳ. τοὺς δ' αἱρετούς. οὕτω μὲν οὖν οἱ ξόπρι πέντε ἄρξεις τὸν ἀριθμὸν. τοσοῦτοι δ' ἕτεροι ἢ οἰκαστὸν μέρος. πάλιν γὰρ ἐκ πάντων καὶ οἱ δικάζοντες πηλίκων πάντων αἱρέσει ἢ ἐκ πάντων πηλίκων πάντων κλήρῳ ἢ τὰ μὲν, κλήρῳ. τὰ δὲ, αἱρέσει. ἢ

ἐνιαδὴ καὶ ζητεῖται περὶ τῶν αὐτῶν ἐκκλησιῶν καὶ αἱρετῶν. οὗτοι μὲν οὖν ὡς σφόδρα ἐλέχθησαν οἱ τρόποι τοῖς εἰρημένοις· ἔτι δὲ τὰ αὐτὰ συμβαίνοντα. λέγω δ' οἷον, τὰ μὲν ἐκ πάντων· τὰ δ' ἐκ τινῶν· τὰ δ' ἀμφοῖν· οἷον, εἰρῆ αὐτοῦ δικαζηλούειν· οἱ μὲν ἐκ πάντων, οἱ δ' ἐκ τινῶν· καὶ ἢ κλήρῳ, ἢ αἱρέσει ἢ ἀμφοῖν.

ὅσους μὲν οὖν ἐνδέχεται τρόπους εἶναι τὰ δικαστήρια, εἴρηται· τούτων δὲ τὰ μὲν πρῶτα δημοτικὰ ὅσα ἐκ πάντων ἢ περὶ πάντων· τὰ δὲ δυσὶ τισὶν ὀλιγαρχικά· ὅσα ἐκ τινῶν περὶ πάντων· τὰ δὲ τρίτα, ἀριστοκρατικά, ἃ πολιτικὰ καὶ ὅσα τὰ μέν, ἐκ πάντων· τὰ δ' ἐκ τινῶν.

τέλος τοῦ δ'.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ. ΤΟ Ε.

εἰ μὲν οὖν τῶν ἄλλων ὧν προειλόμεθα, ἱκανὸν εἴρηται περὶ πάντων· εἰ δὲ τίνων δὲ μεταβάλλουσιν αἱ πολιτεῖαι καὶ πόσων, καὶ ποίων, καὶ τίνες ἑκάστης πολιτείας φθοραὶ, καὶ ἐκ ποίων εἰς ποίας μάλιστα μεθίστανται, ἔτι δὲ σωτηρίαι τίνες, καὶ κοιναὶ καὶ χωρὶς ἑκάστης εἰσίν, ἔτι δὲ διὰ τίνων αὖ μάλιστα σώζοιτο τῶν πολιτειῶν ἑκάστη, συνεπόμενον ἐφεξῆς τοῖς εἰρημένοις· δεῖ δὲ πρῶτον ὑπολαβεῖν περὶ ἀρχῆς, ὅτι πολλαὶ γενέσεις τῶν πολιτειῶν, πάντων μὲν ὁμολογούντων τὸ δίκαιον, καὶ τὸ κατὰ τοῦτο ἰσόν, τούτου δ' ἁμαρτανόντων, ὥσπερ εἴρηται καὶ πρότερον· δῆμος μὲν γὰρ ἐγένετο, ἐκ τοῦ ἴσους ὅτι οὖν ὄντας, οἴεσθαι πάντως ἴσους εἶναι νομίζουσιν· ὀλιγαρχίαι δὲ, ἐκ τοῦ ἀνίσους ἔντινος ὄντας, ὅλως εἶναι ἀνίσους ὑπολαμβάνειν· καὶ τοῦ σίαν γὰρ ἀνίσου ὄντος, ἁπλῶς ἀνίσοι ὑπολαμβάνουσιν εἶναι· εἰσὶ δὲ οἱ μὲν, ὡς ἴσοι ὄντες, πάντων τῶν ἴσων ἀξιοῦσι μετέχειν· οἱ δ' ὡς ἀνίσοι ὄντες, πλεονεκτεῖν ζητοῦσι· τὸ γὰρ πλεῖον ἄνισον· ἔχουσι μὲν οὖν τι πᾶσαι δίκαιον· ἁμαρτημάσι δ' ἁπλῶς εἰσι· καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ὅταν μὴ κατὰ τὴν ὑπόληψιν ἑκάτεροι τυγχάνωσιν ἔχοντες μετέχωσι τῆς πολιτείας, στασιάζουσι· πάντων δὲ, δικαιότατοι μὲν ἀστασιάστοιεν, ἥκιστα.

τοῦτο πρὸ πουσιν οἱ καὶ τὸ ρετὴν διαφέροντες· μάλιστα γὰρ
δῆλον αὐτὸ ἴσους ἁπλῶς εἶναι τούτους μόνον· εἰσὶ δέ τινες
οἱ καὶ τὰ γένος ὑπερέχοντες, οὐκ ἀξιοῦσι τῶν ἴσων αὐτοὺς διὰ
τὴν ἀνισότητα ταύτην· ὥσπερ εἰς γὰρ εἶναι δοκοῦσιν, οἷς ὑπάρ
χει πρόγονων ἀρετή, καὶ πλοῦτος· ἀρχαὶ μὲν οὖν ὡς εἰπεῖν αὗ
ται· καὶ ὅσαι τῶν τοιούτων εἰσὶν, οὐδὲν ποιοῦσι· διὸ καὶ αἱ
μεταβολαὶ τίνουν δικαίως· οὐ τιμῶ δὲ πρὸς τὴν πολιτείαν ὅσοι
ἐκ τῆς καθεστηκυίας ἄλλως μετασπόσιν· οἷον, ἐκ δημοκρατίας
ὀλιγαρχίαν· ἢ δημοκρατίαν, ἐξ ὀλιγαρχίας, ἢ πολιτείαν, ἐξ
ἀριστοκρατίαν ἐκ ρύτῃ· ἢ ταύτ ὄξ ἐκείνῃ· οὐ τιδ' ὅσοι πρὸς τὴν καθεστη
κυῖαν πολιτείαν, ἀλλὰ τὸ μὴ κατάσχεσιν προαιροῦνται τὸ αὐ
τὸ, διὸ τῶν δ' εἶναι βούλονται ταύτῃ· οἷον, τὸ ὀλιγαρχίαν·
ἢ τὸ μοναρχίαν· ἔτι πρὸς τοῖς μᾶλλον ἢ ἧττον· οἷον, ἢ ὀλιγαρχίαν
οὖσαν, εἰς τὸ μᾶλλον ὀλιγαρχεῖσθαι, ἢ εἰς τὸ ἧττον· ἢ δημοκρατί
αν οὖσαν, εἰς τὸ μᾶλλον δημοκρατεῖσθαι· ἢ εἰς τὸ ἧττον· ὁμοίως
δὲ καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν πολιτειῶν· ἢ ἴσαι τὸ αὐτὸ ταθῶσιν, ἢ αὐξηθῶ
σιν· ἔτι πρὸς τὸ μέρος τίκινῆσαι τῆς πολιτείας· οἷον, ἀρχήν
τινα καταστῆσαι, ἢ ἀναιρεῖν· ὥσπερ ἐν λακεδαιμονίαις λύσαν
δρόν τινες ἐπεχείρησαν καταλῦσαι τὴν βασιλείαν· καὶ πάν
σαντο τὸν βασιλέα τὴν ἐφορείαν· ἢ ἐπὶ τὸ δέμνιον μετίβαλ
λεν ἡ πολιτεία κατὰ μέρος· ἀφ' ὅτι γὰρ τῶν φυλάρχων, βουλὴν
ἐποίησαν· εἰσὶ δὲ τὴν ἡλιαίαν ἐπάναγκες ὅλην· ἔτι τῷ τῷ πολι
τῶν μεταβάλλειν τὰς ἀρχάς, ὅταν ἐπιψηφίζηται ἀρχὴ τις·
ὀλιγαρχικὸν δὲ, καὶ ὁ ἄρχων ὀφεῖς ἦν ἐν τῇ πολιτείᾳ ταύτῃ·
πάντων γὰρ διὰ τὸ αὐτὸν ἡ στάσις· οὐμὴν τοῖς ἀνίσοις ὑπάρχει
ἀναλογῆν· αἰεὶ γὰρ βασιλεία ἀνίσος, ἐὰν ᾖ ἐν ἴσοις· ὅλως
γὰρ τὸ ἴσον ζητοῦντες στασιάζουσιν· ἔστι δὲ διττὸν τὸ ἴσον· τὸ μὲν
ἀριθμῷ, τὸ δὲ κατ' ἀξίαν λέγω δὲ ἀριθμῷ μὲν, τὸ
πλήθει ἢ μεγέθει ταὐτὸ καὶ ἴσον· κατ' ἀξίαν δὲ τὸ τῷ λόγῳ· οἷον
ὑπερέχει κατ' ἀριθμὸν μὲν ἴσον τὰ δίκαια τοῖν δυοῖν· καὶ ταῦτα

τοῦ χωὸς.

γὰρ ὀλίγοις. λέγω δὲ τὴν ἀριθμῷ τῶν ὀλίγων. ἢ ταῦτα ὄντως ἴσον μέρος τοῦ δύο τὴν ἄρχων. εἰ δὲ μὴ ἔστι δυοῖν. ἀμφοῖν δὴ μέσον. ὁμολογοῦντες ἢ τὸ ἀπλῶς εἶναι δίκαιον, τὸ κατ' ἀξίαν διαφέρον. καθάπερ εἰρήκαμεν πρότερον. οἱ μὲν ὅτι ἐὰν κατά τι ἴσοι ὦσιν, ὅλως ἴσοι νομίζουσιν εἶναι. οἱ δ' ὅτι ἐὰν κατά τι ἄνισοι, πάντων ἀνίσων ἀξιοῦσιν ἑαυτούς. διὸ καὶ μάλιστα δύο πάντων πολιτεῖαι. δῆμος καὶ ὀλιγαρχία. εὐγένεια γὰρ καὶ ἀρετὴ ἐν ὀλίγοις. τοῦτο δ' ἐν πλείοσιν. εὐγένεις γὰρ καὶ ἀγαθοὶ οὐδαμοῦ ἑκατόν. οὐ πολλοὶ δὲ πολλαχοῦ. τὸ δὲ ἁπλῶς πάντη καθ' ἑκατέραν τὴν ταύτην ἴσον τῷ φαῦλον. φανερὸν δ' ἐκ τοῦ συμβαίνοντος. οὐδεμία γὰρ μόνιμος ἐκτὸς τούτων πολιτειῶν. τοῦτον δ' αἴτιον, ὅτι ἀδύνατον ἀπὸ τοῦ πρώτου καὶ τοῦ ἐν ἀρχῇ ἁμαρτηθέντος, μὴ ἀπαντᾶν εἰς τὸ τέλος κακόν τι. διὸ δεῖ τὸ μὲν, ἀριθμητικῇ ἰσότητι χρῆσθαι. τὸ δὲ, τῇ κατ' ἀξίαν. ὅμως δὲ ἀσφαλεστέρα καὶ ἀστασίαστος μᾶλλον ἡ δημοκρατία, τῆς ὀλιγαρχίας. οἱ μὲν γὰρ τοῖς ὀλιγαρχίαις, ἐγγίνονται δύο. ἥ τε πρὸς ἀλλήλους στάσις. καὶ ἔτι ἡ πρὸς τὸν δῆμον. οἱ δὲ τοῖς δημοκρατίαις, ἡ πρὸς τὴν ὀλιγαρχίαν μόνον. αὐτῷ δὲ πρὸς αὐτὸν, ὅτι καὶ ἄξιον εἰπεῖν, οὐκ ἐγγίνεται τῶν δήμων στάσις. ἔτι δὲ ἧττον ἐκτῶν μέσων πολιτεία ἐγγυτέρω τοῦ δήμου, ἢ ἢ τῶν ὀλίγων, ἥπερ ἐστὶν ἀσφαλεστάτη τριῶν πολιτειῶν, ἐπεὶ οὐδὲ τοῦ πολὺ ἐκ τούτων αἱ στάσεις γίνονται. καὶ αἱ μεταβολαὶ περὶ τὰς πολιτείας, μᾶλλον καθόλου πρῶτον τὰς ἀρχὰς ἢ τὰς αἰτίας αὐτῶν. εἰσὶ δὲ χρὴ ὡς εἰπεῖν τρεῖς τὸν ἀριθμόν. ἃς διαληπτέον καθ' αὑτὰς τύπῳ πρῶτον. δεῖ γὰρ λαβεῖν πῶς τι ἔχοντας στασιάζουσι. καὶ τίνων ἕνεκεν. καὶ τρίτον, τίνες ἀρχαὶ γίνονται τῶν πολιτικῶν παραχῶν. καὶ τῶν πρὸς ἀλλήλας στάσεων. τοῦ μὲν οὖν αὐτοὺς ἔχειν πρὸς τὴν μεταβολὴν αἰτίαν καθόλου μάλιστα θετέον. περὶ ἧς ἤδη τυγχάνομεν

εἰρηκότος· οἱ μὲν γὰρ ἰσότητος οἴονται μέτοχον εἶναι τὸ δίκαιον, οἱ δὲ
μείζονος εἶναι φασὶν ἔχειν τὸ ἄνισον, οἱ δὲ τοῦ ἴσου τοῖς πλεονεκτοῦσιν· οἱ δὲ
τῆς ἀνισότητος καὶ τῆς ὑπεροχῆς· ἀν' ὑπολαμβάνωσιν ὄντες
ἄνισοι μὴ πλέονέχειν· ἀλλ' ἴσον ἢ ἔλαττον· φύσει μὲν οὖν ἐστιν οὐ
πάθει δίκαιον· ὅτι ἦν ἀδίκως· ἐλάττους τὸ δ' ὄντες ὅπως ἴσοι ὦσι
σοσιάζουσι· τοῖς ἴσοι ὄντες ὅπως μείζους· πῶς μὲν οὖν ἔχοντες
σοσιάζουσιν, εἰρηται· περὶ ὧν δὲ σοσιάζουσιν, ὅτι κέρδος καὶ
τιμὴ καὶ τούτων τινὰ τούτοις· καὶ γὰρ ἀτιμίαν φεύγοντες ζη-
μίαν, ἢ ὑπὲρ αὐτῶν, ἢ τῶν φίλων, σοσιάζουσιν ἐν τοῖς πό-
λεσιν· αἰδ' αἰτίαι καὶ ἀρχαὶ τῶν κινήσεων, ὅθεν αὐτοί τινες πα-
θόντες τὸν εἰρημένον τρόπον καὶ περὶ τῶν λεχθέντων, ὅτι
μὲν ὡς τὸν ἀριθμὸν ἐπὶ ἀτυχοῦσιν οὖσαι· ὅτι δ' ὡς πλεί-
ους· ὧν δύο μὲν ὅτι ταυτὰ τοῖς εἰρημένοις· ἀλλ' οὐχ ὡσαύτως·
διὰ κέρδος γὰρ καὶ διὰ τιμὴν παροξύνονται πρὸς ἀλλήλους·
οὐχ ἵνα κτήσωνται σφίσιν αὐτοῖς ὥσπερ εἴρηται πρότερον·
ἀλλ' ἑτέρους ὁρῶντες· τοὺς μὲν, δικαίως τοὺς δ' ἀδίκως πλε
ονεκτοῦντας τούτων· ἔτι διὰ ὕβριν· διὰ φόβον· διὰ ὑπερο-
χήν· διὰ καταφρόνησιν· διὰ αὔξησιν τινὰ παρὰ τὸν ἀνάλογον·
ἔτι δὲ ἄλλον τρόπον, διὰ εὐεπιθείαν· διὰ λιχνείαν· διὰ μικρότη-
τα· διὰ ἀνομοιότητα· τούτων δὲ, ὕβρις μὲν ἡ κέρδος, τίνα ἔχουσι
δύναμιν, καὶ πόσα αἴτια, σχεδὸν ὅτι φανερόν· ὑβρίζοντων τε γὰρ
τῶν ἐφ' ἑαυτοῖς ἀρχαῖς καὶ πλεονεκτούντων, σοσιάζουσι καὶ πρὸς
ἀλλήλους καὶ πρὸς τὰς πολιτείας τὰς διδούσας τὴν ὑβρίσαν·
ἡδὲ πλεονεξία γίνεται, ὁτὲ μὲν, ἀπὸ τῶν ἰδίων· ὁτὲ δὲ, ἀπὸ
τῶν κοινῶν· δῆλον δὲ καὶ ἡ τιμή· καὶ τί δύνανται καὶ πῶς αἱ
τίαι σώζουσι· καὶ γὰρ αὐτοὶ, ἀτιμαζόμενοι καὶ ἄλλους ὁρῶν-
τες τιμωμένους, σοσιάζουσι· ταῦτα δὲ ἀδίκως μὲν γίνεται·
ὅταν παρὰ τὴν ἀξίαν ἢ τιμῶνται τινες, ἢ ἀτιμάζωνται·

δικαίως

δικαίως ἢ ὅταν κατὰ τὴν ἀξίαν· δυσπερχὲς δέ, ὅταν τὸ ἧττον τῇ δυνάμει μείζων· ἢ εἷς· ἢ ὀλίγοι· ἢ κατὰ τὴν πολιτείαν τὴν δύναμιν τοῦ πολιτεύματος· σπάνιον γὰρ εἰωθέναι ἐκτῆσθαι τοιούτων μοναρχίαν, ἢ δυναστείαν· διὸ φιλαρχοῦσιν ὀργανίζειν· οἷον, φιλάργυροι καὶ φιλότιμοι· καὶ τοιοῦτον ἐξαρχῆς ὁρᾶν ὅσον μὴ φέρουσι τοὺς τοσοῦτον ὑπερέχοντας· ἢ ἐάσαντας χρῆσθαι ἐᾶσθαι ὕστερον· διὰ δὲ φόβον συνίστανται οἱ τὴν δίκην κρίνοντες δεδιότες, μὴ δῶσι δίκην· καὶ οἱ μέλλοντες ἀδικεῖσθαι βουλόμενοι φθάσαι πρὶν ἀδικηθῆναι· ὥσπερ ἐν Ῥόδῳ συνέβησαν οἱ νεωτέροι τὸν δῆμον· διὰ τὰς ἐπιφερομένας δίκας· διὰ καταφρόνησιν δὲ καὶ συνίστανται, καὶ ἐπιτίθενται· οἷον, ἐν τοῖς ὀλιγαρχίαις ὅταν πλείους ὦσιν, οἱ μὴ μετέχοντες τῆς πολιτείας· κρείττους γὰρ οἴονται εἶναι, καὶ ἐν τοῖς δημοκρατίαις, οἱ δυνατοὶ καταφρονήσαντες τῆς ἀταξίας· καὶ ἀναρχίας· οἷον, καὶ ἐν Θήβαις μετὰ τὴν ἐν Οἰνοφύτοις μάχην· καὶ ἐν Μεγάροις, ἡ δημοκρατία διεφθάρη· καὶ ἡ μεγαρέων διὰ ταξίαν καὶ ἀναρχίαν ἡττηθέντων· καὶ ἐν Συρακούσαις, πρὸ τῆς γέλωνος τυραννίδος· καὶ ἐν Ῥόδῳ ὁ δῆμος πρὸ τῆς ἐπὶ ναυσὶ στάσεως· γίνονται δὲ καὶ διὰ ξενικὸν τὸν παρὰ τὸ ἀνάλογον, μεταβολαὶ τῶν πολιτειῶν· ὥσπερ γὰρ σῶμα ἐκ μερῶν σύγκειται, καὶ δεῖ αὐξάνεσθαι ἀνάλογον, ἵνα μένῃ σύμμετρία· εἰ δὲ μή, φθείρεται· ὅταν ὁ μὲν ποὺς πηχάων γένηται, τὸ δ' ἄλλο σῶμα δυοῖν σταδιαῖν· ἐνίοτε δὲ, κἂν εἰς ἄλλο ζῷον μεταβάλλοι μορφὴν εἰ μὴ μόνον κατὰ τοσοῦτον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ ποιὸν αὐξάνοιτο παρὰ τὸ ἀνάλογον, οὕτω καὶ πόλις σύγκειται ἐκ μερῶν, ὧν πολλάκις λανθάνοιτ' ἂν αὐξανόμενον· οἷον, τὸ τῶν ἀπόρων πλῆθος, ἐν ταῖς δημοκρατίαις καὶ πολιτείαις· συμβαίνει δ' ἐνίοτε τοῦτο καὶ διὰ τύχας· οἷον, ἐν τοῖς ἀρίστοις ἡττηθέντων καὶ ἀπολομένων πολλῶν ἐνωμένων

ὑπὸ τῶν ἀπόρων· μικρὸν ὕστερον τῶν μηδικῶν. δημοκρατία ἐγένετο ἐκ πολιτείας· καὶ ἐν ἀρχῇ τῶν ἐν τῇ ἑβδόμῃ ἀπολομένων, ὑπὸ λεοκόμους τοῦ λάκωνος, ἠναγκάσθησαν παραδέξασθαι τῶν βελτίονων τινάς· καὶ ἐν ἀθήναις ἀτυχήσαντων τινῶν, οἱ πένητες ἐλάττους ἐγένοντο, διὰ τὸ ἐκ καταλόγου στρατεύεσθαι ὑπὸ τὸν λακωνικὸν πόλεμον· συμβαίνει δὲ τοῦτο καὶ ἐν ταῖς δημοκρατίαις· ἧττον δὲ· πλείονων γὰρ τῶν πόρων πενομένων ἢ τῶν σιτῶν αὐξανομένων μεταβάλλουσιν εἰς ὀλιγαρχίας ἡδέως εἰς· μεταβάλλουσι δ' αἱ πολιτεῖαι, ἢ ἀνάλυσίσως, διὰ τὰς ἐλευθείας ὥσπερ ἐν ἡραία· ἐξαίρετ' δὲ διὰ τοῦτο, ἐποίησαν κληρωτούς, ὅτι ἦρουν τοὺς ἐλευθερομένους· καὶ ὀλιγαρχείαν, ὅταν ἐάσωσιν εἰσπίπτειν ἀρχὰς τὰς κυρίας πανελεύθερους μὴ τῆς πολιτείας φίλους ὥσπερ ἐν ὠρεῷ κατελύθη ὀλιγαρχία, τῶν ἀρχόντων ὑπομένων ἡραακλεοδώρου· ὃς ἐξ ὀλιγαρχίας πολιτείαν καὶ δημοκρατίαν κατεσκεύασεν· ἔτι δὲ τὸ παραμικρόν· λέγω δὲ παρὰ μικρὸν, ὅτι πολλάκις λανθάνει μεταλλάττουσα μεταβάσεις τῶν νομίμων· ὅταν παρορῶσι τὸ μικρὸν ὥσπερ ἐν ἀμβρακίᾳ μικρὸν ἦν τὸ τίμημα· τέλος δ' οὐθὲν ὅσον ἦρχον· ὡς ἔγγιον ἢ μηδὲν διαφέρον, τοῦ μηδὲν τὸ μικρόν· σωσιωτικὸν δὲ καὶ τὸ μὴ ὁμόφυλον, ἕως ἂν συμπνεύσῃ· ὥσπερ γὰρ οὐδ' ἐκ τοῦ τυχόντος πλήθους πόλις γίνεται, οὕτως οὐδ' ἐν τῷ τυχόντι χρόνῳ· διὸ ὅσοι ἥδησαν οἴκους ἐδέξαντο ἢ ἐποίκους οἱ τύραννοι ἐποίησαν· οἷον, τροιζηνίοις, ἀχαιοὶ συνῴκισαν σύβαριν· εἶτα τελείους οἱ ἀχαιοὶ γενόμενοι, ἐξέβαλον τοὺς ξοιζηνίους· ὅθεν τὰς ἀρὰς συνέβη τοῖς συβαρίταις· ἢ ἐνθουσιάζουσι συβαρίταις τοῖς συνοικήσασι· τύραννος ἐκτεῖναι γὰρ ἀξιοῦντες, ὡσσφέτερας τὴν χώραν ἐξέπεσον· ἢ βυζαντίοις οἱ πρῶτοι ἐπιβαλόμενοι φωραβώτης, ἐξέπεσον διὰ μάχης· καὶ ἀντισσαῖοι τοὺς χίωνφυπάδασ

ων φυτεύσας, εἰς δεξάμενοι, διὰ μάχης ἐξέβαλον. ζακλαῖοι
δὲ σαμίους ὑποδεξάμενοι, ἐξέπεσον καὶ αὖ τοί· ἡ δὲ στολλω-
νειάτων οἱ ἐν τῷ νῦξ εἰνεσίπωτω, ἐποίκους ἐπαγαγόμενοι, ε-
σασίασαν· καὶ συρρακούσιοι μετὰ τὸ τυραννικὰ, τοὺς ξέ-
νους καὶ τοὺς μισθοφόρους πολίτας ποιησάμενοι, ἐσασίασαν,
καὶ εἰς μάχην ἦλθον· καὶ ἀμφιπολῖται δεξάμενοι χαλκιδέων
ἀποίκους, ἐξέπεσον ὑπὸ τούτων οἱ πλεῖστοι αὐτῶν· σασιάζουσι
δ' ἐνίοτε καὶ τοῖς ὀλιγαρχίαις οἱ πολλοὶ, ὡς ἀδικούμενοι, ὅτι οὐ-
μετέχουσι τῶν ἴσων, καθάπερ εἴρηται πρότερον, ἴσοι ὄντες·
ἐνίοτε δὲ τοῖς δημοκρατίαις οἱ γνώριμοι, ὅτι μετέχουσι τῶν ἴσων
οὐκ ἴσοι ὄντες· σασιάζουσι δὲ ἐνίοτε καὶ πόλεις, καὶ διὰ τοὺς
τόπους, ὅταν μὴ φυσικῶς ἔχῃ ἡ χώρα πρὸς τὸ μίαν εἶναι πόλιν·
οἷον, ἐν Κλαζομεναῖς οἱ ἐπὶ χύτρῳ, πρὸς τοὺς ἐν νήσῳ· καὶ κο-
λοφώνιοι καὶ νοτιεῖς· καὶ ἀθηνήσιν οὐχ ὁμοίους εἰσὶν, ἀλλὰ
μᾶλλον δημοτικοὶ οἱ τὸν πειραιᾶ οἰκοῦντες τῶν τὸ ἄστυ· ὥσπερ
γὰρ ἐν ῥῆσι πολέμοις, αἱ διαβάσεις τῶν ὀχετῶν καὶ τὰ στόμια μι-
κρῶν, διασπῶσι τὰς φάλαγγας, ὅτως ἔοικε πᾶσα διαφορὰ πρὸς
ἓν διάστασιν· μετίστη μὲν οὖν ἴσως διάστασις, ἀρετὴ καὶ μοχθη-
ρία· εἴ τε πλοῦτος καὶ πενία· οὕτω δὲ καὶ ἑτέρα ἑτέρας μᾶλλον· ὧν
μία καὶ εἰρημένη ἐστί· γίνονται μὲν οὖν αἱ στάσεις οὐ περὶ μι-
κρῶν, ἀλλ' ἐκ μικρῶν· σασιάζουσι δὲ περὶ μεγάλων· μάλιστα
δὲ καὶ αἱ μικραὶ ἰσχύουσιν ὅταν ἐν τοῖς κυρίοις γένωνται· οἷον
συνέβη καὶ ἐν συρακούσαις ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις· μετέ-
βαλε γὰρ ἡ πολιτεία ἐκ δυοναρχίσεων σασιασάντων ἐν ταῖς
ἀρχαῖς ὄντων, περὶ ἐρωτικὴν αἰτίαν. θυτέρου γὰρ ἀποδη-
μοῦντος, ἐπείρος ὢν τις, τὴν ἐρώμενον αὐτοῦ ὑπεποιήσα-
το· πάλιν δὲ ἐκεῖνος τούτῳ χαλεπήνας, τὴν γυναῖκα αὐτοῦ
ἀπέπεισεν ὡς αὐτὸν ἐλθεῖν· ὁθὴν προσλαμβάνοντες τοὺς

ψυχῇ πολίτῶν, διεφθαρμένην πάντως· διόπερ ἀρχομένων
λαμβάνεσθαι δεῖ τῶν τοιούτων καὶ διαλύειν τὰς τῶν ἡγεμόνων
καὶ δημαγωγῶν στάσεις· ἐν ἀρχῇ γὰρ γίνεται τὸ ἁμάρτημα·
ἡ δ' ἀρχὴ λέγεται ἥμισυ εἶναι παντός· ὥστε καὶ τὸ ψαύειν τῇ μι-
κρὸν ἁμάρτημα, ἀνάλογον ὂν πρὸς τὰς ἐν τοῖς ἄλλοις μέ-
ρεσιν· ὅλως δὲ αἱ τῶν ἐνδήμων στάσεις σωτηρίαν ποιοῦ-
σιν καὶ τὴν ὅλην πόλιν· οἷον, ἐνέστη αἰσχύνη μετὰ τὸ δημοτι-
κὰ· δύο ἀδελφῶν περὶ τῆς πατρῳωνομίας διενεχθέντων· ὁ
μὲν γὰρ ἀπορώτερος, ὡς οὐκ ἀποφαίνοντος θατέρου τὴν οὐ-
σίαν οὐδὲ τὸν θησαυρὸν ὃν εὗρεν ὁ πατήρ, προσήγετο τοὺς δημο-
τικούς· ὁ δ' ἕτερος ἔχων οὐσίαν πολλὴν τοὺς εὐπόρους· καὶ συ-
δελφοῖς, ἐκκλησίας γενομένης διαφορᾶς, ἀρχὴ παθῶν ἐγέ-
νετο τῶν στάσεων τῶν ὕστερον· ὁμοῦ γὰρ, οἱονεὶ σύμπτω-
μα, ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὴν μύμφην, οὐλαβὼν ἀπῆλθεν· οἵδ' ὡς
ὑβριθέντος· ἐνέβαλον τῶν ἱερῶν χημάτων θύοντος· κἄπειτα
ὡς ἱερόσυλον ἀπέκτειναν· εἰ περὶ μιᾶς λήμης δὲ ἐξεπικλή-
ρων στάσεως γενομένης, πολλῶν ἐτύγχανε τὸ ἀρχὴ κακῶν· καὶ γὰρ
πολέμου τοῦ πρὸς Ἀθηναίους, ἐνῷ πάχης ἔλαβε τὴν πόλιν
αὐτῶν· τιμοφάνους γὰρ τῶν εὐπόρων τινὸς καταλιπόντος
δύο θυγατέρας, ὁ πενιχρὸς θεὶς καὶ οὐλαβὼν τοῖς ἡέσιν αὐ-
τοῦ, δόξαν ἔσχε, ἧς ἐξετῆς στάσεως· ἦ τοὺς Ἀθηναίους παρώξυνε
πρόξενος ὢν τῆς πόλεως· καὶ ἐνφωκεῦσιν ἐξεπικλήρου στά-
σεως γενομένης περὶ μνασίαν τὸν μνήσωνος πρᾶ· ἡ δὲ θυγατρά
τη τὸν ὀνομάρχου· ἦν δὲ σις αὕτη, ἀρχὴ τοῦ ἱεροῦ πολέμου κα
τέστη τοῖς Φωκεῦσι· μετέβαλε δὲ καὶ ἐν ὠδαῖς μνῷ ἡ πολιτεία
ἐκπαμικῶν· ὑπομνησθυάμενος γάρ τις θυγατέρα, ὡς ἐζη-
μίωσεν αὐτὸν ὁ τοῦ ὑπομνησθέντος πατήρ, γενόμενος
τῶν ἀρχόντων, ἄτερος συμπαρέλαβε τοὺς ἐκ τοῦς τῆς πο-
λιτείας ὡς ἐπὶ τὴν γεναθεῖσ· μεταβάλλουσι δὲ καὶ εἰς ὀλιγαρχίαν
καὶ εἰς

καὶ εἰς δῆμον, καὶ εἰς πολιτείαν, ἐκ τοῦ ὠδικημῆσάι τι ἢ αὐξη
θῆναι· ἢ ἀρχεῖον ἢ μόριον τῆς πόλεως· οἷον, ἢ ἐὰν ἀρείῳ πάγῳ βου-
λὴ ὠδικημήσασα ᾖ τοῖς μηδικοῖς, ἐδοξεσωτὸν ὀτύραννον ποιή-
σαι τὴν πολιτείαν· καὶ πάλιν ὀναυτικὸς ὄχλος γενόμενος αἴ
τιος τῆς περὶ σαλαμῖνα νίκης· καὶ διὰ ταύτης τῆς ἡγεμο-
νίας, καὶ διὰ τὴν καταθάλαττιαν δύναμιν, τὴν δημοκρα-
κρατίαν ἰσχυροτέραν ἐποίησε· καὶ ἐναύαρχοι οἱ τὸν ὠδικη-
μήσαντες, περὶ τὴν σικελικὴν μάχην τὴν πρὸς λακεδαι-
μονίους, ἐπεχείρησαν καταλύειν τὸν δῆμον· καὶ σφοδρακού-
σαντος ὁ δῆμος αἴτιος γενόμενος τῆς νίκης τοῦ πολέμου, τοῦ πρὸς
ἀθηναίους, ἐκ πολιτείας εἰς δημοκρατίαν μετέβαλε· καὶ τὸν
χαλκιδικὸν φόξον τὸν τύραννον μετὰ τῶν γνωρίμων ὁ δῆμος ἀπέ
λωλε, ὠθυὸς εἴχετο τῆς πολιτείας· καὶ ἐναμβρακικὴν πάλιν
ὡσαύτως πεισάνδρου συνεκβαλὼν τοῖς ἰδίοις μέτοις ὁ δῆ
μος τὸν τύραννον, εἰς ἑαυτὸν περιέστησε τὴν πολιτείαν. ἔτι ὅλως
δὴ δεῖ τοῦτο μὴ λανθάνειν ὡς οἱ δυνάμεως αἴτιοι ὀχλικοὶ
καὶ ἰδιῶται καὶ ἀρχαὶ καὶ φυλαὶ, καὶ ὅλως μέρος καὶ ὁ-
ποιονοῦν πλῆθος, στάσιν κινοῦσιν· ἡ γὰρ οἰ τούτοις φθονοῦν τὶς
τιμωμένοις, ἄρχουσι τῆς στάσεως, ἢ οὗτοι διὰ τὴν ὑπεροχὴν
οὐθέλουσι μένειν ἐπὶ τὸν ἴσον· κινοῦνται δ' αἱ πολιτεῖαι, καὶ
ὅταν τὰ μόρια τὰ εἶναι δοκοῦντα μέρη τῆς πόλεως, ἰσάζῃ ἀλ
λήλοις· οἷον οἱ πλούσιοι τῷ δήμῳ· μέσον δ' ἢ μικρὸν ἢ μηθὲν πέμ
πτων· οὐ γὰρ πολὺ ὑπερέχει ὁποτερονοῦν τῶν μερῶν, πρὸς τὸ
φανερῶς κρεῖττον, τὸ λοιπὸν οὐθέλειν δύνασθαι· διὸ καὶ οἰκα-
τάρετὴν διαφέρουσι, οὐ ποιοῦσι στάσιν ὡς εἰπεῖν· ὀλίγοι γὰρ γί
γνονται πρὸς πολλούς· καθόλου μὲν οὖν περὶ πάσας τὰς πολι-
τείας αἱ ἀρχαὶ καὶ αἱ τῆς στάσεως εἰσὶ μεταβολῶν, ἓν τοῦτον ἔχουσι
τὸν τρόπον· κινοῦσι δὲ τὰς πολιτείας ὁτὲ μὲν, δι' αὐτὰς· ὁτὲ δὲ δι' ἄλ-
λας· δι' αὐτὰς μὲν, ἡνίκα ὑπάρχῃ, ἢ ὕστερον αὐτὰ καλόμενα.

καὶ γὰρ καὶ αὐτοὶ πλήθη· ὅτε μὲν γὰρ ἐξανέστησαν τὸ πρῶτον
ἑκόντων μεταβαλόντων τὴν πολιτείαν· εἶθ' ὕστερον βίᾳ κατέχόν-
των ἀκόντων, οἷον, ὧν τῶν τριακοσίων τὸν δῆμον ἐξανέστησαν
φάσκοντες τὸν βασιλέα χρήματα παρέξειν πρὸς τὸν πόλε-
μον τὸν πρὸς λακεδαιμονίους· ψευσάμενοι δὲ, κατέσχον ἐπει
ρῶντο τὴν πολιτείαν· ὅτε δὲ ἐξ ἀρχῆς τυπείσαντες, καὶ ὕ-
στερον πάλιν πειθόντων ἑκόντων ἄρχουσιν αὐτῶν· ἁπλῶς μὲν οὖν
περὶ πάσας τὰς πολιτείας, ἐκ τῶν εἰρημένων συμβέβηκεν
γνέσθαι τὰς μεταβολάς· καθ' ἕκαστον δ' εἶδος πολιτείας ἐκ
τούτων μερίζοντας, τὰ συμβαίνοντα δεῖ θεωρεῖν· αἱ μὲν οὖν
δημοκρατίαι μάλιστα μεταβάλλουσι, διὰ τὴν τῶν δημαγω-
γῶν ἀσέλγειαν· τὰ μὲν γὰρ ἰδίᾳ συκοφαντοῦντες τοὺς τὰς
οὐσίας ἔχοντας, συνεφοῦσιν αὐτούς· συναγει γὰρ καὶ φύσει
ἐχθίστους ὁ κοινὸς φόβος· τὰ δὲ, κοινῇ, τὸ πλῆθος ἐπάγοντες
ἢ τοῦ μὴ πλοῦν αὔτις ἴδιον ποιούμενον οὕτω· ἢ γὰρ χώ, ἡδη-
μοκρατία μετίβαλε λειτουργῶν ἐγγενομένων δημαγωγῶν· οἱ μὲν
γνώριμοι σιωπῶσιν· ὀλίγοι δ' εἰσὶν· ἐὰν δὲ ἀδικεῖσθαι δοκῶσι
ἐπὶ μέγα φρονοῦσι μάλιστα τῆς ἐλευθερίας, ἣν ἀφαιρεῖται
μάλιστα ἡ δημοκρατία, τὸ ἄρχειν καὶ τὸ κατὰ τὸν νόμον·
ἀλλὰ κολακεύοντες τὸν δῆμον, καὶ τὰ ἐκείνου ἀεὶ ἐπαίροντες
ἰσχύουσιν· διὸ καὶ τὰς πολιτείας ἀναγκαῖον ἢ τὸν νόμον
εἶναι κυρίους τῶν πολιτευομένων, ἢ τὸν δῆμον· καὶ τοῦτο
δεῖ ποιεῖν ὅπως ἂν ὁ δῆμος ᾖ τοιοῦτος οἷος ὁ νόμος· τὰς δὲ
πολλὰς τῶν δημοκρατιῶν οὐ τοιούτους ἀλλὰ τοὺς δημαγω-
γοὺς κυρίους εἶναι· ἀναιρεῖται γὰρ ὁ νόμος ὑπὸ τούτων· καὶ
τὸ τοιοῦτον δῆμον μόναρχον εἶναι συμβαίνει· πολυσύστατος
γὰρ καὶ οὐ δυνατὸς ἐπὶ πολλοῖς ἄρχειν· ἐὰν δὲ καὶ τὰς ἀρχὰς
ἐπιτρέπῃ τοῖς νόμοις ἄρχειν, καὶ τούτου ὑπάρχει· ἀλλ' ἐὰν
μὲν πολλοὶ ὦσι μέσοι, ἀδύνατον· ἐὰν δὲ ὀλίγοι, ἰσχυροὶ
εἰσὶν οἱ τοὺς νόμους ἄρχοντες· καὶ ὁ δῆμος ἀναγκαίως
μόναρχος γίνεται· ἰσχυρὸς γὰρ ἐστὶν εἷς ἐκ τῶν πολλῶν·
διὸ καὶ ἡ τοιαύτη δημοκρατία μοναρχεῖται· ἔτι δὲ μᾶλλον
ἐπιτείνει τὴν μοναρχίαν διὰ τὸ μάλιστα τοῦτον ἐπιτρέπειν
τὸν δῆμον· ἐπιτρέπει δὲ διὰ τὸ βούλεσθαι ἀπολαύειν τῶν
τοῦ πλουσίου· καὶ ἡ τοῦ δημαγωγοῦ δὲ ἰσχὺς ἐπὶ τὴν τοῦ
δήμου ἐπιδίδωσιν· ἐκεῖνος γὰρ τοῖς πολλοῖς πιστεύεται·
τοῦτον

τοῦτον ἐχούσας τὸν τρόπον· ὅτι μὲν γὰρ ἴνα χαρίζωνται ἀδικοῦντες τὰς γυναῖκας σωφρονίζεσθαι ἢ τὰς οὐσίας ἀναδάσουσι ποιοῦντες ἢ τὰς προσόδους τοῖς λειτουργίαις· ὅτι δὲ, διαβάλλοντες ἵνα ἔχωσι δημεύειν τὰ κτήματα τῶν πλουσίων· ὧν δὲ τῶν ἀρχαίων, ὅτι μόνοι τοῦτο τὸ δημαγωγὸς ἀσφαλὲς, εἶναι τυραννίδα μεταβάλλον· καλὸν γὰρ οἱ πολῖται τὰ ἀρχαῖα τυραννοῦν, ἐκ δημαγωγῶν γιγνόμενοι· αἴτιον δὲ τοῦ τὸ μὲν ἐπιεικῆ εἶναι μὴ, ὅτι τὸ μὲν, οἱ δημαγωγοὶ ἦσαν ἐκ τῶν στρατηγούντων· τὸ γὰρ πολὺ εἶναι οἱ ἦσαν λέγειν· νῦν δὲ τῆς ῥητορικῆς ἠυξημένης, οἱ δυνάμενοι λέγειν δημαγωγοῦσι μᾶλλον διὰ πειθανὴ τὴν πολεμικὴν, ὀλίγοι τιθέντες· πλὴν εἴ που βραχύ τι στρατηγικὸν τοιοῦτον· ἐπὶ πολὺ δὲ τυραννίδες πρότερον μᾶλλον ἦσαν· ἢ διὰ τὸ μεγάλας ἀρχὰς ἐγχειρίζεσθαι τισὶν ὡς σωτῆρι μιλήτῳ ἐκ τῆς πρυτανείας· πολλῶν δὲ μεγάλων κύριος ὁ πρύτανις· ἔτι δὲ διὰ τὸ μὴ μεγάλας εἶναι πρότερον τὰς πόλεις ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἀγρῶν οἰκεῖν τὸν δῆμον ἄσχολον ὄντα πρὸς τὰς ἐργασίας, οἱ προστάται τοῦ δήμου ὅτι πολεμικοὶ ἦσαν, τυραννίδα ἐπετίθεντο· πάντες δὲ τοῦτο ἔδρων, ὑπὸ τοῦ δήμου πιστευθέντες ἢ ὑπὲρ αὐτοῦ ἀδικούμενοι ἢ πρὸς τοὺς πολεμίους· ἐφ' ἑαυτῷ δὲ Θεαγένης ἐν μεγάροις τῶν ὑποπτων τὴν ἀποφάξας λαβὼν παρὰ τὸν ποταμὸν ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦτο· καὶ Διονύσιος καὶ τῶν Χερρονησιτῶν Δέρκυλος, καὶ τῶν πλουσίων, ἡξιώθη τῆς τυραννίδος, διὰ τὸν ἔχθραν πιστωθεὶς ὡς δημοτικὸς ὤν· μεταβάλλουσι δὲ καὶ ἐκ τῆς πολιτείας δημοκρατίας εἰς τὴν μεσοτάτην· ὅπου γὰρ αἱρεταὶ μὲν αἱ ἀρχαὶ, μὴ ἀπὸ τιμημάτων δὲ αἱρεῖται δὲ ὁ δῆμος, δημαγωγοῦντος οἱ ἀπορχόντος, εἰς τοῦτο καθίστησιν ὡς κύριον εἶναι τὸν δῆμον καὶ τῶν νόμων· ἄκος δὲ, τοῦ ἢ μὴ πένεσθαι, ἢ τοῦ γίνεσθαι ἔπον, τὸ τοὺς φυλακὰς φέρειν τοὺς ἄρχοντας, ἀλλὰ μὴ πάντας τὸν δῆμον· τὰ μὲν οὖν δημοκρατιῶν αἱ μεταβολαὶ γίνονται τοιαῦται σχεδὸν διὰ ταύτας τὰς αἰτίας·

αἱ δ' ὀλιγαρχίαι μεταβάλλουσι, διὰ δύο μάλιστα τρόπους τοὺς φανεροὺς τούτους· ἔνα μὲν, ἐὰν ἀδικῶσι τὸ πλῆθος· πᾶς γὰρ ἱκανὸς γίνεται προστάτης· μάλιστα δ' ὅταν ἐξ αὐτῆς συμβῇ τῆς ὀλιγαρχίας γίνεσθαι τὸν ἡγεμόνα· καθάπερ ἐν Ἀξῳ λύγδαμις· οὗτος καὶ ἐτυράννησεν ὕστερον τῶν Ναξίων· ἔχει δὲ καὶ ἡ ἐξ ἄλλων ἀρχῆς ποιῶσι διαφοράς· ὁτὲ μὲν γὰρ ἐξ αὐτῆς τῆς πόρων οὔσης ἐν ταῖς ἀρχαῖς γίνεται καὶ παλύσεις ὅταν ὀλίγοι σφόδρα ὦσιν, οἱ μὲν τοῖς τιμαῖς· οἷον, ἐν Μασσαλίᾳ, ἢ ἐν Ἴσῃ· καὶ ἐν Ἡρακλείᾳ· καὶ ἐν ἄλλαις πόλεσι συμβέβηκεν· οἱ γὰρ μὴ μετέχοντες τῶν ἀρχῶν, ἐκείνους ἕως μετέλαβον οἱ πρεσβύτεροι πρότερον τῶν ἀδελφῶν, ὕστερον δ' οἱ νεώτεροι πάλιν· οὐχ ἅρχουσιν, ἐνίοις μὲν ἅμα πατρὶ καὶ υἱός· ἐνίοις δὲ ὁ πρεσβύτερος· ἢ ὁ νεώτερ ἀδελφός· ἢ ἔνθα μὲν, πολιτικωτέρα ἐστὶν ὀλιγαρχία· ἐν Ἴσῃ δὲ εἰσδήμου ἀποτελούσης· ἐν Ἡρακλείᾳ δ' ἐξ ἑλαττόνων εἰς ἑξακοσίους ἦλθε· μετέβαλε δὲ καὶ ἐν Κνίδῳ ἡ ὀλιγαρχία στασιασάντων τῶν γνωρίμων αὐτῶν πρὸς αὐτούς· διὰ τὸ ὀλίγους μετέχειν· ἢ καθάπερ εἴρηκεν, εἰ πατὴρ, υἱὸν μὴ μετέχειν μηδ' εἰ πολλοὺς ἀδελφοὶ, ἀλλ' ἢ τὸν πρεσβύτατον· ὡς λαβόμενος γὰρ στασιαζόντων ὁ δῆμος, καὶ λαβὼν προστάτην, ἐκ τῶν γνωρίμων, ὡς θέμενος ἐκράτησεν· ἀσθενὲς γὰρ τὸ στασιάζον· καὶ ἐν ἐρυθραῖς δ', ὡς τῆσ τῶν βασιλίδων ὀλιγαρχίας, ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις, καὶ πέρ καλῶς ὡς μελλομένων τῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ ὅμως διὰ τὸ ὀλίγων ἄρχειν ἀγαπητῶν ὁ δῆμος, μετέβαλε τὴν πολιτείαν· κινοῦνται δ' αἱ ὀλιγαρχίαι ἐξ αὐτῶν, ἢ διὰ φιλονεικίαν δημαγωγούντων· ἡ δημαγωγία δὲ, ἢ ἐν αὐτοῖς τοῖς ὀλίγοις· ἐμπίπτει γὰρ δημαγωγὸς καὶ πάνυ ὀλίγοι ὦσιν· οἷον, ἐν τοῖς ξιάκοντα Ἀθήνησιν, οἱ περὶ Χαρικλέα ἴσχυσαν τοὺς τριακοντα δημαγωγοῦντας· καὶ ἐν τοῖς τετρακοσίοις οἱ περὶ Φρύνιχον· τὸν αὐτὸν τρόπον· ἢ ὅταν τὸ ὅλον δημαγωγῶσιν οἱ ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ ὄντες· οἷον, ἐν Λαρίσῃ οἱ πρὸ τοῦ

οἱ πολιτοφύλακες· διὰ τὸ αἱρεῖσθαι αὐτοὺς, τὸν ὅλον ἐθνικὸν γόνον
ἐν ὀλίγοις ὀλιγαρχίαις ἀεὶ τοὺς αὐτοὺς αἱροῦντας τὰς ἀρχὰς ἐξ ὧν οἱ ἄρ-
χοντές εἰσιν· ἀλλ' αἱ μὲν ἀρχικὴ ἐκτιμημάτων μεγάλων εἰσὶν
ἢ ἐτησίων· αἱροῦνται δὲ καὶ τὸ βουλευτήριον, ἡ δὲ δημος ὥσπερ ἐν ἀκρατεῖ
συμβαίνει· καὶ ὅπου τὰ δικαστήρια μὴ ἐκ τοῦ πολιτεύματός
ἐστι· δημαγωγοῦντες γὰρ πρὸς τοὺς κρείττους, μεταβάλλουσι
τὴν πολιτείαν, ὥσπερ ἐν Ἡρακλείᾳ ἐγένετο τὴν ἐν τῷ πόντῳ·
ἔτι δὲ ὅταν μέγιστοι εἰσὶ λάβουσι ἕλκωσι τὴν ὀλιγαρχίαν· οἱ γὰρ
πρὸ ἴσου ζητοῦντες, ἀναγκάζουσι βοηθὸν ἐπαγαγέσθαι τὸν δῆμον·
ἔνιοντας δὲ, μεταβολαὶ τῆς ὀλιγαρχίας· ἢ ὅταν αὐξανόμενοι
τοὺ ἴσου ζοῦντες ἀσυλλόγως· ἐν γὰρ οἷς τοῖς πρὶν καινοτομεῖν ζητοῦσι·
καὶ ἡ τυραννὶς δὲ ποτὲ ἐκ τούτων τοῖς αὐτοῖς ἦν καὶ τοῖς πολλοῖς ἕτερον,
ὥσπερ ἐπὶ Ψαρίνου Διονύσιον ἐνισχυρακούσαις καὶ ἐν Ἀμφιπό-
λει· ὧν ὄνομα ἦν Κλεότιμος, τοὺς ἐπὶ κοὺς τοὺς χαλκιδέων
ἦρξε· καὶ ἐλθόντων διεφθείρασιν αὐτοὺς πρὸς τοὺς δυνάστας·
καὶ ἐν αἰσίνῃ ὁ τὸν πρᾶξιν τὸν πρὸς χάριν τῶν πράξας, ἐνεχείρησε
μεταβαλεῖν τὴν πολιτείαν διὰ τοιαύτην αἰτίαν· ὁ τὲ μὲν ἂν
δυνηθῇ χειροῦσθαι πικινεῖν· ὁ τὲ δὲ, κλέπτουσι τὰ κοινά· ὅθεν πρόσαν
τοὺς σωσιάζουσιν ἢ οὗτοι· ἢ οἱ πρὸς τοὺς μαχόμενοι κλέ-
πτοντας· ὥσπερ ἐν Ἀπολλωνίᾳ συνέβη τῇ ἐν τῷ πόντῳ· ὁμοία
οὖσα δὲ ὀλιγαρχία, οὐκ ὀλίγας φθορὰς ἔχουσα τῆς· σημεῖον δὲ, ἡ
ἐν Φαρσάλῳ πολιτεία· ἐκεῖνοι γὰρ ὀλίγοι ὄντες, πολλῶν κύριοι
εἰσὶ διὰ τὸ χρῆσθαι σφίσιν αὐτοῖς καλῶς· καταλύονται δὲ, ἢ
ὅταν ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ ἑτέραν ὀλιγαρχίαν ἐμποιῶσι· τοῦτο
δ' ἐστὶν, ὅταν τοῦ πλείους τὸ πολίτευμα ὀλίγους ὄντος, τῶν
μείζων ἀρχῶν μὴ μετέχωσιν οἱ ὀλίγοι πάντες· ὅπερ ἐν Ἡλιδ-
συνέβη ποτὲ· τῆς πολιτείας γὰρ ὀλίγων οὔσης, τῶν τε-
λῶν τῶν ὀλίγοι πάμπαν ἐπίνοντο διὰ τὸ ἀΐδους εἶναι, ἐν μεν ἡ-
κομ τῶν ὄντας· τὴν δ' αἵρεσιν δυνάστικὴν εἶναι καὶ ὁμοίαν·

τῇ τῶν ἐν λακεδαίμονι γερόντων· γίνεται δὲ μεταβολὴ τῆς
ὀλιγαρχίας, ἢ ἐν πολέμῳ ἢ εἰρήνῃ· ἐν μὲν πολέμῳ, διὰ τὸν
πρὸς τὸν δῆμον ἀπιστίαν· στρατιώτας ἀναγκαζομένων χρῆσθαι·
ὧν γὰρ ἂν ἐγχειρίσωσιν, οὗτος πολλάκις γίγνεται τύραννος· ὡς
περ ἐν κορίνθῳ τιμοφάνης· ἂν δὲ πλείους οὗτοι, αὐτοῖς περι
ποιοῦν ταὐδωμασείαν· ὅτι δὲ ταῦτα δεδιότες, μεταδιδόασι
τῷ πλήθει τῆς πολιτείας, διὰ τὸ ἀναγκάζεσθαι τῷ δήμῳ χρῆσθαι
ἐν τῇ εἰρήνῃ διὰ τὰ ἀπιστίαν τὴν πρὸς ἀλλήλους, ἐγχειρίζουσι τὴν
φυλακὴν στρατιώταις καὶ ἄρχοντι μεσιδίῳ· ὃς ἐνίοτε γίγνε-
ται κύριος ἀμφοτέρων· ὅπερ συνέβη ἐν λαρίσῃ· ἐπὶ τῆς τῶν
ἀλευάδων ἀρχῆς τῶν περὶ σκόπον· καὶ ἐν ἀβύδῳ ἐπὶ τῶν ἑταί
ρων· ὧν ἦν μιθριδάτης φιλόδου· γίνονται δὲ στάσεις καὶ ἐκ τοῦ περιο
θεῖσθαι ἑτέρους ὑφ' ἑτέρων, τῶν ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ αὐτῶν· ἢ καὶ
τοῖς ἀπέξω τοῖς ἔξω, ἢ δικαίως· οἷον, ἐκ πολεμικῆς μὲν
αἰτίας, ἂν εἰρημέναι πρότερον· ἢ τῶν ἐνεργείᾳ ὀλιγαρχίαν
τῶν ὑπείων· διαφθορᾶς δὲ κατέλυσεν ἀδικηθεὶς περὶ γά-
μον· ἐκ δὲ δικαστηρίου κρίσεως, ἡ μὲν ἡρακλείᾳ στάσις ἐγένε· ἢ φιλί
ππου ἐπὶ τιμοθέου· δικαίως μὲν, στασιωτικῶς δὲ πρὸς
μένων τῶν κόλασιν· τῶν μὲν ἡρακλείᾳ, καὶ βῶν τίωνος· τῶν
δ' ἐν θήβαις κατ' ἀρχίου· ἐφίλουν εἰκῆ γὰρ αὐτοὺς οἱ ἐχθροὶ,
ὥστε δεθῆναι ἐν ἀγορᾷ ἐν τῷ κυφῶνι· πολλαὶ δὲ καὶ διὰ τὸ ἄγαν
δικαστικὰς εἶναι τὰς ὀλιγαρχίας, ὑπὸ τῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ
τινῶν δυσχερανάντων, κατελύθησαν· ὥσπερ ἡ ἐν νίδῳ τῇ ἐν χίῳ
ὀλιγαρχία· γίνονται δὲ καὶ ἀπὸ συμπτώματος μεταβολαὶ· καὶ τῆς
καλλιμένης πολιτείας· καὶ τῶν ὀλιγαρχιῶν· ὅσοις ἀπὸ τιμή-
ματος βουλεύουσι μὴ δικάζουσι, καὶ τὰς ἄλλας ἀρχὰς ἀρχόσι·
πολλάκις γὰρ τὸ τυχεῖν πρῶτον τίμημα πρὸς τοὺς παρόν
τας καιροὺς· ὥστε μετέχειν, ἐνίοις τῇ ὀλιγαρχίᾳ ὀλίγους·
ἐνίοτε δὲ τῇ

ἐν δὲ τῇ πολιτείᾳ τοὺς μέσους, ὑπερηφανίας πεπομφότας διεῤῥήγνυσιν· ἢ δι' ἄλλην τινὰ ὑπεροχήν, συμβαίνει πολλαπλασίου πένεσθαι τιμήματος ἀξίας τοὺς αὐτοὺς κτήσεις· ὥστε πάντων πάντων μετέχειν· ὁτὲ μὲν, ἐκπροσαγωγῆς· καὶ κατὰ μικρὸν γινομένης τῆς μεταβολῆς, ὀλιγαρχούσης· ὁτὲ δ' ἐθαπόμ. αἱ μὲν οὖν ὀλιγαρχίαι μεταβάλλουσι καὶ εἰσὶ αἱ ζουσι διὰ τοιαύτας αἰτίας· ὅλως δὲ καὶ αἱ δημοκρατίαι· καὶ ὀλιγαρχίαι, ἐξίστανται ἐνίοτε, οὐκ εἰς τὰς ἐναντίας πολιτείας, ἀλλ' εἰς τὰς ἐν τῷ αὐτῷ γένει· οἷον, ἐκ τῶν ἐννόμων δημοκρατιῶν καὶ ὀλιγαρχιῶν, εἰς τὰς κυρίους· καὶ ἐκ τούτων εἰς ἐκείνας· ἐν δὲ ταῖς ἀριστοκρατίαις σπάνιον ταῖς αἰτίαις· αἰμὲν διὰ τὸ ὀλίγους τῶν τιμῶν μετέχειν· ὅπερ εἴρηται κινεῖν, καὶ τοὺς ὀλιγαρχίας· διὰ τὸ καὶ τὴν ἀριστοκρατίαν, ὀλιγαρχίαν εἶναί πως· ἐναμφοτέραις γὰρ, ὀλίγοι οἱ ἄρχοντες· οὐμὲν τοι διὰ ταυτὸν ὀλίγοι· ἐπεὶ δοκεῖ διὰ ταῦτα καὶ ἡ ἀριστοκρατία εἶναι· μάλιστα δὲ τοῦτο συμβαίνειν ἀναγκαῖον· ὅταν ἡ τὸ πλῆθος τῶν ἀφορισμένων, ὥσπερ νόμοις τεθῇ· οἷον, ὡς λακεδαίμονι, οἱ λεγόμενοι παρθενίαι· ἐκ τῶν ὁμοίων γὰρ ἦσαν, οὓς φωράσαντες ἐβουλόυσαντας, ἀποίκειλαν τοὺς αὐτοὺς οἰκίσαι ὁ ὅταν τινὲς ἀναζόντων μεγάλοι ὄντες, καὶ μηδενὸς ἧττους κατάρετιν, ὑποτίνων ἐντιμοτέρων· οἷον, λύσανδρος ὑπὸ τῶν βασιλέων· ἢ ὅταν ἀνδρώδης τις ὢν, μὴ μετέχῃ τῶν τιμῶν οἷον, κινάδων ὅτι ἐπαΐων σιλάωσυζήσας ἐπίθεσιν, ἐπὶ τοὺς ἀριστοκράτους· ἔτι ὅταν οἱ μὲν ἀπορῶσι λίαν· οἱδ' ὑπερῶσι· μάλιστα ἐν τοῖς πολέμοις τοῦφαίνεται· σωίβη δὲ ἡ τυρτυ λακεδαίμονι ὑπὸ τὸν μεσηνιακὸν πόλεμον· δῆλον δὲ καὶ τυρ ἐκ τῆς τυρταίου πρίσεως τῆς καλουμένης εὐνομίας· θλιβόμενοι γάρ τινες διὰ τὸν πόλεμον, ἠξίουν ἀναδασμὸν ποιεῖν τὴν χώραν. ἐπεὶ οὖν τις μέγας ἦν, καὶ δυνάμενος ἔτι μείζων εἶναι ἐνεκαινόνα μον ἀρχῆ·

ὥσπερ ἐν Λακεδαίμονι δοκεῖ παυσανίας ὁ στρατηγήσας κατὰ
τὸν μηδικὸν πόλεμον· καὶ ἐν Καρχηδόνι ἄννων· λύουσι δὲ μᾶλ-
λον αἱ τοιαῦται πολιτεῖαι ἢ αἱ ἀριστοκρατίαι διὰ τὸν αὐτὸν τῇ τῶν πο-
λιτείᾳ τῶν δικαίων παρέκβασιν· ἀρχὴ γὰρ τὸ μὴ μεμίχθαι
καλῶς, ἐν μὲν τῇ πολιτείᾳ, δημοκρατίαν· καὶ ὀλιγαρ-
χίαν· ἐν δὲ τῇ ἀριστοκρατίᾳ, ταῦτά τι καὶ πολλαχοῦ· μᾶλ-
λον δὲ, τὰ δύο· λέγω δὲ τὰ δύο, δῆμον, καὶ ὀλιγαρχίαν· ταῦ-
τα γὰρ αἱ πολιτεῖαί τι πειρῶνται μιγνύναι· καὶ αἱ πολλαὶ
τῶν καλουμένων ἀριστοκρατιῶν· διαφέρουσι γὰρ τῶν ὀνομα
ζομένων πολιτειῶν αἱ ἀριστοκρατίαι τούτῳ· καὶ διὰ τοῦτό
ἐστιν αἱ μὲν, ἧττον· αἱ δὲ, μᾶλλον μόνιμοι αὐτῶν· τὰς γὰρ αὖ-
τοκλινούσας μᾶλλον πρὸς τὴν ὀλιγαρχίαν, ἀριστοκρατίας
καλοῦσι· τὰς δὲ πρὸς τὸ πλῆθος, πολιτείας· διόπερ ἀσφα
λέστεραι αἱ τοιαῦται, τῶν ἑτέρων εἰσί· κρεῖττόν τι γὰρ τὸ πλεί
ον, καὶ μᾶλλον ἀπειθοῦσιν ἴσον ἔχοντες· οἱ δ' ἐν ταῖς δυ-
ρίαις, ἂν ἡ πολιτεία διδῷ τὴν ὑπεροχήν, ὑβρίζειν ζητοῦσι
καὶ πλεονεκτεῖν· ὅλως δ' ἐφ' ὁπότερον ἂν ἐγκλίνῃ ἡ πολι-
τεία, τῇ ταύτα μεθίσταται ἑκατέρων τὸ σφέτερον αὐξα-
νόντων· οἷον, ἡ μὲν πολιτεία, εἰς δῆμον· ἀριστοκρατία δ' εἰς
ὀλιγαρχίαν· ἢ εἰς τἀναντία· οἷον, ἡ μὲν ἀριστοκρατία, εἰς
δῆμον· οἱ γὰρ ἀδυνάτοις γὰρ περιποιῶσιν εἰς τὸ ναντίον οἱ
ἀπορώτεροι· αἱ δὲ πολιτεῖαι, εἰς ὀλιγαρχίαν· μόνιμον δὲ
κατ' ἀξίαν ἴσον· καὶ τὸ ἔχειν τὰ αὐτῶν· συμβαίνει δὲ τὸ εἰρημένον
ἐνθουσίοις· διὰ μὲν γὰρ τὸ ἀπὸ πλείονος τιμήματος εἶναι πᾶς
ἀρχάς, εἰς ἔλαττον μετέβη· καὶ εἰς ἀρχεῖα πλείω· διὰ δὲ
τὸ τὴν χώραν ὅλην τοὺς γνωρίμους συγκτᾶσθαι παρὰ τὸν νό-
μον· ἡ γὰρ πολιτεία, ὀλιγαρχικωτέρα ἦν· ὥστε ἐὰν ἀνάγκη πλεο
νεκτεῖν· ὁδὲ δῆμος γυμνασθεὶς ἐν τῷ πολέμῳ, τῶν φρουρῶν
ἐγένετο κρείττων, ἔως ἀφεῖσαν τῆς χώρας, ὅσοι πλείω ἦσαν ἐ-
χόντες· ἔτι δὲ τὸ ποιῆσαι τοὺς ἀριστοκρατικὰς πολιτείας·

ὀλιγαρχικὰς

ὀλιγαρχικὰς εἶναι, μᾶλλον πολεμικοῦσιν οἱ γνώριμοι. οἷον, ἐν
λακεδαίμονι εἰς ὀλίγους αἱ στάσεις περὶ χωρῆ. ἐν ἔξεστι πρεῖν ὅτι αὐ
θέλωσι τοῖς γνωρίμοις μᾶλλον· ἢ κινδύνου ὅτῳ θέλωσι· διὸ καὶ κι
λικρῶν πόλις ἀπώλεσε κρῆ πρὸς δίονύσιον κινδύνους· ὁ ἐν δημο
κρατίᾳ, δ καὶ ἐμβύεται· οὐ δᾶν ἐν ἀριστοκρατίᾳ ὧν μεμιγμένη.
μάλιστα δὲ λανθάνουσιν αἱ ἀριστοκρατίαι μεταβάλλουσαι, τῷ
λύεσθαι κατὰ μικρόν, ὥσπερ εἴρηται ἐν τοῖς πρότερον καθόλου,
καὶ ποιῶν τῶν πολιτειῶν, ὅτι αἴτιον τῶν μεταβολῶν, ἐν τὸ μι-
κρόν ἐστιν· ὅταν γὰρ τι προσωνῆ τῇ προϋπαρχούσῃ πολιτείᾳ, μετὰ τοῦτο
καὶ ἄλλο μικρῷ μεῖζον οὐ χαλεπὸν κινῆσαι· ἴσως οὖν πάντα κι-
νήσωσι τὸν κόσμον· συμβέβηκε δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ φθορᾶς πολιτεί-
νόμου γὰρ ὄντος καὶ τούτου ἐν τῷ σχεδὸν ἐν τῷ μένειν, μὴ ὁμοίους τινὲς πολε
μικοὺς τοῖς νεωτέρους, μηδὲ παρὰ τὴν πόλιν τὴν φρονοῦντας οὐδὲν μᾶλλον
τοὺς, καταφρονήσαντες τὸ ἐν τοῖς πράγμασιν, ἃ νομίζουσι
ῥᾳδίως κατασχήσειν, τοῦτον τὸν νόμον λύειν ἐπεχείρησαν πρῶ-
τον· ὥστε δεῖ εἶναι τοὺς οὐ τοὺς σωζοῦσι κρατεῖν· ὁρῶντες τὸν μ
δῆμον οὐ πρὸς χειροτονήσουσα προθύμως· οἱ δ' ἐπὶ τούτῳ τεταγ-
μένοι τῶν ἀρχόντων οἱ καλούμενοι σύμβουλοι, ὁρμήσαντες
πρῶτον ἀντιοῦσθαι, σωζεπείσθησαν, ὑπολαμβάνοντες τοῦτο
κινήσαντες τὸν νόμον, ἐάσειν τὴν ἄλλην πολιτείαν· ὕστερον δὲ
βουλόμενοι καὶ λύειν, ἄλλων κινούμενων, οὐκέτι ῥᾴδιον ἐποίουν
οὐθέν· ἀλλὰ μεταβάλλουσιν ἡ τάξις πᾶσα τῆς πολιτείας, εἰς δημο
κρατείαν τὴν χειρόνων νεωτερίζειν· πᾶσαι δ' αἱ πολιτεῖαι λύ
ονται δὲ τὰ μὲν, ἔξω αὐτῆς· ὅτε δ' ἔξωθεν, ὅταν ἐναντία πολιτεία ᾖ·
ἢ πλησίον· ἢ πόρρω μέν, ἔχουσα δὲ δύναμιν· ὥσπερ συμβαίνει ἐπὶ
πεθωναίων καὶ λακεδαιμονίων· οἱ μὲν γὰρ ἀθηναῖοι πάντας χοῦ
τὰς ὀλιγαρχίας· οἱ δὲ λάκωνες τοὺς δήμους κατέλυον· ὅθεν μὲν
μὲν οὖν αἱ μεταβολαὶ γίνονται τῶν πολιτειῶν ἢ αἰσθάσεις, εἴ-
ρηται σχεδόν· περὶ δὲ σωτηρίας καὶ κοινῇ καὶ χωρὶς ἑκάστης πολι
τείας ἔχομεν ὅτι ἐστὶν εἰπεῖν· πρῶτον μὲν δῆλον ὥσπερ ἔχομεν

δικῶν φθείρονται πολιτεῖαι, ἐὰν μὴ ἡ δικῶν σώζουσι. τὸ γὰρ ἐναντίον τῶν, τὰ ἐναντία ποιητικά. φθορὰ δὲ σωτηρίας ἐναντίον. ἐν μὲν οὖν τοῖς εὖ κεκραμέναις πολιτείαις, ὥσπερ ἀμόττειν ἔθη τῆς, ὅσων μηθὲν ἀξιονομώσι· μὴ μάλισα τὸ μικρὰ φυλάττειν. λανθάνει δ' ἡδέα ποιοῦντα διὰ τὸ μὴ αἰθρόα γίνεσθαι. παραλογίζεται γὰρ ἡ ψυχὴ οὐτ' αὐτῆ ὥσπερ ὁ σοφιστικὸς λόγος· εἰ ἕκαστον μικρὸν, καὶ πάντων· φῦρα δ' ἐστὶ μία, ὡς ὀλίγα δίς, ἢ τὸ γὰρ ὅλον ἢ τὰ πάντα, ὀ μικρόν· αἰεὶ δὲ σύγκειται ἐκ μικρῶν. μίαν μὲν οὖν φυλακὴν πρὸς ταύτην τὴν ἀρχὴν δεῖ πρεῖθαι· ἔπειτα μὴ πιστεύειν τοῖς σοφίσμασι χάριν πρὸς τὸ πλῆθος συγκειμένοις· ὀξελέγχεται γὰρ ὑπὸ τῶν ἔργων. ποία δ' ἡ λεγομένη τῆ πολιτείᾳ σοφίσματα πρότερον εἴρηται· ὅτι δὲ ὁρᾶν, ὅτι ψεύδονται μάλιστα οὐ μόνον αἱ ἀριστοκρατίαι· ἀλλὰ καὶ ὀλιγαρχίαι· ὅτι μὲν τὸ ἀσφαλεῖς εἶναι τὰς πολιτείας· ἀλλὰ διὰ τὸ δοκεῖν τοὺς ἐν ταῖς ἀρχαῖς γινομένους ἢ τοῖς ἐξωτῆς πολιτείας· καὶ τοῖς ἐν τῷ πολιτεύματι· τοὺς μὲν μὴ μετέχοντας, τῷ μὴ ἀδικεῖν· ἢ τῷ τοὺς ἡγεμονικοὺς αὐτῶν εἰσάγειν εἰς τὴν πολιτείαν· καὶ τοὺς μὲν φιλοτίμους μὴ ἀδικεῖν εἰς ἀτιμίαν· τοὺς δὲ πολλοὺς εἰς κέρδος· πρὸς αὐτοὺς δὲ καὶ τοὺς μετέχοντας τῷ χρῆσθαι ἀλλήλοις δημοτικῶς· ὁ γὰρ ἐπὶ τοῦ πλήθους ζητοῦσιν οἱ δημοτικοὶ τὸ ἴσον, τοῦτ' ἐστὶ τὸ ὁμοίων, τὸ μόνον δίκαιον, ἀλλὰ καὶ συμφέρον δοκεῖ· διὸ ἐὰν πολίται ὦσιν ἐν τῷ πολιτεύματι πολλὰ συμφέρῃ τῶν δημοτικῶν νομοθετημάτων· οἷον, τὸ ὀξὺ μιμοῦσθαι τὰς ἀρχὰς εἶναι, ἵνα πάντες οἱ ὅμοιοι μετέχωσιν· ὅτι γὰρ ὥσπερ δῆμος ἤδη οἱ ὅμοιοι· διὸ καὶ ἐν τούτοις ἐγίνοντο δημαγωγοὶ πολλάκις, ὥστε ἐίρηται πρότερον· ἔπειθ' ἧττον εἰς δωμασίας ἐμπίπτουσιν αἱ ὀλιγαρχίαι καὶ ἀριστοκρατίαι· οὐ γὰρ ὁμοίως ἐᾴδιον κακουργῆσαι ὀλίγον χρόνον ἄρχοντας καὶ πολύ· ἐπεὶ διὰ τοῦτο ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις καὶ δημοκρατίαις γίνονται τυραννίδες· ἢ γὰρ οἱ μέγιστοι ἐνίοτε ἐπιτίθενται τυραννίδι· ἐνθα μὲν, οἱ δημαγω-

γοί·

χοί· ὥσθ' ἁπλῶς εἰπεῖν· ἢ οἵτινας μεγίστας ἔχουσι ἀρχάς, ὅταν πολὺν χρόνον ἄρχωσι· σῴζονται δ' αἱ πολιτεῖαι, οὐ μόνον διὰ τὸ πόρρω εἶναι τῶν διαφθειρόντων, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ διὰ τὸ ἐγγύς· φοβούμενοι γὰρ, διαχειρῶν ἔχουσι μᾶλλον τὴν πολιτείαν· ὥστε δεῖ τοὺς τῆς πολιτείας φροντίζοντας, φόβους παρασκευάζειν· ἵνα φυλάττωσι καὶ μὴ κατα λύωσιν ὡς παρυκτέον καὶ φυλακὴν τὴν τῆς πολιτείας τήρησιν· μὴ τὸ πόρρω ἐγγὺς ποιεῖν· ἔτι τοὺς τῶν εἰωθότων φιλονεικίας καὶ στάσεις· καὶ διὰ τί νόμῳ πειρᾶσθαι δεῖ φυλάττειν· καὶ ῥᾳδίως ἔξω τῆς φιλονεικίας ὄντας πρὶν παρελθεῖν καὶ αὐτὸ ὡς ἡ ἀρχὴ τὴν ὁμοίαν καὶ γνῶναι ῥᾴδιον τυχόντα· αἰεὶ δὲ πολιτικὸν ἀνδρός· πρὸς ἣν τὸν διὰ τὰ τιμήματα τὴν μεταβολὴν, ὀλιγαρχίας ἢ πολιτείας· ὅτ' συμβαίνῃ τοὺς μὴ μετέχοντας μὴ τῶν αὐτῶν τιμημάτων· βύρσεις δὲ νομίσματος χάριν ἡ νομῆς συμφέρει τὸ τιμήματος ὡς σκοπεῖν τὸ κοινὸν τὸ πλῆθος, πρὸς τὸ παρελθὸν καιρὸν τοῦτον τὸν χρόνον, ἐνόσους μὴ πλείους τιμῶν καὶ τὴν αὐτόν· ἐν δὲ τοῖς μείζοσι, διαπρίεται τὴν εἶδος, ἢ ὥσπερ εἰ τὸ εἶδος, καὶ ἡ πλοῖα πλάσιον ἢ πολλοστημόριον, τοῦ πρότερον, ὡς ἂν τιμήσεις καὶ τίσησαν φιλ πολιτείας, νόμον εἶναι· καὶ τὰ τιμήματα τὰ ὡς τείνειν ἢ αὐξάνειν· ἐὰν μὴ ὑπερβάλλῃ ὡς τείμοντας καὶ τὰ τῶν πολλαπλασίωσιν· ἐὰν δ' ἐλλείπωσι αὐξάντας καὶ ἐλάττω πρὸ οὗ τοὺς τῶν τιμήσιν· ἐν μὲν γὰρ τοῖς ὀλιγαρχίαις καὶ ταῖς πολιτείαις, μὴ πλούτων μὲν οὕτως· ἔνθα μὲν ὀλιγαρχίαν, ἔνθα δὲ δημοκρατείαν σημεῖον συμβαίνει· ἐκείνως δὲ, ἐκ μὲν πολιτείας δημοκρατίαν· ἐκ δ' ὀλιγαρχίας, πολιτείαν ἢ δῆμον· κοινὸν δὲ καὶ ἐν δήμῳ καὶ ὀλιγαρχίᾳ καὶ πάσῃ πολιτείᾳ, μήτ' αὔξειν μηθένα παρὰ τὸν συμμετρίαν· ἀλλὰ μᾶλλον πειρᾶσθαι μικρὰς καὶ πολυχρονίους διδόναι τιμάς· ἢ τὰς μεγάλας διαφθείρουσι γὰρ· φέρειν δ' ὅσα τοὺς ἀνδρὸς δύνασθαι χρῆσθαι· εἰδὲ μή, μήτοι γ' ἀθρόας δόντας, ἀφαιρεῖσθαι πάλιν ἀθρόας· ἀλλ' ἐκ προσαγωγῆς μέτ-

λισα μὲν πειρᾶσθαι τοῖς νόμοις· οὕτως ἄμφω, ὥστε μηθέν᾽ ἐγγίνεσθαι πρὸ τοῦ πρόχρησθαι δικαίῳ μήτε φίλων μήτε χρημάτων· εἰ δὲ μή, ἀπρόσκοπτα εἶναι τὰ ἐξ ἔθους ἁμαρτήματα. ἐπεὶ δὲ, καὶ διὰ τοὺς ἰδιοσυγκρασίους μεταβάλλουσι, δεῖ ἐμποιεῖν ἀρχήν τινα τοῦ ἐπιφοβεῖν τοὺς ζῶντας ἀσυμφόρως πρὸς τὴν πολιτείαν· ἐν μὲν δημοκρατίᾳ, πρὸς τὴν δημοκρατίαν· ἐν δὲ ὀλιγαρχίᾳ, πρὸς τὴν ὀλιγαρχίαν· ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων πολιτειῶν ἑκάστην· καὶ τὸ δημεροῦν δὴ φυλάττεσθαι διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας· τούτου δ᾽ ἄκος τὸ αἰεὶ τοῖς ἀντικειμένοις μορίοις ἐγχειρεῖν τὰς πράξεις καὶ τὰς ἀρχάς· λέγω δ᾽ ἀντικεῖσθαι τοὺς εὐφυεῖς τῷ πλήθει καὶ τοὺς ἀπόρους τοῖς εὐπόροις· καὶ τὸ πειρᾶσθαι ἢ συμμιγνύναι τὸ τῶν ἀπόρων πλῆθος· καὶ τὸ τὰ εὐπόρων ἢ τὸ μέσον αὔξειν. τάχα γὰρ διαλύσεται διὰ τὴν ἀνισότητα ταύτην· μέσον δὲ ἐν πάσῃ πολιτείᾳ, τὸ καὶ τοῖς νόμοις καὶ τῇ ἄλλῃ οἰκονομίᾳ, ὅτῳ τις τύχοι, ὥστε μὴ εἶναι τὰς ἀρχὰς κερδαίνειν· φῦρ δὲ μάλιστα ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις δεῖ τηρεῖν· οὐ γὰρ οὕτως ἀναγκαῖον λανθάνειν εἰργόμενοι τοῦ ἄρχειν οἱ πολλοί· ἀλλὰ καὶ χαίρουσιν ἑαυτοῖς πρὸς τοῖς ἰδίοις σχολάζειν· ὡς ἐὰν οἴωνται τοὺς κοινὰ κλέπτειν τοὺς ἄρχοντας· τότε δ᾽ ἀμφότερα λυπεῖ· τό, τε τῆς τιμῆς μὴ μετέχειν, καὶ τὸ τῶν κερδῶν· μοναχῶς δὲ καὶ ἐνδέχεται ἅμα εἶναι δημοκρατίαν καὶ ἀριστοκρατίαν, εἰ τοῦτο κατασκευάσει τις· ἐνδέχοιτο γὰρ ἂν εἶναι τοὺς πολλοὺς καὶ τὸ πλῆθος ἔχειν, ἃ βούλονται ἀμφοτέρους· τὸ μὲν γὰρ εἶναι πᾶσιν ἀρχὴν, δημοκρατικόν· τὸ δὲ τοὺς γνωρίμους εἶναι ἐν ταῖς ἀρχαῖς, ἀριστοκρατικόν· τοῦτο δ᾽ ἔσται, ὅταν μὴ ᾖ κερδαίνειν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν· οἱ γὰρ ἄποροι, οὐβουλήσονται ἄρχειν τῷ μηδὲν κερδαίνειν, ἀλλὰ πρὸς τοῖς ἰδίοις εἶναι μᾶλλον· οἱ δὲ εὔποροι, δυνήσονται διὰ τὸ μηδενὸς προσδεῖσθαι τῶν κοινῶν· ὥστε συμβήσεται τοῖς μὲν ἀπόροις εἶναι ὑπόροις, διὰ τὸ διατρίβειν πρὸς τοῖς ἔργοις· τοῖς δὲ

δὲ κοινοῖς μὴ ἄρχειν ὑπὸ τ̃ τυχόντων· τοῖς μὲν γὰρ μὴ κλέπτειν τὰ κοινὰ, ἡ παράδοσις πιστεύεται τ̃ χρημάτων, παρόντων τ̃ πολιτῶν· καὶ ἀντίγραφα τὰ φανερίας ἢ λόχους ἢ φυλακὰς τιθέασιν· τοῦ δὲ κερδῶς ἄρχειν, τιμὰς εἶναι δεῖ· μενομοθετημένας τοῖς δικαίοις οὖσι· δεῖ δ' ἐν μὲν ταῖς δημοκρατίαις τ̃ ὑπόρων φείδεσθαι, μὴ μόνον τὰς κτήσεις μὴ πριεῖν αὐτῶν δέοντας· ἀλλὰ μὴ δὲ χρῆσθαι καρπούς· ὀλιγαρχίαις δὲ πολιτῶν, λαμβάνειν μισθόν· μὴν· βέλτιον δὲ ὁ βουλόμενος σκῶλύειν λαμβάνειν λειτουργεῖν τὰς δαπανηρὰς μὲν, μὴ χρησίμους δὲ, λειτουργίας· οἷον ἑορτὰς καὶ λαμπαδαρχίας καὶ ὅσαι ἄλλαι τοιαῦται· ἐν δ' ὀλιγαρχίᾳ τ̃ ὑπόρων ὠνεῖσθαι μᾶλλον πρεῖττον πολλῶν· καὶ τὰς ἀρχὰς· ἀφ' ὧν λήμματα τούτοις ἀπονέμειν· καὶ οὕτως ὑβρίσει τ̃ ὑπόρων, εἰς τοὐναντίον μείζω τὰ ὠνεῖσθαι τιμὰς εἶναι, ἢ αὐτῶν αὐτῶν· καὶ τὰς κληρονομίας, μὴ κτ̃ δόσιν εἶναι, ἀλλὰ κτ̃ γένους· μηδ' ὑπὸ πλουσίου μηδ' ἑνὸς ἢ μιᾶς τὸν αὐτὸν κληρονομεῖν, οὕτω γὰρ ἂν ὁμαλώτεραι αἱ οὐσίαι εἶεν· καὶ τ̃ ὑπόρων εἰς εὐπορίαν ἂν καθίστασιν τὸ πλείους· συμφέρει δὲ καὶ εὐδημοκρατίᾳ καὶ ἐν ὀλιγαρχίᾳ, τ̃ ἄλλων, ἢ ἰσότητα τινὰ, ἢ προεδρίαν νέμειν οἷς ἂν δέῃ κοινωνοῦσι πολιτείας· ἐν μὲν δήμῳ, τοῖς εὐπόροις, ἐν δ' ὀλιγαρχίᾳ, τοῖς ἀπόροις· πλὴν ὅσαι ἀρχαὶ κύριαι πολιτείας· ταύτας δὲ οἷς ἐκ πολιτείας ἐγχωρεῖ μόνοις ἢ πλείοσι· χρία δέ τινα χρὴ ἔχειν, τοὺς μέλλοντας ἄρξειν τὰς κυρίας ἀρχὰς· πρῶτον μὲν, φιλίαν πρὸς τὴν καθεστῶσαν πολιτείαν· ἔπειτα δύναμιν μεγίστην τ̃ ἔργων πολιτικῶν· χρίτου δ' ἀρετὴν καὶ δικαιοσύνην ἑκάστῃ πολιτείᾳ, τὴν πρὸς τὴν τοιαύτην· εἰ γὰρ μὴ ταυτὸν τὸ δίκαιον κατὰ πάσας τὰς πολιτείας, ἀναγκαίη καὶ τ̃ δικαιοσύνης εἶναι διαφοράς· ἔχει δ' ἀπορίαν ὅταν μὴ συμβαίνῃ τῶν τὸ πάντα περὶ τὸν αὐτὸν, πῶς χρὴ ποιεῖσθαι τὴν αἵρεσιν· οἷον, εἰ στρατηγικὸς μὲν τις εἴη, πονηρὸς δὲ, καὶ μὴ τῇ τοιαύτῃ φίλος· ὁ δὲ, δίκαιος καὶ φίλος πῶς

δεῖ ποιεῖσθαι τὴν αἵρεσιν· ἔοικε δεδεῖν βλέπειν εἰς δύο· τίνος πλεῖον μετέχουσι πάντες· ἢ τίμιος ἕλαττον· διὸ συγγαστηΐᾳ μᾶλλον, εἰς τὴν ἐμπειρίαν μᾶλλον φιλαρετῆς· ἔλαττον γὰρ συγγαστηΐας μετέχουσι· φιλ δ' ἐπιφανίας πλεῖον· ἐν δὲ φυλακῇ καὶ ταμιεία, τοὐναντία· πλεῖονος γὰρ ἀρετῆς δεῖται ἢ ὅσην οἱ πολλοὶ ἔχουσιν· ἡ δὲ ὠφελίμη, κοινὴ πᾶσιν· ἀπορήσειε δ' ἄν τις καὶ δύναμις ὑπάρχει φιλ πολιτείας ἢ φιλία, τί δεῖ τῆς ἀρετῆς· πρήσει γὰρ τὰ συμφέροντα κ' φιλία· ἢ ὅτι χρήσεται τοὺς τὰ δύο ταῦτα ἔχοντας, ἀκρατεῖς εἶναι· ὥστε καθάπερ καὶ αὐτοῖς ἀχρῶν ἐστιν εἰ ὀφείλουσιν εἶναι φίλοι ἢ φιλοῦντες αὐτούς, ἄτοπον πρὸς τὸ κοινὸν οὐθὲν κωλύει ἔχειν φίλοις· ἁπλῶς δὲ ὅσα ἐν τοῖς νόμοις, ὡς συμφέροντα λέγομεν τοῖς πολιτείαις, ἄφαντα ταῦτα σῴζει τὰς πολιτείας· καὶ τὸ πολέμιος εἰρημένον μέγιστον στοιχεῖον τὸ τηρεῖν ὅπως κρεῖττον ἔσται τὸ βουλόμενον τὴν πολιτείαν πλῆθος τοῦ μὴ βουλομένου· παρὰ πάντα δὲ ταῦτα δεῖ μὴ λανθάνειν ὃ νῦν λανθάνει τὰς παρεκβεβηκυίας πολιτείας τὸ μέσον· πολλαχῇ γὰρ τῶν δοκούντων δημοτικῶν, λύει τὰς δημοκρατίας· ἢ τῶν ὀλιγαρχικῶν τὰς ὀλιγαρχίας· οἱ δ' οἰόμενοι παντὸς εἶναι μίαν ἀρετὴν ἐλκύσιν εἰς τὴν ὑπερβολήν· ἀγνοοῦντες ὅτι καθάπερ εἰς ὄξη παρεκβεβηκυῖα μὴ τὴν βαθύτητα τὴν καλλίστην, πρὸς τὸ γρυπὸν ἢ τὸ σιμόν, ἀλλ' ὅμως ἔτι καλὴν χάριν ἔχουσα πρὸς τὴν ὄψιν· δμὴν, ἀλλ' ἐὰν ὠὶ τείνῃ τις ἔτι μᾶλλον εἰς τὴν ὑπερβολήν, πρῶτον μὲν ἀποβάλλει τὴν μετριότητα· τὸ μορίον· τέλος δ' ὅταν ὡς τι μηδὲ εἶνα πρήσει φαίνεσθαι, διὰ τὴν ὑπεροχὴν ἀπὸ τὴν ἐλλειψιν τ' ἐναντίων· τὸν αὐτὸν δὲ ξόπον ἔχει καὶ περὶ τ' ἄλλων μορίων· συμβαίνει δὴ τ' ὄρθ καὶ περὶ τὰς ἄλλας πολιτείας· ἢ δ' ὀλιγαρχίαν ἢ δημοκρατίαν ὄξὺν, ὥστ' ἔχειν ἱκανῶς, καίπερ ὀξεσκελίας φιλ βελτίστης τάξεως· ἐὰν δέ τις ὠὶ τείνῃ μᾶλλ' ἑκατέραν αὐτῶν, πρῶτον μὲν χείρω ποιήσει τὴν πολιτείαν· τέλος δ' ὀρθὴ πολιτείαν· διὸ

διὸ δεῖ τοῦτο μὴ λανθάνειν τὸν νομοθέτην ἢ τὸν πολιτικὸν πρᾶ
σσειν τὸν δημοτικόν· καὶ ποῖα φθείρει τὴν δημοκρατίαν· καὶ
ποῖα τῶν ὀλιγαρχικῶν τὴν ὀλιγαρχίαν· οὐδετέραν μὲν γὰρ ἐν-
δέχεται αὐτῶν εἶναι καὶ διαμένειν αὐτὴν τῶν ὑπάρχων, ἢ τοῦ πλή-
θους· ἀλλ' ὅταν ὁμαλότης γένηται φλ οὐσίας, ἄλλην ἀνάγκη
εἶναι ταύτην τὴν πολιτείαν· ὥστε φθείροντες νῦν καθ' ὑστερο
χὴν νόμους, φθείρουσι τὰς πολιτείας· ἁμαρτάνουσι δὲ καὶ ἐν
ταῖς δημοκρατίαις, καὶ ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις· ἐν μὲν ταῖς δημο
κρατίαις οἱ δημαγωγοὶ ὅπου τὸ πλῆθος κύριον τῶν νόμων·
δύο γὰρ ποιοῦσιν ἀεὶ τὴν πόλιν μαχόμενοι τοῖς ὑπάρχοις· δεῖ
δὲ τοὐναντίον, ἀεὶ δοκεῖν λέγειν ὑπὲρ τῶν πόρων· ἐν δὲ ταῖς ὀλι
γαρχίαις, ὑπὲρ τοῦ δήμου τοὺς ὀλιγαρχικούς· καὶ τοὺς ὅρκους
ἐναντίους ἢ νῦν ὀμνύναι τοὺς ὀλιγαρχικούς· νῦν μὲν γὰρ ἐνίαις
ὀμνύουσι· καὶ τῷ δήμῳ κακόνους ἔσομαι· καὶ βουλεύσω ὅτι ἂν
ἔχω κακόν· χρὴ δὲ καὶ ὑπολαμβάνειν καὶ ὑπακούειν τοὐναν-
τίον· ὑποσημαινομένους ἐν τοῖς ὅρκοις, ὅτι οὐκ ἀδικήσω τὸν δῆ-
μον· μέγιστον δὲ πάντων τῶν εἰρημένων πρὸς τὸ διαμένειν τὰς
πολιτείας, οὗ νῦν ὀλιγωροῦσι πάντες, τὸ ποιεῖσθαι πρὸς
τὰς πολιτείας· ὄφελος γὰρ οὐθὲν τῶν ὠφελίμων τὰ τῶν νόμων, καὶ
συνδεδοξασμένων ὑπὸ πάντων τῶν πολιτευομένων, εἰ μὴ ἔσονται
εἰθισμένοι καὶ πεπαιδευμένοι ἐν τῇ πολιτείᾳ· εἰ μὲν οἱ νόμοι
δημοτικοὶ, δημοτικῶς· οἱ δ' ὀλιγαρχικοὶ, ὀλιγαρχικῶς· εἰ γὰρ
γάρ ἐστιν ἐφ' ἑνὸς ἀκρασία, ἔστι καὶ ἐπὶ πόλεως· ἔστι δὲ τὸ ποιεῖσθαι
δοῦναι πρὸς τὴν πολιτείαν, οὐτοῦτο τὸ ποιεῖν οἷς χαίρουσιν οἱ
ὀλιγαρχῶντες, ἢ οἱ δημοκρατίαν βουλόμενοι· ἀλλ' οἷς δυνή-
σονται· οἱ μὲν, ὀλιγαρχεῖν· οἱ δὲ, δημοκρατεῖσθαι· νῦν δ' ἐν μὲν
ταῖς ὀλιγαρχίαις οἱ τῶν ἀρχόντων υἱοὶ τρυφῶσιν· οἱ δὲ τῶν ἀπὸ
ρων πόνον ταλαιπωρήσαντες καὶ ἀσκητικοὶ, ὥστε καὶ βού-
λονται μᾶλλον, καὶ δύνανται ἀνατρέφειν· ἐν δὲ ταῖς δημοκρα

τίαις ταῖς μάλιστα εἶναι δοκούσαις δημοκρατικαῖς, ὑπαντίον τοῖς συμφέρουσιν καθέστηκεν· αἴτιον δὲ τούτου, ὅτι κακῶς ὁρίζονται τὸ ἐλεύθερον· δύο γάρ ἐστιν οἷς ἡ δημοκρατία δοκεῖ ὠρίσθαι, τῷ τὸ πλεῖον εἶναι κύριον· καὶ τῇ ἐλευθερίᾳ· τὸ μὲν γὰρ δίκαιον, ἴσον δοκεῖ εἶναι· ἴσον δ' ὅτι ἂν δόξῃ τοῖς πολίταις τοῦτ' εἶναι κύριον· ἐλεύθερον δὲ καὶ ἴσον τὸ ὅτι ἂν βούληταί τις πρὸς ὃ ζῇ ἐν τοῖς τοιούτοις δημοκρατίαις ἕκαστος ὡς βούλεται, καὶ εἰς ὁ χρήζων, ὥς φησιν Εὐριπίδης· τοῦτο δ' ἐστὶ φαῦλον· οὐ γὰρ δεῖ οἴεσθαι δοῦλειαν εἶναι τὸ ζῆν πρὸς τὴν πολιτείαν, ἀλλὰ σωτηρίαν· ἔχων μὲν οὖν αἱ πολιτεῖαι μεταβάλλουσι φθείρουσαι, καὶ διὰ τίνων σῴζονται ἢ διαμφισβήσιμον, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, τοσαυταχῶς ἐστιν· λείπεται δ' ἐπελθεῖν ἢ περὶ μοναρχίας ἔχων τι φθείρεται, καὶ δι' ὧν σῴζεσθαι πέφυκε· σχεδὸν δὲ παραπλήσια τοῖς εἰρημένοις περὶ τὰς πολιτείας ἐστί, τὰ τε συμβαίνοντα περὶ τὰς βασιλείας, καὶ τοὺς τυραννίδας· ἡ μὲν γὰρ βασιλεία, κατὰ τὴν ἀριστοκρατίαν ἐστίν· ἡ δὲ τυραννὶς, ἐξ ὀλιγαρχίας φλυσάτης συγκειται, καὶ δημοκρατίας· διὸ δὴ καὶ βλαβερωτάτη τοῖς ἀρχομένοις ἐστί· μάλιστα γὰρ ἐκ δυοῖν συγκεῖται μοχθηρῶν· καὶ τὰς παρεκβάσεις ἔχουσα τὰς ἀμφοτέρων τῶν πολιτειῶν· ὑπάρχει δ' ἡ γένεσις αὐτῆς ἐξ ἀμφοτέρων, ἑκατέρα τῶν μοναρχιῶν· ἡ μὲν γὰρ βασιλεία, πρὸς βοήθειαν τῷ ἀπὸ τοῦ δήμου τοῖς ὠφελίμοις γίγνεσθαι· καθίσταται βασιλεὺς ἐκ τῶν ἐπιεικῶν καθ' ὑπεροχὴν ἀρετῆς ἢ πράξεων τῶν ἀπὸ ταύτης ἀρετῆς· ἢ καθ' ὑπεροχὴν τοιούτου γένους· ὁ δὲ τύραννος ἐκ τοῦ δήμου καὶ τοῦ πλήθους ἐπὶ τοὺς γνωρίμους· ὅπως ὁ δῆμος ἀδικῆται μηθὲν ὑπ' αὐτῶν· φανερὸν δ' ἐκ τῶν συμβεβηκότων· σχεδὸν γὰρ οἱ πλεῖστοι τῶν τυράννων γεγόνασιν ἐκ δημαγωγῶν, ὡς εἰπεῖν, πιστευθέντες ἐκ τοῦ διαβάλλειν τοὺς γνωρίμους· αἱ μὲν γὰρ ῥᾳστον τὸν τρόπον κατέστησαν τῶν τυραννίδων

περὶ βασιλείας· ἢ τυραννίδος

βασιλ.

Τύραννος

τυραννίδων, ἡ δὴ τῶν πόλεων ἠυξημένων. αἱ δὲ πρὸ τούτων, ἐκ τῶν βασιλέων παρεκβαινόντων τὸ ἀξίωμα. ἢ δεσποτικωτέρας ἀρχῆς ὁρισθέντων. αἱ δὲ ἐκ τῶν αἱρετῶν ἐπὶ τὰς κυρίας ἀρχάς. τὸ γὰρ ἀρχαῖον οἱ δῆμοι καθίσασαν πολυχρονίους τὰς δημιουργίας, καὶ τὰς θεωρίας. αἱ δ' ἐκ τῶν ὀλιγαρχιῶν αἱρεθέντων ἔν τινα κύριον ἐπὶ τὰς μεγίστας ἀρχάς. πᾶσι γὰρ ὑπῆρχε ταῖς πρόσθοις τούτοις τὸ καταληφθῆναι ἑκάστως εἰ μόνον βουληθεῖεν διὰ τὸ δύνασθαι μὴ πρότερον ἄρχειν. τοῖς μὲν, βασιλικῆς ἀρχῆς. τοῖς δὲ, τιμῆς. οἷον, Φείδων μὲν ἐν Ἄργει. καὶ ἕτεροι τύραννοι κατέστησαν βασιλείας ὑπαρχούσης. οἱ δὲ περὶ τὴν Ἰωνίαν καὶ Φάλαριν, ἐκ τῶν τιμῶν. πρότερον δὲ ἐν Λεοντίνοις. καὶ Κύψελος ἐν Κορίνθῳ. καὶ Πεισίστρατος, Ἀθήνησι. καὶ Διονύσιος ἐν Συρακούσαις. καὶ ἕτεροι τὸν αὐτὸν τρόπον ἐκ δημαγωγίας. καθάπερ οὖν εἴρηται μὲν ἡ βασιλεία τίνα τρόπον κατὰ τὴν αἱρετοκρατίαν. κατὰ ξένην γὰρ ἢ κατὰ δίαν ἀρετήν. ἢ κατὰ γένους. ἢ κατὰ εὐεργεσίας. ἢ κατὰ ταῦτά τε καὶ δύναμιν. ἅπαντες γὰρ εὐεργετήσαντες, ἢ δυνάμενοι τοῖς πόλεσι, ἢ τοῖς ἔθνεσιν εὐεργετεῖν, ἐτύγχανον ἢ τιμῆς τοιαύτης. οἱ μὲν, κατὰ τὸν πόλεμον κωλύσαντες δουλεύειν, ὥσπερ κόδρος. οἱ δ' ἐλευθερώσαντες ὥσπερ κῦρος. ἢ κτίσαντες, ἢ κτησάμενοι χώραν, ὥσπερ οἱ λακεδαιμονίων βασιλεῖς. καὶ μακεδόνων καὶ μολοττῶν. βούλεται δ' ὁ βασιλεὺς εἶναι φύλαξ. ὅπως οἱ μὲν κεκτημένοι τοὺς οὐσίας μηθὲν ἄδικον πάσχωσιν. ὁ δὲ δῆμος μὴ ὑβρίζηται μηθέν. ἡ δὲ τυραννὶς ὥσπερ εἴρηται πολλάκις, πρὸς οὐδὲν ἀποβλέπει κοινόν. εἰ μήτι ἰδίᾳ ὠφελεῖσθαι χάριν. ὅτι δὲ σκοπὸς τυραννικὸς μὲν, τὸ ἡδύ. βασιλικὸς δὲ, τὸ καλόν. δῆλον ἐκ τῶν κτημάτων. τὰ μὲν χρήματα τυραννικά. τὰ δ' εἰς τιμὴν, βασιλικὰ μᾶλλον. καὶ φυλακὴ βασιλικὴ μὲν, πολιτικὴ. τυραννικὴ δὲ, ξένων. ὅτι δ' ἡ τυραννὶς ἔχει κακόν. καὶ τὰ φθ

δημοκρατίας, καὶ ἡ ὀλιγαρχίας. φανερὸν. ἐκ μὲν ὀλιγαρχίας, τῷ τὸ τέλος εἶναι πλοῦτον· οὕτω γὰρ καὶ διαμένει ἀναγκαῖον μόνως, τῷ τὴν φυλακὴν, καὶ τὸν τροφὸν· καὶ τὸ τῶν πλήθους μηδὲν πιστεύειν· διὸ ἐκ τῶν παραίρεσιν ποιεῖν τοιῦτ' ὅπλων· καὶ τὸ κακοῦν τὸν ὄχλον· καὶ τὸ ἐκτὸς ἄστεος ἀποικίαν ἐμποιεῖν, καὶ διοικίζειν, ἀμφοτέρων κοινόν· ἡ δὲ ὀλιγαρχίας· καὶ ἡ τυραννίδος· ἐκ δημοκρατίας δὲ, τὸ πολεμεῖν τοῖς πολεμίοις καὶ διαφθείρειν λάθρα· καὶ φανερῶς· καὶ φυγαδεύειν ὡς αὐτὶ τίχους· ἢ πρὸς τὸν ἀρχὴν ἐμποδίους· ἐκ γὰρ φύτων συμβαίνει πίπτειν καὶ τὰς ἐπιβουλάς· τῶν μὲν ἄρχειν αὐτῶν βουλομένων· τὸ δὲ μὴ δουλεύειν· ὅθεν ἢ τὸ πολιτικὸν πρὸς θρασύβουλον, συμβούλου μάχεσθαι ὄντων, ἢ τὸ πολιτεύεσθαι τοῖς χαίρουσι κόλουσις· ὡς δεῖ ἀεὶ τοὺς ὑπερέχοντας τῶν πολιτῶν αἱρεῖν· καθάπερ οὖν καλῶς ἐλέχθη, τοὺς αὐτοὺς ἀρχὰς δεῖ νομίζειν πολίτας εἶναι τῶν μεταβολῶν ἡ περὶ τὸν μοναρχίας· διάτε γὰρ ἀδικίαν, ἢ διὰ φόβον ἢ διὰ καταφρόνησιν, ὑπὸ τίθενται πολλοὶ τῶν ἀρχομένων τοῖς μοναρχίαις· ἡ δὲ ἀδικίας μάλιστα δι' ὕβριν ἐνίοτε δὲ καὶ διὰ τὸν τῶν ἰδίων στέρησιν· ὅτι δὲ καὶ τὰ τέλη ταῦτα καθάπερ καὶ εἰ· ἡ περὶ τὸν τυραννίδας καὶ τοὺς βασιλείας· μέγεθος γὰρ ὑπάρχει πλούτου καὶ τιμῆς τοῖς μοναρχοις, ὧν ἐφίενται πάντες· τῶν δ' ἐπιθέσεων, αἱ μὲν, ἐπὶ τὸ σῶμα τίνονται τὸν ἀρχόντων· αἱ δ' ἐπὶ τὴν ἀρχήν· αἱ μὲν δὴ ὕβρεως οὖσης πολυμεροῦς· ἕκαστον αὐτῶν αἴτιον γίνεται ὀργῆς· τῶν δ' ὀρεγομένων χρήματα οἱ πλεῖστοι τιμωρίας χάριν ὑπὸ τίθενται· ἀλλ' οὐχ ὑπερόχως· οἷον· ἢ μὲν τῶν περσῶν ἐπιθεσις διὰ τὸ προσπαλαίσαι μὲν τὸν ἁρμοδίου ἀδελφεὸν· ἐπιθέσθαι δ' ἁρμοδίου· ὁμοίως δὲ καὶ τὸν ἁρμοδίου διὰ τὸν ἀδελφεὸν· ὁ γὰρ ἐρωμένος τὸν ἁρμοδίου· ἐμβαλόντων δὲ τῶν περὶ ἀνδρομάχου τὸν ἐν ἀμβρακίᾳ τυράννου διὰ τὸ συμπίνοντα μετὰ

τῶν παιδικῶν, ἐρωτηθῆναι αὐτὸν εἰ ἥδη ἐξαὐτοῦ κύει. ἡδὲ Φιλίππου ὑπὸ παυσανίου διὰ τὸ ἐᾶσαι ὑβρισθῆναι αὐτὸν, ὑπὸ τῶν πρὸ ἄτταλον, καὶ ἡ ἀμύντου τοῦ μικροῦ ὑπὸ δέρδα διὰ τὸ καυχήσασθαι εἰς τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ. καὶ ἡ τοῦ δυνύχου ὠραΐζόρα τῷ κυρίῳ. διὰ γὰρ τὸ τὴν γυναῖκα παρελέσθαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἀπάκτειναν ὡς ὑβρισμένῳ. πολλαὶ δ' εἰσὶ βίαιοι μεγάλωτων. καὶ διὰ τὸ εἰς τὸ σῶμα αἰκίζεσθαι τῶν μοναρχῶν τινάς. οἷον, καὶ ἡ κρατεύου εἰς ἀρχέλαον. αἰεὶ γὰρ βαρέως εἶχε πρὸς τὴν ὁμιλίαν. ὥστε ἱκανὴ καὶ ἐλαχίστην ἐμμένειν πρόφασις. ἡδιόστι τῶν θυμελικῶν οὐδεμίαν ἔδωκεν ὁμολογήσας αὐτῷ. ἀλλὰ τὴν μὲν πρότερον, κατὰ χόμβωσ ὑπὸ πολέμου πρὸς σιδρᾶν, καὶ ἀρράβωνα, ἔδωκε τῷ βασιλεῖ τῷ φιλιππείας. τὴν ὕστερον τῷ ἠᾗ ἀμύντα. διόμβωσοῦτως αὖ ἐκεῖνον ἤκουσε διαφέρεσθαι. καὶ τὸν ἐκφλογεσπάξας. ἀλλὰ φιλαμοτριότητος ὑπῆρχεν ἀρχή. τὸ βαρέως φέρ' πρὸς τὰ ἀφροδίσια στικὸν χάειν. διὸ καὶ ἔπαθε τὸ δὲ ἐμμανοκράτης ὁ λαρισσαῖος διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. ὡς γὰρ χρώμβος αὐτοῦ τὴν ἡλικίαν, οὐκατῆγεν ὑποχόμβος. δ' ὕβριν ἢ δι' ἐρωτικὸν ἐπιθυμίαν ὡς ἔρειναι τὴν μεγαλομβόλιν ὁμιλίαν. πόρων δὲ ἡ ἡρακλείδης οἱ αἴνιοι, κότυν διέφθειραν ζῶν παρὰ τὴν μωρᾶντες. ἀδάμας δ' ἀπέσκοτος, διὰ τὸ ἐκλιμπάνειν ὡς ὑπὸ αὐτοῦ, ὡς ὑβρισμένος. πολλοὶ δ' ἢ διὰ τὸ εἰς τὸ σῶμα αἰκισθῆναι πολιτῶν ὀργισθέντες. οἱ μὲν, διέφθειραν. οἱ δὲ, ἐπεχείρησαν ὡς ὑβρισθέντες. καὶ τῶν περὶ τὰς ἀρχὰς καὶ βασιλικὰς δυναστείας. οἷον, ξὶ μιτυλλίνης τοὺς πατρὸς λίδας μεταπέμψας, εἰ τύραννος τοὺς τῶν κορυνίας, ἐπιθέμβρος μετὰ τῶν φίλων αὐτῶν ἐλεῖν ὕστερον σμέρδης πέρπιλον πλησίος λαβὼν εἰ ἀπὸ φιλγυναικὸς ὀξελκυσθείς, διέφθειρε. καὶ φιλ ἀρχελάου δ' ἐπιθέσεως δεκάμνιχος ἡ μεμωλς

ἐγένετο παροξύνων τοὺς ἐπιθυμοῦντας πρῶτος. αἴτιον δὲ φαίνεται ὅτι ἀεὶ τὸν ἐξέδωκε μαστιγῶσαι βιαίως ἡ βία τῷ πρώτῃ. ὀργὴ βιαίως ἐχαλέπαινεν εἰ πόντος τι αὐτοῦ εἰς δυσωπίαν τοῦ σώματος. καὶ ἄλλοι δὲ πολλοὶ διὰ τοιαύτης αἰτίας, οἱ μὲν ἀνῃρέθησαν. οἱ δ' ἐπεβουλεύθησαν. ὁμοίως δὲ καὶ διὰ φόβον. ὡς γάρ τι τοῦτο τῶν αἰτιῶν ἐστιν, ὥσπερ καὶ περὶ τὰς πολιτείας καὶ τὰς μοναρχίας. οἷον ξέρξῃ ἆρα τὰ πάνυ Φοβούμενον τὴν διαβολὴν τὴν περὶ Δαρεῖον ὅτι ἐκρέμασεν οὐκ ἐλύσαντος ξέρξου. ἀλλ' οἰόμενος συγγνώσεσθαι ὡς ἀμνημονοῦντα διὰ τὸ δειπνεῖν. αἰδὲ διὰ καταφρόνησιν. ὡς ὥστε σαρδαμάσσαι λοιδορῆσαι τίς ξαίνοντα μετὰ τῶν γυναικῶν, εἰ ἀληθῆ ταῦτα οἱ μυθολογοῦντες λέγουσιν. εἰδὲ μὴ ἐπέχειν, ἀλλ' ἐᾶν λοιδορεῖσθαι ὡς γέγονε τὰ ἀληθές. καὶ διονυσίῳ τῷ υἱεῖ δόντι περὶ τοῦ διὰ τὸ καταφρονεῖν. ὁρῶν τοὺς τυράννους οὕτως ἔχοντας. καὶ αὐτὸν ἀεὶ μεθύοντα. καὶ τῶν φίλων δέ τινες ἐπιτίθενται διὰ καταφρόνησιν. διὰ γὰρ τὸ πιστεύεσθαι, καταφρονοῦσιν ὡς λήσοντες. καὶ οἱ οἰόμενοι δύνασθαι καταρχεῖν τὴν ἀρχήν. πρόφασιν δὲ διὰ τὸ καταφρονεῖν ἐπιτίθενται. ὅσοι δυνάμενοι γὰρ καὶ καταφρονοῦντες τοῦ κινδύνου διὰ τὴν δύναμιν, ἐπιχειροῦσιν ἐξαίφνης. ὡς τῶν ἰσχυόντων τοῖς μοναρχοῦσιν οἷον, κύρος ἀσυλίας. καὶ τοῦ βίου καταφρονοῦντες καὶ ἅμα δυνάμεως. διὰ τὸ τὴν μὲν δύναμιν ἐξηρτῆσθαι, αὐτὸν δὲ, περιφανῆ. καὶ σύνθησιν ὀρθῶς ἐξαίφνης, ἰσχυόντων. οἱ δὲ, καὶ διὰ πλείω τούτων ἐπιτίθενται. οἷον, καὶ καταφρονοῦντες. καὶ διὰ κέρδος. ὡς περ ἀριοβαρζάνῃ μιθριδάτης. μάλιστα δὲ, διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ἐπιχειροῦσιν οἱ τὴν φύσιν μὲν θρασεῖς. τιμὴν δὲ ἔχοντες πολεμικὴν παρὰ τοῖς μοναρχοῦσιν. ἀνδρία γὰρ δύναμιν ἔχουσα, θράσος ἐστί. διὰ δὲ ἀμφοτέρας ὡς ἐξαίφνης κρατήσοντες, πολλοὶ δὲ καὶ τὰς ἐπιθέσεις. τινὲς δὲ καὶ φιλοτιμίαν ἐπιτιθεμένων

θράσος

τιθεμένων, ἕτερος τρόπος ἐστὶ τῆς αἰτίας παρὰ τοὺς εἰρημένους πρότερον. ὁ γὰρ ὡς ὥσπερ νῦν οἱ τοῖς τυράννοις ἐπιχειροῦσιν, ὁρῶν τισι κέρδη τὰ μεγάλα καὶ τιμὰς μεγάλας ὅσας αὐτὸς ἄν τις διὰ φιλοτιμίαν ἐπιτιθεμένων ἕκαστος προαιρεῖται κινδυνεύειν· ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν διὰ τὸ ἐρημένων αἰτίαν· ὅτοι δ' ὥσπερ καὶ ἄλλης τινὸς μείζονος πράξεως ἐφίενται· καὶ διὰ τὸ ὀνομαστοὶ εἶναι καὶ ἐπιφανεῖς τοῖς ἄλλοις, οὕτω καὶ τοῖς μοναρχοῖς ἐπιχειροῦσιν, οὐκ ἐπιθυμοῦντες βουλόμενοι μοναρχίαν, ἀλλὰ δόξαν· οὐ μικρὰ ἀλλ' ἐλάχιστοί τε τὸν ἀριθμόν εἰσιν· οἱ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ὁρμῶντες· ὑπάρχειν γὰρ δεῖ τὸ τοὺς σωθῆναι μηδὲν φροντίζειν ἂν μὴ μέλλῃ καταφρονεῖσθαι τὴν πρᾶξιν· οἷς ἀκολουθεῖν μὲν δεῖ τὴν δύναμιν ὑπολήψιν· ὀρθὸν δ' αὐτὴν ἐγγενέσθαι πολλοῖς· ἐκεῖνος γὰρ μετ' ὀλίγων ἐπράττησεν ἐπὶ δυνάστου οὕτως ἔχειν φάσκων, ὡς ὅπου πῦρ αὐ δώσηται προελθεῖν, ἱκανὸν αὐτῷ τοσοῦτον μεταλαβεῖν φλογός· οἷον, εἰ μικρὸν ἐπιβάντα φιλῆς ὠθὺς συμβαίη τελευτῆσαι τὸν τύραννον, καλῶς ἔχειν αὐτῷ τὸν θάνατον· φθείρεται ὑπὸ τυραννὶς, ἔνια μὲν ζόπερ ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλ' ἐκάστης πολιτειῶν ἔξωθεν· ἐναντίας τις ἡ πολιτεία κρείττων· τὸ μὲν βούλεσθαι δῆλον ὡς ὑπάρξει διὰ τὴν ἀντίθεσιν τῆς προαιρέσεως· ἃ δὲ βούλονται δρᾶν οἱ μὲν πράττουσι πάντες· ἐναντίαι δ' αἱ πολιτεῖαι· δῆμος μὲν τυραννὶς καθ' ἡσίοδον· ὡς κεραμεὺς κεραμεῖ κεραμεύς· καὶ γὰρ ἡ δημοκρατία, ἡ τελευταία, τυραννίς ἐστι· βασιλεία δὲ καὶ ἀριστοκρατία, διὰ τὴν ἐναντίωσιν τὴν τῆς πολιτείας· διὸ λακεδαιμόνιοι πλείους κατέλυσαν τυραννίδας· καὶ συρακούσιοι κατὰ τὸν χρόνον, ὅν ἐπολιτεύοντο καλῶς· ἔνια δ' ὅταν οἱ μετέχοντες διαφθείρωσιν· ὥσπερ ἡ τῶν περὶ γέλωνα καὶ νῦν ἡ τῶν περὶ διονύσιον· ἡ μὲν γὰρ γέλωνος, θρασυβούλου τοῦ ἱέρωνος ἀδελφοῦ τὸν υἱὸν τοῦ γέλωνος δημαγωγοῦντος, καὶ πρὸς ἡδονὰς ὀρ-

μῶν τοὺς ἐναντίους ἀρχήν· τῶν δὲ οἰκείων συσκοπεῖν τινα, ἵνα μὴ τυραννὶς ὅλως καταλυθῇ, ἀλλὰ θρασύβουλος· οἱ δὲ συσκήπτισι αὐτῶν ὡς καιρὸν ἔχοντες ἐξέβαλον ἅπαντας αὐτούς· Δημόσιον δὲ δῶρον στρατεύσας κηδεστὴς οὖν καὶ προσλαβὼν τὸν δῆμον ἐκεῖνον ἐκβαλὼν, διεφθάρη· δύο δὲ οὐσῶν αἰτιῶν δι' ἃς μάλιστ' ἐπιτίθενται ταῖς τυραννίσι, μίσους καὶ καταφρονήσεως, θάτερον μὲν δεῖ τούτων ὑπάρχειν τοῖς τυράννοις, τὸ μῖσος· ἐπὶ δὲ τῷ καταφρονεῖσθαι, πολλαὶ γίνονται τῶν καταλύσεων· σημεῖον δὲ, τῶν μὲν γὰρ κτησαμένων οἱ πλεῖστοι, καὶ διεφύλαξαν τὰς ἀρχάς· οἱ δὲ παραλαβόντες, εὐθὺς ὡς εἰπεῖν, ἀπολύουσι πάντες· ἀπολαυστικῶς γὰρ ζῶντες, εὐκαταφρόνητοί γίνονται· καὶ πολλοὺς καιροὺς παραδιδόασι τοῖς ἐπιθεμένοις· μόριον δέ τι τοῦ μίσους, καὶ τὸ ὀργὴν δεῖ τιθέναι· πρόφασιν γὰρ τίνα τῶν αὐτῶν αἰτία γίνεται πράξεων· πολλάκις δὲ καὶ πρακτικώτερον τοῦ μίσους· σφοδρότερον γὰρ ἐπιτίθενται διὰ τὸ μὴ χρῆσθαι λογισμῷ τὸ πάθος· μάλιστα δὲ συμβαίνει τοῖς θυμοῖς ἀκολουθεῖν, διὰ τὸ ὕβρει· διὸ αἰτίαν, ἥτις τ' πεισιστρατιδῶν κατέλυσε τυραννίς· ἡ πολλοὶ τ' ἄλλων· ἀλλὰ μᾶλλον τὸ μῖσος· ἡ μὲν γὰρ ὀργὴ μετὰ λύπης πάρεστιν· ὥστε οὐ ῥᾴδιον λογίζεσθαι· ἡ δ' ἐχθρα, ἄνευ λύπης· ὅσ δὲ ἐνεφαλαίοις εἰπεῖν ὅσας αἰτίας εἰρήκαμεν ἢ τι ὀλιγαρχίας ἢ ἀκρατίου καὶ τελευταίας, ἢ δημοκρατίας ἢ ἐχάτης, τοσαύτας καὶ τοὺς τυραννίδος θετέον· καὶ γὰρ αὗται τυγχάνουσιν οὖσαι διαιρεταὶ τυραννίδος· βασιλεία δ' ὑπὸ μὲν τῶν ἔξωθεν, ἧκιστα φθείρεται· διὸ καὶ πολυχρόνιός ἐστιν, ἐξ αὐτῆς δ' αἱ πλεῖσται φθοραὶ συμβαίνουσι· φθείρεται δὲ καὶ τὰ δύο τρόπους· ἕνα μὲν, στασιασάντων τῶν μετεχόντων ἢ βασιλείας· ἄλλον δὲ τρόπον τυραννικώτερον πεπερωμένων οἰκεῖν, ὅταν ἐναι κύριοι πλειόνων

νων ἀξιῶσι καὶ παρὰ τὸν νόμον· οὐ γίνονται δ'ἔτι βασιλεῖαι νῦν· ἀλλ' αἴ πε γίνωνται μοναρχίαι καὶ τυραννίδες μάλλον· διὰ τὸ τὴν βασιλείαν ἑκούσιον μὴ ἀρχὴν εἶναι· μείζόνων δὲ κυρίαν· πολλοὺς δ' εἶναι τοὺς ὁμοίους· καὶ μηδένα διαφέρον τοσοῦτον· ὥστε ἀπαρτίζειν πρὸς τὸ μέγεθος τὴν τὸ ἀξίωμα τῆς ἀρχῆς· ὥστε διὰ μὴ τοῦτο, ἑκόντες οὐχ ὑπομένουσιν· αἱ δὲ διὰ ταύτης ἀρχὴ τὶς ἦ βίας, ἤδη δοκεῖ τοῦτο εἶναι τυραννίς· ἐν δὲ ταῖς καττὰ γένος βασιλείαις, τιθέναι δεῖ φθορᾶς αἰτίαν πρὸς ταῖς εἰρημέναις, καὶ τὸ ὑπερᾶσθαι πολλοὺς δικαιοφρονήτους· καὶ τὸ δίωα μὴ μνημονικὸν τυραννικὸν, ἀλλὰ βασιλικὸν τιμῆ· ὑβρίζειν ἐξεῖναι δὲ ἐπὶ πᾶσι καὶ κατάλυσις· μὴ βουλομένων γὰρ οὐθὲν οὐκέτι βασιλεία, ἀλλ' ὁ τύραννος καὶ μὴ βουλομένων· φθείρονται μὲν οὖν αἱ μοναρχίαι, διὰ ταῦτα καὶ τοιαύτας ἑτέρας αἰτίας· σῴζονται δὲ δῆλον ὡς ἐκ τῶν ἐναντίων· ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰπεῖν ἐκ τῶν ἐναντίων· ὡς ἕκαθ' ἕκαστον, τῷ τὰς μὲν βασιλείας ἄγειν ἐπὶ τὸ μεσιώτερον, ὅσῳ δ' ἂν ἐλαττόνων ὦσι κύριοι, πλείω χρόνον ἀναγκαῖον μένειν τὴν ἀρχήν· αὐτοί τε γὰρ ἧττον ὑβρισταὶ ἂν εἶεν διαστικοὶ, οἷς ἤθεσιν ἴσοι μᾶλλον· καὶ ὑπὸ τὴν ἀρχὴν μὴ φθονοῦντ' ἧττον· διὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον πολὺ χρόνον βασιλεία διέμενε· μὴ ἐκλακεύειν μορίων, διὰ τὸ ἐξ ἀρχῆς τε εἰς δύο μέρη διῃρεθῶσι τὴν ἀρχήν· μὴ πάλιν θεσπέσιον μεσιάσαν τρόπον τοῖς ἄλλοις, μὴ τὴν τε φορᾶς ἀρχὴν ὠὴ κατεσκεύασαν τρόπον· τῷ δῆλον ἀμέσως ἀφελών, ἡνίκα τῷ χρόνῳ τὴν βασιλείαν· ὥστε πρόπου τινὰ ἐπὶ ἡσεν ὀλιγάπονα, αἰὰ μείζονα αὐτὴν· ὅπερ ἐπὶ τοῖς γυναῖκα ἀπεικάζουσι φασίν αὐτήν· εἰπεῖν εἰ μηδὲν αἰσχύνει τὴν βασιλείαν ἐλάττω ἔχειν δυνατὸν τὴν ἕξιν· ἢ ἔχειν τὸν πρῶτον παρέλαβεν, ὀδῆτα φάναι· παραδίδωμι ἢ πολυχρονιώτερον· αἱ δὲ τυραννίδες σῴζονται κατὰ δύο τρόπους τὰ ἐναντιωτάτω· ὧν ἕτερός ὅστις, ὁ παραδιδοὺς μή· ἐπὶ καθ' ὃν δοκοῦσιν οἱ πλεῖστοι τὴν τυραννῖδα τὴν ἀρχήν· τούτων δὲ τὰ πολλὰ φασὶ κα-

τας ὑπὸ τοῦ πλείονος τὸν κοινὸν φόβον. πολλάκις δὲ καὶ παρὰ φύσιν τῶν
ἀρχῆς ὄντι φιλοῦνται λαβεῖν. ὅτι δὲ τοιαύτη, τις αἰτία λεχθέντα πρόσωθεν
εἰσὶν ὡς οἷόν τε φύσει τυραννίδος τὸ τοὺς ὑπερέχοντας κολούειν ἢ
τὰς φρονηματίας ἀναιρεῖν. καὶ μήτε συσσίτια εἶναι, μήτε ἑταιρείαν.
μήτε παιδείαν. μήτε ἄλλο μηθὲν τοιοῦτον. ἀλλὰ φυλάττειν.
ὅθεν εἴωθε γίνεσθαι δύο, φρονήματα τε καὶ πίστις. καὶ μήτε σχο-
λάς. μήτε ἄλλας συλλόγους ἐᾶν ἐπιτρέπειν γίνεσθαι σχολαστικάς.
ἃ πάντα ποιεῖν, ἐξ ὧν ὅτι μάλιστα ἀνῶνται ἀλλήλοις ἐσομένου
πάντες. ἡ γὰρ γνῶσις πίστιν ποιεῖ μᾶλλον πρὸς ἀλλήλους, ὃ
δὲ τοὺς ἐπιδημοῦντας ἀεὶ φανερὸς εἶναι καὶ διατρίβειν πρὸς
θύραις. ὅτω γὰρ ἀνήκιστα λανθάνοιεν τὶ πράττοντες. καὶ φρονεῖν
οὐκ ἐθέλοιεν τοσοῦτον. αἰεὶ δουλεύοντες. καὶ τἄλλα ὅσα τοιαῦτα
πέρσικα ἢ βάρβαρα, τυραννικά ἐστι. πάντα δὲ ταὐτὸν δύναται
ταῦτα. καὶ τὸ μὴ λανθάνειν πειρᾶσθαι, ὅσα τυγχάνει τις λέγων. ἢ
πράττων τῶν ἀρχομένων. ἀλλ' εἶναι κατασκόπους, οἷον, περὶ
συρακούσας αἱ πτεριωγίδες καλούμεναι. καὶ τοὺς ὠτακου-
στὰς ἐξέπεμπεν ἱέρων ὁ πυθαγορικὸς τὰς εἰκασιολογικὰς συλλόγους. παρ-
ρησιάζονται γὰρ ἧττον φοβούμενοι τοὺς τοιούτους. καὶ παρ-
ρησιάζονται, λανθάνουσιν ἧττον. ἢ τὸ διαβάλλειν ἀλλήλοις ἢ συ-
γκρούειν. ἢ φίλους φίλοις. καὶ τὸν δῆμον τοῖς γνωρίμοις. καὶ τοὺς
πλουσίους ἑαυτοῖς. καὶ τὸ πένητας ποιεῖν τοὺς ἀρχομένους, τυ-
ραννικόν, ὅπως μήτε φυλακὴ τρέφηται. καὶ πρὸς τῷ καθη-
μέρα ὄντες, ἀσχολοῖεν ἐπιβουλεύειν. παράδειγμα δὲ τούτου
αἵ τε πυραμίδες, αἱ περὶ Αἴγυπτον. ἢ τὰ ἀναθήματα τῆς κυψε-
λιδῶν, καὶ τὸ ὀλυμπίασι οἰκοδόμημα ὑπὸ τῶν πεισιστρατιδῶν. καὶ
τὸ περὶ σάμον ἔργον τὸ λυκαίτειον. πάντα γὰρ ταὐτὸν δύναται
ταυτόν, ἀσχολίαν καὶ πενίαν τοῖς ἀρχομένων. καὶ ἡ εἰσφορὰ τῶν
τελῶν. οἷον, ἐν συρακούσαις. ἐν πέντε γὰρ ἔτεσιν, ἐπαιδιονυσίου τὴν
οὐσίαν ἀπέδοσαν εἰσενεγκεῖν χρήματα συνέβαινεν. ὅτι δὲ, καὶ πολεμο-
ποιὸς ὁ τύραννος. ὅπως ἀσχολοῖτο καὶ ἡ ἡγεμόνος ἐν χρείᾳ δια-

τελῶσιν

τελῶσιν ὄντες· καὶ ἡ μὲν βασιλεία σώζεται διὰ τὴν φιλοδ-
τυραννικὸν δέ, τὸ μᾶλλον πιστεύειν τοῖς φίλοις· ὡς βουλομένων
μὲν πάντων δῆλον μᾶλλον ἢ μᾶλλον τούτων αὐτὸν καθελεῖν· ἢ
τὰ περὶ τὴν δημοκρατίαν ἢ τὴν ὀλιγαρχίαν τὴν τελευταίαν· τυραν-
νικὰ γάρ ἐστι· γυναικοκρατία τε περὶ τὰς οἰκίας· ἵνα ἐξα-
γέλωσι καὶ τῶν ἀνδρῶν· ἢ δούλων ἀνέσεις· διὰ τὸν αὐτὸν
ὅτε γὰρ ἐπιβουλεύουσιν οἱ δοῦλοι, μετ' αἰτιῶν εἰσὶ τοῖς τυράννοις·
ἡ μὲν οὖν τέλος τι, ἀναγκαῖον εἶναι καὶ τοῖς τυραννίσι,
καὶ ταῖς δημοκρατίαις· καὶ ὁ δῆμος, ἐθέλει μοναρχεῖ-
σθαι, ἢ ὀλιγαρχίας παρ' ἀμφοτέροις γίγνεται, παρὰ μὲν τοῖς δήμ-
οις δημαγωγός· ὅστις ὁ δημαγωγός, τῶν δήμων κολακεύει· ὥσπερ ἐν τοῖς δημαγωγοῖς.
τυράννοις, οἱ τὰ ἐπιεικῶς ὁμιλοῦντες· ὅπερ ὄντιν' ἔργον κολακεία·
καὶ γὰρ διὰ τοῦτο πονηρόφιλον ἡ τυραννίς· κολακεύεσθαι γὰρ
χαίρουσι· τοῦτο δ' οὐδεὶς ἐθέλει πρὸς ἐλεύθερον φρόνημα ἔχων ἐλεύθερον·
ἀλλὰ φιλοῦσιν οἱ ἐπιεικεῖς, ἢ οὐκολακεύουσι· καὶ χρήσιμοι οἱ
πονηροὶ εἰς τὸ πονηρά· ἥλῳ γὰρ ἥλος ὥσπερ ἡ παροιμία
τὸ μηδὲν χαίρειν σεμνῷ, μηδ' ἐλευθέρῳ, τυραννικόν· αὐτὸν γὰρ
εἶναι μόνον ἄξιοι, τοιοῦτον ὁ τύραννος· ὃ δ' αὐτὸ σεμνυνόμενος
ἐλευθεριάζων ἀφαιρεῖται τὴν ὑπεροχήν· καὶ τὸ διαστατικὸν
τῆς τυραννίδος· μισοῦσιν οὖν ὡς περ καταλύοντας τὴν ἀρ-
χήν· καὶ τὸ χεῖρον συνάπτουσι· ἡ σωφρονεῖν, ἐγκωμιαστέον, μᾶλ-
λον ἢ πολιτικοῖς, τυραννικόν· ὡς τοὺς μὲν πολεμίους· τοὺς δ' ὑπ-
αὐτὸν ἀφαιρεῖται τοῦτο καὶ τὸ φρονεῖν τὸ μεγαλόψυχον τυραννικὸν οὐ-
τῆς ἀρχῆς· ὅθεν δὲ λείπει μοχθηρίαν· ὅστε δ' ὡς εἰπεῖν πάντα ταῦτα περὶ
εἰλημμένα ἔξιν εἴδεσι σοφίζεται καὶ ἡ τυραννὶς ἔξιν· ψυχῆς μὲν, τὸ
μικρόφρον τῆς ἀρχομένης· ὅθεν οὐδενὶ ἂν μικρόψυχος ἐπιβουλ-
εύσειε· δικαίου δὲ τὸ διαπιστεῖν ἀλλήλοις· οὐκ ἀπολύεται γὰρ
πρότερον τυραννὶς πρὶν ἢ πιστεύσουσί τινες αὐτοῖς· διὸ καὶ
τοῖς ἐπιεικέσι πολεμοῦσιν ὡς βλαβεροῖς πρὸς τὴν ἀρχήν·
οὐ μόνον διὰ τὸ μὴ ἀξιοῦν ἄρχεσθαι δεσποτικῶς, ἀλλὰ καὶ

δὲ τὸ πρὸς ἑαυτοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις εἶναι, μὴ μὴ καταφρονῶσιν μήτε ἑαυτῶν, μήτε τῶν ἄλλων· ἔστι δ' ἀδικήματα μίας τῶν πραγμάτων· δίθεις δὲ χειροῦται τοῖς ἀδικοῦσιν· ὥστε τὸ δὲ τυραννίδα καταλύειν, μὴ δι' ἀμφοτέρων ὑπαρχούσης· εἰς δὲ μόρας αἱρεῖ τὰ βουλήματα τῶν τυράννων· οὗτοι γὰρ εἰσὶ τυγχάνουσιν ὄντες· πάντα γὰρ ἀναγκάζουσι τὸν αὐτὸν, τὸ τυραννικὰ πρὸς ταῦτα τὰ ὑπάρχοντα· τὰ μὲν ὅπως μὴ πιστεύωσιν ἀλλήλοις· τὰ δ' ὅπως μὴ δύνωνται· τὰ δ' ὅπως μικρὰ φρονῶσιν· ὁμοίως δὲ εἰς πρόπος ἔστιν σωτηρία τῶν τυραννίδων, τοιαῦτός ἐστιν· δι' ἑτέρων δὲ μὲν ἔξεστιν ἀντίας ἔχειν τοῖς εἰρημένοις τὴν ἐπιμέλειαν· ὅτι γὰρ λαβεῖν αὐτὸν ἐκ τῆς φθορᾶς τῆς τῶν βασιλειῶν· ὥσπερ δὲ καὶ βασιλείας εἰς ὀλίγους καὶ φθορᾶς τὸ ποιεῖν τὴν ἀρχὴν τυραννικωτέραν, ὅτω καὶ τυραννίδος σωτηρία, πλείω αὐτὴν βασιλικωτέραν· ἐὰν φυλάττοντα μόνον, τὴν δύναμιν· ὅσως ἀρχὴ μὴ μόνον βλαμμῆ· ἀλλὰ καὶ μηβλαμμένων· προϊέμενος γὰρ τοῦτο προίεται· καὶ τὸ τυραννεῖν· ἀλλὰ τοῦτο μόνον, ὥσπερ ὑπάρχουσιν δεῖ μόνον· τὰ δ' ἄλλα· τὰ μὲν πλείω, τὰ δ' ἐλάττω· δοκεῖ δὲ καὶ ὑπερβολὴν μὴ τὸν βασιλικὸν καλῶς· πρῶτον μὲν δοκεῖν φρονεῖν τῶν κοινῶν· μήτε δακτυλίων δωρεὰς τοιαύτας ἐφ' αἷς τὸ πλῆθος χαλεπαίνουσιν ὅταν ἀπ' αὐτῶν μὲν λαμβάνωσιν ὀργιζόμενοι καὶ πρὸς αὐτῶν ἐλίττωσιν δὲ δῶσι δ' ἑτέραις καὶ ξένοις καὶ τυχοῦσιν ἀφθόνως· λόγον τε ἀποδιδόντα τῶν λαμβανομένων καὶ δαπανωμένων· ὅπερ ἤδη ποιήσασί τινες τῶν τυράννων· ὅτω γὰρ αὐτὸς διοικῶν οἰκονόμος, ἀλλ' ὁ τύραννος εἶναι δόξει· ὁ δὲ φοβεῖσθαι μὴ ποτὲ ἀπορήσῃ χρημάτων κύριος ὢν φίλου, ἀλλὰ τοῖς γε ἐκτοπίζουσι τυράννοις ἀπὸ φιλοικίας, καὶ συμφέροι τοῦτο μᾶλλον ἢ καταλιπεῖν, ἀθροίσαντας· ἧττον γὰρ οἱ φυλάττοντες ἐπιτίθενται τοῖς πράγμασιν· εἰσὶ δὲ φοβεροὶ τῶν τυράννων τοῖς ἀποδημοῦσιν οἱ φυλάττοντες τὴν πολιτ[ε]ίαν· οἱ μὲν, γὰρ σῶα ἀποδημοῦσιν· οἱ δὲ, ὑπολαμβάνουσιν· ἔπειτα τὰς εἰσφορὰς [ε]ὐ τὰς

λῃτουργίας

λῆ φυρτίας δεῖ φαίνεσθαι τ̃ τε οἰκονομίας ἕνεκα σωμάτων, καὶ πρὸς τὰς πολεμικὰς καιρούς. ὅλως τε αὐτὸν παρασκευάζειν φύλακα μὴ ταμίαν ὠφελίμων. ἀλλὰ μὴ ὡς ἰδίων. μὴ φαίνῃ μὴ χαλεπὸν, ἀλλὰ σεμνόν. ὅτι δὲ τοιοῦτον, ὥστε μὴ φοβεῖσθαι τοὺς ἐντυγχάνοντας. ἀλλὰ μᾶλλον αἰδεῖσθαι. τὸ γὰρ μὴ τυγχάνειν ἀξίους, οὐ τοῦ καταφρονητοῦ. διὸ δεῖ καὶ μὴ τ̃ ἄλλων ἀρετ̃ ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ πολιτικῆς. καὶ δόξαν ἐμπιεῖν περὶ αὐτοῦ τοιαύτ̃. ἔτι δὲ μὴ μόνον αὐτὸν φαίνεσθαι μεθόδια τ̃ ἀρχομένων ὑβρίζοντα, μήτε νέον, μήτε νέαν. ἀλλὰ μηδ' ἄλλον μηδένα τ̃ πολιτῶν. ὁμοίως δὲ καὶ τὰς οἰκείας ἔχειν γυναῖκας πρὸς τὰς ἄλλας. ὡς διὰ γυναικῶν ὕβρεις, πολλαὶ τυραννίδες ἀπολώλασι, πολλάκις τὰς ἀπολαύσεις τὰς σωματικὰς ῥᾴδιον ποιεῖν, ἢ νῶτα μὲν τ̃ τυράννων πρᾶσιν. ὁ γὰρ μόνον βιαίως ἐώθεν τοῦτο δρᾶσι. μὴ συνεχῶς πολλὰς ἡμέρας. ἀλλὰ καὶ φαίνεσθαι τοῖς ἄλλοις βούλονθ' τοῦτο πράττοντες. ἐν ὡς εὐδαίμονας καὶ μακαρίους θαυμάσωσιν. ἀλλὰ μάλιστα μὲν, μεταχειρίζειν τοῖς τοιούτοις. εἰ δὲ μὴ, τὸ μὲ φαίνεσθαι τοῖς ἄλλοις διαφθείρειν. ὅτι γὰρ εὐεπίθετος, ὅτι καταφρονητὸς ὀνήφορον, ἀλλ' ὁμεθύων, οὐδ' ὁ ἄγρυπνος. ἀλλ' ὁ καθεύδων. τοὐναντίον τὸ πρωτίστου τῶν πάλαι λεχθέντων ἁπάντων. καταπαύειν γὰρ δεῖ καὶ κοσμεῖν τὴν πόλιν. ὡς ἐπίπροσθον ὄντα ἢ μὴ τύραννον. ἔτι δὲ τὰ πρὸς τοὺς θεούς. φαίνεσθαι ἀεὶ σπουδάζοντα διαφερόντως. ἦπου τι φοβοῦνται τὸ παθεῖν τι ἄξιόν μόνον ὑπὸ τῶν τοιούτων, ἐὰν δ' εἰσὶ δαίμονα νομίζωσιν εἶναι τὸν ἄρχοντα καὶ φρονπίζειν τῶν θεῶν. καὶ ἐπιβουλεύουσιν ἧττον, ὡς συμμάχους ἔχοντι καὶ τοὺς θεούς. δεῖ δὲ αὖ καὶ ἀβελτηρίας φαίνεσθαι πρᾶγμ. ῥᾴστη μὲν ἀπαθοὺς, εἶτα γινομένους τιμᾶν ἅττα, ὡς τε μὴ νομίζῃ αὖ τις τιμᾶσθαι μᾶλλον, ὑπὲρ τ̃ πολιτῶν αὐτὸν νόμων. καὶ τὰς μὲν τοιαύτας τιμὰς, ἀπονέμειν αὐτόν. τὰς δὲ κολάσεις δ' ἑτέρων ἀρχόντων μὴ δικαζ-

εἰωμ. κοινὴ δὲ φυλακὴ πάσης μοναρχίας, τὸ μηθένα ποιεῖν
ἑνα μέγαν· ἀλλ' εἰ ὥσπερ, πλείους· τηρήσουσι γὰρ ἀλλήλους· ἐὰν
δ' ἄρα τὴν ἀδεῆ ποιῆσαι μέσαν, μὴ τοι τόγε ἦθος θρασεῖ· ἐπι-
θετικώτατον γὰρ τὸ τοιοῦτον ἦθος περὶ πάσας τὰς πράξεις.
κἂν φιλονεικίας τινὰ δοκῇ παραλύσῃ, ἐκπροσαγωγῆς τὸν
δρᾶν· καὶ μὴ πᾶσαν αἴρεσιν αἱρεῖσθαι τὴν ὄχλουσίαν· ἔτι δὲ
πάσης μὴ ὕβρεως εἴργεσθαι· παρὰ πάσας δὲ δυοῖν· τῆς τε εἰς
τὰ σώματα κολάσεως, καὶ τῆς εἰς τὴν ἡλικίαν· μᾶλλον δὲ ταύ-
την πρωτέον τὴν ὑλάβειαν περὶ τοὺς φιλοτίμους· τὴν μὲν
εἰς τὰ χρήματα τὰ ὀλιγαρχείαν, οἱ φιλοχρήματοι τε φέρουσι βαρέως·
τὴν δὲ εἰς ἀτιμίαν, οἵτε φιλότιμοι καὶ οἱ ἐπιφανεῖς τῶν ἀνθρώ-
πων· διόπερ ἢ μὴ χρῆσθαι δεῖ τοῖς τρόποις, ἢ τὰς μὲν κολάσεις πα-
τρικῶς φαίνεσθαι προσφέρειν, ὡς μὴ διὰ λιτωρείαν· τὰς δὲ πρὸς
τὴν ἡλικίαν ὁμιλίας, διὰ ἐρωτικὰς αἰτίας, ἀλλὰ μὴ δι' ὄχλουσίαν.
ὅλως δὲ τὰς σκόπας ἀτιμίας ὄχλου εἶναι μείζοσι τιμαῖς· τὰ
δ' ἐπιχειρούντων ἐπὶ τὴν τοῦ σώματος διαφθοράν, ὅτι φοβε-
ρώτατοι· οἱ μὴ δέοντα πλείστης φυλακῆς, ὅσοι μὴ προαιροῦνται
ποιεῖν τὸ ζῆν διαφθείραντες· διὸ μάλιστα ὑλαβεῖσθαι
δεῖ τοὺς ὑβρίζεσθαι νομίζοντας· ἢ αὐτοὺς· ἢ ὧν κηδόμενοι τυγ-
χάνουσιν· ἀφειδῶς γὰρ ἑαυτῶν ἔχουσιν οἱ διὰ θυμὸν ἐπιχειροῦντες,
καθάπερ ἡ Ἡράκλειτος εἶπε· χαλεπὸν φάσκων εἶναι θυμῷ
μάχεσθαι· ψυχῆς γὰρ ὠνεῖσθαι· ἐπεὶ δ' αἱ πράξεις ἐκ δύο σωματικῶν
μορίων, ἔκ τε τῶν ἀγαθοποιῶν ἀνθρώπων, καὶ τῶν πονηρῶν, μᾶλλον δὲ
ἀμφοτέρους ὑπολαμβάνειν δεῖ σώζεσθαι διὰ τὴν ἀρχήν· καὶ
γὰρ ἑτέρους ὑπὸ τῶν ἑτέρων ἀδικεῖσθαι μηδέν· ὁ πότερος δ' αὖ
ὢν κρείττων, τούτους ἰδίους μάλιστα προσήκειν φυλάττειν· ὡς
αὖ καὶ πάρεστι τοῦτο τοῖς πράγμασιν, ὅτι δούλων ἐλευθερώσιν αἰτίαν
γίνεσθαι τὸν τύραννον· ὅτι ὅπλων παραίρεσιν· ἱκανὸν γὰρ
θάτερον μέρος, πρὸς τὴν δυναμένην πρὸς τὸ μέλλον, ὥστε κρείττους
εἶναι τῶν ἐπιτιθεμένων· ἀναγκαῖον δὲ τὸ λέγειν καθέκαστον τῶν
τοιούτων·

τοιούτων· ὀλίγοι σκοπὸς φανερός· ὅτι δεῖ μὴ τυραννικὸν ἀλλ' οἰ
κονόμον ἢ βασιλικὸν εἶναι φαίνεσθαι τοῖς ἀρχομένοις, ἢ μὴ
φθονερεύεσθαι, ἀλλ' ἐπιτροπικὸν· καὶ τὰς μετριότητας τοῦ βίου ἔχω
κεν, μὴ τὰς ὑπερβολάς· ἔτι δὲ μᾶλλον γνωρίμους καθομιλεῖν
τοὺς δὲ πολλοὺς δημαγωγεῖν· ἐκ γὰρ τούτων ἀνάγκη καλοὺς καὶ
μόνον τὴν ἀρχὴν εἶναι ἢ καλλίω καὶ ζηλωτοτέραν, ἢ βελτίονα ἄρ
χειν· καὶ μὴ τὰ τῶν πεπονθότων· μηδὲ μισούμενον ἢ φοβού
μενον διατελεῖν, ἀλλὰ ἢ τὴν ἀρχὴν εἶναι πολυχρονιωτέραν·
ἔτι δ' αὐτὸν διακεῖσθαι κατὰ τὸ ἦθος· ἤτοι καλῶς πρὸς ἀρετὴν, ἢ
μίχθηρον ὄντα· ἢ μήτε μοχθηρὸν, ἀλλ' ἡμιπόνηρον· καίτοι πάσων
ὀλιγοχρονιώτεραι τῶν πολιτειῶν εἰσὶν, ὀλιγαρχία καὶ τυραννίς·
πολεῖς δὲ ἐχούσης χρόνον ἡ πολιτικωτάτη τυραννὶς ἢ τῶν ὀρθοτόρου
πόλεων· καὶ αὐτῆς ὀρθοτάτη· ἔτη δ' αὐτὴ διέμεινεν ἑκατόν· φύγη
δ' αἴτιον, ὅτι τὰ ἀρχομένοις ἐχρῶντο μετρίως· ἦν γὰρ καὶ τοῖς νόμ
οις δοῦλον· καὶ διὰ τὸ πολεμικὸς γενέσθαι καὶ φρόνιμος, ἅπασι μὲν ἀκα
φρόνητος· καὶ τὸ πολλὰ τοῖς ἰδίοις ἐδημαγώγουν· λέ
γεται γοῦν Κλεισθένης, τὸν ἀπεικάσαντα τὰ φυλὰς ἀνδρῶν, ὡς ἐς
φάνωσεν· οἱ δὲ εἰκόνα φασὶν εἶναι τὸν κείναντος ὅτως, τὸν αὐ
δριάντα τὸν ἐν τῇ ἀγορᾷ καθήμενον· φασὶ δὲ καὶ πεισίστρατον
ὑπομεῖναι ποτὲ προσκληθέντα δίκην εἰς ἄρειον πάγον· δευ
τέρα δὲ πεισιστράτου ἡ τῶν κυψελιδῶν· καὶ γὰρ αὕτη διετέ
λεσεν ἔτη ξία, καὶ ἑβδομήκοντα· ἢ ἑξήκοντα· κύψελος μὲν
γὰρ ἐτυράννησεν ἔτη ξιάκοντα· περίανδρος δὲ, τεσσαράκοντα
καὶ τέσσαρα· ψαμμήτιχος δ' ὁ θρασυβούλου τρία ἔτη· τοῦ δ' αἰτία,
ταὐτὰ καὶ ταύτης· ὁ μὲν γὰρ κύψελος δημαγωγὸς ἦν· καὶ τὰ
τὴν ἀρχὴν διετέλεσεν ἀθορυβήτως· περίανδρος δ' ἐχρήσατο
μὲν τυραννικὸς, ἀλλὰ πολεμικός· τρίτη δ' ἡ τῶν πεισιστρα
τιδῶν, ἀθήνησιν· οὐκ ἐχρήσατο δὲ σωφρόνως· διὸς γὰρ ἐφυγεπεισί
στρατος τυραννῶν· ὥστε ἐνέτεσι ξιάκοντα καὶ ξίσιν, ἐπτακαί
δεκα ἔτη, τούτων ἐτυράννησεν· ὀκτὼ καὶ δέκα δὲ οἱ πεισίστ.

ὥστε τὰ πάντα ἐγένετο ἔτη τριάκοντα καὶ πέντε. τὰ δὲ λοιπὰ, ἃ περὶ Ἔρωμα καὶ Πέλωνα περὶ Συρακούσας· ἔτη δ' οὗτοι πολλὰ διέμειναν· ἀλλὰ τὰ σύμπαντα δυοῖν δέοντα εἴκοσι· Γέλωνι μὲν γὰρ ἐπτὰ τυραννοῦσι, τῷ δὲ δύο τὸν βίον ἐτελεύτησε· δέκα δ' Ἔρωνι· Θρασύβουλος δὲ τῷ ἑνδεκάτῳ μηνὶ ἐξέπεσεν· αἱ δὲ πᾶσαι τῶν τυραννίδων ὀλιγοχρόνιαι πᾶσαι γεγόνασι πάντῃ· τὰ μὲν οὖν περὶ τὰς πολιτείας ἢ τὰ περὶ τὰς μοναρχίας ἐξ ὧν διέφθειρόν τε, καὶ πάλιν σώζονται, σχεδὸν εἴρηται περὶ πάντων· ᾗ δὲ τῇ τοῦ πλατωνος πολιτείᾳ, λέγεται μὲν περὶ τὴν μεταβολὴν ὑπὸ τοῦ σωκράτους· οὐμμὴ τοι λέγεται καλῶς· ἔστι δ' ἀείσης πολιτείας ἡ πρώτης δόσις, οὐ λέγει περὶ μεταβολῆς ἰδίως· φησὶ γὰρ αἴτιον εἶναι τὸ μὴ μόνον μαθεῖν· ἀλλ' ὧν περὶ ἐπιδώσει μεταβάλλειν· ἀρχὴν δ' εἶναι τούτων, ὧν ἐπίστασθαι πυθμὴν πεποιῆσθαι συζυγίας δύο ἁρμονίας παρέχεται· λέγων, ὅταν ὁ τοῦ διαγράμματος ἀριθμὸς τούτου γένηται, στερεὸς, ὡς ἔστι φύσεως ποτὲ φυούσης ἔστι λοιπὸν καὶ περίπους ἔστι παιδείας· τοῦτο μὲν οὖν αὐτὸ λέγων ἴσως ἀκαιρῶς· ἐνδέχεται γὰρ εἶναί τινας, ὃς παιδευθῆναι καὶ γενέσθαι σπουδαίους ἄνδρας, ἀδύνατον· ἀλλ' οὐ τὴν αὐτὴν ἴσως εἶναι μεταβολὴν ἔστιν ὑπ' ἐκείνου λεγομένης ἀρίστης πολιτείας μᾶλλον ἢ τῶν ἄλλων πασῶν καὶ τῶν γινομένων πάντων· εἰ δ' ἅπαξ τὸν χρόνον δι' ὃν λέγει πάντα μεταβάλλειν, καὶ τὸ μὴ ἅμα ἀρξάμενα πίπτειν, ἅμα μεταβάλλειν· οἷον εἰ τὴν προτέραν ἡμέραν ἐγένετο ἔστι πρῶτον, ἅμα ἄρα μεταβάλλει· πρὸς δὲ τούτοις διὰ τὴν αἰτίαν ἐκ ταύτης εἰς τὴν λακωνικὴν μεταβάλλειν· πλεοναχῶς γὰρ εἰς τὴν ἐναντίαν μεταβάλλουσι πᾶσαι αἱ πολιτεῖαι, ἢ τὴν συνεχῆ· οὐδ' αὐτὸς λέγει περὶ ἄλλων μεταβολῶν· ἐκ γὰρ ἔστι λακωνικῆς φησι μεταβάλλειν εἰς τὴν ὀλιγαρχίαν· ἐκ ταύτης, εἰς δημοκρατίαν· εἰς τυραννίδα δὲ, ἐκ δημοκρατίας· καίτοι εἰ αὖ πάλιν, μεταβάλλ-

σιν·

σιν. οἷον, ἐκ δήμου, εἰς ὀλιγαρχίαν ἢ μᾶλλον· ἢ εἰς μοναρχίαν· ἔτι δὲ τυραννίδος οὐ λέγω ὅτι ἔστιν ἔσται μεταβολή, οὔτ' εἰ μὴ ἔστιν, διὰ τὴν αἰτίαν· καὶ εἰς ποίαν πολιτείαν· τούτου δ' αἴτιος, ὅτι ἁπλῶς οὐ εἴχε λέγειν· ἄοριστον γάρ· ἐπεὶ καὶ τὴν κύκλον δεῖ εἰς τὸ πρώτιμον καὶ τὰς ἀρχάς· οὕτω γὰρ ἂν ἐγίνετο σωφρονεστέρως ἢ κύκλος· ἀλλὰ μεταβάλλει καὶ εἰς τυραννίδα τυραννίς· ὥσπερ ἡ Σικυωνίων ἐκ φλιασίων εἰς τὸν Κλεισθένους· καὶ εἰς ὀλιγαρχίαν, ὥσπερ ἡ ἐν Χαλκίδι, ἡ Ἀντιλέοντος· καὶ εἰς δημοκρατίαν, ὥσπερ ἡ τῶν Ἑλώρων ἐνισυρακουσίων· καὶ εἰς ἀριστοκρατίαν· ὥσπερ ἡ Χαρίλαου, φ Λακεδαιμονίοι, ἢ ἐν Καρχηδόνι· ἢ εἰς τυραννίδα μεταβάλλει ὀλιγαρχίας· ὥσπερ ἐν Σικελίᾳ· πολλὰν αἱ τῶν Ἐρεσίων τῶν ἀρχαίων ἐνίοις εἰς τὸν Πανταλέοντος τυραννίδα· ἢ ἐν Ῥηγίῳ εἰς τὸν Κλεάνδρου· ἢ ἐν Ἐλέᾳ, εἰς τὸν Ἀναξιλάου· καὶ ἐν ἄλλαις πολλαῖς πόλεσιν ὡσαύτως· ἄτοπον δέ, καὶ τὸ οἴεσθαι εἰς ὀλιγαρχίαν διὰ τοῦτο μεταβάλλειν, ὅτι φιλοχρήματοι καὶ χρηματίσονται ἐν ταῖς ἀρχαῖς· ἀλλ' ὅτι οἱ πολλοὶ ὑπερέχοντες τῆς οὐσίας· δίκαιον οἴονται εἶναι ἴσον μετέχειν τῆς πόλεως τοὺς κεκτημένους μηθέν, τοῖς κεκτημένοις· ἐν πολλαῖς τὰ ὀλιγαρχίαις διὰ ἐξέστι χρηματίζεσθαι· ἀλλὰ νόμοι εἰσὶν οἱ κωλύοντες· ἐν Καρχηδόνι δὲ δημοκρατουμένῃ· χρηματίζονται· ἢ οὐ πω μεταβεβλήκασιν· ἄτοπον δὲ καὶ τὸ φαύλαι δύο πόλεις εἶναι τὸ ὀλιγαρχικὸ, πλουσίων ἢ πενήτων τὸ δὲ αὐτὴ μᾶλλον φησὶ λακωνικῆς πέφυκεν· ἢ ὀπουοσοῦν ἄλλης ἂν μὴ πάντες κέκτηνται ἴσα· ἢ μὴ πάντες ὁμοίως εἰσὶν ἀγαθοὶ ἄνδρες· ἀδύνατος δὲ πενεστέρου γενομένου ἢ πρότερον οὐθενὶ ἢ πόθεν μεταβάλλουσιν εἰς δῆμον ἐξ ὀλιγαρχίας, ἂν γένωνται πολλοὶ οἱ πένητες· καὶ ἐκ δήμου εἰς ὀλιγαρχίαν, ἐὰν κρείττονες ἢ τὸ πλῆθος τὸ βίαιον· καὶ οἱ μὲν, ἁμελῶσιν· οἱ δὲ προσέχουσι τὸν νοῦν· πολλῶν τε τρόπων αἰτίων δ' ὧν γίνονται μεταβολαί, τὰ λεχθέντα, ἀλλὰ μίαν, ὅτι ἀσωτευόμενοι καὶ παρακινδυνεύοντες γίνονται τέμη-

τις· ὡς δὲ ἀρχὴς πλουσίων ὄντων πάντων· ἢ τῶν πλείστων· ἴδιον δ' ὅτι ψεῦδος· ἀλλ' ὅταν μὲν τῶν ἡγεμόνων τινὲς ἀπολέσωσι τὰς οὐσίας, καινοτομοῦσιν· ὅταν δὲ τῶν ἄλλων, οὐθὲν πάνυ δῆμον· καὶ μεταβάλλουσιν οὐθὲν μᾶλλον οὐδέποτε εἰς δῆμον, ἢ εἰς ἄλλην πολιτείαν· ἔτι δὲ, καὶ, τιμῶν μὴ μετέχωσι, καὶ ἀδικῶνται, ἢ ὠφελεῖσθαι δοκῶσι· καὶ μεταβάλλουσι τὰς πολιτείας· καὶ μὴ καταδαπανήσωσι τὴν οὐσίαν· διὰ τὸ δεῖναι ὅτι αὐτοῦ βούλωνται πρᾶξαι· δι' αἰτίαν, τὴν ἄρχειν ἐλευθερίαν εἶναί φασι· πλούτου δὲ δοκοῦντος ὀλιγαρχιῶν, καὶ δημοκρατίαν, ὡς μιᾶς ἑκατέρας, λέγει τὰς μεταβολὰς ὁσωνοῦν τῆς·

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Ε

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ, ΤΟ Ζ΄.

Ὅσαι μὲν οὖν διαφοραὶ, καὶ τίνες τοῦ πολιτικοῦ καὶ βασιλικοῦ καὶ πολιτικοῦ καὶ τῆς περὶ τὰς ἀρχὰς τάξεως, καὶ περὶ δικαιοσύνης καὶ πρὸς πρίαν συμπολιτικὴ πολιτείαν· ἔτι δὲ περὶ φθορᾶς τε καὶ σωτηρίας τῶν πολιτειῶν, ἐκ ποίων τε μὲν καὶ διὰ τίνας αἰτίας, εἰρηται πρότερον· ἐπεὶ δ' ἔστι τὸ τυγχάνειν εἰδωλοπλείω δημοκρατίας ὄντος, καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως πολιτειῶν, ἄμα τὰ περὶ ἐκείνων εἰπεῖν λοιπὸν, ἀρχέσον ὡσαύτως σκέψασθαι· ἦ γὰρ οἰκεῖον καὶ τὸν συμφέροντα ζόπον ἀποδοῦναι πρόσεκάστην· ἔτι δὲ καὶ τὰς συμπλοκὰς αὐτῶν εἰσὶ μὲν ὧν ἐστὶ πλέον πάντων τῶν ζοσῶν· ταῦτα γὰρ συμβαίνομεν, περὶ τὰς πολιτείας ἐπαναλάβωμεν· ὥστε καὶ δημοκρατίας τὸ ὀλιγαρχικὰς εἶναι καὶ πολιτείας δημοκρατικωτέρας λέγω δὲ συμβαίνειν· ἔστι δὲ καὶ ἄλλην ἐκείνην μὲν ὧν οἰκεῖον, ἀλλὰ τὸ μὲν βασιλικὸν μὴ καὶ τὸ περὶ τὰς ἀριστοκρατίας καὶ πολιτείας ὀλιγαρχικῶς ἢ δημοκρατικωτέρας μᾶλλον καὶ ἧττον· τὸ δὲ περὶ τὸ βασιλικὸν, ὀλιγαρχικῶς· ἀριστοκρατικῶς ἢ τὸ περὶ τὰς ἀριστοκρατίας· ἢ καὶ τὸν ἄλλον τινὰ ζόπον μὴ πάντα συμπίπτῃ τὰ τῆς πολιτείας οἰκεῖα· πρίαν μὲν οὖν δημοκρατίαν πρὸς ποίαν ἁρμόττει πόλιν· ὡσαύτως δὲ καὶ ποίαν τὴν ὀλιγαρχικὴν πρέπει καθίστασθαι· καὶ τὴν λοιπῶν δὲ πολιτειῶν, τίνα συμφέρει τινὶν, εἴρηται πρότερον· ὁμοίως δὲ δεῖ λαβεῖν δῆλον, μὴ μόνον πρίαν τὴν τῶν εἰρημένων πολιτειῶν ἀεὶ ζητοῦντας πόλεσιν· ἀλλὰ καὶ πῶς δεῖ

καταστασιάζειν, ἢ τούτους τοὺς αὐτοὺς εἰσάγειν μόνον. ἢ πρῶτον μὲν δημοκρατίας εἴδεσιν ἁρμόττει πλείοσι καὶ ἀνάγκη πολιτείαν εἶναι φανερόν· αὐτὴ δ' ἔστιν, ἣν καλοῦσι τινὲς, οἱ μὲν γὰρ ἀκολουθεῖν τὴν μέθοδον πάντα τοῖς δημοτικοῖς καὶ τοὺς δοκοῦντα τῇ δημοκρατίαις ἀκολουθεῖν· ἐκ μὲν τούτων συντεθεμένη, τὰ μὲν δημοκρατίας εἴδη πλείω συμβαίνει· καὶ γὰρ δημοκρατεῖσθαι μίαν εἶναι ἢ μὴ διαφόρους· δύο δ' εἰσὶν αἰτίαι· διὰ μὲν τὰς δημοκρατίαι πλείους εἰσί· πρῶτον μὲν ἢ πλεχθεῖσα πρότερον, ὅτι διάφοροι οἱ δῆμοι· γίνεται γὰρ τὸ μὲν γεωργικὸν πλῆθος· τὸ δὲ βάναυσον καὶ θητικόν· ὧν τὸ μὲν πρώτου τοῦ δευτέρου προσλαμβανομένου καὶ τοῦ τρίτου παλιν τοῖς ἀμφοτέροις, ἄλλον διαφορὰν ἀεὶ βελτίω καὶ χειροῦσθαι τὴν δημοκρατίαν, ἀναγκαῖον τῶν μὴ τὴν αὐτὴν δημοτέραν εἶναι νομίζειν· τὰς δὲ δημοκρατίας ἀκολουθοῦντας εἶναι τῆς πολιτείας, οἱ κεῖα ταύτης γεγενημένης δημοκρατίας ἑτέρας· τὴν μὲν γὰρ, ἐλαττοῦσθαι· τὴν δ' ἀκολουθήσει πλείονα· τὴν δ' ἁπάντων ταῦτα χρήσιμον δ' ἕκαστον αὐτῶν εἰδέναι πρός τε τὴν καταστασιάζειν, ἵνα αὐτῶν τὸν χρόνον λομένη· καὶ πρὸς τὰς διορθώσεις· ἔστι γὰρ οἱ τὰς πολιτείας καθιστάντες ἅπαντα τὰ οἰκεῖα συνάγειν πρὸς τὴν ὑπόθεσιν· ἁμαρτάνουσι δὲ τοῦτο ποιοῦντες, καθάπερ καὶ τοῖς περὶ τοὺς φθορὰς καὶ τὰς σωτηρίας τῶν πολιτειῶν εἴρηται πρότερον· μιμοῦνται δὲ τὰ ἀξιώματα καὶ τὰ ἤθη· καὶ ὧν ἐθίζονται λέγειν μόνον· ὑπόθεσις μὲν οὖν ἡ δημοκρατικὴς πολιτείας, ἐλευθερία· φασὶ γὰρ λέγειν εἰώθασιν, ὡς ἐν μόνῃ τῇ πολιτείᾳ ταύτῃ, μετέχοντας ἐλευθερίας· τοῦτον γὰρ ἐσχάζεσθαι φασὶ πᾶσαν δημοκρατίαν· ἐλευθερία δ', ἡ μὲν, τὸ κατὰ μέρη ἄρχεσθαι καὶ ἄρχειν· καὶ γὰρ τὸ δίκαιον τὸ δημοτικὸν, τὸ ἴσον ἔχειν ἐστὶ κατὰ ἀριθμόν· ἀλλὰ μὴ κατ' ἀξίαν· τούτου δ' ὄντος τοῦ δικαίου, τὸ πλῆθος ἀναγκαῖον εἶναι κύριον· καὶ ὅτι αὐτὸ δόξῃ τοῖς πλείοσι, τοῦτ' εἶναι τέλος· καὶ τοῦτ' εἶναι τὸ δίκαιον· φασὶ γὰρ δεῖν ἴσον ἔχειν ἕκαστον τῶν πολιτῶν·

ὥστε

Политика, экономика и право — это три взаимосвязанные области общественной жизни, которые оказывают влияние друг на друга. Политика определяет правила и нормы, по которым функционирует общество, экономика занимается производством, распределением и потреблением товаров и услуг, а право устанавливает юридические рамки для политических и экономических отношений.

Взаимодействие политики и экономики особенно заметно в вопросах регулирования рынка. Государство может вмешиваться в экономику с помощью налогов, субсидий, таможенных пошлин и других инструментов. Например, повышение налогов на прибыль предприятий может снизить их инвестиционную активность, а снижение ставки рефинансирования Центрального банка — стимулировать кредитование.

Право играет ключевую роль в защите прав собственности и обеспечении исполнения договоров. Без эффективной судебной системы экономические отношения становятся рискованными, поскольку стороны не могут быть уверены в том, что их интересы будут защищены. Поэтому страны с развитой правовой системой, как правило, привлекают больше иностранных инвестиций.

Однако взаимодействие этих трех сфер не всегда гармонично. Политические решения могут быть продиктованы краткосрочными интересами, в то время как экономика требует долгосрочного планирования. Право, в свою очередь, может отставать от быстро меняющихся экономических реалий, создавая правовые пробелы.

χῶν, τὸ μηδεμίαν ἀεὶ μίσον εἶναι· ἐὰν δέ τις καταλάφθῃ ὀλιγαρχίας μεταβολῆς, τότε τῷ ἐλαττώματι αἱρεῖσθαι τῷ δυνάμιν αὐτῆς· ἢ ὀλιγαρχικοὺς ποιεῖν· τὰ μὲν οὖν κοινὰ ταῖς δημοκρατίαις ταῦτ' ἐστί· συμβαίνει δ' ἐκ τοῦ δικαίου τοῦ ὁμολογουμένου εἶναι δημοκρατικόν· τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ ἴσον μέχειν ἅπαντας κατ' ἀριθμόν, ὥστε μᾶλλον εἶναι δοκοῦσαν δημοκρατίαν ὁ δῆμος· ἴσον γὰρ τὸ πλῆθος μᾶλλον ἄρχειν τοῦ σπουδαίου, ἢ τοὺς εὐπόρους· μὴ δὲ κυρίους εἶναι μόνους· ἀλλὰ πάντας ὀλίγου κατ' ἀριθμόν· ὅταν δὲ οὕτω πάντες μέχωσι νομίζοιεν τῷ τ' ἰσότητα τε τῇ πολιτείᾳ καὶ τῷ ἐλευθερίαν· τὸ δὲ μεταγράφειν, ἀφαιρεῖται πῶς ἔξουσι τὸ ἴσον· πρῶτον μὲν τὰ τιμήματα διαλεῖν χιλίοις τὰ τῶν πεντακοσίων, καὶ τοὺς χιλίους ἴσον δυνάσθαι τοῖς πεντακοσίοις, ἢ ὀχυρώτερα δεῖ τιθέναι τῷ τοῦτο ἰσότητα· ἀλλὰ διελεῖν μὲν ὅτως ἐπειτα ἐκ πεντακοσίων ἴσους λαβόντα τῆ ἐκ χιλίων πρώτους εἶναι τῶν διαιρέσεων· ὁ τῶν δικαστηρίων· πρῶτον οὖν αὐτὴ ἡ πολιτεία, δικαιοτάτη τῷ τὸ δημοτικὸν δίκαιον, ἢ μᾶλλον· ἢ τῷ τὸ πλῆθος. Φασὶ γὰρ οἱ δημοτικοὶ τοῦτο δίκαιον, ὅτι ἂν δόξῃ τοῖς πλείοσιν· οἱ δ' ὀλιγαρχικοὶ, ὅτι ἂν δόξῃ τῇ πλείονι οὐσίᾳ· ὥστε φανερὸν ὅτι ἂν γένηται κατὰ τὰς οὐσίας, φασὶ κλέπτεσθαι δεῖν· ἔχει δ' ἀμφότερα ἀνισότητα καὶ ἀδικίαν· εἰ μὲν γὰρ ὅτι ἂν οἱ ὀλίγοι, τυραννίς· ὁ γὰρ ἐὰν εἷς ἔχῃ πλείω τῶν ἄλλων δυνάμεων τῷ ὀλιγαρχικὸν δίκαιον, ἄρχει δίκαιος μόνος· εἰ δ' ὅτι ἂν οἱ πλείους κατ' ἀριθμὸν ἀδικήσουσι, δημεύοντες τὰ τῶν πλουσίων καθάπερ εἴρηται πρότερον, πῶς ἂν οὖν εἴη ἰσότης ἢ ὁμολογήσουσιν ἀμφότεροι σκεπτέον ἐξ ὧν ὁρίζονται δικαίων ἀμφότεροι· λέγουσι δὴ ὡς ὅτι ἂν δόξῃ τοῖς πλείοσι τῶν πολιτῶν, ῥητέον εἶναι δεῖ κυρίαν· ἐξωθεν μὲν οὖν, μὴ μέντοι πάντως· ἀλλ' ἐπειδὴ δύο μέρη τυγχάνει ὄντα ἡ πόλις πλουσίων καὶ πένητες, ὅτι ἂν ἀμφοτέροις δόξῃ, ἢ τοῖς πλείοσι, τοῦτο κύριον ἔστω· ἐὰν δὲ τοῖς αὐτοῖς δόξῃ, ὅτι ἂν οἱ πλείους· ὧν τὸ τίμημα πλεῖον· οἷον, οἱ μὲν δέκα· οἱ δ', εἴκοσιν· ἔδοξε δὲ, τῶν μὲν

πλουσίων

πλασίων τῆς ἐξ. τῆ δὲ πρώτῃ τῆς πέντε καὶ δέκα. προσγράφω-
σι τοῖς μὲν πένησι, τὸ πλάρες μέρος πλασίονα· τοῖς δὲ πλασίοις
πέντε τῶν πενήτων. ὁποτέρων δ' ἂν τὸ τίμημα πρὸς τὸ μέγεθος τῶν
ἀριθμῶν ἀμφοτέροις ἑκατέροις, τοῦτο κύριον. ἐὰν δὲ ἴσοι
συμπέσωσι, κοινὰ εἶναι ταύτην νομιστέον ἀποφάσιν. ὥσπερ
νῦν ἐὰν δίχα ἡ ἐκκλησία γένηται· ἢ τὸ δικαστήριον· ἢ γὰρ ἀπο-
κληρωτέον· ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον ποιητέον. ἀλλὰ μὲν δὴ τοῦ
ἴσου καὶ τοῦ δικαίου καὶ ἡ πάμπαν λεπτὸν εὑρεῖν τὴν ἀλήθειαν
περὶ αὐτό. ὅμως ἐάν τι τυχεῖν· ἢ συμπεῖσαι τοὺς δυνατωτέρους
πλεονεκτεῖν. ἀεὶ γὰρ ζητοῦσι τὸ ἴσον· καὶ τὸ δίκαιον οἱ ἧττους.
οἱ δὲ κρατοῦντες, οὐδὲν φροντίζουσι· δημοκρατικῶν δ' οὐσῶν
τῶν ἀρχῶν, βελτίστη μὲν, ἡ πρώτη τάξις· καθάπερ ἐν τοῖς πρό-
τερον εἰλέχθη λόγοις. ὅτι δὲ ἡ ἀρχαιοτάτη πασῶν αὕτη. λέγω
δὲ πρώτην, ὡς ὥσπερ αὖ τις διέλοι τοὺς δήμους· βέλτιστος γὰρ δῆ-
μος ὁ γεωργικώτατός ἐστιν· ὥστε καὶ ποιεῖν ἐνδέχεται δημοκρατίαν,
ὅπου ζῇ τὸ πλῆθος ἀπὸ γεωργίας· ἢ νομῆς· διὰ μὲν γὰρ τὸ μὴ πολ-
λὴν οὐσίαν ἔχειν, ἄσχολος· ὥστε μὴ πολλάκις ἐκκλησιάζειν.
διὰ δὲ τὸ μὴ ἔχειν τὰ ἀναγκαῖα, πρὸς τοῖς ἔργοις διατρίβουσι.
καὶ τῶν ἀλλοτρίων οὐκ ἐπιθυμοῦσιν· ἀλλ' ἥδιον τὸ ἐργάζεσθαι τοῦ
πολιτεύεσθαι, καὶ ἄρχειν· ὅπου αὐτὰ μὴ ἢ μεγάλα μεταλαμβάνειν
τῶν ἀρχῶν· οἱ γὰρ πολλοὶ μᾶλλον ὀρέγονται τοῦ κέρδους· ἢ τῆς
τιμῆς· σημεῖον δὲ, ἐπὶ γὰρ τοῖς ἀρχαίοις τυραννίδας ὑπέμειναν.
καὶ τοῖς ὀλιγαρχίας ὑπομένουσιν, ἐὰν τις αὐτοὺς ἐργάζεσθαι
μὴ κωλύῃ· μὴ δ' ἀφαιρῆται μηθέν· ταχέως γάρ, οἱ μὲν, πλουτοῦσιν
αὐτῶν, οἱ δ' οὐκ ἀπορροῦσιν· ἔτι δὲ τὸ κυρίους εἶναι τοῦ ἐλέσθαι, ἢ
βουλεύσασθαι, αὐτὰ πληροῖ τὴν ψυχὴν ἡδονήν· εἴτε φιλοτιμίας ἔχουσιν· ἐπεὶ
πάντες ἐνίοις δήμοις, καὶ μὴ μετέχωσι τῆς αἱρέσεως τῶν ἀρχῶν,
ἀλλά τινες αἱρετοὶ κατὰ μέρος ἐκ πάντων· ὥσπερ ἐν Μαντι-
νείᾳ, τοῦ δὲ βουλεύεσθαι κύριοι ὦσιν, ἱκανῶς ἔχει τοῖς πολλοῖς· ἡ
δεῖ νομίζειν καὶ τοῦτ' εἶναι σχῆμα τῆς δημοκρατίας, ὥσπερ

ἐναντιώσεις τοῦ νόμου. διὸ δὴ καὶ συμφέρον ἐστὶ τῇ πρότερον ἐνθείσῃ δημοκρατίᾳ. τὸ μὲν γὰρ εἶναι εἰωθὲν αἱρεῖσθαι μὴ τὰς ἀρχὰς λύειν· καὶ δικάζειν πάντας· ἄρχειν δὲ τοὺς μεγίστας αἱρετούς· καὶ ἀπὸ τιμημάτων τοὺς μείζους, ἀπὸ μείζονος· ἢ καὶ ἀπὸ τιμημάτων μὴ μηδεμίαν· ἀλλὰ τοὺς δυναμένους· αὐάγκη δὲ πολιτεύομένους οὕτω, πολιτεύεσθαι καλῶς· αἰεὶ γὰρ ἀρχαὶ ἀεὶ διὰ τῶν βελτίστων ἔσονται τοῦ δήμου βουλομένου· καὶ τοῖς ἐπιεικέσιν οὐφθονοῦντος· καὶ ῥᾳδίοις ἐπιεικέσι καὶ μετρίοις ἀρκοῦσαν εἶναι ταύτην τὴν τάξιν· ἄρξουσι γὰρ οὐχ ὑπὸ πάντων χειρόνων· καὶ ἄρξουσι δικαίως, διὰ τὸ τῶν λυθέντων εἶναι κυρίους ἑτέρους· τὸ γὰρ ἐφεῖναι ἀκρίτους, καὶ μὴ τοῦτο ἐξεῖναι τοιοῦτόν ἐστι οἷον αὖ δόξῃ, συμφέρον ἐστίν· ἡ γὰρ ἐξουσία τοῦ πράττειν ὅτι αὖ ἐθέλῃτις, οὐδαμοῦ ἔστι φυλάττειν τὸ ἐνδεχόμενον τῶν αὐθρώπων φαῦλον· ὥστε συμβαίνει ὅπερ ἐστὶν ὠφελιμώτατον ἐν ταῖς πολιτείαις, ἄρχειν τοὺς ἐπιεικεῖς αὐαμαρτήτους ὄντας· μὴ δὲ ἐλαττουμένου τοῦ πλήθους· ὅτι μὴ ἔστι τῶν δημοκρατιῶν ἀεί, φανερόν· καὶ διὰ τὴν αἰτίαν, ὅτι διὰ τὸ πλῆθός τινα εἶναι τὸν δῆμον. Πρὸς δὲ τὸ καταστασιάζειν τοὺς γε τὸν δῆμον, τῶν τινόμενον τινὲς τῶν παρὰ τοῖς πολλοῖς κεκτημένων τὸ ἀρχαῖον, χρήσιμοι πάντες· ἢ τὸ ὅλως μὴ ἐξεῖναι κεκτῆσθαι πλείω γῆν μέτρου τινός· ἢ ἀπότομος τόπου, πρὸς τὸ ἄστυ, καὶ τὴν πόλιν· ἐᾶν δὲ τὸν ἀρχαῖον ἐν ταῖς πόλεσι μενομοθετημένον, μηδὲ πωλεῖν ἐξεῖναι τοὺς πρώτους κλήρους· ὅστε δὲ καὶ οὐ λέγουσιν ὀξύλου νόμον εἶναι, τοιοῦτόν τι δυναμένους· τὸ μὴ δανείζειν εἴστι μέρος φιλύπαρχούσης ἑκάστῳ γῆς· νῦν δὲ δεῖ διορθοῦν, καὶ τῷ ἀφυτάλων νόμῳ· πρὸς γὰρ ὀλέγωμεν, ὅστε χρήσιμος· ἐκεῖνοι γὰρ καὶ πρόσοντες τοῖς κεκτημένοις δὲ γῆν ὀλίγην, ὅμως πάντες γεωργοῦσι· τιμῶνται γὰρ οὐχ ὅλας τὰς κτήσεις· ἀλλὰ κατὰ τὴν λιναῦν τοῦ μέλαν διαιροῦντες, ὥστ' ἔχειν ὑπερβάλλειν ταῖς τιμήσεσι καὶ τοὺς πό-

νητας· μετὰ δὲ τὸ γεωργικὸν πλῆθος, βέλτιστος δῆμος ἔστιν, ὅπου νομεῖς εἰσὶ καὶ ζῶσιν ἀπὸ βοσκημάτων· πολλὰ γὰρ ἔχει τῇ γεωργίᾳ παραπλήσιως· καὶ τὰ πρὸς τὰς πολεμικὰς πράξεις· μάλιστ' οὗτοι γεγυμνασμένοι τὰς ἕξεις καὶ χρήσιμοι τὰ σώματα· καὶ δυνατὰ μὴ ῥᾳθύμως θυραυλεῖν· τὰ δ' ἄλλα πλήθη πάντα χεῖρον ἢ ὧν αἱ λοιπαὶ δημοκρατίαι συνεστᾶσι, πολλῷ φαυλότερα τούτων· ὁ γὰρ βίος φαῦλος· καὶ οὐθὲν ἔργον μετ' ἀρετῆς ἐν ᾧ μετασχεῖν ἔστι τὸ πλῆθος· τό, τε τῶν βαναύσων, καὶ τὸ τῶν ἀγοραίων ἀνθρώπων, καὶ τὸ θητικόν· ἔτι δὲ ἀπὸ τοῦ ἀεὶ πλησίον ἢ τὸ ἀσυκοφαντήτως ἔχειν τὸ τοιοῦτον μόνος, ὡς εἰπεῖν, ἔστι σχολὴν ἄγειν· οἱ δὲ γεωργοῦντες διὰ τὸ διεσπάρθαι κατὰ τὴν χώραν, οὔτε πάντα τοῦτο ποιοῦσιν, οὔθ' ὁμοίως δέονται τῆς συνόδου ταύτης· ὅπου δὲ καὶ συμβαίνει τὴν χώραν τῇ θέσιν ἔχειν τοιαύτην, ὥστε τὴν χώραν πολὺ τῆς πόλεως ἀπωτέρω τεῖχος, ἔστιν καὶ δημοκρατίαν ποιεῖσθαι χρηστὴν, καὶ πολιτείαν· ἀναγκάζεται γὰρ τὸ πλῆθος ἐπὶ τὴν ἀγορὰν ποιεῖσθαι τὰς ἀποικίας· ὥστε δεῖ καὶ ἀγοραῖος ὄχλος ἢ μὴ πρεῖν ἐν ταῖς δημοκρατικαῖς ἐκκλησίαις, ἀνευ τοῦ κατὰ τὴν χώραν πλήθους· πῶς μὲν οὖν δεῖ καταστασιάζειν τὴν βελτίστην καὶ πρώτην δημοκρατίαν, εἴρηται· φανερὸν δὲ καὶ πῶς τὰς ἄλλας· ἐπὶ μικρὸν γὰρ δεῖ παρεκβαίνειν· καὶ τὸ χεῖρον ἀεὶ πλῆθος χωρίζειν· τὴν δὲ τελευταίαν διὰ τὸ πάντας κοινωνεῖν, οὔτε πάσης δυνατὸν πόλεως φέρειν· οὔτε ῥᾴδιον διαμένειν, μὴ τοῖς νόμοις καὶ τοῖς ἔθεσιν ὑποτασσομένην· ἃ δὲ φθείρειν συμβαίνει ταύτην ἢ τὰς ἄλλας πολιτείας, εἴρηται πρότερον· τὰ πλεῖστα χρήσιμον· πρὸς δὲ τὸ καθιστάναι ταύτην τὴν δημοκρατίαν καὶ τὸν δῆμον πρεῖν ἰσχυρὸν, εἰώθασιν οἱ προεστῶτες ᾧ προσλαμβάνειν ὡς πλείστους, καὶ ποιεῖν πολίτας, μὴ μόνον τοὺς γνησίους· ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐξ ὑποτύρου οὖν πολίτου, λέγω δὲ οἷον πατρὸς ἢ μητρὸς ἄπαν γὰρ οἰκεῖον τοῦ τοιούτῳ δήμῳ μᾶλλον.

εἰώθασι μὴν οἱ δημαγωγοὶ κατασκευάζειν ὅτῳ δεῖ μὴ πρὸς λαμβάνειν, μέχρις οὗ ὑπερτείνῃ τὸ πλῆθος τῶν γνωρίμων καὶ τῶν μέσων· μὴ γὰρ ὑπερβάλλοντες ἀπεκρίναν τὴν πολιτείαν. ἔστω δὲ τῶν γνωρίμων, πρὸς ὃ χαλεπῶς ὑπομένουσι τὴν δημοκρατίαν, παροξύνουσι μᾶλλον ὅπερ συνέβη τῆς στάσεως αἴτιον γενέσθαι περὶ Κυρήνην· ὀλίγον μὲν γὰρ πρῆγμα, παρορᾶται· πολὺ δὲ πρόσω, ἐνοφθαλμοῖς μᾶλλον ὄζύν· ἔτι δὲ μὴ τὰ τοιαῦτα κατασκευάσματα χρήσιμα πρὸς τὴν δημοκρατίαν τὴν τοιαύτην· οἷς κλισθένης τε Ἀθήνησιν ἐχρήσαντο βουλόμενος αὐξῆσαι τὴν δημοκρατίαν, καὶ περὶ Κυρήνην οἱ τοὺς δήμους καταστήσαντες· φυλάττειν δ' ἕτερα πρὸς τὰ τῶν ὀλιγαρχιῶν ἴδια ἱερῶν συμμακτὸν εἰσὸ λίγον καὶ κοινὰ πάντα σοφιστέον, ὅπως ἂν ὅτι μάλιστα ἀναμιχθῶσι πάντες ἀλλήλοις· αἱ δὲ συνήθειαι διαζωχθῶσιν αἱ πρότερον. ἔτι δὲ μὴ τὰ τυραννικὰ κατασκευάσματα δημοτικὰ δοκεῖ πάντα· λέγω δ' οἷον ἀναρχίαν τὴν βούλων· αὕτη δ' ἂν εἴη μέχρι τοῦ συμφέρεσθαι γυναικῶν· καὶ παίδων· καὶ τὸ ζῆν ὅπως τὶς βούλεται παρῶν· πολὺ γὰρ ἔσται τὸ τῇ τοιαύτῃ πολιτείᾳ βοηθοῦν· ἥδονται γὰρ τοῖς πολλοῖς, τὸ ζῆν ἀτάκτως ἢ τὸ σωφρόνως· ὅστε δεῖ τὸν νομοθέτην καὶ τῶν βουλομένων συνιστάναι τὰ τοιαύτ' πολιτείαν, ὃ τὸ κατασχεῖν μέγιστον ἔργον, οὐδὲ μόνον, ἀλλ' ὅπως σώζηται μᾶλλον· μίαν γὰρ ἢ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας οὐ χαλεπὸν μεῖναι πολιτευομένους, ὅπως οὖν· διὸ δεῖ περὶ ὧν τιθεώρηται πρότερον τίνες σωτηρίαι, καὶ φθοραὶ τῶν πολιτειῶν, ἐκ τούτων πειρᾶσθαι κατασκευάζειν τὰ ἀσφαλέστερα· βουλομένους μὲν τὰ φθείρονται τιθεμένους δὲ τοιούτους νόμους καὶ τοὺς ἀγράφους εἶναι τοὺς μεγαλύνουσι, οἰητέον μάλιστα τὰ σώζοντας τὰς πολιτείας, καὶ μὴ νομίζειν ῥᾴδιον εἶναι δημοτικὸν, μηδ' ὀλιγαρχικὸν, ὃ πρήσει τὴν πόλιν· ὅτι μάλιστα δημοκρατεῖσθαι, ἢ ὀλιγαρχεῖσθαι· ἀλλ' ὃ πλεῖστον χρόνον·

οἱ δὲ

οἱ δὲ νῦν δημαγωγοὶ χαριζόμενοι τοῖς δήμοις, πολλὰ δημεύ-
ουσι διὰ τῶν δικαστηρίων. διὸ δεῖ πρὸς ταῦτα αὐτὶ πρότερον τοὺς
κυρωμένους φιλοπολιτεύεσθαι· νομοθετοῦντας μηδὲν εἶναι δη-
μόσιον τῶν καταδικαζομένων καὶ φερόντων πρὸς τὸ κοινόν,
ἀλλ' ἱερόν· οἱ μὲν γὰρ ἀδικοῦντες, ὀλίγ' ἦττον βλαβεῖς ἔσονται· ζη-
μιώσουσι γὰρ ὁμοίως· ὀλίγος ἦττον καταψηφιεῖται τῶν κεινο-
μένων λήψεσθαι μηθὲν μέλλων· ἔτι δὲ τοὺς πονηροὺς δημο-
σίας δίκας, ὡς ὀλιγίστας ἀεὶ πρὶν μεγάλοις ὠὴ τιμίοις τοὺς
εἰκῆ γραφομένους κωλύοντας· τοὺς δὲ δημοτικοὺς, ἀλλὰ τοὺς
συμφέροντας εἰώθασιν εἰσάγειν· δεῖ δ' ἢ μὴ τῇ πολιτείᾳ, πάντας μά-
λιστα μὲν οὕτως εἶναι τοὺς πολίτας· εἰ δὲ μή, τοιούτους γε τοὺς κυρίους
μίους νομίζειν τοὺς κυρίους· ἐπεὶ δ' αὐτελῶς τοῦτο δημοκρα-
τίαν πολυάνθρωπον ποιεῖ, καλεπὸν ἐκκλησιάζειν ἀμίσθους,
τοῦτο δ' ὅπου προσοδοι μὴ τυγχάνουσιν ὄσαι πολέμιοι τοῖς συμ-
φέρουσιν· ἀπορεῖ γὰρ εἰς φορᾶς δημεύσεως ἀναγκαῖον γίγνεσθαι
τὴν δικαστηρίων φαύλων· ἃ πολλαχοῦ ἤδη δημοκρατίας ἀνέ-
τρεψεν· ὅπου μὲν οὖν προσοδοι μὴ τυγχάνουσιν ὄσαι, δεῖ ποιεῖν
ὀλίγας ἐκκλησίας· καὶ δικαστήρια, πολλῶν μὲν ὀλίγας δὲ ἡ
μέρας· τοῦτο γὰρ φέρει μάλιστα πρὸς τὸ μὴ φοβεῖσθαι τοὺς πλου-
σίους τὰς δαπάνας· ἐὰν οἱ μὲν ὄχροι μὴ λαμβάνωσι δικα-
στικόν, οἱ δ' ἄποροι φέρει δὲ εἰ πρὸς τὸ κεῖνεσθαι τὰς δίκας πολὺ
βέλτιον· οἱ γὰρ ὄχροι πολλὰς μὲν ἡμέρας οὐκ ἐθέλουσιν ἀπὸ
τῶν ἰδίων ἀπεῖναι· βραχὺν δὲ χρόνον ἐθέλουσιν· ὅσου δ' εἰσὶ
προσοδοι μὴ τοιαῦτ' ὦσιν οἷαις δημαγωγοῖ πρῶτον· τὰ γὰρ πλείστα
νέμουσι· λαμβάνουσι δὲ ἅμα· ὃ πάλιν δεῖ τοιαῦτ' αὐτῶν· ὁ τε-
θημένος γὰρ ὄχλος πᾶσι τοιαύτην βοήθειαν τοῖς ἀπόροις· ἀλ-
λὰ δεῖ τοῦ ἀληθινῶς δημοτικοῦ ὁρᾶν, ὅπως τὸ πλῆθος μὴ
λίαν ἄπορον ᾖ· τοῦτο γὰρ αἴτιον τοῦ μοχθηρὰν εἶναι τὴν δημο
κρατίαν, τὸ χαστέον ὃν ὅπως αὐτοῖς χρήσιμοι χρόνιοι· ἐπεὶ ἢ
συμφορὰ τοῦτο ἦν τοῖς ὠπόροις, τὰ μὲν ἀπὸ τῶν προσόδων γίνομ᾽.

σωαθροίζοντ̃. ἀθρόαχὴ δανέμφ τοῖς ἀπόροις, μάλισα μὲν
εἰτισδιώα) τοσοῦτον ἀθροίζων ὅσον εἰς γυμνάσιτῆσιν· εἰ δ' μὴ,
πρὸς ἀφορμὴν ὠδοποιΐας ἢ γεωργίας· ἢ εἰμὴ πᾶσιν δυνατὸν,
ἀλλὰ κατὰ φυλὰς ἢ τὶ μέρος ἕτερον ἐν μέρει δανέμφ· ἐν δ'
τούτῳ πρὸς τὰς ἀναγκαίας σωόδους τοὺς δυπόρους εἰσφέρφ
τὸν μισθὸν ἐφιεμένους τ̃ ματαίων λφτουργιῶν· οἷσ̃τ' δέπινα
ξόπον καρχιδόμιοι πολιτευόμφοι φίλον κέκτηνται τὸν δῆμον·
ἀεὶ δ' τινας εἰκπέμποντις τὸ δήμ πρὸς τὰς τελειοικίας, πρι-
οῦσιν δυπόρους· χαλεπόν τ' ἐστὶ τὸ νοῦν ἐχόντων τινὰ εἰμὴ
λανθάνουσι τοὺς τοὺς ἀπόρους, ἀφορμὰς δόντας, πρέπειν ἐ-
πιτ̃ργασίας· καλῶς δ' ἔχει μιμεῖσθ ἢ πὰ παραντίνων· ἐκεῖνοι
δκοινὰ πριοῦντ̃ τὰ κτήματα τ̃ ἀπόροις ἐπὶ τῷ χῆσιν δοῦναι
παρασκευάζουσι τὸ πλῆθος, ἔτι δ' τὰς ἀρχὰς πάσας ἐπίκοσαν
δημάς· τ̃ μ', αἱρετάς· τὰς δ', κληρωτάς· τὰς μ' κληρωτ̃ ὁπ' ὀδήμ
αὐτ̃ μετέχειν· τὰς δ' αἱρετὰς, ἵνα πολιτεύων) βέλτιον· ὅσις δ' τ̃τὸν
ποιήσαι, εἰ φλαρχὴς αὐτὰς μειζόντας· ἰὸς μὲν κληρωτοὺς,
τ̃ δ' αἱρετούς· πῶς μὲν δεῖ τὰς δημοκρατίας κατασκευά
ζειν, εἰρηῆ· καλὸν δ', εἰ πεὶ τὰς ὀλιγαρχίας πῶς δεῖ, φανερὸν
ἐκ τούτων· ἐκ̃ ἐναντίων γὰρ δεῖ σωάδειν ἑκάστην ὀλιγαρχίαν
πρὸς τὴν ἐναντίαν δημοκρατίαν ἀναλογιζόμφον· τὴν μὲν ἀ-
κρατον μάλισα τὴν ὀλιγαρχιῶν καὶ πρώτην· αὕτη δ' ὀδύο
σωέστυσ τὴν καλουμένην πολιτείαν, ἣ δεῖ τὰ τιμήματα διαιρ̃
τὸ μὲν ἐλάττω· τὸ δὲ, μείζω πρὸ πάντας· ἐλάττω μὲν ἀφ' ὧν τ̃
ἀναγκαίων μεθέξουσιν ἀρχῶν· μείζω δ' ἀφ' ὧν τὴν κυριωτέ
ρων, τὴν τικτωμένων τὸ τίμημα μεμετέχειν ἐξ εἶναι φιλο-
τείας· τοσοῦτον εἰσαγομένου τὸ δήμου πλῆθος δὰ τὸ τίμη
ματος, μεθ' ὑπερείπομες ἔσον) τ̃ μὴ μετεχόντων· ἀεὶ δὲ δεῖ
παραλαμβάνειν ἐκ τοῦ βελτίονος δήμ τὸ κοινωνικόν· ὁμοίως δ'
ἔτ' ἔχομ̃ ὀλιγαρχίαν ὠὶ τεινομ̃ δεῖ μικρὸν καταστάζειν·
τὴν δ' αὐτὴν φμὲν τῇ τελωτείᾳ δημοκρατίᾳ τῇ δυναστικω-

τάτῃ

τὸ τὴν ἀτυραννικωτάτην τῶν ὀλιγαρχιῶν, ὅσῳ πλεῖστον χρόνου δεῖ πολεμοῦ φυλακῆς. ὥστε ὥσπερ ἐν, τὸ μὲν σώματος δεῖ μὴ πρὸς ὑγίειαν, μὴ πολοῖα τὸ πρὸς ναυτιλίαν καλῶς ἔχοντα τοῖς πολεμίοις, ὧν δὲ χρὴ πλείστας ἁμαρτίας, ὥστε μὴ φθείρεσθαι δι' αὐτά, τὰ ὑπὸ νοσερῶς ἔχοντα τῶν σωμάτων, μὴ τούτων πλοίων ἐκλελυμένα, μὴ πολεμήρων τὸν χηκότα φαῦλον, ὃ δὲ τὰς μικρὰς δεῖ ἁμαρτίας φέρειν ἁμάρτιας, ὅτῳ μὴ τῶν πολιτειῶν αἱ χείρισται, πλείστης δεῖ φυλακῆς. τὰς μὲν δὴ δημοκρατίας, ὅλως, ἥκιστα λυμαίνεται ὀλιγαρχία σώζει. τὰ γὰρ ἀντικείμενα πρὸς τὸ δίκαιον τὸ κατ' ἀξίαν τὸ δ' ὀλιγαρχικόν, δηλονότι τὸν ναυτικὸν ὑπὸ τοῦ ταξιάρχου δεῖ τυγχάνειν τῶν σωτηρίων· ἐπεὶ δὲ, τὰ πλεῖστα μέρη καὶ ἰσχύει δι' πλήθη. γεωργικὸν· βαναυσικὸν· ἀγοραῖον· θητικόν· τὰ πλεῖστα δὲ, τὰ χρήσιμα πρὸς πόλεμον· ἱππικόν· ὁπλιτικόν· ψιλόν· ναυτικόν· ὅπου μὲν συμβέβηκε τὴν χώραν εἶναι ἱππάσιμον, ἐν ταύτῃ μὲν φυσικῶς ἔχει κατασκευάζειν τὸ ὀλιγαρχικὸν ἰσχυρόν· ἡ σωτηρία τοῖς οἰκοῦσι διὰ τοῦτο ἐκ φιλονεικίας· αἱ δὲ ἱππομαχοῦσι τῶν μακρὰς οὐσίας κεκτημένων εἰσίν· ὅπου δ' ὁπλιτικῷ, τῷ ἐχομένῳ ὀλιγαρχικόν· τὸ δὲ ὁπλιτικὸν τῶν πόλεων ἐστὶ μᾶλλον, ἢ τῶν ἀπόρων· ἡ δὲ ψιλὴ, δημοτικὴ μισθοφορνικὴ δημοκρατικὴ πάμπαν· μάλιστα μὲν οὖν ὅπου τοιοῦτον πολὺ πλῆθος ἔστιν ὅταν διαχωσι πρὸς μάχης, ἀντιτάττουσι χέρρω· δεῖ δὲ πρὸς τοῦτο φάρμακον ἐκ τῶν πολεμικῶν λαμβάνουσι τακτικῶν· οἱ συνδυάζουσι πρὸς τὸ ἱππικὸν δύναμιν, ἐν τῷ ὁπλιτικῷ τῷ ἁρμόττουσιν ψιλῶν· τούτῳ δὲ πικρατοῦσι ἐν τοῖς διαστάσιν οἱ δῆμοι τῶν ὑπόρων· ψιλοὶ δ' ὄντες πρὸς ἱππικὸν, ὁπλιτικὸν ἀγωνίζονται ἐκ δρόμου· τὸ μὲν δὴ ἐκ τόπων καθίζεσθαι τοῦτο τὸ δύναμιν ἐφ' ἑαυτοῦ ὅστις καθίζεσθαι· δεῖ δὲ δυνάμενος φιλίας, ἐν τῷ μὴ ὄντων πρεσβυτέρων, τῶν δὲ νέων· ἔτι μὴ ὄντας νέους τοῦτο αὐτῷ ἡ ἕξις, δὲ δύσκινδυνος τοῖς κόφοις, ἢ τοῖς ψιλοῖς ἐρασίας· ἐκκεκρυμμένους δὲ ἐκποδὼν, ἀθλητὰς εἶναι αὐτοὺς τῶν ἔργων· τῷ δὲ μετὰ δόσιν γίνεσθαι τῷ πλήθει τὸ πολιτεύμα τοῦ, ἢ τοι καθάπερ εἰρηται πρότερον.

τὸ τὸ τιμᾶσθαι τοῖς μὴ τοιούτοις, ἢ καθάπερ τοῖς βιαίοις ἀπροαιρέτοις ἐστὶν ἔνια τῶν βαναύσων ὀργάνων· ἢ καθάπερ ἐν μαστιγίαις εἰσὶν ἱερομνήμονες τῶν ἀξίων τῷ πολιτεύματι ἢ τῶν ἐξωθεν· ἔτι ἢ τῶν ἀρχῶν ταῖς κυριωτάταις· ἃς δεῖ τοσοῦτον εἶναι τῷ πολιτείᾳ καθ' ὅσον πρὸς κεῖσθαι λέγουσιν· ἵν' ἐκὼν ὁ δῆμος μὴ μετέχῃ ἢ συγχωρῇ ἔχειν τοῖς ἄρχουσιν, ὡς μισθὸν πολλῶν διδοῦσι τῆς ἀρχῆς· ἁρμόττει ἢ θυσίας τινὰς εἰσιόντι πρεσβυτέρους εἶναι μετὰ λοπρεπεῖς· ἢ κατασκευάζειν τινὰ τῶν κοινῶν· ἵνα τῶν περὶ τὰς ἑστιάσεις μετέχωσιν ὁ δῆμος· ἢ τὴν πόλιν ὁρᾶν κοσμουμένην, τοὺς μὲν, ἀναθήμασι· τοὺς δὲ, οἰκοδομήμασιν· ἁρμόττει δὲ ὁρᾶν μένουσαν τὴν πολιτείαν· συμβήσεται δὲ καὶ τοὺς νεωτέρους εἶναι μνημονικοὺς τῆς πατρίδος· ἁμαρτάνουσι δὲ τῶν μισθοῦ πολιτεύεσθαι τοὺς ὀλιγαρχίας ἀποροῦσιν, ἀλλὰ χρῆσθαι τοῖς πολιτεύμασι· τὰ λήμματα ζητοῦσιν ὀχλικὸν, ἢ τὸ τιμᾶσθαι ὅπερ οὐ δύναται λέγειν τοῦτο εἶναι δημοκρατίας μικρόν· ὥστε μὴ δεῖν καθιστάναι τὰς δημοκρατίας ἢ τὰς ὀλιγαρχίας· δεῖ δὲ θεῖναι τὸ μὲν πρῶτον ἀκόλουθον τοῖς εἰρημένοις ὅτι, τὸ δύνασθαι καλῶς τὰ περὶ τὰς ἀρχὰς, πόσαι, καὶ τίνες, καὶ τίνων, καθάπερ εἰρηται πρότερον· τὸ μὲν ἀναγκαίων ἀρχῶν χωρὶς, ἀδύνατον εἶναι πόλιν· τὸ δὲ πρὸς εὐταξίαν καὶ κόσμον, ἀδύνατον οἰκεῖαν καλῶς· ἔτι δ' ἀναγκαῖον, ἐν μικραῖς ἐλάττους εἶναι τὰς ἀρχὰς· ἐν δὲ τοῖς μεγάλοις, πλείους· ὡς ὥστε τυγχάνειν πρότερον εἰρημένου· ποίας δὴν ἁρμόττει συνάγειν· καὶ ποίας χωρίζειν, δεῖ μὴ λανθάνειν· πρῶτον μὲν οὖν ἀναγκαῖον εἶναι τὰ περὶ τὰς ἀγορανομίας ἐφ' ἃς δεῖ τινα ἀρχὴν εἶναι τῶν ἐφορωσῶν περί τε τὰ συμβόλαια καὶ τὴν εὐκοσμίαν· ἔτι δὲ ἀναγκαῖον πάσαις τὰς πόλεσι· τὰ μὲν, ὠνείας· τὰ δὲ, πωλεῖν πρὸς τοὺς ἀλλήλων ἀναγκαίαν χρείαν· καὶ τοῦτ' ἔστιν, ὑφ' οὗ τοὺς αὐτοὺς πρόσεισι τόπους· διὸ δοκοῦσιν εἰς μίαν πολιτείαν συνελθεῖν· ἑτέρα δὲ ἐπιμέλεια ταύτης ἐχομένη καὶ σύνεγγυς, ἐστὶν περὶ τὸ ἀσυδημοσίων καὶ ἰδίων· ὅπως εὐκοσμία ᾖ καὶ τῶν πεπτόντων οἰκοδομημάτων καὶ ὁδῶν· ὡς τειχῶν καὶ διόρθωσις· καὶ τῶν ὁρίων τῶν πρὸς ἀλλήλους·

ὅπως

ὅπ) αὐτὲ κλήτως ἔχωσι ἢ ὅσα τ' ἄρισ' ἄμα φιλῶ μελέας ὁμοιό
ζοωσι· καλῶσι δ' ἀσυνομίαν οἱ πλεῖστοι τ' ἀριστοκρατίαν· ἐχε
ῖ μόνα πλείω τ' ἀεὶ θ'μ· ὧν ἑτέρᾳ ἐφ' ἑτέρα καθιστῶσιν ἐν τ' πο-
λυανθρωποτέραις πόλεσιν· οἷον, τειχοποιός· ἐκ ρωῶν ὧ μελη-
τάς· ἢ λιμῆ φυλακάς· ἄμη δ' ἀναγκαίατι ἢ παραπλησίαν
τὴν περὶ τ' αὐτ' μ' ἀρχ· ἄμα δὲ περὶ πλῶ χώρ ὄσι· ἢ τὰ περὶ τὰ
ἔξω τ' πόλεος· καλῶσι δ' ἐργῶνς ἄρχοντ' ρύτους· οἱ μ', ἀγρονόμ
οἱ δ' ὑλωρός· αὗται μ' ὧν ὧ μέλειαί εἰσι πλείστων ῥᾳς· ἄμη δ' ἀρ-
χὴ πρὸς ἰῶ αἱ πρόσοδοι τ' κοινῶν ἀναφ ἐρον)· παρ' ὧν φυλα-
κόντων μείζον) πρὸς ἑκάστην διοίκησιν καλῶσι δ' ἀποδέκτας
πλείστους· ἢ ταμίας· ἑτέρα δ' ἀρχὴ πρὸς ἰῶ ἀναγράφεσθαι δεῖ·
τοῦτ' ἴδια συμβόλαια ἢ τὰς κρίσεις ἐκ τ' δικαστηρίων· ᾧ δ' ἢ
τ' αὐτ' πλείστοις ἢ τ' γραφάς τ' δικῶν γίνεσθ δεῖ· ἢ τὰς εἰσα-
γωγάς· ἐνίαχοῦ μὲν οὖν μείζοσι ἢ τοιούτῳ εἰς πλείους· ὅσι δὲ
μία κυρία τούτων πάντων· καλοῦνται δὲ, ἱερομνήμονες· καὶ
ἐπιστάται, καὶ μνήμονες· καὶ τούτοις ἄλλα ὀνόματα τοιαῦτα·
μετὰ δὲ ταύτην ἐχομένη μὲν, ἀναγκαιοτάτη δὲ κρίσιν καὶ χα-
λεπωτάτη τοῖς ἀρχοῦσίν ἐστιν, ἡ περὶ τὰς πράξεις τ' κατα δικα-
σθέντων ἢ τ' προστιθεμένων κ' τὰς ἐγγραφάς· ἔ περὶ τὰς φυ-
λακὰς τ' σωμάτων· χαλεπωτὴ μ' οὖν ἔστι διὰ τὸ πολλοὺς ἔχειν ἀ-
πέχθειαν· ὡς τὸ ὅπου μὴ μικρὰ λαβεῖν κέρδη, ἀλλ' ἄρχειν ὑπομέ-
νουσιν αὐτοῖς· διὸ ὑπομείναντας εὐεργέτησι πράττειν κ' νόμους· ἀνα-
γκαία δ' ἐστὶν, ὅ τι οὐδὲν ὄφελος· γίνεσθ μὲν, δικαστ περὶ τῶν
δικαίων· ταύτας δὲ μὴ λαμβάνειν τέλος· ὥστ' εἰ μὴ γίγνο-
μένων κοινωνεῖν ἀλλήλοις, καὶ πράξεων μὴ γιγνο-
μένων· διὸ βέλτιον μὴ μίαν εἶναι ταύτην τοῖς ἀρχὴν, ἀλλ' ἄλ
λας ἐξ ἄλλων δικαστηρίων· ἢ περὶ τὰς προθέσεις τῶν ἀναγε-
γραμμένων ὡσαύτως πειρᾶσθαι διαιρεῖν· ἐπεὶ φύσει πρέπει θαι
καὶ τὰς ἀρχὰς τὰς τε ἄλλας ἔ τὰς τ' πρέσβεων μᾶλλον τὰς νέας·
καὶ τὰς τῶν ἐναντίων ἑτέρας κατὰ δικασθείσης, ἑτέραν εἶναι

τὴν πραττομένων. οἷον, ἂν συμβαίνῃ τοῖς παρὰ τὰ γεγραμμένα τοῖς ἢ παρὰ τὰ τῶν ἑτέρων. ὅσῳ δ' ἂν ἐλάττων ἡ ἀτυχία ᾖ τῆς πραττομένοις, τοσούτῳ μᾶλλον λήψεται τέλος αἱ πράξεις. τὸ μὲν οὖν τοὺς αὐτοὺς εἶναι τοὺς καταδικάσαντας καὶ πραττομένους, ἀπὸ τύχης ἔχει δικαίωσιν. ἡ δὲ περὶ πάντων τὰ αὐτὰ νομοθεσία, πολεμίοις πᾶσι πολλαχοῦ ἡ ἀνήρηται καὶ ἡ φυλάττουσα πρὸς τὴν πραττομένων. οἷον, ἀθλίοις τοῖς ἐνδεκαλουμένων, δὸς βέλτιον μὴ ταύτην χωρίζειν μὴ τὸ σύνολον ζητεῖν, καὶ περὶ τούτων. αἱ δικαίαι μὲν γάρ ἐστιν ἀχρεῖον φθορὰ μόνης. συμβαίνει δὲ τοὺς μὲν ὠφελεῖσθαι, φύγῃ μάλιστα τὴν ἀρχὴν. τοὺς δὲ μοχθηροὺς, οὐκ ἀσφαλὲς πρὸς εἶναι κυρίους. αὐτοὶ γὰρ δέονται φυλακῆς μᾶλλον ἢ φυλάττειν ἄλλους δύνανται. διὸ δεῖ μὴ μίαν ἀποστασιμένων ἀρχὴν εἶναι πρὸς αὐτοῖς. μὴ ἢ συνεχῶς τὴν αὐτὴν, ἀλλὰ τὴν μέσην ὅπου πεφύκασιν ἢ φράττειν ἔστι τάξιν. τῶν ἀρχῶν δεῖ καὶ τὰ μέρη ποιεῖσθαι τὴν ὠμέλειαν ἑτέρους. τούτους μὲν οὖν τὰς ἀρχαίσως ἀναγκαιοτάτας θετέον εἶναι πρώτας. μετὰ δὲ τούτους, τὰς ἀναγκαίας μὲν οὐθενὸς ἧττον. ἐνίοτε δὲ μείζονι τιμᾶσι. καὶ ἃ ἐμπειρίᾳ μὴ πίστεως δεόμενα πολλῆς. τοιαῦτα δ' ἐστὶν αὐτὴ περὶ τὴν φυλακὴν φιλίας. μὴ ὅσα τε πόρρω πρὸς τὰς πολεμικὰς χρείας. ἀεὶ ἢ μὴ ἐν εἰρήνῃ ἐν πολέμῳ, πυλῶντι καὶ τείχων φυλακῆς ὁμοίως ἐπιμελητὰς εἶναι καὶ ὄχλου καὶ τάξεως τῶν πολιτῶν. ἔνθα μὲν οὖν ἐπὶ πᾶσι τούτοις ἀρχαὶ πλείους εἰσί. ἔνθα δ' ἐλάττους. οἷον, ἐν ταῖς μικραῖς πόλεσι μία περὶ πάντων. καλοῦσι δὲ στρατηγοὺς μὴ πολεμάρχους τοὺς τοιούτους. ἔτι δὲ καὶ ἱππεῖς. καὶ φυλοβασιλεῖς. καὶ ναυτικόν. καὶ ὧν τούτων ἑκάστῳ ἐνίοτε καθίσταται ἀρχή. αἱ καλοῦνται ναυαρχίαι, καὶ ἱππαρχίαι. καὶ ταξιαρχίαι. καὶ κατὰ μέρος δὲ αἱ ὑπὸ ταύτας τριηραρχίαι. καὶ λοχαγίαι. καὶ φυλαρχίαι. καὶ τούτων μόρια. τὸ δὲ πᾶν ἐνίοτε τούτων ὄντων εἴδος ὠμελείας πολεμικῆς. περὶ μὲν οὖν ταύτην τὴν ἀρχὴν ἔχει τὸν τρόπον τοῦτον.

ἐπεὶ

ἐπεὶ δὲ φύσει τῶν ἀρχῶν εἰ καὶ μὴ ὡσεσαι, διαχειρίζουσι πολλὰ
τῶν κοινῶν, ἀναγκαῖον ἕτεραν, εἶναι τὴν λήψομεθα λογισμὸν
καὶ προσευθυνοῦσαν αὐτὴν μηθὲν διαχειρίζουσαν ἕτερον. καλοῦσι
δὲ τούτους οἱ μὲν ὠθώνους, οἱ δὲ λογιστὰς, οἱ δὲ ἐξεταστάς, οἱ δὲ
συνηγόρους. παρὰ πάσας δὲ ταύτας τὰς ἀρχὰς, ἡ μάλιστα κυ-
ρία πάντων ἐστὶν, ἡ γὰρ αὐτὴ πολλάκις ἔχει τὸ τέλος καὶ τὴν
εἰς φοράν, ἡ προκάθηται τοῦ πλήθους. ὅπου κύριος ὄχλος ἐστὶν ὁ δῆ-
μος. δεῖ γὰρ εἶναι τὸ συνάγειν, τὸ κύριον φῆ πολιτείας. καλεῖ-
ται δὲ οὗτος μὲν πρόβουλοι διὰ τὸ προβουλεύειν. ὅπου δὲ τὸ πλῆ
θος ἔστι βουλή μᾶλλον. αἱ μὲν οὖν πολιτικαὶ τῶν ἀρχῶν, σχεδόν
τι τοσαῦταί τινές εἰσιν. ἄλλοι δ' εἴδει εἰσὶ μελείας ἡ περὶ τοὺς θεούς.
οἷον, ἱερεῖς τε καὶ ἐπιμεληταὶ, τῶν περὶ τοὺς ἱεροὺς τοῦ σώζεσθαι
τοὺς ὑπάρχοντας καὶ ἐπορθοῦσθαι τοὺς πεπλουτηκότας οἰκοδομη-
μάτων, καὶ τῶν ἄλλων ὅσα τέτακται πρὸς τοὺς θεούς. συμ-
βαίνει δὲ τὴν ἐπιμέλειαν ταύτην ἐνιαχοῦ μὲν εἶναι μίαν. οἷον
ἐν ταῖς μικραῖς πόλεσιν. ἐνιαχοῦ δὲ πολλὰς καὶ κεχωρισμένας
ἀπ' ἱερωσυνῆς. οἷον, ἱεροποιὸς· ἢ νεοφύλακας· ἢ ταμίας τῶν
ἱερῶν χρημάτων. ἐχομένη δὲ ταύτης ἡ πρὸς τὰς θυσίας ἀφωρι-
σμένη τοῖς κοινοῖς πᾶσαις, ὅσας μὴ ῥῖς ἱερῶσιν ἀποδίδωσιν ὁ δῆ
μος. ἀλλ' ἀπὸ φρατρίας ἑστίασιν ἔχουσι τὴν τιμήν. καλοῦσι δ' οἱ μὲν
ἄρχοντας Τύρους· οἱ δὲ, βασιλεῖς· οἱ δὲ, πρυτάνεις. αἱ μὲν οὖν ἀναγκαῖαι
ἐπιμέλειαι εἰσὶ περὶ τούτων ὡς εἰπεῖν συλλεφαλαιωσαμένοις
περί τε τὰ δαιμόνια καὶ τὰ πολεμικὰ, ἢ περὶ τοὺς πρόσοδους· ἢ
περὶ τὰ ἀναλισκόμενα· ἢ περὶ ἀγορᾶς· ἢ περὶ τὸ ἄστυ· ἢ περὶ τὴν
χώραν. ἔτι τὰ περὶ τὰ δικαστήρια καὶ συναλλάγματα τὰ
ἀναγραφάς· ἢ πράξεις· ἢ φυλακάς· ἢ ἀνάλογισμούς τινὲς ἐξε-
τάσεις· ἢ πρὸς ἀθύνους τῶν ἀρχόντων· ἢ τέλος αἱ περὶ τὸ βουλευ-
τήριον εἰσὶ τῶν κοινῶν· ἰδίαι δὲ, τοῖς φυλακτικωτέραις, ἢ μᾶλ-
λον ἀνημερώσαις πόλεσιν, ἔτι δὲ φρουρίζουσαις ἀνοσμίαι γυναι-
κονομία, νομοφυλακία· παιδονομία· γυμνασιαρχία· πρὸς

δὲ τούτοις περὶ ἀγῶνας ὧν μέλει γυμνικοὺς καὶ ἱππικοὺς καὶ ἐπὶ τιμαῖς ἑτέραις συμβαίνει τοιαῦτας γίνεσθαι πολιτείας. τούτων δ' ἔνια φανερῶς εἰσὶν οὐδημοτικαὶ τῶν ἀρχῶν οἷον γυναικονομία καὶ παιδονομία· ἡ γὰρ ἀπόροις, αἱ ἀνάγκη χρῆσθαι καὶ γυναιξὶ καὶ παισὶν ὡς περ ἀκολούθοις, διὰ τὴν ἀδουλίαν. τριῶν δ' ὄσων ἀρχῶν, καθ' ἃς αἱροῦνταί τινες ἀρχὰς τὰς κυρίους· νομοφυλάκων, προβούλων, βουλῆς· οἱ μὲν νομοφύλακες ἀριστοκρατικόν· ὀλιγαρχικὸν δ' οἱ πρόβουλοι· βουλὴ δ' ἡ δημοτικόν.

Περὶ μὲν οὖν τὴν ἀρχὴν, ὡς ἐν τύπῳ καθόλου εἴρηται περὶ πασῶν.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Ζ'

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ, ΤΟ Η.

Εἰ πολιτείας ἀρίστης τὸν μέλλοντα ποιήσασθαι τὴν προσήκουσαν ζήτησιν, ἀναγκαῖον διορίσασθαι πρῶτον, τίς αἱρετώτατος βίος· ἀδήλου γὰρ ὄντος τούτου, καὶ τὴν ἀρίστην ἀναγκαῖον ἄδηλον εἶναι πολιτείαν· ἄνευσε γὰρ πράττειν προσήκει τοὺς εὖ πολιτευσομένους ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς· ἐὰν μὴ τύχῃ τοῦ παρ' ἄλογον· διὸ δεῖ πρῶτον ὁμολογεῖσθαι τίς ὁ παντὸς μᾶλλον αἱρετώτατος βίος· μετὰ δὲ τοῦτο, πότερον κοινὴ καὶ χωρὶς ἑκάστοις ἢ ἑτέρως· νομιζόντων οὖν ἱκανῶς περὶ τῶν ἐξωτερικοῖς λόγοις περὶ τῆς ἀρίστης ζωῆς, ἐκείνοις χρηστέον αὐτοῖς· ὡς ἀληθῶς γὰρ πρός γε μίαν διαίρεσιν οὐδεὶς ἀμφισβητήσειεν ἄν· ὡς οὐσιῶν οὐσῶν μερίδων τριῶν, τὰ ἐκτὸς καὶ τὰ σώματι, καὶ τὰ ἐν τῇ ψυχῇ πάντα ταῦτα ὑπάρχειν χρῆναι μακαρίοις· δικαίως δ' ἂν φαίη μακάριον τὸν μηδὲν μόριον ἔχοντα ἀνδρίας μηδὲ σωφροσύνης, μηδὲ δικαιοσύνης, μηδὲ φρονήσεως· ἀλλὰ δεδιότα μὲν τὰς παραστολμίας μύρμηκος· ἀστόλμονα δὲ μυθενὸς ἀνιῶντος μύσαι τὸ φαγεῖν· ἢ πρὸς τὰ ἐχάτων· ἐνεκα δὲ τετραπημορίου διαφθείρονται τοὺς φιλτάτους φίλους· ὁμοίως δὲ καὶ τὰ περὶ τὴν διάνοιαν οὕτως ἄφρονα καὶ διεφθαρμένον, ὡς πέρτε ποδῶν ἢ μιᾶς ὁμῶς· ἀλλὰ ταῦτα μὲν λεγόμενα

ὡς περ τοῦτ' ἐστὶν αὐτοῦ χωρὶς εἶναι δι' ἀφέρουσαι δ' ἐν τῷ προσῶ, ἢ τοῖς ὑπερβολαῖς· τῆς μὲν γὰρ ἀρετῆς ἔχειν ἱκανὸν νομίζουσιν ὅρον οὐ μόνον· πλούτου δὲ χρημάτων, καὶ δυνάμεως, καὶ δόξης, καὶ τούτων τῶν ὁμοίων εἰς ἄπειρον ζητοῦσι τὸ ὑπερβολήν· καὶ μεῖς μὲν αὐτοῖς ἐροῦμεν, ὅτι ῥᾴδιον μὲν περὶ τούτων ἐκ τῶν ἔργων διαλαμβάνειν τὸ ποιητέον ἢ τὸ ποιητέον· καὶ φυλάττουσιν ὁ τὰς ἀρετὰς ἡμῖν ἐκτὸς· ἀλλ' ἐκ εἰμὶ ταύτας· ἢ τὸ ζῆν εὐδαιμόνως· εἰ τὴν τῷ χαίρειν ὄντιν· εἰ τὴν ἀρετὴν τοῖς ἀνθρώποις, εἴτ' ἐν ἀμφοῖν, ὅτι μᾶλλον ὑπάρχει τοῖς τὸ ἦθος μὲν, ἢ τὸ διανοίας ἀνεκεκος μεμένοις εἰς ὑπερβολήν· περὶ ὃ τὸ ἐξω τῶν τἀγαθῶν μεζιάζουσιν, ἢ τοῖς ἐκεῖνα μὲν κεκτημένοις πολέω τ' χρησίμων· ἢ τούτοις, ἐμείρουσιν ὁμὴν ἀλλὰ καὶ τὸν λόγον σκοπουμένοις ὡσαύτως ὅν ὄντ· τὸ μὲν γὰρ ἐκτὸς ἔχει πέρας· ὡς περ ὄργανον τι· τοῦ δὲ τὸ χρήσιμον ὄντ, ὧν τὸ ὑπερβολὴν, ἢ ἐλάττειν ἀναγκαῖον, ἢ μηδὲν ὄφελος εἶναι αὐτ' τοῖς ἔχουσι· τ' ἢ περὶ ψυχὴν ἕκαστον ἀγαθῶν· ὅσω περ αὖ ὑπερβάλλει, τοσούτω μᾶλλον χρήσιμον εἶναι· εἰ δεῖ καὶ φύρις ὡς λέγειν, μηδόνον τὸ καλόν, ἀλλὰ καὶ τὸ χρήσιμον· ὅλως δ' ἦν λον ὡς ἀκολουθεῖ φύσει μὲν τὸ διάθεσιν τὸ ἀεί σὴν ἑκάστ πρᾶγματ' πρὸς ἄλληλα· κατὰ τὸ ὑπερβολὴν ἣν περ εἰ λήφει διάσασιν· ὧν φαμὲν αὐτὰς εἶναι διαθέσεις ταύτας· ὡς τεῖ περ ὄξὺν ἢ ψυχ· ἐ· τῆς κτήσεως καὶ τ σώματος τιμιώτερον, ἢ ἁπλῶς ἐ ἡμῖν, αὐάγκη ἢ τὸ διάθεσιν τὸ ἀεί σὴν ἑκάστ, ἀνάλογον τ' τῶν ἔχειν· ἔτι δ' τῆς ψυχῆς φύσεως ταῦτα πεφύκεν αἱρετὰ· ἢ δεῖ πάντας αἱρεῖσθαι τ' ὠφρονοῦντας· ἀλλ' ὐκ ἐκείνων ἕνεκεν τὸ ψυχήν· ὅτι μὲν δὴ ἑκάστῳ τῆς εὐδαιμονίας ὑπάρχει πλεῖστον, ὅσον περ ἀρετῆς ἢ φρονήσεως, ἢ τ' πράττειν κατὰ ταύτας ἐσώσαμεν λόγον ἡμῖν, μάρτυσι τῷ θεῷ χρωμένοις ὃς εὐδαίμων ἐστὶ ἐ μακάριος· δ' εὐδαιμονία δ' τῶν ἐκτὸς ἀγαθῶν· ἀλλὰ δι' αὐτὴν αὐτός· ἢ τῷ ποιὸς τις εἶναι τὸ φύσιν· ἐπεὶ καὶ τὸ

εὐτυχίαν

βύτυχίαν τῆς εὐδαιμονίας διὰ ταῦτ' ἀναγκαῖον ἑτέραν εἶναι· τὸ μὲν γὰρ ἐκτὸς ἀπεσθῶν τῆς ψυχῆς, αἴτιον ταὐτόματον εἶναι τὸν τυχόντα δίκαιος δοῦλος, ἢ σώφρων ἀπὸ τύχης· οὐδὲ διὰ τοῦτο τὸν αὐτὸν ἔστιν εὐδαίμονα τοῖς αὐτοῖς λόγοις δὲ ἔστιν ἡ αὐτὴ πόλις εὐδαίμων καὶ πρᾶξαι καλῶς· ἀδύναμον γὰρ καλῶς πρᾶξαι τι μὴ διὰ τῶν καλῶν πράξεων· τοιοῦτον δὲ καλὸν ἔργον, ὅ τε ἀνδρὸς, ὅ τε πόλεως χορηγὸς ἀρετῆς ἢ φρονήσεως· ἀνδρία δὲ πόλεως, ἢ δικαιοσύνη ἢ φρόνησις, τὸ αὐτὸ ἐχειδύναμιν ἢ μορφήν· ὧν μεταλαβὼν ἕκαστος τῶν ἀνθρώπων λέγεται δίκαιος ἢ φρόνιμος ἢ σώφρων· αἰτία δὲ ταῦτα μὲν ἐστὶ τοσοῦτον ἔστω περὶ φρονίμως μὲν τοῦ λόγου· ὅτι δὲ μὴ θητικὴν εἶναι αὐτὴν δυνατὸν, ὅτι δῆλον τοῖς οἰκείοις ἐπεξελθοῦσιν ἐν ἑκάστοις τῶν λόγων· ἑτέρας γὰρ ὄντος ἔργου σχολῆς ταῦτα· πῶς δ' ὑπάρξει εὐδαιμονοῦσι, ὅτι βίος μὲν ἄδικος καὶ κακὴ τοῖς πόλεσιν, ὁ μετὰ ἀρετῆς κεχορηγημένος ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε μετέχειν τῶν κατ' ἀρετὴν πράξεων· πρὸς δὲ τοὺς ἀμφισβητοῦντας ἅπασι τοῖς ἐκ τῆς νῦν μεθόδου, διασκεπτέον ὕστερον εἴπερ τοῖς εἰρημένοις τυγχάνει μὴ πειθόμενος· πότερον δὲ, τὸν εὐδαίμονα αὐτὸν καὶ τὸν ἀγαθὸν εἶναι φατέον, ἑνός τε ἑκάστου ἀνδρὸς καὶ πόλεως ἢ μὴ τὸν αὐτὸν, λοιπὸν ἔστιν εἰπεῖν· φανερὸν δὲ καὶ τοῦτο· πᾶσι γὰρ ὁμολογουμένοις εἶναι τὸν αὐτὸν, ὅσοις ἐν τῷ τὸ ζῆν εὖ τίθενται ἐφ' ᾧ ὅσ, ὅτι καὶ τὸν πόλιν εὐδαίμονα καὶ ἡ τῶν ἀγαθῶν ἕξις, μακαρίζουσιν· ὅσοι τε τὸν τυραννικὸν βίον μάλιστα τιμῶσιν, ὅτι καὶ πόλιν τὴν πλείστων ἄρχουσαν, εὐδαιμονεστάτην αὖ εἶναι φαῖεν ἄν τινες τὴν ἐμ μεγίστῃ ἀρετῇ ἀποδέχεται, ἢ πόλιν εὐδαίμονα εἶναι ἑτέραν φήσει τὴν ἀνυπόδεκτον τύραν· ἀλλὰ ταῦτα ἤδη δῆλον ὅτι ἀδύνατον ἐστὶν ἐξ ὑποθέσεως· ἐν μὲν γὰρ, πότερος αἱρετώτερος βίος ὁ δὲ ἀπολιτεύτου συμπολιτεύεσθαι καὶ κοινωνεῖν πόλεως, ἢ μᾶλλον ὁ ξενικὸς καὶ τῆς πολιτικῆς κοινωνίας ἀπολελυμένος ἐπιτηδεύματος τίμα πολιτεύεσθαι τῶν· ἢ πρέπει θέσιν πόλεως ἀρίστην· εἴτε πᾶσιν ὄντος αἱρετοῦ κοινωνεῖν πόλεως· εἴτε τισὶ μὲν μὴ· χρὴ δὲ πλείοσι· ἐπεὶ δὲ τῆς

πολιτικῆς διανοίας θεωρίας τοῦ τέλους ἔργον· ἀλλ' ὁ περὶ
ἕκαστον αἱρετόν· ἡμεῖς δὴ ταύτῃ προειρήμεθα νῦν τῷ σκέψιν·
ἐκεῖνο μὲν γὰρ πάρεργον ἂν εἴη· τοῦτο δ' ἔργον τ' μεθόδου ταύτης·
ὅτι μὲν δὴ ἀναγκαῖον εἶναι πολιτείαν ἀείζην ταύτῃ, καθ' ἣν
τάξιν, καὶ δῆλον ἐστὶ σοῦν ἄριστα πράττοιη ζῶη μακαρίως. φανερὸν
δέ γε· ἀμφισβητεῖται δὴ παρὰ τῶν τ ὁμολογούντων τὸν μετὰ
ρετῆς εἶναι βίον αἱρετώτατον, πότερον ὁ πολιτικὸς καὶ πρα-
κτικὸς βίος αἱρετὸς, ἢ μᾶλλον ὁ μάλιστ' τ ἐκτὸς ἅπαν ἐλευθερίου· οἷον·
θεωρητικός τις, ὃν μόνον τινὲς φασιν εἶναι φιλόσοφον· χεῖρον μὲν
οὖν τοὺς δυσβίους τ ἀνθρώπων οἱ φιλότιμώτατοι πρὸς ἀ-
ρετὴν φαίνονται προαιρούμενοι, ἔν τ πρότερον, ἢ τ νῦν· λέγω δὴ
δύο, φρόνησίν τε πολιτικὴν καὶ τὴν φιλόσοφον· διαφέρειε δὲ μικρὸς
πότερος ἔχει τὸ ἀληθές· ἀναγκαῖον δέ, τὴν φρόνησιν πρὸς τὴν
βελτίω σκοπὸν συντείνειν ἢ τ ἀνθρώπων ἕκαστον· ἔν τε κοινῇ
τὴν πολιτείαν· νομίζουσι δ' οἱ μὲν, τὸ τ πόλεως ἄρχειν, δεσποτι-
κῶς μὲν γενόμενον, μετ' ἀδικίας πρὸς εἶναι τῆς μείζης· πο
λιτικῶς δὲ, τὸ μὲν ἄδικον ἀκέχειν· ἐμπόδιον δὲ ἔχειν τὴν περὶ
αὐτὴν αὐτῶν μελέτην· τούτων δ' ὡς περ ὀξύμαντίας ἑτέροι τυγχάνουσι
δοξάζοντες· μόνον γ' ἀνδρὸς τὸν πρακτικὸν εἶναι βίον ἢ πολι-
τικόν· ἐφ' ἑκάστης γὰρ ἀρετῆς ἀκεῖναι πράξεις μάλιστ' τοῖς
αὐτοῖς· ἢ τοῖς περὶ κοινὰ πράττουσι καὶ τὸ πολιτεύομένοις· οἷς μὲν
δὴ τῶν ὑπολαμβάνουσιν· οἷς δ' δεσποτικὸν ἢ τυραννικὸν πρόπον τ'
πολιτείας εἶναι μόνον· εἰσὶ γὰρ καὶ παρ' ἡμῖν οἷς δεσπόζουσι τ πόλεως·
καὶ τὴν πολιτείας ταύτης ὅρος ὅρος τ νόμων ὅσους δεσπόζουσι τ πόλεως·
διὸ καὶ τὴν πλείστων νομίμων χώραν ὡς εἰπεῖν κεῖσθαι· μικρῶν πα-
ρὰ τοῖς παλαιοῖς, ὅμως εἴ που τι πρὸς ἓν οἰνομοιβλέπουσι· τοῦτο
κρατεῖν σοχάζονται πάντες· ὥσπερ ἐν λακεδαίμονι μὴ κρήτῃ
πρὸς τοὺς πολέμους σωτείνειν ἔοικε καὶ σχολὴν, τι παιδεία· καὶ τὸ
τῶν νόμων πλῆθος· ἔτι δ' ἐν ἄλλαις ἔθνεσι πᾶσι τοῖς δυναμένοις
πολεμεκτεῖν, ἢ τοιαύτη τις τιμὴ παιδεύματος· οἷον, ἐν σκύθαις

ἢ πέρσαις

καὶ Θράξι καὶ Κελτοῖς. ἐνίοις δὲ καὶ νόμοι τινὲς εἰσὶ παροξύνοντες πρὸς τὴν ἀρετὴν ταύτην, καθάπερ φασί καὶ Κρήτες τὸν ἐκ Πυθοῦ κόσμον λαμβάνειν. ὅσας αὖ στρατοπέδων τοὺς στρατείας. ἦν δέ ποτε καὶ περὶ Μακεδονίαν νόμος τὸν μηθένα ἀποκτείνειν πολέμιον ἄνδρα, πριεζῶσθαι τὴν φαρέτραν· ἐνίοις οὐκ ἐξῆν πίνειν ἐν ἑορτῇ τινὶ σκύφον πρὸ ἐλευθέρου τῷ μηθένα ἀποκτείνειν πολέμιον· ἐν τοῖς βαρβάροις ἔθνεσι πολεμικῷ, τοσούτους τὸν ἀριθμὸν ὀβελίσκους καταπήγνυουσι πρὸ τοῦ τάφου, ὅσους ἂν διαφθείρῃ τῶν πολεμίων· καὶ ἕτερα δὴ πρὸς ἕτέροις ὅσα τοιαῦτα πολλά· τὰ μὲν, νόμοις κατειλημμένα· τὰ δὲ, ἔθεσι· καὶ τοι δόξειεν ἂν ἀναγκαῖον ἄρτιον ἴσως εἶναι τοῖς βουλομένοις ἐπισκοπεῖν· ἐπεὶ τίς ἐστὶν ἔργον τοῦ πολιτικοῦ, τὸ διώκεσθαι θεωρεῖν, ὅπως ἄρχῃ καὶ διατάξῃ τῶν πολιτῶν· καὶ βουλομένων, καὶ μὴ βουλομένων· πῶς γὰρ ἂν εἴη τοῦτο πολιτικὸν, ἢ νομοθετικόν· ὅτε μὴ δὲ νόμιμον ὄντων· οὐνόμιμον ᾖ, τὸ μὴ μόνον δικαίως, ἀλλὰ καὶ ἀδίκως ἄρχ̣ειν κρατεῖν δ' ὅταν μὴ δικαίως· αἰγὰ μὲν ὂν ἐν ταῖς αὐταις ὠφελίμοις· τοῦτο ὁρῶμεν· ὅτι δίκαιόν ἐστιν, ὅτι τὸ κυβερνᾶν τοῦ ἔργου ἐστὶ, τὸ ἢ πεῖσαι ἢ βιάσασθαι τοῦ μὲν, τοὺς θεραπευομένους· τοῦ δὲ, τοὺς πλωτῆρας· ἀλλ' ἔοικασιν οἱ πολλοὶ τῷ δικαιοτικῷ, πολιτικῷ οἴεσθαι εἶναι· καὶ ὅπερ αὐτοῖς ἑκάστοις οὐφασὶν εἶναι δίκαιον· ἀδύνατον συμφέρον, τοῦτο τοῦ καθήκοντος πρὸς τοὺς ἄλλους ἀσκοῦντες· αὐτοὶ μὲν γὰρ παρ' αὐτοῖς τὸ δικαίως ἄρχειν ζητοῦσι· πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους οὐδὲν μέλει τῶν δικαίων· ἄτοπον δὲ εἰ μὴ φύσει· τὸ μὲν, διατάττον ὅτι· τὸ δὲ, οὐ διατάττον· ὥστε εἰ περ ἔχει τὸν τρόπον τοῦτον, οὐδεὶ πάντων περὶ αὐτῶν διατάττειν· ἀλλὰ τῶν διατεταγμένων ὥσπερ οὐδὲ θηρεύειν ἐπὶ θαλάττῃ ἀνθρώπους, ἀλλὰ τὸ πρὸς τοῦτο θηρευτόν· ὅτε δὲ θηρευτὸν οὐ καλὸν ἢ ἐδεστὸν ζῷον· ἀλλὰ μὴν, εἴη γ' ἂν καὶ καθ' αὐτὴν μία πόλις εὐδαίμων· ἡ πολιτεύεται δηλονότι

καλῶς· εἰ πρ ἐνδέχεται πάλιν οἰκεῖθαι πρὸς καθ' ἑαυτὰ νόμοις
χωμμίλιω ἀπουδαίοις· ἢ τῆς πολιτείας ἡσυχία ξυμπόλεμον· ἢ πρὸς τὸ κρατεῖν ἑαυτῆ πολεμίων· μηθὲν δ' ὑπάρχειν τῶν τοιούτων· δῆλον ἀρα ὅτι πάσας τὰς πρὸς τὸν πόλεμον ὠφελείας, καλὰς μὲν θετέον· ἀχώριστος δ' ἁπάντων ἀκρότατον ἀλλὰ ἐκείνου χάριν ταῦτας· τοῦ δ' νομοθέτου τοιαύτου ἐστὶ, τὸ θεάσασθαι πάλιν ἐν χώροις αὐθρωπίνοις· ἢ πᾶσαν ἄλλην κοινωνίαν ζωῆς ἀποθεῖς πῶς μεθέξουσι· ἢ τῆς ψυχῆς μὲν ἕνεκα αὐτοῖς δὲ δαιμονίας· διὸ σεῖς μὲν τοῖς τοιούτοις μὲν ἀνομίμων· ἐν τοῦτ' νομοθετικῆς ἔστιν ἰδεῖν· ἑαυτὸν ὑπάρχοντα εὐνομίαν πρῖα πρὸς πρίσσα ἀσκητέον· ἢ πῶς τοῖς καθήκουσι· πρὸς ἕκαστους χρηστέον· ἀλλὰ τοῦτο μὲν, καὶ ὕστερον τύχῃ τῆς προσηκούσης σκέψεως πρὸς τὸ τέλος δεῖ τὴν ἀείστην πολιτείαν συντείνειν· πρὸς δὲ τοῦ ὁμολογοῦντ' μὲν, τ' μετὰ ρετῆ εἶναι βίον αἱρετώτατον, ἀμφιφερομένους δ' ἐπιεικῆ χρήσεως αὐτοῦ λεκτέον ἡμῖν πρὸς ἀμφότερα χωρεῖν· οἱ μὲν δὴ πρὸς μάχεσθαι τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς, νομίζοντες τὸν ἐλευθέριον βίον ἐπιτῆδειον εἶναι τῷ πολιτικῷ, ἢ πάντ' αἱρετώτατ'· οἱ δὲ, τοῦτον ἀφέντες· ἀδύνατον δ' τ' μηθὲν πράττοντα πράττειν εὖ· τὴν δ' εὐπραξίαν τὴν εὐδαιμονίαν εἶναι ταυτόν· ὅτι τὰ μὲν, ἀμφότερα λέγουσιν ὀρθῶς· τὰ δ' ὀρθῶς· οἱ μὲν, ὅτι τὸν ἐλευθέριον βίον τοῦ δεσποτικοῦ ἀμείνω, τοῦτο γὰρ ἀληθές· οὐθὲν γὰρ τῷ σεδούλῳ, ἢ δοῦλος χρῆσθαι σεμνόν· ἢ γὰρ ἐπιτάξις περὶ τῶν ἀναγκαίων, οὐδενὸς μετέχειν τῶν καλῶν· τὸ μὲν τοίνυν μίζειν πᾶσαν ἀρχὴν εἶναι δεσποτείαν, ὀρθόν· οὐ γὰρ ἔλαττον διέζηκεν ἢ τῶν ἐλευθέρων ἀρχὴ τῆς τῶν δούλων, ἢ αὐτὸ φύσει ἐλεύθερον, τοῦ φύσει δούλου· διώρισται δὲ πρότερον ἱκανῶς ἐν τοῖς πρώτοις λόγοις· τὸ δὲ μᾶλλον ἐπαινεῖν τὸ ἀπρακτεῖν τοῦ πράττειν, οὐκ ἀληθές· ἡ γὰρ εὐδαιμονία πρᾶξίς τίς ἐστιν· ἔτι δὲ τοῖς πολλῶν ἢ καλῶν τέλος ἐχουσιν αἱ τῶν δικαίων καὶ σωφρόνων πράξεις· καίτοι τάχ' ἂν ὑπολάβοι τις τούτων ὅτι τὸ

ὅτι τὸ

ὅτι τὸ κύριον εἶναι πάντων ἄριστον· οὕτω γὰρ ἂν πλείστων βέλτιον κρατοῖ· ἀλλ' ἴσως κύριος εἴη πράξεων· ὥστε τοὐδὲν ἧττον ἄρχειν πολιτικὸν τῷ φαύλῳ· ἀλλὰ μᾶλλον ἀφαιρεῖσθαι, καὶ μήτε θυγατέρα παιδοῦν· μήτε παῖδας παρέχεσθαι· μηθ' ὅλως φίλον φίλῳ μηθένα ὑπολαμβάνειν· μηδὲ πρὸς τοῦτο φροντίζειν· τὸ γὰρ ἄριστον αἱρετώτατον· τὸ δὲ εὖ πράττειν ἄριστον· τοῦτο μὲν οὖν ἀληθῶς ἴσως λέγουσιν· εἰ ὥσπερ ὑπάρξει τοῖς ἀποστεροῦσι καὶ βιαζομένοις· τῶν ὄντων αἱρετώτατον· ἀλλ' ἴσως οὐχ οἷόν τε ὑπάρχειν· ἀλλ' ὑποτίθενται τοῦτο ψεῦδος· οὐ γὰρ ἔστι καλὰς τὰς πράξεις ὑπάρχειν εἶναι τῷ μὴ διαφέρον τηλικοῦτον, ὅσον ἀνὴρ γυναικὸς· ἢ πατὴρ τέκνων· ἢ δικαιοῦ τινος ἄλλων· ὥστε ὁ παραβαίνων ἄθλιον ἂν τηλικοῦτον καρπώσειεν ὕστερον, ὅσον ἤδη παρεκβέβηκε τῆς ἀρετῆς· τοῖς γὰρ ὁμοίοις τὸ καλὸν καὶ τὸ δίκαιον ἐνυπάρχει· τοῦτο γὰρ ἴσον καὶ ὅμοιον· τὸ δὲ μὴ ἴσον τοῖς ἴσοις, καὶ τὸ μὴ ὅμοιον τοῖς ὁμοίοις, παρὰ φύσιν· οὐδὲν δὲ τῶν παρὰ φύσιν καλόν· εἰ δὴ καὶ ἄλλος τίς ἐστιν ἀνὴρ ἀγαθὸς κατ' ἀρετὴν καὶ κατὰ δύναμιν τὴν πρακτικὴν τῶν ἀρίστων τούτῳ καλὸν ἀκολουθεῖν· καὶ τούτῳ πείθεσθαι δίκαιον· δεῖ δ' οὐ μόνον ἀρετὴν, ἀλλὰ καὶ δύναμιν ὑπάρχειν καθ' ἣν ἕξουσι πρακτικός· ἀλλ' εἰ ταῦτα λέγεται καλῶς, καὶ τὸν εὐδαιμονίαν εὐπραξίαν θετέον· καὶ κοινὴ πάσης πόλεως ἂν εἴη καὶ καθ' ἕκαστον, ἄριστος βίος, ὁ πρακτικός· ἀλλὰ τὸν πρακτικὸν οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι πρὸς ἕτερους καθάπερ οἵονται τινες, οὐδὲ τὰς διανοίας εἶναι μόνας ταύτας πρακτικὰς, τὰς τῶν ἀποβαινόντων χάριν γινομένας ἐκτὸς πράττειν, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον τὰς αὐτοτελεῖς καὶ τὰς αὐτῶν ἕνεκεν θεωρίας καὶ διανοήσεις· ἔστι γὰρ εὐπραξία τέλος· ὥστε καὶ πρᾶξις τις· μάλιστα δὲ καὶ πράττειν λέγομεν· κυρίως καὶ τῶν ὑφηγουμένων πράξεων τοὺς ταῖς διανοίαις ἀρχιτέκτονας· ἀλλὰ μὴν, οὐδ' ἀπραξίαν ἀναγκαῖον τὰς καθ' αὑτὰς πόλεις ἱδρυμένας καὶ ζῆν

οὕτω προήρημθμάς· ἐνδέχεται γὰρ κατὰ μέρη καὶ τοῦτο συμ
βαίνειν· πολλαὶ γὰρ κοινωνίαι πρὸς ἄλληλα τοῖς μέρεσι τῆς
πόλεως εἰσίν· ὁμοίως δὲ τοῦτο ὑπάρχει καὶ καθ' ἑνὸς ὁρουοῦν
τῶν ἀνθρώπων· σχολὴ γὰρ αὐτοῖς ἔχοι καλῶς· καὶ πᾶς οἰκεῖος μοι
οἷς οὐκείσιν ἐξουσίαι καὶ πράξεις παρὰ τὰς οἰκείας τοῖς αὐ-
τῶν· ὅτι μὲν οὖν τὸν αὐτὸν βίον ἀναγκαῖον εἶναι τὸν ἄριστον, ἐκ
φῶ τὸ τῶν αὐτῶν, καὶ κοινῇ πᾶσι ταῖς πόλεσι τοῖς αὐτοῖς, φανερόν
ἐστιν· ἐπεὶ δ' προφροιμίασται τὰν μὲν ἐν ἀμφιβόλοις περὶ αὐτῶν, ὅπερὶ
τοὺς ἄλλας πολιτείας ἡμῖν τεθεώρηται πρότερον, ἀρχὴν τῶν
λοιπῶν εἰπεῖν πρῶτον· περὶ ἁπάσας δεῖ τὰς ὑπαρχούσας εἶναι περὶ
τῆς μελλούσης κατ' εὐχὴν συνεστάναι πόλεως· οὐ γὰρ οἷόν τε πο-
λιτεύεσθαι τὴν ἀρίστην, ἀπὸ συμμέτρου χορηγίας· διὸ δεῖ
πολλὰ προϋποτεθεῖσθαι καθάπερ ὑπόλογος εἶναι μὲν ἡμῖν
θεῖν τούτων ἀδύνατον· λέγω δὲ οἷον περὶ τὸ πλῆθος πολιτῶν,
καὶ χώρας· ὥσπερ γὰρ καὶ τοῖς ἄλλοις δημιουργοῖς· οἷον, ὑφαντὴ
καὶ ναυπηγῷ δεῖ τὴν ὕλην ὑπάρχειν ὠὴ τηδεῖαν οὖσαν πρὸς
τὴν ἐργασίαν, ὅσῳ γὰρ αὖ αὐτὴ τυγχάνει παρεσκευασμένη μᾶλ
βέλτιον, ἀνάγκη καὶ τὸ γιγνόμενον ὑπὸ τῆς τέχνης εἶναι καλλιον.
ὅτῳ καὶ τῷ πολιτικῷ, μὴ τῶν μοθέτηδεῖ τὴν οἰκείαν ὕλην ὑ-
πάρχειν ὠὴ τηδείως ἔχουσαν· ὅστι δὲ πολιτικῆς χορηγίας πρῶ-
τον, τὸ, τι πλῆθος τῶν ἀνθρώπων· πόσους τὶ καὶ πίους τινας ὑ-
πάρχειν δεῖ φύσει· καὶ κατὰ τὴν χώραν ὡσαύτως, ὅσην τιεῖναι·
καὶ ποίαν τινα ταύτην· οἴονται μὲν οὖν οἱ πολεῖσοι προσήκειν
μεγάλην εἶναι τὴν εὐδαίμονα πόλιν· εἰδὲ ῥᾴδιον τἀληθές, ἀγνοοῦσι
ποία μεγάλη καὶ μικρὰ πόλις· κατ' ἀριθμοῦ γὰρ πλῆθος τῶν
ἐνοικούντων κρίνουσι τὴν μεγάλην· δεῖ δὲ μᾶλλον μὴ εἰς τὸ
πλῆθος, εἰς δὲ δύναμιν ἀποβλέπειν· ὅστι γάρ τι καὶ πόλεως
ἔργον· ὧ ὅστις τὴν δυνατωτάτην γοῦν μάλιστ' ἂν ποιήσειεν, ταύτην
οἰητέον εἶναι μεγίστην· οἷον, ἵππου κράτος, οὐκ ἄνθρωπον, ἀλλ' ἵ-

ππον;

αγρὸν, εἶναι μείζω φήσειεν αὐτὸς τοῦ διαφέρον τος καὶ τοῦ τὸ
μέγεθος τοῦ σώματος. οὐμὴν ἀλλὰ καὶ εἰδεῖ κρίνει πρὸς τὸ
πλῆθος ἀποβλέπουτας, οὐκατὰ τὸ τυχὸν πλῆθος τοῦτο οἰ-
κτέον. ἀναγκαῖον γὰρ ἐν ταῖς πόλεσιν ἴσως ὑπάρχειν καὶ δύ-
λων ἀριθμὸν πολλῶν, καὶ μετοίκων, καὶ ξένων· ἀλλ' ὅσοι πό-
λεως εἰσὶ μέρος, καὶ ἐξ ὧν συνίσταται πόλις οἰκείων μορίων·
ἡ γὰρ τούτων ὑπεροχὴ τοῦ πλήθους, μεταβολὰς πόλεως σή-
μειον. ἐξῆς δὲ βαίνωσι μὴ ἐξέρχονται πολλοὶ τὸν ἀριθμὸν,
ὁπλῖται δὲ ὀλίγοι, τούτῳ ἀδύνατον εἶναι μεταβολήν. οὐ γὰρ
ταυτὸν μεγάλη τε πόλις καὶ πολυανθρωπος· ἀλλὰ μὴν καὶ
τοῦτο ἐκ τῶν ἔργων φανερὸν, ὅτι χαλεπὸν· ἴσως δ' ἂν δύ-
νατον νόμοις θεῖναι τὴν λίαν πολυάνθρωπον. τῶν γοῦν δοκου-
σῶν πολιτεύεσθαι καλῶς, οὐδὲ μία σπουδὴν οὖσαν ἀφιεμένην
πρὸς τὸ πλῆθος· τοῦτο δὲ δῆλον καὶ διὰ τῆς τῶν λόγων πί-
στεως. ὅτε γὰρ νόμος τάξις τίς ἐστι καὶ τὴν εὐνομίαν ἀναγ-
καῖον εὐταξίαν εἶναι· οὐδὲ λίαν ὑπερβάλλων ἀριθμὸς, οὐ-
δὲ τοῦ μετέχειν τάξεως· θείας γὰρ δὴ τοῦτο δυνάμεως
ἔργον· ἥτις καὶ τὸ κόσμου ἔχει τὸ πᾶν· ἐπεὶ τόγε καλὸν, ἐν πλή
θει καὶ μεγέθει γίνεσθαι· διὸ καὶ πόλις, ἧς μετὰ μεγέθος
ὁλεχθὲν ὅρος ὑπάρχει, τοῦτο εἶναι καλλίστην ἀναγκαῖον· ἀ-
λὰ ὅτι τὶ καὶ πολεσιμεγέθους μεῖζον· ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλως
πάντων· ζώων· φυτῶν· ὀργάνων· καὶ γὰρ τούτων ἕκαστον, οὔτε
λίαν μικρὸν· οὔτε κατὰ μέγεθος ὑπερβάλλον ἕξει τὴν αὐτῆ
δύναμιν· ἀλλ' ὅτε μὲν, ὅλως ἐστερημένον ἔσται τῆς φύσεως·
ὅτε δὲ, φαῦλως ἕξον· οἷον, πλοῖον ποτὲ μιᾶς μὲν, οὐκ ἔσται
πλοῖον ὅλως· οὐδὲ δυοῖν σπιθαμαῖον· εἰς δέ τι μέγεθος ἐλθὸν· ὅτε μὲν
δι' μικρότητα φαύλην ποιήσει τὴν ναυτιλίαν· ὅτε δὲ, διὰ
τὴν ὑπερβολὴν· ὁμοίως δὲ καὶ πόλις· ἡ μὲν ἐξ ὀλίγων λίαν,
οὐκ αὐτάρκης· ἡ δὲ ἐκ πλειόνων ἐστὶν μὲν τοῖς ἀναγκαίοις αὐ
τάρκης ὥσπερ ἔθνος, ἀλλ' οὐ πόλις· πολιτείᾳ γὰρ οὐρᾴδιον

ὑπάρχειν· τίς γὰρ στρατηγὸς ἔσται τοῦλίαν ὑπερβάλλοντος
πλήθους· ἢ τίς κήρυξ μὴ σεμνότερος· διὸ πρώτην μὲν εἶναι πό-
λιν αὐταρκῆ τὴν ἐκφεύγουσαν πλῆθος, ὃ πρῶτον τὸν πλῆθος αὐ-
ταρκές, πρὸς τὸ δῆλον ὅτι καθ' τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν· ἐν
δέχεσθαι τὴν τοιαύτην ὑπερβάλλουσαν κατὰ πλῆθος, εἶναι μὲν
ζωὴν πόλιν· ἀλλὰ τὸ εὐκέστην ὥστε εἰπεῖν μὴ ἀδύνατον· τίς δ' ἔστιν
ὁ τῆς ὑπερβολῆς ὅρος, ἐκ τῶν ἔργων ἰδεῖν ῥᾴδιον· εἰσὶ γὰρ αἱ
πράξεις τῆς πόλεως· τὰ μὲν, ἀρχόντων· τὰ δ' ἀρχομένων· ἀρ
χοντος δ' ἐστὶ τάξις καὶ κρίσις ἔργον· πρὸς ἣ τὸ κρίνειν τοὺς τῶν
δικαίων· καὶ πρὸς τὸ τὰς ἀρχὰς διανέμειν κατ' ἀξίαν, ἀναγκαῖον
γνωρίζειν ἀλλήλους· τοῖς τιμᾶς εἰσὶ, τὸ τὸ πολίτας· ὡς ὅπου τὸ τρμὴ
συμβαίνει πίπτειν, φανερὸν ἀναγκαῖον πίπτειν τὰ περὶ τὰς ἀρ
χὰς καὶ τὰς κρίσεις· περὶ ἀμφότερα γὰρ, τὸ δίκαιον αὐτῶν τὸ ἁρμό-
ζειν· ὅπερ ἐν τῇ πρὸς ἀλλήλους ἀνθρωπίᾳ τῇ λίαν ὑπάρχει φανερῶς· ἐπὶ
ξένοις καὶ μετοίκοις ῥᾴδιον μεταλαμβάνειν τῆς πολιτείας· τὸ
γὰρ χαλεπὸν τὸ λανθάνειν, διὰ τὸν ὑπερβολὴν τοῦ πλήθους· δῆ-
λον δὲ τοῖς ὡς τοῦτό ἐστι πόλεως ὅρος ἄριστος, ἡμερίσκου τοῦ πλήθους
ὑπερβολή, πρὸς αὐτάρκειαν τῆς ζωῆς τὸ σύμπαν· ὅτι μὲν οὖν
μεγίστης πόλεως ἀνωρίσθω τὸν ζόρον τοῦτον· παρὰ πλησίους δὲ
καὶ τὰ περὶ τῆς χώρας ἔχει· περὶ μὲν δὴ τοῦ πρίαν τινὰ δηλονότι τὴν
αὐταρκεστάτην· πᾶς τις ἂν ἐπαινέσειε· τοιαύτην δὲ ἀναγκαῖον
εἶναι τὴν τροφόρον· τὸ γὰρ πάντα ὑπάρχειν καὶ δεῖσθαι
μηθενὸς, αὐτάρκες· πλήθει δὲ καὶ μεγέθει τοιαύτην· ὥστε δὲ ῥᾴδιον
τοὺς οἰκοῦντας ζῆν σχολάζοντας, ἐλευθερίως ἅμα καὶ σωφρόνως·
τοῦτο δὲ εἰ καλῶς ἢ μὴ καλῶς λέγομεν, ὕστερον ἐπισκεπτέον ἀ-
κριβέστερον, ὅταν ὅλως περὶ κτήσεως τῆς περὶ τὴν οὐσίαν
ὑπάρχας συμβαίνῃ περὶ εἰθισμένειαν· ὡς δεῖ καὶ τίνα ζόρον ἔχειν
πρὸς τὴν χρῆσιν αὐτῶν· πολλαὶ δὲ περὶ τὴν σκέψιν ταύτην εἰσὶν
ἀμφισβητήσεις, διὰ τοὺς ἔλκοντας ἐφ' ἑκάτερα τοῖς ὑπερ-
βολὴν· τοὺς μὲν, ἐπὶ τὴν πλειχρότητα· τοὺς δὲ, ὡς τὴν ξυφλὸν· τοῦδ' εἶδος

τῆς

ἀναγκαῖον, δικαιοῦ ἀγαθοῦ

Inde Lycurgus Antemprisonos.

τῆς χώρας· ὄχλον γὰρ εἰπεῖν· δεῖ δ' ἕνια πείθεσθαι καὶ τοῖς περὶ
τὴν στρατηίαν ἐμπείροις· ὅτι χρὴ μὲν τοῖς πολεμίοις εἶναι δυ-
σέμβολον· αὐτοῖς δ' εὔεξοδον· ἔτι δ' ὡς πρὸς πλῆθος τὸ τ' ἀνθρω
πων καὶ σωμάτων ἔφαμεν εἶναι δεῖν, ὅτῳ τὴν χώραν· τὸ δ' ὡ
σαύτως πλοῦν, τὸ βοηθητὸν εἶναι τὴν χώραν ὅτι· τῆς τ' πόλεως τὴν
θέσιν εὐχερῆ εἶναι καὶ τὴν χώραν, πρὸς τὴν θάλατταν προσηκειν εἰ
θαυκαλῶς· πρός τε τὴν χώραν· εἷς μὲν ὁ λεχθεὶς ὅρος· δεῖ γὰρ
πρὸς τὰς ἐκβοηθείας κοινωνεῖν αὐτῆς πάντων· οἷς λοιπὸς
πρὸς τὰς τ' παρομβρίους καρπῶν παραπομπάς· ἔτι δ' τῆς περὶ
τὴν ὕλαν ὕλης, καὶ εἴ τινα ἄλλην ἐργασίαν ἡ χώρα τυγχάνοι κεκτη
μένη τοιαύτην, ὡς παρακόμιστον· ὡς εἰ δ' τις πρὸς τὴν θάλατταν κοι
νωνίας· πότερον ὠφέλιμος ταῖς νομοθετουμέναις πόλεσιν, ἢ βλα
βερὰ πολλὰ τυγχάνουσιν ἀμφισβητοῦντες· ὥσπερ ἐν Θετταλοῖ τι-
νὰς, ἐν ἄλλοις τισὶ θρεμματικοῖς νόμοις, ἀσύμφορον εἶναί φασι,
πρὸς τὴν εὐνομίαν· καὶ τὴν πολυανθρωπίαν· εἶναι δὲ μὴ ἐκτὸς
χεῖσθαι τῇ θαλάττῃ, διὰ πόντου τοῖς μὲν χωρίοις ἐμπόρων πολὺ
θους· ὑποπτοτέραν δ' εἶναι πρὸς τὸ πολιτεύεσθαι καλῶς· ὅτι μὲν
οὖν εἰ ταῦτα μὴ συμβαίνει, βέλτιον μὴ πρὸς ἀσφάλειαν μὴ πρὸς ὠ
φέλειαν τ' ἀναγκαίων μετέχειν τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν τῆς θαλάττης
δικαίως λοιπόν· μὴ δ', πρὸς τὸ ῥᾴδιον φέρειν τοὺς πολεμίους βοηθη
τοὺς εἶναι δεῖ καταμφοτέρας τὰς σωθησομένους· ἀκριβῆ γὰρ, ἢ κατὰ θά
λατταν· καὶ πρὸς τὸ λαφύσσειν γοῦν ὠνητὴν θετταλικούς, εἰ μὴ καταμφω
δυνατὸν, ἀλλ' εἰ κατὰ θάτερον, ὑπάρξει μᾶλλον, ἀμφοτέρων
μετέχουσιν· ὅσαι δ' αὖ μὴ τυγχάνουσι παραυτοῖς οὖσαι, δέξασθαι
ταῦτα καὶ τὸ πολεμάζον τοῦ τῶν γινομένων ἐκπίπτεσθαι
τῶν ἀναγκαίων ἐστίν· αὐτῇ γὰρ ἐμποδὼν, ἀλλ' οὐτοῖς ἄλ-
λοις δεῖ εἶναι τὴν πόλιν, οἷς δὲ παρέχοντες σφᾶς αὐτοὺς πᾶ
σιν ἀζήμιον, προσόδουχάειν ταῦτα πράττουσι· τὴν δὲ μὴ δεῖ πό
λιν τοιαύτης μετέχειν πλουσιότητος· οὐδ' ἐμπόριον δεῖ κεῖσθαι τῇ
θαλάττῃ· ἐπεὶ δὲ καὶ νῦν ὁρῶμεν πολλαῖς ὑπάρχοντα καὶ χώραις

καὶ πόλεσιν, ἐπίνεια καὶ λιμένας, εὐφυῶς κείμενα πρὸς τὴν πόλιν· ὥστε μήτε τὸ αὐτὸ, νέμειν ἄστυ· μήτε πόρρω λίαν, ἀλλὰ κρατεῖσθαι τείχεσι καὶ τοιούτοις ἄλλοις ἐρύμασι, φανερὸν· ὡς εἰ μὲν ἀγαθόν τι συμβαίνει γίνεσθαι διὰ τῆς κοινωνίας αὐτῶν, ὑπάρξει τῇ πόλει τοῦτο τὸ ἀγαθόν· εἰ δέ τι βλαβερὸν, φυλάξασθαι ῥάδιον τοῖς νόμοις φράζοντας καὶ διορίζοντας τίνας οὐ δεῖ· καὶ τίνας ἐπιμίγνυσθαι δεῖ πρὸς ἀλλήλους. περὶ δὲ τῆς ναυτικῆς δυνάμεως, ὅτι μὲν βέλτιστον ὑπάρχειν μέχρι τινὸς πλήθους, οὐκ ἄδηλον· οὐ γὰρ μόνον αὐτοῖς ἀλλὰ καὶ τῶν πλησίον τισὶ δεῖ καὶ φοβεροὺς εἶναι καὶ δύνασθαι βοηθεῖν, ὥσπερ κατὰ γῆν, καὶ κατὰ θάλατταν. περὶ δὲ πλήθους ἤδη καὶ μεγέθους τῆς δυνάμεως ταύτης πρὸς τὸν βίον σκεπτέον τῆς πόλεως. εἰ μὲν γὰρ ἡγεμονικὸν καὶ πολιτικὸν ζήσεται βίον, ἀναγκαῖον καὶ ταύτην τὴν δύναμιν ὑπάρχειν πρὸς τὰς πράξεις σύμμετρον. τὴν δὲ πολυανθρωπίαν τὴν γινομένην περὶ τὸν ναυτικὸν ὄχλον, οὐκ ἀναγκαῖον ὑπάρχειν ταῖς πόλεσιν· οὐθὲν γὰρ αὐτοὺς εἶναι δεῖ τῆς πόλεως. τὸ μὲν γὰρ ἐπιβατικὸν, ἐλεύθερον· καὶ τῶν πεζευόντων ἐστὶν, ὃ κύριόν ἐστι καὶ κρατεῖ τῆς ναυτιλίας. πλήθους δὲ ὑπάρχοντος περιοίκων· καὶ τῶν τὴν χώραν γεωργούντων, ἀφθονίαν ἀναγκαῖον εἶναι καὶ ναυτῶν. ὁρῶμεν δὲ καὶ τοῦτο καὶ νῦν ὑπάρχον τισίν. οἷον τῇ πόλει τῶν ἡρακλεωτῶν. πολλὰς γὰρ ἐκπληροῦσι τριήρεις· κεκτημένοι τῷ μεγέθει πόλιν ἑτέρων ἐμμελεστέραν. περὶ μὲν οὖν χώρας καὶ λιμένων καὶ πόλεων καὶ θαλάττης· καὶ περὶ τῆς ναυτικῆς δυνάμεως, ἔστω διωρισμένον τὸν τρόπον τοῦτον, περὶ δὲ τοῦ πολιτικοῦ πλήθους, τίνα μὲν ὅρον ὑπάρχειν χρὴ, πρότερον εἴπομεν· ποίους δέ τινας τὴν φύσιν εἶναι δεῖ, νῦν λέγωμεν. σχεδὸν δὴ κατανοήσειεν ἄν τις τοῦτό γε βλέψας ἐπί τε τὰς εὐδοκιμούσας τῶν ἑλλήνων· καὶ πρὸς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ὡς διείληπται τοῖς ἔθνεσι. τὰ μὲν γὰρ ἐν τοῖς ψυχροῖς τόποις ἔθνη, καὶ τὰ περὶ τὴν εὐρώπην θυμοῦ μέν ἐστι πλήρη· διανοίας δὲ ἐνδεέστερα καὶ τέχνης.

διόπερ

δὸπερ ἐλεύθερος μᾶλλον δεσπόζει μᾶλλον· ἀπολίτευτος δὲ καὶ τὸ
πολιτεύειν οὐδαμῶς μᾶλλον· τὸ δὲ περὶ τὴν οὐσίαν, διανοητι-
κὸν μὲν καὶ τεχνικὸν τῆς ψυχῆς· ἄθυμος δέ· δὸπερ ἀρχόμενος
καὶ δουλεύοντος δεσπόζει· τὸ δὲ τῶν ἐλευθέρων ἦθος ὡς ἔστιν μεσίτης
κατὰ τοὺς τόπους, οὕτως ἀμφοῖν μετέχει· καὶ γὰρ εὔθυμον ἦ
καὶ διανοητικόν ἐστι· δὸπερ ἐλεύθερόν τι δεσπόζει· καὶ βέλτιστα
πολιτεύεται μᾶλλον· ἔδουλος μᾶλλον ἄρχειν πάντων, μιᾶς τυγχάνουσα
πολιτείας· τὴν αὐτὴν δὲ ἔχει διαφορὰν καὶ τὰ τῶν ἐλεύθερων
ἔθνη· καὶ πρὸς ἄλληλα· τὰ μὲν γὰρ ἔχει τὴν φύσιν μονόκω-
λον· τὸ δὲ οὗ τι κέκραται πρὸς ἀμφοτέρας τὰς δυνάμεις
ταύτας· φανερὸν τοίνυν, ὅτι δεῖ διανοητικούς τε εἶναι καὶ θυ-
μοειδεῖς τὴν φύσιν, τοὺς μέλλοντας ὑπατεύσειν ἔσεσθαι τῶν νομο-
θετῶν πρὸς τὴν ἀρετήν· ὅπερ γάρ φασί τινες δεῖν ὑπάρχειν
τοῖς φύλαξι τὸ φιλητικοὺς μὴ εἶναι τῶν ἀγνοουμένων· πρὸς δὲ τοὺς
ἀγνῶτας ἀγρίους, θυμοειδὲς ὄντος ὁ ποιεῖ τὸ φιλητικόν· αὕτη γάρ
ἐστιν ἡ τῆς ψυχῆς δύναμις ἡ φίλου μὴ· σημεῖον δὲ πρὸς γὰρ τοὺς
συνήθεις καὶ φίλους θυμοειδὲς αἱρετώτερον μᾶλλον· ἢ πρὸς τοὺς ἀγνῶ-
τας ὀλιγωρήσαντας νομίσας· διὸ καὶ ἀρχίλοχος προσηκόντως
πρὸς φίλοις ἐγκαλῶν διαλέγεται πρὸς τὸν θυμόν· οὐ γὰρ δὴ
ποτὲ φίλων ἀποτύχοις· καὶ τὸ ἄρχον ἢ καὶ τὸ ἐλεύθερον ἀρετῆς
δουλείας τοῦτ' ὑπάρχει πᾶσιν· ἀρχικὸν δὲ καὶ πᾶν ὁ θυμός·
δικαίως δ' ἔχει λέγειν χαλεποὺς εἶναι πρὸς τοὺς ἀγνῶτας· πρὸς
οὐθένας δὲ εἶναι χρηστοῦ· οὐδὲ εἰσὶν οἱ μεγαλόψυχοι τὴν φύσιν.
ἄγριοι· πλὴν πρὸς τοὺς ἀδικοῦντας· τοῦτο δ' μαῖον ἔστι πρὸς τοὺς
συνήθεις πάσχοντας ὅπερ εἰρηται πρότερον· καὶ ἀδικεῖσθαι νομίσουσι·
καὶ τοῦτο συμβαίνει κατὰ λόγον· φιλοῖς γὰρ ὀφείλεται δεῖν
τὴν ἐπιεικείαν ὑπολαμβάνουσι· πρὸς τῷ βλάβει· καὶ ταύτης
ἀποστερεῖσθαι νομίζουσιν· ὅθεν εἰρηται· χαλεποὶ γὰρ πόλεμοι
ἀδελφῶν· καὶ ὅτι τοῖς πέρασι ἔρξαντες· οἷς δὲ πέρα μισοῦσι·

περὶ μὲν οὖν τῆς πολιτικῆς δυνάμεως πόσους τε ὑπάρχειν δεῖ. καὶ ποί-
ους τινὰς τὴν φύσιν, ἔτι δὲ τὴν χώραν ποίαν τινὰ, καὶ πόσην τινὰ, διώρισται χρεών· ὁμοίως γὰρ τὴν αὐτὴν ἀκρίβειαν δεῖ ζητεῖν
καὶ τῆς λόγου καὶ τῆς πολιτικῆς διὰ τῆς αἰσθήσεως· ἐπεὶ δ' ὡς
περὶ τὰ κατὰ φύσιν συνεστῶτων, οὐ ταὐτά ἐστι μόρια τῆς ὅλης
συστάσεως, ὧν αὐτὸ ὅλον ἂν καλοῖμεν, δῆλον ὡς καὶ τούτων μόρια θε-
τέον ὅσα ταῖς πόλεσιν ἀναγκαῖον ὑπάρχειν· οὐ γὰρ ἅπαντα κοινω-
νίας οὐδὲ μιᾶς ἐξ ἧς ἐστι τὸ γένος· ἔνεστι γάρ τι καὶ κοινὸν εἶ-
ναι δεῖ καὶ τοῦτο τοῖς κοινωνοῦσι· ἀνίσου, ἢ ἀνίσου μετα-
λαμβάνουσι· οἷον, ἡ τροφὴ φύσει τοῦτό ἐστιν· ἔστι χώρας πλῆθος·
ἔστι δ' ἄλλό τι τοιοῦτον ὅσων δεῖ τὸν μὲν τοῦτο ἕνεκεν· τὸν δ'
ὃ ἕνεκεν, οὐθὲν ἐμμερὲς κοινόν· ἀλλ' ἢ τῷ μὲν, πρᾶσαι· τῷ δὲ
λαβεῖν· λέγω δ' οἷον ὑποδήματί τε παντὶ πρὸς τὸ ποδὶ ὄμμον ἔργον
καὶ τοῖς δημιουργοῖς· οἰκία γὰρ πρὸς οἰκοδόμον, οὐθέν ἐστιν ὃ μέ-
τεστι κοινόν· ἀλλ' ἔστι τῆς οἰκίας χάριν ἡ τῶν οἰκοδόμων τέ-
χνη· δεῖ κτήσεως μὲν δεῖ ταῖς πόλεσιν· οὐδὲν δ' ἔστιν ἡ κτῆσις
μέρος τῆς πόλεως· πολλὰ δ' ἔμψυχα μέρη τῆς κτίσεως ἐστίν·
ἡ δὲ πόλις, κοινωνία τις ἐστὶ τῶν ὁμοίων· ἕνεκεν δὲ ζωῆς τῆς ἐ
δεχομένης ἀρίστης· ἐπεὶ δ' ἔστιν εὐδαιμονία τὸ ἄριστον· αὕτη δὲ
ἀρετῆς ἐνέργεια καὶ χῆσις τις τέλειος, συμβέβηκε δὲ ἔνια,
ὥστε τοὺς μὲν, ἐνδέχεσθαι μετέχειν αὐτῆς, τοὺς δὲ μικρὸν
ἢ μηδὲν, δῆλον ὡς τοῦτ' αἴτιον τοῦ γίνεσθαι πόλεως εἴδη τε
διαφορὰς καὶ πολιτείας πλείους· ἄλλον γὰρ τρόπον τῆς
δ' ἄλλων ἕκαστοι τοῦτο θηρεύοντες, τούς τε βίους ἑτέρους
ποιοῦνται καὶ τὰς πολιτείας· ἐπισκεπτέον δὲ καὶ πόσα
ταυτί ἐστιν· ὧν ἄνευ, πόλις οὐκ ἂν εἴη· καὶ γὰρ ἃ λέγομεν
εἶναι μέρη πόλεως, ἐν τούτοις ἂν εἴη ἀναγκαῖον ὑπάρ-
χειν· λεκτέον τοίνυν τῶν ἔργων τὸν ἀριθμόν· ἐκτύπωσις
γὰρ ἔσται δῆλον· πρῶτον μὲν οὖν ὑπάρχειν δεῖ τροφὴν·

ἔπειτα

ἐπεὶ τα τύχας. πολλῶν δ' ὀρεγόμενον δεῖται τοῦ ζῆν. πρίγομ ὃ ὁ-
πλα. τοὺς γὰρ κοινωνοῦντας ἀναγκαῖον ἐν αὐτοῖς ἔχειν ὅπλα.
πρός τε τὴν ἀρχὴν, τ' ἀπειθούντων χάριν, ἢ πρὸς τὸ ἐξωθεν ἀδι-
κεῖν ὡὶ χειροῦντας. ἔτι χημάτων τινὰ ἀπορείαν ὅσων ἔχουσιν ἡ
πρὸς τὰς καθ' αὑτοὺς χρείας, ἢ πρὸς πολεμικάς. ὡίμπ[ο]ρον δ' ἦναι
πρᾶγον. τὴν περὶ τὸ θεῖον ἐπιμέλειαν, ἣν καλοῦσιν ἱερατείαν.
ἔκρμ δὲ τὸν ἀφελιμόν, ἢ ταύτων ἀναγκαιότατον, κρίσιν τε περὶ τῶν
συμφερόντων ἐν τ' δικαίων τ' πρὸς ἀλλήλους. τὰ μὲν δὴ ἔργα
ταῦτ' ἔστιν, ὧν δεῖται πᾶσα πόλις ὡς εἰπεῖν. ἡ δὲ πόλις ἦν ἐστὶ
δὲ τὸ πλῆθος αὐτῆς πρὸς ζωὴν αὐτάρκεις ὡς φαμὲν. ἐὰν δέ τι συγχέ-
νηται τούτων ἐκλεῖπον, ἀδύνατον ἁπλῶς αὐτάρκη τὴν κοινωνίαν
εἶναι ταύτην. ἀνάγκη τοίνυν καὶ τοὺς ἐργασίας ταύτας, σώζεσθαι
πόλιν. δεῖ δὴ γεωργῶν τεῖναι πλῆθος. οἱ παρασκευάσουσι τὴν
τροφήν, ἔπειτα τεχνίτας ἔπειτα τὸ μάχιμον, ἢ τὸ ὅπλον. καὶ ἱερεῖς. καὶ
κρι τοὺς τ' ἀναγκαίους ἔπειτα συμφερόντων. δικαίους μὲν ὧν ἔστιν
λοιπὸν σκέψασθαι πότερον πᾶσι κοινωνητέον πάντων τούτων.
ἢ δέχεται μὲν τοὺς αὐτοὺς ἅπαντας, εἶναι δὲ σπουδαίους τεχνίτας
ἔνιους μὲν ὅλους δικάζοντ', ἔνια καθ' ἕκαστον ἔργον τ' εἰρημένων
ἄλλους ὑπάρξειν. ἢ τὰ μὲν, ἴδια. τὰ δὲ, κοινὰ τούτων ἐξ ἀνάγκης
ἐστὶν, οὐκέτι πᾶσι δὲ τοῦτο πολιτεία. καθάπερ γὰρ εἰπομεν
ἐνδέχεται, καὶ πάντας κοινωνεῖν πάντων καὶ μὴ πάντας
πάντων. ἀλλὰ τισὶ τισῶν. ταῦτα γὰρ καὶ ποιεῖ τὰς
πολιτείας ἑτέρας. ἐν μὲν γὰρ ταῖς δημοκρατίαις. μετέ-
χουσι πάντες πάντων. ἐν δὲ ταῖς ὀλιγαρχίαις, τοὐναντίον.
ἐπεὶ δὲ τυγχάνομεν σκοποῦντες περὶ τῆς ἀρίστης πολιτείας
αὕτη δ' ἐστὶ καθ' ἣν ἡ πόλις ἂν εἴη μάλιστ' εὐδαίμων, τὴν δ' εὐ-
δαιμονίαν ὅτι χωρὶς ἀρετῆς ἀδύνατον ὑπάρχειν. εἴρηται
πρότερον. φανερὸν ἐκ τούτων ὡς ἐν τῇ κρίστῃ πολιτευομένῃ
πόλει, καὶ τῇ κεκτημένῃ δικαίους ἄνδρας ἁπλῶς, ἀλλὰ μὴ
πρὸς τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι βαναύσου βίον, ὅτ' ἀπράγμονα δεῖ ζῆν τὸν πολίτ'.

ἀγεννὴς γὰρ ὁ τοιοῦτος βίος. ἡ πρὸς ἀρετὴν ὑπεναντίος. δοκεῖ δὴ
σπουδαίους εἶναι μόνον τοὺς ἐσομένους πολίτας. δεῖ δὲ σχολὴν καὶ
πρὸς τὴν γένεσιν τῆς ἀρετῆς. καὶ πρὸς τὰς πράξεις τὰς πολι
τικάς. ἐπεὶ δὲ τὸ πολεμικὸν, καὶ τὸ βουλευόμενον περὶ τὰ συμ-
φερόντων, ἐστὶ κρῖνον περὶ τὰ δικαίων ἐνυπάρχει. ἐστὶ μέρη φαίνε
ται τῆς πόλεως μάλιστα ὄντα τοιαῦτα ἕτερα καὶ ταῦτα θετέον ἢ
ῥῖς αὐτῆς ἀπόδοτέον ἄμφω. φανερὸν δὴ καὶ ῥῦτ. δύο τι ζῴον
μόνον ἀρῖσ αὐτῆς. ζῴον δέ τι καὶ ἑτέροις. ἢ μόνον γὰρ ἑτέρας
ἀκμῆς ἑκάτερον τῶν ἔργων. ἢ τὸ μόνον. δεῖται φρονήσεως. τὸ δὲ δυ
νάμεως ἑτέροις. ἢ δὲ τῶν ἀδυνάτων ὄντι ῥῦτ δυνατὸν μόνον βιάζεσθαι
ἢ κωλύειν. τοῦτο δ' ὑπὸ μόνον ἀρχομένους ἀεὶ. ταύτην δὲ τὴν αὐτὴν.
ἢ δὲ τὸ πλῶον κύριοι καὶ μόνον ἢ μὴ μόνον κύριοι τῆς πολιτείαν. λεί
πεται δὴ νῦν αὐτὴν μὲν ἀμφοτέρᾳ ἀποδιδόναι τῆς πολιτείαν ταύτῃ. μὴ
ἅμα δ' ὡς ὡς πέφυκεν. ἢ μὲν δύναμις, γίνεται τέρ. ἢ δὲ φρόνησις.
ἔνεστι δ' ἑτέροις ὄντι. ἐκ δὲ τοῦτων ἀμφοῖν ἐνεστὶν μηδὲν συμφέρει
ν δίκαιον εἶναι. ἔχει δὲ αὐτὴν ἡ δι' αἱρεσιν τὸ κατ' ἀξίαν. ἀλλὰ
μὴν καὶ τὰς κτήσεις δεῖ πως εὐπορεῖν. ἀναγκαῖον δὲ ὑπάρχειν τῆς
χειν τοῖς πολίταις. πολῖται δ' ἔνι. ἡ γὰρ βάναυσον, ἢ μετέχει τῆς
πόλεως. δῆλον δὲ ἐκ τοῦ μὴ τῆς ἀρετῆς δημιουργὸν ὄντι.
τοῦτο δὲ δῆλον ἐκ τῆς ὑποθέσεως. τὸ μὲν γὰρ εὐδαιμονεῖν, ἀναγ-
καῖον ὑπάρχειν μετὰ τῆς ἀρετῆς. εὐδαίμονα δὲ πόλιν ἀκέσα-
μέρος τὸ βλέψαντος δεῖ λέγειν αὐτῆς. ἀλλ' εἰσὶ πάντας ἢ
πολίτας. φανερὸν δὲ, καὶ ὅτι δεῖ τὰς κτήσεις εἶναι τούτων, εἰ περ ἀ
ναγκαῖον εἶναι τῆς πολιτείας, δουλῶν βαρβάρῳ. ἢ περιοίκους πρὸς δὲ ἐκ
τῶν κατ' ἔθνη μηθέντων ἢ τὸ ἱερέων γένος. φανερὰ δὲ καὶ ἐκ τούτων πάξις
ὅτι δεῖ πολῖται, ὅτι βάναυσον ἱερέα κατασκευάζον. ὑπὸ δὲ τὸ πολιτικὸν
πεπαιδεῦσθαι τοὺς θεούς. ἐπεὶ δὲ διῄρηται τὸ πολιτικὸν, εἰς δύο μέρη. τὸ
τίστρ. τὸ πολιτικὸν, καὶ τὸ βουλευτικὸν, πρέπει δὲ τιμᾶσθαι ἀμφοτέρα πεῖαν
ἀποδιδόναι ῥῖς θεοῖς. ἢ τὰ δὲ πάντων ἔχειν περὶ αὐτοὺς, τῆς δὲ διὰ
τὸν χρόνον ἀπειρηκότας, τῆς ἀνειμένης ταῖς ἱερωσύναις ἀποδοτέον.

ὧν μὲν

ὧν μὲν γὰρ ἡ νῦν αὐτῶν πόλις οὐσιωίσασται. ὅσα μέρη πόλεως, εἰρηται. γεωργοὶ μὲν γὰρ ἡ τεχνῖται καὶ ἡ πᾶν τὸ θητικὸν ἀναγκαῖον ὑπάρχειν ταῖς πόλεσι. μέρη δὲ τῆς πόλεως τό, τε ὁπλιτικὸν καὶ τὸ βουλευτικὸν. ἃ κεχώρισται δὴ τούτων ἕκαστον, τὸ μὲν ἀεὶ. τὸ δὲ, κατὰ μέρος. ἔοικε δ' οὐκ εὐ οὐδὲ νέως τὸ ῥᾴδιον εἶναι πρόβλημα τοῖς περὶ πολιτείας φιλοσοφοῦσιν, ὅπως δεῖ διῃρῆσθαι χωρὶς καὶ τὰ γένη τῶν πόλεων. τό, τε μάχιμον ἕτερον εἶναι, καὶ τὸ γεωργοῦν. ᾧ καὶ τὸ τὰ ἔχειν τὸν ξόπλον ἴδιον ἑτέρων. τό, τε περὶ τὸν κρήτιμον. τὸ μὲν δὴ περὶ αἴτιον σωφρονιστὸν ὡς φασιν ἅπαντα νομοθετήσαντος, μίνω δὲ τὸ περὶ κρήτιμον. ἀρχαία δὲ ἔοικεν εἶναι καὶ τῶν συστίτων ἡ τάξις. τὸ μὲν περὶ κρήτιμον. χρόνια περὶ τὸν μίνω βασιλείαν. τὸ δὲ περὶ τὴν ἰταλίαν πολλῷ παλαιότερα τούτων. φασὶ γὰρ οἱ λόγοι τινὲς εἶναι καὶ οἰκοῦντας, ἰταλόν τινα χρυσάθαι βασιλέα τῆς οἰνωτρίας. ἀφ' οὗ τό, τε ὄνομα μεταβαλόντας, ἰταλοὺς αὐτοὺς ἀντὶ οἰνωτρῶν κληθῆναι. καὶ τὴν ἀκτὴν ταύτην τῆς δυτικῆς, ἰταλίαν τὸν ὠνομάσθαι λαβεῖν ὅσην τυγχάνει τῆς οὔσης τοῦ κόλπου τοῦ συλλητικοῦ, καὶ τοῦ λαμητικοῦ. ἀπέχει δὲ ταῦτα ἀλλήλων ὁδὸν ἡμισείας ἡμέρας. τοῦτον δὴ λέγουσι τὸν ἰταλὸν, νομάδας τοὺς οἰνωτροὺς ὄντας ποιῆσαι νόμους. καὶ μόμους ἄλλας τε καὶ τοῖς θεσμοῖς καὶ τὸ συσσίτια καταστῆσαι πρῶτον. διὸ καὶ νῦν ἔτι τινὲς ἀπὸ ἐκείνου τινὲς, χρῶνται τοῖς συσσιτίοις. καὶ τινὲς νόμων ἐνίοις. ὤκησαν δὲ τὸ μὲν πρὸς τυρρηνίαν ὀπικοὶ, καὶ πρότερον μὲν καὶ νῦν καλούμενοι τὸ ἐπώνυμον ἀνάσονες. τὸ δὲ πρὸς τὸν ἰόνιον κάλπυγες, τὸ καλούμενον σύρτιν. ἦσαν δὲ καὶ οἰκάλπυγες οἰνωτροὶ τὸ γένος. ἡμῖν δὲ τὸ συσσιτίων τάξις, ἐν τῷ θεν γέγονε πρῶτον. ὁ δὲ χωρισμὸς ὁ κατὰ γένος τὸ πολιτικὸν τὸ πλήθος. ἐξαίρετον. πολὺ δ' ὑπῆρξε τείνειν τοῖς χρόνοις τὸν μίνω βασιλείαν πολυχρόνιον. χρόνον μὲν γὰρ μὴ τὰ λεγόμενα δεινὸν εἶναι νομίζειν μὴ ῥᾴθυμον πολλάκις ἐν τῷ πολυχρόνῳ μᾶλλον δ' ἀπειράκις. τὰ μὲν γὰρ ἀναγκαῖα τὴν χρείαν δύσκολον εἶναι τοῖς αὐτὰ. τὰ δὲ εἰς εὐημοσύνην καὶ πλουσίαν.

ὑπάρχειν ἱκανὴν πολυχρονίως λαμβάνειν τὴν αὔξησιν. ὥστε
καὶ τὰ περὶ τὰς πολιτείας οἴεσθαι δεῖ τὸν αὐτὸν ἔχειν τρόπον, ὅτι
δὲ πάντων ἀρχαία, σημεῖον τὰ περὶ αὐτῶν πεπονημένα ἐστίν. ὅρια μὲν
γὰρ ἀρχαῖά φασι μὴν δοκεῖν εἶναι· νόμων δ' τινὰ χάσις καὶ τάξεως
πολιτικῆς· διὸ δεῖ τοῖς μὴ εἰρημένοις ἱκανῶς χρῆσθαι· τὰ δὲ
παραλελειμμένα πειρᾶσθαι ζητεῖν· ὁπότερον δεῖ τὴν χώραν
εἶναι τὸ πλαίσιον τὴν μὴν καὶ τῆς πολιτείας μετέχοντων, εἰ-
ρηται πρότερον· ἢ διὰ τί τοὺς γεωργοῦντας αὐτῶν ἑτέρους εἶναι
δεῖ· καὶ πόσην τινὰ χρὴ καὶ ποίαν εἶναι τὴν χώραν· περὶ δὲ τῆς ἀνομῆς
καὶ τῶν γεωργούντων τίνας· ἢ πῶς εἶναι χρή, λεκτέον πρῶτον· ἐπεὶ
δὴ οὐ τὴν κοινὴν φασὶ μὴν εἶναι δεῖν τὴν κτῆσιν, ὥσπερ τινὲς εἰ
ρήκασιν, ἀλλὰ τὴν χρῆσιν φιλικῶς γινομένην κοινήν· ὅ τε πρεῖν
οὐθένα τῶν πολιτῶν ἄφορον· περὶ συσσιτίων τὴν μὲν δοκεῖ πᾶσι χρή-
σιμον εἶναι τοῖς οὖσι πολεμικοῖς· ἐνίοις δὲ τὴν μὴν δοκεῖ ἐπίπονον
εἶναι τοῖς δὲ καὶ σκληρὰς μέναις πόλεσιν οὐ ῥᾴδιον· δὲ
καὶ ταύτην δοκεῖ τὴν ἡμῖν, ὕστερον ἐρῶμεν· δεῖ δὲ τοὺς κοι-
νωνεῖν τῶν πολιτῶν τοὺς πολίτας· οὐ ῥᾴδιον δὲ τοὺς ἀπόρους ἀπὸ τῶν
ἰδίων τὴν εἰσφέρειν τὸ συντεταγμένον· καὶ διοικεῖν τὴν ἄλλην
κίαν· ἔτι δὲ, τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς δαπανήματα, κοινὰ πάσης τῆς
πόλεως ὄντων· ἀναγκαῖον πρῶτον εἰς δύο μέρη διῃρῆσθαι τὴν χώραν·
καὶ τὴν μὲν εἶναι κοινὴν τὴν δὲ, τῶν ἰδίων· ἑκατέ
ραν δικῃῆσθαι δίχα πάλιν· τῆς μὲν κοινῆς, τὸ μὲν ἕτερον μέρος
εἰς τὰς πρὸς τοὺς θεοὺς λειτουργίας· τὸ δὲ ἕτερον, εἰς τὴν τῶν συσσι-
τίων δαπάνην· τῆς δὲ τῶν ἰδίων τὸ ἕτερον μέρος, τὸ πρὸς τὰς
ἐσχατιὰς· ἕτερον δὲ τὸ πρὸς τὴν πόλιν, ἵνα δυοκλήρων ἕκαστον
νεμηθέντων, ἀμφοτέρων τῶν τόπων πάντας μετέχωσι· τοῦτο γὰρ
ἴσον οὕτως ἔχει· καὶ τὸ δίκαιον, καὶ τὸ πρὸς τοὺς ἀγωνιστὰς
πολεμίους, ὁμονοητικώτερον ὅπου γὰρ μὴ τοῦτον ἔχει τὸν τρό-
πον, οἱ μὲν, ὀλιγωροῦσι τὴν πρὸς τοὺς ὁμόρους ἔχθραν· οἱ δὲ,
λίαν φροντίζουσι καὶ παρὰ τὸ καλόν· διὸ παρ' ἐνίοις νόμος
ἐστὶν τοὺς γειτνιῶντας τοῖς ὁμόροις, μὴ συμμετέχειν βουλῆς τῶν περὶ
αὐτοὺς

αὐτὰς πολέμων ὡς καὶ τὸ ἴδιον ἀκαὶ δυναμένας βουλεύσασθαι καλῶς. τὴν μὲν ἂν χώραν ἀνάγκη διῃρῆσθαι τὸν ζόφον τοῦτον, διὰ τὰς προειρημένας αἰτίας. τὰς δὲ πεωργούσας μάλιστα μὴ εἶναι κατὰ τύχην ἄλλας εἶναι, μήτε ὁμοφύλων πάντων, μήτε θυμοειδῶν. ὅταν δὲ πρός τινὰ ἐργασίαν εὐχρήστιμοι ἡ πρὸς τὸ μηδὲν νεωτερίζειν. ἀσφαλὲς. διὸ τύραννος βαρβάρους πειοίκους πολλοὺς πλησίας τοῖς εἰρημένοις τῇ φύσιν. τούτων δ', τὰς μὲν ἰδίας ἐν τοῖς ἰδίοις εἶναι ἰδιοκτήκεκτημένους τὰς οἰκίας. τὰς δ', ὡς τὴν κοινὴν γῆν, κοινάς. τίνα δὲ δεῖ ζόφον χρῆσθαι δούλοις, καὶ διὰ τί βέλτιον ἢ μὴ τοῖς ἄλλοις ἄθλον, προκείσθω τὴν ἐλευθερίαν, ὕστερον ἐρούμεν. τὸ δὲ πάλιν, ὅτι μὲν δεῖ κοινὴν εἶναι τὴν ἠπειρωτικὴν θαλάττης καὶ τῆς χώρας ἀπασης ὁμοίως, εἰκὸς ὑποδεχομένων εἶναι πρότερον. αὐτῆς δὲ πρὸς αὐτὴν εἶναι τὴν θέσιν ὡς χρὴ δεῖ κατασκευάζειν, πρὸς τὴν παραβλητικήν. πρῶτον μὲν, ὡς ἂν εἴη καιρὸν πρὸς ὑπόθεσιν. αὐτὴ δὲ πρὸς ἕω τὴν ἕωθινὴν ἔχουσα μᾶλλον πρὸς τὰ πνεύματα τὰ πνέοντα ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς ὑγιεινότερον. δύσπορον δὲ, κατὰ βορέαν. ὠχείμεροι γὰρ αὗται μᾶλλον. τὸ δὲ λοιπὸν πρὸς τὰς πολιτικὰς πράξεις καὶ πολεμικὰς, καλῶς ἔχειν. πρὸς μὲν οὖν τὰς πολεμικὰς, αὐτοῖς μὲν, δυσέξοδον εἶναι χρὴ. τοῖς δ' ἐναντίοις, εὔπροσοδον καὶ δυσαπόλιπον. ὑδάτων τε καὶ νομάτων, μάλιστα μὲν ὑπάρχειν πλῆθος οἰκεῖον. εἰ δὲ μὴ, ῥύσιν χ' ὕδρηται διὰ ῥύακα τοσοῦτον δύνασθαι ὑποδέχεσθαι ὅμβρίους, ὕδασιν ἀφθόνους καὶ μεγάλας. ὥστε μὴ δέ ποτε ὑπολείπειν ἐργαζομένους τῆς χώρας διὰ πόλεμον. ἐπεὶ δεῖ πρὸς ὑγιείας φροντίζειν τῶν οἰκούντων, τοῦτο δεῖν ἐν ὑποκεῖσθαι τὸν τόπον. ἔν τε τοιούτῳ καὶ πρὸς τοιοῦτον καλῶς. δύσπνοοι δὲ ὕδασιν ὑγιεινοῖς χρῆσθαι. καὶ τούτου τὴν μέλειαν ἔχειν μὴ παρέργως. οἷς γὰρ πλείοις χρώμεθα πρὸς τὸ σῶμα καὶ πλείστοις, τούτων πλεῖστον συμβάλλεται πρὸς τὴν ὑγίειαν. ἥδε τῶν ὑδάτων καὶ τοῦ πνεύματος

δλώσαμις. φιαύτην ἐχειτὴν φύσιν. διόπερ ἐν ταῖς δ' φρονήσαις
δεῖδιαφορεῖσθαι πόλεσιν. ἐὰν μὴ παμπόλ' ὅμοια. μὴ τὰ φθορία φύ-
των ἡμαμάτων. χωρὶς τά, τε ἐς ξοφὴ μύδατα, ἃ τὰ πρὸς τὴν
ἄλλην χρείαν. περὶ δὲ τ' ἄλλων τῶν ἐρυμνῶν, οὐ πάσαις ὁμοίως
ἔχει τὸ συμφέρον ταῖς πολιτείαις. οἷον, ἀκρόπολις. ὀλιγαρχικὸν,
ἢ μοναρχικὸν. δημοκρατικὸν ἢ ὁμαλότης. ἀριστοκρατικὸν
ἢ, δ' ἕτερον. ἀλλὰ μᾶλλον ἰσχυροὶ φρι πλείους. ἢ τ' ἰδίων οἰκη
σεων διάθεσις, ἰδίων μὴ μιμίζεται ἃ χρησιμωτέρα πρὸς τὰς
ἄλλας πράξεις, αὖ δύρμος ἢ ἁ κατὰ γῆν ἐρεώτερον. ἁ γὲν ἵππο-
δάμιον ξόρον. πρὸς ἢ τὰς πολεμικὰς ἀσφαλείας, τἐναντίον,
ὡς εἶχεν κατὰ τὸν ἀρχαῖον χρόνον. Δυσέξοδος δὲ κείνη τοῖς ξενι
κοῖς. ἁ δυσεξερύνητος τοῖς ὠὶ τιθεμένοις. διὸ δεῖ τύτων ἀμ-
φοτέρων μετέχειν. ὡδέχεται δ', αὖ τις ὅτω κατασκευάζῃ, κα-
θάπερ ἐν τοῖς γεωργοῖς, ἃς καλοῦσί τινες τ' ἀμπέλωνας τάς
δας. ἃ τὴν μὲν ὅλην μὴ τειῖν πόλιν ὥρμον. κατὰ μέρη ἢ ἡ πό-
ρυς. ὅτω δ' ἡ πρὸς ἀσφάλειαν ἁ κός μον ἐξεικαλῶς. περὶ ἢ
τειχῶν οἱ μὴ φάσκοντας δεῖν ἔχειν τὰς τῆς ἀρετῆς αὐτὴ
ρ μυίας πόλεις, λίαν ἀρχαίοις ὑπολαμβάνουσι ταῦθ' ὁρῶν-
τες ἐλεγχομένας ἔργῳ τοὺς ἐκείνοις καλῶς εἰρημένους. ἔστι ἢ,
πρὸς μὲν τὴν ὁμοίως, ἡ μὴ πολυθρύλ, πλήθειν ἀφέροντας, ἅμα
λὸν τὸ πειρᾶσθαι σώζεσθαι διὰ τῆς τ' τειχῶν ἐρυμνότητος. ἐπεὶ
δὲ ἁ συμβαίνει ἁ ἐνδέχεται πολεμεῖσθαι τ' ὠὶ ὁμτων καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἁ τῆς ἐν τοῖς ὀλίγοις ἀρετῆς,
εἰδεῖ σώζεσθαι καὶ μὴ πάσχειν κακῶς. μὴ δὲ ὑβρίζεσθαι, τὸν
ἀσφαλεστάτην ἐρυμνότητα τῶν τειχῶν οἰητέον εἶναι πολεμι
κωτάτην. ἄλλως τε καὶ νῦν δύρη μηχάνων τῶν περὶ τὸ βέλη
καὶ τὰς μηχανὰς εἰς ἀκρίβειαν πρὸς τὰς πολιορκίας. ὁμοίον
γὲ τὸ τεῖχος μὴ περιβάλλειν ταῖς πόλεσιν ἀξιοῦν. καὶ τὸ τὴν
χώραν ὠὲμβολοχητεῖν. καὶ περιαιρεῖν τοὺς ὁρίους τόπους.
ὁμοίως ἢ ἡ ταῖς οἰκήσεσι ταῖς ἰδίαις μὴ περιβάλλειν τοίχους.

ὡς αὐτὰ δρῶν

ὡς ἀνανδρωμένων τῶν καταικούντων. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ
ρᾴδιον λανθάνειν. ὅτι τοῖς μὲν περιβεβλημένοις τεί-
χη πρὸς τὴν πόλιν, ἔξεστιν ἀμφοτέρως χρῆσθαι τοῖς πολίταις. καὶ
ὡς ἐχούσαις τείχη. καὶ ὡς μὴ ἐχούσαις. τοῖς δὲ μὴ κεκτημέ-
νοις οὐκ ἔξεστιν. εἰ δὴ τοιοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, οὐχ ὅτι τείχη μό-
νον περιβλητέον, ἀλλὰ καὶ τούτων ἐστὶ μελητέον, ὅπως κα
πρὸς κόσμον ἔχει τῇ πόλει πρεπόντως. καὶ πρὸς τοὺς πο λε-
μικὰς χρείας, τάς τε πάλαι, καὶ τὰς νῦν ἐπιξενρημένας. ὥσ-
περ γὰρ τοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἐστὶ μελέτη διὰ τῶν πρόπων πλεο-
νεκτήσουσιν, οὕτω καὶ μᾶλλον, εὕρηται. τὰ δὲ, δεῖ ζητεῖν καὶ φι-
λοσοφεῖν. καὶ τοὺς φυλακτικοὺς ἀρχὴν γὰρ οὐδ' ἐπιχει-
ροῦσιν ἐπιτίθεσθαι τοῖς εὖ παρεσκευασμένοις. ἐπεὶ δὲ δεῖ τὸ
μὲν πλῆθος τῶν πολιτῶν, ἐνόπλους εἶναι τοὺς κατανενεμημένους. τὰ δὲ
τείχη διειλῆφθαι φυλακτηρίοις καὶ πύργοις κατὰ τόπους
ἐπικαίρους, δῆλον ὡς καὶ τοῦτο προκαλεῖται παρασκευάζειν
ψίαν τοῖς πολίταις. ἔστι δὲν μὲν γένοις τοῖς φυλακτηρίοις. καὶ τὸ
μὲν δὴ τοῦτον αὐτὸς διακοσμήσει τὸν τρόπον. τοὺς δὲ τοῖς
θείοις ἀποδεδομένους οἰκήσεις, καὶ τὰ κυριώτατα τῶν ἀρχῶν
συστήσασθαι, ἁρμόττει τόπον ἐπιτήδειον τὶ ἔχειν καὶ τὸν αὐτόν
ὅσα μὴ τῶν ἱερῶν ὁ νόμος ἀφορίζει χωρίς. ἤτοι μαντεῖον ἄλλο
τι θάχησον. εἴη δ' ἂν τοιοῦτος ὁ τόπος, ὅστις ἐπιφάνειάν τε ἔ-
χει πρὸς τὴν ἀρετῆς θέσιν ἱκανῶς. καὶ πρὸς τὰ εἰλημμένα
μέρη τῆς πόλεως εὐμυστόμως. πρέπει δὲ ὑπὸ μὲν τοῦτο τὸ
τὸν τόπον, τοιαύτης ἀσφαλείας εἶναι κατασκευὴν, οἵαν καὶ περὶ
θεσπιαλίαν ὀνομάζουσιν, ὡς ἐλευθέραν καλοῦσιν. αὕτη δέ ἐστιν.
ὡς δεῖ καθαρὰν εἶναι τῶν ὠμέστων πάντων, καὶ μήτε βάναυσον.
μήτε γεωργόν, μήτ' ἄλλον μηδένα τοιοῦτον παραβάλλειν, μὴ
καλούμενον ὑπὸ τῶν ἀρχόντων. εἴη δ' ἂν εὔχαρις ὁ τόπος, εἰ μὴ
τὰ τυμμάσια τῆς περιβυτίρων ἔχοι τὴν τάξιν ἐνταῦθα. πρέπει
γὰρ διηρῆσθαι κατὰ τὰς ἡλικίας καὶ τοῦτον τὸν κόσμον. καὶ

παρὰ μὲν τοῖς νεωτέροις, ἄρχοντας τινὰς διαξίβφν τοὺς πρεσβυτέρους, παρὰ τοῖς ἄρχουσιν· ἡ γὰρ ἐν ὀφθαλμοῖς τῶν ἀρχόντων παρουσία, μάλιστα ἐμποιεῖ τὸ ἀληθινὸν αἰδῶ. ἡ γὰρ τῶν ἐλευθέρων φόβον· τὸ δὲ τῶν ὠρίων ἀγοραν, ἑτέραν τὰ δὲ ταύτης εἶναι καὶ χωρὶς ἔχουσαν τόπον δύσωπον· τοῖς τε ἀπὸ θαλάττης πεμπομένοις· καὶ τοῖς ἀπὸ χώρας πᾶσιν· ἐπεὶ δὲ τὸ πλῆθος διαιρεῖται τῆ πόλεως εἰς ἱερεῖς, εἰς ἄρχοντας, πρέπει καὶ τῶν ἱερέων συσσίτια περὶ τὸ ἱερὸν οἰκοδομήματα ἔχειν τὴν τάξιν· τῶν δ' ἀρχέων ὅσα περὶ τὰ συμβόλαια περιέστηκε τὴν ἐπιμέλειαν, περί τε γραφὰς δικῶν, καὶ τὰς κλήσεις, ἢ τὴν ἄλλην τῆς διοικήσιν· ἔτι δὲ περὶ τὴν ἀγοραν ὁμίαν· ἢ τὴν καλουμένην ἀσυνομίαν, πρὸς ἀγορᾷ μὲν δεῖ ἢ συνοδῷ τινὶ κοινῇ κατοικοδομᾶσθαι· τοιοῦτος δ' ὁ περὶ τὴν ἀναλκαίαν ἀγοραν ὄζει φρυγανόχλαζαν μὲν ἢ τὴν ἀνώτιθεμένην· ταύτην δὲ πρὸς τὰς ἀναγκαίας πράξεις· μεμιμῆσθαι δὲ χρὴ τὴν εἰρημένην τάξιν, ἢ τὰ περὶ τὴν χώραν· ἢ γὰρ ἐκεῖ τοῖς ἄρχουσιν, ὅτι καλοῦσιν, οἱ μὲν, ὑλωροὺς, οἱ δ', ἀγρονόμους· ἢ φυλακτήρια καὶ συσσίτια πρὸς φυλακὴν ἀναγκαῖον ὑπάρχειν· ἔτι δὲ ἱερὰ κατὰ τὴν χώραν εἶναι μεμιμημένα· τὰ μὲν, θεοῖς· τὰ δὲ, ἥρωσιν· ἀλλὰ τὸ διατρίβειν νεῦσι ἀκεισβολοσυμβούλους ἢ λέγοντας περὶ τ' τοιούτων, ἀργόν ὄζειν· οὐ γὰρ χαλεπὸν ὄζει τὰ τοιαῦτα νοῆσαι, ἀλλὰ ποιῆσαι μᾶλλον· τὸ μὲν γὰρ λέγειν, ὠφελίας ἔργον ὄζει· τὸ δὲ συμβιῶναι τύχης· διὸ περὶ μὲν τῶν τοιούτων τόγε πλεῖον ἀφείσθω τανῦν· περὶ δὲ τῆς πολιτείας αὐτῆς, ἐκ τίνων καὶ ἐκ ποίων δεῖ σωνεστάναι τὴν μέλλουσαν εὐσταθῆ πόλιν μακαρίαν, ἢ πολιτεύεσθαι καλῶς, λεκτέον· Ἐπεὶ δὲ δύ' ὄζειν ἐν οἷς γίνεται, τὸ ὦ πᾶσιν· τύχην δ' ὄζειν ἐν μὲν, ἐν τῷ τὸν σκοπὸν κεῖσθαι· ἢ τὸ τέλος τῶν πράξεων ὀρθῶς· ἐν δὲ τὰς πρὸς τὸ τέλος φερούσας πράξεις εὑρίσκειν· ἐν δέχεται γὰρ ταῦτα καὶ διαφωνεῖν ἀλλήλοις καὶ συμφωνεῖν

νεῖν. ἐνίοτε γὰρ, ὁμοίως σκοπὸς ἐκκεῖται καλῶς. ᾧ ὑπῆρξε πράττειν τοῦτο τυχεῖν αὐτοῦ δικαίως ἀμαρτάνουσιν. ὁ τὸ δὲ, τῷ μὲν πρὸς τὸ τέλος τοῦ μὴ τυγχάνουσιν. ἀλλὰ τὸ τέλος ἁπλῶς τοῦ φαῦλον. ὁ τὸ δὲ ἑκατέρου διαμαρτάνουσιν. οἷον, περὶ ἀξιοῖ. οὔτε δοκοῦντι δεῖ τὸ ὑπαίθριον εἶναι σῶμα κεκτῆσθαι ἁπλῶς καλῶς, οὔτε πρὸς τὸν ὑποκείμενον αὐτοῖς ὅρον τυγχάνουσι τῆς πρακτικῆς. δεῖ δ' ἐν ταῖς τέχναις ἐπιστήμαις, τοῦτο ἀμφότερα κρατεῖσθαι τὸ τέλος. καὶ τοῦτο εἰς τὸ τέλος πράξεις. ὅτι μὲν οὖν τοῦ τ' εὖ ζῆν, καὶ εὐδαιμονίας ἐφίενται πάντες. φανερόν. ἀλλὰ τούτῳ τοῖς μὲν, ἐξουσία τυγχάνει. τοῖς δὲ οὐ, διὰ τύχην ἢ φύσιν. δεῖται γὰρ ἐπιεικῶς τινὸς τὸ ζῆν καλῶς. τούτου δὲ, ἐλάττονος μὲν. τοῖς ἀμείνονα διακειμένοις. ὠλείονος δὲ τοῖς χείρονι. οἱ δ' οὐθὺς ὀρθῶς ζητοῦσι τὴν εὐδαιμονίαν ἐξουσίας οὐσῆς. ἐπεὶ δὲ τὸ προκείμενον ἐστὶ τὴν ἀρίστην πολιτείαν. δεῖν. αὕτη δ' ἐστὶ καθ' ἣν ἄριστ' ἂν πολιτεύοιτο πόλις, ἀρίστη δ' ἂν πολιτεύοιτο καθ' ἣν εὐδαιμονεῖν μάλιστα ἐνδέχεται τὴν πόλιν. δῆλον ὅτι τὴν εὐδαιμονίαν δεῖ τίνα ἐστὶ μὴ λανθάνειν. φαμὲν δὲ καὶ ἐν τοῖς ἠθικοῖς εἴτι τῷ λόγῳ ἐκείνων ὄφελος, ἐνέργειαν εἶναι καὶ χρῆσιν ἀρετῆς τελείαν. καὶ ταύτην, οὐκ ἐξ ὑπαρχούσης, ἀλλὰ ἀπλῶς. λέγω δ' ἐξ ὑπαρχούσης τὰ ἀναγκαῖα. τὸ δ' ἁπλῶς, τὸ καλῶς. οἷον, τὰ περὶ τὰς δικαίας πράξεις αἱ δίκαιαι τιμωρίαι, καὶ κολάσεις. ἀπ' ἀρετῆς μὲν εἰσὶν, ἀναγκαῖαι δὲ, καὶ τὸ καλῶς, ἀναγκαίως ἔχουσιν. αἱρετώτερον μὲν μηδενὸς δεῖσθαι τῶν τοιούτων. μήτε τὸν ἄνδρα. μήτε τὴν πόλιν. αἱ δ' ἐπιτιμίαι καὶ τὰς ὑπηρεσίας ἁπλῶς εἰσὶ καλλίσται πράξεις. τὸ μὲν γὰρ ἑτέρῳ, κακόν τινος αἵρεσίς ἐστιν. αἱρετοῦ τινος ἡ πράξις, φύσαντος. καὶ τὰς συνουσίαι γὰρ ἀγαθῶν εἰσὶν αἱ χρήσεις. χρήσασθαι δ' ἀνδρὶ σπουδαίῳ ἀνήρ. ἐστὶ πενίᾳ καὶ νόσῳ, ἢ τῷ ἄλλαις τύχαις τῷ φαύλῳ καλῶς. ἀλλὰ τὸ μακάριον χωρὶς φαντάσιοις ὄντι. ἡ γὰρ τοῦτο διώρισται κατὰ τοὺς ἠθικοὺς λόγους. ὅτι τοιοῦτόν ἐστιν ὁ σπου-

δικαῖος· ᾧ διὰ τὴν ἀρετὴν τὸ ἀσκεῖσθαι ὅτι, τὸ ἁπλῶς ἀγαθά· δῆλον δ' ὅτι καὶ τὰς χρήσεις ἀναγκαῖον ἀπορδαίας καλὰς εἶναι τούτας ἁπλῶς· διὸ οἱ νομίζουσιν αὐτοῖς εὐδαιμονίας αἴτια τὰ ἐκτὸς εἶναι τῶν ἀσκεῖσθαι· ὡς περὶ τὸν κιθαρίζειν λαμπρὸν καὶ καλῶς αἴτιον τὸ τὴν λύραν μᾶλλον τῆς τέχνης· ἀναγκαίους τοίνυν ἐκτῶν εἰρημένων, τὰ μὲν ὑπάρχειν· τὰ δ', ὅσα σκυάσαι τὸν νομοθέτην· διὸ κατ' εὐχὴν ὠχόμεθα τὴν τῆς πόλεως σύστασιν· ὧν ἡ τύχη κυρία· κυρίαν δ' αὐτὴν ὑπάρχειν τίθεμεν· τὸ δ' ἀπορδαίαν εἶναι τὴν πόλιν, δι' ἑτέρου τινὸς ἔργον· ἀλλ' ἐπὶ σπουδῆς καὶ προαιρέσεως· ἀλλὰ μὴν ἀπορδαία πόλις ἐστί, τῷ ῥυῆναι τοὺς μετέχοντας τῆς πολιτείας, εἶναι ἀπορδαίους· ἡμῖν δὲ, πάντες οἱ πολῖται μετέχουσι τῆς πολιτείας· ταῦτ' ἄρα σκεπτέον πῶς ἄνηρ γίνεται ἀπορδαῖος· ἡ γὰρ εἰ ἀπάντασιν ἐνδέχεται ἀπορδαίοις εἶναι, μὴ καθ' ἕκαστον δὲ τῶν πολιτῶν, ὅτως αἱρετὸν τοῦτο· ἀκολουθεῖ γὰρ τῷ καθ' ἕκαστον, καὶ τὸ πάντας· ἀλλὰ μὴν ἀσκεθοίη μὴ ἀπορδαῖοι πόνου· διὰ ξιῶν· τὸ ξία δὲ τοῦτό ἐστι, φύσις· ἔθος· λόγος· καὶ γὰρ φῶναι δεῖ πρῶτον οἷον, αὐτὸν ἀλλὰ μὴ τῶν ἄλλων τὶ ζώων· ὅτω, καὶ πρὸς τίμα τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν, ἐνίοις τὶ ὄφελος φῶναι· τὰ γὰρ ἔθη μεταβελεῖν πρὸς ἐνίους γάρ ἐστι διὰ φύσεως ἐπιμφοτερίζοντα διὰ τὸ ἐθῶν ἐπὶ τὸ χεῖρον καὶ τὸ βέλτιον· τὸ μὲν δὴ ἄλλα τῶν ζώων, μάλιστα μὲν τῇ φύσει ζῇ μικρὰ δ' ἐνίοις καὶ ἔθεσιν· ἄνθρωπος δὲ καὶ λόγῳ· μόνον γὰρ ἔχει λόγον· ὥστε δεῖ ταῦτα συμφωνεῖν ἀλλήλοις· πολλὰ γὰρ παρὰ τοὺς ἔθεσι καὶ τὴν φύσιν πράττουσι διὰ τὸν λόγον· ἐὰν πεισθῶσιν ἄλλως ἔχειν βέλτιον· τὴν μὲν οὖν φύσιν οἵους εἶναι δεῖ τοὺς μέλλοντας ῥᾳδίως τοῦ νομοθέτου μετέχειν, διωρίσμεθα πρότερον· τὸ δὲ λοιπὸν ἔργον ἤδη παιδείας· τὰ μὲν γὰρ ἐθίζόμενα μανθάνουσι· τὰ δ' ἀκούοντες· ἐπεὶ δὲ πᾶσα πολιτικὴ κοινωνία σύστασις ἐξ ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων, τοῦτο δὴ σκεπτέον εἰ ἑτέρους εἶναι δεῖ τοὺς ἄρχοντας ἢ τοὺς ἀρχομένους· ἢ τοὺς αὐτοὺς διὰ

ἄνθρωπος

διαβίου. δῆλον γὰρ ὡς ἀκολουθεῖν δεήσει καὶ τὴν παιδείαν κατὰ
τὴν διαίρεσιν ταύτην. εἰ μὲν τοίνυν εἴησαν τοσοῦτον διαφέ-
ροντες ἀλλήλων, ὅσον τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς καὶ τὸ ἄψυχον τοῦ
ἀνθρώπου διαφέρειν, καὶ τὸ σῶμα πολλῷ κρεῖττον ἔχον
τοῦ ὑπερβολῇ· εἶτα κατὰ τὴν ψυχὴν ὥστε καὶ μᾶλλον φαίνε-
σθαι καὶ φανερὰν τὴν ὑπεροχὴν τοῖς ἀρχομένοις τῶν
ἀρχόντων, δῆλον ὅτι βέλτιον ἀεὶ τοὺς αὐτούς. τοὺς μὲν ἄρχ-
ειν, τοὺς δ' ἄρχεσθαι καθάπαξ. ἐπεὶ δὲ ῥᾴδιον οὐχ ἁπλῶς
ἐν ταῖς δόξαις φησὶ σκύλαξ εἶναι τοὺς βασιλέας, τοσοῦτον διαφέ-
ροντας τῶν ἀρχομένων, φανερὸν ὅτι διὰ πολλὰς αἰτίας, καὶ
δίκαιον πάντ' ὁμοίως κοινωνεῖν, τοῦ καὶ μέρος ἄρχειν καὶ ἄρχε-
σθαι· τὸ γὰρ ἴσον τῶν φύσει ὁμοίων καὶ χαλεπὸν μὲν εἶναι τὴν πο-
λιτείαν τὴν συνεστηκυῖαν παρὰ τὸ δίκαιον, μετὰ γὰρ τοῦ ἄρχομεν
ὑπομένουσι, νεωτερίζειν βουλόμενοι οἱ πάντες οἱ κατὰ τὴν χώραν.
φανερὸν γοῦν τι εἶναι τοὺς ἐν τῇ πολιτείᾳ μετὰ τοῦ πλήθους ὥστε εἶναι
κρείττους τῶν μετεχόντων, φῦλα τέτταρα ὄντων ἐξ ὧν· ἀλλὰ μὴν ὅτι
γε δεῖ τοὺς ἄρχοντας διαφέρειν τῶν ἀρχομένων, καὶ μᾶλλον ἢ
τὸν νομοθέτην. πῶς δὲ ταῦτ' ἔσται καὶ πῶς μεθέξουσι, δεῖ σκέψασθαι τὸν
νομοθέτην. εἴρηται δὲ πρότερον ὡς καὶ αὐτῷ· ἡ γὰρ φύσις δέδωκε
τὴν αἵρεσιν ποιήσασα αὐτῷ τὸ γένος τοῦτο· τὸ μὲν, νεώτερον· τὸ
δὲ πρεσβύτερον· ὧν τοῖς μὲν, ἄρχεσθαι πρέπει, τοῖς δ' ἄρχειν· ἀ-
ναγκαῖον δὲ οὐδεὶς καθ' ἡλικίαν ἄρχομενος δοκεῖ νομίζεσθαι
κρείττων· ἄλλως τε καὶ μέλλων ἀντιλαμβάνεσθαι τοῦ ἔργου,
ὅταν τύχῃ, φλαύρου μὲν ἡ ἡλικίας· ὅσοι μὲν ἁπλῶς οὗτοι αὐ-
τοὺς ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι φατέον· ὅσοι δὲ, ὡς ἑτέρους, ὥστε καὶ
τὴν παιδείαν ὅσην ὡς τὴν αὐτὴν ἀναγκαῖον· ὅσοι δ' ὡς ἑτέραν
εἶναι· τὸν γὰρ μέλλοντα καλῶς ἄρχειν, ἀρχθῆναί φασι δεῖν
πρῶτον· ὅτι δὲ ἀρχὴ καθάπερ ἐν τοῖς πρώτοις εἴρηται λό-
γοις· ἡ μὲν τοῦ ἄρχοντος χάριν· ἡ δὲ τοῦ ἀρχομένου· τούτων ἡ
τὴν μὲν, δεσποτικὴν εἶναι φαμέν· τὴν δ' ἐλευθέραν διαφέ-

ρει δ' ἔνια τῶν ὠφελιμωτάτων, οὐ τοῖς ῥᾳθύμοις, ἀλλὰ τῷ τίνος
ἕνεκα. διὸ πολλὰ τῶν εἶναι δοκούντων διακονικῶν ἔργων, μὴ τέ-
κνων τοῖς ἐλευθέροις καλὸν διακονεῖν· πρὸς γὰρ τὸ καλὸν καὶ
τὸ μὴ καλὸν, οὐχ οὕτω διαφέρουσιν αἱ πράξεις καθ' αὑτὰς ὡς
ἐν τῷ τέλει καὶ ᾧ τίνος ἕνεκεν. ἐπεὶ δὲ πολίτου καὶ ἄρχοντος
τὸν αὐτὸν ἀρετὴν εἶναι φαμέν, ἢ τὸν ἀρίστου ἀνδρὸς, τὸν δ' αὐτὸν ἄρ
χόμενόν τε δεῖν εἶναι πεπαιδεῦσθαι πρότερον καὶ ἄρχοντα ὕστερον, φῦτ' ἀν
εἴη τῷ νομοθέτῃ πραγματευτέον, ὅπως ἀνδρεῖοι καὶ σώφρονες
καὶ δικαίους τίνων ἐπιτηδευμάτων. καὶ τί τὸ τέλος φαμὲν ἀρίστης ζωῆς·
διῄρηται δὲ δυσὶ μέρεσι ψυχῆς· ὧν τὸ μὲν, ἔχει λόγον καθ' αὑτό· τὸ
δ' οὐκ ἔχει μὲν καθ' αὑτὸ λόγῳ δ' ὑπακούειν δυνατὸν μέν. ὧν φα-
μὲν τὰς ἀρετὰς εἶναι, καθ' ἃς ἀνὴρ ἀγαθὸς λέγεται πῶς· φύ-
των δ' ἥκιστα μᾶλλον τὸ τέλος· εἰς μὲν δὴ τοῦτο διαιρεῖσιν ὡς ἡ-
μεῖς φαμὲν, οὐκ ἄδηλον πῶς λεκτέον· αἰεὶ γὰρ τὸ χεῖρον τοῦ
βελτίονος ἕνεκεν· καὶ τοῦτο φανερὸν ὁμοίως ἥ τε τοῦ
κατὰ τέχνην καὶ τοῦ κατὰ φύσιν· βέλτιον δὲ τὸ λόγον ἔχον· διήρηται
τε δὴ καθ' ὃν τρόπον εἰώθαμεν τρόπον διαιρεῖν· ὁ μὲν γὰρ πρακ-
τικός ἐστι λόγος· ὁδὲ, θεωρητικὸς· ὡσαύτως οὖν ἀνάγκη διῃρῆ-
σθαι καὶ τοῦτον τὸν μέρος καὶ τὰς πράξεις ἃς ἀναλόγου ἕκαστ' ἔχειν·
καὶ δεῖται τοῦ φύσει βελτίονος αἱρετωτέρας εἶναι τοῖς δυνα-
μένοις τυγχάνειν· ἢ πασῶν, ἢ τοῖν δυοῖν· αἰεὶ γὰρ ἑκάστῳ τοῦ θ' αἱ
ρετώτατον ὅτυχεῖν ὄντων ἀκροτάτου· διῄρηται δὲ καὶ ὁ βίος
εἰς ἀχολίαν, καὶ εἰς σχολήν· καὶ πόλεμον καὶ εἰρήνην· καὶ τῶν πρακ-
τῶν τὰ μὲν, εἰς τὰ ἀναγκαῖα καὶ χρήσιμα· τὰ δὲ, εἰς τὰ καλά· περὶ
ὧν ἀνάγκη, τὴν αὐτὴν αἵρεσιν εἶναι· καὶ τῆς ψυχῆς μέρεσι
καὶ ταῖς πράξεσιν αὐτῶν· πόλεμον μὲν, εἰρήνης χάριν· ἀχολίαν
δὲ σχολῆς· τὰ δ' ἀναγκαῖα καὶ χρήσιμα τῶν καλῶν ἕνεκεν· πρὸς
πάντα μὲν τοίνυν τῷ πολιτικῷ βλέποντι νομοθετητέον· καὶ
καὶ τὰ μέρη τῆς ψυχῆς· καὶ τὰς πράξεις αὐτῶν· μᾶλλον δὲ πρὸς
τὰ βελτίω καὶ τὸ τέλη· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ περὶ τοὺς βίους
καὶ

ἢ τοὺς τῶν πραγμάτων διαιρέσεις. δεῖ μὲν γὰρ ἀσχολεῖν δυνάμει καὶ πολεμεῖν· μᾶλλον δ' εἰρήνην ἄγειν καὶ σχολάζειν· καὶ τὰ ἀναγκαῖα, ἢ τὰ χρήσιμα δὲ πρᾶττειν· τὰ δίκαια δεῖ μᾶλλον· ὥστε πρὸς τούτους τοὺς σκοποὺς καὶ παιδευτέον ἔστιν ὄντας παιδικωτέρους· καὶ τὰς ἀπολαυστικὰς ὅσαι δύνανται παιδείας. οἱ δὲ νῦν ἀφεῖσαν δοκοῦντες πολιτεύεσθαι τῶν ἑλλήνων καὶ τῶν νομοθετῶν οἱ τοιούτους καταστήσαντες τὰς πολιτείας, ὅτι μὲν πρὸς τὸ βέλτιον τέλος φαίνονται συντάξαντες τὰ περὶ τὰς πολιτείας, ὅτι δὲ πρὸς πάσας τὰς ἀρετὰς, τοὺς νόμους ἠγήσαντο παιδείαν· ἀλλὰ φορτικῶς ἀπέκλιναν πρὸς τὰς χρησίμους εἶναι δοκούσας καὶ πλεονεκτικωτέρας· παραπλησίως δὲ τούτοις καὶ τῶν ὕστερον τινὲς γραφάντων ἀπεφήναντο τοιοῦτον οὐδὲν δόξαν ἐπαινοῦντες γὰρ τὴν λακεδαιμονίων πολιτείαν, ἄτοπον τὸν νομοθέτην τὸν σκοπὸν, ὅτι πάντα πρὸς τὸ κρατεῖν ἢ πρὸς πόλεμον ἐνομοθέτησεν· ὃ καὶ κατὰ τὸν λόγον ἔστιν οὐ μέλειν. ἢ τοῖς ἔργοις ἐξελήλεγκται, νῦν· ὥσπερ γὰρ οἱ πολεῖσοι τῶν ἀνδρῶν ζηλοῦσι τῶν πολεμικῶν διατρίβειν, ὅτι πολλὴ χρησιμότητ' ἔστι τοῖς τῶν χρημάτων, οὕτω καὶ θίβρων ἀγαθύμους φαίνεται τὸν τῶν λακώνων νομοθέτην καὶ τἄλλων ἕκαστος τῶν γραφόντων περὶ πολιτείας αὐτῶν, ὅτι διὰ τὸ γυμνάζειν πρὸς τοὺς κινδύνους, πολλῶν ἦρχεν· καίτοι δῆλον, ὡς ἐπειδὴ νῦν οὐκ ἔστιν ὑπουργεῖν τοῖς λάκωσι τὸ ἄρχειν οὐκ εὐδαίμονες, οὐδ' ὁ νομοθέτης ἀγαθός· ἔτι δὲ γελοῖον, εἰ μένοντες ἐν τοῖς νόμοις αὐτοῦ, καὶ μηδενὸς ἐμποδίζοντος πρὸς τὸ χρῆσθαι τοῖς νόμοις, ἀποβεβλήκασι τὸ ζῆν καλῶς· οὐκ ὀρθῶς δ' ὑπολαμβάνουσιν οὐδὲ περὶ τῆς ἀρχῆς· οὐ δεῖ τιμᾶν τὸν φαίνεσθαι τὸν νομοθέτην· τοῦ γὰρ δεσποτικῶς ἄρχειν, ἢ τῶν ἐλευθέρων ἀρχὴ καλλίων· καὶ μᾶλλον μετ' ἀρετῆς· ἔτι δ' οὐδ' ἀρετῆς δεῖ τὴν πόλιν εὐδαίμονα νομίζειν· μηδὲ τὸν νομοθέτην ἐπαινεῖν, ὅτι κρατεῖν ἐποίησεν ὧν ἐπῆρχον τῶν πέλας ἄρχειν· ταῦτα γὰρ μεγάλην ἔχει βλάβην· δῆλον δ' ὅτι καὶ

τῆ πολιτῶν τῷ δικαιοῦντι τοῦτο πειρατέον δυνάμει, ὅπως δύνηται φυλακὰς πόλεως ἄρχειν· ὅπερ ἐγκαλοῦσιν οἱ λακωνισταὶ τῷ βασιλεῖ· καίτοι ἔχοντι τὴν λικαιοτάτην τιμὴν· ὅτι δὴ πολιτικὸς τῶν τοιούτων λόγων ἐνόμων θεὶς· ὅτι δὲ φέλιμος· ὅτι ἀληθὴς ὅδε, ταῦτα γὰρ ἄρισται καὶ ἴδιαι καὶ κοιναὶ τοῦ νομοθέτου ἐμποιεῖν δεῖ, ταῦτα τὴν ψυχὴν τῶν αὐτῶν· τίνι τῶν πολεμικῶν ἀσκησιν, οὐτοῦ τοῦ χάριν δεῖ μελετᾶν ἵνα κατὰ δουλώσωσι τοὺς ἀναξίους· ἀλλ' ἵνα πρῶτον μὴ αὐτοὶ μὴ δουλεύωσιν ἑτέροις· ἔπειτα ὅπως ζητῶσι τὴν ἡγεμονίαν φιλωφελείας ἕνεκα τῶν ἀρχομένων, ἀλλὰ μὴ πάντων δεσποτείας· τρίτον ἢ τὸ δεσπόζειν τῶν ἀξίων δουλεύειν· ὅτι ἢ δεῖ τὸν νομοθέτην, μᾶλλον παρασκέυάζειν, ὅπως ἡ τῶν πολεμικῶν, ἢ τὴν ἄλλων νομοθεσίαν τοῦ σχολάζειν ἕνεκεν τάξη· καὶ φυλετικῆς, μαρτυρεῖ τὰ συμβαίνοντα τοῖς λόγοις· αἱ γὰρ πλεῖσται τῶν τοιούτων πόλεων, πολεμοῦσαι μὲν σώζονται· καὶ τὴν τοιαύτην ἢ τὴν ἀρχὴν, ἀπόλλυται· τὴν γὰρ βαφὴν ἀφιᾶσιν ὥσπερ σίδηρος, εἰρήνην ἄγοντες· αἴτιος δ' ὁ νομοθέτης· οὐ δεδίδασκε σχολάζειν· ἔστι γὰρ ἀνθρώποις, ἡ τοῦ αὐτοῦ ὅρου ἀναγκαῖον εἶναι τῷ τε ἀείζῳ καὶ τῇ ἀείζῃ πολιτείᾳ, φανερὸν ὅτι δεῖ τοὺς ἐν τὴν σχολὴν ἀρετὰς ὑπάρχειν· τέλος γὰρ ὡς φασιν εἶναι πολέμους· εἰρήνην μὲν πολέμου· σχολὴν δ' ἀσχολίας· χρήσιμοι δὲ τὰρεταὶ εἰσὶ πρὸς τὴν σχολὴν καὶ διαγωγὴν, ὧν τοῖν τῇ σχολῇ τὸ ἔργον, καὶ ὧν ἐν τῇ ἀσχολίᾳ· δεῖ γὰρ πολλὰ τῶν ἀναγκαίων ὑπάρχειν, ὅπως ἐξῇ σχολάζειν· δὸ σωφροσύνα τὴν πόλιν εἶναι προσήκει, ἢ ἀνδρείαν· ἢ καρτερικήν· ἔστι γὰρ τὴν παροιμίαν, οὐ σχολὴν δούλοις· οἱ δὲ μὴ δυνάμενοι κινδυνεύειν ἀνδρείως, δοῦλοι τῶν ὑπόντων εἰσίν· ἀνδρίας μὲν οὖν καὶ καρτερίας δεῖ πρὸς τὴν ἀσχολίαν· φιλοσοφίας δὲ πρὸς τὴν σχολήν· σωφροσύνης δὲ καὶ δικαιοσύνης, ἐν ἁμφοτέροις τοῖς χρόνοις· καὶ μᾶλλον εἰρήνην ἄγουσι καὶ σχολάζουσιν· ὁμοίως δὲ τοῦ-

πολεμου

λεμος αὐταῖς ἀλλὰ δικαίους εἶναι ἢ σωφρονεῖν, ἢ ὅλως τυγχάνει ἀπόλαυσις ἢ τὸ χαλάζειν μετεῖρωνείας, ὑβρεις τὰς πρὸς ἀλλήλους πρὸς μὲν δικαιοσύνης ἢ πρὸς σωφροσύνης τὰς ἀρίστας δοκοῦντας πράττειν. ἢ παντων τῶν μακαριζομένων ἀπολαύοντας. οἷον, εἰ τινές εἰσιν ὡς ποιηταί φασιν ἐν μακάρων νήσοις. μάλιστα γὰρ ὅτοις δεήσουσι φιλοσοφίας ἢ σωφροσύνης. ἢ δικαιοσύνης, ὅσῳ μᾶλλον χαλάζωσιν ἐν ἀφθονίᾳ τῶν τοιούτων ἀγαθῶν. διότι μὴ ὂν τὸ μέλλουσαν εὐδαιμονήσειν ἢ ἀνευδεᾶ ἔσεσθαι πάλιν, τούτων δεῖ τῆς ἀρετῆς μετέχειν, φανερόν. αἱ χοῦν γὰρ ὄντος μὴ δίκαιον εἶναι χρῆσθαι τοῖς ἀγαθοῖς. ἀλλ' ἀχαλῶντας μὴ ἢ πολεμοῦντας φαίνεσθαι ἀγαθούς. εἰρήνην δ' ἄγοντας ἢ χαλάζοντας αὐθαδῶς δῆλον. διὸ δεῖ μὴ καθάπερ ἡ λακεδαιμονίων πόλις τὸν ἀρετὴν ἀσκεῖν ἐκείνους μὲν γὰρ, ὅταν τῆς διαφέρωσι τῶν ἄλλων, τῷ μὴ νομίζειν ταυτὸ τοῖς ἄλλοις μέγιστα τῶν ἀγαθῶν. ἀλλὰ τῷ χρῆσθαι ταῦτα μᾶλλον διάπνους ἀρετῆς. ἐπεὶ ἢ μείζω τὰ ἀγαθὰ ταῦτα, ἢ τὴν ἀπόλαυσιν τὴν τούτων, ἢ τὴν τῶν ἀρετῶν, ἢ ὅτι δὲ αὐτὴν. φανερὸν ἐκ τούτων· ὡῶς δὲ ἢ διανοηθῶμεν ἔσται. τοῦτο δὴ θεωρητέον· τυγχάνομεν δὲ διῃρημένοι πρότερον, ὅτι φύσεως ἢ ἔθους ἢ λόγου δεῖ· τούτων ἢ οἵους μὲν τινας εἶναι χρὴ τὴν φύσιν, δεῖξαι πρότερον· λοιπὸν δὲ θεωρῆσαι, πότερον τοῖς τῷ λόγῳ, ἢ τοῖς ἔθεσι· ταῦτα γὰρ δεῖ πρὸς ἄλληλα συμφωνεῖν συμφωνίαν τὴν ἀρίστην· οὐδὲν γὰρ διαφέρει ἢ διημαρτῆσθαι καὶ τὸν λόγον ἢ βελτίστης ὑποθέσεως· καὶ διὰ τῶν ἐθῶν ὁμοίων εἶναι. φανερὸν τοῦτ' ἔστι· πρῶτον μὲν καθάπερ ἐν τοῖς ἄλλοις, ὡς ἡ γένεσις ἀπὸ ἀρχῆς ἐστι καὶ τὸ τέλος ἀπὸ τινος ἀρχῆς ἄλλου τέλους· ὁ δὲ λόγος ἡμῖν ἢ ὄνους, ἢ φύσεως τέλος· ὥστε πρὸς τούτους τὴν γένεσιν καὶ τὴν τῶν ἐθῶν δεῖ παρασκευάζειν μελέτην· ἔπειτα ὡς περ ψυχὴ καὶ σῶμα δύ' ὄντε, οὕτω καὶ ψυχῆς ὁρῶμεν δύο μέρη τὸ, τι ἄλογον, ἢ τὸ λόγον ἔχον· ἢ τὰς ἕξεις τὰς τούτων δύο τὸν ἀριθμὸν· ὧν τὸ μὲν ἐστιν ὀρεξις· τὸ δὲ

μῆς· ὥσπερ ἢ τὸ σῶμα πρότερον τῆς γενέσεως τῆς ψυχῆς, οὕτω καὶ τὸ ἄλογον τοῦ λόγου ἔχοντος. Φανερὸν ἢ καὶ τοῦτο· θυμὸς γὰρ καὶ βούλησις, ἐπιθυμία, καὶ γνωμικοῖς οὐθὲν ὑπάρχει τοῖς ἀνοήτοις· ὁ δὲ λοιπὸς λόγος προϊέσθαι ἐπίνοιαν ποιεῖ· διὸ πρῶτον μὲν τὸ σῶμα τοῦ τῶν μελῶν αἴσθησιν ἀναγκαῖον εἶναι πρότερον, ἢ τοῦ ψυχῆς· ἔπειτα τούτων τὸ ὀρέξεως, ἅμα μὲν ὑπάρχειν τοῦτο τῆς ὀρέξεως· τοῦ δὲ σώματος, ψυχῆς· εἰ πᾶν ἀνάγκη τὸν ἀεὶ ἄρχοντα τὸν νομοθέτην ὁρᾶν δεῖ ὅπως βέλτιστα τὰ σώματα γενήσεται τῶν τρεφομένων, πρῶτον μὲν οὖν μελητέον περὶ τὴν σύζυξιν· πρὸς τίνας ὀρθὴ χρὴ ποιεῖσθαι πρὸς ἀλλήλους τὴν ταμιείαν ὁμιλίαν. Δεῖ δὲ ἀφορίζειν πρὸς νομοθετεῖν ταύτην τὴν κοινωνίαν, πρὸς αὐτοὺς τὸν τοιοῦτον χρόνον· ἵνα συγκαταβαίνωσι τῆς ἡλικίας ἐπὶ τὸν αὐτὸν καιρόν· ἢ μὴ διαφωνῶσιν αἰδοῖ μᾶλλον· τοῦ μὲν, ἐπιδυομένου· τοῦ δὲ, μὴ δυναμένου· ἢ ταύτης μὲν, τοῦ δ' αὐθρὸς μή· ταῦτα δὲ πρὸς ἢ ἡ σύζευξις πρὸς ἀλλήλας ἐστὶ διαφοράς· ἔπειτα ἐστὶ πρὸς τὴν τῶν τέκνων διαδοχήν· δεῖ δὲ οὔτε λίαν ὑπολείπεσθαι τοῖς ἡλικίαις τὰ τέκνα τῶν πατέρων, ἀνόμοιος γὰρ τοῖς μὲν πρεσβυτέροις, ἡ χάρις παρὰ τῶν τέκνων· ἡ δὲ παρὰ τῶν πατέρων βοήθεια, τοῖς τέκνοις, οὔτε λίαν πόρρω εἶναι· πολλὴν γὰρ ἔχει δυσχέρειαν· ἔτι γὰρ αἰδῶς ἧττον ὑπάρχει, τῆς φιλίας ὡς πρὸς ἡλικιώτας· ἢ πρὸς τὴν οἰκονομίαν ἐγκλήματικὸν τὸ πόρρω γίνεσθαι· ἔτι δ' ὅθεν ἀρχόμενοι δίδυμα μεταβάλλωμεν, ὅπως τὰ σώματα τῶν γενομένων ὑπάρχῃ, πρὸς τὴν τοῦ νομοθέτου βούλησιν· ἁρμόττει δὴ πάντα ταῦτα συμβαίνειν καὶ τὴν ὥραν τὴν ἐλάφου· ἐπεὶ γὰρ ὥρισται τέλος τῆς γενέσεως ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἑβδομήκοντα ἐτῶν ἀριθμὸς ἕκαστος· πεντήκοντα δὲ γυναιξὶν, δεῖ τὴν ἀρχὴν τῆς συζεύξεως κατὰ τὴν ἡλικίαν εἰς τοὺς χρόνους καταβαίνειν τούτους· ὅτι δ' ὀρθῶς νέων συνδυασμὸς φαῦλος πρὸς τεκνοποιΐαν· ἐν γὰρ πᾶσι ζώοις ἀτελῆ τὰ τῶν νέων ἔγγονα· καὶ θηλυτόκα μᾶλλον· καὶ μικρά·

τὸ μορφῶ. ὥστ' ἀναγκαῖον καὶ τὸ τοῦτο συμβαίνειν ἐπὶ τῶν ἀνω-
τέρω μερῶν. ἐν ὅσαις δὲ τῶν πόλεων, ὧν χωρεῖ ἀεὶ τὸ νέους συζῆ-
ν ἀνώνυμα καὶ νέας, ἀτελεῖς ἢ μικροὶ τὰ σώματα εἰσὶν· ἐπὶ δὲ τῶν
γήρως οἰκείαν πρᾶσίν τε μᾶλλον ἢ διαφθείρουσι πλείους. διὸ καὶ
τὸν χρησμὸν γενέσθαι τινὲς φασι διὰ τοιαύτην αἰτίαν τοῖς
προοικιστοῖς· ὡς πολλῶν διαφθειρομένων διὰ τὸ χαλεπῶς τὰ
νεωτέρας, ἀλλὰ πρὸς τὴν τῶν κτηνῶν κομιδήν· ἔτι δὲ πρὸς σω-
φροσύνην συμφορὰ τὰ ἐκδόσεις πρεσβυτέραις· ἀκολα
στότεραι γὰρ εἶναι δοκοῦσι νέαι γενόμεναι τὰ σωφρόσυναι· καὶ τὰ
ἀρρένων δὲ σώματα βλάπτεσθαι δοκεῖ πρὸς τὴν αὔξησιν· ἐὰν
ἐπὶ τὰ σπέρματα αὐξανομένων πρίων τὰ σωφρονεῖ· καὶ διὰ τοῦτο ὠφε-
λεῖ χρόνος· οὐ γὰρ παραιτεῖται πολυθύρητον ἔτι· διὸ τὰ μὲν ἁρμόττει π
τὴν ὀκτωκαίδεκα ἐτῶν ἡλικίαν συζῆν νέαν· ἡνίκα δὲ ἐπὶ ἑπτὰ καὶ ἑξή
κοντα· ἢ μικρόν· ἐν ῥύτῳ γὰρ ἀκμάζουσιν τοῖς σώμασι σύ-
ζυξις ἔσται· ἔτι πρὸς τὴν παῦλαν φιλοτεκνοποιίας, συγκαταβή
σεται τοῖς χρόνοις εὐκαίρως· ἔτι δὲ ἡδιαδοχητὰ τέκνων, τοῖς μὲν
ἀρχομένοις ἔσται τὰ ἀκμῆς· ἐὰν γένηται καταλόγου εὐθὺς ἡ γένεσις·
τοῖς δὲ ἤδη καταλελυμένοις φιλοτεκνοποιίας πρὸς τὸν τῶν ἑβδο-
μήκοντα ἐτῶν ἀριθμόν· περὶ μὲν οὖν τοῦ πότε δεῖ παιδοποιεῖσθαι τὴν σύζυ-
ξιν εἴρηται· τὸ δὲ περὶ τὴν ὥραν χρόνοις· ὡς οἱ πολλοὶ χρῶνται καλῶς
ἂν μὴν οἴεσθαι τὸ σωφρονιστὴν παιδοποιεῖσθαι τοῦτον· δεῖ
δὴ δὲ καὶ τοὺς ἤδη θεωρεῖν πρὸς τὴν τεκνοποιίαν, τό, τε ὑγιὲς τῶν
ἰσχίων λεγόμενα, καὶ τὰ ὑγιὲς τῆς φύσεως· οἵτινες ἰσχνοὶ λίαν καιρὸν
τὰ σωμάτων ἱκανῶς λείπουσι· δεῖ περὶ τὰ πνεύματος οἱ φυσι-
κοὶ, τὰ βόρεια τῶν νοτίων ἐπαινοῦντες μᾶλλον· ποίων δὲ
πνεόντων τῶν σωμάτων ὑπαρχόντων, μάλιστα ὄφελος εἴη τοῖς
γονιμωτέροις, ὡς φάσκουσι μὴ μᾶλλον λεκτέον ἐν τοῖς περὶ φι
λοσοφονομίας· τὸ δὲ ἱκανὸν εἰπεῖν καὶ νῦν· οὔτε γὰρ ἡ τῶν
ἀθλητῶν χρῆσιμος ἕξις πρὸς πολιτικὴν εὐεξίαν· ὅτι τε πρὸς ὑπόφαν-
σιν καὶ τεκνοποιίαν· οὔτε ἡ θερμὴ πνευτικὴ, καὶ κακοφωνητικὴ λίαν

ἀλλ' ἡ μέση τάξις. ἁρμόττει μάλιστα μὲν οὖν ἔχειν δεῖ τὴν ἕξιν πᾶσαν μάλιστα δέ, πόνοις μὴ βιαίοις· μὴ δὲ πρὸς ἅπαξ μόνον, ὥσπερ ἡ τῶν ἀθλητῶν ἕξις· ἀλλὰ πρὸς τὰς τῶν ἐλευθερίων πράξεις. ὁμοίως δὲ δεῖ ταῦτα ὑπάρχειν ἀνδράσι καὶ γυναιξί· χρὴ δὲ καὶ τὰ σώματα ἐγγύς πως εὐμελείας τῶν σωμάτων μὴ ἐξαθυμούσας· μηδ' ἀπείρους ἁπάσης ἐργασίας. τὸ δὲ ἔργον ὃ νομοθετῆσαι προσῆκεν, πρὸς παντὸς καθ' ἡμέραν τινὰ πορείαν πρόσθεν ἀποθέρμανσιν, τὴν εἰληχότων τὴν περὶ φιλοσοφίαν τιμήν· τὴν μὲν γὰρ διάνοιαν γυμναστέον, τῶν σωμάτων ἐξαθυμοτέρων ἁρμόττει δὲ ἀπολαύουσι γὰρ φαίνεται τὰ γιγνόμενα φιλοσοφίας· ὥσπερ καὶ τὰ φύόμενα φιλοπόνου φύσεως· περὶ δὲ ἀπαθείας καὶ τροφῆς τὸν γινόμενον ἔξω νόμος μηδὲν ὠφελήσει· ἀλλὰ δὴ καὶ τὴν ἐπιμέλειαν τὴν ἐθῶν κωλύει, μηδὲν ἀπορθεῖν τὸν γινόμενον· ὥστε καὶ δὴ τὴν τεκνοποιίαν τὸ πλῆθος· ἐὰν δέ τισι τύχῃ καὶ ταῦτα συμβαδίζοντα πρὸς ἀρετὴν ἐπιγενέσθαι μὴ ζωώδη, ἐμπρεπέσθαι δεῖ τὸ ἄμβλωσιν· τὸ δὲ ὅσιον ἢ τὸ ἀνοσιουργόν, τῇ αἰσθήσει αὐτῷ ζῶν ἔσται· ἐπεὶ δὲ ἡμῖν ἀρχὴ φιλικὴ, ἀνδρὶ μὲν γυναικὶ συνελθεῖν, πότε ἄρχεσθαι χρὴ φιλοσυζεύξεως, καὶ πόσον χρόνον λειτουργεῖν ἁρμόττει πρὸς τεκνοποιίαν ὧδε· τὰ μὲν τοῦ πρεσβυτέρου ἔκγονα καθάπερ τὰ τῶν νεωτέρων, ἀτελῆ γίνεσθαι τοῖς σώμασι καὶ τοῖς διανοίαις· τὰ δὲ τῶν μεγαλοκόσμων, ἀθενῆ· διὸ καὶ τὴν φιλοσοφίαν οὐκ ἀκμάζειν· αὕτη δ' ἐστὶν ἡ τοῦ πλείστου χρόνου τῆς ἡλικίας δεομένη· ὥσπερ οἱ μεγάλοι τῶν ἀγώνων τιθέασι τὴν ἡλικίαν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τῶν τριάκοντα ἐτῶν, ὥστε τὸ πάρεσιν, ἢ ὀλίγῳ τι ἔτι ὑπερβαίνουσι τὴν ἡλικίαν ταύτην, ἀφεῖσθαι δεῖ τὸ εἰς τὸ φανερὸν χορηγίας· τὸν δὲ λοιπὸν ὑγιείας χάριν· ἢ τισὶν ἄλλοις τοιαύτης αἰτίας, φαίνεσθαι δεῖ προσμένουσι τὴν ὁμιλίαν· ὀλίγῳ δὲ τι πρὸς ἀλλήλους ἢ προσαιρεῖσθαι, ἔξω μὲν ἀπολαύσει μὴ καλὸν ἀπομένουσι φαίνεσθαι· μηδαμῶς μηδαμῶς, ὅταν ἤδη προσαγορευθῇ πόσις· ὀλίγον δὲ τὸν χρόνον τὸν τῆς τεκνοποιίας, ἑαυτῆς φαίνεσθαι μᾶλλον ἀτιμίᾳ ζημιοῦσθαι πρεπούσῃ πρὸς τὴν ἁμαρτίαν· γυναικὶ δὲ

δὲ τὴν ὥραν, οἴεσθαι μεγάλην εἶναι διαφοράν, πρὸς τὴν τῶν σωμάτων δύναμιν, τὴν πρὸς φιλοσοφίαν ὁπρίας τὶς ἂν ἦ. φαίνεται δέ τι καὶ τῶν ἄλλων ζώων ἐπισκοποῦσι καὶ διὰ τῶν ἐθνῶν. οἷς ὧν μελέσῃ ἀεὶ τὴν πολεμικὴν ἕξιν, ἢ τοῦ πάλαι κρατῆσαι πρόφημάλισα οἰκεῖα τοῖς σώμασιν· ἀοινοτέρα ἢ διὰ τὴν ὀσφήματα. ἔτι δὲ καὶ κινήσεις ὅσας ἐνδέχεται περὶ εἴδη τὴν λικούτων συμφέρει. πρὸς δὲ τὸ μὴ διαφθεῖραι τὰ μέλη διὰ ὠλότητα, χρῶνται τοῖς ἐθνῶν ὀργάνοις τοῖς μηχανικοῖς· ἃ τὸ σῶμα περιῆ τριόντων ἀσφαλέσ. συμφέρει δ' εὐθὺς καὶ πρὸς τὰ ψύχη σωτηρίζειν ἐκ μικρῶν παίδων. ἕξις δὲ καὶ πρὸς ὑγίειαν· ἅμα πρὸς πολεμικὰς πράξεις ἀχρηστότατον. διὸ παρὰ μὲν τοῖς ἔθνεσι τοῖς βαρβάροις ἐθίζουσι μᾶλλον εἰς τὰ ταλαίπωρα ἀπροαίρετα μᾶλλον ἢ ψυχρόν· τοῖς δὲ, σκέπασμα μικρὸν ἀμπίσχειν· οἷον, κελτοῖς· πάντα δ' ὅσα δύναται ἐθίζειν εὐθὺς ἀρχόμενόν ἐστιν μᾶλλον ἐθίζειν ἐκ προσαγωγῆς δ' ἐθίζειν. εὐφυὴς δ' ἡ τῶν παίδων ἕξις διὰ θερμότητα περὶ τὸ ψυχῶν ἀσκησιν. ὥστε μὲν δὴ τὸ πρῶτον συμφέρει περὶ εἴδη τὴν τοιαύτην τάξιν τὴν ἐν τῇ πόλει. τὸ δ' ἐχόμενόν ἐστι τὰ τῆς ἡλικίας, μέχρι πέντε ἐτῶν. ἐνταῦθα γὰρ πρὸς μάθησιν καλῶς ἔχει πρὸς ταύτην ὁδεμίαν, ὅτε πρὸς αὐαλγκαίους πόνους, ὅπως μὴ τὸ αὔξησιν ἐμποδίζωσι. δεῖ δὲ καὶ τοιαύτην τινὰ κίνησιν, ὥστε διαφυγεῖν τὸ ἀργὸν τῶν σωμάτων· ὃν χρὴ παρασκευάζειν. ἐκ δὲ ἄλλων πράξεων μὴ διὰ φῦλ παιδιάς· δεῖ δὲ καὶ τὰς παιδιὰς εἶναι, μήτε ἀνελευθέρους· μήτε ἐπιπόνους· μήτε ἀνεπιμελείας. ἐκ περὶ λόγων δὲ καὶ μύθων ποίους τινὰς ἀκούειν δεῖ τῆς τηλικούτης, ἐπιμελὲς ἔστω τοῖς ἄρχουσιν ἃς καλοῦσι παιδονόμους. πάντα γὰρ δεῖ τὰ τοιαῦτα προοδοποιεῖν πρὸς τὰς ὕστερον διατριβάς· διὸ τὰς παιδιὰς εἶναι δεῖ τὰς πολλὰς, μιμήσεις τῶν ὕστερον σπουδαζομένων. τὰς δὲ διατάσεις τῶν παίδων οὐκ ἀγνοητέον, ὅπως ὀρθῶς ἀπαθρύπτουσιν οἰκονομοῦντες ἐν τοῖς νόμοις. συμφέρουσι γὰρ πρὸς αὔξησιν. εἰσὶ δὲ τρόποι τινὲς γυμνασίας τοῖς σώμασιν· ἡ δὲ τοῦ πυ-

μαρτυρεῖν καθεξῆς πρὸς τὴν ἡλικίαν ἑκάστην· ὁ συμβαίνει καὶ τοῖς
ποιηταῖς διατεινομένοις· ἐπισκεπτέον δὲ τοῖς ποιηταῖς πρὸς
τὴν τῶν δραμάτων σύστασιν, καὶ πρὸς τὸν ἀγῶνα τὸν τρίτον
ἐστὶν· τούτου δὲ τὴν ἡλικίαν, ἢ μέχρι τοῦ ἐπὶ ἀρχῆς, ἀνάγκαιον
οἴκοι τὴν ἕξιν ἔχειν· ὃ λογισμὸν δὲ ἀπαλαύνειν ἀπὸ τῆς ἀκαταμά-
των καὶ τῶν δραμάτων τῶν ἀνελευθέρων, καὶ τὴν ἡλικίαν ὄντας.
ὁλοσχερῆ δὲ ἀσχολίαν ἐκφεύγειν, ὡς περὶ μόσιν δεῖ τὴν
μοσθέτην ἐξοδεύειν· ἐκτὸς δὲ χρῶς λέγω δὲ τοῦτο τὴν ἀσχολίαν,
γίνεσθαι τὸ ποιεῖν σωφρονοῦντας· μάλιστα μὲν οὖν ἐκ τῶν νέων ὅπως
μήτε λέγωσι μήτε ἀκούωσι μηδὲν τοιοῦτον· ἐὰν δέ τις φαίνηται
τι λέγων ἢ πράττων τῶν ἀπηγορευμένων, τὸν μὲν ἐλεύθερον, μήπω
δὲ καταλύσεως ἠξιωμένον, ἐν τοῖς συνήθεσι, δὲ τὴν μίαν κο-
λάζειν καὶ κωλύειν· τὸν δὲ πρεσβύτερον φιλανθρώπως τοῦτ'
ἀτιμίαις ἀνελευθέροις ἀνδραποδώδεσι χαίρειν· ἐπεὶ δὲ τὸ λέγειν
τῶν τοιούτων ἐξορίζομεν, φανερὸν ὅτι καὶ τὸ θεωρεῖν, ἢ γρα-
φὰς ἢ λόγους ἀρμόττοντας· ὧν μελὲς μὲν οὖν ὅτι τοῖς ἄρχουσι
μηθὲν, μήτε ἄταλμα, μήτε γραφὴ εἶναι τοιούτων πράξεων
μίμησιν· εἰ μὴ παρά τισι θεοῖς τοιούτοις, οἷς καὶ τὸν τοφθαλμὸν
ἀποδίδωσιν ὁ νόμος· πρὸς δὲ ἥρωσι ἀφίησιν ὁ νόμος· ἔτι τοῖς
καὶ τέκνων ἀνδρικῶν τε μαλφεῖν φύσεως· τὸς δὲ μὴ ἐωτέρους,
ὅτι ἀμβων, ἀτεκνωσίας θεατὰς νομοθετητέον, πρὶν ἢ τὴν ἡλι
κίαν λάβωσιν, ἐν ᾗ καὶ καταλύσεως ὑπάρξῃ κοινωνεῖν ἤδη
καὶ μέθης· ἀφὶ ἀπὸ τοιούτων γιγνομένης βλάβης ἀσεβεῖς ἢ
ἀσεβῆ ποιήσει πάντας· νῦν μὲν οὖν τοῦτον ἐν ᾧ διαπορ-
μὴ πεποιήμεθα τὸν λόγον· ὕστερον δ' ἐνεγκάμενοι δεῖ διωρίσαι
μᾶλλον· εἴτε μηδεὶ πρῶτον· εἴτε δεῖ διαπορήσαντας· καὶ πῶς
δεῖ· κατὰ δὲ τὸν παρόντα καιρὸν, ἐμνήσθημεν ὡς ἀναγκαίως·
ἴσως γὰρ ἀκακῶς ἔλεγε τὸ ριζοτομεῖν τὸ φιλοσοφίας υ-
πρεσίας· ἀθρεῖ γὰρ ὥσπερ τι παρῆκεν ἑαυτῷ προσάγειν· οὐδὲ τῶν
ἀτελῶν ὑποκειτῶν, ὡς οἰκείου μύθου τῆς θεατῆς τοῖς πρώτοις

ἀκούειν

ἀκουαῖς. συμβαίνῃ δὲ ταῦτ' ἐνίοις καὶ πρὸς τὰς τῶν ἀνθρώπων ὁμιλίας· καὶ πρὸς τὰς τῶν πραγμάτων. φαύλοις γὰρ χαίρομεν τοῖς πρώτοις μᾶλλον· διὸ δεῖ τοῖς νέοις φαύλους ποιεῖν ἐξ ἀρχῆς τοὺς φαύλους· μάλιστα δ' αὐτῶν ὅσοι ἔχει ἠμοχθηκέναι, καὶ δυσμενῶς διακειμένους. ἐλθόντων δὲ τῶν πέντε ἐτῶν, τοὺς δ' ἐκ μέσου τῶν ἐπῶν, δεῖ θεωρούς ἤδη πεπεῖσθαι τῶν μαθημάτων· ἃς δεήσει μανθάνειν αὐτούς. δύο δ' εἰσὶν ἡλικίαι, πρὸς ἃς ἀναγκαῖον διῃρῆσθαι τὴν παιδείαν μετὰ τὴν ἀπὸ τῶν ἐπῶν μέχρι ἥβης· καὶ πάλιν μετὰ τὴν ἀφ' ἥβης μέχρι τῶν εἴκοσιν ἐτῶν. οἱ γὰρ ταῖς εὐθυμίαις διαιροῦντες τὰς ἡλικίας, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ λέγουσιν ὀρθῶς. δεῖ δὲ τῇ διαιρέσει τῇ φύσεως ἐπακολουθεῖν· πᾶσα γὰρ τέχνη καὶ παιδεία τὸ προσλεῖπον βούλεται φύσεως, ἀνασπληροῦν. πρῶτον μὲν οὖν σκεπτέον εἰ πρωτέον τύχῃ τινὰ περὶ ψυχὴν παῖδας· ἔπειτα πότερον συμφέρῃ κοινῇ πρίασθαι τὰ τοιαῦτα, ἢ κατὰ μέλη ἀναῦτ', ἢ καὶ τὸν ἄριστον τρόπον· ὑπάρχειν δὲ ταῖς τῶν πόλεων· ἔτι δὲ, ποία αὐτῶν ἁρμόττει.

Δεῖ ταῦτα.

ΤΕΛΟΣ, ΤΟΥ Η'

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ, ΤΟ Θ΄.

Η΄

Τι μὲν οὖν τῶν νομοθετῶν μάλιστα πρα
γματευτέον περὶ τὴν τῶν νέων παι-
δείαν, ὁ δοκεῖς ἂν ἀμφισβητήσειε. καὶ
γὰρ ἐν ταῖς πόλεσιν ὑπονόμων οὐ τοῦτο
βάπτει τὰς πολιτείας. δεῖ δὲ πρὸς ἑκά-
στην πολιτεύεσθαι. τὸ μὲν ἦθος τῆ πολι-
τείᾳ σώζειν ἑκάστης τὸ οἰκεῖον καὶ φυλατ-
τειν εἰώθει τὴν πολιτείαν. καὶ καθίστησιν ἐξ ἀρχῆς. οἷον, τὸ μὲν
δημοκρατικὸν, δημοκρατίαν. τὸ δὲ ὀλιγαρχικὸν, ὀλιγαρχίαν.
ἀεὶ γὰρ τὸ βέλτιον ἦθος βελτίονος αἴτιον πολιτείας. ἔτι δὲ πρὸς
ταῦτα δυνάμεθα λαβεῖν, ὅσην ἀρετὴν δεῖ προσεπιδίδωσιν ἡ προ-
εθίζεσθαι, πρὸς τὴν ἑκάστων ὑπόθεσιν. ὥστε δῆλον ὅτι μὴ πρὸς τὴν
ἀρετῆς πρᾶξιν ἐπεὶ δ' ἐν τῷ τέλει τῆ πόλει πάσῃ. φανερὸν ὅτι καὶ
τὴν παιδείαν μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἀναγκαῖον εἶναι πάντων. καὶ τὴν
τῆς τῶν μελῶν εἶναι κοινωνίαν μὴ κατ' ἰδίαν. ὃν πρόπου νῦν ἕκα
στος ἐπιμελεῖται τῆς αὑτοῦ τέκνων. ἰδίᾳ τε καὶ μαθήσιν ἰδίαν ἰὼν αὐ
τὸς ἀδιδάσκτων. δεῖ δὲ τῶν κοινῶν κοινωνεῖν πρὸς ἓν ἅπαντας καὶ τὴν ἄσκησιν.
ἅμα δὲ, δεῖ χρὴ νομίζειν αὐτὸν αὑτοῦ τινα εἶναι τῶν πολιτῶν. ἁπάν
των γὰρ τῶν πόλεως. μέρος γάρ ἐστι ἕκαστος τῆς πόλεως. καὶ δὲ ἐπιμέλεια πρέ-
πει ἑκάστου μορίου βλέπειν πρὸς τὴν τοῦ ὅλου ἐπιμέλειαν. ἐπεὶ καὶ
νέσειε δ' ἂν τις μὴ τοῦτο λακεδαιμονίους. μὴ δὴ πολείσην πρὸς τοῦ
τοῦ δὴν πρὸς τοὺς πολίτας. ἡ κοινὴ πάντων. ὅτι μὲν οὖν νομο-
θετητέον περὶ παιδείας καὶ ταύτην κοινὴν ποιητέον. φανερόν.

πόσ

τίς δ' ἐστὶν ἡ τῶν δέα. μὴ πᾶσ' ἔχει τῶν δύνασθαι, δεῖ μὴ λανθανέτω
μῶν γὰρ ἀμφισβητεῖται περὶ τὸ ἔργον. ἀξιοῦσι γὰρ τὰ τοιαῦτα ὑπο
λαμβάνοσι δεῖν μανθάνειν τοὺς νέους. οὔτε πρὸς ἀρετὴν, ἅτε πρὸς
τὸ βίον τὸ ἄριστον. ὀδὲ φανερὸν πότερον πρὸς τὴν διάνοιαν πρέπει
μᾶλλον, ἢ πρὸς τὸ φιλψυχῆς ἦθος. ἐκτεφιλ ἐμπροδὼν παιδείας.
ταραχώδης ἡ σκέψις. μὴ δῆλον ὀδέν. πότερον ἀσκεῖν δεῖ τὰ
χρήσιμα πρὸς τὸν βίον, ἢ τὰ τείνοντα πρὸς ἀρετὴν ἢ τὰ περιπά-
παντα δ' εἴληφε ταῦτα κεκτᾶσ τινάς. περὶ τὴ πρὸς ἀρετὴν.
ὀθὲν ὄφελος ὁμολογούμ. εἰ γὰρ τὴν ἀρετὴν ὀτὴν αὐτῆν βίωσ πά-
σης τιμῶσιν. ὥστ' ὐλόσως διαφέρουσι πρὸς τὴν ἄσκησιν αὐτ.
ὅτι μὲν δὴ τὰναγκαῖα δεῖ διδάσκεσθαι τῶν χρησίμων, δῆλον.
ὅτι δ' οὐ πάντα δικρινομένων τῶν ἐλευθέρων ἔργων ἢ τῶν ἀνε-
λευθέρων, φανερὸν, ὅτι τῶν τοιούτων δεῖ μετέχειν ὅσα τῶν χρη-
σίμων πρὸς τὸ μετέχοντα μὴ βάναυσον. βάναυσον δ' ἔστιν ἃ τοῦτο νομίζειν, καὶ τέχνην ταύτην καὶ μάθησιν, ὅσαι πρὸς βάναυσον ἔργον.
τὰς χρήσεις καὶ τὰς πράξεις τὰς τῆς ἀρετῆς ἄχρηστον ἀπερ
γάζεσθαι τὸ σῶμα τῶν ἐλευθέρων. ἢ τὴν ψυχὴν ἢ τὴν διάνοιαν.
διὸ τούτων τοιαύτας τέχνας ὅσαι τὸ σῶμα ποιοῦσι σκυταίζουσι
χεῖρον διακεῖσθαι. βαναύσους καλοῦμεν. καὶ τὰς μισθαρνικὰς
ἐργασίας. ἄσχολον γὰρ ποιοῦσι τὴν διάνοιαν, καὶ τὸ πεπτικόν.
ὅστι δὲ καὶ τῶν ἐλευθερίων ἐπιστημῶν μέχρι μέτρου τινὸς ἐνίοις
μετέχειν, οὐκ ἀνελεύθερον. ὁ δὲ καὶ λίαν τούτων πράττων διάλ-
λους. πολλὰκις δηλητικὸν καὶ δουλικὸν δόξειεν ἂν πράττειν.
αἱ μὲν οὖν κατασκευαὶ μῶν μαθήσεις καθάπερ εἴρηται
πρότερον, ἐπιμφοτιεύουσιν. ἔστι δὲ τὰ παραχρῆν ἀσκη-
δεύειν εἰώθασι. γράμματα. καὶ γυμναστικὴν. καὶ μουσικήν.
καὶ τέταρτον ἔνιοι γραφικὴν. τὴν μὲν γραμματικὴν ⟨καὶ γρα⟩
φικὴν, ὡς χρησίμους πρὸς τὸν βίον ὄσους ἂν πολυχρήσους. τὴν δὲ
γυμναστικὴν, ὡς σωματεῖουσαν πρὸς ἀνδρίαν. τὴν δὲ μου-
σικὴν ἠδὴ διαπορήσειεν ἄν τις. νῦν μὲν γὰρ ὡς ἡδονῆς χάριν.

οἱ πλεῖστοι μετέχουσιν αὐτῆς. διὸ ἐξ ἀρχῆς ἔταξαν ἐν παιδείᾳ.
διὰ τὸ τὴν φύσιν αὐτὴν ζητεῖν ὀρθῶς μὴ μόνον ἄρχειν ὀρθῶς ἀλλὰ καὶ σχολάζειν δυνάμεθα καλῶς. αὕτη γὰρ ἀρχὴ πάντων. ἵνα δὲ πάλιν εἴπωμεν περὶ αὐτῆς. εἰ γὰρ ἀμφω μὲν δεῖ, μᾶλλον δ' αἱρετὸν τὸ σχολάζειν. ὁ γὰρ παίζοντος τέλος γὰρ ἀναγκαῖον εἶναι τοιοῦτον τὴν παιδιάν ἡμῖν. εἰ δὲ τοῦτο ἀδύνατον, μὴ μᾶλλον ἐν τοῖς ἀσχολίαις χρηστέον τῇ παιδικαῖς. ὁ γὰρ πονῶν, δεῖται καὶ ἀναπαύσεως. ἡ δὲ παιδιὰ ἀναπαύσεως ἕνεκά ἐστιν. τὸ δ' ἀσχολεῖν, συμβαίνει μετὰ πόνου σφόδρα. διὰ τοῦτο δεῖται δικαίως εἰσάγειν παιδιάν, καιροφυλακοῦντας τὴν χρῆσιν. ὡς πρὸς ἀναπαυσιν γὰρ ἡ παιδιά κίνησις ἐστὶ ψυχῆς. καὶ διὰ τοῦτο ἡδονὴν ἀναπαυσις. τὸ δὲ σχολάζειν ἔχειν αὐτὸ δοκεῖ τὴν ἡδονὴν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν καὶ τὸ ζῆν μακαρίως. ταῦτα δ' οὐκ ἐν τοῖς ἀσχολοῦσιν ὑπάρχει, ἀλλ' ἐν τοῖς σχολάζουσιν. ὁ μὲν γὰρ ἀσχολῶν ἕνεκά τινος ἀσχολεῖται τέλους, ὃ οὐκ ὑπάρχον τοῖς ἀνθρώποις ἡδονὴ δυσὶν δ' εὐδαιμονία τέλος δοκεῖ εἶναι. τοῦτο δὲ μετὰ λύπης ἀλλὰ μετ' ἡδονῆς οἴονται πάντες εἶναι. ταύτῃ μὲν οὖν τῇ ἡδονῇ, οὐκέτι τὴν αὐτὴν τιθέασιν, ἀλλὰ καθ' ἑαυτὸν ἕκαστος. ἐν τοῖς ἔξιν τοῖς αὐτοῖς. διὸ ἀνάγκη τὸν ἀείζην, καὶ τὸν ἀπὸ τοῦ καλίζων. ὥστε φανερὸν ὅτι δεῖ, μὴ πρὸς τὴν ἐν τῇ διαγωγῇ σχολὴν μανθάνειν ἅπαξ καὶ παιδεύεσθαι. μὴ ταῦτα μὲν τὰ παιδεύματα καὶ ταύτας τὰς μαθήσεις ἑαυτοῖς εἶναι χάριν. τὰς δὲ πρὸς τὴν ἀσχολίαν ὡς ἀναγκαίας μὴ χάριν ἄλλων. διὸ μὴ τὴν μουσικὴν οἱ πρότερον εἰς παιδείαν ἔταξαν, ὡς οὖσαν ἀναγκαῖον. οὐδὲν γὰρ ἔχει τοιοῦτον. οὐδ' ὡς χρήσιμον ὡς ἐν γράμματα πρὸς χρηματισμὸν καὶ πρὸς οἰκονομίαν μὴ πρὸς μάθησιν. καὶ πρὸς πολιτικὰς πράξεις πολλάς. δοκεῖ δὲ καὶ γραφικὴ χρήσιμος εἶναι πρὸς τὸ κρίνειν τὰ τῶν τεχνιτῶν ἔργα κάλλιον. οὐδ' ἂν καθάπερ ἡ γυμναστικὴ πρὸς ὑγίειαν καὶ ἀλκήν. οὐδὲ τοῦτον ὁρῶμεν τινὰ πόνον ἐκ μουσικῆς. λείπεται τοίνυν πρὸς τὴν ἐν τῇ σχολῇ διαγωγήν. εἰς ὅπερ καὶ φαίνονται παράγοντες αὐτὴν.

λὰ γὰρ οἷον τὰν διαγωγὰν εἶναι τᾶ ἐλευθέρων, ἐν ταύτᾳ τᾷ τάξει· διό τινες ὄμπρος ὄτως ἐπρίνοσεν· ἀλλ' οἷον μὴ ὄστι καλεῖν ὠὶ δαῖτας θαλείας· μὴ ὄτω προειπὼν ἑτέρους τινὰς· οἱ καλέουσιν ἀοιδόν φασιν, ὁ κἀντίος φασὶν ἅπαντας· καὶ ἐν ἄλλοις δέ φασιν ὀλιγαρχικὸν ταύτην ἀρίστην εἶναι διαγωγήν· ὄταν ὠὶ φρανομολόγοι τᾶ ἀνῶν, δυνατὰ μόνες δ' αὐλαδώματα κατακάζωντα ἀοιδοῦ· ἢ μολπᾶς ἐξείης· ὅτι μὲν τοίνυν ὄστὶ παιδεία τίς, ἰὼ δ' ἐχὼς χρησίμων ὡσαύτως ἀναγκαῖον, ἀλλ' ὡς ἐλευθέριον καὶ καλόν, φανερόν· ὅτι δ' ὑπέρ τινα μία τὰν ἀειθμὰν ἢ πλείους· ἐπὶ τίνες αὖτα· ἐπὶ ποῖ, ὕστερον λεκτέον πρὸς αὐτά· νῦν δὲ προσῆκεν ἡμῖν εἶναι πρὸ ὁδοῦ λέγειν, ὅτι ὁ παρὰ τᾶν ἀρχαίων ἐχόμενός τινα μουσικᾶς ἐκ καταβεβλημένων παιδευμάτων· ἡ δὲ μουσικὴ τάδε πρεῖ δῆλον· ἔτι δὲ μὴ τᾶ χρησίμων ὄτι δεῖ τινα παιδεύεσθαι τὸν παῖδας· οὐ μόνον διὰ τὰ χρήσιμα, οἷον, τὰν τᾶ γραμμάτων μάθησιν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ πολλὰς ἐν δέχεσθαι πόνεσθαι δ' αὐτᾶ μαθήσεις ἑτέρας· ὁμοίως δὲ μὴ τὰν τᾶ γραφικᾶ, ὄχλον ἐν τοῖσι δίοις ὠνίοις μὴ διαμᾶ τόμωσιν· ἀλλ' ὦσιν αἱ ἐξαπόταυρι πρὸς τὰ σκευῶν ὠφελίτα μὴ πράσιν· ἢ μᾶλλον ὅτι πρεῖ θεωρητικὰ τὸν περὶ τὰ σώματα καλόν· τὸ δ' ἐζητεῖν παντάχοῦ τὸ χρήσιμον ἥκιστα ἁρμόττει τοῖς μεγαλοψύχοις μὴ τοῖς ἐλευθέροις· ἐπεὶ δὲ φανερὸν πότερον τοῖς ἔθεσιν ἢ τᾷ λόγᾳ πρωτεύειν δεῖ· καὶ τοῦτο εἶναι· περὶ τὸ σῶμα πρότερον ἢ τὰν διάνοιαν δῆλον ἐκ τούτων, ὅτι παραδοτέον τοὺς παῖδας γυμναστικᾶ· καὶ παιδοτριβικᾶ· τούτων γὰρ, ἡ μὲν, ποιάν τινα ποιεῖ τὰν ἕξιν τὸ σώματος· ἡ δὲ, τὰ ἔργα· νῦν μὲν οὖν αἱ μάλιστα δοκοῦσαι τᾶν πόλεων ὠὶ μελεῖσθαι τᾶν παίδων, αἱ μὲν, ἀθλητικὰν ἕξιν ἐμποιοῦσι· λωβῶμεναι τὰ εἴδη καὶ τᾶν αὔξησιν τὰ σωμάτων· οἱ δὲ λάκωνες ταύτᾳ μὲν οὐχ ἥμαρτον τᾷ ἁμαρτίαν· θηριώδεις δ' ἀποτρέχοντα τοῖς πόνοις· ὡς τοῦτο πρὸς ἀνδρείαν μάλιστα συμφέρον· καίπερ καθάπερ εἴρηται πολλάκις, οὐ τὰ πρὸς μίαν.

οὔτε πρὸς μάλιστα ταύτην ἐστὶν ἡ πρώτη τῶν ἐπιμελειῶν·
εἴτε καὶ πρὸς ταύτην· οὐδὲν οὖν ἐξυβρίσκουσιν· ὅτι γὰρ ὠμοῖς
ἄλλοις ζώοις, οὐτ' ἐπὶ τῶν ἐθνῶν ὁρῶμεν τὴν ἀνδρίαν, ἀκολουθοῦ-
σαν τοῖς ἀγριωτάτοις· ἀλλὰ μᾶλλον, τοῖς ἡμερωτέροις καὶ
λεοντώδεσιν ἤθεσι· πλὰ δ' ὅτι τῶν ἐθνῶν, ἃ πρὸς τὸ κτείνειν· καὶ
πρὸς τὴν ἀνθρωποφαγίαν ὠχέρως ἔχει καθάπερ τῶν περὶ τὸν
Πόντον ἃ χαλοῦσι τὴν Ἰωνίχοι· καὶ τῶν ἠπειρωτικῶν ἔθνων ἕτερα·
τὰ μὲν, ὁμοίως τούτοις· τὰ δὲ, μᾶλλον· ἃ λῃστρικὰ μέν ἐστιν·
ἀνδρίας δ' οὐμετειλήφασιν· ἔτι δ' αὐτοὺς λάκωνας ἴσμεν·
ἕως μὲν αὐτοῖς προσήρμοττον ταῖς φιλοπονίαις ὑπερέχοντας τῶν
ἄλλων· νῦν δὲ καὶ τοῖς γυμνασίοις καὶ τοῖς πολεμικοῖς ἀγῶ-
σι λειπομένους ἑτέρων· οὐ γὰρ τῷ τοὺς νέους γυμνάζειν τὸν πρό-
τερον τρόπον διέφερον, ἀλλὰ τῷ μόνον μὴ πρὸς ἀσκοῦντας ἀ-
σκεῖν· ὥστε τὸ καλὸν, ἀλλ' οὐ τὸ θηριῶδες δεῖ πρωταγωνιστεῖν· ὁ
γὰρ λύκος οὐ δὲ τῶν ἄλλων θηρίων ἀγωνίσαιτο ἂν οὐθένα κα-
λὸν κίνδυνον· ἀλλὰ μᾶλλον ἀνὴρ ἀγαθός· οἱ δὲλίαν εἰς ταῦτα
αὐξήσαντες τοὺς παῖδας, εἶτ' ἀναγκαίων ἀποδεικνύντες τοὺς πο-
λίτας, βαναύσους κατεργάζονται κατάστασιν ἀληθῆ· πρόσταξιν
μόνον ἔργου τῆς πολιτικῆς χρησίμου ποιήσαντες, καὶ πρὸς τοῦτο
χεῖρον ὡς φησιν ὁ λόγος, ἑτέρων· δεῖ δὲ, οὐκ ἐκτῶν πρότερων
ἔργων κρίνειν· ἀλλ' ἐκτῶν νῦν· αὐτὰ γὰρ ζητοῦσι γὰρ φιλοπόλεις
νῦν ἔχουσι· πρότερον δ' οὐκεῖχον· ὅτι μὲν οὖν χρηστέον τῇ γυμνα
στικῇ, καὶ πῶς χρηστέον, ὁμολογούμενόν ἐστι· μέχρι μὲν γὰρ ἥβης κα-
θοτέρᾳ γυμνασίᾳ προσοιστέον, τὸ βίαιον προφέρων, καὶ τοὺς
πρὸς ἀνάγκην πόνους ἀπείργοντας, ἵνα μηθὲν ἐμπόδιον ᾖ πρὸς
τὴν αὔξησιν· σημεῖον γὰρ οὐμικρὸν ὅτι δύνανται τοῦτο πρᾶγ-
μα συναίρειν· ἐν γὰρ ταῖς ὀλυμπιονίκαις δύο τὶς ἀν, ἢ τρεῖς εὗροι
τοὺς, αὐτοὺς νενικηκότας ἄνδρας τε καὶ παῖδας· διὰ τὸ νέους
ἀσκοῦντας ἀφαιρεῖσθαι τὴν δύναμιν ὑπὸ τῶν ἀναγκαίων γυμνα
σίων· ὅταν δ' ἀφῆσι ἔτι πρία πρὸς τοῖς ἄλλοις μαθήμασι
χρώνται.

μῶν). ἢ τὴν ἁρμόττειν τοῖς νέοις τὴν ἀναγκαφαγίαις καταλαμβάνειν τὴν ἐχομένην ἡλικίαν. ἅμα γὰρ τῇ τῆς ἀνοίας καὶ τῷ σώματι δοκοῦσιν, δηλονότι τοῦ ἀντίου ἕκαστα προσάπτειν ἀλλήλοις. ἐμποδίζουσι δὲ τὸ μὲν τοῦ σώματος τὸ πόνος, τὴν δὲ ἀνοίαν ὁ ἐν ταύτῃ, τὸ σῶμα. περὶ μὲν οὖν μουσικῆς, οὐκ ἀπορήσαι μὲν τῷ λόγῳ, καὶ πρότερον καλῶς δ' ἔχει καὶ νῦν ἀναλαβόντας αὖ τὰ προειρημένα, ἵνα ὥσπερ ἐνδόσιμον γένηται τοῖς λόγοις· ὅσα αὖ τις εἴρηκεν ἀπροφασίστως περὶ αὐτῆς· ὅτι γὰρ τὴν αἱρεῖσθαι μὲν ῥᾴδιον περὶ αὐτῆς διελεῖν, ὅτι τίνος δεῖ χαίρειν μετέχειν αὐτῆς πρότερον ὡς δι' ἃς ἕνεκα ἀναπαύσεως, καθάπερ ὑπνου καὶ μέθης· ταῦτα γὰρ καθ' αὑτὰ μὲν, ὅτι τῶν φαυλοτάτων, ἀλλ' ἡδέα, ἅμα παύειν μέλλουσιν ὡς φησὶν Ὀρέστης, διὰ τὴ πάσιν αὐτὰ, τὴ χρῆναι πᾶσι φύσει ὁμοίως οἶνῳ, τὴ μέθῃ καὶ μουσικῇ· τιθέασι δὲ τῶν ὄρχησιν ἐν τούτοις· ἢ μᾶλλον οὐκ ἐντεῦθεν πρὸς ἀρετὴν τὴν τείνειν τὴν μουσικὴν, ὡς δοκοῦμεν, καθάπερ γυμναστικὴ τὸ σῶμα ποιόν τι παρασκευάζει, τὴν τῶν μουσικῶν τὸ ἦθος ποιόν τι ποιεῖν, ἐθίζουσαν δύνασθαι χαίρειν ὀρθῶς ἢ πρὸς διαγωγὴν τὴ συμβάλλεται· ἢ πρὸς φρόνησιν· ἓν γὰρ τῶν τριῶν θετέον τὰ εἰρημένων· ὅτι μὲν οὖν δεῖ τοὺς νέους μὴ παιδιὰς ἕνεκα παιδεύειν, δῆλον· ἀτελῆ γὰρ ἔσται μανθάνοντες· μετὰ λύπης γὰρ ἡ μάθησις ἀναγκαίως, δὲ δὶς διαγωγὴν τὴν παιδείαν τοῖς ἡλικίαις ἀπονέμειν τοῖς οἰκείοις· δ' ἔθεν γὰρ ἀτελεῖ προσήκει τέλος· ἀλλ' ἴσως αὖ δόξειεν ἂν ἡμῖν παιδιὰν παιδιὰς εἶναι χάριν, ἀνδράσι γενομένοις, καὶ τελεσθεῖσιν· ἀλλ' εἰ τοῦτ' ἐστὶ τοιοῦτον, τίνος αὖ ἕνεκα δέοιμαν θαύμ' αὐτοὺς, ἀλλὰ μὴ καθάπερ οἱ Πέρσαι καὶ Μήδων βασιλεῖς, δι' ἑαυτῶν αὐτὸ πρᾶγμα μεταλαμβάνειν ἢ δυνῆς ἡδονῆς ἢ μαθήσεως; ἢ γὰρ ἀναγκαῖον βέλτιον ἀναγκάζεσθαι τοὺς αὐτὸ τοῦτο πεποιημένους ἔργον ἢ τέχνην. τῶν τοσοῦτον χρόνον ὠφελουμένων, ὅσον πρὸς μάθησιν μόνον· εἰδὲ δεῖ τὰ τοιαῦτα

διαπονεῖν αὐτούς, καὶ περὶ τὴν τῶν ὄψων πραγματείαν αὐτοὺς
αὖ δέοι παρασκευάζειν, ἀλλ' ἄτοπον· τὴν δ' αἰτίαν τὴν ἀπορίαν
ἔχει καὶ εἰδώς ἄτου τὸ ἡδὺ βέλτιω ποιεῖν· ταῦτα γὰρ τί δεῖ
μανθάνειν αὐτούς· ἀλλ' ἀφ' ἑτέρων ἀκούοντας ὀρθῶς τι χαί-
ρειν καὶ δυνάσθαι κρίνειν· ὥσπερ οἱ λάκωνες· ἐκεῖνοι γὰρ ὄμαν
θάνοντες, ὅμως δυνάμενοι κρίνειν ὀρθῶς ὡς φασί, τὰ χρηστὰ
τοὺ μὴ χρηστὰ τῶν λόγων· ὁ δ' αὐτὸς λόγος, καὶ εἰ πρὸς εὐημερίαν
ἡδυπαθοῦντι ἀληθείαν χρηστέον αὐτῇ, τί δεῖ μανθάνειν αὐτούς·
ἀλλ' οὐκ ἐτέρων χρωμένων ἀπολαύειν· σκοπεῖν δ' ἔξεστι τὴν
ὑπόληψιν ἣν ἔχομεν περὶ τῶν θεῶν· ὁ γὰρ ὄχλος αὐτὸς ἀείδειν
καὶ κιθαρίζειν τοῖς πρωτεῦσι· ἀλλὰ καὶ βαναύσους καλοῦμεν
τοὺς τοιούτους καὶ τὸ πράττειν, οὐκ ἀνδρὸς μὴ μεθυόμενος ἢ παί
ζοντος· ἀλλ' ἴσως περὶ μὲν τούτων ὕστερον ὠστέον πλέον· ἡ δὲ
πρώτη ζήτησις ὄντως, πότερον, οὐθετέον εἰς παιδείαν τὴν μουσι
κήν, ἢ θετέον καὶ τρισὶν ἀπορηθεῖσιν τριῶν· πότερ'
οὖν παιδείαν, ἢ παιδιάν· ἢ διαγωγήν· οὐ λόγῳ δ' εἰς πάντα τὰ πρό-
τερα φαίνεται μετέχειν· ἡ τε γὰρ παιδιὰ χάριν ἀναπαύσεως
ὄντι· τὴν δ' ἀνάπαυσιν ἀναγκαῖον ἡδεῖαν εἶναι· φύλακα γὰρ διὰ τῶν
πόνων λύπης, ἰατρεία τις ὄντι· καὶ τὴν διαγωγὴν ὁμολογου-
μένως δεῖ μὴ μόνον ἔχειν τὸ καλὸν ἀλλὰ καὶ τὴν ἡδονήν· τὸ γὰρ
εὐδαιμονεῖν, ἀμφοτέρων τούτων ὄντι· τὴν δὲ μουσικὴν, πάντε
τες εἶναι φαμὲν τῶν ἡδέων, καὶ φίλην οὖσαν, καὶ μετὰ με-
λῳδίας· φησὶ γοῦν Ὁμηρος, εἶναι βρότοισιν ἥδιστον ἀείδειν·
δι' ὃ καὶ εἰς τὰς συνουσίας καὶ διαγωγὰς εὐλόγως παραλαμ-
βάνουσιν αὐτὴν, ὡς δεῖ τινα τοιοῦτον ὑφαίνειν· ὥστε καὶ ἐν τῷδε
αὐτὸς ὑπολάβοι τις δεῖν αὐτὴν τοὺς νεωτέρους· ὅσα
γὰρ ἀβλαβῆ τῶν ἡδέων, οὐ μόνον ἁρμόττει πρὸς τὸ τέλος, ἀλλὰ
καὶ πρὸς τὴν ἀνάπαυσιν· ἐπεὶ δὲ συμβαίνει
τοῖς ἀνοῖς ὀλιγάκις γίνεσθαι· πολλάκις δὲ ἀναπαύονται δι'
ἡδονῶν τινων τοιῶν παιδιῶν, οὐχ ὅσον ἐστὶ πλέον, ἀλλὰ δι' καὶ τὴν
ἡδονὴν

ἡ δονὴ χρήσιμον αὐλεῖν δι αναπαύλην ἐντ ἀπὸ τούτης ἡδυπαθοῦ-
συμβέβηκε δὲ τοῖς αὐλοῖς περὶ αθ τὰς παιδιὰς τέλος· ἔχει γὰρ
ἴσως ἡδονὴν τινά· καὶ ηὸ τέλος· ἀλλ' ὅτιν τυχοῦσαν· ζητοῦντιο
δὲ τοῦτον, λαμβάνουσιν ὡς τοῦτον ἐκείνων· διὰ ηὸ τέλη τῶν
πράξεων ἔχειν ὁμοίωμα τι· τότε γὰρ τέλος, ὅθ' ηὸς τ' ἐσομένῳ
χάριν αἱρετόν· ἐ αἰτιατῶν τι τ' ἡδονῶν οὐθενός εἰσι τῶν ἐσο-
μένων ἕνεκεν· ἀλλὰ τ' γεγονότων· οἷον, πόνων καὶ λύπης· δι
ὃ μὴ οὖν αἰτίαν ζητοῦσι τὴν εὐδαιμονίαν εἶναι διὰ τού-
των τῶν ἡδονῶν, τοῦτον αὐτὸς εἰκότως ὑπολάβοι τὴν αἰτίαν·
περὶ δὲ τοῦ κοινωνεῖν φιλοσικῆς, οὐδὲ τοῦτον μόνον, αἰλὰ
ἐ διὰ ηὸ χρήσιμον εἶναι πρὸς τὰς ἀναπαύσεις ὡς ἔοικεν, ἀμλὰ
ἀλλὰ ζητητέον μήποτε τοῦτο μὴ συμβέβηκε· τιμιωτέρα
δ' αὐτῆς ἡ φύσις ἐστὶν, ἡ κατὰ τὴν εἰρημένην χρείαν· καὶ δεῖ μὴ
μόνον φιλοκοινῆς ἡδονῆς μετέχειν ἀλλὰ καὶ αὐτῆς· ἥς ἔχουσι πάν-
τες αἴσθησιν· ἔχει γὰρ ἡ μουσικὴ τὴν ἡδονὴν φυσικήν· διὸ πρέ-
σαις ἡλικίαις καὶ παισὶν ἥθεσιν, ἡ χρῆσις αὐτῆς ἐστὶ προσφι-
λής· ἀλλ' ὁρᾶν, εἰ ποιεῖ καὶ πρὸς τὸ ἦθος σπουδαῖόν τι· καὶ πρὸς τὴν
ψυχήν· τοῦτο δ' ἂν εἴη δῆλον· εἰ ποιοί τινες τὸ ἦθος γινόμεθα
διὰ τῆς· ἀλλὰ μὴν ὅτι γινόμεθα διὰ τῶν ὁμοίων μελῶν·
ταῦτα γὰρ ὁμολογουμένως ποιεῖ τὰς ψυχὰς ἐνθουσιαστικάς·
ἐνθουσιασμὸς δὲ περὶ τὴν ψυχὴν ἦθους· πάθος ὄνομα· ἔστι δὲ
ἀκροώμενοι τῶν μιμήσεων, πάντων τοιοῦτον πάντες συμπαθεῖς, καὶ
χωρὶς τῶν ῥυθμῶν καὶ τῶν μελῶν αὐτῶν· ἐπεὶ δὲ συμβέβηκεν
εἶναι τὴν μουσικὴν τῶν ἡδέων, τὴν δ' ἀρετὴν περὶ τὸ χαίρειν
ὀρθῶς καὶ φιλεῖν καὶ μισεῖν, δεῖ δῆλον ὅτι μανθάνειν ἐ συνε-
θίζεσθαι μηθὲν οὕτως, ὡς τὸ κρίνειν ὀρθῶς, καὶ τὸ χαίρειν τοῖς
ἐπιεικέσιν ἤθεσι, καὶ τοῖς καλαῖς πράξεσιν· ὅτι δ' ὁμοιώματα
μάλιστα πάρεστι τὰς ἀληθινὰς φύσεις, ἐν τοῖς ῥυθμοῖς ἐ τρί-
μέλεσιν, ὀργῆς καὶ πραότητος· ἔτι δ' ἀνδρείας καὶ σωφρο-
σύνης· καὶ πάντων τῶν ἐναντίων τούτοις, καὶ τ' ἄλλων ἠ-

θικῶν. δῆλον δὲ, ἐκτῶν ἔργων. μεταβάλλομεν γὰρ τὴν ψυ-
χὴν ἀκροώμενοι τῶν τοιούτων. ὁ δ' ἐν τοῖς ὁμοίοις ἐθισμὸς τὸ λυ-
πεῖσθαι καὶ χαίρειν, ἐγγύς ἐστι τοῦ πρὸς τὴν ἀλήθειαν τὸν αὐτὸν
ἔχειν τρόπον. οἷον, εἴτις χαίρει τὴν εἰκόνα τινὸς θεώμενος.
μὴ δι' ἄλλην αἰτίαν. ἀμφότερα δι' αὐτὴν τὴν μορφὴν αὐτὴν ἀναγκαῖον
τοῦτο καὶ αὐτὴν ἐκείνην τὴν θεωρεῖν, οὐ τὴν εἰκόνα θεωρεῖ,
ἢ δεῖαν εἶναι συμβέβηκε δὲ τῶν αἰσθητῶν ᾧ μὲν τοῖς ἄλλοις,
μηδὲν ὑπάρχειν ὁμοίωμα τοῖς ἤθεσιν, οἷον, ᾧ τοῖς ἀπλοῖς
καὶ τοῖς μυσοῖς. ἀλλ' ἐν τοῖς ὁρατοῖς, ἡρέμα. σχήματα γάρ ἐστι
τοιαῦτα. ἀλλ' ἐπὶ μικρὸν καὶ πάντες φύσει τοιαύτης αἰσθήσεως
κοινωνοῦσιν. ἔτι δὲ ὅτι ἐστὶν αὐτῶν τὰ ὁμοιώματα τῶν ἠθῶν. ἀλλὰ σὺν-
μεῖα, μᾶλλον τὰ γινόμενα σχήματα ἢ χρώματα τῶν ἠθῶν. καὶ
ταῦτ' ἐστὶν ἐπὶ τοσοῦτον ἐν τοῖς σώμασιν. οὐ μὴν ἀλλ' ὅσον
διαφέρει καὶ περὶ τὴν τούτων θεωρίαν, δεῖ μὴ τὰ σώματα θεω
ρεῖν τοὺς νέους. ἀλλὰ τοὺς πολιτικούς. καὶ εἴτις ἄλλος τῶν
γραφέων, ἢ τῶν ἀνδριαντοποιῶν ἐστὶν ἠθικός. ὁμοίως δὲ τοῖς
μέλεσιν αὐτοῖς ἐστι μιμήματα τῶν ἠθῶν. καὶ τοῦτ' ἐστὶ φανε-
ρόν. λύθεις γὰρ ἡ τῶν ἁρμονιῶν διέστηκε φύσις. ὥστε ἀκούοντες
ἄλλως διατίθεσθαι. καὶ μὴ τὸν αὐτὸν ἔχειν τρόπον πρὸς ἑκά-
στην αὐτῶν, ἀλλὰ πρὸς μὲν ἐνίας, ὀδυρτικώτερως καὶ σκλη-
ρότερως μᾶλλον. οἷον, πρὸς τὴν μιξολυδιστὶ καλουμένην.
πρὸς δὲ τὰς μαλακωτέρως τὴν διάνοιαν οἷον, πρὸς τὰς ἁρ-
μονίας. μέσως δὲ καὶ καθεστηκότως μάλιστα πρὸς ἑτέραν. οἷον
δωριστὶ μόνη τῶν ἁρμονιῶν. ἐνθουσιαστικοὺς δ'
ἁφρυγιστί. ταῦτα γὰρ καλῶς λέγουσιν οἱ περὶ τὴν πρᾶξιν αὐτὴν
τὴν πεφιλοσοφηκότες. λαμβάνουσι γὰρ τὰ μαρτύρια τῶν
λόγων ἐξ αὐτῶν τῶν ἔργων. τὸν αὐτὸν γὰρ τρόπον ἔχει καὶ περὶ
τοὺς ῥυθμούς. οἱ μὲν, γὰρ ἤθος ἔχουσι στασιμώτερον. οἱ δὲ, κι-
νητικόν. καὶ τούτων οἱ μὲν, φορτικωτέρας ἔχουσι τὰς κινή-
σεις. οἱ δὲ, ἐλευθεριωτέρας. ἐκ μὲν οὖν τούτων, φανερὸν, ὅτι

δύασθαι ποιόν τι τὸ φῦλον ψυχῆς ἦθος ἡ μουσικὴ παρασκευάζειν. εἰ δὲ τοῦτο δύασθαι ποιεῖν, δῆλον ὅτι προσακτέον καὶ παιδευτέον ἐν αὐτῇ τοὺς νέους. ἔχει δὲ ἁρμοζόντως πρὸς τὴν φύσιν τὴν τῆλικαύτην ἡ διδασκαλία φῦλ μουσικῆς. οἱ μὲν γὰρ νέοι διὰ τὴν ἡλικίαν, ἀνήδυτον οὐθὲν ὑπομένουσιν εἶκόντες· ἡ δὲ μουσικὴ φύσει τῶν ἡδυσμένων ἐστί· καί τις ἔοικε συμφύνοια τοῖς ἁρμονίαις καὶ τοῖς ῥυθμοῖς εἶναι· διὸ πολλοὶ φασὶ τῶν σοφῶν· οἱ μὲν, ἁρμονίαν εἶναι τὴν ψυχήν· οἱ δ' ἔχειν ἁρμονίαν. πότερον δὲ δεῖ μανθάνειν αὐτοὺς ἄδοντάς τι καὶ χειραγωγοῦντας, ἢ μή· καθάπερ ἡ πορίσμη πρότερον, νῦν λεκτέον· οὐκ ἄδηλον δὲ, ὅτι πολλὴν ἔχει διαφορὰν πρὸς τὸ γίνεσθαι προύς τινας· ἐάν τις αὐτὸς κοινωνῇ τῶν ἔργων· ὡς γάρ τι τῶν ἀδυνατῶν ἢ χαλεπῶν ὄντι μὴ κοινωνήσαντας τῶν ἔργων, κεῖται σπουδαίους καὶ σπουδαίους ποιεῖν· ἅμα δὲ, καὶ δεῖ τοὺς παῖδας ἔχειν τινὰ διατριβήν· καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ πλατταγῆν οἴεσθαι γνώσεσθαι καλῶς· ἢ διδάσκειν τοῖς παιδίοις· ὅπως χρώμενοι ταύτῃ μηδὲν καταπνύωσι τῶν κατὰ τὴν οἰκίαν· οὐ γὰρ δύασθαι τὸν νέον κουφίζειν· αὕτη μὲν οὖν ὅτι τοῖς μητρίοις ἁρμόττουσα τῶν παιδιῶν· ἡ δὲ παιδεία, πλατταγὴ τοῖς μείζοσι τῶν νέων· ὅτι μὲν οὖν παιδευτέον τὴν μουσικὴν οὕτως ὥστε καὶ κοινωνεῖν τῶν ἔργων, φανερὸν ἐκ τῶν τοιούτων· τὸ δὲ πρέπον καὶ τὸ μὴ πρέπον ταῖς ἡλικίαις, οὐ χαλεπὸν διορίσαι καὶ λύσαι πρὸς τοὺς φάσκοντας βαύαυσον εἶναι τὴν ἐν μέλεσιν· πρῶτον μὲν γὰρ. ἐπεὶ τὸ κρίνειν χρὴν μετέχειν δεῖ τῶν ἔργων, διὰ τοῦτο χρὴ νέους μὲν ὄντας, χρῆσθαι τοῖς ἔργοις· πρεσβύτερος δὲ γενομένους τῶν μὲν ἔργων ἀφεῖσθαι· δυνασθῆναι δὲ τὰ καλὰ κρίνειν· καὶ χαίρειν ὀρθῶς διὰ τὴν μάθησιν τὴν γενομένην ἐν τῇ νεότητι· περὶ δὲ τῆς ἐν τῇ μουσικῇ τινες ἐν τῷ τόπῳ ἀπορίας ἐν τοῖς νῦν ποιοῦσι τὴν μουσικὴν βαναύσους, οὐ χαλεπὸν λῦσαι σκεψαμένοις μέχρι τοῦ

πρὸς τὴν ἐργῳ κοινωνητέον ἢ πρὸς ἀρετὴν καὶ δύο μόνοις
πολιτικῶν, καὶ ποίων μελῶν· καὶ ποίων ῥυθμῶν κοινωνητέον
ἔτι δὲ, ἐν πρὸς ὀργάνοις τὴν μάθησιν πρωτέον· καὶ γὰρ τοῦτο
διαφέρει εἰκός· φύσει γὰρ ἡ λύσις δεῖ φίλων τιμήσεως· οὐ-
δὲν γὰρ κωλύει ξόανους τιμᾶν φίλμουσικῆς ἀπεργάζεσθαι τὸ
λεχθέν· φανερὸν τοίνυν, ὅτι δεῖ τὴν μάθησιν αὐτῆς, μήτε μι-
σθοῦσθαι πρὸς τὰς ὕστερον πράξεις· μήτε τὸ σῶμα ποιεῖν βά-
ναυσον καὶ ἄχρηστον πρὸς τὰς πολεμικὰς καὶ πολιτικὰς ἀ-
σκήσεις· πρὸς μὲν τὰς χρήσεις ἤδη πρὸς δὲ τὰς μαθήσεις ὕστε-
ρον· συμβαίνει δ' ἂν τὴν μάθησιν, εἰ μήτε τὰ πρὸς ἡδονὰς ἀ-
γῶνας τοὺς τεχνικοὺς σωτείνοντα διαπορῶσι, μήτε τὰ θεω-
μάσια καὶ πεπαιδευμένα τῶν ἔργων ἀνιῶσιν ἐλεύθερον εἰς τοὺς ἀγῶ-
νας· ἐκ δὲ τῶν ἀγώνων, εἰς τὴν παιδείαν· ἀλλὰ δὴ τὰ τοιαῦτα
μέχρι τοσούτου δύναται χαίρειν τοῖς καλοῖς μέλεσι καὶ ῥυ-
θμοῖς· καὶ μὴ μόνον τῷ κοινωνῷ φίλμουσικῆς ὥστερ καὶ τῶν
ἄλλων ζώων· ἔτι δὲ καὶ πολλοῖς ἀνθρώποις καὶ παι-
δίων· δῆλον δὲ ἐκ τούτων καὶ ποίοις ὀργάνοις χρηστέον· ὅτι γὰρ
αὐλοὺς εἰς παιδείαν ἀκτέον· ὅτ' ἄλλο τεχνικὸν ὄργανον· οἷον,
κιθάραν· καὶ εἴ τι τοιοῦτον ἕτερόν ἐστιν, ἀλλὰ ὅσα ποιήσει αὐτῶν
ἀκροατὰς ἀγαθούς, ἢ φίλμουσικῆς παιδείας ἢ φίλα μήν· ἔτι
δὲ οὐκ ἔστιν ὁ αὐλὸς ἠθικὸν, ἀλλὰ μᾶλλον ὀργιαστικόν· ὥστε
πρὸς τοὺς τοιούτους καιροὺς χρηστέον, ἐν οἷς ἡθεωρία, κάθαρ
σιν μᾶλλον δύναται, ἢ μάθησιν· προσθῶμεν δὲ ὅτι συμβέβηκεν
ἐναντίον αὐτῶν πρὸς παιδείαν· καὶ γὰρ κωλύειν τῷ λόγῳ χρῆσθαι
τὴν αὔλησιν· διὸ καλῶς ἀπεδοκίμασαν αὐτοὺς οἱ πρότερον
τὴν χρῆσιν· ἐκτὸς μέσων, καὶ τῶν ἐλευθέρων· καίπερ χρησάμενοι τὸ
πρῶτον αὐτῶν· σχολαστικώτεροι γὰρ γεγόνασι διὰ τὸ σώ-
ρειας καὶ μεγαλοψυχότεροι πρὸς ἀρετὴν, ἔτι τὸ πρότερον ἢ
μετὰ τὸ μηδὲν καὶ φρονήματος θέντες ἐκτὸς ἔργων, πάσης ἢ πλου-

μαθήσεως· ἀδὲν διακείνουσιν ἀλλ' ἐπιζητοῦντες· διὸ καὶ τῷ
αὐλητικῷ ἤγαγον πρὸς τὰς μαθήσεις. ⸋ γὰρ ἐν λακεδαίμονι
τὸς χορηγὸς, αὐτὸς αὐλήσειν τῷ χορῷ· ἢ πᾶσι ἀθλοῦσα ὅτως ἐπε
χειροῦσαν, ὥστε πολὺ οἱ πολλοὶ τῶν ἐλευθέρων μετεῖχον αὐτῆς·
διὸ λέγεται καὶ τὸν θηβαῖον, ὃν ἀνέθηκεν θρασίππος ἐκφανεῖ δὴ χο-
ρηγήσας· ὕστερον δ' ἀπεδοκιμάσθη διὰ φιλοπειρασαύτης, βέλ
τιον διαμαρτάνων κείνῳ τὸ πρὸς ἀρετῶ, ⸋ τὸ μὴ πρὸς ἀρετῶ
σπουδαῖον· ὁμοίως δὲ, καὶ πολλοὶ τῶν ἀρχαίων· οἷον θη-
βαῖος καὶ βάκχιος καὶ τὸ πρὸς ἡδονῶ σπουδαίοντα τοῖς
ἀκούσασι τῶν χαμαιτύπων ἐπιτήδευμα. ⸋ ξίφων. ⸋ σαμβύκας. καὶ
πάντα τὰ τοιαῦτα βάναυσα χειροτεχνικῆς ἐπιστήμης· διὸ λόγως δ' ἔχει καὶ τὸ
περὶ τῶν αὐλῶν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων μεμυθολογημένον· φασὶ
γὰρ δὴ τῶν ἀθηνᾶν εὑροῦσαν ἀποβαλεῖν τοὺς αὐλούς· οὐκα
κῶς μὲν ἔν ἐχειφάνατο δὲ διὰ τῶν ἀχαριστοσύνω τοι προσώπου
ῥυῤῥυτιῶσαν, δυχεραίνασαν τῶν θεόν· ἀμῶν αἰὲ μᾶλλον εἰκὸς,
ὅτι πρὸς τῶν παίδειαν οὐθὲν ὄφελος ἦν ἡ ὄψις εἰς αὐλήσεως· τῇ δὲ
ἀθηνᾷ τῶν ἐπιστήμων περιτίθεμεν καὶ τὸν τέχνων· ἐπεὶ δὲ
τὸ ὀργάνων καὶ φιλοθεασίας ἀποδοκιμάζομεν τῶν τεχνι-
κῶν περιουσίαν, τεχνικῶν δὲ τίθεμεν, τῶν πρὸς τοὺς ἀγῶνας.
ἐν ταύτῃ γὰρ ὁ πράττων, οὐ τῶν αὐτοῦ μεταχειρίζεται χάριν
ἀρετῆς, ἀλλὰ φιλοτῶν ἀκουόντων ἡδονῆς, καὶ ταύτης φορ-
τικῆς· διόπερ οὐ τῶν ἐλευθέρων κείνομεν εἶναι τῶν ἐργασίαν
ἀλλὰ θητικωτέραν· καὶ βαναύσους δὴ συμβαίνει γίγνεσθαι,
πονηρὸς γὰρ ὁ σκοπὸς, πρὸς ὃν ποιοῦνται τὸ τέλος· ὁ γὰρ θεα
τὴς φορτικὸς ὢν, μεταβάλλειν εἴωθε τῶν μουσικῶν· οἵας τε καὶ
οἱ τεχνίται τὰς πρὸς αὐτὸν μελετῶντας αὐξάνειτε περὶ τι-
νας περιεῖ ⸋ τὸ σῶμα τὰ διὰ τὰς κινήσεις· σκεπτέον δ' ἔτι περὶ
τίνος ἁρμονίας ⸋ τὰς ῥυθμῶν· ⸋ πρὸς παιδείαν· πότερ', ἁπάσαις
χρηστέον τ' ἁρμονίαις, καὶ πᾶσι τ' ῥυθμῶ ἢ διαιρετέον· ἐπεὶ πατ'

πρὸς παιδείαν δὲ ἀποροῦσι· πότερον τὸν αὐτὸν διορισμὸν θήσομεν, ἢ πρίτον δεῖ τινα ἕτερον· ἐπειδὴ τιμῶμεν μουσικὴν ὁρῶμεν δὲ αὐτὸ μελοποιΐας καὶ ῥυθμῶν οὖσαν· τούτων δὲ ἑκάτερον οὐδεὶ λελήθαμεν τίνα ἐχειδύναμιν πρὸς παιδείαν· εἰ πότερον προαιρετέον μᾶλλον τῷ ὠμελῆ μουσικὴν ἢ τῷ ῥυθμον· μαμίσαντες οὖν πολλὰ καλῶς λέγειν περὶ τούτων, τῶν πρὼν μουσικῶν ἐνίους, ἢ τῶν ἐκ φιλοσοφίας ὅσοι τυγχάνουσιν ἐμπείρως ἔχοντες φιλοπερὶ τὴν μουσικὴν παιδείας, τὸ μὲν καθήκασον ἀκριβολογίαν, ἀποδώσομεν ζητεῖν τοῖς βουλομένοις περὶ ἐκείνων· νῦν δὲ νομικῶς διέλω μὲν τοὺς τύπους μόνον εἰ πόντες περὶ αὐτῶν· ἐπεὶ δὲ, τὴν διαίρεσιν ἀποδεχόμεθα τῶν μελῶν, ὡς διαιροῦσί τινες τῶν ἐνφιλοσοφίᾳ· τὰ μὲν, ἠθικά, τὰ δὲ, πρακτικά· τὰ δ' ἐνθουσιαστικὰ τιθέντες, καὶ τὴν ἁρμονιῶν τὴν φύσιν πρὸς ἕκαστον τούτων οἰκείαν ἄλλην πρὸς ἄλλο μέρος τιθέασι· φαμὲν δ' οὐμιᾶς ἕνεκεν ὠφελείας τῆι μουσικῆι χρῆσθαι δεῖν, ἀλλὰ καὶ πλειόνων χάριν· καὶ γὰρ παιδείας ἕνεκεν καὶ καθάρσεως· τί δὲ λέγομεν τὴν κάθαρσιν, νῦν μὲν ἁπλῶς· πάλιν δ' ἐν τοῖς περὶ ποιητικῆς ἐροῦμεν σαφέστερον· ξίτον δὲ πρὸς διαγωγήν· πρὸς ἀνέσιν τε καὶ πρὸς τὴν φρόνησιν ἀνάπαυσιν· φανερὸν, ὅτι χρηστέον μὲν πάσαις ταῖς ἁρμονίαις· οὐ γὰρ αὐτὸν δὲ τρόπον πάσαις χρηστέον· ἀλλὰ πρὸς μὲν τὴν παιδείαν ταῖς ἠθικωτάταις· πρὸς δὲ ἀκρόασιν ἑτέρων χειρουργούντων· καὶ ταῖς πρακτικαῖς καὶ ταῖς ἐνθουσιαστικαῖς· ὁ γὰρ περὶ ἑκάστην συμβαίνει πάθος ψυχὴν ἰσχυρῶς, τοῦτο ἐν πάσαις ὑπάρχει· τῷ δὲ ἥττον διαφέρει καὶ τῷ μᾶλλον· οἷον, ἔλεος καὶ φόβος, ἔστι δ' ἐνθουσιασμός· καὶ γὰρ ὑπὸ ταύτης τῆς κινήσεως κατακώχιμοι τινές εἰσιν· ἐν δὲ τῶν ἱερῶν μελῶν ὁρῶμεν τοὺς ὅταν χρήσωνται τοῖς ἐξοργιάζουσι τὴν ψυχὴν, μέλεσι καθίστα

καθισταμένους. ὥσπερ ἰατρείας τυχόντας καὶ καθάρσεως. τὸν μὲν δὴ τοῦτο ἀναγκαῖον παθεῖν καὶ τοὺς ἐλεήμονας. καὶ γοὺς φοβητικὰς, καὶ ὅλως παθητικούς. τοὺς δ' ἄλλους καθ' ὅσον ἐπιβαίνει ἕκαστον τῶν τοιούτων ἑκάστῳ, καὶ πᾶσι γίνεσθαι τινὰ κάθαρσιν καὶ κουφίζεσθαι μεθ' ἡδονῆς. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ μέλη τὰ καθαρτικὰ, παρέχει χαρὰν ἀβλαβῆ τοῖς ἀνθρώποις. διὸ τοῖς μὲν τοιαύταις ἁρμονίαις, καὶ τοῖς μιμητικοῖς μελεσι θεατέον τοὺς τὴν θεατρικὴν μουσικὴν μεταχειριζομένους ἀγωνιστάς. ἐπεὶ δ' ὁ θεατὴς δήπου, ὁ μὲν, ἐλεύθερος καὶ πεπαιδευμένος. ὁ δὲ φορτικὸς, ἐκβαναύσων καὶ θητῶν καὶ ἄλλων τοιούτων συγκείμενος, ἀποδοτέον ἀγῶνας καὶ θεωρίας καὶ τοῖς τοιούτοις πρὸς ἀνάπαυσιν. εἰσὶ δ' ὥσπερ αἱ τῶν ψυχῶν παρεκβάσεις μεμιμημέναι φύσιν ἔξεως. οὕτω καὶ τῶν ἁρμονιῶν παρεκβάσεις εἰσί. καὶ τῶν μελῶν τὰ συγγενῆ, μὴ παρεκκεχωρημένα. ποιεῖ δὲ τὴν ἡδονὴν ἑκάστοις τὸ κατὰ φύσιν οἰκεῖον. διὸ περ καὶ πολιτῶν ἐξουσίαν τοῖς ἀγωνιζομένοις πρὸς τὸν θεατὴν τὸν τοιοῦτον, χρῆσθαι τῇ φύσει τῇ μουσικῇ. πρὸς δὲ παιδείαν, ὥσπερ εἴρηται τοῖς ἠθικοῖς τῶν μελῶν χρηστέον. καὶ τοῖς ἁρμονίαις ταῖς τοιαύταις. τοιαύτην δ' ἡδωνὴν, καθάπερ εἴπομεν πρότερον. δέχεσθαι δὲ δεῖ καὶ τὴν ἄλλην ἁρμονίαν οἱ κοινωνοὶ φιλοσοφίᾳ καὶ μουσικῇ. καὶ φιλοπολίτῃ. καὶ φιλοθεάμονι. οἱ δ' ἐν τῇ πολιτείᾳ σωτῆρές τε, οὐ καλῶς τὴν φρυγιστὶ μόνον καταλείπει μετὰ τῆς δωριστί. καὶ ταῦτα ἀποδοκιμάσας τῶν ὀργάνων τὸν αὐλόν. ἔχει γὰρ τὴν αὐτὴν δύναμιν ἡ φρυγιστὶ τῇ ἁρμονίᾳ. ὥσπερ αὐλὸς ἐν τοῖς ὀργάνοις. ἀμφω γὰρ ὀργιαστικὰ καὶ παθητικά. δῆλοι δ' ἡμῖν ποίησις. πᾶσα γὰρ βακχεία μὴ πᾶσα ἢ τοιαύτη κίνησις, μάλιστα τῶν ὀργάνων ὄντων ἐν τοῖς αὐλοῖς. τῶν δ' ἁρμονιῶν ἡ τοῖς φρυγιστὶ μέλεσι λαμβάνει ταῦτα τὸ πρέπον. οἷον, ὑπόδυρομβος ὁμολογουμένως εἶναι δοκεῖ φρύγιος.

ἢ φύσει πολλὰ τοιαῦτα διείλμματα λέγουσιν· οἱ μὲν περὶ τὴν σωφροσύνην τούτων ἄλλα τε, καὶ διότι φιλόξενος ἐγχειρήσας τῇ διδασκαλίᾳ τοιαῦτα ἐποίησαν διθύραμβον τοὺς μύθους, ὃ χοιόστιλῳ· ἀλλ' ὑπὲρ τῆς φύσεως αὐτῆς, ἐξέστησαν, εἰς τὴν φρυγιστὶ τὴν προσήκουσαν ἁρμονίαν πάλιν· περὶ δὲ τῆς διδασκαλίας πάντες ὁμολογοῦσι, ὡς σεμνοτάτης οὔσης· καὶ μάλις' ἤθος ἐχούσης ἀνδρεῖον· ἔτι δὲ· ὧν τὸ μέσον μὴ τῇ ὑπερβολῇ ἐπιζητοῦμεν· ἃ χρῆναι διώκειν φαμέν· ἡ δὲ διδασκαλικὴ τούτων ἔχει τὴν φύσιν, πρὸς τὰς ἄλλας ἁρμονίας· φανερὸν ὅτι τὰ διδακτὰ μέλη πρέπει παιδεύεσθαι μᾶλλον τοῖς νεωτέροις· εἰσὶ δὲ δύο σκοποί, τί δυνατὸν· καὶ τὸ πρέπον· ἃ γὰρ τὰ δυνατὰ δεῖ μεταχειρίζεσθαι μᾶλλον· ἢ τὰ πρέποντα ἕκαστον· ὅστε δὲ ἢ ταῦτα ὡρισμένα ταῖς ἡλικίαις· οἷον, τοῖς ἀπειρηκόσι διὰ χρόνου· οὐχ ἁδύνατον ἄδειν τοὺς σωφρόνας ἁρμονίας· ἀλλὰ τὰς ἀνειμένας ἢ φύσει ὑποβάλλοντας τὴν ἡλικίαν· διὸ καλῶς ἐπιτιμῶσι· μὴ τοῦτο σκοπεῖ, τὸ περὶ τὴν μουσικὴν τινές· ὅτι τὰς ἀνειμένας ἁρμονίας ἀποδοκιμάσειεν εἰς τὴν παιδείαν, ὡς μεθυστικὰς λαμβάνοντας αὐτάς· οὐκ ἀτὸ τὴν φθέγμασι δύναμιν· βακχευτικὸν γὰρ ἥκιστα μέθη πρέπει μᾶλλον, ἀλλ' ἀπειρηκέναι· ὥστε καὶ πρὸς τὴν ἐσομένην ἡλικίαν τὴν τῶν πρεσβυτέρων δεῖ· ἐπιτηδεῖον τοιούτων ἁρμονιῶν ἅπτεσθαι, καὶ τῶν μελῶν τῶν τοιούτων· ἔτι δ' εἴπερ ὅστι τοιαύτη ἁρμονιῶν, ἣ πρέπει τῇ τῶν παίδων ἡλικίᾳ· διὰ τὸ δύο ἁδυνατόν τ' ἔχειν ἅμα καὶ παιδείαν· οἷον, ἡλυδιστὶ φαίνεται πως μάλιστα τῶν ἁρμονιῶν· δηλονότι φύγοντας ὅρους τρεῖς ποιητέον εἰς τὴν παιδείαν· τό τε μέσον· καὶ τὸ δυνατὸν ἢ τὸ πρέπον·

ΤΈΛΟΣ, ἈΡΙΣΤΟΤΈΛΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ·Α·

Ἡ οἰκονομικὴ καὶ πολιτικὴ διαφέρει, ὃ μόνον τοσοῦτον ὅσον οἰκία καὶ πόλις, ταὐτὸν μὲν αὐταῖς ὄντα ὑπάρχειν μόρια, ἄλλα καὶ ὅτι ἡ μὲν πολιτικὴ ἐκ πολλῶν ἀρχόντων ὄχλον, ἡ οἰκονομικὴ δὲ μοναρχία· οἰκίας μὲν οὖν τῶν τυχὼν διήρηται· καὶ οὐ τῆς αὐτῆς ἐστὶ πρῖνασθαι καὶ χρήσασθαι τῷ ποιηθέντι, ὥσπερ λύρᾳ καὶ αὐλοῖς· τῆς δὲ πολιτικῆς ὄντι καὶ πόλιν ἐξ ἀρχῆς συστήσασθαι· καὶ ὑπάρχουσι χρήσασθαι καλῶς· ὥστε δῆλον ὅτι καὶ τῆς οἰκονομικῆς αὐτὸν εἶναι καὶ κτήσασθαι οἶκον καὶ χρήσασθαι αὐτῷ· πόλις μὲν οὖν οἰκιῶν πλῆθός ἐστι καὶ χώρας καὶ κτημάτων ἀφορμὴ πρὸς τὸ ζῆν· φανερὸν δέ, ὅταν γὰρ μὴ δύνωνται οἱ οὕτω συνηγμένοι διαλύεται καὶ κοινωνία· ἔτι δὲ ἕνεκα τούτου συμέρχονται, οὗ δὲ ἕνεκα ἑκάστου ἐστὶ καὶ γέγονε· καὶ ἡ οὐσία αὐτοῦ αὕτη συνάγει οὖσα· ὥστε δῆλον ὅτι πρότερον γένεσει ἡ οἰκονομικὴ πολιτικῆς ἐστι· καὶ γὰρ τὸ ἔργον· μόριον δὲ οἰκία πόλεως ἐστί· σκεπτέον οὖν περὶ τῆς οἰκονομικῆς· καὶ τί τὸ ἔργον αὐτῆς· μέρη δὲ οἰκίας· ἄνθρωπός τε καὶ κτῆσίς ἐστιν· ἐπεὶ δὲ πρῶτον ἐν τοῖς ἐλαχίστοις ἡ φύσις ἑκάστου θεωρεῖται, καὶ περὶ οἰκίας ἂν ὁμοίως ἔχοι, ὥστε καθ' ἕνα δὴ δύο εἶναι ἀναγκαῖον ἂν ὑπάρχειν· οἶκον μὲν πρῶτον γυναῖκά τε καὶ ἄρρενα· τὸ μὲν γὰρ τῆς ζοφῆς πρῶτον· τὸ δὲ τῶν ἐλευθέρων· ὥστε δῆλον ἂν εἴη καὶ περὶ τοὺς τῆς γυναικὸς

πόλις

ὁμιλίαν οἰκονομήσασθαι καλῶς· τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ, ποίαν
δεῖ ταύτην εἶναι παρασκευάσαι. κτήσεως δὲ πρώτη ἐπιμέλεια
ἡ κατὰ φύσιν. κατὰ φύσιν δὲ γεωργικὴ πρότερα. καὶ δι' ὅτερα
ὅσα ἀπὸ τῆς γῆς, οἷον μεταλλευτικὴ, ἢ εἴ τις ἄλλη τοιαύτη. ἡ δὲ γεωργικὴ μάλιστα ὅτι δικαία. οὐδὲ ἀπ' ἀνθρώπων ἐθέλοντων
ὥστε καπηλεία καὶ ἀμισθαρνία. οὐδὲ κόπτων ὥσπερ αἱ
πολεμικαί· ἔστι καὶ τῶν κατὰ φύσιν. φύσει γὰρ ἀπὸ τῆς
μητρὸς ἡ ζοφὴ πᾶσιν ἔστιν, ὥστε καὶ ἡ τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τῆσδε
πρὸς δὲ τούτοις καὶ πρὸς ἀνδρίαν συμβάλλεται μεγάλα. οὐδὲ
ὡς παραιβαίνουσι τὰ σώματα ἀχρεῖα ποιοῦσιν ἀλλὰ δωμάτων
μόνον ἀθυρωλεῖν καὶ πρηεῖν· ἔστι δὲ δωμάτων κινδυνώδειν πρὸς
τοὺς πολεμίους. μόνον γὰρ τούτων τὰ κτήματα, ἐξωτερικῶν ἐστι
μάτων ἐστί· τῶν δὲ περὶ τοὺς ἀνθρώπους ἡ τῆς γυναικὸς πρώτη
ἐπιμέλεια· κοινωνία γὰρ φύσει τοῦ θήλεως καὶ τοῦ ἄρρενος μάλιστα
ἐστίν· ὑπάρχει γὰρ ἡμῖν συνάπασιν ὅτι πολλὰ τοιαῦτα ἡ φύσις ἐφίεται ἀπεργάζεσθαι ὥσπερ καὶ τῶν ζώων ἕκαστον· ἀδύνατον δὲ τὸ θῆλυ αὐτοῦ ἄρρενος ἢ τὸ ἄρρεν αὐτοῦ θήλεος
ἀποτελεῖν τοῦτο· ὥστε ἐξ ἀνάγκης αὐτῶν ἡ κοινωνία συμέσται ἡμέρου.
ἐν μὲν οὖν τοῖς ἄλλοις ζώοις ἀλόγως τοῦτο ἄρχει καὶ ἐφ' ὅσον μετέχουσι τῆς φύσεως, ἐπὶ τοσοῦτον· ἡ τεκνοποιίας μόνον χάριν. ἐν δὲ τοῖς ἡμέροις καὶ φρονιμωτέροις δήπουθεν μᾶλλον. φαίνονται γὰρ μᾶλλον βοήθειαν γινόμενοι καὶ σύνοιαι ἡ συνεργίαι ἀλλήλοις, ἐν ἀνθρώπῳ δὲ μάλιστα· ὅτι οὐ μόνον τοῦ εἶναι ἀλλὰ καὶ τοῦ εὖ εἶναι σύμεργα ἀλλήλοις τὸ θῆλυ καὶ τὸ ἄρρεν ἐστί· καὶ ἡ τῶν τέκνων κτῆσις οὐλειτουργίας εἵνεκεν τῆς φύσεως μόνου οὔσα τυγχάνει, ἀλλὰ καὶ ὠφελείας· αἱ γὰρ ἀνάγκαι μόνοι εἰς ἀδυνάτους τοῦ νῦν χρόνου τὰ παρὰ δυνάμιν ἀδυνατοῦντες ἐν τῷ τῆρα· ἅμα δὲ καὶ ἡ φύσις ἀναπολήρωτον ταύτην τὴν πειρόδῳ, τὸ ἀεὶ εἶναι· ἐπεὶ καὶ τὸ ἀριθμὸν ἀδύνατον ἀλλὰ μὴ κατὰ τὸ εἶδος· οὕτω προωκονόμηται ὑπὸ τοῦ θείου ἑκατέ-

ρου

γεωργικὴ

περὶ ἀνδρὸς καὶ γυναικός

ρου ἡ φύσις τοῦ ταὐνδρὸς ἢ τῆς γυναικὸς πρὸς τὴν κοινωνίαν.
δεῖ λέγειν πρῶτον μὲν ὧν ταὐτὰ πάντα χρήσιμον ἔχειν τὴν δύνα
μιν, ἀλλ' ἔνια μὲν ἐστὶ τῶν αὐτῶν εἶναι τὰ δὲ συμπίνοντα· τὸ μὲν
ἰσχυρώτερον τὸ δ' ἀσθενέστερον ἐποίησεν ἵνα τὸ μὲν φυλακτικώτερον
ᾖ δι' ἀρετὴν φόβον· τὸ δὲ μυντικώτερον διὰ τὴν ἀνδρίαν· ἢ τὸ μὲν
προϊέναι ἔξωθεν τὸ δὲ σώζειν ἔνδον· ἢ πρὸς ἐργασίαν τὸ μὲν δυνάμει
ἔρρωσθαι εἶναι· πρὸς ἃς ἔξωθεν θυραωλίας ἀσθενές· τὸ δὲ πρὸς μὲ
τὰς ἡσυχίας χεῖρον· πρὸς δὲ τὰς κινήσεις συμφυόν· καὶ ὥσπερ
τίκτουσιν τὸ μὲν γένεσιν κοινήν· τὴν δὲ ὠφέλειαν ἴδιον· τῷ μὲν
γὰρ τὸ θρέψαι· τῷ δὲ τὸ σῶσαι δοῦναί ἐστι· πρῶτον μὲν δὴ νόμοι πρὸς
γυναῖκα καὶ τὸ μὴ ἀδικεῖν· οὕτως γὰρ ἂν οὐδὲν ἧττον ἀδικοῖτο· τὸ
θυμοειδὲς ταῦτα δὲ καὶ ὁ κοινὸς νόμος καθάπερ οἱ Πυθαγόρειοι
λέγουσιν ὡς ὥσπερ εἰκὸς τὴν καὶ ἀφέξεις ἡγεμόνα, ὡς ἧκιστα δεῖν
δοκεῖν ἀδικεῖν· ἀδικία δὲ ἀνδρὸς αἴθυραξ συνουσίαι γίνομαι.
περὶ ὁμιλίας μὴ δεῖ σιδεῖσθαι· μηδὲ ἀπὸ τῶν ἀδυνατῶν
ἡσυχάζειν, ἀλλ' οὕτως ἐθίζειν ὡς τὰ καιρῶς ἔχειν παρόντος καὶ
μὴ παρόντος· ὧδε χεὶρ τὸ δὴ σιδοῦν· παρθενικὴν ἔταιρεῖν ἵνα ἡθικὰ
κεδνὰ διδάξῃς· αἰδήμονι οὐ τὴν τῶν ἡδῶν, ἧκιστα φιλικόν· πειθὼ κο
σμήσεως ὡς πρὸς ἔτη ἀλαζονευομένοις αἰσθήσεσι χαίρειν
ὅτως οὐ τὰ σώματα· ἢ διὰ τὴν κοσμήσεως, οὐδὲν διαφέ-
ρουσιν τῆς τῶν τραγῳδῶν ἐν τῇ σκηνῇ πρὸς ἀλλήλους ὁμι-
λίας· τῶν ἡμετέρων πρῶτον μὲν καὶ ἀναγκαιότατον, τὸ βέλ
τιστον καὶ ἡγεμονικώτατον· τοῦτο ἦν ἄνθρωπος· διὸ δεῖ πρῶ
τον δούλας παρασκευάζεσθαι τοὺς δούλους· δούλων δὲ δοῦλοι ἐσ-
τὸν ἐργάται· ἐπεὶ δ' ὁρῶμεν ὁπαί παιδεῖαι τινας
τοιάσδε τροὺς νέους, ἀναγκαῖον καὶ παρασκευασάμενον τρέφειν,
οἷς τὰ ἐλευθέρια τῶν ἔργων προσακτέον· ὁμιλία δὲ πρὸς δού
λους μὴ τοιαύτη εἶναι· καὶ τοῖς μὲν ἐλευθερίοις
τέροις, τιμῆς μεταδιδόναι· τοῖς δ' ἐργατάταις τροφῆς πλῆθος·
καὶ ἐπεὶ δὴ τοῦτο πάσης καὶ τοὺς ἐλευθέρους ὑβριστὰς ποιεῖ

τῶν δούλων

καρχηδόνιοι.

καὶ πολλὰ ἔθνη ἀφέχεται καὶ τῶν ἐλευθέρων, οἷον καρχηδόνιοι
ἐν Σικελίᾳ, φανερὸν ὅτι τούτου ἢ μηδὲν ἢ ὀλίγον μεταδοτέον.
ὄντων δὲ ξυνῶν· ἔργου καὶ κολάσεως καὶ τροφῆς· τὸ μὲν μὴ τὸ
κολάζεσθαι μὴ τὸ περιπέζεσθαι, τροφὴν δεῖ ἔχειν, ὕβρεως ἐμποιεῖ· τὸ δὲ
ἔργα μὲν ἔχειν καὶ κολάσεις, τροφὴν δὲ μή, βίαιον καὶ ἀδύνατον
μίαν ποιεῖ· λείπεται δὴ ἔργα παρέχειν καὶ ζοφὴν ἱκανήν, ἀντὶ
μίσθωμα γὰρ οὐχοῖόντι ἄρχειν· δούλῳ δὲ μισθὸς ζοφή· ὥστε περ ἂν
καὶ ἵππος ἄλλοις ὅτων μὴ γίνηται ἵππος βελτίοσι βέλτιον· μὴ δὲ
ἔθλαι ἢ ἀρετῆς καὶ κακίας, γίνονται χείρους, οὕτω καὶ περὶ
οἰκέτας· διόπερ δεῖ ποιεῖσθαι σκέψιν καὶ διανέμειν τινὰ καὶ αὐτοῖς
ἐναντίαν κατάξιαν ἑκάστοις· καὶ τροφὴν καὶ ἐσθῆτα· καὶ ἀργίαν· καὶ
κολάσεις· λόγῳ καὶ ἔργῳ μιμοῦντας τοὺς τῶν ἐλευθέρων δεσπό-
τας· ἐν φαρμάκου λόγῳ προσθεωροῦντας ὅτι ἡ ζοφὴ οὐ φάρμα
κον διὰ τὸ συνεχές· γίνοιτο δὲ ἂν εἰς τὰ ἔργα βέλτιστα· μήτε
δειλὰ· μήτε ἀνδρεῖα ἄγαν· ἀμφότερα γὰρ ἀδικοῦσι· καὶ γὰρ
οἱ ἄγαν δειλοὶ οὐχὶ πρᾶοί εἰσι· καὶ οἱ θυμοειδεῖς οὐκ ἄρχοι· χεῖ
δὲ καὶ τέλος ὡρίσθαι πᾶσι· δίκαιον γὰρ καὶ συμφέρον τοῖς ἐλευ-
θερίαν κεκτῆσθαι ἆθλον· βούλονται γὰρ πονεῖν, ὅταν μὲν ἆθλον· καὶ ὁ
χάνος ὠφελιμέρος· δεῖ δὲ καὶ ἐξομηρεύειν ταῖς τεκνοποιίαις·
καὶ μὴ κτᾶσθαι ὁμοεθνεῖς πολλούς· ὥσπερ καὶ ἐν ταῖς πόλεσι
καὶ τὰς θυσίας καὶ τὰς ἀπολαύσεις μᾶλλον τῶν δούλων ἐνε-
καποιεῖσθαι· ἢ τῶν ἐλευθέρων· πλείονα γὰρ ἔχουσιν οὗτοι ἅπερ
ἕνεκα τοιαῦτα νομίζονται· εἴδη δὲ τοῦ οἰκονόμου τέτταρα
τέτταρα τοῦ οἰκονόμου ἀναγκαῖα.
ἃ δεῖ ἔχειν περὶ τὰ χρήματα· καὶ γὰρ τὸ κτᾶσθαι δοκεῖ τὸν χρη
ματιστὴν εἶναι καὶ φυλάττειν· εἰ δὲ μή, οὐδὲν ὄφελος τοῦ κτᾶσθαι· ἔοικε γὰρ
ἡθμῷ ἀντλεῖν τοῦτ' ἔστιν· καὶ ὁ λεοσθμος τετραμμένος πόθος· ἔτι
δὲ καὶ εἶναι κοσμητικὸν τῶν ὑπαρχόντων· καὶ χρηστικὸν· τούτων
γὰρ ἕνεκα κἀκείνων δοκοῦμεν δεῖσθαι· διηρῆσθαι δὲ δεῖ τῶν κτημάτων
ἕκαστον· καὶ πλείω τὰ κάρπιμα εἶναι τῶν ἀκάρπων· καὶ τὰς
ἐργασίας οὕτω νενεμῆσθαι, ὅπως μὴ ἄμαχοι δυνήσωσιν ἅπαντες
πρὸς

πρὸς δὲ φυλακὴν ῥᾴστη τοῖς συμφέρῃ χρῆσθαι καὶ τοῖς λακωνικοῖς· καὶ ἡ ἀττικὴ δὲ οἰκονομία χρήσιμος· ἀποδιδόμενοι γὰρ ὠνοῦνται· καὶ ἡ τοῦ ταμίου θέσις οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς μικροῖς οἰκονομίαις· ὥσπερ καὶ δὴν ἦν ὁ τὰ πάντα τιτύχαι ἢ πάντα φορᾶν αὐτὸν· καὶ ὃ ἔλεγε δίων περὶ διονυσίου· οὐθεὶς γὰρ ἐᾷ μελεῖν τοῦ ὁμοίως τῶν ἀλλοτρίων καὶ τῶν οἰκείων, ὥστε ὅσα ἐν δέχεται διὰ τοῦτο ποιεῖσθαι χρὴ τὴν ἐπιμέλειαν· καὶ τὸ τοῦ πίρσου καὶ τὸ λίβυος ἀπόφθεγμα οὐκ ἔχει· ὁμοίως γὰρ ἐρωτηθεὶς· τί μάλιστα ἴσασιν παιδεύει, ὁ τοῦ δεσπότου ὀφθαλμὸς ἔφη· ὁδὲ λίβυς ἐρωτηθεὶς ποία κόπρος ἀρίστη, τὸ τοῦ δεσπότου ἴχνη ἔφη· ἐπισκεπέον οὖν τὰ μὴ αὐτόν· τὰ δὲ τὴν γυναῖκα, ὡς ἑκατέροις διαιρεῖται τὰ ἔργα τῆς οἰκονομίας· καὶ τοῦτο πρωτίστων ἐν μικραῖς οἰκονομίαις ὀλιγάκις· ἐν δὲ πολυανθρωπομωμέναις, πολλάκις· οὐ γὰρ οἷόν τε μὴ καλῶς ὑποβεβηκότος, καλῶς μεμεῖσθαι, οὔτε ὑπ' ἄλλων, οὔτε μὲν ἐπιστροπείας· ὡς ἀδύνατον μὴ ἐπιμελείᾳ δεσποτῶν, ἐπιμελεῖς εἶναι ταμίους ἐφεστῶτας· ἐπεὶ δὲ ταῦτα καὶ καλὰ πρὸς ἀρετὴν καὶ ὠφέλιμα πρὸς οἰκονομίαν, ἐγείρεσθαι χρὴ πρότερον δεσπότας οἰκετῶν, καὶ καθεύδειν ὕστερον καὶ μηδέποτε ἀφύλακτον οἰκίαν εἶναι, ὥσπερ πόλιν· ὅσα τε δεῖ ποιεῖν, μήτε νυκτὸς μήτε ἡμέρας ὡρισμένα· τὸ δὲ διανίσεσθαι νύκτωρ· τοῦτο γὰρ καὶ πρὸς ὑγίειαν καὶ οἰκονομίαν καὶ φιλόσοφον χρήσιμον· ἐν μὲν οὖν ταῖς μικραῖς κτήσεσιν ὁ ἀττικὸς ζόρος τῆς διαθέσεως τ ἐπικαρπίων χρήσιμος· ἐν δὲ ταῖς μεγάλαις· διαμεριθέντων καὶ τῶν πρὸς ἐνιαυτὸν ἢ τῶν κατὰ μῆνα διανεμομένων, ὁμοίως δὲ καὶ περὶ σκευῶν χρήσεως τῶν καθ' ἡμέραν, καὶ τῶν ὀλιγάκις, ταῦτα παραδοτέον τοῖς ἐφεστῶσιν, ἐπὶ τούτοις καὶ τὴν ἐπίσκεψιν αὐτῶν διά τινος χρόνου πρωτίστων· ἵνα μὴ λανθάνῃ τὸ σωζόμενον καὶ τὸ ἐλλεῖπον· οἰκίαν δὲ πρόσταξιν τὰ κτήματα τὰ ἀποβλέποντα καὶ κατασκευαστέον· καὶ πρὸς ὑγίειαν καὶ πρὸς εὐημερίαν αὐτῶν· λέγω δὲ

οἰκία

κτήματα μὲν, οἷον καρποῖς καὶ ἐσθῆτι ποία συμφέρει· καὶ τῶν καρπῶν ποῖα ξηροῖς καὶ ποῖα ὑγροῖς καὶ τῶν ἄλλων κτημάτων, ποῖα ἐμψύχοις καὶ ποῖα ἀψύχοις· καὶ δούλοις καὶ ἐλευθέροις καὶ γυναιξὶ καὶ ἀνδράσι· καὶ ξένοις καὶ αἰσοῖς· καὶ πρὸς ὠνημέραν δεῖ ἢ πρὸς ὑπέραν δεῖ εἶναι αὐτῶν μᾶλλον τοῦ θέρους, αὐτίκα μᾶλλον ἢ τοῦ χειμῶνος, εἶτα δ' ἀνηρίαυτα κατάκορρος οὖσα ἢ μὴ ἰσοφλατής· δοκεῖ ἢ καὶ ἐνταῦθα μεταλλαις οἰκονομίαις χρήσιμος εἶναι αὐτυρωρός, ὃς ἂν ἢ ἔχησος τῶν ἄλλων ἔργων, πρὸς σωτηρίαν τῶν εἰσφερομένων καὶ ἐκφερομένων· πρὸς δὲ χρησίαν δὲ σκευῶν, τὸ λακωνικόν· χρὴ γὰρ ἓν ἕκαστον ἐν τῇ αὐτοῦ χώρᾳ κεῖσθαι· οὕτω γὰρ ἂν ἕτοιμον ὂν οὐ ζητοῖτο.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ Β.

ΤΟΝ οἰκονομεῖν μέλλοντα πρῶτον μὲν τῶν τοιούτων οὓς ἂν πράγματ' ὠνῆται μὴ ἀπείρως ἔχειν καὶ τῇ φύσει ὑφυῆ εἶναι· καὶ τῇ προαιρέσει φιλόπονόν τε καὶ δίκαιον· ὅτι γὰρ ἂν ἀπῶν τούτων τῶν μερῶν πολλὰ διαμαρτήσεται περὶ τὰ πράγματα εἰκὸς ἐστιν· οἰκονομίας δὲ εἰσὶ τέτταρες ὡς ἐν τύπῳ λεχθῆναι· τοῦτο γὰρ ἄλλως εἰς τοῦρ ἐμφανισπούσας ὑρήσομεν, βασιλικήν· σατραπικήν· πολιτικήν· ἰδιωτικήν· τούτων δὲ μεγίστη μὲν καὶ ἁπλουστάτη ἡ βασιλική· ποικιλωτάτη δὲ ἧ ῥᾴστη ἡ πολιτική· ἐλαχίστη δὲ καὶ ποικιλωτάτη, ἡ ἰδιωτική· ἐστὶ κοινωνεῖν μὲν τὰ πολλὰ ἀλλήλοις ἀναγκαῖον ὄντων· ὅσα δὲ μάλιστα διαφέρει τῶν ἑκάστῃ συμβαίνει, ταῦτα ἐπισκεπτέον ἡμῖν ἐστί· πρῶτον μὲν τοίνυν τὴν βασιλικὴν ἰδωμεν· ἔστι δ' αὐτὴ δύναμις μία μὲν τὸ καθόλου· εἴδη δὲ ἔχουσα τέτταρα

περὶ

περὶ νόμισμα. περὶ τὰ ἐξαγώγιμα. περὶ τὰ εἰσαγώγιμα. περὶ
τὰ ἀναλώματα. τούτων δὲ ἕκαστον μὴν περὶ τὸ νόμισμα λέ
γω ποῖον καὶ πότε τίμιον ἢ ὠνιον ποιητέον. περὶ δὲ τὰ εἰσα
γώγιμα καὶ ἐξαγώγιμα. πότε καὶ τίνα παρὰ τῶν ξαξαπῶν
ἐν τῇ ταυτῇ ἐκλαβόντι αὐτῷ λυσιτελήσει διατίθεσθαι. περὶ δὲ
τὰ ἀναλώματα τίνα περιαιρετέον. καὶ πότε καὶ πρότερον δο
τέον νόμισμα εἰς πᾶσας δαπάνας, ἢ ἀπὸ τῶν νομίσματος ὠνίαι. δεύ
τερον δὲ τῶν ξαξαπικήν. ἔστι δὲ ταύτης εἴδη ἓξ τὰ προσόδων. ἀπὸ
γῆς. ἀπὸ τῶν ἐν τῇ χώρᾳ ἰδίων γινομένων. ἀπὸ ἐμπορίων. ἀπὸ
τελῶν, ἀπὸ βοσκημάτων, ἀπὸ τῶν ἄλλων. αὐτῶν δὲ τούτων
πρώτη μὲν καὶ κρατίστη ἀπὸ τῆς γῆς. αὕτη δέ ἐστιν ἥν οἱ μὲν
ἐκφόριον. οἱ δὲ δεκάτην προσαγορεύουσι. διττὰ δὲ ἀπὸ τῆς ἰδί
ας γινομένη, ἢ μὲν χρυσίον, ἢ δὲ ἀργύριον, ἢ δὲ χαλκὸν ἢ ὁπόσα δύνα
ται γίνεσθαι. ξίτη δὲ ἀπὸ τῶν ἐμπορείων. τετάρτη δὲ ἀπὸ τῆς γῆς
τῶν ἀγραίων τελῶν γινομένη. πέμπτη δὲ ἀπὸ τῶν βοσκημάτων ἐ-
πικαρπία τῶν δεκάτη καλουμένη. ἕκτη δὲ ἀπὸ τῶν ἄλλων, ἐ
πικεφάλαιόν τε καὶ χειρωναξίων προσαγορευομένη. ξίφου δὲ τῶν
πολιτικήν. ταύτης δὲ κρατίστη μὲν πρόσοδος ἡ ἀπὸ τῶν ἰδίων ἐν
τῇ χώρᾳ γινομένων. εἶτα ἀπὸ ἐμπορείων καὶ ἀγορῶν εἶτα, ἀπὸ
τῶν ἐγκυκλίων. τὸ παρὰ τοῦ δὲ ἀπὸ τελωνείου ἐστὶν ἀνώμαλος μὲν διὰ τὸ δεῖν μὴ πρὸς ἔνα σκοπὸν οἰκονο-
μεῖν. ἐλαχίστη δὲ διὰ τὸ καὶ τοὺς προσόδους καὶ τὰ ἀναλώματα
βραχέα εἶναι. αὐτῆς δὲ ταύτης κρατίστη μὲν πρόσοδος, ἡ ἀπὸ
τῆς γινομένη δευτέρα δὲ ἡ ἀπὸ τῶν ἄλλων ἐγκλημάτων ξίτη δὲ
ἡ ἀπὸ ἀργυρείου. χωρὶς δὲ τούτων ὁ παῖς μὲν ἐπικοινομεῖται
τοῖς οἰκονομίαις καὶ προσήκει σκοπεῖν αὐτὸ μὴ παρέργως.
μάλιστα δὲ ταύτη. τὸ τῶν ἀναλώματος, μὴ μείζω τῶν προσόδων
γίνεσθαι. ἐπεὶ τοίνυν τὰς διαιρέσεις εἰρήκαμεν, μετὰ τοῦτο πά
λιν νοητέον ἡμῖν ἁπάσας πείρᾳ περὶ ἑκάστου τῶν πραγμάτων μεθ' ἡμῶν πότε
πότερον δὲ πάντα ἀρτίως διελόμεθα. ἢ τὰ μέρη τούτων εἰ-

δωματὴν φέρμην ἐστί. χρύσις χρηστέον· μετὰ δὲ χρυσᾶν τῇ προσόδῳ δωρὴ τὸ παρέπαν ὀκεῖσι δοῦναι τοὶ δεῖσι ἡγεῖσθαι· ἢ μικραὶ μὲν ὄσαι, μείζους δὲ αἱ τίνες κατασκευασθῆναι· ἢ τὰ ἀναλωμάτων τῶν μὲν ἀναλωμάτων, τίνα τε καὶ πόσα πρέπει αἱρεθέντα ὅλα μηθὲν βλαφθῆ· τὰ μὲν δὴ περὶ τὰς οἰκονομίας τὴν τὰ μέρη τοῦ τούτων εἰρήκαμεν. ὅσαι δέ τινες τῶν πρότερον πεπραμένων εἰς πόρον χρημάτων ἢ τι χινικῶς τετιμώκασιν, ἃ ὑπολαμβάνομεν ἀξιόλογα αὐτὰ εἶναι, σωματοφύλακας μὲν. οὐδὲ τὰ τοιαῦτα τιμὴ ἰσοτέλειαν ἀρχεῖον ὑπολαμβάνομεν εἶναι· ὅστις γὰρ ὅτι τούτων ἐφαρμόσει γῆς ὅσα αὐτὰ τὸς πραγματεύηται. Κύψελος ὀκοελίνθιος, ἀξιάμενος τῷ δὴ ἐπὶ κύριος γένηται τῆς πόλεως, τὰ ὄντα κοελινθίοις πάντα ἀνεθήσειν, ἐκέλευσεν αὐτοὺς ἀπογράψασθαι· ἀπογραψαμένων δὲ τούτων, τὸ δέκατον μέρος παρ' ἑκάστου ἔλαβε· τοῖς δὲ λοιποῖς ἐκέλευσεν ἐργάζεσθαι· ὡς ἐλθόντος δὲ τοῦ ἐνιαυτοῦ, τὸ αὐτὸ ἐποίησεν· ὥστε τὸ σωζόμενον εἰς δέκα ἔτη, κεῖνόν τε ἄπαντα ἔχειν ἅπερ αὐτὸς ἔρωσε· τύραννος ἐγένετο. Λύγδαμις μὲν ἄξιος ἐκβαλὼν φυτὰ δαιδαλεπεσθὴ τὰ κτήματα αὐτοῦ οὐθεὶς ἠθέλησεν, ἀλλ' ἢ βραχὺς ἀγοράζειν, αὐτοῖς τοῖς φυτοῖσιν ἀπέδοτο· τὰ τιμαθήματα ὅσα ἦν αὐτῷ ἐν τοῖσιν ἐργαστηρίοις ἡμίεργα ἀνακείμενα ἐπώλει· τοῖς τε φυτοῖς, καὶ τῶν ἄλλων ᾧ βουλόμενος. ὥστε τὸ πεποιηκέναι τὸ τοῦ πρίαμεν ὄνομα. Βυζάντιοι δὲ δεδημευμένων χρημάτων τὰ τιμήματα δημόσια ἀπέδοντο· τὰ μὲν καρπίμαχρόνον τινά· τὰ δὲ ἄκαρπα ἐνιαύσια· τὰ τιθασώτικα καὶ τὰ τοῦ παξιώτικα ὡσαύτως καὶ ὅσα ἐν χωρίοις ἰδιωτικοῖς ἦν· ὧν δὴ τὰ μὲν ἦν τὰ ἄλλοκτήμα· τοῖς δὲ θιασώταις ἕτερα τὰ δημόσια, ὅσα ἦν περὶ γυμνάσιον, ἢ περὶ ἀγορὰν ἢ τὸν λιμένα· τούς τε τόπους τοὺς ἀφωρισμένους ἐν οἷς ἐπώλει τις τὰ, καὶ τῆς θαλάττης τὴν ἁλείαν· ἐν τῶν ἁλῶν ἁλοπωλίαν· τὰ τε ἐργαζομένων θαυμαστῶν· ἁμαυτῶν ἢ φαρμακοπωλῶν ἃ τ' αὖ ἐν τριοντοξόανων· ξύλινον

μέρος

μέρος τοῦ ἐρεταξομβρίου ἀποτελεῖν ἐτάξαν. τῶν τινομισμάτων τὴν καταλαγὴν ἀπέδομρμιᾶξα πίζη. ἑτέρῳ δ' ἀκῆν οὐθενὶ οὔτε ἀποδόσθαι ἑτέρῳ ὅτε πρίασθαι παρ' ἑτέρου. εἰ δὲ μὴ, στέρησις ἦν. οὗτος δὲ νόμος οὐ τοῖς μὴ εἶναι πολίτας ὅσ' ἂν μὴ ὀβολῶν ἀμφοτέρων ἓξ χρημάτων δεηθέντες, ἐψηφίσαν τὸν ἐξενὸς ὄντα αὐτοῦ καταβαλόντα μνᾶς τριάκοντα εἶναι πολίτην. ἐνίοτε δὲ καὶ ὁμοίως οἱ καὶ ἀποροῦντες χρημάτων, καὶ τὸ σῶμα τὰ ὅλα ἀπὸ τοῦ ἐκτοῦ πόντου χρόνου δὲ ὁμοίως τῶν ἐμπόρων ἀπαγαγόντων ἐτέλουν αὐτοῖς τόκους ἐπιδεκάτους. τοῖς δὲ νόμοις τὸ ἔταξαν χωρὶς τῆς τιμῆς διδόναι τὸ ἐπιδέκατον. μετοίκων δέ τινων ἐπιδεδανεικότων ἐπὶ κτήμασιν ἀκινήτοις αὐτοῖς ἐκτίσεως, ἐψηφίσαντο τὸ ξίτον μέρος εἰσφέρον τὸν τοῦ δανείου τὸν βουλόμενον κυρίως ἔχειν τὸ κτῆμα. Ἱππώνικος ὁ Ἀθηναῖος τὰ ὑπερέχοντα τῶν ὑπερῳῶν εἰς τὰς δημοσίας ὁδοὺς καὶ τοὺς ἀναβαθμοὺς. καὶ τὰ προφράγματα τὰς θύρας τὰς ἀνοιγομένας ἔξω ἐπώλησεν. ὧν οὖν τοῦτον ὧν ἦν τὰ κτήματα. καὶ συνελέγη χρήματα οὕτως συχνά. ἐνόμισμα τὸ ὂν Ἀθηναίοις ἀδόκιμον ἐπρίσε. τάξας δὲ τιμὴν ἐκέλευσε πρὸς αὐτὸν ἀνακομίζειν. συνελθόντων δὲ ἐπὶ τῷ κόψαι ἕτερον χαρακτῆρα, ἐξέδωκε τὸ αὐτὸ ἀργύριον. ὅσοι τε ξυνῆραρχεῖν ἢ φυλαρχεῖν, ἢ χορηγεῖν ἤτινα εἰσὶ τῶν λειτουργιῶν τοιαύτην μέλουσα παρεῖν, τίμημα τάξας μέτριον, ἐκέλευσε τὸν βουλόμενον ἀποτίσαντα τοῦτο, ἐγγράφεσθαι εἰς τοὺς λειτουργικούς. τῇ τε ἱερείᾳ τῆς Ἀθηνᾶς τῆς ἐν ἀκροπόλει ὑπερθανόντ. Φέρφυ χοίνικα κριθῶν καὶ πυρῶν ἑτέραν καὶ ὀβολὸν καὶ ὅτω αὐτῶν δαίσιον γίνεται τὸ αὐτὸ τρυ. Ἀθηναῖοι δὲ οἰκοῦντες διόμενοι χημάτων εἰς τὸν πόλεμον, ἀπογράψαθαι ἅπασι συνέταξαν τὰς οὐσίας μὴ ἀθρόας εἰς τὸν αὐτοῦ δῆμον ἕκαστον, ἀλλὰ κτῆμα ἐν ᾧ τόπῳ ἕκαστον εἴη. ἵνα οἱ σῖται δύνωνται ὑποτιμᾶσθαι. οὕτω δὲ μὴ ἦν κτῆμα

μηθέν, τὸ σῶμα δημοσίᾳ τιμήσασθαι. ἀπὸ τούτων οὖν εἰσέφερον τὸ ἐπιγραφὲν ἕκαστος σῶον τῇ πόλει. Ἀντιοχεῖς δὲ δεηθέντες τῆς πόλεως χρημάτων, εὐθυμέρως λαμπρῶς ἄγειν δοκοῦσι καὶ οἷς ἄλλα τε πολλὰ αὐτοῖς συνεξεμισθοῦν ἐξ ἐμισθοῦ τοῦ παρασκευάζοντες, καὶ ἱερεῖα πολυτελῆ, ὑπὸ γοῦν δὲ οὔσης ταύτης τῆς ἑορτῆς, ἔπεισαν αὐτοὺς τῷ μὲν δημοσίᾳ ξαθῆναι εἰς νέωτα ἀποδόσειν δισχιλίας. ταῦτα δὲ συμπαίζοντες ἀπέδοσαν. συμελέγη οὖν αὐτοῖς χρήματα οὐκ ὀλίγα πρὸς τὴν χρείαν. Λακεδαιμόνιοι δὲ πρὸς δεκίμων οὐσῶν ξυήρων πολλῶν πρὸς αὐτοὺς ὄντας μεδίμνου πρὸς ἀλφίτων τριακοσίαις ἀγοραίοις πωλεῖν ἑξακοσίαις καὶ τοῦ ἐλαίου τὸν χοᾶ ὀγδοήκοντα δραχμῶν τὴν ἄρουραν καὶ ξυλοβολεῖν. τοῦτο μὲν οὖν καὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως· τῷ μὲν γὰρ ἀρχαίᾳ πόλει ἐλάμβανεν οἰδίδωτας· τὸ δὲ πλέον ἡ πόλις· καὶ ὑπόρησε χρημάτων. Ἡρακλεῶται πέμψαντες ναῦς τριακοσίας ἐπὶ τοὺς ἐμβολοφόρους αὐτῶν ἐμπόρους ὠνήσασθαι πάντα ἢ τὸν οἶνον πάντα ἢ τὸ ἔλαιον ἢ τὸν οἶνον· καὶ τῷ ἄλλῳ ἀγορᾷ· χρόνου δὲ ἴσου μηνὸς ἐγένετο ἀποδόσειν τῷ τριμήνῳ, ὡς τῇδε ἐμπόροις καλῶς εἶχε μηκοτυλίζειν, ἀλλ' ἀθρόας τὰς φορτίας πιπράσθαι. ἐκεῖνοι τε δόντες δάνειον, οὐ μισθὸν παρῆγον, ἀλλὰ τῷ ἀγορᾷ ἐνόλισαν ἀνδράσι τριακοσίοις ἐφ' ἑκάστῃ νεῷ. ἀφικομένων δὲ ὡς τὸν πλεμίαν αὐτῶν, ἠγόραζον οἷς ἅπασι τῶν παρὰ τούτων ἅπαντα πρότερον συνελέγη ἀργύριον ἐδίδοσαν οἷς ἀπηγοὶ πάλιν τὸν μισθόν. ὥστε συνέβαινε τὸ τὸ ἀργύριον δίδοσθαι ἕως εἰς οἶκον ἀπῆλθον. Λακεδαιμόνιοι δὲ μισθίων τῶν χρημάτων αὐτοῖς εἰς τὸν κάθοδον δοῦναι, ἐψηφίσαντο μίαν ἡμέραν καὶ αὐτοὺς μὴ τοὺς οἰκέτας μὴ τὰ ὑποζύγια νικῶσαι. ὅσον δὲ ἕδαφος ἕκαστος, τοσοῦτον δοῦναι ἀργυρίου ἑκατὸν μνᾶς ἕκαστος Καρχηδόνιοι δὲ ξένων ζητήσαντες λεισυχῶν παρὰ τοῖς πολεμίων, ὀφείλοντες αὐτοῖς μισθὸν

οὐκ ἐ

οὐκ ἠδίω ἀμ τὸ διαλῦσαι. αὐτὴ γὰρ ἀλλαν οὖν, εἴτις τῶν πολιτῶν ἤμε
τοίκων, σύλαν ἔχει κατὰ πόλεως ἢ ἰδιώτου, ἢ βούλεται λα-
βεῖν, ἀπογράψασθαι. ἀπογραφὰς μὲν οὖν συχνῶν, τὰ πολοῖα
τὰ πολέονται εἰς τὸν πόρτον ἐσύλων μετὰ προφάσεως ὠλόγου.
ἔταξε δὲ χρόνον, ἐν ᾧ λόγον ὑπὲρ αὐτῶν ἔφασαν τριήσεσθαι. συλ
λεγθέντων δὲ χημάτων συχνῶν, τοὺς μὲν πρατιώτας ἀπήλ
λαξαν. ὑπὲρ δὲ τῶν συλῶν διεδικάσαντο. τοῖς δὲ μὴ δικαίως συ
ληθεῖσιν, ἡ πόλις ἀπὸ τ προσόδων ἀπεδίδου. Κυζικηνοὶ δὲ πα-
σιάσαντες πρὸς ἀλλήλους ἐπικρατήσαντος τοῦ δήμου. τῶν δὲ
πλουσίων σεσωφλημμένων, ὀφείλοντες χήματα πρατιώτας
ἐψηφίσαντο μὴ θανατῶσαι τοὺς σεσωφλημμένους, ἀλλὰ χήμα
τα πράξαμένους φυτεδίωσαι. Χῖοι δὲ νόμου ὄντος αὐτοῖς ἀ-
πογράφεσθαι τὰ χρέα εἰς τὸ δημόσιον, διενθέντες χημάτων,
ἐψηφίσαντο τοὺς ὀφείλοντας μὲν ἀποδοῦναι τῇ πόλει τὰ
ἀνῳφα. τῷ δὲ πόλιν ἐκ τῶν προσόδων τοὺς τόκους τοῖς δεδα
νεικόσι καταφέρειν. ἕως οὗ καὶ τὸ ἀρχαῖον ὑπορήσωσι
Μαύσωλος Καρείας τύραννος ἔπεμπον τὸν βασιλέως πρὸς αὐ
τὸν ἐπὶ τοῦ τοὺς φόρους δοῦναι, σῶν ἀπαγὼν τοὺς ὑπορεωτά-
τους τῆς χώρας. ἔλεγεν ὅτι ὁ βασιλεὺς, αἰτεῖ τοὺς φόρους. αὐ-
τὸς δὲ οὐκ ἀπορεῖται. κατασκευασοὶ δ' ἄνδρες αὐτῷ ὑθέως ἐ
πιπλέομ τὸ ὅσον εἰσοίσει ἕκαστοι. τούτων δὲ τοῦτο πραξαν-
των, οἱ μὲν πρώτεροι, τὰ μὲν αὐτὸν μόνον οἱ τὸ δὲ φόβου μὴν οἱ πολ
λῷ τάτων πλείω ἐπιπλέοντες. πλεῖ σίφερ. πάλιν δὲ ἐνθεὶς χημά
των, ἐξεκλησιάσας τοῖς μυλασεῦσιν ἔλεγεν, ὅτι μὴ ξὸ πολις
οὖσα ἡ πόλις αὐτοῦ τὰ τείχεός ἐστιν. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπ' αὐ-
τὸν στρατεύει. ἐκέλευσεν οὖν τοὺς μυλασεῖς φέρειν ἕκαστον ὅτι
πλεῖστα χήματα, φάσκων αὐτοὺς τοῖς νῦν εἰσιμεχθεῖ-
σιν αὖ τὰ λοιπὰ σώζειν. εἰσῆνε χθέντων δὲ πολλῶν, τὰ μὲν χήματα
εἶχε· τὸ δὲ τεῖχος οὐκ ἔφη τὸν θεὸν ἐν τῷ παρόντι οἰκοδομεῖν.
Κόμβδελος Μαυσώλου ὑπαρχος ὁ πάτριδα παρωμμένω αὐτῷ

διὰ τὴν χώρας, προσενέγκοι τὸ πρόβαρυ ἢ μόχθον, ἀπογραφὰ
μενος τὸν δρόμον καὶ τὸν χρόνον, ἀπαστάντα εἰς οἶκον, ἐκέλευσε
τρέφειν ἕως αὖ ἐπανέλθοι. ὅτε δὲ δοκοίη χρόνοι ἱκανοὶ εἶναι,
αὖ τότε τὸ ζαφὲν καὶ τὼ ἐπὶ καρπίαν λογισάμενος ἀπῄτει.
ἤ τι δένδρων τὰ ὑπερέχοντα ἢ πίπτοντα εἰς τοὺς ὁδοὺς τὰς
βασιλικὰς ἐπώλει τὰς ἐπὶ καρπίας. τῶν δὲ γραπτῶν τὸ τί στε
λοῦτο εἰς διαπύλιον ἐπώλει δραχμὴ τοῦ σώματος. ἅμα
οὖν ἐνταῦθα καὶ ἀργύριον ἐλάμβανεν. ἅμα τε οἱ ἡγεμόνες οὐ-
παρεκρούοντο αὐτόν. ὅτε τι τιλοῦτο εἰς γραπτῶν τὸ τί στε
λοῦτο ὁρῶν ἀγανακτοῦντας τὸ τείχωμα φέρειν, ἔφησε χρή
ματα παῖκειν παρὰ βασιλέως, κόμας ἀποστεῖλαι εἰς πρόσ κό-
μια προστιτόχθαι οὖν αὐτῷ ὑπὸ μαυσώλου ἀποικεῖραι αὐ
τούς. ἔφησεν οὖν εἰβούλοντο ἐπικεφάλαιον τακὴν δοῦναι
μεταπέμψασθαι ἐκ τῆς ἐλάδος κόμην. οἱδὲ ἀσμένως ἔδοσαν
ὅ τε τει. καὶ σωιλέγη χρήματα πολλὰ ἀπὸ πολλοῦ ὄχλου. Ἀ-
ριστοτέλης ῥόδιος ἄρχων φωκέας ἀπορῶν χρημάτων, ὁρῶν
χάσεις οὔσας δύο τῶν φωκέων, λόγους ἐποιήσατο πρὸς τὴν
τύραν χάσιν ἐν ἀπορρήτοις φάσκων αὐτῷ δεδόναι χρήματα τοὺς
ἑτέρους, ἐφ᾽ ᾧ αὐτοῖς τὰ πράγματα ἐγκλῖναι. αὐτὸς δ᾽ μᾶλ-
βουλεύεσθαι παρὰ τούτων λαβεῖν. καὶ τὰ περὶ τὸν πόλιν ῥυ
τοὺς δοικεῖν παραδοῦναι. ἀκούσαντες δ᾽ ταῦτα ὠθέως τὰ χή-
ματα οἱ παρόντες ὅσα ἐκέλευσεν ἔδωκαν. οἷς δ᾽ ἑτέροις πᾶ
σιν ἔδειξεν ἀ εἰληφὼς εἴη παρὰ τῶν ἑτέρων. οἱδὲ ἃ αὐτοὶ ἔδο-
σαν οὐκ ἐλάττω. λαβὼν δ᾽ παρ᾽ ἀμφοτέρων κατήλαξεν αὐτοὺς
πρὸς ἀλλήλους. τοῖς τε πολίταις καὶ τοῖς ὧν ὅσας δίκας πολλὰς
ἢ μεγάλας ἐκπλοῦ χρόνου ἀδικίας, φυγὴ διὰ πολέμου δικα-
σθέντων καθίσας, προεῖπεν ὅσοι αὖ μὴ δικάσωνται. νόμου δ᾽ ἐθη-
κε μηκέτι εἶναι ὑπὲρ τῶν προτέρων ἐγκλημάτων κρίσεις. ὅτε
δὴ παρὰ βόλου πολλῶν δικῶν ἢ τοῖς ἐγκλήτους μετ᾽ ἔστιν
οι ἐφαῦτὸν ποιόμενος ἢ παρ᾽ ἑκατέρων δι᾽ ἑτέρων λαμβάνων

σωνήτας

σωκήσειν οὐκ ὀλίγα χρήματα· Κλαζομενίοι δ' ἔνσιτο δεόμενοι χρημάτων ἀπροῦντες, ἐψηφίσαντο τοῖς ἐλαιόνεσι τοῖς ἰδίωις δανείσασι τὴν πόλιν τόκον· γίνεται δὲ πλοῦτος ὁ καρπὸς ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν· δανεισάντων δὲ μισθωσάμενοι πλοῖα ἀπῆγεν εἰς τὰς ἐμπορίας ὅθεν αὐτοῖς ἥκεστος ὑπεθήκατο μνᾶς τῆς ἐλαίας τιμῆς τοὺς ἐλαιόνας ἀφείλοντες στρατιώτας μισθὸν εἴκοσι τάλαντα ἢ δὲ νάμοι, χρέον ἔφερον τοῖς ἡγεμόσι τὰ πάρα τάλαντα τοῦ ἐνιαυτοῦ· ἐπεὶ δὲ τὰ μὲν ἀρχαῖα ἀπέκοπτον ὀθεν, ἀεὶ δὲ μᾶλλον ἐδαπάνων, νόμισμα ἐκόψαντο δηρᾶν εἰς ἀργυρίου λόγον, εἴκοσι τάλαντων· εἶτα δίδοντες τοῖς ὑπηρέταις τοῖς ἐν τῇ πόλει κατὰ λόγον ἑκάστῳ παρ' ἐκείνων ἔλαβον ἴσον· οἵτινες ἴδιῶται εἶχον εἰς τὰς καθ' ἡμέραν χρείας ἀναλίσκειν ἡ πόλις τοῦ χρέους ἀπηλλάγη· δίδοντες δὲ ἐκ τῶν προσόδων ἐκείνοις τόκον τε τόκου καὶ φέρον αἰεὶ διαιροῦντες ἑκάστῳ πρὸς μέρος διέδοσαν· τοὺς δὲ σιδηρᾶς ἐκόμιζον ὀφλισκανοὶ ὑπεθέντες χρημάτων, νόμισμα ὄντος αὐτοῖς σίδηρος μὴ ἐξάγεσθαι λιμῶντος λαοῖς, ἐκείνοις δὲ ὑπάρχοντος σίτου πολλοῦ, ἐψηφίσαντο τῇ πόλει παραδοῦναι τοὺς ἰδιώτας τὸν σίδηρον· τῆς τετραχαλκοῦς τιμῆς ὑπολαμβάνον ἕκαστον ἑνιαυτοῦ ξοφλεῖν· εἶτα ὀξαλφλεῖν ἔδωκαν τῷ βαλομένῳ, τάξαντες τιμὴν ἣν ἐδόκει καλῶς ἔχειν αὐτοῖς· ἀδυνατοῦντες δὲ διασεισασμὸν τῆς χώρας ἀργαλέου λαοῦ, μὴ τὰ μερίκων ἀπροϊκ λαῶν αὐτοῖς ὁδὸν διαλέξαι ἐπὶ τὸ φέλλιν, ἐψηφίσαντο τὸν βαλόμενον τοῖς γεωργοῖς δανείζειν ὡς ἐριτεύσοντας, ὡς πρώτοις αὐτοῖς ἐσομένης τῆς κομιδῆς ἐκ τοῦ καρποῦ· τοῖς δὲ ἄλλοις ἐκ τῶν λειπομένων· ἐφέσιοι σιθέντες χρημάτων, νόμον ἔθεντο μὴ φορεῖν χρυσὸν τὰς γυναῖκας, ὅσον δεινῶ ἔχουσι δανεῖσαι τῇ πόλει· τῶν τεκόντων τὸν ἐν τῷ νεῷ τάξαντες ἀργύριον ὃ δεῖ καταβαλεῖν, εἴων ἐπιγράφεσθαι τὸ ὄνομα τοῦ δόντος ἀργύριον ὡς ἀνατιθεικόρις· διονύσιος συρακουσίοις βουλόμενος χρήματα συναγεῖραι ἐκκλησίαν ποιήσας ἔφησεν ἐωρακέναι τὴν δήμητρα· καὶ

μελλούσην τὸν τῶν γυναικῶν κόσμον εἰς τὸ ἱερὸν ἀφικνεῖσθαι· αὐτὸς
μὲν οὖν τῶν παρ' αὐτῷ γυναικῶν τὸν κόσμον φύρ περι κενάσας
ἀξίου δὲ καὶ τοὺς ἄλλους μήτε μνίμας παρὰ τῆς θεοῦ χρήσασ-
τον δὲ μὴ τοῦτο ποιήσαντα, ἔνοχον ἔφησεν ἱεροσυλίας ἔσεσθαι·
ἀνενεγκάντων δ' ἅπαντων ἃ εἶχον δικαίως τῷ θεῷ καὶ δι' ἐκεῖνον
θύσας τῇ θεῷ, τὸν κόσμον ἀπηνέγκατο, ὡς παρὰ τῆς θεοῦ
δεδασμένος. προελθόντος δὲ χρόνου τὴν γυναικῶν πάλιν
φορουσῶν, ἐκέλευσε τῷ βουλομένῳ χρυσοφορεῖν, τάγματα
ἀναθεῖναι ἐν τῷ ἱερῷ· ξυνήρεσε δ' αὐτῷ καὶ τοῦτο μέλλων, ἡδεῖ-
ται δήσοι τὸ χρημάτων· ἐκκλησίαν οὖν συναγαγών, ἔφη πάλιν
αὐτῷ τὴν προδίδοσθαι εἰς ἣν δεῖσθαι χρημάτων· ἀξίου τοιαῦτα
πρὸς πολίτας εἰσενέγκαι δύο σατῆρας ἕκαστον· οἱ δ' εἰσήνεγκαν·
ἀναλισκῶν δ' ἐν ἓξ ἢ ἑπτὰ ἡμέρας ὡς ἡμαρτηκὼς τῆς πράξεως,
ἐπαινέσας αὖ πρὸς, ἀπέδωκεν ἑκάστῳ ὃ εἰσήνεγκαν· πρίασας δὲ
τοῦτο ἀνεκτήσατο τοὺς πολίτας· εἶτα πάλιν οἱόμενοι ἀπο-
λήψεσθαι εἰσήνεγκαν· ὁ δὲ λαβὼν εἶχεν εἰς τὸν ναυπηγίαν· οὐκ
οὐ πρῶν δὲ ἀργυρίου, νόμισμα ἐκ φύσεως πυρίνεον σωναγαγὼν
ἐκκλησίαν, πρὸς τοῦτο ἐκέλευσεν· οἱ δ' ἐ
ψηφίσαντο καὶ μυρίοι ἕκαστος ἂν εἴλετο ἔχειν ὡς ἀργυ-
ρᾶν, ἀλλὰ μὴ καπίτειον· πάλιν τε δεηθεὶς χρημάτων, ἀξίου τοὺς
πολίτας εἰσενεγκεῖν αὖ τῷ· οἱ δ' οὐκ ἔφασαν ἔχειν· ἐξενέγκας
δ' ὁ τὸ σκεῦος τὸ παρ' αὐτοῦ, ἐπωλεῖτο δι' ἀγορᾶς· τοῦτο πρίων
ἀστραζόντων τῶν συρακοσίων, ἀπεγράφετο τί ἕκαστος ἀργυ-
σεῖον· ἐπεὶ δὲ τὴν τιμὴν κατέβαλον, ἐκέλευσε τὸ σκεῦος ἀνα
φέρειν ἕκαστον ὁποῦ ἠγόρασε· τῶν δὲ πολιτῶν διὰ τὰς εἰς φορὰς ὀξε-
φόντων βοσκήματα, εἰδὼς ὅτι ἱκανὰ ἦν αὐτῷ πρόσφορα· τοῦ-
τους δὴ μύριτησαμένους ἀτελεῖς ἐσεσθαι· πολλῶν δὲ ταχὺ πεσα
μένων πολλὰ βοσκήματα ὡς ἀτελῆ ἐξόντων, ἐν καιρῷ τὸ εἶναι
τιμήσασθαι κελεύσας, ἐπώλει τέλη· οἱ δὲ πολῖται ἀναινακτήσαν
τες ἐπὶ τῷ ἐξηπατῆσθαι, σφάζοντες ἐπώλουν, ὡς δὲ πρὸς τοῦ-
το

ἔταξε

ἐταξε σφάζεσθαι ὅσα δὲ ἐν τῇ ἡμέρᾳ. οἱ δὲ παλινιερόβυται ἐρίφους ὃς δὲ ἀπειθῶν λυμηνύφῃ. πάλιν δὲ νενθεὶς χρημάτων ἐκέλευσεν ἀπογράφεσθαι χρήματα πρὸς αὐτὸν ὅσοι οἶκοι εἰσὶν ὀρφανικοὶ. ἀπογραφομένων δὲ ἄλλων τὰ τούτων χρήματα ἀπεχρᾶτο ἕως ἕκαστος εἰς ἡλικίαν ἔλθοι. ἔνιοί τε καταλιπὼν ἐκκλησίαν συναγηγοὶ εἶεν. διότι δικαίως μοὶ αὖ ἐξανδραποδίζῃ νῦν αὖ τοῦτο τοῦ νῦν μοί ποτε εἰς τὸν πόλεμον αἴνλω μοί χρήματα κομισάμενος καὶ ὑπὲρ ἑκάστου σώματος ξεῖς μνᾶς, ἀφίσειν αὖ τούς. οἱδὲ ῥήτορες ὅσα πρὸ τοῦ αὖ τοῖς ἀπηκεκρυμμένα ἐμφανῆ ἐποίουν. καὶ οἱ ἄλλοι πρὸς παρὰ τῶν ξένων δανειζόμενοι ἐπέλευσαν ἃ ἐκέλευε χρήματα. λαβὼν δὲ ταῦτα παρ' αὖτῶν, τί ποιήσομεν πάντα οὐδὲν ἧττον ἀπέδοτο, τί ποιοῦν ἀπηκεκρυμμένα ἐμφανῆ, ἅπαντα ἔλαβε, δανεισάμενος παρὰ τῶν πολιτῶν χρήματα ἀπέπεμψε, ὃς ἀπήτουν αὐτὸν, ἐκέλευσεν ἀναφέρειν ὅσου ἔχοι τις ἀργύριον πρὸς αὐτόν. εἰδὲ μὴ, θάνατον ἔταξε τὸ ἐπιτίμιον. ἀνενεχθέντος δὲ τοῦ ἀργυρίου, ἐπικόψας χαρακτῆρα ἐξέδωκε τῶν δραχμῶν δύο δυναμένων δραχμάς. ἡ τό, τι φίλον μόνον πρότερον ἀνήρει καὶ πρὸς αὐτὸν, εἰς τυραννίαν τὴν πολιτείαν μετασκευάσας καθ' ἑκάστην, ἔλαβεν ἐκ τοῦ τῆς λευκοθέας ἱεροῦ, χρυσίον τε καὶ ἀργύριον πολὺ καὶ τὸν ἄλλον κόσμον οὐκ ὀλίγον. εἰδὼς δὲ ὅτι καὶ οἰνοῦν τινες πολλὰ ἔχουσι, κήρυγμα ἐποίησε τὰ ἡμίσεα ὧν ἔχει ἕκαστος ἀναφέρειν πρὸς αὐτόν. τὰ δ' ἡμίσεα ἔχειν τὸν λαβόντα. ζημίαν δὲ μὴ ἀνενέγκαντι θάνατον ἔταξε τὸ ἐπιτίμιον. ὑπολαβόντες οἰνοῦν τινες ἀνενεγκόντες τὰ ἡμίσεα τὸ καταλοιπὸν ἔχειν ἀδεῶς, ἀνήνεγκαν. ὁ δὲ πείσας ἐκείνους λαβεῖν, ἐκέλευσε πάλιν τὰ ἡμίσεα ἀναφέρειν. Μιλησίοις δὲ τὰ μὲν ἀποτελεσθέντα καὶ τὰ ἄλλα τέλη αὐτοῖς πρόσοδα ῥιζώματα ἐχρῶντο εἰς διοίκησιν τῆς πόλεως. τὰ δὲ ἀποτῆς τῆς οἰκίας τέλη, ὅκ ἔπραττον ἀλλ' ἀνέγραφον τοὺς ἔχοντας

ὁπόταν δὲ δυνθεῖεν χρημάτων ἀποδόσιν ὀφείλοντες· ἐκέρδαινον οὖν τὸν παρελθόντα χρόνον ἀγόμενοι τοῖς χρήμασιν ἀποκεχρημένοι· πολεμοῦντες πρὸς ὀλυνθίους καὶ δι' ὁμήρων χρημάτων· ὄντων οὖν τοῖς ἀνδραποδώδεσιν ἐψηφίσαντο καταλφῆρ μῶν ἑνὶ ἑκάστῳ θήλεος καὶ ἄρρενος, τὰ ἄλλα ἀποδόσθαι τὴν πόλιν, ὡς ἐκδανεῖσαι τοὺς ἰδιώτας χρήμασι. Καλλίστρατος ἐν Μακεδονίᾳ ὠνεῖσθαι τοῦ ἑλληνικοῦ τὸν ἄνδρα ἐπὶ δραχμαῖς εἴκοσι ταλάντων ἐποίησεν ὑπάρχειν τὸ δικαίωμα· καὶ τοῦτον γὰρ ὠνοῦντο τοὺς ὑπερωρίους αἰεὶ διὰ τὸ δεῖν τοὺς λαντιαίους καθίστασθαι τοὺς ἐγγύους τῶν εἴκοσι ταλάντων· προεκήρυξεν οὖν εἶναι τὸν βουλόμενον, καὶ τοὺς ἐγγύους καθίστασθαι τοῦ τρίτου μέρους καὶ καθ' ὅσον ἑκάστοις δοκεῖ καὶ πείθεται. Τιμόθεος Ἀθηναῖος πολεμῶν πρὸς ὀλυνθίους καὶ ἀπορούμενος ἀργυρίου, κόψας χαλκοῦν δραχμὴν τοῖς στρατιώταις· ὅταν ἀκτοῦντων δὲ τῶν στρατιωτῶν ἔφη αὐτοῖς τοὺς ἐμπόρους τε καὶ καπήλους ἅπαντας οὕτως ἀπολύσειν· τοῖς δὲ μὴ πρόσειπεν οὐ μὴ λάβῃ χαλκοῦν, τοῦτον πάλιν ἀγοράζειν τὰ τῆς χώρας ὠνία· καὶ τὰ ἐκ τῶν λειῶν ἀγάλματα· ὃς δ' ἂν πάλιν λειφθῇ αὐτῆς χαλκοῦς πρὸς αὐτὸν ἀναφέροντας ἀργύριον λαμβάνειν· πάλιν κύρων δὲ πολεμῶν καὶ ἀπόρως διακειμένων, καὶ τῶν στρατιωτῶν αἰτούντων τοὺς μισθοὺς καὶ ἀπειθούντων αὐτῷ, ἦ πρὸς τοὺς ἐναντίους φασκόντων ἀποπροΐεσθαι, ἐκκλησίαν συναγαγὼν ἔφησεν οὐδὲν μᾶλλον διὰ τοὺς πολεμίους παραχρῆμα αὐτῷ ἀργύριον, ἐπεὶ τοσοῦτον εἶναι πάλιν αὐτὸν ὑπόλειαν, ὥστε τὴν προσοφειλομένην ξυμμοσιταρκίαν, δώσειν αὐτοῖς ἀποδόναι· οἱ δὲ ὑπολαβόντες οὐκ ἂν ποτε πρόσθεν τοσοῦτον χρήματον τὸν Τιμόθεον αὐτοῖς, εἰ μὴ τῇ ἀληθείᾳ προσδόκιμα ἦν τὰ χρήματα πρὸς αὐτὸν, ἠσυχίαν εἶχον ὑπέρτιμοι σθῶν, ἕως ἐκεῖνο ὠκήσαν ἐβούλετο· σάμον ἑλὼν πολιορκῶν τοὺς καρποὺς ἦ τοὺ

τὰ ἐπὶ τῶν ἀγρῶν ἀπιδύτα οἱ τοῖς τοῖς σαμίοις, ὥστε τὰ ὑπάρ-
χοντα χρήματα εἰς μισθοὺς τοῖς στρατιώταις· τῶν τε ἐπιτηδεί-
ων ἐπεὶ σπάνις ἦν ἐν τῷ στρατοπέδῳ διὰ τοὺς ἀφικομένους
ἀπαγορεύσας μὴ πωλεῖν σῖτον ἀλλοτρίον· μηδὲ μέζον ἕλα-
σσον ἢ μέδιμνον, μηδὲ τῶν ὑγρῶν μηδὲν ἕλαττον ἢ μεζήτην. οἰ-
μωγὴ οὖν τοὺς ἀρχαιτέλοχαγοὺς ἀπορούντας ἀθρόα, διεδίδο
σαν τοῖς στρατιώταις, οἷς εἰσαφικνοῦντο, ἡμέρας αὐτοῖς ἐπι-
τήδεια. ὁπότε ἀπαλλάττοιντο εἰς αὐτοῖς
ἐπώλουν. ὡς τε συνέβαινεν ὠνεῖσθαι τοὺς στρατιώτας τἀπι-
τηδείων. Διδάλης ὑπέρσης ἔχων στρατιώτας τὰ μὲν καθ' ἡμέ
ραν πρίζειν ἐδύνατο ἐκ τῆς πολεμίας αὐτοῖς. νόμισμα δὲ
οὐκ ἔχων διδόναι, ἀπεῖπε τοῦμμος δὲ χρόνου γενομένου οὗ ὤφε
λε, τεχνάζεται τοιόνδε· ἐκκλησίαν συναγαγὼν ἔφη οὐκ εὐπορεῖσθαι
χρημάτων ἀλλεῖναι αὐτῷ ἐν χωρίῳ τινί· λέγων ὡς ἔνι· καὶ ἀνα
ζεύξας ἐβάδιζεν ἐπ' αὐτό· εἶτα ὡς ἐπὶ τῆς χώρας ἐγένετο,
προελθὼν εἰς αὐτὸ ἔλαβεν ἐκ τῶν ἐνόντων ἱερῶν, ὅσα ἦν κοί-
λα ἀργυρᾶ· εἶτα πρασκευάσας τοὺς ἡμιόνους ὡς ἀπάσας ἀργυρᾶ
παρεφαίνουσας τὰ πάντα ἐβάδιζεν· ἰδόντες δὲ οἱ στρατιῶται ἡμο
μίσαντες, ἅπαν τὸ εἶναι ἄργυρον τὸν ἀζήμιον, ἐθάρρησαν ὡς
κομιούμενοι τὸν μισθόν· ὃ ἐφιλεῖν εἰς ἅμισυ ἐλθόντας ἐπισκη
μήνασθαι ἦν δὲ ἔτι τὰ ἅμισυ δύο πρὸς τοῖς τετρακισχιλίοις
τὸν δὲ χρόνον τοῦτον ἀπεχάραξε στρατοπέδῳ. τὰ ἐπιτήδεια
τοῦ μὲν διδούς· τοὺς τεχνίτας τοὺς ἐν τῷ στρατοπέδῳ οὐ τοὺς εἰς χε ἡμ
τοὺς καπήλους τοὺς μεταβαλλομένους πανταχοῦ ὅθεν ἦν ὅθεν ἐ-
θέλοντο ὠνεῖσθαι. Χαβρίας Ἀθηναῖος παρὰ Κοτύϊ βασι-
λεῖ ἐκστρατεύοντι καὶ δεομένῳ χρημάτων συνεβούλευε τῶν τε ἱ-
ερῶν τινα καὶ τῶν ἱερείων τὸ πλῆθος φανῆναι πρὸς τοὺς ἱερεῖς
δεῖν παραλυθῆναι διὰ τὴν δαπάνην. ἀκούσαντες δὲ οἱ ἱερεῖς ἡδέ
ως τὸ ἱερὸν παρῶν τοῖς ἐκάστοις βουλόμενοι εἶναι, καὶ ἅμα αὐτοῖς οἱ
ἱερεῖς ἐδίδοσαν χρήματα· ἐπεὶ δὲ παρὰ πάντ' εἰλήφει, πρὸς πάξαι

αὐτοῖς ἐκέλευσεν εἰς μὲν τὸ ἱερὸν καὶ εἰς αὐλὴν τῆς δαπάνης ἧς
πρότερον ἐποιοῦντο τὸ δέκατον μέρος τοῖς θεοῖς. τοὺς δὲ λοιποὺς
αὖ ζῆν ἐᾶσαι ἕως ὁ πόλεμος ὁ πρὸς βασιλέα διαλυθῇ. ἀπορίας
δὲ ἑκάστης ἐκέλευσεν ἅπαντας εἰσενεγκαμένους τάξαντος αὐτοῦ
ἀπὸ τοῦ σώματος ὡσαύτως· τοῦ δὲ τοῦ τί πλοῦτος μέγα χωρὶς
τῆς τιμῆς, δηλοῦναι τὸν πλοῦτον ἕκαστον ἀπὸ τῆς ἀρ-
πάδικης τὸν ὀβολὸν, ἀπὸ τῶν πλοίων τε καὶ ἐργαστηρίων. οὓς δ' ἄλλην
τινὰ ἐργασίαν ἐχόντων τῆς ἐργασίας μέρος τὸ δέκατον τε-
λοῦσι ποτὲ τελεῖν· ἐκφαίνειν δὲ αὐτῷ μέλλοντι ἐκ τῆς χώρας, εἴ
τις τι ἔχει ἄσημον ἀργύριον ἢ χρυσίον κελεῦσαι φέρειν καὶ πρὸς αὐ-
τὸν· ἐνεγκάντων δ' ἢ τῶν πλείστων ἐκέλευσε φύτευμα μὲν ἐκεῖνον χρῆ
σθαι· τοὺς δ' ἀναισίους συζῆσαι τοῖς ναυάρχοις ὡς τὴν
φόρων αὐτοῖς ἀποδοῦναι. Ἰφικράτης ἀθηναῖος κότυος σωμα
τοφύλακος στρατιώτας, ἐπορίσατο αὐτῷ χρήματα πρόπερον τοιόνδε.
ἐκέλευσε τὰ αὐθρώπινα ὧν ἦρχε, προστάξαι σφίσιν αὐτῶν τὴν
ζημίαν μεδίμνων. τούτου δὲ πραχθέντος συμπλέσθαι πολὺ
πλῆθος· καὶ ταύτην μὲν οὖν ἐπὶ τοῦ ἐμπρήσαι αὐτὸν ἀπέδυσε καὶ πρῆσαι
χρημάτων. Κότυς θρᾴξ παρὰ πατρὸς μὲν ἐδυνάστευε θρᾴκης
εἰς δὲ τοὺς στρατιώτας σωματοφύλακας, οἳ πεζοὶ μὲν οὐκ ἐθέλου-
σιν αὐτῷ, ἱππεύουσι δὲ αὐτοὺς αὐτῶν πολίτας φρουροὺς
δοῦναι εἰς χωρία τινά· ἵνα μὴ σφίσιν ἐκείνοις στρατιώταις νῦν φρουροῦσι
χρῆσθαι· οἳ δὲ τοῦτο ταχέως ἐπράσσοντο· οἱ μὲν οἱ τῶν χωρίων
κύριοι ἔσεσθαι· οἱ δὲ κότυς τοὺς ἀπαλλάττοντας εἰς φυλακὴν πρί-
ασθαι τὰ χρήματα αὐτοῖς ἐκέλευσεν ἀπρεπίλαντας, ἃ ἐδανείζετο
παρ' αὐτῶν κομίσασθαι. Μέντωρ ὁ ἐρμείαν συλλαβὼν ἡμιτε-
χρία αὐτῷ καταχὼν τοὺς ἐπιμελητὰς εἴασε κατὰ χώραν τοὺς
ὑπὸ τοῦ ἑρμείου καθεστηκότας· ἐπεὶ δὲ ἐβάρρησάν τι ἅπαν
τες, καὶ ἔτι πρὸς τὴν αὐτοῖς ἀπηκριβωμένον ἡμιτέκμηρον
ὁ μισθὸς αὐτῷ ἦν, συλλαβὼν αὐτοὺς πάντας παρέλεγε· εἰ ἔχον
Μέμνων ῥόδιος κυριεύσας λαμψάκου δεηθεὶς χρημάτων
ἐπὶ

ἐπ' ἀγαθῷ τοῖς πλουσίοις τὰ τῶν πολλῶν πλήθος παρευδοκιμοῦν. τοῖς δὲ τὴν κωμῳδίαν ἐσταθμᾶσθαι παρὰ τῶν ἄλλων πρὸς τῶν ἔφησεν ἐπεὶ δὲ οἱ ἄλλοι πολῖται εἰσήνεγκαν, ἐκέλευσε καὶ ταῦτα αὐτῷ δανεῖσαι εἰς χρόνῳ· δι' ἐπιμόνου δὲ εἰς ὃ πάλιν αὐτοῖς ἀπο δώσει· πάλιν τε δεηθεὶς χρημάτων ἠξίωσεν αὐτοὺς εἰσενεγκαι κωμῳδοῦσθαι δὲ ἐκ τῶν προσόδων· οἱ δ' εἰσήνεγκαν ὡς διὰ ταχέων αὐτοῖς ἐσομένης τῆς κωμῳδίας, ἐπεὶ δὲ καὶ αἰκαταβολαὶ τῇ προσόδῳ παρῆσαν ἔφησεν ἐπαυῦ τῷ χρείαν εἶναι καὶ τούτων ἐκείνοις δὲ ὕστερον ἀποδώσειν· ἐν τόκῳ τ' τισραλβυομένων παρητεῖτο τὰς στασχίας ἡμῖν μισθοὺς ἐξημερῶν τὸν ἐνιαυτόν. φάσκων ταύταις τοῖς ἡμέραις οὔτε φυλακὴν αὐτοῖς οὐδεμίαν οὔτε πορείαν οὔτε δαπάνην προϊέσθαι· τὰς ἐξαιρεσίμους λέγων· τότε πρὸ τοῦ χρόνου δίδου τοῖς στρατιώταις τὴν δωτέραν τῆς νουμηνίας τὰς στασχίας, τῷ μὲν πρώτῳ μηνὶ παρέβη ξεῖς ἡμέρας· τῷ δὲ χρόνῳ ὡσαύτως· τοῦτον δὲ τὸν τρόπον προῆγεν ἕως εἰς τὸν τριακοστὸν ἦλθε. Χαρίδημος ὠρείτης ἔχων τῆς ἀνολίδος τινὰ χωρία ἐπισραλβόμενος ἐπαυῦ τὴν ἀργυρολόγου, χρημάτων ἐλάβετο εἰς τοὺς στρατιώτας· τὸ μὲν οὖν πρῶτον εἰσέφερον αὐτῷ, εἶτα οὐκέτι ἔφασαν ἔχειν· ὁδὲ χαρίδημος ὁ ὠρείτης χωρίον ὑπεροῦντο εἶναι, ἐκέλευσε δή τι νόμισμα ἔχουσιν ἢ τὸ ἄλλο σκεῦος ἀξιόλογον εἰς ἕτερον χωρίον ἀποστέλλειν· παραποκομεῖν δὲ δώσειν· ἅμα δὲ καὶ αὐτὸς τοῦτο πρῶτον φανερὸς ἦν· πιθόντων δὲ τῶν ἀνθρώπων προσαγαγὼν αὐτοὺς τῆς πόλεως μικρὸν καὶ ἐρυμνίσας ἃ εἶχεν, ἔλαβεν ὅσων ἐβούλετο· ἐκείνους δὲ πάλιν εἰς τὸ χωρίον ἀπῆγε κήρυγμά τε τοιόνδε ἐν ταῖς πόλεσιν ὧν ἦρχεν μηδένα μηδὲν ὅ τι οὖν κεκτῆσθαι ἐν τῇ οἰκίᾳ, εἰ μὴ ἀπιστεῖ, ἀργύριον· ὃ δὲ ἐπεκήρυξεν ἡμέλησε δὲ μίαν ἐστροφὴν ἐπριάμενος ἀνθρώπων οἰομένων τὸ κήρυγμα τοῦτ' ἐπιτρέπειν, εἰ χαλεπὸν ἕκαστοι κεκτημένοις χωρίον ὅλον ἐξαίφνης πρίασθαι τοῖκεῖον. παρ' οἷς ὢν ὁ ἄνθρωπος τὸ ἐπιτήδειον τιμῶν· φιλόξενος ἐπιμακε

δῶν, καὶ εἰς ἃς σταξαπεύων δεηθεὶς χημάτων δονύσια ἔφασκε μέλλειν ἄγειν. καὶ χορηγοὺς προέγραψε τῶν καρπῶν τοὺς ὠφορωτάτους. καὶ προσέταττεν αἰρεῖσθαι τοὺς ἀγωνιστὰς ἐν τοῖς ἀδείοις τοὺς ἀσκοὺς ἀ-ζειν. ὁρῶν δὲ αὖ τοὺς δυσχεραίνοντας ὑποπέμπων τινὰς ἤρω-τα, τί βούλονται δόντες, ἀπαλλαγῆναι τῆς λειτουργείας, οἱ δὲ πολλῷ πλέον ἢ ὅσον ἂν ἀναλώσειν, ἔφασαν δώσειν. τοῦ μὴ ὀλλεῖσθαι καὶ ἀπὸ τῶν ἰδίων ἀπεῖναι. ὁδὲ παρὰ τούτων λαβὼν ὃ ἐδίδοσαν ἑτέρους κατέγραφεν. ἕως ἔλαβε παρὰ πάν-των ἃ ἐβούλετο καὶ προσῆν παρ' ἕκάστοις. Εὐαίσης σύρος αἰγύ-πτιος ἄξα ποιεύων, ἀφίστασθαι μελόντων τῶν νομαρχῶν ἀπ' αὐ-τοῦ αἰθόμβρος, καλέσας αὐτοὺς εἰς τὰ βασίλεια ἐκρέμα ἀ-πάντας. πρὸς δὲ τοὺς οἰκείους ἐκέλευσε λέγειν ὅτι ἐν φυλακῇ εἰσιν. ἕκαστος οὖν τῶν οἰκείων ἔπραττον ὑπὲρ ἑκάστου καὶ χημά-των ἐξεωνοῦντο τοὺς συνειλημμένους. ὁδὲ ὁμολογησάμβρος ὑπὲρ ἑκάστου καὶ λοιβῶν τὸ ὁμολογηθέντα, ἀπέδωκεν ἑκάστοις τὸν νεκρόν. Κλεομβρότου Ἀλεξανδρεὺς αἰγύπτιος ἄξα ποιεύων. λι-μοῦ γενομβρίου φ, μβὶ τοῖς ἄλλοις τόπις σφόδρα, ἐναίγυπτο δὲ μετρίως, ἀπὸ τῆς ἐξαγωγῆν τοῦ σίτου. τῶν δὲ νομαρ-χῶν φασκόντων δύνασθαι τοὺς φόρους ἀποδοῦναι ζεῦ μὴ ἐξάγεσθαι τὸν σῖτον, ἐξαγωγὴν μβὶ ἐπρίσε. τέλος ἢ πρὶν ζεῦ σῖτο ἐπιβαλεῖν. ὡς τι συνέβαινεν αὐτῷ ὀξαγομβρότου λιμοῦ τέλος λαμβάνειν, αὐτοῦ τε τοὺς νομάρχας ἐπαῦσαι τῆς προ-φάσεως. διαπλέοντος δι' αὐτοῦ τὸν νομὸν οὗ ὀβριθὴς ὀκροκο-δείλος, ἁρπάσθη τις τῶν παίδων αὐτοῦ. καλέσας δὲ τοὺς ἱερεῖς ἐφη πρότερον ἀδικηθεὶς, ἀμύνεσθαι τοὺς κροκοδείλους. ἢ προσέ-ταξε θηρεύειν αὐτούς. οἱ δὲ ἱερεῖς ἵνα μὴ ὀθνεῖοι αὐτῷ καταφρονη-θῶσι, συναγαγόντες ὅσον ἠδύναντο τὸ χρυσίον, ἔδωκαν αὐτῷ ἃ ἔτως ἐπαύσατο. Ἀλεξάνδρου τοῦ βασιλέως ἐντειλαμβάσαυτῷ οἰκίσαι πόλιν πρὸς τῷ Φάρῳ, καὶ ἐμπόριον πρότερον ὄνε ἐπὶ τοῦ καινώβου ἐν ταύτῃ ποιῆσαι, καταπωλούσας εἰς τὸν καίνωβον

πρὸς

πρὸς τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς κτήματα ἔχοντας ἐκεῖ, ἐπὶ τούτῳ ἤκειν ἔφη, ὥστε μερὶς ἴσαι αὐτούς· οἱ ἱερεῖς καὶ οἰκάδοικοι εἰσενέγκαντες χρήματα ἔδωκαν, ἵνα ἐν κατὰ χώραν αὐτοῖς τὸ ἐμπόριον· ὁ δὲ λαβὼν τότε μὲν ἀπῆλθεν· εἶπε δὲ καταπολύσας ἐπεὶ ἦν δύσχρηστα αὐτῷ τὰ πρὸς τὴν οἰκοδομίαν, ἥττει αὐτοὺς χρήματα ὑπερβαλὼν ζημιῶσθαι· τοῦτο γὰρ αὐτῷ τὸ διάφορον εἶναι τὸ αὐτοῦ εἶναι τὸ ἐμπόριον καὶ μὴ ἐκεῖ· ἐπεὶ δοῦναι ἔφασαν δύναισθαι δοῦναι, μειώσειν αὐτοὺς ἀπαιτήσας τίνα ἐπωνόμασται, αἰδοῦμαι ὅτι δυοῖν ἐπιτιμῶν ἁμαρτάνω ἑνί· μέλειν ἐκτιμᾶν καὶ λογίζεσθαι πρὸς τοὺς συνιόντας τοῦ ἀγοράσοντος ἔλεγεν ὅτι ἀκηκοὼς εἴη τὰ ἀγοράσματα αὐτὸν ὑπερτιμᾶν ἠγορακέναι· αὐτὸς οὖν οὐ προσίξειν· καὶ ἅμα τὴν ἀβελτηρίαν αὐτοῦ ἐλοιδόρει μεγάλως πρὸς τὸν πρίαντα. οἱ δὲ ταῦτα ἀκούσαντες οὐκ ἔφασαν δεῖν πιστεύειν αὐτὸν τοῖς λέγουσί τι κατ' ἐκείνου, ἕως αὐτὸς παραγενόμενος τὸν λόγον αὐτῷ δῷ· ἀφικομένου δὲ τοῦ ἀγοράσαντος ἀπήγγειλαν αὐτῷ τὰ παρὰ τῶν κλεομένους· ὁ δ' ἐκείνοις τὸ βάλλον ἐξεδέξατο καὶ τῷ κλεομένει, ἀνήνεγκε τοὺς τιμητὰς ὧν πέρ ἦν ἠγορακὼς· τούτοις οὖν τοῖς τιμῶσι τὴν χώραν δίκαια χαίρων, καλέσας τοὺς ἐργαζομένους ἠρώτα ὅτου βούλονται αὐτῷ ἐργάζεσθαι· οἱ δ' ἔφασαν ἐλάττονος ἢ ὅσου τοῖς ἐμπόροις ἐπωλοῦμεν. ὁ δ' ἐκείνοις μὲν ἐκέλευσεν αὐτῷ παραδιδόναι ὅσου περ ἐπωλοῦμεν τοῖς ἄλλοις· αὐτὸς δὲ τάξας ξυλίσκου πλῆθος δύο δραχμὰς τοῦ σίτου τιμήν, οὕτως ἐπώλει· τοῖς τε ἱερεῖς καλέσας ἔφησε πολὺ τὸ αὐτῷ μέλον αὐξάνεσθαι τὴν χώραν γενομένης τὰ ἱερά· δεῖν οὖν καὶ τῶν ἱερῶν τινα καὶ τῶν ἱερέων τὸ πλῆθος κατελυθῆναι· οἱ δὲ ἱερεῖς καὶ ἴδιά ἑκάστοις καὶ κοινῇ τὰ ἱερὰ χρήματα ἐπέδοσαν, οἰόμενοί τε αὐτὸν τῇ ἀληθείᾳ μέλειν τοῦτο ποιεῖν· καὶ ἕκαστος βουλόμενος τὸ ἱερὸν τὸ αὐτοῦ εἶναι κατὰ χώραν καὶ αὐτὸς ἱερός. Ἀντιμένης ῥόδιος.

ημιόδιος μεμόμφος ἀλεξάνδρου περὶ Βαβυλῶνα ἐποίησε
χρήματα ὧδε. νόμου ὄντος ἐν Βαβυλωνίᾳ περὶ λαοῦ δεκάτην
εἶναι τῶν εἰσαγομένων. χρωμένου δὲ αὐτῷ οὐθενὸς τηρήσαι
τούς τε σαξάπας ἅπαντας προσδικάμους ὄντας καὶ σγαπ-
ώτας οὐκ ὀλίγους τε πρέσβεις καὶ τυχόντας κλητοὺς ἄλλας
ἀγομένους καὶ ἱδρῶτα ἀποδημοῦντας καὶ δῶρα πολλὰ ἀναγό-
μενα, τὴν δεκάτην ἔπραττε κατὰ τὸν νόμον τὸν κείμενον. πά-
λιν τε πορίζων τὰ ἀνδράποδα τὰ ἐπὶ τῷ σγαφωτίδων ὄντα, ἐ-
κέλευσε τὸν βουλόμενον ἀπογράφεσθαι ὁπόσου θέλοι. μέλλειν δὲ
τοῦ ἐμίσου ῥᾳδίως ἐπὶ τῷ δραχμὰς ἀποτίσαι. ἂν δὲ ἀποδρῷ τὸ ἀν-
δράποδον, κομίζεσθαι τὴν τιμὴν ἣν αἱ γραφαὶ ἀπογραφέν-
των οὖν πολλῶν ἀνδραποδῶν, οὐκ ὀλίγον σωτελεῖν ἀργύριον
εἰ δέ τι ἀποδρῷη ἀνδράποδον, ἐκέλευε τὸν σαξάπαν τῆς ἐν ᾗ
ἐστίν, τὸ σγαφωτὸν ἀνασώζειν τὴν τιμὴν τῷ κυρίῳ ἀποδοῦναι
Ὀφέλας ὁ λύνθιος, καταστήσας ἐπιμελητὴν εἰς τὸν νόμον τὸν ἀρ
θριδάτην, ἐπεὶ προσελθόντες αὐτῷ οἱ νομάρχοι οἱ ἐκ τοῦ πρώ-
του τοῦ ἔφασαν βούλεσθαι πλείω αὐτοὶ τῶν ὀλυφέρειν. τὸν δὲ ἐ-
πιμελητὴν τὸν νῦν καθεστηκότα ἀπολλάξαι αὐτῶν ἠξίουν. ἐπειρω
τήσας δὲ αὐτοὺς εἰ λυπήσουσι τὰ σωτέλεια ἃ πρὸς τῷ γίνονται, φη
σάντων αὐτῷ, τὸν μὲν ἐπιμελητὴν καὶ τὰ χώραν εἶναι· τοὺς δὲ
φόρους πράσσεσθαι ἐκέλευεν ὅσους αὐτοὶ ὑπετιμήσαντο. οὕτω
οὖν ὁ καταστὰς ἀτιμάσας ἐδίκει. οὐ γὰρ ἐκεῖνος πλείους φόρους
ἐπιβαλεῖν ἢ αὐτοὶ ἐτάξαν. χρήματα δὲ πολλὰ πολλαχόσε
ἐλάμβανε. Πυθοκλῆς ἀθηναῖος ἀθηναίοις συνεβούλευσε
τὸν μόλιβδον τὸν ἐκ τυρείων πρὸς ἀλαμβάνειν παρὰ τῶν ἰδιωτῶν
τὴν πόλιν, ὡς πρὸ ἐπόλεμον δραχμῆς, εἰ ταύτην ἀξίαν τὰ ὠρίστιμον
ἑξάδραχμον, ὅτῳ πωλεῖν. χαβρίας πληρώματων τὰ κατὰ πε-
λοπόννησον εἰς ἑκατὸν καὶ εἴκοσιν αὖς. τῶν ἡνιῶν ἐξήκοντα μόνον ὄντων
χρείας, προστάξαι τοῖς ἐκ τῶν ἐξήκοντα νεῶν αὐτοῦ τὰ ὑπο-
λοιπῶν τοὺς πλέοντας εἰς δύο μῆνας στρατιάσαι, ἢ αὐτοὺς πλέ-

ειν.

ειμ. οἱ δὲ βουλόμενοι ἰδιῶται τῶν ἰδίων εἶναι ἔδωκαν ἀποστάξειν.
Ἀντιμένης ῥύστην θησαυροὺς ἐν τοῖς ὁδοῖς τοῖς βασιλικοῖς ἀνακαλυπτόμενος ἐκέλευε ῥύστας πάσας κατὰ τὸν νόμον τὸν ἐκ τῆς χώρας. ὁπότε δὲ διαπροίη τὸ στρατόπεδον. ἕτερος ὄχλος ἀνοίγων τοῦ βασιλέως. πέμψας τινὰς παραὼ τὸν ἐπώλει τὰ ἐκ τῶν θησαυρῶν. Κλεομένης προσπορευομένης τινὸς μυρεψικῆς ἀσκοῦ δέον τοῖς στρατιώταις σιταρχίαν διδοῦναι κατέπλωσεν ἐξεπίτηδες. πρὸς πορευομένου δὲ τοῦ μηνὸς ἀνακαλύσας διέδωκε τὴν σιταρχίαν. εἶτα τοῦ ἐπιόντος μηνὸς διέλιπεν ἕως τῆς νουμηνίας. οἱ μὲν οὖν στρατιῶται διὰ τὸ νέως εἰληφέναι τὴν σιταρχίαν, ἡσυχίαν εἶχον. ἐκεῖνος δὲ παραλλάξας ἕνα μῆνα παρὰ τὸν ἐμισθὸν ἀφῄρει μισθὸν ἀεὶ μηνός. Σταβέλβιος ὁμωνύμων, στρατιώταις μισθὸν συγκαλέσας, ἔφησεν αὐτῶν μὲν τῶν οὐδεμίαν χρείαν εἶναι τῶν δὲ ἡγεμόνων ὅταν δέηται στρατιᾶς, ἐκείνων ἑκάστῳ δύο ἀργύρια ἀποστέλλειν ἐπὶ ξενολογίαν. τοὺς τιμιωτέρους οὐδὲ δεῖ κείνοις δοῦναι, τοῖς ἡγεμόσιν αὐτὸ ἥδιον δώσομαι ἐκέλευεν ὃν αὐτὸς ἀποστέλλειν ἕκαστον τῷ αὐτῶν καταλόγου ἐκ τῆς χώρας. τῶν ἡγεμόνων ὑπολαβόντων χρήματα μὲν αὐτοῖς ἔσεσθαι. ἀπιστεῖν δὲ τοῖς στρατιώταις καθάπερ ἐκεῖνος προσέταξε. διαλιπὼν δὲ ὀλίγον χρόνον καὶ συναγαγὼν αὐτούς, οὔτε αὐλητὴν αὐτῷ χρῆσθαι οὔτε ἡγεμόνας αὐτῷ ἰδιωτικὸν δὲν ἔφη χρησίμους εἶναι. ἐκέλευεν οὖν αὐτοὺς ἀποπλάττεσθαι ἐκ τῆς χώρας. Διονύσιος τὰ ἱερὰ περιῤῥυόμενος εἰ μὲν ξάνθην ἴδοι παρακείμενον χρυσῆν ἢ ἀργυρᾶν ἀγαθοῦ δαίμονος κελεύσας ἐγχέαι, ἐκέλευεν ἀφαιρεῖν. ὅσα δὲ τῶν ἀγαλμάτων φιάλην εἶχε προτεταχότα, εἰπὼν ὅτι δέχομαι, ἐξαίρειν ἐκέλευε. τόθ' ἅπτεται, τὰ χρυσᾶ καὶ τοὺς στεφάνους περιῄρει τῶν ἀγαλμάτων φάσκων αὐτὸς καὶ κυφότερα ἐπιδώσειν δῆναι. εἶτα ἱμάτιον μὲν λινοῦν στεφάνους δὲ λινοῦς περιετίθει.

τέλος

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΗΘΙΚΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ, ΤΟ Α'.

Περὶ δὴ προαιρούμεθα λέγειν ὑπὲρ ἠθῶν, πρῶτον αὖ εἰπωμεν πόσον τινός ἐστι μέρος τὸ ἦθος· ὡς μὲν οὖν σωφρόνως εἰπεῖν, δόξειεν οὐκ ἄλλης ἢ φρονήσεως εἶναι μέρος· ἔστι δ' οὐθὲν ἐν τοῖς πολιτικοῖς δυνατὸν πρᾶξαι, αὐτῷ τοιοῦτόν τινα εἶναι· λέγω δ' οἷον ἀγαθὸν· τὸ γὰρ ἀγαθὸν εἶναι, ἔστι τὸ τὰς ἀρετὰς ἔχειν· δεῖ ἄρα εἰ τις μέλλει ἐν τοῖς πολιτικοῖς πρακτικὸς εἶναι, τὸ ἦθος εἶναι ἀγαθός· μέρος ἔστιν ἄρα ὡς εἴοικε περὶ ἀρχήν· ἡ περὶ τὰ ἤθη πραγματεία φρονήσεως πολιτικῆς· τὸ δ' ὅλον περὶ τὴν ἐπωνυμίαν δικαίως δοκεῖ, αὐτοῖς ἔχειν ἡ πραγματεία· οὐκ ἠθικὴν, ἀλλὰ πολιτικήν· δεῖ ἄρα ὡς ἔοικε πρῶτον ὑπὲρ ἀρετῆς εἰπεῖν, τίνα ἐστὶ καὶ ἐκ τίνων γίνεται· οὐθὲν γὰρ ἴσως ὄφελος εἰδέναι μὴν τὴν ἀρετήν· ὡς ἢ αὖ ἐκ τίνων μὴ ἐπαΐειν· ἄγει μόνον ὅπως εἰδήσομεν τίνα ἐστὶ σκοπεῖν ἀφελοῦς δεῖ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τίνων ἔστι σκέψασθαι· ἅμα δὲ εἰδέναι βουλόμεθα καὶ αὐτοὶ εἶναι τοιοῦτοι· τοῦτο δ' οὐδαμῶς ἐσόμεθα, ἐὰν μὴ εἰδῶμεν καὶ ἐκ τίνων καὶ ὡς αὖ· ἀναγκαῖον μὲν οὖν εἰδέναι τίνα ἐστὶν ἀρετή· ἄγει δὲ ἐάδιον εἰδέναι τὸ ἐκ τίνων αὖ καὶ ὡς αὖ ἀναγνόντα τὸ τίνα ἐστὶν· ὡς περ καὶ τὰ ἰατρικὰ τῶν ἰατρικῶν· τὰ δὲ ἢ λαμβάνειν τὰ δέ τινες πρότερον ὑπὲρ τούτων εἰρήκασι· πρῶτος μὲν οὖν ἐπεχείρησε Θουθαλμᾶς περὶ ἀρετῆς εἰπεῖν· ὅτι ὀρθῶς δέ· τὰς μὲν ἀρετὰς εἰστᾶ ἀριθμὸς ἀναγαγών· ὅτι εἰκεῖαν τὴν ἀρετὴν τὴν θεωρίαν ἐποιήσατο·

ἐν γὰρ ὅστιν ἡ δικαιοσύνη ἀριθμοὺς ἀνὰ ἄγων, ἀνοικείαν τῶν ἀρε-
τῶν τὴν θεωρίαν ἐποιήσατο· οὐ γὰρ ὅστιν ἡ δικαιοσύνη ἀριθμὸς
ἰσάκις ἴσος· μετὰ τοῦτον Σωκράτης ὠφελιμόθυμος, βέλτιον
ἢ ὠφελιμότερον εἶπεν ὑπὲρ τούτων· οὐκ ὀρθῶς δὲ οὐδ' ὅπως· τὰς
γὰρ ἀρετὰς ὠφελήματα ἐποίησε· φρόνησιν τὸ δ' εἶναι ἀδύνατον· αἱ
γὰρ ὠφελήματα πᾶσαι μετὰ λόγου· λόγος δ' ἐν τῷ διανοητικῷ
ψυχῆς μορίῳ· μόριον δ' ἂν αἱ ἀρεταὶ πᾶσαι καθ' αὑτὰς ἐν τῷ
λογιστικῷ τῆς ψυχῆς μορίῳ· συμβαίνοι δ' ἂν αὐτῷ ἐπιστήμην τιθέντι τὰς
ἀρετὰς, ἀναιρεῖν τὸ ἄλογον μέρος τῆς ψυχῆς· φύσει δὲ πως,
ἀναιρεῖ καὶ πάθος ἢ ἦθος· διὸ δ' ὀρθῶς ἥψατο ταύτης τῶν ἀρε-
τῶν· μετὰ ταῦτα δὲ πλάτων διείλετο τὴν ψυχὴν εἰς τὸ λό-
γον ἔχον· ἢ εἰς τὸ ἄλογον ὀρθῶς· εἰ δὲ πάσῃ ἑκάστου ἀρετὰς
προσήκοντας· μέχρι μὲν τούτου, καλῶς· μετὰ δὲ τοῦτο,
ὅτι ἐπ' ὀρθῶς· τὴν γὰρ ἀρετὴν κατέμιξεν εἰς τὴν πραγματείαν
τὴν ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ, ὅθεν ὀρθῶς· ὃ γὰρ οἰκεῖον· ὑπὲρ ᾧ τούτου εἰ ἀλη-
θείας λέγουσι, οὐκέθ' ὑπὲρ ἀρετῆς φράζομεν· ὅθεν γὰρ τούτῳ
κἀκείνῳ κοινόν· ὅροι μὲν οὖν ὡς τοσοῦτον ἥψαντο ἢ ὅτως· ἐχόμενον
δ' ἂν εἴη μετὰ ταῦτα σκέψασθαι, τί δεῖ αὐτοὺς λέγειν ὑπὲρ τῶν
τῶν· πρῶτον μὲν οὖν ἰδεῖν δεῖ, ὅτι πάσης ὠφελήσεως καὶ δια-
φορᾶς ὅστι τι τέλος ἃ τοῦτ' ἀγαθόν· οὐδὲ μία γὰρ, οὔτ' ἐπιστήμη
ὅτι δυνάμις ἕνεκεν κακοῦ ὅστιν· εἰ δὲ πασῶν τῶν δυνάμεων ἀγα-
θὸν τὸ τέλος, δῆλον ὡς καὶ φρόνησις, βέλτιον ἂν εἴη· ἀλλα
μὴν καὶ πολιτική, βελτίστη δύναμις· ὥστε τὸ τέλος αὐτῆς ἂν εἴη
ἀγαθόν· ὑπὲρ ἀγαθοῦ ἀρα ὡς ἔοικεν ἡμῖν λεκτέον· καὶ ὑπὲρ ἀγα-
θοῦ, ὅτι ἁπλῶς, ἀλλὰ τί ἡμῖν· ἆρ' οὐ τὸ θεῖον ἀγαθόν· ἀλλ' ὑπὲρ
μὲν τοῦ καὶ τέλος λόγος ἢ ἀλλοτρία ἡ σκέψις· ὑπὲρ τοῦ πο-
λιτικοῦ ἄρα ἡμῖν λεκτέον ἀγαθοῦ· πόλιν δὲ εἰ τοῦτο δεῖ λέγειν δεῖ
ὑπὲρ ἀγαθοῦ πλείονος· ὁ γὰρ ὅστιν ἁπλῶν· λέγεται ἀγαθὸν ἢ τὸ
αἱρετὸν ἑκάστῳ τῶν ὄντων, τοῦτο δ' ὅστι τὸ διὰ τοῦτο φύσιν αἱρε-
τὸν, ἢ ὅτι ἂν μετασχόντα ἀγαθά ὅστι· τοῦτο δὲ ἢ ἰδέα τἀγαθοῦ·

πότερον

πότερον ὂν ὑπὲρ τῆς ἰδέας τοῦ ἀγαθοῦ δεῖ, ἢ ὄ. ἀλλ' ὡς τὸ κοινὸν ἐν ἅπασιν ὑπάρχον ἀγαθόν. ἕτερον γὰρ τῆς ἰδέας τῷ δόξῃ ἰδέα. κοινόν.
αὐτὸ εἶναι. ἡ μὲν γὰρ ἰδέα, χωριστὸν τῇ αὐτὸ καθ' αὑτό. τὸ δὲ κοινόν,
ᾧ ἅπασιν ὑπάρχει. οὐκ ὄντι δὲ τοιοῦτον τῷ χωριστῷ. οὐ γὰρ αὖ
πάντα τὸ χωριστὸν ἔσται τὸ αὐτὸ καθ' αὑτὸ εἶναι, ἐν πᾶσιν ὑ-
πάρχῃ. πότερον οὖν ὑπὲρ τούτου δεῖ λέγειν τἀγαθοῦ τοῦ ἐν-
πάρχοντος, ἢ ὄ, διὰ τί. ὅτι τοῦτό ἐστι μᾶλλον τὸ κοινὸν ὡς ὁ ὁρισμὸς
ἔχει ἢ ἐπαγωγή. ὁ δὲ ὁρισμὸς, βούλεται τὸ τί ἑκάστου ὄσίαν λέγειν.
ἤτοι ὅτι ἀγαθὸν, ἢ ὅτι κακὸν, ἢ ὅτι ἄλλο τι ἦν. λέγει δὲ ὁ ὅρος,
ὅτι τοιόνδ' ἀγαθὸν καθόλου ὃ ἐὰν ᾖ αὐτὸ καθ' αὑτὸ τὸ αἱρετόν. τὸ δὲ ἐν
ἅπασιν ἐνυπάρχον, ὅμοιον τῷ ὅρῳ ὄντι. ὁ δὲ ὅρος λέγει ὅτι ἀγα-
θόν. ὥστε οὐδὲ μία δέ τε οὐδὲ Δύναμις ὁ δεμία λέγει ὑπὲρ τοῦ τέλους
τοῦ αὐτῆς ὅτι ἀγαθόν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἄλλης Δωδεμεώς ἂν
θεωρῆσαι. οὔτε γὰρ ὁ ἰατρὸς. οὔτε ὁ οἰκοδόμος λέγει ὅτι ἀγα-
θὸν ἢ ὑγίεια. ὁ δὲ ἡ οἰκία, ἀλλ' ὅτι ὁ μὲν, ὑγίειαν ποιεῖ, καὶ σῴζει ὁ
δ' οἰκίαν. δῆλον γίνεται, ὅτι ὁ δὲ τῇ πολιτικῇ ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ
λεκτέον τοῦ κοινοῦ. μία γάρ ὅδε ἡ αὐτὴ τῶν λοιπῶν ὥστε. ἔστω
ὃ ὁμιάς ὡς λέγειν ὅτι Δωδεμεὼς ὁ τῇ ὥστε μὴν ὡς τέλος. ὁ δὲ ἅρμα τῇ
πολιτικῆς ὅδε τοῦ ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ λέγειν τοῦ κῷ τ ὁρισμῷ.
ἀλλὰ μᾶλλον ὁ ὃ τοῦ κῷ τ ἐπαγωγὴν κοινόν. διὰ τί; ὅτι ὅταν βουλώ-
μεθα δεῖξαί τι τῶν κῷ μέρος ἀγαθῶν, ἢ τῷ ὁρισμῷ δείκνυμεν,
ὅτι ὁ αὐτὸς λόγος ἐφαρμόττει ἐπί τι τὸ ἀγαθὸν μὴ ὧν τοῦτο, ἐὰν
βουλώμεθα δεῖξαι ὅτι ἀγαθόν, ἢ τῇ ἐπαγωγῇ. οἷον ὅταν θέλωμεν
δεῖξαι ὅτι ἡ μεγαλοψυχία ὅδε ἀγαθόν. φαμὲν, ὅτι ἡ δικαιο-
σύνη ἀγαθὸν καὶ ἡ ἀνδρία. καὶ ἁπλῶς αἱ ἀρεταί. ἡ δὲ μεγαλο
ψυχία ἀρετή. ὥστε ἡ μεγαλοψυχία ἀγαθόν. οὐ δὲ δὴ ὑπὲρ
τοῦ κῷ τῶν ἐπαγωγὴν κοινὸν ἀγαθὸν λεκτέον τῇ πολιτικῇ ὅτι
τὸ αὐτὸ ἀδύνατον συμβαίνειν, τοῦτο ἐν τῷ κῷ τὸν ὅρον κοι-
νῷ ἀγαθῷ. ὅτι ἀγαθόν, καὶ ἐν τοῖς ἀρεῖ. δῆλον γίνεται, ὅτι ὑ-
πὲρ τοῦ ἀείσου ἀγαθοῦ λεκτέον ἐστί. καὶ ἀείσου τοῦ ἡμῖν ἀείσου.

τὸ δ' ὅλως οὐδὲν ἀπτεσθαι τῆς ἀρετῆς ἐστιν ἀπορίας ἄξιον· ἔστι γάρ τι δι' ὃ μᾶλλον τὸ ὑπὲρ πανὸς ἀπαθοῦς σκοπεῖν διὰ τί, ὅτι τὰ παθητὰ ἀνδρώδεις ἐστὶν ἢ ἐν τῷ τί, ἢ ἀνδρεῖος ἢ ἀνδρώδης, καὶ πότε ἢ πρὸς τί, ἢ τινὰ, ἁπλῶς ἀνδρώδεις· ἆρα μᾶλλον τὸ πότε ἀπαθῆ· ἀνδρεῖος γὰρ ἐπαξίως οἴδεμεν· ἀνδρώδης δὲ κυβερνητικῶς, οὐκυβερνήτης· ἐν ἑκάστῃ δ' ἕκαστος· πότε μὲν δεῖ τιμᾶν, οἷα ἄξιος οἶδε· πότε δὲ μὴ δεῖ τιμᾶν, οὐκυβερνήτης· ἐν ἑκάστῃ δὲ τὸ πότε ἀπαθῆ, ἕκαστος τὸ καθ' ἕαυτὸν εἰδήσει· ὅτι δὲ οἷα ἄξιος τὸ ἀνδρὶ κυβερνητικῇ ἀπαθῆ πότε εἰδήσει, ὅτι οὐκυβερνήτης τὸ ἀνδρεῖος ἀλλ' ἄρα δὴ ὅλως ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ λεκτέον· τὸ γὰρ πότε ἐν πᾶσι κοινόν· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ πρός τι ἀγαθόν· καὶ τοῖς ἄλλοις καὶ τηγοῦ, κοινὸν μὲν ἁπάσαις· δὲ μία ἐστὶ δ' ὅλην ὅτι δικαιοσύνης ὅτι ἐπιστήμης εἰπεῖν ὑπὲρ τοῦ ἐν ἑκάστῃ πότε ἀπαθοῦ· ὃ δ' αὖ τῆς πολιτικῆς ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ λεκτέον· ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ ἄρα ὑπὲρ τοῦ ἀρίστου· ἢ ὑπὲρ τοῦ ἡμῖν ἀρίστου· ἴσως δὲ καὶ ὅλως μὲν οὐ δεῖ τὰ δεικνῦσθαι τοῖς μὴ φανεροῖς ἃ δεῖ μάθημα σι χρεῖαθαι· ἀλλ' ὑπὲρ τῶν ἀφανῶν τοῖς φανεροῖς· ἢ ὑπὲρ τῶν νοητῶν τοῖς αἰσθητοῖς· διὸ καὶ φανερώτατα ὅταν ὑπὲρ ἀγαθοῦ ἐγχειρῇ τις λέγειν· ἀλεκτέον ἢ ὑπὲρ τοῦδε λέγω· καιρὶ οἷον παίζειν ὅταν ὑπὲρ τοῦ ἀπαθοῦ λέγωσιν ὑπὲρ τοῦ δεῖ λέγειν ὑπὲρ τοῦ μᾶλλον ἀπαθοῦ φασὶ δεῖν λέγω· αὐτὸ ἕκαστος μᾶλλον ἢ τὸ πρῶτον· ὥστε μᾶλλον ἂν εἴη ἀγαθὴ ἡ ἰδέα ὡς οἴονται· δηλοῖ τοῦτο λόγος· ἀληθὴς μὲν ἴσως· ἀλλ' οὐχ ἡ πολιτικὴ ἰσχύει, ἡ δύναμις, ὑπὲρ ἧς νῦν ὁ λόγος· ὃ γὰρ ὑπὲρ τοῦτου σκοπεῖν τἀπαθοῦς, αὐτὰ τοῦ ἡμῖν ἀπαθοῦς· ὃ μία γὰρ ἐστὶν ἐπιστήμη ὅτι δύναμις ὑπὲρ τοῦ τέλους λέγω ὅτι ἀπαθὲς, ὥστ' οὐδὲ πολιτική· διὸ οὐχ ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ τῆς ἰδέας ἀπαθοῦς τὸν λόγον ποιεῖται· ἀλλ' ἴσως φησὶν τοῦτο τὸ ἀπαθὲς ἀρχὴ χρησάμενος ὑπὲρ τοῦ καθ' ἕκαστα, ἐκρυτ προβαίνει ἐρῶ, οὐδ' ὅτων ὀρθῶς· δεῖ γὰρ τοὺς ἀρχὰς οἰκείας λαμβάνειν· ἄφρην γὰρ εἴ τις βουλόμενος τὸ ξηρὸν, ὡς δύσιν ὀρθὰς ἴσας ἔχον δεῖξαι, λάβοι ἀρχὴν ὅτι ἥλιος ἀθανάτος

ἀθανάτας, ὁ γὰρ οἰκεῖα. δεῖ δὲ τὸ ἀρχὴν οἰκείαν εἶναι τὴ σωτηρίᾳ. νῦν δ' ἐν ἀνθρώπου τοῦτο ψυχὴν εἶναι ἀθανάτου. δείξει τὶς δυσὶν ὀρθῶς ἴσας ἔχον τὸ ξίγωνον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀπαθῶν ἢ θεάσασθαι τὰ ἄλλα. ἀνθρώπου τοίνυν τὸ ἀγαθὸν δοκεῖ ἀρχὴν εἶναι τοῦτο τοιοῦτον. ὅτι ὀρθῶς ἢ ὀλίγον κρατῆς ὠφελίμως ἐπὶ τὰς ἀρετάς. ἐκεῖνος γὰρ ὅλῳ ᾤετο δεῖν μᾶλλον εἶναι. ἐκ δὲ τοῦ τὰς ἀρετὰς ὠφελίμους εἶναι, συνέβαινεν αὐτῷ τὰς ἀρετὰς μᾶλλον εἶναι. διὰ τί, ὅτι ὠφέλιμον τῶν ὠφελίμων συμβαίνει, ἅμα εἰδέναι. τὸ ὠφελίμως τί ὄντι. ἢ εἶναι ὠφέλιμον. εἰ γὰρ ἰατρικὸν τί ὄντι οἶδε τί ὄντι. ἢ ἰατρὸς ἔσται αὐτὸς αὐτῷ ὄντι. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὠφελίμων. ἀλλ' ὅτι ἐπὶ τὰ ἀρετὰ τοῦτο συμβαίνει. δῆλον εἴ τις οἶδε τὸ δικαιοσύνῃ τί ὄντι, αὐτίως δίκαιός ὄντι. ὡς δ' αὕτως καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. συμβαίνει ἄρα μᾶλλον τὰς ἀρετὰς εἶναι ἢ μὴ εἶναι ὠφελίμους. ἐπειδὴ ὑπὲρ τούτων διώρισται, πειρατέον λέγειν τοῦτο προσηκόντως λέγειν. ὄντι γὰρ τὸ ἀγαθῶν, τὰ μὲν τίμια τοιαῦτα νενόμικε, τὰ δ' ἄψυχα. τὸ δὲ τίμιον λέγω, τὸ τοιοῦτον. τὸ θεῖον. τὸ βέλτιον. οἷον ψυχή. νοῦς, τὸ ἀρχαιότερον. ἢ ἀρχή. τὰ τριακόντα. τίμια δ' ἐστὶν οἷς μὴ. τοῖς δὲ φρονοῦσι μὴ ἀκολουθεῖ. ὅταν δὲ καὶ ἡ ἀρετὴ τίμιον. ὅταν γε δὴ ἀπαθὴς τῆς κακοδαίμονος τις ψυχῆς. ἤδη δ' ὄντος εἰς τὸ φιλάρετος ἁπλῶς. τὰ δὲ ἄψυχα, οἷον ἀρεταί. ἀπὸ δὲ τῶν κατ' αὐτὰς πράξεων, ὅταν ἄριστος γίνεται. τὰ δὲ δυνάμεις, οἷον ἀρχή. πλοῦτος. ἰσχύς. κάλλος. φύσεις γὰρ καὶ ὅταν κακοδαίμων ᾖ ὁ φαῦλος κακῶς. διὸ δυνάμει τὰ τοιαῦτα καλὰ ἀγαθά. ἀπαθῆ μὲν δή εἰσι. δοκιμάζεται δὲ τῇ τοῦ κακοδαίμονος αὐτὰ ἕκαστα χρήσει, ὁ τῇ τοῦ φαύλου. οἷς δ' αὖ οἷς φύσεσι συμβέβηκεν ἀγαθοῖς, ἢ πλοῦτον ἢ φιλογυνίαν αὐτὸ αἴτιόν εἶναι, ἀπὸ τύχης γὰρ ὁ πλοῦτος γίνεται ἢ ἀρχή, ἢ ὅλως ὅσα εἰς δυνάμεως τάξιν ἥκει. λοιπὸν ἢ ἢ τὰ παρόντα τὰ ἀπαθῆ τὸ σωτικὸν ἢ ποιητικὸν ἀγαθόν. οἷον γυμνάσια ὑγείας ἢ εἴ τι αὖ τοῦτον. ἀλλ' ἔτι καὶ ἄλλως ἔχει τὰ ἀγαθὰ διαίρεσιν. οἷον ὅσα

ἀγαθὸν

ἀγαθῶν, τὰ μὲν πάντη καὶ πάντως αἱρετά· τὰ δ' ὅ. οἷον, ἡ μὲν
δικαιοσύνη καὶ αἱ ἄλλαι ἀρεταί, ⟨καὶ⟩ πάντη καὶ πάντως αἱρεταί·
ἰσχὺς δ' ⟨καὶ⟩ πλοῦτος καὶ δυνάμεις. ⟨τὰ δ'⟩ οὐ πάντη ὅτι πάν-
των· ἔστι καὶ ἄλλως. τὰ δ' ἀπαιθῶν, τὰ μὲν ὅτι τέλη· τὰ δ' ὅ τέλη· οἷον·
ἡ μὲν ὑγίεια, τέλος· τὰ δὲ φλ ὑγείας ἕνεκεν, οὐ τέλη. ⟨καὶ ὅσα δ' τῶς
ἔχει, τούτων ἀεὶ τὸ τέλος βέλτιον· οἷον ὑγιείας βέλτιον ἢ τὰ
ὑγιεινά· καὶ πλοῦτος ἀεὶ καθόλου τοῦτο βέλτιον, οὗ ἕνεκεν ἡμῖν τὰ
ἄλλα· πάλιν αὖ τῶν τελῶν, βέλτιον ἀεὶ τὸ τέλος τῶν ἀτε-
λῶν· τέλος δέ ἐστιν οὗ παραγομένου μηθενὸς ἔτι προσδεόμε-
θα· ἀτελὲς δ', οὗ παραγομένου, προσδεόμεθά τινος· οἷον,
φλ δικαιοσύνης μὲν μόνον παραγομένης, πολλῶν προσδεόμε-
θα, φλ δὲ εὐδαιμονίας παραγομένης, οὐδενὸς ἔτι προσδεό-
μεθα· φῦτο ἄρα ὅτι τὸ αἱρετὸν ἡμῖν ὁ ζητοῦμεν· ὅ ὅτι τέλος τέ-
λεῖον· τὸ δὲ δὴ τέλος τέλος ἀπαθές ἐστι· ⟨καὶ⟩ τὸ τέλος τὸ ἀπαθές· μετὰ
ταῦτα ποίνυν πῶς τὸ αἱρετὸν δεῖ σκοπεῖν· πότερ' οὕτως ὡς κεῖ
αὐτοῦ σωματείου μόνου; ἀλλ' ἄρτιον· τὸ δ' αἱρετὸν ἐπεὶ δ' ἐστὶ τέ-
λος, τέλειον· τὸ δὲ τέλειον τελέως ἁπλῶς εἰπεῖν, οὐθεὶ αὐτὸ ἄλλο
δόξειεν εἶναι, ἢ εὐδαιμονία· τὴν δ' εὐδαιμονίαν ἐκ πολλῶν ἀπαιθῶν
συντίθεμεν· ἐὰν δὴ τὸ βέλτιστον σκοῶμεν, καὶ αὐτὸ σωματείου αὐτὸ
ἔσται αὐτοῦ βέλτιον· αὐτὸ δὲ βέλτιστον ἔσται· οἷον τὸν ὑπάρχοντα ⟨τὴν⟩
ὑπάρξει, σκόπει τί φύτων πάντων βέλτιον· βέλτιστον δ' ὅ ἐστὶν ὑπάρ-
χειν· ἐὰν ἡ φύτων πάντων βέλτιστον; ⟨καὶ⟩ αὐτὸ αὐτοῦ βέλτιστον, ἄτοπον δὴ
συμβαίνει· ὅθεν ἴσως τε ὅτω σκεπτέον τὸ βέλτιστον, ἀλλ' ἄρα γε
ὅτως, οἷον, χωρὶς αὐτοῦ, ἢ καθ' αὐτοῦ τὸ ἄριστον· ἡ γὰρ εὐδαιμονία ὅ ἐστὶν
ἐκ τίνων ἀγαθῶν συγκειμένη· τὸ δ' ἐξ ὧν ἀπαιθῶν σύγκειται, σκο-
πεῖν εἰ φῦτ' ἐστὶ βέλτιον, ἄριστον· ὅ γὰρ ὅ ἐστὶν ἄλλο τι χωρὶς τ' ὅτων
ἡ εὐδαιμονία, ἀλλὰ ταῦτα· ἀλλ' ἄρα τε ὅτω σὶ ὡσαύτως ὀρθῶς αὖ τις
σκοπεῖ τὸ συγκείμενον τὸ ἄριστον· οἷον αὐτὸ ⟨τὴν⟩ τὴν εὐδαιμονίαν τὴν
ἐκ τούτων τ' ἀγαθῶν ὅσαν· συγκείνων πρὸς ἄλλα, ἢ μή ὅ ἐστιν ἐν
αὐτῇ χρόνῳ, ὅτως τὸ ἄριστον σκοπῶν· ὀρθῶς αὖ σκοπεῖ· ἀλλ' ὅτι
ὅ

ἄσαθον

ὄστιν ἀ σῶλῶν τὸ ἄ ειν ὄζη τοῦ μὴ μὴ· οἷον λέγοι αὖ τις εἶναι ἄ ει σον τὴν φρόνησιν ἀ πάν των τῶν ἀ γα θῶν καθ' ἃ συγκειμένου μὴ ὄων ἀ λλ' ἴσως ὀ χοῦ τως ζη τη τέον ὅτι τὸ ἄ ει σον ἀ γα θόν· τὸ δ' τέλεῖ· ζη τοῦ μὴ ἀ γα θόν· ἡ γὰ φρόνησις μόνη ἅσα οὐ τέλφον· οὐκ ἄ ρα τοῦ το τὸ ἄ ει σον ὀ ζη τοῦ μὴ· ὃ δὴ τὸ ὕτως ἄ ει σον· μετὰ γίνωΤαρ ἔχει τἀ γα θὰ ἄ λλω διαίρεσιν· ὅτι γὰ Τ ἀ γα θῶν τὰ μὲ· ψῡ χῇ· οἷον αἱ ἀ ρε ταί· τὰ δ' ἐν τῷ σώ μα τι· οἷον ὑ γίφα, κάλ λος· τὰ δ' ἐκ- τός, σῶ τος· ἀ ρχή· τι μή, ἢ εἴ τι ἄ λλο Τ τοιού των· τού των δὴ τὰ μὲ ψῡ χῇ ἐ λπί σα· τὰ δ' ἐν ψῡ χῇ ἀ γα θὰ διώ ρι σαι εἰσ ξί α· εἰς φρόνησιν· εἰσ ἀ ρε τὴν, καὶ ἡ δο νὴν· ἥδη τοί μην τὸ μετὰ τοῦ το ὃ καὶ λέγο μὲν πάν τις, ὁ δοκεῖ καὶ τέλος Τ ἀ γα θῶν· ὁ τελφό- τα τον εἶναι ἡ εὐδαι μονί α· καὶ τοῦ το ταυ τὸ φα μὲν εἶναι τὸ ᾧ πρά πτειν ὁ ᾧ ζῆν· τὸ δὴ τέλος ὄστὶν ὑ πὲρ σῶ τὸν· ἀ λλὰ δι πόν· μὲν γὰρ ὄστι τὸ τέλος, αὕτη ἡ ἐνέρ γει α ἡ χρῆσις· οἷον φρό- νησεως· εἰ ὄστιν ἡ χρῆσις αἱ ρε τω τέρα φρόνησις ἕξεως· τέλος δὲ ἡ χρῆσις· οὐδεὶς γὰρ ἂν βούλοιτο ἔχειν τὴν ὄψιν μὴ μέλλων ὁρᾶν, ἀ λλὰ μύειν· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ κοῦ φου καὶ τῶν τοιού των ὧν ἄ ρα εἰ ἡ χρῆ- σις καὶ ἕξις ἐστὶν, ἀεὶ βέλτιον καὶ αἱ ρε τώ τερον ἡ χρῆσις φρό- νησις ἕξεως· ἡ γὰ χρῆσις καὶ ἡ ἐνέρ γει α τέλος· ἡδὲ ἕξις, φρό χρήσεως ἕνεκα· μετὸ τοῦ το τοίνυν τοῦ Τ ἐαύ τῆς σκο πῆ ὠῖ Τ ὠῖσῃ- μῶν πασῶν, ὄψε ται οὐκ ἄ λλω μὲν ποι οῦσαν οἰκί αν· ἄ λλω δὲ ἀσυνδεί αν οἰκί αν· ἀ λλὰ τὴν οἰκοδομικὴν καὶ οὖ ποιητικὸς ὁ οἰκοδόμος· ἡ τού του ἀ ρε τὴ τοῦ αὐ τοῦ τού του ποιητική· ὁ- μοίως δὲ ὠῖ Τ ἄ λλων ἁ πάν των· μετὸ Τ ὅτο τοίνυν ὁ ρῶ μὲν ὅτι οὐθεὶ αὖ ᾧ ἡ ψῡ χῇ ζῶ μὲν· ἐν ψῡ χῇ δ' ὄστιν ἀ ρε τή· τὸ αὐ τὸ γέρ ε φαμεν τὴν, τι ψῡ χὴν ποι εῖν, εἶ τὴν φρ ψῡ χῆς ἀ ρε τὴν· ἀ λλ' ἡ μὲν ἀ ρε τὴ ἐν ἑ κάσ τῳ Τ ὅτο ποι εῖ ὅ ὄστιν ἀ ρε τή· ἡ δὲ ψῡ χὴ δὲ τὰ ἄ λλα μὲ· ψῡ χῇ δὲ ζῶ μὲν· δι ὰ Τ Τ ψῡ χῆς ἀ ρε τὴ ἄ ρα δεῖ ζῆσο μὲν· τὸ δ' ἔχε δεῖ ζῶ μὲν ἢ δεῖ πρά πτειν, ὅθεν ἄ λο, ἢ τὸ δεῖ δαι μονεῖ λέγο μὲν· τὸ ἄ ρα δεῖ δαι μονεῖν εἶ ἡ εὐ δαι μονί α, ἐν τῷ δεῖ ζῆν ἐ στὶ· τὸ δ' εὖ ζῶ, ἐν τῷ καλ-

τοὺς ἀρετοὺς ζῶν. Τὸ δὲ τί ἐστὶ τέλος ἡ εὐδαιμονία ἐστὶ τὸ ἄριστον. ἐνεργείαν τινὰ αὐτὴν εἶναι τέλος ἡ εὐδαιμονία. ὧν δὲ ἕξις καὶ χρῆσις, ἡ χρῆσις ἐνέργεια τέλος ἡ ψυχῆς ἡ ἀρετή, ἕξις ἐστίν. ὅστε ἡ ἐνέργεια καὶ ἡ χρῆσις αὐτῆς τῶν ἀρετῶν. ὥστε τέλος αὐτῶν εἶναι ἡ ἐνέργεια καὶ χρῆσις αὐτῆς. ἡ εὐδαιμονία ἄρα εἶναι αὐτῶν ἐν τῷ ζῆν τοὺς ἀρετοὺς ζῶν. ἐπεὶ δὲ πρῶτον τὸ ἄριστον ἀγαθόν ἐστιν ἡ εὐδαιμονία ἐστὶν αὐτὴ τέλος, ἐνέργειά ζῶντις αὐτῶν τοὺς ἀρετοὺς εὐδαίμονες αὐτοὶ εἶναι μόνον. καὶ ἐχομένως τὸ ἄριστον ἀγαθόν. ἐπεὶ οὖν ὅστιν ἡ εὐδαιμονία τέλεον ἀγαθὸν καὶ τέλος, οὐδὲ τοῦτο δεῖ λαμβάνειν ὅτι μὴ ἐν τελείῳ ἔστιν. ὃ γὰρ ἔστιν ἐν ὥρᾳ ὅστι πᾶν εὐδαίμων. ἀλλ' ἐν παιδὶ οὗτος γὰρ τέλεος. οὐδ' ἐν χρόνῳ τινὶ ἀτελεῖ. ἀλλ' ἐν τελείῳ. τέλεος δὲ ἐν ἑνὶ ἑκάστῳ, οὐ αὐτὸς βίοι. καὶ γὰρ λέγομεν ὀρθῶς ὡς περὶ τοὺς πολλοὺς, ὅτι δεῖ τὸν εὐδαίμονα ἐν τῷ μετρίῳ χρόνῳ τοῦ βίου τελευτᾶν, ὡσαύτως τὸ τέλος εἶναι, καὶ ἐν χρόνῳ τελείῳ ἢ ἐν αὐτῷ. ὅτι ἡ ἐνέργεια ὅστιν, ἰδοὺ αὐτὸς καὶ ἐν ὀλίγῳ. ἐν γὰρ ῥῖσι ὕπνοις, οἷον ἐάν τις καθεύδοι διὰ βίου, τὸν ῥῖστον ὁ πάνυ βουλόμεθα λέγειν εὐδαίμονα εἶναι. τὸ μὲν ᾗ ζῶν αὐτῷ ὑπάρχει. ἀλλὰ τὸ ζῶν αὐτῷ κατὰ τοὺς ἀρετοὺς ὁ χὶ πάρχει, οἷον κατὰ τὴν ἐνέργειαν. μετὰ τοῦτο τὸ μέλλον λέγεσθαι ὅταῦ λίαν δόξῃ οἰκεῖον εἶναι τοῦτῳ οὕτω μακρὰν ἀπέχον. οἷον ἐπεὶ δὴ πόρδιμος ὡς δυκεῖμόειόν τι τ' ψυχῆς, ᾧ ζεφόμεθα καλῶμ' θρεπτικόν. τοῦτο γὰρ οὐλογόν ὅστιν εἶναι. τὸ στῶν λίθους ὁρῶ μὲν ἀλλ' ὰ ῥυς ζέφεσθαι οὔτας. ὥστε δῆλον ὅτι τ' ἐμψύχων ὅστι τὸ τρέφεσθαι. εἰ δέ τ' ἐμψύχων, ἡ ψυχὴ αὐ εἴη αἰτία. φῂ δὲ ψυχῆς. τῶν μὲν τ' μορίων, θρεπτικὸν αὐ εἴη τοῦ ζέφεσθαι. οἷον τὸ λογιστικὸν, ἢ τὸ θυμικὸν, ἢ τὸ ἐπιθυμητικόν. ἄλλο δέ τι φῶσὶ ταῦτα ᾧ οὐθὲν ἔχομεν οἰκειότερον ὄνομα ἐπιθεῖναι, ἢ θρεπτικόν. τί οὖν αὐτὸς εἴπει. πότερον ἢ τούτου τοῦ μορίου τ' ψυχῆς ὅστιν ἀρετὴ, εἰ γράφεσι, δῆλον ὅτι ἐστὶ τὴν δυνάμει ἐνεργεῖν. φῂ γὰρ τελείας ἀρετῆς ἡ ἐνέργεια, εὐδαιμονία. εἰ μὲν οὖν ἐστιν ἀρετὴ τούτου, ἢ μὴ ὅστιν

ἐστιν, ἄλογος λόγος· εἰδ' ἄρα ἐστὶν, οὐκ ὄντος τούτου ἐνεργεία· ὥσπερ
μή ὄντων ὁρμῆς, δὲ ἐνέργειαι τούτων ἔσονται· δοκεῖ δὲ εἶναι ὁρμὴ ἐν
τῷ μορίῳ τούτῳ, ἀλλ' ὁμοίου ἔοικεν εἶναι τῷ φυτῷ· διὸ καὶ ἐκείνῳ,
ὅτι ἂν ἐμβάλῃς, καταμαλώσει· ὃ εἰ μὴ ἐμβάλῃς, δοκεῖ ὁρ
μῶν πρὸς τὸ λαβεῖν· ὅτων δὲ τοῦτο τὸ μόριον τῆς ψυχῆς ἔχει· ἂν
μὲν ἐμβάλῃς ζοφῶν, τρέφει· ἂν δὲ μὴ ἐμβάλῃς τροφάς, δοκεῖ
ὁρμῶν τὸ τρέφειν· διὸ ἐνέργεια δὲ μὴ ὁρμή· ὥστε τὸ δὲν σῳ-
ζεῖ τὸ μόριον τοῦτο πρὸς εὐδαιμονίαν· μετὰ ταῦτα τοίνυν
λεκτέον ἂν εἴη τί ὄντος ἡ ἀρετή· ἐπεὶ ὥσπερ ἡ τούτου ἐνέργεια ἦν
ἡ εὐδαιμονία· ὡς μὲν οὖν ἁπλῶς εἰπεῖν, ὅτι ἡ ἀρετὴ, ἕξις ἡ
βελτίστη· ἀλλ' ἴσως οὐκ ἀνὸν ὅτως ἁπλῶς εἰπεῖν· ἀλλὰ σαφέ
στερον διορίσαι δεῖ· πρῶτον μὲν ἂν λεκτέον ὑπὲρ ἧς ψυχῆς ἐν
ᾗ ἐγίνετο· ὅτι ὄντος ἡ ψυχὴ· ὑπὲρ μὲν γὰρ τούτου ἄλλος λόγος·
ἀλλ' ὡς τύπῳ διελέσθαι· ὅτι δὴ ψυχὴ ὡς φαμὲν εἰς δύο μέρη
διῃρημένη· εἰς τὸ λόγον ἔχον, καὶ ἄλογον· ἐν ᾧ δὴ ζῷ λόγον ἔχοντι
ἐγίνετο, φρόνησις· ἀγχίνοια· σοφία· εὐμάθεια· μνήμη, καὶ τὰ
ὅμοια τούτοις· ἐν δὲ τῷ ἀλόγῳ, αἷς τοῦ αἱ ἀρεταὶ λεγόμεναι· σωφρο-
σύνη· δικαιοσύνη· ἀνδρία· ὅσαι ἄλλαι τοιήδε δοκοῦσιν ἐπαι-
νεταὶ εἶναι· ἐπὶ δὲ ταύτας ἐπαμφοτερίζομεθα· ἐπὶ ἢ τὰς τοῦ λόγου
λόγον ἔχοντος, δῆλον ἐπαινεῖται· ὅτι δὲ ὅτι σοφοὶ δῆλοι ἐπαι-
νεῖται, ὅτι ὁ φρόνιμος, δῆλον· ὅλως καὶ πάντῃ τὸ φρόνιμον ἀγαθόν· οὐ δὲ
δὴ τὸ ἄλογον εἶναι ἢ ὑπηρετικόν ἐστι ὃ ὑπηρετεῖ, τῷ λόγον
ἔχοντι μορίῳ· ἔστι δὲ ἡ ἀρετὴ ἠθικὴ ὑπὸ συνηθείας καὶ ὑπερβολῆς
φθειρομένη· ὅτι δὲ ἡ συνήθεια καὶ ἡ ὑπερβολὴ φθείρει, τοῦτο δῆλον
ἔστω ἐκ τῆς ἠθικῆς· δεῖ δὲ ὑπὲρ τῶν ἀφανῶν τοῖς φανεροῖς μαρτυρίοις
χρῆσθαι· ὡσπερεὶ γὰρ γυμνασίων ἴσμεν αὐξησιν· πολλῶν δὲ γινομένων
φθείρεται ἡ ἰσχύς· ὁλίγων τε ὡσαύτως· ἐπί τε ποτῶν καὶ σιτίων
ὡσαύτως· πολλῶν τε γὰρ δὴ πινομένων, φθείρεται ἡ ὑγίεια· ὀλί
γων τε ὡσαύτως· συμμέτρων δὲ γινομένων σώζεται ἡ ἰσχὺς· καὶ ἡ
ὑγίεια· ὁμοίως δὲ τούτοις συμβαίνει καὶ ἐπὶ σωφροσύνης· καὶ

ἐστὶ ἀνδρία, ⟨καὶ⟩ τἄλλων ἀρετῶν· ἐὰν μὲν γὰρ τὴν λίαν προῆσθαι
ἀφοβον ὥστε μηδὲ τοὺς θεοὺς φοβεῖσθαι, οὐκ ἀνδρεῖος, ἀλλὰ
μαινόμενος· ἂν δὲ φοβερὰ μὴ πάντα, δειλὸς· ἀνδρεῖος ἄρα ἔσται,
ὅστις ὀφοβέρμων ἐστὶ πάντα, ὅστις ὁμοιῶς· ταὐτὰ ἄρα ἡ αὔξη ἢ φθεί-
ρει τὴν ἀρετήν· ⟨καὶ⟩ ἡ οἰλίαν φόβοι ⟨καὶ⟩ πάντες, φθείρουσι· ⟨καὶ⟩ οἱ ὡσεὶ
μηδὲν δὲ, ὁμοίως· ὅστις δὴ ἀνδρία περὶ φόβους· ὥστε οἱ μέτριοι
φόβοι αὔξουσι τὴν ἀνδρίαν· ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἄρα καὶ αὔξεται καὶ
φθείρεται ἡ ἀνδρία· ὑπὸ φόβων γὰρ τοῦτο πάσχουσιν· ὁμοίως δὲ
⟨καὶ⟩ αἱ ἄλλαι ἀρεταί· ἔστι δὲ μόνον τοῖς μὲν περὶ τὴν ἀρετὴν ἀφο
είσεως αὐτὶς ἀλλὰ λύπη καὶ ἡδονή· διὰ μὲν γὰρ τὴν ἡδονὴν,
τὰ φαῦλα πράττομεν· διὰ δὲ τὴν λύπην, τῶν καλῶν ἀπεχό-
μεθα· ὅλως τε δὴ δεῖ λαβεῖν ἀρετὴν καὶ κακίαν αὐτὴν λύπης
καὶ ἡδονῆς· ὅστις οὖν ἡ ἀρετὴ περὶ ἡδονὰς ἢ λύπας· ἡ δὴ θηκὴ
ἀρετὴ, ἣν τινὲς τῶν ἐπωνυμίας ἔχει· εἰδεῖη ⟨δ'⟩ ἂν γράμμα λέ-
γοντα τὴν ἀληθείαν ὡς ἔχει σκοπεῖν· δεῖ δ' ἴσως· τὸ γὰρ ἦθος
ἀπὸ τοῦ ἔθους ἔχει τὴν ἐπωνυμίαν· ἠθικὴ γὰρ καλεῖται διὰ τὸ
ἐθίζεσθαι· ὁ καὶ δῆλον ὅτι οὐδεμία ἡμῖν τῶν ἀρετῶν ἀλόγου
μέρους φύσει ἐγγίνεται· οὐθὲν γὰρ τῶν ὄντων φύσει, ἔθει ἄλλως
πίνεται· οἷον, ὁ λίθος· καὶ ὁ λως τὸ βαρὲα πῖ φυκε κά τω φέ-
ρεσθαι· οὐ τις εἴ π|η πολλάκις ⟨καὶ⟩ ἐθίζη ἄνω φέρεσθαι· ὁμως οὐκ
ἄν ποτε ἄνω ἐνεχθείη, ἀλλ' ἀεὶ κάτω· ὁμοίως δὲ τῶν ἄλλων τῶν
τῶν· μετὰ τοίνυν τοῦτο, δεῖ διορίσασθαι περὶ τῆς ἀρετῆς, τίς ἐστιν ἡ ἀ-
ρετὴ, εἰ δῶσαι τίνα ἐστὶ τὰ ἐν τῇ ψυχῇ γινόμενα· ἐστὶ δ' ἃ εἶπεν,
ταῦτα· πάθη· δυνάμεις· ἕξεις· ὥστε δῆλον τούτων αὐτὶς εἴη ἀ-
ρετή· πάθη μὲν οὖν ἐστὶν, ὀργὴ· φόβος· μῖσος· πόθος· ζῆλος· ἔλεος· τὰ
τοιαῦτα, οἷς εἴωθε παρακολουθεῖν· λύπη καὶ ἡδονή· δυνάμεις
δὲ, καθ' ἃς παθητικοί τούτων λεγόμεθα· οἷον καθ' ἃς δυνατοί
ἐσμεν ὀργισθῆναι, λυπηθῆναι· ἐλεῆσαι· ⟨καὶ⟩ τοιαῦτα· ἕξεις δ' εἰσὶ
καθ' ἃς πρὸς ταῦτα ἐχόμεθα, ἢ κακῶς· οἷον πρὸς τὸ ὀργισθῆναι· εἰ
μὲν λίαν ὀργίλως· κακῶς ἐχόμεν πρὸς ὀργήν· εἰ δ' ὅλως μὴ ὀρ

παθη

ζητόμενα ἐφ' οἷς δεῖ, καὶ ὅτων καὶ πρὸς ὀργήν. τὸ ἄρα μέσως ἔχειν, τὸ μήτε λίαν ὑπεραλγεῖν, μήτε παντελῶς ἀναλγήτως ἔχειν. ὅταν οὖν ὅτων ἔχωμεν, ὧν δεῖ κακείμεθα, ὁμοίως πρὸς τὰ αὐτὰ ὁμοίαν. τὸ δὲ ὀργητὸν καὶ τὸ πρᾶον ἐν μεσότητι ἀλλήλοιν ἀναλγησίας πρὸς ὀργήν· ὁμοίως παλαζομένω, τὸ μὲν γὰρ πλείω πρὸς πρεῖσθαι τοῦ ὑπαρχόντος ἔχειν, ἀλαζονεία· τὸ δὲ ἐλάττω, εἰρωνεία· ἡ ἄρα μεσότης ἡ τούτων, ἡ ἀληθὰς ἐστιν· ὁμοίως καὶ τῶν ἄλλων πάντων, τοῦτο γὰρ ὅλως καὶ ἕξεως· τὸ δὲ ἡκακῶς πρὸς ταύτην ἔχειν· τὸ δὲ δὴ ἔχειν πρὸ ταῦτα ὅτι τὸ μήτε πρὸς τὴν ὑπερβολὴν ἔχειν μήτε πρὸς τὴν ἔνδειαν· πρὸς μεσότητα ἄρα τοιούτων καθ' ἃ ἐπαινετοὶ λεγόμεθα, ἡ ἕξις· τὸ δὲ κακῶς, πρὸς ὑπερβολὴν καὶ ἔνδειαν· ἐπεὶ γίνων ὅτων ἡ ἀρετὴ τῶν παθῶν τούτων μεσότης, τὰ δὲ πάθη ἤτοι λύπαι εἰσὶν ἢ ἡδοναί, ὅτ' ἄνευ λύπης ἢ ἡδονῆς· ἡ ἄρα ἀρετὴ ὅτι περὶ λύπην καὶ ἡδονάς, καὶ ἐν τούτῳ ὅτι δῆλον· ὅτι δὲ ἡ μεσότης πάθη ὡς δόξειεν ἄν τινι, ἐφ' ὧν ἡ κακία ὅτι ἐν ὑπερβολῇ καὶ ἐλλείψει περὶ οἷον μοιχεία ἡδονή ἐστι, ὅτι ὁ μοιχὸς, ὅτι οὗρος ὁ μᾶλλον τοὺς ἐλευθέρους διαφθείρων· ἀλλὰ καὶ τοῦρος, καὶ εἰ τις ἀμφοτέρων ὅτι ἡδονῇ τῇ καπηλείαν ἢ καὶ ὁ ἐν ἐλλείψει· διὸ ἐν ὑπερβολῇ τὸ ψεκτὸν ἔχει· μετὰ γίνων τοῦτο, ἀναγκαῖον ὅτι ἴσως ἐνθλῶσαι τί τῇ μεσότητι αὐτικεῖσθαι· πρότερον ἡ ὑπερβολὴ, ἡ ἔνδεια· ἐν ἁπλῶς μεσότησιν, ἔνδεια ἐναντίον· ἐν ἁπλῶς ὑπερβολή· οἷον, ἀνδρία μὲν οὐχὶ θρασύτης ὑπερβολή οὖσα, ἀλλ' ἡδειλία ἔνδεια ἔστι· τῇ δὲ σωφροσύνῃ μεσότητι ὄσῃ ἀκολασίᾳ μὲν ἀναισθησίας φίλτρει ἡ δοναὶς, ὅδοκεῖ ἔναντίον εἶναι ἡ ἀναισθησία, ἔνδεια ὄσα· ἀλλ' ἡ ἀκολασία, ὅσα ὑπερβολή· ὅτι δ' ἀμφότερα ἐναρτία τῇ μεσότητι, μὴ ἡ ὑπερβολὴ δὴ ἔνδεια· ἡ γὰρ μεσότης, φίλ μὲν ὑπερβολῆς ἐνδεέστερον· φίλ δ' ἐνδείας ὑπερβάλλον· διὸ καὶ οἱ μὲν ἄσωτοι, τοὺς ἐλευθερίους ἀνελευθερίους φασὶν εἶναι· οἱ δ' ἀνελευθέριοι, τοὺς ἐλευθερίους ἀσώτους· μὴ οἱ μὲν θρασεῖς καὶ προπετεῖς, τὸν ἀνδρείους καλοῦσι δειλούς· οἱ δὲ

δῆλοι. τοὺς ἀνδρείους προπετεῖς καὶ μανομένους· δύο δὲ δύο αἰτίας δόξοι μὲν ἂν τις θέναι τὴν μεσότητι τοῦ ὑπερβολῇ καὶ τῷ φοβερὸν ἢ ἐξ αὐτοῦ τοῦ πράγματος σκοπῶσι πότερον ἐγγύτερόν ἐστι τοῦ μέσου, ἢ πρεσβύτερον· οἷον ἐλευθεριότητι· πότερον ἀσωτία ἢ ἀνελευθερία πρεσβύτερον· μᾶλλον γὰρ ἂν δόξειεν ἡ ἐλευθεριότης ἀσωτία ἢ ἀνελευθερία· πρεσβύτερον ἄρα ἡ ἀνελευθερία· τὰ δὲ πλεῖον ἀφεστῶτα τοῦ μέσου ἐναντιώτερα δόξειν ἂν εἶναι· ἐκ μὲν ἄρα αὐτοῦ τοῦ πράγματος, ἡ ἐλευθερία χείρων φαίνεται· ὅτι δὲ καὶ ἄλλως· οἷον, πρὸς ἃ μᾶλλον πεφύκαμεν, ταῦτα μᾶλλον ἐναντία ᾧ μέσῳ· οἷον πεφύκαμεν πρὸς ἃ μᾶλλον ἀκολάστοι, ἢ κόσμιοι εἶναι· ἡ δὲ πρόδοσις γίνεται μᾶλλον πρὸς ἃ πεφύκαμεν· πρὸς ἃ δὲ μᾶλλον ἐπιδόντες ταῦτα καὶ μᾶλλον ἐναντία· ἐπιδόντες γὰρ πρὸς ἀκολασίαν μᾶλλον ἢ κοσμιότητι· ὥστε ἐναντιώτερον ἂν εἴη ὑπερβολὴ μεσότητος· ἡ δὲ ἀκολασία, ὑπερβολὴ σωφροσύνης· ὅτι τε μὲν δὴ ἡ ἀρετὴ, ὡς εἰκὸς, μεσότης δοκεῖ τις εἶναι τῶν παθῶν ἑκάστου διατηρεῖν· διὸ καὶ ἔργον ὂν ἀπονώτατον εἶναι· ἐνὶ ἑκάστῳ δὲ τὸ μέσον λαβεῖν ὅρῳ· οἷον κύκλον μὲν γράψαι, πᾶν πρόδηλον· τὸ δὲ μέσον τὸ ἐναὶ ζητεῖν ἤδη λαβεῖν, χαλεπόν· ὁμοίως δὲ τοῦτο ὁρισθῆναι μὲν ἔστιν ἁπλῶς· ὃ τὸ ἐναντίον ἑκατέρου τὸ μέσῳ ἔχειν, χαλεπόν· ἀπλῶς δὲ ἑνὶ ἑκάστῳ τῶν παθῶν ὅστις ἰδεῖν, ὅτι τὸ ἐμπεφυκὸς ἔχον τὸ μέσον, ἔστιν ὅστις· τὸ δὲ μέσον, χαλεπόν· καθ' ὃ ἐπαινούμεθα· διὸ ἡ μὲν ἀπαίνιον τὸ ἀπονώτατον· ἐπειδὴ δὲ καὶ ὑπὲρ ἀρετῆς εἴρηται, μετὰ τοῦτ' ἂν εἴη σκεπτέον, πότερον δυνατὸν ᾧ ἀληθεύεσθαι, ἢ οὔ· ἀλλ' ὥσπερ Σωκράτης ἔφη, ὅτι ἐφ' ἡμῖν ψεύδεσθαι τὸ ἀπονδαίους εἶναι ἢ φαύλους· εἰ γάρ τις φησὶν ἐρωτήσειεν ὁντινοῦν, πότερον ἂν βούλοιτο δίκαιος εἶναι ἢ ἄδικος, δόξειεν ἂν λέγοι τὸ δικαιότατον· ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν· ἀεὶ ὡσαύτως· δῆλον ὡς εἰ φαῦλοι τινές εἰσιν, ἑκὼν ἂν εἶεν φαῦλοι· ὥστε δῆλον ὅτι τὸ ἀπονδαίους ὁ δὴ

ἀρετή

ἕλκος

(24 ὁδὴ πρῶτος λόγος οὐκ ὄντως ἀληθής· φησὶ γὰρ ὁ νομοθέτης ἀκέραια τὰ φαῦλα πρᾶξαι· τὰ δὲ καλὰ ἐπ' ἀσυνδοξίᾳ κεκλῦσθαι· ἢ ὧν μὲν τοῖς φαύλοις ἔοικε πράξαι· ὧν δὲ τοῖς καλοῖς οὐ πράξαι· καίτοι ἄτοπον οὐδὲν ταῦτα νομοθετεῖν ἃ μὴ ἐφ' ἡμῖν ὄντα πράξαι· ἀλλ' ὡς ἔοικεν ἐφ' ἡμῖν τὸ ἀσυνδόξοις εἶναι ἐπὶ τὸ φαῦλον. ἔτι δὲ μαρτυρῶσιν οἱ τὰ ἔπαινοι ἢ ψόγοι γινόμενοι· ἐπὶ μὲν γὰρ τῇ ἀρετῇ ἔπαινος ὢν δὲ τῇ κακίᾳ ψόγος· ἔπαινος δὲ ἢ ψόγος, οὐκ ὢν τοῖς ἀκουσίοις· ὥστε δῆλον ὅτι ἢ οὕτως ἐφ' ἡμῖν καὶ τὸ ἀσυνδόξοις πράξαι ἢ τὰ φαῦλα· ἔλεγον δ' ἁπλῶς τὰ παραβολῇ βλάπτουσι φανῆναι ὅτι ἑκούσιον· διὰ τί γὰρ φασιν ὅταν νοσῶμεν ἢ αἰσχροὶ ὦμεν, ὅδε εἰς ψέγουσι τοὺς πλησίον· τὸ δ' ἀκαλήθεσι, ψέγομεν ἁπλῶς τοὺς πλησίον ὅταν αὐτοὶ οἰηθῶμεν αἰτίους εἶναι τοῦ νοσεῖν ἢ τοῦ κακῶς ἔχειν τὸ σῶμα· ὡς οὐκ ἐν ταύτῃ τὸ ἑκούσιον· ἔοικε δὲ τὸ κατ' ἀρετὴν ἢ κακίαν εἶναι τὸ ἑκούσιον· ἔτι δ' αὖ τις τοῦτο ἀναιρήσειεν ἂν ὧδε· πᾶσα γὰρ φύσις γεννητική ἐστιν ὅσῃ τοιαύτης, οἵα ἐστίν· οἷον τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῷα· ἀμφότερα γὰρ γεννητικά· γεννητικὰ δὲ ἐκ τῆς ἀρχῶν· οἷον τὸ δένδρον ἐκ τοῦ σπέρματος· αὕτη γὰρ τοῦ ἀρχή· τὸ δὲ μετὰ τοῦτο ἀρχή· ὅτῳ δ' ἔχει· ὡς ἂν ἔχωσιν αἱ ἀρχαί, ὅτῳ καὶ τὰ ἐκ τῶν ἀρχῶν ἔχει· ὥστε καὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακὸν ἐν τοῖς ἐκ τῶν ἀρχῶν ἐστιν· ἐκεῖ ἐπειδὴ τὴν λαμβάνουσιν ἀρχὴν ὡς ἂν ἔχωσιν, ὅτῳ ἢ τὰ μετὰ τὰς ἀρχάς· οἷον εἰ τὸ ξίφος ὀξὺν ἢ ἀμβλὺν ἴσας ἔχει, τὸ ἢ τὸ ξίφος πάσχει· ἢ ἐὰν μεταβάλῃ τὸ ξίφος· ὅτῳ ἢ τὸ ξίφος οὗ συμμεταβαίνει· αὐτὸ δὲ φέρει ἢ, ἢ ἐὰν τὸ ξίφος μὴ ἔχει πάσχειν ἀρθὰς ἴσας· ὅτῳ ἢ τὸ ξίφος ἐξει ὀξὺν ἀμβλὺν ἴσας· ὅτῳ τοίνυν καὶ ὁμοίως τούτοις καὶ ἐπὶ αὐτῶν· ἐπειδὴ γὰρ γεννητικόν ἐστιν αὐτῶν οὐσίας ἐκ τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν πράξεων ὧν πράττει αὐτός, γεννητικὸν ἄν τι εἴη αὐτὸ αὑτοῦ· ὅτι γὰρ ἀφύχων ὄντων λέγομεν πράττειν, ὅτι τὸ ἐμψύχων ἔξω αὐτῶν· δῆλον δὲ ὅτι ὁ αὐτὸς τῶν πράξεων ἂν γεννητικός· ἐπεὶ ὅταν ὁρῶμεν μεταβαίνοντας τὰς πράξεις· ἢ ὅτε τὰ μὲν πράττομεν· εἰσὶ δὲ αἱ-

ἐφ' ἡμῖν ἂν εἶναι ἀσυνδόξοις ἢ φαύλοις γενέσθαι

πράττειν

πράξις γε γίγνηται μία ἐκ τῆς ἀρχῆς, δῆλον ὅτι ἐπειδὴ ἡ πρᾶ
ξις μεταβαίνουσι, ἢ αἱρεταὶ πράξεων ἐφ' ὧν εἰσι μεταβά
λλουσιν· ὥσπερ ἔφαμεν παραβάλλοντα τὸν γνώμονα ἐπὶ
δ' ἧς πράξεως ἡ ἀπουδαίας ἢ φαύλης, προαίρεσις ἢ βούλησις,
καὶ τὸ κῦρος λόγου ἐστὶν· δῆλον τοίνυν ὅτι καὶ αὐτοὶ μεταβά
λλουσι· μεταβάλλομεν γὰρ ἐν τοῖς πράξεσιν ἐκόντες ὥστε καὶ ἡ
ἀρχὴ καὶ ἡ προαίρεσις· μεταβάλλει γὰρ ἑκάστοτε· ὥστε δῆλον ὅτι
ἐφ' ἡμῖν ἂν εἴη καὶ ἀπουδαίοις εἶναι καὶ φαύλοις· ἴσως δ' ἂν λέ
γοι αὖτις· ἐπειδὴ ὥρα γὰρ ἐμοὶ δοκεῖ τὸ δικαίῳ εἶναι ἢ ἀπουδαίῳ·
ἐὰν βούλωμαι, ἐσομαι παρὰ πάντων ἀπουδαιότατος· δῆλον ἄρα τὸν
δικαιοπράγμονα ὅτι, ὅπερ ἐστὶ τοῦ σώματος ἕνεκα τοῦτο· ὁ γὰρ αὐτὸς βούλη
ται εὖ μελέσθαι τοῦ σώματος, ἐὰν δὴ πάντ' ἄριστον ἕξῃ τὸ σῶμα· δεῖ
δὲ μὴ μόνον τοῦτο μέλλειν ὑπάρχειν· ἀλλὰ τὸ τῇ φύσει γίνε
σθαι τὸ σῶμα καλὸν καὶ ἀγαθόν· βέλτιον μὲν οὖν ἕξει τὸ σῶμα· ἄρ'
ἐσται μὴν τοῦτο πάντων ὁμοίως δεῖ ὑπολαμβάνειν ἐπὶ ψυχῆς· οὐ
δέσται ὁ προαιρεῖσθαι εἶναι ἀπουδαιότατος αὐτὸς μὴ φύσις ὑπάρχῃ
βελτίων μὲν ἔσται· ἐπεὶ δὲν φαίνεται ἐφ' ἡμῖν οὐ τὸ ἀπουδαίου εἶν·
ἀναγκαῖον τὸ μετὰ ταῦτα εἰπεῖν ὑπὲρ ἑκάστου· τί ὅστι τὸ ἑκάστου·
τὸν μὲν οὖν τὸ κυριώτατον κεῖται τῷ αἱρετῷ, τὸ ἑκάστου ἑκάστου δὲ,
ἁπλῶς μὲν ὅτι ὡς ἐνθήναι δοκεῖ, ὁ προαιρεῖται μὴ ἀναγκαῖον μέν· ἀλ-
λ' ἴσως σαφέστερον ὅτι λεκτέον ὑπὲρ αὐτοῦ· ὅτι μὲν οὖν καθ' ὃ προαί-
ρεμαι ὀρεκτὸς ὀρέξεως δ' ἐστὶν εἴδη τρία· ἐπιθυμία· θυμός· βούλησις·
πρῶτον μὲν οὖν τὸ κατ' ἐπιθυμίαν πρᾶξιν ὡμοίωκε πλέον· πᾶν ἑκάστου
ὅστις ἢ ἀκόσιον· οἷον, τὸ μὲν ὂν ἀκόσιον, ἐκὰν δόξῃ δ' ἄτι ἂν πρό-
θεν· ὅτι ὅσα μὴ ἑκόντες πράττομεν, ἀναγκαζόμενοι πράττομεν
ἐπὶ δὲ τοῖς ἐξαναγκαζομένοις πραττομένοις ἅπασιν, ἕπεται λύπη·
τὸ δὲ διὰ θυμίαν πραττομένοις, ἡδονὴ ἀκολουθεῖ· ὥστε πάντα
σιν οὐκ ἂν εἴη τὰ διὰ θυμίαν πραττόμενα ἀκούσια· ἀλλ' ἑ-
κούσια· ἀλλὰ πάλιν ἀλλ' λόγος τις ῥύτῳ ἐναντιοῦται· ὁ ὡσ
ἡ ἀκρασία· ὀθεὶς δ' φησι πράττει ἐκὼν τὰ κακὰ, εἰδὼς ὅτι κακά
ἐστιν·

ἑκούσιον

ὄρεξις

ὄντ᾽ ἀλλὰ μὴν φασὶν ὅγε ἀκρατὴς εἰδὼς ὅτι ταῦτα φαῦλά
ἐστι, ὅμως πράττει. ⟨καὶ⟩ κατ᾽ ἐπιθυμίαν γε πράττει· ἀκράτειαν ἄρα εἰκὼν,
ἀναγκαῖον μὴ ἄρα. ἐν ταῦθα πάλιν ὁ αὐτὸς λόγος ἀπαντήσει. μὴ
ἢ κατ᾽ ἐπιθυμίαν δὲ ἐξ ἀνάγκης· τῇ γὰρ ἐπιθυμίᾳ, ἡδονῇ ἀκολου-
θεῖ· τὸ δὲ ἡδονῇ, οὐκ ἐξ ἀνάγκης. ⟨καὶ⟩ ἄλλως τε τὸ ταὐτὸ γένος τοῦ δῆ-
λον· ὅτι ὁ ἀκρατὴς εἰκὼν πράττει· οἱ μὲν γὰρ ἀδικοῦντες, εἰκῇ τε
ἀδικοῦσιν· οἱ δὲ ἀκρατεῖς, ἀδίκοι ⟨δὲ⟩ οὐκ εἰσίν· ὥστε ὁ ἀκρατὴς
εἰκὼν οὐ πράττοι τὴν ἀκρασίαν· ἀλλὰ πάλιν ἄλλος λόγος
φανεῖται ὅσπερ ἔμπροσθεν ἐλέχθη ὀλίγον εἶναι· ὁ γὰρ ἐγκρατὴς εἰκὼν
πράττει τὴν ἐγκράτειαν· ἐναντία γὰρ ἐναντίοις ἢ ὡσαύτως τοῖς
εἰκόσιοις· εἰ δ᾽ ὅτι τὸ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν εἰκός ἐστιν, τὸ δὲ παρὰ τὴν ἐπιθυμίαν
οὐκ εἰκός· ὁ δ᾽ ἐγκρατὴς παρὰ τὴν ἐπιθυμίαν πράττει· ὥστε οὐκ ἐγ-
κρατὴς εἰκὼν ἂν εἴη ἐγκρατής· ἀλλ᾽ οὐδὲ κακεῖ· οὐδὲν γὰρ κωλύει
ἐπιθυμίαν εἶναι οὐσιῶδες· πάλιν ὡσαύτως τὸν θυμὸν ὁμοίως· οἱ
γὰρ αὐτοὶ λόγοι οἵπερ καὶ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν ἁρμόττουσιν· ὥστε καὶ
ἀπορίαν παρέξουσιν· ὅτι ⟨δὲ⟩ ἀκρατὴς καὶ ἐγκρατὴς ὀργῆς εἰσίν· ἔτι
λοιπὸν ἐστὶ τὸ ἐξ ἕξεως ὧν διελόμεθα ἠβούλησε πρὸς τὸ ὡσαύτως ἔχειν
ὥσπερ εἰώθασιν· ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ἀκρατεῖς ἐφ᾽ οἷς ὁρμῶσι ταῦ-
τα πάσχουσιν· πράττουσιν ἄρα οἱ ἀκρατεῖς τὰ φαῦλα βε-
βλαμμένοι· εἰκὼν δέ γε ὄντες τὰ κακὰ εἰδὼς πράττει ὅτι κακά ἐστιν· ὁ δὲ
ἀκρατὴς εἰδὼς τὰ κακὰ ὅτι κακὰ πράττει βεβλαμμένος· ἀκ ἄρ᾽ εἰκών,
ἀδὴ βούλησις ἄρα εἰκότος ἐστίν· ἀλλ᾽ ὅρος ὁλόσος αἱρεῖ ἀκρα-
σίαν μὴ τ᾽ ἀκρατῆ· εἰ δὲ μὴ εἰκών, ἀκ ἔστι ψεκτός· ἀλλ᾽ ἔστιν ὁ ἀκρα-
τὴς ψεκτός, εἰκὼν ἄρα· ἡ ἄρα βούλησις εἰκότι· ἐπεὶ δ᾽ ἔνια λόγοι τι-
νὲς ἐναντίοι φαίνονται, καθάπερ λεκτέον ὑπὲρ τοῦ εἰκότος·
πρότερον αὖ τοίνυν εἰπὲ λεκτέον ὑπὲρ βίας καὶ ἀνάγκης· ἡμᾶς
γὰρ βιάζεται τὰ μὲν ἄψυχα· ἑκάστοις γὰρ ἔστι τὰ ἀψύχων οἰ- βλα
κεῖος τόπος ἀποδιδομένοις· τῷ μὲν πυρὶ, ὁ ἄνω· τῇ δὲ γῇ, ὁ
κάτω· ἔστι μὲν οὖν βιάσασθαι καὶ τὰ λίθον ἄνω φέρεσθαι καὶ τὸ πῦρ
κάτω· ἔστι δὲ καὶ τὸ ζῶον βιάσασθαι· οἷον, τὰ ἵππον ἐπὶ ῥοὴν βιάζονται,
καὶ τὰ λαμβανόμενον ἀποτρέψαι· ὅσοις μὲν οὖν ἔστιν ἐκ τοῦ αὐ-

τίς τ' ὢν παρὰ φύσιν τί ἢ παρ' ἃ βούλονται ποιεῖν, ἐρῶ μὴν βιαζόμενός αὖ ποιῶσι, ποιεῖν· ἐν οἷσδ' ἔν αὖ τῆς ὄντ' ἢ αἰτίας, οὐκέτι ῥᾴστους βιάζεσθαι ῥᾴθυμον· εἰ δὲ μὴ ἰσάκρατης αὖ τις εἶ ὁ φάσκων φαῦλος εἶναι· βιαζόμενος γὰρ φήσειν ὑπὸ φλαυθυμίας τὰ φαῦλα πράττειν. τὸ δὲν βιαίστους ἢ μὲν ἐστιν ὁ ὀλισθρος· ὧν ἐκὼν ὄντ' ἢν αἰτία ἀφ' ἧς βιάζονθ' πράττειν· ὧν δ' ἑκὼν οὐκ ἦν αὐτὸς ἢ αἰτία, βίαια· πάλιν δ' ὑπὲρ αὐτὰ ἀναγκαῖα λεκτέον. τὸ δὲ ἀναγκαῖον, οὐ πάντως, οὐδ' ἁπάντων λεκτέον ὄντ'· οἷον· ὅσα ἡδονῆς ἕνεκεν πράττομεν· εἰ γάρ τις λέγοι ὅτι ἀναγκάζεται τὰ φίλα γυναῖκα δι' ἃ φθεῖραι ὑπὸ φιλήδονης, ἆρα ἂν εἴη· τὸ δ' ἀναγκαῖον ἂν εἴη παρὰ τὰ μὴ ἐνδεχόμενα ἄλλως ἔχειν· οἷον ἐάν τις καταβλαπτῇ, ἀντὶ καταμαπτόμενος τι αἰρόμενος ὑπὸ τῶν πραγμάτων· οἷον ἀναγκάσθην συμπομπεύσας βαδίσαι εἰς ἀγρόν· εἰ δὲ μὴ ἀπολωλότ' ἂν οὖρον τἀγαθῷ· ἐντρίσας ἆρα τὸ ἀναγκαῖον· ἐπεὶ ἢ τὸ ἀκόσιον ἐνδέχεται ἅ ὁρμῇ ἄγ, λοιπὸν αὖ εἴη τὸ διανοίας γενόμ· τὸ γὰρ ἀκόσιόν ἐστι, τὸ κατ' ἀνάγκην μὴ κατὰ βίαν γενόμ· μὴ ἕν τι τῶν ἃ μὴ μετὰ διανοίας γίνεται· δῆλον δ' ἐστὶ τοῦτο ἐκ τῶν ὁμ· ὅταν γάρ τις πατάξῃ τινὰ ἢ ἀποκτείνῃ, ἢ τὸν πρίστωνα πρίσῃ μηδὲν προδιανοηθείς, ἄκοντα φαμὲν πρίσαι· ὥστε τὰ ἑκόσια ὄντα τοῖς ἐν τῷ διανοηθῆναι· οἷόν φασι πρότινα γυναῖκα, φίλτρον τινὶ δοῦναι πιεῖν· εἶτα τὸν ἄνδρ' ἀποθανεῖν ἀπὸ τοῦ φίλτρου· τὸν δ' ἄνδρα ἐναρείῳ πόρῳ ἀπορυγῆναι· ὃ παρῆσαν, δι' ὃ θεὸν ἄλλο ἀπόλυσαν, ἢ διότι ἂν ἑκοῦσα· ἔδω κεμὲν γὰρ ἁμαρτίαν, διήμαρτε δὲ τούτου· διὸ οὐχ ἑκούσιον ἔδοκει εἶναι, ὅτι τὸν δόσιν τοῦ φίλτρου ἅμα τοῦ διανοίας τοῦ ἀπολέσθαι αὐτὸν ἐδίδου· ἐν τούτῳ ἆρα τὸ ἑκούσιον πίπτοι εἰς τὸ μετὰ διανοίας. Ἔτι δὲ λοιπόν ἐστιν ὧν εἰσι ἑκάστοις ἡ προαίρεσιν· πότερον ἐστὶν ὄρεξις ἢ ὁ ὄρεξις μὴ δυνατὸν ἐστὶ τοῖς ἀλόγοις ζώοις ἐγγίνεσθαι, προαίρεσις οὔ· ἢ γὰρ προαίρεσις, μετὰ λόγου· λόγος δ' οὐδενὶ τῶν ἀλόγων ζώων ἐστί· ὄρεξις μὲν δὴ ἂν εἴη· ἀλλ' ἆρα τι βούλησις· ἢ δὲ τοῦτο βούλησις μὲν

ἀνάγκη

προαίρεσις

μὴν γάρ ὅτι καὶ τῶν ἀδυνάτων· οἷον βουλόμεθα μὴν ἀθανάτοι
εἶναι· προαιρούμεθα δὲ οὔ· ἔτι δὲ προαίρεσις μὴν οὐκ ὅλη τοῦ
τέλους· ἀλλὰ τῶν πρὸς τὸ τέλος· οἷον οὐθεὶς προαιρεῖται ὑγι-
άίνειν· ἀλλὰ τὸ πρὸς τὴν ὑγίειαν προαιρούμεθα ποιεῖν ποτεῖν·
προχάδην· βουλόμεθα δὲ τὰ τέλη· ὑγιαίνειν γὰρ βουλόμεθα·
ὥστε δῆλον καὶ οὕτως ὅτι οὐταν τὸν ἡβούλησις καὶ ἡ προαίρε-
σις· ἀλλὰ ἡ προαίρεσις ἔοικεν ὅτωσ ἔχειν, ὥσπερ καὶ τὸ ὄνο-
μα αὐτῆς ἔχει· οἷον, προαιρούμεθα τόδε αὐτὶ τοῦδε· οἷον, τὸ
βέλτιον, αὐτὶ τοῦ χείρονος, ἐναιρέσει ὄντος· ἐν ταῦθα τὸ προαι
ρεῖσθαι δόξειεν ἂν οἰκεῖον εἶναι· ἐπεὶ οὖν ἡ προαίρεσις οὐθὲν τού
των ὅτι, ἆραγε ὅτι τὸ καὶ τοῦδε ἀνοιαν, ἐν προαιρέσει· ἢ οὐδὲ τοῦτο·
πολλὰ γὰρ διανοούμεθα καὶ δοξάζομεν κατὰ διάνοιαν· ἆρ-
ὰ οὖν ἃ διανοούμεθα ταῦτα καὶ προαιρούμεθα, ἢ οὔ· πολλάκις
γὰρ διανοούμεθα ὑπὲρ τῶν ἐν ἰμδυῖς· ἀλλ' οὔτι καὶ προαιρού-
μεθα· οὐκ ἄρα οὐ δὲ διάνοιά ὅτιν ἡ προαίρεσις· ἐπεὶ ὃν καθέ-
καστον τούτων οὐθέν ὅτιν ἡ προαίρεσις ταῦτα δὲ ὅτι τὰ ἐν τῇ
ψυχῇ σημόμενα, ἀναγκαῖον σὼν δυναζομένων τινῶν, τούτων εἶναι
τὴν προαίρεσιν· ἐπεὶ οὖν ὅτιν ὥσπερ ἐμπροσθεν ἐλέχθη ἡ προαί
ρεσις τῶν πρὸς τὸ τέλος ἀγαθῶν καὶ οὐ τοῦ τέλους, καὶ τῶν
δυνατῶν ἡ μὴν· ἔτ' αὐτὶ λοιπὸν ποιεῖν ἆρα δι δόμτων, πότερον χεῖρ
ἢ τοῦτο αἱρετὸν· δῆλον ὅτι δέοι ἂν πρότερον διανοηθῶναι ὑπὲρ
αὐτῆς βουλύσασθαι· εἶθ' ὅταν ἡμῖν φανῇ κρεῖττον διανοηθεῖσιν,
ὅτως ὁρμὴ τοῦ πράττειν ὅτι· καὶ τοῦτο δὴ πράττοντες, κατ'
προαίρεσιν δοκοῦμεν πράττειν· εἰ τοίνυν ἡ προαίρεσις ὄρεξίς
τις βουλευτικὴ μετὰ διανοίας, οὐκ ὅτι τὸ ἑκούσιον προαι-
ρετόν· ἑκόντες γὰρ πολλὰ πράττομεν πρὸ τοῦ διανοηθῆναι μὴ
βουλύσασθαι· οἷον, καθίζομεν καὶ ἀναστάμεθα· καὶ ἄλλα πολ-
λὰ τοιαῦτα ἑκόντες μὲν, οὐ δὲ τοῦ διανοηθῶναι· οὐκ ἄρα
τὸ ἑκούσιον προαιρετὸν, ἀλλὰ τὸ προαιρετὸν ἑκούσιον· αὖτι γὰρ
προαιρούμεθα πράττειν βουλυσάμενοι, ἑκόντες πράττομεν·

φαίνονται δὲ πᾶσι τοῖς νομοθέταις διορίζειν τί εὐκτόν. ἔστι δὲ ἡ προαίρεσις ἕτερον ὁμοίως ἢ τὰ πάντα τὰ ζῳα ἀκουσίοις, ἢ τοῖς κατὰ προαίρεσιν τὰ πάντα. δῆλον οὖν ἡ προαίρεσις ἐν τοῖς πρακτικοῖς· ἢ τούτοις, ἐν οἷς ἐφ' ἡμῖν ἐστι καὶ πρᾶξαι καὶ μὴ πρᾶξαι· ἢ ὅταν ἢ μὴ οὕτως· ἢ ἐν οἷς ἐστιν λαβεῖν τὸ διὰ τί· τὸ δὲ διὰ τί, οὐχ ἁπλοῦν ἐστι· ἐν μὲν γὰρ τισὶ μεσότης, ὅτ' αὐ φῆ τὸ τετράγωνον τέτραρσιν ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν καὶ ἐρωτᾷ διὰ τί· ὅτι φησὶ τὸ τρίγωνον δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει· ἐνθυμητὰ οὖν τοῖς τοιούτοις, ἐκ τῆς ἀρχῆς ὡρισμένως εἰλαβον τὸ διὰ τί. ἐν δὲ τοῖς πρακτοῖς ἐν οἷς ἡ προαίρεσις, οὐχ οὕτως, οὐδὲ μία γὰρ κεῖται ὡρισμένη· ἀλλ' αὐ ἀφαιτῆ τις, διὰ τί τοῦτο ἔπραξας, ὅτι οὐκ ἦν ἄλλως· ἢ ὅτι βέλτιον οὕτως ἢ αὐτῶν τῶν συμβαινόντων, ὅσοι αὐ φαίνηται βέλτιον εἶναι, ταῦτα προαιρεῖται ἢ διὰ ταῦτα· διὸ δὴ ἐν τοῖς τοιούτοις τὸ βαλώσασθαί ἐστι· τὸ ὡῶς δεῖ· ὡδὲ ταῖς ἐπιστήμαις οὐ· σθεὶς γὰρ βάλλεται ὡῶς δεῖ γράψαι τὸ ὄνομα ἀρχιλέως· ἢ οὖν ἁμαρτία, δύναται ἐν τῇ διανοίᾳ, ἀλλ' ἐν τῇ ἐνεργείᾳ· τὸ γράφειν· ἐν οἷς γὰρ μή ἐστι ἡ ἁμαρτία ἐν τῇ διανοίᾳ· οὔτε βαλλόμενος ὑπὲρ τούτων· ἀλλ' ἐν οἷς ἔστι τὸ ὡῶς δεῖ, ἐν ταύτῃ ἡ ἁμαρτία· ὅτι δ' ἐν τοῖς πρακτικοῖς τὸ ἀόριστον, καὶ ἐν οἷς διττὰ αἱ ἁμαρτίαι· ἁμαρτάνομεν οὖν ἐν τοῖς πρακτικοῖς, καὶ ἐν τοῖς κατὰ τὰς ἀρετάς, ὁμοίως· φαμὲν γὰρ ἀρετῆς σοχάζόμενοι, ἁμαρτάνομεν ἐπὶ τὰς πλευρικὰς ὁδούς· ὅτι γὰρ καὶ ἐν ἐλλείψει καὶ ἐν ὑπερβολῇ ἁμαρτία· ἐφ' ἑκάτερα δὲ τούτων φερόμεθα διὰ δουλὴν ἢ λύπην· διὰ μὲν γὰρ τὴν ἡδονὴν, τὰ φαῦλα πράττομεν· διὰ δὲ τὴν λύπην, τὰ καλὰ φεύγομεν· ἔτι δ' ἐστὶν ἡδὺ ἀνοίαι, οὐχ ὥσπερ αἴσθησις, οἷον τῇ ὄψει, οὐ καὶ δοκεῖ ἡδὺ εἶναι οὐθὲν αὐ ἄλογον ποιῆσαι, ἢ ἰδεῖν· οὐδὲ τῇ ἀκοῇ οὐθὲν ἄλογον, ἢ ἀκοῦσαι· ὁμοίως δὲ οὐ βουλώμεθα πότερον δεῖ ἀκοῦσαι τῇ ἀκοῇ ἢ ἰδεῖν· ἢ διανοίαι οὐ τοιοῦτον, ἀλλὰ καὶ τοῦτο δοκεῖ τι πρᾶξαι διὰ

διὰ

διὰ τοῦτο βούλεσθαι ἐν ταύτῃ ἤδη ὑπάρχειν. ὅστε ἔστιν ἡ ἀμαρτία ἐν τῇ αἱρέσει τῶν ἀγαθῶν, ὁ ποιεῖ τὰ τέλη. ταῦτα μὲν δὴ ἅπαντες ὁμοίως ὑποτιθέασιν. οἷον τὸ ὑγιάζειν ὅτι ἀγαθόν. ἀλλ' ἤδη τὸ κῶλον τὸ τέλος. οἷον πότερον ἀγαθὸν πρὸς ὑγίειαν φαγεῖν τοῦτο, ἢ οὐ. μάλιστα οὖν τριῶν ἐν τούτοις τὸ σφάλλεσθαι ἢ δυνήσεται τὸ μὲν γὰρ, φύσομαι. τὸ δὲ αἱρούμεθα. ἐπεὶ οὖν διήρηται ἡ τιμὴ ἁμαρτία καὶ ὡς, λοιπὸν ὅστινος ἔστιν ἡ ἀρετὴ σοφιστική. πότερον τῶν τέλων, ἢ τῶν εἰς τὸ τέλος. οἷον, πότερον τοῦ καλοῦ, ἢ τοῦ εἰς τὸ καλόν. πῶς μὲν οὖν ἡ ὠφελίμη πότερον φῶμεν οἰκοδομικῆς ἐποσήμης τὸ τέλος καλῶς προθέσθαι, ἢ τὰ εἰς τὸ τέλος ἰδεῖν. δεῖ γὰρ τοῦτο καλῶς πρόθεται. οἷον καλὴν οἰκίαν ποιῆσαι ἢ τὰ εἰς τοῦτο, ὁ κάλλος τὸ εὑρήσει καὶ ποιεῖ ἡ οἰκοδόμος. ὁμοίως δὲ καὶ ὠφελίμη καὶ τῶν ἄλλων ἀποσῶν ἐποσημῶν. ὡσαύτως ἄρα δόξῃ ἂν ἔχειν καὶ ἐπαρετῆς, μᾶλλον εἶναι αὐτῆς τὸν σκοπὸν εἰς τὸ τέλος. ὃ δεῖ ὀρθῶς προθέσθαι, ἢ τὰ εἰς τὸ τέλος. ἢ ὀξὺν τοῦτ' ἔσται θέσις ἄλλος πρεπεῖ καὶ εὑρήσει ἃ δεῖ εἰς τοῦτο. καὶ εὔλογον δὲ τοῦτον εἶναι προαιρετικὸν τῶν ἀρετῶν. ἐν οἷς ἡ ἀρχὴ τοῦ βελτίστου ἐστὶν ἕκαστον καὶ πρακτικὸν καὶ προθετικόν. οὐθὲν οὖν βέλτιον φῶμεν ἀρετῆς ὅστι. ταύτης γὰρ ἕνεκα καὶ τἄλλα ὅστι. καὶ εἰς ταύτην ὅστὶν ἡ ἀρχή. τούτου ἕνεκεν μᾶλλον τὰ εἰς τοῦτ' ὅστιν. τὸ δὲ τέλος ἀρχῇ τινὶ ἔοικε. καὶ τούτου ἕνεκεν μέρος ὅστιν ἕκαστον. ἀλλὰ κατὰ πόσον τοῦτ' αὖ. ὥστε δῆλον ὡς καὶ τῶν ἀρετῆς. ἐπεὶ δὴ βελτίστη ἐστὶν αἰτία. ὅτι τῶν τέλων ὅστὶ σοφιστικὴ μᾶλλον, ἢ τῶν εἰς τὸ τέλος. φῶμεν δ' ὅστὶ τέλος τὸ καλόν. τούτου ἄρα ἡ ἀρετὴ σοφιστικὴ μᾶλλον ἢ ἐξωνέσει. ὅστι δὲ καὶ τοῦτο τοῦτο ὅλως δὴ φαίνεται ἄτοπον. ἴσως γὰρ αὖ ἐν γραφικῇ εἴη τὸ ἀγαθὸς μιμητὴς. ὅμως δὲ, ὅτι αὖ ἐπαινεθείη αὖ μὴ τὸν σκοπὸν τῶν θεὶς τὸ βέλτιστα μιμεῖσθαι, φῶμεν ἀρετῆς ποιοῦσαν τέλους τοῦτ' ὅστι τὸ καλὸν προθέσθαι. διὰ τί δ' ἂν αὖ τις εἴποι, πρότερον μὲν ἐλέγομεν τὸν φρόνιμον ἀκριβοῦν αὐτὸν εἶναι, ἢ τὸν ἀρετὸν αὖ τὸν

ἁμαρτία

περὶ ἀνδρίας

μὴν δὲ οὐκ ἐξῶν ἡ ἐνέργεια τοῦτο τῇ ἀρετῇ ἀποδόμεν ὡς καλόν, ἀλλ' ἐν ᾧ ὅκ ἔστιν ἐνέργειαν· καὶ ἀλλὰ καὶ νῦν φαμὲν τοῦτο· ὁμοίως τὴν ἐνέργειαν φλέξεως βέλτιόν εἶναι· οἱ δ' ἄλλοι αὐτοὶ τὸν ἀπονδαῖον θεωροῦντες κρίνουσιν ἐκ τοῦ πράττειν, διὰ τὸ μὴ δυνατὸν εἶναι δηλῶσαι τὴν ἑκάστου προαίρεσιν ᾗ ἔχει· ἐπεὶ εἰκῇ εἰδέναι τὴν ἕκαστον γνώμην ὡς ἔχει πρὸς τὸ καλόν, καὶ αὐτὸν τὸ πράττειν ἀπονδαῖος αὐτὴ δόκει εἶναι· ἐπεὶ δὲ μεσότητές τινες τῶν παθῶν κατηριθμησάμεθα, λεκτέον αὖ εἴη περὶ ὧν αἱ τῶν παθῶν εἰσίν· ἐπεί δ' ἔστιν ἡ ἀνδρία περὶ θάρρη καὶ φόβους, σκεπτέον αὖ εἴη περὶ ποίους φόβους καὶ θάρρη· ἆρ' ὃν ἐμμένοντες φοβεῖται μὴ ἀποβάλῃ τὴν οὐσίαν οὗτος δειλός· εἰ δέ τις θαρρεῖ περὶ ταῦτα ἀνδρεῖος ἢ οὔ· ὁμοίως δ' εἴ τις φοβεῖται μόνον ἢ θαρρεῖ· ὅτι δειλὸν φατέον εἶναι τὸν φοβούμενον, ὅτ' ἀνδρεῖον τὸν μὴ φοβούμενον· οὐκ ἄρα ἐν τοῖς τοιούτοις φόβοις ἢ θάρρεσιν ἔστιν ἡ ἀνδρία· ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἐν τοῖς τυχοῦσιν οἷον, εἰ μήτις φοβεῖται βροντὰς ἢ ἀστραπάς· ἢ ἄλλοτι τὸ ὑπὲρ ἀνὸν φοβερὸν ὄν, οὐκ ἀνδρεῖος ἀλλὰ μαινόμενός τις· ἐν φόβοις ἄρα καὶ θάρρεσιν ἔστιν ὁ ἀνδρεῖος τοῖς κατ' ἀνούς· λέγω δ' οἷ λοιπὶ φοβοῦνται· ἢ οἱ πάντες· πρὸς τύχης οὖν θαρραλέος, οὐκ ἀνδρεῖος· τῶν γὰρ νῦν δὴ ῥηθεισῶν, σκεπτέον αὖ εἴη· ἐπεὶ δὴ καὶ τοῦτο μάλ' εἰσὶν οἱ ἀνδρεῖοι, ὁπῖος ἀνδρεῖος· ἔστι γὰρ καὶ κατ' ἐμπειρίαν τις ἀνδρεῖος, οἷον· οἱ στρατιῶται· δοκοῦσι δὲ εἰδέναι ἐμπειρίαν, ὅτι ἐν τοιούτῳ τόπῳ ἢ ἐν τοιούτῳ καιρῷ, ἢ ὅτ' ἔχοντι, ἀδύνατόν τι πάσχειν ὃ ἢ τούτων εἰδὼς ἢ διὰ τούτων ὑπομένει τὸν πολεμίους, ὃ καὶ ἀνδρεῖος· ἐὰν δὲ τοῦτ' μηθὲν ὑπάρχῃ, ἐν χύτροις μάχεσθαι τῇ ἐμπειρίαν, ἐφατέον ἀνδρείους εἶναι· ὃ δὲ καὶ κρατῆς μὲν ὀρθῶς ἔλεγεν, ὡς τῇ μὲν φάσκων εἶναι τὴν ἀνδρίαν· ἢ δὲ τῇ μὴ ὀξέως τὴν ἐμπειρίαν λαβοῦσα, ὡς τῇ μὴ εἶναι· τὰς δὲ ἐμπειρίαν ὑπομένοντας, ἐφαμὲν· ὃ δ' ἐροῦσιν ἀνδρείους αὐτοὺς εἶναι· οὐκ ἄρα ἡ ἀνδρία ὡς τῇ μὴ ἂν εἴη· πάλιν δ' ἔστιν ἀνδρεῖοι ἐκ τοῦ

ὡ αὐτίου

ἐν αὐτοῦ τῆς ἐμπειρίας· οἱ γὰρ ἄπειροι τῶν ἐκβησομένων οὐ-
φοβοῦνται διὰ τὴν ἀπειρίαν, οὐδὲ δὴ οὐδὲ τοὺς φαυλίους
ἀνδρείους· εἰσὶ δ' οὗ ἄμοιδοκοῦντες ἀνδρεῖοι εἶναι διὰ τὸ παθ-
ῆναι· οἷον οἱ ἐρῶντες· ἢ οἱ μεθύοντες ἄζοντες· οὐδὲ δὴ τοὺς φαυλίους
ἀνδρείους εἶναι· ἐὰν γὰρ αὐτῶν τὸ πάθος ἀφαιρεθῇ, οὐκέτι εἰσὶν
ἀνδρεῖοι· δεῖ δὲ τὸν ἀνδρεῖον, ἀεὶ εἶναι ἀνδρεῖον· διὸ καὶ τὸ θη-
ρίον, οἷον τοὺς σῦς, οὐκ ἄν τις εἴποι ἀνδρείους, διὰ τὸ ἀμελῶς ἐ-
χειν, ἐπειδὰν πολλοὶ τοὺς λυπήσωσιν· οὐδεῖ δὲ τὸν ἀνδρεῖον
διὰ πάθος εἶναι ἀνδρεῖον· πάλιν, ὅσην ἄλλη ἀνδρία πολι-
τικὴ δοκοῦσα εἶναι· οἷον εἰδαίμων τὸν εἰς τοὺς πολίτας
ὑπομένουσι τοὺς κινδύνους, καὶ δοκοῦσιν ἀνδρεῖοι εἶναι·
σημεῖον δ' τούτου, ὅτι γὰρ ὅμηρος περὶ ἴκελον ἐκφαλέσθαι τοῦ-
πυλυδάμας μοι πρῶτος ἐλέγχειν ἀναθήσει· διὸ οἴεσθαι δεῖν μά-
χεσθαι· οὐδὲ δὴ πολιτικόν τινα φαύλιον εἶναι· ὃς αὐτὸς ἑφ' ἑκάστῳ
τῶν προειρημένων ἁρμόσει· οὔτε γὰρ ἀφαιρεθήσεται μηδὲν μηδεὶς ἡ
ἀνδρία· ἔκαθ' εἷς τις ἀνδρεῖος· ἀλλὰ τῷ πολιτικῷ ἔοικεν ἔτι
ἀνδρεῖος· ἔτι δὲ ἄλλοι εἰσὶν ἀνδρεῖοι δοκοῦντες
εἶναι, οἱ διὰ ἐλπίδας πρὸς δυνάμεις ἀπειθεῖς· ὅθεν δὴ φαύλιον· τοῦτο δ' εἶναι ἀν-
δρείους· ἐπειδὴ τοῖς τοιούτοις δὲ ἐν τοῖς τοιούτοις, ἀνδρείους λέγομεν ἀγορα-
φαίνειν· ὅθεν ἔστι τὸ τοῦτο ἀνδρεῖον θετέον εἶναι τὸ ὁριον ἔστιν ἀνδρεῖον·
μὴ τίς ὁ ἀνδρεῖος, σκεπτέον· ὡσαύτως μὲν εἰπεῖν ὁ διὰ μηθὲν
τῶν προειρημένων ἀνδρεῖος ὢν· αἰρεῖ διὰ τὸ νομίζειν αὐτὸ εἶναι
καλὸν, ἢ ῥᾳθυμῶν· καὶ παρῇ τις, καὶ μὴ παρῇ· ὅ δὴ πάντα-
λῶς ἄθου πάθος ἢ ὁρμῆς ἐπίπεδη ἀνδρία· δεῖ δὲ τὴν ὁρμὴν εἶναι
ὡς ἐπὶ τὸ λόγου διὰ τὸ καλόν· ὁ δὲ ὁρμῶν διὰ λόγου ἐμέτικεν τοῦ
καλοῦ ἕνεκα· ἔοικεν δ' ὡσαύτως ἀφοβος ὢν περὶ αὐτὰ· ἔστι ἀνδρεῖος·
ἢ ἀνδρία περὶ ταῦτα· ἀφοβος ἦ, ὅταν οὕτως συμπίπτῃ τῷ
ἀνδρείῳ· ὡς τὸλοιπὸν μὴ φοβεῖσθαι· ὁμοίως γὰρ τοιοῦτος οὐκ ἀν-
δρεῖος· ὡ ὅλως μηθὲν ὄντι φοβερόν· οὕτω μὲν γὰρ ἄλιθος εἴη,
μὴ ἄλλα ἄψυχα ἀνδρεῖα· ἀλλὰ δεῖ φοβεῖσθαι μὲν, ὑπομένειν δέ,

εἰ δὲ μὴ φοβερὸς ὑπερβολὴ οἷος, ὃ καὶ εἶναι δοκεῖ ἀνδρεῖος. ἔτι δὲ οὐδὲ περὶ πάντα δεῖ λέγεσθαι περὶ φόβους κίνδυνος, οἷον πρὸς κύματα, ἀλλὰ τοὺς αἱρετικοὺς τῆς ὑσίας. ἔτι δὲ, ὁδὶ ὡτῳ τυχόντι καὶ παντὶ χρόνῳ· ἀλλ' ὡῷ οἱ φόβοι ἢ οἰκίνδυνοι πλεῖστοί εἰσιν. ὁ γὰρ τὸν εἰς δέκα μυριέτους κίνδυνον μὴ φοβεῖται, ὡῦτος ἀνδρεῖος. ἐμοιγὲ θαρρεῖν δοκεῖ τὸ μακρὰν ἀπέχειν· αὖ δὲ πολισίου γίνονται ἀποθνήσκουσι τῷ δέει· ἡ μὲν οὖν ἀνδρία καὶ ὁ ἀνδρεῖος τοιοῦτος.

σωφροσύνη

σωφροσύνη δ' ἐστὶ μεσότης, ἀκολασίας καὶ ἀναισθησίας τῆς περὶ τὰς ἡδονάς· ὅτι δὲ ἡ σωφροσύνη, μᾶλλον ἀπόσασα αἱρετή· ἕξις ἢ βελτίζη· ἢ δὲ βελτίζη ἕξις, τοῦ βελτίστου ἐστίν· βέλτιστον δὲ τῆς ὑπερβολῆς καὶ τῆς ἐνδείας τὸ μέσον· κατὰ μόρια γὰρ εἰσι ψεκτοί, μᾶλλον καθ' ὑπερβολὴν καὶ κατὰ ἔνδειαν· ὥστε εἰ περ τὸ μέσον βέλτιστον, ἡ σωφροσύνη μεσότης τις ἂν εἴη ἀκολασίας καὶ ἀναισθησίας· μεσότης μὲν ἂν εἴη τούτων· ὅτι δὲ ἡ σωφροσύνη περὶ ἡδονὰς μᾶλλόπασα· ὅπασα δὲ· οὐδὲ τὰς περὶ τὰ ἄμυχα· οὐδὲ εἴ τις ἥδεται θεωρῶν γραφὰς ἢ ἀνδριάντας, ἢ τι ἄλλο τῶν τοιούτων· καὶ δὴ οὗτος ἀκόλαστος· ὁμοίως δὲ, οὐδὲ περὶ ἀκοήν, οὐδὲ περὶ ὀσφρήσεως· ἀλλ' οὐδὲ ἡδοναῖς ταῖς περὶ ἁφὴν μᾶλλον· οὐδὲ δὴ περὶ ταύτας ἀνήρ σώφρων ἐσαι οὕτως ἔχων· ὡς τιμᾶν ὑπὸ μίας τῶν τοιούτων ἡδονῶν μηθὲν ἧττον, ἀναίσθητος, ἀλλ' ἧττον ὁ τάχων ἢ μὴ ἀξίως, ὡς τε εἰς ὑπερβολὴν αὐτῶν ἀπολαύων, ὅσον τὰ τὰ μὴ ἐᾶν πάσχειν ἢ αὐτὸν μετὸν, ἡδέως· ἀλλὰ τὸ καλὸν ἕνεκεν, μὴ μᾶλλον πράττοντα, σώφρονα, ὡς τις ἢ τῶν ἡδονῶν τῆς ὑπερβολῆς ἀπέχεται, ἢ ἡδέως ἀλλὰ φόβον, ἢ διὰ λύπην τῶν, ὁ σώφρων· ὁ δὲ τἄλλα ζῶα λέγομεν εἶναι σώφρονα ἐξῶ αὐτό· διὰ τὸ μὴ εἶναι ἐναυτοῖς λόγον ᾧ δοκιμάζομεν, τὸ καλὸν αἱρεῖσθαι· πᾶσα γὰρ ἀρετὴ τοῦ καλοῦ, καὶ εἰς τὸ καλὸν ὅρισμα· ὥστε εἰ καὶ ἡ σωφροσύνη περὶ ἡδονὰς καὶ λύπας· καὶ τούτας τὰς ᾗ ἀφῇ καὶ γεύσει ἐστὶν ἡδονὰς· ἐχόμενον δ' ἂν εἴη τούτου

λέγειν

λείψῃ μὴ ὡς πραότητος ⸋ πότερα ἐν τούτοις ὄντων· ὅτι μὲν οὖν ἡ πραότης, ἀνὰ μέσον ὀργιλότητος ἢ ἀοργησίας· ἢ ὅλως ὑπὸ δυοῖν αὐτῶν ῥητοῖν, μεσότητός τινες εἶναι· ὅτι δ' εἰσὶ μεσότητες, ⸋ ἔστω αὐτοῖς εἰρημένον· εἰ γὰρ ὄντων ἐν μεσότητι τὸ βέλτιστον· ἦν δὲ ῥητὴ ὄντων ἡ βελτίστη ἕξις, βέλτιστον δ' ὄντων τὸ μέσον, ἦν ἄρα τὴν αὐτὴν εἶναι τὸ μέσον· δῆλον δὲ ἔσται μᾶλλον ἐπὶ καθ' ἕκαστον σκοποῦσιν· ἐπεὶ δή ἐστιν ὀργίλος ὁ πᾶν τὸ ἢ πάντως ἢ ὡς πλεῖον ὀργιζόμενος, καὶ ψεκτὸς ἂν ὁ ὁριστός· ἔστι γὰρ πᾶν τὸ δεῖ ὀργίζεσθαι, ὅτι τε ὡς δεῖ φασίν, ὅτι τε πάντως ⸋ ἀεὶ· ὁ δ' αὖ πάλιν ἔστω ἔχειν δεῖ ὡς τι μηθενὶ μηδέποτε· ἢ γὰρ οὗτος ψεκτός, ἀνάλγητός τε ὤν· ἐπεὶ τρίνωται καὶ ὁ κατὰ τὸ ὑπερβολὴ ψεκτός, ⸋ ὁ κατὰ τὸ ἔλλειψιν, ὁ μέσος ἂν τούτων εἴη ἢ πρᾶος καὶ ἐπαινετός· ὅτι τε ὁ ἐλλείπων τῇ ὀργῇ, ὅτι δ' ὑπερβάλλων ἐπαινετός· ἀλλ' ὁμοίως ἔχων πρὸς ταῦτα, ὅρος πρᾶος· ἢ ἡ πραότης ἕξις τούτων τῶν παθῶν μεσότης ἂν εἴη· ἐλευθεριότης δ' ὅτι μεσότης ἀσωτίας ἢ ἀνελευθερίας· ὅτι δὲ περὶ χρήματα τὰ τοιαῦτα πάθη· ὅτι γὰρ ἄσωτός ἐστιν ὁ ἀναλίσκων εἰς ἃ μὴ δεῖ· ⸋ πλείω ὧν δεῖ, ἢ ὅτι μὴ δεῖ· οὐδ' ἀνελεύθερος, ὃν ἂν τίοι τούτῳ, ὁ μὴ ἀναλίσκων εἰς ἃ δεῖ, ⸋ ὅσα δεῖ, ⸋ ὅτι δεῖ· ⸋ ἀμφότεροι δὲ οὗτοι ψεκτοί· ὅτι δὲ πρὸς τῶν, ὁμοίως, καὶ τὴν μεῖψιν· οὐ καθ' ὑπερβολήν· οὐδ' ἄρα ἐλευθέριοι ἐπεὶ δή ἐστιν ἐπαινετός, μεσότης ἂν εἴη τούτων· τίς ἦν ὄντων, ὁ ἀναλίσκων εἰς ἃ δεῖ ⸋ ὅσα δεῖ ⸋ ὅτι δεῖ· ἔστι δὲ ⸋ τὴν ἀνελευθερίαν εἰδωλεῖον· οἷον· κίμβικα τὸν καλοῦμεν ⸋ κυμινοπρίστην ⸋ καὶ αἰσχροκερδῆ· οὐ μικρολόγους· πάντες δ' οὗτοι ὑπὸ τὴν ἀνελευθερίαν πίπτουσι· τὸ μὲν γὰρ κακὸν πλουσιοδὲς· τὸ δὲ ἀγαθὸν, μονοειδὲς· οἷον· ἡ μὲν ὑγίεια, ἁπλοῦν· ἡδὲ νόσος, πολυφδές· ὁμοίως, ἡ μὲν ἀρετὴ, ἁπλοῦν· ἡδὲ κακία πολυειδές· πάντες γὰρ οὗτοι περὶ χρήματά εἰσιν ψεκτοί· πότερον οὖν τοῦ ἐλευθερίου καὶ τὸ κτήσασθαί ἐστι καὶ τὸ σωζειν ἁπάντα χρήματα· ἢ οὔ· οὐδὲ γὰρ ἄλλης ἀρετῆς οὐδεμιᾶς· οὔτε γὰρ τῆς ἀνδρίας ἐστὶ τὸ ὁπλα ποιήσασθαι, ἢ ἄλλο ἄλλης·

πραότης.

ἐλευθεριότης.

ἀνελευθεριότης.

μεγαλοψυχία

μεγαλοπρέπεια

ταύτης ἢ λαβόσης, ῥύρις ὀρθῶς χρήσασθαι, ὁμοίως ἐπὶ σωφροσύνης ⸋ τ̃ ἄλλων· ὃ ἢ δ' ἐν τῆς ἐλευθερίου τήρις· ἀλλ' ἡ δι' χρημάτων μεγαλοψυχία, μεσότης μὲν ὄσα χρημάτων ἐστὶ μικροψυχίας· ἔστι δ' περὶ τιμὴν ἢ ἀτιμίαν· ⸋ περὶ τιμὴν, οὐτιὼν παρὰ πολλῶν, ἀλλὰ τὴν παρὰ τ̃ σπουδαίων· ἢ μᾶλλον ἢ δεῖ· ἢ περὶ ταύτην· οἱ γὰρ σπουδαῖοι εἰσότες ἢ κρίνοντες ὀρθῶς, τιμήσουσι· βουλήσεται δὲν μᾶλλον ὑπὸ τ̃ εἰδότων αὐτὸν, ὅτι ἄξιός ἐστι τιμῆς, τιμᾶσθαι· ἐπὶ δ' περὶ πᾶσαν τιμὴν ἐστιν, ἀλλὰ περὶ τὴν βελτίστην, ἢ τὸ τίμιον ἀγαθὸν, ἢ ἀρχῆς τάξιν ἔχον· οἱ μὲν οὖν ἀκαταφρόνητοι ὄντες ἢ φαῦλοι, μεγάλων δ' αὐτοὺς ἀξιοῦντες. ⸋ πρὸς τούτοις τιμᾶσθαι οἱόμενοι, χαῦνοι· ὅσοι ἢ ἐλαττόνων αὐτοὺς ἀξιοῦσιν ἢ προσῆκον αὐτοῖς· μικρόψυχοι· ὥστε μέσος τούτων ἐστὶν ὁ σμεγαλόψυχος τιμῆς αὐτὸν ἀξιοῖ, ἃς προσήκει. μήτε μείζονος ἢ ἄξιός ἐστι· μήτε ἐλάττονος· εἴπερ δ' ἐστὶν ὁ μεγαλόψυχος· ὥστε δῆλον ὅτι ἡ μεγαλοψυχία μεσότης ἐστὶ χαυνότητος ⸋ μικροψυχίας· Μεγαλοπρέπεια δ' ἐστὶ μεσότης ἀναλωτικὰς ἢ μικροπρεπείας· ἔστι δ' ἡ μεγαλοπρέπεια περὶ δαπάνας, ἃς δεῖ πρέποντι γίνεσθαι προσήκει· ὅστις μὲν δὴ δαπανᾷ ἃ μὴ δεῖ, ἀναλωτής· οἷον, εἴτις ἐστιᾶ ἐρανιστὰς, ὡς αὐλητάς τις ἐστιῶν, ὀρχηστρίδος ἄξια· ὁ δ' ἐν τοιοῦτος ἀναλωτής· ἐστιν, ὅσα μὴ δεῖ καιρῷ ἐνδεικνύμενος τὸν ἑαυτοῦ πλοῦτον· ὁ δὲ μικροπρεπὴς, ὃν ἂν τις ὁστιοῦν δαπανήσει, ἃ μὴ δεῖ, ἀναλώσει· ὁ δὲ μὴ μεγαλείως δαπανήσει· ἢ ῥῦπος μὴ πρέπων· οἷον εἰ τὰ αὐτὰ δαπανᾷ ἢ χορηγὸς ἀνδραποδῶν, μὴ ἀξίως ἀλλ' ἐνδεῶς· ὁ μὲν οὖτος μικροπρεπής· ἢ δὲ μεγαλοπρέπεια ⸋ ἀπὸ τοῦ ὀνόματος φανερόν ἐστιν, οὖσα τοιαύτη· οἷον λέγω μὲν· ἐπεὶ γὰρ ἐν τῷ καιρῷ τῷ πρέποντι τὸ μέγεθος ἐστί· ὀρθῶς τὴν μεγαλοπρέπειαν τοῦτο μάκειται· ἡ μεγαλοπρέπεια ἄρα αὐ εἴη, ἐπεὶ δ' ἐστὶν ἐν ποσῷ τινί, μεσότης τῆς ἐλλείψεως καὶ ὑπερβολῆς τῆς περὶ δαπάνας τὰς προσηκούσας· ἃ οἷς δὲ εἰσὶν ὡς οἷόν τε τὰ πλείστης μεγαλοπρέπειαι· οἷόν φασι, μεγαλοπρεπῶς τι ἐβάδισε, ἢ ἄλλως δὴ

ἀλλως

ἄλλαι δὴ φιαῦται μεγαλοπρέπειαι λέγονται μεταφορικῶς
ἢ ἀκυρέως· ἔστι γὰρ ἔστιν ἐν τύρις μεγαλοπρέπεια, ἀλλ' ἐν οἷς
εἰρήκαμεν. Νέμεσις δέ ἐστι μεσότης φθονερείας· καὶ χαρε- νέμεσις
κακίας· ἀμφότεραι γὰρ αὗται τοῦ ψεκτοῦ εἰσιν· ὁ δὲ νεμεση-
τικὸς, ἐπαινετός· ἔστι δ' ἡ νέμεσις περὶ ἃ πέπραθαι ἀτυχεῖν, ὑφ'
ἑαυτοῦ ἀναξίως· ὅπερ τὴν λύπην τίς· νεμεσητικὸς οὖν οἴεται τοῖς τοι-
οὔτοις λυπητικὸς· καὶ αὐτός γε πάλιν οὗτος λυπήσεται
αὐτὴν ἃ δικαίως πράττοντας ἀναξίους ὄντας· ἡμῖν δὲν νέμεσις
καὶ ἀνεμεσητικὸς, ἴσως τις ἂν· ὁ δὲ ἐπιφθονερὸς ἐναντίος τούτῳ,
ἀ πλῶς, ἀλλὰ τις ἄξιός τις ἐστὶν αὐτὰ μὴ, ἃ δεῖ πράττειν, λυπηθήσεται·
ὁμοίως τούτῳ ὁ ἐπὶ χαρέκακος καθήσεται, κακῶς πράττοντι·
καὶ τῷ ἀξίῳ τῷ ἀναξίῳ· ὁ δὲ νεμεσητικὸς οὔ, ἀλλὰ μεσότης
τίς ἐστι φθόνου· σωφροσύνης δέ ἐστιν αὐθαδείας ἀναμέσον τὴν ἀ- σωφροσύνης
ρεσκείας· ἔστι δὲ περὶ τὰς συντάξεις· ὁ γὰρ αὐθάδης τοιοῦτός
ἐστιν, οἷος μηθὲν μὲν ἐνδοῦναι μὴ διαμαχόμενος· ἀλλὰ φύσει ἔοικεν
ἀπὸ τοῦ ξόανου κεῖσθαι· ὁ γὰρ αὐθάδης αὐτοάδης τίς ἐστιν
ἀπὸ τοῦ αὐτὸς αὑτῷ ἀρέσκειν· ὁ δ' ἄρεσκος τοιοῦτος, οἷος πᾶσιν
ὁμιλεῖν· ἐὰν πάντως μὴ πάντα χῇ· ὁ δέ τις δὴ φύτων ἐπαινε-
τός· ὁ δὲ μεσιδιὸς ἀναμέσον τούτων ὢν ἐπαινετός· ὅτι δὲ εἰς πάν-
τας, ἀλλὰ εἰς τοὺς ἀξίους· ἔτι εἰς ὅθενα, ἀλλὰ εἰς τοὺς αὐτοὺς
τρόπους· Αἰδὼς δ' ἔστι μεσότης ἀναισχυντίας, ἢ κατὰ πλήξε- Αἰδὼς
ως· ἔστι δὲ περὶ πράξεις ἢ λόγους· ὁ μὲν δὴ ἀναίσχυντός ἐστιν ὁ-
τιοῦν πάντα ἢ εἰς πάντας λέγων ἢ πράττων ἃ ἔτυχεν· ὁ δὲ κατὰ
πεπληγμένος, ὁ ναντίος τούτῳ· ὁ μὲν πάντα ἢ πάντως μὴ λαβό-
μενος ἢ πρᾶξαι ἢ εἰπεῖν· ἄπρακτος δὲ ὁ τοιοῦτος, ὁ μὲν πάντα κατα-
πεπληγμένος· ἢ αἰδὼς ἢ αἰδήμων μεσότης τίς ἐστι φύτων· ὅτι μὲν
οὖν πάντα ἢ πάντως ὡς ἀναίσχυντος· ἢ εἰρῇ καὶ πράξει· οὔτε
ὡς ὁ κατεπεπληγὼς, ὃν πάντα ἢ πάντως μὴ λαβήσεται· ἀλλὰ
πράξει ἢ εἰρεῖ, ἐν οἷς δεῖ· ἢ ἃ δεῖ ἢ ὅτι δεῖ· Εὐξαισχλία δ' ἐστὶ εὐξαισχλία
μεσότης βωμολοχίας ἢ ἀγροικίας, ὅτι δὴ περὶ τὰ σκώματα·

ὅτι γὰρ βωμολόχος ἐστὶν ὁ πάντας τοὺς πλησίον λοιδορεῖν σκώπτων
ὁ τε ἄγροικος ὁμοίως σκώπτων βούλεται λοιδορεῖν μᾶλλον δὲ
αὐθάδης μᾶλλος· ὁ δὲ εὐτράπελος ἀνὰ μέσον τούτων, ὁμοίως πάν-
τας καὶ πάντως σκώπτων· μισητὸς ἄγροικος ὢν· ἔσται δὲ εὐ-
τράπελος δηλονότι ὡς λιμὸς μᾶλλος· μὴ δὲ δηλονότι μᾶλλος σκώπτει
ἐμμελῶς· καὶ ὃς ὑπομένει σκώπτεσθαι, εὐτράπελος· μὴ δὲ εὐτρα-
πελία φιλία τις· Φιλία δ' ἐστὶ μεσότης κολακείας καὶ ἔχθρας·
ἔστι δὲ περὶ πράξεις καὶ λόγους· ὁμοίως δὲ κόλαξ, ἔστιν ὁ πλείω τῶν προ-
σηκόντων ἢ ὄντων πρὸς τιθεὶς· οὗ ἀπεχθητικὸς, ἐχθρός· καὶ τῶν ὑ-
περχόντων περιαιρῶν· ὅ δὲ τύραννος ὅν ὀρθῶς ἐπαινετός ἐστιν· οὗ
φίλος αὐτὰ μέσον τούτων· ὅτι δὲ πλείω τῶν ὑπαρχόντων προσθή-
σει, ὅτι ἐπαινέσει τὰ μὴ προσήκοντα· ὅτι αὖ πάλιν ἐλάττω ποιή-
σει, ὅτι πάντως ψέξει τοσοῦτο παρὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ· ὁμοίως οὖν
φίλος τρίτος· ἀληθὴς δ' ἐστὶ μεταξὺ εἰρωνείας καὶ ἀλαζονείας·
ἐστὶ δὴ περὶ λόγους· ὅ πάντως ἢ ὁμοίως ἀλαζονεύεται τῶν ὑ-
περχόντων αὐτῷ πρὸς τρίτους εἶναι· ἢ εἰδέναι ἃ μὴ οἶδεν· ὁ
δὲ ἥρων, ψέγων τοιοῦτος· καὶ ἐλάττω τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ πρὸς
τρίτους εἶναι, ἢ ἃ οἶδε μὴ φάσκων, αἰτίᾳ τοιαῦτα· ὁμοίως τὸ
εἰδέναι· οὗ ἀληθὴς, ὅ δὲ τέταρτον τούτων τρίτος· ἔστι δὲ πρὸς τρίτους
τοιοῦτος, οὔτε ἐλάττω τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ, οὔτε ἐλάττω· ἀλλὰ τὰ ὑπάρχοντα
αὐτῷ δεῖ ταῦτα φήσει εἶναι καὶ εἰδέναι· εἰ μὴ ἔνεισιν αὐτῷ ἀρε-
ταὶ, ἄλλως αὐθείη λόγος· ὅτι δὲ μεσότητές εἰσιν εἰρημένων, δῆ-
λον· οἱ γὰρ κατὰ τὰς ζωντίσ, ἐπαινοῦνται· Περὶ δὲ δικαιο-
σύνης λοιπὸν αὖ εἰ καὶ πεῖν τί ὅστε ἢ ὡντίσι ἢ περὶ ἃς· πρῶτον
μὲν οὖν εἰ λάβομεν τί ὅστι τὸ δίκαιον· ἔστι δὴ διττὸν τὸ δίκαιον·
ὧν τὸ μὲν κατὰ νόμον ἐστί· δίκαια γὰρ φασιν εἶναι, ἃ ὁ νόμος
προστάττει· ὁ δὲ νόμος κελεύει τὰ ἀνδρεῖα πράττειν ἢ τὰ σώφρονα·
καὶ ἁπλῶς ἄττοντα ὅσα κατὰ τὰς ἀρετὰς λέγει· διὸ ἢ φασὶ
δικαιοσύνη δικαιοσύνη τελεία τὶς ἀρετὴ εἶναι· εἰ δὲ δίκαια μέν τί ἐστιν
ἃ ὁ νόμος κελεύει ποιεῖν· ὁ δὲ νόμος τὰ κατὰ πάσας ἀρετὰς
ὄντα προστάττει,

φιλία

περὶ δικαιοσύνης.

ΑΑΑΑ

ὁμοίως πρὸς τὸν. ὥστε ἄρα τοῖς κατὰ νόμον δικαίοις ἐστὶν ἐν μέρει τελείως σπουδαῖος ἀνήρ. ὅτι δὲ δίκαιος καὶ ἡ δικαιοσύνη, τελεία τις ἀρετή ἐστιν, ἐν μέσῳ δή τι δίκαιον, ἐστὶ τοίνυν ἐστὶ καὶ περὶ ταῦτα. ἀλλὰ μὴν ἔστι τοῦτο τὸ δίκαιον, ἔστι τινὰ περὶ ταῦτα δικαιοσύνην ζητοῦμεν. κατὰ μὲν γὰρ ταῦτα δικαιά ἐστι, καθ' ἃ ἀνάγκη ὄντα δίκαιον εἶναι. ὅς σώφρων ἢ ἀνδρεῖος ἢ ἐλευθέριος ἢ ἀγαθὸς καθ' αὐτόν ἐστι τοιοῦτος. ἀλλὰ τὸ δίκαιον τὸ εἰς ἕτερον, ἄλλο τι εἶναι μέσον κατὰ νόμον δίκαιον ἐστίν. οὐχὶ ἐστὶν ὡς ἐν τοῖς εἰς ἕτερον δικαίοις ἔστι, καθ' αὐτὸν εἶναι δίκαιον. τοῦτο δ' ἐστὶν ὅταν τοῦ μὲν δίκαιον κατὰ τὴν δικαιοσύνην τὴν περὶ ταῦτα. τὸ τοίνυν δίκαιόν ἐστι τὸ εἰς ἕτερον, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν τὸ ἴσον. τὸ γὰρ ἄδικον, τὸ ἀνισόν ἐστιν. ὅταν γὰρ τῶν μὲν ἀγαθῶν τὰ μείζω τοῖς νέμωσι, τῶν δὲ κακῶν τὰ ἐλάττονα, ἀνίσων τοῦτ' ἐστί. καὶ ὅτως ἀδικεῖν καὶ ἀδικεῖσθαι οἷον ταὐτόν. δῆλον ἄρα ὅτι ἐπεὶ δὴ ἡ ἀδικία ἐν ἀνίσοις, ἡ δικαιοσύνη καὶ τὸ δίκαιον ἐν ἰσότητι συμβολαίων. ὥστε τι δῆλον ὅτι ἡ δικαιοσύνη μεσότης τις ἂν εἴη ὑπερβολῆς καὶ ἐλλείψεως, καὶ πολλοῦ καὶ ὀλίγου. ὅτι γὰρ ἄδικος τῷ ἀδικεῖν πλεῖον ἔχει καὶ ὁ ἄδικος μῶνος ἦ, τῷ ἀδικεῖσθαι ἐλαττον. τὸ δὲ μεσόν τούτων, δίκαιον ἐστι. τὸ δὲ μέσον, ἴσον. ὥστε τὸ πλεῖον καὶ ἔλαττον ἀνάγκη εἶναι δίκαιον. εἰ δὲ δίκαιος ἦ, ὁ τὸ ἴσον βλέπων ἔχειν. τὸ δίκαιον ἴσον, ὡς ἐλαχίστοις δυσὶν ἐγγίνεται. τὸ ἄρα εἰς ἕτερον ἴσον εἶναι, δίκαιόν ἐστι. καὶ δίκαιος ὁ τοιοῦτος ἂν εἴη. ἐπεὶ οὖν ἡ δικαιοσύνη ἐν δικαίῳ, καὶ ἐν ἴσῳ καὶ ἐν μεσότητι, τὸ μὲν δίκαιον, οὗτοι λέγεται δίκαιον. τὸ δὲ ἴσον, τισὶν ἴσον. τὸ δὲ μέσον, τισὶ μέσον. ὥστε ἡ δικαιοσύνη, καὶ τὸ δίκαιον ἔσται καὶ ἐν τισὶν καὶ ἐν τισὶν. ἐπεὶ οὖν ἐστὶ τὸ δίκαιον ἴσον, καὶ τὸ τούτῳ ἀνάλογον ἴσον δίκαιον ἂν εἴη. τὸ δὲ ἀνάλογον, οὗτοι τέτταρσί γίνεται ἐλαχίστοις. ὡς γὰρ τὸ α πρὸς τὸ β, καὶ τὸ γ πρὸς τὸ δ. οἷον ἀνάλογόν ἐστι, τὸν τὰ πολλὰ κεκτημένον, πολλὰ εἰς φέρειν τὸν δὲ ὀλίγα κεκτημένον, ὀλίγα. πάλιν ὁμοίως, τὸν μὲν πολλὰ

πεφυκότας, πολλὰ λαμβάνειν· τὸν δ' ὀλίγα πεπρικότας, ὀλίγα λαμβάνειν. ὡς δ' ὁ πεπρικὼς ἔχει πρὸς τὸν μὴ πεπρικότα, οὕτω τὰ πολλὰ εἰς τὰ ὀλίγα· ὡς δ' ὁ πεπρικὼς πρὸς τὰ πολλά, οὕτως ὁ μὴ πεπρικὼς εἰς τὰ ὀλίγα· ἔοικε δ' ἁπλάτων τῆ ἀναλογίᾳ ταύτῃ τὸ δίκαιόν τε καὶ τὸ πολιτικὸν κεῖσθαι ἐν τῇ πολιτείᾳ. ὁ μὲν γὰρ γεωργὸς φησι, σίτου πρίεσθαι· ὁ δ' οἰκοδόμος οἰκίαν· ὁ δ' ὑφάντης ἱμάτιον· ὁ δὲ σκυτοτόμος ὑπόδημα· ὁ μὲν δὴ γεωργὸς τῷ οἰκοδόμῳ σῖτον δίδωσιν· ὁ δ' οἰκοδόμος τῷ γεωργῷ οἰκίαν· ὁμοίως δὲ οἱ ἄλλοι πάντες ἔχουσιν· ὥστε τὰ ἀναγκαῖα τοῖς ἀντικαταλλάττεσθαι τῷ ἀναγκαίοις· ὅτι δ' ἡ ἀναλογία αὕτη· ὡς ὁ γεωργὸς τῷ οἰκοδόμῳ, οὕτως ὁ οἰκοδόμος τῷ γεωργῷ· ὁμοίως τῷ σκυτεῖ· τῷ ὑφάντῃ· τοῖς ἄλλοις πᾶσιν, ἡ αὐτὴ ἀναλογία πρὸς ἀλλήλους ἐστὶν ἐταί· καὶ συνέχει δὴ ἡ αὐτὴ ἀναλογία τὴν πολιτείαν· ὥστε τὸ δίκαιον ἔοικεν εἶναι τὸ ἀνάλογον· τὸ δὲ δίκαιον συνέχει τὰς πολιτείας· τὸ αὐτό δ' ὅτι τὸ δίκαιον τῆ ἀναλογίᾳ ἐστίν· ἐπεὶ δ' ὁ οἰκοδόμος πλείονος ἄξιον πρίεται τὸ αὐτοῦ ἔργον ἢ ὁ σκυτοτόμος· δεῖ δὴ ἔργον ἀντικαταλλάττεσθαι ἢ τῷ σκυτεῖ πρὸς τὸν οἰκοδόμον· ἀνάγκη δ' ὑποδημάτων δοθείσῃ οἰκίαν λαβεῖν· ἢ ταῦτα ἤδη ἐνόμισαν τοῦτο τὸ πάντα ὧν ἕνεκα καὶ τί ἀργύριον προσαγορεύσαντες νόμισμα τοῦτο χρῆσθαι· ἢ πρὸς τὸ ἀξίαν ἕκαστον ἑκάστου διδόντας, τὴν ἀλλαξιν πρίεσθαι παρ' ἀλλήλων· ἵν' οὕτω τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν συνέχειν· ἐπεὶ δὲν τὸ δίκαιον δοῦναι τούτοις ἢ τοῖς εἰρημένοις ἐμπροσθεν, ἢ περὶ ταῦτα δίκαιοσύνην εἶναι τῇ ἐξεναρμιῶ ἔχουσαν μετὰ προαιρέσεως, περὶ ταῦτα ἐστὶν· ὅτι δὲ δίκαιον καὶ τὸ ἀντιπεπονθός· οὐμφύτοι μὲν ὡς οἱ Πυθαγόρειοί φασιν· ἐκεῖνοι μὲν οὐκ ὀρθῶς· ἐν οἷς γὰρ οὐκ ἔστιν, οὐκ ἔστι καὶ τὸ ἀντιπεπονθὸς· οὐμφύτοι δὲ ἐστὶν ἴσως· ἀλλ' ἐπὶ πολλοῖς ἔστιν· ἔστι δὲ τοιοῦτον ὅ ἐστι πρὸς ἅπαντας· ὅ γὰρ ἔστι δίκαιον οἰκέτῃ πρὸς ἐλεύθερον ταὐτὸν· οὐ οἰκέτης δὲ ἐὰν παταξῃ τὸν ἐλεύθερον, οὐκ ἔστι δίκαιος ἀντιπλῆξαι· ἀλλὰ πολλάκις· ἢ τὸ ἀντιπεπονθὸς οὐ δίκαιόν ἐστιν ἀλλὰ τῷ ἀναλογον· ὡς δὲ ἐλεύθερος

ἐλεύθερος

περὶ ἔχει πρὸς τὸν ὅλον τῷ βελτίω εἶναι, ὅταν τὸ αὐτὸ πρὸς ἴσα
πρὸς τὸ πρὸς ἴσα. ὁμοίως δὲ καὶ ἐλευθέρῳ πρὸς ἐλεύθερον ἔξει.
οὐ γὰρ δίκαιον ἐστὶ τὸν ὀφθαλμὸν ἐξεκκοπέντος αὐ-
τοῦ ἐκκοπῆναι μόνον, ἀλλὰ πλείονα παθεῖν, ἀκολουθήσαντος
τῇ ἀναλογίᾳ. ⸫ ἦρξε πρότερος ⸫ ἠδίκησεν· ἀδικεῖ ἢ κατὰ μ-
φότερα· ὥστε καὶ ἀντιπάσχειν τὰ ἀδικήματα. ⸫ τὸ αὐτὶ παθεῖν
πλείω ὢν ἐπέκοσε, δίκαιόν ἐστι· ἐπεὶ ἢ τὸ δίκαιον πλαχῶς λέ- δίκαιον.
γεται, δοριστέον αὖ εἰς ὑπὲρ πρὶ δικαίου ἐστὶν ἡ ἐπανόρθωσις. ἔστι
ἢ δίκαιον τὸ ὡς φασιν οἰκείᾳ πρὸς ἕτερον· ἢ ᾧ πρὸς πα-
τέρα· τὸ δ' ᾧ τούτοις δίκαιον, ὁμωνύμως αὖ δόξειεν λέγεσθαι τῷ
πολιτικῷ δικαίῳ. ἔστι δὲ δίκαιον ὑπὲρ οὗ ἐστὶν ἡ σκέψις, τὸ πολι-
τικὸν δίκαιον. τοῦτο δὲ μάλιστ' ἐστὶν ἐν ἰσότητι· κοινωνοὶ γὰρ οἱ
πολιτικοί τινες, ἢ ὁμοιοβούλου τοῦ εἶναι τῇ φύσει· τῷ ἢ ζόπῳ
ἕτεροι· τῷ δὲ ᾧ πρὸς πρᾶ. ⸫ οἰκείᾳ πρὸς ἕτερον, δὲ καὶ δό-
ξειεν εἶναι δίκαιον ἀθήν· οὕτω γὰρ τὸ πρὸς τὸ ἐμῷ πρὸς ἐμί, ἔστι
τῇ χειρί· ὁμοίως δὲ καὶ ἑκάστῳ τῶν μορίων· ὡσαύτως οὖν δόξ-
ειεν ἔχειν καὶ οὗτος πρὸς πρᾶ· ὡς ὑπὲρ μέρους τί ἐστι πρὸς
οὗτος, πλὴν ὅταν ᾖ δὴ λάβῃ τὸ τοῦ ἀνδρὸς τάξιν καὶ χωρι-
σθῇ τοῦ παιδός· τὸ δὲ τῇ δὴ ἰσότητι ⸫ ὁμοιότητι ἐστὶ τὸ ὡς πρὶ-
οἱ δὲ πολῖται τοιοῦτοί τινες θέλουσιν εἶναι· ὡσδ' αὖ τως οὐδ' οἰ
κείᾳ πρὸς ἕτερόν ἐστι δίκαιον διὰ τὸ αὐτὸ αἰτίαν· τοῦ γὰρ
δικαίου ἐστὶν οἰκείας· ἀλλὰ δὴ καὶ εἴ ἐστιν αὐτῷ δίκαιον, τὸ
οἰκονομικὸν δίκαιον πρὸς αὐτόν ἐστιν· οὐ τοῦτο δέ τι ἡμεῖς ζη-
τοῦμεν, ἀλλὰ τὸ πολιτικόν· ἰσότητι γὰρ καὶ ὁμοιότητι τὸ
πολιτικὸν δίκαιον ἔοικε εἶναι· ἀλλὰ δὴ τὸ μὲν γυναικὸς
καὶ ἀνδρὸς κοινωνίᾳ δίκαιόν ἐστιν ἐγγὺς τοῦ πολιτικοῦ δικαίου.
κρεῖττον μὲν γάρ ἐστιν ἡ γυνὴ τοῦ ἀνδρὸς ἀλλ' οἰκειότερον· καὶ με-
τέχει ἰσότητός πως μᾶλλον, διότι ἐγγὺς τῆς πολιτικῆς κοι
νωνίας ὁ βίος αὐτῶν· ὥστε τὸ δίκαιον τὸ γυναικὶ πρὸς ἄνδρα
μᾶλλον πως ἢ δὴ τῶν ἄλλων πολιτικόν ἐστιν· ἐπεὶ οὖν δίκαιον

τὸ ἐν πολιτικῇ κοινωνίᾳ οὖν ἡ δίκαιοσύνη καὶ ὁ δίκαιος περὶ τὸ πολιτικὸν δίκαιον ἔσται· τῶν δὲ δικαίων, ὅσα τὰ μὲν φύσει τὰ δὲ νόμῳ· δεῖ δ' οὕτως ὑπολαμβάνειν, μὴ ὡς μὴ δέ ποτε αὐ μεταπεσόντα, ἃ γὰρ τὸ φύσει ὂν μεταλαμβάνουσι μεταβολῆς· λέγω δ' οἷον εἰ ὠφέλιμος τῇ ἀριστερᾷ μελετῶν μᾶλλον ἀεὶ βάλλειν· ἴσμεν μὲν αὖ ἀμφιδέξιοι· ἀλλὰ φύσει μᾶλλον ἀριστερά ὅτι· μὴ τὰ δεξιὰ οὐδὲν ἧττον φύσει βελτίω ὅτι τῆς ἀριστερᾶς· καὶ πάντα τὰ ποιῶ μᾶλλον τῇ ἀριστερᾷ καθάπερ τῇ δεξιᾷ· οὐδ' ὅτι μεταπίπτουσι, διὰ τοῦτ' ἔστιν οὐ φύσει· ἀλλ' εἰ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ τὸν πλείω χρόνον οὕτω διαμένει· ἡ ἀριστερὰ ἀριστερὰ οὖσα· καὶ ἡ δεξιά, δεξιά· τοῦτο φύσει ἔστιν· ὡσαύτως ἐπὶ τῶν φύσει δικαίων μὴ εἰ μεταβάλλοι διὰ τὴν μετάθεσιν χώρας, διὰ τοῦτ' οὐκ ἔστι φύσει δίκαιον· ἀλλ' ἔστι· τὸ γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διαμένον· τοῦτο φύσει δίκαιον πρόφασις· ὃ γὰρ αὖ ἡμεῖς θώμεθα νομίσωμεν τοῦτο καὶ ἔστι δίκαιον ἤδη καὶ καλοῦμεν κατὰ νόμον δίκαιον· βέλτιον οὖν δίκαιον, τὸ κατὰ φύσιν τοῦ κατὰ νόμον· ἀλλ' ὄζηρον μὲν, δίκαιόν ἐστι πολιτικόν· τὸ δὲ πολιτικὸν ἔστι τὸ νόμῳ οὐ τὸ φύσει· τὸ δ' ἄδικον καὶ τὸ ἀδίκημα δόξειεν ἂν εἶναι ταὐτό, οὐκ ἔστι δὲ· τὸ μὲν γὰρ ἄδικόν ἐστι τὸ ᾧ νόμῳ ὡρισμένον· οἷον τὸ ὡς ἄρακα τὸν θήκην ἀποστερῆσαι ἄδικόν ἐστιν· τὸ δ' ἀδίκημά ἐστι τὸ ἡδέως ἀδίκως τι πρᾶξαι· ὁμοίως δὲ τὸ δίκαιον καὶ τὸ δικαίου πράγμα οὐ ταὐτόν· τὸ μὲν γὰρ δίκαιον τὸ τῷ νόμῳ ὡρισμένον· τὸ δὲ δικαίου πράγμα, τὸ τὰ δίκαια πράττειν· πρότερον δὲν δίκαιον, μὴ πρότερον οὔ· ὡς ἁπλῶς μὲν εἰπεῖν, ὅταν πραχθῇ κατὰ προαίρεσιν καὶ ἑκουσίως· τὸ δὲ ἑκουσίως ὃ ἂν, εἰρηται ἐν τοῖς ἐπάνω ἡμῖν· καὶ ὅταν εἰδὼς καὶ οὗ καὶ ᾧ καὶ οὗ ἕνεκα· οὗτος δίκαιον πράττει· ὁμοίως καὶ ὡσαύτως μὴ ὁ δίκαιος ἔσται· ὁ εἰδὼς καὶ οὗ καὶ ᾧ οὗ ἕνεκα· ὅταν δὲ μηθὲν μὴ τούτων εἰδὼς πράξῃ τι ἄδικον, ἄδικος μὲν οὐκ ἔστιν· ἀτυχὴς δὲ· εἰ γὰρ οἱ ὁμοίως

ἀτυχὴς

τὸν

τὸν πολέμιον ἀποκτεῖναι, τὸν πατέρα ἀπέκτεινεν. ἀδικοῦμεν μᾶλλον ἐὰν πράξωμεν ἀδικεῖν μᾶλλον ἢ ἐὰν πάθωμεν. ἀτυχεῖ δὲ ἐπειδὴ τὸ μὴ ἀδικεῖν τὰ ἀδίκως πραττόμενα ὡσαύτως ἀγνοεῖν δοκεῖ τοῦτο οἰκεῖόν μικρὸν ἐπανορθοῦσθαι. ὅταν μὴ εἰδὼς μηθ' οὗ ἕνεκα πλήξῃ μηθ' ᾧ, μηδ' ὅ ἕνεκεν. ἀλλ' ἤδη τῷ ἄγνοιαν διορισθέον ὅτι πότερον αὐτῆς ὁμβάπτει οὐκ ἀδικήσει. ἔξω δὴ οὗτος ὁ διορισμός. ὅταν μὲν γὰρ ἡ ἄγνοια αἰτία ᾖ τοῦ πρᾶξαι τι, οὐχ ἑκὼν τοῦτο πράττει. ὥστε οὐκ ἀδικεῖ. ὅταν δὲ τῆς ἀγνοίας αὐτὸς ᾖ αἴτιος καὶ πράττῃ τι καὶ τῷ ἄγνοιαν. ἦ σὺν τὸς αὐτὸς ὢν, οὗτος καὶ ἀδικεῖ. καὶ δικαίως αὐτὸς ὁ τοιοῦτος κληθήσεται. οἷον ἐὰν τῷ μεθύοντων. οἱ γὰρ μεθύοντες, καὶ πράξαντες τι κακὸν, ἀδικοῦσι. τῆς γὰρ ἀγνοίας αὐτῆς εἰσιν αἴτιοι. ἐξῆν γὰρ αὐτοῖς μὴ μεθύειν ὁ σοῦν, ὡς τὸ ἐποήσαντες τύπτειν τὸν πατέρα. ὁμοίως δ' ἐὰν τῷ ἄλλων ἀγνοιῶν ὅσαι μὴ πόνῳ διαφεύγουσι οἰκεταῦτες ἀδικοῦντες ἄδικοι. ὧν δὲ μὴ αὐτοί εἰσιν αἴτιοι, ἀλλ' ἡ ἄγνοια κἀκείνοις ἔστιν αἰτία τοῖς πράξασι τοῦ πράξαι, οὐκ ἄδικοι. ἔστι δ' ἡ τοιαύτη ἄγνοια ἡ φυσική. οἷον τὸ ποιεῖν ἃ ἀγνοοῦντες τοὺς πατέρας τύπτουσιν. αὐτὴ δ' ἐν τοῖς ἀγνοια φυσικὴ ὅσα, ὑπὸ εἶδος δὲ τῷ πρᾶξιν ταύτῃ τὰ παιδία λέγεται ἄδικα. ἡ γὰρ ἄγνοια αἰτία τοῦ πράττειν ταῦτα. τῆς δ' ἀγνοίας ὁ καὶ τὰ αἴτια. διὸ καὶ ἄδικα λέγεται. ὑπὸ δὲ τοῦ ἀδικεῖσθαι πῶς, πότερον ἑκόντα ἔστιν ἀδικεῖσθαι, ἢ οὔ. δίκαια μὲν γὰρ καὶ ἄδικα πράττομεν ἑκόντες, ἀδικούμεθα δὲ οὐκέτι ἑκόντες. τὸ γὰρ κολάζεσθαι φύσει μόν. ὥστε δῆλον ὅτι. οὐκ ἀεὶ ἀδικούμεθα ἑκόντες. οὐδεὶς γὰρ ἑκὼν βλάπτεσθαι ὑπομένει. τὸ δὲ ἀδικεῖσθαι βλάπτεσθαί ἐστι, καὶ. ἀλλ' εἰσί τινες οἷόν αὐτοὺς τὸ ἴσον ἔχειν παραχωρῆσαι τισὶν. ὥστε εἰ τὸ ἴσον ἔχειν ἦν δίκαιον, τὸ ἔλαττον ἔχειν ἀδικεῖσθαί ἐστιν. ἔλαττον δ' ἔχει ἑκών. ἑκὼν ἄρα φησὶν ἀδικεῖται. ἀλλ' ὡπῦθεν πάλιν δῆλον, ὅτι οὐχ ἑκών.

πάντες γὰρ οἱ ἐλαττον λαμβάνοντες, αὐτικατα μάτον των
ἢ τιμιὼν ἢ ἐλαττον. ἢ δόξαν. ἢ ὠφελίαν. ἢ ἄλλότι τῶν τοιούτων. ὁ-
δ' αὐτικατα λαττόμενός τι αὐθ' οὗ προίεται, οὐκέτι ἀδικεῖ-
ται. εἰδὲ μὴ, ἀδικεῖται· ἔτι πάλιν οἱ ἐλαττον λαμβάνοντες
καὶ ἀδικούμενοι ἢ οὐκ ἴσον λαμβάνουσιν, οὗτοι καὶ πλωτίζον-
ται καὶ συμμίσγονται ἐπὶ τῶν τοιούτων. ὅτι φασὶν ὀξύνμοι ἴσον
λαμβάνειν, οὐκ ἐλάμβανον. ἀλλὰ πᾶρ ἣ καὶ τῷ πρεσβυτέρῳ
ἢ τῷ φίλῳ. ἀδικούμενος δέτι οὐδεὶς συμμίσγεται. εἰδ' ἐπὶ τοῖς
ἀδικήμασι μὴ συμμίσγονται. ἐπὶ δὲ τούτοις συμμίσγονται, ὅ-
λως οὐκ ἂν ἀδικοῖμεν οὕτως ἐλαττόμενοι. εἰδὲ μὴ ἀδικοῦνται.
οὐδ' ἂν ἑκόντες ἀδικοῖμεν. Γρὸς δὴ, ταῦτα διωρίσατ' λόγοις ἐπὶ
τὸ ἀκρατοῦς λόγῳ ἐναντιοῦται. ὁ μὲν ἀκρατὴς, ἐλαττοῖ αὐ-
τὸν, εἰδὼς· ὥστε ἑκὼν αὐτὸς ὑφ' αὑτοῦ ἀδικεῖται. ἀλλ' ὑπ'
τοῦθ' ὁ ὁρισμὸς προστιθεὶς, κωλύσει τὸν λόγον τοῦτο. ὁ
δὲ ὅτι δὲ ὁ ὁρισμὸς οὗτος· τὸ μηδὲν αβούλεσθαι ἀδικεῖσθαι ὁ δὲ μὴ
ἀκρατὴς βουλόμενος πράττει τὰ κατὰ τὴν ἀκρασίαν· ὥσ-
τε αὐτὸς αὑτὸν ἀδικεῖ. βούλεται ἄρα τὰ φαῦλα πράττειν
αὐτῷ. ἀλλ' ὁ δὲ εἰ βούλεται ἀδικεῖσθαι· ὥστ' οὐδ' ὁ ἀκρατὴς αὐτὸν αὑτὸν
ἑκὼν ἀδικοῖ· ἀλλ' ἴσως ἐνταῦθα πάλιν ἀπορήσειεν αὐτός·
ἆρά τι ἐνδέχεται αὐτὸς αὑτὸν ἀδικεῖν· ἐκ μὲν δὴ τοῦ ἀκρα-
τοῦς, συμπεπτωκέναι ἐοικεν ἐνδέχεσθαι· καὶ πάλιν ὅτων· εἰ γὰρ
ὁ νόμος πράττειν τινὰ· τοῦτ' ἔστι δίκαια, ὁ μὴ πράττων
τοῦτο ἀδικεῖ· καὶ εἰ πρὸς ὃν κελεύει πράττειν πρὸς τοῦτον εἰ
μὴ πράττει, τοῦτον ἀδικεῖ· ὁ δὲ νόμος κελεύει σώφρονα εἶναι ὅ-
σον κεκτῆσθαι· σώματος ἐπιμελεῖσθαι· καὶ τὰ μάλιστα τοι-
οῦτο· ὁ ἆρα ταῦτα μὴ πράττων, ἀδικεῖ αὐτόν· εἰς ὀθνεῖα γὰρ ἄλ
λον τ' τοιούτων ἀδικημάτων ἡ ἀναφορά ἐστιν, ἀλλὰ μήποτε
ταῦτα ἀκαλήθη ἦν· ὅδ' ἐνδέχεται αὐτὸν ἀδικεῖν αὐτὸν· τὸν δ' αὐτὸν
ἀδικεῖν δέχεσθαι κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον πλεῖον ἔχειν ἢ ἔλαττον·

ὅδ' ἑκόντα

οὐδ' ἑκόντα ἄμα ἐστὶ ἄκοντα· ἀλλὰ μὴν ὁ ἀδικῶν ἢ ἀδικεῖ, πλέον ἔχει· ὁδ' ἀδικούμενος ἢ ἀδικεῖται, ἔλαττον· εἰ ἄρα αὑτὸς αὑτὸν ἀδικεῖ· οὐδ' ἔχεται τὸν αὐτὸν κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ πλέον ἔχειν καὶ ἔλαττον· ἀλλὰ τοῦτο ἄδυνατον· οὐκ ἄρα ἐνδέχεται αὐτὸν αὑτὸν ἀδικεῖν· ἔτι ὁμοίως ἀδικῶν, ἑκὼν ἀδικεῖ· οὐκ ἀδικούμενος ἄκων ἀδικεῖται· ὥστε εἰ ἐνδέχεται αὐτὸν αὑτὸν ἀδικεῖν· ἐνδέχοιτ' ἂν ἅμα καὶ ἑκουσίως καὶ ἐκουσίως πράττειν τι· τοῦτο δὲ ἀδύνατον· οὐκ ἄρα οὐδ' οὕτως ἐνδέχεται αὐτὸν αὑτὸν ἀδικεῖν· ἔτι εἴ τις λαμβάνει ἐκ τῶν κατὰ μέρος ἀδικημάτων, ἀδικοῦσι γὰρ πάντες ἢ τοὺς παρακαταθήκην ἀπερούντας, ἢ μοιχεύοντες· ἢ κλέπτοντες· ἢ τι τοιοῦτον κατὰ μέρος ἀδικημάτων ποιοῦντες· οὐδεὶς δὲ πώποτε αὐτὸς αὑτὸν παρακατεθήκατο ἀπειρέσιον· οὐδ' ἐμοίχευσε τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα· οὐδ' ἔκλεψεν αὐτὸς τὰ ἑαυτοῦ· ὥστε εἰ τὸ μὴ ἀδικεῖν ἐν τοῖς τοιούτοις ἐστί, τούτων δὲ μηθὲν ἐνδέχεται πρὸς αὑτὸν ποιεῖν, οὐκ ἂν ἐνδέχοιτο αὐτὸν ἀδικεῖν· εἰ δὲ μή, οὐ τοῦτο πολιτικὸν ἀδίκημα· ἀλλὰ τὸ οἰκονομικόν· ἡ γὰρ ψυχὴ εἰς πολλὰ μεμερισμένη ἔχει τι αὐτῆς· τὸ μὲν χεῖρον· τὸ δὲ βέλτιον· ὥστε τί ἐγγίνεται τῇ ἐν ψυχῇ ἀδικημάτων μερῶν πρὸς ἄλληλα· τὸ οἰκονομικὸν γὰρ ἀδίκημα δείλομεθα τὸ ἐπὶ τὸ χεῖρον καὶ βέλτιον· ὡς γάμεθα πρὸς αὐτὸν ἄδικον καὶ δίκαιον· οὐ τοῦτο δ' ἡμεῖς ἐπισκοποῦμεθα, ἀλλὰ τὸ πολιτικόν· ὥστε τοῖς φιλοῦσι ἀδικήμασιν ἐν οἷς ἡμεῖς ζητοῦμεν, οὐκ ἐνδέχεται αὐτὸν αὐτὸν ἀδικεῖν· πότερος δὲ πάλιν ἀδικεῖ, καὶ ἐν ποτέρῳ ὄντι τὸ ἀδίκημα, ἐν τῷ ἀδικοῦντι ὅτι οὖν ἔχοντι, ἢ τῷ κρίναντι καὶ τῷ ἀπορεύσαντι ὥσπερ ἐν τοῖς ἀγῶσι· καὶ γὰρ ὁ λαβὼν τὸν φοίνικα πάρεργα τοῦ ἐφεξῆς καὶ τῶν κρίναντος, οὐκ ἀδικεῖ, καὶ ἀδίκως αὐτῷ ἀποδοθῇ· ἀλλ' ἡδικεῖνας κακῶς καὶ δοὺς, οὗτος ἀδικεῖ· καὶ οὗτος, ὅτι μὲν ἠδικεῖ· ὅτι δὲ οὐκ ἀδικεῖ· ἡμῖν γὰρ τὸ τῇ ἀληθείᾳ καὶ τῇ φύσει οὐ δίκαιον ἔκρινε, τοῦτο ἀδικεῖ ἢ ὁ αὐτῷ

ἢ ὃ ταὐτὸ δοκεῖν εἶναι δίκαιον, ὃ καὶ δικεῖ· ἐπεὶ δ' ὑπὲρ τἀρετῶν εἴρηται καὶ τίνες εἰσὶ, καὶ ἐν τίσι, καὶ πῶς εἰ πρᾶτα· καὶ πῶς εἰ ἑκάστη αὐτῶν, ὅτι εἰ πράττομεν κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον τὸν βέλτιστον· τὸ μὲν οὕτως εἰπεῖν τὸ κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον πράττειν, ὁμοιόν ἐστιν ὥσπερ ἂν εἴ τις εἴπει, ὅτι ὑγίεια ἄρις ἂν γένοιτο εἴτις τὰ ὑγιεινὰ προσφέροιτο· τὸ δὲ τοιοῦτον ἀσαφές· ἀλλ' ἐρεῖ μοι τὰ ποῖα διασάφησόν ἐστιν ὑγιεινά· ὅτω καὶ ἐπὶ τοῦ λόγου τί ἐστιν ὁ λόγος καὶ τίς ὁ ὀρθὸς λόγος· ἀναγκαῖον ἴσως ἐστὶ πρῶτον μὲν ᾧ ὁ λόγος ἐγγίνεται ὑπερτούχου διελέσθαι· διωρίσθω μὲν οὖν ὑπὲρ ψυχῆς ὡς τύπῳ καὶ πρότερον, ὅτι τὸ μὲν αὐτῆς ἄλογον ἔχον τὸ δ' ἄλογον μόριον τῆς ψυχῆς· ὅτι δὲ εἰσὶν δύο τινὲς διαιρέσιν ἔχον· τὸ λόγον ἔχον μόριον τῆς ψυχῆς· ὧν ἐστι τὸ μὲν, βουλευτικόν· τὸ δὲ, ἐπιστημονικόν· ὅτι δὲ ἕτερα ἀλλήλων, ἐστὶν, ἐκ τῶν ὑποκειμένων αὖ γένοιτο φανερόν· ὥσπερ γὰρ δὴ ἕτερά ἐστιν ἀλλήλων χρώματά τε χυμοὶ καὶ ὀσφρήσεις καὶ τοιαῦτα τῶν αἰσθήσεων ἕτερας αὐτῶν ἡ φύσις ἀπέδωκε· φόρμιγξ δ' ἀκοή· χυμὸν δὲ γεύσει γνωρίζομεν· χρῶμα δὲ ὄψει· ὁμοίως δὲ καὶ τὰλλα τὸν αὐτὸν τρόπον δεῖ ὑπολαμβάνειν· ἐπεὶ δ' ἕτερα τὰ ὑποκείμενά ἐστιν· ἕτερα καὶ τῆς ψυχῆς εἶναι δεῖ μέρη οἷς ταῦτα γνωρίζομεν· ἕτερον δ' ἐστὶ τὸ νοητικὸν καὶ τὸ αἰσθητικόν· ταῦτα δὲ ψυχῆς γνωρίζομεν· ἕτερον ἄρ' ἂν εἴη τὸ μόριον τὸ περὶ αἰσθησιν καὶ τὸ νοητικὸν τὸ δὲ βουλευτικὸν, περὶ τὸ αἰσθητὸν καὶ συνιέναι καὶ συνιέναι· καὶ ἁπλῶς ὅσα γνωρίσει τις ἡ φθορᾶς ἐστιν· βουλόμεθα γὰρ ὑπὲρ τούτων ἃ ἐφ' ἡμῖν ἐστι καὶ πρᾶξαι καὶ μὴ πρᾶξαι· προαιρουμένοις περὶ ἃ ὅτι βουλὴ καὶ προαίρεσις τοῦ πρᾶξαι ἢ μὴ πρᾶξαι· ταῦτα δ' ἐστὶν αἰσθητὰ καὶ συνιέναι τοῦ μεταβάλλειν· ὥστε τὸ προαιρετικὸν μόριον τῆς ψυχῆς, κατὰ τὸν λόγον τὸν αἰσθητόν ἐστι· τῶν δὴ βουλευομένων, μετὰ ταῦτα λεκτέον ἂν εἴη· ἐπειδὴ ὑπὲρ ἀληθοῦς ἐστὶν ὁ λόγος· καὶ ἀληθεῖς ὡσὲ χειστοῦμεθα· ἔστιν ὧν ἐστὶ μὴ φρόνησις· νοῦς· σοφία· ὑπόληψις· περὶ τί δὴ ἕκαστον τούτων ἐστὶν·

τυχὸν

τὸ βουλευτικόν·

ἡμὲν οὖν

ἡμῶν δὲ ἐπιστήμη ἐστὶ περὶ ἐπιστητόν. ἢ γοῦν μετὰ ὑποδείξεως, ἐπιστήμη
ἢ λογισμὸς τέλειος μόνον. ἢ δὲ φρόνησις περὶ τὰ πρακτά. ἐν οἷς φρόνησις
αἵρεσις δ' ἐστὶ φυτὴ καὶ ἐφ' ἡμῖν ἐστὶ πρᾶξαι ἢ μὴ πρᾶξαι. ὅσα δὴ
τῶν ποιουμένων καὶ πραττομένων οὗτον τὸ ποιητικὸν ἢ πρα
κτικόν. τὸ μὲν ποιητικὸν ὅτι τὸ παρὰ τὴν ποίησιν αἴτιον τέλος. οἷον παρὰ ποιεῖν
τὴν οἰκοδομικὴν ἐπειδή ἐστιν οἰκία ποιητική, οἰκία αὐτῆς τὸ τέ- πρακτόν
λος παρὰ τὴν ποίησιν. ὁμοίως ἐπὶ τεκτονικῆς καὶ τῶν ἄλλων τῶν
ποιητικῶν. ἐπὶ δὲ τῶν πρακτικῶν, οὐκ ἔστιν ἄλλο οὐδὲν τέλος
παρ' αὐτὴν τὴν πρᾶξιν. οἷον παρὰ τὸ κιθαρίζειν ἐκεῖνο αἴτιον τέλος
οὐδέν, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο τέλος ἦν ἡ ἐνέργεια ἢ ἡ πρᾶξις. περὶ μὲν οὖν
τὴν πρᾶξιν καὶ τὰ πρακτά, ἡ φρόνησις. περὶ δὲ τὴν ποίησιν Τέχνη
ἐστὶ τὰ ποιητὰ, ἡ τέχνη. συγγενῆ τοῖς ποιητικοῖς μᾶλλον ἢ τοῖς πρα
κτοῖς ἐστὶ τὸ τεχνάζειν. ὥστε ἡ φρόνησις οὐκ εἴη, ἕξις τις προαι
ρετικὴ καὶ πρακτικὴ τῶν ἐφ' ἡμῖν ὄντων. καὶ πρᾶξαι εἰς τὸ συμ
φέρον ἁπλῶς ἢ σωτεῖναι. ἔστι δ' ἡ φρόνησις ἀρετὴ ὡς δόξειεν ἂν
ἄν εἰδέναι. ἐπαινεῖται γὰρ εἰκότως ὁ φρόνιμος ὡς ἔπαινος ἀρετῆς.
ἔτι δ' ἐπιστήμης μὲν ὡσαύτως ἀρετή ἐστι. φρονήσεως δὲ ἀρετὴ
οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ὡς ἔοικεν αὐτὸ τί ἐστιν ἀρετή. οὗ γένους ἐστὶν περὶ τὰς νοῦς
ἀρχὰς τῶν μορίων καὶ τῶν ὄντων. ἡμῖν γὰρ ἐπιστήμη τῶν μετὰ πρ-
δείξεως ὄντων ἐστὶν. ἀρχαὶ δ' αἱ ἀναπόδεικτοι. ὥστε τούτων ἂν εἴη
περὶ τὰς ἀρχὰς ἐπιστήμη, ἀλλὰ νοῦς. ἡ δὲ σοφία, ἐστὶν ὡς ἐπι Σοφία
στήμης καὶ νοῦ συγκειμένη. ἔστι γὰρ ἡ σοφία καὶ περὶ τὰς ἀρ-
χὰς καὶ τὰ ἐκ τῶν ἀρχῶν ἀποδεικνύμενα. περὶ ἃ ἡ ἐπιστήμη.
ἢ μὲν οὖν τὰς ἀρχὰς τοῦ νοῦ αὐτῆ μετέχει, ἡ δὲ περὶ τὰ
μετὰ τὰς ἀρχὰς μετὰ ποδείξεως ὄντα, τῆς ἐπιστήμης
μετέχει. ὥστε δῆλον ὅτι ἡ σοφία ἔστιν ἐκ νοῦ καὶ ἐπι-
στήμης συγκειμένη. ὡς τ' εἶναι περὶ ταῦτα. περὶ ἃ ἦν ὁ νοῦς ἦν ἀπόληψις
ἦν ἐπιστήμη. ἡ δὲ ὑπόληψίς ἐστιν, ἢ ὑπὲρ ἁπάντων ἐστὶ μφοτε-
ρίζομεν πρὸς τὸ μὴ εἶναι ταῦτα ἄττα μὴ εἶναι. πότερον δ' ἐστὶν
ἡ φρόνησις καὶ ἡ σοφία ταὐτόν, ἢ οὔ. ἡμὲν γὰρ σοφία ἐστὶ περὶ

τοὺ μετὰ προαιρέσεως ἢ ἀεὶ ὡσαύτως ὄντα. ἢ ἡ φρόνησις δ' οὐκ
περὶ τὰ καθόλου μόνον ἐστίν, ἀλλὰ δεῖ καὶ τὰ καθ' ἕκαστα γνωρίζειν·
γνωρίμος γὰρ ἡ πρακτικὴ καὶ ἡ πολιτική, καὶ ἔστιν ἀρετὴ διανοητικὴ
ἡ φρόνησις, περὶ τὰ πρακτὰ ὄντα καὶ ἀνθρώπινα καὶ περὶ ἃ βουλεύεσθαι
ἔργον ἐστὶν ἀνδρός· οὐδεὶς γὰρ βουλεύεται περὶ τῶν ἀδυνάτων ἄλλως
ἔχειν οὐδὲ περὶ τῶν μὴ τέλος πρακτῶν· τέλος δὲ τῶν πρακτῶν τὸ εὖ
πρᾶξαι· καθόλου μὲν οὖν ἐστὶν ἡ φρόνησις ἕξις ἀληθὴς μετὰ λόγου
πρακτικὴ περὶ τὰ ἀνθρώπινα ἀγαθὰ καὶ κακά· ἔστιν γὰρ τοῦ μὲν
τέλους ἡ ἀρετὴ ἡ φρόνησις, τῶν δὲ πρὸς τὸ τέλος ἡ τέχνη· ἔστιν δὲ
καὶ ἡ φρόνησις ἕξις τοιάδε οἵα περικλέα φασὶ καὶ τοὺς τοιούτους
ἀνθρώπους εἶναι, ἐπειδὴ περὶ τὰ αὑτοῦ ἀγαθὰ καὶ περὶ τὰ ἀνθρώπινα
δυνατοὺς ὁρῶσι βουλεύεσθαι καὶ τοὺς οἰκονομικοὺς καὶ πολιτικοὺς
διὰ τοῦτο νομίζομεν εἶναι φρονίμους· ἔστιν γὰρ ἡ οἰκονομικὴ καὶ
ἡ νομοθετικὴ καὶ ἡ πολιτικὴ ἡ μὲν ἀρχιτεκτονικὴ ἡ δὲ νομοθετικὴ
ἡ δὲ πολιτικὴ ἡ δὲ οἰκονομικὴ ἡ δὲ περὶ τὰ καθ' ἕκαστα ἐπιτακτική·
ἔστιν δὲ καὶ ἡ βουλευτικὴ καὶ ἡ δικαστικὴ ἕξις τῶν ἐπιτακτῶν·
ἔστιν δὲ ἡ μὲν βουλευτικὴ ἡ δὲ δικαστικὴ ἡ δὲ ἐπιτακτική· ἔστιν δὲ
ἡ μὲν ἐπιτακτικὴ ἡ δὲ ἐπιστήμη ἡ δὲ ἕξις ἡ δὲ ἀρετή· ἔστιν δὲ
ἡ φρόνησις ἀρετὴ ἐστὶν ὡς φαμὲν τοῦ μορίου τοῦ ἑτέρου τοῦ
λόγου ἔχοντος· ἔστιν ἢ χεῖρον ἡ φρόνησις τῆς σοφίας, περὶ χείρω γάρ ἐστιν·
ἢ μὴ γὰρ σοφία, περὶ τὸ αἴδιον ἢ τὸ θεῖον ὡσφαμὲν· ἢ ἡ φρόνησις,
περὶ τὸ συμφέρον ἀνθρώπῳ· εἰ δὴ τὸ χεῖρον ἀρετή ἐστι τοῦ
βελτίονος, εἰκὸς ἐστὶν ἀρετὴν εἶναι· ὡσπερεὶ δὲ καὶ τοῦ σοφοῦ ὅτι ἡ σοφία ἀρετή
ἐστιν. Ἢ ἡ σωφροσύνη τί ἐστιν, ἢ περὶ τί· ἔστι δὲ ἡ σωφροσύνη ὡσαύτως περὶ
ἡ φρόνησις, περὶ τὰ πρακτὰ ὄντα σωστὸς περιλείπεται τῷ δυνατὸς
ὑπερβαλλέσθαι· ἢ ὡς τῷ ὀρθῶς κρίνασθαι ἰδεῖν· περὶ μικρόν
τι ἢ ἐν μικροῖς ἡ κρίσις αὐτοῦ· ἔστιν δὴ ἡ σωφροσύνη ἡ σωφρονικὸν
μέρος τῆς φρονήσεως ἢ δὲ φρονίμως· ἢ ὅτι φρονίμως· ἢ τῷ μὲν τῶν
σωφρονικῶν φρονίμως· ὁμοίως δ' ἂν δόξειεν ἔχειν ἡ τὰ ἐπὶ τῇ δει-
νότητος· ἡ δὲ ἀφρόνητος ἢ ὁ δεινός, ὅτι ἐστὶ μὲν οὐ τὴ φρόνησις, ὅτι
φρόνιμος· ὁμοίως δὲ ἡ φρόνιμος, δεινός· διὸ καὶ συνεργεῖ πως τῇ φρονή
σει ἡ δεινότης· αὕτη δὲ δεινὸς μὲν καὶ ὁ φαῦλος λέγεται· οἷον, μύ-
των ὁ δεινὸς μὲν ἐδόκει εἶναι· αὐτὸ φρόνιμος ἦν· τὸ δὲ φρονίμως ἢ τῇ
φρονήσεως ἐστὶ τὸ βελτίστων ἐφίεσθαι· ἢ τούτων προαιρετικὸν
εἶναι ἢ πρακτικὸν ἀεί· τῆς ἢ δεινότητος ἢ τὸ δεινὸν, σκέψασθαι
ἑκάστων αὐτὸ ἕκαστον χρή ἐστι τῶν πρακτῶν, καὶ τὸ ταῦτα πρᾶξαι
δύνασθαι· δόξειεν ἂν οὖν εἶναι ὁ δεινὸς ἐν τοῖς τοιούτοις τὴ περὶ ταῦτα.
Ἀπορήσειε δ' ἄν τις θαυμάσειε· διὰ τί δὴ ὑπὲρ ἡμῶν λέγοντες
καὶ πολιτικῆς τινὸς πραγματείας, ὑπὲρ σοφίας λέγομεν·

ὅτι ὡς

σώφρονις·

δεινότης·

ὅτι ἴσως τετρῶτον μὲν, δόξαλλοτ ξίαδόξειεν αὐτὴν εἶναι ἡ σκέψις
ὑπὲρ αὐτῆς εἴπερ ἔστιν ἀρετὴ ὡς φαμὲν. ἔτι δ' ἴσως ἐστὶ φιλο-
σόφου περὶ τούτων σκοπεῖν, ὅσα ἐν τῷ αὐτῷ τυγ-
χάνουσιν ὄντα. καὶ ἀναγκαῖον ἦ. ἐπεὶ περὶ τ ἐν ψυχῇ λέγομεν
ὑπὲρ ἁπάντων λέγειν. ὅτι ἦ ἡ σοφία ἐν ψυχῇ. ὥστε δὲ καλῶς
ὑπὲρ ψυχῆς ποιούμεθα τοὺς λόγους. ὡς περ δ' ἔχει ἡ δεινότης
πρὸς φρόνησιν, οὕτως δόξειεν ἂν ἔχειν ἐπὶ τ ἀρετῶν ἁπασῶν.
λέγω δὲ οἷον εἰσὶν ἀρεταὶ καὶ φύσει ἐν ἑκάστοις ἐγγινόμεναι. Φύσικὴ ἀρετή.
οἷον ὁρμαί τινες ἐν ἑκάστῳ αὐτῶν λόγου πρὸς τὰ ἀνδρεῖα καὶ τὰ
δίκαια. μὴ καθ' ἑκάστην δὲ πρὸς τὰ τοιαῦτα. ὅτι δὲ δὴ καὶ ἔθει
καὶ προαιρέσει. αἱ δὲ δή μετὰ λόγου οὖσαι, τίνως ἀρεταί εἰσιν ἐ-
πανελθοῦσι ῥητέον. ἔστιν οὖν ἡ φυσικὴ ἀρετὴ αὐτὴ ἡ αὐτῶν
λόγος. χωριζομένη μὲν τοῦ λόγου μικρὰ ἐν ἀπολειπομένη τ ἂ
ἐπαινεῖσθαι. πρὸς δὲ τὸν λόγον ἐν τῇ προαιρέσιν προστιθεμένη ὡς
τελείαν ποιεῖ τὴν ἀρετήν. διὸ καὶ συνεργεῖ τῷ λόγῳ. καὶ οὐκ
ὄντων αὐτῶν τοῦ λόγου ἡ φυσικὴ ὁρμὴ πρὸς ἀρετήν. οὐδ' αὖ ὁ λόγος
καὶ ἡ προαίρεσις, οὐ πάνυ τελεοῦται τῷ εἶναι ἀρετὴ, αὐτῶν τῆς
φυσικῆς ὁρμῆς. διὸ οὐκ ὀρθῶς σωκράτης ἔλεγε φάσκων εἶναι
τὴν ἀρετὴν λόγους. οὐδὲν γὰρ ὄφελος εἶναι πράττειν τὰ ἀνδρεῖα
καὶ τὰ δίκαια, μὴ εἰδότα καὶ προαιρούμενον τῷ λόγῳ. διὸ τὴν
ἀρετὴν ἐφιλόλογον εἶναι οὐκ ὀρθῶς. ἀλλ' οἰνῶ βέλτιον. τὸν γὰρ κτ ἡμὸν
ὀρθὸν λόγον πράττειν τὰ καλά, τοῦτο φασὶν εἶναι ἀρετήν. ὀρ
θῶς μὲν οὖν ὅτω. πράξη μὲν γὰρ τὰ δίκαια προαιρέσει μὲν
οὖν, ἀλλ' ἡ γνώσει τ καλῶν. ἀλλ' ὁρμὴ τινι ἀ λόγῳ. ὀρθῶς ἂν ταῦ
τα καὶ κτ ἡμὸν ὀρθὸν λόγον. λέγω δὲ ὀρθὸν ἂν ὁ λόγος ὁ ὀρθὸς κε-
λεύσειεν αὖ, ὅτως ἔπραξεν. ἀλλ' ὅμως ἤτοι αὐτὴ πρᾶξις, ἣν ἔχει
τὸ ἐπαινετόν. ἀλλὰ βέλτιον ὡς ἡμεῖς ἀφορίζομεν τὸ μετὰ λό-
γου εἶναι τὴν ὁρμὴν πρὸς τὸ καλόν. τὸ γὰρ τοιοῦτον καὶ ἀρε-
τὴ καὶ ἐπαινετόν. πότερον δ' ἔστιν ἡ φρόνησις ἀρετὴ, ἢ οὔ; ἀ-
πορρήσειεν ἄν τις. ἀμφὶ δ' ἀλλ' ἐν τοῖς ἠθικοῖς δῆλον ὅτι ἀρετή.

εἴπερ γὰρ δικαιοσύνη καὶ ἀνδρεία μάλιστα ἀρεταὶ διὰ τὸ τῶν
καλῶν πρακτικαί εἶναι δηλονότι καὶ ἡ φρόνησις τῶν
ἐπαινετῶν ἂν τις εἴη ἂν ἐν ἀρετῆς τάξει ὁρῶντων· ἐφ' ἃ δὲ ἡ ἀνδρεία
ὁρμᾷ πράττειν· ἐπὶ ταῦτα καὶ ἡ φρόνησις· τὸ δ' ὅλον ὡσαύτως πρὸς
τὰ πεῖν, ὅτῳ καὶ ἡ ἀνδρεία πράττειν· ὥστε καὶ ἂν τὴν ἐπαινετὴν τῷ πρε
εῖν· ἃ δὲ καὶ ἡ φρόνησις πρὸς ταῦτα· ἡ τε φρόνησις τελείως ἂν εἴη
καὶ ἐπαινετὴ ἀρετή· πότερον δ' ἔστιν ἡ φρόνησις πρακτι-
κή, ἢ οὔ· ἴσως ἄν τις ἐν τοῦτο ἐπιτάσσων ἰσχήμας ἐν λέγοι· οἷον
ἐπὶ τῶν οἰκοδομικῶν· ἔστι γὰρ ὡσφαιρῶν καὶ οἰκοδομικὴ, ὁμῶς
ἀρχιτέκτων τις καλοῖτο· ὃς ὑπηρετεῖ τῷ οἰκοδόμος· ὅτε
δ' ἔστι ποιητικὸς οἰκίας· ἐπεὶ ἡ μὲν ἀρχιτέκτων καθ' οὗτος ἂν οἰ
κίαν, ποιητικὸς οἰκίας· ὁμοίως δὲ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν ποιητικῶν ἔχει·
ἐν αἷς ἔστιν ἀρχιτέκτων καὶ ὑπηρέτης τούτου ποιητικός ἄρα
πᾶς ὁ ἀρχιτέκτων ἔσται· ἢ τοῦ αὐτοῦ τοίνυν ποιητικοῦ καὶ ὑπη
ρετικός· εἰ τοίνυν ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῆς ἀρετῆς ἔχει· ὁ πρακτικὸς ἂν βούλοι
το ἂν, ἡ φρόνησις ἂν εἴη πρακτική· αἱ δὲ ἀρεταὶ πᾶσαι πρακτι
καί εἰσιν· ἡ γὰρ φρόνησις, ὥσπερ ἀρχιτέκτων τις αὐτῶν ἐστιν· ὁ-
πως δ' αὐτῇ προσάξῃ, ὅταν αἱ ἀρεταὶ ἢ οἰκεῖαι ταῦτας πράτ-
τουσιν· ἐπεὶ δὲ αἱ ἀρεταὶ πρακτικαὶ, καὶ ἡ φρόνησις πρακτικὴ ἂν εἴη·
πότερον ἢ αὐτὴ πάντων ἄρχει τῇ ψυχῇ, ὥσπερ δοκεῖ ἢ μό
νη εἶναι, ἢ οὔ· τῇ γὰρ βελτίονων οὐκ ἂν δόξειεν· οἷον τῆς σοφίας καὶ
ἄρχει· αὐτὴ δὲ φησὶν αὐτὴν ὧν μελεῖται πάντων· ἔκ τε ἐστὶ πρακ-
τέα οὖσα· ἀλλ' ἴσως ἔχει ὡς περὶ οἰκίας ὁ ἐπίσκοπος· ὅτε δὲ πάν
των κύριος ἡ πάντα δ' οἰκεῖ· ἀλλ' οὐ πω δῆλον ἀρχεῖ πάντων, αὐτὴ δὲ
παρασκευάζῃ τῷ διὰ τῆς ὅλης· ὅπως ἂν ἐκεῖνος μὴ κωλυό-
μενος ὑπὸ τῶν ἀναγκαίων· ἐκκλείῃ τοῦ τε καλῶν τε καὶ πρόσ-
κόντων πράττειν· ὅταν ὁμοίως τούτῳ φρόνησις ὡς περ ἐπίσκο
πός τίς ἐστι τῆς σοφίας, καὶ παρασκευάζῃ ταύτης τὴν ὅλην τὸ πρὸς ἐν
τὸ αὐτῆς ἔργον· καὶ τύχοι τὸ αὐτὸ ἦθος καὶ τῶν τὸ σωφρονίζουσα

ΤΕΛΟΣ. ΤΟΥ Α.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΗΘΙΚΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ, ΤΟΒ'.

ΕΠΕΙ ΔΕ ΠΑΝΤΑ ΥΠΕΡ ΕΠΙΕΙΚΕΙΑΣ ΔΟΚΕΙ ΑΥΤΩΙ ΕΠΙΣΚΕΨΙΝ ΠΟΙΗΣΑΣΘΑΙ. ΤΙ ΤΕ ΕΣΤΙ ΝΗ ΖΗΤΟΥΣΙ ΕΠΙΕΙΚΕΙΑ. ΕΣΤΙ ΔΕ ΗΔΙΚΕΙΑ ΕΠΙΔΙΚΕΙΑ ΟΥΔΕΝΟΣ, ΟΥΔΕ ΠΑΝΤΩΣ ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΟ ΚΑΤΑ ΝΟΜΟΝ· ΑΝΑΓΚΗ ΓΑΡ ΟΝΟΜΟΘΕΤΗΣΑΣΑ ΠΑΣΙ ΚΑΘΟΛΟΥ ΛΕΓΕΙΝ· ΟΥΚ ΕΥΚΑΙΡΟΝ ΔΕ ΠΕΡΙ ΕΚΑΣΤΑ ΔΙΟΡΙΣΑΣΘΑΙ. ΕΠΙΕΙΚΕΙΑΣ

ΕΥΝΟΜΟΣΥΝΗ

ΕΥΒΟΥΛΙΑ

ΕΣΤΙΝ ΟΥΝ ΕΠΙΔΙΚΕΙΑ ΔΙΚΑΙΟΥ ΦΥΣΕΙ ΜΕΝ ΟΥΣΗΣ ΑΛΗΘΟΥΣ ΟΥΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΝ, ΟΥΚ ΕΝΟΥΣΗΣ ΔΕ ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΝΟΜΟΝ ΑΛΛΑ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗΣ ΟΡΘΟΤΗΤΟΣ ΔΙΑ ΤΟ ΚΑΘΟΛΟΥ ΕΙΡΗΣΘΑΙ ΤΟΥΤΟ ΔΕ ΟΥΚ ΕΣΤΙΝ ΑΠΑΝΤΑ ΠΕΡΙ ΟΥ ΝΟΜΟΘΕΤΕΙΝ ΑΝΑΓΚΗ, ΤΟΥΤΟΥΣ ΔΕ ΟΥΚ ΕΧΟΝΤΑΣ ΟΡΙΣΑΙ ΤΙ ΔΕΙ ΠΟΙΕΙΝ ΤΟΥΣ ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ ΔΙΚΑΙΟΥΣΘΑΙ ΚΑΙ ΠΡΑΤΤΕΙΝ ΟΣΑ ΕΣΤΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΝΟΜΟΥΣ. ΕΠΕΙ ΔΕ ΟΥΚ ΟΡΘΩΣ ΕΝΙΟΙ ΤΟΥΤΟ ΠΟΙΟΥΣΙΝ, ΔΕΟΜΕΝΟΝ ΤΙΝΟΣ ΕΠΙΔΙΟΡΘΩΣΕΩΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΘΕΤΟΥ ΜΗ ΠΑΝΤΑ ΤΑΚΡΙΒΕΣ ΓΡΑΦΟΝΤΟΣ ΑΛΛΑ ΤΑ ΠΛΕΙΣΤΑ, ΔΗΛΟΝ ΔΕ ΟΤΙ ΚΑΙ ΟΣΑ ΕΝΔΕΧΕΤΑΙ ΚΑΘ' ΕΝΑΣΤΟΝ ΟΡΙΣΑΙ ΟΥΚ ΑΦΑΝΕΣ ΟΥΔΕ ΡΑΔΙΟΝ, ΟΥΔΕΝΙ ΤΕΧΝΗΝ ΕΠΙΤΙΘΕΝΤΙ ΠΕΡΙ ΟΥΔΕΝΟΣ ΑΛΛΟΥ ΤΟΥ ΠΡΟΣΗΚΟΝΤΟΣ ΤΟΝ ΕΠΙΕΙΚΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΕΥΝΟΜΟΝ ΕΝΔΕΧΕΤΑΙ ΓΑΡ ΤΟΥΤΟΥΣ ΑΠΕΙΡΟΥΣ ΕΙΝΑΙ ΠΡΟΣ ΤΑ ΚΑΘ' ΕΚΑΣΤΑ ΔΙΟΡΙΣΑΙ ΟΥΔΕ ΓΑΡ ΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΗ ΟΥΔΕΜΙΑ ΟΥΔΕ ΚΑΝΟΝΙΚΟΝ ΟΥΔΕΝ ΠΛΕΙΟΝ ΕΠΙΤΙΘΕΝΤΑΣ ΔΙΟΡΙΣΑΙ ΤΟΥΤΟ ΔΕ ΟΥΚ ΕΣΤΙΝ ΑΠΑΝΤΑ ΠΕΡΙ ΟΥ ΝΟΜΟΘΕΤΕΙΝ ΑΝΑΓΚΗ, ΤΟΥΤΟΥΣ ΔΕ ΟΥΚ ΕΧΟΝΤΑΣ ΟΡΙΣΑΙ ΤΙ ΔΕΙ ΠΟΙΕΙΝ ΤΟΥΣ ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ ΔΙΚΑΙΟΥΣΘΑΙ ΚΑΙ ΠΡΑΤΤΕΙΝ ΟΣΑ ΕΣΤΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΝΟΜΟΥΣ. ΕΠΕΙ ΔΕ ΟΥΚ ΟΡΘΩΣ ΕΝΙΟΙ ΤΟΥΤΟ ΠΟΙΟΥΣΙΝ, ΔΕΟΜΕΝΟΝ ΤΙΝΟΣ ΕΠΙΔΙΟΡΘΩΣΕΩΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΘΕΤΟΥ ΜΗ ΠΑΝΤΑ ΤΑΚΡΙΒΕΣ ΓΡΑΦΟΝΤΟΣ ΑΛΛΑ ΤΑ ΠΛΕΙΣΤΑ, ΔΗΛΟΝ ΔΕ ΟΤΙ ΚΑΙ ΟΣΑ ΕΝΔΕΧΕΤΑΙ ΚΑΘ' ΕΝΑΣΤΟΝ ΟΡΙΣΑΙ ΟΥΚ ΑΦΑΝΕΣ ΟΥΔΕ ΡΑΔΙΟΝ, ΟΥΔΕΝΙ ΤΕΧΝΗΝ ΕΠΙΤΙΘΕΝΤΙ ΠΕΡΙ ΟΥΔΕΝΟΣ ΑΛΛΟΥ ΤΟΥ ΠΡΟΣΗΚΟΝΤΟΣ ΤΟΝ ΕΠΙΕΙΚΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΕΥΝΟΜΟΝ ΕΝΔΕΧΕΤΑΙ ΓΑΡ ΤΟΥΤΟΥΣ ΑΠΕΙΡΟΥΣ ΕΙΝΑΙ ΠΡΟΣ ΤΑ ΚΑΘ' ΕΚΑΣΤΑ ΔΙΟΡΙΣΑΙ ΟΥΔΕ ΓΑΡ ΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΗ ΟΥΔΕΜΙΑ ΟΥΔΕ ΚΑΝΟΝΙΚΟΝ ΟΥΔΕΝ ΠΛΕΙΟΝ ΕΠΙΤΙΘΕΝΤΑΣ ΔΙΟΡΙΣΑΙ

συμφορωτάτων. διὸ οὐδὲ τὰ ριαῦτα βουλίας αὐδόξειε
τὰ ἀποπαυρμάτου συμβαίνοντα κατὰ τρόπον. οἷσ γὰρ
μὴ ὄστιν ὁλόγοις ὁσκοπῶν τὸ βέλτιστον, οὐκέτι αὐ εἴπρις, ὡσ
συνέβη τὰ κατὰ ξόπον. ῥῦρυ βύβλον. ἀλλ' ὐτυχῆ. τὰ γὰρ αὐθυ
τοῦ λόγου τοῦκείνομτος γινόμθα κατορθώματα. ὐτυχῆ
ματά ὄστι· πότιρον δέποτι τοῦδικαίου ὄστι τὸ τῇ ψῆφῳ τὸ
ἴσον ἑκάστῳ ἀποδιδόναι. λέγω δὲ οἷον, ὁποῖοσ αὐ εἴη ἕκαστο-
τοιοῦτον τὸ πόμθυον ἐυτυγχάνειν. ἢ οὐ. ῥῦρμθὴ ἢ ῆ κόλακος.
μὴ ἀρίσκου δόξειν αὐεῖναι. ἀλλὰ τὸ καταξίαν ἑκάστῳ ἀπροσδό-
ναιτῳ ἐμψυξιν, τοῦτο καὶ δικαίουκαὶ πουδαίου ἁπλῶσ αὐ
δόξφειν εἶναι. Ἀπροήσειεδ' ἄντις καὶ ῥῦρ. εἰ πίρ ὄστι τὸ ἀδικεῖν τὸ
βλάπτειν ἑκόντα καὶ εἰδότα, ἢ οὐ. ἢ ὡσ, καὶ ὅ ἕνεκα. ὄστι δὲ
βλάβη μὴ ἀδικία ἐνἀγαθοῖσ, μὴ ὡσ εἰἀγαθά. ὁ ἀδικῶν, ἄρα μὴ ὁ ἀ-
δικοσ, εἰδεῖη ἂν ὁποῖα ἀποθὰ καὶ ὁποῖα κακά. τὸ δὲ μὲν ὑπῆρ
τῶν τοιούτων εἰδέναι ὄστιν ἴδιον τοῦ φρονίμου μὴ τῆσ φρονήσεως.
ἄτοπον δὴ συμβαίνει, τὸ ζῷ ἀδικῷ συμπαρακολουθεῖν τὸ μέ-
γιστον τοῖσ ἀγαθὸν τὴν φρόνησιν. ἢ οὐκἂν δόξειε παρακολουθεῖν
τῷ ἀδίκῳ ἡ φρόνησισ. οὐγὰρ σκοπεῖ ὁ ἄδικοσ. ὃ δ' ἁμαρτάνῃ κείνῃ
τῇ ἁπλῇ ἀποθῷ. ἐπὶ τοῦ γὰρ ἀγαθοῦ αἰμαὶ διαμαρτάνῃ. τῇ φρονήσει
ἂν ὄστι. τὸ ὀρθῶσ δίωκεσθαι τοῦ τοιοῦτοσ. ὁμοίωσ ὥσπερ ἐπὶ τῆσ
κλίσεωσ τὴν ἰατρικὴν τὸ μὲν ἁπλῶσ ὑγιεινὸν ἢ τὸ ὑγείασ ποιητι-
κὸν οἶδα μὲν ἅπαντεσ. ὅτι ἐλλέβορόσ ἢ τὸ ἑλατήριον. φαίημι
καὶ αἱκαύσεισ ὑγιεινὰ εἶναι ἢ ὑγείασ ποιητικά. ἀλλ' ὅμωσ
οὐκέχω μὲν τὴν ἰατρικὴν ὡσ εἰδέναι. ἐγὼ γὰρ ἔτι οἶδα μὲν τὸ καθ'
καστον ἀποθόν. ὥσπερ οἰατρὸσ οἶδε τίνι ὅτι τοῦ τἀγαθὸν
καὶ πότε καὶ ὡσὶ δοκεῖ μοὶ ὦ. ἐν τούτῳ γὰρ ἡ δυνηξισ
καὶ ὡσὶ εἰμὴ· τὸ μὲν οὖν ἁπλῶσ ὑγιεινὰ εἰδότοσ. ὅμωσ οὐκέχω
μὲν, οὐδὲ παρακολουθεῖ ἡμῖν ἡξισ καὶ ὡσὶ εἰμὴ. οὐδ' αὖ-
τοσ ὁἄδικοσ. ὅτι μὲν οὖν ἁπλῶσ καὶ ἡτυχαινὶσ ἀγαθόν.
καὶ ἡἀρχὴ

πλούτος : δοχή

καὶ ἡ ἀρχὴ ⟨ἢ⟩ ἡ ὀξυσία, οἶδεν· ἀλλ' εἰ αὐτῷ ἀγαθὸν ἢ μή· ἢ πότε ἢ πῶς δικαιοῦμεν, ὅτι ἔτι οἶδε· ῥᾴστου δ' ἐστὶ μαλίστα φρονήσεως· ὥστε τῷ ἀδίκῳ ὁ πᾶν ἁρπακόλαθεῖ ἡ φρόνησις· αἱρεῖται γὰρ τἀγαθὰ ὑπὲρ ὧν ἀδικεῖ τὰ αὐτῷ ἀγαθά· ὁ δὲ πλοῦτος ⟨ἡ⟩ ἀρχὴ, οὐ πλοῦς μὲν ἀγαθόν· οὐ τῷ μέντοι ἴσως ὅτι ἀγαθόν· δύναται γὰρ ⟨εἶ⟩ ἄρξας, πολλὰ κακὰ αὐτὸς ἑαυτῷ ποιήσειε⟨ν⟩ τοῖς φίλοις· ὃ δὲ δύναται τὴν ἀρχὴν ὀρθῶς χρήσασθαι ἔχει δὲ καὶ τοῦτο ἀπορεῖσθαι καὶ σκέψιν πότερον ὅτι πρὸς τὸν Φαῦλον ἀδικία, ἢ οὔ· εἰ γὰρ ἡ μὲν ἀδικία ὅτιν ἐνβλάβη, ἡ δὲ βλάβη, συστέρησις τῶν ἀγαθῶν, οὐκ ἂν δόξειε βλάπτειν· τὰ γὰρ ἀγαθὰ αὐτῷ οἷς ἐστιν εἶναι ἀγαθὰ, οὐκ ἀγαθά εἰσιν· ἡ γὰρ ἀρχὴ ⟨ὁ⟩ πλοῦτος, τὸν Φαῦλον οὐ δύναμαι μόνον αὐτοῖς χρῆσθαι ὀρθῶς βλάψῃ· εἰ οὖν αὐτὸν βλάψῃ παραχρῆμα, ὁρᾶν ἐστιν, ὅτι ἂν δόξειεν ἀδικεῖν· ὁ δὴ τοιοῦτος λόγος δόξειεν ἂν εἶναι παράδοξος τοῖς πολλοῖς· πάντως δ' οἱονεὶ ἡ ἀρχὴ ἡ δύναμις ⟨ἡ⟩ πλοῦτος, δύναμίς τις εἶναι χρῆσθαι, ὅτι ὀρθῶς ὑπολαμβάνομεν· δῆλον γὰρ τοῦτο καὶ ἐκ τοῦ νομοθέτου· ὁ γὰρ νομοθέτης ὁπᾶσιν ἐπιζητεῖ τὸ ἄρχειν, ἀλλ' ὡς εἴρηται ⟨ἢ⟩ ἡ ἡλικία ⟨ἢ⟩ ἡ εὐπρεία· ὧν δεῖ ὑπάρχειν τῷ μέλλοντι ἄρχειν, ὥστε δύναται τὸν ὄντα πάντα ἄρχειν ὑπάρξαι· εἰδήπερ ἀγαθοῦ κοινόν τι τὸ ἄρχειν· ἢ ὁ δεῖται ἑαυτὸν ἐκκυβερνᾶν, ὃ δ' ἔχεις· εἴπερ αὐτῆς ὁδὸν τοῦτον ἐν τῇ ψυχῇ ᾧ δύνασθαι, ἢ ἄρχειν ἢ κυβερνᾶν· ἢ ἐπὶ μὲν τοῦ σώματος ὁρῶμεν οὐ δυναμένους ὑγιαίνειν τοὺς τὰ ἀπόλεως ἀγαθὰ πρὸς φέρομένους· ἀλλ' εἰ μέλει τὸ ὑγιαίνειν τὸ σῶμα τὸ φαῦλον, ὕδωρ αὐτῷ πρότερον ἀπολείπεσθαι τὸ πρόσωπον· τῷ δὲ τὴν ψυχὴν φαύλῳ ἔχοντι πρὸς τὸ μηθὲν κακὸν ἐργάζεσθαι, ἀφεκτέον ἢ πλούτου καὶ ἀρχῆς ἢ δυνάμεως ⟨ἢ⟩ ἀπόλεως τοιούτων· ὅσῳ δυνατώτερον ἢ μεταβολώτερον ψυχὴ σώματος· ὡς περ γὰρ ὁ φαῦλος τὸ σῶμα, ὅτως ἴσως ἐστὶ καὶ ὁ φαῦλος δι' ὃ πάσχει· ⟨ὁ⟩ φαῦλος τὴν ψυχὴν ὅτως ἐστὶ τὸ δι' ὃ διάγειν μηθὲν τῶν τοιούτων ἔχων· ἔχει δὲ ⟨τὸ⟩ τοιοῦτον ἀπορεῖσθαι οἷον

ἐπειδὴ μὴ ἦν ἄλλα πράξαι, τὰ ἀνδρεῖα καὶ τὰ δίκαια πρᾶ-
ξαι τίς πράξεων· ἐν μὲν δὴ ταῖς φυσικαῖς ἀρεταῖς ἔφαμεν τὸν
ὁρμὸν μόνον δεῖν πρὸς τὸ καλὸν ὑπάρχειν ἀνδρὸς λόγου· ὧν δ' ἐστὶν
αἵρεσις ἐν τῷ λόγῳ, καὶ τὸν λόγον ἔχοντα ὄντα. ὥστε τὸ ἄμα λέ-
γεσθαι καὶ πράττειν· καὶ ἡ τελεία ἀρετὴ ὑπάρξειν ἔφαμεν
μετὰ φρονήσεως εἶναι· οὐκ ἄνδρα δὲ φῂ φυσικὴν ὁρμὴν φῂ τὸν
τὸ καλὸν, ὃν δ' ἐναντιώσεται ἀρετῇ· πέφυκε γὰρ ὑπείκειν τῷ
λόγῳ· ἢ ὡς ὅτος πρὸς τὸ πῇ· ὥστε τῷ ἀνδρὶ ὅτος ἄμα, ἐπὶ τοῦτο
ἀποκλίνει· τὸ γὰρ βέλτιστον ὅτος ὅδε ὁ αἱρούμενος· οὔτε γὰρ
ἄνευ τῆς φρονήσεως αἱ ἄλλαι ἀρεταὶ γίνονται, οὐθ' ἡ φρόνησις
τελεία ἄνευ τῶν ἄλλων ἀρετῶν· ἀλλὰ συνεργοῦσί πως μετ' ἀλ-
λήλων ἕπεσθαι τῇ φρονήσει· οὐχ ἧττον δὲ καὶ τὰ ἐναντία
ἀνάγκη ἀπορρήσεται· πότερον ποτὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀρετῶν οὕτως
ἔχει ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν τῶν τέκτονος καὶ τῶν ποιη-
σόμενα· τούτου γὰρ εἰς ὑπερβολὴν μὲν ὄμμα, χείρους δὲ ποιεῖ· οἷον
πλοῦτος πολὺς μεγαλόμυθος, ὑπερόπτας καὶ ἀνδρεῖς ἐποί-
ησεν· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν· ἀρχῆς· τιμῆς· καλ-
λους· μεγέθους· πότερον οὖν καὶ ἐπ' ἀρετῆς ὅτως ἔχει, ὥστε ἐὰν
τις δικαιοσύνῃ ἢ ἀνδρίᾳ εἰς ὑπερβολὴν παραχρήται τοιχεί-
ρους ἔσται; ἢ οὐ φησιν· ἀλλ' ἀπὸ μὲν φῂ ἀρετῆς τι μὴ γίνεται· ἢ δ'
τι μὴ, μεγάλη γε ὁμῶς, χείρους ποιεῖ· ὥστε δῆλον ὅτι φησὶ
ἀρετὴν εἰς ἐπίδοσιν βαδίζουσα μεγέθους χείρους ποιήσει· φῂ
δὲ τιμῆς ἡ ἀρετὴ αἰτία· ὥστε καὶ ἡ ἀρετὴ ποιήσει χείρους μεί
ζων γε ὁμῶς ἢ οὐ τοῦτο ἀληθές· φῂ γὰρ ἀρετῆς εἶναι ἄλλα
πολλά ὄντα ἔργα ὥσπερ καὶ ὅτι, καὶ τοῦτο ἐν τοῖς μάλιστα, τὰ
φῂ ἀγαθοῖς τούτοις καὶ τοῖς τοιούτοις δικαίως ἂν ὀρθῶς πα-
ραχρωμένοις χρῆσθαι· εἰ δὴ ὁ ἀσυνδέτου παραχρώμενος αὐτῷ
ἢ τιμῷ ἢ ἀρχῇ μεγάλῃ μὴ χρήσεται τούτοις, οὐκ ἐπὶ αὐ εἴη
ἀσυνδέτου· οὔτε δῆπου μὴ οὔτε ἡ ἀρχὴ ποιήσει τὸν ἀσυνδέτου
χείρω, ὥς περ δῆτα ἀρετή· τὸ δ' ὅλον ἐπεὶ δὴ περ ἡ μὴν ἐν ἀρχῇ·
δικαιο-

δηλώσειεν ὅτι εἰσὶν αἱ ἀρεταὶ μεσότητες. ⸋ ἢ μᾶλλον ἀρετὴ, μᾶλλον δὲ μεσότης· ὥστ' ἂν ἔχοι τις χείρω πρὸς εἰς μέγεθος ἡ ἀρετὴ ἴσον· ἀλλὰ βελτίω· ἡ γὰρ μεσότης, ὑπερβολῆς καὶ ἐλλείψεως τῶν παθῶν ἐστὶ μεσότης· ταῦτα μὲν μέχρι τούτου. Μετὰ δὲ ταῦτα ἀναγκαῖόν ἐστιν ἑτέραν ἀρχὴν ποιήσασθαι λέγειν ὑπὲρ ἐγκρατείας καὶ ἀκρασίας· ὡς περ ἂν ⸋ ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ κακία αὐταί εἰσιν ἀπὸ τοιούτων, ὧν σύντονος ἀναγκαῖον καὶ τοὺς περὶ τούτων λόγους λεχθῆναι μεθόδους ἀποδοῦναι· οὐ γὰρ ὁμοίως ἡ ἀρετὴ αὐτὴ ὅτε τοῖς ἄλλοις· ἐν μὲν ⸋ τοῖς ἄλλοις ἐπὶ τοῦτο καὶ ὁ λόγος ⸋ τὰ πάθη ὁρμῶσι· ⸋ οὐκ ἐναντιοῦται ἀλλήλοις· ὧν δὲ τούτοις ἐναντιοῦται ἀλλήλοις ὁ τελέως ⸋ τὰ πάθη. ὅτι δὲ ζῶα τοιαύτην ψυχὴν ἐνόμιζεν ἂν φαῦλοι λεγόμεθα κακίαν· ἀκρασίαν· θηριότητα· ὑπερ μὲν οὖν κακίας ⸋ ἀρετῆς τί ὅτι ⸋ ἐν τοῖς, εἴρηται καὶ μὴν ἐν ταῖς ἐπάνω· νῦν δὲ ὑπὲρ ἀκρασίας ⸋ θηριότητος λεκτέον αὖ εἴη. Ἔστι δὲ ἠθηριότης, ὑπερβολὴ κακίας ὀνειδιστὸς κακία· ὅταν γὰρ τινα φανερῶς ἴδωμεν φαῦλον ὄντα ἢ ἀνόσιον φαμὲν εἶναι· ἀλλὰ θηρίον· ὡς ἔστιν τινὰ κακίαν θηριότητος· ἢ ὁμοίως αὐτὴν φαμὲν ἀρετὴν τούτων ἀμφοτέρων· ἀνώνυμος· ὅτι δὴ περὶ αὐτὴν ὑπὲρ ἀνθρώπους ἔστιν οἷον ἡρωϊκή τις καὶ θεία· ἀνώνυμος δ' ἔστιν αὐτὴν, ἢ ἀρετὴ ὅτι ἐκείνη θεοῦ ἀρετή· ὁ ⸋ θεὸς βελτίων φρονήσεως ἢ ἀκρατεῖ· ἢ ἀκρατεῖ ὅτι ἀπαίδευτος· ὅτω γὰρ βελτίων ἔσται ἡ ἀρετὴ τοῦ θεοῦ· διὸ ἀνώνυμος ἡ ἀρετὴ τῇ κακίᾳ τῇ θηριότητι ἀντικειμένη· θέλει δὲ τῇ τοιαύτῃ ἀντικεῖσθαι ἡ θεία καὶ ὑπὲρ ἄνθρωπον· ὡς περ ⸋ ἡ κακία ἡ θηριότης ὑπὲρ ἄνθρωπον ἐστιν· οὕτω καὶ ἡ ἀρετὴ ἡ ἀντικειμένη· ὑπὲρ δὲ ἀκρασίας καὶ ἐγκρατείας πρῶτον δεῖ εἰπεῖν τὰ ἀπορούμενα· πρὸς γὰρ ἐναντίους λόγους τοῖς φαινομένοις, ὅσως ἐκ τῶν ἀπορουμένων λόγων συνεπισκεπτέον οἷς, καὶ μὴ ταῦτα ἔχειν τισὶ, τὰ ἀληθῆ· ὑπὲρ αὐτῶν· εἰς τὸ ἐνδεχόμενον ἰδεῖν μέγιστον ἔργον ⸋ ὅτων ἰδεῖν τὰληθὲς ἔστιν· σωκράτης μὲν οὖν ὁ πρεσβύτης ἀπήρκει ὅλως καὶ ἔφη ἀκρασίαν εἶναι λέγων

ὑπὲρ ἐγκρατείας

θηριότης

θεοῦ οὐκ ἔστιν ἀρετή

ὁ πρᾶθεὶς εἰδὼς τὰ κακὰ, ὅτι κακά ἐστιν ἕλοιτ' ἄν· ὁ δὲ ἀκρατὴς δοκεῖ εἰδὼς ὅτι φαῦλά ἐστιν, αἱρεῖσθαι· ὁμως δὲ μᾶλλον ὑπὸ τοῦ πάθους· διὰ δὴ τὸν τοιοῦτον λόγον ἀκώλυτος εἶναι ἀκρασίαν δ' ὀρθῶς· ἄτοπον δὲ τῷ λόγῳ τοῦτῳ πειθόντας αἱρεῖν τὸ πονηρὸν μηδαμῶς μηδὲ μᾶλλον· ἀκρατεῖς γὰρ ἐισὶν ἄνοι· καὶ οὐρὶ εἰδότες ὅτι φαῦλα, ὁμως ταῦτα πράττουσιν· ἐπεὶ δ' ἔν τισιν ἀκρασία, πότερον ὁ ἀκρατὴς ἁπλῶς τινὰ ἔχειν, ἢ θεωρεῖ ἐξεταζόμενος τὰ φαῦλα; ἀλλὰ πάλιν ἁμαρτάνεται τὸ ἀκράτητον ἡμῖν βεβαιότατον τὸ ἐν ἡμῖν, ἢ πᾶσιν ὑπότιμος· ἐπιστήμη γὰρ πάντων τὸ ἐν ἡμῖν, μορμυρώτατον δὲ καὶ βιαστικώτατον· ὥστε πάλιν ὁ λόγος ἔσται ἐναντίως τῷ μὴ εἶναι ἁπλῶς· ἀλλ' ἄρα μὲν ἁπλῶς μὴ δόξα δέ· ἀλλ' εἰδόξαν ἔχει ὁ ἀκρατὴς, δικαίως ἐστὶ ψεκτός· εἰ δὲ φαῦλόν τι πράττει μὴ ἀκεραίως εἰδὼς ἀλλὰ δοξάζων, συγγνωμίλως ἂν τις ἀπροαίρετα προσθείη τῇ ἡδονῇ· καὶ πρᾶξαν τὰ φαῦλα μὴ ἀκεραίως εἰδότα ὅτι φαῦλά ἐστιν, ἀλλὰ δοξάζον· οἷς δὲ συγγνώμιλον ἔχομεν φύσεως οὐ ψέγομεν ὡς τὸ ἀκρατὲς ἐστὶ πρᾶξαν ἔχει, δικαίως ψεκτόν· ἀλλ' ὅτι ψεκτός· οἱ δὴ τοιοῦτοι λόγοι ἀπορεῖν ποιοῦσιν· οἱ μὲν δικαίως εἶναι ἐπιστήμην, ἄτοπόν τι γὰρ συμβαίνει· οἱ δὲ πάλιν, οὐ δὲ δόξαν· καὶ γὰρ οὕτοι ἄτοπόν τι παλαίειν συμβαίνειν· ἀλλὰ δὴ καὶ τοῦτ' ἀπορήσειεν, ἐπεὶ δοκεῖ ὁσώφρων ἐγκρατὴς εἶναι· πότερ' τῷ σώφρονι τὸ πρήσειν σφοδρὰς ἐπιθυμίας· εἰ μὴ δ' ἔσται ἐγκρατὴς, σφοδρὰς δήσειν ἔχειν αὐτὸν ἐπιθυμίας· ὃ δ' ἂν εἴποις ἐγκρατὴς, ὅστις μετρίων ἐπιθυμιῶν κρατεῖ, εἰδὲ μὴ σφοδρὰς μὴ ἐξῆ ἐπιθυμίας, οὐκ ἔτι ἔσται σώφρων· ὃ δὲ σώφρων ἔσται ὁ μὴ ἐπιθυμῶν μὴ δὲ πάσχων οὐθέν· ἔχει δὴ καὶ τοιαῦτα πάλιν ἀπορίαν· συμβαίνει γὰρ ἐκ τοῦ λόγου μὴ τὸν ἀκρατῆ ποτὲ ἐπαινετὸν εἶναι· μὴ τὸν ἐγκρατῆ ψεκτόν· ἔστω γάρ τις φησὶ δι' ἡμαρτημένοις τῷ λογισμῷ· καὶ δοκείτω αὐτῷ λογιζομένῳ τὰ καλὰ εἶναι φαῦλα· καὶ δ' ἐπιθυμία ἀγέτω ἐπὶ τὰ καλά· ὅκ ἔμοιμεν λόγοι ὅκ ἐάσει πράττειν· ὑπὸ δὲ

φ

φρονήσεως ἀγόμενος πράττει. τοιοῦτος γὰρ ἐκεῖνος ὁ ἀκρατής. πρᾶξις ἄρα τὰ καλὰ ἡ γοῦν ἐπιθυμία ἐπὶ ταῦτα ἀγέτω. ὁ δὲ λόγος κωλύσει. διαμαρτανέτω γοῦν τῷ λογισμῷ τῶν καλῶν. ὑπερβολὴ ἄρα ἀκρατὴς μέσου. ἐπαινετὸν μὲν οὖν τὸ συμβαῖνον. πάλιν δ' αὖ διαμαρτανέτω τῷ λόγῳ. ἃ τὰ καλὰ αὐτῷ μὴ δοκείτω καλὰ εἶναι. ἡ δὲ ἐπιθυμία ἀγέτω ἐπὶ τὰ καλά. ἐγκρατὴς μέν τις ὁ ἐπιθυμῶν μὲν μὴ πράττειν δὲ ταῦτα δι' ἃ τὸν λόγον. ὑπερβολὴ δὲ ὁ διαμαρτάνων τοῦ λόγου τῶν καλῶν κωλύσεως ὧν ἐπιθυμεῖ πράττειν. κωλύει ἄρα τὰ καλὰ πράττειν. ἐπεὶ ταῦτα γοῦν ἡ ἐπιθυμία ἤγαγεν. ὁ δὲ μὴ τὰ καλὰ μὴ πράττων δέον πράττειν. ψεκτός. ὁ ἄρα ἐγκρατὴς ἔσται πως ψεκτός. ἄτοπον δὴ ἡ οὕτω τὸ συμβαῖνον. πρότερον δὲ ἀκρασία ὁ ἀκρατὴς ἐν ἅπασιν ἔσται ὡσεὶ πάντων. οἷον ὡσεὶ χρήματα τιμὴν ὀργὴν ἡδονάς. ὡσεὶ γοῦν τούτοις δοκοῦσιν ἀκρατεῖς εἶναι ἢ δ' ἄλλα ὡσεί τι ἀφωρισμένον ὄντων ἡ ἀκρασία, ἀπορρήσειεν ἄν τις. τὰ μὲν οὖν τιμὴ ἀποδείαν παρέχοντα. ταῦτ' ὄντων ἀναγκαῖον ἢ λῦσαι τὰς ἀπορίας. πρῶτον μὲν οὖν τιμῇ ἐπιθυμίας, ἄφρονα γοῦν εἶναι δοκεῖ ἐπιθυμίαν ἔχοντα τοιαύτην ἀπροβαλεῖν. ἢ μεταπίπτειν. οὐδὲν γὰρ λόγος καὶ ἐπὶ δόξης. ὅθεν, γοῦν διαφέρει δόξαν εἶναι ἢ ἐπιστήμην. εἰ γοῦν ἔσται ἡ δόξα ὀρθὴ καὶ τῷ βέβαιον εἶναι καὶ ἀμετάπτωτον, ὅθεν καὶ οἱ ἐπιστήμης, δόξης ἐχούσης τὸ πιστεύειν, ὅτως ἔχειν ὡς δοξάζουσιν. οἷον Ἡρακλῆς ὁ Ἐφέσιος τοιαύτην ἔσχε δόξαν. ὑπὲρ ὧν αὐτῷ ἐδόκει. ὅθεν δὴ ἄτοπον τῷ ἀκρατεῖ, ὅτι εἰ ἐπιστήμη ἔχει ὅτιοῦν δόξαν οἵαν λέγομεν, πράττειν τὰ φαῦλον. ὅτι γοῦν ἐπίστασθαι δεῖ ὧν τὸ μὴ ὅτι τὴν ἐπιστήμην ἔχειν. ἐπίστασθαι γὰρ φαμὲν τοῦτον τὸν ἐπιστήμην ἔχειν τὸ δ' ἕτερον, τὸ ἐνεργεῖν ἤδη τῇ ἐπιστήμῃ. ἀκρατὴς οὖν ὅτιν ὁ ἔχων τὴν ἐπιστήμην τῶν καλῶν. ἀκούσιος δ' ἐστὶν ὅταν ἄγνοιαν μὴ ἐνεργῇ τῇ ἐπιστήμῃ ταύτῃ. ὁ δὲν ἄτοπον ὅτιν αὐτὸν πράττειν τὰ φαῦλα ἔχοντα τὴν ἐπιστήμην.

ὅμοιον γὰρ ὄντων ὡς περὶ τῶν καθόλου τούτων· οὗτοι γὰρ ἔχοντες
τὴν ἐπιστήμην· ὅμως ἐν τῷ ὑπολαμβάνειν δυσχερῆ τὰ πράγματα ἐν
ταύτοις εἰσίν· ὁ γὰρ ἐνεργεῖ ἐν αὐτῷ ἡ ἐπιστήμη· ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ
ἀκρατές· ὡς τις γὰρ καθεύδοντι ἔοικε ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ὁ ἐνεργεῖν
λύεται δὴ ἀπορία ὅτων· ἢ πρότερον ὁ ἀκρατὴς ἐκβάλλει
ἢ τὴν ἐπιστήμην· ἢ μεταπίπτει· ἄτοπον γὰρ ἀμφότερα
δοκεῖ εἶναι· ἀλλὰ πάλιν ἐντεῦθεν ἂν γένοιτο φανερὸν ὡς πῇ ἐ-
φέλκει ἐν τοῖς ἀναλυτικοῖς· ἐκλύοντι προτάσεων γινεσθαι τὸν συλ
λογισμόν· καὶ οὗτων εἶναι τὴν μὲν πρώτην καθόλου· τὴν δὲ δευτέ
ραν ἐπαύτῳ τοῦτο ἢ ἐπιμορίου· οἷον ἐπίσταμαι πᾶν τὸ
τοντὶ ὑγιὲς πρᾶξαι· ἄρα ἢ τόδε· ἐπίσταμαι ἄρα ἢ τόδε ὑγιὲς
πρᾶξαι· ἔστιν δέ· ἡ μὲν οὖν καθόλου ἐπίσταται τὴν δὲ ἐπὶ
μέρους· εἰσὶν δοῦν ἁμαρτία τῷ τὴν ἐπιστήμην ἔχοντι· ἢ ἐνταῦθ
οἷον ἅπαντα μὲν τὸν σφαῖρον ὑγιῆ πρᾶξαι· ἐμοὶ δὲ τοῦτον σφαῖ
ρον· οὗτος δέ· εἰσὶ δοῦν ἁμαρτία τῷ τὴν ἐπιστήμην ἔχοντι· ἢ ἐνταῦθ
οἷον ἅπαντα μὲν τὸν σφαῖρον ὑγιῆ πρᾶξαι· ἐμοὶ δὲ τοῦτον
σφαῖρον· οὗτος δέ· ὡσαύτως τοίνυν ἐν τοῖς ἀκρατέσι τὸν δὲ ἐπι
στήμην ἔχοντα ἡ αὐτὴ ἁμαρτία συμβήσεται· ἐνδέχεται δὲ τὸν ἀκρα
τῆ, τὴν μὲν καθόλου ἐπιστήμην ἔχειν· ὅτι τὰ τοιαῦτα φαῦλα ἐ
στὶ λαβεῖν· μὴν μόριον ὅτι τοῦτο τοιοῦτον φαῦλον, ἐπὶ μέρους εἶναι·
ὥστε τοῦτος ἔχων τὴν ἐπιστήμην ἁμαρτήσεται· ἔστι γὰρ τὴν καθό
λου τὴν δ' ἐπὶ μέρους, τοῦτο δὲ οὐκ ἔστιν ἄτοπον οὐδ' οὕτω συμβήσεται ἐπὶ τὸ
ἀκρατοῦς, τὴν ἔχοντα τὴν ἐπιστήμην φαῦλόν τι πρᾶξαι· ὅστε δῶς
ἐπὶ τῶν μεθυόντων· οἱ γὰρ μεθύοντες, ὅτ' αὐτὴν μέθη ἀπαλλαγῇ
πάλιν οἱ αὐτοί εἰσιν· ὅπερ ἐξέστησε δ' αὐτὸν ὁ λόγος· τὸ δὲ ἐπιστήμη·
ἀλλ' ἐκρατήθη ὑπὸ τῆς μέθης· ἀπαλλαγέντες δὲ τῆς μέθης· πάλ
λιν οἱ αὐτοί εἰσιν· ὅπερ ἐξέστησε δ' αὐτὸν ὁ λόγος· τὸ δὲ ἐπιστήμη· ὁμοί
ἔχει ὁ ἀκρατὴς πάλιν· ἐπικρατῆσαν δὲ τὸ πάθος· ἡρεμεῖν ἐποι
ησε τὸν λογισμόν· ὅταν δ' ἀπαλλαγῇ τὸ πάθος ὥσπερ ἡ μέθη·
πάλιν ὁ αὐτός ἐστιν· ὥστε ἡ ἄλογος τις λόγος ἐστὶ τὸ ἀκρασεῖ· ὃ
παρεῖχεν ἀπορίαν ὡς ἐοικεν τὸ τι τὸ ἀκρατὲς ὃ ἐστιν μόριόν τι καὶ
φαῦλόν τι τὸ ἐγκρατὲς· τὸ συμβαίνει δὲ τὸ τοῦτο· τὸ γὰρ ὅτι ἀκρατὴς
τὸν

τὴν δ' ἀκρατῆ ὁ πρᾴλόγῳ διαφθυσάμβος· αὐτὰ δ' ὀλίγ' ἐχων ὀρ
θὸν ἢ ῥύτῳ τὰ φαῦλ' ὄμπαλιν ἐκείνων ἢ τὰ καλά. ἡ δ' ἀκρατὴς μ', ὁ
πρᾷως πρὸς τὸν λόγον ἀπειθῶν· ἐγκρατὴς δ', ὁ πειθόμβος καὶ μὴ
ὑπὸ τῶν θυμῶν ἀγόμβος. ὁ δὲ πρᾷος ὢν τοιοῦτος δοκεῖ πρᾶος εἶναι αἰ-
σχρὸν εἶβαι δοκῶν· ἐπιθυμοῦντι δὲ τοῦ πρέποντος μὴ ἐγκρατὴς ᾖ.
ὥστε εἰ μή ἐστιν ὧν τῶν τριῶν τούτων· μήτε ἐγκράτεια, μήτε ἀκρασία,
ὁδοῖν ἐπαινετὴ εἴη ἡ ἀκρασία· ὁ δ' ψεκτὴ ἡ ἐγκράτεια ὥσπερ
εἴδομεν· εἰσὶ δὲ τῶν ἀκρασιῶν αἱ μὲν νοσηματικαί· αἱ δὲ φύσει· οἷον νο-
σηματικαὶ μέν, αἱ τριαῦται· εἰσὶ γὰρ τινες οἱ τὰ λουτρὰ ξίχαι δια
ζώννυσιν· εἰ οὖν τις ταύτῃ φιλήδονος κρατεῖ, ἢ κακὸς ἐπαινετός·
οὐδὲ ψεκτὸς ἁπλῶς μὴ κρατεῖ· ἢ οὐσφόδραγε φύσει δ', οἷον ὁ πρᾶος
φασὶ κεῖνός μ' ἐν δικαστηρίῳ ὅτι τὸν πρᾶον τύπτοι· ἀπολογεῖσθαι
λέγων ὅτι· μὴ δεῖν τὸν ἑαυτοῦ πρᾶον, μὴ ἀπροφυλακτεῖν δεῖ· δοκεῖ δὲ τὸ δικα-
σὰς φυσικῶς εἶναι τὸ μὴ τύπτειν· εἰ δὴ τις τοῦ πρᾶον τύπτει κρα
τεῖ, ἢ κακὸς ἐπαινετός· ὁ δὲ τοιοῦτος ἥττων μὲν ἀκρασίας· ὁ δ' ἐγκρα
τείας· αὐτὸς καθ' αὑτὸς ψεκτὸς· ἀπλῶς δὲ μὴ ἐπαινετὸς λεγόμεθα· ὥστε
δ' ἀγαθῶν τὸν μὲν ἐκτὸς οἷον πλοῦτον· ἀρχήν τιν'· φίλους· δόξαν·
τὰ δὲ καθ' αὑτὰ λεγόμενα, μὴ περὶ σῶμα· ἢ περὶ σῶμα, μὴ ἡδονάς· οἷον ἀφή τις εὐεξίας· ὁ δὲ π
ταῦτα ἀκρατής, ἔστος ἁπλῶς αὖ ὁ ἀκρατὴς δόξειν εἶναι· εἰ
οἷον αἰσχυμαστικαί· ἢ ὧν ζητοῦμεν ἀκρασίαν ἤδη περὶ ταῦτα
δόξειν εἶναι· ἡηρεῖτο δὲ πάλιν τίνα τίνος ἐστὶν ἡ ἀκρασία· περὶ μὲν
οὖν τιμὴν, οὐκ ἔστιν ἁπλῶς ἀκρατής· ἐπαινεῖται γὰρ ὡσ ὁ
περὶ τιμὴν ἀκρατής· φιλότιμος γάρ τις· τὸ δ' ὅλον λεγόμενον Φιλότιμος
καὶ ὧν τῶν τοιούτων τὸν ἀκρατῆ· προστιθέντες περὶ τιμὴν
ἀκρατὴς, ἢ δόξαν ἢ ὀργήν· ἀλλὰ τῷ ἁπλῶς ἀκρατεῖ οὐ πρὸς
τίθεμεν περὶ οὐ ὑπάρχοντος αὐτῷ καὶ φανεροῦ ὄντος· οὐδὲ
φιλοπρόθυμος περὶ ἃ ἔστιν, ἔστι δὲ περὶ ἡδονὰς μὴ λυπηρὰς σω- ἀκρατὴς
τικάς, ἁπλῶς ἀκρατής· δῆλον δ' ἐντεῦθεν, ὅτι περὶ ταῦτα
ἡ ἀκρασία· ἐπεὶ δὲ ψεκτὸς ὁ ἀκρατής, ψεκτὸν εἶναι τὸ ὑπεκεί
μενον· τιμὴ μὲν οὖν· ἡ δόξα ἢ ἀρχή, μὴ χρήματα· μὴ περὶ ὅσα ἁπλ-

ἡδονὰς σωματικὰς

λα ἀκρατεῖς λέγουσιν ὅτι εἰσὶ φευκταί· αἱ δὲ ἡδοναὶ αἰσωματικαὶ, φευκταί· διὸ εἰκότως ὁ περὶ ταύτας ὢν μᾶλλον τοῦ δίοντος οὗτος ἀκρατὴς τελέλεγται· ἐπεὶ δὴ δύο τῷ περὶ τὰ ἄλογα ἀκρασιῶν λεχθεισῶν, ἡ περὶ τὴν ὀργὴν ὅσα, ἀκρασία φευκτοτάτη. πρότερον φευκτοτάτη ὅτι ἡ περὶ τὴν ὀργήν· ἢ ἡ περὶ τὰς ἡδονάς. ὅτι μοῦν ἡ περὶ τὴν ὀργὴν ἀκρασία, ὁμοίαν τινὰ πρὸς δωρῆς πρὸς τὸ διακονεῖν προθύμως ἔχουσι· ἡ γὰρ ὀργὴ ὅταν εἰσπηδήσῃ ὁ δεσπότης δόσμοι, τῆς προθυμίας ὑπερεχέντος, πρὸ τοῦ ἀκοῦσαι ὁ δεῖ δοῦναι. ἑδωκε δ' ἐν τῇ δόσει δήμυτ· πολλάκις γὰρ δίον βιβλίον δοῦναι. γραφεῖον ἑδωκε· ὅμοιον δὲ τούτῳ, ὁ τῆς ὀργῆς ἀκρατής· ὅταν γὰρ ἀκούσῃ τὸ πρῶτον ῥῆμα ὅτι ἠδίκησεν, ὥρμησεν ὁ θυμὸς πρὸς τὸ τιμωρήσασθαι· ἀκέτι ἀναμείνας ἀκοῦσαι· πότερον δεῖ, ἢ δίκαιον ἢ ὅτι μὴ· ἀλλ' ἐν τοῖς αὐτὴν ὁρμὴν πρὸς ὀργὴν, εἴδωκεν ἀκρασίαν εἶναι ὀργῆς, ὀλίγαν ὠὴ τιμωτέαν ὄντα· ἡ δὲ πρὸς τὴν ἡδονὴν ὁρμὴ, φευκτή· ὅτι γὰρ διαφορὰν ἔχουσα πρὸς ταύτην, ἀλλ' ὅλον ὃς ἀπροαίρετος τῇ μὴ πράττειν· ἀλλ' ὅμως πράττει διὰ τὸν λόγον· διὸ φευκτὴ ὅτι μᾶλλον ἢ ἡ ὀργὴν ἀκρασία· ἡ μὲν γὰρ ὀργὴν ἀκρασία, λύπην ὅτιν· ὀλεῖς γὰρ ὀργιζόμενος ὀλυπεῖται· ἡ δὲ ἐπιθυμίαν, μεθ' ἡδονῆς· διὸ μᾶλλ' φευκτή· ἡ δὲ ἡδονὴν ἀκρασία· μεθ' ὕβρεως δοκεῖ εἶναι· πότερον οὖν ἡ ἐγκράτεια καὶ ἡ καρτερία ταὐτόν ὅτιν, ἢ ὄ· ἢ μὴ γὰρ ἐγκράτεια, ὅτι περὶ ἡδονάς. ἢ ὁ ἐγκρατὴς, ὁ κρατῶν τὰ ἡδονῶν· ἢ οὐ καρτερία περὶ λύπας· ὁ δὲ καρτερῶν ἢ ὑπομένων τὰς λύπας, ὅρος καρτερικός ὅτι· πάλιν ἡ ἀκρασία ἢ μαλακία, ὁ κ' ὅτι ταὐτόν· ἢ μὴ ἡ μαλακία ὁ μαλακὸς, ὁ μὴ ὑπομένων πόνους· ὁ δὲ πάντας οὐ, ἀλλ' ὃς ἂν ἀγκαίως ἀλγῶν ἄλγος τὶς ὑπομείνῃ φέρων· ὁ δὲ κρατὴς ὁ μὴ διὰ μὴ ὑπομένων ἡδονὴν· ἀλλὰ καταμαλακιζόμενος ὑπὸ γύπων ἀπόνου· ὅτιν ὃν πάλιν τὸ καλόμενος ἀκόλαστος· πότερον οὖν ὁ ἀκόλαστος ἀκρατὴς, ἢ ὁ ἀκρατὴς ὁ αὐτὸς, ἢ ὄ; ὁ μὲν ἀκόλαστος τριττός πως, οἷος οἴεσθαι ἀπροαίρετος, ταῦτα μὴ βέλτιστα εἶναι αὐτῷ μὴ συμφερώ-

καρτερία

ἀκόλαστος

ταυτα

τοῦτο. καὶ λόγον δὲ ἔνια ἔχειν ἐναντιούμενον τοῖς αὐτῷ φαινομένοις ἐνίοτε. ὁ δὲ ἀκρατὴς λόγον ἔχει ὃς ἐναντιοῦται αὐτῷ. ἐφ' οἷς ἡ ἐπιθυμία ἄγει. πότερον δὲ ὁ ἀκόλαστος ἢ ὁ ἀκρατής. ἔστω μὲν δὴ δόξῃ ἂν ὁ ἀκρατής. ὁ γὰρ ἀκόλαστος ὑπ' οὐδενὸς πείθεται. εἰ γὰρ αὐτῷ λόγος ἐμέμοιτο ὁ δοκῶν ὅτι φαῦλα, καὶ παύσεται πράττων. τῷ δὲ τοιούτῳ ἀκρατεῖ ὑπάρχει ὁ λόγος, ὃς ὁμοίως πράττει. ὥστε οὐκ ὀρθῶς δόξῃ ἂν οὕτω εἶναι. ἀλλὰ πότερον διάκειται χεῖρον ὃ μηδὲν ἀποθοῦν τι ὑπάρχει ἐν τῷ κρίνειν ταῦτα. ἢ δῆλον ὅτι ἐκεῖνο. ὃ μὴ ὅσῳ οὖν τι μιῶι πλείονι κακῶς διάκειται. ὅστε φαίνοιτο ἂν ἀκρατὴς ἀγαθὸν ἔχων τὸν λόγον. ὀρθὸν ὄντα. ὁ δὲ ἀκόλαστος οὐκ ἔχει ὅτι ἔστιν ὁ λόγος ἑκάστου ἀρχή. τὸ μὲν οὖν ἀκρατὲς ἡ ἀρχὴ τὸ μιῶι ταμιῶι ταμιῶι οὖν διάκειται. τὸ δὲ ἀκολάστου κακῶς. ὥστε χείρων ἂν εἴη ὁ ἀκόλαστος τοῦ ἀκρατοῦς. ἔτι ὥισπερ καὶ ἐπὶ θηριότητος ἡ ἐλέγομεν καμίας, οὐκ ὄντων ἰδεῖν ἐν θηρίῳ ὄντων ἀλλ' ἐν ἀνθρώπῳ. ἡ μὲν θηριότης, ὀνομάζεται τὴν ὑπερβολὴν κακίᾳ. διὰ τί δ' ὄντων, ἢ ὅτι ἡ ἀρχὴ φαύλη ἐν θηρίῳ οὐκ ὄντων. ὄντων δὲ ἡ ἀρχὴ, ὁ λόγος. ἐπεὶ πότερον δὲ φωλείω κακοήθεια λέγομεν, ἢ δρόνυσος. ἢ φάλαρις. ἢ κλέαρχος ἢ τις τούτων τῶν μοχθηρῶν. ἢ δῆλον ὅτι ὄντων. ἡ δὲ ἀρχὴ ὡσαύτως φαύλη, μεγάλα συμβάλλει, ἐν θηρίῳ ὅλως οὐκ ὄντων ἀρχή. ἐν μὲν δὴ τῷ ἀκολάστῳ, ὡς ἔστιν ἀρχὴ φαύλη. ἡ γὰρ πρᾶξις φαύλα ὅμοια ὁ λόγος συμφήσει ταῦτα, ἐὰν δοκῇ αὐτῷ ταῦτα δεῖν πράττειν. φαῦλος ἐν αὐτῷ δὴ ἀρχὴ ὡς ἔστιν ὑπῆς. δὸ βελτίων αὖ δόξῃ εἶναι ὁ ἀκρατὴς τοῦ ἀκολάστου. ὅστε ἢ καὶ φλαυρασίας, δύο εἴδη. ἡ μὲν, προπετὴς καὶ ἀπρονόητος καὶ ἐξαίφνης μωρία. οἷον, ὅταν ἴδωμεν καλλιγραφοῦντα, οὐθέως τὸ ἐπιθυμεῖν, καὶ ἀπὸ τοῦ τοιούτου ὁρμὴν ἐγγενέσθαι πρὸς τὸ πράξαι τι ὧν ἴσως δεῖ. ἡ δ' ἑτέρα, οἷον ἀσθενικὴ τις ἡ μετὰ λόγου οὖσα ἀπαγγελτικοῦ. ἐκείνη μὲν δὴ, οὐδεὶς ἂν λίαν δόξῃ εἶναι φαυλότης. ἡ δὲ ἐν ῥᾳδίοις τοιούτοις ἡ τοιαύτη ἐστίν, ἐν ῥᾳδίοις θερμοῖς καὶ ὠμοῖς. ἡ δὲ, ἐν ῥᾳδίοις ψυχροῖς καὶ μελαγχολικοῖς. οἷς δὲ τοιοῦτοι φαῦλοι, ἔτι

τι ὄντι τῷ λόγῳ προσλαβόντα, μηθὲν πλεονεῖν· οἱ δὲ ὅτι ἐξ ἑκατέρου τι
ὡ πρόσωπος, δεῖ δὴ κατασχεῖν αὐτόν. τῷ δὴ τρίτῳ λόγῳ προσκα
ταλαβὼν ὁ ἐκτὸς προσφάτου φανταστὸν ἀκρατὴς, οὐδὲ πείσας
δὲ πράξας δὲν αἰσχρόν. ὁ δὲ τῷ λίτρῳ μὴ εἰδὼς, ὅτι δηλεῖ, πρὸς δὲ
τῷ ἡδονῷ ὧν ἐπιθυμεῖ ἢ καταμαλακίζόμενος, ὁρισθρος ψεκρό-
τερος· οὔτε δὲ σωφρονικὸς οὐδέπω τις οὕτω γέγονεν ἀκρατής· ὅτι τῷ
λόγῳ προκαταλαβών, ὅτι αὖ εἰσαι τοιαῦτα ἡδέα γλυκέα ἐναὐτῷ
ὑπάρχει, ὧν ὅτι πειθαρχεῖ, ἀλλὰ τῇ ἡδονῇ ἐν δίδωσι καὶ κατα
μαλακίζεται ὑπὸ ἀγαθημένει πως· πότερον δ' ὁσώφρων ἐγκρατής
ἐστιν, ἢ πρήθη μὲν ὡ τρὶς ἐπάνω· νῦν δὲ λέγομεν· ἐστὶ δὲ σώφρων μὴ
ἐγκρατής· ὁ γὰρ ἐγκρατὴς ἐστὶν· οὐ μόνον ὁ ἐπιθυμιῶν ἡδουσῶν
ταύτας κατέχων διὰ τὸν λόγον, ἀλλὰ καὶ ὁ τοιοῦτος ὢν, οἷος τὸ
μὴ ἐνδοῶν ἐπιθυμιῶν τρίτος εἶναι οἷος εἰ ἐπένοιν τις κατέχειν·
ἐστὶ δὲ σώφρων, ὁ μὴ ἔχων ἐπιθυμίας φαύλας, μηδὲ λόγον ὀρθὸν
τὸν περὶ ταῦτα· ὁ δὲ ἐγκρατὴς ὁ ἐπιθυμίας ἔχων φαύλας, μὴ
τιλόσον δὲ περὶ ταῦτα ὀρθόν· ὡς δὲ ἀκολουθήσει τῷ σώφρονι ὁ
ἐγκρατὴς ἔσται σώφρων· ὁ μὲν γὰρ σώφρων, ὁ μὴ πάσχων· ὁ δὲ ἐγκρα
τὴς, ὁ πάσχων μὴ φύτ κρατεῖν· ἢ οἷός τε πάσχειν· δὲ δὲ τίρου ἢ Τού-
των τῷ σώφρονι ὑπάρχει· διὸ δὴ ἔστιν ὁ ἐγκρατὴς σώφρων· πότε
ρον ὁ ἀκόλασος ἀκρατὴς ἐστὶν· ἢ ὁ ἀκρατὴς ἀκόλασος· ἢ δὲ
τίρῳ ἕτιρος ἀκολουθεῖ· ὁ μὲν γὰρ ἀκρατὴς ἐστὶν ὃ λόγος τὸ πά-
θεσι μάχεται· ὁ δὲ ἀκόλασος, ὅτι οἷος· ἀλλ' ὁ πράττων τὰ φαύ-
λα ἅμα τὸν λόγον σύμφωνον ἔχων· οὐ δὲ δὴ ὁ ἀκόλασος οἷος
ἀκρατής· ὅθ' ὁ ἀκρατὴς οἷος ὁ ἀκόλασος· ἔτι δὲ φαυλότερος ὁ
ἀκόλασος τοῦ ἀκρατοῦς· δυσιατότερα δὲ τὰ φυσικὰ τῶν ἐξε-
θους γεγομένων· καὶ δὲ τὸ ἔθος διὰ τοῦτο δοκεῖ ἰσχυρὸν εἶναι, ὅτι
εἰς φύσιν καθίστησιν· ὁ μὲν γὰρ ἀκόλασος αὐτὸς τοιοῦτός ἐστιν
οἷος φαῦλός τις τῇ φύσει εἶναι· διὰ τοῦτο δὲ ἀπὸ τοῦ ὁλόσον
φαῦλος ἐναὐτῷ ἐστί· ἀλλ' ὁ ἀκρατὴς ὁ χ οὕτως· οὐ γὰρ ὅτι αὐτὸς
τοιοῦτός ἐστιν, ὁ λόγος ὁ σπουδαῖος· φαῦλον γὰρ αὐτὸν ἐδεῖ εἶναι·

εἰ αὐτὸς τῇ φύσει τοιοῦτος ὁποῖος ὁ φαῦλος, ὁ μὲν δὴ ἀκρατὴς τῆς ἕξεως ἔοικε φαύλοις εἶναι· ὁ δὲ ἀκόλαστος φύσει· δυσιατότερος γὰρ ὁ ἀκόλαστος· τὸ μὲν γὰρ ἦθος ἀμαχεῖ ἕξις κρούεται· ἡ δὲ φύσις δυσκίνητος πέρ· ἐπεὶ πάρεστιν ὁ ἀκρατὴς τοιοῦτός τις οἷος εἰδέναι εἰ μὴ διεψεῦσθαι τῷ λόγῳ· ὅτι δὲ ὁ φρόνιμος τοιοῦτος, ὁ τῷ λόγῳ τῷ ὀρθῷ ἕκαστα θεωρῶν· πέρ ἐστιν ἕξις τὸν φρόνιμον ἀκρατῆ εἶναι, ἢ ὅ· ἀπορήσειε δ' ἄν τις τὰ εἰρημένα· ἐὰν δὲ παρακολουθήσωμεν, ῥᾴδιον ἐκ τῶν προειρημένων, ὅ τε φρόνιμος ἀκρατής· ἔφαμεν γὰρ φρόνιμον εἶναι, ὃς οἷός τε πρᾶξαι τὰ κατὰ λόγον φαινόμενα βέλτιστα· εἰ δὲ πρᾶξαι τὰ βέλτιστα ὁ φρόνιμος, οὐδεὶς ἀκρατὴς εἴη ὁ φρόνιμος· ἀλλ' ὁ μοχθηρὸς οὗτος δεινός, μνήμη ὅτι δεινὸν ἡμῖν δοκεῖ τὸ ἑστάναι τὸν φρόνιμον ὡς ἑτέρων ὄντων· ὥσπερ γὰρ καὶ ταὐτό· ἀλλ' ὁμοίως πρακτικὸς ὢν ἀδιαφέρει ὁ δ' πρακτικὸς· τὸν οὖν δεινὸν ἀκρατῆ συνδοκεῖ εἶναι· ὁ δὲ πρακτικὸς ὥσπερ ἀδιάφορος· τὸ φρόνιμον δ' οὐκ συνδοκεῖ ἀκρατῆ εἶναι. Μετὰ δὲ ταῦτα λεκτέον ἆρ' εἴη ὥσπερ ἡδονῆς· ἐπεὶ δήπου ὑπὲρ ὑδαμονίας ὅτι μάλιστ' ὁ λόγος· τὴν δ' εὐδαιμονίαν οἴονται πάντες, ἢ τοι ἡδονὴν εἶναι· ἢ τὸ ἡδέως ζῆν· ἢ ἀναμφίλογόν γε ἡδονῆς· οἱ δὲ μὴ τῇ ἡδονῇ δυσχεραίνοντες καὶ δοκοῦσιν ὀρθῶς τὴν ἡδονὴν συναριθμεῖσθαι τοῖς ἀγαθοῖς, ἀλλὰ τότε ἄλυπον προστιθέασιν· ἐξ ὧν δὲ τὸ ἀλύπως ζῆν ἡδονῆς ὅτι· διόπερ λεκτέον ὑπὲρ ἡδονῆς· οὐ μόνον ἢ διότι οἱ ἄλλοι οἴονται δεῖν· ἀλλὰ δὴ καὶ ἀναγκαῖόν ἐστιν ἡ μὴν λέξαι ὑπὲρ ἡδονῆς· ἐπεὶ δὴ ὑπὲρ εὐδαιμονίας ἡ μὲν ἐστιν ὁ λόγος· τὴν δ' εὐδαιμονίαν ὑπολαμβάνομεν, καὶ φαμὲν εἶναι ἀρετῆς ἐνέργειαν ἐνδίῳ τελείῳ· ἀδέξει τὴν ὅτι περὶ ἡδονὴν ἡ λύσιν· ἐπεὶ δήπου ἀναγκαῖον ἡ εὐδαιμονία αὐτὴ ἡδονῆς· πρῶτον μὲν οὖν εἴπερ μὴ ἅπτονται λέγοντες ἀγαθὸν εἶναι τὴν ἡδονὴν ὡς ἐν ἀγαθοῦ μέρει λαμβάνειν· πρῶτον μὲν γὰρ φθορὰν εἶναι τὴν ἡδονὴν γένεσιν· τὴν δὲ γένεσιν οὐ τελείαν· τὸ δὲ ἀγαθὸν οὐδέποτε τὴν τοῦ τελοῦς χώραν ἔχειν· δεύτερον

ἦθος
φύσις

δεινός

ἡδονή

δ' ὅτι εἰσί τινες φαῦλαι ἡδοναί· τὸ δ' ἀγαθὸν οὐδέποτε ἐν φαυλότητι εἶναι· ὥστε οὐκ ἂν ἐν ἅπασιν ἐπαίνετον εἴη· καὶ γὰρ ἐν τῷ φαύλῳ καὶ χώρᾳ ποιᾳ καὶ ἐνθείᾳ ἢ ἐνδοσκήματι· τὸ δ' ἀγαθὸν ἀμιγές ὂν τοῖς φαύλοις καὶ ἀπολύκοινον· καὶ ὅτι ὁ κράτιστον ἡδονή· τὸ δ' ἀγαθὸν κράτιστον· ἢ ὅτι ἐμπόδιον τῷ πράττειν τὰ καλά· τὸ δὲ κωλυτικὸν τῶν καλῶν, ὄκνος ἂν εἴη ἀγαθόν· πρῶτον μὲν οὖν πρὸς τὸ πρῶτον ἂν εἴη λεκτέον πρὸς τὴν ἡδυσμὴν τὴν πειρατικὴν τὸν λόγον τοῦτον λύειν· διὰ τὸ μὴ ἀληθῆ εἶναι· ὄκνος γὰρ πρῶτον μὲν ὁ πᾶσα ἡδονὴ ἡδυσμός· ἢ γὰρ ἀπὸ τοῦ θεωρεῖν ἡδονὴ γίνομένη, οὐκ ὄκνος ἡδυσμός· οὐδ' ἅπαξ ἀπὸ τοῦ ἀκοῦσαι καὶ ὀσφρανθῆναι· οὐ γὰρ ὀκνηρίας γίνομένη ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων· οἷον ἐκ τοῦ φαγεῖν ἢ πιεῖν· οὗ τοι μὲν γὰρ ὀκνηρίας καὶ ὑπερβολῆς γίνονται τῷ, ἢ τὴν ὀκνηρίαν ἀναπληροῦσθαι, ἢ φλ ὑπερβολῆς ἀφαιρεῖσθαι· διὸ ἡδυσμὸς δοκεῖ εἶναι· ἡ δ' ὀκνηρία μὴ ὑπερβολή, λύπη· λύπη δ' ἐν ταύτῃ ὀκνηρᾶς ἡδονῆς ἡδυσμός, ὥσπερ δέτε τοῦ ἰδεῖν ἀκοῦσαι καὶ ὀσφρανθῆναι ὄκνος προλυπηθῶσι· δεῖς ἡδὺ μὲν ὅσ τῷ ὁρᾶν ἢ τῷ ὀσφραίνεσθαι προελυπήθη· ὁμοίως δὲ μὴ ὥσπερ φ διανοίας ἄθεωρουῦτά τι ἥδεσθαι· ἀνὼ τοῦ προλυπηθῆναι· ὥστε εἶναι αὐτὸ ἡδονή· ὡς λοιδορῶν αὐτὸν ἔφη διὰ τοῦτο οὐκ ἀγαθὸν, ὅτι ἡδυσμός ἐστι δεῖπνος ἡδονή, ἢ ὄκνος ἡδυσμός· αὐτὴ αὐ εἴη ἀγαθόν· τὸ δ' ὅλον ὄκνος ἐστὶ δεμία ἡδονὴ ἡδυσμός· δὲ δὲ αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ φαγεῖν ἢ πιεῖν ἡδοναί· ὄκνος εἰσὶ γενέσεις· ἀλλὰ διαμαχεσάμενοι τινες οἱ τὰν τοιαῦτα φάσκοντες εἶναι τὰς ἡδονὰς γενέσεις· οἷον ταὶ γὰρ, ἐπειδὴ φλ προσφορᾶς γενομένης ἐπίνεται ἡδονή, διὰ τοῦτο γένεσιν εἶναι, ὅτι δ' ἐπειδὴ γρ ὅτι φλ ψυχῆς τι μέρος ᾧ ἡδόμεθα ἅμα τῇ προσφορᾷ ὡς ἐσμὲν ἐνδεεῖς· τοῦτο μόριον τῆς ψυχῆς ἐνεργεῖ ἢ κινεῖται· ἡ δὲ κίνησις αὐτοῦ ἢ ἐνέργεια ὅτι ἡδονή· διὰ τὸ δὴ ἅμα τῇ προσφορᾷ ἐκεῖνο τὸ μόριον τὸ φλ ψυχῆς ἐνεργεῖν· ἡ διὰ τοῦτο ἐνέργειαν οἷον ταὶ γένεσιν εἶναι τῶν ἡδονῶν· τῷ τῶν προσφορᾶν δῆλον εἶναι· τὸ δὲ φλ ψυχῆς μόριον

ἡδονή

ειον ἄδηλον· ὅμοιον δ' ἂν εἴη τις τὸν αὐτὸν οἴεται εἶναι σῶμα ὅτι τὸ τοῦτο μὴ ὅδιν αἰσθητὸν· ἢ ὃ ψυχὴ, ὃ· ὅδι δέ γε ἡ ψυχή· ὁμοίως δὲ καὶ τοῦτου· ὅδι γὰρ μόνον τῇ ψυχῇ ἡδόμεθα· ὃ ἅμα τῇ προσφορᾷ ἐνεργεῖ· διὸ ὃ κ ὅδιν ἡ δεμία ἡδονὴ γένεσις· καὶ ἀπόκαθάρσεις δέ φασιν εἶναι τὰς φυσικὰς ἡδονάς· ἐπεὶ γὰρ μὴ ἀποκαθαιρομένοις εἰς φύσιν, ὅδιν ἡδονή· τὸ γὰρ ἀποκαθαίρεσθαι ὅδι, τὸ τοιοῦτον ἐν δὲ ὅσι τῇ φύσει, τοῦτου τὰς ἀναπληρώσεις γένεσθαι· ὅδι δὲ ὡς φασὶ μὴ ὄντα ἐνδεᾶ, ἡδέσθαι· ἡ μὲν γὰρ ἐνδεᾶ λύπη· αὐτὸ δὲ λύπης φασὶ ἡδέσθαι· ὡς τροφὴ μὲν ἐνδεᾶ ἡδονὴ ἀποκάθαρσις τοῦ ἐνδεοῦς· ἐνδεὲς δὲ ὂν τῶν τοιούτων ἡδονῶν ἐστὶν· ὥστε εἰδότι μὲν γένεσις, ἡ ἡδονὴ δὲ καθέσθαι ἐδοκεῖ εἶναι· ὃ κ ὅδιν· ἢ ἡ δεμία ἡδονὴ γένεσις, ἀεὶ θητὸν αὐτὸ εἶναι ἡδονή· ἀλλὰ μετὰ τοῦτο δὲ πᾶσά φησιν ἡδονὴ αἱρετή· σωφίδοι δ' αὖ τισὶ καὶ τοῦτο οὕτως· ἐπεὶ τὰ θητὰ φασὶ μὲν πάσας τὰς καταστάσεις λέγεσθαι· μὴ τὰς ἐνεργείας· ἔστι δὲ τῷ προϊέναι μὴ προῶ μήποτε· ὅλως ἐν ἅπασαις, ἡδονὴ γένεσιν φανερὸν· ἔστι πάσας τὰς ἡδονὰς ἀκολουθεῖν· ὡς τὸ πεῖσαι τὸ ἀγαθὸν τὰς ἀπάσας τὰς καταστάσεις· ἡδονὴ ἄρ' εἶναι αἱρετὸν· ὡς τὸ πεῖσαι τοῦτο μὴ ταὐτὸ θὲ ἡδονὴ· ἡδονὴ δὲ ἅπασα τὸ αἱρετῶν ἡδονῇ· ἀγαθὸν αὖ εἶναι πᾶσαν ἡδονή· ἅμα δὲ δῆλον ἐκ τούτου, ὅτι ἔστι διάφοροι ἐν εἴδει ἡδοναὶ εἰσὶ· διάφοροι γὰρ καταστάσεις· ἐν αἷς ὅδιν ἡδονή· ὃ γὰρ ὡς ἁπλῶς ὂν τὸ ὂν σημεῖον ἔχει· οἷον τὸ γραμματικῆς ἢ ἄλλης ἧς τινοσοῦν· ἐὰν ἔχῃ λάμπρότητα τὸ γραμματικόν· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ γραμματικοῦ τὸ φῶς γραμματικῆς ταύτης ὂ γραμματικός, ἄλλως ὁ τοιοῦτος ἔχων τι γραμματικὸ, ὃ δύο εἰσὶ διάφοροι αἱ γραμματικαὶ ἢ τὴν λαμπρότητα καὶ ἐν ἧ λεῖ ἀλλ' ἐστὶ τὸ ἡδονῆς, ὃ χοῦτως· ἡ γὰρ ἀπὸ μέθης ἡδονὴ, ἔστι καὶ ἀπὸ τοῦ συρίζεσθαι, ὃ χ' ὁμοίως διατιθέασι· διὸ διάφοροι τῷ εἴδει δόξαιεν ἂν εἶναι αἱ ἡδοναί· ἀλλὰ δὴ μὴ διότι φαῦλαί εἰσιν ἡδοναί τινες· μὴ διὰ τοῦτο οὐκ εἶδει ἡδονὴ αὐτοῖς αἱρετὸν εἶναι· τὸ δὲ τοιοῦτον μὴ ἀποκάθαρσις, ὃ κ ἴδιόν ἐστιν ἡδονῆς, αἰεὶ δὲ μὴ ὧν φύσεως μὴ ὢν στάσις· ὅστε ἔστι φύσις φαύλη, οἷον ἡ τῶν σκολίκων

φῦσις

ἐπιστήμη

ἡδονή

καὶ ἡ τ καθαρωτ, ἢ ὅλως ἡ τ ἀτιμωτ ζώωτ· ἀλλ' ὅμως διὰ τοῦτο ἡ φύσις τ φαύλων· ὁμοίως δ' εἰκὸς καὶ ἐπιστήμη ἐστὶ μία φαύλη· οἷον ἀριθμητικὴ καὶ γεωμετρία καὶ ἀστρονομία· ἀλλ' ὅμως οὐ διαφέρει τὸ φαύλην εἶναι ἐπιστήμην, ἀλλ' ἀπαθὲς τῷ χρόνῳ· ἢ ἐπιστήμη φύσις· ὥσπερ γὰρ ἀδύνατον τὸ ποιὸν θεωρεῖν διὰ τῶν ποιότητος ἄλλῳ τινὶ ἀπὸ τύχης ἠναγκασμένως εἰργάσατο ἀλλ' ὅτῳ οὐδὲν ἐπιστήμῃ ἀ ἡ φύσις, οὐ ῥᾴδιον τρίωνα εἶναι ἐκ τῶν φαύλων, ἀλλ' ἐκ τ ἀπουδαίων· ὁμοίως ἡ ἡδονὴ τῷ χρόνῳ ἀπαθὲς ὅτι ἐπεὶ ὅτινά εἰσιν φαῦλαι ἡδοναί, ἀδὲ ἡμᾶς λανθάνει· ἐπεὶ γὰρ αἱ φύσεις τ ζώων εἰσὶ διάφοροι, οἷον ἡ φαύλη ἵππου ἀπουδαία· οἷον ἡ μὲν αὐτοῦ ἀπουδαία, ἡ δὲ λύκου ἢ τινος ἄλλου θυείου φαύλη· ὁμοίως δ' ἑτέρα φύσις ἴππου καὶ ἀνθρώπου καὶ κυνός· ἡ δὲ ἡδονὴ ὅτι κατάστασις ἑκάστου παρὰ φύσιν εἰς φύσιν ἑκάστου τινὶ αὐτῷ· ὥστε τοιοῦτον εἴη ἂν ἡδονὴ τῇ φαύλῃ φύσει· αὐτὰ γὰρ φαύλη φύσ φαύλη ἡδονή· ὅτι γὰρ ὅτι ταὐτ' ἀίππῳ ἢ αὐτῷ· ὁμοίως δ' ἔχει καὶ ἀλλ' ἀλλ' ἐπεί τοιαί φύσεις διάφοροι, καὶ αἱ ἡδοναὶ διάφοροι· ἡ δ' ἡδονὴ ἦν ἀπροκατάστασις· ἢ δ' ἀπροκατάστασις φασὶν εἰσφύσιν καθίστασ· ὥστε τ μὴ φαύλης φύσ· ἡ κατάστασις φαύλη· τ δ' ἀπουδαίῳ ἀπουδαία· ἀλλ' οἱ φάσκοντ εἶναι τ ἡδὺ τ ἀπουδαί, ὡτινά φασιν· οἷς ὅμοιον ὡτινάσθησιν οἱ φάσκοντες τοὺς ἡδοναὶς γιγνόσεις φάσκοντες εἶναι ἐκκαθαρτόν· διὰ γὰρ τὸ μὴ εἶναι ἄλλας ἡδονὰς, ἀλλ' ἢ τὰς σωματικάς· ταύτας τὸ ὁρᾶν γιγνόσεις τὰ ὄντας ἀπουδαί, ὅλως ἐκοιον εἶναι τ ὑδὺ ἀγαθόν· ἐπεὶ δ' ἔστιν ἡ ἡδονὴ καθισαμένης τ φύσεως καθιστικόν· οἷον καθισαμένης μ· αἱ δὲ ἐνδεεῖς ἀναπληρώσεις καθεστικαί· αἱ ἀπὸ τ ὄψεως ἢ φλεγμονῆς ἢ τ τριῶν ὄντων· βελτίω αὐτὰ εἶναι καθεστικὰ τ φύσεως ἐνόρᾳ· αἱ δ' ἡδοναὶ, καταμφοτέρας λεγόμενα τ ὄντος ἐνόρᾳ εἰσιν· ὥστε δῆλον αἱ ἀπὸ τ ὄψεως ἡδοναί· ἡ φλεγμονῆς ἡ τοιαυτοειδῶς· βελτίους τὰ αὐτὰ εἶναι·

σαν. ἐπεὶ αἰγεσωματι καὶ ἐξαίνα πληρώσεως. ἔτι ⟨ρῦ⟩ ἐλέ
γετο, ὅτι δικαίαθόν. τὸ γὰρ ⟨ω⟩ πᾶσιν εἶναι ἢ πᾶσι κοινόν, δικαία
θόν. τὸ δὴ τοιοῦτον ἐστὶ φιλοτίμου μᾶλλον ἢ φιλοτιμίας οἱ
κεῖόν ἐστιν. ὁ γὰρ φιλότιμος ἐστὶν ὁ μόνος βουλόμενος ἔχειν. ⟨ζ⟩ ζῆν γὰρ
οὐτῷ τ' ἀλλ' ὑπερέχειν. ⟨ε⟩ τῷ ἡδονῇ δὲ εἰ μέλλοι δικαίαθὸν εἶναι
ῥᾴδιον δεῖν εἶναι, ἢ δ' ἀλλὰ ⟨ζ⟩ γοῦν ἀντίον. διὰ τοῦτο δόξειεν ἂν
εἶναι ἀγαθὸν, ὅτι πάντα φύσει ἐφίεται. τὸ δὲ ἀγαθὸν πάντα
πέφυκεν ἐφίεσθαι· ὥστε τὴν ἡδονὴν πάντ' ἐφίεται, ἀγαθὸν ἂν εἴη τῷ
γένει ἡ ἡδονή. πάλιν δ' ὅτι ἐστὶν ἐμπόδιον ἡ ἡδονή, οὐκ ἔφασαν
αὐτῷ δικαίαθὸν εἶναι. τὸ δὲ ἐμπόδιον φάσκειν εἶναι. διὰ τὸ μὴ
ὀρθῶς σκοπεῖν φάσκειν αὐτό. ἐστὶ γὰρ ὅτι ἐμπόδιον ἡ ἀπὸ τοῦ πράγ-
ματος τοῦ πραττομένου ἡδονή· ἐὰν μεγάλη τις ἄλλη ἐμπέσῃ. οἷον ἡ ἀπὸ
φιλοσοφίας ἡδονὴ ἐμπόδιον ἐστὶ τοῦ πράττειν· ἀλλ' οὕτω μὴ ἐπι-
στήμη, ἐπιστήμης ἐμπόδιον ἄν. οὐ γὰρ ἐστιν ἅμα ἀμφοτέρας
ἐνεργεῖν· ἀλλὰ διὰ τί οὐκ ἀγαθὸν ἡ ἐπιστήμη αὐτῷ ποιητῷ ἀπὸ
φιλοσοφίας ἡδονῷ, καὶ πότερον ἐμπόδιον ἔσται ἢ οὔ· ἀλλὰ
μᾶλλον πράξει ἡ γὰρ ἡδονὴ παρορμᾷ πρὸς τὸ μᾶλλον πρά-
ττειν. ἀπαύστου γὰρ μεγάλης ἢ ἐστὶ τ' ἀπουδαίου πρίασθαι πράτ-
τειν τὰ κατὰ ἀρετὴν καὶ ἡ δέως ταῦτα πράξειν· αἱρεῖ οὐ πολ-
λῷ μᾶλλον ἐνεργήσει ἄρα κατὰ τὴν πρᾶξιν. ⟨ε⟩ ἐὰν μεγάλη δὲ μὴ
πράξῃ, ἀπουδαῖος ἔσται· αἱρεῖ δὲ λυπούμενος τὰ καλὰ πράξῃ.
οὐκ ἀπουδαῖος· ἡ γὰρ λύπη ἐστὶν ἀναγκαία. ὥστε λυπεῖ
τοιοῦτος τὰ καλὰ πράξῃ, ἀναγκαζόμενος πράξῃ· ὁ δ' ἐξ ἀνάγ-
κης πράττων, οὐκ ἀπουδαῖος· ἀλλὰ μὴν οὐκ ἔστι γε μὴ λυπούμενον ἡδέ-
μενον τὰ κατὰ ἀρετὴν πράξειν· τὸ δ' αὖ μέσον, οὐκ ἔστι· διὰ τί,
ὅτι ἡ ἀρετὴ ἐν πάθει· τὸ δὲ πάθος ἐν λύπῃ καὶ ἡδονῇ· ἐν δὲ τῷ αὖ
μέσον, οὐκ ἔστι· δῆλον ὅμως καὶ ἡ ἀρετὴ μετὰ λύπης καὶ ἡδονῆς·
εἰ μὲν οὖν λυπούμενος τὰ καλὰ πράξῃ· οὐκ ἀπουδαῖος· ὥστε
οὐκ ἂν εἴη ἡ ἀρετὴ μετὰ λύπης ἢ μεθ' ἡδονῆς ἄρα· οὐδὲν ἄρα
οὐκ ἐμπόδιον ἔσται ἡ ἡδονή, ἀλλὰ ⟨π⟩ προσεπίκειται πρὸς τὸ πράξειν·

ἢ τὸ ὅλον δὲ ἀκ ἐνδέχ᾽ ἀνὰ ἡδονῆσ εἶναι τ᾽ ἀπειν τῆσ γινομ᾽ ἐπ᾽
ἀλλ᾽ ὧν λόγοι ὅτι ἀδεμία ὧν ἐστὶ μη τρι εἰ ἡδομ᾽ ὧν. ὅστι ἢ, ἀδὲ τοῦτο
ἀληθές· οἱ δ᾽ δι πνοτρι οἱ ⟨ στεφανοτρι οἱ ⟨ οἱ μυρεψοί· ἡδον᾽ εἰσὶ
τρι πτικοί· ἀλλὰ δὴ τ᾽ ἀλλαις ὧν ἐστὶ μαις ἀκ ὅστιν ἡ ἡδομὴ ὡς τέ-
λοσ· ἀλλὰ μεθ᾽ ἡδονῆς τι ἀν ἀκ ἀνὰ ἡδομῆς· ὅστ᾽ μ᾽ ἔστ᾽ ἐστὶ μη τρι
τικὴ ἡδομῆς· ἔτι ἢ ⟨ ἀλλ᾽ ἐλέγετ᾽ ὅτι ἀκ ἀεὶς· ἀλλ᾽ ὅτω μ᾽ ἢ ἡ ζ᾽ ἐ
ρι ὅτῳ λόγῳ ἀναιρήσεις· ἢ τὰσ καθ᾽ ἕκασ᾽ ἀλεγομ᾽ ἀρετάς· ἢ ⟨
ἀνδρί α, ἀκ ὅστιν ἄριστον· ἀρ᾽ οὖν διὰ τοῦτο καὶ ἀγαθὸν, ἢ τ᾽ ὄντα τὸ
που· ὁμοί ως ὧν τ᾽ ἄλλων· ἀδὲ ἡδονὴ διὰ τ᾽ ὄντ᾽ ἀγαθὸν, ὅτι ἀκ
ἀεὶς· ἀ᾽ ρήσεις δ᾽ ἂν τισ μεταβὰσ μ᾽ ἢ ὧν τ᾽ ἀρετ᾽, τὸ ρι σ᾽ ρν·
οἷον ἐπειδὴ ὁ λόγος κρατεῖ ποτὶ τ᾽ παθῶν· φαμὲν γ᾽ ὧν τὸ
ἐγκρατ᾽ ὸς ⟨ τὸ᾽ πάθη δὲ πάλιν ἀντισταμένως τοῦ λόγου κρα
τεῖ· οἷον ὧν τ᾽ ἀκρατῶν συμβαίνε· ἐπεὶ οὖν τὸ ἄλογον μέρ⟨
φ᾽ ψυχ᾽ ὸσ ἔχου τὼ κακίαν κρατεῖ τοῦ λόγου δύσκ᾽ μ᾽ ὸσ·
ὁ γ᾽ ἀκρατ᾽ ὴσ ῥιστος· ἢ ὁ λόγοσ ὁμοίωσ φαῦ λοι· δὸ κἀκεῖνος
κρατήσει τ᾽ παρ᾽ δύσκ᾽ μ᾽ ἢ ἐχόντων τ᾽ δοι κείαν ἀρετήν· εἰ ἢ
τοτ᾽ ἐ᾽ ωσυμβήσε ται τῇ ἀρετῇ κακῶς χρῆσθαι· ὁ γ᾽ λόγῳ φαῦ
λῳ δ᾽ κείμ᾽ νοι· ⟨ χρώμ᾽ νος τῇ ἀρετῇ κακῶς αὐ τῇ χρήσε⟨·
τὸ δὴ τοιοῦτον ἄτοπον αὖ συμβαίνε· δύξε ν· πρὸσ δὴ τὼ ῥιαύ
τω ἀπορίαν ἔ᾽ ξ᾽ δον αὐτει πεῖν ἢ λῦσαι ἐκτῶν ἐ᾽ μπροσθεν ἢ
μῖν εἰρημέ᾽ ων ὑ᾽ πὲρ ἀρετῆσ· τότε γ᾽ φαμὲν εἶναι ἀρετῶ,
ὅταν ὁ λόγοσ δύσκ᾽ κείμ᾽ ηοῖς πάθεσιν ὧν ἔ᾽ χουσι τὼ οἰκείαν ἀρε-
τὼ σύμμε ξοσ ἢ· ἢ τὰ πάθη πῷ λόγῳ· ὅτω γ᾽ δύσκ᾽ κείμ᾽ ἢ συμ-
φωνήσουσι πρὸσ ἄλληλα· ὥστε τὸν μὲν λόγον πρόσ τ᾽ πάντ᾽ ἀεὶ
τὸν βέλτισον τὰ δὲ πάθη ἐ᾽ ξ᾽ δύσκ᾽ κείμ᾽ α πρι εῖν ὁ αὐ λόγῳ
πρὸσ τὰ᾽ πάντ᾽ ἀν᾽ ὧν ὁ λόγ᾽ φαῦ λοσ ἢ δύσκ᾽ κείμ᾽ ἢ, τὰ ⟨ πάθη δ᾽, ὅτ᾽ ὅστιν
ἀρετὴ ἐκλείπ᾽ ντ᾽ ρο τοῦ λόγου· ὃ᾽ ξ᾽ ἀμφοτέρων ⟨ ἢ ἀρετή· ὥσ᾽ τοῦ
⟨ ἢ κακῶς χρῆσθαι ἐν δέχ᾽ ἀρετῇ· ἀ᾽ πλῶσ δ᾽ ὑ᾽ χῶσ᾽ πρ᾽ οἷον ⟨ οἱ ἄλ
λοι, φ᾽ ἀρετῆσ ἀρχὴ ἢ ἡμεῖ᾽ ὄστιν ὁ λόγοσ, ἀλλὰ μᾶλλον τὰ
πάθη· δεῖ ⟨ πρὸσ τὸ καλὸν ὁ᾽ ρμ᾽ ἄλογόν τινα πρῶτ᾽ ἐ᾽ γγίνεσθαι ὅλ
γόμενοι

ἀρχὴ ἀρετῆς καὶ ἡγεμὼν
τὰ πάθη· οὐχὸ λόγος

πίνε τοι· εἰθὺ οὕτως τὸν λόγον ὕστερον ὠὴ φηφίζονται εἶναι ἐκ δικαιοσύνης· ἴδοι δ' ἄν τις φύσει ἐκ παίδων μὴ τὰ μὴ λόγῳ ζώντα. ἐν γὰρ τούτοις ἀπὸ τοῦ λόγου ἐγγίνονται ὁρμαὶ τῶν παθῶν, πρὸς τὸ καλὸν πρότερον· ὁ δὲ λόγος ὕστερον ὠὴ γενόμενος καὶ σύμφωνος ὢν, ποιεῖ πράττειν τὰ καλά· ἀλλ' οὐκ ἐὰν ἀπὸ τοῦ λόγου τὴν ἀρχὴν λάβῃ πρὸς τὰ καλὰ, οὐκ ἀκολουθεῖ τὰ πάθη ὁμογνώμονα ὄντα, ἀλλὰ πολλάκις ἐναντία· διὸ μᾶλλον ἀρχὴ ἔοικε πρὸς τὴν ἀρετὴν τὸ πάθος ἐκ δικαιόμενον, ἢ ὁ λόγος· ἐκόμενον δ' ἂν εἴη τούτων εἰπεῖν, ἐπειδὴ περὶ δύο μερίδας ἐστὶν ὁ λόγος, περὶ δύο τυχάς· οἱονταὶ γὰρ οἱ πολλοὶ τὸν δύο βίον, τὸν δύο τυχῶν εἶναι· ἢ οὐκ ἄν δύο τι δύο τυχάς· καὶ ὀρθῶς ἴσως· οὐδὲν γὰρ τῶν ἐκτὸς ἀγαθῶν ὧν ἡ τύχη δοτὴ κυρία, οὐκ ἐνδέχεται δύο βίους εἶναι· διὸ ζητεῖν ὅστις ὑπὲρ δύο τυχάς· ἐστὶν ἀπολῶς οὐδὲ τυχὴς τίς ὅστις· ἢ γέ τις· ἢ περὶ τί· πρῶτον μὲν οὖν ὠὴ ταὐτὸν τὸ μὴ τις ἐλθὼν ἢ ἀπερβλέψας ἀπερρήσειεν· ὅτι δ' ἂν εἴη τις τύχη ὡς ὅτι φύσις· ἢ δὲ φύσις ἀεὶ οὐδέν ἐστιν αἰτία, φύρυ ὡς ὠὴ γόνιμον, ἢ ὡσαύτως, ἡ ἡμερικὴ ὅστις· ἢ δέ τε τύχη ὁ δέ τις, ἀλλ' ἀτάκτως ἀὼς ἔτυχε· διὸ ἡ τύχη ἐν τοῖς ἀοριστοις λέγεται· οὔτε δὴ νοῦν χέτινα ἢ λόγον ὀρθόν· ἐν γὰρ ταύτῃ ἐχὴ πόν ὅστι τὸ τεταγμένον καὶ τὸ ἀεὶ ὠὴ ὡσαύτως· ἢ ἢ τύχη ὅ· διὸ καὶ οὐ πολεῖσος νῦς καὶ λόγος, ἐν ταύτῃ ἐλαχίστη τύχη· ὃ ἢ πολείστη τύχη ἐν ταύτῃ ἐλάχιστος νῦς· ἀλλ' ἆρα ἐστὶ καὶ δύο τυχάς ὅστιν ὡς ὠὴ μέλλόντος θεῶν· ἢ φύρυ καὶ δόξῃ· τὸν μὲν θεὸν, ἀξιοῦμεν κύριον ὄντα τῶν ἀρίστων, τοῖς ἀξίοις ἀπονέμειν τὸ εὖ καὶ τὸ κακῶς· ἢ ἢ τύχη ὠὴ τὰ ἀπὸ φλ Τύχης ὡς ἀληθῶς ὡς αὐ Τύχη γίνεται· εἰδέναι τῷ θεῷ ἀρίστην ἀπονέμειν μοῖραν, φαῦλον αὐτὸν κρίνειν ἡγησόμεθα· ἢ δίκαιον· καὶ τοῦτο τὸ προσῆκον ὅστι θῷ· ἀλλὰ μὴν ἔξω γε τούτων εἰς οὐδὲν ἄλλο τὴν Τύχην ἄν τις τάξειεν· ὥστε δῆλον ὅτι τούτων αὖ τι εἰ νοῦς μὴ δὴ καὶ λόγος ἐστὶν ὠὴ σκέμμα, ὥσπερ τιλῶν αἰτίων τι ἔοικεν εἶναι· αἰτία μὴν δὴ ὠὴ μέλλει ἡ δὴ δύνοια ἀλλὰ τῷ θεῷ δόξῃ αὖ εἶναι αὐτυχία.

ποῖ εὐτυχία

δὲ τὸ ψυχρῖς φαύλοις ἐγγίνεσθαι. τὸν δὲ θεὸν τῶν φαύλων οὐκ εἰκὸς ἐπιμελεῖσθαι. λοιπὸν γίνυν καὶ οἰκότατον ἐφ' ᾧ τύχας ὄντων ἡ φύσις. ὅτι δ' ἐστὶν αὐτοματόν τι καὶ ἡ τύχη, ψυχρῖς μὲν ἐφ' ἡμῖν ἔσται. μὴ δι' ὧν αὐτοὶ κύριοι ἐσμέν, ἃ δυνατοὶ πρᾶξαι. διὸ τὸν δίκαιον, ἀθεὸς λέγειν αὐτυχῆ. ἀδὲ τὸν ἀνδρεῖον. οὐ δ' ὅλως τῶν κατὰ ρετικῶν ἀδέν. ἐφ' ἡμῖν γὰρ ὅτι ταῦτα ἔχειν καὶ μὴ ἔχειν. ἀλλ' ἡδη ἐπὶ ψυχρῖς τοιούτοις οἰκότερον τὸν αὐτυχίαν ἐρεῖν μοι. τὸν γὰρ αὐτυχῆ λέγομεν. καὶ ὅλως, ὧν τοιαῦτα τῶν ἀγαθῶν ὑπάρχει. ὧν μὴ αὐτὸς κύριός ἐστιν. ἀλλ' ὅμως ἀδ' ἐν ταύτῃ αὐκυρίως αὐτυχίαν λέγομεν. ὅτι δὲ πολλαχῶς λεγόμενος. καὶ γὰρ ὧ παρὰ τὸν λογισμὸν τὸν αὑτοῦ συμβῆναι τὰ ἀγαθὰ πρᾶξαι, αὐτυχῆ φαμεν. ἢ ὧ κἂν λόγον ζημίαν ἂν λαβεῖν, τὸν τοιοῦτον κερδαίνοντα αὐτυχῆ φαμεν. ὅτιν ὃν ἡ αὐτυχία τῶν ἀγαθῶν τι ὑπάρξαι ἄξιον λόγου. ἀλλὰ μᾶλλον καὶ οἰκειότερον ἡ αὐτυχία αὐ δόξαν εἶναι ἐν τῷ ἀγαθὸν λαβεῖν. τὸ μὲν γὰρ ἀγαθὸν λαβεῖν, ὃ ἢ κατ' αὐτὸ δόξαν αὐτύχημα εἶναι. ὅτιν ὃν ἡ αὐτυχία ἄλογος φύσις. ὁ γὰρ αὐτυχὴς ὅτι ὁ αὐτῷ λόγου ἔχων ὁρμὴν πρὸς τὰ ἀγαθά. ἐκ τούτων ἐστὶν αὐτυχήματα. ῥοῦν δ' ὅτι φύσεως. ἐν τῇ ψυχῇ γίνεται τῇ φύσει τοιοῦτον, ᾧ ὁρμῶ μὲν ἀλόγως, πρὸς ἃ δ' αὐ ὧν ἔχω μὴ. μὴ εἰ τις ἐρωτήσειε τὸν ὅτως ἔχοντα διὰ τί ῥοῦτο ἀρέσκεσθαι ὅτω πράττειν. οὐκ οἶδε φήσειν, ἀλλ' ἀρέσκεσθαι. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἐνθουσιάζοντων. ἐκ γὰρ οἱ ἐνθουσιάζοντες, αὐτῷ λόγου ὁρμὴν ἔχουσι πρὸς τὸ πράττειν τι. τὸν δ' αὐτυχίαν, οὐκ ἔχομεν οἰκείῳ ἢ ἰδίῳ ὀνόματι προσαγορεύειν. ἀλλ' αἰτίαν πολλάκις φαμὲν εἶναι αὐτῷ. ἡ δ' αἰτία ἀλλότριον τοῦ ὀνόματος. ἡ γὰρ αἰτία καὶ οὗ ὅτιν αἰτία, ἀλλ' ὅτι καὶ αὐτῷ ὁρμῆσ φῦ ἐστιν αὐτυχανούσης τῶν ἀγαθῶν αἰτία λέγομεν. οἷον ἡ τοῦ κακὸν μὴ λαβεῖν. ἢ πάλιν τὸ μὴ οἰόμενον ἀγαθὸν λήψεσθαι, ἀγαθὸν λαβεῖν. ὅτιν οὖν ἡ ῥιαύτη αὐτυχία διάφορος ἐκείνης. καὶ ἔοικεν αὕτη, ἐκτῶν πραγμάτων φῦ μεταπτώσεως γίνεσθαι ἢ κατασυμβεβηκὸς αὐτυχία. ὥστε

εὐτυχία.

ἀλλ' οὖν πρός γε τὴν εὐδαιμονίαν, ἥτοι αὐτὴ αὐ εἴη αὐτυχία, οἰκειοτέρα· ἧς ἐν αὐτῷ ἡ ἀρχὴ φύσει τῶν ἀγαθῶν ὅτι φύσει ἐστὶ σύγκρισις· ἐπεὶ οὖν ὅτιμὴ εὐδαιμονία οὐκ ἀνάντων ἐκτὸς ἀγαθῶν, ταῦτα δὲ γίνεται ἀπὸ φύσεως αὐτυχίας, οἷον ἀρτίως ἐφαμεν· συνεργὸς ἂν εἴη τῇ εὐδαιμονίᾳ· ἐπεὶ μὴ ἔστιν εὐτυχίας ταῦτα· ἐπεὶ δὲ ὑπὸ ἐκάστων τῶν ἀρετῶν, κατὰ μέρος εἰρήκαμεν· λοιπὸν ἂν εἴη καθόλου συντιθέντα καθ' ἕκαστα εἰφαλαιῶσαι μέν ὡς εἰπεῖν· Ἔστι μὲν οὖν ὀρθῶς λεγόμενον φύσεσθαι· ἐπὶ τοῦ τελέως σπουδαίου, ἢ καλοκαγαθίαν· καλὸς κἀγαθὸς γοῦν φησιν ὅταν τελέως σπουδαῖος· ἐπὶ γὰρ φύσει ἀρετῆς τὸν καλὸν καὶ ἀγαθὸν λέγουσιν· οἷον τὸν δίκαιον καλὸν, καὶ ἀγαθὸν φασι· τὸν ἀνδρεῖον· τὸν σώφρονα· ὅλως δὲ ἐστὶ τῶν ἀρετῶν· ἐπεὶ δὴ οὖν εἰς δύο διῃρούμεθα· καὶ τὰ μὲν φαμὲν εἶναι καλά· τὰ δὲ, καὶ ἀγαθὰ· καὶ τῶν ἀγαθῶν, τὰ μὲν ἁπλῶς ἀγαθά· τὰ δὲ οὔ· καὶ καλὰ μέν, οἷον τὰς ἀρετὰς, καὶ τὰς ἀπ' ἀρετῆς πράξεις· ἀγαθὰ δὲ, ἀρχήν· πλοῦτον· δόξαν· τιμήν· τὰ τοιαῦτα· ὅστις οὖν οὐκ καλὸς καὶ ἀγαθὸς ᾧ τὰ ἁπλῶς ἀγαθὰ ἀγαθά ἐστιν ἀγαθά· καὶ τὰ ἁπλῶς καλὰ καλὰ ἔστιν· ὁ τοιοῦτος γὰρ καλὸς καὶ ἀγαθός· ᾧ δὲ τὰ ἁπλῶς ἀγαθὰ μὴ ἔστιν ἀγαθὰ, οὐκ ἔστι καλὸς καὶ ἀγαθός· ὥσπερ οὐδὲ ὑγιαίνειν ἂν δόξειεν, ᾧ τὰ ἁπλῶς ὑγιεινὰ μὴ ὑγιεινά ἐστιν· εἰ γὰρ ὁ πλοῦτος καὶ ἡ ἀρχὴ παραγινόμενα τινὰ βλάπτοιεν, οὐκ ἂν αἱρετὰ εἴη· ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα ὅσα ἂν αὐτὰ μὴ βλάπτῃ βουλήσεται αὐτῷ εἶναι· ὁ δὲ τοιοῦτος ὢν, οἷος ὑποπολλάκις τῶν ἀγαθῶν πρὸς τὸ μὴ εἶναι αὐτῷ· οὐκ ἂν δόξειεν καλὸς καὶ ἀγαθὸς εἶναι· ἀλλ' ᾧ τὰ ἀγαθὰ πάντα ἢ τὰ πλεῖστα ἀγαθά ἐστι· καὶ ὑπὸ τούτων μὴ διαφθείρεται, οἷον ὑπὸ πλούτου καὶ ἀρχῆς, οὗτος καλὸς καὶ ἀγαθός· ὑπὲρ τοῦ καὶ κατὰ τὰς ἀρετὰς ὀρθῶς πράττειν, εἰρήκαμεν· ἱκανῶς ἢ ἐφαμεν γὰρ τὸ κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον πράττειν· ἀλλ' ἴσως ἄν τις αὐτὸ ῥᾳδίως νοήσειεν, ἐρωτήσεως, τὸ κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον τί ποτέ ἐστι

καλοκαγαθία.

καλὸς κἀγαθὸς

καλὰ καὶ

κὶ τὸν ὀρθὸν λόγον πρακτέον

καὶ ποῦ ἔστιν ὁ ὀρθὸς λόγος, ἔστιν οὖν κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον πρακτέον, ὅταν τὸ ἄλογον μέρος τῆς ψυχῆς μὴ κωλύῃ τὸ λογικὸν ἐνεργεῖν τὴν αὐτοῦ ἐνέργειαν· ἔστι γὰρ ἡ πρᾶξις ὀρθὴ κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον· ἐπειδὴ γάρ τῆς ψυχῆς, τὸ μὲν χεῖρον ἔχομεν· τὸ δὲ βέλτιον, ἀεὶ δὲ τὸ χεῖρον τοῦ βελτίονος ἕνεκεν ἔστιν ὥσπερ ἐπὶ σώματος καὶ ψυχῆς· τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς ἕνεκεν· καὶ τοῦτο οὗ ἕνεκεν τὸ σῶμα, ὅταν οὕτως ἔχῃ ὥστε μὴ κωλύειν, ἀλλὰ καὶ συμβάλλεσθαι καὶ συμπαρορμᾶν πρὸς τὴν ψυχὴν ἐπιτελεῖν τὸ αὐτῆς ἔργον· τὸ δὲ χεῖρον τοῦ βελτίονος ἕνεκεν, πρὸς τὸ συνεργεῖν τῷ βελτίονι· ὅταν οὖν τὰ πάθη μὴ κωλύωσι τὸν μὲν τὸ αὐτοῦ ἔργον ἐνεργεῖν, πρᾶξαι τὸ κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον μόνον, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν τῷ σωτικῷ ὅταν σώζεσθαι τὰ πάθη κωλύωσι· τὸν δὲ τὸ αὐτοῦ ἔργον ἐνεργεῖν, πρᾶξαι τὸ κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον μόνον, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν τῷ εἰδέναι ἐξ ὧν ἔστιν ἡ εὐδαιμονία, ἀλλ' ἐκφυλ. φύσις χρήσασθαι· τὴν δὲ χρῆσιν ἢ τὴν ἐνέργειαν φύτων, ὅ ἐστι ταύτης φησὶ πραγματεῖ τὸ σῶζεσθαι· ὅδε δὲ ἄλλη ἐστὶν μία τῇ χρῆσιν παραδίδωσιν, αὐτὰ τὴν ἕξιν· ἐφ' ἅπασι δὲ φύτ', ὑπὲρ-

περὶ φιλίας

ὑπὲρ φιλίας ἀναγκαῖόν ἐστιν εἰπεῖν· τίνες εἰσὶ καὶ πῶς ἔχοντες· ἢ γὰρ τοῖς ἐπιεικέσι καὶ πρὸς ἑαυτοὺς καὶ πρὸς ἄλλους ἐπιεικῶς διακειμένοις ἢ τοῖς φαύλοις καὶ πρὸς ἑαυτοὺς καὶ πρὸς ἄλλους φαύλως. ἐπεὶ δὲ πρὸς ἑαυτὸν ἕκαστος ἐπιεικῶς διάκειται καὶ πρὸς τὸν βίον παρασκευάζεται· ἢ γὰρ πάντα τὸν καιρὸν ἢ ὅσον ἀσφαλές, συμπαρατείνει ἡ φιλία αὐτοῖς· ἢ γὰρ τὸν αὐτὸν μόνον· πρῶτον μὲν οὖν ἴσως ἀπορεῖται καὶ ζητεῖται, βέλτιον διελθεῖν· πότερον γάρ ἐστιν ἡ φιλία καὶ τοῖς ὁμοίοις ὡς πέρ δοκεῖ καὶ λέγεται· καὶ γὰρ κολοιὸς κολοιὸν ἰδὰν φησὶ καὶ ἀεὶ περὶ τὸν ὁμοῖον ἀγελαῖος ὡς τὸν ὁμοῖον· φασὶ δὲ καὶ κύμος ποτὶ ἀεὶ καθιδρύσης ἐπὶ τῆς αὐτῆς κεραμίδος, ἐρωτηθέντα τὸν ἐμπεδοκλέα διὰ τί ποτε ἡ κύων ἐστὶ φίλη αὐτῇ κεραμίδος καθίζει, εἰπεῖν, ὅτι ἔχει τὴν κεραμίδα ὁμοίαν ἡ κύων· ὡς διὰ τὸ ὅμοιον τῷ κύματι φοιτῶσαν· πάλιν δ' αὖ δοκεῖ ἄλλοις τισὶν ἐναντίοις μᾶλλον ἐγγίνεσθαι ἡ φιλία· ἐρᾷ μὲν γὰρ φησὶν ὄμβρος γαῖα, ὅταν ξηρὸν πέδον· τὸ δὴ ἐναντίον φησὶ τῷ ἐναντίῳ βάλεσθαι φίλον εἶναι· ἐν μὲν γὰρ τοῖς ὁμοίοις οὐδὲν ἐνδέχεσθαι γίνεσθαι· τὸ γὰρ ὅμοιον φησὶ τοῦ ὁμοίου οὐδὲν προσδεῖσθαι· καὶ τὰ τοιαῦτα δή· ἔτι πότερον ἔρωτα δύσκολόν ἐστι φιλεῖσθαι ἢ ἐράσθαι· οἷον κόλακες τὰ χεῖρε προσεμβύσαντες, φίλοι μὲν ἀκεῖσι· φαίνονται δὲ φίλοι εἶναι· ἔτι δὲ τὰ τοιαῦτα ἀπορεῖται· πότερον ἔστιν ὅπου δεῖ τῷ φαύλῳ φίλος· ἢ οὔ· ἢ μὲν γὰρ φιλία ἐν βεβαιότητί τινι· ὁ δὲ φαῦλος οὐκ ἔστι τοιοῦτος· πρῶτον μὲν οὖν διοριστέον αὐτὰ περὶ φιλίας· πρίας σκοπῶμεν· ἔστι δὲ ὡς οἷόν τε φιλία ἢ πρὸς θεόν· ἢ τὰ ἄψυχα, ὀρθῶς· τὴν γὰρ φιλίαν ἐν τούτοις φαμὲν εἶναι ἢ ὅτι τὸ αὐτὸ φιλεῖσθαι· ἢ ἢ πρὸς θεὸν φιλία οὐδὲ αὐτὸ φιλεῖσθαι δέχεται· οὐθ' ὅλως τὸ φιλεῖν· ἄτοπον γὰρ ἂν εἴη εἴ τις φαίη φιλεῖν τὸν Δία· οὐδὲ δὴ παρὰ τὰ ἄψυχα ἐνδέχεται αὐτὸ φιλεῖσθαι· φιλία μέν πρι, μὴ πρὸς τὰ ἄψυχά ἐστιν· οἷον, οἶνον ἢ ἄλλο δή τι τοιούτων· διὸ ὅτι τὴν πρὸς τὸν θεὸν φιλίαν ἐζήτουν μέν· οὔτε τὴν πρὸς τὰ ἄψυχα· ἀλλὰ τὴν πρὸς τὰ ἔμψυχα· καὶ πρὸς ταῦτα, ἐν οἷς ἐστὶ τὸ αὐτὸ φιλεῖν· εἰ δή τις μετὰ τοῦτο ἐπισκέψαιτο τίνες τὸ φιλητόν· ἐστιν οὖν καὶ ἄλλό τι ἢ τὰ εἰρημένα.

φιλητόν: φιλητέον:
βουλητόν: βουλητέον.

ἕτερον μὲν ὄν ἐστι τὸ φιλητὸν καὶ τὸ φιλητέον· ὥστε περ καὶ τὸ βουλητὸν, καὶ τὸ βουλητέον· βουλητὸν μὲν γὰρ, τὸ ἁπλῶς ἀγαθὸν· βουλητέον δὲ, τὸ ἐκάστῳ ἀγαθόν· ὅτῳ καὶ φιλητὸν μὲν, τὸ ἁπλῶς ἀγαθόν· φιλητέον δὲ, τὸ αὐτῷ ἀγαθόν· ὅστε ἢ τὸ μὲν φιλητέον, καὶ φιλητόν· τὸ δὲ φιλητὸν, οὐκ ὅστι φιλητέον· ἐνταῦθα δ' ἂν ἐστι καὶ τὸ ἡδὺ καὶ ἡ ἀρετή· καὶ τὸ ἡδὺ ἐστιν ὁ σπουδαῖος τῷ φαύλῳ φίλος, ἢ οὔ· σωθήσεται γὰρ τὸ ἁπλῶς τῷ ἀγαθῷ, τὸ αὐτῷ ἀγαθόν· καὶ τὸ φιλητέον τῷ φιλητῷ· ἐχέτω δὴ καὶ ἀκολουθείτω τῷ ἀγαθῷ· καὶ τὸ ἡδὺ εἶναι καὶ τὸ συμφέρον· ἡ μὲν δὴ τῶν σπουδαίων φιλία ἐστὶν, ὅταν αὐτὰ φιλῶσιν ἀλλήλους· φιλῶσι δὲ ἀλλήλους, ἢ φιλητόν· φιλητὸν δὲ ἢ ἀγαθόν· οὐκ ἂν σπουδαῖος φαίη τῷ φαύλῳ οὐκέτι φίλος ἔσεσθαι μηδὲ ἔν· ἐπεὶ δὴ γὰρ τὸ αὐτῷ ἀκολουθεῖ τὸ συμφέρον καὶ τὸ ἡδύ, εἰ ἔστι φαῦλος ὢν ἡδὺς τούτῳ φίλος· πάλιν αὖ συμφέρων ἢ συμφέρον τούτῳ φίλος· ἀλλ' ὅτε ἔσεσθαι φησὶ τὸ φιλητὸν ἢ τὴν αὐτὴν φιλίαν· φιλητὸν δὲ ὢν τὸ αὐτῷ ἀγαθόν· ὁ δ' ἐστὶ φαῦλος ὁ φιλητόν· ἀλλὰ φησὶ τὸ φιλητέον· φησὶ δὲ ἀπὸ φιλοπαντελῶς φιλεῖσθαι τοὺς σπουδαίους· μὴ αὖ ταὐτὰ φιλίαι· ἢ, τε φησὶ τὸ ἡδὺ μὴ φησὶ τὸ συμφέρον· ὁ μὲν γὰρ τὸ ἡδὺ φιλῶν, ὃ φιλεῖται τῷ φησὶ τὸ ἀγαθὸν φιλίαν· ὁ δὲ φησὶ τὸ συμφέρον· εἰσὶ δὲ αἱ φιλίαι αὗται· ἢ τε φησὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ φησὶ τὸ ἡδὺ εἶναι τὸ συμφέρον· ὃ γὰρ αὐτὸ μὲν ἀγαθὸν, οὐδὲν ἀπολαύοντι· ὃ δὲ ἀπολαύοντι μὲν ἀγαθὸν, αὐτὸ δὲ καθ' αὑτὸ οὐδὲν ἀγαθὸν· ἀπὸ ταὐτομάτου ὧδε ἤρτηται φιλίαι εἰσίν· οἷον φαμὲν ἰατρικὸν τὸ μαχαίριον· ἰατρικὸν τὸν αὐλὸν· καὶ ἰατρικὸν τὴν ὠδικήν· ταῦτα γὰρ ὁμοίως λέγονται· ἀλλὰ τὸ μὲν μαχαίριον τῷ χρήσιμον εἶναι πρὸς ἰατρικὴν, ἰατρικὸν λέγεται· ὁ δ' αὐλὸς τῷ ποιητικὸς εἶναι ὑγιείας· ἡ δ' ἐπιστήμη τῷ αὐτὰ εἶναι καὶ ἀρχή· ὁμοίως δὲ καὶ αἱ φιλίαι γίγνονται· ἢ τῷ τῶν σπουδαίων ἢ ἡδὺ τὸ ἀγαθὸν· καὶ ἢ κατὰ τὸ ἡδὺ· μὴ ἢ κατὰ τὸ συμφέρον· οὕτε δὴ ὁμωνύμως λέγονται, ἀλλ' οὐκ εἰσὶ μία αὐταί· περὶ ταῦτα δέ ἐστι, καὶ ἐκ τῶν αὐτῶν εἰσιν· εἰδήτις λέγοι, ὁ κατὰ τὸ ἡδὺ φιλῶν οὐκ ὄστι φίλος οὕτω· οὐ γὰρ κατὰ τὸ ἀγαθὸν

Φιλία

ἀγαθὸν φίλος ὄτι, βαδίζῃ ὁ τοιοῦτος ἐπὶ τὴν τ' ἀπουδαίων, φιλίαν τὴν ἀξ ἁπάντων τούτων ὄσαν, ἐκτὸς ἀγαθοῦ. ἢ ἐκτὸς ἡδέος, ἢ ἐκ τοῦ συμφέροντος. ὥστε ἀληθῶς ἂν ὄτιν ἐκείνων τε τὴν φιλίαν φίλος. ἀλλὰ τὴν κατὰ τὸ ἡδύ. ἢ κατὰ τὸ συμφέρον. πότερον ἔσται ὁ ἀπουδαῖος, τῷ ἀπουδαίῳ φίλος. ἢ οὔ. ἔδει μὲν γὰρ προσεῖναι φησὶν ὅμοιος τὸν ὁμοίῳ. ὁδὶ τοιοῦτος λόγος ζητεῖ τ' κατὰ τὸ συμφέρον φιλίαν. ἢ γὰρ προσεῖναι ὁ ἕτερος τῷ ἑτέρῳ ταύτῃ ὄντες φίλοι εἰσὶν τῇ κατὰ τὸ συμφέρον φιλίᾳ εἰσίν. ἀλλὰ ἑτέρα διώρισται ἡ κατὰ τὸ συμφέρον φιλία, ἢ ἡ κατὰ ἀρετὴν, ἢ ἡδονήν. εἰκὸς δὴ καὶ πολὺ μᾶλλον τούτους. πάντα γὰρ αὐτοῖς ὑπάρχει τὰ ἀγαθά, ἢ τὸ ἡδὺ καὶ τὸ συμφέρον. ἀλλὰ μὴ ὁ ἀπουδαῖος τῷ φαύλῳ. ἢ γὰρ ἴσως δὴ οὐδὲ, ταύτῃ μὴ φίλος. μὴ ὁ φαῦλός τε τῷ φαύλῳ. ἢ γὰρ ἴσως τὸ αὐτὸ αὐτοῖς συμφέρει, ταύτῃ μὴ φίλος. ὁρῶμεν δ' τοῦτο πολλάκις ὅταν τὸ αὐτὸ ἢ τὸ συμφέρον φίλοις τοῦσδε διὰ τὸ συμφέρον. ὥστ' ὀδὲν κωλύει ἢ φαύλοις εἶναι, ταυτὸν συμφέρειν. βεβαιοτάτη μὲν δὴ μονιμωτάτη τε καὶ μάλιστ' ἐστὶν ἐν τοῖς ἀπουδαίοις φιλία ἡ κατ' ἀρετὴν μὴ τὰ ἀγαθὰ ὄσα εἰκότως. ἡ μὲν δ' ἀρετὴ, ἀμεταπτωτον. δίδιον ἡ φιλία, ὥστε εἰκὸς τὴν φιλίαν τὴν τοιαύτην ἀμεταπτωτον εἶναι. τὸ δὲ συμφέρον, φιλίαν βεβαίαν. ἀλλὰ τῷ συμφέροντι μεταπίπτει. ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὴν ἡδονήν. μᾶλλον δὲ τὸ βελτίονα φιλίαν, ἡ κατ' ἀρετὴν γινομένη ἐστὶν. ἡ δὲ τῶν πολλῶν, ἡ κατὰ τὸ συμφέρον. ἡ δὲ κατὰ τὴν ἡδονὴν ἐν τοῖς φορτικοῖς μὴ τυχοῦσι συμβαίνει δὲ ἀπεμακτέον. ὅταν φαύλοις ἐντύχωσι τοῖς φίλοις καὶ θαυμάζῃ. ὅτι δὲ οὐδὲν ἄτοπον. ὅταν γὰρ ἡ φιλία λάβῃ τὴν ἡδονὴν ἀρχὴν, δῆλον φαῦλοι εἰσὶ, ἢ τὸ συμφέρον ἅμα ταῦτα πλείπει, μὴ ἡ φιλία ὀλιγάκις δὲ μένει μὴν ἡ φιλία, καθ' ὅσον ἐχήσατο τοῦ φίλου. διὸ ἀπεμακτέον. ὅτι δ' ὁ δὲ φαῦλος ἄλογον. οὐδὲν γὰρ διαφέρει ἡ φιλίαν ἢ πρὸς ἄψυχον. ἢ ὑπάρχει. διὸ ὀδὲν ἄτοπον μηδὲν πρεῖν αὐτὸν τ' καὶ τοῦ φίλου.

ἀμφισβητοῦσιν οὐκ ὀρθῶς· διὰ ἡδονὴν γάρ τινες καὶ μάχονται τὴν φιλίαν· τὴν τἀρετῆς οἷον τοῖς δεῖν αὐτοῖς ὑπάρχειν· τοῦτο δ' ἄδηλον· οὐ γάρ ἐστιν ἡ διὰ ἡδονὴν καὶ τὸ συμφέρον, ἀρετῆς ἐχομένη· κοινωνοῦσιν οὖν ἡδονῇ ἀρετὴν ζητοῦσιν οὐκ ὀρθῶς· οὐ γὰρ ἀκολουθεῖ τῇ ἡδονῇ καὶ τῷ συμφέροντι ἡ ἀρετή· ἀλλὰ τῇ ἀρετῇ ἀμφότερα ταῦτα ἀκολουθεῖ· ἄτοπον γάρ εἰ μὴ τὸν οἰήσεται τοὺς ἀσυνδέτους αὐτοὺς αὐτοῖς ἡδὺ εἶναι· καὶ γὰρ οἱ φαῦλοι ὡς φασιν ἐμπίπλησι, αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἡδεῖς εἰσι· κακὸς κακῷ γάρ συντέτηκεν· οὐ γὰρ ἀκολουθεῖ τῇ ἡδονῇ ἡ ἀρετή, ἀλλ' ἀλλὰ ἡ ἡδονὴ τῇ ἀρετῇ ἀκολουθεῖ· πότερον δὲ δεῖ συντῇ τ' ἀσυνδέτῳ φιλίᾳ τὸν ἡδονὸν εἶναι, ἢ οὔ δεῖ· ἄρτιον γὰρ τὸ μὴ φαῦλον εἶναι· εἰ γάρ ἀφελεῖ αὐτῶν τὸ ἡδεῖς εἶναι ἀλλήλοις ἄλυσιν ποιεῖν τὸν φίλους εἰς τὸ συζῆν φύσις ἡδεῖς· εἰσὶ γὰρ τὸ συζῆν οὐδὲν μεῖζον ὅτι τοῦ ἡδεῖς εἶναι· ἄτοπον οὖν τὸ μὴ οἰεσθαι δεῖν τοὺς ἀσυνδέτους μᾶλλον ἀλλήλοις συζῆν· φύσιν δ' ἄδηλον αὐτοῦ ἡδέος· δέοι ἂν ἄρα ὡς ἔοικε μᾶλλον φύσιν ὑπάρχειν τὸ ἡδέσιν εἶναι· ἐπεὶ ἢ διήρηται αἱ φιλίαι εἰς ζία εἴδη, ἢ ζῶν ταύταις ἡ πρεῖρ, πότερον ἐν ἰσότητι ἡ φιλία ἐγγίνεται· ἢ ἐν ἀνισότητι· ὄντων οὖν καὶ ἐπ' ἀμφότερα· ἡ μὲν γὰρ καθ' ὁμοιότητα, ἡ τ' ἀσυνδέτου, ἢ ἡ τελεία φιλία· ἡ δὲ, κατ' ἀνομοιότητα, ἡ κζ' τὸ συμφέρον· ζ' δ' ἀπορῶ ὁπόταν διὰ τὴν ὠφέλειαν ὦσιν ὁ φιλόσοφος ἀπορεῖ, φίλος ὄντι· ζ' τῷ ἀσυνδέτῳ φαῦλος διὰ ταὐτό· διὰ γὰρ τὴν φλαρετῆς παρ' ὃ οἴεται αὐτῷ ἔσεσθαι διὰ τοῦτο τούτῳ φίλος· γίνεται δὴ ζῶντοῖς ἀνομοίοις φιλία, καὶ τὸ συμφέρον· διὸ καὶ δυσκολοδιήρηται μὲν ὁμβρόσταξα ὅταν ξηρὸν ᾖ πάσχον· ὡς ζ' ἀντίοις οὖσι τούτοις ἐπίνεται φιλία ἡδία τὸ συμφέρον· ἢ γὰρ εἰθέλεις τὰ ἐναντιώτατα ποιῆσαι τοῖς ὕδωρ, ταῦτα ἀλλήλοις χρήσιμα εἰσί· τὸ γὰρ πῦρ φαμὲν ἐὰν μὴ ἔχῃ ὑγρόν, φθείρεσθαι· ὡς τὸ ταὐτῷ παρασκευάζον, ὡς περ τροφὴν τινα· ταὐτὸν δὲ τοιαύτῳ ὅσπερ κρατῆσειν· ἀλλὰ γὰρ πλείω περὶ-

ὅσις·

σης· τὸ ὑγρὸν ὠὴ κρατῆσαν, φθείρεσθαι τὸ πῦρ· ἐὰν δὲ σύμμεξον,
σωῴσει· δῆλον ἄν, ὅτι ἐν τοῖς ἐναντίοις τούτοις φιλία ἐστίν
των διὰ τὸ συμφέρον· ἀνάγουσι δὲ πᾶσαι αἱ φιλίαι καὶ αἱ
ἐν ἰσότητι καὶ αἱ ἐν ἀνισότητι, εἰς τὰς δημηγμένας τρεῖς· ὅσαι δὲ
ἐν ἀνίσοις ταῖς φιλίαις διαφορά γίνομ' ἐν ἀλλήλους, ὅ-
ταν μὴ ὁμοίως φιλῶσιν, ἢ οὗ ποιῶσιν, ἢ ὑπερετῶσιν, ἢ ὅτι αὐ-
τῶν βέλτιστον, ὅταν μὴ ὁμοίως ἐκτενῶς τιμῇ· ὅλως μείπη κρίνειν
τὸ ἔγκλημα ἡ μέμψις· οὐ μόνον, ἀλλ' ἐὰν μὴ τῶν τοιούτων, τὸ
αὐτὸ ὅσα τέλος φιλίας· οἷον οἱ ἀμφότεροι κρίνῃ τὸ συμφέ-
ρον ἀλλήλοις φίλοι, ἢ κατὰ τὸ ἡδύ· ἢ κατ' ἄρετὴν, οὐδηλος ἡ ἔγκλη
ψις ἡ παρὰ τὸ ἑτέρῳ, ἐὰν πλείω ἀπολαύσῃ σύμοιτρίης, ἢ ἐγὼ
σοί· οὐδὲ μφισβητῶ ἔτι μηδὲ δεῖν σε μᾶλλον τιμᾶν φιλεῖσθαι.
ὧν ἡ δὲ φιλία μηδαμὰ τὰν τὸ φίλοις ἐσομέν, μᾶλλον αἱ διαφοραί·
ἄδηλος ἡ ἔγκλησις παρ' ἑκατέρῳ· οἷον, εἰ ὁ μὲν, δημόρμιὸν φίλος
ὄντ' ἐν· ὁ δὲ διὰ τὸ συμφέρον· ἐν ταύθῃ ἡ ἀμφισβήτησις· ὅτι γὰρ
ὁ τῷ συμφέρον τι ὑπερέχων, ἀξιοῖ αν οἴεται τιὼν ἡδονὴν ἀντικα-
ταλάττεσθαι τὸ συμφέρον τ', οὔτι ὁ τὴν ἡδονὴν ὑπερέχων ἀξιοῖ αν
ἀντιλήψεσθαι τὸ συμφέροντος χάριν ἀπολαμβάνειν· διὸ μᾶλλον
αἱ διαφοραὶ ἐν ταῖς τοιαύταις φιλίαις γίνονται· οἱ δὲ ἐν ἀνισότη
τι φίλοι ὄντες· οἱ μὲν ὑπερέχοντ' ἐν τῷ ἢ ἄλλῳ τινὶ φι-
λότῳ, ἅ οἷον τοῦ δεῖν αὐτοὶ φιλεῖν· ἀλλ' ὑπὸ τ' ἐνδεεστέρ' οἱον-
τοῦ δεῖν αὐτοὶ φιλεῖσθαι, ὅτι δὲ βέλτιον τὸ φιλεῖν ἢ τὸ φιλεῖ- βελτίον τὸ φιλεῖν, ἢ τὸ φιλεῖσθαι
σθαι· τὸ μὲν δὴ φιλεῖν ἐνέργειά τίς ἐστι τῆς πρὸς ἀγαθόν· ἅπερ δὲ τοῦ
φιλεῖσθαι, ὅσῳ μία τῷ φιλοῦντι ἐνέργεια πλείονι· ἔτι ὅσῳ βέλτιον
τὸ ποιεῖν, ἢ τὸ ποιεῖσθαι· τὸ μὲν γὰρ ποιεῖσθαι ἐστὶ τὸ φιλεῖ-
σθαι, ἐστὶ τοῖς ἀψύχοις ὑπάρχει· τὸ δὲ ποιεῖν ἐστὶ φιλεῖν τοῖσεμ-
ψύχοις· ἔτι τὸ δυνητικὸν εἶναι βέλτιον· ἢ τὸ μή· ὁ μὲν οὖν φι-
λῶν, δυνητικὸς ἐστὶ φιλεῖσθαι δὲ φιλούμενος ἐστὶ φιλεῖσθαι οὐ· ἀλλ' οἱ
αὖ οἱ διὰ φιλοτιμίαν φιλεῖσθαι μᾶλλον βούλονται· ἢ φιλεῖν· διὰ
τὸ ἐν τῷ φιλεῖσθαι ὑπερέχειν ἔναι· ἀεὶ δὲ φιλούμενοι ὑ-

περέχει ἡδονῇ ἢ δυπορία· ἢ ἀρετῇ, ὁ δὲ φιλότιμος φιλύπερος χεῖρ ὀρέγεθ· ἢ οὐκ οἶον τε ἅμα δεῖν αὐτοὶ φιλεῖν οἱ ὑπερέχοντες αὐτιδιδόμαι § ἐν οἷς ὑπερέχουσι τῆς φιλήσεως αὐτούς· ἐπὶ δὲ ἧ ἥττους αὐτῶν εἰσι· διὸ οὐκ οἶον τε ἅμα δεῖν φιλεῖν, ἀλλὰ φιλεῖσθαι· ὁδ' ἐν δεήσ χρημάτων, ἢ ἡδονῶν, ἢ ἀρετῆς, θαυμάζῃ τὸν ὑπερέχοντα φύσις· καὶ φιλεῖν διὰ φύτων ἢ τυγχάνῃ· ἢ οἴεσθαι τύχεσθαι· εἰσὶ δ' αἱ τοιαῦται φιλίαι ἐξ ὁμοίου παθείας· ἐκφυ τοιαῦτα δὲ βούλεσθε τινὶ εἶναι· οὐκ ὄντι δὲ ἢ ὧν τούτων σημῶν φιλίαι παύεται ταῦτα ἔχουσα· πολλάκις γὰρ, ἄλλω μὲν εἶναι βούλόμεθα τάγαθά· συζῆν μὲν μὴ ἐθέλωσι· ἀλλὰ ταῦτα πότερον δεῖ φιλίας εἰπεῖν· ἢ φιλ τελείας φιλίαι φ κατ' ἀρετ', παύεται· φ ἐκείνῃ § τῇ φιλίᾳ πάντα ταῦτα ὑπάρχει· μὴ § συζῆν μεγ' ὄνειδος αὖ σ' αὐθέλοιμ'· μὴ § τὸ ἡδὺ ⸫ τὸ συμφέρον μὴ ἀρετὴ, τῷ σπουδαίῳ ὑπάρχει ⸫ τοιαῦτα δὲ τούτῳ μάλιστα βούλοιμεθ' ἄν, ⸫ τὸ ζῆν μὴ τὸ εὖ ζῆν, ὅτι ἄλλῳ τινὶ, ἢ τούτῳ· πότερον δ' ὅτι αὐτῷ φιλία· ⸫ πρὸς αὐτὸν φιλία, ἢ ὅτι νῦν μὲν ἀφέλιμος· ὕστερον δ' ἐρῶ μὲν· πάντα ἃ βούλόμεθα ἡμῖν αὐτοῖς· μὴ γὰρ συζῆν μεθ' ἡμῶν αὐτῶν βουλόμεθα· ἴσως δὲ τοῦτο μὴ αἱρετώτερον ἢ τὸ εὖ ζῆν· μὴ τὸ ζῆν· καὶ τὸ βούλεσθε τοιοῦτον, ὅτι ἄλλῳ τινί· ἔτι ὁμοίου παθεῖς ἡ μὲν αὐτοῖς μάλιστα ἐσμέν· αὐ γὰρ προσπίπτουσι μὲν ἢ ἄλλῳ τινὶ πιεζωτέοι μὲν τοιούτων, εὐθὺς λυπούμεθα· διὸ δόξειεν ἂν ὅτως εἶναι αὐτῷ πρὸς αὐτὸν φιλία· τοιαῦτα δὴ τοιαῦτα οἷον πλοῦ ὁμοίου παθεῖν μὴ τὸ εὖ ζῆν ⸫ τἄλλα ἢ τοι εἰς τὴν πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς φιλίαν ἀναφέροντες λέγομεν, ἢ εἰς τὴν τελείαν· ἐν ἀμφοτέραις δὲ πάντα ταῦτα ὑπάρχει· ⸫ γὰρ τὸ συζῆν μὴ τὸ εἶναι βούλεσθε ἢ τὸ εὖ εἶναι ⸫ τἄλλα πάντα ἐν αὐταῖς εἰσιν· ἔτι δὲ ἴσως ἂν δόξειεν ἐν οἷς ὅτι δίκαιον, ἐν τούτοις μὴ φιλίαν εἶναι· διὸ μὴ ὅσα περὶ δικαίων εἴδη, τοιαῦτα ἢ φιλιῶν· τὸ δὴ δίκαιον ὅτι ⸫ ξένῳ πρὸς πολίτην, ⸫ δούλῳ πρὸς δεσπότην· μὴ πολίτῃ πρὸς πολίτην· μὴ υἱῷ πρὸς πατέρα, ⸫ γυναικὶ πρὸς ἄνδρα· ⸫ ὅσαις ἀπλῶς ἄλλαι κοινωνίαι ἢ φιλίαι ὑφ' ἑκάστοις τούτων βε-

ἄλλαι φιλίαι

βαιοτάτην δ' αὖν δόξαν εἶναι τῶν φιλιῶν ἡ ξενική· οὐ γὰρ ὅστις ἔδεν αὐτῆς τέλος κοινὸν, ὑπὲρ οὗ ἀμφισβητοῦσιν· οἷον ἐν τοῖς πολίταις· διαμφισβητοῦντες δὲ πρὸς ἀλλήλους ἧττον κακοῦργοι ἦσαν, οὐ μὴν οἱοί τε φίλοι ὄντες· ἐχόμην δ' ἂν εἰπεῖν τοῦτο εἶναι τὸ πεῖσαι· μᾶλλον δ' ὅστις πρὸς αὐτὸν φιλίαν, ἢ δ' ἐπεὶ δ' ὁρῶ μὴν ὡς περ μικρὸν ἐπάνω ἐλέχθη, ὅτι ἐκ μὴ τὰ καθέκαστα αὐτοῖς αὐτοῖς ἂν μάλιστα βουλοίμεθα· εἰ δὲ τὰ ἀγαθὰ, ἢ τὸ εἶναι ἢ τὸ οὗ εἶναι· ὁμοιοπαθέστατοι δ' αὐτοῖς ἡμῖν ἐσμὲν ἢ συζῶντες μᾶλλον ἂν βουλοίμεθα· ὥστε ἐμὲ μὲν ἐκ τὰ καθέκαστα πωλεῖται ἡ φιλία, τὰ δὲ καθέκαστα ἡμῖν αὐτοῖς ἂν βουλοίμεθα ὑπάρχειν, δῆλον ὅτι ὡς ὅστις πρὸς αὐτὸν φιλία ὡς περ καὶ τὴν δικαιοσύνην ἔφαμεν πρὸς αὐτὸν εἶναι· ἐπεὶ δὲ ἕτερος μὲν ὁ ἀδικῶν· ἕτερος δὲ ὁ ἀδικούμενος, ὁ αὐτὸς δ' εἷς ὅστις ἕκαστος, ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον οὐκ ἐοικὸς εἶναι πρὸς αὐτὸν ἀδικία· ἔστι μὲν τοι ὡς ἔφαμεν, σκοποῦντες ἐν τῇ ψυχῇ μέρη· ἐπεὶ δὲ ὅστις πλείω· ὅταν ταῦτα μὴ μόνον ᾖ ὅτι τὸ εἶναι πρὸς αὐτὸν τὴν ἀδικίαν· ὁμοίως δ' ἂν τοῦτο ἡ φιλία δόξειεν εἶναι πρὸς αὐτόν· ἐπεὶ δὲ ὁ φίλος ὅστιν ὡς φαμὲν, ὅταν βουλώμεθα σφόδρα φίλον εἰπεῖν, μίαν φαμὲν ψυχὴν, ἢ ἐμὴν ἡμίσειαν· ἐπεὶ δ' ἂν ὅστις τὴν ψυχὴν πλείω μέρη τοιῆσαι μία ψυχὴ, ὅταν συμφωνῶσι πρὸς ἀλλήλας, ὅτι λόγος καὶ πάθη, ὅταν ᾖ μία ἕξις· ὡς τε μιᾶς γενομένης, ἴσαι πρὸς αὑτὴν φιλία· αὕτη δ' ἔσται ἡ πρὸς αὐτὸν φιλία ἐν τῷ σπουδαίῳ· οὗτος μὲν οὖν τὰς ψυχὰς ὧν ἔχουσι μέρη πρὸς ἄλληλα· τῶν μὴ δυναμένων διαφέρεσθαι· ἐπεὶ ὅτι φαῦλος οὐδὲν τοῦτο ἐστὶν αὐτὸς αὑτῷ φίλος· μάχεται γὰρ ἀεὶ ἑαυτῷ· ὁ γοῦν ἀκρατὴς, ὅταν πράξῃ τὰ καθ' ἡδονὴν· μᾶλλον ὑπὸ λύπης μεταμελεῖται· καὶ κακίζει αὐτὸς αὑτόν· ὁμοίως ὧν τὰ ἄλλων κακιῶν ὁ φαῦλος ἔχει· διεστηλεῖ γὰρ αὐτὸς αὑτῷ μάχόμενος καὶ ἐναντιούμενος· ὅστις ἡ φιλία ἡ ἰσότητι· οἷον, ἡ μὲν τῶν ἑταίρων ἰσότητι ἀριθμῷ ἢ δυνάμει ἀγαθοί· ἀδέτερος γὰρ αὐτῶν ὅστιν ἄξιος θατέρου πλέον ἔχειν· οὔτε καθ' ἀριθμὸν ἀγαθῶν, οὔτε κατὰ δύναμιν· οὔτε καὶ τὰ μέγεθος, ἀλλὰ τὸ ἴσον· ἴσοι γὰρ ὄντες

πότερον ἐστὶ ζῶντι πρὸς αὐτὸν φιλία, ἢ οὔ·

ἐθέλουσιν εἶναι οἱ ἑταῖροι. ἐν ἀνισότητι δὲ οἱ πρέσβεις πρὸς ἡγεμόνα καὶ ἀρχομένου πρὸς ἄρχοντα. ἔτι πρεσβύτερος καὶ νεώτερος. καὶ γυναικὸς καὶ ἀνδρός. καὶ ἁπλῶς ἐν οἷς ἔστιν ὁ τοῦ τοῦ κρείττονος καὶ κρείττονος τάξιν ἔχων ἐν τῇ φιλίᾳ. αὕτη γὰρ ἔστιν ἡ ἐν ἀνισότητι φιλία κατὰ λόγον. οὐδέποτε γὰρ ἐπαινεθήσεται δόσει. ἴδοις ἴσον ἂν δοὺς τῷ βελτίονι ἢ τῷ χείρονι. ἀλλὰ μεῖζον τῷ καθ' ὑπεροχὴν οὔτι ἀεί. φύσει δ' ἴσον ἔστι τῷ λόγῳ ἴσον γάρ ὅ, τι ἔλαττον ἔχων ἀπαθὲς χείρων ὤν. τῷ μεῖζον ἔχοντι κρείττονι ὄντι. ἔστι φιλιῶν ἁπασῶν τὸ εἰρημένον μάλιστα μὲν οὖν φύσεως ἐπίνευσαι τὸ φιλεῖν ἐν τῇ συγγενικῇ. καὶ ταῦτα ἐν τῇ πατρὶ πρὸς υἱόν. καὶ ἁπλῶς τοῦ πρεσβυτέρου πατρὸς τὸν υἱὸν μᾶλλον φιλεῖ. ἢ ὁ υἱὸς τὸν πατέρα. πότερον δ' ὡς ἐνίοις λέγοντες ὀρθῶς πρός γε τοὺς πολλούς. ὅτι μὲν πατρὶ τοῦ ὀργίζεται κέρδους τὸν υἱόν. ὁ δὲ υἱὸς χάριν ὀφείλει ἀφελεύθερα σίας. αὕτη μὲν οὖν ἡ αἰτία ἐν τῇ κτῇ τὸ συμφέρον φιλίᾳ δόξειν ἂν εἶναι. ὥσπερ δὲ καὶ τὰς ὠφελίμους ὁρῶμεν ἔχον. ὅτω ἔχει καὶ ἐνταῦθα. λέγω δ' οἷον ὅστις μὲν τὸν αὐτὸν τέλος τε ἐνέργεια. καὶ ἄλλο τι ἐνόρξεται τέλ. οἷον τῷ αὐλητῇ ἢ αὐτὴ ἐνόρξεται τέλ. τὸ δ' αὐλ' ἢ τέλ αὐτῷ ὅστις μὲν ἐνόρξεται. ἀλλ' ὅτι μὲν οἰκοδομικῇ. ἕτερον τέλος ἐστὶ τὸ ἐνέργειαν. ὅστις δὲ ἡ φιλία ἐνέργειά τις. δῆλον δ' ὅστις ἄλλο τέλος παρὰ τὸ ἐνόρξεται τὸ φιλεῖν. ἀλλὰ τοῦτο αὐτό. ὁ μὲν δὴ πατὴρ. ἐνόρξεται ὡς εἰκὸς μᾶλον παρὰ τοῦτο τυγχάνει ποίημα τὸν υἱόν. τὸ δ' ὁρῶμεν ἐπὶ τῶν ἄλλων ὄν. ὡσάντως γὰρ πρὸς ὃ αὐτοῖς ποιήσωσι. πρὸς τοῦτο φίλοι εἰσίν. ὁ δὲ πατὴρ ὑποεῖ ὡσπερ πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ ὄντα ποίημα. τῇ μνήμῃ καὶ τῇ ἐλπίδι μάλιστα μὲν οὖν φιλεῖ ὁ πατὴρ τὸν υἱόν. ὁ δὲ υἱὸς τὸν πατέρα. δεῖ δὲ ὑπὲρ τῶν ἄλλων φιλιῶν τὸ λεχθὲν μὴ ἀδοκησάντων ἐπισκέψασθαι. εἰ εἰσὶ φιλίαι. οἷον ἡ ὑμοιακὴ φιλία δοκεῖ. ἁπλῶς μὲν οὖν οὐκ ἂν δόξειεν εἶναι ἡ ὑμοιακὴ φιλία. ὡσπερ γὰρ πολλάκις ἡ ἀπὸ τοῦ ἰδεῖν ἢ ἀπὸ τοῦ ἀκοῦσαί τι ὑπέρτιμος ἀγαθὸν. οὕτω σπουδάζομεν. ἆρ' ἔστι φίλοι. ἢ ὅ. δ' ἀεὶ τισὶν ὡσαύτως ἐν πᾶσι

ὑμοιακὴ φιλία

διὰ τὸ ὑπὲρ τοῦ υἱὸν μᾶλλον φιλεῖν, ἢ ὁ υἱὸς τὸν πατέρα

σαις ὁμοίως ὡς περὶ ἴσως ἰῶ, ὡθέως καὶ φιλία ἰῶ αὐτῷ, πρὸς δαρεῖον. ἀλλ' ἀρχὴ μὲν οὖν ποτὶ φιλίας ἡ σύνοια δόξειεν εἶναι. μᾶλλον τοδὲ ἡ σύνοια φιλία, εἰ πρὸς λάβοι βούλησιν τοῦ τε ἔχειν θ' ἁπλῶς ὧν πράξαι, πράττειν· ἐκείνου ἕνεκεν ᾧ ὄντι σύνους. ὅτι δὴ σύνοια τοῦ ἤθους· καὶ πρὸς τὸ ἦθος· οὐδεὶς γὰρ λέγεται σύνους οἷον ᾧ ἢ ἄλλῳ τινὶ τῶν ἀτυχῶν· ἀγαθῶν ἢ ἡδέων· ἀλλ' οὔτις ἦ τὸ ἦθος ἀσυνδαὶος πρὸς τοῦτο ἡ σύνοια· οὐκ ὄντι δὲ χωρὶς φιλίας ἡ σύνοια· ἀλλ' ἐν τῷ αὐτῷ· διὸ δοκεῖ φιλία εἶναι· ἡ δ' ὁμόνοια ὅτι μὲν συνεργὸς τῇ φιλίᾳ· ἐὰν τὼ ὁμονοιαρ λαχέμεν τὼ κυρίω λεγομένω· εἰ γάρ τις ἐμπεδοκλεῖ ὁμοίως ὑπολαμβάνει καὶ δοκεῖ αὐτῷ τὰ στοιχεῖα εἶναι ἃ κἀκεῖνος. ἆρά γε ὅτος ἐμπεδοκλεῖ ὁμονοεῖ, ἢ οὔ· ἐπεί περ ἔτι ἄλογον· οὗτον· πρῶτον μὲν γὰρ οὐκ ὄστιν ἡ ὁμόνοια ἐν τοῖς μὴ τοῖς, ἀλλ' ἐν τοῖς πρακτικοῖς, καὶ ἐν τούτοις οὐκ ἐννοοῦσι ταὐτόν. ἀλλ' εἰ ἄμα τῷ, τὸ ταὐτὸν οἴειν, προαίρεσιν ἔχουσι περὶ ἃ νοοῦσιν ἐπὶ ταὐτὰ· εἰ γὰρ ἐννοοῦσιν ἀμφότεροι ἄρχειν· ἀλλ' ὁμῶ· αὐτὸν, ὁ λαῦτόν· ἆρα σι ἤδη ὁμονοοῦσιν· ἢ οὔ· ἀλλ' εἰ κἀγὼ ἐμαυτὸν βούλομαι ἄρχειν κἀκεῖνος ἐμὲ, οὕτως ἤδη ὁμονοοῦμεν· ὅτι δὴ ὁμονοεῖν ἐν τοῖς πρακτικοῖς μετὰ βουλήσεως ταὐτοῦ· περὶ ἄρχοντος ἄρα κατάστασιν ἐν τοῖς πρακτικοῖς τοῦ αὐτοῦ ὅτιν ἡ ὁμόνοια ἡ κυρίως λεγομένη· ἐπεὶ δ' ὅτις ὡς φαμὲν αὐτῷ πρὸς αὐτὸν φιλία, πότερον ὁ ἀσυνδαὶος αὖ φίλαυτος, ἢ οὔ· ὅτι δὲ φίλαυτος ὁ αὐτοῦ ἕνεκεν πάντα πράττων ἐν τοῖς καὶ τὸ τὸ λυσιτελές· ὁ μὲν οὖν φαῦλος, φίλαυτος ἔσται· αὐτὸς αὐτοῦ γὰρ ἕνεκεν πάντα πράττει· ἀλλ' οὐχὸ ἀσυνδαὶος· διὰ τοῦ τοῦ γὰρ ὅτι ἀσυνδαὶος· ὅτι ἄλλου ἕνεκεν τοῦ πράττει· διὸ οὐκ ὄστι φίλαυτος· ἀλλ' ὁρμῶσι μὲν ἅπαντες ἐπὶ ταὐτὰ δὴ, καὶ οἴονται αὐτοῖς δεῖν μάλιστα ὑπάρχειν· τοῦτο δ' ὅτι μάλιστα φαμὲν ἐπὶ πλούτου καὶ ἀρχῆς ὁ μὲν οὖν ἀσυνδαὶος ἐκστήσεται τούτων ἄλλῳ οὐχὼς δ' προσῆκον αὐτῷ

ὄμόνοια

φίλαυτος

μάλιστα· ἀλλ' αὖ ὁρᾷ ἄλλον δυμησόμβρον μᾶλλον τούτοις
αὐτοῦ χρῆσθαι· οἱ δ' ἄλλοι τοῦτο οὐ ποιήσουσι διάνοιαν· οὐ
γὰρ οἴονται κακῶς αὖ χρήσασθαι τοῖς τοιούτοις ἀγαθοῖς· ἢ
δι' ἀφιλοτιμίαν τὴν ἀρχήν· ὁ δὲ ἀσυνδεὴς ὀδέτερον τούτων
πείσεται· διὸ οὐδὲ φίλαυτος κατάγε τὰ ῥιαῦτα ἀταθά· ἀλ-
λ' εἰ ἄρα κατὰ τὸ καλόν· τοῦτο μόνου ἄλλῳ οὐκ αὖ ἐκχοίη·
τὰ δὲ συμφέροντα ἡδέα ἐκχήσεται· τῷ μὲν ὂν κατὰ τὸ μα
λὸν αἵρεσιν φίλαυτος ἔσαι· τῷ δὲ κατὰ τὸ συμφέρον ἂν κα-
θάδυνῷ λέγομεν, οὐκ ἔσαι ὁ ἀσυνδεὴς, ἀλλὰ ὁ φαῦλος· πότε
ρον δ' ἐρεῖ τις ὁ ἀσυνδεὴς φιλήσει αὑτὸς ἑαυτὸν μάλιστα, ἢ οὔ· ὅτι
μὲν οὖν αὐτὸς αὑτὸν μάλιστα φιλήσει· ὅτι δ' ὡς οὔ· ἐπει-
δὴ γὰρ φαμὲν τὸν ἀσυνδεῖον ἐκχήσεσθαι τὰ ἀταθὰ κατὰ τὸ
συμφέρον τῷ φίλῳ, τὸν φίλον αὑτοῦ μᾶλλον φιλήσει; ἢ οὔ·
ἀλλ' ἢ τούτων ὁμοίως τῷ φίλῳ ἢ αὐτῷ τὸ καλὸν πρὸ
πεῖται, τοῦτο δὲ ἐκλέξεται τοῖς τὰ πρώτων· ὅτι μὲν οὖν τὸν φί-
λον αὐτὸς αὑτοῦ μᾶλλον φιλεῖ· ὅτι δ' ὡς αὐτὸς αὑτὸν μάλιστα·
ἐκ μὲν τοῦ συμφέρον, τὸν φίλον· ἐκ δὲ τοῦ καλὸν μὴ ἀταθόν, αὐτὸς
μάλιστα· αὐτῷ δὲ τοῦτο πρέπει εἶναι κάλλιστον ὄντα· ὅτι μὲν οὖν
φιλάταθος, οὐ φίλαυτος· μόνον γὰρ εἴωθεν φιλεῖ αὐτὸς ἑαυτὸν
ὅτι ἀγαθός· ὁ δὲ φαῦλος, φίλαυτος· οὐδὲν γὰρ ἔχει· διὸ φιλή-
σει αὐτὸς ἑαυτὸν, οἷον καλόν τι· ἀλλ' αὖ τούτων αὐτὸς ἑαυτὸν
φιλήσει ἢ αὐτός· διὸ καὶ οὕτως αὖ κυρίως λέγοιτο φίλαυτος·

περὶ αὐταρκείας

Ἐχόμενον δ' αὖ εἴη ἂν περὶ αὐταρκείας καὶ τοῦ αὐτάρκους· πό-
τερον αὐτάρκης πρὸς δεήσεται φιλίας, ἢ οὔ· ἀλλ' αὐτὸς ἑαυτῷ
αὐτάρκης ἔσαι, καὶ κατὰ τοῦτο· λέγουσι γάρ τοι αὐτάρκη μὴ οἱ πρὸ
τοῦ· ὅταν δὲ δαίμων ὦ δι δῶ, τί, δεῖ φίλων οὐθενὸς ἢ ἀπορία γίνε
ται· πότερον οὖν τὰ μὲν τοιαῦτα ἔχων ἂν αὐτάρκης, προσδεήσε-
ται φίλου· ἢ τότε καὶ μάλιστα· τίνα γὰρ δὴ ποιήσει ἢ μετα-
τοῦ συμβιώσεται· οὐ γὰρ δὴ μόνος γε διάξαι εἰ τούτων δεή-
σεται· ταῦτα δὲ μὴ ἐνδέχεται αὐτὸν φιλίας· προσδέοιτο ἂν
ὁ αὐτάρ-

ὁ αὐτάρκης φιλίας· ἢ μὴν οὖν ἐν τοῖς λόγοις εἰωθῆμεν ὁμοιότητος λαμβάνεσθαι ἐκ τοῦ θεοῦ οὔτε κεῖ ὀρθῶς· οὔτε ἐν τούτῳ εὔχρησιμος· οὐ γὰρ εἰδότες ὅτι αὐτάρκης καὶ μηδενὸς δεῖται, θεὸν τοῦτον δὴ μεῖς οὐδενὸς δεηθησόμεθα· ὅτι γὰρ καὶ τοιοῦτός τις λόγος ἐστὶ τοῦθεῖ λεγόμενος· ἐπεὶ γὰρ φησι πάντα ἔχει τὰ ἀγαθὰ ὁ θεὸς καὶ ὅτι αὐτάρκης, τί ποιήσει· οὐ γὰρ καθεδήσεται· θεάσεται δὴ τί φησιν· τοῦτο γὰρ κάλλιστον καὶ οἰκειότατον· τί οὖν θεάσεται· εἰ μὲν γὰρ ἄλλο τι θεάσεται, βέλτιον θεάσεταί τι αὐτοῦ· ἀλλὰ τοῦτ' ἄτοπον· τὸ γὰρ θεᾶσθαι ἄλλο τι εἶναι βέλτιον· αὐτὸς ἑαυτὸν ἄρα θεάσεται ἀλλ' ἄτοπον· ἢ δὲ αὖ ὅς οὐ αὐτὸς ἑαυτὸν καταισχυνθήσεται, ὡς ἀναιδεῖ τῷ καὶ τιμῶ μόνῳ· ἆρ' οὖν ἔστιν εἰ ὀθεὸς φησιν ἔσται αὐτὸς ἑαυτὸν θεὸς μόνος· τί μὴ ἔν ὀθεοῖς θεάσεται, ἀφείσθω· ὑπὲρ ἡμῶν αὐταρκείας ἕνεκα τοῦ θεοῦ τὸ ἐπίσκεψιν ποιήσομεθα, ἀλλ' ἀνθρωπίνης· πρῶτον ὁ αὐτάρκης δεήσεται φιλίας, ἢ οὔ· εἰ δή τις ἐστὶ τὸν φίλον κτήσασθαι ἵνα τί ἔστιν· ἢ ὁ πρῶτος ὁ φίλος, πρῶτος οἷος ἕτερος εἶναι ἐγώ· αὖτε καὶ σφόδρα φίλον ποιήσῃς, ὥστε τὸ λεγόμενον ἄλλος ἥρακλῆς· ἄλλος φίλος ἐγώ· ἐπεὶ δὲν ἔστι τὸ χαλεπώτατον ὥσπερ τῶν σοφῶν τινες εἰρήκασι τὸ γνῶναι αὐτὸν, τὸ ἥδιστον· τὸ δὲ αὐτὸν εἰδέναι ἢ δύ· αὐτοὶ μὲν ἂν αὐτοὺς ἐξ αὐτῶν δύναιμεθα θεάσασθαι· ὅτι δ' αὐτοὶ αὐτοὺς οὐδύναιμεθα, δῆλον ἐξ ὧν ἄλλοις ἐπιτιμῶμεν· αὐτοὶ δὲ μανθάνομεν ταῦτα ποιοῦντες· τοῦτο δὲ γίνεται δὲ ὑμοιαν ἢ δι' ἀπάθος· πολλοῖς δὲ ἡμῶν ταῦτα ἐπισκοτεῖ πρὸς τὸ κείνην ὀρθῶς· ὡς ὥσπερ οὖν ὅταν θέλωμεν αὐτοὶ αὐτῶν τὸ πρόσωπον ἰδεῖν, εἰς τὸ κάτοπτρον ἐμβλέψαντες ἰδοῦμεν, ὁμοίως καὶ ὅταν αὐτοὶ αὐτοὺς βουληθῶμεν γνῶναι, εἰς τὸν φίλον ἰδόντες, γνωρίσαι μὲν αὖ· ὅτι γὰρ ὡς φαμὲν ὁ φίλος ἕτερος ἐγώ· εἰ οὖν ἡ αὖ μὲν αὖ τὸ αὐτὸν εἰδέναι· τοῦτο δ' οὐκ ὅστιν εἰδέναι αὖθις ἄλλου φίλου· δέοιτ' ἂν ὁ αὐτάρκης φιλίας· πρὸς τὸ αὐτὸς αὐτὸν γνωρίζειν· ἔτι δὲ εἰ ἐστὶ ἡδὺ καλοῦ

ὡς ωτέρ ὄστι τὸ ὦ πρι εἶμ' ἔχοντα τὰ ϖ̃ ἀφ' ψυχῆ ἀμαθά· τίνα δ' ϖ̃ πρι ήσει· μετὰ τίνος ἢ συμβιώσει· ὁ γὰρ μόνος χρηάξφ· τὸ γὰρ συμ βιοῶν, ἡδύ καὶ ἀναγκαῖον· εἰρίνω ταῦτα καλὰ ⟨ε⟩ ἡδέα ⟨θ⟩ ἀνα γκαῖα, ταῦτα ⟨ϖ̃⟩ μὴ ⟨ϖ̃⟩ δ' ἔχ⟨ῃ⟩ εἶναι ἀνωφελίας· προσδέοιτ' ἂν καὶ ὁ αὐτάρκης φιλίας· πότερον δὲ πλούσι κτητέον φίλους· ἢ ὀλί γους· ὅτι δὴ πλείους ὡς ἀπλῶς εἰπεῖν· ὅτ' ὀλίγους δεῖ ἀεί· πλη λῶν μὲν γὰρ ὄντων, ἔργον ἐφ' ἕκαστον μεῖσαι τὸ φιλεῖν· ἐφ' ἁπ τωμένων γὰρ ⟨θ⟩ τῶν ἄλλων ὀξ ἀδύνατον τῇ ἡμῶν ἡ φύσις ἀθενὴς ὅσα πρὸς ἡδέως πλὺ ἀφικνεῖσθαι· ὅτε δὲ τῇ ὀφ ὦ πλὺ ὀρῶμ', ἀλ' ἐαν ὀλέον ἀπρσήσῃς τοσ συμμίξσ, ἐλείπει διὰτ ἀθένει ⟨ε⟩ φ' φύσεως· ὅτ' ἐπὶκοῆς, ὅτ' ἐπὶ τ' ἄλλων· ὁμοίως ἐπὶ πάντων ἐλλείπων· ὄν τῷ φιλεῖν δ' ἀδύνατον μίαν· ἡγεκλήμα τ' ἂν τις ἔχοι δικαίως· ⟨ε⟩ ὀκ ἂν εἴη φίλος μὴ φιλῶν γε ἀλλ' ἡ ⟨ζ⟩ γε λέγω· ἡ δὲ φιλία, ὀ τοῦτ' ρ βόλεται· ἔτι αὖ ὦσι πλοί, ὀκ ὄστ' ποιήσασθαι λυ πρύμθμον· πλῶν γὰρ ὄντων, εἰκὸς ἀεὶ τιεὶ ἕνα γέ τινα συμβαί νῃ τὶ ἀτύχημα· ὧν ἡμομθμῶν ἀναγκαῖον λυπεῖσθαι· ὅταν πά λιν ὀλίγους, ὥστε ἢ δύο ἀλλὰ συμμίξσς τῷ καιρῷ τῇ αὐτοῦ ὀρμῇ πρὸς τὸ φιλεῖν· μετὰ δὲ ταῦτα εἶναι σκεπτέον ὡς δεῖ φίλῳ χρῆσθ· ὅστ' ὀκ ἐν ἁπάσῃ φιλίᾳ σκέψις· ἀλλ' ἐνίᾳ μάλιστα ἐγκαλοῦσιν ἀλλήλοις οἱ φίλοι· ὀκ ἐγκαλοῦσι δὲ ⟨ϖ̃⟩ ταῖσ ἁπλαισ ὁμοίως, οἷον ἐν τῇ παρ' ὃς πρὸς ἡδὺν οὐκ ὄστιν ἔγκλημα τοιοῦτον, οἷον ἀξιοῦσιν ⟨ϖ̃⟩ φίλιαισ ὡς περ ἐγὼ σοί· οὕτω καὶ σὺ ἐμοί· εἰ δὲ μή, ἐν ταύτῃ τὸ σφοδρὸν ἔγκλημα· ⟨ϖ̃⟩ δὲ αἱ ἴσοις φίλοις ὀκ ὄστ' τὸ ἴσον· ὅστ' δὲ καὶ παρ' ὃς πρὸς ἡδὺν φιλία ἐν αἱ σῳ ὁμοίως ἡ γυναικὸς πρὸς ἄνδρα· ἢ οἰκέτου πρὸς δεσπότην· καὶ ὅλως δὲ χείρονος ⟨ε⟩ βελτίονος· ὀ χ' ἕξουσι γὰρ τὰ τοιαῦτα ἐγκλήματα· ἀλ' ἐν τοῖς ἴσοις φίλοις καὶ τῇ ἐν αὐτῇ φιλίᾳ, τὸ τοιοῦτον ἔγκλημα· ὥστε σκεπτέον αὖ εἴη τὸ, πῶς δεῖ χρῆσθ φίλῳ, ἐν τῇ ἐν ἴσοις φίλοις φιλίᾳ :~

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΗΘΙΚΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ, ΤΕΛΟΣ

τὸ ⟨ϖ̃⟩ ἧττον πολλὰς κτητέον φίλους, ἢ ὀλίγους·

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΗΘΙΚΩΝ ΕΥΔΗΜΙΩΝ, ΤΟ Α'.

Μὴ φιλήλῳ παρὰ τῷ θεῷ τὼ αὐτοῦ ἐνώμην ἀπροφυάμων, σωέγραψεν ἐπὶ τὸ προσῶλαιον τοῦ λητώου διελὼν οὐχὶ πάρχοντα τὰ μὲν τὰ τῷ αὐτῷ, τί τἀγαθὸν ἢ τὸ καλὸν καὶ τὸ ἡδύ, πρίνασας κάλλιστον τὸ δικαιότατον· λῶστον δ' ὑγιαίνειν· πάντων δ' ἥδιστον οὗ τις ἐρᾷ τὸ τυχεῖν· ἡμεῖς δ' αὐτῷ μὴ συγχωρῶμεν· ἢ δὲ εὐδαιμονία κάλλιστον ἅμα καὶ ἄριστον ἅπάντων οὖσα, ἥδιστόν ἐστι· πολλῶν δ' ὄντων θεωρημάτων, ἃ περὶ ἕκαστον πρᾶγμα καὶ περὶ ἑκάστην φύσιν ἀπρεία ἐστὶ καὶ δεῖται σκέψεως, τὰ μὲν αὐτῆ συμβάλλεται πρὸς τὸ γνῶναι μόνον· τὰ δὲ καὶ περὶ τὰς κτήσεις καὶ περὶ τὰς πράξεις τοῦ πράγματος· ὅσα μὲν οὖν ἔχει φιλοσοφίαν μόνον θεωρητικήν, λεκτέον κατὰ τὸν ἐπιβάλλοντα καιρὸν ὅτι περ οἰκεῖον ἦν τῇ μεθόδῳ· πρῶτον δὲ σκεπτέον ἐν τίνι τὸ εὖ ζῆν καὶ ὡς κτητόν· πότερον φύσει τίνον ται οἱ αὐτοὶ δαίμονες οἱ τυγχάνοντες τοῦ τῆς προσηγορίας ὡς περ μεγάλοι καὶ μικροὶ καὶ τὼ χρὼ διαφέροντες, ἢ διὰ μαθήσεως ἢ σοῦσης ἐπιστήμης τινὸς τῆς εὐδαιμονίας· ἢ διά τινος ἀσκήσεως· πολλὰ γὰρ οὔτε κατὰ φύσιν· οὔτε μαθόσι· ἀλλ' ἐθισθεῖσιν ὑπάρχει τοῖς ἀνοήτοις φαῦλα μὲν τοῖς φαύλοις ἐθισθεῖσι· χρηστὰ δὲ τοῖς χρηστοῖς· ἢ τούτων μὲν καθ' οὐδένα τρόπον,

δυοῖν δὲ θάτερον, ἤτοι καθάπερ οἱ μυφόλυκες καὶ θηρόλυκες τῶν αὐτῶν ἐστι πνοὰς δαιμονίας τινὰς ὥσπερ ἐνθουσιάζοντες. ἢ διὰ τύχην. πρὸς οἷς γὰρ τὸ φασιν εἶναι τὸν εὐδαιμονίαν καὶ τὸν εὐτυχίαν. ὅτι μὲν οὖν ἡ παρουσία διὰ τούτων ἁπάντων ἢ τινῶν ἢ τινὸς ὑπάρχει τοῖς αὐτοῖς, οὐκ ἄδηλον. ἅπασαι γὰρ αἱρεταὶ εἰσὶν ἐν δὴ ποιοῦσιν εἰς ταὐτὸν τὰς ἀρχάς. καὶ γὰρ ἀρετῆς διαμοίας ἅπασας πρὸς τὰς ἀπὸ τῆς ἐπιστήμης αὐτῆς συναπάτη πράξεις. τὸ δ' εὐδαιμονεῖν καὶ τὸ ζῆν μακαρίως καὶ καλῶς εἰκὸς ἐν τρισὶ μάλιστα τοῖς εἶναι δοκοῦσιν αἱρετωτάτοις. οἱ μὲν γὰρ τὴν φρόνησιν μέγιστον εἶναι φασὶν ἀγαθόν. οἱδὲ τὴν ἀρετήν. οἱδὲ τὴν ἡδονήν. καὶ πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν ἔνιοι περὶ τοῦ μείζους αὐτὴν διαμφισβητοῦσι. συμβάλλεσθαι φάσκοντες θάτερον θατέρου μᾶλλον εἰς αὐτήν. οἱ μὲν ὁσοῦσαν μείζον ἀγαθὸν τὴν φρόνησιν τῆς ἀρετῆς. οἱδὲ ταύτης τὴν ἀρετήν. οἱδὲ μηδετέρου φατέρου φύσιν τὴν ἡδονήν. καὶ τῆς μὲν ἐκ πάντων ἀκεῖνον τῶν. τοῖς δ' ἐκ δυοῖν. τοῖς δ' ἐνί τινι τούτων εἶναι, τὸ ζῆν δὲ εὐδαιμόνως. περὶ δὴ τούτων ἐπισκήσαντας ἅπαντα τὸν λόγον ἀναγκαῖον ζῆν καὶ τὸν τὴν αὐτοῦ προαίρεσιν θέσθαι τινὰ σκοπὸν τοῦ καλῶς ζῆν, ἤτοι τιμὴν, ἢ δόξαν ἢ πλοῦτον ἢ παιδείαν. πρὸς ὃν ἀποβλέπων, πράττεται πάσας τὰς πράξεις. ὥστε τὸ μὲν τοιοῦτον τέλος, εὐφροσύνης πολλῆς σημεῖον ἐστι. μάλιστα δὴ δεῖ πρῶτον ἐφ' αὑτῷ διορίσασθαι, μήτε προαιρετὸς μήτε ἀθύμως ἑνὸς τινὸς τῶν ἡμετέρων τὸ ζῆν δύ. καὶ τίνων ἀνθρώποις αὐτοῖς οὐκ ἐνδέχεται τοῦθ' ὑπάρχειν. οὐδὲ ταὐτὸν ὢν τ' ἀνθρώπου ἐχοῦντι ὑγιαίνειν. ἢ τὸ ὑγιαίνειν. ὁμοίως δ' ἔχει τοῦτο, ἐφ' ἑτέρων πολλῶν. ὥστε οὐδὲ τὸ ζῆν καλῶς καὶ ὧν ἀνθρώπου δυνατὸν ζῆν καλῶς. ὅστε δ' ἔστι τοιούτων τὸ μηδὲ οὑτινοῦν διατῆσ ὑγιείας οὐδὲ τῆς ζωῆς, ἀλλὰ κοινὰ πάντων ὡς εἰπεῖν ἐστὶ τὰ ἐξεωνημένα τῶν πράξεων. οἷον ἀνθρώπου ἀναπνεῖν ἢ ἐγρηγορέναι ἢ κινήσεως μετέχειν. οὐθὲν ἂν ὑπάρξειεν ἡμῖν, οὐτ' ἀπαθὲς ὄντι καὶ κακὸν. τὸ δ' ἴδια μᾶλλον

μᾶλλον περὶ ἑκάστων φύσιν· ἀλλ' εἰ μὴ λανθάνειν· οὐδ' ὁμοίως
οἰκεῖον πρὸς ἀρετὴν τοῖς εἰρημένοις πραγματείαν τῶν περὶ
τοὺς τόπους· ἀλλὰ τοῦτο πρῶτον· ὅτι γὰρ ταύτ' αἴτια τῆς ἀμφισβητή
σεως περὶ τοῦ εὐδαιμονεῖν τί ὄντι· καὶ γίνεται διὰ πάντων· ὧν
αὐτὸ γὰρ οὐχ οἷόν τε εὐδαιμονεῖν, ἐνίοις μέρη τῆς εὐδαιμονίας
εἶναι νομίζουσι· τοῦτο μὲν οὖν τὰς δόξας ἐπισκοπεῖν, ὅσας
ἔχουσι τινὲς περὶ αὐτῆς, τοῦτ' εἴρηται· πολλὰ γὰρ φαίνεται καὶ
τοῖς παιδαρίοις καὶ τοῖς κάμνουσι καὶ παραφρονοῦσι, τοῦτ'
ὧν αὖ οὐθὲν νοῦν ἔχων διαπορήσειε· δέον ταῦτ' οὐλόγων· ἀλλ'
οἷς μὲν ἡλικίας συνήμεταβάλλουσιν· οἷς δὲ, κολάσεως ἰατρικῆς
ἢ πολιτικῆς· κόλασις γὰρ ἡ φαρμακία τῶν πληγῶν οὐκ ἐλάτ-
των ὄντων· ὁμοίως δὲ ταύταις οὐδὲ τὰς τῶν πολλῶν· εἰ μὴ γὰρ λέ-
γουσι χρῆν τοῦτ' εἶναι καὶ ἀποδέχεσθαι καὶ ἐπισκεπτέον
μόνας· ἀστοχον γὰρ προσφέρειν λόγον τοῖς λόγου μηδὲν δεομέ
νοις· ἀλλὰ πάθους· ἐπεὶ δ' εἰσὶν ἀπορίαι περὶ ἑκάστην πραγμα
τείαν οἰκεῖαι, δῆλον ὅτι καὶ περὶ ἐκείνου τοῦ κρατίστου καὶ ζωῆς
τῆς ἀρίστης εἰσί· ταύτας οὖν καλῶς ἔχει τὰς δόξας ἐξετάζειν·
οἱ γὰρ τῶν ἀμφισβητούντων ἔλεγχοι, τῶν ἐναντίων μὲν αὐ-
τοῖς λόγων ἀποδείξεις εἰσὶν· ἔτι δὲ πρὸ ἔργου τὸ τοιαῦτα μὴ
λανθάνειν μάλιστα πρὸς ἀδιαστωτεῖνειν πᾶσαν σκέψιν ἐκ-
τίνων ἐνδέχεται μεταχεῖν οὗ καὶ καλῶς τοὐζῆν, εἰ τῷ μακα-
ρίῳ ἐπιφθονώτερον εἰπεῖν· καὶ πρὸς τὴν ἐλπίδα τὴν περὶ
ἕκαστα μεμνῆσθαι αὐτῶν ἐστι κόν· εἰ μὲν γὰρ ἢ τοῖς διὰ τύ-
χην τινὰ μὴ οἷοί τε ἦ τοῖς διὰ φύσιν τὸ καλῶς ζῆν ὅστις, αὐτὸ λῶιστον
αὖ εἴη πολλοῖς· οὐ γὰρ ὅστις διὰ πραγματείας ἢ κτῆσις οὐδὲ ἐπαυρεῖν
οὐδὲ τῆς αὐτῶν πραγματείας· εἰδ' ἢ τοῦ αὐτὸν ποιόν τινα εἶναι
καὶ τὰς κατ' αὐτὸν πράξεις, κοινότερον αὖ εἴη τὸ ἀγαθὸν καὶ
θειότερον· κοινότερον μὲν τῷ πλείοσιν ἐνδέχεσθαι μεταχεῖν· θειό
τερον δὲ τὸ κεῖσθαι τὴν εὐδαιμονίαν τοῖς αὐτοὺς παρασκευ-
άζουσι ποιούς τινας καὶ τοὺς πράξεις· ἔσται δὲ φανερὰ τὰ

πλεῖσα τῶν ἀμφισβητουμένων καὶ διαπορουμένων, αὐτὰ καλῶς ἐρεῖ θήτις ἐχόντως ὑπάρχει τὴν εὐδαιμονίαν· πότερον ἐν ζῷ πρᾶξίν τινα μόνον εἶναι τὴν ψυχήν, καθάπερ τινὲς ᾠήθησαν τῶν σοφῶν ἢ πρεσβυτέρων, ἢ δεῖ μηδὲν καὶ πρότερον ὑπάρχειν αὐτῶν· μᾶλλον δὲ δεῖ τὰς πράξεις εἶναί τινας διήρημένων δὲ τῶν βίων, ὁ τὸν μὲν ἀμφισβητούντων τῆς τοιαύτης αἱρέσεως, ἀλλ' ὡς τὸν ἀναγκαίων χάριν ἀσυνδέτων μένων, οἷον τὸν περὶ τὰς τέχνας τὰς φορτικὰς καὶ τὸν περὶ χρηματισμὸν καὶ τὰς βαναύσους, λέγω δὲ φορτικὰς μὲν τὰς πρὸς δόξαν πραγματευομένας μόνον· βαναύσους δὲ τὰς ἐργαστικὰς καὶ μισθαρνικὰς, χρηματιστικὰς δὲ, τὰς πρὸς ἀγορὰς μὲν καὶ πράσεις καπηλικὰς· τὸν οὖν εἰς ἀγωγὴν εὐδαιμονικὴν τάπο μένων ζώων ὅλων τὸν καὶ πρότερον ἠθέντων ἀγαθῶν ὡς μεγίστων ἀρετῆς καὶ φρονήσεως ἐν ἡδονῆς, τρεῖς ὁρῶ μὲν ἐν βίους ὄντας, ὃς οἱ ἐξουσίας τυγχάνοντες προαιροῦνται ζῆν ἄπαντες πολιτικὸν· φιλόσοφον· ἀπολαυστικόν· τούτων δὲ ὁ μὲν φιλόσοφος βόλεται περὶ φρόνησιν εἶναι καὶ τὴν θεωρίαν τὴν περὶ τὴν ἀλήθειαν· ὁ δὲ πολιτικὸς περὶ τὰς πράξεις τὰς καλάς· αὗται δ' εἰσὶν αἱ ἀπὸ τῆς ἀρετῆς· ὁ δὲ ἀπολαυστικὸς περὶ τὰς ἡδονὰς τὰς σωματικάς· διόπερ ἕτερον τὸν εὐδαίμονα προσαγορεύει, καθάπερ ἐλέχθη πρότερον· ἀνάξιος μὲν ὁ κλαζομένιος ἐρωτηθεὶς τίς εὐδαίμων ἔσαρ, εἰπὼν εἶναι δοκεῖ σύνομίζεις, ἀλλ' ἄπορος ἂν τις εἰ φανείη· τοῦτο δὲ ἐκεῖνα τὸν τρόπον ἐκεῖνος ὁρῶν τὸν ἐρόμενον, ἀδιώριστον ὑπολαμβάνοντα μεμῆχθαι ὄντα, καὶ καλὸν, ἢ ὠφέλιμον, ταύτης τυγχάνειν τῆς προσηγορίας· αὐτὸς δ' ἴσως ᾤετο τὸν ζῶντα ἀλύπως καθαρῶς πρὸς τὸ δίκαιον, ἢ μὴ ὀρθῶς κοινωνοῦντα θείας, τοῦτον ὡς ἄνδρα εἰπεῖν μακάριον εἶναι· περὶ πολλῶν μὲν ἄν τις ἕτερον, ὀρθὸν δὲ τὸν κρῖναι καλῶς· μάλιστα δὲ περὶ οὗ ῥᾴστον εἶναι δοκεῖ τὸ φανερὸν ἀπὸ τοῦ ἐνδεχομένου τῶν ἐν τῷ ζῆν αἱρετῶν· ἢ λαβεῖν ἀπὸ τινὸς ἔχοντος πλήρη τὸν βίον.

φιλόσοφος πολιτικός

ἀναξαγόρας

Τέχναι: φορτικαί· βάναυσαι· χρηματιστικαί.

ωὐθυμίαν. πολλαὶ γὰρ εἰσὶ τοιοῦται τῶν ἀπραβαιούντων, προϊεμένου τὸ ζῆν. οἷον νόσους πεπαιδωνίας. χειμῶνας. ὥστε δῆλον ὅτι καὶ ἐξαρχῆς αἱρετὸν ἦν, εἴτις αἵρεσιν ἐποιεῖτο, διὰ ταῦτα, τὸ μὴ πενέσθαι. πρὸς δὲ τούτοις οὐδὲ ὅσον ἐπιζῶσιν ἔτι παίδες ὄντες. ἢ ἐὰν γοῦν ἀναλάμψαι πάλιν δόξειεν αὐτοῖς φρονῶν. ἔτι γὰρ πολλοὶ τῶν μηδεμίαν ἔχόντων μὴ ἡδονὴν ἢ λύπην. ἢ τὸ ἔχόντων μὴ ἡδονὴν μὴ καλὴν γ΄. ρίαν τίς ἐστιν, ὥστε τὸ μὴ εἶναι κρεῖττον εἶναι τοῦ ζῆν. ὅλως δ΄ εἴτις ἅπασι τοσοῦτον αἰτεῖται, ὅσα πράττουσιν μὴ ἃ πάσχουσιν ἄνθρωποι ἐκόντες μὴ τοιμηθὲν αὐτῷ, διὰ τὸ μὴ δ΄ αὖ τοῦ χάριν, μὴ προσθείη χρόνου πλῆθος ἀπέραντον, μᾶλλον ἕνεκα τούτων ἕλοιτο ζῆν, ἢ μὴ ζῆν. αἰρεῖται μὲν δὴ διὰ τὴν τροφῆς μόνον ἡδονὴν ἢ τὸ ἀφροδίσιον, ἀφαιρεθεισῶν τῶν ἄλλων ἡδονῶν, ἅς τὸ χαμαιῶσκειν ἂν βλέπειν ἢ τῶν ἄλλων τὸ αἰσθήσεων πρίζοιτο ἂν οἷς. δὲ ἂν εἷς προτιμήσειε τὸ ζῆν, μὴ πάντως ὧν ἀνδράποδον. δῆλον δ΄ ὅτι τῷ τοιούτῳ πρὸς μὲν τὴν αἵρεσιν, δεῖ ἂν διενέγκοιεν πενέσθαι θεῖον ἢ ἀνδρὸς ὀργὴν ἐναίσιμον ἢ ὅσον ὡς ἅπαξ τιμῶσιν, ἐν πλείοσι τῶν τοιούτων ἐξεστὶ ζῆν πολλῶν μοναρχῶν. ὁμοίως δ΄ δὲ διὰ τὴν τοῦ καθεύδειν ἡδονήν. τί δ΄ διαφέρει καθεύδειν ἀνίερον ὕπνον ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας μέχρι τῆς τελευταίας ἐτῶν ἀριθμὸν χιλίων ἢ τοσωνοῦν, ἢ ζῆν ὁπόταν φυτόν. τὰ γοῦν φυτὰ τοιαύτης τινὸς ἔοικε μετέχειν ζωῆς. ὥστε μὴ τὰ παιδία. μηδὲ τοῦτο χρὴ τὴν πρώτην ἐν τῇ μητρὶ γένεσιν πεφυκότα μὲν διατελεῖν εἶναι. καθεύδοντα δὲ τὸν πάντα χρόνον. ὥστε φανερὸν ἐκ τῶν τοιούτων ὅτι διαφεύγει σκοπουμένους τί τὸ ὠφελοῦν καὶ τί τὸ ἀγαθὸν ἐν τῷ ζῆν. τὸν μὲν οὖν ἀναξαγόραν φασὶν ἀποκρίνασθαι πρός τινα διαπορούμενον τοιαῦτα καὶ διερωτῶντα, τίνος ἕνεκα ἅπας ἕλοιτο γενέσθαι μᾶλλον ἢ μὴ γενέσθαι, τοῦ φανῆναι θεωρήσοντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν περὶ τὸν ὅλον κόσμον τάξιν. οὗτος μὲν οὖν ὡς ἡμᾶς τινὸς ἕνεκεν, τὴν αἵρεσιν φέτο τιμίαν εἶναι

ὁ ἐν ἀνθρώπῳ βοῦς.

ἀναξαγόρας.

πολιτικὸς

ρῦζῆν· οἱ δὲ, σαρδανάπαλον μακαρίζοντι ἢ ἡμῖν δυεῖδην τὸν συβαρίτην, ἢ τ' ἄλλων τιν ἃς τ' ζώντων τὸν ἀπολαυστικὸν βίον. οὗτοι δὲ πάντες φάντ' χαίρειν φαίνονται τὴν εὐδαιμονίαν· ἕτεροι δέ τινες οὐτᾶν φρόνησιν οὐδεμίαν, οὔτε τὰς σωματικὰς ἡδονὰς ἔλοιντο μᾶλλον, ἢ τὰς πράξεις τὰς ἀπαρετῆς· αἱροῦνται γοῦν οὐμόνον ἔνιοι δόξης χάριν αὐτὰς ἀλλὰ καὶ μὴ μέλλοντες δώσειν· ἀλλ' οἱ πολλοὶ τῶν πολιτικῶν, ὅκ ἀληθῶς τυγχάνουσι τῆς προσηγορίας· ὀφείλουσι πολιτικοὶ καὶ τὸ τῶ ἀληθείαν· ὁμωνύμως πολιτικὸς, τῶν καλῶν ὅτι πράξεων προαιρετικὸς, αὐτῶν χάριν· οἷ πολλοὶ χρημάτων καὶ πολεμεξίαι ἕνεκεν, ἄπορον ταῦ τοῦ ζῆν οὕτως· ἐκ μὲν οὖν τῶν εἰρημένων φανερὸν, ὅτι πάντες ἐῶ ζῆσι βίους φέρουσι τὴν εὐδαιμονίαν· πολιτικὸν· φιλόσοφον· ἀπολαυστικόν· τούτων δ' ἡμῖν περὶ τοῦ σώματος καὶ τὰς ἀπολαύσεις ἡδονὴ, ἢ τίς καὶ πρίαπος γίνεται καὶ διὰ τίμων, οὐκ ἄδηλον· ὡς τοῦτ' τίνες εἰσὶ δεῖ ζητεῖν αὐτὰς· ἀλλ' εἰσωτείνασί τινες τὴν εὐδαιμονίαν, ἤμή· ἢ πῶς σωτείνουσι καὶ πότερον εἰδεῖ προσάπτειν τῶ ζῆν καλὰς ἡδονὰς, ταύτας δεῖ προσάπτειν, ἢ τούτων μὲν ἄλλον τινὰ ζόπον αὐάγκη κοινωνεῖν, ἕτεραι δ' εἰσὶν ἡδοναί δι' ἃς ἐν λόγοις οἱ ὀμὲν τὸν εὐδαίμονα ζῆν ἡδέως ἢ μὴ μόνον ἁλύπως· ἀλλὰ πρεὶ μὲν τούτων ὕστερον ἐπισκεπτέον· πρεὶ δ' ἀρετῆς καὶ φρονήσεως, πρῶτον θεωρήσωμεν τὴν τιφύσιν αὐτῶν ἑκατέρου τίς ὅστι· καὶ πότερον μόρια ταῦτα τῆς ἀγαθῆς ζωῆς ὅστιν, ἢ αὐτὰ ἢ αἱ πράξεις αἱ ἀπ' αὐτῶν· ἐπεὶ δὴ προσάπτουσιν αὐτά, κἂν εἰμὴ πάντες εἰς τὴν εὐδαιμονίαν, ἀλλ' ὅν οἱ λόγοι ἄξιοι τῶν αὐτῶν πάντες· σωκράτης μὲν οὖν ὁ πρεσβύτης ὤετ' εἶναι τέλος τὸ γνῶσιν εἶς τὴν ἀρετήν· καὶ ἐζήτει τίὅστιν ἡ δικαιοσύνη καὶ τί ἡ ἀνδρεία καὶ ἕκαστον τῶν μορίων αὐτῆς· ἐποίει γὰρ ταῦτ' τὸ λόγως· ὠῆσε γὰρ ὤετ' εἶναι πάσας τὰς ἀρετὰς· ὥσθ' ἅμα συμβαίνειν εἰδέναι τι τὴν δικαιοσύνην, καὶ εἶναι δίκαιον· ἅμα μὲν γὰρ

γὰρ μεμαθηκαμὲν τὴν γεωμετρίαν ἢ οἰκοδομίαν, καὶ ἐσμὲν
οἰκοδόμοι καὶ γεωμέτραι. δύσπερ ἐζήτειτίδστιν ἀρετή. ἀλλ' οὐ
πῶς πίνεται καὶ ἐκτίνων. τοῦτο δὲ ἐπὶ μὲν τῶν ἐπιστημῶν συμ-
βαίνει τῶν θεωρητικῶν. οὐθὲν γὰρ ἕτερόν ἐστι τῆς ἀστρολογίας
δεῖ τῆς περὶ φύσεως ἐπιστήμης δὲ περὶ μεζόνων ἢ πολὺ τὸ περὶ
σαι θεωρῆσαι τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων ὑπαρχειμένων τοῖς οὖ-
σήμασι. δὰν ἀλλὰ καὶ τὸ συμβεβηκὸς ὅθὲν κωλύει πρὸς τὰ πρὸς
τῶν ἀναγκαίων εἶναι χρησίμους αὐτὰς ἡμῖν. τῶν δὲ ποιητι-
κῶν ἐπιστημῶν ἕτερον τὸ τέλος τῆς ἐπιστήμης καὶ γνώσεως.
οἷον ὑγίεια μὲν ἰατρικῆς. εὐνομία δὲ ἢ ποιοῦθ' ἕτερον τῆς πο-
λιτικῆς. καλὸν μὲν οὖν καὶ τὸ γνωρίζειν ἕκαστον τῶν καλῶν.
δὰν ἀλλὰ γε περὶ ἀρετῆς, οὐτὸ εἰδέναι τιμιώτατον τίδστιν.
ἀλλὰ τὸ γινώσκειν ἐκτίνων ἐσμέν. ἐπεὶ γὰρ εἰδέναι βουλόμεθα τί
ἐστιν ἀνδρεία. ἀλλ' εἶναι ἀνδρεῖοι. ἢδὲ τί ἐστι δικαιοσύνη. ἀλλ' εἶ-
ναι δίκαιοι. καθάπερ καὶ ὑγιαίνειν μᾶλλον, ἢ γινώσκειν τί
ἐστι τὸ ὑγιαίνειν. καὶ ὧ ἔχειν τὼ ἕξιν μᾶλλον ἢ γινώσκειν τί ἐστι
τὸ ὧ ἔχειν. πειρατέον ἢ τούτων χάριν ζητεῖν τὴν πίστιν διὰ
τῶν λόγων, μαρτυρίοις καὶ παραδείγμασι χρώμενον τοῖς
φαινομένοις. κράτιστον μὲν γὰρ πάντας ἀνούς φαίνεσθαι
συμφιλολογοῦντας τοῖς ῥηθησομένοις. εἰδὲ μή, ἕνα γέ τι-
να πάντως, ὅπερ μεταβιβάζομένοις ποιήσουσιν. ἔχει γὰρ ἕκα-
στος οἰκεῖόν τι πρὸς τὴν ἀλήθειαν. ἐξὧν ἀναγκαῖον δεικνύναι
πως περὶ αὐτῶν. ἐκ μὲν τὰ ἀληθῆ μὲν λεγόμενα οὐσαφῆ δὲ
προϊόντα ἕξεως καὶ τὸ σαφῆς, μεταλαμβάνουσιν ἀεὶ τὸ γνω-
ριμώτερα τῶν εἰωθότων λέγεσθαι συνεχῶς μᾶλλον. διαφέρουσι
δ' οἱ λόγοι περὶ ἑκάστην μέθοδον οἵτε φιλοσόφως λεγόμενοι καὶ
μὴ φιλοσόφως. διόπερ καὶ τῶν πολιτικῶν οὐχὴ νομίζειν πε-
ρὶ ἑνὸς τὴν τοιαύτην θεωρίαν, δεῖ ἕνα ὁμόνον τὸ τίφανε-
ρὸν, ἀλλὰ καὶ τὸ διὰ τί. φιλόσοφον γὰρ τὸ γιοῦτον περὶ ἕ-
κάστην μέθοδον. δεῖται μὲν τοι τοῦτο πολλῆς ἀλαβείας. εἰσὶ

ἡρέτιμες οἶδι καὶ τὸ δοκεῖν φιλοσόφως εἶμ᾽ ἢ τὸ μηθὲν εἰ μηθὲν λέγειν.
ἀλλὰ μετὰ βόπυρ πλάκις λανθάνουσι λέγοντις ἀλογρίους
λόγους τῆς πραγματείας καὶ κενούς. τοῦτο δὲ ποιοῦσιν ὅτι
μὴ διάνοιαν. ὅτι δὲ διάλαζονείαν. ὑφ᾽ ὧν ἁλίσκεσθαι συμ-
βαίνει ἢ τοὺς ἐμπείρους διανοημόνους πράττειν ὑπὸ τούτων
τῶν μήτε ἐχόντων μήτε διανοημόνων διάνοιαν ἀρχιτεκτονικὴν ἢ
πρακτικήν. πάρεστι δὲ τοῦτο διὰ παιδευσίαν. ἀπαιδευσία
γὰρ ὅτι περὶ ἕκαστον πρᾶγμα, τὸ μὴ διὰ πάθους κρίνειν τοὺς τοὶ
κείους λόγους τοῦ πράγματος, καὶ τοὺς ἀλλοτρίους. καλῶς
δ᾽ ἔχει καὶ τὸ χωρὶς κρίνειν τὸν τῆς αἰτίας λόγον ἢ τὸ δεικνύ
μενον, διά τε τὸ ῥηθὲν ἀρτίως ὅτι προσέχειν οὐδεὶ πάντα ῥᾴ
διὰ τὸ λόγων, ἀλλὰ πλάκις μᾶλλον ῥᾴς φαινομένοις. νῦν δ᾽ ὁ
πρότανυλύειν μὴ ἔχωσιν, ἀναγκάζομ ταυπιστεύειν τοῖς εἰρημέ-
νοις. καὶ διότι πλάκις τὸ μὴ ὑπὸ τοῦ λόγου δεδεῖχθαι δοκεῖν,
ἀληθὲς μηδέν ἐστιν. οὐμηδέ τοι διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν. δῆλον φησὶν
ὁ λόγος. ὅτι γὰρ διὰ ψεύδους ἀληθὲς δεῖξαι. δῆλον δὲ ἐκ τῶν ἀ-
ναλυτικῶν. πε προοιμιασμένων ἢ ἡ τούτων, λέγω μὴ ἀρξά-
μενοι πρῶτον ἀπὸ τῶν πρώτων ὡς ἔστιν εἰρημένα σαφῶς λέγ-
μένων ζητοῦμεν εἰ τὸ σαφῶς εὑρεῖν ἐστὶν ἢ οὐδαιμονία. ὁ-
μολογεῖται δὴ μέγιστον εἶναι ⟨καὶ⟩ ἄριστον τοῦτο τῶν ἀπάντων τῶν
ἀνθρωπίνων. ἀνθρώπινον δὲ λέγομεν, ὅτι καὶ ἂν εἴη τις βελ-
τίονος τινὸς ἄλλου τῶν ὄντων εὐδαιμονία. οἷον θεοῦ. τῶν μὲν
γὰρ ἄλλων ζώων ὅσα χείρω τὴν φύσιν τῶν ἀνῶν ἐστιν, ἆθεν κοινω-
νεῖ ταύτης τῆς προσηγορίας. οὐηρέθ᾽ ἐστὶν εὐδαίμων ἵππος οὐδ᾽
ὄρνις. οὐδ᾽ ἰχθὺς. οὐδ᾽ ἄλλο τῶν ὄντων οὐθέν, ὁμὴ κατὰ τὴν ἐ-
πωνυμίαν ἐν τῇ φύσει μετέχειθεί ουτινός. ἀλλὰ κατὰ μίμη
σιν ἀπῶν ἀπαθῶν μετοχὴν τὸ μὲν βέλτιον ζῇ, τὸ δὲ, χεῖρον αὐ-
τῶν. ἀλλ᾽ ὅτι τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον ὕστερον ἐπισκεπτέον. νῦν
δὲ λέγομεν ὅτι τῶν ἀγαθῶν τὰ μὲν ἔστιν αὐτῷ πρακτὰ δ᾽ οὐ πρα
κτά. τοῦτο δὴ λέγομεν ὅτω, διότι ἔνια τῶν ὄντων οὐθὲν μετέχει
κινήσεως.

τοῦ δὴ εὐδαιμονίας

κινήσεως, ὥς γε οὐδὲ τῶν ἀγαθῶν· καὶ τοῦτ' ἴσως ἄτοπον τὴν φύσιν ὀξύν· ἔνια δὲ πρακτὰ μὲν· ἀλλὰ πρακτὰ κρείττοσιν ἡμῶν ἢ θεοῖς δὲ δῆλον ὡς λέγεται τὸ πρακτόν· καὶ γὰρ ὧν ἕνεκα πρακτέον μὲν καὶ ἃ τούτων ἕνεκα μετέχει πράξεως, οἷον ἡ τοῦ ὑγιάζειν καὶ τὸν πλοῦτον τίθεμεν τῶν πρακτῶν ἢ τὰ τούτων πρακτέον μᾶλλον ἀγαθά ἐστιν· τὰ ὑπάρχοντα καὶ τὰ χρηματιστικὰ, δῆλον ὅτι καὶ τοῦ ὑδραυλικοῦ ἀνθρώπου πρακτῶν ἄριστον θετέον· σκεπτέον γοῦν τί τὸ ἄριστον ἢ λέγεται προσαχῶς· ἐν ἑτέροις δὲ μᾶλλον φαίνεται δόξαις εἶναι τοῦτο· φασὶ γὰρ ἄριστον μὲν εἶναι πάντων αὐτὸ τὸ ἀγαθόν· αὐτὸ δ' εἶναι τὸ ἀγαθόν, ᾧ ὑπάρχει, τότε πῶς ὡτῶ εἶναι τῶν ἀγαθῶν καὶ ζῷ αὐτίῳ τῇ παρουσίᾳ τοῖς ἄλλοις τοῦ ἀγαθοῦ εἶναι· τῶν τοιοῦτ' ὑπάρχει ἀμφότερα τῇ ἰδέᾳ τοῦ ἀγαθοῦ· λέγω δὲ ἀμφότερα· τό, τε πῶς ὦτον τῶν ἀγαθῶν, καὶ τὸ, τοῖς ἄλλοις αἴτιον ἀγαθοῖς, τῇ παρουσίᾳ τοῦ ἀγαθοῖς εἶναι· μάλιστά τε γὰρ τὰ ἀγαθὰ λέγεσθαι κατ' ἐκείνης ἀληθῶς· καὶ τὰ μετοχὴν γὰρ ἢ ὁμοιότητα τοιάδε ἄτοπα ἀγαθὰ ἐκείνης εἶναι, ἢ πρῶτον τῶν ἀγαθῶν· ἀναιρουμένου γὰρ τοῦ μετέχοντος ἢ μιμήσεως ἀναιρεῖσθαι ἢ τὰ μετέχοντα τῆς ἰδέας· ἀλλ' ἔστι τοιαῦτα ζῷ μετέχειν ἐκείνης· τὸ δ' πρῶτον τοῦτον ἔχειν λόγον πρὸς τὸ ὕστερον· ὥστε εἶναι αὐτὸ τὸ ἀγαθὸν τῷ ἰδέαν τοῦ ἀγαθοῦ· καὶ γὰρ χωριστὴν εἶναι τῶν μετεχόντων ὥσπερ καὶ τὰς ἄλλας ἰδέας· ὅθεν μὲν δὴ ῥᾴδιον σκοπεῖν περὶ τοῦτης τῆς δόξης ἑτέρας τινὸς ἀκριβοῦς καὶ τοῦ πολλαχῶς λεγομένου ἐξαναγκής· οἱ γὰρ ἅμα αἱρετικοί τε καὶ κοινοὶ λόγοι, καθ' οὓς δεμίαν εἰσὶν ἄλλην ἐπιστήμην· εἰδὲ δεῖσθαι τοῦτο μὴ εἰπεῖν περὶ αὐτῶν, λέγω μὲν ὅτι πρῶτον μὲν τὸ εἶναι ἰδέαν μὴ μόνον ἀγαθοῦ ἀλλὰ καὶ ἄλλου οὖν λέγεται λογικῶς καὶ κενῶς· ἐπέσκεπται δὲ πολλοῖς περὶ αὐτῆς τρόποις καὶ ἐνίοις ἐξωτερικοῖς λόγοις καὶ ἐνίοις κατὰ φιλοσοφίαν· ἔπειτεῖ καὶ ὅτι μάλιστ' εἰσὶν αἱ ἰδέαι, καὶ ἀγαθοῦ ἰδέα, μὴ ποτὲ οὐδὲ χρήσιμος πρὸς ζωὴν ἀγαθὴν οὐδὲ πρὸς τὰς πράξεις· πολλαχῶς γὰρ

ἰδέα.

λογική.

λέγεται καὶ ἰσαχῶς τῷ ὄντι ἀγαθόν. τό, τε γὰρ ὂν ὥσπερ ἐν ἄλλοις διήρηται σημαίνει, τὸ μὲν, τί ἐστι· τὸ δέ, ποιόν· τὸ δέ, ποσόν· τὸ δέ, πότε· καὶ πρὸς τούτοις τὸ μὲν, ἐν τῷ κινεῖσθαι· τὸ δ' ἐν τῷ κινεῖν· καὶ τὸ ἀγαθὸν ἐν ἑκάστῃ τῶν πτώσεων ἐστὶ τούτων· ἐν οὐσίᾳ μὲν ὁ νοῦς καὶ ὁ θεός· ἐν δὲ τῷ ποιῷ, τὸ δίκαιον· ἐν δὲ τῷ ποσῷ, τὸ μέτριον· ἐν δὲ τῷ πότε, ὁ καιρός· τὸ διδάσκον καὶ τὸ διδασκόμενον περὶ κίνησιν· ὥσπερ οὖν οὐδὲ τὸ ὄν ἕν τι ἐστὶ περὶ τὰ εἰρημένα, οὕτως οὐδὲ τὸ ἀγαθόν· οὐδὲ ἐπιστήμη ἐστὶ μία οὔτε τοῦ ὄντος οὔτε τοῦ ἀγαθοῦ· ἀλλ' οὐδὲ τὰ ὁμοιοσχημόνως λεγόμενα ἀγαθά, μιᾶς ἐστὶ θεωρῆσαι· οἷον τὸν καιρὸν ἢ τὸ μέτριον· ἀλλ' ἑτέρα ἕτερον καιρὸν θεωρεῖ· καὶ ἑτέρα ἕτερον μέτριον· οἷον περὶ τροφὴν μὲν τὸν καιρὸν καὶ τὸ μέτριον, ἰατρικὴ καὶ γυμναστική· περὶ δὲ τὰς πολεμικὰς πράξεις στρατηγία· καὶ οὕτως ἑτέρα περὶ ἑτέραν πρᾶξιν· ὥστε πολλὴν αὐτό τι τὸ ἀγαθὸν θεωρῆσαι μιᾶς· ἔτι ἐν ὅσοις ὑπάρχει τὸ πρότερον καὶ ὕστερον, οὐκ ἔστι κοινόν τι παρὰ ταῦτα· καὶ τοῦτο χωριστόν· εἴη γὰρ ἄν τι τοῦ πρώτου πρότερον· πρότερον γὰρ τὸ κοινὸν καὶ χωριστόν, διὰ τὸ ἀναιρουμένου τοῦ κοινοῦ ἀναιρεῖσθαι τὸ πρῶτον· οἷον εἰ τὸ διπλάσιον πρῶτον τῶν πολλαπλασίων οὐκ ἐνδέχεται τὸ πολλαπλάσιον τὸ κοινῇ κατηγορούμενον εἶναι χωριστόν· ἔσται γὰρ τοῦ διπλασίου πρότερον, εἰ συμβαίνει τὸ κοινὸν εἶναι τὴν ἰδέαν· οἷον εἰ χωριστὸν ποιήσειέ τι τὸ κοινόν· εἰ γὰρ ἔστι δικαιοσύνη ἀγαθὸν καὶ ἡ ἀνδρεία. ἔτι τοίνυν φασὶν αὐτό τι ἀγαθόν· τὸ οὖν αὐτὸ πρόσκειται πρὸς τὸν λόγον τὸν κοινόν· τοῦτο δέ, τί ἂν εἴη πλὴν ὅτι ἀΐδιον καὶ χωριστόν· ἀλλ' οὐδὲν μᾶλλον λευκὸν τὸ πολλὰς ἡμέρας λευκόν, τοῦ μίαν ἡμέραν· ὥστε οὐδὲ δὴ τὸ κοινὸν ἀγαθὸν ταυτὸ τῇ ἰδέᾳ· πᾶσι γὰρ ὑπάρχει κοινόν· ἀνάπαλιν δὲ καὶ δεικτέον, πῶς νῦν δείκνυσι τὸ ἀγαθὸν αὐτό· νῦν μὲν γὰρ ἐκ τῶν ὁμολογουμένων ἔχειν τὸ ἀγαθόν, ἐξ ἐκείνων τὰ ὁμολογούμενα εἶναι ἀγαθὰ δεικνύουσιν· ἐξ ἀριθμῶν

θεός

ὅτι

ὅτι ἡδὺ καὶ συνηκαὶ ὑγίεια ἀγαθόν· τάξεις γὰρ καὶ ἀριθμοί· ὡς
τοῖς ἀριθμοῖς καὶ ταῖς μονάσιν ἀγαθὸν ὑπάρχον, διὰ τὸ εἶναι
τὸ ἓν αὐτὸ ἀγαθόν· διεῖδε κ τῶν ὁμολογουμένων, οἷον ὑπείας
ἰσχύος σωφροσύνης· ὅτι καὶ ἐν τοῖς ἀκινήτοις μᾶλλον τὸ κα
λόν· πάντα δὲ τάξις καὶ ἁρμονία· εἰ ἄρα ἐκεῖνα μᾶλλον· ἐ-
κείνοις γὰρ ὑπάρχει αὐτὸ μᾶλλον· παράβολος δὲ καὶ ἀπόδει-
ξις· ὅτι τὸ ἓν αὐτὸ ἀγαθόν, ὅτοι ἀριθμοὶ ἐφίενται· οὔτε γὰρ ὡς
ἐφίενται λέγονται φανερῶς· ἀλλὰ λίαν ἀφελῶς τό τε φασὶ
καὶ ὄρεξιν εἶναι· ὡς ἀνάγκη ὑπολαβοι ἐν οἷς ζωὴ μὴ ὑπάρχει·
δεῖ δὲ περὶ τούτου πραγματωθῆναι· καὶ μὴ ἀξιοῦν μηθὲν ἀ-
λόγως ἀ καὶ μετὰ λόγου πίστιν ἔχον· φ', τι φανάι πάντα
τὰ ὄντα ἐφίεσθαι ἑνός τινος ἀγαθοῦ, ὃ καλῶς· ἕκαστον γὰρ ἰδίου
ἀγαθοῦ ὀρέγεται· ὀφθαλμὸς ὄντος· σῶμα ὑγιείας ὅτως ἄλλο.
ὅτι μὴ οὖν ὅ κόσιν αὐτὸ τι ἀγαθόν, ἔχει ἀπορίας τοιαύτας·
καὶ ὅτι ὀχήσιμον τῇ πολιτικῇ ἀνθρώπου ἀγαθόν ὡς περὶ
ταῖς ἄλλαις, οἷον γυμναστικῇ δυνέξι· ἔτι καὶ τὸ ἐν τῷ λόγῳ γε
γραμμένον· ἢ γὰρ οὐδεμιᾶ χρήσιμον αὐτὸ τὸ τοῦ ἀγαθοῦ εἶδος·
ἢ πάσαις ὁμοίως· ἔτι οὐ πρακτόν· ὁμοίως δ' οὐδὲ τὸ κοινὸν ἀ-
γαθόν, οὔτε αὐτὸ ἀγαθόν ὄν τι καὶ γὰρ ἀνθ' ἑνὸς ἑνὶ ἀνθρώπῳ
οὔτε πρακτόν· ἄλλῃ γὰρ ὅπως ὑπάρξει τὸ ὁτωοῦν ὑπάρχον, ἰατρι-
κὴ πραγματεύεται· ἀλλ' ὅπως ὑγίεια· ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλ-
λων τεχνῶν ἑκάστη· ἀλλὰ πόσα χῶς τὸ ἀγαθόν· καὶ ὅτι τι αὐ-
τοῦ καλόν· καὶ τὸ μὲν πρακτόν· τὸ δ' ἄπρακτον· τὸ δὲ τοι ὧδε
ἀγαθόν, τὸ οὗ ἕνεκα· ὃ κ ὅτι δὲ τὸ ἐν τοῖς ἀκινήτοις φανερόν· ὅ-
τι δὲ καὶ ἡ ἰδέα τἀγαθοῦ τοῦτο μόνον αὐτὸ τὸ ἀγαθόν ἐστιν, ὅτι
τὸ κοινόν· τὸ μὲν γὰρ, ἀκίνητον καὶ οὐ πρακτόν· τὸ δὲ, κινητὸν
μέν, ἀλλ' ὀ πρακτόν· τὸ δ' οὗ ἕνεκα ὡς τέλος ἄριστον καὶ αἴτιον
τῶν ὑφ' αὑτό· καὶ πρῶτον πάντων· ὥστε τούτων αὖ εἴη αὐτὸ
ἀγαθὸν τὸ τέλος τῶν αὐτῷ πρακτῶν· τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ ὑπὸ τοῦ

οὐκ ἀληθές· πάντα τὰ ὄντα
ἐφίεσθαι ἑνός τινος ἀγαθοῦ.

κυρίαν τῶν ἄλλων· αὕτη δ' ἐστὶ πολιτικὴ ἢ οἰκονομικὴ καὶ φρόνησις· διαφέρουσι δὲ αὗται αἱ ἕξεις πρὸς τὰς ἄλλας· τῶν μὲν γὰρ αὗται εἶναι· πρὸς δ' ἀλήλας ἔτι διαφέρουσιν ὕστερον λεκτέον· ὅτι δ' αἵρετώτερον τὸ τέλος τοῖς ὑφ' αὑτὸ, δηλοῖ ἡ δι' ἄλλα· ὁρίσαμεν οἱ γὰρ τὸ τέλος, τἆλλα δι' ἐκεῖνο ἐνίοτε· ὅτι ἕκαστον αὐτῶν ἀγαθόν· αἵτιον γὰρ τοῦ οὗ ἕνεκα· οἷον ἐπειδὴ τοῦ ὑγιαίνειν χρὴ· καὶ ἀναγκητόν ἐστιν ἆρα τοῦτο συμφέρον πρὸς αὐτό· τὸ δ' ὑγιαίνειν τῆς ὑγείας αἴτιον ὡς κινῆσαν· ἢ τότι τοῦ ἄλλου τὸ ἀγαθὸν εἶναι τῶν ὑγείαν· ἔτι οὐδὲ δείκνυσιν οὔθ' ὅτι ἀγαθὸν ἡ ὑγεία ἀλλὰ μᾶλλον σοφιστὴς ἢ μὴ ἱατρός· οὗτοι γὰρ ἴσασιν οἷς λόγοις σοφίζονται· ὡς ὥστε δὴ ἀρχὴν δεῖ μίαν· τὸ δ' ὡς τέλος ἀγαθὸν ἀνθρώπῳ, καὶ τὸ ἄριστον τῷ πράττειν, ὅτι ἐπὶ τοῦ πρακτοῦ· ἀλλὰ τοῦτο ἄριστον· ἐπειδὴ τοῦ τοιοῦτον· μετὰ ταῦτα ἄλλην λαμβάνουσιν ἀρχήν.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Α.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΗΘΙΚΩΝ ΕΥΔΗΜΙΩΝ, ΤΟΒ'.

ΕΤΑΙ δὲ τοῦτο ἄλλην λαβοῦσιν ἀρχὴν περὶ τῶν ἑπομένων λεκτέον. ποία τις δή τις ἀγαθὴ ἕξις ψυχῆς· καὶ τούτων αἱρετώτερα τοῦ ἐν τῇ ψυχῇ, καθάπερ διαιρούμεθα καὶ ἐν τοῖς ἐξωτερικοῖς λόγοις. φρόνησις γὰρ ἡ ἀρετὴ καὶ ἡδονὴ ἐν ψυχῇ, ὧν ἕνια ἢ πάντα τέλος εἶναι δοκεῖ πᾶσι. τὸ δ' ἐν ψυχῇ, τὰ μὲν ἕξεσιν ἡδὺ ποιοῦσιν εἶναι δοκεῖ· τὸ δ' ἐνέργειαν ἢ κίνησιν. ταῦτα δὴ οὕτως ὑποκείσθω· περὶ ἀρετῆς δ' ὅτι βέλτιστόν ἐστι διάθεσις, ἢ ἕξις ἡδύ ποιεῖ ἑκάστῳ, ὅσων ἐστὶν ἕξις χρῆσις ἢ ἔργον· δῆλον δ' ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς· ἐπὶ πάντων γὰρ ἄν τις θείη μᾶλλον οἰκεῖον ἰματίου ἀρετὴ ἕξις ἢ ἔργον τὴν χρῆσιν· καὶ βέλτιστον ἕξις τοῦ ἱματίου ἀρετή ἐστιν· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ οἰκίας καὶ τῶν ἄλλων· ὥστε καὶ ψυχῆς· ἔστι γάρ τι ἔργον αὐτῆς· ἢ τῆς βελτίονος δὴ ἕξεως ἔσται βέλτιον τὸ ἔργον· καὶ ὡς ἔχουσιν αἱ ἕξεις πρὸς ἀλλήλας, οὕτω καὶ τὰ ἔργα τὰ ἀπ' αὐτῶν πρὸς ἄλληλα ἐχέτω. τέλος ἑκάστου τὸ ἔργον· φανερὸν οὖν ἐκ τούτων ὅτι βέλτιον τὸ ἔργον τῆς ἕξεως· τὸ δὲ τέλος, ἄριστον ὡς τέλος· ὑπάρχει δὲ

τέλος τὸ βέλτιστον καὶ τὸ ἔσχατον. οὗ ἕνεκα πάλαι πάντα.
ὅτι μὲν τοίνυν τὸ ἔργον βέλτιον τῆς ἕξεως ἢ τῆς διαθέ-
σεως δῆλον. ἀλλὰ τὸ ἔργον λέγεται διχῶς. τῶν μὲν γὰρ ἔστιν
ἕτερόν τι τὸ ἔργον παρὰ τὴν χρῆσιν. οἷον οἰκοδομικῆς οἰκία.
ἀλλ' ἢ οἰκοδόμησις. καὶ ἰατρικῆς ὑγίεια. ἀλλ' οὐχ ὑπάσις.
οὐδ' ἁπλῶς. τῶν δ' ἡ χρῆσις ἔργον. οἷον ὄψεως ὅρασις ἢ μα-
θηματικῆς ἐπιστήμης θεωρία. ὥστε πᾶν ἀνάγκη ὧν ἔργον ἡ-
χρῆσις, τὴν χρῆσιν βελτίονα εἶναι τῆς ἕξεως. τούτων δὲ τοῦ-
του τοῦ τρόπου διωρισμένων, λέγω μὲν ὅτι τὸ ἔργον τοῦ σπου-
δαίου καὶ τῆς ἀρετῆς ἀλλ' ὅμως αὐτῶς. οἷον σκυτοτομι-
κῆς καὶ σκυτοτόμου ὑπόδημα. εἰδήτις ὅτι μὲν ἀρετὴ σκυτο-
κῆς καὶ σπουδαίου σκυτέως, τὸ ἔργον ὅτι σπουδαῖον ὑπόδη-
μα. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ὅτι ἔστω ψυχῆς
ἔργον, τὸ ζῆν φαμεν. τοῦτο δὲ χρῆσις καὶ ἐνέργεια. οἷον τ' εἶπος
ἀρχιτέκτονος καὶ κιθαριστοῦ. ὥστε τέλειον τὸ ἔργον ἀνάγκη εἶναι καὶ τὸν
τὸ εἶναι τῆς ψυχῆς καὶ τῆς ἀρετῆς ἔργον αὐτεῖν. ζωὴ
σπουδαία. τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ πλέον ἀγαθὸν ὥστε ἡ εὐδαιμο-
νία. δῆλον δὲ ἐκ τῶν ὑποκειμένων. ἦν μὲν γὰρ ἡ εὐδαιμο-
νία τὸ ἄριστον. τὸ δὲ τέλειον ἐν ψυχῇ καὶ τοῦ ἀρίστου τῶν ἀγα-
θῶν, αὐτὴ δὲ ἡ ἕξις ἐνέργεια. ἐπεὶ βέλτιον ἡ ἐνέργεια τῆς
διαθέσεως. καὶ τῆς βελτίστης ἕξεως ἡ βελτίστη ἐνέργεια.
ἔστω δὲ τὴ βελτίστη ἕξις. καὶ ἐκ τῆς ἀρετῆς ἐνέργεια ἢ τῆς
ψυχῆς ἄριστον εἶναι. ἦν δὲ καὶ εὐδαιμονία τὸ ἄριστον. ὅστιν
ἄρα εὐδαιμονία, ψυχῆς ἀπαθῆς ἐνέργεια. ἐπεὶ δὲ ἦν εὐ-
δαιμονία τέλεόντι, καὶ ὅλη ζωὴ καὶ τελέα καὶ ἀτελὴς,
καὶ ἀρετὴ ὡσαύτως. ἡμᾶ γὰρ ὅλη. ἥδε, μόριον. ἥδε τῶν
ἀτελῶν ἐνέργεια ἀτελὴς, εἴη ἂν εὐδαιμονία ζωῆς τελείας
ἐνέργεια κατὰ ἀρετὴν τελείαν. ὅτι δὲ τὸ εἶπος μὴ τὸν ὅρον

αὐτῆς

αὐτῆς λέγομεν καλῶς, μαρτυρεῖται δὲ δοκοῦντα πᾶσιν ἡμῖν τό, τε γὰρ εὖ πράττειν καὶ τὸ εὖ ζῆν τὸ αὐτὸ τῷ εὐδαιμονεῖν· ὧν ἕκαστον χρήσιός ἐστι καὶ ἐνέργεια· καὶ ἡ ζωὴ καὶ ἡ πρᾶξις· καὶ γὰρ ἡ πρακτικὴ χρηστὴ ἐστιν· ὁμοίως τε ἐλεύθερα χαλκοῦς τριῶν χαλκῶν· λέγεται δ' οἰκονομικός· καὶ τὸ μὴ τιμίαν ἡμέραν εἶναι εὐδαίμονα μήτε παῖδας μήθ' ἡλικίαν τοῦτον· διὸ καὶ τὸ σόλωνος ἐχει κακῶς τὸ μὴ ζῶντ' εὐδαιμονίζειν, ἀλλ' ὅταν λάβωμεν τέλος· οὐθὲν γὰρ ἀτελὲς εὐδαίμον· οὐ γὰρ ὅλον· ἔτι δ' οἱ ἐπαινοῦσι τὰς ἀρετὰς διὰ τὸ ἔργα καὶ τοὺς ἐγκωμιαστὰς ἔργων· καὶ στεφανοῦσι τοὺς νικῶντας· ἀλλ' ὁ χοίδωρος μόνον οἱ νικᾶν· μὴ νικῶντας δ'· καὶ τὸ κρίνειν ἐκ τῶν ἔργων· ὁποῖός τίς ἐστιν· ἔτι, διὰ τί ἡ εὐδαιμονία δοκεῖ παντὶ εἶναι· ὅτι διὰ ταύτην τάττομεν· ἢ τῷ εἰς ταύτην ἀναφέρεσθαι· ἢ τῷ μόρια εἶναι αὐτῆς· διὸ ἕτερον εὐδαιμονισμοῦ· καὶ ἔπαινος καὶ ἐγκώμιον· τὸ μὲν γὰρ ἐγκώμιον λόγος τοῦ καθ' ἕκαστον ἔργου· ὁ δ' ἔπαινος, τοιοῦτον εἶναι καθόλου· ὁ δ' εὐδαιμονισμὸς τέλος· καὶ τὸ ἀπορούμενον δ' ἐνίοτε δῆλον ἐκ τῶν εὐτυχῶν· διὰ τί τὰ πρὸ αὐτῶν βελτίους οἱ ἀπὸ εὐδαίμοσι τοῖς φαύλως τὸ ἥμισυ τοῦ βίου· ὁμοίως δὲ καθεύδοντας πάντες· αἴτιον δ' ὅτι ἀρετὴ καὶ φυχῆς οὐ πνοὴ· ἀλλ' ἐνέργεια· διὸ ἕλκος ἔστι μόριον ὃ ἔστι φυχῆς οἷον τὸ θρεπτικὸν, ἡ τούτου ἀρετὴ, οὐκ ὄντι μόριον τῆς ὅλης ἀρετῆς· ὥσπερ οὐδὲ ἡ τοῦ σώματος· ἐν ᾧ γὰρ πνοὴ μᾶλλον ἐνεργεῖ τὸ θρεπτικόν· τὸ δ' αἰσθητικὸν καὶ ὀρεκτικὸν, ἀτελῶς ἐν τῷ πνοῇ· ὅσον δὲ τοῦ μὴ κινεῖσθαι μετέχουσι, καὶ αἱ φαντασίαι βελτίους αἱ τῶν σπουδαίων· ἐὰν μὴ διὰ νόσον ἢ τοιαύτην· μετὰ ταῦτα περὶ φυχῆς θεωρητέον· ἡ γὰρ ἀρετὴ φυχῆς ἀκατὰ συμβεβηκός· ἐπεὶ δ' ἀνθρωπίνην ἀρετὴν ζητοῦμεν, ὑπαρκείθω δύο μέρη φυχῆς

ἐγκώμιον ἔπαινος.

φυχή.

τὰ λόγου μετέχοντα. οὗτον μὲν οὖν καὶ δεῖ τρόπον μετέχειν λόγου ἄμφω. ἀλλὰ τὸ μὲν, τῷ ἐπιτάττειν. τὸ δὲ, τῷ πείθεσθαι καὶ ἀκούειν πφρονίμως. εἰ δέ τις ἐστὶν ἑτέρως ἄλογον. ἀφείσθω τοῦτο τὸ μόριον. διαφέρει δ' οὐθὲν οὗ τε μιαιφόνη ἡ ψυχή. οὔτε ἡ ἀμερής. ἔχει μὲν τοι δυνάμεις διαφόρους τὰς εἰρημένας. ὥσπερ ἐν τῷ καμπύλῳ τὸ κοῖλον καὶ τὸ κυρτὸν ἀδιαχώριστον. ἢ τὸ ὠθοῦν καὶ τὸ λευκόν. καὶ τι τὸ εὐθὺ οὐλιγκόν. ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός. καὶ οὐσία τοῦ αὐχοῦ. ἀφήρηται δὲ καὶ ἔτι πλοῦτος μέρος ψυχῆς, οἷον τὸ φυσικόν. ἀνθρωπίνης δὲ ψυχῆς τὰ εἰρημένα μόρια ἴδια. διὸ δ' αἱρέσεται αἱ τοῦ θρεπτικοῦ καὶ ὀρεκτικοῦ αὐτοῦ. δεῖ γὰρ εἶναι λόγος μὲν ἐνεῖναι καὶ ἀρχὴν καὶ πρᾶξιν. ἀρχὴ δ' ὁ λογισμὸς οὐ λογισμοῦ. ἀλλ' ὀρέξεως ἢ παθημάτων. ἀνάγκη ἄρα ταῦτα ἔχειν τὸ μέρη. ὥσπερ ἡ ὄψις σύγκειται ἐκ τῶν κατὰ μόριον ἀρετῶν, οὕτω καὶ ἡ τῆς ψυχῆς ἀρετή, ἢ τέλος. ἀρετῆς δὲ εἴδη δύο. ἡ μὲν, ἠθική. ἡ δέ, διανοητική. ἐῶσι μοῦμεν γὰρ ὁμόνον τοὺς δικαίους ἀλλὰ καὶ τοὺς σώφρονας καὶ τοὺς σοφούς. ἐπαινετὸν γὰρ οὐοικεῖον ἡ ἀρετὴ ἢ τὸ ἔργον. ταῦτα δ' οὐκ ἐνεργεῖ. ἀλλ' εἰσὶν αὐτῶν ἐνέργειαι. ἐπεὶ δ' αἱ διανοητικαὶ μετὰ λόγου, αἱ μὲν τοι αὐταί τοῦ λόγου ἔχουσόν ἐστι τακτικόν ὅτι τῆς ψυχῆς ἥλογον ἔχει. αἱ δ' ἠθικαὶ τοῦ ἀλόγου μέν, ἀκολουθητικοῦ δὲ κατὰ φύσιν τῷ λέγον τι. οὐδὲ λέγειν μὴ πρίοστις τὸ ἦθος, ὅτι σοφὸς ἠδεινός. αἰὲν ὅτι πρᾶος ἠθρασύς. μετὰ ταῦτα σκεπτέον πρῶτον περὶ ἀρετῆς ἠθικῆς τίνες, ἢ τοιαὶ μόριαὐτῆς. εἰσὶν γὰρ ἀνήκεστοι ἢ σύνεσταιδιάτινων. δεῖδὴ ζητεῖν ὥπερ χωρὶς ἄλλοις ἔχουσί τις τὸ ζητοῦσι τῶν τις. ὥστε δῆλον ἐκ τῶν ἀληθῶς μὲν λεγομένων οὐσαφῶς δὲ, πειρᾶσθαι λαβεῖν καὶ τὸ ἀληθῶς καὶ σαφῶς

διανοητικὴ ἀρετὴ

ἀρετὴ ἠθική

καὶ σαφῶς. νῦν γὰρ ὁμοίως ἐχομωμώτερον ἂν εἰναὶ ὑπείλαμεν. ὅτι ἡ ἀρίστη διάθεσις τοῦ σώματος. καὶ κορίσκος ὀφθῆναι μελλόντος τοῦτος. τὸ μὲν γὰρ ἑκάτερον τούτων, οὐκίσμεν πρὸς μωμότοι τὸ εἰδέναι τί ἑκάτερον αὐτῆς πρὸ ἔργου τὸ οὕτως ἔχειν. ὑποκείσθω δὴ πρῶτον ἡβελτίστη διάθεσις ὑπὸ τῶν βελτίστων γίνεσθαι, καὶ πράττεσθαι ἄριστα οὕτω ἑκάστου ἀπὸ τῆς ἑκάστου ἀρετῆς. οἷον πόμοιτι ἄρισοι καὶ ζοφή. ἀφ' ὧν μὲν γίνεται τοῦ ὀξία. καὶ ἀπὸ τῆς ὀξίας πονῦσιν ἄριστα. ἔτι δὲ σώσαν διάθεσιν, ὑπὸ τῶν αὐτῶν γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαί πως πρὸς φερομωμόμον. ὡς περ ὑγίεια ὑπὸ ζοφῆς καὶ πόμων καὶ ὥρας. ταῦτα δὲ δῆλα ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς. καὶ ἡ ἀρετὴ ἀρα ἡ τοιαύτη διάθεσις ἐστὶν ἡ γίνεται τι ὑπὸ τῶν ἀρίστων περὶ ψυχὴν κ μήσεων. καὶ ἀφ' ἧς πράττεται τὰ ἄριστα τῆς ψυχῆς ἔρπα καὶ σώθη. καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν σῶς μὲν γίνεται. σῶσα δὲ φθείρεται. πρὸς ταῦτα δ' ἠχῆσις αὐτῆς ὑφ' ὧν ἠ αὔξεται καὶ φθείρεται πρὸς ἀβέλτιστα διατίθησι. σημεῖον δ' ὅτι περὶ ἡδέα καὶ λυπηρὰ καὶ ἀρετὴ καὶ ἡκακία. αἱ γὰρ κολάσεις ἰατρεῖαι οὖσαι καὶ τυ μῶμαι διὰ τῶν ἐναντίων καθάπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων διὰ τούτων εἰσὶν. ὅτι μὲν οὖν ἡ ἠθικὴ ἀρετὴ περὶ ἡδέα ἐστὶ λυπηρά ἐστι, δῆλον. ἐπεὶ δ' ἐστὶ τὸ ἦθος ὥσπερ καὶ τὸ ὄνομα σημαίνει, ὅτι ἀπὸ ἔθους ἔχει τὴν ἐπίδοσιν. ἐθίζεται δ' ἢ τὸ ὑπὸ ζοφῆς μὴ ἐμφύτου τῷ πολλάκις κινεῖσθαί πως, οὕτως ἤδη τὸ ἐνεργητικόν, ὃ ἐν ταῖς ψυχαῖς οὐχ ὁρῶμεν. οὐδὲ γὰρ ἀν μυριάκις εἴφης ἄνω τὸν λίθον, οὐδέποτε ποιήσει τοῦτο μὴ βία. διὸ ἕξις ἦθος τοῦτο ψυχῆς κατὰ ἐπιτακτικὸν λόγον. δυνάμει δὲ ἀκόλουθεῖν ποιότης. λεκτέον δὲ κατά τι τῆς ψυχῆς ποιᾶ πάθη. ἔσαι δὴ κατά τε τὰς δυνάμεις τῶν παθημάτων καθ' ἃς ὡς παθητικοὶ λέγονται καὶ κατὰ τὰς ἕξεις

κόλασις

ἦθος

πρὸς τὰ πάθη λέγονται ταῦτα τῷ πάσχειν ποιόν, ἃ παθεῖν εἶναι
μετὰ ταῦτα ἡδὺ αἵρεσιν ἢ τοῖς ἀπηλεγμένοις τῶν πα-
θημάτων καὶ τῶν δυνάμεων καὶ τῶν ἕξεων· λέγω δὲ πάθη
μὲν τὰ τοιαῦτα· θυμόν· φόβον· αἰδῶ· ἐπιθυμίαν· ὅλως
οἷς ἕπεται τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ἀθηπτικὴ ἡδονὴ ἢ λύπη καὶ
θαῦτα· καὶ κατὰ μὲν ταῦτα ὄκεστι ποιότης, ἀλλὰ πάσχει·
κατὰ δὲ τὰς δυνάμεις, ποιότης· λέγω δὲ τὰς δυνάμεις
καθ' ἃς λέγομεν τοὺς κατὰ πάθη οἰγνέργουν τας· οἷον ὀργίλος·
ἀνάλγητος· ἐρωτικὸς· αἰσχυντηλὸς· ἀναίσχυντος· ἕξεις δὲ
εἰσὶν, ὅσαι αἰτιάσεσι τοῦ τοῦτα ἢ κατὰ λόγον πάρχειν ἢ
ἐναντίως· οἷον ἀνδρεία· σωφροσύνη· δειλία· ἀκολασία· δυνά-
μενον δὲ τούτων λεκτέον ὅτι ἐν ἅπαν τι συνεχὲς διαιρετὸν
ἔστιν ὑπεροχῇ καὶ ἐλλείψει καὶ μέσον· καὶ ταῦτα ἢ πρὸς ἄλ-
ληλα ἢ πρὸς ἡμᾶς· οἷον ἐν γυμναστικῇ· ἐν διαξικῇ· ἐν οἰκο-
δομικῇ· ἐν κυβερνητικῇ καὶ ἐν ποιοῦν πράξει καὶ ἐπιστή-
μονι καὶ ἀνεπιστήμονι καὶ τεχνικῇ καὶ ἀτέχνῳ· ἡ μὲν
γὰρ κίνησις, συνεχὴς· ἡδὲ πρᾶξις κίνησις· ἐν πᾶσι δὲ τὸ μέσον
τὸ πρὸς ἡμᾶς βέλτιστον ὡρισμένε λύσει καὶ ὁ λόγος· παν-
ταχοῦ δὲ τοῦτο καὶ ποιεῖ τὸ βελτίστην ἕξιν· καὶ τοῦτο
δῆλον διὰ τῆς ἐπαγωγῆς καὶ τοῦ λόγου· τὰ γὰρ ἐναντία
φθείρει ἄλληλα· τὰ δ' ἄκρα καὶ ἀλλήλοις καὶ τῷ μέσῳ
ἐναντία· τὸ γὰρ μέσον ἑκάτερον πρὸς ἑκάτερόν ἐστιν· οἷον
ἴσον τοῦ μὲν ἐλάττονος μεῖζον· τοῦ μείζονος δὲ ἔλαττον·
ὡς τὸν ἀγκυστὸν ἠθικὴν περὶ μέσα πάθη εἶναι καὶ μεσότητά
τινά· λεκτέον ἄρα ποία μεσότης ἀρετὴ· καὶ περὶ ποῖα
μέσα· ἐλήφθω δὴ παράδειγμα τοῦ χάριν καὶ θεωρείσθω
ἕκαστον ἐκ τῆς ὑπογραφῆς ὀργιλότης· ἀναλγησία· πρᾳότης·
θρασύτης· δειλία· ἀνδρεία· ἀναισχυντία· κατάπληξις· αἰδώς·

ἀκολασία

παθη.

ἀκολασία· ἀναισθησία· σωφροσύνη· σώφρων· ἀνωνυμος
νέμεσις· κέρδος· ζημία· δίκαιον· ἀσωτεία· ἀνελευθερία· ἐλευ-
θερότης· ἀλαζονεία· εἰρωνεία· ἀλήθεια· κολακεία·
ἀπέχθεια· φιλία· ἀρέσκεια· αὐθάδεια· συμφορότης· πρυφε-
ρότης· κακοπαθεία· καρτερία· χαυνότης· μικροψυχία· με-
γαλοψυχία· δαπανηρία· μικροπρέπεια· μεγαλοπρέπεια·
πανουργία· ἀφέλεια· φρόνησις· τὰ μὲν πάθη ταῦτα τοῦ φι-
λοῦ τε, συμβαίνει τοῖς ψυχαῖς· πάντα δὲ λέγεται τὰ μὲν τῷ
ὑπερβάλλειν· τὰ δὲ τῷ ἐλλείπειν· ὀργίλος μὲν γὰρ ὅδε ὁ-
μᾶλλον ἢ δεῖ ὀργίζόμενος· καὶ θᾶττον καὶ πλείοσιν ἢ οἷς δεῖ·
ἀνάλγητος δὲ, ὃς ἐλλείπων καὶ οἷς καὶ ὅτι καὶ ὡς· θρασὺς δὲ
ὁμήτε ἀχὴ φοβούμενος μήθ' ὅτι μὴ θῶϊ· δειλὸς δ', ὃς ἂν μὴ δεῖ
ὅτου δεῖ· καὶ ὡι οὐ δεῖ· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀκόλαστος καὶ ἐπιθυμη
τικὸς καὶ οὐ περὰλλων πᾶσιν ὅσοις ἡδέχεται· ἀναίσθητος
δὲ ἐλλείπων, καὶ μὴ δ' ὅσον βέλτιον καὶ κατὰ τὴν φύσιν
ἐπιθυμῶν· ἀλλ' ἀπαθὴς ὥσπερ λίθος· κερδαλέος δὲ, ὁ —
πάντα χόθεν πλεονεκτικός· ζημιώδης δὲ, ὁ μηδαμόθεν ἀ-
λλ' ὁλιγαχόθεν· ἀλαζὼν δὲ ὁ πλείω τῶν ὑπαρχόντων πρὸς
τὸ ἀύμφορος· εἴρων δὲ ὁ ἐλάττω· ὁ κόλαξ μὲν ὁ πλείω σεαυ-
τοῦ ἐρεθιστὴς καὶ λῶς ἔχει· ἀπεχθητικὸς δὲ ἐλάττω· καὶ τὸ μὲν
λίαν πρὸς ἡδονὴν ἀρέσκεια· τὸ δ' ὀλίγαι καὶ μόγις αὐθάδεια·
ἔτι δ' ὁ μὲν μηδεμίαν ὑπομένων λύπην μὴ δ' εἰβέλτιον ζυ-
φερός· ὁδὲ πᾶσαν ὁμοίως ὡς μὴ ἄπλῶς εἰπεῖν ἀνώνυμος·
μεταφορᾷ δὲ λέγεται σκληρὸς καὶ τραχὺς καὶ κα-
κοπαθητικός· χαῦνος δ' ὁμεζόνως ἀξιῶν αὐτὸν· μικρό-
ψυχος δ' ὁ ἐλάττονων· ἔτι δ' ἄσωτος ὁ πρὸς ἅπασαν δα-
πάνην ὑπερβάλλων· ἀνελεύθερος δὲ ὁ πρὸς ἅπασαν ἐλλεί-
πων· ὁμοίως δὲ καὶ ὁμικροπρεπὴς καὶ ὁ σκληρός· ὁμὲν
γὰρ ὑπερβάλλει τὸ πρέπον· ὁδ' ἐλλείπει τοῦ πρέποντος·

καὶ ὁ μὲν παροῦργως οὕτως καὶ οὐδὲν τοῦτον πλεονεκτικὸς·
ὁ δ' ὑπέρθησος ὁδ' ὁ θερμόδειν. φθονερὸς δέ, τῷ λυπεῖσθαι ἐπὶ τοῖς
ὑπαρχούσαις ἡδονῇ· καὶ γὰρ οἱ ἄξιοι ὑπερέχειν, λυπηρὸν τοῖς φθο-
νεροῖς ὑπερέχοντες· ὁδ' ἐναντίος ἀνωνυμώτερος· ὅστις δ' ὑπερ-
βάλλων, ἐπὶ τῷ μὴ λυπεῖσθαι μὴ δ' ἐπὶ τοῖς ἀναξίοις ὑπερέ-
χουσιν· ἀλλ' ὑχρὸς ὡς περὶ παροίνους παροργὴ πρὸς ὀργήν· ὁδὶ δυσ-
χερὴς κατὰ τὸν φθόνον ὅτι· γὰρ πρός ἕκαστον μὴ κατὰ συμβε-
βηκὸς οὕτως ἔχειν, περὶ ὀργὴν διορίζειν· οὐδὲ μία γὰρ ἐπιστήμη
οὔτε θεωρητικὴ οὔτε ποιητικὴ, οὔτε λέγει οὔτε πράττει τοῦτο
προσδιορίζουσα· ἀλλὰ τοῦ τίς πρὸς τὰς συκοφαντίας τῶν
τεχνῶν τὰς λοιπάς· ἁπλῶς μὲν οὖν δυσείδωτον ὀργὴν χρῆναι·
ἀκριβέστερον δὲ ὅταν περὶ τῶν ἐξέων λέγωμεν αὐτικὰ μέ-
μνησθαι· αὖ τῶν δὲ τούτων τῶν παθημάτων, εἰδὴ καὶ ὀνομάζεται
τῷ διαφέρειν κατὰ τὴν ὑπερβολὴν ἢ χρόνου ἢ πρὸς
τίνων πρὸς οὓς τὰ πάθη· λέγω δ' οἷον ὀξύθυμος μὲν δεῖ θᾶττον
πάσχειν ἱκανῶς δεῖ· χαλεπὸς δὲ, καὶ θυμώδης τῷ μᾶλλον· πικρὸν
δὲ τῷ φυλακτικὸς εἶναι τῆς ὀργῆς· πλήκτης δὲ καὶ λοιδορη-
τικὸς· ταῖς κολάσεσι ταῖς ἀπὸ τῆς ὀργῆς· ὀφοφάσει δὲ καὶ
παροίμαργοι· οἷον ὀφλυγὲς τὸ πρὸς ὁποτέρας τροφῆς ἀπό-
λαυσιν ἔχειν τὴν δύναμιν παθητικὴν παρὰ τὸν λόγον· δῆλον
δὲ νοῆσαι ὅτι ἑνιαχῶς λεγομένων οὐκέστιν ἐν τῷ πῶς λαμβά-
νειν αὐτῶν λαμβάνηται τῷ μᾶλλον πάσχειν, οἷον μοιχὸς δ'
ἐπὶ μᾶλλον ἡδεῖ πρὸς τὰς γαμετὰς πλησιάζειν· οὐ γάρ ἐστιν· ἀ
λὰ μοχθηρία τις αὐτὴ δηλόστι· σωφρονοῦν γὰρ τὸ, τὸ πάθος
λέγεται καὶ τὸ τοιοῦδε εἶναι· ὁμοίως δὲ καὶ ὕβρις· διὸ καὶ ἀμ-
φισβητοῦσι· συγγενέσθαι μὲν φάσκοντες ἀλλ' οὐ μοιχεῦσαι· ἀ
γνοοῦντες γάρ ἢ ἀναγκαζόμενοι· καὶ παντάξαι μὲν, ἀλλ' οὐχὑ-
βρίσαι· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τὰ ἄλλα τὰ τοιαῦτα· εἰλημμένων
δὲ τούτων μετὰ ταῦτα λεκτέον· ὅτι ἐπεὶ δὴ δύο μέρη τῆς ψυ
χῆς· ἐν αἱρεταί κατὰ τὴν δὴ μὲν τοῦ λόγου
ἔχοντος

ἔχοντος ὀρθοῦ καὶ ὧν ἕνεκα ἀληθεῖς. ἡ περὶ τὸ πῶς ἔχει
ἢ πρὸς μεσότητα. αἱ δὲ τοῦ ἀλόγου ἔχοντος ὄρεξις μ. οὐχ ἡ τὸ
αὐτὸ μέρος ἔχει ψυχῆς ὄρεξιν εἰμεσιτόδιν. ἀναίκη δὴ φαῦλον
τὸ ἦθος καὶ ἀπουδαῖον εἶναι, τῷ δι' ὠκὴν καὶ φύγειν ἡδονάς πι-
νας καὶ λύπας. δῆλον δὲ τοῦτο ἐκ τῶν διαιρέσεων τῶν περὶ
τὰ πάθη καὶ τὰς δι' ὠκάμεις καὶ τὰς ἕξεις. αἱ μὲν γὰρ δι' ὠκά
μεις καὶ αἱ ἕξεις τῶν παθημάτων. τὰ δὲ πάθη λύπη καὶ ἡδονὴ
δι' ὠέλεσαν. ὥστε δι' ἃ τινα ταῦτα ἐπὶ διὰ τὰς ἔμπροσθεν θέσεις, συμ-
βαίνει πᾶσαν ἠθικὴν ἀρετὴν περὶ ἡδονὰς εἶναι ἐπὶ λύπας. πάν-
τες γὰρ ψυχῆς ὑφ' οἵων πέφυκε μίνεσθαι χείρων καὶ βελτίων
πρὸς ταῦτά ἐστιν ἡ ἡδονή. δι' ἡδονὰς δὲ ἐπὶ λύπας φαύλως εἶναι,
τοῦ διώκειν καὶ φύγειν, ἢ ὡς μὴ δεῖ. ἢ ὡς μὴ δεῖ. διὸ καὶ διορίζον- ἀρετή
ται πάντες προχείρως ἀπάθειαν καὶ ἠρεμίαν, περὶ ἡδονὰς
καὶ λύπας εἶναι τὰς ἀρετάς. τὰς δὲ κακίας ἐκ τῶν ἐναντίων.
ἐπεὶ δ' ὑπάρχει τοι ἀρετὴ εἶναι ἡ τοιαύτη ἕξις ἀφ' ἧς πρακτι-
κοὶ τῶν βελτίστων, καὶ καθ' ἣν ἔστιν ἀκέσασθαι τοι περὶ τὸ βέλτι
στον, βέλτιστον δὲ καὶ ἄριστον τὸ κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, τοῦτο
δ' ἐστὶ τὸ μέσον ὑπερβολῆς καὶ ἐλλείψεως ἀμφοῖ πρὸς ἡμᾶς, αἰ ἀ-
ναγκαῖον ἂν εἴη τὴν ἠθικὴν ἀρετὴν περὶ τὰ καθ' αὐτὸν ἕκαστον μεσό-
τητα τυγχάνειν. ἡ περὶ μεσότητα ἐν ἡδοναῖς καὶ λύπαις καὶ ἡδέσι
καὶ λυπηροῖς. ἔστιν δὲ μεσότης. ὁ τὲ μὲν ἐν ἡδοναῖς καὶ γὰρ ὑ-
περβολὴ καὶ ἔλλειψις. ὁ τὲ δ' ἐν λύπαις. ὁ τὲ δ' ἐν ἀμφοτέ-
ραις. ὁ γὰρ ὑπερβάλλων τῷ χαίρειν ἀμφοῖ ἡδεῖ ὑπερβάλλει. καὶ
ὁ τῷ λυπεῖσθαι τῷ ἐναντίῳ. καὶ ταῦτα ἡ ἀπλῶς ἢ πρός τινα
ὅρον. οἷον ὁ ταῦ μὴ ὡς οἱ πολλοί. ὁ δ' ἀγαθὸς ὡς δεῖ. ἐπεὶ δ' ἔστι
τις ἕξις ἀφ' ἧς τοιοῦτος ἔσται ὁ ἔχων αὐτὴν ὥστε τὸν αὐτὸν
πράγματος οὗ μὲν ἀπολαύειν τὴν ὑπερβολὴν, ὃ δὲ τὴν ἔλλει
ψιν, ἀναίκη ὡς ταῦτα μήλοις ἐναντία καὶ τῷ μέσῳ, οὕτω ἐπὶ
τὰς ἕξεις αἱ μήλαις ἐναντίας εἶναι καὶ τῇ ἀρετῇ. συμβαίνει
μὲν τοι τὰς αὐτιθέσεις ἐναμὲν φανερωτέρας εἶναι πάσας

ζήθα δὲ τὰς ἐπὶ τὴν ὑπερβολήν· ζῆι ἀχολ δὲ τὰς ὧν τὴν ἔλλει
ψιν· αἴτιον δὲ ζῆι ζῆ ἀντιτύπωσις, ὅτι οὐκ ἀεὶ ὧν ταυτὰ ζῆι ἀνισό
της ἢ ὁμοιότης πρὸς τὸ μέσον· ἀλλ' ὁτὲ μὴν θᾶττον ἀὶ μετα
βαίνει ἀπὸ ζῆς ὑπερβολῆς ὧν τὴν μέσην ἕξιν· ὁτὲ δὲ ὧι ζῆ ἐλ-
λείψεως ἧς τὸ πλέον ἀφέχει, ὅτος δοκεῖ ἐναντιώτερος εἶναι· οἷον
καὶ περὶ τὸ σῶμα· ἐν μὴν τοῖς πόνοις ὑπῆρχε μᾶλλον ἡ ὑπερβολὴ
ζῆς ἐλλείψεως ἢ ἐπὶ ὑπερον τοῦ μέσου· ἐν δὲ τῇ ξοφῇ ἡ ἔλλειψις
ὑπερβολῆς· ὥστε καὶ αἱ προαιρετικαὶ ἕξεις αἱ φιλογυμναστι-
καὶ, φιλονῑκεῖς μᾶλλον ἔσονται καθ' ἑκατέραν τὴν αἵρεσιν·
ζήθα μὴν οἱ πολυπονώτεροι, ζήθα δὲ οἱ ὑποστατικώτεροι· καὶ
ἐναντίως τῷ μετρίῳ καὶ τῷ ὡς ὁλόσος· ζήθα μὴν ὁ ἀθρόος· καὶ
οὐκ ἄμφω· ζήθα δὲ ὁ ἀπολαυστικὸς ὁ οὐχὶ πειρητικός· συμ
βαίνει δὲ τοῦτο, διότι ἡ φύσις ὅλως οὐ πρὸς ἅπαντα ὁμοίως ἀ-
φέστηκε τοῦ μέσου· ἀλλ' ἔστιν μὴν φιλόθρονοι ἐσμέν· μᾶλλον
δὲ ἄπληστικοί· ὁμοίως δὲ ταῦτ' ἔχει καὶ περὶ ψυχῆς· ἐναντία ἔ
στιθεμὴν τὴν ἕξιν, ἐφ' ἣν τι ἁμαρτάνομεν μᾶλλον καὶ ἐφ' ἣν
οἱ πολλοί· ἡ δ' ἑτέρα ὡς περ οὐκ οὖσα λανθάνει· διὰ γὰρ τὸ ὀλί-
γον ἀναίσθητόν ἐστιν· οἷον ὀργὴν πραότητα· καὶ τὸν ὀργίλον τῷ
πράῳ· καίτοι ἐστὶν ὑπερβολή, καὶ ὧν τῷ ἴλεων εἶναι, μὴ τῷ κα
ταμακτικὸν εἶναι· καὶ ὀργίζεσθαι ἃ προσῆκόμεν· ἀλλ' ὀλίγοι
οἱ τοιοῦτοι· ἐπιεικεῖς δὲ πάντες ἐσμὲν μᾶλλον· διὸ καὶ οὐκο
λακικὸν ὁ θυμός· ἐπεὶ δ' εἰλήφαμεν ἡ διαλογὴ τ' ἕξεων καθ' ἕκα
στα τὰ πάθη, καὶ αἱ ὑπερβολαὶ καὶ ἐλλείψεις καὶ τῶν ἐναντίων
ἕξεων καθ' ἃς ἐχόμεθα κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον· τίς δ' ὀρθὸς λό
γος, καὶ πρὸς τίνα δεῖ ὅρον ἀποβλέποντα τοὺς λέγοντας τὸ μέσον, ὕ-
στερον ἐπισκεπτέον· φανερὸν δ' ὅτι πᾶσαι αἱ ἠθικαὶ ἀρεταὶ
καὶ κακίαι περὶ ἡδονῶν εἰσὶ καὶ λυπῶν ὑπερβολαὶ καὶ ἐλλείψεις
εἰσί· καὶ ἡδομαὶ καὶ λύπαι ἀπὸ τῶν εἰρημένων ἕξεων καὶ πα-
θημάτων γίνονται· ἀλλὰ μὴν ἡ τε βελτίστη ἕξις ἡ περὶ ἕκαστα,
μέση ὅτι· δῆλον τοίνυν ὅτι αἱ ἀρεταί εἰσι πᾶσαι ἡ τούτων τινες

ἔσονται

ἔσον τοι τῶν μεσοτήτων. λάβω μὲν οὖν ἄλλην ἀρχὴν φησὶ ἐπιοὐσης σκέψεως. εἰσὶ δὴ πᾶσαι μὲν αἱ οὐσίαι, κατὰ φύσιν τινὲς ἀρχαί. διὸ καὶ ἑκάστη πολλὰ δύναται τοιαῦτα γὰρ οἷον ἄνθρωπος ἄνθρωπῳ. καὶ ζῷον ὂν ὅλως ζῴᾳ. καὶ φυτὸν φυτά. πρὸς δὲ τούτοις οὐ μόνον ἄνθρωπος, ἢ πράξεως τινῶν ὅτιν ἀρχὴ μόνον τῶν ζώων. τῶν γὰρ ἄλλων ἄθεν εἰπεῖν μὲν οὐ πράττειν. τῶν ἀρχῶν ὅσαι τοιαῦται, ὅθεν πρῶτον αἱ κινήσεις κύριαι λέγειν τοι. μάλιστα δ' ἀκαίρως ἀφ' ὧν μὴ ἐνδέχεται ἄλλως. ἢ ἴσως ὅθεν ὁ ἄρχει. ἐνδέχεται δὲ τοῖς ἀκινήτοις ἀρχαῖς οἷον ἐν τοῖς μαθήμασι τὸ καὶ σοῦ ὅτι τὸ κύριον. καίτοι λέγεται μὲν καθ' ὁμοιότητα. καὶ γὰρ ἐν ταῦθα κινουμένης ἀρχῆς. ὥσπερ μάλιστα δ' ἂν τὸ δεικνύμενα μεταβάλλοι. αὐτὰ δ' αὐτὰ οὐ μεταβάλλει. οὐδὲ ῥουμένου θατέρου ὑπὸ θατέρου οὐ μὴν πῶς τιὼ ὑπόθεσιν αὐελεῖν καὶ δὲ ἐκείνης δεῖξαι. ὁ δ' ἄνθρωπος ἀρχὴ κινήσεως τινός. ἡ γὰρ πρᾶξις κίνησις. ἐπεὶ δῶς ὥσπερ ἐν τοῖς ἄλλοις ἡ ἀρχὴ αἰτία ὅτι τῶν διὰ τιὼ ὄντων ἢ γιγνομένων, δεῖν οἴεσθαι καθάπερ ἐπὶ τῶν ἀποδείξεων. εἰ γὰρ ἔχοντος τοῦ τριγώνου δύο ὀρθάς, ἀνάγκη τὸ τετράγωνον ἔχειν τέτταρας ὀρθάς, φανερὸν ὡς αἴτιον τοῦτο. τὸ δύο ὀρθὰς ἔχειν τὸ τρίγωνον. εἰ δέγε μεταβάλλει τὸ τρίγωνον, ἀνάγκη καὶ τὸ τετράγωνον μεταβάλλειν οἷον εἰ τρεῖς ἐξ, εἰ δὲ τέτταρες ὀκτώ. καὶ μὴ μεταβάλλοι, τοιοῦτον δ' ὅτι. καὶ κεῖνο, τοιοῦτον ἀναγκαῖον εἶναι. δῆλον δ' ὁ ὡὶ χερσὶ μὲν ὅτι ἀναγκαῖον ἐκτῶν ἀναλυτικῶν. νῦν δ' οὔτε μὴ λέγειν οὔτε λέγειν ἀκριβῶς οἷόν τε. πλὴν τοσοῦτον εἰ γὰρ μηθὲν ἄλλο αἴτιον τοῦ τὸ τρίγωνον οὕτως ἔχειν, ἀρχή τις ἂν εἴη τοῦτο, καὶ αἴτιον τῶν ὑστέρων. ὥστε ὥσπερ ὅτιν ἔνια τῶν ὄντων ἐνδεχόμενα οὕτω ἔχειν, ἀνάγκη καὶ τὰς ἀρχὰς αὐτῶν εἶναι τοιαύτας. ἐκ γὰρ τῶν ἐξ ἀνάγκης, ἀναγκαῖον τὸ συμβαῖνον ὅτι. τὰ δὲ γιγνόμενα τοῦ θεμένου δέχεται γένεσθαι τἀναντία. καὶ ὁ ἐφ' αὐτοῖς ὅτι τοῖς ἀνθρώποις πολλῶν τοιούτων καὶ ἀρχαὶ τῶν τοιούτων εἰσίν.

ἐφ' ἡμῖν δ' ἐν τοῖς πράξεσι καὶ τοῖς πάθεσι.

ὥστε τὸ ὅσων πράξεων ὁ ἄνθρωπός ἐστιν ἀρχὴ καὶ κύριος, φανερόν
ὅτι ἐνδέχεται καὶ γίνεσθαι ἢ μή· ἃ ὅτι ἐφ' αὐτῷ ταῦτ' ἐστὶ γίνε-
σθαι καὶ μή· ὧν γε κύριός ἐστι τὸ εἶναι καὶ τὸ μὴ εἶναι· ὅσα δ' ἐ-
φ' αὐτῷ ἐστὶ ποιεῖν ἢ μὴ ποιεῖν, αὐτὸς τούτων οὗτός ἐστι· καὶ
ὅσων αὐτὸς ἐφ' αὑτῷ· ἐπεὶ δ' ἥ τε ἀρετὴ καὶ ἡ κακία, καὶ τὰ
ἀπ' αὐτῶν ἔργα· τὰ μὲν ἐπαινετά, τὰ δὲ ψεκτά· ψέγεται γὰρ
καὶ ἐπαινεῖται, οὐ διὰ τὰ ἐξ ἀνάγκης ἢ τύχης ἢ φύσεως ὑπάρ
χοντα· ἀλλ' ὅσων αὐτοὶ αἴτιοι ἐσμέν· ὅσων δ' ἄλλος αἴτιος, ἐκεῖ
νος καὶ τὸν ψόγον καὶ τὸν ἔπαινον ἔχει, δῆλον ὅτι καὶ ἡ ἀρετὴ
καὶ ἡ κακία περὶ ταῦτ' ἐστίν, ὧν αὐτὸς αἴτιος καὶ ἀρχὴ πρά-
ξεων· λητέον ἄρα περὶ ὧν αὐτὸς αἴτιος καὶ ἀρχὴ πράξεων· φαί
νεται μὲν δὴ ὁμολογοῦμενα ὅσα μὲν ἑκάστοις καὶ κατὰ προαίρε-
σιν τῷ ἑκάστου, ἑκεῖνον αἴτιον εἶναι· ὅσα δὲ ἀκάστοις, οὐκ αὐτὸν
αἴτιον· φαίνεται δ' ὅσα προελόμενος καὶ ἑκὼν δῆλον ὅτι· δῆλον
τοίνυν ὅτι ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ κακία τῶν ἑκουσίων αὐτῶν ἐστιν· λητέον
ἄρα τί τὸ ἑκούσιον καὶ ἀκούσιον· καὶ τί ἐστιν ἡ προαίρεσις· ἐπεὶ
δὴ ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ κακία περίζεται τούτοις, πρῶτον σκεπτέον
τὸ ἑκούσιον καὶ τὸ ἀκούσιον· πρῶτον δὴ τούτων ᾧ τι δόξειεν ἂν
ἤτοι κατὰ ὄρεξιν ἢ κατὰ προαίρεσιν ἢ κατὰ διάνοιαν· τὸ μὴ
ἑκούσιον κατὰ τούτων τί· τὸ δ' ἀκούσιον ὧν ἀρα τούτων τί· ἀλ-
λὰ μὴν ἡ ὄρεξις εἰς τρία διαιρεῖται· εἰς βούλησιν καὶ θυμὸν
καὶ ἐπιθυμίαν· ὥστε ταῦτα διαιρετέον καὶ πρῶτον κατὰ ἐπι
θυμίαν· δόξειε δ' ἂν τὰ κατ' ἐπιθυμίαν ἑκούσιον εἶναι· τὸ
γὰρ ἀκούσιον τῶν δοκεῖ εἶναι βίαιον· τὸ δὲ βίαιον λυπηρόν·
καὶ τῶν ὑπ' ἀναγκαζόμενοι πράττουσιν ἢ πάσχουσιν· ὡς καὶ
Εὔηνος φησί· τῶν δ' ἀναγκαίων πράγματα ἀρὸν ἔφυ· ὡς τι τὸ λυ
πηρὸν βίαιον· καὶ εἰ βίαιον, λυπηρόν· τὸ δὲ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν
τῶν λυπηρόν· ἡ γὰρ ἐπιθυμία τοῦ ἡδέος· ὥστε τὸ βίαιον καὶ ἀκού
σιον, τὸ ἄρα κατ' ἐπιθυμίαν ἑκούσιον· ἐναντία γὰρ ταῦτ' ἀλλή-
λοις· ἔτι ἡ μοχθηρία ἀδικώτερον ποιεῖ· ἡ δ' ἀκρασία, μο-

ἑκούσιον

ὄρεξις.

Εὔηνος

μοχθηρία

χαιρεία δοκεῖ εἶναι· ὁ δ' ἀκρατὴς ὁ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν, ὥσπερ καὶ
τὸν λοιπὸν οἷος πράττειν· κατ' ἐπιθυμίαν· ἑκὼν ἄρα πράξει ἃ
ἑκούσιον τὸ κατ' ἐπιθυμίαν· καὶ γὰρ ἄτοπον εἰ δικαιότεροι
ἔσονται οἱ ἀκρατεῖς γινόμενοι· ἐκ μὲν τοίνυν τούτων δόξειεν
ἂν τὸ κατ' ἐπιθυμίαν ἑκούσιον εἶναι· ἐκ δὲ τῶν δεῖ, τοὐναντίον·
οὐδεὶς γὰρ ἑκὼν πράττει βουλόμενος πράττειν· ἡ ὁ βούλε-
ται ἑκών· βούλεται δὲ οὐθεὶς ὁ οἴεται εἶναι κακόν· ἀλλὰ μὴν
ὁ ἀκρατευόμενος οὐχὰ βούλεται ποιεῖν· τὸ γὰρ παρὰ δόξαν
βέλτιον εἶναι πράττειν δὲ ἐπιθυμίαν, ἀκρατεύεσθαί ἐστιν· ὥστε
ἅμα συμβήσεται τὸ αὐτὸν ἑκόντα καὶ ἄκοντα πράττειν· τοῦ-
το δ' ἀδύνατον· ἐπεὶ δὲ ἔγκρατὴς δικαιοπραγήσει καὶ μᾶλλον
τῆς ἀκρασίας· ἡ γὰρ ἐγκράτεια ἀρετή· ἡ δ' ἀρετὴ δικαιοτέ-
ρους ποιεῖ· ἐγκρατεύεται δὲ ὅταν πράττῃ παρὰ τὴν ἐπιθυμίαν
κατὰ τὸν λογισμόν· ὥς τι τὸ μὲν δικαίως πραττεῖν ἑκούσιον ὥς-
περ καὶ τὸ ἀδικεῖν, ἄμφω γὰρ δοκεῖ ταῦτα ἑκούσια εἶναι, καὶ
οὐδέν κωλύει εἶναί τινα ἕκούσιον, καὶ θάτερον, τὸ δὲ παρὰ τὴν ἐπι-
θυμίαν ἑκούσιον, ἅμα ἄρα ὁ αὐτὸς τὸ αὐτὸ πράξει ἑκὼν καὶ ἄ-
κων· ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ περὶ θυμοῦ· ἀκρασία καὶ ἐγκρά-
τεια καὶ θυμοῦ δοκεῖ εἶναι ὡς περὶ ἐπιθυμίας· καὶ τὸ ἧττον
τὸν θυμὸν λυπηρόν· μὴ βίαιον ἡ κάθεξις· ὥστε τὸ βίαιον ἀκού-
σιον, τὸ κατὰ τὸν θυμὸν ἑκούσιον οὐ εἴη πᾶν· ἔοικε δὲ καὶ Ἡράκλειτος λέγειν
Ἡράκλειτος λέγειν εἰς τὴν ἰσχὺν τοῦ θυμοῦ βλέψας, ὅτι λυπηρὰ ἡ
κώλησις αὐτοῦ· χαλεπὸν γὰρ φησὶ θυμῷ μάχεσθαι· ψυχῆς δ'
ὢν ἕνεκεν· εἰ δὴ ἄδυνατον τὸ αὐτὸ ἑκόντα ἅμα καὶ ἄκοντα πράττειν ἅμα
τὸ κατὰ τὸ αὐτὸ τοῦ πράγματος μᾶλλον ἑκούσιον τὸ κατὰ βόλη-
σιν τοῦ κατ' ἐπιθυμίαν καὶ θυμόν· τὰ κρείττω δέ· πολλὰ γὰρ
πράττομεν ἑκόντες αὐτὰ ὀργῆς καὶ ἐπιθυμίας· λείπεται ἄρα
εἶναι τὸ βουλόμενον καὶ ἑκούσιον ταὐτὸ σκέψασθαι· φαίνεται δὲ
καὶ τοὔνομα τοῦτο ὑπάρχειν ἡμῖν καὶ δοκεῖ ἡ μοχθη-
ρία ἀδικωτέρους ποιεῖν· ἡ δ' ἀκρασία μοχθηρία τίς φαίνεται·

συμβήσεται δὲ τοὐναντίον. βούλεται μὲν γὰρ οὐθεὶς ἀδίκεται εἶναι ἀκρατής· πράττει δ' ὅταν γένηται ἀκρατής. εἰ οὖν τὸ μὲν ἀδικεῖν ἑκούσιον, τὸ δ' ἑκούσιον τὸ κατὰ βούλησιν, ὅταν ἀκρατὴς γένηται οὐκέτι ἀδικήσει· ἀλλ' ἔσται δικαιότερος ἢ πρίν γε ἀκρατής· τοῦτο δ' ἄδηλον. ὅτι μὲν τοίνυν οὐκ ὀρθῶς τὸ ἑκούσιον τὸ κατὰ ὄρεξιν πράττειν οὐδ' ἀκόσιον τὸ παρὰ τὴν ὄρεξιν. φανερόν· ὅτι δ' οὐδὲ κατὰ προαίρεσιν πάλιν ἐκ τῶν δε δῆλον· τὸ μὲν γὰρ κατὰ βούλησιν ὡς οὐκ ἀκούσιον ἀπῳδείχθη· ἀλλὰ μᾶλλον πᾶν ὃ βούλεται καὶ ἑκούσιον· ἀλλ' ὅτι καὶ μὴ βλόμενόν ἐνδέχεται πράττειν ἑκόντα, τοῦτο δῆλον ἐστὶ μένον· πολλὰ δὲ βουλόμεθα οἷς πράττομεν ἐξαίφνης· προαιρεῖται δ' ὅδεις οὐδὲν ἐξαίφνης· εἰδὲ ἀνάγκη μὲν ἦν πρίω τούτων, ὥστε εἶναι τὸ ἑκόσιον, ἢ κατ' ὄρεξιν ἢ κατὰ προαίρεσιν ἢ κατὰ διάνοιαν, τούτων δὲ τὸ δυνόμενόν ἐστι, λείπεται ἐν τῷ διανοεῖσθαι ὃν πρᾶττειν εἶναι τὸ ἑκούσιον· ἔτι δὲ μικρὸν προαγαγόντι τὸν λόγον, ἐπεὶ τῶν μὲν τέλος τῷ φύσει τὸ ἑκούσιόν ἀκουσίων δ' ἑλομένῳ δοκεῖ γὰρ τὸ βίᾳ καὶ μὴ βίᾳ τι ποιεῖν, οἷ κεῖα τοῖς ἐμψύχοις εἶναι· τό τε γὰρ βίαιον ἀκόσιον· καὶ τὸ ἀκόσιον πᾶν, βίαιον εἶναι φαμέν· ὥστε καὶ τοὺς βίᾳ σκεπτέον πρῶτον τί ἐστι καὶ πῶς ἔχει πρὸς τὸ ἑκούσιον καὶ ἀκούσιον· δοκεῖ δὴ τό βίαιον καὶ τὸ ἀναγκαῖον αὐτὸ εἶναι καὶ ἡ βίᾳ καὶ ἡ ἀνάγκη, τῷ ἑκουσίῳ καὶ τῇ πειθοῖ ἐπὶ τῶν πραττομένων· καθόλου δὲ τὸ βίαιον καὶ τὴν ἀνάγκην καὶ ἐπὶ τῶν ἀψύχων λέγομεν· καὶ γὰρ τὸ βίᾳ καὶ ἀναγκαζόμενον φέρεσθαι φαμέν· τοῦτο δ' ὅταν κατὰ τὴν φύσιν ἢ τὴν καθ' αὐτὸ ὁρμὴν φέρηται, οὐ βίᾳ· τὸ μὲν δ' ἑκόσιον λέγεται· ἀλλ' ἀνώνυμος ἡ αὐτίθεσις· ὅταν δὲ παρὰ ταύτην, βίᾳ φαμέν· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ ἀψύχων καὶ ἐπὶ τῶν ζώων ὁρῶμεν βίᾳ πολλὰ καὶ πάσχοντα καὶ ποιοῦντα ὅταν παρὰ τὴν ἐν αὐτῷ ὁρμὴν ἐξωθῇ τις κινῇ· ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἀψύχοις ἀπλῆ ἡ ἀρχή· ἐν δὲ τοῖς ἐμψύχοις πολλαχῶς.

βίαιον

μάζει· οὐ γὰρ ἀεὶ ἡ ὄρεξις καὶ ὁ λόγος συμφωνεῖ· ὥστε ὡς μὲν
τῶν ἄλλων ζώων ἁπλοῦν τὸ βίαιον ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἀψύχων·
οὐ γὰρ ἔχει λόγον καὶ ὄρεξιν ἐναντίαν· ἀλλὰ τῇ ὀρέξει ζῇ· ᾗ δ'
αὐτῷ ἔστιν ἄμφω καὶ ᾗ τινι ἡ λικία· ἢ καὶ τὸ πράττειν ἀ-
ποδίδομεν· οὐ γὰρ φαμὲν τὸ παιδίον πράττειν· οὐδὲ τὸ θηρίον· παιδὸν οὐ πράττει
ἀλλ' ὅταν ἤδη διὰ λογισμὸν πράττωσι· δοκεῖ δὴ τὸ βίαιον ἅ-
παν λυπηρὸν εἶναι· καὶ οὐθεὶς βίαια μὲν ποιεῖ χαίρων δέ· διὸ
περὶ μὲν ἐγκρατῆ ἡττὸν ἀκρατῆ πλείστη ἀμφισβήτησίς ἐστιν·
ἐναντίας γὰρ ὁρμὰς ἔχων αὐτὸς ἑαυτῷ πράττει· ὡς δ'
ὁ τὴν ἐγκρατῆ, βίᾳ φασὶν ἀφέλκειν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἡδέων ἐπι-
θυμιῶν· ἀλγεῖ γὰρ ἀφέλκων πρὸς ἀντιτείνουσαν ὄρεξιν· ὁ τὸν ἀ-
κρατῆ βίᾳ παρὰ τὸν λογισμόν· ἧττον δὲ δοκεῖ λυπεῖσθαι· ἡ γὰρ
ἐπιθυμία τοῦ ἡδέος· ἢ ἀκολουθεῖ χαίρων· ὥστε ὁ ἀκρατὴς μᾶλ
λον ἑκών καὶ οὐ βίᾳ· ὅτι δ' ἁπλῶς ἡδὲ πείθω τῇ βίᾳ· καὶ ἀνά πείθω
γκην αὐτὶ τίθεται· ὁ δ' ἐγκρατὴς ἐφ' ἃ πέπεισται ἄγει· καὶ πορεύ
εται δι' βίᾳ ἀλλ' ἑκών· ἡ δὲ ἐπιθυμία ὑπείσασα ἄγει· ὑπ' γὰρ με-
τέχει λόγου· ὅτι μὲν ὃν δοκοῦσιν οὗτοι μόνοι βίᾳ καὶ ἄκοντες
ποιεῖν καὶ διὰ τίνα αἰτίαν ὅτι καθ' ὁμοιότητα τινὰ τοῦ βίᾳ
καθ' ἣν καὶ ἐπὶ τῶν ἀψύχων λέγομεν, εἴρηται· οὐμὴν ἀλλ' εἴτι
προσθῆ· τὸ μὲν αὐτῷ διοισόμεθα προκείμενον καὶ κεῖ, λύεται τὸ λε
χθέν· ὅταν μὲν γάρ τι τὸ ἔξωθεν παρὰ τὸν ἐν αὐτῷ ὁρμὴν κινῇ
ἢ ἠρεμίζῃ, βίᾳ φαμέν· ὅταν δὲ μή, οὐ βίᾳ· ἐν δὲ τῷ ἐγκρατεῖ
καὶ ἀκρατεῖ· ἡ δὲ καθ' αὐτὸν ὁρμὴ ἐνοῦσα ἄγει· ἄμφω γὰρ ἔχει·
ὥστε οὐ βίᾳ θάτερος· ἀλλ' ἑκών διάγεται ταῦτα πράττοι ἄν· ὁ δ' ἀνα-
γκαζόμενος· τὸν γὰρ ἔξωθεν ἀρχὴν τὸν παρὰ τὸν ὁρμὸν ἢ ἀναγκη
ἐμποδίζουσαν ἢ κινοῦσαν οὐ ἀνάγκην λέγομεν· ὥσπερ εἴ τις λα-
βὼν τὸν χεῖρα τύπτοι τινὰ οὐ τιτεύοντος, καὶ τῷ βάλλεσθαι
καὶ τὸ ἐπιθυμεῖν· ὅταν δ' ἔσωθεν ἡ ἀρχὴ, οὐ βίᾳ· ἐπεὶ καὶ ἡδονὴ
καὶ λύπη ἐν ἀμφοτέροις ᾗ ἐστι· καὶ γὰρ ὁ ἐγκρατευόμενος λυ-
πεῖται παρὰ τὸν ἐπιθυμίαν πράττων ἡδέως· τῇ χαίρῃ τὸν ἀφέλ

φίλος ἡ δοκεῖν· ὅτι ὕστερον ὠφεληθήσεται· ἢ καὶ ἤδη ὠφελεῖται
ὑγιαίνων· ἢ ὁ ἀκρατὴς χαίρῃ μᾶλλον τυχάνων ἀκρατευόμενος
οὐ ἐπιθυμεῖ· λυπεῖται δὲ τῷ ἀπολπίδας λύπην· οἴεται
γὰρ κακὸν πράττειν· ὥστε τὸ μᾶλλον ἑκάτερον φαίνεται ποιεῖν·
ἔχει λόγον· καὶ διὰ τὴν ὄρεξιν καὶ διὰ τὸν λογισμὸν ἑκάτερος
ἄκοντας ποτὲ πράττειν· κεχωρισμένας δ' ὄντας ἑκάτερα ἐκκρίνε-
ται ὑπ' ἀλλήλων· ὅθεν καὶ ἐπὶ τὴν ὅλην μεταφέρουσι ψυχήν·
ὅτι τὸ ἐν ψυχῇ τι τοιοῦτον ὁρῶσιν· ἐπὶ μᾶλλον δ' ἐν τῷ μείων ἐνδέχε-
ται τοῦτο λέγειν· ἢ δ' ὅλη ἐκδοσα ψυχὴ καὶ τὸ ἀκρατοῦς καὶ τὸ
ἐγκρατοῦς πράττειν· βία δ' ὅτε τρόπος· ἀλλὰ τὸ ἐνίοις τί· ἐπεὶ
καὶ φύσει ἀμφότερα ἔχομεν· καὶ γὰρ ὁλόγως φύσει ἄρχων· ὅτι
ἐπιθυμίας φλεγμένως καὶ μὴ σπρωθείσης ἐπέσθαι καὶ ἡ ἐπιθυ-
μία· ὅτι εὐθὺς ἐκχυνεῖται ἀκολουθεῖ καὶ ἐνέστι· χαλὸν δὲ τοῦτο
δυσὶ τὸ φύσει διοείζομεν, τῷ τε ὅσα εὐθὺς γινομένοις ἀκολου-
θεῖ πᾶσι, καὶ ὅσα ἐπιμελείας φλεγμένως εὐθυπορεῖν, εἶναι
ἡμῖν· οἷον πολιὰ καὶ γῆρας καὶ τὰ λοιπὰ τὰ τοιαῦτα· ὥστε μὴ
κατὰ φύσιν ἑκάτερος πράττει· ἀπλῶς δὲ κατὰ φύσιν
ἑκάτερος οὐ τῷ αὐτῷ· αἱ μὲν οὖν περὶ τὸν ἐγκρατῆ καὶ ἀ-
κρατῆ ἀποδείξεις περὶ τοιαῦτα πράττειν ἢ ἀμφοτέρως ἢ τὸν ἕτε-
ρον, ὥστε ἢ μὴ ἑκόντας, ἢ ἅμα βίᾳ καὶ ἄκοντας· εἰ δὲ τὸ βίᾳ
ἐκούσιον, ἅμα ἑκόντας ἂν ἄρχοντας πράττειν· χαλὸν δὲ καὶ τῶν εἰρη-
μένων δῆλον ἡμῖν ὡς ἀπαντητέον· λέγονται δὲ κατὰ ἄλλον
τρόπον βίᾳ ἢ ἀναγκασθέντες πρᾶξαι· ὃ διαφωνοῦντος τοῦ λόγου
καὶ τῆς ὀρέξεως ὅταν πράττωσιν, ὃ καὶ λυπηρὸν καὶ φαῦλον
ὑπολαμβάνουσιν· ἀλλ' οὐ μὴ τοῦτο πράττωσι, φλιαρεῖ ἡ θεραπεία
ὧσι· ταῦτα γὰρ φασιν ἀναγκασθέντος πρᾶξαι ἢ ὅ· ἀλλὰ ποῦ
τις ποιοῦσιν οὐ τὸ τοῦτο· ἔξεστι γὰρ μὴ πρᾶξαι, ἀλλ' ἐκεῖνο ὑπο-
μεῖναι τὸ παθεῖν· ἐπὶ ἴσως τούτων τὰ μὲν, φαίνεται οὖν· τὰ δ'
ὅ· ὅσα μὲν γὰρ ἐφ' ἑαυτῷ τῶν ποιούντων μὴ ὑπάρξαι ἢ ὑπάρξαι,
δεῖ ὅσα πράττῃ, ἂν μὴ βούλῃ ἑκὼν πράττῃ· ἃ δὲ βία ὅσα ᾗ μὴ ἐφ'
αὐτῷ

αὐτῷ τοῦτο τοιούτων βία ἐστὸς· οὐμὴν τοι καὶ ἑκὼν· ὅτι οὐκ αὐτὸ
τοῦτο προαιρεῖται ὁ πράττων· ἀλλ' οὗ ἕνεκα· ἐπεὶ καὶ ἐν τού-
τοις ὅτι τις διαφορά· ὅ γε ἵνα μὴ λάβῃ ψηλαφῶν ἀποκτείνῃ
μελλοῖος αὐ εἶη· εἰ λέγοι ὅτι βία καὶ ἀναγκαζόμενος· ἀλλὰ δὴ
μεῖζον κακὸν καὶ λυπηρότερον εἶναι, ὅπερ ἐστὶν μὴ ποιήσας·
οὕτω γὰρ ἀναγκαζόμενος καὶ μὴ βία πράξει ἢ οὐ φύσει, ὅταν
κακὸν ἀγαθοῦ ἕνεκα ἢ μείζονος κακοῦ ἀπολύσεως πράττῃ, μὴ
ἑκών· μοῦ γὰρ ἐφ' αὑτῷ ταῦτα· διὸ καὶ τὸν ἔρωτα ποιοῖ ἀ-
κούσιον τιθέασι, καὶ θυμοὺς ἐνίους καὶ τὰ φυσικά· ὅτι οὐχ ἑαυ-
τῶν περὶ τὴν φύσιν· καὶ συγνώμην ἔχομεν ὡς ποτὲ φυκότα βιά-
ζεσθαι τὴν φύσιν· καὶ μᾶλλον αὖ δόξειε βία καὶ ἑκὼν πρά-
ττειν, ἵνα μὴ ἀλγῇ ἰσχυρῶς ἢ ἵνα μὴ ἥδεται· ὅλως ἵνα μὴ χαίρῃ·
τὸ γὰρ ἐφ' αὑτῷ εἰς ὃ ἂν ἄγηται ὅλον τοῦτ' ἐστίν, ὃ ἡ αὐτοῦ φύ-
σις οἴεται φέρειν· ὃ δὲ μὴ οἴεται μὴ δ' ὅτι φίλ' ἐκείνῃ φύσει ὀρέ-
ξεως ἢ λογισμός· ἑκὲ φαύτῳ· διὸ καὶ τοὺς ζηθουσιῶντας καὶ
προλέγοντας, καὶ ὥσπερ διανοίας ἔργον ποιοῦντας, ὅμως ἅφα-
μεν ἐφ' αὑτοῖς εἶναι, ὅτε πεῖσαι ἂ εἶπον ὅτι πρᾶξαι ἂ ἔπρα-
ξαν· ἀλλὰ μὴν ἁδὲ δι' ἐπιθυμίαν· ὥστε καὶ διανοίαι τινὲς καὶ
ποιήσεις, οὐκ ἐφ' ἡμῖν εἰσιν· ἢ πράξεις αἱ κατὰ τοὺς τοιαύτας
διανοίας καὶ λογισμούς· ἀλλ' ὥσπερ φιλόλαος ἔφη, εἶναί τι-
νας λόγους κρείττους ἡμῶν· ὡς τὸ ἑκούσιον ἢ ἀκούσιον, καὶ πρὸς
τὸ βία ἔδει σκέψασθαι· τοῦτο μὴν ὅτῳ διηρήσθω· οἱ γὰρ μᾶλις'
ἐμποδίζοντες τὸ ἑκούσιον ὡς βία πράττοντες ἀλλ' ἑκόντες· ἐ-
πεὶ δὴ τοῦτ' ἔστιν τὸ τέλος· καὶ οὔτι τῇ ὀρέξει ὅτι τῇ προαιρέσει
τὸ ἑκούσιον ὥρισται· λοιπὸν δὴ ὁρίσασθαι τὰ κατὰ διάνοιαν· δο-
κεῖ δὴ ἐναντίον εἶναι τὸ ἑκούσιον τῷ ἀκουσίῳ· καὶ τὸ εἰδότα ἢ ὃ
ἢ ὅτι ἕνεκα· ἐνίοτε γὰρ οἶδε μὴν ὅτι πικρὸν· ἀλλ' ὅτι χάριν ἀποκτείνῃ·
ἀλλ' ἵνα σώσῃ, ὥσπερ αἱ τελιάδες ἤτουν ὡς ὅτι μὴν πικρόν· ἀλ-
λ' ὡς φίλτρον καὶ οἷον· τὸ δὴν κώνειον· τῷ δ' ἀγνοοῦντι καὶ ὃν καὶ
ὡς καὶ ὁ διάνοιαν μὴ κατὰ συμβεβηκός· τὸ δὲ διάνοιαν καὶ

ξημίαν οἱ δὲ γραμματικοὶ οὐ· αἴτιον δ' ὅτι διχῶς γίνεται ἁμαρτίας· ἡ γὰρ λογιζόμενοι ἁμαρτάνομεν, ἢ καὶ τὸ τὴν αἴσθησιν αὐτὸ δρᾶν τυφλόν· ἐν μὲν τῇ ἰατρικῇ ἀμφοτέρως ἐνδέχεται ἁμαρτεῖν· ἐν δὲ τῇ γραμματικῇ κατὰ τὴν αἴσθησιν τῆς πράξεως ἃς αὐτὸς ποιοῦσιν εἰς ἄπειρον ἥξουσιν· ἐπεὶ δὴ οὖν οὔτε δόξα ἐστὶν βούλησις ἐστὶ, προαίρεσις ἐστὶν ὡς ἑκάτερον· ἀδιάφωνος ἐξαίφνης γὰρ προαιρεῖται μὲν οὐδείς, δοκεῖ δὲ πρᾶξαι μὴ βούλεται, ὡς ἐξ ἀμφοῖν ἄρα· ἀμφὼ γὰρ ὑπάρχει τῷ προαιρουμένῳ ταῦτα· ἀλλὰ πῶς, ἐκ τούτων σκεπτέον· δηλοῖ δὲ καὶ τὸ ὄνομα αὐτό· ἡ γὰρ προαίρεσις μετ' ἄλλων οὐχ ἁπλῶς δέ· ἀλλ' ἑτέρου πρὸς ἕτερον· τοῦτο δὲ ἀχοίνου τιὰ βουλῆς· διὸ εὐβουλίας δόξειεν ἂν εἶναι προαίρεσις· ἐπεὶ μὲν δὴ τὸ τέλους οὐδεὶς βουλεύεται· ἀλλὰ τοῦ τοκεῖται πᾶσι· ἐπεὶ δὲ εἰς τοῦτο τείνομεν πότερον πρὸς ἡμᾶς ἢ πρὸς σωτείνα, ἢ δὲ δυνάμενον τοῦτο πῶς ἔσται· βουλευόμεθα δὲ πάντως τοῦτο, ἕως ἂν εἰς ἡμᾶς ἀναγάγωμεν τὴν ἀρχήν· εἰ δὴ προαιρεῖται μὲν μηθεὶς μὴ παρασκευασάμενος μηδὲ βουλευσάμενος ἢ χεῖρον ἢ βέλτιον, βούλεται δὲ ὅσα ἐφ' ἡμῖν ὄντ' ἂν πρακτῶν εἶναι καὶ μὴ τῶν πρὸς τὸ τέλος· δηλονότι ἡ προαίρεσις μὲν ὄντ' ὄρεξις τῶν ἐφ' αὑτῷ βουλευτική· αἱρούμεθα γὰρ βουλόμενοι καὶ προαιρούμεθα· οὐ μέντοι γε ἃ βουλόμεθα· πάντα προαιρούμεθα· λέγω δὲ βουλευτικῶς ἧς ἀρχὴ καὶ αἰτία βούλευσις ὅτι· καὶ ὀρέξει ταὶ διὰ τὸ βουλεύεσθαι· διὸ οὔτε ζῴοις ἄλλοις ὄντ' ἡ προαίρεσις· οὔτε ἐν παιδίᾳ ἡλικίᾳ· οὔτε πάντως ἔχοντος ἀνθρώπου· οὐδὲ γὰρ τὸ βουλεύσασθαι· οὐθ' ὑπόληψις τοῦ διατί· ἀλλὰ δοξάσαι μὲν εἰ ποιητέον, οὐθὲν κωλύει πολλοῖς ὑπάρχειν· τὸ δὲ διὰ λογισμοῦ οὐκέτι· ὅστε γὰρ βουλευτικὸν φυχῆς τὸ θεωρητικὸν αἰτίας τινός· εἰ γὰρ οὗ ἕνεκα μία τῶν αἰτίων ὅστι, τὸ μὲν γὰρ διὰ τὶ, αἰτία· τὸ δ' ἕνεκα

οὐδ' ἕνεκά ἐστιν ἡ γίνεται τί. τοῦ γὰρ αἴτιον φερομὲν εἶναι· οἷον
τὸ βαδίζειν ἡ κομιδὴ τῶν χρημάτων, εἰ τούτου ἕνεκα βα-
δίζει· δὲ ὁ οἷς μὴ θεὶς κεῖται σκοπὸς οὐ βουλευτικοί· ὡς τ' ἐπεὶ
τὸ μὲν ἐφ' αὐτῷ ὂν ἢ πρακτὸν ἢ μὴ πρακτὸν ἑαυτὸς πρακτὸν ἢ ἀ-
πρακτὸν τὴν διαίρεσιν εἰ μὴ διάπνοιαν, εἰκὼν πρακτὸν ἢ πρακτέον· πλ-
λὰ δὴ τῶν τοιούτων πρακτὸν μὲν οὐ βουλευσάμενοι, οὐ δὲ προνοή
σαντες, ἀνάγκη τὸ μὲν προαιρετὸν ἄνευ ἑκούσιον εἶναι· τὸ
δ' ἑκούσιον μὴ προαιρετόν· δ τὰ μὲν καὶ τὰ προαίρεσιν, πάντα
ἑκούσια εἶναι· τὰ δ' ἑκούσια μὴ πάντα κατὰ προαίρεσιν· ἅμα
δ' ἐκ τούτων φανερὸν, καὶ ὅτι καλῶς διορίζονται οἱ τῶν παθη-
μάτων τὰ μὲν ἑκούσια, τὰ δ' ἀκούσια· τὰ δ' ἐκ προνοίας νομο-
θετοῦσιν· εἰ γὰρ καὶ μὴ διακεκριβῶσιν, ἀλλ' ἁπλοῦνται γέ πως τῆς
ἀληθείας· ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐροῦμεν ὡς τῇ περὶ τῶν δι-
καίων ἐπισκέψει· ἡ δὲ προαίρεσις ὅτι οὔτε ἁπλῶς βούλησις
ἔστι δόξαι δ' ἂν, δῆλον· ἀλλὰ δόξα τις ἡ ὄρεξις, ὅταν ἐκ προῦ βεβουλ-
ωμένης συμπεραναθῶσιν· ἐπεὶ δὲ βουλεύεται ἀεὶ ὁ βουλευόμενος καί
τινος ἕνεκά ἐστι σκοπὸς ἀεὶ τῷ βουλευομένῳ, πρὸς ὃν σκοπεῖ τὸ
συμφέρον, περὶ μὲν τὰ τέλη θεὶς βουλεύεται· ἀλλὰ περὶ τὰ πρὸς τὰ
ἀρχὴ εἰ ὑπόθεσις, ὡς περ ἐν ταῖς θεωρητικαῖς ἐπιστήμαις ὑπο
θέσεις· εἰρηται δὲ περὶ αὐτῶν τῶν μὲν τοῖς ἀναλυτικοῖς διακεκριβέσθαι· περὶ δὲ τῶν πρὸς τὸ τέλος φερόν
των ἡ σκέψις ἐστὶ μετὰ τέχνης καὶ αὐτοῦ τέχνης πᾶσιν ὑπάρ. οἷον
εἰ πολεμῶσιν ἢ μὴ πολεμῶσι περὶ τοῦ βουλευομένοις· ἐκ προτέρου δὲ
μᾶλλον ἔσται τὸ δι' ὅ· τυγχάνῃ δ' ἕνεκα· οἷον ὑγιεῖ τοῦτο ἢ ὑγίεια ἢ
ἄλλο τοιοῦτον, ὁ τυγχάνῃ δ' ἕνεκα· βουλεύεται δ' ὁ βουλευόμενος
ἢ ἀπὸ τοῦ τέλους ἐπισκεπτέον ὅτι ἐκεῖσθαι τείνῃ ὅπως εἰς αὐτὸ δεῖ
ἀπάγειν ἢ αὐτὸς δυνατὸς εἶ πρὸς τὸ τέλος· τὸ δὲ τέλος ἐστὶ φύσει μὲν αἱρε
τὸν θεωρητὸν· μὴ περὶ ὃ κεῖ μέρος βουλεύονται· οἷον ἰατρὸς βουλεύ-
εται ἢ οὐ ἀνάγκη φάρμακον· ἢ γυμναστὴς πότερον πυκνῶς

οἷσ ἀγαθὸν τὸ τέλος, τὸ ἁπλῶς αἱρετόν ὅτι. παρὰ φύσιν δὲ διαστροφὴ, οὐ τὸ ἀπαθὲς ἀλλὰ τὸ φαινόμενον ἀγαθόν. αἴτιον δ' ὅτι τῶν ὄντων τὰ μὲν οὐκ ὄντα ἐστὶ λωχήσαθαι, ἢ πρὸς ἃ πέφυκεν· οἷον ὄψα· οὐ γὰρ οἷόν τε ὁρᾶν οὐ μὴ ὄντα ὄψις· οὐδ' ἃ ἔσται οὐ μὴ ὄντα ἀκοή· ἀλλὰ ἀπὸ ἑστήκασι ποιοῦσι, καὶ οὐ μὴ ὄντα ἡ ἑστήκασι· οὐ γὰρ ὁμοίως φθορὰ ὑπείας ἡ αὐτὴ ἑστήκασι μὴ νόσου· ἀλλ' ἡ μὲν κατὰ φύσιν· φθορὰ δὲ παρὰ φύσιν· ὁμοίως δὲ καὶ ἡ βούλησις· φύσει μὲν τοῦ ἀγαθοῦ ὄντα παρὰ φύσιν δὲ τοῦ κακοῦ· καὶ βούλεται φύσει μὲν τὸ ἀγαθόν· παρὰ φύσιν δὲ διαστροφὴ μὴ τὸ κακόν· ἀλλὰ μᾶλλον ἑκάστου τι φθορὰ διαστροφὴ οὐκ εἰς τὸ τυχόν, ἀλλ' εἰς τὰ ἐναντία τὰ μεταξύ· οὐ γὰρ ὄντα ἐκβῆναι ἐκ τούτων· ἐπεὶ καὶ ἀπὸ τούτων εἰς τὰ τυχόντα πίπτει· ἀλλ' εἰς τὰ ἐναντία ὅσοις ὄντα ἐναντία· εἰς ταῦτα τῶν ἐναντίων ἀεὶ τι ἑστήκασι ἐναντία ὄντα· ἀνάγκη ἄρα καὶ τῶν ἀεὶ τινὶ προαίρεσιν ἀπὸ τοῦ μέσου εἶναι τὰ ἐναντία πίπτειν· ἐναντία δὲ τὸ μέσον καὶ τὸ τέλειον καὶ τὸ ἔλαττον· αἴτιον δὲ τὸ ἡδὺ καὶ τὸ λυπηρόν· οὕτω δὲ ἔχει ὥστε τῇ ψυχῇ φαίνεσθαι τὸ μὲν ἡδὺ ἀγαθόν· καὶ τὸ ἥδιον καὶ ἀμείνον· καὶ τὸ λυπηρὸν κακόν· καὶ τὸ λυπηρότερον χεῖρον· ὥστε ἐκ τούτων δῆλον ὅτι πέφυκε δουλὰς καὶ λύσας ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ κακία· ἐπεὶ μὲν γὰρ τὰ προαιρετὰ τυγχάνουσιν οὖσαι· ἡ δὲ προαίρεσις ἐπεὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακὸν καὶ τὰ φαινόμενα· τοιαῦτα δὲ φύσει· δουλὴ καὶ λύσα· ἀνάγκη τοίνυν ἐπειδὴ ἀρετὴ μὲν ἡ ἠθικὴ αὐτή τε μεσότης ὅτι καὶ πέφυκε δουλὰς καὶ λύσας ποιεῖν· ἡ δὲ κακία ἐν ὑπερβολῇ καὶ ἐλλείψει· καὶ ἐπεὶ ταῦτα τῇ ἀρετῇ, τῷ ἀρετῷ εἶναι τῷ ἠθικῷ, ἕξιν προαιρετικὴν μεσότητος τῆς πρὸς ἡμᾶς ἐν ἧ δέσι καὶ λυσητροῖς· καθ' ὅσα ποιός τις λέγεται τὸ ἦθος ἢ χαίρων ἢ λυπούμενος ὁ γὰρ φιλόπλυκος ἢ φιλόπικρος οὐ λέγεται ποιός τις τὸ ἦθος.

ἀρετή

φύτων

τούτων δεδιωρισμένων, λέγω μὴν πότερον ἡ ἀρετὴ ἁμάρτημα ποιεῖ τὴν προαίρεσιν, καὶ τὸ τέλος ὀρθὸν, οὕτως ὥστε οὐ χρὴ ἕνεκα δεῖ προαιρεῖσθαι, ἢ ὡς ἔστι δοκεῖ τισὶ τὸν λόγον· ὅτι δὲ μὴ τοῦ ἐγκρατεία· αὕτη γὰρ οὐ διαφθείρει τὸν λόγον· ὅτι δ' ἀρετὴ καὶ ἐγκράτεια ἕτερον· λεκτέον δ' ὕστερον πρὸς αὐτά· ἐπεὶ ὅσοις γε δοκεῖ τὸν λόγον ὀρθὸν ποιεῖν ἡ ἀρετὴ, τοῦ ναὶ τὸ· ἡ μὴν ἐγκράτεια τοιοῦτον τῶν ἐπαινετῶν δή ἐγκράτεια· λέγω μὴν δὲ προσαρμόσαντες· ὅτι γὰρ τὸν μὲν σκοπὸν ὀρθὸν εἶναι· ἐν δὲ τοῖς πρὸς τὸν σκοπὸν διαμαρτάνειν· ὅτι δὲ τὸν μὲν σκοπὸν ἁμαρτητὸν· τὰ δὲ πρὸς ἐκεῖνον πραίνοντα ὀρθῶς ἔχειν· καὶ μηδέτερον· πότερον δὴ ἀρετὴ ποιεῖ τὸν σκοπὸν ἢ τὰ πρὸς τὸν σκοπόν τιθέμεθα δὴ ὅτι τὸν σκοπόν· δύο τοῦτον οὐκ ὄντα συλλογισμὸς οὐδὲ λόγος· ἀλλὰ δὴ ὥσπερ ἀρχὴ τοῦ τοῦ ὑπάρχειν ὧδε· οὔτε γὰρ ἰατρὸς σκοπεῖ εἰ δεῖ ὑγιαίνειν, ἢ μή· ἀλλ' εἰ πέρι πατεῖν ἢ μή· οὔτε ὀργυμναστικὸς εἰ δεῖ εὐεκτεῖν ἢ μή· ἀλλ' εἰ παλαίειν ἢ μή· ὁμοίως δ' οὐδ' ἄλλη οὐδεμία περὶ τὸ τέλος· ὡς περ γὰρ ταῖς θεωρητικαῖς αἱ ὑποθέσεις ἀρχαὶ, οὕτω καὶ ταῖς πρακτικαῖς τὸ τέλος ἀρχὴ καὶ ὑπόθεσις· ἐπεὶ δὲ δεῖ τὸν ὑγιαίνειν, ἀνάγκη τοδὶ ὑπάρξαι εἰ ἔσται ἐκεῖνο ὡς περ ἐκεῖ εἰ ὅτι τὸ ζῴῳον δύο ὀρθαὶ, ἀνάγκη δὴ εἶναι· ἡ μὲν οὖν μοίσεως ἀρχὴ τὸ τέλος· ἡ δὲ πράξεως ἢ τινοίσεως τέλος τί· εἰ δὲ πάσης ὀρθότητος, ἢ ὁ λόγος ἢ ἀρετὴ αἰτία, εἰ μὴ ὁ λόγος, διὰτ' ἀρετ' αὖ ὀρθὸν αὖ εἴη τὸ τέλος, ἀλλ' ὁ τὰ πρὸς τὸ τέλος· τέλος δ' ὅτι τὸ ἕνεκα· ὅτι γὰρ πᾶσα προαίρεσις τινός· καὶ ἕνεκά τινος· οὐ μὴν οὖν ἕνεκα τὸ μέσον ὅτιν, οὐδ' αἰτία ἡ ἀρετὴ, τὸ προαιρεῖσθαι οὐ ἕνεκα· τὸ μὲν οὖν τυγχάνειν τούτων ἄλλης διωρίσμεσος, ὅσα δεῖ· ὅτι μὴν τοι ἡ προαίρεσις οὐ τούτου ἀλλὰ δή τοῦ τοῦ ἕνεκα· ἕνεκα τοῦ τέλους δεῖ πράττειν· τοῦ δὲ τὸ τέλος ὀρθὸν εἶναι δή προαιρέσεως· οὐδ' ἡ ἀρετὴ αἰτία καὶ διὰ τοῦτο ἐκτῆς προαιρέσεως κρίνομεν παῖδας τις· τοῦ δὲ ὅτι τὸ τίνος ἕνεκα πράττει·

ἀλλ' οὐ τὴ πράξει. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ κακία τῶν ζώων τῶν ἕνεκα
τῆς προαιρέσεως. εἰσὶ γὰρ ἐφ' αὐτῷ οὐ μὴν τὰ καλὰ
πράττειν δὲ τὰ αἰσχρὰ, ῥᾴδιον τῇ, δῆλον ὅτι ὅσων
δὲ ἐφ' ἑαυτῷ ἐστὶν οὗτος ὁ ἄνθρωπος. ὥστε ἀνάγκη τὴν κακίαν ἑκούσιον
εἶναι ἢ τὴν ἀρετήν. οὐδεμία γὰρ ἀνάγκη τὰ μοχθηρὰ πράττειν.
διὰ ταῦτα καὶ ψεκτὴ ἡ κακία. ἢ ἡ ἀρετὴ ἐπαινετόν. τὰ γὰρ
ἀκούσια αἰσχρὰ καὶ κακὰ, οὐ ψεκτά. ἀλλὰ τὰ ἀγαθὰ ἐπαινετά.
ἀλλὰ τὰ ἑκούσια. ἔτι πάντες ἐπαινοῦμεν ἢ ψέγομεν, εἰς τὴν
προαίρεσιν βλέποντες μᾶλλον ἢ εἰς τὰ ἔργα. καίριαίρετώτερον
ἡ ἐπιστήμη φρονήσεως. ἔτι πράττουσι μὲν φαῦλα καὶ ἀναγκαζόμενοι. προαιροῦνται δ' ἀδύνατον. ἔτι διὰ τὸ ἐξαδύνατον εἶναι ἰδεῖν τὴν
προαίρεσιν ὁ πρῖάτις, διὰ ταῦτα ἐκ τῶν ἔργων αἰα
γκαζόμεθα κρίνειν ὁ πρῖός τις. αἱρετώτερον
μὲν δὴ ἡ ἐπιστήμη ἐπαινετώτερον δὲ προ
αίρεσις. ἐκ τῶ δὲ μὴ ὧν συμ
βαίνει ταῦτα ἢ ἔτι ὁμολο
γεῖται τοῖς φαυλο
μένοις.

ΤΈΛΟΣ ΤΟΥ̂ Β'.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΗΘΙΚΩΝ ΕΥΔΗΜΙΩΝ, ΤΟΜΟΣ Γ'.

Η'

Τι μὲν οὖν μεσότητος εἰσὶ τὰ ἀρεταὶ καὶ αὗται προαιρετικαὶ, καὶ αἱ ἐναντίαι κακίαι, καὶ τίνων εἰσὶν αὗται, καθόλου εἴρηται· καθ' ἑκάστην δὲ λαμβάνοντες λέγωμεν ἐφεξῆς· καὶ πρῶτον εἴπωμεν περὶ ἀνδρίας· φαίνεται δὴ δοκεῖ πᾶσιν, ὁ, τὰν δρεῖος εἶναι περὶ φόβους, καὶ ἡ ἀνδρεία μία τῶν ἀρετῶν· δεῖ λεγόμενος δ' ἐν τῇ διαιρέσει πότερον θράσος καὶ φόβος ἐναντία· καὶ γὰρ ὅσῳ μᾶλλον αὐτικείμενα ἀλλήλοις· δῆλον οὖν ὅτι καὶ οἱ κατὰ τὰς ἕξεις ταύτας λεγόμενοι ὁμοίως ἀντικείσονται σφίσιν αὐτοῖς· οἷον ὁ δειλός· οὗτος γὰρ λέγεται κατὰ τὸ φοβεῖσθαι μᾶλλον ἢ δεῖ, καὶ θαρρεῖν ἧττον ἢ δεῖ· καὶ ὁ θρασύς· καὶ γὰρ οὗτος κατὰ τὸ θρασὺς εἶναι, οἷος φοβεῖσθαι μὲν ἧττον ἢ δεῖ θαρρεῖν δὲ μᾶλλον ἢ δεῖ· διὸ καὶ παρωνυμιάζεται, ὁ γὰρ θρασὺς παρὰ τὸ θράσος λέγεται παρωνύμως· ὡς τῶ πεὶ τῇ ἀνδρίᾳ ὄντι ἡβελτίστῃ ἕξις περὶ φόβους καὶ θάρρη, δεῖ δὲ μήθ' οὕτως ὡς οἴθρασεῖς· τὰ μὲν γὰρ ἐλλείπουσι, τὰ δ' ὑπερβάλλουσι· μήθ' οὕτως ὡς οἱ δειλοί· καὶ γὰρ οὗτοι ταὐτὸ ποιοῦσι· πλὴν οὐ περὶ ταὐτὰ ἀλλ' ἐξ ἐναντίας· τῷ μὲν γὰρ θαρρεῖν ἐλλείπουσι· τῷ δὲ φοβεῖσθαι ὑπερβάλλουσι· δῆλον ὡς ἡ μέση διάθεσις, θρασύτητος καὶ δειλίας ὄντων ἀνδρία· αὕτη γὰρ βελτίστη· δοκεῖ δ' ὁ ἀνδρεῖος ἀφόβος εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολύ· ὁ δὲ δειλὸς φο

περὶ ἀνδρίας

βητικός· καὶ ὁ μὲν πολλὰ καὶ ὀλίγα καὶ μεγάλα καὶ μικρὰ φοβεῖται καὶ σφόδρα καὶ ταχύ· ὁδὲ τἀναντίος· ἢ οὐ φοβεῖται ἢ ἠρέμα καὶ μόλις καὶ ὀλιγάκις καὶ μεγάλα· καὶ ὁ μὲν ὑπομένει τὰ φοβερὰ σφόδρα· ὁδὲ, οὐδὲ τὰ ἠρέμα· ποῖα οὖν ὑπομένει ὁ ἀνδρεῖος· πρῶτον, πότερον τὰ αὐτῷ φοβερά, ἢ τὰ ἑτέρῳ· εἰ μὲν δὴ τὰ ἑτέρῳ φοβερὰ, οὐθὲν σεμνὸς φαίη ἂν εἶναι· εἰδὲ τὰ αὐτῷ, εἴη ἂν αὐτῷ μεγάλα καὶ φοβερὰ φόβου ποιητικὰ ἑκάστῳ ᾧ φοβερά· οἷον εἰ μὲν σφόδρα φοβερὰ εἴη ἂν ἰσχυρὸς ὁ φόβος· εἰδ' ἠρέμα ἀσθενής· ὥστε συμβαίνει τὸν ἀνδρεῖον μεγάλης φόβους καὶ πολλοὺς ποιεῖσθαι· ἐοίκει δὲ τῶν ἀντίων ἡ ἀνδρεία φόβον παρασκευάζειν· τοῦτο δ' εἶναι αὐτῷ ἢ μηθὲν ἢ ὀλίγα φοβεῖσθαι, καὶ ἠρέμα καὶ μόλις· ἀλλ' ἴσως τὸ φοβερὸν λέγεται ὥσπερ καὶ τὸ ἡδὺ καὶ τὰὐτὸ τοῦτον διχῶς· τὸ μὲν γὰρ ἁπλῶς· τὸ δὲ τινὶ μὲν καὶ ἡδέα καὶ ἀγαθά ἐστιν· ἁπλῶς δ' οὔ· ἀλλὰ τοῦ ἀντίου φαῦλα καὶ οὐχ ἡδέα· ὅσα τοῖς πονηροῖς ὠφέλιμα καὶ ὅσα ἡδέα τοῖς παιδίοις ἢ ὡραῖα· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ φοβερὰ τὰ μὲν, ἁπλῶς εἰσι· τὰ δὲ τινί· ἃ μὲν δὴ δειλὸς φοβεῖται ἢ δειλὸς, τὰ μὲν, ὁποῖ' ἂν ἐστὶ φοβερά, τὰ δ' ἠρέμα· τὰ δὲ τοῖς πολλοῖς φοβερὰ, καὶ ὅσα τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, ταῦθ' ἁπλῶς λέγομεν· ὁ δ' ἀνδρεῖος πρὸς ταῦτα ἔχει ἀφόβως· καὶ ὑπομένει τὰ τοιαῦτα φοβερὰ, ἃ ὅσ' μὲν ὡς φοβερὰ αὐτῷ· ὅσα δ' ὡς οὔ· ἢ μὲν ἀνθρωπος φοβερά· ἢ δ' ἀνδρεῖος οὐ φοβερά· ἀλλ' ἢ ἠρέμα ἢ οὐδαμῶς· ὅσα μέντοι φοβερὰ ταῦτα· τοῖς γὰρ πολλοῖς φοβερά· διὸ καὶ ἐπαινεῖται ἡ ἕξις· ὡσπερ γὰρ ὁ ἰσχυρὸς καὶ ὑγιάμβος ἔχει· καὶ γὰρ οὗτοι, οὕτω ὑπὸ μηθενὸς ὁ μὲν πόνου πρίβεται, ὁ δ' ὑπὸ μηδεμιᾶς ὑποτροπῆς, τοιοῦτοί εἰσιν· ἀλλὰ τῷ ὑπὸ τούτων ἀπαθεῖς εἶναι ἢ ἁπλῶς ἢ ἠρέμα ὑφ' ὧν οἱ πολλοὶ καὶ οἱ πολλοὶ δεινοί· οἱ μὲν οὖν μισθωτοὶ καὶ ἀθενεῖς καὶ δειλοὶ, καὶ ὑπὸ τῶν κινδύνων, πᾶσι μάτων παρέχουσί τι· φλὴν θᾶττόν τι ἢ μᾶλλον ἢ οἱ πολλοὶ· καὶ

Φοβερὸν

καὶ ἐπὶ τῶν φώων οἱ πολλοὶ πάσχουσιν ὑπὸ τούτων ἀπαθεῖς ἢ ὅλως ἢ ἠρέμα· ἀπορεῖται δέ τι τῷ ἀνδρείῳ οὐδὲν ἐστι φοβερόν, ὥστε οὐδὲν φοβηθείη· ἢ ὥστε κωλύει τὸν εἰρημένον τρόπον· ἡ γὰρ ἀνδρία ἀκολουθήσει τῷ λόγῳ ὅστις ἐστίν· ὁ δὲ λόγος τὸ καλὸν αἱρεῖσθαι κελεύει· διὸ καὶ ὁ μὴ διὰ τοῦτον ὑπομένων αὐτὰ, οὗτος ἢ τοιοῦτός ἐστιν ἢ θρασύς· ὁ δὲ διὰ τὸ καλὸν ἢ φόβος καὶ ἀνδρεῖος μόνος· ὁ μὲν οὖν δειλὸς καὶ ἃ μὴ δεῖ φοβεῖται· ὁ δὲ θρασὺς καὶ ἃ μὴ δεῖ θαρρεῖ· ὁ δ' ἀνδρεῖος, ἀμφὼ ἃ δεῖ καὶ ταύτη μέσος ὅστιν· ἃ γὰρ αὐτὸ ὁ λόγος κελεύῃ ταῦτα καὶ θαρρεῖ καὶ φοβεῖται· ὁ δὲ λόγος τὰ μεγάλα λυσιτελοῦντα καὶ φαρτικὰ ὅ κελεύει ὑπομένειν αὐ μὴ καλὰ ᾖ· ὁ μὲν οὖν θρασὺς καὶ εἰ μὴ κελεύει, ταῦτα θαρρεῖ· ὁ δὲ δειλὸς οὐδὲν κελεύει· ὁ δ' ἀνδρεῖος μόνος ἐὰν κελεύῃ· ὅστε δὲ εἴδη ἀνδρίας τίνα λέγεται καθ' ὁμοιότητα, ὡς τὰ ὑπομένουσιν ἀλλ' ὅτι τὰ αὐτά· μία μὲν πολιτική· αὕτη δ' ὅτιν ἡδιαίδω οὖσα· δευτέρα ἕξις τις ὑπομονητική· αὐτὴ δὲ δι' ἐμπειρίαν ἢ τὸ εἰδέναι οὐχ ὡς τῶν σωκράτης ἔφη τὰ δεινὰ, ἀλλ' ὅτι τὰς βοηθείας τῶν δεινῶν· τρίτη δὴ διὰ πειρίαν καὶ ἄγνοιαν δὴ ἡ τὰ ὡς δίκαι καὶ οἱ μανικοί μοι, οἱ μὲν ὑπομένουσι τὰ φοβερά· οἱ δὲ λαμβάνουσι τοὺς ὄφεις· ἄλλη δὴ καὶ τὶ λῳδε· καθ' ἣν οἵτε καὶ τευχικοὶ πολλάκις ὑπομένουσι τοὺς κινδύνους· ἢ οἰμεθύοντες· ὑέλωδες ἢ πρίεις ὁ οἶνος· αὕτη δὲ διὰ πάθος ἀλόγιστον· οἷον διέρωτα ἢ θυμόν· αὐτὸ ἢ ἐρᾷ θρασὺς μᾶλλον ἢ δειλός· ἢ ὑπομένει πολλὰς καὶ δεινὰς ὥστε πρὸ ἐνέστω πρὸ τῶν τύραννον ἀπεκτείνῳ· ὁ ἐν κρήτῃ μυθολογούμενος· καὶ διὸ ὀργὴν καὶ θυμὸν ὡσαύτως· ἐκστατικὸν γὰρ ὁ θυμός· διὸ καὶ οἱ ἄγριοι θῆρες ἀνδρεῖοι δοκοῦσιν εἶναι διὰ κόντες· ὅταν γὰρ ἐκστῶσι τοιοῦτοί εἰσιν· εἰδὲ μὴ, ἀνώμαλοι ὥσπερ οἱ θρασεῖς· ὅμως δὲ μάλιστα φυσικὴ ἡ τοῦ θυμοῦ· ἀπήντων γὰρ ὁ θυμός· διὸ μὴ οἱ ὡπλισμένοι ἄρειστε μάχονται· διὰ νόμον δὲ ἡ πολιτικὴ ἀνδρεία·

ἡδὴ ἀνδρί

οἶνος

θυμός

φοβερά

καὶ τὸ λυθῆναι δὲ μία τούτων. ἀλλὰ πρὸς τοὺς παρακελευσθέντας ἐν τοῖς κινδύνοις χρήσιμα ταῦτα πάντα. περὶ δὲ τῶν φοβερῶν μὴ μὴ ἀπωλῶσι εἰρήκαμεν. βέλτιον δὲ διορίσασθαι μᾶλλον. ὅλως μὲν οὖν φοβερὰ λέγεται τὰ πρακτικὰ φθορᾶς λυπηρᾶς. ὅσα δ' ἔστιν ὅσα φαίνεται ποιητικὰ λύπης φθαρτικῆς. οἷς δ' ἄλλως πως ἀπροσδέχομένοις λύπην, ἕτερα μὲν αὐτοῖς ἴσως λύπη μέν ἐστι. οὐ πάθος ἕτερον, φόβος δ' ἐκείνως. οἷον εἴτις προορῶν ὅτι λυπήσεται, λύπην μὲν φθορᾶς τινὸς λυπεῖται, ἢ αὐτὴν οἵαν οἰζηλήμονες ἢ οἱ αἰσχρόμοιροι. ἀλλ' ἐπὶ μόναις ταῖς τοιαύταις φαινομέναις ἔσεσθαι λύπαις φόβος γίνεται, ὅσων ἡ φύσις ἀναιρετικὴ τοῦ ζῆν. διὸ καὶ σφόδρα πρὸς ὀργὴν ὄντες μαλακοὶ πρὸς φιλίαν ἀνδρεῖοί εἰσι. οἱ φίλοι οἱ σκληροὶ ἢ καρτερικοὶ ἢ δειλοί. καὶ δὴ δοκεῖ χεῖρον ἴδιον τῆς ἀνδρείας εἶναι, τὸ πρὸς τὸν θάνατον καὶ τὰ τούτου λύπην ἔχειν πως. εὐηρέστης εἴη τοιοῦτος πρὸς ἀλέας ἢ ψύχη καὶ τὰς τοιαύτας λύπας ὑπομενητικὸς ὡς ὀλίγης ἀκινδύνους οὔσας, πρὸς δὲ τὸν θάνατον καὶ μαλακὸς. ἢ περὶ φόβος μηδὲ ἄλλο τι πάθος ἀλλὰ διαὐτὴν τὰ φθορά. ἄλλοι ἢ πρὸς μὲν ἐκείνας μαλακὸς, πρὸς ἢ τὸν θάνατον ἀπαθής, ἐκεῖνος μὲν οὐκ εἶναι δόξειε δειλός. ὅτος δ' ἀνδρεῖος. ἢ κίνδυνος ὢν τοῖς τοιούτοις λείπῃ μόνοις τὰ φοβερῶν, ὅταν πλησίον ἢ τὸ φ. τοιαύτης φθορᾶς ποιητικόν. φαίνεται δὲ κίνδυνος ὅταν πλησίον φαίνῃ. τὰ μὲν οὖν φοβερὰ περὶ ὅσα φαμὲν εἶναι τὸν ἀνδρεῖον εἰρῆ. διότι τὰ φαινόμενα ποιητικὰ λύπης φ. φθαρτικῆς. ταῦτα μέντοι πλησίον τε φαινόμενα, οὐ μὴ πόρρω. ἢ τοσαῦτα τῷ μεγέθει ὄντα ἢ φαινόμενα ὥστ' εἶναι σύμμετρα πρὸς αὐτόν. ἔνια γὰρ ἀνάγκη φανὶ φάναι αὐτῷ φοβερὰ ἢ διὰ τὰ πάθη. οὐδὲν γὰρ κωλύει ὥσπερ θερμὰ ἢ ψυχρὰ καὶ τἄλλα δυνάμεων ἐνίας ὑπερημᾶς εἶναι καὶ τὰς τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος ἕξεις, οὕτω ἢ τὴν περὶ τὴν ψυχὴν παθημάτων. οἱ μὲν δειλοὶ οὐ θρασεῖς διὰ ψύδον διὰ τὰς ἕξεις.

τῷ

τῷ μὲν γὰρ δειλῷ, τάχ', τι μὴ φοβερὰ δόξει φοβερὰ εἶναι· καὶ
τὰ ἠρέμα σφοδρά· τῷ δὲ θρασεῖ τοὐναντίον· τάχα φοβερὰ θαρ
ραλέα· καὶ τὰ σφοδρὰ, ἠρέμα· τῷ δὲ ἀνδρείῳ τὰ λυπηὰ μᾶλλον·
διόπερ οὔτε ἔστιν ὑπομένειν τὰ φοβερὰ διάνοιαν, ἀνδρεῖος· οἷον
εἴ τις τοὺς κεραυνοὺς ὑπομένει φερομένους διὰ μανίαν· οὔτε
γινώσκων ὅσος ὁ κίνδυνος, διὰ θυμόν· οἷον οἱ κελρὶ πρὸς κιλτοί
τὰ κύματα τὰ ὥλα ἀφαντῶσι λαβόντες· καὶ ὅλως ἡ βαρβα-
ρικὴ ἀνδρεία μετὰ θυμοῦ ἐστιν· εἰσὶ δὲ καὶ διὰ ἄλλας ἡδονὰς
ὑπομένουσι· καὶ γὰρ ὁ θυμὸς ἡδονήν ἔχει τινα· μετὰ λωίδος
γάρ ἐστι τιμωρίας· ἀλλ' ὅμως οὔτε διὰ ταύτην οὔτε διὰ ἄλλην
ἡδονὴν ὑπομένει τις τὸν θάνατον, ἢ φυγὴν μείζόνων λυπῶν,
οὐδεὶς δικαίως ἀνδρεῖος λέγοιτο τούτων· εἰ γὰρ ἦν ἡδὺ τὸ ἀ-
ποθνήσκειν πολλάκις ἀνδαίμονα σίαν ἀποθνήσκουσιν, οἱ ἀκόλα
στοι ὥσπερ καὶ νῦν· οὐ τοίνυν τὸ ἀποθνήσκειν οὐκόντος ἡ-
δέος· τῶν ποιητῶν δέ τινος πολλοῖς δαίμοσι θαρραλέον εἰσάγον-
τος, οὐκ οὐδεὶς ἀνδρεῖος εἶναι δόξειεν· καὶ τὰ θηρία ἀνδρεῖα ἐστί·
φησί· φαῦλοι βροτῶν δ' ὅταν πονεῖν ἀσώμοι, θανεῖν ἐρῶσι ἀλγέων
ὡς περ καὶ τὸν χείρωνα μυθολογοῦσιν οἱ ποιηταὶ διὰ τιὰ ἀπὸ χερῶν
τοῦ ἕλκους ὀδυνώμενον ἐξαιτῆσαι ἀποθανεῖν ἀθάνατον ὄντα· παρα
πλησίως δὲ τούτοις, καὶ ὅσοι διὰ μπειρίαν ὑπομένουσι τοὺς
κινδύνους· ὃν τρόπον φασὶν οἱ πλεῖστοι τῶν στρατιωτικῶν ἀν-
θρώπων ὑπομένειν· οὐ γὰρ τοὐναντίον ἔχει ἢ ὡς φαίνεται σω-
κράτης, ὃν ἔφη μανθάνειν οἰόμενος τὴν ἀνδρείαν εἶναι· οὔτε γὰρ διὰ
τὸ εἰδέναι τὰ φοβερὰ θαρροῦσιν οἱ ἐπὶ τοὺς ἴσους ἀναβαίνειν
ἐπιστάμενοι, ἀλλ' ὅτι ἴσασι τὰς βοηθείας τῶν δεινῶν, οὔτε διὰ θαρ
ραλεώτερον ἀλγυνίζονται τὰ τῶν ἀνδρείων· καὶ γὰρ αὐτὴ ἡ ἰσχὺς καὶ
ὁ πλοῦτος καὶ τὸ θέσιν ἀνδρείαν εἶναι· πῶς γὰρ ἀνὴρ πενίᾳ δι-
δυμανόμενος· φανερῶς ἔνιοι δειλοὶ ὄντες ὅμως ὑπομένουσι δὲ

ἀσθενῶν

χρεῶν

ἐμπειρίαν· τοῦτο δὲ, ὅτι οὐκ οἴονται κίνδυνον εἶναι· ἴσασι γὰρ τὰς βοηθείας· ὃ μεῖον δὲ ὅταν γὰρ μὴ ἔχειν οἴονται βοήθειαν, ἀλλ' ἤδη τελευτὴν ἢ τὸ δεινὸν, οὐχ ὑπομένουσιν· ἀλλὰ πάντων δὴ τοιούτων αἰτίων οἱ διὰ τὴν αἰδῶ ὑπομένοντες μάλιστα φανεῖεν ἀνδρεῖοι· καθάπερ καὶ Ὅμηρος τὸν Ἕκτορα φησὶν ὑπομεῖναι τὸν κίνδυνον τὸν πρὸς τὸν Ἀχιλλέα· Ἕκτορα δ' αἰδὼς εἷλε· που Λυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην ἀνὰ θήσει· μὴ δῆτα ἡ πολιτικὴ ἀνδρεία αὕτη· ἥδε ἀληθὴς οὔτε αὕτη· ὅτι ἐκείνων οὐδεμία· ἀλλὰ ὁμοία μὲν ὡς πρὸς ἡδονὴν ἡ τῶν θηρίων· διὰ τὸν θυμὸν ὁμόσε τῇ πληγῇ φέρεται· οὔτε γὰρ ὅτι ἀδοξήσει· δεῖ μὴ φοβουμένους· οὔτε διὰ ὀργήν· οὔτε διὰ τὸ μὴ νομίζειν ἀποθανεῖσθαι, ἢ διὰ τὸ δυνάμεις ἔχειν φυλακτικάς· οὔτε γὰρ οἴονται οὕτω φοβερὸν εἶναι οὐθέν· ἀλλ' ἐπειδὴ πᾶσα ἀρετὴ προαιρετική, τοῦ δὲ ὡς λέγομεν, εἴρηται πρότερον, ὅτι ἕνεκά τινος πάντα αἱρεῖσθαι πράττει· τοῦτο δὲ τὸ ἕνεκα τὸ καλόν, δῆλον ὅτι καὶ ἡ ἀνδρεία ἀρετή τις οὖσα ἕνεκά τινος πράξει τὸ φοβερὰ ὑπομένειν· ὡς τὸ αἰσχρὸν· ὀρθῶς δ' μᾶλλον ποιεῖ κρίνειν· οὔτε δι' ἡδονήν· ἀλλ' ὅτι καλόν· ἐπεὶ δ' οὐδὲ μὴ καλὸν ἢ, ἀλλὰ μανικὸν οὐχὶ ὑπομένειν· αἰσχρὸν γάρ· περὶ ποῖα μὲν οὖν ἐστὶν ἡ ἀνδρεία μεσότης καὶ τίνων καὶ διὰ τί ἢ τὰ φοβερὰ τίνα δύναμιν, ἐκ δὲ εἴρηται καὶ τὸ τὰ μὲν θαρρεῖν ἐφ' οὓς ἰκανῶς· περὶ δὲ σωφροσύνης καὶ ἀκολασίας μετὰ ταῦτα δὲ λέγειν πειρατέον· λέγεται δ' ἀκόλαστος πολλαχῶς· ὅτι γὰρ μὴ κεκολασμένος ὡς μὴ δι' ἀτρεμοῦμενος· ὥσπερ ἀτιμητὸς ὁ μήτε τιμηθεὶς· καὶ τούτων ὁ μὲν δυνατός· ὁ δὲ δυνάτος· ἀτίμητον γὰρ τὸ τε δυνάμενον τιμηθῆναι καὶ τὸ δυνατὸν μὲν μὴ τε τιμηθὲν δέ· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὸ ἀκόλαστον· καὶ γὰρ τὸ μὴ πεφυκὸς δέχεσθαι κόλασιν· καὶ τὸ πεφυκὸς μὲν, μὴ κεκολασμένον δὲ, περὶ ἁμαρτίας, ὡς περὶ ὀρθοπραγεῖ ὁ σώφρων ὡς πρὸς οἰκείους· κατὰ ταύτην γὰρ ἀκόλαστοι λέγονται τὴν ἀκολασίαν.

περὶ σωφροσύνης

ἀκόλαστος

σίαν. ἔτι δ᾽ ἄλλον τρόπον οἱ δυσίατοι καὶ ἀνίατοι πάντων διὰ κολάσεως. πλεοναχῶς δὲ λεγομένης φιλακολασίας, ὅτι μὲν περὶ ἡδονάς τινας καὶ λύπας εἰσὶ, φανερόν. καὶ ὅτι ἐν τῷ περὶ ταύτας διακεῖσθαι τῶς, καὶ ἀλήλων διαφέρουσι καὶ τῶν ἄλλων. διειλήφαμεν δὲ πρότερον, πῶς τὴν ἀκολασίαν ὀνομάζομεν τὴν μεταφέρομεν. τοὺς γὰρ ἀκινήτως ἔχοντας διὰ ἀναισθησίαν πρὸς τὰς αὐτὰς ἡδονάς, οἱ μὲν καλοῦσιν ἀναισθήτους. οἱδὲ ἄλλοις ὀνόμασι τοιούτοις προσαγορεύουσιν. ὅτι δ᾽ ὀργὴν ἀνώδυνον τὸ πάθος οὐδὲ ἐπιπόλαιον. διὰ τὸ πάντας ἐπὶ θάτερον ἁμαρτάνειν μᾶλλον καὶ πᾶσιν εἶναι σύμφυτον τὴν τοιούτων ἡδονῶν ἧτταν καὶ αἰσθησιν. μάλιστα δ᾽ εἰσὶ φιλοῦντοι οἱδε οἰκονομοδιδάσκαλοι καλοῦσιν ἀγροίκους. οἱ οὐδὲ τὰ μέτρια καὶ τὰ ἀναγκαῖα πλησιάζουσι τοῖς ἡδέσιν. ἐπεὶ δ᾽ ὁσωφρων ὅτι περὶ ἡδονὰς ἀνάγκη καὶ περὶ ὧν θυμίας τινὰς αὐτὸν εἶναι. δεῖ δὴ λαβεῖν περί τίνας. οὐ γὰρ περὶ πάσας. οὐδὲ περὶ ἅπαντα τὰ ἡδέα ὁσώφρων ὅτι. ἀλλὰ τὴν μὲν δόξη, περὶ δύο τῶν αἰσθητῶν. περί τε τὸ γευστὸν καὶ τὸ ἁπτόν. περὶ γὰρ τὴν διὰ φλόγεως ἡδονὴν τῶν καλῶν αὐτὸν ἐπιθυμίας ἀφροδισίων, ἢ λύπην τὴν αἰσχρῶν. καὶ περὶ τὴν διὰ φλέγμονης τῶν ἐναρμόσων ἢ ἀναρμόσων, ἔτι δὲ πρὸς τὰς δὲ ὁσωφρόσεως τοσοῦτόν ἐστὶ τὸ μὴ δυσωδίας ἐστὶ τὰς ἀπὸ δυσωδίας οὐκ ὄντιν ὁσώφρων. οὐδὲ γὰρ ἀκόλαστος οὐδεὶς λέγεται τῷ πέχειν ἢ μὴ πέχειν. εἰ γοῦν τις ἢ καλὸν ἀνδριάντα θεώμενος ἢ ἵππον ἢ ἄνθρωπον, ἢ ἀκροώμενος ἄδοντος. μὴ βούλοιτο μήτε ἐσθίειν μήτε πίνειν μήτε ἀφροδισιάζειν, ἀλλὰ τὸ μὲν καλὰ θεωρεῖν. τὸ δὲ δόντων ἀκούειν, οὐκ ἂν δόξειεν ἀκόλαστος εἶναι. ὡς περ οὐδὲ κιλούμενοι περὶ ταῦτα σειρῆσιν. ἀλλὰ περὶ τὰ δύο τῶν αἰσθητῶν ταῦτα, περὶ ἃ περ καὶ τἄλλα θηρία μόνα τυγχάνει αἰσθητικῶς ἔχοντα ἢ χαίροντα ἢ λυπούμενα, περὶ τὸ γευστὸν ἢ ἁπτὸν, περὶ δὲ τὸ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων ἡδέα χρὴν ὁμοίως ἅπαν-

τὰ φαίνεται αἰσθήσεως διαφέρειν οἷον περὶ ἁρμοστὸν ἢ κάλλος· οὐδὲν γὰρ ὅτι καὶ ἄξιον λόγου φαίνεται πάσχοντα αὐτῇ τῇ θηρείᾳ τῶν καλῶν· ἢ τῇ ἀκροάσει τῶν ὀξυμόρων εἰμή τι πρὸς συμβέβηκε τερατῶδες, ἀλλ' ὁδὲ πρὸς τὰ βαρέα ἢ δυσῳδη· καίτοι τάς γε αἰσθήσεις ὀξυτέρας ἔχουσι πάσας· ἀλλ' οὐ τῶν ὁσμῶν ταύταις χαίρουσιν ὅσαι κατὰ συμβεβηκὸς εὐφραίνουσιν· ἀλλὰ μὴ καθαρὰς τὰς λέγω ἢ καθαρὰς αἷς μὴ ἐπιπλοΐζουσιν χαίρομεν ἢ μεμνημένοι οἷον ὄψων καὶ ποτῶν· διὸ τέρψεις μὲν ἡδονικὰ ταύτας χαίρομεν, τὰ τοῦ φαγεῖν ἢ πιεῖν· καθαρὰς δὲ, οἷον αἱ τῶν αὐτῶν φασὶ διὸ ἐμμελεῖς ἔφη Κρατῖνος· τὰς μὲν καλὰς ὀξείας· τὰς δὲ ἡδείας· ἐπεὶ καὶ τὸ πιεῖν γλυκὺν ἅπασιν ἡδονικὸν ἐπὶ πολύ τοῦ τὰ θηρία· οὐδὲν τῷ ἀκρῳ φιλόσοφον ἡ αἴσθησις, ἀλλ' ὅσον τῷ φέρειν· διὸ οἱ ὀψοφάγοι, οὐκ ἔχουσι τὸ γλῶτταν ἐπιεικῆ μακράν, ἀλλὰ τὸν φάρυγγα μακράν· ὥσπερ φιλόξενος ὁ ὀξύλεπτος· ὥστε περὶ τὰ ἁπτὰ μᾶλλον ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν θετέον τὸ ἀκολασίαν· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀκόλαστος περὶ τούτου ἐστίν· οἰνοφλυγία γὰρ καὶ γαστριμαργία καὶ λαγνεία καὶ ὀψοφαγία, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, περὶ τὰς εἰρημένας ἐστὶν αἰσθήσεις· εἰς ἃ σωφροσύνη ἢ ἀκολασία διαιρεῖται· περὶ δὲ τὰς ὄψεως ἢ ἀκοῆς ἢ ὀσφρήσεως ὀσμὰς, οὐθεὶς λέγεται ἀκόλαστος ἐὰν ὑπερβάλλῃ ἀλλ' αὖν ὀνείδους τὰς ἁμαρτίας φέρομεν ταύτας ἢ ὅλως περὶ ὅσα μὴ λέγουσιν ἐγκρατεῖς· οἱ δ' ἀκρατεῖς οὐκ εἰσὶν ἀκόλαστοι οὐδὲ σώφρονες· ἀναίσθητος μὲν ἔστιν ἢ ὅπως δεῖ ὀνομάζομεν, ὁ οὕτως ἔχων ὥστε καὶ ἐλλείπειν ὅλων, ἀναίσθητον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πάντας δὲ χαίρειν· ὁ δ' ὑπερβάλλων ἀκόλαστος· πάντες γὰρ τούτοις φύσει τὰ χαίρουσι καὶ ἐπιθυμίας λαμβάνουσι καὶ οὐκ εἰσὶν οὐδὲ λέγονται ἀκόλαστοι· καὶ γὰρ ὑπερβάλλουσι τῷ χαίρειν μᾶλλον ἢ δεῖ τυγχάνοντες· καὶ λυπεῖσθαι μᾶλλον ἢ δεῖ μὴ τυγχάνοντες· οὐδὲ ἀναλγητοί· ὑπὸ γὰρ ἐλλείψεως τοῦ χαίρειν ἢ λυπεῖσθαι· ἀναίσθητοι

λον

κρατῖνος

φιλόξενος

λον ὑπερβάλλουσιν· ἐπεὶ δ' ἔστιν ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις περὶ
αὐτὸ, δηλονότι καὶ μεσότης· καὶ βελτίστη αὕτη ἡ ἕξις. καὶ ἀμ-
φοῖν ἐναντία· ὥστε καὶ σωφροσύνη ἡ βελτίστη ἕξις, περὶ ἃ ὁ ἀκό
λαστος, ἡ περὶ τὰ ἡδέα τὰ εἰρημένα τὰ αἰσθητῶν μεσότης, σω-
φροσύνη ἂν εἴη, μεσότης οὖσα ἀκολασίας καὶ ἀναισθησίας· ἡ
δ' ὑπερβολὴ ἀκολασία· ἡ δ' ἔλλειψις ἤτοι ἀνωνυμος, ἢ τοῖς
εἰρημένοις ὀνόμασι προσαγορευομένη· ἀκολουθέστερον δὲ περὶ τὸ
γένος τῶν ἡδονῶν, ἔστιν ἀναιρετέον αὐτοῖς λεγομένοις ὕστερον
περὶ ἐγκρατείας καὶ ἀκρασίας· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον λεπτέον
καὶ περὶ πραότητος καὶ χαλεπότητος, καὶ τὸν πρᾶον περὶ περὶ πραότητος
λύπην τιὰ ἀπὸ θυμοῦ γινομένην, ὁρῶμεν ὄντα τῷ πρὸς ταύ
την ἔχειν πῶς· διεγράψαμεν δὲ καὶ ἀντιθήκαμεν τῷ ὀργίλῳ
καὶ χαλεπῷ καὶ ἀγρίῳ· πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα τῆς αὐτῆς ἕξε
ως ἀναθέσεως, τὸν ἀνδραποδώδη καὶ ἀνόητον· μᾶλλον δὲ ταῦτα
μέλισσα καλῶσι· τοὺς μὴ δ' ἐφ' ὁσοισδεῖ κινᾶσθαι τὸν θυμόν·
ἀλλὰ προσηλακισμένους ὑχρῶς καὶ τοῦ πεινᾶν πρὸς τὰς ὀ-
λιγωρίας· ἔστι γὰρ ἀντικείμενον τῷ μὴ ταχεῖ, τὸ μόλις· τῷ ταχὺ· μόλις·
δ' ῥέμα, τὸ σφόδρα· τῷ δὲ πολλὰ χόμον, τὸ ὀλίγον λυπεῖσθαι ταύ ῥέμα· σφόδρα·
την τὴν λύπην ὧν ἂν καλοῦμεν θυμόν· ἐπεὶ δ' ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν θυμοί
ἄλλων εἴπομεν, ἃ μὲν ταῦθ' ἕξις ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις, ὁμοίως γὰρ
χαλεπὸς τοιοῦτός ἐστιν, ὁ καὶ θᾶττον καὶ μᾶλλον πάσχων καὶ
πλείω χόμον· καὶ ὅτου δεῖ· καὶ ὀργίλοις οὐδεῖ· καὶ ἐπὶ πολλοῖς· ὁ
δ' ἀνδραποδώδης, τοὐναντίον, δηλονότι ὅτι πρὸς μὲν ὁ μεσοσφῆ
κατὰ ἰσότητος· ἐπεὶ οὖν αἱ μαρτυρίαι ἀμφότεραι αἱ ἕξεις ἐκεῖ-
ναι, φανερὸν ὅτι ἐπὶ εἰκὴς ἡ μέση τούτων ἕξις· οὔτε γὰρ προτε-
ρεῖ οὐθὲν οὔτε ὑστερέχει· οὔτοις οὐδεῖ ὀργίζεται· οὔτε οἷς δεῖ οὐκ ὀργί
ζεται· ὥστε ἐπεὶ καὶ πραότης ἡ βελτίστη ἕξις περὶ ταῦτα τὰ
πάθη ἐστὶν, εἴη καὶ ἡ πραότης μεσότης τις, καὶ ὁ πρᾶος μέσος
τοῦ χαλεποῦ καὶ ἀνδραποδώδους· ἔστι δὲ καὶ ἡ μεγαλοψυχία
καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια κατὰ ἡ ἐλευθεριότης μεσότητες· ἡ μὲν ἐλευ-

περὶ ἐλευθεριότητος

θεριότης περὶ χρημάτων κτῆσιν ἢ ἀποβολήν· ὁ μὲν γὰρ κτητικὸς μᾶλλον ἢ δεῖ· ἀποβολῇ δὲ πάσῃ λυπούμενος μᾶλλον ἢ δεῖ, ἀνελεύθερος· ὁδαμότερα ἧττον ἢ δεῖ ἀσωτος· ὁδαμῶς δεῖ ἐλευθέριος· τοῦτο δὲ λέγω τὸ ὡς δεῖ, καὶ ἐπὶ τούτων καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, τὸ ὡς ὁ λόγος ὀρθός· ἐπεὶ δ' ἐκεῖνοι μὲν εἰσὶν ἐν ὑπερβολῇ καὶ ἐλλείψει, ὅπου δὲ ἔχα τὰ εἰσι καὶ μέσον, ⟨καὶ⟩ τοῦ το βέλτιστον· ἐν δὲ περὶ ἕκαστον τῷ εἶδει τὸ βέλτιστον, ἀνάγκη καὶ τὴν ἐλευθεριότητα εἶναι ἀσωτίας καὶ ἀνελευθερίας περὶ χρημάτων κτῆσιν ⟨καὶ⟩ ἀποβολήν· λέχθω δὲ τοῦ χρήματα τὸ λέγομεν καὶ τὴν χρηματιστικήν· ἡ μὲν γὰρ καθ' αὐτὸ κτῆσις τοῦ χρήματός ἐστιν οἷον ὑποδήματος ἢ ἱματίου, ἡ δὲ κατὰ συμβεβηκός· ἐμοὶ γοῦν οὕτως ἂν εἴη σκεθμῷ χρήσαιτο τῷ ὑποδήματι· ἀλλ' οἷον ἡ πώλησις ἢ μίσθωσις· χρῆται γὰρ ὑποδήματι· ὁδὲ φιλάργυρος ὁ περὶ τὸν νόμισμα φυλακτήσεως αὐτὸ τῆς κατὰ συμβεβηκὸς χρήσεως ὄντος· ὁδ' ἀνελεύθερος εἶναι· καὶ ἄσωτος περὶ τὸν κατὰ συμβεβηκὸς τρόπον τοῦ χρηματισμοῦ· καὶ γὰρ ἐπὶ τοῦ κατὰ φύσιν χρηματισμοῦ τῶν αὐξήσιν διώκει· ὁδαμῶς ἐλλείπει τῶν ἀναγκαίων· ὁ δ' ἐλευθέριος τῶν περιουσίαν δίδωσιν· αὐτῶν δὲ τούτων εἰδῆ λέγονται διαφέροντα, τῷ μᾶλλον καὶ ἧττον περὶ μόρια· οἷον ἀνελεύθερος· φιδωλὸς· καὶ κίμβιξ· καὶ αἰσχροκερδής·

φιδωλὸς· αἰσχροκερδὴς· κίμβιξ·

φιδωλὸς μὲν ἐν τῷ μὴ προΐεσθαι· αἰσχροκερδὴς δ' ἐν τῷ ὁπόθεν προσίεσθαι· κίμβιξ δὲ, ὁ σφόδρα περὶ σμικρὰ διατεινόμενος· παραλογιστὴς δὲ ἢ ὁ ἀποστερητὴς ὁ ἄδικος καταμελευθερίαν· καὶ τοῦ ἀσώτου ὡσαύτως· φυλάκτης μὲν ὁ ἐν τῷ ἀτάκτως ἀναλίσκειν· ἀλόγιστος δὲ ὁ ἐν τῷ μὴ ὑπερβάλλειν τὴν ἀπὸ ἀλογισμοῦ λύπην· περὶ δὲ μεγαλοψυχίας

περὶ μεγαλοψυχίας

μεγαλοψύχοις ἀποδιδομένων δεῖ διορίσαι τὸ αἴτιον· ὥσπερ γὰρ ⟨καὶ⟩ τὰ ἄλλα κατὰ τὴν ποσότητα ἢ ὁμοιότητα μέχρι τοῦ λανθάνειν πόρρω προΐονται, ⟨καὶ⟩ περὶ τὴν μεγαλοψυχίαν τὸ συμβέβηκε·

ειναι· διὸ ἐνίοτε οἱ ἐναντίοι τοῦ αὐτοῦ αὐτιποιοῦνται· οἷον ὁ
ἄσωτος τῷ ἐλευθερίῳ· καὶ ὁ αὐθάδης τῷ σεμνῷ· καὶ ἀθρασὺς
τῷ ἀνδρείῳ· εἰσὶ γὰρ καὶ ὡσεὶ ταὐτὰ καὶ ὅμοροι μέχρι τινός·
ὡς πρὸ ἀνδρεῖος ὑπομονητικὸς κινδύνων ἢ ὀθρασύς· ἀλλ' ὁ
μὲν οὐδέ· ὁ δ' οὐδ' ὅλως· ταῦτα δὲ διαφέρει πολὺ μᾶλλον· λεχθήσεται δὲ τὸ μεγαλόψυχον καὶ τὸ τοῦ ὀνόματος προσηγορίαν οὕτως ἐν
μεγέθει τινὶ ψυχῆς καὶ δυνάμεως· ὥστε καὶ τῷ σεμνῷ καὶ τῷ
μεγαλοπρεπεῖ ὅμοιος εἶναι δοκεῖ· ὅτι καὶ πάσαις ταῖς ἀρεταῖς
ἀκολουθεῖν φαίνεται· ἡ γὰρ ὀρθῶς κεῖναι τὰ μεγάλα καὶ
μικρὰ τῶν ἀγαθῶν, ἐπαινετόν· δοκεῖ δὲ ταῦτ' εἶναι μεγάλα
ἃ δοκεῖ ὁ τῶν κρατίστην ἔχων ἕξιν περὶ τὰ τοιαῦτ' εἶναι ἡ
δέα· ἡ δὲ μεγαλοψυχία κρατίστη· κρίνει δὲ περὶ τὸ ἕκαστον ἀ-
ρετὴ, τὸ μεῖζον καὶ τὸ ἔλαττον ὀρθῶς· ἔστι προφρόνιμος αὖ
μεγαλύσεις ἡ ἀρετή· ὥστε ἔσεσθαι αὖ τὴν πάσαις ταῖς ἀρεταῖς
ἢ αὐτὴν ἕπεσθαι πάσαις· ἔτι δοκεῖ μεγαλοψύχου εἶναι, τὸ κα-
τα φρονητικὸν εἶναι· ἐκάστη δ' ἀρετὴ καταφρονητικὴ τῶν
πρὸς τὸν λόγον μεγάλων· οἷον ἀνδρεία κινδύνων· μέγα γὰρ
οἴεται εἶναι τῶν αἰσχρῶν· καὶ πλοῦτος οὐπάνυ φοβερόν· καὶ σω-
φρων ἡδονῶν μεγάλων καὶ πολλῶν· καὶ ἐλευθέριος χρημά-
των· μεγαλοψύχου δὲ τοῦτο δοκεῖ, διὰ τὸ περὶ ὀλίγα σπου-
δάζειν καὶ ταῦτα μεγάλα· καὶ οὐχ ὅτι δοκεῖ ἑτέρῳ τινί· καὶ
μᾶλλον αὖ φρονητίσειεν ἂν ἀνὴρ μεγαλόψυχος· τί δοκεῖ ἐν ἴσου
δεινῶν πολλοῖς τυγχάνουσιν· ὥσπερ ἀντιφῶν ἐφη πρὸς ἀπά- Ἀντιφῶν
θειαν ἀκατηφισμένως τῶν ἀπολογίαν ἐσεσθαι· καὶ τὸ
ὀλίγωρον τοῦ μεγαλοψύχου μάλιστ' εἶναι πάθος ἴδιον· πάλιν
περὶ τιμὰς καὶ τοῦ ζῆν καὶ πλούτου περὶ ὧν σπουδάζειν δοκοῦ-
σιν οἱ ἄνθρωποι, οὐθὲν φροντίζειν περὶ τ' ἄλλων πλὴν περὶ
τιμῆς· καὶ λυπηθήσοιτον ἀτιμαζόμενος ἢ ἀρχόμενος ὑπὲρ
ἀναξίου· καὶ χαίρειν μάλιστα τυγχάνων· οὕτω μὲν οὖν δόξειεν
ἂν ἐναντίως ἔχειν· τὸ γὰρ εἶναί τι μάλιστα περὶ τιμὴν, καὶ

ταφρονητικὸν εἶναι τῶν πολλῶν καὶ δόξης οὐχ ὁμολογεῖσθαι
δεῖ δὲ τοῦτο διορίσαντας εἰπεῖν· ὅτι γὰρ τιμὴ καὶ μικρὰ καὶ
μεγάλη δίχως· ἢ γὰρ τῷ ὑπὸ πολλῶν τῶν τυχόντων, ἢ τῷ ὑπὸ
τῶν ἀξίων λόγου· καὶ πάλιν ἢ τῷ ὡῖτινι ἡ τιμὴ διαφέρει· με-
γάλη γὰρ οὐ τῷ ὁλίθει τ' τιμώντων ὁδὲ ζῷ πρέπῳ μόνον· ἀλλα
καὶ τῷ τιμίαν εἶναι· τῇ ἀληθείᾳ δὲ ἐ ἀρχαὶ καὶ τἆλλα ἀγαθὰ
τίμια καὶ ἄξια ταυτὸν ἀεὶ τούτοις, ὅσα μεγάλα ἀληθῶς ὄντι· ὥσ
περ καὶ ἀρετὴ οὐδεμία ἀνθρωπίνους· διὸ δοκοῦσι μεγάλους πρέ
πειν ἑκάστῃ, ὥσπερ ὅ ὄντι ἑκάστη αὐτῶν ὡς περὶ πρᾶγμα· ἀλλ' ὅμοιος
ὅστ' πρὸς τοὺς ἄλλους ἀρετὰς μία μεγαλοψυχία, ὥσ περ
καὶ ἰδία μεγαλόψυχον τοῦ τον λεκτέον, τὸν ἔχοντα τούτης·
ἐπεὶ δ' ὅτιν ἔνια τῶν ἀγαθῶν, τὰ μὲν τίμια· τὰ δ' ὡς διωρέλθη
πρότερον, τ' τοιάτων δ' ἀγαθῶν ὅστ τὰ μὲν μεγάλα κατὰ ἀλή-
θειαν· τὰ δὲ, μικρά, ἐ τούτων ἔνιοι ἄξιοι καὶ ἀξιοῦσιν αὐτοὺς.
ἐν τούτοις ζητητέος ὁ μεγαλόψυχος· τιθραχῶς δ' ἀνάγκη διο
φέρειν· ὅστ μὲν γὰρ ἄξιον εἶναι μεγάλων καὶ ἀξιοῦν ἑαυτὸν
τούτων· ὅστ δὲ μικρὰ καὶ ἄξιον τινὰ τηλικούτων, καὶ ἀξιοῦν
ἑαυτὸν τούτων· ὅστ δ' ἀνάπαλιν πρὸς ἑκάτερα αὐτῶν· ὁ μὲν
γὰρ ἂν εἴη τοιοῦτος, οἷος ἄξιος ὢν μικρῶν, μεγάλων ἀξιοῦν ἑαυ
τὸν τῶν ἐντίμων ἀγαθῶν· ὁ δὲ ἄξιος ὢν μεγάλων, ἀξιώσει ἂν μι-
κρῶν ἑαυτόν· ὁ μὲν οὖν ἄξιος μικρῶν, μεγάλων δ' ἀξιῶν ἑαυτὸν
ψεκτός· ἀνόητον γὰρ καὶ οὐ καλὸν, τὸ παρὰ τὴν ἀξίαν τυγχά
νειν· ψεκτὸς δὲ ἡ ὅστις ἄξιος ὢν ὑπαρχόντων αὐτῷ, τῶν ἀγαθῶν
μετέχειν μὴ ἀξιοῖ ἑαυτόν· λείπεται δὲ ἐν ταῦθα ἐναντίῳ
τούτοις ἀμφοτέροις· ὅστις ἄξιος ὢν μεγάλων, ἀξιοῖ αὐτὸς
ἑαυτὸν τούτων, καὶ τοι οὗτος ὅστιν οἷος ἀξιοῦν ἑαυτὸν, οὗτος
ἐπαινετὸς καὶ μέσος τούτων· ἐπεὶ οὖν περὶ τιμῆς αἵρεσιν ἔ
χουσιν· καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν τῶν ἐντίμων ἐστὶν ὅστ διάθε-
σις ἡ μεγαλοψυχία, καὶ τοῦ τἀποδίδομεν καὶ οὐ περὶ τὰ χή-
σιμα γὰρ μεγαλόψυχον, ἅμα δὲ καὶ ἡ μεσότης αὐτὴ ἐπαινε-

τωτάτη.

τω τοῦτο, δῆλον ὅτι ἡ μεγαλοψυχία, μεσότης ἂν εἴη· τοὺς δ' χαυνοτης
ἐναντίους ὥσπερ διεγράψαμεν, ἢ μὲν, ἐπεὶ τῷ ἀξιοῦν ἑαυτὸν
ἀπαθῶν μεγάλων ἀνάξιον ὄντα, χαυνότης· τοὺς τοιούτους δὲ μικροψυχια
χαύνους λέγομεν ὅσοι μεγάλων οἴονται ἀξιοι εἶναι, ὄντες· ἡ δὲ περὶ τὸ ἄξιον ὄντα μὴ ἀξιοῦν ἑαυτὸν μεγάλ', μικροψυχία
μικροψύχου εἶναι δοκεῖ, ὅστις ὑπάρχοντ' ἀδύνατ' ἂν ἀξιοῦτο, μὴ ἀξιοῖ μηθενὸς μεγάλου ἑαυτόν· ὥστε ἀνάγκη καὶ τὸν
μεγαλοψυχίαν εἶναι μεσότητα χαυνότητος καὶ μικροψυχίας·
ὁ δὲ τέταρτος τῶν διειλεγμένων οὔτε πάμπαν ψεκτὸς οὔτε με-
γαλόψυχος περὶ οὐδὲν ἔχων μέγεθος· οὔτε γὰρ ἄξιος ὤν τι ἀξιοῖ
μεγάλων· διὸ καὶ ἐναντίος ἐστὶ τοῖς δόξῃ γὰρ ἂν ἐναντίον εἶναι, τῷ
μεγάλων ἀξίῳ ὄντι μεγάλων, τὸ, μικρῶν ὄντα ἄξιον, ἀξιοῦν
ἑαυτόν· οὐκ ὀρθῶς δὲ ἐναντίος ἐστὶ τῷ μεμπτὸς εἶναι, ὡς γὰρ ὀλόκλη-
ρον ἔλαβε· καὶ ὁ αὐτὸς ὀρθῶς τῇ φύσει τῷ μεγαλοψύχῳ· ὧν γὰρ
ἄξιοι τούτων ἀξιοῦσιν αὐτοὺς ἀμφω· καὶ ὁ μὲν γένοιτο ἂν με-
γαλόψυχος· ἀξιώσει γὰρ ὧν ὀρθῶς ἄξιος· ὁδὲ μικρόψυχος ὡς ὑ-
περέχόντων αὐτῷ μεγάλων κατὰ τιμὴν ἀγαθῶν ὀρθῶς ἀξιοῖ, τί
ἂν εἴποι, εἰ μικρῶν ἄξιος ἦν· ἢ γὰρ ἂν μεγάλων ἀξιῶν χαῦνος ἦν
ἢ περὶ ἐλαττόνων· διὸ καὶ ἂν θεὶς αὐτὸν εἴποι μικρόψυχον· εἴτις μέ-
τοιος ὢν ἄρχειν μὴ ἀξιοῖ ἑαυτὸν, ἀλλ' ὑπείκῃ· ἀλλ' εἴτις ὢν
μεγὰς ὢν μὴ τοῦ μὴ μέγα εἶναι τὸ ἄρχειν· ὅστι δὲ ὁ μεγαλο περὶ μεγαλοπρεπείας·
πρεπὴς οὐ περὶ τὴν τυχοῦσαν πρᾶξιν καὶ προαίρεσιν, ἀλλὰ τὴν
δι' αὐτήν· εἰ μή που κατὰ μεταφοράν λέγομεν· αὐτὸς δὲ δια-
πρεπής, μεγαλοπρέπεια οὐκ ὀρθῶς· τὸ μὲν γὰρ πρέπον, συνκόσμῳ ὄντι
ὁ δὲ κόσμος ἂν ἐκ τῶν τυχόντων αὐξανομάτων, ἀλλ' ἐν ὑπερ-
βολῇ τῶν ἀξιολόγων ὄντι· ὁ δὲ ἐν μεγάλῃ διαπονήσει τὸ πρέπον περὶ
μεγέθους προαιρετικὸς καὶ φιλοτιμότητος μεσότητος, ἐστὶ τὴν
φιλοτιμότητα ἡδονὴν ὀρεκτικὸς, μεγαλοπρεπής· ὁ δ' ἐλλείπων τὸ μεῖζον ἐστὶ
πως μικρὸς μέλος ἀνώνυμος· ἔχει μὴν ἀλλ' ἔχει τινὰ γειτνίασιν, δόξαι ἀπροκάλους
γάρ τινας ἀπειροκάλους καὶ σαλάκωνας· οἷον εἰς γέλωτα σαλάκων

δια παρωλυπησε τον ἀληθη του φιλοσοφον ὢν. δικαιον εἶπειν ἐαυτῷ τοιαυτην κατασκωλιον. οἷον ἀληθοδαιμονιας ὀστιῶν πιουτος μὴ μικροπρεπης. ὁδε τοιουτους διαλεγομενος. ἐκεῖνος μὴ δοξης χαριν μὴ δε δικαιοσυνης. ὅμοιος τῷ σαλακωνι. ὁδε κατ ἀξιαν καὶ ὡς ὁλως μεγαλοπρεπης. το γαρ πρεπον κατ ἀξιαν ὀστιν. οὐδεν γαρ πρεπει τῷ παρα την ἀξιαν. δει δε πρεπον εἶναι. καὶ γαρ το πρεπον τοσ κατ ἀξιαν. καὶ πρεπον ᾧ περι ὁ. οἷον περι οἰκεργαλειον ἕτερον το πρεπον. ᾧ περι ἐρωμενος. ἢ αὐτῷ εἰ περ ἐστι τοσουτον ἢ τοιουτον. οἷον την θεοφιλιαν οὐκ ὠετο θεμιτον λεῖ πρεπειν ἢν ἐποιησατο ὁλυμπιαζε. διαπερ προϋπαρξασαν τα πενομενα. ἀλλα κοινωνι. ὁδ ὁπως ἔτυχεν ἐχων προς την ἀξιαν ὁ ουθεις τουτων. ἢ ἐπιλαθεσθαι προσωσαυτως. ὁστε γαρτις ὡς ἐλαθεσθαι ὁταν ἐλευθερος. χαιδν δε καὶ των ἀλλων ἑκαστῳ περι το ἦθος ἐστιν ἐπαινετῶν καὶ ψεκτῶν. τα μεν γαρ ὑπερβολαι. τα δ ἐλλειψεις. τα δε μεσοτητες εἰσι παθητικαι. οἷον ὁ φθονερος ᾧ ἐοικε χαιρεκακος. καθ ὅσον ἐξ ἧς λεγομεν. ὁ μεν φθονος το λυπεῖσθαι ἐπι τοῖς κατ ἀξιαν πρατ-

φθονερος.

τουσιν ὀστι. το δε παν ἐπιχαιρεκακος πατος ἐοικε το αὐτο αἰνιττεσθαι μονον. ἀλλ ὁ ἔχων ὄνομα. ἐπι τῳ χαιρειν τοῖς παρα την ἀξιαν κακοπραγιαις. ᾧ ἀυπραγιαις. χαιρων ἢ ἐπι τοῖς κατ ἀξιαις. μεσος δε τουτων ἀνεμεσητικος. μὴ ὁ εἰκαλαν οἱ ἀρχαιοι τον ἐμεσιν. το λυπεῖσθαι μεν ἐπι τοῖς κατ ἀξιαν κακοπραγιαις. διο καὶ θεον οἱονται εἶναι τον ἐμεσιν. αἰδως δε μεσοτης ἀναισχυντιας ἢ καταπληξεως. ὁ μεν γαρ μη δε μιας φερομενος δοξης. ἀναισχυντος. ὁ δ ἐπι πασαις φερομενος ὡς εικως αἰδημων. φιλια δε μεσοτης ἐχθρας ἀκολακειας. ὁ μεν γαρ ὡς χρεων ἁπαντα προς τας ἐπιθυμιας ὁμιλων κολαξ. ὁ δε προς ἁπασας ἀντικρουων ἀπειθητικος. ὁ δε μητε προς ἅπασαν ἡδεως μητε κολαθων μητε τοῦ τι τειμων ἀλλα προς το φαινομενον βελτιστον. φιλος. σεμνοτης δε μεσοτης αὐθαδειας ἢ ἀρεσκειας. ὁμ γαρ

ἐπιχαιρεκακος.

νεμεσητικος.

νεμεσις
αἰδως
ἀναισχυντος
καταπληξ
κολαξ
ἀπειθητικος
φιλος

ἢ μηδὲν πρὸς ἕτερον ζῶν, ἀλλὰ καταφρονητικός. αὐθάδης. ὁ δὲ πάντα πρὸς ἄλλον ἢ καὶ πάντων ἐλάττων, ἄρεσκος. ὁ δὴ τὰ μὲν, τὰ δὲ μή, ἢ πρὸς γοῦν ἀξίους ὅπως ἔχων, σεμνός. ὁ δ' ἀληθὴς μὲν ἀπολλῦσι οὐ καλλύσιν αὐθέκαστον, μέσος τοι εἴρωνος μὲν ἀλαζόνος. ὁ μὲν δὴ ὢν τὰ χείρω καταύρῳ ψευδόμενος μὴ ἀπονοῶν, εἴρων. ὁδὲ ἐπὶ τὰ βελτίω, ἀλαζών. οἵδε ἔχει ἀλήθης, καὶ καθ' ὁμιλον ἢ καὶ πρὸς μόνους. ἢ ὅλως ὁ μὲν φιλαλήθης. ὁ δὲ φιλόψευδής. ὅτι ἡ μὲν εὐτραπελία μεσότης. ἡ δὲ βωμολοχία μέσου τοῦ ἀγροίκου μὲν δυσκαπέλου τοῦ βωμολόχου. ὥσπερ γὰρ καὶ ὁ σκληρὸς τοῦ παμφάγου διαφέρει τῷ, ὁ μὲν μηθὲν ἡδόλιγα μὴ χαλεπαίνειν προσίεται, ὁ δὲ πάντα μὲν χαίρων, ὅτῳ καὶ ὁ ἄγροικος ἔχει πρὸς τὸν φορτικὸν ἢ βωμολόχον. ὁ μὲν γὰρ θᾶττον γελοῖον, ἀλλὰ χαλεπαίνειν προσίεται. ὁ δὲ πάντα μὲν χαίρων καὶ ἡδέως. δεῖ δ' ἄλλο τι. ἀλλὰ τὰ μὲν, τὰ δὲ μή, μὴ κατὰ λόγον. οὗτος δ' εὐτράπελος, ἁπλῶς πρὸς ἑαυτὸν ἢ ἄλλον. ἢ τε εὐτραπελία ἢ τοιαύτη. καὶ μὴν ἢν μεταφέροντες λέγομεν, ἐπιφυομένη ἕξις εἰς μεσότητος ἐπαινετή. τὰ δὲ ἄκρα ψεκτά. ὅσης δὲ διπλῆς εὐτραπελίας ἡ μὲν ἐν τῷ χαίρειν ὅτι τῷ γελοίῳ ἢ τῷ εἰς αὐτὸν ἐπιτήδειον· ἡ δὲ ὧν ἕνεκα καὶ σκῶμμά ἐστιν. ἡ δ' ἐν τῷ δύνασθαι τοιαῦτα ποιεῖσθαι ἕτερα μήτε εἶναι ἀλλήλων. ἀμφότεραι μὲν τοι μεσότητος μὴ γὰρ τὸν δυνάμενον τοιαῦτα ποιεῖσθαι ἐφ' ὅσοις καθήκει ταῦτα κρίνων, καὶ εἰς αὐτὸν ἢ τὸ γελοῖον μέσος ἔσται τοῦ φορτικοῦ καὶ τοῦ ψυχροῦ· ὁ δ' ὅρος ὅρος βελτίων, ἢ τὸ λιτωτέρου εἶναι τὸ λέγειν τῷ σκωπτομένῳ ὄντι οἱοπερ ἂν οὖν. μᾶλλον δεῖ τῷ ἐν μεσότητι ὄντι, αἱρέσεως ὅρος ἐστὶ κείνῳ ὧν. πᾶσαι δ' αὗται αἱ μεσότητες ἐπαινεταὶ μέν, ἀκείσιδ' ἀρεταί· δῆλαι ἐναντίαις κακίαις αὖ προαιρέσεως γάρ. ταῦτα δὲ πάντες ἐν ταῖς τῶν παθημάτων διαιρέσεσιν. ἕκαστον γὰρ αὐτῶν πάθος τί ὅτι. διὰ δὲ τὸ φυσικὰ εἶναι εἰς τὰς φυσικὰς συμβάλλεται ἀρετάς. ὅτι δὲ ὥσπερ λεχθήσεται ἐν τοῖς ὕστερον ἑκάστων ἀρετή· καὶ φυσι-

αὐθάδης
ἄρεσκος
σεμνός.
εἴρων
ἀλαζών
ἀγροικος : σκληρὸς.
βωμολόχος
εὐτράπελος

φθόνος
νέμεσις
αἰδὼς

καὶ ἄλλως μετὰ φρονήσεως· ὁ μὲν γὰρ φθόνος εἰς ἀδικίαν συμβαίνει· πρὸς γὰρ ἄλλον αἱ πράξεις αἱ ἀπ' αὐτοῦ· καὶ ἡ νέμεσις εἰς δικαιοσύνην· ἡ αἰδὼς εἰς σωφροσύνην· διὸ καὶ οἰητέον τὰναντία γένη οὕτω τιθέναι φρονίμου· ὁ μὲν γὰρ ἀληθὴς καὶ ψευδὴς ὁμοίως ἔμφρων, ὁ δ' ἄφρων· ὅτι δ' ἔναντιώτερον τοῖς ἄκροις τὸ μέσον ἢ ἐκεῖνα ἀλλήλοις· διότι τὸ μὲν μετ' οὐδετέρου φαίνεται αὐτῶν· τὸ δὲ πολλάκις μετ' ἀλλήλων· καὶ εἰσὶν ἐνίοτε οἱ αὐτοὶ ἀνδρεῖοι καὶ θρασεῖς· καὶ τὰ μὲν ἀσωτοι, τὰ δὲ ἀνελεύθεροι· ἢ ὅλως αὐτῶν μαλλον κακῶς· ὅταν μὲν γὰρ καλῶς αὐτῶν μαλλοι εἰσὶν, μέσοι φαίνονται· ὡς τῷ μέσῳ γὰρ ὅτι πως τὰ ἄκρα· αἱ δὲ ἐναντιώσεις δοκοῦσιν ὑπάρχειν τοῖς ἄκροις πρὸς τὸ μέσον· ὁμοίως ἀμφότεραι· ἀλλ' ὅτι μὲν κατ' ὑπερβολήν· ὅτι δὲ κατ' ἔλλειψιν· αἴτια δὲ τούτων προῆται ἐνθένται δύο· ὀλισθηρὸς δὲ, οἷον τὸ πρὸς τὰ ἡδέα αὐαισθήτων· ἢ ὅτι ἐφ' ὃ ἁμαρτάνομεν, μᾶλλον τοῦτο ἐναντιώτερον εἶναι δοκεῖ· τὸ δὲ τρίτον ὅτι τὸ ὁμοιότερον, ἧττον ἐναντιώτερον φαίνεται οἷον τὸ θάρσος πρὸς τὸ θρασὺ· ἧττον ἀσωτία πρὸς ἐλευθεριότητα.

θάρσος
θρασύς

περὶ μὲν οὖν τὰς ἀρετὰς τῶν ἐπαινετῶν εἴρηται σχεδόν· περὶ δὲ δικαιοσύνης ἐν ἄλλῳ λεκτέον.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ̂ Γ'

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΗΘΙΚΩΝ ΝΕΥΔΗ ΜΙΩΝ, ΤΟ Δ'.

Εει δὲ δικαιοσύνης καὶ ἀδικίας σκε-
πτέον, περὶ ποίας τε τυγχάνουσιν οὖσαι
πράξεις· καὶ ποία μεσότης ἐστὶν ἡ δι-
καιοσύνη· καὶ τὸ δίκαιον τίνων μέσον· ἡ
δὲ σκέψις ἡμῖν ἔσται κατὰ τὴν αὐ-
τὴν μέθοδον ἧς προειρημένοις ὁρῶ
μεν δὲ πάντας τὴν τοιαύτην ἕξιν
βουλομένους λέγειν δικαιοσύνην, ἀφ' ἧς πρακτικοί τ' δικαίων
εἰσὶ· καὶ ἀφ' ἧς δικαιοπραγοῦσι καὶ βούλονται τὰ δίκαια· τὸν αὐ τὸν
δὲ τρόπον καὶ περὶ ἀδικίας ἀφ' ἧς ἀδικοῦσι καὶ βούλονται τὰ ἄδι-
κα· διὸ καὶ ἡμῖν πρῶτον ὡς ἐν τύπῳ ὑποκείσθω ταῦτα· σχεδὸν
γὰρ αὐτὸν ἔχει τρόπον ὥσπερ καὶ ἐπιστήμων καὶ δυνάμεων· καὶ ἕξεων·
δυνάμεις μὲν γὰρ καὶ ἐπιστήμη δοκεῖ τῶν ἐναντίων ἡ αὐτὴ εἶναι·
ἕξις δ' οὐκ ἐναντία τῶν ἐναντίων, οὐ· οἷον ὑγιείας μὲν πρατ-
τεται τὰ ἐναντία· ἀλλὰ τὰ ὑγιεινὰ μόνον· λέγομεν γὰρ ὡς
ὑγιεινῶς βαδίζει, ὅταν βαδίζῃ ὡς ὁ ὑγιαίνων· πολλάκις
μὲν οὖν γινώσκεται ἡ ἐναντία ἕξις ἀπὸ τῆς ἐναντίας· πολλά
κις δὲ αἱ ἕξεις ἀπὸ τῶν ὑποκειμένων· ἐὰν γὰρ ἡ εὐεξία ᾖ
φανερά· καὶ ἡ κακοεξία φανερὰ γίνεται· καὶ ἐκ τῶν εὐεκτι-
κῶν ἡ εὐεξία· καὶ ἐκ ταύτης τὰ εὐεκτικά· εἰ γὰρ ὅτι ἡ εὐεξία
πυκνότης σαρκός, ἀνάγκη καὶ τὴν κακοεξίαν εἶναι μανό-
τητα σαρκός· καὶ τὸ εὐεκτικόν, τὸ ποιητικὸν πυκνότητος ἐν σαρκί

ἀκολουθεῖ δῶς ὧν ἡ πολὺ, ἐὰν θάττων πλεονάκις λέγηται, μᾶλλον θάττων
πλεονάκις λέγεσθαι. οἷον εἰ τὸ ἄδικον καὶ ἡ ἀδικία ἔοικεν πλεο-
νάκις λέγεσθαι ἡ δικαιοσύνη τῆς ἀδικίας. ἀλλὰ διὰ τὸ συνεγγυς
εἶναι τῷ ὁμωνυμίαν αὐτῇ λανθάνει. ἢ ἔχως περὶ τὸ ῥῆγος
δηλοῦμᾶλλον· ἡ γὰρ διαφορὰ πολλὴ· ἡ κατὰ τὸν δέαν· οἷον ὅτι κα-
λεῖται κλεὶς ὁμωνύμως· ἡ, τὸ ὑπὲρ τὸν αὐχένα τοῦ ζῴου, καὶ ἡ τοῦ
θύρας κλεῖσαι· εἰλήφθω δὴ ὁ ἄδικος πρὸς ἃ λέγει δοκεῖν ὅ, τε,
παράνομος ἄδικος εἶναι· καὶ ὁ πλεονέκτης καὶ ἄδικος· ὥστε δῆ-
λον ὅτι ὁ δίκαιος ἔσται ὅ, τε νόμιμος καὶ ὁ ἴσος· τὸ μὲν δίκαιον
ἄρα τὸ νόμιμον καὶ τὸ ἴσον· τὸ δὲ ἄδικον τὸ παράνομον καὶ τὸ ἄνι-
σον· ἐπεὶ ὁ πλεονέκτης ὁ ἄδικος, περὶ τἀγαθὰ ὁ πάντα· ἀλλ' ἀ
ὧν ὅσα αὐτυχίαι, καὶ ἀτυχίαι· ἁπλῶς μὲν ἀπλῶς ἀεὶ ἀγαθά, τινὶ δὲ οὐκ
ἀεί, οἱ δ' ἄνοι ταῦτα μᾶλλον αἰροῦνται· δεῖ δ' οὐ· ἀλλ' εὔχεσθαι μὲν
τἀπλῶς ἀγαθά· καὶ αὐτῆς ἀγαθὰ εἶναι· αἱρεῖσθαι δὲ τἀ αὐτῆ
ἀγαθά· ὁ δὲ ἄδικος οὐκ αἱρεῖται τὸ πλέον αἱρεῖται· ἀλλὰ καὶ τὸ ἔλατ-
τον ἐν τῷ ἁπλῶς κακῶν· ἀλλ' ὅτι δοκεῖ καὶ τὸ μὴ κακὸν ἀγαθὸν
πως εἶναι· τοῦ δ' ἀγαθοῦ ἔστιν ἡ πλεονεξία· διὰ τοῦτο δοκεῖ πλε
ονέκτης εἶναι· ὅστις ἂν ἄνισος· τοῦτο δὲ περιέχει καὶ κοινόν· ὁ πα-
ράνομος· τοῦτο γὰρ ἡ παρανομία ἦν καὶ ἀνισότης, περιέχει πᾶ
σαν ἀδικίαν καὶ κοινόν ἐστι πάσης ἀδικίας· ἐπεὶ δ' παράνομος
ἄδικος ἦν, ὁδὲ νόμι μὴ δίκαιος, δῆλον ὅτι πάντα τὰ νόμιμα ἐστί
πως δίκαια· τά, τε ὡρισμένα ὑπὸ τῆς νομοθετικῆς νόμιμα ἐστι· καὶ
ἕκαστον τούτων δίκαιον εἶναι φαμέν· οἱ δὲ νόμοι ἀγορεύουσι περὶ
πάντων· σοχαζόμενοι ἢ τὸ κοινῇ συμφέρον πᾶσιν, ἢ τοὺς ἀρίστους·
ἢ τοὺς κυρίους· ἢ κατά τινα τοιαύτην ἄλλην τοιαύτην· ὥστε ἕνα μὲν τρό-
πον δίκαια λέγομεν, τὰ ποιητικὰ καὶ φυλακτικὰ εὐδαιμονίας καὶ τῶν
μορίων αὐτῆς τῇ πολιτικῇ κοινωνίᾳ προσήκοντα· καὶ τοῦτο
ἀνδρείας ἔργον φαίη τις εἶναι· οἷον μὴ λιπεῖν τὴν τάξιν μὴ φυγεῖν μὴ
ῥίψασπιν τὸ πόλεμον· καὶ τὸ σώφρονος οἷον μὴ μοιχεύειν μὴ ὑβρίζειν
μὴ τῷ πλησίον· οἷον μὴ τύπτειν μηδὲ κακηγορεῖν· ὁμοίως δὲ καὶ

κατὰ

καὶ τοῖς ἄλλοις ἀρεταῖς καὶ μοχθηρίαις· τὰ μὲν γὰρ κελεύων· τὰ δ' ἀπαγορεύων, ὀρθῶς μὲν ὁ νόμος ὁ εἰς μέν ὀρθῶς· χείρων δ' ὁ ἀπερχόμενος· ταύτην μὲν οὖν, ἡ δικαιοσύνη ἀρετὴ μόνον ἔστι τελείαν· ἀλλὰ πρὸς ἕτερον· καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις κράτιστον ἀρετῶν εἶναι δοκεῖ· καὶ οὔτε ἕσπερος οὔτε ἑῷος οὕτω θαυμαστός· καὶ παροιμιάζόμενοι φαμέν· ἐν δὲ δικαιοσύνῃ συλλήβδην πᾶσα ἀρετή ἐστι· καὶ τελεία μάλιστα ἀρετή· ὅτι τῆς τελείας ἀρετῆς χρῆσίς ἐστι τελεία δ' ἐστὶν ὅτι ὁ ἔχων αὐτὴν καὶ πρὸς ἕτερον δύναται τῇ ἀρετῇ χρῆσθαι· ἀλλ' οὐ μόνον καθ' αὑτὸν· καὶ οἰκήσει μὲν, ἐν μὲν τοῖς οἰκείοις, τῇ ἀρετῇ δύναται χρῆσθαι· ἐν δὲ τοῖς πρὸς ἕτερον ἀδυναμεῖ· ἔστι δὲ τοῦτο δοκεῖ ἔχειν τὸ τοιοῦτον· ὅτι ἀρχὴ ἀνδρὸς δεῖξαι· πρὸς ἕτερον ἦδη· ἐν κοινωνίᾳ ἤδη ὁ ἄρχων· διὰ τοῦτο καὶ τοῦτο μόνον ἀλλοτρίου ἀγαθοῦ δοκεῖ εἶναι ἡ δικαιοσύνη μόνη τ' ἀρετῶν· ὅτι πρὸς ἕτερον ἔστιν· ἄλλῳ γάρ τὰ συμφέροντα πράττει ἢ ἄρχοντι ἢ κοινωνῷ· κάκιστος μὲν οὖν ὁ καὶ πρὸς αὑτὸν καὶ πρὸς τοὺς φίλους χρώμενος τῇ μοχθηρίᾳ· ἄριστος δ' ὁ πρὸς αὑτὸν μὲν τῇ ἀρετῇ· ἀλλὰ πρὸς ἕτερον· τοῦτο δ' ἔργον χαλεπόν· αὕτη μὲν οὖν ἡ δικαιοσύνη οὐ μέρος ἀρετῆς· ἀλλ' ὅλη ἀρετή ἐστιν· οὐδὲ ἐναντία ἀδικία μέρος κακίας· ἀλλ' ὅλη κακία· τίς δὲ διαφορὰ ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ δικαιοσύνη αὕτη, δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων· ἔστι μὲν γὰρ ἡ αὐτή· τὸ δ' εἶναι οὐ τὸ αὐτό· ἀλλ' ἡ μὲν πρὸς ἕτερον δικαιοσύνη· ἡ δὲ τοιάδε ἕξις ἁπλῶς ἀρετή· ἔστι μὲν οὖν ἐν μέρει ἀρετὴ ἡ δικαιοσύνη· ὅτι δ' τοιαύτη ἐστὶν ὧδε θεωρεῖ· ἀδικίας τῆς κατὰ μέρος· σημεῖον δ' ὅτι ἔστι· κατὰ μὲν γὰρ τὰς ἄλλας μοχθηρίας ὁ πονηρὸς, ἀδικεῖ μέν, πλεονεκτεῖ δ' οὐδέν· οἷον ῥίψας τὴν ἀσπίδα διὰ δειλίαν· ἢ κακῶς εἰπὼν διὰ χαλεπότητα· ἢ ἀργὸς ἐπιθήσας χρήμασι δι' ἀνελευθερίαν· οὐδενὸς δὲ τούτων οὐδεμιᾷ πλεονεξίᾳ· κατὰ δὲ τὴν ἀδικίαν· ὅταν ἄρα γε ἄλλης ἀδικίας ὡς μέρος ᾖ ὅλης· ἔστι ἀδικοῦντος οὐ μέρει τοῦ ὅλου ἀδικεῖν τοῦ παρὰ τὸν νόμον·

ἔτι εἰ ὁ μὲν τὸ κερδαίνειν ἕνεκα μοιχεύῃ μὴ προσλαμβάνῃ, ὁ δὲ προστιθεὶς ζημιοῦται μὴ δὲ πιθυμίαν, ὅτος μὲν ἀκόλαστος μᾶλλον δόξειεν εἶναι, ἢ πλεονέκτης· ἐκεῖνος δὲ ἄδικος· ἀκόλαστος δέ· δῆλον ἄρα ὅτι διὰ τὸ κερδαίνειν· ἔτι περὶ μὲν τὰ ἄλλα πάντα ἀδικήματα σημεῖόν ἐστι προσθήκη τις ἐπὶ τινα μοχθηρίαν ἀεί· οἷον εἰ ἐμοίχευσεν ἐπακολασίαν· εἰ ἔκλεπτέ τι πλὴν πατρασάτην, ὧν δῆλον· εἰ δ' ἐπάταξεν ὀργήν· εἰ δ' ἐκέρδανεν ἐπὶ δὲ μίαν μοχθηρίαν· ἀλλ' ἢ ἐπὶ ἀδικίαν· ὥστε φανερὸν ὅτι ὅστις ἀδικίαν παρὰ τὸν ὅλον ἄλλην ἐν μέρει συνώνυμος, ὅτι ὁ ὁρισμὸς μὲν ἑνὶ αὐτῷ μένει· ἀμφὼ δὲ πρὸς ἕτερόν ἐστιν ὀνόματι μίαν· ἀλλ' ἢ μὴ περὶ τι μὴ χρήματα ἢ σωτηρίαν ἢ εἴτινα, ἔχοι μὲν ἐνὶ ὀνόματι προσλαβεῖν ταῦτα πάντα, ἐπὶ δικαίου τὸν ἀπὸ τοῦ κέρδους· ἡ δὲ, περὶ πάντα περὶ ὅσα σπουδαῖος· ὅτι μὲν οὖν εἰσὶν αἱ δικαιοσύναι πλείους, καὶ ὅτι ἄλλη ἑτέρα παρὰ τὸν ὅλον ἀρετὴν, δῆλον· τίς δὲ καὶ πρία τις, λεκτέον· διώρισται δὲ τὸ ἄδικον, τὸ μὲν παράνομον καὶ τὸ ἄνισον· τὸ δὲ δίκαιον τὸ, τὸ νόμιμον καὶ τὸ ἴσον· καὶ τὸ παράνομον ἢ πρὸς ἕτερόν ἐστιν εἰρημένη ἀδικία ὅστιν· ἐπεὶ δὲ τὸ ἄνισον καὶ τὸ παράνομον πλέον, ὅταν μὲν, ἀλλ' ἕτερον ὡσὶ μέρος πρὸς ὅλον, τὸ μὲν πλέον αὐτὸν ἄνισον· τὸ δ' ἄνισον ὅταν πᾶν πλέον, καὶ τὸ ἄδικον καὶ ἡ ἀδικία ὅταν ταύτα· ἀλλ' ἕτερα ἐκείνων· τὰ μὲν ὡσὶ μέρη· τὰ δὲ ὡς ὅλα· μέρος μὲν οὖν τῆς ἀδικίας ἐστὶν ἡ ὅλης ἀδικία· ὁμοίως δὲ καὶ ἡ δικαιοσύνη ἐστὶ δικαιοσύνης· ὥστε περὶ τῆς ἐν μέρει ἀδικίας λεκτέον καὶ τὸ δίκαιον ὡσαύτως· ἡ μὲν οὖν κατὰ τὸν ὅλην ἀρετὴν τε τὴν μὴν δικαιοσύνη ἀδικία, ἡ μὲν ὅλης ἔσαχθῆσις πρὸς ἄλλον· ἡ δὲ, ἐν κακίας, ἀφείσθω· καὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον τὸ κατὰ ταύτας, φανερὸν ὡς διοριστέον· σχεδὸν δὲ τὰ πολλὰ τῶν νομίμων τὰ ἀπὸ ὅλης ἀρετῆς προστάττομεν ποιεῖν· καθ' ἑκάστην γὰρ ἀρετὴν προστάττει ζῆν· καὶ καθ' ἑκάστην μοχθηρίαν κωλύει ὁ νόμος· τὰ δὲ ὁριστικὰ τῆς ὅλης ἀρετῆς, ὅσα νενομοθέτηται περὶ παιδείαν τὴν πρὸς τὸ κοινόν· περὶ δὲ καθ' ἕκαστον παιδείαν τὴν

ἁπλῶς

ἀποδώσαν ἡρ ἀγαθός ἐστι, καὶ τίς ὁ φρόνιμος ἐστιν ὁ ἐπιτίμιος, ὕστερον σκοπεῖσθον· δοκεῖ γὰρ ἴσως ταὐτὸν ἀνδρὶ ἀγαθῷ εἶναι καὶ πολίτην παντὶ φρόνιμος ἢ κτῆμα μέρος δικαιοσύνης καὶ τοιοῦτον δικαιοσύνη μέν ἐστιν εἶδος τὸ ἐντελὲς διανομαῖς τιμῆς ἢ χρημάτων, ἢ τῶν ἄλλων ὅσα μεριστὰ τοῖς κοινωνοῦσι πολιτείας· ἐν τοῖς γὰρ ἐστὶ καὶ ἄνισον ἔχειν καὶ ἴσον ἑτέρῳ ἑτέρῳ· ἐν δὲ τὸ ἐντελὲς σωφαλάγμασι διορθωτικόν· τούτου δὲ μέρη δύο· τὰ γὰρ ἀδικημάτων, τὰ μὲν ἑκούσιά ἐστι· τὰ δ' ἀκούσια ἑκούσια μὲν, τὰ τοιάδε· οἷον πράσεις· ὠνὴ· δανεισμός· ἐγγύη· χρῆσις· παρακαταθήκη· μίσθωσις· ἑκούσια δὲ λέγεται ὅτι ἡ ἀρχὴ τῶν συναλλαγμάτων ἑκούσιος· τῶν δὲ ἀκουσίων τὰ μὲν λαθραῖα· οἷον κλοπή· μοιχεία· φαρμακεία· προαγωγή· δουλαποδισία· δολοφονία· ψευδομαρτυρία· τὰ δὲ βίαια οἷον αἰκία· δεσμός· θάνατος· ἁρπαγή· πήρωσις· κακηγορία· προσβολακισμός· ἐπεὶ δ' ὅτε ἄδικος ἄνισος, καὶ τὸ ἄδικον ἄνισον, δῆλον ὅτι καὶ μέσον τι ἐστὶ τοῦ ἀνίσου· τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ ἴσον· ἐν ἁπάσῃ γὰρ πράξει ἐστὶ τὸ πλέον ἢ τὸ ἔλαττον, ἐστι δὲ καὶ τὸ ἴσον· καὶ τὸ ἄνισον· εἰ δὴ τὸ ἄδικον ἄνισον, τὸ δίκαιον ἴσον· ὅπερ καὶ αὐδοκεῖ πᾶσιν· ἐπεὶ δὲ τὸ ἴσον μέσον, καὶ τὸ δίκαιον μέσον ἄν τι εἴη· ἐστι δὲ τὸ ἴσον, ἐν ἐλαχίστοις δυσὶν· ἀνάγκη ἄρα τὸ δίκαιον μέσον τε εἶναι· καὶ ἴσον καὶ πρός τι· καὶ ἢ μὲ μέσον τι ἐστὶν· ταῦτα δ' ἐστὶ πλεῖον καὶ ἔλαττον· καὶ ἴσον δυοῖν ἢ δικαίων τισίν· ἀνάγκη ἄρα τὸ δίκαιον γε ἐλαχίστοις εἶναι τέτταρσιν· οἷς τε γὰρ δίκαιον τυγχάνει ὄν, δύο ἐστὶ· καὶ ἐν οἷς τὰ πράγματα δύο· καὶ ἡ αὐτὴ ἰσότης ἔσται οἷς καὶ ἐν οἷς· ὡς γὰρ ἐκεῖνα ἔχει τὰ ἐν οἷς, οὕτω καὶ ταῦτα ἔχει· εἰ γὰρ μὴ ἴσοι οὐκ ἴσα ἕξουσιν· ἀλλ' ἐν τούτῳ αἱ μάχαι καὶ τὰ ἐγκλήματα· ὅταν ἢ μὴ ἴσα ἴσοι, ἢ μὴ ἴσοι ἴσα ἔχωσι καὶ νεμωνται· ἔτι ἐκ τοῦ κατ' ἀξίαν τοῦτο δῆλον· τὸ γὰρ δίκαιον ἐν τοῖς ὁμολογοῦσι πάντες κατ' ἀξίαν δεῖ εἶναι· τὴν μέντοι ἀξίαν οὐ τὴν αὐτὴν λέγουσι πάντες· ἀλλ' οἱ μὲν δημοκρατικοὶ ἐλευθερίαν· οἱ δ' ὀλιγαρχικοὶ πλοῦτον· οἱ δ' εὐγενοκρατικοὶ ἀρετήν

ὅστιν ἄρα τὸ δίκαιον ἀνάλογόν τι· τὸ γὰρ ἀνάλογον οὐ μόνον ἐστὶ μονάδικοῦ ἀριθμοῦ ἴδιον, ἀλλ' ὅλως ἀριθμοῦ· ἡ δ' ἀναλογία ἰσότητές εἰσι λόγου καὶ ἐν τετράσι μὲν ἐλαχίστοις· ἡ μὲν οὖν συνεχὴς μόνη, ὅτι ἐν τετράσι δῆλον· ἀλλὰ καὶ ἡ συνεχὴς τῷ ἑνὶ δύο σὶ χῆται· καὶ δὶς λέγει· οἷον ὡς ἡ πρῶτη πρὸς τὴν δευτέραν, οὕτως ἡ δευτέρα πρὸς τὴν τρίτην· δὶς γὰρ ἡ πρώτη ἓν ἐρεῖ· ὥστε ἐὰν τὸ β δὶς τεθῇ, τέτταρα ἔσται τὸ ἀνάλογον· ὅστε καὶ τὸ δίκαιον ἐν τετράσιν ἐλαχίστοις, καὶ ὁ λόγος ὅσαν τὸν διήρηται γὰρ ὁμοίως, οἷον τὸ ι ἡ α· ἔσται ἄρα ὡς ὁ α ὅρος πρὸς τὸν β, οὕτως ὁ γ πρὸς τὸν δ· ὑπαλλὰξ ἄρα ὡς ὁ α πρὸς τὸν γ, ὁ β, πρὸς τὸν δ· καὶ τὸ ὅλον πρὸς τὸ ὅλον· ὅπερ ἦν· ὁ μὲν συνεχὴς ἀριθμὸς καὶ οὕτω συνεχὴς δίκαιος συνεχὴς ἀριθμός· ἡ ἄρα τοῦ α ὅρου τῷ γ· καὶ ἡ πρῶτη β τῷ δ· σύζευξις, τὸ ἐν διανομῇ δίκαιόν ἐστι· μέσον τι τὸ δίκαιον· τοῦτ' ἔστι τὸ παρὰ τὸ ἀνάλογον· τὸ γὰρ ἀνάλογον, μέσον· τὸ δὲ δίκαιον, ἀνάλογον· καλοῦσι δὲ τὸν τοιοῦτον ἀνάλογον γεωμετρικοὶ μὲν οἱ μαθηματικοί· ἐν γὰρ τῇ γεωμετρικῇ συμβαίνει· ὡς τὸ ὅλον πρὸς τὸ ὅλον οὕτως ἑκάτερον πρὸς ἑκάτερον· ὅστε δ' ὁ συνεχὴς αὐτὴ ἡ ἀναλογία· ὁ γὰρ τρὶς ἓν ἐστὶ ἰσάριθμος ὡς καὶ ὁ· τὸ μὲν οὖν δίκαιον τρία τὸ ἀνάλογον· τὸ δὲ ἄδικον τρία τὸ πλέον καὶ τὸ ἔλαττον ἀνάλογον· τὸ ἀνάλογον τρία ἐστὶν ἄρα τὸ μὲν πλέον· τὸ δὲ ἔλαττον· ὅπερ καὶ συμβαίνει· ὁ μὲν γὰρ ἀδικῶν πλέον ἔχει· ὁ δὲ ἀδικούμενος ἔλαττον τοῦ ἀγαθοῦ· ἐπὶ δὲ τοῦ κακοῦ ἀνάπαλιν· ἐν αἰσθητῷ γὰρ λόγῳ ἐστὶν ἕτερον τὸ ἔλαττον κακὸν πρὸς τὸ μεῖζον κακόν· ὅστε καὶ τὸ ἔλαττον κακὸν, μᾶλλον αἱρετὸν τοῦ μείζονος· τὸ δὲ αἱρετὸν ἀγαθόν· τὸ δὲ μᾶλλον, μεῖζον· τὸ μὲν οὖν εἶδος τὸ δικαίου, τοῦτό ἐστι· τὸ δὲ λοιπὸν ἐστὶ τὸ διορθωτικόν· ὅπερ ἐν τοῖς συναλλάγμασι καὶ τοῖς ἑκουσίοις καὶ τοῖς ἀκουσίοις· τοῦτο δὲ τὸ δίκαιον ἄλλο εἶδος τοῦ πρότερον· τὸ μὲν γὰρ διανεμητικὸν τῶν κοινῶν, ἀεὶ κατὰ τὸν ἀναλογίαν ἔστι τοῖς εἰρημένοις· καὶ γὰρ ἂν ἀπὸ κοινῶν χρημάτων κοινῶν, ἐὰν γίγνηται διανομὴ ἔσται κατὰ τὸν λόγον τὸν αὐτὸν ὅν ἔχουσι πρὸς ἄλληλα τὰ εἰσενεχθέντα· καὶ τὸ ἄδικον τὸ ἀντικείμενον τῷ δικαίῳ

τοῦτο

τέτω. τὸ ἄρα ἴσον τὸ ἀνάλογον ἐστί. τὸ δ' ἐν τοῖς συναλλάγμασι δί-
καιόν, ἐστὶ μέν τι ἴσον. ἔστι δὲ τὸ ἄδικον ἀνίσον. ἀλλ' ἀνάλογόν τι
ἐστὶν. ἀλλὰ κατὰ τὸ ἀριθμητικόν. ἐάν γε διαφέρῃ, εἰ ἐπιεικὴς
φαῦλον ἀφείσεται. ἢ φαῦλος ἐπιεικῆ, ἐὰν εἰ μοιχεύσειεν ὁ ἐπιεικὴς
κἂν ἡ φαῦλος. ἀλλὰ πρὸς τὸν βλάβος τῷ διαφορὰν βλέπει
μόνον ὁ νόμος. καὶ χρῆται ὡς ἴσοις. εἰ ὁ μὲν ἀδικεῖ, ὁ δ' ἀδικεῖ-
ται. ἢ εἰ ἔβλαψεν, ὁ δὲ ἔβλαπται. ὥστε τὸ ἄδικον φύτο ἀνί-
σον ὂν πειρᾶται ἰσάζειν ὁ δικαστής. ἢ γὰρ ὅταν ὁ μὲν πληγῇ, ὁ δὲ
παίσῃ καὶ κτείνῃ, ὁ δ' ἀποθάνῃ, διῄρηται τὸ πάθος καὶ ἡ πρᾶ
ξις εἰς ἀνίσα. ἀλλὰ πειρᾶται τῇ ζημίᾳ ἰσάζειν ἀφαιρῶν τοῦ
κέρδους. λέγεται δὲ ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν ὧν τοῖς τοιούτοις, καὶ
εἰ μήτισιν οἰκεῖον ὁμολογῇ, τὸ κέρδος. οἷον τῷ πατάξαντι. καὶ
ἡ ζημία τῷ παθόντι. ἀλλ' ὅταν τε μεχθῇ τὸ πάθος καλεῖται
τὸ μὲν, ζημία. τὸ δὲ, κέρδος. ὥστε τὸ μὲν πλείονος ἢ ἐλάττονος,
τὸ ἴσον μέσον. τὸ δὲ κέρδος καὶ ἡ ζημία τὸ μὲν, πλέον. τὸ δὲ ἔλατ
τον ἐναντίως. τὸ μὲν τοῦ ἀγαθοῦ πλέον. τὸ δὲ τοῦ κακοῦ, ἔλαττον
κέρδος. τὸ δ' ἐναντίον ζημία. ὧν ἣν μέσον τὸ ἴσον. ὃ λέγομεν
εἶναι δίκαιον. ὥστε τὸ ἐπανορθωτικὸν δίκαιον ἂν εἴη τὸ μέ-
σον ζημίας καὶ κέρδους. διὸ καὶ ὅταν ἀμφισβητῶσιν ἐπὶ τὸν
δικαστὴν καταφεύγουσι. τὸ δ' ἐπὶ τὸν δικαστὴν ἰέναι, τὸ ἰέναι ἐπὶ
ἐπὶ τὸ δίκαιον. ὁ γὰρ δικαστὴς βούλεται εἶναι οἷον δίκαιον ἔμ-
ψυχον. καὶ ζητοῦσι δικαστὴν μέσον. καὶ καλοῦσιν ἔνιοι με-
σίτους. ὡς ἐὰν τοῦ μέσου τύχωσι τοῦ δικαίου τυγχάνοντες.
μέσον ἄρα, εἴπερ καὶ ὁ δικαστής. ὁ δὲ δικαστὴς ἐστὶν ἰσάζειν. ἧ ὡς
περ γραμμῆς εἰς ἄνισα τμῆμα μείζονος, ᾧ τὸ μεῖζον τμῆμα ἡ
ἡμισείας ὑπερέχει, τοῦτο τῷ ἐλάττονι τμήματι.
ὅταν ὅλα διαιρεθῇ τὸ ὅλον δίκαιόν τί φασιν ἔχειν τὸ αὐτό. ὅταν λά
βωσι τὸ ἴσον. τὸ δ' ἴσον μέσον ὄντι ἢ μείζονος καὶ ἐλάττονος
κατὰ τὴν ἀριθμητικὴν ἀνάλογίαν. διὰ τοῦτο καὶ ὀνομάζεται
δίκαιον ὅτι δίχα ἐστί. ὡς περ ἂν εἴτις εἴη δίχαιον. τὸ δικαστής.

ἐπεὶν γὰρ δύο ἴσων ἀφαιρεθῇ ἀπὸ θατέρου· πρὸς θάτερον δὲ πρὸς τιθῇ, δυσὶ τούτων ὑπερέχει τὸ θάτερον· εἰ γὰρ ἀφῃρέθη μόνον, μὴ προσετέθη δὲ, ἐνὶ ἂν μόνον ὑπερεῖχε τοῦ μέσου· ἐνὶ καὶ τὸ μέσον ἀφ' οὗ ἀφῃρέθη· ἐνὶ τούτῳ ἄρα ἐπωλειῶμεν. τί οὖν ἐλεῖν δεῖ ἀπὸ τοῦ πλέονος ἔχοντος· καὶ τί προσθεῖναι τῷ ἐλάττονι ἔχοντι· ὥ μὲν γὰρ τὸ μέσον ὑπερέχει, τοῦτο προσθεῖναι τῷ ἐλάττονι ἔχοντι· ὧ δὲ ὑπερέχει, ἀφελεῖν ἀπὸ τοῦ μείζονος· ἴσαι αἱ ἐφ' ὧν ΑΒ· ΓΓ· αἱ ΗΛ αἱς ἀπὸ τῆς ΑΒ· ἀφῃρῆ τὸ ΑΕ· ᾧ προσκείσθω τῇ ΓΔ· τὸ ἐφ' ὧν ΓΔ· ὥστε ὅλη ἡ ΔΓ ΖΔ· τῆς ΕΑ· ὑπερέχει τῷ ΔΘ· ἢ τῷ ΖΓ· τῆς ἄρα ΒΕ· ἥμισυ ΔΘ· ἔστι δὲ τοῦτο ἢ ἐπὶ τὰ ἄλλων τιχῶν· ἀφῃρῆσθω ΒΚ, εἰ μὴ ἐπίουν τὸ πρῶτον ἢ ὅσον οἷον, ἢ τὸ παθὸν ἔπαθε τοῦτο ἢ τοσοῦτον καὶ τοιοῦτον· ἐλήλυθε δὲ ὀνόματα ταῦτα ἢ τιζημία ᾧ τὸ κέρδος ἐκ ἑκασταχοῦ ἄλλα ἐστὶν· τὸ μὲν ᾧ πλέον ἔχειν ἢ τὰ αὐτοῦ κερδαίνειν λέγεται· τὸ δὲ ἔλαττον τὸ ἐξ ἀρχῆς ζημιοῦσθαι· οἷον γὰρ τὸ ὠνεῖσθαι ἢ πωλεῖν ᾧ ἐν τοῖς ἄλλοις δέδωκεν ὁ νόμος· ὅταν ᾖ μήτε πλέον μήτε ἔλαττον, ἀλλ' αὐτὰ δι' αὐτῶν γίνηται τὰ αὐτῶν φασὶν ἔχειν· καὶ ὅτι ζημιοῦσθαι οὔτε κερδαίνειν· ὥστε κέρδους τινὸς καὶ ζημίας, μέσον τὸ δίκαιον ὄν· τῷ παρὰ τὸ ἑκάσιον τὸ ἴσον ἔχειν πρότερον καὶ ὕστερον· δοκεῖ δέ τισι καὶ τὸ ἀντιπεπονθὸς ἁπλῶς εἶναι δίκαιον· ὡς περ οἱ Πυθαγόρειοι ἔφασαν· δείζονται γὰρ ἁπλῶς τὸ δίκαιον τὸ ἀντιπεπονθὸς· τὸ δ' ἀντιπεπονθὸς οὐκ ἐφαρμόττει οὔτε τὸ μεμητικὸν δίκαιον, οὔτε τὸ διορθωτικόν· καίτοι βούλονται λέγειν τοῦτο ἢ τὸ ἐξ ἀδικημάτων δίκαιον· ἐκεῖ γὰρ τὰ κεφάλαια δίκην εἶναι γίνοιτο· πλαχοῦ δὲ διαφωνεῖ· οἷον εἰ ἀρχὴν ἔχων ἐπάταξεν, οὐδὲν ἀντιπεπονθὸς ἀντιπαθεῖν· εἰ δὲ ἄρχοντα ἐπάταξεν ὀφλισκάνειν μόνον δεῖ· ἀλλὰ καὶ κολασθῆναι· ἔτι τὸ ἑκούσιον καὶ τὸ ἀκούσιον διαφέρει πολύ· ἀλλ' ἐν μὲν ταῖς κοινωνίαις ταῖς ἀλλακτικαῖς σώζει τὸ τοιοῦτο δίκαιον τὸ ἀντιπεπονθὸς κατὰ ἀναλογίαν καὶ μὴ κατὰ ποσότητα· τῷ ἀντιπεῖν γὰρ ἀνάλογον συμμένει ἡ πόλις·

τὸ

τὸ γὰρ ἡκαικῶς ζημιοῦσιν. εἰ δὲ μὴ δικαία δοκεῖ εἶναι εἰ μὴ αὐτὶ πρόσεως ἢ τὸ οὗ. εἰ δὲ καὶ μετάδοσις δίκαιόν ἐστιν. τῇ μεταδόσει δὲ συμμαχοῦσι. διὸ ἕκαστος ἕτερον ἐμπρόσθεν τιθέται, ἵνα αὐτοῦ δοσις ᾖ. τοῦτο γὰρ ἴσον χαίρεις. αὐθυπηρετητέον γὰρ δεῖ τῷ χαίσαμαχῷ. μὴ πάλιν αὐτὸν ἄρξαι χαιζόμαχον. πρεῖ δὲ τὼ αὐτίδοσιν τὼ κατ' ἀναλογίαν, ἡκατὰ διάμετρον σύζυξις. οἷον οἰκοδόμος ἐφ' ᾧ α. σκυτοτόμος ἐφ' ᾧ β. οἰκία ἐφ' ᾗ γ. ὑπόδημα ἐφ' ᾧ δ'. δεῖ δὴ λαμβάνειν γὰρ οἰκοδόμον παρὰ σκυτοτόμου τὸ μὲν ἐκείνου ἔργον. καὶ αὐτὸν ἐκείνῳ μεταδιδόναι τοῦ αὐτοῦ. ἐὰν οὖν πρῶτον ᾖ τὸ κατὰ τὼ ἀναλογίαν ἴσον, εἶτα τὸ αὐτὶ πεπονθὸς γίνηται, ἔσται τὸ λεγόμενον. εἰ δὲ μή, οὐκ ἴσον δὲ συμμαχεῖ. οὐδὲν γὰρ κωλύει κρεῖττον εἶναι τὸ θατέρου ἔργον. ἢ τὸ θατέρου. δεῖ οὖν ταῦτα ἰσασθῆναι. ὅτι ᾖ ῥοῦτο. ἢ ἐπὶ τ' ἄλλων τεχνῶν. ἀνῃροῦντο γὰρ εἰ μὴ ἐποίει τὸ ποιοῦν. ἢ ὅσον καὶ οἷον. ἢ τὸ πάσχον ἔπασχε τοῦτο. ἢ τοσοῦτο. οὐ γὰρ ἐκδύοιαξῶν γίνεται κοινωνία. ἀλλ' ἐξιαξοῦ καὶ πωρχῶ. καὶ ὅλως ἑτέρων ἢ δὲ ἴσων. ἀλλὰ τούτους δεῖ ἰσασθῆναι. διὸ πάντα συμβλητὰ δεῖπως εἶναι, ὧν ὅτιν ἀλλαγή. ἐφ' ὧν τὸ νόμισμα ἐλήλυθεν καὶ γίνεται πάντως μέσον. πάντα γὰρ μετρεῖ. ὥστε καὶ τὼ ὑπερχὴρ τὼ ἐλλειψιν μετρεῖ δῆλον ὅτι τὸ νόμισμα. πρὸς ὑπόδημα τοσονὶ ἴσον οἰκίας ζοφῆ. δεῖ γίνεσθαι ὥσπερ οἰκοδόμος πρὸς σκυτοτόμον, τοσαδὶ ὑπόδηματα πρὸς οἰκίαν ἢ ζοφήν. εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ὄκ ἔσται ἀλλαγὴ οὐδὲ κοινωνία. τοῦτο δ' εἰ μὴ ἴσα εἴη πάντως, ὄκ ἔσται. δεῖ ἄρα ἑνί τινι πάντα μετρεῖσθαι ὡς περ εἰλέχθη πρότερον. τοῦτο δὲ ὅτι τῇ μὲν ἀληθείᾳ ἡ χρεία ἡ πάντα συνέχει. εἰ γὰρ μηδὲν δέοιντο, ἢ μὴ ὁμοίως, ἢ ὄκ ἔσται ἀλλαγή. ἢ οὐχ ἡαὐτή. οἷον ὑπάλλαγμα τῆς χρείας τὸ νόμισμα γέγονε κατὰ συνθήκην. καὶ διὰ τοῦτο τοὔνομα ἔχει νόμισμα ὅτι οὐ φύσει. ἀλλὰ νόμῳ ἐστί. καὶ ἐφ' ἡμῖν μεταβαλεῖν καὶ ποιῆσαι ἄχρηστον. ἔστι δὲ αὐτὶ πεπονθὸς, ὅταν ἰσασθῇ. ὥστε ὅπερ δὴ γεωργὸς πρὸς σκυτοτόμον,

τὸ ἔργον τὸ τοῦ σκυτοτόμου πρὸς τὸ τοῦ γεωργοῦ· εἰς ἃ μαθὼν ὁ
δεῖ ἄγειν ἀναλογίας ὅταν ἀλλάξωνται· εἰ δὲ μὴ ἀμφοτέρως
ἔξεισι τὰς ὑπερβάσας τὸ ἕτερον ἄκρον· ἀλλ' ὅταν ἔχωσι τὸ αὑτῶν· ὅπ-
ως ἴσοι ᾖ κοινωνοί· ὅτι αὐτὴ ἰσότης δικαία ἐστὶν αὐτοῖς γίνεσθαι·
γεωργὸς τὸ α· ξοφή γ· σκυτόμος β· τὸ ἔργον αὐτοῦ τὸ ἰσασμέ-
νον δ· εἰ δ' οὕτω μὴ ἦν ἀντιπεπονθέναι οὐκ ἂν ἦν κοινωνία· ὅτι
δὲ ἡ χρεία συνέχει ὡς ὥσπερ ἕν τι ὄν, δηλοῖ· ὅτι ὅταν μὴ συμβαίνῃ ὧ-
σιν ἀλλήλων ἢ ἀμφότεροι ἢ ἄτερος οὐκ ἀλλάττονται· ὥσπερ
ὅταν οὐδὲν χρῄζῃ αὐτὸς ὠνῆται· οἷον οἴνου δόντος, σῖτον ἐξαγωγῆς·
δεῖ ἄρα τοῦτο ἰσασθῆναι· ὑπὲρ ὧν τῆς μελλούσης ἀλλαγῆς ἐ-
νδέχεται δεῖται ὅτι ἔσται· ὅτι ἀνδρὶ τὸ νόμισμα· οἷον ἐπὶ νυ-
νὶ μὲν δεῖται ὅτι ἔσται· ὅτι ἀνδρὶ τὸ νόμισμα· οἷον ἐπὶ νυ-
νὶ μὲν δεῖται ὅτι ἔσται· ὅτι ἀνδρὶ τὸ νόμισμα· οἷον ἐπὶ νυ-
τὴς ἐὰν ἡμῖν· δεῖ γὰρ τοῦτο φέροντι ἐξεῖναι λαβεῖν· πάσχει μὲν
οὖν ἐν τούτῳ τὸ αὐτό· ἀγαθὰ ἀεὶ ἴσον δίκαια ταῦτα· ὅμως ἐβούλεται
μᾶλλον· διὸ δεῖ πάντα τινὶ μᾶλλον· ἅτινα ἔσται ἀλλακτὰ·
εἰ μὲν οὖν κοινωνία· τὸ δὲ νόμισμα ὡς πέρας μέσου συμβεβη-
κὸς ἰσάζει· ἅτε δὲ οὐ μὴ ὄντος ἀλλακτοῦ κοινωνίαν· ἅτε ἀλλαγὴ
ἰσότητος μὴ ὄντος· ἅτε ἰσότης μὴ ὄντος συμμετρίας· τῇ μὲν οὖν
ἀληθείᾳ, ἀδύνατον τοσοῦτον διαφέροντα σύμμετρα γενέ-
σθαι· πρὸς δὲ τὴν χρείαν ἐνδέχεται ἱκανῶς· ἕν δή τι δεῖ εἶναι· τοῦ-
το δὲ ὑπὸ θέσεως· διὸ νόμισμα καλεῖται· τοῦτο γὰρ ποιεῖ πάντα
συμμετρα· μετρεῖται γὰρ πάντα νομίσματι· οἰκία, α· μναῖ
δέκα, β· κλίνη, γ· τοῦ α, τοῦ β ἥμισυ· εἰ τοίνυν τιμῶν ἀξία ἡ οἰκία·
ἢ ἴσον· ἡδὲ κλίνη δέκατον μέρος τοῦ γ· τοῦ β· δῆλον πόσαι
κλῖναι ἴσον οἰκίᾳ, ὅτι πέντε· ὅτι ἢ ὅτῳ ἡ ἀλλαγὴ ἦν πρὶν τὸ
νόμισμα ἦ, δῆλον· διαφέρει δὲ οὐδὲν ἢ κλῖναι ποιῆσαι τινὰ τὴν οἰκί-
αν, ἢ ὅσους πέντε κλῖναι· τί μὲν οὖν τὸ ἄδικον ἢ τὸ δίκαιον
ὅτιν εἴρηται· διωρισμένων δὲ τούτων, δῆλον ὅτι ἡ δικαιοπρα-
γία μέσον ὅτι τοῦ ἀδικεῖν καὶ ἀδικεῖσθαι· τὸ μὲν γὰρ πλέον
ἔχειν· τὸ δ' ἔλαττον ὅτιν· ἡ δὲ δικαιοσύνη μεσότης τίς ὅτιν· οὐ γὰρ
αὐτὸν δὲ τρόπον ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς· ἀλλ' ὅτι μέσου ὅτιν· ἡ δ' ἀ-

δικία

δικία τ' ἄκρων· ἡ μὲν γὰρ δικαιοσύνη ἕξις ἐστὶ καθ' ἣν ὁ δίκαιος λέγεται προαιρετικὸς κατὰ προαίρεσιν τῶν δικαίων· ὁμοίως δὲ καὶ ἡ ἀδικία καθ' ἣν ὁ ἄδικος πρακτικὸς καὶ κατὰ προαίρεσιν τῶν ἀδίκων· καθ' αὑτὸν πρὸς ἄλλον· καὶ ἐπὶ μέρους πρὸς ἐπὶ μέρους· οὐ πάντως δὲ τὰ μὲν αἱρετοῦ τὸ πλέον αὐτῷ ἔχει· ἔλαττον δὲ τὸ πλησίον· τῶν δὲ βλαβερῶν ἀνάπαλιν· ἀλλὰ τοῦ ἴσου τοῦ κατὰ τὸν ἀναλογίαν· ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις πρὸς ἄλλον· ἡ δὲ ἀδικία τοὐναντίον τοῦ ἀδίκου· τοῦτο δ' ἔστιν ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις ἡ ἀδικία· ὅτι ὑπερβολῆς καὶ ἐλλείψεώς ἐστιν· ἐφ' ἑαυτοῦ μὲν ὑπερβολῆς τοῦ ἁπλῶς ὠφελίμου· ἐλλείψεως δὲ τοῦ βλαβεροῦ· ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων τὸ μὲν ὅλον ὁμοίως· τὸ δὲ παρὰ τὸν ἀνάλογον ὁποτερωσοῦν ἔτυχεν· τοῦ δὲ ἀδικήματος· τὸ μὲν ἔλαττόν ἐστι τὸ ἀδικεῖσθαι· τὸ δὲ μεῖζον τὸ ἀδικεῖν· περὶ μὲν οὖν δικαιοσύνης καὶ ἀδικίας, τίς ἑκατέρας ἐστὶν ἡ φύσις, εἰρήσθω τοσοῦτον τὸν τρόπον· ὁμοίως δὲ καὶ περὶ δικαίου καὶ ἀδίκου καθόλου ἐπεὶ δ' ἔστιν ἀδικοῦντα μή πως ἄδικον εἶναι, ὁποῖα ἀδικήματα ἀδικῶν ἤδη ἄδικός ἐστιν ἑκάστην ἀδικίαν, οἷον κλέπτης ἢ μοιχὸς ἢ ἄτω μὲν οὐδὲν διοίσει· ἴσως δ' ἂν συμφέροι τοῦτο καὶ εἰδέναι τὸ ἧ, ἀλλ' ἔστι τὸ προαιρέσεως ἀρχήν· ἀλλὰ διὰ πάθος ἀδικεῖ μὲν οὖν· ἄδικος δ' οὐκ ἔστι· οἷον οὐ κλέπτης, ἔκλεψε· οὐδὲ μοιχὸς ἐμοίχευσε δέ· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων· ὥστε μὲν ἔχει τὸ αὐτὸ πάθος πρὸς τὸ δίκαιον εἰρήσθω πρότερον· δεῖ δὲ μὴ λανθάνειν ὅτι τὸ ζητούμενόν ἐστιν, οὐ τὸ ἁπλῶς δίκαιον καὶ τὸ πολιτικὸν δίκαιον, ἀλλὰ τὶ δίκαιον καὶ καθ' ὁμοιότητα· ἔστι γὰρ δίκαιον, οἷς καὶ νόμος πρὸς αὐτούς· καὶ νόμος δ' ἐνοῖς ἀδικία· ἦν δὲ δίκη κρίσις τοῦ δικαίου ἢ τοῦ ἀδίκου· ἐνοῖς δ' ἀδικία ἢ τὸ ἀδικεῖν ἐνταῦτοις· ἐνοῖς δὲ τὸ ἀδικεῖν, οὐ πᾶσιν ἀδικία· τοῦτο δ' ἔστι τὸ πλέον αὑτῷ νέμειν τῶν ἁπλῶς ἀγαθῶν· ἔλαττον δὲ τῶν ἁπλῶς κακῶν· διὸ οὐκ ἐῶμεν ἄρχειν αὐτόν, ἀλλὰ τὸν λόγον· ὅτι ἐὰν τῷ φύρ ποιεῖ· καὶ γίνεται τύραννος· ἔστι δ' ὁ ἄρχων φύλαξ τοῦ δικαίου καὶ τοῦ ἴσου· εἰ δ' ὅλως αὐτῷ πλέον εἶναι δοκεῖ, εἰ μὴ τοιοῦτος δίκαιος· οὐδὲν γὰρ νέμει πλέον τοῦ

ἁπλῶς ἀγαθοῦ αὐτῷ εἰ μὴ πρὸς αὐτὸν καὶ ἄλλον ὄντι. διὸ ἑτέρῳ
τινὶ εἶναι καὶ διὰ τοῦτο ἄλογον εἶναι φασιν ἀγαθὸν τὴν δικαι-
οσύνην, καθάπερ ἐλέχθη καὶ πρότερον, μίαθὸς ἄρα τις δυτικὸς
τοῦτο δὲ τί μή καὶ γέρας. ὅτῳ δὲ μὴ ἱκανὰ τὰ τοιαῦτα, οὗτοι οὐ
νομοθετοῦσι τύραννοι. τὸ δὲ δεσποτικὸν δίκαιον καὶ τὸ πολιτικὸν ὄν
τὸν τούτοις. ἀλλ' ὅμοιον. οὐ γάρ ἐστιν ἀδικία πρὸς τὰ αὑτοῦ ἁ-
πλῶς. τὸ δὲ κτῆμα ἢ τὸ τέκνον ἕως αὐτὸς ἦ πηλίκον ἢ χωριστὸν
ὡς τι μέρος αὐτοῦ. αὐτὸν δὲ οὐδεὶς προαιρεῖται βλάπτειν. διὸ
οὐκ ἔστιν ἀδικία πρὸς αὐτόν. οὐδ' ἄρα ἄδικον οὐδὲ δίκαιον τὸ πο-
λιτικόν. κατὰ νόμον γὰρ ἦν. ᾧ ἐμοῖς ἐνέφυκεν εἶναι νόμοις. οὗ
τοι δὲ ἦσαν οἷς ὑπάρχει ἰσότης ἢ ἀρχὴ τοῦ ἄρχεσθαι. διόμᾶλ-
λον πρὸς γυναῖκα ἐστὶ δίκαιον ἢ πρὸς τέκνα ἢ κτήματα. εἰ τοῦ
τοιαῦτ' ἐστὶ τὸ οἰκονομικὸν δίκαιον. ἕτερον δὲ καὶ τοῦτο τοῦ πο-
λιτικοῦ δικαίου. τὸ μὲν γὰρ φυσικόν ἐστι. τὸ δὲ νόμιμον. φυσικὸν
μὲν τὸ πανταχοῦ τὴν αὐτὴν ἔχον δύναμιν. καὶ οὐ τῷ δοκεῖν
ἢ μή. νομικὸν δὲ ὃ ἐξ ἀρχῆς μὲν οὐδὲν διαφέρει ὅτως ἢ ἄλλως.
ὅταν δὲ θῶνται. διαφέρει τὸ μνᾶς λυτροῦσθαι τὸ αἶγα θύειν.
ἀλλὰ μὴ δύο πρόβατα. ἔτι ὅσα ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστα νομοθετοῦ-
σιν. οἷον τὸ θύειν βρασίδᾳ καὶ τὸ ψηφισματῶδη. δοκεῖ δέ νίοις εἶ-
ναι πάντα τοιαῦτα ὅσα μὲν φύσει. ἀκίνητα. ἢ πανταχοῦ
τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν. ὥσπερ τὸ πῦρ καὶ ἐνθάδε καὶ ἐν Πέρ-
σαις καίει. τὰ δὲ δίκαια κινοῦμενα ὁρῶσι. καίτοι δοκεῖ οὕτως
ἔχειν. ἀλλ' ἔστιν ὡς. καὶ ἐν τοῖς θεοῖς ἴσως οὐδαμῶς ἐνδέχε-
ται περὶ ἡμῖν δέ τι μέν τι. ἀλλ' ὅμως
ἔστι τὸ μὲν φύσει. τὸ δὲ οὐ φύσει. πρῖον ἢ φύσει. τὸ ἐνδεχόμενον
ἄλλως ἔχειν. πρῖον δ' ἀλλὰ νομικὸν. ᾧ συμβέβηκε μὲν πρᾶμ φωκινη
τὰ ὁμοίως δῆλον. ἢ ἐστὶ μὲν ἀλλ' ἢ ὁ αὐτὸς ἁρμόδιος δουλισμός. φύ-
σει δὲ δεξιὰ κρείττων. καίτοι γένοιτ' ἂν πάντας ἀμφιδέξιους
γενέσθαι. τὰ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς καὶ συμφέρον τῶν δικαίων ὅμοια
ἔστι τοῖς μέτροις. ἃ μὲν πανταχοῦ ἴσα τὰ οἰνηρὰ ᾖ σιτηρὰ μέτρα.
ἀλλ' οὐ-

ἀλλ' οὗ μὲν ὠνοῦν τὸ μείζω· οὗ δὲ ἀπολλοῦσιν ἐλάττω· ὁμοίως
δὲ καὶ τὰ φυσικὰ ἀλλ' ἀνθρώπινα δίκαια, οὐταν τὰ πάντα χῇ·
ἐπεὶ οὐ δὲ πολιτεία· ἀλλὰ μία μόνον πανταχοῦ κατὰ φύ-
σιν ἡ ἀρίστη· τῶν δὲ δικαίων καὶ νομίμων ἕκαστον ὡς τὸ κα-
θόλου πρὸς ἕκαστα ἔχει· τὰ μὲν γὰρ πράττόμενα πολλὰ ἐκείνων
δ' ἕκαστον ᾖ· καθόλου γὰρ διαφέρει δὲ τὸ ἀδίκημα καὶ τὸ ἄδικον
καὶ τὸ δικαίωμα καὶ τὸ δίκαιον· ἄδικον μὲν γὰρ ὅτι τῇ φύσει
ἢ τάξει· ταῦτον δὲ γρῦ τὸ ὅταν πραχθῇ ἀδίκημα· πρὶν δὲ πρα-
χθῆναι, ἄπω· ἀλλ' ἄδικον· ὅτι ὅταν πραχθῇ ἀδίκημά ἐστιν· ὁμοί
ως δὲ καὶ δικαίωμα· καλεῖται δὲ μᾶλλον δίκαιον πράγματος τὸ κοι-
νὸν· δικαίωμα δὲ γὲ ἐπανόρθωμα τοῦ ἀδικήματος· καθ' ἕκαστον
δὲ αὖ· ὧν ποιά τε εἴδη καὶ πόσα πέφυκε περὶ ποῖα τυγχάνειόντα, ὕστε
ρον ἐπισκεπτέον· ὄντων δὲ τῶν δικαίων καὶ τῶν ἀδίκων τ' εἰρη
μένων, ἀδικεῖ μὲν ἢ δικαιοπραγεῖ, ὅταν ἑκόντες αὐτὰ πράτ
τῃ· ὅταν δ' ἄκων, οὔτε δικαιοπραγεῖ· ἀλλ' ἢ κατὰ συμβεβηκός·
οἷς δὲ συμβεβηκὸς δίκαιοις εἶναι ἢ ἀδίκοις, πράττουσιν· ἀδίκη-
μα δὲ ἢ δικαιοπράγημα ὥρισται τῷ ἑκουσίῳ ἢ ἀκουσίῳ· ὅταν δὲ ἑ
κούσιον ᾖ, ψέγεται· καὶ μάλα δὲ καὶ ἀδίκημα γέ τι ἐστίν· ὡς τέτοιε τὸ
δίκαιον μὲν, ἀδίκημα δὲ οὔπω· ἀν μὴ τὸ ἑκούσιον προσῇ· λέγω δ'
ἑκούσιον μὲν ὡς περ καὶ πρότερον εἴρηται, ὅ ἄν τις τῶν ἐφ' αὑτῷ
ὄντων εἰδὼς καὶ μὴ ἀγνοῶν πράττῃ μήτε ὁ μήτε ᾧ μήτε οὗ· οἷον
τίνα τύπτει ἢ τίνι· καὶ τίνος ἕνεκα μὴ κατὰ συμβεβηκὸς, μὴ
δὲ βίᾳ· ὡς περ εἴ τις λαβὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ τύπτοι ἕτερον οὐχ
ἑκών· οὐ γὰρ ἐφ' αὑτῷ ἦν δὲ τὸν τυπτόμενον πατέρα εἶναι·
τὸν δ' ἄνθρωπον μὲν ἴσως ἢ τῶν ὄντων, σημῶσι φ· πατὴρ δ' ἀγνοεῖν· ὁμοί
ως δὲ καὶ τοῦτον διωρίσθω ἐπὶ πᾶσ ἕνεκα· ἢ περὶ τὴν πρᾶ
ξιν ὅλην· τὸ δὴ ἀγνοήμονα ἢ μὴ ἀγνοοῦντα μὲν μὴ ἐπ' αὐτῷ
δ' ὂν ἢ βίᾳ, ἀκούσιον· πολλὰ γὰρ καὶ τῶν φύσει ὑπαρχόντων εἰδό-
τες ἢ πάσχομεν καὶ πράττομεν· ὧν οὐδὲν οὐδὲ ἑκούσιον οὐδὲ ἀκού
σιόν ἐστιν· οἷον τὸ γηρᾶσαι, ἢ ἀποθνήσκειν· ὅτι δ' ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶ

ἀδίκων καὶ τ δικαίου καὶ τὸ κατὰ συμβεβηκός· καὶ γὰρ αὐ-
τὴν παρακαταθήκην ἀποδοῦναι τισὶ ἄκων καὶ δι' ἀφόβ ου, ὃν οὐ τι δεῖ
καὶ ἃ πράττειν οὐ τι δίκαιο πραγεῖν φατέον, ἀλλ' ἢ κατὰ συμ-
βεβηκός· ὁμοίως δὲ καὶ τὸν ἀναγκαζόμενον καὶ ἄκοντα τὴν
παρακαταθήκην μὴ ἀποδιδόντα κατὰ συμβεβηκὸς φατέ-
ον ἀδικεῖν καὶ τὰ ἄδικα πράττειν. τῶν δὲ ἑκουσίων τὰ μὲν
προελόμενοι πράττομεν, τὰ δ' οὐ προελόμενοι· προελόμενοι
μὲν ὅσα προβουλευσάμενοι· ἀπροαίρετα δὲ ὅσα ἀπροβούλ-
λευτα· τριῶν δὴ οὐσῶν βλαβῶν τῶν ἐν τοῖς κοινωνίαις, τὰ
μὲν μετ' ἄγνοιας ἁμαρτήματά ἐστιν· ὅταν μήτε ὃ μήτε ᾧ μή-
τε οὗ ἕνεκα ὑπόληψε πράξη· ἢ γὰρ οὐ βαλεῖν ἢ οὐ φυτῶ ἢ οὐ τοῦ
τὸν ἢ τοῦ φυτοῦ ἕνεκα ᾠήθη· ἀλλὰ συμβέβηκε οὐχ οὗ ἕνεκα ᾠήθη· οἷον
οὐχὶ ἀναζῶσαι· ἀλλ' ἵνα κεντήσῃ, ἢ οὐχὶ· ἢ οὐχᾧ· ὅταν μὲν οὖν πα-
ρὰ λόγως ἡ βλάβη γένηται, ἀτυχήματα· ὅταν δὲ μὴ παρὰ λόγως
ἄνευ δὲ κακίας, ἁμαρτήματα· ἁμαρτάνει μὲν γὰρ ὅταν ἡ ἀρχὴ
ἐν αὐτῷ ᾖ τῆς αἰτίας· ἀτυχεῖ δὲ ὅταν ἔξωθεν· ὅταν δ' εἰδὼς μὲν
προβουλεύσῃ δὲ, ἀδίκημα· οἷον ὅσα τι διὰ θυμὸν ἢ ἄλλα παθήματα ὅσα
ἀναγκαῖα ἢ φυσικὰ συμβαίνει τοῖς ἀνθρώποις· ταῦτα γὰρ βλά-
πτοντες καὶ ἁμαρτάνοντες, ἀδικοῦσι μὲν καὶ ἀδικήματά ἐστιν
οὐμὲν τοι γε ἄδικοι διὰ ταῦτα οὐδὲ πονηροί· οὐ γὰρ διὰ μοχθη-
εἰ αν ἡ βλάβη· ὅταν δὲ κ προαιρέσεως, ἄδικος καὶ μοχθηρός· διὸ
καλῶς τὰ ἐκ θυμοῦ ὀκ ἐκ προνοίας γίνεται· οὐ γὰρ ἀρχὴ θυ-
μῶ ποιῶν· ἀλλ' ὀργίσας· ἔτι δὲ ἆρα περὶ τοῦ γενέσθαι ἢ μή, ἀμφι-
βητεῖται, ἀλλὰ περὶ τοῦ δικαίου· ἐῶ φαινομένη γὰρ ἀδικία ἢ
ὀργή ἐστιν· οὐ γὰρ ὥσπερ ἐν ταῖς συναλλάγμασι περὶ τοῦ γενέ-
σθαι ἀμφισβητοῦσιν· ὧν ἀναγκαῖον ἕτερον εἶναι μοχθηρὸν αὐ-
τὸν ἢ δικαίως ὀργῶσιν· ἀλλ' ὁμολογοῦντες περὶ τοῦ πράγ-
ματος περὶ δὲ τοῦ ποτέρως δίκαιον, ἀμφισβητοῦσιν· οὐδὲ γὰρ βου-
λεύων δὴ ἀγνοεῖ· ὥστε ὁ μὲν οἴεται ἀδικεῖσθαι, ὁ δ' οὐκ οἴεται· δῆλον δὲ ἐκ
προαιρέσεως βλάπτει, ἀδικεῖ· καὶ κατὰ ταῦτα ἤδη τὰ ἀδικήματα

τὰ ὁ

μᾶλλον ὁ ἀδικῶν ἄδικος, ὅταν προαιρετὸν ἀποβαίνῃ, ἢ ἧττον· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ δικαίως ὅταν προελόμενος δικαιοπραγῇ· δικαιοπραγεῖ δὲ ἐὰν μόνον ἑκὼν πράττῃ· τῶν δ' ἀκουσίων τὸ μὲν ἧττον συγγνωμονικόν· τὸ δὲ σύγγνωμον ἁπλῶς· ὅταν μὲν γὰρ μὴ μόνον ἀγνοῶν τις ἁμάρτανῃ, ἀλλὰ καὶ δι' ἄγνοιαν ἁμαρτάνῃ, συγγνωμονικόν· ὅσα δὲ μὴ δι' ἄγνοιαν, ἀλλ' ἀγνοοῦντες μὲν, διὰ πάθος δὲ μὴ τὸ φυσικὸν μηδ' ἀνθρώπινον, οὐσυγγνωμονικά· ἀπορήσειε δ' ἄν τις εἰ ἱκανῶς διώρισται περὶ τοῦ ἀδικεῖσθαι καὶ ἀδικεῖν· πρῶτον μὲν εἰ ἔστιν ὡς περὶ εἰωθότος εἰρηκε λέγων, τὸ πῶς μὲ ἀκατάστατον τὴν ἐμὴν βραχὺς λόγος· ἑκὼν ἑκοῦσαν ἢ θέλουσαν οὐχ ἑκών· πρότερον γάρ ἔστιν ὡς ἀληθῶς ἑκόντα ἀδικεῖσθαι, ἢ οὔ· ἀλλ' ἀκούσιον φαῖμεν, ὥσπερ καὶ τὸ ἀδικεῖν ἅπαν ἑκούσιον, καὶ ἆρα ἅπαν οὕτως ἢ ἐκείνως ὥσπερ καὶ τὸ ἀδικεῖν ἢ πᾶν ἑκάστου, ἢ τὸ μὲν ἑκούσιον· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ δικαιοῦσθαι· τὸ γὰρ δικαιοπραγεῖν πᾶν ἑκούσιον· ὥστε καὶ λοιπὸν ἀντικεῖσθαι ὁμοίως καθ' ἑκάτερον, τό τε δικεῖσθαι καὶ δικαιοῦσθαι, ἢ ἑκάστου ἢ ἀκουσίου εἶναι· ἄτοπον δοκεῖ δ' εἶναι ἔξεστι γὰρ ἐπὶ τοῦ δικαιοῦσθαι εἰπεῖν ἑκούσιον· ἔνιοι γὰρ δικαιοῦνται οὐχ ἑκόντες· ἐπεὶ ὁ γε δικαιοπραγήσειεν ἄν τις πότερον ὁ τὰ ἄδικα ποιήσας ἀδικεῖται ἢ ὡς πρὸς καὶ ἐπὶ τοῦ πράττειν ἢ ἐπὶ τοῦ πάσχειν ἔστι· καὶ τὸ συμβεβηκὸς γὰρ ἐνδέχεται ἑκατέροις μετειληφέναι τῶν δικαίων· ὁμοίως δὲ δηλονότι καὶ ἐπὶ τῶν ἀδίκων· ὃ γὰρ τὸν τὸ, τὰ δίκαια πράττειν τῷ ἀδικεῖν· οὐ δὲ τὰ ἄδικα πάσχειν τῷ ἀδικεῖσθαι· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ δικαιοπραγεῖν καὶ δικαιοῦσθαι· ἀδύνατον γὰρ ἀδικεῖσθαι μὴ ἀδικοῦντος, ἢ δικαιοπραγοῦντος εἰ δ' ἔστιν ἁπλῶς τὸ ἀδικεῖν τὸ βλάπτειν ἑκόντα τινά· τὸ δ' ἑκόντα εἰδότα καὶ οἷς καὶ ὡς· ὁ δὲ ἀκρατὴς ἑκὼν βλάπτει, αὐτὸς αὑτὸν, ἑκών τε καὶ ἀδικοῖτο· καὶ ἐνδέχοιτο αὐτὸν αὑτὸν ἀδικεῖν ἔστι δὲ καὶ τοῦτο ἐν τῶν ἀπορουμένων εἰ ἐνδέχοιτο αὐτὸν αὑτὸν ἀδικεῖν, ἔτι ἑκὼν αὐτὸς διὰ κρασίαν· ὥστε πλουβλάπτοιτο ἂν

κοῦντος· ὥστε τῆι αὐτῆι εἰκότα ἀδικεῖσθαι· ἢ ὅτι ὀρθὸς ὁ ὁρισμός· ἀλλὰ προσθετέον τὸ βλάπτειν εἰδότα, ἢ ᾧ καὶ ὡς παρὰ τὴν ἐκείνου βούλησιν· βλάπτεται μὲν οὖν τις ἑκών, καὶ τὰ δίκαια πάσχει· ἀδικεῖται δὲ οὐ δὲ εἷς ἑκών· οὐδεὶς γὰρ βούλεται ὁτιοῦν ἀκράτης· ἀλλὰ παρὰ τὴν βούλησιν πράττει· οὔτε δὲ βούλεται ὁτιοῦν ὁ μὴ οἰόμενος εἶναι πονηρόν, οὔθ' ὁ ἀκράτης· ὁ γὰρ οἴεται δεῖν πράττειν, πράττει· ὁ δὲ τὰ αὐτὰ διδοὺς ὥσπερ Ὅμηρος φησὶ δοῦναι χρυσοῦν τεύχεα χαλκείων ἑκατόμβοι ἐννεαβοίων, ἑκὼν ἀδικεῖται· ἐπαυτῷ γὰρ ἦν τὸ διδόναι· τὸ δ' ἀδικεῖσθαι οὐχ ἑκὼν ἐπαυτῷ· ἀλλὰ τὸν ἀδικοῦντα δεῖ ὑπάρχειν· πεῖσαι μὲν γὰρ οὐ ῥᾴδιον ἀδικεῖσθαι ὅτι οὐχ ἑκόντι, δῆλον· ὅτι δ' ὧν προειλόμεθα δύ' ἐστὶν εἰπεῖν, πότερον ποτὲ ἀδικεῖ οὐ εἰμασθή ὁ παρὰ τὴν ἀξίαν τὸ πλέον ἔχων, εἰ ὅστις αὐτὸν ἀδικεῖν· εἰ γὰρ συδέχεται τὸ πρότερον λεχθὲν ⟨ὁ⟩ ὁτιανέμων ἀδικεῖ· ἀλλ' ὃ ἔχω τὸ πλέον εἴ τις πλέον αὐτοῦ ἐτέρωνέμει εἰδὼς, ἢ ἑκὼν αὐτὸς αὑτὸν ἀδικεῖ· ὅπερ δοκοῦσιν οἱ μετρίοι ποιεῖν· ὁ γὰρ ἐπιεικὴς ἁπλωτικός ἐστιν· ἡ δὲ τοῦ πλείονος ἐτέρου· ἀγαθὸν εἴ τυχε πλεονεκτεῖ οἷον δόξης ἢ τοῦ ἁπλῶς καλοῦ· ἔστι λύεται κατὰ τὸν διορισμὸν τοῦ ἀδικεῖν· οὐδὲν γὰρ παρὰ τὴν αὐτοῦ πάσχει βούλησιν· ὥστε τι δικαιεῖται διάγε τοῦτο· ἀλλ' εἰ πέρ βλάπτεται μόνον· φανερὸν δὲ ὅτι καὶ ὁτιανέμων ἀδικεῖ· ἀλλ' ὃ ἔχω τὸ πλέον ἔχων ἀεί· ὃ γὰρ ᾧ τὸ ἄδικον ὑπάρχει ἀδικεῖ· ἀλλ' ᾧ τὸ ἑκόντα τοῦτο πρᾶξαι· τοῦτο δ' ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς πράξεως ἡ ὅστιν ἐν τῷ διανέμοντι, ἀλλ' ὅταν ἐν τῷ λαμβάνοντι· ἔστι ἐπεὶ πολλαχῶς τὸ πρᾶξαι λέγεται καὶ ὅστιν ὥστ' ἀψυχα τήνη, ἢ χεὶρ καὶ ὁ οἰκέτης, ἐπιτάξαντος μὲν οὖν ἀδικεῖ πρᾶξαι δὲ τὸ ἄδικον· ἔτι εἰ μὴ ἀγνοῶν ἔκρινεν, οὐκ ἀδικεῖ κατὰ τὸ νομικὸν δίκαιον· ὃ δ' ἄδικος κρίσις ἔστιν· ἔστι δ' ὡς ἄδικος· ἕτερον γὰρ τὸ νομικὸν δίκαιον καὶ τὸ πρώτως· εἰ δὲ πονώσκων ἔκρινεν ἀδίκως, πλεονεκτεῖ ἢ αὐτὸς, ἢ χάριτος ἢ τιμωρίας· ὥσπερ ὃν ⟨ὁ⟩ εἴτις μερίσαιτο τροῦ ἀδικήματος· ἢ ὁ ταῦτα κρίνας ἀδίκως

πλέον

πλέον ἔχει· καὶ ἡ ἐπ' ἐκείνῳ κείμενος τὸν ἀγρὸν, οὐκ ἀγρὸν ἀλλ' ἀργύριον ἔλαβεν· οἱ δ' αὐτοὶ ἐφ' ἑαυτοῖς οἷόν τε εἶναι τὸ ἀδικεῖν· διὸ καὶ τὸ δίκαιον εἶναι ῥᾴδιον· τὸ δ' οὐκ ὄντι συμπενέσθαι μὲν γὰρ τῇ τοῦ γείτονος γυναικὶ καὶ παστάξαι τὸν πλησίον, καὶ δοῦναι τῇ χειρὶ τὸ ἀργύριον, ῥᾴδιον ἢ ἐπ' αὐτοῖς· ἀλλὰ τὸ ὡδὶ ἔχοντας ταῦτα ποιεῖν, οὔτε ῥᾴδιον οὔτε ἐπ' αὐτοῖς· ὁμοίως δὲ καὶ τὰ δίκαια τὰ γνῶμαι καὶ τὰ ἄδικα, οὐδὲν οἷόν τε σοφὸν εἶναι· ὅτι ποιεῖν ὧν οἱ ὁμοιλέγουσιν, οὐχαλεπὸν συμβῆναι· ἀλλ' οὐταῦτ' ἔστι τὰ δίκαια ἀλλ' ἡ κατὰ συμβεβηκός· ἀλλὰ πῶς πραττόμενα καὶ πῶς μεμόλυμα δίκαια· τοῦτο δὲ πολὺ ἔργον ἢ τὸ γνῶναι εἰδέναι· ἐπεὶ καὶ κἀκεῖ μέλι καὶ οἶνον καὶ ἑλέβορον καὶ καῦσιν καὶ τομὴν εἰδέναι ῥᾴδιον· ἀλλὰ πῶς δεῖ εἶναι πρὸς ὑγίειαν ἢ τίνι καὶ πότε, τοσοῦτον ἔργον, ὅσον ἰατρὸν εἶναι· διὰ ταῦτο δὲ τοῦτο καὶ τοῦ δικαίου οἷόν τ' εἶναι οὐδὲν ἧττον τὸ ἀδικεῖν· ὅτι γὰρ οὐκ ἧττον ὁ δίκαιος ἀλλὰ καὶ μᾶλλον δυνατὸν αὐτὸν ἕκαστον πράξαι τούτων· καὶ γὰρ συγγενέσθαι γυναικὶ καὶ παστάξαι· καὶ ὁ ἀνδρεῖος τὴν ἀποβολὴν ἀφεῖναι· καὶ τραφεὶς ἐφ' ὁποτερα οὖν ξέχειν· ἀλλὰ τὸ δειλαίνειν ἢ τὸ ἀδικεῖν οὐ τὸ ταῦτα ποιεῖν ἔστι πλὴν κατὰ συμβεβηκός· ἀλλὰ τὸ ὡδὶ ἔχοντα ταῦτα ποιεῖν, ὥσπερ καὶ τὸ ἰατρεύειν καὶ τὸ ὑπάρχειν· τὸ τίνειν· ἢ μὴ τίνειν· ἢ φαρμακεύειν ἢ μὴ φαρμακεύειν ἔστιν· ἀλλὰ τὸ ὡδί· ἔστι δὲ καὶ τὰ δίκαια ἐν τούτοις οἷς μέτεστι τοῖς ἁπλῶς ἀγαθοῖς· ἔχουσι δ' ὑπερβολὴν ἐν τούτοις καὶ ἔλλειψιν· τοῖς μὲν γὰρ ἔστιν ὑπερβολὴ αὐτῶν, οἷον ἴσως τοῖς θεοῖς· τοῖς δ' οὐδὲν μόριον ὠφέλιμον ἢ οὐ πρὸς ἄνια ἀλλ' ἢ πρὸς κακοῖς· ἀλλὰ πάντα βλάπτει· τοῖς δὲ μέχρι τινός, τὰ μὲν ἔστι· περὶ δὲ ἐπιεικείας καὶ τοῦ ἐπιεικοῦς πῶς ἔχει, ἢ μὲν ἐπιείκεια πρὸς δικαιοσύνην· τὸ δ' ἐπιεικὲς πρὸς τὸ δίκαιον ἐστὶ μὲν οὐ ἔστιν εἰπεῖν· οὐ γὰρ ὡς παντὸν ἁπλῶς, οὐ τι ὡς ἕτερον τῷ γένει φαίνεται σκοπουμένοις· καὶ ὅτι μὲν τὸ ἐπιεικὲς ἐπαινοῦμεν, καὶ ἀνδρα τὸν τοιοῦτον· ὥστε καὶ ἐπὶ τἆλλα

ἐπαινοῦμεν μεταφέρομεν αὐτὸ τοῦ ἀγαθοῦ τὸ ἐπιεικέστερον ὡς βέλτιον δηλοῦντες· ὅτι δὲ τῷ λόγῳ ἀκολουθοῦσι, φαίνεται ἀρτίως εἰ τὸ ἐπιεικὲς παρὰ τὸ δίκαιόν τι ὂν ἐπαινοῦμεν· ὅστε ἢ τὸ δίκαιον οὐ σπουδαῖον, ἢ τὸ ἐπιεικὲς οὐ δίκαιον εἰ ἄλλο· ἢ εἰ ἄμφω σπουδαῖά ἐστιν· ἢ μὴ οἷόν τε ἀποδιδόντα τοῦτο περὶ τὸ ἐπιεικὲς ἔχει δὲ ἅπαντα τὸν τρόπον ὀρθῶς· ἐπεὶ οὐδὲν ὑπεναντίον ἐστὶν τὸ, τε γὰρ ἐπιεικὲς δίκαιόν τι ὂν, βέλτιόν ἐστι τοῦ δικαίου· τὸν αὐτὸν ἄρα δίκαιόν ἐστι καὶ ἐπιεικές· ἀμφοῖν σπουδαίοιν ὄντοιν, κρεῖττον τὸ ἐπιεικές· πρὶν δὲ τὴν ἀπορίαν ὅ τι τὸ ἐπιεικὲς, δίκαιόν μέν ἐστιν· οὐ κατὰ νόμον δὲ· ἀλλ' ἐπανόρθωμα δικαίου νομίμου· αἴτιον δ' ὅτι πᾶς μὲν νόμος καθόλου πέρι ἐνίων δὲ οὐκ οἷόν τε ὀρθῶς εἰπεῖν καθόλου· ἐν οἷς οὖν ἀνάγκη μὲν εἰπεῖν καθόλου, μὴ οἷόν τε δὲ ὀρθῶς, τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖον λαμβάνει ὁ νόμος· οὐκ ἀγνοῶν τὸ ἁμάρτανόμενον· καὶ ὅτι οὐδὲν βλάπτει· οὐ γὰρ ὀρθῶς· τὸ δ' ἁμάρτημα οὐκ ἐν τῷ νόμῳ, οὐδ' ἐν τῷ νομοθέτῃ· ἀλλ' ἐν τῇ φύσει τοῦ πράγματος· οὕτω γὰρ τοιαύτη ἡ τῶν πρακτῶν ὕλη ἐστίν· ὅταν οὖν λέγῃ μὲν ὁ νόμος καθόλου, συμβῇ δ' ἐπὶ τούτοις παρὰ τὸ καθόλου τι ὀρθῶς ἔχειν παραλείπειν ὁ νομοθέτης· καὶ ἁμαρτάνειν ἁπλῶς εἰπὼν ἐπανορθοῦν τὸ ἐλλιφθὲν ὁ καὶ ὁ νομοθέτης αὐτὸς εἶπε παρὼν, ἢ εἰ ἤδη ἐνομοθέτησε· διὸ δίκαιον μέν ἐστι τὸ βέλτιον τινὸς δικαίου, ὁ τοῦ ἁπλῶς δὲ ἀλλὰ τοῦ διὰ τὸ ἁπλῶς ἁμαρτήματος· ὃ ἐστιν αὐτῆ ἡ φύσις ἡ τοῦ ἐπιεικοῦς· ἐπανόρθωμα νόμου ἢ ἔλλειψις διὰ τὸ καθόλου· τοῦτο γάρ ἐστιν· ὃ τοῦ μὴ πάντα κατὰ νόμον εἶναι, ὅτι πέρι τινῶν, ἀδύνατον θέσθαι νόμον· ὥστε ψηφίσματος δεῖ· τοῦ γὰρ ἀορίστου ὁ ὅρισος ἦ ὁ κανών ἐστιν· ὥσπερ καὶ τῆς λεσβίας οἰκοδομίας ὁ μόλιβδινος κανών· πρὸς γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ λίθου μεταπίπτει καὶ ὁ μόλιβδος κανών· οὕτω καὶ τὸ ψήφισμα πρὸς τὸ πρᾶγμα ποιεῖται· τί μέν οὖν ἐστὶ τὸ ἐπιεικὲς, καὶ τί τὸ δίκαιον ἢ τίνος δικαίου βέλτιον, δῆλον· φανερὸν δὲ κ ἐκ τούτου ὁ ἐπιεικὴς τίς ἐστιν· ὁ δὲ τὰ τοιάδε τῶν

πρᾶξαι

προαιρετικὸς ἢ μὴ ὁ ἀκρατὴς βούλεται τὸ χεῖρον, ἀλλ' ἐλαττω
τικός. ἢ περὶ ἐχωνὴρ μόνον βουθοὺ, ἐπιεικὴς ὅστ. ἢ ἡ ἕξις αὐτη
ἐπιείκεια δικαιοσύνη τις ἐστὶ καὶ ἕξις ἑτέρα τις ἐστὶ ἕξις. πότερον ἢ ἐν
δέχεται ἑαυτὸν ἀδικεῖν ἢ οὔ. φανερὸν ἐκτῶν εἰρημένων. τὰ μὲν
γὰρ ὅτι τὸ δικαίων τὸ κατὰ πᾶσαν ἀρετὴν ὑπὸ τοῦ νόμου τεταγ
μένα. οἷον ὅκελεύει ἑαυτὸν ἀπρεπτεῖν ἀνδρὶ ὁ νόμος, καὶ δὲ μὴ κελεύει ἀ
νανδρεῖν. ἔτι ὅταν παρὰ τὸν νόμον βλάπτῃ μὴ αὐτὸν βλά
πτων, ἑκὼν ἀδικεῖ. ἑκὼν δ' ἐστὶν ὃ εἰδὼς καὶ ὧν ἢ ὧ ὁ δὲ ὀργὴ ἑαυτὸν
σφάττων ἑκὼν τοῦτο δρᾷ παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, ὃν ὅκ ἐᾷ ὁ νό
μος. ἀδικεῖ ἄρα. ἀλλὰ τίνα ἢ τὴν πόλιν αὐτὸν δεῖ. ἑκὼν δ' ἀνα
σχὼν ἀδικεῖται πολλοῦ δεῖς ἑκών. διὸ μὴ ἡ πόλις ζημιοῖ. καίτοι ἀτιμία
πρόσεστι τῷ ἑαυτὸν διαφθείραντι, ὡς τὴν πόλιν ἀδικοῦντι. ἔτι
καθὸ ἄδικος ὁ μόνον ἀδικῶν ἢ μὴ ἁπλῶς φαῦλος, οὐκ ὄστιν ἀ
δικῆσαι ἑαυτόν. τοῦτο δ' ἄλλο ἐκείνου. ὅστι γάρ πως ὁ ἄδικος ὅτω
πονηρὸς ὥσπερ ὁ φθόνος. ἀχθος ὅλην ἔχων τὴν πονηρίαν. ὥς τοῦ
δὴ καθ' αὐτὴν ἀδικίαν. ἅμα γὰρ αὐτῷ εἶναι ἀφαιρεῖσθαι καὶ πρὸς
ἐκείνην τὸ αὐτό. τοῦτο δ' ἀδύνατον. ἀλλ' ἀεὶ ἐν πλείοσιν αὐάγ-
κη εἶναι τὸ δίκαιον ἢ τὸ ἄδικον. ἔτι δ' ἐκούσιόν τε καὶ ἑκὼν προαιρέ
σεως καὶ πρότερον. ἡνίκα γὰρ ὁπότε ἔπαθε καιρὸν αὐτὸ αὐτὸ ποιῶν
οὐδοκεῖ ἀδικεῖν. αὐτὸς δ' αὐτὸν τοῦτο ἅμα καὶ πάσχει καὶ
ποιεῖ. ἔτι εἰκὸν ἑκόντα ἀδικεῖσθαι. πρὸς δὲ τούτοις οὐδεὶς
κατὰ μέρος ἀδικημάτων ἀδικεῖ οὐδείς. μοιχεύει δ' οὐδεὶς τὴν
ἑαυτοῦ. οὐ δέ τοι χωρυχεῖ τὸν ἑαυτοῦ τοῖχον. οὐ δὲ κλέπτει τὰ
ἑαυτοῦ. ὅλως δὲ λύεται τὸ αὐτὸν ἀδικεῖν καὶ κατὰ τὸν διο-
ρισμὸν τὸν περὶ τοῦ ἑκουσίως ἀδικεῖσθαι. φανερὸν δὲ καὶ
ὅτι ἀμφω μὲν φαῦλα καὶ τὸ ἀδικεῖσθαι ἢ τὸ ἀδικεῖν. τὸ
μὲν γὰρ ἔλαττον, τὸ δὲ πλεῖον ἔχον ὅστι τοῦ μέσου. καὶ ὡς
περὶ ὑγιεινὸν μὲν ἐν ἰατρικῇ διεκτικὸν ἢ ἐν γυμναστικῇ, ἀλλ'
ὅμως χεῖρον τὸ ἀδικεῖν. τὸ μὲν γὰρ ἀδικεῖν μετὰ κακίας καὶ
ψεκτόν. καὶ κακίας ἢ τῆς τελείας ἁπλῶς ἢ ἐγγύς. τὸ δὲ πάσχειν τὸ
ἐκάστου μετὰ ἀδικίας. τὸ δὲ δικεῖσθαι οὐδὲ κακίας, ἀδικίας.

καθ' αὑτὸ μὲν οὖν τὸ ἀδικεῖσθαι ἧττον φαῦλον· κατὰ συμβε-
βηκὸς δὲ τάχ' ἂν κωλύσαι μεῖζον κακόν· ἀλλ' οὐθὲν μέλει τῇ τύχῃ·
ἀλλὰ πλουτεῖν λέγει μείζω νόσον πρὸς πλαίσματος· καίτοι
ποτ' αὖ ποτε θάτερον κατὰ συμβεβηκός· εἰ πρὸς πλαίσαντα
διὰ τὸ πεσεῖν συμβαίη ἢ ὑπὸ τῶν πολεμίων λαφθῆ-
ναι καὶ ἀποθανεῖν· κατὰ μεταφορὰν δὲ ἡ ὁμοιότης ἐστὶν ὀχ
αὐτῷ πρὸς αὐτὸν δίκαιον· ἀλλὰ τῶν αὐτοῦ τισίν· οὐπου δὲ δί-
καιον ἀλλὰ τὸ δεσποτικὸν· ἢ τὸ οἰκονομικόν· ἐν τούτοις γὰρ τοῖς
λοῖς διέσχηκε, τὸ λόγον ἔχον μέρος τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ ἄλογον
εἰς ἀδικεῖσθαι καὶ δοκεῖ εἶναι ἀδικία πρὸς αὐτήν· ὅτι φύτ
ρις ἐστὶ· πάσχειν τι παρὰ τοῦ ἑαυτῶν ὀρέξις· ὥσπερ οὖν ἄρχοντι
καὶ ἄρχομένῳ εἶναι πρὸς ἄλληλα δίκαιόν τι ἢ φύσει· περὶ
μὲν οὖν δικαιοσύνης καὶ τῶν ἄλλων ἠθικῶν
ἀρετῶν, διωρίσθω τοῦ
τοσοῦ
τον·

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Δ΄·

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΗΘΙΚΩΝ ΕΥΔΗΜΙΩΝ, ΤΟ Ε.

Περὶ δὲ τυγχάνομεν πρότερον εἰρηκότες ὅτι δεῖ μέσον αἱρεῖσθαι μήτε ὑπερβολὴν μηδὲ τὴν ἔλλειψιν, τὸ δὲ μέσον ἐστὶν ὡς ὁ λόγος ὁ ὀρθὸς λέγει, τοῦτο διέλωμεν. ἐν πάσαις γὰρ ταῖς εἰρημέναις πράξεσι καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἔστι τις σκοπὸς πρὸς ὃν ἀποβλέπων ὁ τὸν λόγον ἔχων ἐπιτείνει καὶ ἀνίησι· καί τίς ἐστιν ὅρος τῶν μεσοτήτων ἃς μεταξὺ φαμὲν εἶναι τῆς ὑπερβολῆς καὶ τῆς ἐλλείψεως, οὔσης κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον. ἔστι δὲ τὸ μὲν εἰπεῖν οὕτως, ἀληθὲς μέν, οὐθὲν δὲ σαφές· καὶ γὰρ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπιμελείαις, περὶ ὅσας ἐστὶν ἐπιστήμη, τοῦτ' ἀληθὲς εἰπεῖν· ὅτι οὔτε πλείω οὔτε ἐλάττω δεῖ πρᾶξαι· οὐ δεῖ ἐξαθυμεῖν· ἀλλὰ τὸ μέσον καὶ ὡς ὁ ὀρθὸς λόγος. τοῦτο δὲ μόνον ἔχων οὐδεὶς οὐδὲν ἂν εἰδείη πλέον· οἷον περὶ ἃ δεῖ προσφέρεσθαι πρὸς τὸ σῶμα ἔστις εἰπειν· ὅτι ὡς ἡ ἰατρικὴ κελεύει καὶ ὡς ὁ τὰς τέχνας ἔχων. διὸ δεῖ καὶ περὶ τὰς τῆς ψυχῆς ἕξεις μὴ μόνον ἀληθῶς εἶναι τοῦτο εἰρημένον, ἀλλὰ καὶ διωρισμένον τίς τις ἐστὶν ὁ ὀρθὸς λόγος· καὶ τούτου τίς ὅρος· τὰς δὲ τῆς ψυχῆς ἀρετὰς διελόμενοι, τὰς μὲν εἶναι φαμὲν τὰς δὲ, τῆς διανοίας. περὶ μὲν οὖν τῶν ἠθικῶν διειλήφαμεν· περὶ δὲ τῶν λοιπῶν, περὶ ψυχῆς πρῶτον εἰπόντες λέγωμεν οὕτω· πρότερον μὲν οὖν ἐλέχθη δύο εἶναι τῆς ψυχῆς μέρη, τί τὸ λογον ἔχον καὶ τὸ ἄλογον

νῶν δὲ περὶ τοῦ λόγου ἔχοντος τὸν αὐτὸν ἔσ᾽ τρόπον διαιρετέον. ἐπεὶ
ὑπάρχει δόξα τοῦ λόγου ἔχοντα. ἐν μὲν ᾧ θεωροῦμεν τὸ ποιόν
τε τῶν ὄντων. ὅσων αἱ ἀρχαὶ μὴ ἐνδέχονται ἄλλως ἔχειν. ἐν
δὲ τοῖς ἃ ἐνδέχονται. πρὸς ἃ γὰρ τοῦ τῷ γένει ἕτερα. καὶ τῶν τῆς
ψυχῆς μορίων, ἕτερον τῷ γένει τὸ πρὸς ἑκάτερον τοιφυκός. εἰ
περικαθ᾽ ὁμοιότητα καὶ οἰκειότητα ἡ γνῶσις ὑπάρχει αὐτοῖς.
λεγέσθω δὲ τούτων, τὸ μὲν ἐπιστημονικόν. τὸ δὲ, λογιστικόν. τὸ
γὰρ βουλεύεσθαι καὶ λογίζεσθαι ταὐτόν. οὐδεὶς δὲ βουλεύεται πε
ρὶ τῶν μὴ ἐνδεχομένων ἄλλως ἔχειν. ὥστε τὸ λογιστικὸν ὅλον
ἔντι μέρος τοῦ λόγου ἔχοντος. λεκτέον δὲ περὶ ἑκατέρου τούτων
τίς ἡ βελτίστη ἕξις. αὕτη γὰρ ἀρετὴ ἑκατέρου ἑκάστου πρὸς τὸ
ἔργον τὸ οἰκεῖον. ἔστι δ᾽ ὅσα ἐν τῇ ψυχῇ τὰ κύρια πράξεως μὴ
ἀληθείας. αἴσθησις, νοῦς. ὄρεξις. τούτων δὴ αἴσθησις ὀ δὲ μιᾶς
ἀρχὴ πράξεως. δῆλον δὲ, τῷ τὰ θηρία αἰσθήσεως μὲν ἔχειν. πρά
ξεως δὲ μὴ κοινωνεῖν. ὅτι δ᾽ ὅπερ ἐν διανοίᾳ κατάφασις καὶ ἀ-
πόφασις, τοῦτο ἐν ὀρέξει διώξις καὶ φυγή. ὥστε ἐπειδὴ ἡ ἠθι-
κὴ ἀρετὴ ἕξις προαιρετική, ἡ δὲ προαίρεσις ἕξις βουλευτικὴ,
δεῖ δικαίως μὲν ταῦτα ὑπάρχειν ἀληθῆ εἶναι καὶ τὴν ὄρεξιν ὀρ-
θήν. εἴπερ ἡ προαίρεσις αὐτὰ δεῖ. καὶ τὸ αὐτὸ τὸν μὲν φάναι
τὴν δὲ, διώκειν. αὕτη μὲν οὖν ἡ διάνοια καὶ ἡ ἀλήθεια πρακτικὴ.
τῆς δὲ θεωρητικῆς διανοίας καὶ μὴ πρακτικῆς μὴ δὲ ποιη-
τικῆς, τὸ εὖ καὶ κακῶς, τἀληθές ἐστι καὶ τὸ ψεῦδος. ᾧ γὰρ ἐστὶ
πᾶν τὸ διανοητικοῦ ἔργον. τοῦ δὲ πρακτικοῦ καὶ διανοητικοῦ
ἀλήθεια, ὁμολόγως ἔχουσα τῇ ὀρέξει τῇ ὀρθῇ. πράξεως μὲν γὰρ
ἀρχὴ προαίρεσις, ὅθεν ἡ κίνησις ἀλλ᾽ οὐχοῦ ἕνεκα. προαιρέσε-
ως δὲ ὄρεξις καὶ ὁλόγου ὁ ἕνεκά τινος. διὸ οὔτε ἄνευ νοῦ καὶ δι-
ανοίας, οὔτε ἄνευ ἠθικῆς ἐστιν ἕξεως ἡ προαίρεσις, οὔτε πρᾶξις
γε. καὶ τὸ ἐναντίον ἐν πράξει αὖθις διανοίας καὶ ἤθους
οὐκ ἔστι. διανοία δὲ αὐτὴ οὐθὲν κινεῖ. ἀλλ᾽ ἡ ἕνεκά του καὶ
πρακτική. αὕτη γὰρ καὶ τῆς ποιητικῆς ἄρχει. ἕνεκα γὰρ τοῦ

ποιεῖ

ποιεῖ πᾶσα ὁ ποιῶν. ἢ οὐ τέλος ἁπλῶς, ἀλλὰ πρός τινα καὶ τινος τὸ
ποιητόν. ἀλλ' ὃ τὸ πρακτόν. ἡ γὰρ εὐπραξία τέλος. ἡ δ' ὄρεξις τοῦ
του. διὸ ἡ ὀρεκτικὸς νοῦς ἢ προαίρεσις. ἡ ὄρεξις δ' ἀνθρωπική. ἢ
ἤτοι αὕτη ἀρχὴ ἄνθρωπος. ἔκ τε δὲ προαιρετὰ οὐδὲν ἄνευ νοῦ.
οἷον οὐδεὶς προαιρεῖται ἴλιον ἐπορθηκέναι. οὐδὲ γὰρ βουλεύε
ται περὶ τοῦ γεγονότος. ἀλλὰ περὶ τοῦ ἐσομένου καὶ ἐνδεχομέ
νου. τὸ δὲ γεγονὸς ἔκ γε δέχεται μὴ γενέσθαι. διὸ ὀρθῶς ἀγάθων.
μόνου γὰρ ἀνθρῶ καὶ θεοῦ στέρησις ταύτα ἀγένητα ποιεῖν ἅπερ ἔπραξαν καὶ
πεπραγμένα. ἀμφοτέρων δὴ τῶν νοητῶν μορίων ἀλήθεια τὸ
ἔργον. καθ' ἃς ἂν μάλιστα ἕξεις ἀληθεύσει ἑκάτερος, αὐτοῦ αἱ ἀρε
ταὶ ἀμφοῖν. ἀρξάμενοι δὴ ἄνωθεν πάλιν περὶ αὐτῶν λέγωμεν
ἔστω δὴ οἷς ἀληθεύει ψυχή, τρία τὰ τοιαῦτα καὶ πίστις καὶ
νοῦς καὶ φρόνησις καὶ σοφία. τῶν
τριῶν δὲ τίχη, ἐπιστήμη. φρόνησις. σοφία. τῶν
ὑπολήψει γὰρ καὶ δόξῃ ἐνδέχεται διαψεύδεσθαι, ἐπιστήμη μὲν δὴ
τί ὄντων, ἐν τούτῳ φανερὸν. εἰσὶ γὰρ ἀκριβολογεῖσθαι ἃ μὴ ἀκολου
θεῖν τοῖς ὁμοιότησι. τούτων γὰρ ὑπολαμβάνομεν ὃ ἐπιστάμεθα
μὴ ἐνδέχεσθαι ἄλλως ἔχειν. τὰ δ' ἐνδεχόμενα ἄλλως ὅταν ἐξω
τοῦ θεωρεῖν γένηται, λανθάνει εἰ ὄντων ἢ μὴ. ἐξ ἀνάγκης ἄρα ὄντα
τὰ ἐπιστητὰ ἀΐδια. ἀΐδια δὲ πάντα ἁπλῶς ὄντα ἀγένητα ἄφθαρτα. ἔτι δοκεῖ
σα ἡ ἐπιστήμη δοκεῖ εἶναι. καὶ τὸ ἐπιστητὸν μαθητὸν. ἐκ προγινω
σκομένων ἡ πᾶσα διδασκαλία περὶ μὲν ἐπαγωγῆς ἀναλυτικοῖς
ἐλέχθη μεν. ἡ μὲν γὰρ διὰ τοῦ μέσου, συλλογισμῷ. ἡμὲν δὴ ἐπα
γωγὴ, ἀρχή ἐστι καθόλου. ὁ δὲ συλλογισμὸς ἐκ τῶν καθόλου.
εἰσὶν ἄρα ἀρχαὶ ἐξ ὧν συλλογισμὸς ὢν, οὐκ ἔσται συλλογισμός.
ἐπαγωγὴ ἄρα. ἡμὲν ἄρα ἐπιστήμη ἐστίν, ἕξις ἀποδεικτική. καὶ
ὅσα ἄλλα προσδιορίζόμεθα ἐν τοῖς ἀναλυτικοῖς. ὅταν γάρ τις
πιστεύῃ γνώριμοι αὐτῶν ὦσιν αἱ ἀρχαὶ, ἐπίστασθαι εἰ μὴ παρ
λογον τοῦ συμπεράσματος, ἀλλὰ τὸ συμβεβηκὸς ἔχειν τὴν ἐπιστήμην

περὶ μὲν οὖν ἐπιστήμης διωρίσθω τὸν τρόπον τοῦτον. τοῦ δὲ
δεχομένου ἄλλως ἔχειν ἐστί τι καὶ πρακτὸν καὶ ποιητὸν, ἕτερον
δ' ἐστὶ ποίησις καὶ πρᾶξις. πιστεύομεν δὲ περὶ αὐτῶν καὶ τοῖς
ἐξωτερικοῖς λόγοις. ὥστε καὶ ἡ μετὰ λόγου ἕξις πρακτική.
ἕτερον δ' ἐστὶ τῆς μετὰ λόγου ποιητικῆς ἕξεως. διὸ οὐδὲ περιέχε-
ται ὑπ' ἄλλήλων, ὅτι ἡ μὲν πρᾶξις ποίησις, οὔτε ἡ ποίησις πρᾶ-
ξίς ἐστιν. ἐπεὶ δὴ οἰκοδομικὴ τέχνη τίς ἐστι. καὶ ὡς περὶ ἕξις τις με
τὰ λόγου ποιητικὴ, καὶ οὐδὲ μία οὔτε τέχνη ἐστὶν, οὔτις οὐ μετὰ
λόγου ποιητικὴ ἕξις ἐστίν. οὔτε τοιαύτη ἡ οὐτέχνη, τὸ αὐτὸ αὖ
εἶναι τέχνη καὶ ἕξις μετὰ λόγου ἀληθοῦς ποιητική. ἐστὶ δὲ τέχνη
πᾶσα περὶ γένεσιν. καὶ τὸ τεχνάζειν καὶ θεωρεῖν ὅπως ἂν γέν-
ηται τι τῶν ἐνδεχομένων καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι καὶ ὧν ἡ ἀρχὴ ἐν τῷ
ποιοῦντι ἀλλὰ μὴ ἐν τῷ ποιουμένῳ. ἔστι γὰρ τέχνη ἕξις ἀνάγκης
ὄντων ἢ γινομένων ἡ τέχνη ἐστίν. ἔστι δὲ τέχνη καὶ τὰ φύσιν. ἐν αὐτοῖς
γὰρ ἔχουσι ταῦτα αἱ ἀρχαί. ἐπεὶ δὲ πρᾶσις καὶ πρᾶξις ἕτερον.
ἀνάγκη τὴν τέχνην ποιήσεως ἀλλ' οὐ πράξεως εἶναι. καὶ τρόπον
τινὰ περὶ ταὐτό ἐστιν ἡ τύχη. καθάπερ καὶ Ἀγάθων φησὶ. τέχνη
τύχην ἔστερξε καὶ τύχη τέχνην. ἡμῶν οὖν τέχνη, ὥσπερ εἴρηται
ἕξις τις μετὰ λόγου ἀληθοῦς ποιητική ἐστιν. καὶ ἀτεχνία, τοὐν-
αντίον μετὰ λόγου ψευδοῦς ποιητικὴ ἐστὶν ἕξις, περὶ τὸ ἐν-
δεχόμενον ἄλλως ἔχειν. περὶ δὲ φρονήσεως οὕτως ἂν λάβω-
μεν θεωρήσαντες, τίνας λέγομεν τοὺς φρονίμους. δοκεῖ δὴ φρονί
μους εἶναι, τὸ δύνασθαι καλῶς βουλεύσασθαι περὶ τὰ αὐτῷ πρακτὰ
καὶ συμφέροντα οὐκ ἀπὸ τινὸς μέρους, οἷον οὐ πρὸς ὑγίειαν ἢ ἰσχύν. ἀλλὰ
ποῖα πρὸς τὸ εὖ ζῆν. σημεῖον δ' ὅτι καὶ τοὺς περὶ τι φρονίμους λέ
γομεν, ὅταν πρὸς τὸ τέλος τι συμβάλλωνται ὧν μή
ἐστι τέχνη. ὥστε καὶ ὅλως ἂν φρόνιμος εἴη ὁ βουλευτικός. βουλεύε
ται δ' οὐδεὶς περὶ τῶν ἀδυνάτων ἄλλως ἔχειν. ἀλλὰ τῶν μὴ ἐνδε
χομένων αὐτῷ πρᾶξαι. ὥστε εἴπερ ἐστὶν ἡμῖν μετὰ προαιρέσεως
ὧν δ' αὐ

ὧν δεῖ ἀρχὴ ἐνδέχονται ἄλλως ἔχειν, τούτων μή ἐστιν ἡ
πόδειξις· πάντα γὰρ ἐνδέχεται καὶ ἄλλως ἔχειν· καὶ οὔ ἐστι
βουλεύσασθαι περὶ τῶν ἐξ ἀνάγκης ὄντων, οὐκ ἂν εἴη ἡ φρόνη
σις ἐπιστήμη οὐτε τέχνη· ἐπιστήμη μὲν, ὅτι ἐνδέχεται τὸ πρακ-
τὸν ἄλλως ἔχειν· τέχνη δὲ ὅτι ἄλλο τὸ γένος πράξεως ἡ ποιή
σεως· λείπεται δ' ἄρ' αὐτὴν εἶναι ἕξιν ἀληθῆ μετὰ λόγου πρα-
κτικὴν περὶ τὰ ἀνθρώπῳ ἀγαθὰ ἢ κακά· τῆς μὲν γὰρ ποιήσεως ἕ
τερον τὸ τέλος· τῆς δὲ πράξεως οὐκ ἂν εἴη· ὅσπερ γὰρ αὐτὴ ἡ εὐ πρα
ξία τέλος· διὰ τοῦτο περικλέα καὶ τοὺς τοιούτους οἰόμεθα
φρονίμους εἶναι ὅτι τὰ αὐτοῖς ἀγαθὰ καὶ τοῖς ἀνθρώποις δύναται
θεωρεῖν· εἶναι δὲ τοιούτους ἡγόμεθα τοὺς οἰκονομικοὺς καὶ πολι
τικούς· ἐνθεν καὶ τὴν σωφροσύνην τοῦτο προσαγορεύομεν τῷ ὀ-
νόματι σῴζουσαν τὴν φρόνησιν· σῴζει δὲ τὴν τοιαύτην ὑπόληψιν
ἣν διαφθείρει, οὐ δὲ διαστρέφει τὸ ἡδὺ καὶ λυπηρόν· οἷον ὅτι τὸ
τρίγωνον δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει ἢ οὐκ ἔχει, ἀλλὰ τοὺς περὶ τὸ πρα-
κτόν· αἱ δὲ ἀρχαὶ τοῦ πρακτοῦ· τὸ γὰρ οὗ ἕνεκα τοῦτο πρακτέον· τῷ δὲ
διαφθαρμένῳ δῆλον οὐδὲν ἡ λυπηρόν, ὡθὲν οὐφανεῖται ἀρχή· τὸ δὲ δεῖ
τοῦτου ἕνεκα, τὸ δὲ διὰ τοῦτο αἱρετέον πάντα ἢ πρακτέον· τῷ γὰρ
διακεῖσθαι πως ἀνάγκη τὰς ἀρχὰς· ὡς τὸν ἀγκυτὴν φρόνησιν εἶναι ἕξιν εἶ
ναι μετὰ λόγου ἀληθῆ περὶ τὰ ἀνθρώπῳ ἀγαθὰ πρακτικήν·
ἀλλὰ μὴν τέχνης μέν ἐστιν ἀρετή· φρονήσεως δ' οὐκ ἔστι· ἐν μὲν
τέχνῃ ὁ ἑκὼν ἁμαρτάνων αἱρετώτερος· περὶ δὲ φρόνησιν ἧττον·
ὥσπερ καὶ περὶ τὰς ἀρετάς· δῆλον οὖν ὅτι ἀρετή τις ἐστὶ καὶ
οὐ τέχνη· δυοῖν δὲ τοῖν μεροῖν τῆς ψυχῆς τὸν λόγον ἐχόντων,
θατέρου ἂν εἴη ἀρετὴ οὗ καὶ δόξα περὶ τὸ ἐνδεχόμενον ἄλλως ἔχειν ἐστὶν ἡ φρόνησις· ἀλλὰ μὴν ἡ δ' ἕξις μετὰ-
λόγου μόνον· σημεῖον δ' ὅτι λήθη μὲν τῆς τοιαύτης ἕξεως ἐστὶ φρο
νήσεως, οὐκ ἔστιν· ἐπεὶ δ' ἡ ἐπιστήμη περὶ τὸ καθόλου ἐστὶν ὑπόληψις
καὶ τὸ ἐξ ἀνάγκης ὄντων; εἰσὶ δέ ἀρχαὶ τοῦ ἀποδεικτοῦ ἡ πᾶσης

ἐπιστήμης. μετὰ λόγου δὴ ἐπιστήμη τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐπιστητοῦ.
οὐ τἄρα ἐπιστήμη ἐστὶν οὔτε τέχνη οὔτε φρόνησις. τὸ μὲν γὰρ ἐπιστητὸν
ἀποδεικτόν. αἱδὲ τυγχάνουσιν οὖσαι περὶ τὰ ἐνδεχόμενα ἄλ
λως ἔχειν. οὐδ' ἡ σοφία τούτων ἐστίν. τοῦ γὰρ σοφοῦ περὶ ἐνίων
ἔχειν ἀπόδειξίν ἐστιν. εἰδὴ οἷς ἀληθεύομεν καὶ μὴ δι' ἀποδεί-
κνυμεν ποτὲ περὶ τὰ ἐνδεχόμενα ἄλλως καὶ μὴ ἐνδεχόμενα ἄλλως
ἔχειν, ἐπιστήμη καὶ φρόνησίς ἐστι καὶ σοφία καὶ νοῦς. τούτων
δὲ τὰ τρία μηδὲν ἐνδέχεται εἶναι. λέγω δὲ τρία, φρόνησιν ἐπι
στήμην σοφίαν, λείπεται νοῦν εἶναι τῶν ἀρχῶν. τῷ δὲ σοφίαν,
ἐντὶ ταῖς τέχναις τοῖς ἀκριβεστάτοις τὰς τέχνας ἀποδίδο-
μεν. οἷον Φειδίαν λιθουργὸν σοφὸν. καὶ πολύκλειτον ἀνδριαν
τοποιὸν σοφόν. ἐνταῦθα μὲν οὐθὲν ἄλλο σημαίνομεν τῷ σο-
φίαν ἢ ὅτι ἀρετὴ τέχνης ἐστίν. εἶναι δέ τινας σοφοὺς οἰόμεθα
ὅλως, οὐκ ἀπὸ μέρους οὐδ' ἀπὸ τοῦ σοφὸν ὥσπερ ὅμηρος ψεύ
σαρχέτην. τὸν δ' οὐ τἄρα καὶ ἁπλῶς ἀποδοτέον ἔπαινον. ὅ
τι πάλιν τὸ σοφὸν. ὥστε δῆλον ὅτι ἀκριβεστάτη τῶν ἐπιστη
μῶν εἴη ἡ σοφία. δεῖ ἄρα τὸν σοφὸν μὴ μόνον τὰ ἐκ τῶν ἀρχῶν
εἰδέναι. ἀλλὰ καὶ περὶ τὰς ἀρχὰς ἀληθεύειν. ὥστε εἴη ἂν ἡ σο
φία νοῦς καὶ ἐπιστήμη ὥσπερ κεφαλὴν ἔχουσα ἐπιστήμη τῶν
τιμιωτάτων. ἄτοπον γὰρ εἴ τις τὴν πολιτικὴν ἐπιστήμην
ἢ τὴν φρόνησιν ὑπολήψεται τοῦτο εἶναι, εἰ μὴ τὸ ἄριστον τῶν
ἐν τῷ κόσμῳ ἀνθρώπων ἐστίν. εἰδὴ ὑγιεινὸν μὲν καὶ αἰσθητὸν ἕτερον
ἀνθρώποις καὶ ἰχθύσι. τὸ δὲ λευκὸν καὶ βαρὺ τὸ αὐτὸ ἀεί, καὶ τὸ
σοφὸν παντὶ τῷ αὐτῷ ἐστιν. φρόνιμον δὲ ἕτερον. τὸ γὰρ
περὶ αὐτὸ ἕκαστα εὖ θεωρῆσαι φήσει εἶναι φρόνιμον. ὁ γὰρ ἐπι
ζητεῖ αὐτά. διὸ καὶ τῶν θηρίων φρόνιμα φήσομεν εἶναι ἔνια. ὅσα
περὶ τὸν αὐτῶν βίον ἔχοντα φαίνεται δύναμιν προνοητικήν.
φανερὸν δὲ καὶ ὅτι οὐκ ἂν εἴη ἡ σοφία καὶ ἡ πολιτικὴ αὐτή.
εἰ γὰρ τῷ περὶ τὰ ὠφέλιμα τὰ αὐτοῖς ἐρεῖ σοφίαν πολλαὶ

ἔσονται

ἐστὶ τὴν σοφίαν. οὐ γὰρ μία περὶ τὸ ἐν πόλει τῶν ἀγαθὸν τῶν ζώων·
ἀλλ' ἑτέρα περὶ ἕκαστον. εἰ μὴ καὶ ἰατρικὴ μία περὶ πάντα
τὰ ὄντα. εἰ δ' ὅτι βέλτιστον ἀνθρώπου τῶν ἄλλων ζώων, οὐδὲν
διαφέρει. καὶ γὰρ ἄλλα πολὺ θειότερα τῇ φύσει· οἷον τὰ
φανερώτατα τάπι ὧν ὁ κόσμος συνέστηκεν. ἐκ δὲ τῶν εἰρημέ-
νων δῆλον, ὅτι ἡ σοφία ἐστὶ καὶ ἐπιστήμη καὶ νοῦς τῶν τιμιω-
τάτων τῇ φύσει. διὸ καὶ ἀναξαγόραν καὶ θαλῆν καὶ τοὺς τοι
οὗτους σοφοὺς μὲν· φρονίμους δ' οὐ φασιν εἶναι, ὅταν ἴδωσιν
ἀγνοοῦντας τὰ συμφέροντα ἑαυτοῖς· καὶ φασὶ πάμμεγα καὶ
θαυμαστὰ καὶ χαλεπὰ καὶ δαιμόνια εἶναι αὐτοὺς φάσιν· ἀ-
χρήστα δ' ὅτι οὐ τὰ τοῦ ἀνθρώπου ἀγαθὰ ζητοῦσιν. ἡ δὲ φρόνησις περὶ
τὰ ἀνθρώπινα ἐστὶ περὶ ὧν βουλεύσασθαι. τοῦ γὰρ φρονίμου μά
λιστα τοῦτο ἔργον εἶναι φαμέν, τὸ εὖ βουλεύσασθαι. βουλεύεται
δὲ οὐδεὶς περὶ τὰ ἀδυνάτων ἄλλως ἔχειν· οὐδ' ὅσων μὴ τέλος τι
ἐστί. καὶ τοῦτο πρακτὸν ἀγαθόν· ὁδὶ ἁπλῶς βούλος τοῦ ἀ
είσου ἀνθρώπῳ τῶν πρακτῶν συλλογιστικὸς κατὰ τὸν λογισμόν.
οὐδ' ἔστιν ἡ φρόνησις τῶν καθόλου μόνον, ἀλλὰ δεῖ καὶ τὰ
καθ' ἕκαστα γνωρίζειν· πρακτικὴ γάρ· ἡδὲ πρᾶξις περὶ τὰ κα-
θ' ἕκαστα. διὸ καὶ ἔνιοι οὐκ εἰδότες ἑτέρων εἰδότων πρακτικω-
τέροι· καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις οἱ ἔμπειροι· εἰ γὰρ εἰδείη ὅτι τὰ κου-
φα δῶ ἢ πικρὰ καὶ ὑγιεινά, ὁποῖα δὲ κοῦφα ἀγνοεῖ· οὐ
ποιήσει ὑγίειαν· ἀλλ' εἰδὼς ὅτι τὰ ὀρνίθεια κοῦφα καὶ ὑγιει-
νὰ ποιήσει μᾶλλον· ἡδὲ φρόνησις πρακτική· ὥστε δεῖ ἄμφω
ἔχειν ἢ τοῦτο μᾶλλον· εἰ δ' ἀμφοῖν καὶ ἐν ταύτῃ ἀρχιτεκτονι-
κή· ὅμοια δ' ἡ πολιτικὴ καὶ ἡ φρόνησις ἡ αὐτὴ μὲν ἕξις· τὸ μέντοι
εἶναι ὅταν τὸν αὐτοῖς· τῆς δὲ περὶ πόλιν, ἡ μὲν ὡς ἀρχιτεκτονικὴ
φρόνησις νομοθετική· ἡ δὲ ὥστε καθ' ἕκαστα γνῶναι ἔχει ὄνομα
πολιτική· αὕτη δὲ πρακτική βουλευτική· τὸ γὰρ ψήφισμα πρα-
κτόν, ὥστε τοῦτο ἔσχατον· διὸ τοῖς πολιτεύεσθαι φύσους μόνον λέγουσι·

μόνοι γὰρ πράττουσιν οὗτοι ὥσπερ οἱ χειροτέχναι. δοκεῖ δὲ
καὶ φρόνησις μάλιστ' εἶναι ἡ περὶ αὐτὸν ⟨τὸν⟩ ἕνα· καὶ ἔχει αὐτὴ
τὸ κοινὸν ὄνομα φρόνησις· ἐκείνων δ' ἡ μὲν οἰκονομία· ἡ δὲ νο-
μοθεσία· ἡ δὲ πολιτική· καὶ τούτης ἡ μὲν βουλευτική, ἡ δὲ δικα-
στική· εἶδος μὲν οὖν τι αὐτῶν ἐπιστήσασθαι τὰ αὐτῶν εἰδέναι· ἀλλ'
ἔχει διαφορὰν πολλήν· καὶ δοκεῖ ὁ τὰ αὑτῷ εἰδὼς καὶ
διαζῆν φρόνιμος εἶναι· οἱδὲ πολιτικοὶ πολυπράγμονες·
διὸ ὀλιγάκις ⟨τῶν⟩ δ' αὐτῶν φρονήσιν ᾧπερ ἂν πράγμονας. Ἐν-
τοῖς τοιούτοις ἡ εὐβουλία ⟨τοῦ⟩ ἴσον μετέχειν· τοὺς γὰρ
αὑτοὺς καὶ πράττοντας πλέον· ζητοῦσι γὰρ τὸ αὐτοῖς
ἀγαθὸν· καὶ οἴονται τοῦτο δεῖν πράττειν· ἐκ ταύτης οὖν τῆς
δόξης ἐλήλυθε, τὸ τούτους εἶναι φρονίμους· καὶ τοι ἴσως δεῖ
ὅτι τὸ αὑτοῦ ⟨καὶ⟩ αὐτῷ οἰκονομίας οὐδ' αὐτῷ πολιτείας· ἔτι δὲ
τεκμήριον τοῦ ⟨τῶν⟩ δεῖ διοικεῖν ἄδηλον καὶ σκεπτέον· σημεῖον
δ' ὅτι τοῦ εἰρημένου· καὶ διὰ τοῦτο μαθηματικοὶ μὲν νέοι καὶ
μαθηματικοὶ γίνονται καὶ σοφοὶ τὰ τοιαῦτα· φρόνιμος
δ' οὐδεὶς γίνεται· αἴτιον δ' ὅτι περὶ τῶν καθ' ἕκαστά ἐστιν ἡ φρόνη-
σις· ἃ γίνεται γνώριμα ἐξ ἐμπειρίας· νέος δ' ἐμπειρος οὐκ ἔστι·
χρόνου γὰρ ποιεῖ τοῦτο ἐμπειρία· ἔτι καὶ τοῦ τόνδε τὸν
σκέψασθαι· διὰ μαθηματικὸς μὲν παῖς γίνοιτ' ἄν· σοφὸς
δ' ἢ φυσικὸς οὐ· ἢ ὅτι τὰ μὲν δι' ἀφαιρέσεως ἔστι· τῶν δ' αἰσθή-
σεις καὶ ἐξ ἐμπειρίας· καὶ τὰ μὲν οὐ πιστεύουσιν οἱ νέοι· ἀλλὰ λέγονται·
τῶν δὲ, τί ἔστιν ἄδηλον· ἔτι ἡ ἁμαρτία ἢ περὶ τὸ καθόλου ἐν-
τῷ βουλεύεσθαι, ἢ περὶ τὸ καθ' ἕκαστον· ἢ γὰρ ὅτι πάντα τὸν βα-
ρύσθενα φαῦλα, ἢ ὅτι τόνδε τὸν βαρύσθενον· ὅτι δ' ἡ φρό-
νησις ἀρετὴ ἐστί, φανερόν· τοῦ γὰρ ἕξιν τοιάνδε ἐστὶν ὡς ἀρετὴν εἰρῆσθαι·
τὸ γὰρ πρακτὸν τοιοῦτον· αὐτιλη[illegible]ικοὶ μὲν δὴ τῷ νεῷ· ὁμοίως
γὰρ νέος τῷ ὁρᾶν ὧν ἀκρίβειαν λόγος· ἥδε τοῦ ἐχάτου ἀκρίβειαν ἐστὶ
σπουδαῖα· ἀλλ' αἴσθησις ἀχ[illegible]των ἰδίων· ἀλλ' οἷα, ἡ αἴσθανόμεθα ὅτι
τὸ ζῶν τοῖς μαθηματικοῖς ἔχατον ζῴον· σκόπει γὰρ κἀκεῖ·

ἀλλ' αὖ τῇ

ἀλλ' αὕτη μᾶλλον αἴσθησις ἢ φρόνησις· ἐκείνης δὲ ἄλλο εἶδος.
τὸ ζητεῖν δὲ καὶ τὸ βουλεύεσθαι διαφέρει· τὸ γὰρ βουλεύεσθαι ζητεῖν τί ἐστί· δεῖ δὲ διαλαβεῖν καὶ περὶ εὐβουλίας τίνες· πότερον ὠρισμένης ἢ δόξα ἢ ὑποχία ἢ αὖ πότι γένος· ἐπιστήμη μὲν δὴ οὐκ ἔστιν· οὐ γὰρ ζητοῦσι περὶ ὧν ἴσασιν· ἡ δ' εὐβουλία βουλή τις· ὁ δὲ βουλευόμενος ζητεῖ καὶ λογίζεται· ἀλλὰ μὴν οὐδ' εὐστοχία· αὕτη τε γὰρ ἄνευ λόγου καὶ ταχὺ τῆτος ἡ ὑποχία· βουλεύονται δὲ πολὺ χρόνον· καὶ φασὶ πρᾶξιν μὲν δεῖν ταχὺ τὰ δόξαντα βουλεύεσθαι ἢ βραδέως· ἔτι δὲ δὴ ἀγχίνοια· οὐ δὲ δὴ δόξα ἡ εὐβουλία ἔστι μία· ἀλλ' ἐπεὶ ὁ μὲν κακῶς βουλευόμενος ἁμαρτάνει, ὁ δ' εὖ ὀρθῶς βουλεύεται, δῆλον ὅτι ὀρθότης τις ἡ εὐβουλία ἐστίν· οὔτι δὲ ἐπιστήμη δόξη· ἐπιστήμη μὲν γὰρ οὐκ ἔστιν ὀρθότης· οὐδὲ γὰρ ἁμαρτία· δόξης δ' ὀρθότης ἀλήθεια· ἅμα δὲ καὶ διώρισται ἤδη πᾶν τὸ δόξαν ἐστίν· ἀλλὰ μὴν οὐδ' εὐλογιστία ἡ εὐβουλία· διανοίας ἄρα λείπεται· οὔτε γὰρ τοῦτο φάσις· καὶ γὰρ ἡ δόξα οὐζήτησις· ἀλλὰ φάσις τις ἤδη· ὁ δὲ βουλευόμενος ἐάν τε μὴ κακῶς βουλεύηται ζητεῖ τι καὶ λογίζεται ἀλλ' ὀρθότης τίς ἐστιν ἡ εὐβουλία βουλῆς· διὸ καὶ βουλὴ ζήτησίς τις ἂν εἴη πρῶτον τί ἢ περὶ τί· ἐπεὶ δὲ ὀρθότης πολλαχῶς δῆλον ὅτι οὐ πᾶσα· ἡ γὰρ ὁ ἀκρατὴς ἢ ὁ φαῦλος, ὁ προθήσεται ἰδεῖν ἐκ τοῦ λογισμοῦ τυχεῖν· ὥστε ὀρθῶς ἔσται βεβουλευμένος· κακὸν δὲ μέσως εἰληφώς· δοκεῖ δὲ ἀγαθόν τι τὸ εὖ βεβουλεῦσθαι· ἡ γὰρ τοιαύτη ὀρθότης, βουλῆς εὐβουλία ἡ ἀποθεῦ τυγκτική· ἀλλ' ὅτι ἢ τοῦτου ψευδεῖ συλλογισμῷ τυχεῖν· ἢ ὁ μὲν δεῖ πρᾶξαι τυχεῖν· ὁδὲ οὔ· ἀλλὰ ψευδῆ τὸν μέσον ὅρον εἶναι· ὥστε τοῦ δ' αὐτῆ πως εὐβουλία· καθ' ἣν οὐδεῖς μὲν, τυγχάνει· οὐ μὴν τοι δι' ἔδλει τίνος πολὺν χρόνον βουλευόμενον τυχεῖν· ὅσοι δὲ πολὺν χρόνον βουλευόμενοι τυχεῖν· τὸν δὲ ταχὺ ὅκαν ἀνεκείνη πως εὐβουλία· ἀλλ' ὀρθότης ἡ κατὰ τὸ ὠφέλιμον· ἢ ὀρθὴ καὶ ὅτι ὁ ἔστι καὶ ὡς ἢ πρὸς τὸ τέλος τὸ ὡς καὶ τοῦ θοῦσα· ἥτις δὲ ἡ πρός τι τέλος· εἰδὴ τῶν φρονίμων τὸ εὖ βεβουλεῦσθαι·

ΘΘΘΘ

λῶς ἔχει, ἡ εὐβουλία εἶη ἂν ὀρθότης κατὰ τὸ συμφέρον πρὸς τὸ τέλος· οὗ ἡ φρόνησις ἀληθὴς ὑπόληψις. ἔστι δὲ καὶ ἡ σύνεσις καὶ ἡ ἀσυνεσία κατ' ἃς λέγομεν συνετοὺς καὶ ἀσυνέτους. οὐτε ὅλως τὸ αὐτὸ τὸ ὠΐζησήμην ἡ δόξη, πάντες γὰρ ἦσαν σύνετοι. οὐτε τισὶ μία τῶν κατὰ μέρος ἐπιστημῶν· οἷον ἡ ἰατρικὴ περὶ ὑγιεινῶν· ἡ γεωμετρία περὶ μεγεθῶν· οὐτε γὰρ περὶ τῶν ἀεὶ ὄντων καὶ ἀκινήτων ἡ σύνεσίς ἐστιν, οὐτε περὶ τῶν γινομένων ὁτουοῦν· ἀλλὰ περὶ ὧν ἀπορήσειεν ἄν τις καὶ βουλεύσαιτο· διὸ περὶ τοὺς αὐτοὺς μὲν τῇ φρονήσει ἐστίν, οὐκ ἔστι δὲ τὸ αὐτὸ σύνεσις τῇ φρονήσει· ἡ μὲν γὰρ φρόνησις ἐπιτακτική ἐστιν· τί γὰρ δεῖ πρᾶττειν ἢ μή, τὸ τέλος αὐτῆς ἐστιν· ἡ δὲ σύνεσις κριτική μόνον· ταὐτὸ δ' ἐστὶ συνέσει ἡ ξύνεσις καὶ ξυνετὸν τὸ συνετόν· ἡ γὰρ οἱ ξυνερὶ καὶ ξυνέτοι· ἔστι δ' οὐτε τὸ ἔχειν τὴν φρόνησιν οὐτε τὸ λαμβάνειν ἡ ξύνεσις· ἀλλ' ὥσπερ τὸ μανθάνειν λέγεται ξυνιέναι, ὅταν χρῆται τῇ ὠΐζησήμην, οὕτως ἐντῷ χρῆσθαι τῇ δόξῃ τῇ ὠΐ τὸ κείμενον περὶ τούτων, περὶ ὧν ἡ φρόνησίς ἐστιν ἄλλου λέγοντος, καὶ κρίνειν καλῶς· τὸ γὰρ εὖ τῷ καλῶς, τὸ αὐτό· καὶ ἐντεῦθεν ἐλήλυθε τὸ ὄνομα ἡ σύνεσις. καθ' ἣν δὲ συνετοὶ ἐκ τῆς ἐντῷ μανθάνειν· λέγομεν γὰρ τὸ μανθάνειν συνιέναι πολλάκις· οἱδὲ καλοῦμενοι εὐγνώμονες οὐδὲν ἕτερον ἢ συνετοὶ τῇ γνώμῃ· ἔστι δὲ εὐγνωμοσύνη ἐπανόρθωσις κατὰ τὸ ἀληθές· ἐπανόρθωσις δὲ κρίσις ὀρθή· σημεῖον δέ· ἐν τῷ ἔχειν φαμὲν γνώμην, ἢ τοιαύτη ὅτι κείσεται ὀρθή· σημεῖον δέ· τὸν γὰρ ὠΐζησῆ μάλιστα φαμὲν εἶναι συγγνωμονικόν· καὶ ἐστὶ κατὰ τὸ ἔχειν περί τινα συγγνώμην ἡ δὲ συγγνώμη γνώμη ἐστὶ δι' ὠΐζησοῦς ὀρθή· ὀρθὴ δὲ ἡ τοῦ ἀληθοῦς· εἰσὶ δὲ πᾶσαι αἱ ἕξεις ὡλόγως εἰς ταὐτὸ τείνουσαι· λέγομεν γὰρ γνώμην καὶ σύνεσιν καὶ φρόνησιν καὶ νοῦν ἐπὶ τοὺς αὐτοὺς ἐπιφέροντες γνώμην ἔχειν καὶ νοῦν, καὶ φρονίμους καὶ συνετούς· πάσαι γὰρ αἱ δυνάμεις αὗται τῶν ἐσχάτων εἰσὶ καὶ τῶν καθ' ἕκαστα ἐν μὲν τῷ κριτικοὺς εἶναι περὶ ὧν ὁ φρόνιμος, συνετὸς ὅτι ὠ γνώμων· ταὐτὸ γάρ ἐστι τὸ κοινὸν τῶν ἀποδοθέντων ἁπάντων ὅτι ἐν τῷ πρὸς ἄλλο. ὅτι δὲ τῶν καθ' ἕκαστα καὶ τῶν ἐσχάτων ταύτου τὰ πρακτά· ἡ δὲ

τὸν

τὸν φρόνιμον δεῖ συνιέναι αὐτά· καὶ ἡ σύνεσις καὶ ἡ γνώμη περὶ τὰ πρακτά· ταῦτα δ' ἔσχατα ἐστὶν οὗ οὖν τῶν ἐσχάτων ἐπαΐσαι φάτερα· καὶ γὰρ τῶν πρώτων ὅρων ἐστὶ νοῦς καὶ τῶν ἐσχάτων, νοῦς ὅτι ἐστὶ οὐλόμενος· καὶ ὁ μὲν κατὰ τὰς ἀποδείξεις τῶν ἀκινήτων ὅρων ἐστὶ καὶ τῶν πρώτων· ὁ δ' ἐν τοῖς πρακτοῖς τοιοῦτος ἐστὶν ἐν τῷ ἐσχάτῳ καὶ φθαρτῷ καὶ ἑτέρας προτάσεως· ἀρχὴ γάρ τοι ὅτι ἕνεκα αὕτη καὶ αἰτία· ἐκ τῶν καθ' ἕκαστα γὰρ τὰ καθόλου· ῥητῶν οὖν δεῖ ἔχειν αἴσθησιν· αὕτη δ' ἐστὶν ἡ ἐπαγωγή· ἃ μὲν οὖν φυσικὰ δοκεῖ εἶναι ταῦτα· καὶ φύσει σοφὸς μὲν οὐδεὶς συνίεται δ' ἔχει δὲ σύνεσιν καὶ νοῦν· σημεῖον δ' ὅτι ἡ τοιαύτη ἡλικίαις οἰόμεθα ἀκολουθεῖν· καὶ ἡ ἡλικία δεινὸν ἔχει καὶ συνίεται ὡς τῆς φύσεως αἰτίας ἔστιν· ἀλλὰ ἀρχὴ καὶ τέλος, νοῦς· ἐκ τούτων δὲ αἱ ἀποδείξεις καὶ περὶ τούτων· ὥστε δεῖ προσέχειν τὸν ἐμπείρων καὶ πρεσβυτέρων ἢ φρονίμων τοῖς ἀνεπαποδείκτοις φάσεσι καὶ δόξαις, οὐχ ἧττον τῶν ἀποδείξεως· διὰ γὰρ τὸ ἔχειν ἐκ τῆς ἐμπειρίας ὄμμα, ὁρῶσιν ἀρχάς· τί μὲν οὖν ἐστὶν ἡ φρόνησις καὶ σοφία, καὶ περὶ τί ἑκατέρα τυγχάνει οὖσα, καὶ ὅτι ἄλλης ψυχῆς μορίου ἀρετὴ ἑκατέρα, εἴρηται· διαπορήσειε δ' ἄν τις περὶ αὐτῶν τί χρήσιμοί εἰσιν· ἡ μὲν γὰρ σοφία οὐθὲν θεωρήσει ὧν ἕσται ἀνθρώπου· οὐδὲ μιᾶς γάρ ἐστι γενέσεως· ἡ δὲ φρόνησις τοῦτο μὲν ἔχει· ἀλλὰ τίνος ἕνεκα δεῖ αὐτῆς· εἴπερ ἡ μὲν φρόνησις ἐστὶν ἡ περὶ τὰ δίκαια καὶ καλὰ καὶ ἀγαθὰ ἀνθρώπῳ· ταῦτα δ' ἐστὶν ἃ τοῦ ἀνδρὸς ἐστὶν ἀνδρὸς πράξαντος· οὐδὲν δὲ πρακτικώτεροι τῷ αὐτὰ εἰδέναι ἐσμέν· εἴπερ ἕξεις αἱ ἀρεταί εἰσιν· ὥσπερ οὐδὲ τὰ ὑγιεινὰ οὐ τὰ ἰατρικὰ ὅσα μὴ τῷ ποιεῖν, ἀλλὰ τῷ ἀπὸ τοῦ ἕξεως εἶναι λέγεται· οὐθὲν γὰρ πρακτικώτεροι τῷ ἔχειν τὴν ἰατρικὴν καὶ γυμναστικὴν ἐσμέν· εἰ δὲ μὴ τούτων χάριν φρόνιμον ἕκτέον, ἀλλὰ τῷ γίνεσθαι, τοῖς οὖσι σπουδαίοις· ἔτι δ' οὐδὲ τοῖς μὴ ἔχουσιν· οὐδὲν γὰρ διοίσει αὐτοῖς ἔχειν ἢ ἄλλοις ἔχουσι πείθεσθαι· ἱκανῶς τε ἴσχυσαν ἂν ἡμῖν ὥσπερ καὶ περὶ τὴν ὑγίειαν· βουλόμενοι

γὰρ ὑγιαίνειν ὅμως διαπονούμεθα ἰατρικοῦ. πρὸς δὲ τούτοις
ἄτοπον αὖ εἶναι δόξειεν, εἰ χείρων φρονήσεως οὖσα, κυριωτέρα
αὐτῆς ἔσται· ἡ γὰρ ποιοῦσα ἄρχει καὶ ἐπιτάττει ἑκάστῳ περὶ ἕκαστον.
περὶ δὲ τούτων λεκτέον μικρῷ γὰρ ἡ πόρησται περὶ αὐτῶν μό-
νον. πρῶτον μὲν οὖν λέγωμεν ὅτι καθ' αὑτὰς αὐτὰς σὰ δικαίου
αἱρετὰς εἶναι· ἀρετὰς γοῦν οὔσας ἑκατέραν ἑκατέρου μορίου, καὶ
εἰ μὴ ποιοῦσι μηδὲν μηδετέρα αὐτῶν· ἔπειτα ἐπιτάττουσι μὲν ἡ σο-
φία ἰατρικὴ δὲ ὑγίειαν· ἀλλ' ὡς ἡ ὑγίεια, ὅτως ἡ σοφία ἡδεῖα μο-
νίαν· μέρος γὰρ οὖσα ὅλης ἀρετῆς, τῷ ἔχειν ποιεῖ καὶ τῷ
ἐνεργεῖν εὐδαίμονα· ἔτι τὸ ἔργον ἀπεργάζεται κατὰ τὴν φρό-
νησιν ἢ τὴν ἠθικὴν ἀρετήν· ἡ μὲν γὰρ ἀρετὴ τὸν σκοπὸν ποιεῖ
ὀρθόν· ἡ δὲ φρόνησις τὰ πρὸς τοῦτον· τὸ δὲ τετάρτον μορίου
φιλοψυχῶσ ἂν δόξειεν ἀρετὴ ριαύτη τὸ θρεπτικόν· ἅδην γὰρ ἐπ' αὐ-
τῷ πράττειν ἢ μὴ πράττειν· ἀλλὰ φιλοφύσεως δηλονότι· περὶ δὲ
τοῦ μηθὲν εἶναι πρακτικωτέρους διὰ τὴν φρόνησιν τῶν κα-
λῶν καὶ δικαίων μικρὸν ἀνωθεν ἀρκτέον λαβόντας ἀρχήν
ταύτην· ὡς περ γὰρ οὐ τὰ δίκαια λέγομεν πράττοντας τινας οὐ-
τως ἀλλὰ καὶ οὓς εἶναι, οἷον τοὺς τὰ ὑπὸ τῶν νόμων τεταγμένα
ποιοῦντας ἢ ἄκοντας ἢ διὰ ἄγνοιαν ἢ δι' ἕτερόν τι, καὶ μὴ δι' αὐτὰ
ταῦτα· καίτοι πράττουσί γε δεῖ ὅσα χρὴ τὸν σπουδαῖον· ὅ-
τως ὡς ἔοικεν ὅτι τὸ ποῖός τις ἔχοντας πράττειν ἕκαστα· ὥστ' εἶναι
ἀγαθόν· λέγω δὲ οἷον διὰ προαίρεσιν, καὶ αὐτῶν ἕνεκα τῶν πρακ-
τομένων· τὴν μὲν οὖν προαίρεσιν ὀρθὴν ποιεῖ ἡ ἀρετή· τὸ δ' ὅσα
ἐκεῖνος ἕνεκα ποιεῖν φυκε πράττεσθαι, οὐκ ὄντι φιλαρετῆσ ἀλλ' ἑτέ-
ραις δυνάμεως· λεκτέον δ' ἐπισκήσασι σαφέστερον περὶ αὐτῶν.
ὅτι δὴ δυνάμεις ἰσὼ καὶ λοῦσι δεινότητα· αὐτὴ δ' ὅτι τοιαύτη·
ὥστε τὰ πρὸς τὸν ὑποτεθέντα σκοπὸν συντείνοντα, δυνάσθαι
ταῦτα πράττειν καὶ τυγχάνειν αὐτῶν· αὖ μὲν οὖν ὁσονοῦν ἢ κα-
λὸς ἐστὶ μετὴ ὄντι· ἐὰν δ' ὁ φαῦλος πανουργία· διὸ καὶ τοὺς φρο-
νίμους δεινοὺς καὶ πανούργους φαμὲν εἶναι· ὅτι δὴ φρόνησις

οὐχὶ

τῆς δυνάτητος δυνάμεις· ἀλλ' ὐκ αὐτὴ τῆς δυνάμεως ταύτης·
ἡ δὲ ἕξις τῷ ὁμοίως πως τούτῳ γίνεται φιλοψυχῆς, ὐκ αὐτὴ ἀρε-
τῆς ὡς εἴρηται· καὶ ὅτι δῆλον· οἱ γὰρ συλλογισμοὶ τῶν πρακτῶν
ἀρχὴν ἔχοντές εἰσιν· ἐπεὶ δή γε οὐδὲ τὸ τέλος καὶ τὸ ἄριστον ὅτι
δή ποτ' ἐστὶν· ἑκάστῳ γὰρ λόγου χάριν τὸ τυχόν· τοῦτο δ' εἰ μὴ τῷ ἀγα-
θῷ οὐφαίνεται· διαστρέφει γὰρ ἡμοχθηρία ἢ διαψεύδεσθαι ποιεῖ
περὶ τὰς πρακτικὰς ἀρχάς, ὡς φανερὸν ὅτι ἀδύνατον φρό
νιμον εἶναι μὴ ὄντα ἀγαθόν· σκεπτέον δὲ πάλιν καὶ περὶ ἀρε
τῆς· καὶ γὰρ ἡ ἀρετὴ πρὸς ταῦτα πλησίως ἔχει· ὡς ἡ φρόνησις πρὸς
τὴν δεινότητα· οὐ ταὐτὸ μὲν, ὅμοιον δέ· ὅτω δὴ ἡ φυσικὴ ἀρετὴ
πρὸς τὴν κυρίαν· πᾶσι γὰρ δοκεῖ ἑκάστῃ τῶν ἠθικῶν ὑπάρχειν
φύσει πως· εὐθὺς γὰρ δίκαιοι καὶ σωφρονικοὶ καὶ ἀνδρεῖοι καὶ τἄλλα
ἕξομεν εὐθὺς ἐκγεγενῆς· ἀλλ' ὅμως ζητοῦμεν ἕτερόν τι τὸ κυρί
ως ἀγαθὸν εἶναι καὶ τοῦτο ἄλλον τρόπον ὑπάρχειν· καὶ γὰρ
παισὶ καὶ θηρίοις αἱ φυσικαὶ ὑπάρχουσιν ἕξεις· ἀλλ' αὐτὰ βλα
βερὰ φαίνονται εἶναι· ὥσπερ τοσοῦτον ἔοικ' ὁρᾶσθαι, ὅτι ὡς-
περ σῶμα τι ἰσχυρὸν ἄνευ ὄψεως κινούμενον, συμβαίνει σφάλ-
λεσθαι ἰσχυρῶς διὰ τὸ μὴ ἔχειν ὄψιν, ὅτω καὶ ἐν ταῦτα ἐὰν λά-
βῃ νῦν ἐν ἕξει πράττειν, διαφέρει· ἡ δὲ ἕξις ὁμοία οὖσα τῇ δεινότητι
τότ' ἔσται κυρίως ἀρετή· ὥστε καθάπερ ἐπὶ τοῦ δοξαστικοῦ
δύο ὄντων εἴδη, δεινότης καὶ φρόνησις, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ ἠθικοῦ
δύο ὄντι· τὸ μὲν ἀρετὴ φυσικὴ· τὸ δὲ κυρίαν· καὶ τούτων ἡ
κυρία οὐγίνεται ἄνευ φρονήσεως· διὸ φασίτινες πάσας τὰς
ἀρετὰς φρονήσεις εἶναι· καὶ Σωκράτης τῇ μὲν ὀρθῶς ἐζήτει
τει· τῇ δ' ἁμαρτάνειν· ὅτι μὲν γὰρ φρονήσεις ὤετ' εἶναι πάσας
τὰς ἀρετὰς, ἡμάρτανεν· ὅτι δ' οὐκ ἄνευ φρονήσεως καλῶς
ἔλεγε, σημεῖον δέ· καὶ γὰρ νῦν πάντες ὅταν ὁρίζωνται τὴν ἀρε-
τὴν προστιθέασι τὴν ἕξιν· εἰπόντες καὶ πρὸς ἃ ἔστι καὶ τὸν μὲν
ὀρθὸν λόγον· ὀρθὸς δ' ὁ κατὰ τὴν φρόνησιν· ἔοικασι δὲ πάντες
θεός πως ἅπαντες, ὅτι ἡ τοιαύτη ἕξις ἀρετή ἐστιν ἡ κατὰ τὴν

φρόνησιν. δεῖ δὲ μικρὸν μεταβῆναι. ἔστι γὰρ οὐ μόνον ἡ κατὰ τὸν
ὀρθὸν λόγον, ἀλλ' ἡ μετὰ τοῦ ὀρθοῦ λόγου ἕξις, ἀρετὴ δ' ἐστὶν· ὁ δὲ
θὸς δὲ λόγος περὶ τῶν τοιούτων ἡ φρόνησίς ἐστι. σωκράτης μὲν
οὖν λόγους τὰς ἀρετὰς ὤετο εἶναι· ἐπιστήμας γὰρ εἶναι πάσας.
ἡμεῖς δὲ μετὰ λόγου. δῆλον δ' ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι ἀνθρώπῳ
ἀγαθὸν εἶναι κυρίως αὐτῷ φρονήσει δ' ἢ φρόνιμ' ἄν εἴη φύσει
ἀρετῆς. αἰτιολ. ὁ λόγ. ταύτη λύοιτ' ἄν, φ. διαλεχθείητις ἂν ὅτι
χωρίζουσι ἀλλὰ αἱ ἀρεταί· δῆλον οὖν τοῦτο ἐκ τῶν προτέρων·
ὥστε τῷ μὴ ἔχειν, τὴν δ' ὕστερον εἰληφέναι. ἔοικε γὰρ κατὰ μὲν τὰς φυ-
σικὰς ἀρετὰς οὕτω καὶ ἔχειν· καθ' ἃς γὰρ καθόλου λέγομεν ἀγαθούς, ὑπάρ-
χειν αἰεὶ δοκοῦσι· κατὰ δὲ τὴν φρόνησιν οὐχ ὑπάρχουσιν, ἀλλὰ μᾶλλον
ξουσι. δῆλον δὲ καὶ εἰ μὴ πρακτικὴν ὁτιοῦν ἔδει αὐτὴν εἶναι διὰ τοῦ
μοῦ ἀρετήν. ἔστι δὲ καὶ ἐκ τοῦ ἀντικειμένου τὸ αὐτὸ θεωρῆσαι. εἰ
μηνέως, ἀδικίαν ἀρετῆς· ἡ μὲν γὰρ τέλος, ἢ δὲ, τὰ πρὸς τὸ τέ-
λος ποιεῖ πράττειν. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ κυρίως ἐστὶ φιλοσοφίας· οὐ
δὲ τοῦ βελτίονος μέρους ὥσπερ οὐδὲ τέχνης ἡ ἰατρική· οὐ γὰρ
χῆται αὐτῇ· ἀλλ' ὁρᾷ ὅπως ὑγιὴ ταῦτα ἐκείνη δ' ὡς ἕνεκα ἐπι
τούτου· ἀλλ' οὐκ ἐκείνη· ἔστι δ' ὁμοίως καὶ ἡ τῆς πολιτικῆς φαίη ἄρχειν τις θεῶν ὅτι ἐπι-
τάττει περὶ πάντα τὰ ἐν
τῇ πόλει.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ̂ Ε.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΗΘΙΚΩΝ ΕΥΔΗΜΙΩΝ, ΤΟΥ Ζ'.

ΕΤΑΙ δὲ τῶν τε λεκτέον ἄλλην ποιησαμένους ἀρχήν, ὅτι τῶν περὶ τὰ ἤθη φυκτῶν, ξία ἐστὶν εἴδη κακία· ἀκρασία· θηριότης· τὰ δὲ ἐναντία τοῖς μὲν δυσὶ, δῆλα· τὸ μὲν γὰρ ἀρετήν· τὸ δ' ἐγκράτειαν καλοῦμεν· πρὸς δὲ τὴν θηριότητα μάλιστα ἂν ἀποροῖ τις λέγειν, τὸν ὑπὲρ ἡμᾶς ἀρετὴν ἡρωικήν τινα καὶ θείαν· ὡς περ Ὅμηρος περὶ Ἕκτορος πεποίηκε λέγοντας τὸν Πρίαμον ὅτι σφόδρα ἦν ἀπαθὴς· ἢ δὲ εἰκὼ ἀνδρὸς γεγενῆσθαι παῖς ἔμμεναι· ἀλλὰ θεοῖο· ὥστε εἰ καθάπερ φασὶν ἐξ ἀνθρώπων γίνονται θεοὶ διὰ ἀρετῆς ὑπερβολὴν, τοιαύτη τις ἂν εἴη δηλονότι καὶ τὴν θηριώδη ἀνάγκη τιθέμεθα ἕξιν· καὶ γὰρ ὡς περ θηρίου οὐκ ἔστι κακία οὐδ' ἀρετὴ, οὕτως οὐδὲ θεοῦ· ἀλλ' ἡ μὲν τιμιώτερον ἀρετῆς· ἡ δ' ἑτέρου τινὸς κακίας· ἐπεὶ δ' ὀλίγον ἂν εἴη τὸ θεῖον ἄνδρα εἶναι καθάπερ οἱ Λάκωνες φασὶν εἰώθασι προσαγορεύειν ὅταν ἀγάμαι τινὰ σφόδρα ἢ θεῖος ἀνὴρ φασὶν, οὕτω καὶ ὁ θηριώδης ἐστὶν ἀνθρώπου ἀσυνήθης· μάλιστα δ' ἐν τοῖς βαρβάροις ἔστι· γίνεται δὲ ἐνίοτε καὶ διὰ νόσους καὶ πηρώσεις· καὶ ἡ δὲ κακίαν δὲ τῶν ἀνθρώπων ὑπερβάλλοντας ὅταν ὦσι δυσφήμου μοῦμεν· ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς διαθέσεως ταύτης ὕστερον ποιητέον τὴν μνείαν· περὶ δὲ κακίας εἴρηται πρότερον· περὶ δὲ ἀκρασίας καὶ μαλακίας καὶ τρυφῆς λεκτέον

καὶ περὶ ἐγκρατείας καὶ καρτερίας· οὔτε γὰρ ὡς περὶ τῶν αὐτῶν ἕξεων τῇ ἀρετῇ καὶ τῇ μοχθηρίᾳ ἑκατέραν αὐτῶν ὑπολητέον· οὔτε ὡς ἑτέρων γενῶν· δεῖ δὲ ὥσπερ εἰώθαμεν τιθέντας τὰ φαινόμενα καὶ πρῶτον διαπορήσαντας, οὕτω δεικνύναι μάλιστα μὲν πάντα τὰ ἐνδοξα περὶ ταῦτα τὰ πάθη· εἰ δὲ μή, τὰ πλεῖστα καὶ κυριώτατα· ἐὰν γὰρ λύηταί τε τὰ δυσχερῆ καὶ καταλείπηται τὰ ἔνδοξα, δεδειγμένον ἂν εἴη ἱκανῶς· δοκεῖ δ' ἡ ἐγκράτεια καὶ ἡ καρτερία, τῶν σπουδαίων καὶ τῶν ἐπαινετῶν εἶναι· ἡ δὲ ἀκρασία τε καὶ μαλακία τῶν φαύλων τε καὶ ψεκτῶν· καὶ ὁ αὐτὸς ἐγκρατὴς καὶ ἐμμενητικὸς τῷ λογισμῷ· καὶ ἀκρατὴς καὶ ἐκστατικὸς τοῦ λογισμοῦ, καὶ ὁ μὲν ἀκρατὴς εἰδὼς ὅτι φαῦλα διὰ τὸ πάθος πράττει· ὁ δὲ ἐγκρατὴς εἰδὼς ὅτι φαῦλαι ἐπιθυμίαι οὐκ ἀκολουθεῖ διὰ τὸν λόγον· ἢ τὸν σώφρονα μὲν ἐγκρατῆ καὶ καρτερικόν· τὸν δὲ τοιοῦτον οἱ μὲν, σώφρονα, οἱ δ' οὔ· καὶ τὸν ἀκόλαστον ἀκρατῆ· καὶτὸν ἀκρατῆ ἀκόλαστον συγκεχυμένως· οἱ δ' ἐτέρως εἶναι φασί· τὸν δὲ φρόνιμον ὁ τὲ μὲν οὐφασιν ἐνδέχεσθαι εἶναι ἀκρατῆ· ὁτὲ δ' ἐνίους φρονίμους ὄντας καὶ δεινοὺς, ἀκρατεῖς· ἔτι ἀκρατεῖς λέγονται καὶ θυμοῦ καὶ τιμῆς καὶ κερδους· τὰ μὲν οὖν λεγόμενα ταῦτά ἐστιν· ἀπορήσειε δ' ἄν τις πῶς ὑπολαμβάνων ὀρθῶς ἀκρατεύεται τις· ἐνίοτε μὲν οὖν οὐφασίν τινες οἷόν τε εἶναι· δεινὸν γὰρ ἐπιστήμονα φύσης ὡσαύτως σωκράτης ἄλλο τι κρατεῖν ἢ περιέλκειν αὐτὸν ὡς περ ἀνδράποδον· σωκράτης μὲν γὰρ ὅλως ἐμάχετο πρὸς τὸν λόγον ὡς οὐκ οὔσης ἀκρασίας· οὐθενὰ γὰρ ὑπολαμβάνοντα πράττειν παρὰ τὸ βέλτιον· ἀλλὰ διὰ ἄγνοιαν· οὗτος μὲν οὖν ὁλόγως ἀμφισβητεῖ τοῖς φαινομένοις ἐναργῶς· καὶ δέον ζητεῖν περὶ τὸ πάθος εἰ δι' ἄγνοιαν τίς τρόπος γίνεται ἢ μεθ' ἄγνοιαν ὅτι γὰρ ὀνομάζομεν ἀκρατευόμενοι πρὶν ἐν ἕξει πάθει γενέσθαι, φανερόν· εἰσὶ δ' οἵτινες οἱ μὲν συγχωροῦσι· τὰ δ' οὐ· τὸ μὲν γὰρ ἐπι-

ἐπιστήμης μηθὲν εἶναι κρεῖττον, ὁμολογοῦσι· τὸ δ' μηδὲν πράττειν παρὰ τὸ δόξαν βέλτιον, οὐχ ὁμολογοῦσι καὶ διὰ τοῦτο τὸν ἀκρατῆ φασὶν οὐκ ἐπιστήμῃ ἔχοντα κρατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἡδονῶν· ἀλλὰ δόξαν· ἀλλὰ μὴν εἴγε δόξα καὶ μὴ ἐπιστήμη μηδὲ ἰσχυρὰ ὑπόληψις ἡ ἀντιτείνουσα ἀλλ' ἠρεμαία καθάπερ ἐν τοῖς δισταζουσι, συγγνώμη τὸ μὴ μένειν ἐν αὐτοῖς πρὸς ἐπιθυμίας ἰσχυράς· τῇ δὲ μοχθηρίᾳ οὐ συγγνώμη· οὐδὲ τῶν ἄλλων ὀδενὶ τῶν· φρονήσει ὡς ἄρα ἀντιτείνουσης· αὕτη γὰρ ἰσχυρόν τι τῶν· ἀλλ' ἄτοπον· ἔσται γὰρ ὁ αὐτὸς ἅμα φρόνιμος καὶ ἀκρατής· φήσειε δ' ἂν οὐδεὶς φρόνιμον εἶναι, τὸ πράττειν εἰκῆ τὰ φαυλότατα· πρὸς δὲ τούτοις δέδεικται πρότερον ὅτι πρακτικὸς ὁ φρόνιμος· τῶν γὰρ ἐσχάτων τις καὶ τὰς ἄλλας ἔχων ἀρετάς· ἔτι εἰ μὴ ἐν τῷ ἐπιθυμίας ἔχειν ἰσχυρὰς καὶ φαύλας ὁ ἐγκρατής, οὐκ ἔσται ὁσῴφρων ἐγκρατής· οὐδ' ὁ ἐγκρατὴς σώφρων· οὔτε γὰρ τὸ ἄγαν σώφρονος οὔτε τὸ φαύλως ἔχειν· ἀλλὰ μὴν δεῖ γε· εἰ μὴ γὰρ χρησταὶ αἱ ἐπιθυμίαι, φαύλη ἡ κωλύουσα ἕξις μὴ ἀκολουθεῖν· ὥστ' ἡ ἐγκράτεια οὐ πᾶσα σπουδαία· εἰδ' ἄσθενεῖς καὶ μὴ φαύλαι οὐδὲ ἐνίσχυον μόνον· δ' εἰ φαῦλαι καὶ ἀσθενεῖς, οὐδὲν μέγα· ἔτι εἰ πᾶσα δόξη ἐμμενετικὸν πρὸς ἡ ἐγκράτεια, φαύλη· οἷον εἰ καὶ τῇ ψευδεῖ· καὶ εἰ πᾶσης δόξης ἡ ἀκρασία ἐκστατικόν, ἔσται τις σπουδαία ἀκρασία· οἷον καὶ ὁ Σοφοκλέους Νεοπτόλεμος ἐν τῷ Φιλοκτήτῃ· ἐπαινετὸς γὰρ ὁ οὐκ ἐμμένων οἷς ἐπείσθη ὑπὸ τοῦ ὀδυσσέως διὰ τὸ λυπεῖσθαι ψευδόμενος· ἔτι σοφιστικὸς λόγος ψευδόμενος ἀπορία· διὰ γὰρ τὸ βούλεσθαι ἐλέγχειν ἵνα δεικνύωσιν ὅταν ἐπιτύχωσιν, ὁ γινόμενος συλλογισμὸς ἀπορίαν γίγνεται· δέδεται γὰρ ἡ διάνοια ὅταν μένειν μὴ βούληται διὰ τὸ μὴ ἀρέσκειν τὸ συμπερανθέν· προϊέναι δὲ μὴ δύναται διὰ τὸ λῦσαι μὴ ἔχειν τὸν λόγον· συμβαίνει δ' ἔκπληξις λόγου μεταὶ

ἀκρασίας ἀρετή· τἀναντία γὰρ πράττῃ ὧν ὑπολαμβάνει διὰ τὴν ἀκρασίαν· ὑπολαμβάνῃ δὲ τἀγαθὰ κακὰ εἶναι· ὥστε πράττειν ὡς τὰ τοιαῦτα δεῖ· ἔστι δὲ κακὰ πράξῃ· ἔτι ὁτῳ πιστεῖ πράττων καὶ δι' ὠκων τὰ ἡδέα καὶ προαιρούμενος, βελτίω δόξειε τοῦ μὴ διὰ λογισμὸν ἀλλὰ δι' ἀκρασίαν· δύσιατον γὰρ διὰ τὸ μηδὲ πεισθῆναι αὖ· ὁδ' ἀκρατὴς φόβος τῇ ἀκρασίᾳ· οἷον ἥφαμεν, ὅταν τὸ ὕδωρ πίνῃ, τὸ δεῖ ἔστι πίνειν· εἰ μὴν γὰρ μὴ ἐπείσθη ἂν πράττῃ, ἀθεὶς αὖ ἐπαύσατο· νῦν δὲ πεισθεὶς, ὁδὲν ἧττον ἄλλα πράττῃ· εἰπεῖν τοίνυν ἀκρασίαν ὅστε καὶ ἐγκράτειαν, τίς ὁ ἁπλῶς ἀκρατής· ὁδεὶς γὰρ ἁπάσας ἔχει τὰς ἀκρασίας· φαμὲν δὲ εἶναί τινας ἁπλῶς· αἱ μὲν οὖν ἀπρέπειαι, ψιλῶν τοῦτ' ἔστιν συμβαίνουσι· ῥᾴτων δὲ τὸ μὲν αἱρεῖν δεῖ· τὸ δὲ καταλιπεῖν· ἡ γὰρ λύσις φιλαπρέπειας οὖσις ὅστ'· πρῶτον μὲν οὖν σκεπτέον, πότερον εἰδότες ἢ οὔ· καὶ πῶς εἰδότες· εἶτα περὶ ποῖα τὸν ἀκρατῆ καὶ τὸν ἐγκρατῆ θετέον· λέγω δ' πότερον περὶ πᾶσαν ἡδονὴν καὶ λύπην, ἢ περί τινας ἀφωρισμένας· καὶ τὸν ἐγκρατῆ δ' τὸν καρτερικὸν πότερον ὁ αὐτὸς ἢ ἕτερός ὅστ', ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ὅσα συγγενῆ φθειρείας ὅστι ταύτης· ὅστι δ' ἄρχὴ φησὶ ἕψεως, πότερον οἱ ἐγκρατεῖς εἰσὶ τῶν περὶ ἃ ἡ τῷ πῶς ἔχοντος τὴν διαφορὰν· λέγω δ' πότερον τῷ περὶ ἃ εἶναι μόνον ἀκρατὴς ἢ οὔ· ἀλλὰ τὸ ὡς ἢ ὅ· ἀλλ' ἐξ ἀμφοῖν· ἐπεὶ τ' εἰπεῖν πάντ' ἔστιν ἀκρασίᾳ καὶ ἐγκράτειᾳ, ἢ οὔ· οὔτε γὰρ περὶ ἅπαν ἐστὶν ὁ ἁπλῶς ἀκρατὴς· ἀλλὰ περὶ ἅπερ ὁ ἀκόλαστος, οὔτε δὴ πρὸς ταῦτα ἁπλῶς ἔχειν· ταὐτὸν γὰρ ἂν ἦν τῇ ἀκολασίᾳ· ἀλλὰ τὸ ὡδὶ ἔχειν· ὁμοίως δὲ λέγεται προαιρούμενος μὲν ἀεὶδεῖν τὸ παρὸν ἡδὺ διώκειν· ὁ δ' οὐκοῦτε μὲν, διώκει δέ· περὶ μὲν οὖν τοὺς δόξαν ἀληθῆ ἀλλὰ μὴ ἐπιστήμην εἶναι παρ' ἣν ἀκρατεύονται, οὐδὲν διαφέρει πρὸς τὸν λόγον· ἔνιοι γὰρ τῶν δοξαζόντων ἐπιστάζουσιν· ἀλλ' οἱ-

ου τοιαῦτα εἰδέναι. εἰ οὖν διὰ τὸ ἡρέμα πιστεύειν, οἰόμενοί μάλιστα τῶν ἐπιστημόνων παρὰ τὴν ὑπόληψιν πράξουσιν, οὐθὲν διοίσει ἐπιστήμη δόξης. ἔνιοι γὰρ πιστεύουσιν οὐθὲν ἧττον οἷς δοξάζουσιν ἢ ἕτεροι οἷσ ἐπίστανται· δῆλοι δὲ ἀπὸ τῶν λόγων· ἀλλ' ἐπεὶ δοκῶ λέγειν τὸ ἐπίστασθαι, ἔστι γὰρ ὃ ἔχων μὴ, οὐκ οἶμαι δὲ τὴν ἐπιστήμην· καὶ ὀκνῶ μᾶλλον λέγεται ἐπίστασθαι, διοίσει ὃ ἔχοντα μὲν, μὴ θεωροῦντα δὲ, καὶ θεωροῦντα ἀεὶ μὴ δεῖ πράττειν· τοῦτο γὰρ δοκεῖ δεινόν· ἀλλ' οὐκ εἰ μὴ θεωροῦντι ἔτι ἐπεὶ δύο τρόποι τῶν προτάσεων, ἔχοντα μὲν ἀμφοτέρας οὐδὲν κωλύει πράττειν παρὰ τὴν ἐπιστήμην, χρώμενον μέντοι τῇ καθόλου, ἀλλὰ μὴ τῇ κατὰ μέρος· πρακτὰ γὰρ τὰ καθ' ἕκαστα· διαφέρει δὲ καὶ τὸ καθόλου· τὰ μὲν γὰρ ἐφ' ἑαυτοῦ τὰ δὲ ἐπὶ τοῖς πράγμασιν ὄντα· οἷον ὅτι παντὶ ἀνθρώπῳ συμφέρει τὰ ξηρά· καὶ ὅτι ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος· ἢ ὅτι ξηρὸν τοιόνδε· ἀλλ' εἰ τόδε τοιόνδε, ἢ οὐκ ἔχει, ἢ οὐκ ἐνεργεῖ· κατὰ τὰ δὴ τούτους διοίσει τοὺς τρόπους ἀμήχανον ὅσον, ὥστε δοκεῖν οὕτω μὲν εἶναι μηδὲν ἄτοπον· ἄλλως δὲ θαυμαστόν· ἔστι τὸ ἔχειν τὴν ἐπιστήμην ἄλλον τρόπον τινὰ ἢ νῦν ἐλέχθη τῶν, ὑπάρχει τοῖς ἀνθρώποις· ἐν τῷ γὰρ ἔχειν μὲν μὴ χρῆσθαι δὲ, διαφέρουσαν ὁρῶμεν τὴν ἕξιν, ὡς καὶ ἔχειν πως καὶ μὴ ἔχειν· οἷον τὸν μὲν καθεύδοντα καὶ οἰνωμένον ἀλλὰ μὴν οὕτω διατίθενται οἱ ἐν τοῖς πάθεσιν ὄντες· θυμὸς γὰρ καὶ ἐπιθυμίαι ἀφροδισίων καὶ ἔνια τῶν τοιούτων, ἐπιδήλως καὶ τὸ σῶμα μεθιστᾶσιν· ἐνίοις δὲ καὶ μανίας ποιοῦσι· δῆλον οὖν ὅτι ὁμοίως ἔχειν λεκτέον τοὺς ἀκρατεῖς τούτοις· τὸ δὲ λέγειν τοὺς λόγους τοὺς ἀπὸ φιλοσοφίας, οὐδὲν σημεῖον· καὶ γὰρ οἱ ἐν τοῖς πάθεσι τούτοις ὄντες, ἀποδείξεις καὶ ἔπη λέγουσιν ἐμπεδοκλέους· καὶ οἱ πρῶτον μαθόντες συνείρουσι μὲν τοὺς λόγους, ἴσασι δ' οὔπω· δεῖ γὰρ συνεῖναι· τοῦτο δὲ χρόνου δεῖ· ὥστε καθάπερ τοὺς ὑποκρινομένους, οὕτως ὑπολητέον λέγειν τοὺς ἀκρατευομένους·

ἔτι καὶ ὧ δὲ φυσικῶς αὐτὸς ἐπιβλέψε τὴν αἰτίαν· ἡ μὲν γὰρ καθόλου δόξα· ἡ δ' ἑτέρα περὶ τὰ καθ' ἕκαστά ἐστιν· ὧν αἴσθησις ἢ διανοία· ὅταν δὲ μία γένηται ἐξ αὐτῶν, ἀνάγκη τὸ συμπερασμα θεμ ψυχῆ μὲν φαίνεται τὴν ψυχήν· ἐν δὲ ταῖς ποιητικαῖς πράττειν εὐθύς· οἷον εἰ παντὸς γλυκέος γεύεσθαι δεῖ, τοῦτο δὲ γλυκὺ ὡς τὶ καθ' ἕκαστον, ἀνάγκη τὸν δυνάμενον καὶ μὴ κωλυόμενον, ἅμα τοῦτο καὶ πράττειν· ὅταν δὴ τὶ μὲν καθόλου ἡ κωλύουσα γεύεσθαι, ἢ δ' ὅτι πᾶν γλυκὺ ἡ δὺ τοῦτο ὂν γλυκύ, αὕτη δὲ ἐνεργῇ, τύχῃ δὲ ἐπιθυμία οὖσα, ἡ μὲν, λέγει φεύγειν τοῦτο, ἡ δὲ ἐπιθυμία ἄγει· κινεῖν γὰρ ἑκάστην δύναται τῶν μορίων, ὥστε συμβαίνει ὑπὸ λόγου πως καὶ δόξης ἀκρατεύεσθαι, οὐκ ἐναντίας δὲ καθ' αὑτὴν ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός· ἡ γὰρ ἐπιθυμία ἐναντία· ἀλλ' οὐχ ἡ δόξα τῷ ὀρθῷ λόγῳ· ὥστε καὶ διὰ τοῦτο τὰ θηρία οὐκ ἀκρατῆ, ὅτι οὐκ ἔχει καθόλου ὑπόληψιν· ἀλλὰ τὴν καθ' ἕκαστα φαντασίαν καὶ μνήμην· πῶς δὲ λύεται ἡ ἄγνοια καὶ πάλιν πέφυκεν ἐπιστήμων ὁ ἀκρατής· ὁ αὐτὸς δὲ λόγος καὶ περὶ οἰνωμένου καὶ καθεύδοντος, οὐκ ἔστι δὲ φεύγειν τὸ πάθος, ὃν δεῖ πρᾶξαι τὰ φυσιολόγων ἀκόλουθον· ἐπεὶ δ' ἡ τελευταία πρότασις δόξα τὰ αἰσθητοῦ καὶ κυρία τῆς πράξεως, ταύτην οὐκ ἔχει ὁ τῷ πάθει ὢν, ἢ ὅτωσ ἔχει, ὡς δοκεῖν τὸ ἔχειν ἐπίστασθαι· ἀλλὰ λέγειν ὥσπερ ὁ οἰνωμένος τὰ ἐμπεδοκλέους, καὶ διὰ τὸ μὴ καθόλου μηδὲ ἐπιστημονικὸν ὁμοῖ εἶναι δοκεῖν τὰ καθόλου τὸν ἔσχατον ὅρον· ἢ ἔοικεν ὁ ἐζητεῖ σωκράτης συμβαίνειν· ὁ γὰρ φυσικὸς ἐπιστήμης εἶναι δοκούσης παρέσεσθαι τὸ πάθος· ὁδὲ αὐτὴ περιέλκεται διὰ τὸ πάθος ἀλλὰ φυσικῆς· περὶ μὲν οὖν τοῦ εἰδότα καὶ μὴ πῶς εἰδότα ἐνδέχεσθαι ἀκρατεύεσθαι, τοσαῦτα εἰρήσθω· πότερον δ' ἔστι τις ἁπλῶς ἀκρατὴς ἢ πάντες κατὰ μέρος, ἢ εἴ ἔστι περὶ ποῖ ἁπλῶς ἔστι, λεκτέον ἐφεξῆς· ὅτι μὲν δὴ περὶ ἡδονὰς εἰσὶν ἁπλῶς ἀκρατεῖς καὶ μαλακοὶ, φανερόν· ἐπεὶ δ' ἔστι τὰ μὲν ἀναγκαῖα τῶν ἡδέων, τὰ δ' αἱρετὰ μὲν οὐκ ἀθάνατα δὲ τὰ

θ' αὑτοῦ ἔχοντα δ' ὑπερβολὴ, ἀναγκαῖα μὲν τὰ σωματικὰ λέγω δὲ τοιαῦτα, τά, τι περὶ τὴν τροφὴν καὶ τὴν τῶν ἀφροδισίων χρείαν καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν σωματικῶν περὶ μὲν τὴν ἀκολασίαν ἐθέμην καὶ τὴν σωφροσύνην· τὰ δ' ἀναγκαῖα μὴν, αἱρετὰ δὲ, λέγω δὲ οἷον νίκην· τιμὴν· πλοῦτον καὶ τὰ χρεῶν τε τῶν ἀγαθῶν καὶ ἡδέων, τοὺς μὴν πρὸς ταῦτα παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον ὑπερβάλλοντας τὸν ζημιοῦντος, ἀπλῶς μὴν οὐ λέγω μὴν ἀκρατεῖς· προστιθέντες δὲ τὸ χρημάτων ἀκρατεῖς, ἢ κέρδους καὶ τιμῆς καὶ θυμοῦ· ἁπλῶς δ' οὐ· ὡς ἑτέρους καὶ καθ' ὁμοιότητα λεγομένους· ὥσπερ ἄνθρωπος ὁ τὰ ὀλύμπια νικῶν· ἐκείνῳ γὰρ ὁ κοινὸς λόγος τοῦ ἰδίου μικρὰ διέφερεν· ἀλλ' ὅμως ἕτερος ἦν· σημεῖον δὲ ἡ μὴν ἀκρασία ψέγεται οὐχὼς ἁμαρτία μόνον, ἀλλὰ καὶ ὡς κακία τις ἁπλῶς οὖσα, ἢ κατὰ μέρος τι· τούτων δ' οὐδείς· τῶν δὲ περὶ τὰς σωματικὰς ἀπολαύσεις περὶ ἃς λέγομεν τὸν σώφρονα καὶ ἀκόλαστον, ὁ μὴ τῷ προαιρεῖσθαι τῶν δὲ ἡδέων διώκων τὰς ὑπερβολὰς καὶ τῶν λυπηρῶν φεύγων, πείνης καὶ δίψης καὶ ἀλέας καὶ ψύχους καὶ πάντων τῶν περὶ ἁφὴν καὶγευσιν, ἀλλὰ παρὰ τὴν προαίρεσιν καὶ τὴν διάνοιαν, ἀκρατὴς λέγεται· οὐ κατὰ πρόσθεσιν ὅτι περὶ τάδε καθάπερ ὀργὴν ἀλλ' ἁπλῶς μου· σημεῖον δὲ οἱ μαλακοὶ λέγονται πρὸς ταύτας· περὶ ἐκείνων δ' ὅδε μία καὶ διὰ τοῦτο εἰς ταὐτὸν τὸν ἀκρατῆ καὶ τὸν ἀκόλαστον τίθεμεν, καὶ ἐγκρατῆ καὶ σώφρονα· ἀλλ' οὐκ εἰρωνεύεσθαι· διὰ τὸ περὶ τοὺς αὐτοὺς ἡδονὰς καὶ λύπας εἶναι· οἱ δ' εἰσὶ μὴ περὶ ταῦτα ἀλλ' οὐχὼς αὐτῶς εἰσὶν· ἀλλ' οἱ μὲν προαιροῦνται· οἱ δ' οὐ προαιρεῖσθαι· διὸ μᾶλλον ἀκόλαστον ἂν εἴποι μεν, ὅστις μὴ ἐπιθυμοῦν ἢ ῥεμβλώκει τοὺς ὑπερβολὰς καὶ φεύγει μετρίας λύπας, ἢ τοῦτον ὅστις διὰ τὸ ἐπιθυμεῖν σφόδρα· τί γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιήσειεν, εἰ προσγένοιτο ἐπιθυμία μεγάλη καὶ περὶ τὰς τῶν ἀναγκαίων ἐνδείας λύπη ἰσχυρά· ἐπεὶ δὲ τῶν

ἐπιθυμιῶν καὶ τῶν ἡδονῶν, αἱ μὲν εἰσὶ τῶν γένει καλῶν καὶ
σπουδαίων, τῶν γὰρ ἡδέων ἔνια φύσει αἱρετά· τὰ δ' ἐναντία
τούτων, τὰ δὲ μεταξὺ καθάπερ διείλομεν πρότερον οἷον
χρήματα καὶ κέρδος, καὶ νίκη· πρὸς πάντα δὲ ταῦτα
καὶ τὰ μεταξύ, οὕτω πάσχειν καὶ ἐπιθυμεῖν καὶ φιλεῖν φέρονται·
ἀλλὰ τῷ πῶς ἢ ὑπερβάλλειν· διὸ ὅσοι μὲν παρὰ τὸν λόγον
ἡττῶνται ἢ κρατοῦνται τῶν φύσει τῶν καλῶν ἢ ἀγαθῶν οἷον
εἰσὶ περὶ τιμὴν μᾶλλον ἢ δεῖ σπουδάζοντες ἢ περὶ τέκνα καὶ
γονεῖς· καὶ γὰρ ταῦτα τῶν ἀγαθῶν· καὶ ἐπαινοῦνται οἱ περὶ ταῦ-
τα σπουδάζοντες, ἀλλ' ὅμως ἔστι καὶ ὑπερβολὴ καὶ ἐν τούτοις.
εἴ τις ὡς περὶ ἡνιόχου μάχοιτο πρὸς τοὺς θεὸς ἢ ὡς περὶ σοφὸς
ρος ὁ φιλοπάτωρ ἐπικαλούμενος, περὶ τὸν πατέρα· λίαν γὰρ
δοκεῖ μωραίνειν· μοχθηρία μὲν οὖν ἀδημία περὶ ταῦτ' ἔστι καὶ
τὸ εἰρημένον· ὅτι φύσει τῶν αἱρετῶν ἕκαστόν ἐστι διὰ αὐτό· φαῦ-
λαι δὲ καὶ φευκταὶ αὐτῶν εἰσὶν αἱ ὑπερβολαί· ὁμοίως δὲ οὐ
δὲ ἀκρασία· ἡ γὰρ ἀκρασία οὐ μόνον φευκτόν, ἀλλὰ καὶ τῶν φε
κτῶν ἐστι· δ' ὁμοιότητα δὲ τοῦ πάθους προσιστιθέντες τὴν
ἀκρασίαν περὶ ἕκαστον λέγουσιν· οἷον κακοῦ ἰατρὸν καὶ κα-
κὸν ὑποκριτήν· οὐ πάντως οὐκ αὐ εἰώθεν κακόν· ὡς περ οὔτε
οὐδὲ ἐνταῦθα δὲ τὸ μὴ κακίαν εἶναι ἑκάστην αὐτῶν· ἀλλα
τῷ ἀνάλογον ὁμοίαν, οὕτω δὴ λοιπὸν ἔτι κἀκεῖ ὑπολαμβάνομ μό
νιμον ἀκρασίαν καὶ ἐγκράτειαν εἶναι· ἥτις ἐστὶ περὶ τὰ αὐτὰ
τῇ σωφροσύνῃ καὶ τῇ ἀκολασίᾳ· περὶ δὲ θυμὸν καθ' ὁμοιό-
τητα λέγομεν· διὸ προστιθέντες ἀκρατῆ τὸν θυμὸν ὥσπερ τιμῆς
καὶ κέρδους φαμέν· ἐπεὶ δ' ἔστι μεγέθη μὲν ἡδέα φύσει καὶ φύ-
των τὰ μὲν ἁπλῶς· τὰ δὲ κατὰ γένη καὶ ζῴων ἢ ἀνθρώπων,
τὰ δ' οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ τὰ μὲν διὰ πηρώσεις τὰ δὲ ἔθη γίνεται,
τὰ δὲ διὰ μοχθηρὰς φύσεις, ἔστι καὶ περὶ τούτων ἕκαστα πως
πλησίας ἰδεῖν ἕξεις· λέγω δὲ τὰς θηριώδεις· οἷον τὴν ἀνδρῶν λε
γουσι τὰς κυήσας ἀνασχίζουσαν τὰ παιδία καὶ τιθήνην· ἢ οἷς χαί-

ρειν

ρὰν φασιν ἐνίοτε ἀπηγριωμῆναι τὸν τύραννον τοὺς μὲν ὠμοῖς· τοὺς δὲ ἀνδρῶν κρέασι τοὺς δὲ τὰ παιδία δοὺς ἐσθίειν ἀλλήλοις εἰσιώχαν· ἢ τὸ περὶ Φάλαριν λεγόμενον, ὡς τοὺς μὲν θηριώδεις· αἱ δὲ διὰ νόσους γίνονται διὰ μανίαν ἢ ἔθος· ὡς περ ὁ τὴν μητέρα καθειρξὰς καὶ φαγών· καὶ ὁ τὸν σωμοδούλου τὸν ἑαυτοῦ πατέρα· αἱ δὲ νοσηματώδεις ἐξ ἔθους· οἷον αἱ τῶν ξιχῶν τίλσεις· ἢ ὀνύχων τρώσεις· ἔτι δὲ ἀνθράκων ἐσθίειν· πρὸς δὲ τούτοις ἢ τὰ ἀφροδίσια τοῖς ἄρρεσι· τοῖς μὲν γὰρ φύσει· τοῖς δ' ἐξ ἔθους συμβαίνουσιν· οἷον τοῖς γυμναζομένοις ἐκ παίδων· ὅσοις μὲν οὖν ἡ φύσις αἰτία, τούτους μὲν οὐδεὶς ἂν ποιήσαιτο ἀκρατεῖς, ὥσπερ οὐδὲ τοὺς γυναῖκας ὅτι ἀρχὸν τοῦ οὐσιν ἀλλ' ὀπύουσιν· ὡσαύτως καὶ τοῖς νοσηματώδεσιν ἔθεσιν· τὸ μὲν οὖν ἔχειν ἑκάστου τούτων ἔξω τὸ ὅρον ἐστὶ φλυαρίας, καθάπερ καὶ ἡ θηριότης· τὸν δ' ἔχοντα καρτερεῖν ἢ κρατεῖσθαι, οὐχ ἁπλῶς ἀκρασία· ἀλλὰ κατ' ὁμοιότητα· καθάπερ καὶ τὸν περὶ τὰς θυμοὺς ἔχοντα τοῦτον τὸν τρόπον τοῦ πάθους· ἀκρατῆ δ' οὐκ ἄκεστον· πᾶσα γὰρ ὑπερβάλλουσα καὶ ἀφροσύνη καὶ δειλία καὶ ἀκολασία ἢ χαλεπότης, αἱ μὲν θηριώδεις αἱ δὲ νοσηματώδεις εἰσίν· ὁ μὲν γὰρ φύσει τοιοῦτος οἷος δεδιέναι πάντα καὶ ὑφ' ὁτιοῦν θηριώδη δειλίαν, δῆλος· οὗ δὲ τὸ κάλλος ἐδείδιε διὰ νόσον· καὶ τῶν ἀφροδισίων, οἱ μὲν ἐκ φύσεως ἀλόγιστοι καὶ μόνον τῇ αἰσθήσει ζῶντες, θηριώδεις· ὥσπερ ἔνια γένη τῶν πόρρω βαρβάρων· οἱ δὲ, διὰ νόσους οἷον τοῖς ὠλιπικοῖς μανίαν ἢ νοσηματώδεις· τούτων δ' ὃν μὲν ἔχειν τινὰ ἐνίοτε μὴ μόνον· μὴ κρατεῖσθαι δὲ λέγω δέ· οἷον εἰ φάλαρις κατεῖχεν ὠθυμῶν τοιαῦτ' ἄν φαγεῖν, ἢ πρὸς ἀφροδισίων ἄρρεν ἡδονήν· ὃν δὲ καὶ κρατεῖσθαι μὴ μόνον ἔχειν, ὥσπερ οὖν καὶ μοχθηρίας ἡ μὲν κατ' ἄνθρωπον, ἁπλῶς λέγεται μοχθηρία· ἡ δὲ κατὰ πρόσθεσιν ὅτι θηριώδης ἢ νοσηματώδης ἁπλῶς δοῦ, τὸν αὐτὸν τρόπον δηλονότι καὶ ἀκρασίαν ἐστὶν, ἡ μὲν θηριώδης ἡ δὲ, νοσηματώδης· ἁπλῶς δὲ ἡ κατ' ἄνθρωπίνην ἀκολασίαν λέγ·

ὅτι μὲν οὖν ἀκρασία καὶ ἐγκράτεια ἔστι μόνον, περὶ ἃ περ ἀκολασία καὶ σωφροσύνη, καὶ ὅτι περὶ τὰ αὐτὰ ἔστιν ἄλλο εἶδος ἀκρασίας λεγόμενον κατὰ μεταφορὰν καὶ οὐχ ἁπλῶς, δῆλον· ὅτι δὲ καὶ ἧττον αἰσχρὰ ἀκρασία ἡ τοῦ θυμοῦ ἢ τῶν ἐπιθυμιῶν θεωρήσομεν· ἔοικε γὰρ ὁ θυμὸς ἀκούειν μέν τι τοῦ λόγου, παρακούειν δὲ καθάπερ οἱ ταχεῖς τῶν διακόνων· οἱ πρὶν ἀκοῦσαι πᾶν τὸ λεγόμενον ἐκθέουσιν· εἶτα ἁμαρτάνουσι τῆς προστάξεως· καὶ οἰκέτης πρὶν σκέψασθαι φίλος, ἂν μόνον φοφήσῃ, ὑλακτοῦσιν, οὕτως ὁ θυμὸς διὰ θερμότητα καὶ ταχύτητα τῆς φύσεως, ἀκούσας μέν, οὐκ ἐπιταγμα δ' ἤκουσε, ὁρμᾷ πρὸς τὴν τιμωρίαν· ὁ μὲν γὰρ λόγος ἢ φαντασία, ὅτι ὕβρις ἢ ὀλιγωρία, ἐδήλωσεν· ὁ δ' ὥσπερ συλλογισάμενος ὅτι δεῖ τῷ τοιούτῳ πολεμεῖν, χαλεπαίνει αὐθύς· ἡ δ' ἐπιθυμία ἐὰν μόνον εἴπῃ ὅτι ἡδὺ ὁλόγως ἢ ἡ αἴσθησις, ὁρμᾷ πρὸς τὴν ἀπόλαυσιν· ὥσθ' ὁ μὲν θυμὸς ἀκολουθεῖ τῷ λόγῳ πως· ἡ δ' ἐπιθυμία οὔ· αἰσχίων οὖν· ὁ μὲν γὰρ τοῦ θυμοῦ ἀκρατὴς τοῦ λόγου πως ἥττηται· ὁ δὲ τῆς ἐπιθυμίας οὐ τοῦ λόγου· ἔτι ταῖς φύσεσι καὶ μᾶλλον συγγνώμη ἀκολουθεῖν ὀρέξεσιν· ἐπεὶ καὶ ἐπιθυμίαις ταῖς τοιαύταις μᾶλλον ὅσαι κοιναὶ πᾶσι· καὶ ἐφ' ὅσον κοιναί· ὁ δὲ θυμὸς φυσικώτερον καὶ ἡ χαλεπότης τῶν ἐπιθυμιῶν τῇ φύσει περιβολῆς τῇ μὴ ἀναγκαίων· ὥσπερ ὁ ἀπολόγουμος ὅτι τὸν πατέρα τύπτει· καὶ γὰρ οὗτος ἔφη τὸν ἑαυτοῦ καὶ κἀκεῖνος τὸν αὐτοῦ πατέρα· καὶ τὸ παιδίον δείξας· ἢ οὗτος ἐμὲ ἔφη ὅτε ἀνὴρ γίνηται, συμφερεῖ ἡμῖν· ἢ ὁ ἑλκόμενος ὑπὸ τοῦ ἕλκοντος πρὸς ἐκεῖνα πρὸς ταῖς θύραις· ἢ γὰρ αὐτὸς ἑλκύσει τὸν πρὸ μέχρις ἐνταῦθα· ἐπιεικέστεροι οἱ ἐπιβουλότεροι· ὁ μὲν οὖν ἐπιθυμῶν οὐκ ἐπίβουλος· οὐδ' ὁ θυμός· ἀλλ' ὀφθαλμοφανὴς ἡ ἐπιθυμία καθάπερ τὴν Ἀφροδίτην φασὶ καὶ τὸν κεστὸν ἱμάντα Ὅμηρος παρφασιν ἢ τὴν κλεψαφρόσυνην πυκασπερ φρονέουσα· ὡς τῷ περ ἀδικωτέρα καὶ αἰσχίων ἡ ἀκρασία αὕτη.

αὐτῆ τ περὶ θυμόν· ὅτι ἡ μὲν ἀπλῆ ἀκρασία ἡ κακία ἁπλῶς· ἔστι
δὲ ὑφ ἧς ὑβρίζει λυπεῖ μᾶλλον ὁ λόγος· ὁ γὰρ ὑβρίζων μεθ ἡδονῆς· εἰ δὲ οἷς ὀρ
γίζεσθαι μάλιστα δίκαιον, ταῦτα ἀδικώτερα, ἡ δὲ ἀκρασία ἡ δὲ
ἐπιθυμίαν· οὐ γὰρ ὅστις ἐπιθυμῶ ὕβρις· ὡς μὲν οὖν αἰσχίων ἡ περὶ
ἐπιθυμίας ἀκρασία τῆς περὶ τὸν θυμόν, ἡ ὅτι ὅδε ἡ ἐγκρά-
τεια ἡ ἀκρασία περὶ ἐπιθυμίας καὶ ἡδονὰς σωματικάς,
δῆλον· αὐτῶν δὲ τούτων τὰς διαφορὰς λητέον· ὡς περ γὰρ
εἴρηται πάρχασι, αἱ μὲν ἀνθρώπινοι εἰσι καὶ φύσει καὶ τῷ με
γέθει ἢ ζῴων εἶναι· αἱ δὲ θηριώδεις· αἱ δὲ διὰ πηρώσεις ἢ νοσήματα·
τούτων δὲ περὶ τὰς πρώτας σωφροσύνη καὶ ἀκολασία ὅδε·
διὸ καὶ τὰ θηρία οὐ σώφρονα καὶ ἀκόλαστα λέγομεν· ἀλλ ἢ
κατὰ μεταφορὰν καὶ εἴ τινι ὅλως ἄλλο πρὸς ἄλλο διαφέρει
γένος τ ζώων ὕβρει ἢ σωφροσύνη· ἡ τῷ παμφάγον εἶναι· ὁ
γὰρ ἔχει προαίρεσιν ὁ δὲ λογισμόν· ἀλλ ἐξέστηκε τῆς φύσεως,
ὥσπερ οἰμαι νόμοι τῶν ἀνθρώπων· ἔλαττον δὲ θηριότης κακίας,
φοβερώτερον δέ· ὁ γὰρ διέφθαρται τὸ βέλτιον ὥσπερ ἐν τῷ ἀν-
θρώπῳ· ἀλλ ὅμως ἔχει· ὅμοιον δν ὥσπερ ἄψυχον συμβαίνει πρὸς
ἔμψυχον κακίαν ἀσυνετέρα ἡ φαυλότης ἀεὶ τὸ μὴ ἔχον τὸ ἀρ
χήν· ὁδὶ νοῦς ἀρχή· ὥστε παμπόνηρον ἂν τὸ συμβαίνειν ἀδικίαν πρὸς
ἀνόν ἄδικον· ὅτι δὲ ὡς ἑκάστῳ κάκιον· μυριοπλασία δὲ ἀνικα-
κὰ πρήσειεν ἂν κακὸς θηρίον· περὶ ἣν ἀφὴν ἡ γεύσεως ἡδυ
καὶ λυπηρὸν καὶ ἐπιθυμίας ἡ φυγὰς περὶ ἃς ἔστι ἀκολασία καὶ ἡ
σωφροσύνη, δῆλον ἀθηριώδη πρότερον· ὅστις μὲν οὖν οὕτως ἔχει ὥστε
ἥπτεσθαι καὶ ὧν οἱ πολλοὶ κρείττους· ὅστις δὲ κρατεῖν καὶ ὧν
οἱ πολλοὶ ἥττους· τούτων δ ὁ μὲν περὶ ἡδονὰς ἀκρατής· ὁ δ ἐ-
γκρατής· ὁ δὲ περὶ λύπας μαλακός· ὁ δὲ καρτερικός· με-
ταξὺ δὴ τ πλείστων ἐξις καὶ εἰς ἔστι μᾶλλον πρὸς τὰς χείρ.
ἐπεὶ δ ἔνιαι τ ἡδονῶν ἀναγκαῖαί εἰσι μέχρι τινός, αἱ δ ὑπερ
βολαὶ τ δ αἱ ἐλλείψεις· ὁμοίως δὲ καὶ περὶ ἐπιθυμίας ἔχει ἡ λύ-
πας, ὁ μὲν τὰς ὑπερβολὰς διώκων τ ἢ δέων ἢ καθ ὑπερβολάς·

ἢ διὰ προαίρεσιν διαὐτὰς ⸂καὶ μηδὲν διάφορον ἀπροαίρετον ἀκόλα⸃
σος. ἀνάγκη γὰρ φῦναι μὴ εἶναι μεταμελητικὸν, ὥστε τὸν ἀκρα-
τῆ γὰρ ἀμεταμέλητος ἀνίατος. ὁ δὲ μείων ὁ ἀντικείμενος.
ὁ δὲ μέσος ὁ σώφρων. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ φεύγων τὰς σωματικὰς
λύπας μὴ διὰ τοῦτο αἰρετὰς διὰ προαίρεσιν. τὸν δὲ μὴ προαιρετικὸν
ὁ μὲν ἄγεται διὰ ἡδονήν. ὁ δὲ διὰ τὸ φεύγειν τὴν λύπην ἀπὸ τῆς
ἐπιθυμίας. ὥστε διαφέρουσιν ἀλλήλων. παντὶ δὲν δόξειε χεῖ⸃
ρίστης μὴ ἐπιθυμῶν ἢ ἥκιστα πράττοι τι αἰσχρόν. ἢ εἰ σφόδρα ἐπι-
θυμῶν. καὶ μὴ ὀρεκτικὸν τύποι, ἢ εἰ ὀρεκτικὸν μὴ σφόδρα. τὸν γὰρ ἀν
ἐπιεικῆ ὑπομένοντα. διὸ ὁ ἀκόλαστος, χείρων τοῦ ἀκρατοῦς. πᾶς δ᾽
ἐλλεχθέντων, τὸ μὲν μαλακίας εἶδος μᾶλλον. ὁ δὲ ἀκόλαστος. ἀν-
τίκειται δὴ τῷ μὲν ἐγκρατεῖ ὁ ἀκρατής. τῷ δὲ μαλακῷ ὁ ἐκ⸃
τικός. τὸ μὲν γὰρ καρτερεῖν ὅτι ἐν τῷ αὐτέχειν. ἡ δ᾽ ἐγκράτεια
ἐν τῷ κρατεῖν. ἕτερον δὲ τὸ αὐτέχειν τοῦ κρατεῖν. ὥσπερ καὶ τὸ
μὴ ἡττᾶσθαι τοῦ νικᾶν. διὸ καὶ αἱρετώτερον ἐγκράτεια καρτε⸃ρίας
ἕξιν. ὁ δ᾽ ἐλλείπων πρὸς ἃ οἱ πολλοὶ καὶ δύνανται ἐκτείνουσι καὶ δύνα⸃
ται, ὅτος μαλακὸς ⸂καὶ τρυφᾶν· ⸂ἡ δὲ τρυφὴ μαλακία τίς ἐστιν.
ὁ τείνει τὸ ἱμάτιον ἵνα μὴ πρήσῃ τὴν ἀπὸ τοῦ αἴρειν λύπην ⸃
μιμούμενος καὶ μὴ οἴεται ἆθλιος εἶναι, ἀθλίῳ ὁμοίως ὢν. ὁ
μοίως δ᾽ ἔχει καὶ περὶ ἐγκράτειαν ⸂καὶ ἀκρασίαν. ὀργὴ γάρ τις ἡδο⸃
ρῇ μὲν ὑπερβαλλούσῃ ἡδονῶν καὶ λυπῶν, θαυμαστόν. ἀλ
λὰ συγγνωμονικὸν εἰ ἀντιτείνουσι. ὥσπερ ὁ θεοδέκτου Φιλοκτή
της ὑπὸ τοῦ ἔχεως πεπληγμένος. ἢ οἱ ἀκαρκίνοις τῇ ἀλώπεκι
κύουσιν. ἢ ὥσπερ οἱ κατέχειν πειρώμενοι τὸν γέλωτα ἀθρόοι ἐκκα⸃
γχάζουσιν, οἷον συμπέπτωκεν ἐνοφαύτῳ. ἀλλ᾽ εἴτις πρὸς ἃ οἱ πολλοὶ
δύνανται ἀντέχειν, τούτῳ ἥπαται. ἢ μὴ δι᾽ ἀντιτείνειν μὴ διὰ
φύσιν τὸ γένος ἢ διὰ νόσον. οἷον ἐν τοῖς σκυθῶν βασιλοῦσιν, ἢ μα
λακία διὰ τὸ γένος. ἢ ὡς τὸ θῆλυ πρὸς τὸ ἄρρεν διέκειτο. δοκεῖ δ᾽
ὁ πᾶς διωδηκέναι ἀκόλαστος εἶναι. ὅτι δ᾽ μαλακός. ἢ ⸂ὃς παιδιᾷ ἀνέ⸃
σιός ἐστιν, εἰ πῇ οὖν διωρίσθω. τὸν δὲ πρὸς αὐτὴν ὑπερβαίνοντων

ὁ ὡς

ὁ πολιτικὸς ὅτι ἀκρασίας δὲ, τὸ μὲν προπέτεια· τὸ δ' ἀθέμιτα· οἱ μὲν γὰρ βιαιοσάρκοι μὲν οὐκ ἐμμένουσιν οἷς ἐβουλεύσαντο· οἱ δὲ διὰ τὸ μὴ βουλεύσασθαι ἅπαντες ὑπὸ τοῦ πάθους· ὥσπερ οἱ ῥᾳδίως γαργαλίσαντες ἅπτεσθαι γαργαλίζονται, οὕτω καὶ προσπαθεῖ μέτριοις προϊδόντες καὶ προειρήσαντες ἑαυτοὺς ὁ μὲν λογισμὸν, οὐχ ἥττων ὑπὸ τοῦ πάθους, ὅταν ἡδὺ ᾖ, οὐ ταχὺ λυτηρόν· μᾶλλον δ' οἱ ὀξεῖς ὁ μελαγχολικοὶ, τῷ προπετῆ ἀκρασίαν εἶναι ἀκρατεῖς· οἱ μὲν διὰ τὸ ταχύτητα· οἱ δὲ, διὰ τὸ σφοδρότητα· ὁ καὶ ἀκολουθητικοὶ εἶναι τῇ φαντασίᾳ· ὅτι δ' ὁ μὲν ἀκόλαστος ὥσπερ ἐλέχθη, ὁ μετὰ μελαγχολικὸς πᾶς· διὸ οὐχ ὥσπερ ἔρρηθη μὲν ὅτι ὧδε ἔχει· ἀλλ' ὁ μὲν ἀνίατος· ὁ δὲ ἀτός· ἔοικε γὰρ ἡ μὲν μοχθηρία, τῇ νοσημάτων οἷον ὑδέρῳ ἢ φθίσει· ἡ δ' ἀκρασία τοῖς ἐπιληπτικοῖς· ἡ μὲν γὰρ συνεχὴς ἡ δ' οὐ συνεχὴς πονηρία· ἔστι δ' ἕτερον τὸ μὲν ἀκρασίας καὶ κακίας· ἡ μὲν γὰρ κακία λανθάνει· ἡ δ' ἀκρασία οὐ λανθάνει· αὐτῶν δὲ τούτων βελτίους οἱ ἐκστατικοὶ οἱ μὲν λόγου μὲν οὐκ ἔχοντος, μὴ ἐμμένοντες δὲ· ὑπὸ λαπόρου γὰρ ὁ πάθος ἡττῶν τοιοῦτος, καὶ οὐκ ἀπροβούλευτοι ὥσπερ ἄπειροι· ὅμοιος γὰρ ὁ ἀκρατὴς ὅσπερ τοῖς ταχὺ μεθυσκομένοις καὶ ὑπὸ ὀλίγου οἴνου καὶ ἐλάττονος, ἢ ὡς οἱ πολλοί· ὅτι μὲν οὖν κακία ἡ ἀκρασία οὐκ ἔστι, φανερόν· ἀλλ' ἴσως· τὸ μὲν γὰρ παρὰ προαίρεσιν· τὸ δὲ κατὰ τὴν προαίρεσίν ἐστιν· οὐ μὴν ἀλλ' ὅμοιόν γε κατὰ τὰς πράξεις· ὥσπερ τὸ δημοδόκου εἰς μιλησίους· μιλησίοις ἀξύμετοι μὲν οὐκ εἰσὶ· δρῶσι δ' οἷα περ οἱ ἀξύμετοι· καὶ οἱ ἀκρατεῖς ἄδικοι μὲν οὐκ εἰσὶν· ἀδικήσουσι δὲ· ἐπεὶ δ' ὁ μὲν, οἷος διὰ τὸ μὴ πεπεῖσθαι διώκοντας καθ' ὑπερβολὴν ἡ παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον σωματικὰς ἡδονάς· ὁ δὲ, πέπεισται διὰ τὸ τοιοῦτος εἶναι οἷος διώκειν αὐτάς, ἐκεῖνος μὲν ἂν μεταπέσοι ῥᾳδίως· ὁ δὲ, οὐ· ἡ δὲ ἀρετὴ ἡ μοχθηρία, τὴν ἀρχὴν ἡ μὲν φθείρει· ἡ δὲ, σώζει· ἐν δὲ ταῖς πράξεσι τὸ οὗ ἕνεκα ἀρχή· ὡς οὐ ἐν φύσει μαθηματικὰ αἱ ὑποθέσεις.

οὔτε δὴ ἐκεῖνο λόγος διδασκαλικὸς τῶν ἀρχῶν, οὔτ' ἂν ταύτα. ἀλλ' ἀρετὴ ἡ φυσικὴ, ἢ ἔθισις τοῦ ὀρθοδοξεῖν περὶ τὰς ἀρχάς. σώφρων μὲν οὖν ὁ τοιοῦτος· ἀκόλαστος δ' ὁ ἐναντίος· ὅστις δὲ διὰ τὸ πάθος ἐκστατικὸς παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον· οὐ ὡς τιμὴν μὴ πράττει κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, κρατεῖ τὸ πάθος· ὥστε δ' εἶναι τοιοῦτον οἷον πιστεῦσαι διώκειν ἀναίδην δεῖν τὰς τοιαύτας ἡδονάς, οὐκρατεῖ· ὅστος δ' ἐστὶν ὁ ἀκρατής, βελτίων ὢν τοῦ ἀκολάστου· ὁ δὲ, φαῦλος ἁπλῶς· σώζεται γὰρ τὸ βέλτιστον ἀρχή· ἄλλος δ' ἐναντίος ὁ ἐμμενετικὸς καὶ οὐκ ἐκστατικὸς, διὰ μὲν τὸ πάθος· φανερὸν δὴ ἐκ τούτων ὅτι ἡ μὲν σωφροσύνη ἕξις, ἡ δὲ, φαύλη· πότερον οὖν ἐγκρατής ἐστιν ὁ ὁποιῳοῦν λόγῳ καὶ πρᾶξαι οὖν προαιρέσει ἐμμένων καὶ τῇ ὀρθῇ· καὶ ἀκρατὴς δὲ ὁ ὁποιαοῦν προαιρέσει μὴ ἐμμένων καὶ ὁποιῳοῦν λόγῳ, ἢ ὁ τῷ ψευδεῖ λόγῳ, καὶ ὁ τῇ προαιρέσει τῇ μὴ ὀρθῇ· ὡς περ ἠπορήθη πρότερον· ἢ κατὰ μὲν συμβεβηκὸς ὁ ὁποιῳοῦν· καθ' αὐτὸ δὲ ὁ τῷ ἀληθεῖ λόγῳ καὶ τῇ προαιρέσει τῇ ὀρθῇ· ὁ μὲν, ἐμμένει· οὐδ' ὅτι ἐμμενῶ· εἰ γάρ τις τοιοῦτος ὁποιαοῦν ἢ διώκειν καθ' αὑτὸ μὲν τοῦτο διώκειν αἱρεῖται καὶ συμβεβηκὸς ἢ τὸ πρότερον· ἁπλῶς δὲ λέγεται μὲν τὸ καθ' αὑτό· ὥστε ὁ μὲν ὁποιαοῦν διξῇ ὁ μὲν ἐμμενῶν· ὁ δ' ἐξίσταται· ἁπλῶς δὲ ὁ τῇ ἀληθεῖ· εἰσὶ δὲ τινὲς οἱ ἐμμενετικοὶ τῇ δόξῃ εἰσὶν· οὓς καλοῦσιν ἰσχυρογνώμονας· οἱ δύσπειστοι καὶ οὐ μεταπίστοι, οἱ ὁμοιοῦνται μὲν πως ἔχουσι τῷ ἐγκρατεῖ· οἷον ὁ ἀσώτου τοῦ ἐλευθερίου καὶ ὁ θρασὺς τῷ θαρραλέῳ· εἰσὶ δ' ἔτεροι κατὰ τὸ πάθος· ὁ μὲν γὰρ διὰ πάθος ἐπιθυμίαν δ' μεταβαίνει ὁ ἐγκρατής· ἐπεὶ οὐ πιστὸς ὅταν τύχῃ ἔσται ὁ ἐγκρατής· ὁ δ', ἂν λόγου· ἐπεὶ ἐπιθυμίας γε λαμβάνουσι, καὶ ἄγουσι πολλοὶ ὑπὸ τῶν ἡδονῶν· εἰσὶ δὲ ἰσχυρογνώμονες οἱ ἰδιογνώμονες, καὶ οἱ ἀμαθεῖς καὶ οἱ ἀγροῖκοι· οἱ μὲν ἰδιογνώμονες, διὰ τὸ περβολὴν καὶ λύπην· χαίρουσι γὰρ νικῶντες ἐὰν μὴ μεταπεισθῶσι· καὶ λυποῦνται αἱ ἀκρασίαι αἱ τῶν ἰδιογνωμόνων· ὥστε μᾶλλον ἔοικε

ἀκρατεῖ

ἀκρατεῖ ἐοίκασιν ἢ τῷ ἐγκρατεῖ· εἰσὶ δέ τινες οἱ ῥᾳδίως δόξασιν
ὑπομένουσιν· ὁ δὲ ἀκρασίαν· οἷον ὁ ἐν τῷ Φιλοκτήτῃ τοῦ σοφο
κλέους ὁ νεοπτόλεμος· καίτοι δικαίως γε ἡδονῆς ἥττων· ἀλλὰ καὶ
λιὼ· τὸ γὰρ ἀληθεύειν αὐτῷ, καλὸν ἦν καὶ ἡδὺ λιῶ· ἐπείσθη δ' ὑπὸ τοῦ ὀδυσ
σέως ψεύδεσθαι· ὁ γὰρ πείσας ὁ δικαίως τι πράττων· ὁ δὲ οὐκόλασος·
ὅτι φαῦλος· ὅτι ἀκρατής· ἀλλ' ὁ δικαίως καὶ ἐπεὶ δ' ὅτι τις καὶ ῥᾳ
δίως, οἷος ἥττων ἢ δεῖ ῥᾳδίως σωματικοῖς χαίρων καὶ οὐκ ἐμμένων
τῷ λόγῳ ὁποῖοί τινες, φύσει καὶ τοῦ ἀκρατοῦς μέσος ἐγκρα
τής· ὁ μὲν γὰρ ἀκρατὴς ἀκ ἐμμένει τῷ λόγῳ, διὰ τὸ μᾶλλον
ἥδεσθαι· ὁ δὲ διὰ τὸ ἧττον· ὁ δ' ἐγκρατὴς ἐμμένει· καὶ ἄλλο δέ τι ἐστὶν
μεταβάλλει· δεῖ δὲ εἶναι ἡ ἐγκράτειαν ἀπονδεῖον, ἀμφοτέρ
τοις ἐναντίας ἕξεις φαύλας εἶναι ὡς φαίνεται· ἀλλὰ
διὰ τὸ τὸν ἕτερον ἐναντίοις ὀλιγάκις εἶναι φανερόν· ὡς πρὸς
ἡσυχροσύνην τὴν ἀκολασίαν δοκεῖ ἐναντία εἶναι μόνον, οὕτω
καὶ ἡ ἐγκράτεια τὴν ἀκρασίαν· ἐπεὶ δὲ καὶ ὁμοιότητα πολλὰ
λέγεται, καὶ ἡ ἐγκράτεια ἡ τοῦ σώφρονος, καθ' ὁμοιότητα καὶ
λόγου ἐστίν· ὁ, τι γὰρ ἐγκρατὴς οἷος μηδὲν παρὰ τὸν λόγον διὰ τὰς
σωματικὰς ἡδονὰς ποιεῖν, ὁ σώφρων· ἀλλ' ὁμὼ ἔχων ὀδύκ
ἔχων φαύλας ἐπιθυμίας· ὁ μὲν τοιοῦτος οἷος μὴ ἥδεσθαι
παρὰ τὸν λόγον· ὁ δ' οἷος ἥδεσθαι· ἀλλὰ μὴ ἄγεσθαι· ὁμοίως δὲ καὶ
ὁ ἀκρατὴς καὶ ὁ ἀκόλαστος· ἕτεροι μὲν ὄντες, ἀμφότεροι δὲ
τὰ σωματικὰ ἡδέα διώκουσιν· ἀλλ' ὁμὼ, ὁ μὲν οἰόμενος δεῖν· οὐδ'
ὀκ οἰόμενος· ὁ δ' ἄμα φρόνιμον καὶ ἀκρατῆ ἐνδέχεται εἶναι
τὸν αὐτόν· ἅμα γὰρ φρόνιμος καὶ σπουδαῖος τὸ ἦθος δέδηκται
ὡν· ἔτι, ὁ τῷ εἰδέναι μόνον φρόνιμος· ἀλλὰ καὶ τῷ πρακτικὸς
ὁ δ' ἀκρατὴς οὐ πρακτικός· τὸν δὲ δεινὸν οὐδὲν κωλύει ἀκρα
τῆ εἶναι· διὸ καὶ δοκοῦσιν ἐνίοτε φρόνιμοι μὲν εἶναί τινες, ἀ-
κρατεῖς δὲ διὰ τὸ τὸν δεινότητα διαφέρειν τῆς φρονήσεως
τὸν εἰρημένον ἔστω ἐν τοῖς πρώτοις λόγοις· ὁ δὲ μὴ τὸν λόγον
ἐγγὺς εἶναι· διαφέρει δὲ κατὰ τὴν προαίρεσιν· ὁ μὲν ὡς εἰδὼς ἢ

θεωρῶμεν· ἀλλ' ὡς ὁ καθυδρὼν ἢ οἴνῳ μεθύοσι καὶ εἰκὼν μεθυόντων· πρότερον γὰρ τίνα εἰδῶσι δεῖ ὅρισθαι καὶ ὕστερον ἕνεκα τοῦ πονηροὶ δ' οὐ· ἡ γὰρ προαίρεσις ἐστὶν ἐπιεικὴς· ὥστε μὴ πονηροὶ καὶ οὐκ ἄδικοι· οὐ γὰρ ἐπίβουλος· ὁ μὲν γὰρ αὐτῶν ἐστὶ μεμψιμοιρητικός, οἷς οὐ βαλλόμεθα· ὁ δὲ μελαγχολικὸς οὐ δὲ βουλευτικὸς ὅλως· καὶ ἔοικεν ἡ ἀκρατὴς πολλῷ ἢ ψυφίζεται μεθ' ἁπάντων τῶν δέοντος μὴ νόμους ἔχειν συνδικάς· χρῆται δ' οὐδενὶ· ὡς ὥστε ραιδίως ἂν ἐξαπατηθείη τις ὑφ' ἡμῶν· ἡ πόλις ἐβούλετο ἂν νόμων οὐδὲν μέλει· ὁ δὲ πονηρός· χρῶ μὲν ἢ μὲν τοῖς νόμοις πονηροῖς δ' οὐ χρῶ μέν· ὅτι δ' ἡ ἀκρασία καὶ ἐγκράτεια ὥστε περὶ τὰ ὑπερβαλόντων φαύλων ποιῶν ἐστιν· ὁ μὲν γὰρ ἐμμένει μᾶλλον· ὁδὶ ἧττον φαύλων πλείσων δυνάμεως· δῆλα δὲ τὰ ἀκρασίαν, ἣν οἱ μελαγχολικοὶ ἀκρατεύονται, τῶν βουλήσεων μέν μὴ ἐμμενόντων δέ· οἱ δ' ἐνθουσιῶντες τῶν φυσικῶν· ἔοικεν δ' ἔθος μεταβεβηκέναι φύσεως· διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τὸ ἔθος χαλεπὸν, ὅτι μὴ τῇ φύσει ἔοικεν· ὡς περ καὶ Βίων λέγει· φημὶ πολυχρόνιον μελέτην ἕξιν φύσει φίλην· ἡδὴ, ταύτην αἰθρώπους τελεωτάτην φύσιν εἶναι· τὸ μὲν οὖν ὅλον ἐγκράτεια καὶ τὴν ἀκρασίαν, καὶ τὰ καρτερία καὶ τὸ μαλακία, καὶ πῶς ἔχουσιν αἱ ἕξεις αὗται πρὸς ἀλλήλας, εἴρηται· περὶ δὲ ἡδονῆς καὶ λύπης θεωρῆσαι, τοῦ πολιτικοῦ φιλοσόφου ἐστὶν ἔργον· οὗτος γὰρ τοῦ τέλους ἀρχιτέκτων· πρὸς ὃ βλέποντες ἕκαστον, τὸ μὲν κακὸν· τὸ δ' ἁπλῶς ἀγαθὸν λέγομεν· ἔτι δὲ καὶ τῶν ἀναγκαίων ὡσαύτως ἐφαπτόμεθα περὶ αὐτῶν· τοῦ τε γὰρ ἀρετὴν ἢ τοῦ κακίαν τοῦ ἠθικοῦ περὶ λύπας ἢ ἡδονὰς ἔστιν· καὶ τοῦ εὐδαιμονίαν οἱ πλεῖστοι μεθ' ἡδονῆς εἶναί φασι· διὸ καὶ τὸν μακάριον ὠνομάκασιν ἀπὸ τοῦ χαίρειν· τοῖς μὲν οὖν δοκεῖ ἁπλῶς ἡδονὴ εἶναι ἀγαθὸν οὔτε καθ' αὑτὸ· οὔτε κατὰ συμβεβηκός· ἀπολαύειν γὰρ εἶναι τὸ αὐτὸ ἀγαθὸν καὶ ἡδομαί· τοῖς δ' ἐνίοις μὲν εἶναι· αἱ δὲ πολλαὶ, φαῦλαι· ἔτι δὲ τούτων ἄρα, εἰ καὶ πᾶσαι ἀγαθαὶ, ὅμως μὴ ἐνδέχεσθαι εἶναι τὸ ἄριστον ἡδομαί· ὅλως μὲν οὖν ἂν εἴη ἀγαθόν· ὅτι πᾶσα ἡδονὴ γένεσίς ἐστιν εἰς

φύσιν

φύσιν αἰρετὴν· ὧδε μία ἡ ἡδονὴ συγγενὴς τῇ τέλειον· οἷον ἡ δὲ μία οἰκοδόμησις οἰκίαν· ἔτι ὁ σώφρων φεύγει τὰς ἡδονάς· ἔτι ὁ φρόνιμος τὸ ἄλυπον διώκει, οὐτὸ ἡδύ· ἔτι ἐμποδίζουσιν τῷ φρονεῖν αἱ ἡδοναί· καὶ ὅσῳ μᾶλλον χαίρει, μᾶλλον τῇ τῶν ἀφρονεστάτων· οὐδένα γὰρ διώκειν ἄνευ τῆς· ἔτι τέχνη ὧδε μία ἡδονῆς· καίτοι οὐ γεγαθὸν τέχνης ἔργον· ἔτι παιδιὰ καὶ θηρία διώκει τὰς ἡδονάς· τῶν δὲ μὴ πάσας ἀποδεκτέον, ὅτι εἰσὶ τῶν αἰσχρῶν καὶ ὀνειδιζόμεναι· καὶ ὅτι βλαβεραί· νοσώδη γὰρ ἔνια τῶν ἡδέων· ἔτι δ' οὐκ ἄρειστον ἡ ἡδονή· ὅτι οὐ τέλος ἀλλὰ γένεσις· τὰ μὴν δὴ λεγόμενα ταῦτα ὅτι φαῦλον· ὅτι δ' οὐ συμβαίνει διὰ ταῦτα μὴ εἶναι ἀγαθὸν μὴ δὲ τὸ ἄριστον, ἐκ τῶν δεδηλον· πρῶτον μὲν ἐπεὶ τὸ ἀγαθὸν διχῶς, τὸ μὲν γὰρ ἁπλῶς τὸ δέ τινι, καὶ αἱ φύσεις καὶ αἱ ἕξεις ἀκολουθήσουσιν· ὥστε καὶ κινήσεις καὶ γενέσεις ἀκολουθήσουσι· καὶ αἱ φαῦλαι δοκοῦσαι ἁπλῶς φαῦλαι· τινὶ δ' οὔ· αἱ δὲ, οὔθ' ἡδοναί· ἀλλὰ φαίνονται ὅσαι μετὰ λύπης καὶ ἰατρείας γίνεσθαι· οἷον αἱ τῶν καμνόντων· ἔτι ἐπεὶ τοῦ ἀγαθοῦ τὸ μὲν ἐνέργεια τὸ δ' ἕξις, καὶ τὰ συμβεβηκότα αἱ καθιστῶσαι εἰς τὴν φυσικὴν ἕξιν ἡδεῖαί εἰσιν· ὅτι αἱ ἐνέργειαι ἐν ταῖς ψυχῇ θυμίαις φθείρουσιν ὑπὸ λύπου ἕξεως τῆς φύσεως· ἐπεὶ καὶ αὖθις λύπης τῆς ἐναντίας εἰσὶν ἡδοναί· οἷον αἱ τοῦ θεωρεῖν ἐνέργειαι, φθειρόμεναι φύσεως δηλονότι· σημεῖον δ' ὅτι, ὑφ' ὧν αὐτῶν ἡδεῖ χαίρουσιν· ἀναπληρούμενοι γὰρ φύσεως τῆς καθεστηκυίας αὐτοί καθεστηκυίας μέντοι ἀπολλύμενοι ἔνιοι τῶν ἐναντίων ἐστὶ γὰρ ὀξέσι καὶ πικροῖς χαίρουσιν, οὐδὲν ὅτι φύσει ἡδύ, ἀλλὰ πεφυκόσι καὶ τούτοις· ὥστε τοῦ δὲ ἡδοναὶ ὡς γὰρ τὰ ἡδέα πρὸς ἄλληλα σωματικὰ ἔστιν ἃ τῶν ἡδοναὶ αἱ ἀπὸ τούτων· ἔτι οὐκ ἀνάγκη ἕτερόν τι εἶναι βέλτιον ἢ ἡδονῆς, ὥσπερ τινὲς φασὶ τὸ τέλος ἢ γένεσις· οὐ γὰρ γενέσεις εἰσίν· οὐδὲ μετὰ γενέσεως πᾶσαι· ἀλλ' ἐνέργειαι καὶ τέλος· οὐδὲ γινόμεναι συμβαίνουσιν ἀλλὰ χωρίων· καὶ τέλος οὐ ποιοῦσιν ἕτερόν τι, ἀλλὰ τὸ εἰς τελείωσιν ἀγομένων

φη φύσεως δὲ καλῶς ἔχει τὸ ἀίδιον ἡδονὴν φαίνεσθαι εἶναι
τῶν δὲ μὴ ἀλλὰ μᾶλλον λεκτέον ἐνέργειαν ἢ κατὰ φύσιν
ἕξεως· αὐτὸ τὸ ἀίδιον ἀνεμπόδιστον· δοκεῖ δὲ ἡδονὴ εἶναι
ὅτι κυρίως ἀγαθόν· τῷ γὰρ ἐνέργειαν ἡδονὴν οἴονται εἶναι· ἔστι
δ' ἕτερον· τὸ δ' εἶναι φαῦλας ὅτι νοσώδη ἐνίας ἡδέα τὸ αὐτὸ ὅτι
ὑγιᾶ καὶ ἐνίας· φαῦλα πρὸς χρηματισμόν· ταύτην δὴν φαῦλα ἀμ-
φω· ἀλλ' οὐ φαῦλα κατάπαυσις· ἐπεὶ καὶ τὸ θεωρεῖν· ποτὲ βλά-
πτει πρὸς ὑγίειαν· ἐμπόδιος δὲ οὐδεὶς φρονήσει οὐδὲ ἑξῆς δὲ μιᾶς ἢ
ἑφ' ἑκάστης ἡδονή· ἀλλ' αἱ ἀλόγιστοι· ἐπεὶ ἡ ἀπὸ τοῦ θεωρεῖν ἐπὶ
μανθάνειν μᾶλλον ποιήσουσι θεωρεῖν ἐπὶ μανθάνειν· τὸ δ' οὐ τυχὸν
μὴ εἶναι ἔργον ἡδονὴν μηδεμίαν ἀλόγως συμβέβηκεν· οὐδὲ γὰρ
ἄλλης ἐνεργείας ἄδεμιᾶς τέχνη δοκεῖ εἶναι· αἱ δὲ δυνάμεις· καὶ-
τοι καὶ ἡμῖν ρητορικὴ τέχνη καὶ ἡ ὀφθαλμική, δοκεῖ ἡδονῆς εἶναι· τὸ
δὲ τὸν σώφρονα φεύγειν ἢ τὸν φρόνιμον διώκειν τὸν ἀλυπον
βίον, καὶ τὸ τὰ παιδιὰ καὶ τὰ θηρία διώκειν, τῷ αὐτῷ λύεται
πάντα· ἐπεὶ γὰρ εἴρηται ὡς ἀγαθαὶ αἱ πᾶσαι καὶ ὡς οὐκ ἐν-
δέχεται πᾶσαν αἱ ἡδοναὶ, τοὺς τοιούτους τὰ θηρία καὶ τὰ παι-
δία διώκειν· ἢ τῶν τούτων ἀλυπίαν ὁ φρόνιμος, τὰς μετ' ἐπι-
θυμίας καὶ λύπης, ἢ τὰς σωματικάς· τοιοῦται γὰρ αὗται·
ἢ τὰς τούτων ὑπερβολὰς καθ' ἃς ὁ ἀκόλαστος· διὸ ὁ σώφρων
φεύγει ταύτας· ἐπεὶ εἰσὶν ἡδοναὶ καὶ σώφρονος· ἀλλὰ μὴν ὅτι
καὶ ἡλύπητα κακὸν ὁμολογεῖται· καὶ φευκτόν· ἡ μὲν γὰρ ἁπλῶς
κακόν· ἡδὲ τῷ πῇ ἐμποδιστικὴ τῷ δὲ φευκτῷ τὸ ἐναντίον· ἢ
φευκτόν τι ἢ κακὸν, ἢ ἀπαθές· ἀνάγκη οὖν τῶν ἡδονῶν ἀπαθῆ
τινα εἶναι· ὡς γὰρ περ ὑσὶ τὸ ὑγιὲς ὅσον ἔλεγεν ὅσον μβαίνει ἡ λύσις ὡς περ
τὸ μεῖζον ἢ ἐλάττονι, καὶ ἢ ἴσῳ τὸ ἐναντίον· ὅ γὰρ ἂν φαίη ὁ-
περ κακόν τι εἶναι τῶν ἡδονῶν· ἄλυπον δ' οὐδὲν κωλύει ἡδονῶν
τινα εἶναι, εἰ ζῴων φαύλων ὅσων· ἴσως καὶ ἀναγκαῖον εἴ περ ἑκάστη ἕξεως
εἰσὶν ἐνέργειαι ἀνεμπόδιστοι· εἴθ' αἱ πασῶν ἐνέργειαι εὐδαιμο-
νία.

μία, εἴτις ἢ τινὸς αὐτῶν αὐτὴ ἀνεμπόδιστος, αἱρετωτάτην εἶναι· τοῦτο δ' ἐστὶν ἡδονή· ὥστε εἴη ἂν τὸ εὐ ζῆν ἡδονὴ, τὸ ἄριστον τῶν πολλῶν ἡδονῶν φαύλων οὐσῶν, εἰ ἔτυχεν ἁπλῶς· ἢ διὸ τοῦτο πάντες τὸν εὐδαίμονα ἢ δοκοῦσιν οἷον τε εἶναι· ἢ ἐμπλέκουσι τοῦτον ἡδονῶν εἰς τὸν εὐδαιμονίαν εὐλόγως· οὐδεμία γὰρ ἐνέργεια τέλειος ἐμποδιζομένη· ἡ δ' εὐδαιμονία τῶν τελείων· διὸ προσδεῖται ὁ εὐδαίμων τοῦ ἐν σώματι ἀγαθῶν, ἢ τῶν ἐκτός· ἢ τῆς τύχης ὅπως μὴ ἐμποδίζηται ταῦτα· οἱ δὲ τὸν ζοχιζόμενον ἢ τὸν δυστυχίαις μεγάλαις περιπίπτοντα εὐδαίμονα φάσκοντες εἶναι ἐὰν ᾖ ἀγαθὸς ἢ ἐκόντες ἢ ἄκοντες ὀρθὸν λέγουσι· διὰ δὲ τὸ προσδεῖσθαι φασὶ τύχης, δοκεῖ τισὶ ταὐτὸν εἶναι ἡ εὐτυχία τῇ εὐδαιμονίᾳ οὐκ ὄντα· ἐπεὶ καὶ αὕτη ὑπερβάλλουσα ἐμποδίζει· ἴσως δὴ κέτι εὐτυχίαν καλεῖν δίκαιον· πρὸς γὰρ τὸν εὐδαιμονίαν ὁρος αὐτῆς· ἢ τὸ διώκειν δ' ἅπαντα ἢ θηρεύειν αὐτοῦσαν τὸν, σημεῖόν τι τοῦ εἶναι ὡς τὸ ἄριστον αὐτήν· φήμη δ' οὕτως πέμπων ἀπόλυται ἥν τινα τῶν πολλοί· ἀλλ' ἐπεὶ οὐχὶ ἡ αὐτὴ ὅτε φύσις οὐθ' ἕξις ἡ ἀρίστη οὔτι ὄντι ἔστιν ὅτι δοκεῖ, ὅθ' ἡδονὴν διώκουσι τὸν αὐτὴν πάντες· ἡδονὴν μὲν τοι πάντες ἴσασι καὶ διώκουσιν· οὐχὴν οἷον τοῦ· οὐδὲ τὸν αὐτὴν· φασὶ γὰρ φύσει ἔχειν τι θεῖον· ἀλλ' εἰλήφασι τοῦτο τοῦ ὀνόματος κληρονομίαν αἱ σωματικαὶ ἡδοναί· διὰ τὸ πολλάκις τοῦτο παραβάλλειν εἰς αὐτὰς καὶ πάντες μετέχειν αὐτῶν· διὰ τὸ μόνας οὖν γνωρίμους εἶναι, ταύτας μόνας οἴονται εἶναι· φανερὸν δὲ ὅτι εἰ μὴ ἡδονὴ ἀγαθὸν καὶ ἡ ἐνέργεια, οὐκ ἔσται ζῆν ἡδέως τὸν εὐδαίμονα· τίνος γὰρ ἕνεκα δεῖ αὐτῆς εἰ ἔστιν μὴ ἀγαθόν· ἀλλὰ εἰ λυπηρῶς ἐνδέχεται ζῆν· ὅτ' ἀγαθόν γε, οὔτε κακοῦ ἡ λύπη· εἰ ἔστιν μὴ δ' ἡδονή· ὥστε, διὰ τί ἂν φεύγοι· οὐδὲ δὴ ἡδέων ὁ βίος ὁ τοῦ σπουδαίου, εἰ μὴ καὶ ἐνέργεια αὐτοῦ· περὶ δὲ δὴ τῶν σωματικῶν ἡδονῶν ἐστι σκεπτέον τοῖς λέγουσιν, ὅτι μὴ αἱ μὴ ἡδοναὶ αἱρεταὶ σφόδρα, οἷον αἱ καλαὶ, ἀλλ' ἔχει αἱ σωματικαὶ ἢ περὶ ἃς ἐσόμεναι

κόλασος· διὰ τὶ δ' ἐναντίαι λύπαι μοχθηραὶ καὶ κακῶ γὰρ ἀγαθὸν ἐναντίον· ἢ ὅτως· ἀναθαὶ αἱ ἀναγκαῖαι· ὅτιν ἡ τὸ μὴ κακὸν ἀναθόν ὅστιν· ἢ μέχρι του ἀγαθαί· τ μὲν γ ἕξεων καὶ κινήσεων ὅσων μή ὅστι τοῦ βελτίονος ὑπερβολὴ οὐδὲ φλησονῆς· ὅσων δ' ὅστι, καὶ φλησονῆς ὅστιν· ὅστι δὲ τ σωματικῶν ἡδονῶν ὑπερβολή· καὶ ὁ φαῦλος τῷ διώκειν τὴν ὑπερβολήν ὅστιν· ἀλλ' οὐταὶς ἀναγκαίαις· πάντες γ χαίρουσί πως καὶ ὄψοις καὶ οἴνοις καὶ ἀφροδισίοις· ἀλλ' οὐχ ὡς δεῖ· ἐναντίως δὲ τῇ φλύσης· ὁ γὰρ τὴν ὑπερβολὴν φεύγων· ἀλλ' ὅλως· ὁ γὰρ ὅστι τῇ ὑπερβολῇ λύπη ἐναντία· ἀλλ' ἢ τῷ διώκειν τὴν ὑπερβολήν· ἐπεὶ δ' οὐ μόνον ταὐληθὲς δεῖ εἰπεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ αἴτιον τοῦ ψεύδους, τοῦτο γὰρ συμβάλλεται πρὸς τὸ πίστιν· ὅταν γ εὔλογον φανῇ τὸ δι' ὃ φαίνεται ἀληθὲς ὂν οὐκ ἀληθές, πιστεύειν ποιεῖ τῷ ἀληθεῖ μᾶλλον· ὥστε λεκτέον διὰ τὶ φαίνονται αἱ σωματικαὶ ἡδοναὶ αἱρετώτεραι· πρῶτον μὲν δὴ ὅτι ἐκκρούει τὴν λύπην· καὶ διὰ τὰς ὑπερβολὰς φλύσης ὡς ὅσης ἰατρείας τῷ ἡδονῷ διώκουσι τῷ ὑπερβάλλουσαν· καὶ ὅλως τῷ σωματικῷ· σφοδραὶ δὲ εἰσὶν ταὶ αἱρεταὶ διὰ τὸ καὶ διώκεσθαι διὰ τὸ ἐναντίον φαίνεσθαι· καὶ ἀπουδαῖον δὴ δοκεῖ ἡ ἡδονὴ διὰ δύο ταῦτα ὡς προεῖρηται· ὅτι αἱ μὲν φαύλης φύσεώς εἰσι πρόξεις ἐκείνης ὡς πρόθεσις· ἢ δίαιτα· οἷον αἱ τῶν φαύλων ἀνῶν· αἱ δὲ ἰατρεῖαι ὅτι ἐν δεῖ καὶ ἔχειν βέλτιον ἢ εἶναι· αἱ γὰρ συμβαίνουσι τελέως μὴ ὧν· κατὰ συμβεβηκὸς οὖν ἀπουδαῖαι· ἔτι διώκονται διὰ τὸ σφοδραὶ εἶναι ὑπὸ τῶν ἀλλοτρίως μὴ δυναμένων χαίρειν· αὐτοὶ τοῦν αὐτοῖς δίψας τινὰς παρασκευάζουσιν· ὅταν μὲν δὴ ἀβλαβεῖς ἀνεπιτίμητον· ὅταν δὲ βλαβερὰς, φαῦλον· ὅτι γὰρ ἔχουσιν ἕτερα ἐφ' οἷς χαίρουσι, τό τε μηδέτερον πρὸς τοῖς λυπηρὸν διὰ τὴν φύσιν· ἀεὶ γὰρ πονεῖ τὸ ζῶον ὥσπερ καὶ οἱ φυσικοὶ μαρτυροῦσι τὸ ὁρᾶν ἢ τὸ ἀκούειν φάσκοντες εἶναι λυπηρόν· ἀλλ' ἡδυσυνήθεσι γὰρ ἐσμὲν ὡς φασιν· ὁμοίως δὲ ἐν τῇ νεότητι διὰ τὸ αὔξησιν

ὥσπερ

ὥσπερ οἱ οἰνώμελιοι δάκνηται. ἔτι ἡδὺ ἡ μέση. οἱδὲ μελαγχολικοὶ τὴν φύσιν δέονται αἰεὶ ἰατρείας. καὶ ᾧ τὸ σῶμα δακνόμενον διατελεῖ τὴν κρᾶσιν. ἢ ἐν ὀρέξεσι φοδραί εἰσιν. ἐξελαύνει δὲ ἡ ἡδονὴ λύπην ἢ τὴν ἐναντίαν ἢ μὴ τυχοῦσα ἐὰν ἢ ἰσχυρά. ἢ διὰ ταῦτα ἀκόλαστοι καὶ φαῦλοι γίνονται. αἱδ' ἀμυλυωπῶν οὐκ ἔχουσιν ὑπερβολήν. αὗται ἢ τῶν φύσει ἡδέων ἢ μὴ κατὰ συμβεβηκός. λέγω δὲ κατὰ συμβεβηκός, ἰατρεύοντα. ὅτι γὰρ συμβαίνει ἰατρεύεσθαι τοῦ ὑπομένοντος ὑγιᾶς πράγματος διὰ τοῦτο δοκεῖ εἶναι. φύσει δ' ἡ δέα ἀπρεῖ πρᾶξιν τῆς φθορᾶς δὲ φύσεως. διὸ καὶ εἰ δ' ἀθέμιτον ἡδὺ τὸ αὐτὸ δὲ καὶ τὸ μὴ ἀπόλαυσιν ἡμῶν εἶναι τῷ φύσιν. ἀλλ' ἐνέναι τι καὶ ἕτερον καθ' ὃ φθαρτόν. ὥστ' αὖ τι θάτερον πρᾴπῃ, τοῦτο τῇ ἑτέρᾳ φύσει παρὰ φύσιν. ὅταν δ' ἰσάζῃ, οὔτε λυπηρὸν δοκεῖ ἀθέμιτον ἡδὺ τὸ πρᾴπον. ἐπεὶ εἴη ἂν ἡ φύσις ἀπόλαυσιν εἶναι, αἰεὶ καὶ αὐτὴ πρᾶξις ἡδίστη ἔσται. διὸ οὐδεὶς αἰεὶ μίαν τὴν ἀπόλαυσιν χαίρει ἡδονήν. οὐ μόνον κινήσεως ἐστιν ἐνέργεια ἀλλὰ καὶ ἀκινησίας. ἡ ἡδονὴ μᾶλλον ἐν ἠρεμίᾳ ἐστὶν ἢ ἐν κινήσει. μεταβολὴ δὲ πάντων γλυκύτατον κατὰ τὸν ποιητήν. διὰ πονηρίαν γὰρ ἀνθρώπου δύσμεταβολος πονηρός. καὶ ἡ φύσις ἡδυμελὴς μεταβολῆς. οὐ γὰρ ἀπόλαυσις, οὐδ' ἐπιθυμία. περὶ μὲν οὖν ἐγκρατείας καὶ ἀκρασίας ἢ περὶ ἡδονῆς καὶ λύπης εἴρηται. ἢ τί ἕκαστον. ἢ πῶς τὰ μὲν ἀγαθὰ

αὐτῇ ἐστι. τὰ δὲ κακά. λοιπὸν δὲ

περὶ φιλίας ἐροῦμεν.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΗΘΙΚΩΝ ΕΥΔΗΜΕΙΩΝ, ΤΟΗ.

ΕΥΦΙΛΙΑΣ πόσα ληΐόμτι καὶ τίς ὁ φίλος, ⸫ πότερον μοναχῶς λέγεται ἡ φιλία ἢ πλεοναχῶς. ⸫ εἰ πλεοναχῶς πόσαδήτι. ἔτι ὁ πῶς χρηστέον τῷ φίλῳ. καὶ τὶ τὸ δίκαιον τὸ φιλικόν, ἐπισκεπτέον, οὐθενὸς ἧττον τῶν περὶ τοὺς ἠθικαλῶν καὶ αἱρετῶν. τῆς τυγχ πολιτικῆς ἐργον εἶναι δοκεῖ μάλιστα ποιῆσαι φιλίαν. καὶ τὴν ἀρετὴν διὰ τοῦτο φασὶν εἶναι χρήσιμον. οὐχὶ χωρὶς φίλους ἑαυτοῖς τοὺς ἀδικουμένους ὑπαλλήλων. ἔτι τὸ δίκαιον. ἢ τὸ ἀδικον περὶ τοὺς φίλους εἶναι μάλιστα πάντες φαμέν. ⸫ ἑαυτοὺς δοκεῖ αὐτῆς εἶναι, ἢ ἀγαθὸς ἢ φίλος. καὶ φιλία ἠθική τις εἶναι ἕξις. ἢ ἐπαίτις βόλεται ποιῆσαι, ὥστε μὴ ἀδικεῖν. ἀλλ' εἶς φίλους ποιῆσαι. οἱ γὰρ ἀληθινοὶ φίλοι οὐκ ἀδικοῦσιν. ἀλλὰ μὴν ἢ ἐὰν δίκαιοι ὦσιν, ὅλως ἀδικήσουσιν. ἢ τῶν τὸμ ἄρα ἡ ἐγγύτης ἡ δικαιοσύνη ἢ φιλία. πρὸς ἃ τούτοις τ μεγίστων ἀγαθῶν τὸν φίλον εἶναι ὑπολαμβάνομεν. τιὼ δὲ ἀφιλίαν ἢ τὴν ἐρημίαν δημότατον. ὅτι ὀβίος ἅπας ἢ ἀκούσιος ὁμιλία μετὰ πόνων. μεγοικείων γὰρ ἢ μετὰ συγγενῶν ἢ μεθ' ἑτέρων σωδημεμένομεν ἢ τέκνων ἢ γονέων ἢ γυναικὸς. ἢ τοῖς δ ἀδίκαια τὰ πρὸς τοὺς φίλους ὄντιμ ἐφ' ἡμῖν μόνον. τὸ δὲ πρὸς τοὺς ἄλλους

νεμοθέτη

νεμομοθέτηται οὐκ ἐφ' ἡμῖν. ἄρχεται δὲ πολλαχοῦ περὶ τῆς
φιλίας. πρῶτον μὲν ὡς ἐξ ὑποθέμενοι περιλαμβάνοντες. καὶ ἐνίοι
πλέον λέγοντες. δοκεῖ γὰρ τοῖς μὲν τὸ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ εἶναι φί
λον. ὅθεν εἴρηται, ὡς αἰεὶ τὸν ὅμοιον ἄγει θεὸς ἐς τὸν ὅμοιον. καὶ γὰρ
κολοιὸς ποτὶ κολοιόν. ἔνιοι δὲ φασὶ τὸ φῶς τῷ φωτί, καὶ λύκος λύκῳ.
οἱ δὲ φυσιολόγοι καὶ τὴν ὅλην φύσιν διακοσμοῦσιν, ἀρχὴν λα-
βόντες τὸ ὅμοιον εἶναι. διὸ καὶ ἐμπεδοκλῆς καὶ τὴν κύν ἔφη κα-
θῆσθαι ἐπὶ τῆς κεραμίδος, διὰ τὸ ἔχειν πλεῖστον ὅμοιον. οἱ μὲν
οὖν οὕτω τὸν φίλον λέγουσιν. οἱ δὲ ἐναντίον τῷ ἐναντίῳ φασὶν
εἶναι φίλον. τὸ μὲν γὰρ ἐρωμενόν, καὶ ἐπιθυμητὸν πᾶσιν εἶναι
φίλον. ἐπιθυμεῖ δὲ ὑγροῦ τὸ ξηρὸν καὶ ψυχροῦ. ὅθεν εἴρηται
ἐρᾷ μὲν ὄμβρου γαῖα. καὶ τό, μεταβολὴ πάντων γλυκύ. ἡδὲ
μεταβολὴ ἐστὶ τοὐναντίον. τὸ δ' ὅμοιον ἐχθρὸν τῷ ὁμοίῳ. καὶ κε-
ραμεὺς κεραμεῖ κοτέει. καὶ τὰ ἀπὸ τῶν αὐτῶν ξυμφόρμα πο-
λέμια ἀλλήλοις ζῶα. αὧται μὲν οὖν αἱ ὑπολήψεις τοσοῦτο
διεστάσιν. αἱ μὲν γὰρ τὸ ὅμοιον φίλον, τὸ ἐναντίον πολέμιον.
τῷ πλέονι δ' ἀεὶ πολέμιον καθίστασθαι τὸ ἔλασσον. ἐχθρὰς τε ἡ-
μέρας καταρχὰς. ἔτι δὲ καὶ οἱ πρὸς ἀλλήλους ἀγωνι-
τῶν. ἡδὲ φιλία δοκεῖ σωζειν. οἷόν τε καὶ ἐναντία φίλα. καὶ ἡ-
ράκλειτός φησιν ἁρμονίαν τῷ ποιήσαντι. ὡς ἔλεγε ἐκ τιθεῶν καὶ ἀνθρώ-
πων ἀπόλοιτο. οὐ γὰρ ἂν εἶναι ἁρμονίαν, μὴ ὄντος ὀξέος καὶ
βαρέος. ἢ δὲ τὸ ζῶα ἀνευθήλεος καὶ ἄρρενος ἐναντίων ὄντων.
δύο μὲν οὖν τινα δόξαι περὶ φιλίας εἰσί. λίαν τὶ καθόλου κε χω
ρισμένα τοσοῦτον. ἄλλαι δὲ ἤδη ἐγγύτεραι καὶ οἰκεῖαι τῶν
φαινομένων. τοῖς μὲν γὰρ ὀκνεῖν δέχεσθαι δοκεῖ τοὺς φαύλους
εἶναι φίλους. ἀλλὰ μόνον τοὺς ἀγαθούς. τοῖς δ' ἀπορεῖ μὴ
φιλοῦσιν αἱ μητέρες τὰ τέκνα. φαίνεται δὲ καὶ ἐν τοῖς θηρίοις
ἐνοῦσα φιλία. προαπωθήσειν δ' ἂν αἱροῦντας τῶν τέκνων. τοῖς
δὲ τὸ χρήσιμον δοκεῖ φίλον εἶναι μόνον. ὅθεν δ' ὅτι καὶ δυσ-
κουσι ταῦτα πάντες. τὰ δὲ ἄχρηστα καὶ αἱρίσασθαι τῶν

ἀποβάλλουσιν· ὥσπερ σωκράτης ὀμήρου ἔλεσε τὸν πήλεος καὶ τὰς πρίχας μὴ τοὺς ὄμμασι παραβάλλων μὴ τὰ μόρια ὅτι ῥίπτουσι τὰ ἄχρηστα· καὶ τέλος τὸ σῶμα ὅταν ἀποθάνῃ· ἄχρηστος γὰρ ὀνείρου· οἷς ἂν χρήσιμον φυλάττουσιν ὥσπερ ἐναίμυπος· ταῦτα δὴ πάντα δοκεῖ μὴ ὑπεναντία ἀλλήλοις εἶναι· τότε γὰρ ἄχρηστον τῷ ὁμοίῳ· καὶ ἐναντιότης ὁμοιότητος ἀποτέλει πολέμιον· ἡ δὲ ἐναντίον ἀχρηστότατον τῷ ἐναντίῳ· φθαρτικὸν γὰρ τοῦ ἐναντίου τὸ ἐναντίον· ἔτι δοκεῖ τοῖς μὴ ῥᾴδιον εἶναι κτήσασθαι φίλον· τοῖς δὲ ἀναμιώτατον γίνεσθαι· καὶ οὐκ ἐν δέχεται ἀνθ' ὑπερβολῆς· τοῖς γὰρ ὑπερβάλλουσι, βέλτιον πάντας δοκεῖν φίλους εἶναι· οἷον οὐδὲ τοῖς σωφρονοῦσιν ἐνταῖς ἀτυχίαις ἀξιοῦσι πιστεύειν· ὡς ἐξαπατῶντας καὶ πρὸς ποιᾶμὴν ὡς ἵνα κτήσωνται διὰ τῆς τ' ἀτυχούντων ὁμιλίας πάλιν εὐτυχούντων φιλίαν· λοιπὸς δὲ λοιπόν, ὅστις ἡμῖν ἅμα τὰ δοκοῦντα περὶ τούτων μάλιστα ἀποδώσει· καὶ τὰς ἀπορίας λύσει· καὶ τὰς ἐναντιώσεις· τοῦτο δ' ἔσται ἐὰν ὑπολόγως φαίνηται τὰ ἐναντία δοκοῦντα· μάλιστα δ' ὁμολογούμενος ὁ τοιοῦτος ἔσται λόγος τοῖς φαινομένοις· συμβαίνει δὲ μένειν τὰς ἐναντιώσεις, ἐὰν ὡς ἀληθὲς ἢ τὸ λεγόμενον· ὅτι δ' ὡς ὄν· ἔχει δ' ἀπορίαν· καὶ πότερον τὸ ἡδὺ ἢ τὸ ἀγαθὸν ὅτι τὸ φιλούμενον· εἰ μὴ γὰρ φιλόμενον ἐστὶν οὐ μᾶλλον καὶ μάλιστα ὁ ἔρως τοιοῦτον· οὐδεὶς γὰρ ἐρᾷ ὅτι σὺ ἀεὶ φιλεῖ· ἡδὺ ἐστὶν ἡμῖν ἡ τοῦ ἡδέος· ταύτη μὴν τὸ φιλόμενον τὸ ἡδὺ ὄφελόμεθα τὸ ἀγαθόν· ὅστε δ' ἕτερον τὸ ἡδὺ ἢ τὸ ἀγαθόν, ἴσως ἐκ τούτων ἢ τ' ἄλλων τ' συγγενῶν τούτοις πειρατέον διορίσασθαι λαβοῦσιν ἀρχὴν τήνδε· τὸ γὰρ ὀρεκτὸν ὀρεκτόν· καὶ βελτίον, ἢ τὸ ἀγαθὸν ἢ τὸ φαινόμενον ἀγαθόν· διὸ μὴ τὸ ἡδὺ ὀρεκτὸν· φαινόμενον γάρ τι ἀγαθόν· τοῖς μὲν δοκεῖ, τοῖς δὲ φαίνεται καὶ μὴ δοκῆ· δεῖ δὲ νομίζειν τὴν τῆς ψυχῆς ἡ φαντασίαν ἢ ἡδόξαν· ὅτι μὲν τὸ φίλον ἢ τὸ ἀγαθὸν μὴ τὸ ἡδύ, δῆλον· τούτου δ' ὄντος ἀναγκαῖον ἕτερον ὑποθέσιν ἑτέραν· τ' ἀγαθῶν τὰ μὲν ἁπλῶς ἐστὶν ἀγαθά· τὰ δὲ τινί· ἁπλῶς δ' ἢ τὰ αὐτὰ ἁπλῶς ἀγαθὰ ἢ ἁπλῶς

ὀρεκτόν·

φαντασία δόξα·

ἀγαθόν·

ἡδέα· τὰ γὰρ τῷ ὑγιαίνοντι φαρμακώδη σώματι συμφέροντα, οὐ
δη ἢ πάλιν οὐ τὰ αὐτὰ τῷ καμνοντι οὐδὲ ὅμοια· ὁμοίως δὲ καὶ ἡδέα οὐ τὰ τῷ ὑγιαίνοντι καὶ ὁλοκλήρῳ· οἷον τὸ ἐν τῷ φωτὶ ὁρᾶν ἢ ὃ τὸ ἐν τῷ σκότει· καίτοι τῷ ὀφθαλμιῶντι ἐναντίως· καὶ οἶνος ἡδὺς ὢν, οὐχὶ τῷ διεφθαρμένῳ τὴν κλῶπαν ὑπὸ οἰνοφλυγίας· ἐπεὶ ὅτι εἰλικρὸς παρεγχέασιν· ἀλλὰ τῇ ἀδιαφθόρῳ αἰσθήσει· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ ψυχῆς, οὐχ αἷς τοῖς παιδίοις καὶ τοῖς θηρίοις, ἀλλ' αἷς τοῖς καθηκόντως· ἀμφοτέρων γὰρ μεμνήμεθα τῶν βαιρόντων, ὡς δέχει παιδίον καὶ θηρίον πρὸς αὐτὸν καθηκόντως, οὕτως ἔχει φαῦλος καὶ ἄφρων, πρὸς τὸν ἐπιεικῆ καὶ φρόνιμον τούτοις δὲ ἡδέα τὰ κατὰ τὰς ἕξεις· ταῦτα δ' ἐστὶ τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ καλά· ἐπεὶ οὖν τὰ ἀγαθὰ πολλαχῶς, τὸ μὲν γὰρ τῷ τοιόνδ' εἶναι λέγομεν ἀγαθὸν· τὸ δὲ, τῷ, ὠφέλιμον καὶ χρήσιμον· ἐπεὶ δὲ τὸ ἡδὺ τὸ μὲν ἁπλῶς καὶ ἀγαθὸν ἁπλῶς· τὸ δὲ τινί· ἢ φαινόμενον ἀπλῶς ἡδὺ ὡς περ καὶ ἐπὶ τῶν ἀψύχων, δι' ἃ καλοῦσι τούτων ἐνδέχεται καὶ ἡμᾶς αἱρεῖσθαί τινα καὶ φιλεῖν ὥσπερ αὐτῶν· τὸν μὲν γὰρ τριόνδε δι' ἀρετὴν τὸν δ' ὅτι ὠφέλιμος καὶ χρήσιμος· τὸν δ' ὅτι ἡδὺς ἢ δι' ἡδονήν· φίλος δὴ γίνεται ὅταν φιλούμενος ἀντιφιλῇ· καὶ τοῦτο μὴ λανθάνῃ αὐτούς· ἀνάγκη ἄρα ξιαφιλίας εἴδη εἶναι· καὶ μήτε καθ' ἓν ἅπασαν μήθ' ὡς εἴδη ἑνὸς γένους, μήτε πάμπαν λέγεσθαι ὁμωνύμως· πρὸς μίαν γάρ τινα λέγονται καὶ μίαν πρώτην· ὥσπερ τὸ ἰατρικὸν καὶ ψυχὴν ἰατρικὴν καὶ σῶμα λέγομεν ἔργον ἢ ἔργον· ἀλλὰ κυρίως τὸ πρῶτον δι' ὃ λόγος ἐν ἁπλῶς ὑπάρχει· οἷον ὄργανον ἰατρικὸν ὃ ἰατρὸς χρήσιμον· ἐνδέχεται δὲ τῷ ἰατρῷ ἰατρὸν λόγῳ, ὃ καὶ ἔστιν ὁ τοῦ ὀργάνου ζητεῖσθαι μὲν ἓν παντὶ χρῷ τὸ πρῶτον· διὰ δὲ τὸ καθόλου εἶναι τὸ πρῶτον, λαμβάνεσθαι καὶ πρῶτον καθόλου· τοῦτο δ' ὅτι φῶς, ὥστε καὶ περὶ τῆς φιλίας ἀδύνατον παντὶ ἀπροσδόνατον τὸ φαινόμενον, ἢ γὰρ ἐφαρμόττουσος ἑνὸς λόγου, ἂν οἷόν τε

φίλος.

ἄλλας φιλίας εἶναι· αἱ δ' εἰσὶ μὲν ἀλλ' οὐχ ὁμοίως εἰσὶν· αἱ δ' ὅ-
τιον ἡ πρώτη μὲν ἐφαρμόττει ὡς ὅσαν καθόλου αὐ εἰπεῖν ἡν πρώ-
τη, οὐδ' εἶναι φιλίας τὰς ἄλλας φασίν· ὅτι δὲ πρὸ εἰδὴ φι-
λίας· τῶν γὰρ ξυνθέντων ἦν ἤδη· ἐπεὶ δὴ διώρισαι ξυχῶς λέγεσθαι
τὴν φιλίαν· ἡ μὲν γὰρ διώρισαι δι' ἀρετήν· ἡ δὲ δι' ἀ τὸ χρήσιμον
ἡ δὲ δι' ἀ τὸ ἡδύ· τούτων ἡ μὲν δι' ἀ τὸ χρήσιμον ὅτιν, ἡδι' αὐτ' ωλέ
σων φιλία· δι' ἀ γὰρ τὸ χρήσιμοι εἶναι φιλοῦσιν ἀλλήλους· ἡ μέ
χι τούτου· ὥσπερ ἡ ωαιροιμία· γλαῦξ' ἐ ωὶ κουρος αὐὴρ τὸν σο- πρὸς οι.
φὸν φίλον ἐ σκεμάχθη, ὃ δ' ἐτὶ σπουδάσκουσιν αἰθιωπῶι μετα
ρῆας· ἡδὲ δὴ ἡδονὴν τῶν νέων· μεταβαλλόν των γὰρ τὰ ἤθη καὶ τὰ
τὰς ἡλικίας, μεταβάλλει καὶ τὸ ἡδύ, ἡδὲ καὶ ἀρετῆι τ' βελ
τίσων· φανερὸν δ' ἐκ τούτων ὅτι ἡ πρώτη φιλία, ἡ τῶν ἀγαθῶν
ὅτιν αὐτὴ φιλία καὶ αὐτὴ προαίρεσις πρὸς ἀλλήλους· φίλον μὲ
γὰρ τὸ φιλούμενον τῶι φιλοῦν τι· φίλος δὲ τῶι φιλουμένωι καὶ
αὐτὴ φιλῶν· αὕτη μὲν οὖν ἐν αὐτοῖς μόνον ὑπάρχει φιλία· μόνον
γὰρ αἰθάμεναι προαιρέσεως· αἱ δ' ἄλλαι καὶ ἐν τοῖς θηρίοις· καὶ
χρήσιμον ἐπὶ μικρόν τι φαίνεται ἐν υπάρχον· καὶ πρὸς αὐτῶν
τοῖς ἡμέροις καὶ πρὸς ἄλλα· οἷον τὸν ξόχλον φησὶν ἡρόδωρι τῶι
κροκοδείλωι καὶ ὡς οἱ μάντεις τὰς συμφορείας καὶ διαφορείας
λέγουσι· καὶ οἱ φαῦλοι αὖ εἰσὶν φίλοι ἀλλήλοις· καὶ διὰ τὸ χρήσι
μον ἢ διὰ τὸ ἡδύ· οὐδ' ὅτι ἡ πρώτη οὐχ ὑπάρχει αὐτοῖς· οὐ φασι
φίλους εἶναι· ἀδικήσει γὰρ ὅταν φαῦλος τὸν φαῦλον· οἷόν' ἀδικού
μενοι οὐφιλοῦσι σφᾶς αὐτούς· οἱ δὲ φιλοῦσι μὲν, ἀλλ' οὐ τὴν πρώ
τὴν φιλίαν· ἐπεὶ τάσδε ἑτέρας οὐδεὶς κωλύει· δὲ ἡδονὴν γὰρ ὑ
πομοῦσιν ἀλλήλους βλακπόμενοι ὡς ἂν ὦσιν ἀκρατεῖς· οὐδ'
κοῦσι δ' οὐδὲ ἡδομένοι φιλοῦντες ἀλλήλους φίλοι εἶναι, ὅταν
κατ' ἀκρίβειαν ζητῶσιν ὅτι οὐχ ἡ πρώτη· ἐκείνη μὲν γὰρ βέβαι
ος, ἡ δ' ὅτι μὲν ὡς περ εἴρηται φιλία· οὐκ ἐκείνη δὲ ἀλλ' ἀπ' ἐ-
κείνης· τὸ μὲν ἂν ἐκείνως μόνον λέγειν τὸν φίλον διάζεσθαι, τὸ
φαινόμενα ὅτι καὶ παράδοξα λέγειν ἀναγκαῖον, καθ' ἕνα

δὲ λόγον

δὲ λόγον πάσας διωρισμένον. λείπεται τοίνυν ὅτι, ὅσαι μὲν ὠφελίμου μόνον πρὸς τὴν φιλίαν· ὅσαι δὲ ὡς ἡδεῖαι· οὐτως ὁμώνυμοι ἂν ὦσιν ἐντυχὸν ἔχουσαι πρὸς ἑαυτάς· οὐ τιθ' ᾗ εἶδος· ἀλλὰ μᾶλλον πρὸς ταύτην· ἐπεὶ δ' ἁπλῶς ἀγαθὸν καὶ ἁπλῶς ἡδὺ τὸ αὐτὸ καὶ ἁπλῶς ἀγαθὸν ἁπλῶς ἡδύ.
μασιν μὴ τις ἐμποδίζῃ. ὁ δ' ἀληθινὸς φίλος καὶ ἁπλῶς ὁ πρῶτός ἐστιν· ὅσαι δὲ τοιοῦτοι· ὁ δὲ αὐτὸν αὐτὸς αἱρετός· ἀνάγκη δ' εἶναι τοιοῦτον· ὡς γὰρ βούλεταί τις δὲ αὐτὸν εἶναι τἀγαθὰ· ἀνάγκη καὶ αὐτὸν αἱρεῖσθαι εἶναι· ὁ δ' ἀληθινὸς φίλος καὶ ἡδύς ἐστιν ἁπλῶς· διὸ δοκεῖ καὶ ὁ ὁ σπουδαῖος φίλος ἡδὺς· ἔτι δὲ δεῖ σκοπεῖν τὸ εἰ τοῦ μᾶλλον ἔχει ἐπί τισιν· πότερον γὰρ τὸ αὐτῷ ἀγαθόν· ἢ τὸ ἁπλῶς ἀγαθὸν φίλον· καὶ πότερον τὸ κατ' ἐνέργειαν φιλεῖν μᾶλλ' ἡδονῆς, ὥστε καὶ τὸ φιλητὸν ἡδύ, ἢ οὔ· ἀμφω γὰρ εἰς ταυτὸ συμπίπτειν· τάχα γὰρ μὴ ἁπλῶς ἀγαθὰ ἀλλὰ κακά, ἁπλῶς τυγχάνουσι· καὶ μὴ τὸ μὴ αὐτῷ ἀγαθὸν, οὐδὲ πρὸς αὐτόν· ἀλλὰ τοῦτ' ἔστιν ὃ ζητεῖται, τὰ ἁπλῶς ἀγαθὰ οὕτως εἶναι ἀγαθά· ὅτι δ' αἱρετὸν μὲν τὸ ἁπλῶς ἀγαθὸν αὐτῷ δὲ τὸ αὐτῷ ἀγαθὸν, ἂν δ' ἐῶσι συμφωνῆσαι, καὶ τοῦτον ἀρετὴ πρεῖ· ἡ ἡπλιτικὴ ἕως τούτου, ὅσον οἷς μὴ πολὺ ὑστερεῖν, ἀθετέον δὲ καὶ πρὸ ὁδοῦ αὐτὸς ὢν, φύσει γὰρ αὐτῷ ἀγαθὰ τὰ ἁπλῶς ἀγαθά· ὁμοίως δὲ καὶ ἀνὴρ αὐτῇ γυναικὸς καὶ ἀφυὴς εὐφυοῦς, διὰ τοῦ ἡδέος δὲ ἡ ὁδὸς ἀνάγκη εἶναι τὰ καλά· ἡδέα· ὅταν δὲ τοῦτο διαφορὴ οὐ πάνυ σπουδαῖον τελέως· ἐνδέχεται γὰρ ἐγγενέσθαι ἀκρασίαν, τὸ δὲ διαφωνεῖν τἀγαθὸν τῷ ἡδεῖ ὑπὸ τοῖς πολλοῖς ἀκρασία ἐστίν· ὥστε ἐπεὶ δὴ ἡ πρώτη φιλία κατ' ἀρετὴν ἔσονται καὶ αὐτοῖς ἁπλῶς ἀγαθοί· τοῦτο δ' οὐχ ὁπωσοῦν ἀλλ' ἄλλον τρόπον, διὰ χῶ γὰρ ἔχει τῷ δὲ ἀγαθὸν ἁπλῶς ἀγαθὸν, ἢ ὁμοίως ὥσπερ ἐπὶ τοῦ ὠφελίμου ἐστὶ τὸ ἔξεως· ἄλλο γὰρ τὸ ἁπλῶς ὠφέλιμον, ἐστὶ τὸ καλὸν τοιοῦτον συμβάλλεσθαι πρὸς τὸ φαρμακεύεσθαι, ὥστε ἐστὶ ἕξις ἡ αὐτοῦ ἀρετή· ἔστω γὰρ ὁ αὐτὸς τῷ φύσει σπουδαίῳ· ἡ δὲ τοῦ φύσει σπουδαίου ἀρετὴ, ἁπλῶς ἀγαθόν, ἡδὺ τοῦ μὴ, ἐκείνῳ·

ὁμοίως δὴ ἔχει καὶ τὸ ἡδὺ· ἐνταῦθα γὰρ ἐπιτατέον καὶ σκεπτέον, πότερόν ἐστιν αὐτὸ ἡδονῆς φιλία· καὶ πάντα φέρει· καὶ ἐν πάντῳ ποτ' ἐστὶ τὸ φιλεῖν· καὶ πότερον ὅτι ἀγαθὸς καὶ εἰμὶ ἡδύς· ἀλλ' οὐδὲ διὰ τοῦτο· διῳρῶσθαι δὴ λεγομένου τοῦ φιλεῖν, πότερον ὅτι ἀγαθὸς τὸ κατ' ἐνέργειαν, οὐκ αὐτὸ ἡδονῆς φαίνεται· δῆλον δ' ὅτι ὥσπερ ἐπιζήμιος αἱ πρὸς φαυλοι θεωρίαι καὶ μαθήσεις, ἀλλ' ἴσως τοῖς μάλιστα τῷ εἴδει, οὕτω καὶ αἱ τῶν σωμάτων αὖ ἀγνωρίσεις· καὶ ὁλόγος ὁ αὐτὸς ἐπ' ἀμφοῖν· φύσει οὖν τὸ ἁπλῶς ἀγαθὸν, ἡδὺ ἁπλῶς καὶ οἷς ἀγαθὸν τούτοις ἡδύ· διὸ δὴ θυμὸς τὰ ὅμοια ἀλλήλοις χαίρει· καὶ αὐτῷ ἡδίστον αὐτὸ· ὥστε ἐπεὶ καὶ ἀτελῆ δῆλον ὅτι καὶ τελειωθέντα· ὁδὲ παυδαίος τέλειος· εἰδὲ τὸ κατ' ἐνέργειαν φιλεῖν μεθ' ἡδονῆς αὐτὴ προαιρέσεως τῆς ἀλλήλων γνωρίσεως δῆλον ὅτι· καὶ ὅλως ἡ φιλία πρώτη αὐτὴ προαίρεσις τῶν ἁπλῶς ἀγαθῶν καὶ ἡδέων, ὅτι ἀγαθὰ καὶ ἡδέα· ὅστι δ' αὐτὴ ἡ φιλία ἕξις, ἀφ' ἧς ἡ τοιαύτη προαίρεσις· τὸ γὰρ ἔργον αὐτῆς ἐνέργεια· αὕτη δ' ὅτε ἔξω, ἀλλ' ἐν αὐτῷ τῷ φιλουμένῳ· δῆλον ἐκ μεωσδὲ πάσης ἕξω· ἢ γὰρ ἐν ἑτέρῳ ἢ ἕτερον· διὸ τὸ φιλεῖν χαίρειν, ἀλλ' οὐ τὸ φιλεῖσθαι ὅστι· τὸ μὲν γὰρ φιλεῖσθαι φίλῳ τοῦ ἐνέργεια· τὸ δὲ, καὶ φιλίας· καὶ τὸ μὲν ἐν ἐμψύχῳ· τὸ δὲ καὶ ἐν ἀψύχῳ· φιλεῖται γὰρ καὶ τὰ ἄψυχα· ἐπεὶ δὲ τὸ φιλεῖν τὸ κατ' ἐνέργειαν τὸ φιλόμθμον ὅ ὅστι χρῆσθαι ἢ φιλόμθμον δὲ φίλος φιλόμθμον· ἢ φίλῳ ἢ φίλος, ἀλλὰ μὴ ἢ μυσικὸς· ἢ ἱαξικὸς· ἡδὺ νῦν ἢ ἀπ' αὐτοῦ ἢ αὐτὸς αὐτῇ φιλικὴ αὐτὴ μ φιλεῖ· οὐχ ὅτι ἄλλῳ· ὥστ' ἂν μὴ χαίρῃ ἢ ἀγαθὸς, ἀχὴ πρώτη φιλία· ἀδὲ δῆλε μποδὸζειν ἀθὲν τῶν συμβεβικότων μᾶλλον, ἢ τὸ ἀγαθὸν ὠφραίνειν· τὸ γὰρ σφόδρα δυσωδίας λέγεται, ἀγαπᾶται μ τὸ ὠμοεῖν, συζῆ δὲ μή, αὕτη μὲν οὖν ἡ πρώτη φιλία, ἣ φαίνεται ὁμολογοῦσιν, αἱδ' ἄλλαι δι' αὐτὴν καὶ δοκοῦσι καὶ ἀμφισβητοῦνται, βέβαιον γάρ τι δοκεῖ ἡ φιλία, μόνη δ' αὕτη βέβαιος· τὸ γὰρ κεκερμῴον βέβαιον· τὰ μὴ ταχὺ γιγνόμθμα μὴ δὲ ῥᾳδίως οὐ ποιεῖ

τὴν

τῶν κείσιν ὀρθὴν, οὐκ ὄντι δ' αὐτῶν πίστεως φιλία βέβαιος· ἡ δὲ
πίστις δεῖ γὰρ πεῖραν λαβεῖν ὥσπερ λέγεται καὶ θέσπις, οὐ γὰρ
» αὖ εἰδείης ἀνδρὸς νόον οὐδὲ γυναικὸς, πρὶν πειραθείης ὡς περ
ὑποζυγίου· οὐδ' ἀνδρὸς φίλος· ἀλλὰ βούλονται φίλοι
καὶ μᾶλλον λανθανόντι ἡ τοιαύτη ἕξις, ὡς φιλία· ὅταν γὰρ
προθύμως ἔχωσι φίλοι εἶναι, διὰ τὸ πάνθ' ὑπηρετεῖν τοῖς φι-
λικοῖς ἀλλήλοις, οἴονται οὐβούλεσθαι φίλοι, ἀλλ' εἶναι φίλοι·
τὸ δ' ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων συμβαίνει, καὶ ἐπὶ τῆς φιλίας·
οὐ γὰρ εἰβούλονται ὑγιαίνειν ὑγιαίνουσιν, ὥστ' οὐδ' εἰφίλοι
βούλονται, ἤδη καὶ φίλοι εἰσί· σημεῖον δὲ, ὠδιάβλητοι γὰρ
οἱ διὰ παιδείαν οἱ αὐτοὶ πείρας τοῦτον τὸν τρόπον· τοὺς μὲν
γὰρ οὐκ ὠδιάβλητοι· τοὺς δὲ μὴ, πειθοῦσιν αὖ, ὅταν σύμ-
βολα λέγωσιν οἱ διαβάλλοντες· ἅμα δὲ φανερὸν ὅτι ὀδ' ἐν-
τοῖς φαύλοις αὕτη ἡ φιλία· ἄπιστος γὰρ ὁ φαῦλος καὶ κα-
κοήθης πρὸς ἅπαντας· οὐ τῷ γὰρ μετρεῖ τοὺς φαύλους·
διὸ ἐνίοις μὲν τὸ τοιοῦτοι εἰσὶν οἱ ἀγαθοί· ἀν μὴ διὰ πεῖραν ἀπι ἀγαθὸν
ζῶσιν, οἱ δὲ φαῦλοι αἱροῦνται τὰ φύσει ἀγαθὰ αὐτὰ τοῦ φίλου
καὶ οὐθεὶς φιλεῖ μᾶλλον ἄνθρωπον ἢ πράγματα· ὥστε τοῦ φί-
λου· οὐ γὰρ γίνεται οὕτω κοινὰ τὰ φίλων· προνέμεται γὰρ ὁ
φίλος τοῖς πράγμασιν· οὐ τὰ πράγματα τοῖς φίλοις· οὐ γί-
νεται γὰρ ἡ φιλία ἡ πρώτη ἐν πολλῷ, ὅτι χαλεπὸν πολλῷ πεῖραν λα
βεῖν· εἰκάζω δ' ἀν δεῖ συζῆσαι· τὸ γὰρ ἡδὺ αἱρετὸν ὁμοίως καὶ τὸ
φίλον· καὶ περὶ ἀμφότερα δυκεῖ τὸ αὐτὸ ἔχειν, δυοῖν τὸ βέλτιον αἱ
ρεῖσθαι· εἰ μὴ τῷ χείρονι πάλαι ἐχθρὸν τῷ βελτίονι, μηδέπω
τὸ αἱρετὸν· ἀλλ' οὐκ ἀνάγκη τοῦ πάλαι φίλον τὸν αὐτῶν εἶβελ-
τίω· γὰρ ὅτι μὴν πείρας δὲ μίαν ἡμέραν ὁ φίλος· ἀλλὰ
χρόνου δεῖ· διὸ εἰς παροιμίαν ἐλήλυθεν ὁμέδιμνον τὸν ἅλῶν· ἅμα δὴ
εἰμὴ μόνον ἀπλῶς ἀγαθὸν εἶναι· ἀλλὰ τοῖ εἶναι φίλος ἔσται
σοι φίλος· ἀγαθὸς μὲν ἀπλῶς ὅτι, τῷ ἀγαθὸς εἶναι· φίλος δὲ τῷ
ἄλλῳ ἀγαθὸς· ἀπλῶς ἀγαθὸς μὴ φίλος ὅταν συμφωνίας τοῦτο

ἄμφω· ὥστε ὅ ἐστιν ἀπλῶς ἀγαθὸν, τῷ φρονίμου ἄμφω· ἡ δὲ μὴ ἁπλῶς μὲν οὐ σπουδαίῳ, ἄμφω δ' ἀγαθὸς ὅτι χρήσιμος· τὸ δὲ πολλοῖς ἅμα εἶναι φίλος ἢ τὸ φιλεῖν κωλύει· ἐν γὰρ οἷόν τε ἅμα πρὸς πολλοὺς ἐνεργεῖν· ἐκ δὴ τούτων φανερὸν ὅτι ὀρθῶς λέγεται, ὅτι ἡ φιλία τῶν βεβαίων, ὥσπερ ἡ εὐδαιμονία τῶν αὐτάρκων· καὶ ὀρθῶς εἴρηται· ἡ γὰρ φύσις βέβαιον οὐ τοῦ χρήματος· πολὺ δὲ κάλλιον εἰπεῖν, ὅτι ἡ ἀρετὴ ἢ φύσεως· καὶ ὅτι χρόνος λέγεται δεικνύναι τὸν φίλον, καὶ αἱ ἀτυχίαι μᾶλλον τῶν ἐν τυχίαις· τότε γὰρ δῆλον ὅτι κοινὰ τῶν φίλων· οὗτοι γὰρ μόνοι αὐτὶ τῶν φύσει ἀγαθῶν καὶ φύσει κακῶν περὶ ἃ αἱ εὐτυχίαι καὶ αἱ δυστυχίαι, αἱροῦνται μᾶλλον αὖθ' ἡ φύτων τὰ μὴ εἶναι· τὰ δὲ μὴ εἶναι, ἢ δ' ὠφέλιμα δηλοῖ τοὺς μὴ οὕτως ὄντας φίλους· ἀλλὰ διὰ τὸ χρήσιμον ἀτυχ ὁδὲ χρόνος δηλοῖ ἀμφοτέρους, οὐδὲ γὰρ ὁ χρήσιμος ταχὺ δῆλος· ἀλλ' ὁ ἡδὺς μᾶλλον· πλὴν οὐδ' ὁ ἀπλῶς ἡδὺς ταχύς· ὁμοίοι γὰρ οἱ αὐτοῖς οἷς οἴνοις, ἢ ἐδέσμασιν· ἐκείνων τε γὰρ τὸ μὴ ταχὺ δηλοῖ· πλείω ἢ χρόνον γινόμενον ἀηδὲς ἢ στλυκύ· καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων ὁμοίως· ὅσι γὰρ καὶ τὸ ἁπλῶς ἡδὺ τῷ τέλει ὁριστέον καὶ τῷ χρόνῳ· ὁμολογήσαιεν δ' ἂν καὶ οἱ πολλοὶ οὐκ ἐκ τῶν ἀπροβαινόντων μόνον, ἀλλ' ὥσπερ ἐπὶ τοῦ πράγματος καλοῦσι γλύκιον· τοῦτο γὰρ διὰ τὸ ἀπροβαίνον ἁπλοῦν, ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ συμμεχές, αἰεὶ τὸ πρῶτον ἐξαπατᾶν· ἡ μὲν οὖν πρώτη φιλία καὶ δι' ἡδονὴν αἱ ἄλλαι λέγονται καθ' ὁμοιότητα τὴν ὅτι· καὶ δι' ἡδονὴν φιλάρεσ τῆς ὡς περ εἴρηται πρότερον· αἱ δ' ἄλλαι ἐγγίνονται φιλίαι, ἢ ἐν παισὶ δ' θηρίοις, καὶ τοῖς φαύλοις· ὅθεν λέγεται, ἥλιξ ἥλικα τέρπει· καὶ κακὸς κακῷ συντίθησιν ἡδονῇ· ἐν δέχεται δὲ ἡ δεῖς ἀλλήλοις εἶναι τοὺς φαύλους· ἢ οἱ φαῦλοι ἧ μηδέτεροι· ἀλλ' οἷον ὠφέλιμοι ἄμφω· ἢ ὁ μὲν, θεραπευτικός ὅτι· καὶ ἡ πάντως ἔχουσιν ἀγαθὸν, καὶ ταύτῃ συναρμόττουσιν ἀλλήλοις· ἔτι χρήσιμοι ἂν εἶεν ἀλλήλοις καὶ ὠφέλιμοι οὐχ ἁπλῶς· ἀλλὰ προαι-

προαίρεσιν· ἢ οὐδέτεροι· ἐνδέχεται δὲ καὶ τῷ ἐπιεικεῖ φαῦλον εἶναι φίλον· καὶ γὰρ χρήσιμον αὖ εἴη πρὸς τὸ προαίρεσιν· ὁ μὲν φαῦλος πρὸς τὸ ὑπάρχουσαν τῷ πονηρίᾳ· ὁδὲ, τῷ μὴ ἀκρατεῖ πρὸς τὸ ὑπάρχουσαν· τῷ δὲ φαύλῳ, πρὸς τὸ κατὰ φύσιν· ὁ βουλήσεται τὰ ἀγαθὰ ἁπλῶς μὲν τὰ ἁπλᾶ· τὰ δ' ἐκείνῳ ὑπάρξει ὑπάρχοντα, ἢ τοιαῦτα συμφέρῃ ἢ νόσος· ταῦτα τ' ἁπλῶν ἀγαθῶν ἕνεκα, ὡς περ καὶ αὐτὸ τὸ φάρμακος πρεῖον· οὐ δὲ βούλεται ἁπλᾶ τὰ δ' ἕνεκα βούλεται· ἔτι καθ' οὓς τρόπους καὶ ἀλλήλοις οἱ μὴ πονηροὶ εἶεν ἂν φίλοι· εἴη γὰρ ἂν ἡδὺς οὐχ ἧττον φαῦλος· ἀλλ' ἢ τῶν κοινῶν τινος μετέχει· οἷος εὐμουσικός· ἔτι ἢ ἔστι πᾶσιν ἐπιεικές· διὸ ἔνιοι ὁμιλητικοὶ εἶεν ἂν καὶ πονηροί· ἢ εἰ προσαρμόττουσιν ἑκάστῳ, ἔχουσί τί πάντες τοῦ ἀγαθοῦ· τρία μὲν οὖν εἴδη ταῦτα φιλίας· ἐν πᾶσι δὲ τούτοις καθ' αὑτὴν τρόπον λέγεται ἡ φιλία· καὶ γὰρ οἱ κατ' ἀρετὴν φίλοι ἐν ἑαυτῇ τε πᾶσα ἀρετῆς εἰσὶ φίλοι ἀλλήλοις· ἄλλη δὲ διαφορὰ τούτων ἢ καθ' ὑπερβολήν· ὥσπερ θεοῦ ἀρετὴ πρὸς ἄνθρωπον· τοῦτο γὰρ ἕτερον εἶδος φιλίας ἧς ὅλως ἄρχοντος καὶ ἀρχομένου· καθάπερ καὶ τὸ δίκαιον ἕτερον· καὶ τἄλογα γὰρ ἴσον· καὶ τἀριθμοῦ δ' οὐκ ἴσον· ἐν φύτῳ τῷ γονεὺς πατὴρ πρὸς υἱὸν καὶ πρεσβύτερος πρὸς νέον καὶ ὅλως ἄρχων πρὸς ἀρχόμενον· ἕτερον δὲ τούτων διαφοραὶ εἰσὶν ἄλλη παρὰ πρὸς υἱόν· καὶ ἀνδρὸς πρὸς γυναῖκα· αὕτη μὲν ὡς ἄρχοντος καὶ ἀρχομένου· ἡ δὲ ἀνδρὸς πρὸς ἀνδρείαν τὴν τοῦ ἐν ταύταις ἔστιν ἐκείνη ἢ ὁμοίως τὸ ἀντιφιλεῖσθαι· μᾶλλον γὰρ ἔστιν ἐγκαλοίη τῷ θεῷ· ὅτι ὁμοίῳ τῷ ἀντιφιλεῖσθαι ὡς φιλεῖται· ἢ τῷ ἄρχοντι καὶ ἀρχομένῳ· φιλεῖσθαι γὰρ οὐ φιλεῖν τοὺς ἄρχοντας· ἢ φιλεῖν αὐτοὺς βέλτιον· μὴ ἡδονῇ διαφέρῃ δὲν· εἴτε τὸ αὐτὸ ἀρχῇ ἐστὶ τῷ αὐτοῦ κτήματι ἢ πατρί· καὶ τὸ ἐνδεοῦς ἐστὶ τῷ γονεῖ· ὡς δ' αὕτως καὶ ἐστὶ τῶν διὰ τὴν χρῆσιν φίλων καὶ ἐστὶ τῶν δι' ἡδονήν· οἱ μὲν κατ' ἀρετὴν εἰσὶν οἱ δὲ καθ' ὑπερβολήν· διὸ

φιλίαι

καὶ οἱ ἐκείνως οἰόμενοι ἐγκαλοῦσιν, ἐὰν μὴ ὁμοίως χρήσιμοι
καὶ ὧν ποιῶσι καὶ ἐὰν φῇ ἡδονῆς· δῆλον δ' ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς
τοῦτο γὰρ αἴτιον τοῦ μάχεσθαι ἀλλήλοις πολλάκις· ἀπονεῖ-
ται ὁ ἐρῶν ὅτι οὐχ ἁπλῶς λόγῳ χρῖσθαι τῷ προθυμίαν· ὁ δὲ ῥη-
θήσεται εἰκὸς ὁ ἐρώμενος· τοιαῦτα γὰρ ἂν ἐρῶν λέγοι· οἱ δὲ νομί-
ζουσι τὸν αὐτὸν εἶναι λόγον· ὡς περ οὖν εἴρηται τριῶν ὄντων
εἰδῶν φιλίας, κατ' ἀρετὴν κατὰ τὸ χρήσιμον, καὶ κατὰ τὸ
ἡδύ, οὗ τοι πρόσθεν διήρηται εἰς δύο· αἱ μὲν γὰρ κατὰ τὸ ἴσον· αἱ
δὲ καθ' ὑπεροχήν εἰσί· φιλίαι μὲν δὴ ἄμφότεραι· φίλοι δ' οἱ κατὰ
τὸ ἰσότητα· ἄρρην γὰρ αὐ εἴη ἑαυτῇ παιδίῳ φιλεῖ δέ γε καὶ
φιλεῖται· ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ ἐρώμενος φιλεῖται· ἐὰν δὲ φι-
λῇ ὀφθήσεται ὡς αὐάξιον φίλων· τῇ γὰρ ἀξίᾳ τῶν φίλων με-
τρεῖται καίτοι ἴσως τὰ μὲν οὖν δημοτικὰς ἔμφυσιν, αἰ ἀξίαι
ὁμοίως φιλεῖσθαι· τὰ δὲ κατ' ἀρετὴν ἢ χρῆσις ἢ κατὰ ἄλλην τι
αὐτὴν ὑπεροχήν· ἀεὶ δὲ τὸν ὑπερέχοντα ἢ ἧττον ἢ μὴ φιλεῖν ἀ-
ξιοῦν, ἃ ἐν τῷ χρησίμῳ ἃ ἐν τῷ δεῖ καὶ κατ' ἀρετήν· ἐν μὲν δὴ
τοῖς μικραῖς ὑπεροχαῖς εἰκότως γίνονται ἀμφισβητήσεις·
τὸ γὰρ μικρὸν ἐνιαχοῦ, οὐδ' ἐν ἰσχύι· ὡς περ ἐν ξύλῳ σταθμῷ, ἀλ
λ' ἐν χρυσίῳ· ἀλλὰ τὸ μικρὸν κακῶς κρίνουσι· φαίνεται γὰρ
τὸ μὲν οἰκεῖον ἀπεχθὲς διὰ τὸ ἐγγὺς μέγα· τὸ δ' ἀλλότριον διὰ
τὸ πόρρω μικρόν· ὅταν δ' ὑπερβολὴ ᾖ, οὐδ' αὐτὸ ἐπιζητοῦσιν ὡσ
δεῖ ἢ ἀντιφιλεῖσθαι, ἢ ὁμοίως ἀντιφιλεῖσθαι· οἷον εἴ τις ἀξιοῖ
τὸν θεόν· φανερὸν δὲ ὅτι φίλοι μὲν ὅταν ἐν τῷ ἴσῳ· τὸ ἀντι-
φιλεῖν δ' ὅ ἐστιν, ἀνάλογον, φίλους εἶναι· δῆλον δὲ καὶ διὰ τί ζη-
τοῦσι μᾶλλον οἱ ἄνθρωποι τὸν καθ' ὑπεροχὴν φιλίαν ἢ κα-
τὰ τὸ ἀρετὴν· ἅμα γὰρ ὑπάρχει ὅτῳ καὶ τοῖς τό, τε φιλεῖσθαι ὃ
ἢ ὑπεροχή· διὸ κόλακες πατρῴοις ἐντιμότεροι τοῦ φίλου· ἀμ-
φω γὰρ φαίνεσθαι τούτοις ὑπάρχειν τῷ κολακευομένῳ· μάλιστα
δ' οἱ φιλότιμοι τοιοῦτοι· τὸ γὰρ θαυμάζεσθαι ἢ ὑπεροχή· φύσει
δὲ εἶναι τοιοῦτοι οἱ μὲν φιλητικοί· οἱ δὲ φιλότιμοι· φιλητικὸς δ' ὁ τῷ
φιλεῖν

μικρόν

φιλητικός

φιλεῖν χαίρων μᾶλλον, ἢ τῷ φιλεῖσθαι· ἐκεῖνος δὲ φιλότιμος μᾶλλον· ὁ μὲν δὴ χαίρων τῷ θαυμάζεσθαι φιλεῖσθαι φιλύδωρος χὴρ φίλος· ὁ δ' ἐν τῷ φιλεῖν ἡδονῆς, ὁ φιλητικός· ἔνιοι δὲ καὶ ἀναγκαῖον ἐνεργοῦντα· τὸ μὲν γὰρ φιλεῖν συμβεβηκός· ὅτι γὰρ λανθάνων φιλοῦνται δοκεῖ· ὅτι δὲ καὶ τῷ φιλίαν τὸ φιλεῖν μᾶλλον ἢ τὸ φιλεῖσθαι· τὸ δὲ φιλεῖσθαι καὶ τὸ φιλητόν· σημεῖον δ' ἔλοιτο ἂν ὁ φίλος μᾶλλον εἰ μὴ ᾖ δέοιτο τοῦ μφω, συνώσκειν ἢ συνώσκεσθαι· οἷον ἐν τοῖς ὑπερβολαῖς αἱ γυναῖκες ποιοῦσι· καὶ ἡ ἀνδρομάχη ἡ αὐτοφῶντος· καὶ γὰρ ἔοικε τὸ μὲν ἐθέλειν συνώσκεσθαι αὐτοὺς ἕνεκα καὶ τοῦ πάσχειν τι ἀγαθόν· ἀλλὰ μὴ ποιεῖν· τὸ δὲ συνώσκειν, τοῦ ποιεῖν καὶ τοῦ φιλεῖν ἕνεκα· διὸ καὶ τοὺς ἐμμένοντας τῷ φιλεῖν πρὸς τοὺς τεθνεῶτας ἐπαινοῦμεν· συνώσκουσι γὰρ ἀεὶ οὐ συνώσκοντι· ὅτι μὲν οὖν πλείονες τρόποι φιλίας, καὶ πόσοι τρόποι ὅτι τρεῖς, ἢ ὅτι τὸ φιλεῖσθαι καὶ οἱ φίλοι διαφέρουσιν, οἵ, τι καθ' ἕκαστα τοῦτο καὶ οἱ καθ' ὑπεροχήν, εἴρηται· ἐπεὶ δὲ τὸ φίλον λέγεται καὶ καθόλου μᾶλλον ὥσπερ καὶ καθ' ἕκαστα ἐλέγχεται ἀπὸ τῶν ἐξωθεν συμπεριλαμβανόντων, οἱ μὲν γὰρ τὸ ὅμοιον φασιν εἶναι φίλον, οἱ δὲ τὸ ἐναντίον, λεκτέον ἢ περὶ τούτων πῶς εἰσὶ πρὸς ἀλλήλους εἰρημένας φιλίας· ἀνάγεται δὲ τὸ μὲν ὅμοιοι, εἰς τὸ ἡδὺ καὶ εἰς τὸ ἀγαθόν· τὸ, τι γὰρ ἀγαθὸν ἀφελοῦν· τὸ δὲ κακὸν βλαβερὸν καὶ ἀνάρμοστον· καὶ ἀπαθὲς μὲν ὅμοιος ἀεί· καὶ οὐ μεταβάλλεται ἢ ἦθος· ὁ δὲ φαῦλος οὐδὲν ἔοικεν ἑαυτῷ οὐδὲ ἑτέροις· διὸ ἐὰν μὴ συμβάλλωσιν οἱ φαῦλοι, οὐ φίλοι ἑαυτοῖς· ἀλλὰ δύσεται· ἡ δ' οὐδεβαία φιλία· ὡς τε τοῦτο μὲν τὸ ὅμοιον φίλον ὅτι ἀγαθὸν ὅμοιον· ὅτι δὲ ὡς ἕκαστα τὸ ἡδύ· τρὶς γὰρ ὁμοίοις ταὐτὰ δίδασιν· ἕκαστον γὰρ φύσει ἢ τὸ αὐτῷ ἡδὺ διὸ καὶ φωναὶ καὶ ἕξεις καὶ σχήματα μερώσεως τοῖς ὁμογνώσιν ἥδεται ἀλλήλοις, καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις· καὶ ταύτην ἐνδέχεται καὶ τοὺς φαύλους ἀλλήλοις φίλους· κακὸς δὲ κακῷ σχεδὸν οὐδέν ἐστιν ἡδὺ ἢ τὸ δ' ἀγαθὸν τῷ ἀγαθῷ

ἀγαθόν: κακόν.

πότερον αὐτὸς αὑτῷ φίλος

ἀλλ' ὡς τὸ χρήσιμον· αὐτὸ γὰρ αὑτῷ ὅμοιον ἄχρηστον· διὸ δεσπότης δούλῳ δεῖται· ἢ δοῦλος δεσπότου· ἢ τυνὶ ἢ αὐτὴρ ἀλλήλων· μὴ ἡδὺ μὴ ὠφέλιμον· τὸ γὰρ ἀντικείμενον ὡς χρήσιμον· καὶ ὁ χὼς ἐν τέλει ἀλλ' ὡς πρὸς τὸ τέλος· ὅταν δὲ τύχῃ ἐπιθυμεῖ ἐν τῷ τέλει μᾶλλον ὅτι μὲν γὰρ ὀρέγεται δὲ τοῦ ἐναντίου· οἷον τοῦ θερμοῦ τοῦ ψυχροῦ· ὅτι δὲ ὡς μὴ ἢ τοῦ γὰρ ἐναντίου φιλία τοῦ ἀπαθοῦς· ὀρέγεται γὰρ ἀλλήλων διὰ τὸ μέσον· ὡς σύμβολα γὰρ ὀρέγεται ἀλλήλων· διὸ δὲ τῷ γίνεσθαι ἐξ ἀμφοῖν ἓν μέσον· ἔτι ἐξ συμβεβηκὸς ὅτι τοῦ ἐναντίου· καθ' αὑτὸ δὲ φιλεῖ μεσότητος ὀρέγεται γὰρ ἅπαν ἀλλήλων τοῦ ἐναντίου· ἀλλὰ τοῦ μέσου· ὑπερψυχέντες γὰρ ἐὰν θερμανθῶσιν, εἰς τὸ μέσον καθίστανται· καὶ ὑπερθερμανθέντες ἐὰν ψυχθῶσιν· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων· εἰ δὲ μὴ ἀεὶ ἐν ἐπιθυμίᾳ οὐκ ἐν τοῖς μέσοις, ἀλλὰ χαίρει ὁ ἐν τῷ μέσῳ αὖθις ὠθυμίας· τοῖς φύσει ἡδέσιν· οἷον πυρὶ ἐξισῶσι φιλοφύσει ἐξέως· φύρ μᾶλλον εἶδος ἢ ἐπὶ τῶν ἀψύχων ὅτι· τὸ φιλεῖν δὲ γίνεται ὅτε ἢ ὠθὶ τῶν ἐμψύχων· διὸ ἐνίοτε καὶ ἀνομοίοις χαίρουσιν· οἷον αὐστηροὶ ὀξέα πικροῖς· ἢ ὀξεῖς ῥᾳθύμοις· εἰς τὸ μέσον γὰρ καθίστανται ὑπ' ἀλλήλων· καὶ τὸ συμβεβηκὸς οὖν ὡς ἐλέχθη· τὸ ἐναντία φίλα καὶ διὰ τὸ ἀγαθόν· τόσα μὲν οὖν εἴδη φιλίας καὶ τίνες διαφοραὶ καθ' ἃς λέγονται· οἵ, τε φίλοι καὶ οἱ φιλοῦντες καὶ οἱ φιλούμενοι καὶ οὕτως ὥστε φίλοι εἶναι καὶ αὐτῶν τούτου, εἴρηται· περὶ δὲ τοῦ αὐτὸν αὑτῷ φίλον εἶναι ἢ μή, πολλαχῇ ἔχει ἐπίσκεψιν· δοκεῖ γὰρ ἐνίοις μάλιστα ἕκαστος αὑτὸς αὑτῷ φίλος εἶναι· καὶ τούτῳ χρώμενοι κανόνι, κινοῦσι τὰ πρὸς τοὺς ἄλλους φιλίαν· καὶ τοὺς λόγους καὶ τὰ δοκοῦντα θ' ὑπάρχειν τοῖς φίλοις· τὰ μὲν ὑπερβαντοῦσι· τὰ δ' ὅμοια φαίνεται ὄντα· ὅτι γάρ πως κατὰ ἀναλογίαν αὐτή ἡ φιλία· ἁπλῶς δ' οὔ· ἐνδυσὶ γὰρ δήμοις τὸ φιλεῖσθαι καὶ φιλεῖν· διὰ μᾶλλον οὕτως αὐτῷ φίλος ἐπὶ τοὺς ἀκρατοῦς καὶ ἐγκρατοῦς εἴρηται ὡς ἐκὼν ἢ ἄκων, τῷ τὰ μέρη ἔχειν πρὸς ἄλληλα τὰ ψυχῆς ἢ

ὅμοιον

ὅμοιον τοῦτο αὐτοῦ πάντα, εἰ φίλος αὐτὸς αὑτῷ καὶ ἐχθρός· ἢ
εἰ ἀδικεῖται τις αὐτὸς αὑτόν· πάντα γὰρ ἐνδυσὶ ταῦτα καὶ δι᾽ ῥημέ
νως· ἢ δὲ δύο πῶς καὶ ἡ ψυχή, ὑπάρχει πῶς ταῦτα· ἢ δὲ δύο διῄρη-
μένα οὐχ ὑπάρχει· ἀπὸ δὲ τῆς πρὸς αὐτὸν ἕξεως, ὡς οἱ λοιποὶ
τρόποι τοῦ φιλεῖν δοκοῦσιν ἐκ τῶν πρὸς αὑτοὺς εἰσφέρεσθαι
πεῖν εἰώθαμεν· δοκεῖ γὰρ φίλος εἶναι, ὁ βουλόμενός τινι τἀ
γαθὰ ἢ οἷα οἴεται αὐτῷ· μὴ δι᾽ αὑτὸν ἀλλ᾽ ἐκείνου ἕνεκεν· ἅλλον
δὲ τρόπον ὃ τὸ εἶναι βούλεται διὰ κεῖνον καὶ μὴ δι᾽ αὐτόν· καὶ
εἰ μὴ δι᾽ ἀνέμων τὰ γαθὰ μὴ τὸ

δόξειε μάλιστα φιλεῖν· ἀλλ᾽ ὃν τρόπον ὦ συζῆν αἱρεῖται δι᾽ αὐ
τὴν τὴν ὁμιλίαν καὶ μὴ δι᾽ ἕτερόν τι· οἷον οἱ πρεῖς· τὸ μὲν εἶναι
τοῖς τέκνοις· συζῶσι δὲ τέροις· μάχεται δὴ ταῦτα πάντα πρὸς
ἄλληλα· ὁ μὲν γὰρ αὖ μὴ τὸ ἑαυτοῖς· ὁ δὲ, αὖ μὴ τὸ εἶναι· οἱ δὲ, τὸ
συζῆν οὐκ οἷόν τε φιλεῖσθαι· ἔτι τῷ ἀλγοῦντι συναλγεῖν μὴ
δι᾽ ἕτερόν τι, ἅπερ πάσῃ μάλιστα· οἷον οἱ δοῦλοι πρὸς τοὺς δεσπότας
ὅτι χαλεποὶ ἀλγοῦντες· ἀλλ᾽ οὐ δι᾽ αὐτοὺς ὥσπερ αἱ μέλιτται
τέκνοις καὶ οἱ συνωδίνοντες ὄρνιθες· βούλεται γὰρ μάλιστα τὸ
ὁμόνουν συλλυπεῖσθαι ὁ φίλος τῷ φίλῳ, ἀλλὰ καὶ τὴν αὐτὴν
λύπην· οἷον δίψῶν τι συνδίψην εἰ ἐνεδέχετο, ὅτι μὴ ἐπιτυγχάνει· ὁ
δεύτερος λόγος καὶ ἐπὶ τοῦ χαίρειν μὴ δι᾽ ἕτερόν τι ἀλλὰ δι᾽ ἐκεῖ
νον ὅτι χαίρει φιλικόν· ἔτι τοίνυν ἀδελέγεται περὶ φιλίας· ὡς
ἰσότης φιλότης· καὶ μὴ μίαν φιλίαν εἶναι τοὺς ἀληθῶς φίλους·
ἅπαντα ταῦτα ἐπανάφερεται πρὸς τὸν ἕνα· ἢ γὰρ βούλεται
τἀγαθὰ αὐτῷ τοῦτον τὸν τρόπον· οὐδεὶς γὰρ αὐτὸν δύπρι
εἶδε τι ἕτερον· οὐδὲ χαίρειν τοῖς οὐδὲ λέγει ὅτι ἐποίησεν ἢ εἶς· δοκεῖ
γὰρ φιλεῖν βούλεσθαι ὁ δὴ λον ποιῶν ὅτι φιλεῖ, ἀλλ᾽ οὐ φιλεῖν· ἔστι
τὸ εἶναι μάλιστα καὶ τὸ συζῆν καὶ τὸ συγχαίρειν καὶ τὸ συναλ
γεῖν· ἡ μία δὴ ψυχή· καὶ τὸ μὴ δύνασθαι αὖθις ἀλλήλων μὴ δὲ ζῆν
ἀλλὰ συναποθνήσκειν, ὅτῳ ἢ ἔχει ὁ εἷς, ἔστι ἴσως ὁ μηλεῖ αὐτὸς

αὐτῷ· πάντα δὲ ταῦτα τῷ ἀγαθῷ ὑπάρχει πρὸς αὐτόν· ἐν δὲ
τῷ πονηρῷ διαφωνεῖ· οἷον ἐν τῷ ἀκρατεῖ καὶ διὰ τοῦτο δι-
κεῖ καὶ ἐχθρὸν ἐν δέχεσθαι αὐτὸν αὐτῷ εἶναι· ἢ δ' εἷς καὶ ἀ-
διαίρετος, ὀρεκτὸς αὐτὸς αὑτῷ· τοιοῦτος ὁ ἀγαθὸς καὶ ὁ κα-
τ' ἀρετὴν φίλος· ἐπεὶ ὁμονοητικὸς οὐκ εἶς ἀλλὰ πλοί(ω) τῆς
αὐτῆς ἡμέρας ἕτερος ἢ ἐμπλεκτος· ὥστε μὴ ἢ αὐτῷ πρὸς αὐ
τὸν φιλία, αὐ ἀγαθὸς πρὸς τὴν τοῦ ἀγαθοῦ· ὅτι γὰρ ὧν ὅμοιοι
καὶ εἷς καὶ αὐτὸς αὐτῷ ἀγαθὸς, ταύτη αὐτὸς αὑτῷ φίλος ἢ
ὀρεκτός· φύσει δὲ τοιοῦτος· ἀλλ' ὁ πονηρὸς παρὰ φύσιν· οὐδὲ
ἀγαθός· οὐθ' ἅμα λοιδρεῖται ἑαυτῷ ὥσπερ ὁ ἀκρατής· οὐθ' ὁ ὕ
στερος τῷ πρότερον ὥσπερ ὁ μετεμπλητικός· οὔτι ὁ ἐμπροσθεν
τῷ ὕστερον, ὥσπερ ὁ ψύχρος· ὅλως τε εἰδεῖ ὥσπερ οἱ σοφισταὶ δύο
εἰζουσιν· ὥσπερ τῷ κοεῖσκος κοεῖσκος ἀπουδαῖος· ἀλλ' ὑπ'
ὠὶ τὸ αὐτὸ πόσον ἀπουδαῖον αὐτόν· ἐπεὶ ὅταν ἐγκαλέσωσιν αὐ
τοῖς, ἀπεκτονύασιν αὐτ ἀλλὰ δοκεῖ πᾶς αὐτὸς αὑτῷ
ἀγαθός· ζητεῖ δὲ ὁ ἁπλῶς ὢν ἀγαθὸς εἶναι καὶ αὐτὸς αὑτῷ φί
λος· ὥσπερ εἴρηται· ὅτι δυ' ἔχει ἐν αὐτῷ ἡ φύσει βούλε(σ)θαι εἶναι φί
λα· μὴ διαφαύσαι ἀδύνατον· διὸ ἐπ' αὐτοῦ μὲν δοκεῖ ἕκαστος αὐ-
τὸς αὐτῷ φίλος· ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων ζώων οἷον ἵππος αὐτὸς αὐ
τῷ, οὐκ ἄρα φίλος· ἀλλ' ὁ δὲ τὰ ἀγαθὰ· ἀλλ' ὅταν ἤδη ἐχῃ πρὸ
αἵρεσιν· ἤδη δέ τότε διαφωνεῖ ὁ ἀγαθὸς πρὸς τὴν ἑαυτοῦ μίαν· ἔοι
κε δ' ἡ φιλία ἡ πρὸς αὐτὸν τῇ κατὰ τὸ συγγένειαν· οὐθέτερον δ' ἐφ'
αὑτῆς λῦσαι· ἀλλὰ καὶ διαφέρωμαι, ὅμως οὔτι μὲν συμ(σ)ε-
νεῖς ἔτι· ὁ δὲ ἔτι εἶσ' ἔως ἂν ζῇ· ποσαχῶς μὲν οὖν τὸ φιλεῖν λέ
γεται (σ)ὅτι πᾶσαι αἱ φιλίαι ἀνάγονται πρὸς τὴν πρώτην, δῆ
λον ἐκ τῶν εἰρημένων· οἰκεῖον δὲ τῇ σκέψει θεωρῆσαι καὶ περὶ
ὁμονοίας καὶ ἀνοίας· δοκεῖ γὰρ τῆς μὲν εἶναι ταὐτὰ· τοῖς δ' οὐκ
αὐθ' ἁλλήλων· ὅστε δῆ αὐτοιαυτῆς φιλίας, ὅτι πάμπαν ἕτερον
ὅτι ταυτόν· διῃρημένης δὲ τῆς φιλίας κατὰ ξεῖς ξόπους οὐτ'
ἐν τῇ χρησίμῃ ὅτ' ἐν τῇ καθ' ἡδονήν ἐστιν· εἴτε δ' ὅτι χρήσιμον βούλ

μοχθηροὶ

φιλίαι ἐνοίας·

ται αὐτῷ τοιοῦτος εἶναι, οὐ δὲ ἐκεῖνον, ἀλλὰ διὰ αὐτὸν βούλοιτ' ἄν· δοκεῖ δ' ὥσπερ καὶ ἡ πρὸς αὐτὸν οἰκειότης τοῦ φιλοῦντος εἶναι· ἀλλὰ ῥᾳδίως ὁμολογεῖται· εἰσὶ δὲ καὶ ἐν τῇ τοῦ ἡδέος φιλίᾳ, καὶ ταῖς ἀφύκτοις φιλοῦσιν· ὥστε δῆλον ὅτι περὶ τὴν ἠθικὴν φιλίαν ἡ ὁμόνοιά ἐστιν· ἀλλὰ τοῦ μὲν ὁμονοοῦντος βούλεσθαι μόνον ἐστί· τοῦ δὲ φίλους καὶ πράττειν ἃ βούλεται· ἐστι γὰρ ἡ ὁμόνοια ἀρχὴ φιλίας· ὁ μὲν γὰρ φίλος πᾶς ὁμοῖος· ὁ δ' ὁμόνους οὐ πᾶσι φίλος· ἀρχομένῳ γὰρ ἔοικεν ὁ ὁμόνους μόνον· διὸ ἀρχὴ φιλίας· ἀλλ' οὐ φιλία· δοκοῦσι γὰρ οἱ τὰ πόλει φίλοι ὁμονοεῖν· ἢ οἱ ὁμονοοῦντες φίλοι εἶναι· ὅταν δ' οὐ περὶ πάντα ᾖ ὁμόνοια φιλική· ἀλλὰ περὶ τὰ πράγματα ταῦτα ὅσα ἢ ὅσα εἰς τὸν βίον συντείνει· ὅταν μόνον καὶ τὸν ἀναίσθητον καὶ τὸν ὄρεξιν· ὅστε γὰρ τὰναντία τὸ κινοῦν ἐπιθυμεῖν, ὥσπερ φησὶ τῷ ἀκρατεῖ δι' ἀφωνεῖ τοῦτο· δεῖ καὶ τὸν τὴν προαίρεσιν ὁμονοεῖν, ἢ κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν· ἐπὶ δὲ τῶν ἀγαθῶν, ἡ ὁμόνοια· οἱ γε φαῦλοι ταῦτα προαιροῦνται ἐπιθυμοῦντες βλάπτουσιν ἀλλήλους· ἔοικε δὲ καὶ ἡ ὁμόνοια ὀχ ἁπλῶς λέγεσθαι, ὥσπερ οὐδ' ἡ φιλία· ἀλλ' ἡ μὲν πρώτη καὶ φύσει κοινωνία· διὸ οὐκ ὅστε φαύλους ὁμονοεῖν· ἑτέρα καθ' ἣν καὶ οἱ φαῦλοι ὁμονοοῦσιν ὅταν τῶν αὐτῶν τὴν προαίρεσιν ἢ τὴν ἐπιθυμίαν ἔχωσιν· ὅτω δεῖ τῶν αὐτῶν ὀρέγεσθαι, ὥστ' ἐνδέχεσθαι ἀμφοτέροις ὑπάρχειν οὗ ὀρέγονται· αὖ γε τοῦ ὀρέγονται ὃ μὴ ἐνδέχεται ἀμφοῖν μαχοῦνται· οἱ ὁμονοοῦντες δ' οὐ μαχοῦνται· ὅστε δ' ἡ ὁμόνοια ὅταν περὶ τοῦ αἱρετοῦ ἢ αἱρεθῆναι ἡ αὐτὴ προαίρεσις ἢ, μὴ τοῦ ἑκατέρου ἀλλὰ τοῦ ἀμφοῖν· ἔστιν ἡ ὁμόνοια φιλία πολιτική· περὶ μὲν οὖν ὁμονοίας καὶ ὁμονοίας εἰρήσθω τοσαῦτα· ἀπορεῖται δὲ διὰ τί μᾶλλον φιλοῦμεν οἱ ποιήσαντες αὐτοὺς ἀγαθοὺς ἢ οἱ πεπονθότες ἑαυτοὺς ποιήσαντας· δοκεῖ δὲ δίκαιον εἶναι τοὐναντίον· τοῦτο δ' ὑπολάβοι μὲν αὖ τις ἂν τὸ χρήσιμον· καὶ τὸ αὐτῷ ὠφέλιμον συμβαίνει· τὸν μὲν γὰρ ὠφελεῖσθαι· τὸν δ' ἀποδοῦναι δεῖ· οὐκ ὅστε δὲ τοῦτο μόνον ἀλλὰ καὶ φυσικόν· ἡ γὰρ ἐνέργεια αἱρε-

ὁμόνοια

ὁμόνοια

πότερον τὸν αὐτὸν δὴ λόγον ἔχει τὸ ἔργον ἢ ἡ ἐνέργεια. οὐδεὶς πα
θὼν ὡς περ ἔργου τοῦ δῦ ποιήσαντος. διὸ ⸋ ἐν τοῖς ζώοις ἡ φύσις
τὸ τίκτειν ἀπονέμει ὅτι ⸋ τοῦ γεννῆσαι ⸋ γεννῶμενα σώζειν. καὶ
φιλοῦσι δὴ μᾶλλον οἱ γονεῖς τὰ τέκνα. ⸋ αἱ μητέρες τῶν πατέρων. ἢ φι
λοῦνται. ⸋ οὗτοι πάλιν τὰ αὐτῶν ἢ τοὺς γεννήσαντας. διὰ τὸ
τὴν ἐνέργειαν εἶναι τὸ ἄρειον. ⸋ αἱ μητέρες τ̄ πατέρων ὅτι μᾶλλον
οἷον τὰ αὐτῶν εἶναι ἔργα τὰ τέκνα. τὸ γὰρ ἔργον τῷ παλεπῷ
δυσείζουσι. πλείω δ̄ λυπεῖται περὶ τὴν γένεσιν μῆτ. ἢ περὶ μὲν
φιλίας τῆς πρὸς αὐτὸν ἢ τῆς ἐν πολείοσι. δικαίωθεν δ̄ ὅρον
τοῦτον. δοκεῖ δὲ τό, τι δίκαιον εἶναι ἴσόν τι. ⸋ ἡ φιλία ἐν ἰσότη
τι, εἰ μὴ μάτην λέγεται ἰσότης ἡ φιλότης. αἰδὲ πολιτεῖαι πάσαι
δικαίου τι εἶδος. κοινωνία γάρ. τὸ δὲ κοινὸν πᾶν διὰ τοῦ δι
καίου σημαίνεται ἐσικυῖάς τις αἱ εἰδὰ φιλίας ἢ δικαίου ἢ κοινω
νίας ⸋ πάντα ταῦτα συνοικεῖ ἀλλήλοις. ⸋ ἐγγὺς ἔχήτασι διαφο
ράς. ἐπεὶ δ̄ ὁμοίως ἔχει ψυχὴ πρὸς σῶμα ⸋ τεχνίτης πρὸς ὄρ
γανον ⸋ δεσπότης πρὸς δοῦλον, τούτων μὲν οὐκ ἔστι κοινωνία.
οὐ γὰρ δύ ἐστίν, ἀλλὰ τὸ μὲν ἐμ, τὸ δὲ τοῦ ἐμός, οὐδέν. οὐδὲ δικαι-
ρετὸν τὸ ἀγαθὸν ἑκατέρῳ ἀλλὰ τὸ ἀμφοτέρων τοῦ ἑνὸς
οὗ ἕνεκά ἐστι. τὸ, τι γὰρ σῶμα ἐστὶν ὄργανον σύμφυτον, καὶ
τοῦ δεσπότου ὁ δοῦλος ὥσπερ μόριον ⸋ ὄργανον ἀφαιρετὸν. τὸ δ̄
ὀργανον ὥσπερ δοῦλος ἄψυχος. αἰδ̄ ἄλλαι κοινωνίαι εἰσὶν, ἢ μα
θεῖν τ̄ τῆς πόλεως κοινωνιῶν, οἷον ἡ τ̄ φρατέρων ἢ τ̄ ὀργίων. ἢ
αἰχηματικαί ἔτι πολιτεῖαι. αἱ δὲ πολιτεῖαι πᾶσαι ἐν οἰκείοις
σωμασι πάρχουσιν αἱ ὀρθαί. ἢ αἱ παρεκβάσεις. ὅτι ⸋ τὸ αὐτὸ ὥσπερ
ἐπὶ τ̄ ἁρμονιῶν ἢ τ̄ ἐν ταῖς πολιτείαις βασιλικὴ μὲν ἡ πρῶτ γε
νήσασα τος. ἀριστοκρατικὴ δὲ ἡ ἀνδρὸς ⸋ γυναικός. πολιτεία δ̄ ἢ
τ̄ ἀδελφῶν. παρέκβασις δὲ τούτων τυραννίς. ὀλιγαρχία. δῆμος.
⸋ τὰ δίκαια δὴ ποσαῦτα. ἐπεὶ δὲ τὸ ἴσον τὸ μὲν κατ' ἀριθμὸν τὸ δ̄
κατ' ἀναλογίαν ἢ τ̄ δίκαιόν εἰδὴ ἔσαι ἢ τ̄ φιλί. ⸋ τ̄ κοινωνίας

κατ'

τυχὸν.

σῶμα

κατὰ ἀριθμὸν μὴ γὰρ ἡ κοινωνία, ἢ ἐστὶ πολιτικὴ φιλία. τῷ γὰρ
αὐτῷ ὁρῳμεν ξῆν τὸν κατ' ἀναλογίαν ἢ καὶ ἐν οἰκίᾳ τοῦτο γὰρ
καὶ βασιλικόν. οὐ γὰρ τὸν τοῦ δικαίου τῷ ὑπερέχοντι καὶ ὑπερ-
χομένῳ. ἀλλὰ τὸν αὐτὸν ἀναλογίαν. καὶ ἡ φιλία δὲ ὁμοίως πατρὸς
καὶ παιδὸς. καὶ ἐν τοῖς κοινωνίαις ὁ αὐτὸς τρόπος. λέγονται
δὲ φιλίαι. συγγενικὴ. ἑταιρικὴ. κοινωνικὴ. ἥλεγο μὴν πο-
λιτικὴ. ὅσοι μὲν συγγενικὴ πολλὰ ἔχουσα εἴδη. ἡ μὲν ὡς ἀ-
δελφῶν. ἢ δ' ὡς πατρὸς ἐγγόνων. ἐν γὰρ κατ' ἀναλογίαν, οἷον ἡ πα-
τρικὴ. καὶ κατ' ἀριθμόν, οἷον ἡ τῶν ἀδελφῶν. ἐγγὺς γὰρ αὐτὴ τῆς ἑ-
ταιρικῆς ἐστὶ λαμβάνουσι γὰρ ἡ ἐν ταύτῃ πρεσβείων. ἡδὲ πολι-
τικὴ συνέστηκε μὲν κατὰ τὸ χρήσιμον καὶ μάλιστα. διαλύεται μὴν
αὐτὸ ὄρκῃ δοκοῦσι συνελθεῖν. ἐπεὶ συνῆλθον γ' αὖ καὶ τοῦ συζῆν
χάριν. μόνη δ' ἡ πολιτικὴ καὶ ἡ παρ' αὐτὴν παρέκβασις, ὁμόνομον
φιλίαι ἀλλὰ ὡς φίλοι κοινωνοῦσιν. αἰδ' ἄλλαι καθ' ὑπεροχήν.
μάλιστα δὲ δίκαιον τὸ ἐν τῇ τῶν χρησίμων φιλίᾳ. διὰ τὸ τοῦτ' εἶ
ναι τὸ πολιτικὸν δίκαιον. ἀλλὸν γὰρ ὅπου συνῆλθον πρίων ἢ
τέχνη. οὐχ ἕνεκα κοινοῦ τινος. ὅλον δ' ὅρασιν ἢ ψυχὴ. ἀλλὰ τοῦ
χρωμένου ἕνεκεν. συμβαίνει δὲ τοῦ τὸ ὀργανον ἐπιμελείας
τυγχάνειν. ἢ δίκαιον πρὸς τὸ ἔργον. ἐκείνου γὰρ ἕνεκεν ὄντι. ἢ τῷ
πρυτάνεων εἶναι δι' ὅν. ὧν τὸ κυρίου τι ἢ ἐνέργεια. ἢ πρύτανις. ἢ
ἐν τούτῳ τῷ εἰδεσῶμα καὶ δοῦλος. ὥστε περ εἴρηται πρότερον.
τὸ ζητεῖν ὡς δεῖ τῷ φίλῳ μιλεῖν. τὸ ζητεῖν δίκαιόν τι. ὅτι γὰρ
ὅλως τὸ δίκαιον ἔστιν πρὸς φίλον. τοῦτο γὰρ δίκαιον πόλει. καὶ
κοινωνοῖς. καὶ ὁ φίλος κοινὸς ὁ μὲν γένος. οὗ βίου. ὃ καὶ αὐτὸ μόνον.
ἢ πολιτικὸς. ἀλλὰ καὶ οἰκονομικὸν ζῶον. ἢ ὅχ ὥσπερ τὰ μαρτὶ
σωφρονίζεται καὶ ζῷ τυχόντι θέλει ἀρέσκειν. ἀλλ' αἰδιάφορον μὲν
αὐλικόν. ἀλλὰ κοινωνικὸν ἀνὸς ζῶον πρὸς οὓς φύσει συγγενὰ ἄνθρωποι
ὅτι. ἢ κοινωνία τοίνυν ἢ δικαίου τι. εἰ μὴ πόλις εἴη. οἰκία δ' ἐστὶ
τις φιλία. διαφόρου μὲν ὅμως δ' ἄλλα ἢ πυρ ἢ τέχνη καὶ ὀργάνων
καὶ ψυχῆς καὶ σώματος. αἰδ' ἐριαῦται. ἢ τι φιλία ἢ τι δικαιοσύνη.

ἀλλ' ἀνάλογον. ὥσπερ καὶ τὸ ὑγιεινὸν δίκαιον, ἀλλ' ἀναλόγον.
γυναικὸς δὲ καὶ ἀνδρὸς φιλία, ὡς κατ' ἀρετὴν οὖσα μᾶλλον καὶ κοινωνία· πρὸς
δὲ τὴν τοιαύτην, ὑπερβεβὸς πρὸς ἄνθρωπον ἦν τοῦ ποιήσαντος
πρὸς τὸν παθόντα· ἢ ὅλως τοῦ φύσει ἄρχοντος πρὸς τὸν φύσει
ἀρχόμενον· ἥδε τῶν ἀδελφῶν πρὸς ἀλλήλους ἑταιρικὴ μάλιστα
ἂν κατὰ τοῦτο τὸ γένος τὸν αὐτὸν ἔχθη· ἀμφοῖν δὲ πατὴρ
αὐτὸς ἐκλήθη ζοὺς ἐμὸς ἄρχων· ταῦτα γὰρ ὡς ἴσον ζητούντων
λέγεται· διὸ ἐνοικία πρῶτον ἀρχαὶ καὶ τῶν γαμικαὶ φιλίας καὶ πο-
λιτείας καὶ δίκαιαι· ἐπεὶ δὲ φιλία ἕξεις, καὶ πάρεστιν· καὶ τὸ
τὸ χρήσιμον κατὰ τὸ ἡδύ· τούτων δὲ ἑκάστης δύο διαφοραί·
ἡμῶν γὰρ καθ' ὑπερογήν· ἥδε κατὰ τοῦτο τὸ ὅσον ἑκάστη αὐτῶν· τὸ
δὲ δίκαιον τὸ πρὸς αὐτοὺς ἐκ τῶν ἀμφισβητησάντων δῆλον· ἐν μὲν
τῷ καθ' ὑπερογήν, ἀξιοῦται τὸ ἀνάλογον οὐχ ὡσαύτως ἀλλ' ὁ
μὲν ὑπερέχων αἰσχρῶς μεμένως τὸ ἀνάλογον ὡς αὐτὸς πρὸς τὸν ἐ
λαττῶ, οὕτω τὸ παρὰ τοῦ ἐλαττονος τιμώμενον πρὸς τὸ αὐτὸ
παρ' αὐτοῦ διακείμενον ὥσπερ ἄρχων πρὸς ἀρχόμενον· εἰ δὲ
μὴ τοῦτο, ἀλλὰ τὸ ἴσον κατὰ ἀριθμὸν ἀξιοῖ· ἡ δὴ ἡ ἐπὶ τοῖς
κοινωνίῳ ὅτῳ συμβαίνει· ὁτὲ μὲν γὰρ ἀριθμῷ τοῦ ἴσον μετὰ
χουσιν, ὁτὲ δὲ λόγῳ· εἰ μὲν γὰρ ἴσον ἀριθμῷ εἰσήνεγκεν ἀργύριον
ἴσον, καὶ τῷ ἴσῳ ἀριθμῷ διαλαμβάνουσιν· εἰ δὲ μὴ ἴσον ἀνάλογον·
ὁ δὲ ὑπερέχομος τοὐναντίον στρέφει τὸ ἀνάλογον, ἢ κατὰ δίκαι
μεῖζον συζήτησιν· δόξειε δ' ἂν ὅτῳ ἐλαττοῦσθαι οὐ περέχων· ἢ
λειτουργία ἢ φιλία ἡ κοινωνία· δεῖ ἀρα τινὶ ἑτέρῳ αὐτὸ σάσαι
ἢ πρῆσαι ἀνάλογον· τοῦτο δ' ἐστὶν ἡ τιμή· ὅσπερ ἢ τῷ ἄρχοντι
φύσει καὶ θεῷ πρὸς τὸ ἀρχόμενον· δεῖ ἢ ἰσασθῆναι τὸ κέρδος πρὸς
τὴν τιμήν· ἡδὲ κατὰ τοσαῦτα φιλία ἐστὶν ἡ πολιτικὴ· ἢ δὲ πολιτικὴ δοκεῖ
μὴ κατὰ τὸ χρήσιμον εἶναι ὥσπερ αἱ πόλεις φίλαι ἀλλὰ λαμβάνουσιν ὅτῳ
ἢ οἱ πολῖται· ἢ ὁμοίως οὐκέτι τιμῶσκουσιν ἀθηναῖοι μεταρεῖσ-
ἢ οἱ πολῖται ὅταν μὴ χρήσιμοι αὐτοῖς, ἀλλ' ἐκ χειρὸς εἰς χεῖρας
φιλία· ὅστε δῆλον ὡς τὰ δίκαια εἶναι ἄρχοντι ἀρχόμενον, οὐ τὸ φυσικόν.

ὅτι

οὔτε τὸ βασιλικὸν ἀλλὰ τὸ ἐν τῷ μέρει· διὸ τοῦτο ἔνεκα ὁ ἀστὸς
δοῦ ποιῆ ὁ θεός· ἀλλ' ἵνα ἴσον ᾖ τοῦ ἀγαθοῦ, ἢ τῆς λῃστουρίας.
καὶ τοσοῦτον δὴ βάλλει εἶναι ἡ πολιτικὴ φιλία· ὅσῳ ἡ τῆς χρησίμου
φιλίας εἴδη δύο· ἡ μὲν νομικὴ· ἡ δ' ἠθικὴ· βλέπει δ' ἡ μὲν πολιτικὴ
εἰς τὸ ἴσον ⁊ εἰς τὸ πρᾶγμα ὡς ὥσπερ οἱ πωλοῦντες ⁊ οἰκονόμενοι·
διὸ εἰρηται μισθὸς ἀνδρὶ φίλῳ· ὅταν μὲν γὰρ ἴσα ἀποδιδῷ, ἡ-
πολιτικὴ ἂν τὴ φιλία· ⁊ νομικὴ· ὅταν δ' ἐπιτρέπωσιν αὐτοῖς,
ἠθικὴ βάλλει εἶναι φιλία, μὴ ἑταιρικὴ· διὸ μάλιστα ἔγκλημα γί-
νεται τῇ φιλίᾳ· αἴτιον δ' ὅτι παρὰ φύσιν· ἑτέρα ⁊ φιλία, ἡ-
κατὰ τὸ χρήσιμον ἢ ἡ κατὰ τὴν ἀρετήν· οἰδὲν μφότερα βάλλοι ⁊
ἅμα εἶναι· μὴ ὁμιλοῦσι μὲν τοῦ χρησίμου ἕνεκα· ἠθικὴν γὰρ ἴσχυσιν
οὐχ ἕξει εἰκεῖσε· διὸ ὡς σπουδάζοντες ἀνομικὴν ἴσχυσιν· ὅλως μὲν ⁊
γὰρ χρησίμη τῶν ξένων πολεῖται ἐγκλήματα· ἡ μὲν ⁊ ἀρετὴ ἀνέγ-
κλητον· οἱ δ' ἡδεῖς ἔχοντες ἀδύνατοι ἀπατᾶν ἐοικασιν· οἱ δὲ χρήσιμοι,
οὐκ ἀεὶ θυμοῦνται, ἀνομικῶς ⁊ ἑταιρικῶς πρὸς φέρουσι·
ὅμως δὲ τῆς χρησίμου ἡ νομικὴ ἀνέγκλητος· ὅτι δ' ἡ μὲν νομικὴ
διάλυσις πρὸς νόμισμα· μεῖζον ⁊ οὐτῷ τὸ ἴσον· ἡ δ' ἠθικὴ ἐ-
κάστοις· διὸ ἐνίοις χοῦ νόμος ὅτι τοῖς, ὅταν ὁμιλῶσι φιλικῶς· μὴ
ἐᾶν δὴ ἀπὸ ἑκουσίων συναλλαγμάτων ὀρθῶς· τοῖς ⁊ ἀγαθοῖς
ἀπὸ φυκὲ δίκαιον εἶναι· οἰδ' ὡς ἀγαθοί, ⁊ τοῖς συναλλάττουσιν·
ὅτι δὲ ἐν τούτῃ τῇ φιλίᾳ τὰ ἐγκλήματα ἀμφιβάλλουσιν αὐτοῖς
ἀμφότεροι ὡῶς ἑκάτερος ἐγκαλεῖ, ὅταν ἠθικῶς αὐτὰ μὴ νομικῶς
πεπώσωσι· ⁊ ἐχει δὴ ἀπορίαν πότερον δεῖ κρίνειν τὸν δίκαιον· πό-
τερα πρὸς τὸ πρᾶγμα βλέποντα τὸν ὠφελημοῦν πρὸ ἦν ἠρίου, ἢ
τῷ ὠφεληθότι· ἐοικὲ δ' εἶναι οὕτω λέγειθέοντις· σοὶ μὲν τοῦτο
θεὰ σμικρόν· ἐμοὶ δὲ μέγα· ἐοικὲ ⁊ ἡ τὸ ἀνάπτιον γενέσθαι ὥσπερ
ἐν τῷ λόγῳ· σοὶ μὲν παῦσαν τοῦτ' εἶναι, ἐμοὶ δὲ θανάσιμον· ἐν τοῦτο δ' εἰ
ρηται τὸ ἐγκλήματα· ὃν ἄξιοι αὐτὰ παθεῖν ὡς μέγα εὐεργετήσας
ὅτι δεομένῳ ἐπρίησεν· ἢ τὰ ἄλλα ἴσα τὸ λέγων πρὸς τὴν ἐκείνου ὠ-
φέλειαν πρὸς ἃ ἠδύνατο αὐτὸ ἦν αὐτῷ· οὐ τὸ ἀνάπτιον ὅσον ἐκείνῳ

ἀλλ' οὐχ ὅσον αὐτῷ, ὅτι ἢ μεταλαμβάνων ἀμφιβάλλῃ· ὁμοὺ δ' ὅσον αὐτῷ μικρὸν ἀποβήσεται, ὅλον ὅσον αὐτῷ μέγα εἰδὼς ἀφ' οἷον εἰκινδυνώδυσας δραχμῆς ἄξιον ὠφέλησεν· ὁμοῦ τὸ τοῦ κινδύνου μέγεθος· ὅλον, τὸ τοῦ ἀργυρίου· ὥσπερ γὰρ τῇ τῶν νομισμάτων ἀποδόσει. ἐν γὰρ ταύτῃ περὶ τούτων ἡ ἀμφισβήτησις· ὁ μὲν γὰρ ἀξιοῖ πρὸς ἣν· ὁ δὲ πρὸς νῦν αὐ μὴ διέσωσεται· ἡ μὲν οὖν πολιτικὴ βλέπει εἰς τὴν ὁμολογίαν· εἰς τὸ πρᾶγμα· ἡ δ' ἠθικὴ εἰς τὴν προαίρεσιν· ὅστε ἡ δίκαιον τοῦτο μᾶλλόν ἐστι· ἢ δικαιοσύνη φιλική· αἴτιον δὲ τοῦ μάχεσθαι· διὰ τί καλλίων μὲν ἡ ἠθικὴ φιλία ἀναγκαιοτέρα δὲ ἡ χρησίμη· οἱ δ' ἔχοντες μᾶλλον ὡς ἠθικοὶ φίλοι ἢ δι' ἀρετὴν ὄντες· ὁτανδ' αὐτὰ τὰ ἔργα ἢ τὰ ἴδια δῆλοι γίνωνται ὅτι ἕτεροι ἦσαν· ἐκ τοιαυτησὶ οὐσίας ἢ δι' ὧν κοινωνοῦσιν οἱ πολλοὶ τὸ καλόν· διὸ καὶ τὴν καλλίω φιλίαν· ὥστε φανερὸν ὡς δι' ἀρετὴν ἢ τοιαύτην· ἐν γὰρ ταύτῃ περὶ τούτων· εἰ μὲν γὰρ ἠθικοὶ φίλοι εἰς τὴν προαίρεσιν βλεπτέον εἰσόμεθα· ὅθεν ἀλλοάξιωτέον θατέρῳ παρὰ θατέρου· εἰ δ' ὡς χρήσιμοι ἢ πολιτικοὶ ὡς ἂν ἐλύσι τελεῖ ὁμολογοῦσιν· ἀνάλογον ὁμοίως ἡ ἐπὶ θατέρου· ἀλλ' ἐπεὶ δὴ δεῖ εἰπεῖν τοὺς ἠθικῶς διακρίνουσι τινὰ· μὴ δ' ὑπάρχειν μήτε μικρὰ αὐτὰ ἐξαπατῶν· ὡς τοιοῦσι χρῆσθαι αὐτοῖς τύχην· ὅτι δ' ἔστιν ἡ ἠθικὴ κατὰ προαίρεσιν, δῆλον· ἐπεὶ καὶ εἰ μεγάλα πατῶν μὴ ἀποδῶ· ἢ δὲ διαμαρτία, ἀμφοτέρως καλῶς ἡ οὗτος αἰτίαν ἔχει καὶ τὸ διὰ μιν λαμβάνων τοῖς θυσίαις· ἀλλὰ τῷ πωλοῦντι ἐχέτω καλῶς ἔξει, ἂν μὴ φήσῃ διαμαρτεῖν δοῦναι· ὃ δὲ δανείσαντι πολλὰ ἐγκλήματα γίνεται τοῖς φιλίαις, τοῖς μὴ κατ' ἀθυμωρίαν τὸ δίκαιον ἰδεῖν· ὅ ἁδύνατον γὰρ χαλεπὸν μεξῆσαι ἐνίοις μὴ κατ' ἀθυμωρίαν, οἷον συμβαίνει ἐπὶ τοῖς ἐρωτικοῖς· ὁμὲν γὰρ δικαίως τὸν διαφεύγειν τὸ συζῆν· ὁδ' ἐκεῖνον ἐνίοτε ὡς χρήσιμον· ὅταν μὴ παύσηται τοῦ ἐρᾶν, ἄλλου γινομένου· ἄλλος γίνεται· καὶ τὸ τὸ λογίζον παντὸς· ἢ ὡς αὐθωνὴ παμμένης διαφέρον τὸ·

καὶ

ὅλως διδάσκαλος ἢ μαθητής· ἐπιστήμη μὲν γὰρ καὶ χάρις τοῦ
ἐμὲ μεζῆται, ἢ οὐδεὶς πρόσκειται ὁ ἀξιος πρὸς τὸν ἀποδιδόντα μι-
κρὸν τὸν μισθόν· ὡς οἰκοδομικὸς ἢ ὁ βασιλεύς· ὁμοίως μὲν γὰρ ὡσὶ
δεῖ· ὁδ' οὐδὲ χρησίμῳ ὁμιλεῖ· οὐδ' ἐπεὶ ἔδει ἀποδιδόναι αὐτῷ, αὐ-
τὸν οὐδὲ ἠδίω ἐποίησεν· καὶ ἔφη ὡς περὶ ἐκεῖνον ἄσαντα ὠφρᾶν.
ἅτοπος αὐτὸς ὑπερβάλλοντος ἐκείνῳ· ὅσῳ δὲ φανερὸν, ἢ ἐν τοῦθα
ὅσῳ γνωριστέον· ἐνὶ μὲν γὰρ μεζητέον καὶ ἐν ταῦθ' ἁλλ' οὐχ ὁρῷ· ἀλλὰ
λόγῳ· τὸ ἀνάλογον ἢ μετρητέον ὥσπερ ἢ πολιτικὴ μεζεῖται
κοινωνία· πῶς μὲν γὰρ κοινωνήσει γεωργῶν κυρτῷ, εἰ μὴ τὸ ἀνά-
λογον ἰσασθήσεται τὰ ἔργα· τοῖς ὃ μὴ κατ' ἀθυμείαν τὸ ἀνά-
λογον μέτρον· οἷον εἰ ὁμοίως σοφίαν δοῦναι ἐγκαλεῖ· οὐδ' ἐκείνῳ
ἀργύριον· τῇ σοφίᾳ πρὸς τὸ πλούσιον· εἶεν τί δοθὲν πρὸς ἑκά-
τερον· εἰ μὲν γὰρ ὁμοίως χρῦ ἐλάττονος ἡμῖν ἔδωκεν, οὐδὲ τοῦ μείζονος
μὴ πλεῖστον μέρος, δηλονότι ἔρος ἀδικεῖ· ὅτι δὲ καὶ ταῦθα ἐν
ἀρχῇ ἀμφισβήτησις, ἂν φήσω μὲν ὡς χρησίμους συνελθεῖν
αὐτοὺς· οὐ μὴ ἄλλως κατ' ἄλλην τὴν φιλίαν· ὥσπερ οὐ χρῦ ἀσεθῆ
μὴ καταῤῥεπτῶ φίλα σκεπτέον πότερον δεῖ ἐκείνῳ τὰ χρήσιμα
ὑπηρετεῖν ἢ βοηθεῖν· ἢ τῷ ἀντιτιμᾶν τι ἢ δωρεμένῳ· τοῦτο
γὰρ αὖ τὸ πρόβλημά ἐστι· πότερον τὸν φίλον ἢ τὸν ἀποδοκιμον μᾶλ-
λον τιμητέον μᾶλλον· ἂν μὲν ἢ φίλος μὴ ἀποδοκίμος ἴσως ἁπλῶς ἀναγκαῖον
ἂν μήτις τὸ μὲν αὐξήσῃ· τὸ δ', ἀπεινώσῃ· φίλον μὲν σφόδρα
πρίω, ἐπιεικῆ δ' ἠρέμα· εἰ δὲ μή, πολλὰ προβλήματα γίνεται· οἷον εἰ
ὁ μὲν ἦν, ἀκέσασθαι δὲ· ὁδὲ ἔσασθαι ἀπωδέ· ἢ ὁ μὲν ἐγένετο, ἔστι δ' ἀφ'
ἀφ' ὅτου, οὐκ ἦν δ', ἔσασθαι· αὖ ἐκείνῳ ἔργῳ δ' ἕτερον· μὴ χρὴ τιλέσθαι ἐ-
πιδῶς πρίασθαι λόγον δίκαιον μισθὸν ἂν λόγου εἰς φέρῃς· ἔργων
δ' ἐκείνοις ἔργα παρέχειν ἢ ἀπέναντα δεῖ τῶν πρίν· αὖ δ' ἔστιν· ἄλλα
δὲ τῇ μεῖ καὶ ἀριστέλους ὁπῆρ· οὐ γὰρ τῷδὶ πάντα θύειν· δ' ἔχει
πόσα τὰς τιμὰς αὖ δὲ τινας· ἴσως δ' ἀνέστιν ἀδεῖ τῷ χρησίμῳ· αὖ μὲν δὴ
ζῶν ἀγαθῷ· οἷον δ' χρῆσθαι δίδωσιν τὰν ἀσκαίαν· ἢ συζῆν φύτῳ δεῖ·
οὐδ' ὧ ῥίμιν τὸ ζῆν· φύτῳ δ' μὴ οὗτος δίδωσιν· ἀλλὰ χρήσιμος·

ἀλλ' οἱ ῥᾳθυμοῦντες τούτῳ πάντα τῷ ἔρωτι μᾶλλον δοκοῦσιν δεῖν εἶναι. ἔστι δὲ εἴδη τρία τῶν πρὸς τὰ ἐρώμενα λόγων ὅροι τῆς φιλίας· πάντες μᾶλλον ἐοίκασι φιλίαις, ἀλλ' οὐ ταῖς αὐταῖς· τρεῖς μὲν γὰρ χρησίμῳ. τὸ βούλεσθαι τἀκείνῳ ἀγαθὰ καὶ τῷ δύνασθαι τι καὶ τῷ ὀρέγεσθαι δι' ἡδονήν· ἐπὶ ταὐτομάτης οὕτως ὁρισμὸς τῆς φιλίας· ἄλλως ἢ τὸ εἶναι καὶ μὴ ἄλλῳ τὸ συζῆν· τῷ ἢ καθ' ἡδονὴν τὸ συναλγεῖν· ἐπὶ συγχαίρειν· πάντες δ' οὗτοι οἱ ὅροι καὶ τὸ φιλίαν μὲν λέγουσι ταύτημα· ἀπὸ τρόπου μίαν δ' οὐδεμίαν· διὸ πολλοὶ εἰσὶ καὶ ἐκάστοις μιᾶς εἶναι δοκεῖ φιλίας ἀκολουθεῖν· οἷον ἢ τοῦ εἶναι προαίρεσις· ἢ δὲ καθ' ὑπερβολήν· ἐπὶ πρὸς ὃν συνεστᾶσι· οὐβούλεται τῷ ἐρῶντι τῷ αὐτοῦ ὑπάρχειν· ἐπὶ τῷ δίδοντι τὸ εἶναι δεῖ· ἐπὶ πάντα προδίδοναι· ἀλλὰ συζῆν οὐ τοῦτο, ἀλλὰ τῷ ἡδεῖ, ἀδικοῦσιν οἱ φίλοι ἔνιοι ἀλλήλους· τὰ δὲ παράδειγματα μᾶλλον· αἱ γὰρ φιλοῦσι τὰ ἔχοντα· διὸ φίλοι κἀκείνοις· οἷον διότι ἡδὺς τὸν οἶνον εἵλετο· καὶ ὅτι χρήσιμος, τὸν πλοῦτον εἵλετο· χρησιμώτερος γάρ· διὸ δεῖ ἀγαπᾶν, ὡς τἀληθῆ αἰεὶ μᾶλλον εἵλετο αὐτὰ ἥπερ ὁμοίως· οὐδ' ἐγκαλοῦσιν· ἐκεῖνον γὰρ μὴ ζητοῦσι τὸν ἀγαθὸν πρότερον ζήσαντες τὸν ἡδὺν, ἢ τὸν χρήσιμον· σκεπτέον δὲ καὶ περὶ αὐταρκείας καὶ φιλίας πῶς ἔχουσι πρὸς τὰς ἀλλήλων δυνάμεις· ἀπορήσειε δ' ἄν τις· πότερον εἰ καὶ τὸν πάντα αὐτάρκη ἔστιν τοῦτῳ φίλος· ἢ ἔστιν ἀγαθὸς αὐταρκέστατος εἰ ὁμετάρετῆς ὢν δαίμων· τί οὖν δεῖ φίλου· οὔτε γὰρ τ χρησίμων δεῖ θαι αὐταρκῶς· οὔτε τῶν ὑφρονούντων· ὅτι τοῦ συζῆν· οὗτος γὰρ ἱκανὸς αὐτῷ σωθῆναι· μᾶλλον δὲ τοῦτο φανερὸν ἐπὶ τεθεῖ· δῆλον γὰρ ὡς ὁδενὸς προσδεόμενος ὃ φίλα δεήσεται· οὐδ' ἔστιν αὐτῷ· οὔτε μηθὲν δι' αὐτοῦ ὥστε μὴ ὁ αὐτὸς ὢν δαίμων ἔσται τοσοῦτος ἡλίκος ἂν δύνασται φίλου· ἀλλ' ἢ καθ' ὅσον ἀδύνατον εἶναι αὐτάρκη· αὐ ἀδύνατον ἄρα ἐλαχίστης εἶναι φίλας τῷ ἀρίστῳ ζῶντι· καὶ δεῖ ἐλάττους γίνεσθαι· καὶ μὴ πανταχοῦ εἶναι ὅσους ὡσὶ φίλοι· ἀλλ' ὀλίγους εἶναι μὴ μόνον τῶν χρησίμων ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ συζῆν αἱρετῶν· ἀλλὰ μὴν καὶ τότε φανερὸν ἂν εἶναι δόξειεν ὡς οὐ χρήσεως

αὐ ταρκης

ὥσουχήσωσ ἕμεκα ὁφίλος. οὐδ' ὠφελείας · ἀλλ' ὁδὲ ἀρετὴν
φίλοσ μόνοσ. ὅταν ᾖ μηθεμὸς ἐνδεεῖς ὦμεμ, τότε τοὺς σωσα-
πολαωσομμένους ζητοῦσι πάντεσ. ἠ τοὺς δυπεισομμένους μᾶλλομ
ἢ τοὺσ πρίσαντας. ἀμείνω δ' ἐχομμ κρίσιν αὐτάρκεις ὀντες.
ἢ μετ' ἠνδείας τιμάλισα τῶν συζῆν ἀξίων δεόμεθα φίλων. ωσεὶ
δὲ τὴς ἀπορείας ταύτησ σκεπτέον, μήποτε τὸ μμᾶλλον λέγεται
καλῶσ ἢ δὲ μαθαύεινδιὰ τὴν παραβολήμ. δῆλον δὲ λαβοῦσι
τί τὸ ζῆν καθ' ἑνέργειαν καὶ ὡσ τέλοσ. φανερὸν οὖν ὅτι τὸ αἰσθά-
νεσθαι ἢ τὸ νοεῖν. ὥστε ἢ τὸ συζῆν τὸ συναισθάνεσθαι ἢ τὸ
συννοεῖν ἐστὶν. ὅτι δὲ τὸ αὐτὸ τὸ αἰσθάνεσθαι ἢ τὸ αὐτὸ νοεῖν
αἱρετώτατον ἑκάστῳ. καὶ διὰ τοῦτο ζῆν πᾶσιν ἔμφυτοσ ἡ ὄ-
ρεξισ. τὸ γὰρ ζῆν διανοθέναι νῶσιν τινά. εἰ οὖν τισ ἀπρτέμοι καὶ
ποιήσειτὸ γινώσκειν αὐτὸ καθ' αὐτὸ καὶ μή. ἀλλὰ τοῦτο μμὲν
λαωτικώτερον ὥσ φασιν ἐν τοῖ λόγω γέγραπται. τοῖ μμέντοι πράγματι
δῆλον μὴ λαθαύειν, οὐθὲν αὖ διαφέροι ἢ τὸ γινώσκειν ἄλλο αὐ-
τῶν τοῦ. τὸ δ' ὅμοιον τοῦ ζῆν αὐθ' αὑτοῦ ἄλλον. εὐλόγωσ ἢ τὸ ἑαυ-
τοῦ αἰσθάνεσθαι καὶ νοεῖν αἱρετώτερον. δεῖ δ' ἄμα συνθεῖναι
δύο ἑνὶ τῷ λόγῳ. ὅτι τε τὸ ζῆν ἐστὶν αἱρετόν, καὶ ὅτι τὸ ἀγαθὸν ἢ ἐκ-
τούτων ὅτι τὸ αὐτὸ τοῖς ὑπάρχειν τὴν τοιαύτην φύσιν. εἰσὶν
ὅσοι δὲ τῆς τοιαύτης εὐσχήμοσ ἕτεραι ἐν τῇ τοῦ ἑτέρου ταξί.
ἢ τὸ νοσὸν ἐστὶ τὸ αἱρετόν ὅσον, ὡσόλωσ εἰπεῖμ τὸ κοινωνεῖν τῆσ
ὠρισμένησ φύσεως. ὥστε τὸ αὐτοῦ ἐστὶν αἰσθάνεσθαι τὸ αὐ-
τὸν εἶναι τοιον δ' ἐστὶν ἐπεὶ δ' ὃ κατ' αὐτοὺσ ἐσμὲν ἕκα
σον τούτων ἀλλὰ κατὰ μετάληψιν τῶν δυνάμεων ἐν τῷ
αἰσθάνεσθαι ἢ νοεῖν. αἰσθανόμμενοσ γὰρ αἰσθητὸσ γίνε-
ται ταύτη καὶ κατὰ τοῦτο καθ' ἑτέρομ αἰσθάνεται καὶ
ἢ καὶ οὔ. νοητὸσ δὲ γινώσκωνὡσ τισὶ διὰ τοῦτο καὶ ζῆν ἀεὶ βούλε-
ται, ὅτι βούλεται ἀεὶ νοεῖν. τοῦτο δ' ἐστὶν ἀγαθὸν ἢ ὄντωσ ἀγαθὸν. τὸ
δὴ συζῆν αἱρεῖσθαι, δόξειμμὲν ἂν εἶναι σκοπουμμένοισ ὡσὶ βάθησ, ὧν
τὸ κοινωνῶν πρῶτον τοῖσ αὐτοῖσ ζώοισ, οἷσ τὸ συναισθάνεσθαι ἢ τὸ συμπί-

τὴ γὰρ διαφέρει τὸ πλησίον οὐσι ταῦτα συμβαίνειν ἢ χωρὶς ἀπο
φέρειν τὸν λόγον· ἀλλὰ μὴ πρὸς λοίδορον εἶν τοῦ τυχόντος
ἕτερον τοιοῦτον· ἀλλ᾽ ἀρ᾽ οὔτε δοκεῖν ἅτε μανθάνειν τοῖς αὐτα
κέσι φίλοις οἷον τοῦ μανθάνειν μὴ γὰρ αὐτὸς ἑκὲ χε φος δὲ· δι
δάσκοντος δ᾽ οὐ φίλος· ἢ δ᾽ ὁμοιότης φιλία· ἀλλὰ μὴν φαί
νεται γε· ⟨ε⟩ πάντες ἡδὺν τ᾽ ἀγαθὸν μετὰ τ᾽ φίλων κοινωνοῦμεν·
καθ᾽ ὅσον ἐπιβάλλει ἕκαστον ἃ δὴ ὠφελεῖ ἀφελεῖσθαι· αἰτία τούτων τῶν
μὲν ἡδονῆς σωματικῆς, τῷ δ᾽ θεωρίας μουσικῆς· τῷ δ᾽, φιλοσο
φίας· ⟨ε⟩ τολμᾶ δεῖ εἶναι τῷ φίλῳ· διόφησι μόχθος οἱ τὴ λὸ φί
λοι· ὡς οὐδεὶ γενέσθαι ἀπὸ μηλῶν τοὺ φυτινόμου· ὅθεν δὲ ἔρως
δοκεῖ φιλία ὅμοιον εἶναι· τοῦ ζῆν ὀρέγεται ὁ ἐρῶν· ἀλλ᾽ ὅχ᾽
μάλιστα δεῖ· ἀλλὰ καταθαυμάζουσιν· ὁμοίως γὰρ μὲν λόγος ἐκεῖνά φησι
διαφερῶν· τὸ δ᾽ ἔργον ὅτω φαίνεται μὴ ὅμοιον· ὡς τι δὴ λοιπὸν
παραμένει ἡμᾶς ὁ διαφερῶν· σκεπτέον ἔνθεν τὰ λεχθέντα·
ὁ δὲ φίλος ⟨βούλε⟩ εἶναι ὡς ὡσαύτως ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ φασίν· ἄλλος ἡρακλῆς· πλείους
ἄλλος ἄρης· διέστασιν ⟨ε⟩ χαλεπὸν τὰ ἐφ᾽ ἑνὸς μένεσθαι· ἀλλὰ καὶ
τὰ μὲν φύσιν ὁ συγγενέσθαι· καὶ τὰ δὲ σῶμα ὅμοιος ἕτερος· ἀλλ᾽
ἢ κατὰ τὴν ψυχήν· ἃ ρύτων κατὰ μόριον ἕτερον· ἀλλ᾽ ὅθέν τε
ἧττον βούλε⟩ ὡς ὡσαύτως διαιρετὸς εἶναι ὁ φίλος· τὸ δὴ τοῦ φίλου
αἰσθάνεσθαι· τὸ αὐτῶν πως ἀναγκαῖον αἰσθάνεσθαι εἶναι ἢ τὸ αὐτὸν
πως γνωρίζειν· ὥστε καὶ τὸ φορτικὰ μὲν συνήδεσθαι καὶ συζῆν τῷ
φίλῳ· ἥδιστον δὴ λόγως· συμβαίνει δὲ ἐκείνοις ἅμα αἰσθάνεσθαι ἀεί· μᾶλλον
ἢ τοῖς θειοτέροις ἡδομένοις· αἴτιον δ᾽ ὅτι ἀεὶ ἥδιον ἑαυτὸν θεωρεῖν
ἐν τῷ βελτίονι ἀγαθῷ· τοῦτο δ᾽ ἔστιν ὅτε μὲν ποίησις· ὅτε δὲ πρᾶξις·
ὅτε δὲ ἑτέρου τοιοῦτον δοκεῖν καὶ τὸν φίλον· ἐν δὲ τῷ συζῆν
συνεργεῖν, ἢ κοινωνίαν τ᾽ ἐν τῷ λόγῳ καὶ τῷ διανοεῖσθαι· δὸ συνθεωρεῖν ⟨ε⟩
συνδιαιωχεῖσθαι ἅτε διὰ ξοφὴν ⟨ε⟩ τὰ αὐ ἀναγκαῖα αἵτοι αὐτοὶ ὁ-
μιλίαι δοκοῦσιν εἶναι, ἀλλὰ ἀπολαύσεις· ἀλλ᾽ ἕκαστος οὐ
δύναται τυγχάνειν τέλους, ἐν τούτῳ βούλεται συζῆν· εἰ δὲ μὴ
καὶ ποιεῖν δὴ καὶ πάσχειν ὑπὸ τῶν φίλων αἱροῦνται μάλιστα·

ὅτι μὲν

ὅτι μὲν τοίνυν δεῖ συζῆν ἢ ὅτι μάλιστα βούλονται πάντες, ἢ
ὅτι ὁ εὐδαιμονέστατος ἢ ἀνενδεέστατος μάλιστα φιλητός, φανερόν. ὅτι δὲ
κατὰ τὸν λόγον ὃν ἐφαίνετο· ἢ γὰρ τὸ εὖ λόγῳ συμβαίνειν ἐλέχθη γὰρ
ἀληθῆ· καὶ κατὰ τὴν συνάθεσιν δ' τῆς παραβολῆς ἀληθὲς ἔσται, ἡ λύ
σις δῆλον· ὅτι δ' ὀθεὶς ἀρίστης, οἷον δεῖ εἶναι φίλον ἢ τὸν ὅμοιον ἀξίᾳ·
καίτοι κατὰ τοῦτον τὸν λόγον, ἀδύνατόν ἐστιν ὅσον οὐδέπω εἶναι.
ὁτῳοῦν δ' ἔχει· ἀλλὰ βέλτιον ἢ ὥς τις ἄλλο τι νοεῖν παρ' αὐτὸς αὑτόν.
αἴτιον δ' ὅτι ἡμῖν μὲν τὸ εὖ καθ' ἕτερον· ἐκείνῳ δ' αὐτὸς αὑτῷ τὸ εὖ
ἔστι· διὸ χρὴ τεῦξαι ἡμῖν ἢ εὑρεῖν πολλὰς φίλας. ἅμα δ' ἔλεγμεν ὡς
ὀθεὶς φίλος ὢν πρὸς οἰφίλους, ἀμφισβητεῖται ὀρθῶς· ἐνδέχεται μὲν δὴ
πολλοῖς συζῆν ἅμα δ' οὐκ ἐνδέχεται συναισθάνεσθαι ὡς πλείστους αἱρετώτα
τον· ἐπεὶ δὲ χαλεπώτατον ἐν ἐλάττοσιν, ἀνάγκην ἐνέργειαν
τῆς συναισθήσεως εἶναι· ὥστ' ὄμοιον χαλεπὸν τὸ πολλοὺς κτήσασθαι
πείρας δ' ἀεί, ἀλλὰ μὴ ὅσοις χρήσασθαι· ἢ ὅτι μὲν ἀπεῖναι δεῖ πρὸς τὸ
τέλος τὸν φιλόμενον βούλομεθα· ὅτι δὲ μετέχειν τῶν αὐτῶν· ἢ τῷ
ἅμα βούλεσθαι εἶναι φιλικόν· ἐνδέχεται μὲν οὖν τὸ μὲν γὰρ ἅμα καὶ δι'
ἓν τὸ πάντες αἱροῦνται· μὴ ἐνδέχεται δέ, ἀλλ' ὥσπερ τῷ ἥρᾳ
κλεῖ ἴσως· ἀν' ἡμέραν ἕλεγθεὸν εἶναι μᾶλλον ἢ μετ' αὐτῆς ὄντα τῷ
βίῳ συνηθεῖ θητέον εἶναι· ὁμοίως δ' οὐ εἰσὶν ἢ οὐ δοκοῦσιν ἐσκωψεν
πεὶ τὶς ἐκάλεσεν αὐτὸν χειμαζόμενον ἐπικαλέσασθαι θεὸς δ'
οσκόρος· δοκεῖ δὴ τοῦ μὲν φιλῶν τοι τὸ ἀπείργειν εἶναι τῆς συμ
μεθέξεως τῶν καλῶν· τῶν τὸ δὲ βούλομένου τὸ βέλεσθαι συμ
μετέχειν· καὶ ταῦτα ἀμφότερα συμβαίνει ἀλόγως· δεῖ γὰρ
τῷ φίλῳ μηθὲν εἶναι οὕτω λυπηρόν, ὡς ἡδὺ τὸν φίλον· δοκεῖ
δὲ δεῖν αἱρεῖσθαι μὴ τὸ αὐτοῦ· διὸ κωλύουσι συμμετέχειν· ἐκα
νοὶ γὰρ αὐτοὶ κακοπαθοῦντες· ἵνα μὴ φαίνωνται τὸ αὐτῶν
σκοποῦντες καὶ αἱρεῖσθαι τὸ χαίρειν λυπουμένου τοῦ φί-
λου· ἔτι δὲ κουφότεροι εἶναι μὴ μόνον φέροντες τὰ κακά·
ἐπεὶ δ' αἱρετὸν τὸ τὸ εὖ καὶ τὸ ἅμα· δῆλον ὅτι καὶ τὸ ἅμα εἶναι
μετ' ἐλάττονος ἀπαθοῦς, αἱρετόν πως ἢ χωρὶς μετὰ μείζονος.

ἐπειδὴ ἄδηλον τὸ ποσὸν δύναται τὸ ἅμα ἤδη διαφέρονται. ἐν οἷον ἐν τῷ μετέχειν ἅμα πάντων φιλικόν. ἐν ὥσπερ συνδειπνεῖν ἅμα φασὶν ἡδὺ ταῦτα ἔχοντας· οἱ δ' ἂν μέντοι οὐ βούλονται· ἐπεὶ δ' ἔσται τις ὑπερβολὰς ποιήσει ὁμολογοῦσιν ἅμα κακῶς πράττοντας σφόδρα ἢ εὖ σφόδρα χωρίς· παραπλήσιον δὲ τούτῳ καὶ περὶ τὰς ἀτυχίας· ὁτὲ μὲν γὰρ βουλόμεθα τοὺς φίλους εἶναι οὐ συλλυπεῖν· ὅταν μηδὲν μέλλωσι ποιήσειν πλέον· ὁτὲ δὲ τοῖς ἥδιστον παρεῖναι. τοῦ δὲ τῆς ὑπεραντιώσεως ταύτης καὶ μάλ' εὔλογον. διὰ γὰρ τὰ προειρημένα συμβαίνει, καὶ ὅτι μὲν τὸ λυπούμενον ἢ ἐν φαύλῃ ὄντα ἕξει τὸν φίλον θεωρεῖν φεύγομεν ἁπλῶς ὥσπερ καὶ ἡμᾶς αὐτούς. τὸ δ' ὁρᾶν τὸν φίλον ἡδὺ ὥσπερ ἄλλο τι τῶν ἡδίστων, διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν ἐν μὴ κάμνοντα εἰ αὐτός. ὥστε ὁπότερον τούτων ἐστὶ μᾶλλον ἡδύ, ποιεῖ τὴν ῥοπὴν τοῦ βούλεσθαι παρεῖναι ἢ μή. καὶ τοῦτ' ἐπὶ τῶν χειρόνων συμβαίνει διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν καὶ ἔτι. μάλιστα γὰρ φιλοτιμοῦνται τοὺς φίλους μὴ πράττειν εὖ, μηδ' εἶναι ἀνάγκη αὐτοῖς κακῶς. διὸ ἐνίοτε τοὺς ἐρωμένους συναποκτιννύασι. μᾶλλον γὰρ τοῦ οἰκείου αἰσθάνονται κακοῦ. ὥσπερ ἂν εἰ καὶ μεμνημένος ὅτι ποτὲ εὖ ἔπραττε μᾶλλον ἢ εἰ ᾤετο ἀεὶ κακῶς πράττειν.

Ἀπορήσειε δ' ἄν τις εἰ οὐδὲν ἑκάστῳ φίλῳ χρήσασθαι καὶ ἐφ' ᾧ πέφυκε καὶ ἄλλως. καὶ τοῦτο ἢ αὐτὸ ἢ κατὰ συμβεβηκός. οἷον ἢ ὀφθαλμὸς ἰδεῖν, ἢ καὶ ἄλλως παριδεῖν διαστρέψαντα. ὥστε δύο τὸ ἓν φανῆναι. αὗται μὲν δὴ ἄμφω ὅτι μὲν ὀφθαλμὸς ὅτι ἦν δ' ὀφθαλμῷ. ἄλλη δὲ κατὰ συμβεβηκός. οἷον εἰ ἦν ἀποδόσθαι ἢ φαγεῖν. ὁμοίως δὴ καὶ ἐπιστήμη. καὶ γὰρ ἀληθῶς καὶ ἁμαρτεῖν. οἷον ὅταν ἑκὼν μὴ ὀρθῶς γράψῃ, ὡς ἀγνοίᾳ δὴ χρῆσθαι. ὥσπερ μεταστρέψας τὴν χεῖρα, καὶ τῷ ποδὶ ποτὲ ὡς χειρὶ καὶ ταύτῃ ὡς ποδὶ χρῶνται ὀρχηστρίδες. εἰ δὴ πᾶσαι αἱ ἀρεταὶ ἐπιστῆμαι εἶεν. καὶ τῇ δικαιοσύνῃ ὡς ἀδικίᾳ χρῆσθαι.

εἰδήκης. εἰ ἄρα ἀπὸ δικαιοσύνης τὰ ἄδικα πράττων, ὥσπερ καὶ
τὰ ἀνοητικὰ ἀπὸ ἐπιστήμης, εἰδὼς τοῦτ' ἀδυνάτου. Φανερὸν ὅτι
ἂν αὖ εἶεν ἐπιστῆμαι αἱ ἀρεταί. ἀδ' εἰμὴ ἔστιν ἀγνοεῖν ἀπὸ ἐπι
στήμης. ἀλλὰ ἁμαρτάνειν μόνον. ἢ τὰ αὐτὰ ἀπὸ ἀγνοίας πρι
ῆν, ὅτι ἀπὸ δικαιοσύνης γε ὡς ἀπὸ ἀδικίας πράξεις. ἀλλ' ἐπεὶ
φρόνησις ἐπιστήμη ἢ ἀληθές τι τὸ αὐτὸ πρίησει κἀκείνην. συδέχοι
τοῦ δ' αὖ ἀφρόνως ἀπὸ φρονήσεως ἂν ἁμαρτάνειν ταὐτὰ ἅπερ
ὁ ἄφρων. εἰδὲ ἀπλῶς ἑκάστου χρεία ἢ ἕκαστον, καὶ φρονίμως
ἔπραττον ἂν οὕτω πράττοντες ἐπὶ μὲν δὴ ταῖς ἄλλαις ἐπιστήμαις,
ἀλλ' ἐκυρία πρὶ εἶτην ξοφὴν. αὐτῆς δ' ἢ τῆς παρῶν κυρίας τί. ἀδ'
ἔτι ἐπιστήμης ἢν δεῖ. ἀλλὰ μὴν ἀδ' ἀρετὴ χρῆται δ' αὐτῇ. ἢ δ' ἀρ
χὴ ἀρχομένῃ ἀρετὴ τῇ ἀρχῇ μὲν χρῆται. τί δ' ἂν δεῖ λέγειν, ἢ ὡς ἀπὸ
λέγεται ἀκρασίαν κακίαν ἀλόγου τῆς ψυχῆς μὴ ὡς ἀπόλασος ὁ ἀκρατὴς ἔχων ἂν. ἀλλ' ἡδὺ ἂν ἴσχυρὰ ἢ ἐπιθυμία,
ὥστε ἐφίεται καὶ λοιπεῖται τἀναντία. σφὶ δηλονότι.
καὶ μὲν ἐν τούτῳ ἀρετὴ. ἐν δὲ τῷ λόγῳ αὖ οἷα ἢ ἕτερα μετα-
ποιοῦμεν. ὥστε ἔσται δικαιοσύνη. τὸ δικαίως χρῆσθαι καὶ κα-
κῶς. καὶ φρονήσει ἀφρόνως ὥστε ἢ τἀναντία. ἄτοπον γὰρ, εἰ
τῆς μὲν ἐν τῷ λογιστικῷ ἀρετῆς μοχθηρία ποτὲ ἐγγενομένη
μὲν τῷ λόγῳ ξέψει καὶ ποιήσει ἀγνοεῖν. ἡ δ' ἀρετὴ ἐν τῷ λόγῳ
αὖ οἴας ἐνούσης, οὐσρέψει τοῦτην καὶ ποιήσει φρονίμως κεἶνάν
καὶ τὸ δέον τε. καὶ πάλιν ἡ φρόνησις. ἡ ἐν τῷ λογιστικῷ τὴν ἐν-
τῷ ἀλόγῳ κόλασιν αὖ σωφρόνως πράττειν, ὅπερ δυκεῖ ἡ ἐγκρά
τεια. ὥστ' ἔσται καὶ ἡ ἀπ' ἀγνοίας φρονίμως, ἐφ' ᾧτε ταὐτὰ ἀπ'
ἄλλως τε καὶ ἀπὸ ἀγνοίας χρῆσθαι φρονίμως. τοῦτο δ' ἐπὶ
τῶν ἄλλων ὁ δαιμὼν ὁρῶμεν. ὥσπερ τὴν ἰσχνὴν ἡ γραμματι
κὴν πρέφει ἀκολασίαν. ἀλλ' οὖν ὁτὴν ἀγνοιαν ἐὰν ἢ ἐναντία
δ' ἀπὸ μὴ ἐνεῖναι τὴν ὑπερβολὴν ἀλλὰ τὴν ἀρετήν. ὅλως μᾶλλον
εἶναι πρὸς τὴν κακίαν ὅτως ἔχουσαν. ἢ γὰρ ὁ ἄδικος φαύλως
δίκαιος δυνάσεται. καὶ ὅλως ἐν τῇ δυνάμει ἡ ἀδυναμία.

ὥστε δηλονότι ἄμαφρόνιμοι καὶ ἀπαθεῖς εἰκεῖναι αἱ ἄλλου
ἕξεις ἢ ὀρθῶς τὸ σῶμα κρατητικὸν· ὅτι δὲ μὴ ἰσχυρότερος φρονή
σεως· ἀλλ' ὅτι ἐπιστήμην ἔφη δεῖ ὀρθόν· ἀρετὴ γὰρ ἔσται ὃ δεῖ ἐπι
στήμη ἀλλὰ γένος ἄλλο πῶς ἐπεὶ δ' ὁμόνομον ἡ φρόνησις
περὶ ἐυτυχίας πρὸς τὴν σπουδαίαν ἢ ἀρετήν, ἀλλὰ φαμὲν τοὺς εὐτυχεῖς εὖ
πράττειν, ὡς ἢ τ' εὐτυχίας εὖ πρᾶσις εὐπραγία, καὶ τοὐπαίτιος
ἐπιστήμης, σκεπτέον ἆρ' ὅτι φύσει, ὁμοίως εὐτυχὴς ὁτὶ ἀτυχὴς ἢ ἄλ-
λως. πῶς ἔχει περὶ τούτων· ὅτι μὲν γὰρ εἰσὶν ἐνίοις εὐτυχεῖς ὁρῶμεν·
ἄφρονες ὄντες καὶ ὀρθοῦσι πολλὰ· ἐν οἷς ἡ τύχη καιρία· εἰ δὲ
ἐν οἷς τέχνη ὅτι πολλοὶ μὲν ἡ τύχη ἐνυπάρχει, οἷον ὡς στρατη
γία ἢ κυβερνητική· πότερον δὲ ἀπάντων ἕξεως ὅρ' ἐστὶν ἢ ἔστιν
αὐτοὶ ποιοί τινες εἶναι πρακτικοὶ εἰσὶ τῶν εὐτυχημάτων· νῦν
μὲν δὴ ὅτι ὡς οἱονεὶ ὡς φύσει τινῶν ὄντων, ἢ οὐ φύσει τινὰς
περὶ· ὃ δὲ ὑστέρει ἐκείνης διαφέρουσιν ὥσπερ οἱ μὲν γλαυκοὶ οἱ δὲ μέλα
νες μόμμα ἐν τῷ δεῖν ἔχειν, ὅτω οἱ εὐτυχεῖς· ἢ ἀτυχεῖς· ὅτι
μὲν δὴ ὀρθονόησει καὶ πράξει, δῆλον· ὁ δὲ λόγος ἡ φρόνησις, ἀλλ' ἐχιλό
γου διὰ τί ὅτω πράττοι· οἱ δ' ὃν αὖ ἔχοιεν εἰπεῖν διὰ τί καὶ ὀρθοῦσι
τύχη δὴ αὖ ἦν· ὅτι δὲ φανερὸν ὄντες ἄφρονες ὅτι ποτὲ ἀλλα
χοῦ δὴ ἄτοπον· οἷον Σωκράτης γεωμετρικὸς ὢν ἀλλὰ πε
ποὺ ἀλλα δοκεῖ βλακὲς εἶναι· καὶ πολὺ χρυσίου πλέ
ἀπώλεσεν ὑπὸ τῶν συβυζαντίῳ πεντηκοσίων δὲ ὠνήθεισαν
ὡς λέγουσιν· ἀλλ' ὅτι ἢ ἐν ἐνίοις εὐτυχοῦσιν ἄφρονες· περὶ γὰρ
ναυκληρείαν ὀλίγου δεῖν εὐτυχεῖς· ἀλλ' ὡς περ ἐν κύβοις πεσ
σοὶ μὲν, ὀλίγοι· ἄλλοσι δὲ ἄλλῃ καθ' ἣν φύσει ὅτι μὲν εὐτυχὴς, ἢ τῷ
φιλεῖσθαι ὡς περ φασὶν ὑπὸ θεοῦ ἢ ἐξωθέν τι εἶναι τὸ καρτερόν· οἷον
πολοῦσιν κακῶς ἐναντιωτήσασθαι μόνον ἄμεινον· πολλάκις γὰρ πολεῖ· ἀλλ'
ὀλίγου δεῖ αὐτὸ· ἀλλ' ὅτι ἐχὶ κυβερνήτην ἀσφαλῆ· ἀλλ' ὅρος εὐτυχῶν τὸν
δαίμον' ἐχὶ κυβερνήτην ἀγαθὸν· ἀλλ' ἄρα μὴ θεὸν ἢ δαίμονα φι-
λεῖν τὸν τρόπον· ἀλλὰ μὴ τὸν βέλτιστον ἢ τὸν φρονιμώτατον· εἰ
δὲ ἀνάγκη, ἢ φύσει ἢ νόῳ ἢ ἐπιτροπάτην καρτερὸν τὴν δυνομή ἄξ.

φύσει

ἀπὸ κραδίης

φύσει αὐ εἶεν οἱ εὐτυχεῖς· ἀλλὰ μὴν ἥγε φύσις αἰτία, ἢ τοῦ ἀεὶ
ὡσαύτως, ἢ τοῦ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ· ἢ δὲ τύχη τοὐναντίον· εἰ μὲν οὖν
τὸ παρὰ λόγως ἐστὶ τυγχάνειν, τύχης δοκεῖ εἶναι· ἀλλ' εἰ πρὸ τῆς
τύχην εὐτυχὴς, δῆλον αὐτοῖς τὸν εἶναι τὸ αὐτό, οἷον ἀεὶ τῷ αὐτῷ ὡς
ἐπὶ τὸ πολύ· ἔτι ἢ τοιοσδὶ ἐπὶ τυγχάνει ἢ ἀπὸ τυχάντι, ὥσπερ ὅτι ὁ
γλαυκὸς ἀλόξυ ὁρᾷ οὐ τύχῃ αἰτία, ἀλλὰ φύσις· δῆλα δὲ ἐν εὐτυ
χὴς· ἀλλ' οἷον εὐφυὴς· ὥστε τῷ τ' αὐ εἰλεκτέον· ὅτι δὲς λέγομεν εὐ
τυχεῖς ὅσα τύχῃ εἰσὶν· δῆλα δ' εἰσὶν εὐτυχεῖς τύχης δ' ὅσων αἰ
τία τύχη ἀγαθὴ ἀγαθῶν· εἰδ' ὅτῳ πρώτῳ ἢ ἔσται τύχη ὅλως, ἢ ἔσται
μὲν ἀλλ' ὅκ ἔτι· ἀλλ' ἀνάγκη μὴ εἶναι δ αἰτίαν εἶναι· ἔσται ἄρα δ
ἀγαθῶν τι αἰτία ἢ κακῶν· εἰδ' ὅλως ἐξαιρετέον μὴ ὅδὲ μὲ πρὸ τύ
χης φατέον εἶναι· ἀλλ' ἡμεῖς ἄλλης ὅσης αἰτίας διὰ τὸ μὴ ὁ-
ρᾶν, τύχην εἶναι φαμέν αἰτίαν· ὅδε δ' ὁρίζομεν τὴν τύχην τιθέα
σιν αἰτίαν ἀνάλογον ἀνθρωπίνῳ λογισμῷ, ὡς ὄντας τινὸς φύσεως·
τοῦτο μὲν οὖν ἄλλο πρόβλημ' ἂν εἴη· ἐπεὶ δὲ ὁρῶμέν τινας ἅπαξ
εὐτυχήσαντας, διὰ τὸ δὴ καὶ πάλιν ἂν διὰ τὸ ἀπὸ καρρθῶσαι
δ πάλιν δ πάλιν· τὸ δ' αὐτὸ τοῦτ' αἴτιον· ὅκ ἄρα ἔσται τύχης· ὅτ
ἄλλοτ' αὖ τὸ ἀπροβούλευτον ἀποίσομεν· ἔσται μὲν τὸ ἀγαθὸν
ἢ καὶ· ἐπιστήμην δ' ὅκ ἔσται αὐτοῦ ἢ δι' ἀπειρίαν· ἐπεὶ ἐμάθομεν
ἂν τινες εὐτυχεῖς· ἢ δ πᾶσαι αὖ αἱ ἐπιστῆμαι ὡς περ ἐφησώκρα
τησ εὐτυχίαι ἦσαν· τί δὴ κωλύσει συμβῆναι τινὶ ἐφεξῆς ταὐτὰ
τοῦ πολλάκις ἀγαθά δῆλα· ἀλλ' οἷον αὖ εἶεν τὸ κυβεύειν ἀεὶ μα
κρὰν βάλλειν· τί δὴ· ἀλλ' ὅκ ἐν φύσιν ὁρμαί ἐστι τῇ ψυχῇ· αἱ μὲν ἀ
πὸ λογισμῶν αἱ δ' ἀπὸ ὀρέξεως ἀλόγου· δ πρότερον αὐτῶν· ἐγγύς
φύσει ἡδονῆς ἐπιθυμία ἡδέος καὶ ἡ ὄρεξις φύσει γε· ἐστὶ τὸ ἀγαθὸν
βαδίζοι ἂν πᾶν· εἰσὶ δή τινες εἰσὶν εὐφυεῖς ὥσπερ οἱ ἀλλοι οὐκ
ἐπισάμενοι ἄλλο τι ἄλλ' ἔστιν οὐ πεφύκασι δ αὐτὸ λόγου ὁρμῶσιν· ἡ φύ
σις πέφυκε δ' ἐπιθυμοῦσι δ' ὁτῳοῦν πρότερον δ ἄλλῳ ὡς δεῖ δ δεῖ, δ
ὅτι, ὅτοι καρρθῶσι· καὶ τύχωσιν ἄφρονες ὄντες ἢ ἄλογοι ὡς
περ δ εὐέσοιτ' ἂν οἱ διδασκαλικοὶ ὄντες· οἱ δὲ περὶ τῆς εὐτυχεῖς·

ὅσοι αὐθυλόγως καρρθῶσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολύ· φύσει ἄρα οἱ εὐτυχεῖς
εἶεν ἂν, ἢ αὐ· ἢ τὸ λεγόμενον λέγεται ἡ εὐτυχία· τοῦ μὲν γὰρ πρά-
ττειν τοῦ ἀρίστης ὁρμῆς ἡμᾶς προελομένων πρᾶξαι· τὰ δ' ἀλλὰ
τὸ ὠφελιμώτατον· ἢ ἐν ἐκείνοις κακῶς λογίσασθαι δοκοῦσι καρρθῶν
τας εὐτυχῆσαι φαμέν, ἢ πάλιν εὐρύτοις εἰεβόλοις ἂν.
ἢ ἔλαττον ἔλαβον παρὰ θεοῦ· ἐκείνοις μὲν γὰρ μὴν εὐτυχεῖν διὰ φύ
σιν ἐνδέχεται· ἡ ὁρμὴ ἢ ὄρεξις ὅσα οὐδὲν κατώρθωσεν· ὁ δὲ λο
γισμὸς ἦν ἡ λίθιος· ἢ τοὺς μὲν ἐνταῦθα ὅταν μὲν λογισμοὶ μὴ
δοκῶν ὀρθῶς εἶναι, τύχη δ' αὐτοῦ αἰτία ὅσα, αὐτὴ δ' ὀρθὴ ὅσα, ἔξω
σεν· ἀλλ' ἴσως τι δὲ ἐπιθυμία ἐλοίσαρ πάλιν, ὅτω ἢ τύχησεν·
ἐν δὲ δὴ τοῖς ἑτέροις πῶς ἔσται ἡ εὐτυχία κατὰ φυὰν ὀρέξε
ως ἢ ἐπιθυμίας· ἀλλὰ μὴν ἡ ἐνταῦθα εὐτυχία ἡ τύχη δοκεῖ, καὶ
κείνη αὐτὴ· ἢ πολέσαι αἱ εὐτυχίαι· ἐπεὶ δ' ὁρῶμεν παρὰ πά-
σας τὰς ἐπιστήμας ἡμῖν τοὺς λογισμοὺς τοὺς ὀρθοὺς εὐτυχοῦν
τας, δῆλον ὅτι ἕτερόν αὐτοῖν ἐστὶν ὃ αὐτὸ τ' εὐτυχίας· ἐκείνη δὲ
πρὸς ἣν ἡ εὐτυχία· ἢ ἂν ὄντι ἢ ἐπιθυμοῦσιν ὧν ἔδει ἡμῖν ὅτι ἐδεῖ φρο
νήσεως ἀνθρώπινος, ἂν αὖ τοῦτο εἶεν· ὃ δὲ δὴ πάμπαν ἀλόγι
στον ἐστὶ τοῦτο, οὔτι φυσικὴ ἔστιν ἡ ἐπιθυμία· ἀλλὰ διαφθείρεται
ὑπὸ τινος· εὐτυχεῖν μὲν δοκεῖ ὅτι ἡ τύχη τ' παρὰ λόγον αἰτία·
τοῦτου ἢ παρὰ λόγον· παρὰ δὲ τὴν ἐπιστήμην ἢ τὸ καθόλου ἀλλ'
ὡς ἔοικεν ἂν ἀπὸ τύχης· ἀλλὰ δοκεῖ διὰ τοῦτο· ὡς θ' ἕτεροι μὲν ὅλο
γος δ' εἰκνυσιν ὅτι φύσει εὐτυχεῖν· ἀλλ' ὅτι ὁ πάντες οἱ δοκοῦν
τες εὐτυχεῖν, διὰ τύχην καρρθῶσιν· ἀλλὰ διὰ φύσιν· δ' ὅτι ὁ κ ὄντι
τύχη αἰτία ἀθεμὸς δείκνυσιν· ἀλλ' ὃ τ' πάντων ὧν δοκεῖ· τοῦτο
μὲν τ' αὖ ἀπρήσει τις· ἀξ αὐτοῦ φύφυ τύχη αἰτία τοῦ ἐπιθυμῆ
σαι ἂν δεῖ ἢ ὅτι δεῖ· ἢ ὅτωτι πάντων ἕξαι· ἢ γὰρ τοῦ νοῆσαι ἢ βουλεύ
σασθαι· δ' ἢ εὐβουλεύσαρ βουλευσάμενοι· ἢ τοῦτ' εὐβουλεύσαρ· ἀλλ' ὅτιν αὖ
χήτις· δ' ἐνόησε νοήσας πρότιον νοῆσαι· ἢ τοῦτο εἰς ἄπειρον· ὅτι ἄρα
τοῦ νοῆσαι σωῶσαι ἀρχή· δ' δὲ τοῦ βουλεύσασθαι βουλή· τί οὖν ἄλο
πολὴν τύχη· ὥστ' ἀπὸ τύχης ἅπαντα ἕξαι· εἰ ὅτις ἀρχὴ ἥσ ὅτι
ὅτιν ἄλλη ἔξω· αὐτὴ δὲ διὰ τί τοιαύτη ῥεῖν αἰτοῦ δοκεῖ πρεῖν·

τὸ δὲ ζητούμενον ἡμῖν τίς ἐστὶν ἡ τῆς κινήσεως ἀρχὴ ἐν τῇ ψυχῇ· δῆλον δὴ ὡς ὥσπερ ἐν τῷ ὅλῳ θεὸς, ἢ φαῦλον ἐκείνῳ κινεῖ γὰρ πως πάντα τὸ ἐν ἡμῖν θεῖον· λόγος δ' ἀρχὴ ὁ λόγος· ἀλλὰ πῦ κρεῖττον· τί δ' ἂν αὖ κρεῖττον ἢ ἐπιστήμης εἶναι φαίη τις ἄν· ἡ γὰρ ἀρετὴ τοῦ νοῦ ὄργανον· ἢ δὲ καὶ ῥᾴδιον οἱ πάλαι ἔλεγον ὧν τυγχάνει καλοῦντας οἰ αὐτὸ ὁρμήσωσι καὶ τρεφθῆναι ἄλογοι ὄντες· ὃ βέλεσθαι δ' ἂν συμφέρει αὐτοῖς· ἔχεσι γὰρ ἀρχὴν τοιαύτην, ἣ κρείττων τοῦ νοῦ ἡ τῆς βουλήσεως· οἱ δὲ τὸν λόγον τοῦτο δ' οὐκ ἔχουσι· μὴ ἐν θουσιασμοί· ῥᾴδιον δ' οὐδὲν φαίνεται· ἄλογοι γὰρ ὄντες ἀποτυγχάνουσι· καὶ τούτων φρονίμου ἢ σοφοῦ τινος χεῖρον εἶναι τὴν μαντικήν καὶ μόνον· ὅτι τὴν ἀπὸ τοῦ λόγου δεῖ ἀπολαβεῖν· ἀλλ' οἰμωζὴ δ' ἐπιτείαν· οἱ δὲ διὰ συνήθειάν τινα ἐν τῷ σκοπεῖν χρῆσθαι· τῷ θεῷ δὲ αὐτόν· ῥᾴστον καὶ οὐ δῆλον τὸ μέλλον ἢ τὸ ὄν· καὶ ὧν ἀπολύεται ὁ λόγος οὐδεμίαν· διὸ οἰμελαγχολικοί, ἐνθυσιῶσι· ἔοικε δὲ ἡ ἀρχὴ ἀπολυομένους τοὺς λόγους ἰσχύειν μᾶλλον· ὥσπερ οἱ τὸν φλοιὸν μονοῦσθαι μᾶλλον ἀπολυθέντος τοῦ πρὸς τῇ ῥίζῃ εἶναι τὸ μονοῦσθαι· φανερὸν δὲ ὅτι δύο εἴδη αὐτῶν ἐστὶν ἡμῖν θεωρητικὸς· ὁδὶ ἕτερος ὁ παρὰ τὴν ὁρμήν· ἄλογοι δ' ἀμφότεροι· ὁ μὲν οὖν σωφρονῶν αὐτῷ χαίρει μᾶλλον· αὐτῇ δ' ἐστὶν ἐγκρατὴς· κατὰ μέρος μὲν οὖν τίνι ἐστὶν ἑκάστης ἀρετῆς εἰρήσθω πρότερον· ἐπεὶ δ' ἑκάστης ἐστὶν εἰπεῖν τὴν δύναμιν αὐτῶν, καὶ τίνι τῆς ἀρετῆς δ τίον τῆς ἐκρύτων· ἢν ἑκάλλιμμι ἡδὴ καλοκαγαθίαν· ὅτι μὲν οὖν ἀνάγκη τὸν ταύτης ἀληθῶς τυγχάνοντα τῆς προσηγορίας ἔχειν τὰς κατὰ μέρος ἀρετὰς, φανερὸν· ὅδεν δ' ἐστὶ τὰ ἄλλων ἄθενος οἷον τ' ἄλλως ἔχειν· ὅδεσις δ' ὅλον μὲν τὸ σῶμα ὑγιαίνειν μέρος δ' ἄθειν· ἀλλ' ἀναγκαῖον πάντα ἢ τὰ πλεῖστα μὴ κυλιώτατα· τὸν αὐτὸν ἔχειν τρόπον τῷ ὅλῳ· ὅτι δὴ τὸ ἀγαθὸν εἶναι μὴ τὸ καλὸν καὶ ἀγαθὸν ὅμοιον τοῖς ὅλοις καὶ τοῖς ὁμώνυμα, ἀλλὰ κατ' αὐτὰ ἔχοντα διαφοράν· τῶν γὰρ ἀγαθῶν πάντων τέλη ἐστὶν, ἢ αὐτὰ αὐτῶν ἕνεκά ἐστιν αἱρετά· τούτων δὲ καλὰ, ὅσα δι' αὐτὰ ὄντα πάντα ἐπαινετά ἐστι· ταῦτα γὰρ ἐστὶν ἐφ' ὧν αἴτια πράξεις εἰσὶν ἐπαινεταί·

ὅρισον

ἀγαθὴ καλοκαγαθίας

ἀγαθὸν

κρείττων

μεται ἢ αὐτὰ ἐπαινεται δικαιοσύνη καὶ αὐτὴ καὶ ἡ αὐτὴ πρᾶξις
καὶ οἱ σώφρονες ἐπαινεται ἡ δὲ σωφροσύνη ἀλλ' ὅ γε φαμεν ἐπαινε
τὸν ὅ τε γὰρ ἔργον οὐδὲ τὸ ἰσχυρῶς ἀλλ' ἀγαθὰ μᾶλλον ἐπαινεται δ'
ὅ. ὁμοίως δ' ἂν φανείη τὸ δῆλον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων διαφορᾶς ἀγα
θὸς μᾶλλον ἢ ἔστιν ᾧ τὰ φύσει ἀγαθὰ ἐστιν ἀγαθὰ· τὰ ἡ αὐτὰ μάλ
λεται καὶ μέτεστιν εἶναι δοκεῖ ἐστὶ ἀγαθὰ, τιμὴ ἡ πλοῦτος ἡ σώματος
ἀρεταί ἡ δύναμις, ἀγαθὰ μᾶλλον φύσει ἐστὶν· ἐν δέχε
δ' εἶναι βλαβερὰ τισὶ διὰ ταὐτὰς ἕξεις· ὅτι ἡ ἄφρων δ' ἄδικος καὶ
ἀκόλαστος ὢν ἂν δ' ὀνήσειεν χρώμενος αὐτοῖς· ὥσπερ δ' ὁ καὶ μὴ τῷ
ὑγιαίνοντι προσφέρων φάρμακος· ὁ δ' ἀθεμίτως καὶ αὐάστατος φρίστοι
υἱὸς ἐστὶ τοῦ ὁλοκλήρου κόσμοις· καλὸς ἢ καὶ ἀγαθὸς ἐφ' ἑαυτῶν τὰ
καλὰ ὑπάρχειν αὐτῷ διὰ αὑτό· μὴ τῷ πρακτικὸς εἶναι αὐτὰ καλῶν
ἢ αὐτῷ ἕνεκα· καλὰ δ' ἔστιν αἵτινες αἱρεταὶ ἐφ' ἑαυτὰς ἐπὶ τῆς
ἀρετῆς· ὅτι δ' ἐστὶ ἕξις τοιαύτη· οἷαν οἱ λάκωνες ἔχουσιν·
ἢ ἄλλοι τοιοῦτοι ἔχειν· αὐ αὐτὴ δ' ἔστιν ἕξις τοιαύτη· εἰσὶ γὰρ
οἳ οἴονται τὸν ἀρετὴν δεῖν μὴ ἔχειν· ἀλλὰ τῶν φύσει ἀγαθῶν
ἔρημεν· διὸ ἀγαθοὶ μᾶλλ' αὐδρες εἰσὶ· τὰ γὰρ φύσει μᾶλλ' ἀγαθὰ αὐ
τοῖς ὅτι· καλοκαγαθίᾳ γὰρ οὐκ ἔχουσιν· οὐ γὰρ ὑπάρχει αὐ-
τοῖς καλὰ διαὐτό· καὶ προαιροῦνται καλοὶ κἀγαθοί· καὶ
ὁ μοῦν ταῦτα ἀλλὰ μὴ τὰ μὴ καλὰ μᾶλλ' φύσει ὄντα, ἀγαθὰ δὲ
φύσει ὄντα φύρις καλὰ· καλὰ γὰρ ὅτιν ὅταν οὗ ἕνεκα πρᾶτ
τωσι καὶ αἱροῦνται καλά· ἢ διότι τῷ καλῷ κἀγαθῷ καλά ὅτι
τὰ φύσει ἀγαθά· καλὸν γὰρ τὸ δίκαιον· τοῦτο γὸ κατάξιον·
ἄξιος δὴ τος τούτων· καὶ τὸ πρέπον καλόν· πρέπει δὲ ταῦτα
τοῦτῳ τῷ οὗτος· δύνεσθαι· δικαίως· ὥστε τῷ καλῷ κἀγαθῷ
ἢ αὐτὰ συμφέρονται καλά ὅτι· τοῖς δὲ πολλοῖς διαφωνεῖ φῦ
το· ὅ γὰρ τὰ ἀφλοῦς ἀγαθὰ κἀκείνοις ἀγαθά ὅτι· τῷ δ' ἀγαθῷ
ἀγαθὰ μὴ καλὰ· πολλάς ἢ καλὰς πράξεις δι' αὐτὰ ἐπράξεν·
ὁ δ' οἰόμενος τὰς ἀρετὰς ἔχειν δεῖν ζῶν καὶ ἐκ τῶν ἀγαθῶν, καὶ τὰ
τὰ συμβεβηκότα τὰ καλὰ πράττει· ὅτιν οὖν καλοκαγαθία ἀρετὴ τέλεί·
καὶ ὡς εἰ

ἀγαθὸς

καὶ ὁ κἀγαθός

περὶ ἡδονῆς δ' εἴρηται πρῶτον τί καὶ πῶς ἀγαθόν. ὅτι τε τέλειον ἡ εὐδαιμονία· ἀνθρώπου

ὡλῶσ ἡδέα καλεῖ· καὶ τίνα πλῶσ ἀγαθὰ ἡδέα. ἀφ' ὑμέναιος ἢ ἡδομὴ μὴ οὐ πράξει· διὰ τοῦτο ἀληθῶς εὐδαίμων· μὴ ἡδυπαθήσει· μὴ ῥᾳδίως ἀμαθίαν οἱ αὐτοὶ ἀξιοῦσι· ἐπεὶ δ' ὅρος τις ὁ ἀφ' ὃ ἀξιῶ πρὸς ὃ ἀναφέρων κρίνει τὸ ὑγιεινὸν σῶμα· μὴ πρὸς οὐ μέχρι ποσοῦ πρὶν τέλειον ἕκαστον μὴ εὖ ὑγιαίνον· εἰ δὲ ἐλαττοῦν ἢ πλέον ἀκεῖ τι· οὕτω· ἀφ' ὧν εὐδαίμων περὶ τὰς πράξεις μὴ αἱρέσεις τῇ φύσει μᾶλλον ἀγαθῶν ἂν ἐπαινετῶν δὲ δεῖ τινα εἶναι ὅρον· τῆς ἕξεως· τῆς αἱρέσεως μὴ περὶ φυτῆς χρημάτων πλήθους· ὀλιγότητος· τῶν τυχημάτων· ἀμείνων γὰρ πρότερον ἐλέχθη ὁ πλούσιος· τὸ δὲ ἔστιν ὡς πρὸς αὐτὸν εἴτις· ἀμφοῖν περὶ τὴν προφὴν εἴωθεν ὡς ἡ ἀξιοῦσα ὁλόκληρος ταύτης· τοῦτο δ' ἀληθὲς μᾶλλον ὅσα φύσει δ' εἶδη ὥσπερ ἐν τοῖς ἄλλοις πρὸς τὰ ἄρχειν ζῆν ἢ πρὸς τὴν ἕξιν καὶ τὴν ἐνέργειαν τὴν τοῦ ἄρχοντος, οἷον δ' ἄλλον πρὸς δεσπότου· ἕκαστον πρὸς ἑκάστου καθήκουσαν ἀρχήν· ἐπεὶ δὲ ὁ ἄνθρωπος φύσει σύνεξις ἐξ ἄρχοντος ὁ ἀρχομένου, ὁ ἕκαστον δὴ δεῖ πρὸς τὴν ἑαυτῶν ἀρχὴν ζῆν· αὕτη δ' ἐστὶν ἡ ἀλλοτρία ἡ ἄλλως ἡ ὑπεῖα· ταύτης δὲ ἕνεκα ἐκείνη· ὥστε δ' ἔχει καὶ τὸ θεωρητικὸν· ἢ ἐπὶ τοῦ πρακτικῶν ἄρχων ὁ θεός· ἀλλ' οὐ ἕνεκα ἡ φρόνησις· ἐστὶ τέλον δὲ τὸ οὗ ἕνεκα· διώρισται δ' ἐν ἄλλοις· ἐπεὶ κεῖνός τε ὁ θεὶ νὸς δεῖται· ἢ τις ἂν αἵρεσις καὶ κτῆσις τῇ φύσει ἀγαθῶν, ποιήσει τὴν τοῦ θεοῦ μᾶλλον θεωρίαν· ἢ σώματος ἢ χρημάτων ἢ φίλων ἢ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν, αὕτη ἀρίστη· καὶ ὅτος ὁ ὅρος κάλλιστος· εἰ τις δ' ἡδὺ ζῶν δεῖαν ἢ δὲ ὑπερβολὴν κωλύει τὸν θεὸν θεραπεύειν καὶ θεωρεῖν, αὕτη δὲ φαύλη· ἔχει δὲ τοῦτο τῇ ψυχῇ· καὶ οὗτος τῆς ψυχῆς ὁ ὅρος ἄριστος, τὰ ἧκιστα αἰσθάνεσθαι τοῦ ἀλλοτρίου μέρους τῆς ψυχῆς ἤτοι ὄντων· τόσον μὲν ὅρος τῆς καλοκαγαθίας καὶ τόσος ὅσος πὸς τῶν ἀπολῶς ἀγαθῶν.

ἕως εἰρήμεθα.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΗΘΙΚΩΝ ΕΥΔΗΜΙΩΝ ΤΕΛΟΣ.

αααα	ζζζζ	παρὰ	πλεόντων	παλαίου·
prima alba	βουλίαι·	πρὸς τὸ	φανερὸν	καὶ τὸσ
ΑΡΙΣΤΟ	λουτο	ρὸν καὶ	τειῶν	λεμος·
καστρ	ταυτὸμ·	μμμμμ	ρρρρ	λλλλ
κος· ὑπὲρ	ΑΡΙΣΤΟ	ὁμοίωσ	καὶ κα	σίμων
δὲ ἐστι	πράττειν	κοινωνεῖν	τὸν δὲ	ἡδονὴν
βββββ	ηηηη	τὸ αὐτὸ	ΑΡΙΣΤΟ	δύνα
ΑΡΙΣΤΟ	τὴς ὅστ	ἢ τὸν	τοῦ ἑνὸς	ψψψψ
πῶσ ἔχει	μὴ ἐμμε	φανερὸν	δικαίωσ	ΑΡΙΣΤΟ
γὰρ τὸ	καὶ ἡ	μνμν	σσσσ	τὸ δἄθ·
ἀγαθοὶ	αἱρετώ	πάντασ	ὀλιγαρ	πεὶ
οὐ δὲ	ἀεισσο	ὁμοίωσ	γοὶ· γὼ	πεὶ δὲ
ΨΨ	θθθθ	τόν μὴ οι	δὲ τνω	πολῖσι
κεδὲ	παρέκ	ὦνιοι	διὸ δεῖ	χίοι
δὲ καὶ	λεῖται	γὰρ τοῖσ	τυραννί	ωωωω
δεύζονται	μι· ὁμοί	ξξξξ	τττ	ΑΡΙΣΤΟ
οὖμ ἡ	σιμ·τὸ	ἀδίκως	ρι οὐ	πότερα·
ὅτι ἦπου	οἷον καὶ	πολιτεί	σιν· οἷον	ἀθάνα
δδδδδ	ιιιι	καθ' ἃ	ΑΡΙΣΤΟ	ὅστιν ἃ
ρεὰς	ζῆμ τὸν	λέγω	ὥστι	ὅστιν ἃ λ
τῆς γὰρ	τὸ σωω	κοινὸν	πλουσί·	ΑΑΑΑ
λοι ψέ	μάλι	οοοο	υυυυ	ἔναν
γιζό	μὴν ος	ὠφελ	ΑΡΙΣΤΟ	λέγειμ
καὶ κα	πάσῃ	καὶ αἳ	δύτυχ	ἄλλαι
εεεε	κκκκ	λείας·	καὶ πέρ	ὅμτα
ἔρεξε	μεῖ· ἐπει	τιρομ	ὅτι τὸ	θερος
διαφέρει	ζῶμ·τὸμ	παιδὸ	αξὸμ·	ΒΒΒΒ
παράγε	λλλ	ππππ	φφφφ	καὶ ἡ
γὰρ αὐδ	ΑΡΙΣΤΟ	πλείο	ὡς αὐαύ	διώει
δὲ γεμώ·	ὥστι·	μουσιν	νεῖμ·ἐν	τῆσ ἐπ
				τῆσ οὗ

τῆς οὖ
τότε τὴ
ΓΓΓΓ.
ὑ τὸ ἐρ
ὰ τοῦθ
σης.
ΔΔΔΔ
Ἀ ειστέλους
μᾶλλον.
ἐ τοιθυμίαν

γὰρ μεμα
κινήσεως
ΕΕΕΕ
ἐ χρ ντος
ἐ σου τοις
χθιεία
ναζει
αὐτῷ
ΖΖΖΖ
τῷ μεν

σίαν.
λον.
βικε.
τωτότη
ΗΗΗΗ
τὸ γὰ
δικία
ἄλλοῦ
ματα
τελέον.

ΘΘΘΘ
ἀλλ αὖτη
τὸμ φρόιμον
τῆς δειν ο
Ἀ ειστέλλε
ἐ πιζήμης.
ΙΙΙΙ
ἀ κρατεῖ
φύσιμ
μία.

ὡ σπερ.
νενομοθέτη
ΚΚΚΚ
ὅμοιον
ται
κατᾶ
οὔτε
ηδὲ ὅλως
ὡ σ οὐ

α α α α. β β β β. γ γ γ γ. δ δ δ δ. ε ε ε ε. ζ ζ ζ ζ. η η η η. θ θ θ θ. ι ι ι ι. κ κ κ κ. λ λ λ λ. μ μ μ μ. ν ν ν ν. ξ ξ ξ ξ. ο ο ο ο. π π π π. ρ ρ ρ ρ. σ σ σ σ. τ τ τ τ. υ υ υ υ. φ φ φ φ. χ χ χ χ. ψ ψ ψ ψ. ω ω ω ω. Α Α Α Α. Β Β Β Β. Γ Γ Γ Γ. Δ Δ Δ Δ. Ε Ε Ε Ε. Ζ Ζ Ζ Ζ. Η Η Η Η. Θ Θ Θ Θ. Ι Ι Ι Ι. Κ Κ Κ Κ.

ε ι π ρ τ ω τ δ λ τ ω λ ϡ, κ κ κ κ δ υ α δ ου. χ χ χ χ. ηγ Γ Γ Γ Γ. ξ ι α δ ω ν. ϟ ϟ ϟ ϟ. καὶ Κ Κ Κ Κ. ἑξα δ ων.

Omnes quinterni præter κ κ κ κ. duernum χ χ χ χ. et Γ Γ Γ Γ. ternos. ϟ ϟ ϟ ϟ. et. Κ Κ Κ Κ. fexternos.

Venetiis. M. IID. Menſe iunio. Apud Aldum. et hoc cum priuilegio

150 g 647

lib. πολιτικῶν ζ'. περὶ τῶν ἐκλεγόντων ἔτη κε'.

Consultor⁹ siue senatorum diligendor⁹ hec erat ratio m scdm Plato. rep. ut quotannis 360 ex omnibus classibus, quas 4 erant diligerent⁹, ex unaquaq 90 in suum modum, ut primum ex primi census classe 90 omnium cuiusq classis suffragio deligerent⁹. deinde totidem ex secunda eodem modo, tum ex tertia classe, item 90: sed ita ut in hoc tertio delecto liberum esset his, qui essent ex ultima classi suffragium ferre nollent an secus. Postremo ut ex 4ta. classe itidem eligerent⁹, sed ita, ut ex prima & secunda ois necessario suffragium ferrent. Ex tertia uero & quarta qui uellent. tamen si 360 eodem modo per suffragia ex singulis classibus ad dimidium hoc est ad 180, et si postremo sorte⁹ ad 90 senatores redigerent⁹ Hic ex 6o de legib. & scholiast⁹ eius obscure commentant.